CONC NAZ
PROV. DIOC.
161
G
5-13.
BIB.NAZ.NAPOLI

16 1
G
5 - 13

CONCILIA
GERMANIÆ.
TOMUS I.

Google

105
H
10

Digitized by Google

CONCILIA
GERMANIÆ,

QUÆ

CELSISSIMI PRINCIPIS

JOANNIS MAURITII,

ARCHI-EPISCOPI PRAGENSIS

SUMPTU

CL. JOANNES FRIDERICUS SCHANNAT

MAGNA EX PARTE PRIMUM COLLEGIT,

DEIN

P. JOSEPHUS HARTZHEIM S. J.

EJUSDEM CELSISSIMI IMPENSIS

PLURIMUM AUXIT, CONTINUAVIT,

NOTIS, DIGRESSIONIBUS CRITICIS, CHARTA,
ET DISSERTATIONE CHOROGRAPHICIS

ILLUSTRAVIT.

TOMUS I.

COLONIÆ AUGUSTÆ AGRIPPINENSIUM,

TYPO VIDUÆ JOAN. WILHELMI KRAKAMP, ET HÆREDUM
CHRISTIANI SIMONIS, Bibliopolarum.
ANNO MDCCLIX.

CUM PERMISSU SUPERIORUM.

NAZIONALE

Jos. et Joan. Klauber Cath. Sculps. Aug. Vind.

REVERENDISSIMO. CELSISSIMO.
DOMINO. DOMINO.

JOANNI.
MAURITIO.
GUSTAVO.
DEI. GRATIA. ARCHI-EPISCOPO. PRAGENSI.

SEDIS. APOSTOLICÆ. LEGATO. NATO.
S. ROMANI. IMPERII. PRINCIPI.

COMITI. DE. MANDERSCHEID-BLANCKENHEIM.
ET.
GEROLDSTEIN.

LIBERO. BARONI. IN. JUNCKERATH.
DOMINO. IN. BETTINGEN. DAUN. ET. ERP.
UTRIUSQUE. SACRÆ. CÆSAREÆ. NEC. NON. GERMANIÆ. HUNGARIÆ. ET. BOHEMIÆ. REGIÆ. MAJESTATIS.
CONSILIARIO. INTIMO. ACTUALI.
INCLYTI. REGNI. BOHEMIÆ. PRIMATI.
ECCLESIARUM. METROPOLITANÆ. COLONIENSIS. ET. CATHEDRALIS. ARGENTINENSIS. RESPECTIVE.
PRÆPOSITO. SENIORI. AC. THESAURARIO.
ILLUSTRIS. ECCLESIÆ. COLLEGIATÆ. AD. S. GEREONEM. PARITER. PRÆPOSITO.
NEC. NON. UNIVERSITATUM. COLONIENSIS. ET. CAROLO-FERDINANDEÆ. PRAGENSIS.
CANCELLARIO. PERPETUO.
ET. PROTECTORI. &c. &c.

REVERENDISSIME ARCHI-EPISCOPE, CELSISSIME PRINCEPS AC DOMINE!

Quantum momentum ad hiſtoriam ſacram Eccleſiarum Germaniæ, jam per XVII. Sæcula florentium, habeat accurata notitia Conciliorum, in his Eccleſiis ab Germaniæ Epiſcopis celebratorum, multi eruditi Viri dudum viderunt, & votis ſuis publicatis orbi demonſtrârunt: ſed hactenus intra vota ſtetimus.

Major acceſſio ex his Conciliis fit ad perpetuam auctoritatem Eccleſiæ Catholicæ demonſtrandam &

pro-

probandam. Etſi enim in ſingulis Epiſcopis reſideat Chriſtus, quod S. Ignatius Martyr monet in Epiſtola ad Trallianos: (a) *Reveremini Epiſcopum veſtrum ſicut Chriſtum, uti nobis Beati Apoſtoli præceperunt:* attamen in Conciliis evidentior apparet unitas & concordia Fidei, ac Dogmatum Catholicæ Eccleſiæ ex teſtimonio Epiſcoporum orbis, vel Nationis, vel Provinciæ. Oſtenditur unitas in diſciplina promovenda, & Hierarchia Cleri firmanda, in eliminandis hæreſibus, erroribus, ſuperſtitionibus, abuſibus, defectibus, peccatis: cujusmodi ſemper fuerunt, ſemper erunt in Eccleſia militante; utì agro ferace tritici & zizaniorum, areâ frumenti & palearum plenâ, reti claudente piſces bonos & malos: quæ peccata, errores, hæreſes, non ſunt peccata, nec errores Eccleſiæ Chriſti, ſed hominum in Eccleſia viventium, vel ab Eccleſia exeuntium, aut exiturorum. Unde neceſſitas Conciliorum Eccleſiaſticorum, omni anno celebrandorum, inde à Concilio Nicæno primo definita fuit. Demum in Conciliorum ſaluberrimis & Sanctiſſimis Decretis apparet promiſſa Spiritûs S. aſſiſtentia, docentis Eccleſiam Chriſti omnem veritatem, (b) arguentis (c) mundum de peccato, & de juſtitia, & de judicio.

Primi enim Concilii publici inter Apoſtolos celebrati vox à Spiritu Sancto veritatis dictata, & veluti frons & introductio ad Canones Apoſtolicos & Eccleſiaſticos

(a) S. Ignatii Martyris Epiſtola ad Trallenſes. (b) Joan. XVI, 13. (c) Ibid. v. 8.

ſiaſticos in Conciliis definitos & definiendos uſque ad conſummationem ſæculi hæc eſt: (d) VISUM EST SPIRITUI SANCTO, ET NOBIS.

Horum optatiſſimorum Conciliorum collectionem debet Germania noſtra TIBI, CELSISSIME PRINCEPS ARCHI-EPISCOPE, cujus zelo, præſidio, & auctoritate, prodit in lucem TOMUS hic primus, quatuor minimùm TOMIS proſequendus.

Erit hæc Corona gloriæ TUÆ longitudinis dierum, quâ replevit TE Dominus: ERIT monumentum æternum heroicæ liberalitatis TUÆ, & inexhauſtæ caritatis erga ECCLESIAS, non ſolùm TIBI commiſſas regendas, ſed erga omnes Germaniæ ECCLESIAS ornandas, & ſuo in ſplendore collocandas, qui ſanè nullo in loco adeò patens eſt & manifeſtus, atque in Conventibus Antiſtitum.

Jam ECCLESIÆ ſpeciales Germanicæ, quæ TE PRÆPOSITUM feliciſſimo voto delegerant, dudum fructum Conſilii ſui deguſtârant Metropolitana Illuſtriſſima, & Perilluſtris Gereonitica Colonienſis, Argentinenſis Cathedralis, non ſolâ ſapientiâ TUI Regiminis ſuaviſsimi perſpectâ, in ſervandis & poſtliminio vindicandis delicatiſsimis juribus Prælatorum ſuorum, ſed & in liberalitate & munificentiâ Baſilica, in procuranda, augenda & ditanda re veſtiaria ſacra ad ornatum Domûs Dei, TIBI dilectiſsimæ.

Principes Electores S.R.I., & horum Caput Au-

** guſtum

(d) Actuum Cap. XV. 28.

guſtum, CAROLUS VI., ſimul ùt TE Conſiſtorii ſacratioris intimi Conſiliarium adſciverunt ob meritum ſcientiæ Juris publici, ecclesiaſtici, & Cæſarei, eâdem lubenter uſi ſunt in Legationibus arduis, TIBI deferendis.

Sereniſsimus Elector, & Metropolita Colonienſis, ad Thronum Cæſareum TE ablegavit, inveſtituræ Feudorum capeſſendæ causâ, Eccleſiis & Statui Principali annexorum. Auguſtiſsimus verò CAROLUS longè difficiliori legationi TE deſtinaverat. Quorum laborum, pro Imperio & Eccleſia exantlatorum, vel præmia, vel teſtimonia, credo fuiſſe Mitras, venerando Vertici TUO impoſitas, Epiſcopalem NEOSTADIENSEM in Auſtria: PANORMITANAM in Sicilia, & PRAGENSEM in Bohemia Archi-Epiſcopales, quæ TIBI, Sapientiſsime Antiſtes, TUOque Heroïco Pectori quid aliud extiterunt, quàm novus ſtimulus, aut campus, exercendi zeli TUI, & magnanimitatis pro Eccleſia & Imperio, pro Cleri & populi ſalute, pro ovibus, TIBI commiſsis, verbo & exemplo paſcendis. Harum nempe ovium ſalus unica TUA CURA eſt, unicæ deliciæ Archi-Epiſcopi.

Hæc evectio CELSITUDINIS TUÆ ad Cathedram Metropolis Regni Bohemiæ, & Primatis ordinum, tantò felicior, & regno glorioſior fuit, quòd in ea nunc Cathedra ſedeat Conſanguineus JOANNIS, BOHEMIÆ, & POLONIÆ REGIS, ac DUCIS LUXEMBUR-

Digitized by Google

BURGENSIS: nam hoc vero titulo Conſanguinei JOANNES MONARCHA BLANCKENHEIMIOS AVOS TUOS, FRIDERICUM ARNOLDUM, & GERARDUM ſalutabat, & novis identidem gratiis cumulabat. Id quod Diplomata authentica & coæva annis MCCCXXI. MCCC XXV. ex Tabulario Blanckenheimio, unà cum *Eifflia Boreali illuſtrata* orbi literato patefacient.

Nunc in hujus operis, TUIS auſpiciis & adjumentis publicati, Tomo I, videbit demum orbis literatus, quarto ſæculo Eccleſias Germaniæ primæ & ſecundæ, licet pulſatas Arianorum è Syrmienſi conciliabulo literis, perſtitiſſe in avita fide homouſii Filii DEI confitenda, neque ab illius vocis, à Nicœnâ Synodo approbatæ, uſu deflectere voluiſſe, ùt ùt perverſum illi ſenſum affingere Ariani allaborârint.

Eccleſias Germanicas, quæ ſæculis quinto, ſexto & ſeptimo, vel ad Rheni littora, vel in Norico conſtiterant, ſæculo octavo videbimus, Deo benedicente, Epiſcopatibus & Diœceſibus mediterraneis, ut ità dicam, augeri & ampliari: quatuor in Bavaria, totidem in Franconia, Thuringia, & Alemannia, zelo S. Bonifacii, Legati Apoſtolici, ſurrexerunt Eccleſiæ: unde & Epiſcoporum Concilia frequentiora & illuſtriora, & cauſæ graviſſimæ tractatæ ac deciſae fuêre. Adalbertus Gallus, & Clemens Scotus, & Godalſatius, Expiſcopi hæretici, fuêre condemnati duplici Concilio Ger-

ma-

maniae, & uno Romano & excommunicati. Pſeudo Epiſcopi, gradu iſto indigni, depoſiti, & digni ac idonei paſtores animarum in eorum locum ſurrogati. Superſtitiones & abuſus, partim ex praeterito ſtatu paganiſmi reſidui, partim ſimplicitate plebis, & diaboli perſuaſionibus introducti, damnati, & vera ac ſana morum doctrina populo praedicata. Fuêre deſtinati praecones Evangelii in Saxoniam, Friſiam, & Borealis trans Albim Germaniae partes, in Conciliis Moguntino, Wormatienſi, Paderbornenſi: eo fructu, ut ſub finem ſaeculi octavi octo novae Diœceſes Epiſcopales deſignatae, fundatae, & initio ſaeculi noni perfectae fuerint.

Haec tam illuſtria facta, & augmenta, Eccleſiae Germanicae debent tum Synodis celebratis ab Epiſcopis, tum auctoritati & liberalitati Ducis Carolomanni, Regum Pippini, & Caroli, Ducis Taſſilonis, &c. quorum brachio indigebat Eccleſia contra Lupos, & Pſeudo-Presbyteros, à ſatana immiſſos, ad turbandam Eccleſiam Dei: quæ omnia in hoc Tomo repræſentantur.

Præterea Canones fuêre Clero præſcripti & regulæ, vitæ altari & functionibus ſacris dignæ, non ſolùm ab Epiſcopis privatim pro ſua Eccleſia, uti à S. Bonifacio Archi-Epiſcopo Moguntino, Chrodegango Metenſi, Remedio Curienſi, Notungo Conſtantienſi, Sindeperto Auguſtano, Halitgario

came-

Cameracenſi, Rabano Moguntino conditi fuerunt, ſed & à Patribus, coactis in Concilio, quod Annaliſtæ Francorum ſæpe narrant: at annus DCCCXVI, & eo anno celebratum Aquisgranenſe Concilium, Canonicorum Regulam edidit Libro uno, & altero Regulam Sanctimonialibus ſcripſit, quorum Canonum authentiæ, & puritati conſervandæ, & perpetuandæ LUDOVICUS PIUS Auguſtus omnem ſuam poteſtatem interpoſuit, exempla Canonum conditorum in hoc Concilio per Nuntios miſit, executionem eorundem vigilantiæ & zelo Archi-Epiſcoporum, & per hos Suffraganeorum ſeriò inculcavit; aſſervari in Archivis Eccleſiarum eosdem juſſit, & in Palatio ſuo illibatos, & ſacroſanctos apices hos cuſtodiri ſignificavit, ut ne ulla ætas fraudem illis allinere, aut eos oblivione intervertere auſit.

Hæc emolumenta Rei Catholicæ profluxerunt ex Synodis Epiſcoporum, hoc primo Tomo comprehenſis.

Faxit Deus O. M. ut Sanctiſſima Intentio TUA, CELSISSIME PRINCEPS, in hoc opere promovendo, & labor noſter in eodem ſuſcipiendo, & exequendo, ad majorem Sui Nominis Gloriam propagandam, ad Eccleſiam Catholicam Domini noſtri JESU ædificandam & ampliandam, uſque ad ultimos orbis noti fines, uſque ad Germaniæ totius ſub unum ovile, & ſub uno Paſtore in una fide reductionem proficiat.

Ecquis enim è popularibus noſtris, jam per Bap-

tiſmum JESU Chriſto regeneratus, adeò excors & ferreus ſit, ut viſâ hac catenâ teſtimoniorum à Sæculo quarto ad XV: viſâ hac nube teſtium graviſſimorum, & illuſtriſſimorum virorum, quos Sæcula ſingula tulêre: viſâ unitate Symboli in fronte Synodorum plerumque poſiti & acceptati, fateri non cogatur cum Conſtantino Auguſto, finitâ Nicænâ Synodo, ad Eccleſias ſcribente: " Libentibus animis, (e) Decretum Ni-
" cænæ Synodi, tanquam donum Dei, & mandatum
" reverà cœlitùs demiſſum, amplexandum. Nam
" quidquid in Sanctis Epiſcoporum Conciliis de-
" cernitur, id univerſum Divinæ voluntati attribuen-
" dum eſt.

Similis eſt ſententia CAROLI MAGNI, ex Concilio Francofordenſi ſcribentis ad Elipandum, Toletanæ Sedis Archi-Epiſcopum, & cæteros Hiſpaniæ Epiſcopos, errore Felicis, Orgellitani Epiſcopi, ſeductos, *Pag. 320.* hujus Tomi: " Ad multitudinem (f)
" Populi Chriſtiani, & ad SACERDOTALIS Con-
" cilii unitatem revertimini. Si enim duorum, vel
" trium ſancto, pióque conſenſui ſecundùm ſuam
" promiſſionem Dominum eſſe præſentem non dubi-
" tamus; Quanto magìs, ubi tot Sanctiſſimi Patres,
" tot Venerabiles Fratres, tot Filii piæ Matris Eccleſiæ
" in nomine illius pacificâ conveniunt unanimitate,
" eum adeſſe medium, non eſt dubitandum, & illo-
rum

(e) Euſebius L. IV. vitæ Conſtantini C. XIV.

(f) Epiſtola Caroli M. ad Elipandum.

" rum regere Conſilia, qui ſui Nominis laudem quæ-
" rere dignoſcuntur?

Hanc, inquam, æſtimationem & venerationem Germanis omnibus erga ſuarum Eccleſiarum Concilia & Antiſtites, inſidere cupio & inſculpi, cujuſmodi Catholici hi Auguſti, CONSTANTINUS & CAROLUS, magni bello, majores pace, maximi religione & tuitione Eccleſiæ, & Catholicorum Antiſtitum, corde, manu, & publicâ profeſſione in Conciliis præ ſe tulerunt.

Eandem mentem TUAM, CELSISSIME PRINCEPS, fuiſſe, laudatiſsimæ vitæ glorioſus decurſus innumeris benefactis, tum vel ipſum hoc opus ſuſceptum, & promotum, adeóque pleno jure NOMINI TUO inſcriptum, dicatum, conſecratum, demonſtrat: Quare ut ejuſdem fructum in Eccleſiam redundare ſerò videas, Neſtoreos annos apprecor

CELSITUDINIS TUÆ

Servus deditiſſimus
Jos. Hartzheim S. J.

PRI-

FACULTAS REV. P. PROVINCIALIS
CUM PRIVILEGIO CÆSAREO.

Cùm VIDUA JOANNIS WILHELMI KRAKAMP, & Hæredes CHRISTIANI SIMONIS, Bibliopolæ Colonienſes typis vulgare deſiderent Librum, cui Titulus: *CONCILIA GERMANIÆ, quæ Celſiſſimi Principis, JOANNIS MAURITII, Archi-Epiſcopi Pragenſis ſumptu Cl. Joannes Fridericus Schannat primùm collegit, dein P. Joſephus Hartzheim S. J. Ejuſdem Celſiſſimi Impenſis plurimùm auxit, continuavit* &c. Ego infraſcriptus, Provinciæ Rheni Inferioris Præpoſitus Provincialis, poteſtate ad id mihi factâ ab Adm. R. P. N. LAURENTIO RICCI, Societatis JESU Præpoſito Generali, Iisdem ad primam hanc duntaxat editionem Tomi primi prædicti operis facultatem impertio, ſimúlque communico Privilegium Cæſareum, quo aliis Bibliopolis ac Typographis prohibetur, ne dictum Librum citra conſenſum Superiorum recudere, aut intra fines S. R. I. interre præſumant. In cujus rei fidem has Eis manu propriâ ſubſcriptas, ac conſueto officii Sigillo munitas dedi. Coloniæ 4. Nov. 1758.

(L.S) FERDINANDUS RISSEN S. J.

PRÆ-

by Google

P R Æ F A T I O.

INvitatus à Celſiſſimo Archi-Epiſcopo Pragenſi, JOANNE MAURITIO ex Comitibus de Manderſcheit-Blanckenheim, ad perficiendam collectionem Conciliorum Germaniæ, à Clariſſimo Schannato, bonæ memoriæ, tentatam, & ex parte adornatam, circumſpicere cœpi, quibus adjumentis tam vaſto operi, tam diu à Germania noſtra deſiderato, perficiendo par fierem.

§. I.

Fons primus ipſa Concilia edita vel Mss. Eccleſiarum Germaniæ.

POſt Concilia Generalia toties jam edita, ter minimùm hic Colonienſi typo, à tribus indefeſſis viris *Crabbeo*, *Surio*, *Binio*, luſtranda fuiſſent ſpeciatim Archivia Eccleſiarum Germaniæ ſingularum, pro Conciliis Provincialibus & Diœceſanis; ſed magnam horum partem DD. Proteſtantium manus poſſidet, adeóque Catholico ſcriptori non facilè aperiuntur.

Interim fatendum eſt, multos ex D. D. Proteſtantibus archæa, & hiſtoriam, & Synodos Eccleſiarum, quas poſt pacem Weſtphalicam obtinent, communicâſſe orbi Literario.

Eccleſiarum verò, quas Catholici retinuerunt, & poſſederunt ab initio Chriſtianiſmi uſque ad noſtram ætatem, acta, quotidie tum ex antiquis corpvis hiſtoricis, tum ex archæis Eccleſiarum illuſtriora & ampliora inſigni cum delectu & criſi prodire videmus, unde & Conciliorum in dies major fit numerus, & acta integriora haurimus.

§. II.

Fons ſecundus Collectores Canonum primo Millenario.

ALtera via perficiendæ collectionis Conciliorum ſunt Collectores vel Conciliorum, vel ſaltem Canonum, in iis conditorum.

Eos divido in Collectores primi & ſecundi Millenarii Chriſtiani.

Primo Millenario habuit Italia Dionyſium Exiguum, deinde Pontifices Romanos, perpetuos cuſtodes, imò Conditores Canonum, qui & cæteras Occidentis Eccleſias è ſua Cathedra, & Bibliotheca docuerunt, & donârunt, & dotaverunt Epiſtolis Canonicis, imò Libris integris oblatis, ùt infra videbimus. Habuit Africa Ferrandum & Criſconium Epitomatores veriùs, quàm Collectores. Habuit Hiſpania Iſidorum Hiſpalenſem, & Martinum Bracarenſem Luſitania.

At Germania noſtra primo Millenario habuit non tantùm Doctores, ſed & Collectores, editis Libris Clariſſimos.

S. Bonifacium Archi-Epiſcopum primò regionarium, poſt Colonienſem, ſubinde Moguntinum: Chrodegangum Metenſem, Angilramnum Metenſem ſæculo octavo: ſæculo nono Remedium Curienſem, Notungum Conſtantienſem, Haytonem Baſileenſem, Halitgarium Cameracenſem, Rhabanum Moguntinum Epiſcopos, Benedictum Levitam Moguntinæ Eccleſiæ; Sæculo decimo Reginonem Prumienſem Abbatem, & Ricolfum Archi-Epiſcopum Treverenſem. Videtur igitur non exiguos progreſſus feciſſe Juris prudentia ſacra inter Epiſcopos Germaniæ.

§. III.

Fons tertius Concilia, quibus Germani Epiſcopi primo Millenario interfuerunt.

NEc id à vero abhorret. Jam Sæculo quarto Conciliis extra Germaniam interfuerant Germaniæ Epiſcopi: Legationibus ad Auguſtos functi erant pro Eccleſia: Controverſiæ Donatiſtarum dijudicandæ Romæ & Arelati judices & arbitri ſederant.

In Concilio Sardicenſi Anni 347. è ſola Germania Rhenana decem Epiſcopi aſſederunt, *pag.* 8. hujus voluminis enumerati; è Concilio Sirmienſi Anno 357. ab Arianis Epiſcopis Literæ datæ ſunt ad Epiſcopos Germaniæ primæ & ſecundæ *pag.* 8., qui eadem Conſtantiâ, quâ Sardicæ nuper, ſic nunc ſuis in ſedibus Ariano errori reſtiterunt, nec à Nicæni Symboli profeſſione latum unguem abierunt, propterea magnis laudibus à S. Hilario deprædicati *pag.* 2. & 3. hujus primi Tomi.

Gregorius Magnus, exeunte Sæculo ſexto, Theoderico & Theodeberto Regibus Francorum, Germaniæ Rhenanæ imperitantibus, Canonica quædam Decreta ſcribit, & Synodum Epiſcoporum, ad labem Simoniacam compeſcendam congregari per hos Principes, utì Advocatos & Tutores Eccleſiarum, deſiderat, *pag.* 19. 20.

Sæculo

Sæculo ſeptimo Martinus I. Papa mittit Amando Epiſcopo Trajectenſi acta Synodi Romanæ, à ſe contra Monothelitas Romæ celebratæ: narrat eidem ſcandala, in Eccleſia Conſtantinopolitana ex ambitione & hæreſi Præſulum orta, neceſſitatem indictæ à ſe Synodi; adjungit Encyclicas Epiſtolas ſimiles ad Germaniæ & Galliæ Epiſcopos: Acta hæc in *Synodo* prælegi mandat, & conſenſu Epiſcoporum ſubſcripto, ratificanda Anno 649. *pag.* 28. 29.

Hinc liquet, à Sæculo quarto ad ſeptimum Germaniæ Epiſcopos variis Conciliis Orientis, Italiæ, Galliæ interfuiſſe, Dogmata, & Canones primitivæ Eccleſiæ noviſſe: & Eccleſiam Romanam ſuo lacte puriſſimo, Literarum Canonicarum commercio, Præſules Germanos, Rhenanos, Noricos, Pannonios imbuiſſe.

§. IV.

Enumerantur Canoniſtæ Germani: Primus BONIFACIUS.

SÆculo octavo Anglia (quæ ſæculo ſexto per ſubmiſſos à S. Gregorio Magno Apoſtolicos Viros, mirificos progreſſus in Doctrina Chriſti & moribus fecerat) multos & Illuſtres Viros, Apoſtolico Spiritu plenos, Germaniæ erudiendæ reſtituit, vel miſit, SS. Willibrordum, Bonifacium, Willibaldum, Wunnibaldum, Eobanum, Lullum &c. qui primò Romam, velut ad Eccleſiarum omnium Matrem, profecti, à Summis Pontificibus paternâ benevolentiâ excepti, ſaluberrimâ inſtitutione Catholici Dogmatis, & Canonum muniti, Presbyteri, & Epiſcopi ordinati, remiſſi ſunt in Germaniam Borealem, adhuc gentilitatis tenebris obductam, in Thuringiam, Saxoniam, Friſiam, ad circumjectas Viſurgi, & Albi nationes varias:

Quos inter emicuit S. Bonifacius, natione & ipſe Anglus, at zelo major aliis popularibus: nam ab Anno 717., quo ex Anglia in Friſiam abiit, ad 754. quo in eadem Friſia Evangelium, annis XXXIX. prædicatum, Martyrio glorioſo coronavit, impendit ſe totum Germaniæ Boreali, ab Ethniciſmo ad veræ fidei lucem traducendæ. Quem in finem Romam ter adiit, & Presbyter ordinatus primùm à Gregorio II., ſeu juniore, miſſus fuit in Alamanniam, Thuringiam, cum munere & charactere Legati Apoſtolici, fidei prædicator.

Anno 723. die S. Andreæ Romæ ab eodem Gregorio ordinatus Regionarius Epiſcopus, cum ampliori poteſtate remittitur in Germaniam.

Anno 732. à Gregorio III. pallio donatur, Archi-Epiſcopus nuncupatur, quamvis nullius certæ ſedis. *pag.* 38.

Anno 739. quatuor inſtituit, & diſtribuit in Bojaria Epiſcopatus, & pro aliis tres Epiſcopos conſecrat, nam Vivilus Patavienſis Romæ ante conſecratus fuerat. *pag.* 40.

Epiſcopatus Bajoariæ vocat Gregorius III. in partibus *Heſperiis* ſitas. *pag.* 41. Etſi Bajoaria, & Thuringia, & Auſtraſia magis ſint ſitæ in parte Boreali oppoſitâ Romæ, quàm in parte Occidentali, vel *Heſperia.* Hiſpania ad Occidentem; Germania ad Boream Romæ obverſa eſt.

Anno 741. tres in Francia Orientali, Burchardum apud Wurtzburg, Wittam Buraburgi, Adelharium Erphesphurdiæ, & quartum Aichſtadii Willibaldum Epiſcopos ordinat. *pag.* 42.

Anno 743. tres in Neuſtria Archi-Epiſcopos inſtituit, quà Miſſus S. Petri, nempe Remis, Rothomagi, & Senonibus. Demum Synodos ab Anno 740. ad 754. quot inſtituerit; dicam in Diſſertatione poſt ſæculum octavum.

Inter Concilia impreſſa à Synodographis, hactenus primum eſt, Anni 742. quo ſtatuitur, ideo *ſingulis annis* Synodum congregandam, ut præſentibus Epiſcopis, Principe & Optimatibus, uti tutoribus Eccleſiæ, CANONUM DECRETA, & ECCLESIÆ JURA reſtaurentur: Clerici, qui contra hæc peccârunt, puniantur, degradentur: & juxta SANCTORUM PP. CANONES Presbyteri omnes ſubjecti ſint Epiſcopo ſuæ Parochiæ: Epiſcopi JURE CANONICO circumeant quot annis Diœceſin: Ignoti & undecunque venientes Presbyteri ſecundùm Canonicam cautelam non admittantur ad Miniſterium. *Canonibus I. II. III. IV. V. pag.* 49. En cauſam, finem, & materiam cogendarum annuarum Synodorum in Germaniæ tum antiquis Epiſcopatibus, tum in illis octo à S. Bonifacio in Bavaria, & Auſtraſia, demum tribus Archi-Epiſcopatibus, in Neuſtria inſtitutis.

Metiamur hinc Canonum ſcientiam in Sancto Bonifacio, tunc Eccleſiaſticam Hierarchiam ordinante, hos novos Antiſtites & harum Diœceſes inſtituente, docente, tot Synodos regente, moderante. In Synodo Sueſſionenſi Anni 744. *pag.* 37. conſtituitur primo Canone ſervanda fides catholica, 318. Epiſcoporum in Nicæno Concilio, dein *JUDICIA CANONICA aliorum Sanctorum PP., quæ conſtituerunt in Synodis ſuis.*

Ipſe Bonifacius, præter Epiſtolas Canonicas varias, ad ipſum à tribus Pontificibus, Gregorio II. Gregorio III. & Zacharia ſcriptas, reſponſorias ad Bonifacii, & ad Pippini Ducis interrogata, eidem directas: ſcripſit Statuta Canonica N. XXXVI. quæ licet Dacherius in *notis* adjectis, à me *recuſis pag.* 73. *dicat* nonnulla deſumpta eſſe ex poſterioribus Conciliis Carolinis, vel ex Libris Capitularium; longè tamen veroſimilius eſt, Anſegiſum, & Patres Concilii Moguntini ea ex Bonifacio ſumpſiſſe, quàm contrà.

Præter hæc Statuta Canonica antiquiſſima, à Germaniæ Epiſcopo collecta, ſcripſit S. Bonifacius libros dogmaticos & hiſtoricos.

Dogmaticus Liber eſt, *de Unitate fidei Catholicæ*, laudatus à Papa Zacharia *pag.* 83. 85.

Item ſermo de abrenunciatione in Baptiſmo, editus à *Pezio Tom. IV. Theſauri anecdotorum* parte II. ultra varias Epiſtolas ad Pontifices, ad Reges & Epiſcopos Anglos, relatas *Hiſtoriæ Literariæ Benedictinæ parte tertiâ. p.* 56. 57.

§. V.

CHRODOGANGUS.

ALter Canoniſta Germanus ejusdem ſæculi octavi fuit CHRODOGANGUS, Epiſcopus Metenſis, Pippini Regis conſobrinus, & Caroli Martelli Cancellarius, vel Referendarius.

Papa Stephanus, quem Româ in Franciam deduxit Anno 753., eidem Pallium dedit, & Titulum Archi-Epiſcopi, & facultatem conſecrandi Canonicos, & Presbyteros diverſarum Eccleſiarum. Interfuit Conciliis Compendienſi, Attiniacenſi, Metenſi.

Ejuſdem

Ejuſdem *Regula*, *Clericis obſervanda Metenſibus*, quæ in multis veſtigia Regulæ S. Benedicti ſequitur, edita fuit à *Luca D'acherio in Spicilegio Capitibus LXXXVI.* diſtincta, quam edidimus.

Maluit Labbeus edere regulam Chrodogangi, Cap. XXXIV. conſtantem, ex codice Ms. Vaticano, quam unà cum regula, in Concilio Aquiſgranenſi anno 816. propoſitâ, ſuæ collectioni inſeruit, quaſi hæc Aquenſis prolixior, ſit interpolata; illa brevior, ſit genuina Chrodogangi.

Cointius demum, *Judice Fabritio*, ſinceram dedit *Tomo V. Annalium Eccleſiæ Francorum ad Annum Chriſti 757. ex cod. Mſ.* collato cum D'acheriana, & Labbeana editione. Verùm cùm ex Mſs. codicibus certò oſtendi nequeat, quæ ex his tribus, vel quatuor ſit genuina: primam D'acherii edidimus, donec ex Mſs. clarior lux affulgeat. Obiit Chrodogangus 6. Martii anno 766. ſepultus Gorziæ. Sancti nomen, & cultum habet apud Metenſes. *Fabritius Biblioth. med. & inf. Latinitatis.*

§. VI.

ANGILRAMNUS.

ANGILRAMNUS, Metenſis Epiſcopus, Chrodogangi Succeſſor à 25. 7bris anno 768. qui & Archi-Epiſcopus audit, dicitur Hadriano Pontifici obtuliſſe collectionem 72. aut 80. Capitulorum juxta *quoſdam cod. Mſs.* In aliis codicibus Hadrianus Papa dicitur ea donâſſe Angilramno. Sed *Calmeto* videtur pars prior veroſimilior: eò quòd in codice, quem Hadrianus Papa dedit Carolo Magno, nulla fiat mentio Epiſtolarum Pontificiarum ante Siricium; at in hac collectione citantur Epiſtolæ Pontificum ante Siricium, quas Iſidorus peccator primus ſuppoſuit non ſuis auctoribus. Unde videtur Angilramnus uſus Iſidoriana collectione veterum Conciliorum: qualem Hadrianus Carolo minimè dedit, adeóque nec veram credidit. Obiit Angilramnus anno 791. VII. Kal. Novembris, Palatii Regii Capellanus.

§. VII.

SIMPERTUS.

SINTPERTUS, aliis SIMPERTUS, fuit Abbas Murbacenſis Cœnobii Ordinis S. Benedicti: ſubin Epiſcopus Auguſtanus ab anno 788. ad anni 818. 13. Octobris, quo obiit, *teſte triplici Catalogo* vetuſtiſſimo, producto à Cl. Petzio *in Diſſertatione Iſagogica ad Tomum II. Theſauri Anecdotorum pag. XX.*

Expungunt eum ex ſerie Abbatum Murbacenſium Gabriel Bucelinus, & Carolus le Cointe *in Annal. Francorum*: ſed reſtituit illum Mabillonius, qui ſedem ejuſdem Epiſcopalem ſibi ignotam ſcribit. Eckartus L. XXV. N. 47. rectè probat, Simpertum Ratiſponenſis Eccleſiæ Epiſcopum, anno 791. obiiſſe, quod non negatur: ſed an hic fuerit Abbas Murbacenſis, id quæritur. Auguſtanæ Eccleſiæ Catalogi antiquiſſimi *Sintpertum* ab anno 788. fuiſſe ſuæ Eccleſiæ antiſtitem evidenter demonſtrant: eundem fuiſſe Murbacenſem in Alſatia Abbatem, &

veteres membranæ docent, & ex iis deſcripta ſtatuta regularia pro Monachis. Cæterùm quæ Petzius edidit documenta *Tomo II. Anecdotorum Parte III.* de vita, & miraculis, & translatione ſecunda poſt Annum 1400., recentia eſſe non inficior.

§. VIII.

HATTO.

HATTO, aliis Hayto, Hetto, teſte Walafrido, quinquennis puerulus Deo, & B. Pirminio in Abbatia Augiæ eſt oblatus: qui cùm dein non doctrinâ tantùm, & ſpecie corporis externâ, Monachos omnes antecelleret: verùm etiam morum gravitate, & omnium virtutum decore; factum eſt, ut Waldone, tunc Augiæ Abbate, ad S. Dionyſii Pariſienſe Monaſterium translato, Hetto Augienſe Monaſterium à Carolo M. Imperat. & Fratribus, regere juſſus fuerit Anno DCCCVI. Vir fuit doctus, & eximiè ſanctus; ſub illo enim Augienſis ſchola maximè florere cæpit: ipſe Sacras literas profeſſus. Unde Magnorum Procerum, Ducum, & Comitum filii ad Augiam convolârunt, literis, & bonis moribus initiandi, ut deinde ad Epiſcopatus, & Ducatus gubernandos idonei fierent: quorum nonnulli nominatiſſimi facti ſunt Magiſtri. Scripſit inter alia *Ordinationum in ſua Diœceſi Baſileenſi ſervandarum Librum unum.*

Carolus enim Magnus perſpectâ viri ſcientiâ, Baſileenſi Cathedræ eundem præfecit, & Conſtantinopolim ad Orientis Imperatorem Nicephorum gravibus de cauſis miſit Anno DCCCXI. nempe ob inſignia Dei in eum dona à multis vocatus fuit *Caroli deliciæ*, *Caroli corculum*, qui & ſuo teſtamento Hettonem voluit ſubſcribere. Poſtquam Abbatiam, & Diœceſim ſedecim annos feliciſſimè gubernâſſet quoad Diſciplinam Eccleſiaſticam, regimen politicum & œconomicum, Baſileenſis Baſilicæ antiquæ dirutæ loco novam magnificam extruxiſſet; Anno DCCCXXII. contemplationis ſtudio abreptus, & jam annis gravis, Abbatiæ, & Epiſcopatui renuntiavit, in ſuáque Augia ſub Erlibaldo Abbate privatus vixit ad anni DCCCXXXVI. XVII. Martii, quo obiit.

Regulæ vivendi & agendi, Clero & Sacerdotibus, ſuæ Diœceſi Baſilienſi ſubjectis, ab ipſo præſcriptæ, adhuc Mss. in Augia aſſervantur. *Joannes Egon. L. de viris Illuſtribus Augiæ divitis, editus à Petzio Theſauri Antecdotorum Tom. I. Parte III. pp.* 637. 646. 727.

Capitulare ad Presbyteros Diœceſeos Baſileenſis circa Annum 827. promulgatum Capitulis XXV. publicavit D'acherius Tomo VI. ſpicilegii editionis novæ Tomo I. pag. 584. 586.

§. IX.

REMEDIUS.

REMEDIUS (aliis *Remigius*) Epiſcopus Curienſis in Rhætia, temporibus Caroli Magni floruit. Stumpfio dicitur decimus nonus Curienſis antiſtes in Rhætia *L. X. p.* 584. Ejuſdem Canones Eccleſiaſticos ex Pontificum Romanorum ſparſis ab Iſidoro peccatore ſuppoſititiis Epiſtolis edidit *Goldaſtus rerum Alamannicarum Tom. I. Part. I. p.* 121. *Fabritius Biblioth. med. & inf. Latin.*

§. X.

§. X.

HALITGARIUS.

HALITGARIUS (*Alitgarius, Halitcharius*) erat anno DCCCXVI. Cameracenſis, & Atrebatenſis Epiſcopus. Fuit cum Ebbone, Remenſi Epiſcopo, miſſus ad prædicandum Danis Evangelium. Deinde anno DCCCXXVIII. ab Imperatore Ludovico Pio legatus fuit ad Michaëlem Balbum, Imperatorem Orientis.

Abiit ad ſuperos anno DCCCXXX. 25. Junii. Scripſit Libros V. de vitiis, virtutibus, & ordine pœnitentium, editos ab Henrico Caniſio *Tomo V. Lectionum antiquarum Parte II. pag.* 227. *Ingolſtadii Anno* 1604. in ejuſdem Libri nova editione Basnagiana *Tomo II. Parte II. pag.* 87. in Bibliotheca PP. Colonienſi anni 1618. Tomo VIII. Pariſienſi anni 1654. Tomo V. Lugdunenſi Tomo XIV.

His Libris habent pleraque ſimilia Libri Rabani, poſtea Archi-Epiſcopi Moguntini, de eodem argumento ſcribentis.

Sextus Liber, quem è ſcrinio S. Romanæ Eccleſiæ Halitgarius ait ſe deſcripſiſſe, fuit à Stevartio vulgatus in Supplemento Caniſii. *pag.* 793. & in Basnagiana editione *pag.* 132. Sub *pœnitentialis Romani* Titulo è Corbeienſi Ms. edidit eum Hugo Menardus ad Gregorii M. Sacramentarium. *Tomo III. Operum S.Gregorii edit. Pariſinæ* anni 1705. *pag.* 462. Ubi obſervat Menardus, hunc codicem fortè non eſſe integrum, quia in eo quædam inveniuntur citata à Burchardo, alia non inveniuntur.

Cl. Morinus poſt commentarium Hiſtoricum de diſciplina in adminiſtratione Sacramenti pœnitentiæ, ſubjecit appendicem veterum codicum pœnitentialium, in quorum numero primas obtinet *Liber VI. Halitgarii*, poſt Menardum denuo publicatus ex eodem codice Ms. Corbeienſi, è quo Menardus eum primùm ediderat.

Addit autem Morinus adnotationem memorandam. Quòd hic Liber ſit antiquiſſimus ex Romano ſcrinio deſcriptus in hac materia: cùm verò in quinque libris primis multa jam retuliſſet, huc ſpectantia; hinc in ſexto Libro parcior eſt.

§. XI.

ANSEGISUS.

ANSEGISUM, quem Sigebertus *in Chronico* ad Annum DCCCXXVII., & Trithemius, Abbatem Laubienſem, Diœceſis Leodienſis, fuiſſe ſcripſerant, diverſum eſſe ab Anſegiſo, Senonum Archi-Epiſcopo, jam Sirmondus oſtenderat in Epiſtola ad Conſtantinum Cajetanum: cætera Trithemio, & Sigeberto ſubſcripſerat.

At Mabillonius *Sæculi quarti Benedictini, Anno* 1677. *Lutetiæ impreſſi, parte I. pag.* 630. oſtendit ex duobus antiquioribus ſcriptoribus, præſertim ex Chronico Folcuini Abbatis Laubienſis, cum in numero Abbatum hujus Cœnobii nequaquam reperiri, ſed eundem fuiſſe Abbatem Luxovienſis, & Fontanellenſis Cœnobiorum Ord. S. Benedicti; Illius ab Anno 817., hujus ab 823. Ludovici Imperatoris Auguſti gratiâ; defunctum Anno 835. XX. Julii. Ex vita

S. Anſegiſi ab Autore Chronographo Fontanellenſi coævo ſcripta, quam *Mabillonius* edidit l. cit.

Eundem primum Capitula Regum Francorum, quæ *diverſis fuerant data Conciliis*, excepiſſe, & volumine uno, in quatuor Libros partito, collegiſſe narrat ADSO Abbas Luxovienſis Sæculo X., ſcribens de miraculis S. Waldeberti.

Igitur inter Germanos Canonum compilatores referri non poteſt Anſegiſus, uti Sigebertus eum retulerat.

§. XII.

BENEDICTUS.

SEptimus Canonum veterum Collector fit Benedictus Levita, ſeu Diaconus Eccleſiæ Moguntinæ, qui juſſu Autgarii Archi-Epiſcopi ſui, circa annum DCCCXLV. curam hanc ſuſcepit, ut Capitula Caroli M. & Ludovici Pii, ab Anſegiſo prætermiſſa in quatuor jam vulgatis libris, ipſe colligeret pro Dei omnipotentis amore, & ſanctæ Dei Eccleſiæ, ac ſervorum ejus, ac totius populi utilitate.

Invenit autem ea in ſanctæ Moguntiacenſis Eccleſiæ ſcrinio à Riculfo, & Autgario Archi-Epiſcopis aſſervata, nullo quidem ordine, ſed in diverſis ſchedis, quædam initio, quædam fine diverſa, & diſparata. Quæ confuſio ſcriptorum fecit, ut nec ipſe Benedictus ordinem temporis, vel Conciliorum, vel Epiſcoporum, vel doctrinæ Canonicæ ſervare potuerit, ùt in præfatione conqueritur apud *Baluzium Tomo I. Capitularium pag.* 803.

Hunc tamen qualemcunque in tribus libris ſibi præfixit ordinem:

In primi Libelli fronte poſuit Zachariæ Papæ Epiſtolam ad omnes Epiſcopos, & reliquos Eccleſiaſtici ordinis gradus, & ad cunctos Duces, & Comites, omnésque Deum timentes, per Gallias & Francorum Provincias, directam.

2. Duos Synodales Conventus, Canonicè celebratos à Carolomanno, & Bonifacio, ut agnoſcant omnes, hæc prædictorum Principum Capitula Apoſtolicâ autoritate fore firmata. Poſt iſta ſequuntur, quæ eâdem autoritate, & omnium Francorum utriuſque ordinis virorum aſſenſu, ſunt roborata. *Continet Capita* 405.

In ſecundo Libello ſunt excerpta ex lege Divina, ut appareat concordia legis Divinæ, & Regularum Canonicarum. *Continet Capita* 436.

Tertio Libello poſt Capitula, ſubjungit ex Canonibus, à Paulino Epiſcopo, & Albino Magiſtris, & reliquis, juſſu Caroli collectis, regulas Monaſticas: & demum ad totius Chriſtiani populi utilitatem conſcripta Capitula *numero* 478.

Baluzius *in præfatione N. XLV.* autumat, Benedictum collegiſſe primùm Capitula, quæ citra controverſiam edita ſunt à Regibus: tum ea, quæ ab ipſis, vel eorum juſſu, ab Epiſcopis, aut viris doctis excerpta ſunt ex libris divinæ ſcripturæ, ſicut ea ſparſim in eorum mixta capitulis ſe reperiſſe profitetur: tum deſumpta ex Canonibus Conciliorum, ex Decretis Romanorum Pontificum, ex dictis Sanctorum Patrum, ex inſtitutionibus Synodalibus Epiſcoporum Gallicanorum, ex codice Theodoſiano, ſive Aniani interpretationibus, Pauli ſententiis, Juliani Anteceſſoris Novellis, codice Wiſigothorum, ex lege Salica, ex lege Ripuariorum, ex lege Bajuvariorum. Ex his enim omnibus conſarcinata eſt illa

Benedicti

Benedicti collectio confusè ſanè facta, nullo ſervato temporum ordine, mutatis etiam ſæpe verbis capitum, quæ illic referuntur.

Hactenus *Baluzius*, qui ſimile elogium poterat addere quatuor Anſegiſi Libris.

Herardum, Archi-Epiſcopum Turnnenſem, Iſaacum, Epiſcopum Lingonenſem, Capitula ſua ex tribus Libris Benedicti excerpſiſſe, & abbreviâſſe, non diffitetur.

Nihilominus ſpernenda non eſt hæc Benedicti collectio, abſque cujus diligentia & labore careremus pleriſque ſanctiſſimis & optimis Principum Francorum conſtitutionibus, quæ alibi non reperiuntur. *Ejusdem Baluzii hæc eſt confeſſio & Apologia.*

§. XIII.

RHABANUS.

OCtavus inter Canoniſtas Germaniæ ſit RHABANUS Magnentius Maurus, Moguntiæ natus, Fuldæ à puero educatus. Monachus factus inde Turonos miſſus fuit ad ſcholam Albini, ſeu Alcuini Abbatis, gratiâ liberales diſcendi artes, unà cum Hattone, poſt Fuldenſi Abbate, & Heimone vel Heymone, poſt Halberſtadenſi Epiſcopo. Presbyter ab Haiſtulpho Moguntino ordinatus X. Kal. Januarii Anno 814. definente, ſive Anno 1mo Ludovicii Pii: & Abbas Anno 822. Verùm ob diſciplinæ Benedictinæ rigorem, & ſacrarum literarum ſtudium, exoſus fratribus, è Monaſterio abiit Anno 842. Poſt mortem Otgarii 847. ſit Archi-Epiſcopus Moguntinus 26. Junii, die Dominicâ conſecratûs: obiit demum Anno 856. 4. Febr.

Quantus hic vir fuerit vaſtiſſimâ ſcientiâ primò Divinæ ſcripturæ plurimis commentariis illuſtratæ variis *Tomis* in Folio: quantus ſcientiâ Canonicâ Dogmatum Hierarchiæ & diſciplinæ Eccleſiaſticæ: quantus in Liturgica, in ſcientia aſcetica monaſtica: quantus & in profanis, Grammatica, Poeſi, docent *VII. Tomi* in Folio, Coloniæ editi, Anno 1627. ſtudio Jacobi Pamelii, & Georgii Colvenerii, Cancellarii univerſitatis Duacenæ, præſtantiſſimorum virorum. Elogium viri innumeri ſcripſére, quos Serarius & Labbé *in Diſſertatione hiſtoricâ de ſcriptoribus Eccleſiaſticis* recenſent. Ad nos ſpectant ſequentes Libri:

1. *De Clericorum inſtitutione, & ceremoniis Eccleſiæ* Libri tres, ſcripti Anno 819. ad Haiſtulphum Archi-Ep. Moguntinum, ſub Eigile Abbate Fuldenſi.

2. *De Sacris Ordinibus, Sacramentis divinis, & veſtimentis Sacerdotalibus* Liber unus, ad Thiotmarum.

3. *De Diſciplina Eccleſiaſtica*, ad Reginaldum Libri tres.

4. *De quæſtionibus Canonum pœnitentialium* ad Heribaldum Libri tres. *Mabillon Sæculi IV. Benedictini parte II.* ſpurium opus Rabani cenſet, & certò eſt Halitgarii Cameracenſis; conſentit Baluzius.

5. *De vitiis & virtutibus, de peccatorum ſatisfactione & remediis* Libri tres. Liber *de vitiis* Rabani, eſt primus Halitgarii. Secundus de virtutibus *Rabani eſt* & 2dus Halitgarii: 3tius Rabanicus, cujus ſit, incertum.

6. *Pœnitentium Liber unus* ad Otgarium, Moguntinum Archi-Epiſcopum Anno 842. judice Mabillonio *p. II. Sæculi IV.*

7. *Quotâ generatione licitum ſit matrimonium?* ad Humbertum Epiſcopum Würtzburgenſem.

8. *De conſanguineorum nuptiis, & magorum præſtigiis.*

9. *De anima & virtutibus* ad Lotharium Regem. Hactenus *Labbé in Diſſertatione Hiſtoricâ de ſcriptor. Eccleſiaſticis*, qui ait ſex Tomis Colonienſibus tres Epiſtolas Mss. addendas; Sed Fabritius *Biblioth. mediæ & infimæ Latinitatis*, novem opera inedita prodit, nempe.

10. *Epiſtola Rabani de Chorepiſcopis* ad Drogonem Anno 841. Metenſem Ep. curâ *Stephani Baluzii edita in tertiâ editione Librorum Petri de Marca, de Concordia Sacerdotii & Imperii. Mabillon. p. II. Sæculi IV. Benedictini pag. 38.*

11. *Liber de reverentia filiorum erga Patres, & Subditorum erga Reges*, ad Ludovicum Imp. ſcriptus poſt ann. 839. Vocatur hic Liber *Collectarium* à Rudolfo Fuldenſi Monacho Biographo Scholaſtico, quem Browerus, Bollandus, Colvenerius & recentiſſimè Mabillon recudit *hac parte II. Sæculi IV.*

12. *Epiſtola Synodalis Rabani*, in Conciliis jam citanda Anno 848. alia Anno ſequenti 849. *alia ad Hincmarum de eodem Concilio.*

13. *Epiſtola ad Notingum Veronenſem Epiſcopum de Gottescalco. Hæc ab Ughello recuſa T. III. Italiæ.*

14. *Epiſtola* ad Egilonem Abbatem Prumienſem, quæ creditur excidiſſe.

15. *Epiſtola ad Heribaldum Antiſſiodorenſem Epiſcop.* à Stevartio primùm edita ex Weingartenſi cœnob. *recuſa à Baluzio*, poſt opera Rheginonis; à nobis recudenda.

16. *Epiſtola ad Regemboldum Chor-Epiſcopum Moguntinum, de quibusdam quæſtiunculis pœnitentiæ* anno 848. ſcripta, ſed *Judice Mabillonio.* Anno 842.

17. *Epiſtola ad Herebardum Comitem contrà Gottescalcum. X. Kal. Maji* 847.

18. Canones Moguntini Concilii Ludovico Regi Juniori obtulit Anno 847. Trithemius pœnè infinita, ait, opuſcula ſcripturarum compoſuit. *Ex Boronii I. Tom. X. Annal. Eccleſ.* unum Elogium addam: «Emicuit planè Rhabanus, „ùt fulgentiſſimum ſidus, cujus, quæ extant ſcripta, tanquam lucis radii, ex„cellentiam demonſtrant autoris, ut & iiſdem illuſtrata Germania glorietur, ſu„um haud adeò imparem magnis habuiſſe Doctorem.

Synodos tres celebravit Archi-Epiſcopus; Primam Anno 847. circà Kal. Octobris Moguntiaci in Monaſterio S. Albani: Occaſio Synodi, Laicorum invaſio in bona Eccleſiarum, de qua re, cùm apud Regem conqueruntur, indicitur Provinciale Concilium. *Epiſtola Synodica edita in coll. Conciliorum, ubi & perſonæ præſentes.*

Anno 848. Secundam Moguntinam ſub Rabano. Actio I. pacificatio Moguntinorum cum Rabano, Rege Ludovico Germanico mediante. Secunda Gottescalci Monachi correctio. *Synodica Rabani ad Hincmarum, II. ad Notingum III. ad Herardum vel Heberardum Comitem.* Trithemius ex his duabus Synodis *unam facit, ait Mabillon, pag. 32.*

Anno

Anno 852. Tertiam Moguntinam ſub Rabano. Mabillon ex Henſchenio in commentario n. 51. corrigente Trithemium. Serarius Mogunt. p. 645. 4tam Francoforti ſub Ludovico & Rabano, anno 853. celebratam addit Mabillonius.

Idem in actis Ss. Sæculi IV. Benedictini parte II. vitam B. Rabani dat ex *Rodulpho* Scholaſtico Fuldenſi ejus Diſcipulo : deinde amplius elogium, quàm Serarius ſubjicit vitæ, & ex coævis ac poſterioribus ſcriptoribus id conficit.

§. XIV.

REGINO.

REGINO primùm Monachus fuit cœnobii Benedictini Prumienſis in Archi-Diœceſi Treverenſi, cujus ſubinde Abbas fuit ab Anno 891. ad 899. à qua dignitate, æmulorum, ùt ajunt, invidiâ dejectus, privatam Monachi vitam duxit in celebri ejusdem Ordinis S. Benedicti Monaſterio Sanmaxminianæo, ſub mœnibus urbis Trevericæ : in quo ſacro otio varios libros ſcripſit. Ad noſtrum inſtitutum unus facit, inſcriptus Rathbodo (*a*) Treverorum Archi-Epiſcopo, hoc titulo : *De diſciplinis Eccleſiaſticis, & religione Chriſtiana.* Nam ejusdem Archi-Epiſcopi juſſu, & ad uſum ejusdem Archi-Diœceſeos hanc collectionem Canonum inſtituit Libris duobus. *Primo* tractat de rebus & perſonis Eccleſiaſticis : *Secundo* de vita & converſatione Laicorum. Continent hi duo Libri nongenta fermè Capitula : ſed pauciora aut plura in diverſis Mss. codicibus.

Reginonem primùm edidit Helmæſtadii Joachimus Hildebrandus Ann. 1659. ex veteri codice Ms. Bibliothecæ Juliæ. Aliam editionem inſtituit Stephanus Baluzius Pariſiis Anno 1671. in Octavo, quam eruditis notis illuſtravit.

§. XV.

RUTGERUS.

RUTGERUS Trevirorum Archi-Epiſcopus in Concilio Provinciali ſuo Anni 927. fecit Sanctionum Eccleſiaſticarum Librum, ſummo Patrum aſſenſu probatum, & à Clero receptum. *Browerus in Annal. Trevirenſibus ad h. a.*

Atqui hi ſunt Collectores Canonum primo Millenario Germanicis in Eccleſiis nati & ſuperſtites.

Secundi Milenarii æræ Chriſtianæ vel præcipuus inter Germanos, vel unicus Canonum Collector eſt, qui ſequitur

§. XVI.

BURCHARDUS.

BURCHARDUS, in Haſſia natus parentibus ſecundùm Sæculi dignitatem non infimis : apud Confluentiam Canonicè primùm nutritus, deinde per loca diverſa, causâ ſtudii directus eſt. Poſtea verò Willigiſo Moguntinenſis Sedis venerabili Archi-Epiſcopo ſe adjunxit, illiúſque ſalutari ſapientia repletus, & ſecundùm ſuos nobiles mores imbutus fuit.

 Worma-

(*a*) Ratbodus electus Anno 883. ſedit in cathedra Trevirenſi ad Annum 915.

Wormatienſis Epiſcopus, FRANCO, Ottoni tertio de ſucceſſore ſciſcitanti, fratrem ſuum Burchardum commendaverat. Otto licet id eidem ſanctè promiſiſſet, duobus aliis candidatis Cathedram Wormatienſem poſt mortem Franconis donavit, quorum prior quarto, alter decimo tertio die è vivis abierunt priùs, quàm Cathedram adiiſſent, demum recordatus promiſſi, Franconi facti, eidem Burchardo obtulit pedum Eccleſiæ Wormatienſis, quod hic ab initio recuſat, at conſilio Moguntini Archi-Epiſcopi accepto, conſentit, à quo & Seligenſtadii Sacerdos primùm, poſtridie Epiſcopus conſecratur: Hæc Biographus anonymus. Cl. Schannatus Burchardum Anno 997. VI. idus Martii Presbyterum, Anno 1006. vel 1008. Epiſcopum ordinatum ſcribit.

Exorſus fuit Paſtor bonus officium ſuum à viſitandis ovibus ſuis: quas inter, civibus Wormatienſibus urbem mænibus nudatam querentibus, mœnia inſtauravit. Henricus Bavarus Rex poſt mortem Ottonis III. Wormatiam venit, & inde Moguntiam abiit, ubi Sceptrum Regni collaudantibus cunctis accepit. Interea Burchardus paci civium & Eccleſiarum multarum ædificationi invigilans minimè neglexit ſacrorum Canonum ſtudium: nam variis Synodis Tremoniæ, Francofurti, Moguntiæ, Saligunſtadii interfuit: quas inter Epiſcopales occupationes oratorium & cellam, in foreſto, duobus milliaribus Wormatiâ diſſito ædificavit, uti opportuno loco ad adornandam collectionem Canonum, ad quam Waltherius Spirenſis Epiſcopus eundem extimulabat, & Brunicho Præpoſitus.

Olbertus (Albertum vocat Trithemius) ejus olim in Lobienſi cœnobio Præceptor, operis condendi adjutor dicitur Trithemio.

Vitam Sanctam tot rebus præclarè geſtis & re Literariâ promotâ Sancto fine concluſit Anno MXXV. XIII. Kal. Septembr. nil theſauris ex ſuis relinquens præter denarios tres: reliquos per pauperum manus jam cœlo transmiſerat. Soror ejusdem Mechtildis Abbatiſſa heres fuit opum in Scrinio recluſorum; nempe Cilicii hirſutiſſimi, & ferreæ catenæ, quaſi ex uſu attritæ.

Editio Colonienſis Burchardi, Anni 1578. *continet primo Libros XX. ejusdem.* Præmittit vitam Sancti Epiſcopi, ab anonymo coævo ſcriptam.

Secundò leges & Statuta, Familiæ S. Petri Eccleſiæ præſcripta, quam Eccleſiam ipſe nuper erectam cum Canonicorum Collegio, novis à ſe fortunis & opibus aucto, Henrico Regi oſtendit. Recudit has leges Cl. *Schannatus in cod. probationum hiſtoriæ Wormatienſis N. LI.* ex Archivio Eccleſiæ Cathedralis Wormatiæ.

Tertiò habet admonitionem in Synodo, finito Evangelio à Diacono legendam, Epiſcopo, & cæteris in ordine ſedentibus.

Quartò Concilium in Saligunſtadt celebratum Anno 1023. indict. V. II. idus Auguſti, Præſide ARIBONE Archi-Epiſcopo Moguntino & Epiſcopis BURCHARDO Wormatienſi, WERENHARIO Argentinenſi, BRUNONE Auguſtenſi, EBERHARDO Babenbergenſi, MAGINHARDO Würceburgenſi.

Quintò Inſtructionem, quomodo initianda ſit Synodus, & quomodo Sæculo XI. in Eccleſiis Germanicis celebrabatur.

Albertus Fabricius *in Bibliotheca med. & inf. Latinitatis* cenſet Burchardi opus

opus integrum necdum lucem vidiſſe, ſed tantùm excerpta ex illo, vix ſextam æquantia portionem, diviſáque in Libros XX. ex quibus Surius XVI. duntaxat habuiſſe videtur.

In Operibus Georgii Caſſandri obſervatur, Ms. Burchardi Epiſtolæ paraphraſin totam immutatam ab opere Pariſiis impreſſo Anno 1549. & Librum impreſſum vigeſimum Burchardi continere C. capitula, Mſcriptum verò CLVIII. & Capitum ordinem quorundam immutatum.

Cl. Schannatus multa Capita Burchardi ex Ms. quodam codice citat, quæ impreſſo deſunt: ubi verò hic Ms. codex lateat, non adſcripſit, aliàs accuratus auctor.

Statuta Canonum de officio Sacerdotum ex Libris Burchardi vulgavit Caniſius *Tom. VI. antiquarum Lectionum.* Videatur *Tomus III. editionis Basnagianæ. fol.* 797.

Eſt hæc collectio Librorum XX. hujus Antiſtitis, omninm, quæ hactenus prodierunt, uti ampliſſima, ità & ordinatiſſima: nam primò diverſas Juris Canonici materias in viginti claſſes ſecrevit. Secundò ſingula Decreta, vel Canones oſtendit, ex quibus fontibus hauſerit; primò quidem & ante omnia è Conciliis, quorum permultis ipſe coràm interfuit.

Secundò Romæ fuit, & Romanæ Eccleſiæ Canones, ac Epiſtolas Pontificias ſtudioſè indicat, etſi aliquando infeliciter non tam ſuo vitio, quàm ſæculi, in quo vivebat, genio & ſimplicitate, Iſidori peccatoris collectionem pro verâ amplexi.

Tertiò, cùm ad aulam Cæſaris accedere cogeretur, & imperii negotiis definiendis intereſſe, ſenſit ſanè, & expertus eſt difficultatem concordiæ inter Sacerdotium, & Imperium: neque tamen à conſtantia Sacerdotali latum unguem diſceſſit, ſed Ivoni & Gratiano viam ſtravit promovendæ ſcientiæ Canonicæ.

Unde miror Clmi viri BALUZII bilem in BURCHARDUM, licèt moribus Sanctiſſimum antiſtitem, tam vehementer effuſam, ut eum non tantùm *lapſum fuiſſe* dicat; ſed valde eidem indignetur, quòd cum Saxonibus reve-
„rentiam ergà Capitularia Francorum exuerit, quòd Reginonem compilaverit Pla-
„giarius, nec ex eo decerpta Capitularia citet: quòd Reginonem, Anſegiſum, Be-
„nedictum non laudet. *Audacem* inſuper, & *Mendacem* inverecundo ſcommate
„compellat, & in indice Tomi II. Burchardi Wormatienſis FRAUDES ſpecia-
„li titulo indicat, ideo, quia Capitula, quæ, licet plurima in Reginone & in Ca-
„pitularibus Regum Francorum extabant, maluit tribuere Conciliis quibuſdam,
„aut Patribus antiquis, quàm Regibus Francorum: quia Francorum appel-
„latio uſurpari deſierat ætate Burchardi, & à Saxonibus exuta eſſet omnis Capi-
„tularium iſtorum reverentia. *Hactenus Baluzius in præfat. ad Tom. I. Capitularium* §. XX.

§. XVII.

BREVIS APOLOGIA BVRCHARDI.

VErùm pace Clariſſimi viri dicam, hanc notam vel malæ fidei, vel mendacii, vel plagii nullatenus cadere in collectionem Sancti & docti Burchardi. Qui Canones colligere & edere vult, is ante omnia fontem indigitare debet, unde

Canones prodierint : nempe Concilia, & Patres. Hinc Burchardus longè prudentiùs & accuratiùs, feliciúſque collegit canones indicando *Concilia*, & *Patres* antiquos, quàm Reginonem, vel Anſegiſum, aut Benedictum Levitam, vel alium ſimilem, Capitularium meros compilatores, ſinè ordine, ſinè chronologia, & ſæpe ſinè fonte indicato ſcribentes.

Capitularia Francorum non plus habent autoritatis, quàm Synodi, vel Sancti Patres, unde deſumpta fuère : uſque adeò, ut Regino, ea citans, dicat plerumque: ex *Capitulis Synodalibus Caroli Auguſti*, vel Caroli *Calvi*, indicans, ea vim nullam obtinere ex qualicunque compilatione Anſegiſi, vel Benedicti, vel Theodori, vel alterius Collectoris.

Sit ſua laus Capitularibus Francorum, & Collectoribus eorundem. Jure conſultus tamen ante omnia conſulat Concilia, in quibus conditi fuère canones, à quibus comitiis veluti Synodicis Eccleſiæ Catholicæ, in nomine Chriſti congregatis, fluit autoritas obligatoria Epiſcoporum docentium, ſervare omnia, quæ Chriſtus eis mandavit, delegavit, & apud eos cuſtodienda depoſuit, populo fideli publicanda ſuo tempore & loco: uti in prima Solymæa Synodo factum fuit Act. XV. Laudandus ergo Burchardus, quòd canones maluerit referre ad Concilia, quàm ad collectores Canonum Reginonem, Anſegiſum, & cæteros.

§. XVIII.

QUÆNAM COLLECTIO CANONUM PRÆCIPUA?

INter has collectiones Conciliorum & Canonum præſtantior omnium eſt DIONYSII exigui Sæculo VI. Romæ ſcripta ; tum, quia prima eſt ex omnibus notis: tum quia continet antiquiſſima Concilia, quorum ſumma autoritas ſemper in Eccleſia Catholica fuit, hodiéque manet. Eadem collectio Dionyſiana fortè S. Bonifacio, ſed certè CAROLO Regi Magno data fuit ab HADRIANO Papa. Eadem ab omnibus Germaniæ & Franciæ Epiſcopis ſumma cum veneratione excepta, & hucuſque ſervata fuit.

Huic ſubnexuimus noſtra Concilia Germaniæ, quæ tam illuſtri fundamento, nempe quatuor primis Oecumenicis Eccleſiæ Conciliis ſuperſtruimus, ut pateat orbi univerſo, Eccleſias Catholicas Germaniæ inde à quarto Sæculo ad hoc XVIII, quod vivimus, eodem Spiritu, fine, modo, normâ, convocâſſe, celebrâſſe Concilia, quo primorum ſæculorum ſanctiſſimi Epiſcopi ea convocârunt, celebrârunt : & in iis Doctrinam, ſcripto & traditione acceptam, contra hæreſes, & novatores quovis ſæculo propugnârunt : Hierarchiam Epiſcopalem, & reliqui cleri conſervaverunt, demum hæreſes, errores, & defectus correxerunt, & debitis pœnis coercuerunt. Hic finis, hæc cauſa Conciliorum Eccleſiæ, quæ nunc Ordine temporum, vel certo, vel veroſimili, quo celebrata fuere, edemus ex teſtibus aut coævis, aut ſupparibus, ſervatâ primigeniâ phraſi codicum Mss. quod ideò monendum, ne barbariſmi, aut errores contra Grammaticam in autoribus inventi, & à nobis religiosè & ſtudiosè transſcripti nobis adſcribantur.

§. XIX.

§. XIX.

FINES CONCILIORUM GERMANIÆ SUMENDI EX EPISCOPATIBUS GERMANIÆ.

INſtituturi Collectionem Conciliorum Germaniæ primò conſtituamus terminos Epiſcopatuum Germaniæ, ne alienis plumis, uti cornicula Æſopica, inflati, anſam demus calumniæ violatorum finium, vel alienæ Diœceſeos in Germaniam invectæ. Certum eſt quidem hoc Sæculo XVIII., Eccleſias olim, quæ Germanicæ fuère, in Territoria extraneæ nationis migrâſſe: unde à præſenti ſtatu metiri Eccleſiarum vel primam originem, vel antiquiorem ſtatum, incongruum eſt, & erroneum.

Cogitavi igitur diſtinguenda eſſe tempora, ut ſecernantur Jura: duâsque mappas geographicas Lectori exhibendas, veteris, & præſentis Germaniæ Catholicæ. Veteris Germaniæ Epiſcopos intelligo eos, qui à Sæculo quarto ad decimum quintum abſolutum recenſiti fuère in Matricula Imperii, veluti membra, Proceres, & Principes Sacri Romano-Germanici Imperii:

Quem in finem addidi *præfationem* chorographicam, ſeu notitiam omnium S. R. I. Epiſcoparuum ab Anno 300. Chriſti ad 1500. Tomo IV. aut V. præmittetur alia charta, & notitia chorographica mutationum, quæ in Diœceſibus Germanicis acciderunt ab 1500. ad 1750.

§. XX.

QUÆ PERSONÆ DE JURE VEL CONSVETUDINE VEL DE FACTO CONCILIIS INTERSINT?

„Concilia Eccleſiaſtica Catholica, uti primum Solymæum, de Jure ordina„rio non conſtant, niſi ex iis, quos Spiritus S. poſuit Epiſcopos, ad re„gendam Eccleſiam Dei *Act. XV.*

Eſt enim in Eccleſia Chriſti, uti in omni ordinata Republicâ, ab ipſomet Chriſto inſtitutum diſcrimen inter oves, & Paſtores: inter docentes, & diſcentes: inter Magiſtros & Diſcipulos: inter Patres Spirituales, & filios in Chriſto genitos. *Verbo*, datur Juriſdictio Spiritualis, à Chriſto derivata in Petrum, & Apoſtolos, & Epiſcopos, Apoſtolorum Succeſſores, quod Catholici Doctores clariſſimè probant, Primò ex Sacris Literis: Secundò ex perenni uſu hujus Sacræ poteſtatis, indè à Petro ad Clementem XIII.: ab Jacobo Solymeæ Eccleſiæ Epiſcopo, ab Materno Agrippinenſis Eccleſiæ Epiſcopo primo ad præſentem Clementem Auguſtum in Cathedra eadem ſedentem.

Hanc Theſin uti apud nos certam & apud omnes Doctores Canonici Juris ſupponimus: hîc non probamus. Illud unum miror, DD. Proteſtantes, qui omnem poteſtatem in Sacra, & de Sacris, Regi, aut Domino Territorii tribuunt, jactare *Jus Canonicum*, cujus fundamento carent.

Ex hac Juriſdictione, à Spiritu Sancto data, ſequitur, ſolos Epiſcopos de Jure cogere concilia, ſive ad Dogmata proponenda, & ad errores proſcribendos, ſive ad mores cleri, & populi commiſſi corrigendos. Soli Epiſcopi *judicantes* Synodis ſubſcribunt: ſoli votum *deciſivum* habent.

D 2 Senten-

Sententia hæc Catholicorum de Juriſdictione, Epiſcopis divinitus datâ, non debet diſplicere DD. Auguſtanæ confeſſioni addictis: qui in Articulo VII. *de Poteſtate Eccleſiaſtica* Anno 1530. coram Carolo V. & S. R. I. Proceribus hæc declarârunt:

„Secundùm Evangelium, ſeu, ùt loquuntur, de Jure Divino hæc Juriſdi„ctio competit Epiſcopis, ùt Epiſcopis, hoc eſt, his, quibus eſt commiſſum mi„niſterium verbi, & Sacramentorum, remittere peccata, Doctrinam ab Evan„gelio diſſentientem rejicere, & impios, quorum nota eſt impietas, excludere „à communione Eccleſiæ, ſinè vi humana, ſed verbo: hinc neceſſariò & de Ju„re Divino debent eis Eccleſiæ præſtare obedientiam juxta illud; *Qui vos audit, „me audit. Cæleſtinus Hiſtoria Comitiorum Auguſtæ* Anni 1530. *pag.* 185.

Eadem vox Catholicorum Ægyptiorum in Concilio Chalcedonenſi: Synodus Epiſcoporum eſt, non Clericorum... ſuperfluos foras mittite, Imperator Epiſcopos vocavit..... *Tomo IV. Conciliorum parte III.*

In Concilio Baſilienſi Presbyteri, & Doctores Juris, & Principum, vel ſtatuum Legati admiſſi fuêre ad ſuffragium decìſivum, ſed perperam, & contra morem *omnis* antiquitatis. *Bellarminus L. I. de Eccleſia. Cap. XV.*

DE CONSUETUDINE præter Epiſcopos etiam Seniores Eccleſiarum, quales ſunt Prælati, Presbyteri, Abbates Monaſteriorum, ſæpe convocati fuêre ad Concilia, non quidem cum facultate judicandi, vel voti deciſivi ferendi, ſed cum facultate, conſilia ſua promendi. Generatim, qui interſunt Concilio, & non ſunt Epiſcopi, votum habent conſultivum. *Tournelius Tomo I. de Deo Q.* 4. *præviâ* de Conciliis mihi *pag.* 170. *Van Eſpen Juris Eccleſiaſtici univerſi parte I. Tit. XX. Cap. I. N.* 16. 17.

DE FACTO Laici Principes, & Reges intervenerunt multis, præſertim œcumenicis, & nationalibus Conciliis: Eadem ſuâ præſentiâ tuiti ſunt, concordiam & pacem conſervârunt: Executionem Decretorum Synodalium promoverunt, hæreticos compeſcuerunt: Cæterùm nullus Catholicus Princeps arrogavit ſibi autoritatem dogmatis Catholici definiendi, hæreſes, & hæreticos judicandi: etſi hæreticos condemnatos à conciliis vel ad obedientiam flectendi, vel pœnis debitis coercendi. *Lege Benedictum XIV. L. III. de Synodis Cap. IX. Quo titulo Principes, aliique Laici intervenerint aliquibus Conciliis. Thomaſſinum de Conciliis, Diſſert. III. ad Synodum Nicænam.*

EX FACTO Imperatorum Conſtantini, Theodoſii, & Caroli Synodos convocantium, vel Synodis præſidentium immeritò colligitur, Synodorum œcumenicarum convocationem ad Romanum Pontificem non pertinere. *Quod egregiè demonſtrat Natalis Alexander Hiſtor. Eccleſiaſticæ Sæculi IV. Diſſertat. XI.*

§. XXI.
DE VARIO GENERE CONCILIORUM.

POſt perſonas, quæ de Jure, vel conſuetudine interſunt Synodis Eccleſiaſticis, videndum eſt, quot generum Synodi celebratæ fuerint.

Diſtinguendæ ſunt Synodi ipſæ in *Generales*, *Nationales*, *Provinciales*, *Diœceſanas.*

GENE-

GENERALES proprio & rigoroſo ſenſu ſunt, & ſolùm eæ dicuntur, ad quas Epiſcopi totius orbis Catholici evocantur, invitantur, licet actu non interveniant. Hinc eædem dicuntur œcumenicæ, & univerſales. Qualis omnium conſenſu habetur prima Nicæna Anni 325., cui plurimi Orientales, admodum pauci Occidentales Epiſcopi, univerſim non niſi CCCXVIII. Patres interfuêre.

Hujuſmodi in Germania tres nuncupantur Conſtantienſis Anno 1414. Baſileenſis Anno 1431. Tridentina Anno 1546.

Quas toties jam editas in Conciliorum Generalium collectionibus Crabbii, Surii, Binii, Romana, Veneta, Regia Pariſina, Labbei, Coſſartii, Harduini, recudere opus non erit: ſed ea tantùm accuratiùs & pleniùs réferre convenit, quæ à Germanicis Auguſtis, & Epiſcopis, *in*- & pro iſtis Synodis acta fuêre, aut ſcripta.

Fuêre etiam ſtilo veteri multæ Synodi *plenæ*, *generales*, *univerſales*, *pleniſſimæ* nuncupatæ, quarum Epiſcopi vix nationem unam alterámve exceſſerint: Exempla dat Thomaſſinus *de veteri & nova Eccleſiæ diſciplina* Tom. II. Part. II. Lib. III. Cap. XLV.

Quanquam igitur plura Concilia Nationalia & Provincialia dicta fuerint *Generalia* vel *Plenària*, vel *Univerſalia*, noſtrâ tamen, & communi Dialecto XVIII. duntaxat reputantur Generalia Concilia, quorum primum eſt Nicænum Anni 325. & poſtremum Tridentinum in Germania Anno 1546. cœptum.

NATIONALIA Concilia in Germania multa habita fuêre, inter quæ primum eſt Anni 358. contra Arianos *pag.* 1. Illud Anni 742. cui ſeptem Epiſcopi nominati, præter alios Epiſcopos non ſpecialiter nominatos interfuêre. *pag.* 48. Concilium Liptinenſe Anni 743. *pag.* 50. Moguntinum Anni 752. *pag.* 92. Synodus in Duria, palatio Regio Anni 779. *pag.* 239. Synodus Ratisbonenſis Anni 792. *pag.* 287. Francofordienſis Anni 794. *pag.* 288. hæc ex ſeptem primis Sæculis indicamus: plura annis ſequentibus ſeſe offerent?

PROVINCIALE Concilium eſt, ad quod unius Provinciæ Epiſcopi ſub Metropolitano Præſide conveniunt.

DIOECESANUM denique, ad quod Eccleſiæ Antiſtes clerum ſuæ Diœceſeos cogit. In œcumenico Concilio tractantur ea, quæ ad univerſæ Eccleſiæ doctrinam, pacem, quietem, mores. ſpectant, quæ ad hæreſes reprimendas, hæreticos coërcendos, & corrigendos, Baptiſmi, & Sacramentorum uſum legitimum opportuna ſunt.

Nationale examinat ſanam doctrinam Nationis unius vel plurium; & quæ ad diſciplinam Cleri roborandam & ſanciendam conducunt.

Provinciale & Diœceſanum concilia inquirunt & ſtatuunt de doctrina orthodoxa, diſciplina, & moribus unius Diœceſis, aut plurium.

§. XXII.
DE EPISCOPIS APUD CURIAM PRINCIPIS MORANTIBUS.

EPiſcoporum numerus ordinariè apud Aulas Regum frequens erat, quos vel Reges ipſi conſilii causâ accerſebant, vel qui ob cauſas ſuæ Eccleſiæ aut miſerabilium agendas illuc ventitabant.

De Orientalibus Conſtantinopolim confluentibus Epiſcopis, Legatur *Thomaſſinus Tom. II. Parte II. L. III. C.* 43. *de veteri & nova diſcipl.*

Nos in Occidente maneamus & in Germania. Anno Chriſti 386. plures Epiſcopi Treveros confluxerant ad aulam Maximi Imperatoris: quam & duo Sanctiſſimi antiſtites iſtius ſæculi, Ambroſius, & Martinus juſtiſſimâ de cauſa adierant.

Quo in loco duo Concilia Eccleſiaſtica agitata fuêre, *pag.* 51. hujus voluminis deſcripta ex *Sulpitio Severo.*

In Aula Pippini, Caroli Magni, ordinariè erant Epiſcopi, diverſis licet ex cauſis eò vel profecti, vel vocati.

Quos inter eminebat Epiſcopus Cancellarius, vel Archi-Capellanus, uti Chrodegangus ſub Carolo Martello; Angilramnus & Hildebaldus ſub Carolo M. de quibus *pag.* 329. videre eſt licentiam Pontificis & conſenſum Synodi Francofurtenſis Anni 794. Unde & legimus tot Epiſcoporum *Concilia* coacta fuiſſe in *Palatiis Regum Franciæ: Verno, Liptinis, Attiniaci, Aquis, in Duria, Noviomagi, in Ingelheim, Triburiæ, Francofurti*, quæ omnia erant Palatia Regum, & Conciliis plurimis nomen dederunt, quod notatu dignum eſt: Quia Concilia Eccleſiaſtica per ſe in Eccleſiis, vel in Secretario, Eccleſiæ contiguo, ubi Sacri Libri pro ſacrificio & officio reponebantur, celebranda ſunt, & celebrata fuerunt; Attamen ob reverentiam Regum, eorúmque protectionem & autoritatem ſacris cœtibus acquirendam conveniens erat & commodum palatia Regum adire.

§. XXIII.

CUJUS SIT CONVOCARE CONCILIA?

OEcumenicum Concilium Jure Romanus Pontifex convocat. Non demonſtrabimus hanc Theſin multis rationibus, ſed facto uno & altero.

Primi Oecumenici Concilii Nicæni primum Locum tenuit Oſius, Epiſcopus civitatis Cordubæ, Vitus & Vincentius, Romanæ Eccleſiæ meri Presbyteri, ante Patriarchas, Primates, & Metropolitas, & omnes Orientis Epiſcopos.

Hoc factum indubitatum eſt. Lege ſubſcriptionem in omnibus codicibus Mss. antiquiſſimis *pag.* 140. & vide, quinam primo Loco inter CCCXVIII. Patres ſubſcripſerint, judicârint, definierint Symbolum fidei contra Arium, & XX. Canones de diſciplina Eccleſiaſticâ. In reliquis ſubſcriptionibus Epiſcoporum variæ Lectiones ſunt, ſed in his tribus nominibus ſcribendis primo loco, concors eſt Mss. codicum ſcriptura.

Alterum factum eſt Anni 1530. quo omnes Germani Principes & Status, etiam ſeptem proteſtantes, judicarunt Auguſtæ Vindelicorum Concilii Oecumenici, vel Nationalis indictionem à Romano Pontifice per Carolum V. Auguſtum *petendam* eſſe: & ſeptem, tum Luthero addictos ſtatus, idem judicâſſe, & rogâſſe Cæſarem, factum eſt indubitatum.

Erat ergo Anno 1530. ſenſus univerſæ Germaniæ, Procerum, & populorum, ad Romanum Pontificem ſpectare indictionem Concilii Generalis & Nationalis. *Vide præfationem Confeſſionis Auguſtanæ impreſſam apud Cæleſtinum in Hiſtoria Comitiorum Anni* 1530.

Concilia autem Oecumenica & Nationalia congruum, & conveniens eſt, non

non ſinè conſenſu Principum & Regum fieri : quod Catholici Principes Conſtantinus, & alii Imperatores Orientis, Carolus M. & Imperatores ac Reges, Franci & Germanici, demum Carolus V. opere ipſo declarârunt, dum ſuam auguſtam operam & ſæpe perſonam, aliàs Legatos ſuos Conciliis, & autoritatem & benevolentiam lubentiſſimè impenderunt.

Quo ſenſu Auguſti & Reges dicti fuerint Concilia convocâſſe, eis præſediſſe, *in digreſſione ad Sæculum VIII. dicemus.* Minor autoritas requiritur ad indicenda Concilia Provinciæ, aut Diœceſeos unius, nam ad illam Archi-Epiſcopi, ad hujus Epiſcopi voluntas rationabilis ſufficit. Archi-Epiſcopo impedito, vel mortuo, Senior Comprovincialis Epiſcopus Provincialem Synodum indicit & convocat. Obſervat Thomaſſinus, Concilia Nationalia, & Provincialia priùs, quàm Diœceſana adhibita fuiſſe in Ecclesia. Antiquiſſima enim illa de Baptiſmo hæreticorum ſub Firmiliano in Oriente, ſub S. Cypriano in Africa fuere nationalia;

Ancyranum Concilium antiquiſſimum in Codice Dionyſii exigui, XV. Annis ante Nicænum, nationale erat, XXVIII. Epiſcoporum ex variis Provinciis Aſiæ minoris : itidem Neocæſarienſe in eodem codice, Carolo Magno oblato, Nationale erat.

Provincialia & Diœceſana ſeriùs fuêre celebrata, poſt primum autem Millenarium plura unius Provinciæ ac Diœceſeos, pauciora Nationis integræ Concilia numeramus.

Summi Pontifices, ſæpiſſimè Germanos, & aliarum nationum Epiſcopos hortati fuêre, ad Concilia Provincialia, vel Diœceſana celebranda, ſed ordinariè iis præſedit, ea convocavit ſolus Archi-Epiſcopus, vel Epiſcopus.

Teſtis eſt Epiſtola gemina S. Gregorii Magni ad Reges Francorum Theodoricum & Theodebertum *pag* 22. 23. ad Synodos celebrandas admonentis, & per Bonifacium Legatum ſuum præſidentis variis Conciliis in Germania & Francia. Sed hæc extraordinaria fuit præſidentia, non ordinaria Synodorum Provincialium, vel Diœceſanarum.

§. XXIV.

DE TEMPORE CONCILIORUM CELEBRANDORUM.

SAcrum Nicænum Concilium Canone V. ſtatuit : „Placuit Annis ſingulis per „unamquamque Provinciam bis in Anno Concilia celebrari : ut communiter „omnibus ſimul Epiſcopis Congregatis Provinciæ, diſcutiantur hujusmodi quæ-„ſtiones *pag*. 138. Hic ſermo eſt de Provinciali Concilio ſub Archi-Epiſcopo celebrando ob delicta, & pœnas Canonicas, delinquentibus infligendas.

Secundò in eodem canone ulterior definitio procedit : Unum Concilium celebrandum ante quadrageſimam Paſchæ : Secundum circa tempus autumni. Equidem Canone XXXVIII. *pag*. 134. hujus Libri inter Apoſtolicos perantiquos, idem ſtatutum legitur. „*Bis in Anno Epiſcoporum Concilia celebrentur ; ut in-„ter ſe invicem dogmata pietatis explorent, & emergentes Eccleſiaſticas contentio-„nes amoveant.* Verùm in Concilio Chalcedonenſi cùm hic zelus Conciliorum

 cogen-

cogendorum refrigeſceret, Cap. XIX. (*pag.* 179.) renovata fuit lex antiqua ſaluberrima: „Pervenit ad aures noſtras, quòd in Provinciis Statuta Epiſcoporum Concilia minimè celebrentur, & ex hoc plurima negligantur Eccleſiaſticarum cauſarum, quæ correctione indigent: Decrevit itaque S. Synodus ſecundùm Canones Patrum, Epiſcopos bis in Anno in idipſum in unaquaque Provincia convenire, quò Metropolitanus Antiſtes probaverit.

Nihilominus eadem lex variè in variis locis Orientalium & Occidentalium Eccleſiarum obſervata fuit. In Germanico Concilio Anni 742. ſtatuitur per Annos ſingulos Synodum congregandam.

§. XXV. *MATERIA CONCILIORUM.*

Supereſt, ut videamus, quæ ſit materia Conciliorum Eccleſiaſticorum. Ea apud Catholicos alia eſſe non poteſt, quàm hæc triplex: 1. Fidei conſervatio, promulgatio, & errorum ac hæreſum confutatio, Hæreticorum & Ethnicorum ad fidem veram Converſio, aut ex Eccleſia depulſio. 2. Diſciplina Cleri, & populi: ſublatio, & punitio abuſuum aut delictorum, & correctio delinquentium. 3. Ordo & pax in Hierarchia Eccleſiaſtica inter Clericos, Monachos, & Laicos. Hæc ſpectant ad forum Eccleſiæ & Epiſcoporum.

At in eodem Conventu inveniuntur tractata negotia tum Eccleſiaſtica, tum politica ad Civitatis regimen & pacem ſpectantia?

Reſpondeo, id reverà factitatum fuiſſe, at eâ diſcretione & prudentiâ, ut Eccleſiaſtica Epiſcopis, ſæcularia Comitibus deliberanda committerentur; utrorùmque ſententia audiretur, ac demum Rex Regiâ autoritate ſuâ Clerum, & populum ad obſervantiam Capitulorum Sanctorum obligaret.

Clariſſimum hujus facti argumentum ſufficit Moguntina Synodus Anni 813. à Carolo M. celebrari juſſa, præter quatuor alias in quatuor civitatibus Regni ſui eodem Anno celebratas.

Ad eam Synodum convenerunt Epiſcopi Abbates, Comites, Judices Regii. Poſt Triduanum cum Litaniis jejunium, ab omnibus obſervatum, convenerunt univerſi in Clauſtro Baſilicæ ſancti Albani Martyris Moguntiæ. Funditur oratio, & gratiarum actio pro Imperatore, Eccleſiæ Dei Tutore. Dein fit ex communi conſenſu diviſio Procerum in tres turmas, ſeu Collegia, ſeu Cameras, ut nos loqui amamus. In prima turba conſederunt Epiſcopi XXX. cum quibusdam Notariis, legentes atque tractantes ſanctum Evangelium, nec non Epiſtolas, & Actus Apoſtolorum: canones quoque, ac diverſa Sanctorum Patrum opuſcula, paſtoralémque Librum GREGORII, cum cæteris ſacris dogmatibus, diligenti ſtudio perquirentes, quibus modis ſtatum Eccleſiæ Dei, & Chriſtianæ plebis profectum ſanâ doctrinâ & Exemplis juſtitiæ inconvulſum, largiente gratiâ Dei, perficere, & conſervare potuiſſent. In alia verò turma conſederunt Abbates XXV., ac probati Monachi, regulam S. Benedicti legentes, atque tractantes diligenter, qualiter Monachorum vitam in meliorem ſtatum atque augmentum cum Dei gratia perducere potuiſſent. In tertia denique turma ſederunt Comites, & judices, mundanis legibus decertantes, vulgi juſtitias perquirentes,

quirentes, omniumque advenientium cauſas diligenter examinantes, modis, quibus poterant, juſtitias terminantes. Canones in Moguntino & quatuor aliis Conciliis conditos Imperator voluit ad ſe mitti, confirmandos, aut ſupplendos, aut emendandos: sìc enim loquuntur P. P. Concilii Moguntini in *præfatione.*

„De his tamen omnibus valde indigemus veſtro adjutorio, atque ſanâ doctri„nâ, quæ & nos jugiter admoneat, atque clementer erudiat, quatenus ea, quæ „paucis ſubter perſtrinximus capitulis, à veſtra authoritate firmentur; ſi tamen „veſtra pietas ità dignum eſſe judicaverit; & quidquid in eis emendatione dig„num reperitur, veſtra Magnifica Imperialis dignitas jubeat emendare. Similem Clauſulam Concilii Arelatenſis V. refert PAGIUS in Critica Anni hujus n. XIX. *Canones LVI. à Crabbe, Surio, Binio, & Synodographis deſcripti ſpectant* tantùm Clericos & Monachos. Baluzius autem præter Canones Moguntini Concilii Anni hujus, & Canones quatuor Conciliorum, de quibus ipſe non agit, habet Capitularia tria, inter quæ primum eſt Capitulare ex his V. Synodis conflatum, Capitulorum XXVII. Capitulare ſecundum & tertium hoc Anno 813. Menſe Decembri ſunt Aquis data, quæ continent tum Eccleſiaſtica, tum politica decreta.

Ex actis hujus Synodi Anni 813. conficitur, Reges Francorum, etſi in eadem Synodo Epiſcopos, & Comites convocari juſſerint, & de cauſis tum Spiritualibus, tum Civilibus egerint; easdem tamen ſeparâſſe, & alias cauſas Epiſcopis, alias Comitibus examinandas, & definiendas commiſiſſe, adeóque ex ſimultaneo conventu Perſonarum diverti ordinis perperam deduci, vel concludi, quòd Civiles Judices, Comites, Duces ſe dijudicandis cauſis Spiritualibus immiſcuerint, & contrà Epiſcopi politica, civilia negotia definierint. Neutrum rectè, neutrum verè dicitur. Hinc Libri Capitularium ſecernunt Capitula *Imperialia* & Regia ab Epiſcopalibus & Eccleſiaſticis: Capitula Legalia à Sacris & Canonicis. Uti Martinus Braccarenſis Eccleſiaſtica & ſæcularia negotia Laicorum ſeparavit. Idem Regino fecit, neque præſentia Regum, interventio, convocatio, præſidium, ſi ità loqui vis, autoritatem ad definienda dogmata fidei vel hæreſes damnandas infert Laicis.

MARTIANUS Imp. *in Oratione ad Synodum Chalcedonenſem.* “Nos „(ait) ad fidem confirmandam, non ad potentiam aliquam exercendam, exem„plo religioſi Principis Conſtantini, Synodo intereſſe voluimus; ne vel alterius „populi pravis ſuaſionibus ſeparentur. *Citatus à De Marca L. I. T. II. Concordiæ Sac. & Imperii Cap. 6. n.* 14.

S. AMBROSIUS Ep. XXXIII. “Allegatur Imperatori licere omnia: „ipſiûs eſſe univerſa. Reſpondeo: Noli te gravare, Imperator! ut putes te „in ea, quæ Divina ſunt, Imperiale aliquod jus habere. Noli te extollere: ſed „ſi vis diutius imperare, eſto Deo ſubditus. Scriptum eſt; *Quæ DEI DEO;* „*quæ Cæſaris Cæſari.* Ad Imperatorem palatia pertinent, ad Sacerdotem Eccle„ſiæ. Publicorum tibi mœnium jus commiſſum eſt, non ſacrorum.

THEODOSIUS Imp. in Epiſt. ad Synodum *Epheſinam*: Candidianum, ait, “ad Sacram Synodum veſtram abire juſſimus, ſed eâ lege, & conditione; „ut cum quæſtionibus & controverſiis, quæ circa fidei dogma incidunt, nihil

F „quidpiam

„quidpiam commune habeat. Nefas eſt enim, qui Sanctiſſimorum Epiſcoporum „catalogo adſcriptus non eſt, illum Eccleſiaſticis negotiis & conſultationibus ſe „immiſcere. *Citat. à De Marca loco allegat.*

Perperam igitur, & contra omnem antiquitatem, contra publicam profeſſionem Imperatorum Orientis, & Occidentis, & Regum faciunt, qui Jurisdictionem Sacram, & præſertim autoritatem docendi Laicis tribuunt, & ideo Regibus tribuunt hanc poteſtatem, quia interfuerunt Conciliis Epiſcoporum.

§. XXVI.

DE SYNODO AGRIPPINENSI ANNI CCCXLV. ALIISQUE PRÆTERMISSIS.

ERunt, qui me reprehendant ob omiſſam Synodum Agrippinenſem Anno CCCXLV. quæ à Synodographis Surio, Binio, Sirmondo & cæteris magno apparatu in fronte Synodorum Germaniæ, & Galliæ collocari ſolebat, & à Schannato fuerat adnotata. Verùm, priuſquam collectionem Germaniæ Synodorum aggrederer, continerémque me intra anguſtam periodum Synodorum Colonienſium perficiendam, jam decreveram apud me; hanc Synodum ſpectatis omnibus nullam fidem mereri, & ſæculi IX. aut decimi figmentum eſſe, quod Abbas Laubienſis Harigerus ſæculi XI. initio, velut emblema memorandum, Hiſtoriæ Epiſcoporum Leodienſium inſeruit, unde gloria Sancti Servatii Epiſcopi Tungrenſis, & Maximini Treverenſis, cæterorúmque Germaniæ Rhenanæ & Galliæ Antiſtitum illuſtrior evaderet. Imò ex ea Synodo poſteriores ſcriptores probarunt exiſtentiam Epiſcoporum ſuæ Eccleſiæ. Carolus à S. Paulo in Geographia ſacra Epiſcopos Argentinenſes, Spirenſes, Vangionum &c. primos in hac Synodo ſubſcribentes, & Photini hæreſin damnantes demonſtrâſſe ſe mirificè opinatur.

Meo judicio, ſpectatis omnibus, quæ ingenioſiſſimi critici pro hac Synodo tuenda & retinenda excogitarunt, manent inſanabiles contradictiones, tum ex ratione temporis, tum ex ratione perſonarum, tum ex ipſomet errore Photini, qui damnatus illic fuiſſe narratur, ut eam jam ſuſtineri nulla ratione videam. Taceo adhuc ſilentium omnium coævorum & ſuppariun à Sæculo quarto ad XI. quo ſcribebat Harigerus; ſed quid dico ſilentium? coævi ſcriptores ea ſcribunt de his annis & perſonis, quæ nullo colore veri conciliari poſſunt cum actis & perſonis Concilii Agrippinenſis.

Certum eſt primò: Euphratam Epiſcopum Agrippinenſis Coloniæ, quæ eſt ſuperioris Galliæ Metropolis, cum Vincentio Capuano Epiſcopo Legatum fuiſſe ex Concilio Sardicenſi anno CCCXLVI. celebrato, ad Auguſtum Conſtantium.

Certum ſecundò: Maximinum, Servatium, Euphratam, cæteróſque in Agrippinenſi Synodo laudatos, interfuiſſe Synodo Sardicenſi: unde Hiſtoria Epiſcoporum Germaniæ nihil detrimenti facit, eliminatâ vel obſcuratâ Agrippinenſi Synodo: habet enim ſinceriorem & indubitatum fontem pro ſuis Epiſcopis ſæculi quarti aſſerendis, nempe SARDICENSEM Synodum.

Certum

Certum tertiò : Photini hæreſin non ante annum CCCXLVI. & Synodum Sardicenſem innotuiſſe Eccleſiæ Orientali. Quomodo igitur Patres Eccleſiæ Occidentalis, tanto intervallo locorum & temporum disjuncti, anno uno citius eam Coloniæ reſcire & damnare potuerunt ? Quomodo Euphratas veluti huic errori inſordeſcens & contumax ante annum CCCXLVI. damnari ?

Certum quartò : Euphratam Colonienſem S. Athanaſio, & Maximino & Patribus Concilii Sardicenſis Catholicis & perſpicaciſſimis Doctoribus notum fuiſſe, uti inſignis virtutis, & orthodoxæ fidei elogio celeberrimum Antiſtitem : nec à coævo ſcriptore ullo nominatum ſinè commendatione ejuſdem fidei Catholicæ, ac virtutum omnium choro.

Certum quintò : S. Maximinum ante ann. 349. ex Oriente non rediiſſe ad ſuam Eccleſiam Treverenſem, & Anno eodem defunctum. Euphratas noſter Colonienſis Anno 346, 347, 348. fuit in Oriente, & non Coloniæ.

Hinc jam facillimè diluitur, quidquid pro defendendâ Synodo noſtrâ à Surio, Binio, Crombachio hactenus excogitatum fuit.

Prima evaſio : Euphratas, à Synodi Sardicenſis Patribus Legatus ad Auguſtum, fuit Epiſcopus Agrippinenſis & Colonienſis, ſed non Agrippinenſis nec Coloniæ in Germania vel Gallia : nam Agrippinenſes Epiſcopi in Africa memorantur ; In Aſia verò ſunt duo Colonienſes Epiſcopi, *pag.* 142. 185. hujus Collectionis laudati. Unde non palliatur hæreſis Euphratæ Colonienſis ad Rhenum ob Orthodoxiam aliorum Epiſcoporum, qui Agrippinenſes vel Colonienſes ſcribuntur.

Reſpondetur, S. Athanaſium non ἁπλῶς affirmaſſe, Euphratam legatum fuiſſe ex Sardicenſi Concilio, ſed Euphratam Epiſcopum Agrippinæ, quæ eſt ſuperioris Galliæ Metropolis, adeóque hoc effugium Mörckenſii nullum eſſe liquet, imò jam tum præcluſum fuiſſe ab S. Athanaſio, qui coram Euphratam viderat, & noverat : & mille teſtium inſtar unus eſt.

Altera evaſio. In Data hujus Synodi error cubat. Non enim An. CCCXLV. ſed Anno CCCXLVIII. vel CCCXLIX. celebrata eſt : triennio, aut quadriennio poſt Datam in libris impreſſis extantem.

Reſpondetur, parum veroſimile eſſe, lapſum Euphratam in hæreſin fuiſſe poſt biennium, quo cum Patribus Catholicis Sardicæ, cum præſtantiſſimis Catholicæ Fidei vindicibus Athanaſio & Maximino in Oriente converſatus eſt, & pro Catholica fide ſervanda legatione functus fuit, & adeò derepente aberrâſſe à Doctrina tanto tempore in facie Concilii, Eccleſiæ, & Aulæ Conſtantii Auguſti propugnata.

Reſpondetur ſecundò : Falſæ igitur & commentitiæ ſunt concertationes inter Euphratam, & Maximinum, & Athanaſium, & pertinax profeſſio erroris Photiniani coram his Epiſcopis ; quæ nulla veriſimilitudine ab hujus Synodi auctore conficta ſunt, quibus tuendis decem minimùm mendaciis opus eſſet : nec ſic tamen fidem mereretur.

Reſpondetur tertiò : Maximinum Anno 349. defunctum non potuiſſe Synodo præſidere.

Tertia evaſio eſt : Nihil novi aut miri eſſe, quod Epiſcopi lapſi in hæreſin,

F 2 ſed

ſed reſipiſcentes, fuerint reſtituti priori gradui, & ad officia Eccleſiaſtica adhibiti.

Quamvis ergo demus, Euphratam Anno 345. lapſum fuiſſe, potuit reſipiſcere, & ſuam reſipiſcentiam Patribus Sardicenſibus demonſtrâſſe, adeóque ab iis adhiberi ad legationem obeundam, pro Catholicæ Eccleſiæ Antiſtitibus revocandis.

Reſpondetur : Primò probandus fuiſſet lapſus Euphratæ, poſt de eo ſanando vel tegendo cogitandum eſſe.

Quomodo autem lapſus tanti viri, in tanto Concilio palam damnati, depoſitione publicâ ab Epiſcopali cathedra diffamati, fugiſſet omnes ſcriptores ſæculi quarti, qui lapſus Oſii & aliorum Catholicorum Antiſtitum longè minores non diſſimulârunt?

Reſpondetur ſecundò . Ea reſipiſcentia nec probatur ab ullo ſcriptore coævo aut ſuppare, ſed Sancti Severini Colonienſis Antiſtitis immediatè ſecuta ſurrogatio in Cathedram Colonienſem vacantem conſtanter aſſeritur : Nec ullus antiquus autor reſipiſcentiæ Euphratæ meminit: unde gratis citra ullum teſtimonium hæc aſſeritur pro fabella Concilii prætenſi defendenda.

Secundò omiſimus Concilium in Provincia Colonienſi, aut in Auſtraſia, ſub Theodorico III. circa DCLXIV. celebratum, in quo S. LAMBERTUS Tungrenſis Epiſcopus, & S. LEODEGARIUS Auguſtodunenſium Epiſcopus, de ſedibus ſuis dejecti & in exilium pulſi aſſeruntur, conſilio Ebroini majoris Domûs, cui Epiſcopi in Concilium acciti, aut adulando conſenſerunt, aut tacendo inſtar canum mutorum iniquo Ducis judicio non ſe oppoſuerunt.

Primus Aſſertor hujus Concilii eſt SIGEBERTUS in Chronico ad Annum DCLXXXIII. Ubi cùm narrâſſet, Ebroini conſilio Epiſcoporum Synodum coactam fuiſſe, in qua multi Epiſcopio privati, alii inſuper irrevocabili exilio damnati fuerint; addit ſub tam proceloſo tumultu etiam S. LAMBERTUM Epiſcopatu Trajectenſi amotum fuiſſe, & ſeptennio Stabulenſi in Monaſterio delituiſſe. Sigebertum ſecutus eſt Illmus Baronius ad annum DCLXXIV. verùm *in actis Sanctorum Septembr. Tom. V. pag* 528. Suyskenius Commentator ad vitam S. Lamberti hanc Synodum negat interceſſiſſe. *Ratio I:* Quia ex ſeptem Biographis S Lamberti, quatuor Sigeberto anteriores nil de hac Synodo meminerunt: etſi amotionem à Cathedra accuratè deſcripſerint. *Secundò* ex eo, quòd S. Leodegarius fuerit fortè Synodo coactâ dejectus, non ſequitur S. Lamberium eadem viâ depoſitum fuiſſe. *Tertiò* annus à Sigeberto adnotatus non congruit Chronologiæ antiquorum Biographorum, juxta quam S. Lambertus circa DCLXXIV. amotus, & circa DCLXXXI. reſtitutus eſt, ut hagiographi demonſtrant. Hæc ſunt, benevole Lector, quæ tum amicorum ſuaſu, tum Conſilii mei exponendi causâ præfari volui, & quæ ad plenam notitiam Eccleſiarum Germaniæ conſequendam opportuna cenſui, auditurus lubenti animo, quemcunque meliora ſuggerentem.

PRÆFATIO CHOROGRAPHICA.

PRÆFATIO
CHOROGRAPHICA
ET
HIERARCHICA,
DE
EPISCOPATIBUS GERMANIÆ
AB ANNO CHRISTI CCC. AD MD.

CAPUT PRIMUM.
QUI, ET QUOT DE HIERARCHIA GERMANICARUM ECCLESIARUM SCRIPSERINT?

QUi Epiſcopatus ad Germaniam pertineant à Sæculo IV. ad XV. à Chriſto nato, ſperabam, me ex CAROLI à S. PAULO Epiſcopi Abrincenſis *Geographia Sacra*, ſeu *Notitia antiqua Diœceſium omnium*, *Amſtelodami elegantiſſimo typo anno* 1711. cum notis *Lucæ Holſtenii* recuſâ, deſcripturum; ſed præter opinionem accidit mihi, quòd in totius Orbis Catholici, primo millenario noti, deſcriptione ab illo facta, nulla Eccleſia Germaniæ, nulla Germanica Diœceſis reperiatur. Galliæ, Hiſpaniæ, Illyrici Occidentalis & Orientalis: Patriarchatus Orientalium Eccleſiarum, Conſtantinopolitanæ, Antiochenæ, Jeroſolymitanæ, Alexandrinæ demum, & Africæ Eccleſiæ, Diœceſes, Metropoles ſunt & hiſtoricè deſcriptæ, & in æs inciſæ; nihil hujusmodi de Germaniæ Eccleſiis exſpecta.

Potuiſſet tamen earum mentio honorifica fieri inde à II. Sæculo Chriſtiano, quo ſcribebat *S. Irenæus*, Lugdunenſis Epiſcopus, affirmans *L.* 1. *adversùs Hæreſ. Cap. III.* " Has, quæ in Germaniis ſunt Eccleſiæ, non aliter credere, nec aliter " tradere, quàm Eccleſias in Iberis, in Celtis, in Oriente, in Lybia. "

Ante Illuſtriſſ. *Carolum à S. Paulo*, qui anno 1640. ediderat Geographiam ſacram, *Melchior Haiminsfeldius Goldaſtus* Francofurti anno 1606. typo vulgavit rerum Alamannicarum Tomos tres. Tomo III. inſeruit brevem annotationem de civitatibus, & Metropolibus orbis Catholici, & quales hæ ſub ſe habeant civitates, erutam ex vetuſtiſſimo codice, qui anno Regni Caroli M. XLII, Imperii autem IX. ſcriptus eſt, judice Goldaſto. In eâ ſequentes Provinciæ, Metropoles & civitates Germanicæ enumerantur.

Prima Provincia Belgica habet civitates numero IV.

Metropolis civitas Treveris.
Civitas Mediomartis, id eſt, Metis.
Civitas Lecorum, id eſt, Tullo.

Civitas Viriduno.
Secunda Provincia Belgica habet civitates numero XII.
Metropolis civitas Remis.
Civitas Seſſionis.
Civitas Catalonis.
Civitas Veremundis, id eſt, Noviomacus.
Civitas Atravitum.
Civitas Camaracus.
Civitas Turnacus.
Civitas Silvanetis.
Civitas Belviaco.
Civitas Ambianis.
Civitas Morinus, id eſt, Ternacus.
Civitas Bononia.
Prima Provincia Germaniæ habet civitates numero II.
Metropolis civitas Agrippina, id eſt, Colonia.
Civitas Tungris.
Secunda Provincia habet civitates numero VIII.
Metropolis civitas Moguntiacus.
Civitas Argentoratenſis, id eſt, Straſburg.
Civitas Nemnetis, id eſt, Spira.
Civitas Wangionum, id eſt, Wormatia.
Civitas Wirtzburgenſis.
Civitas Conſtantia.
Caſtrum Rubilocus, quod Eichſteti dicitur.
Civitas Auguſta Vindelicûm, id eſt, Auverpurch.
Provincia Bajoariorum, id eſt, Noricus Ripenſis ſuper Danubium, ſive Noricus Mediterraneus, habet civitates numero VI.
Metropolis civitas Juvavo, id eſt, Salzburg.
Civitas Regino.
Civitas Pataviæ.
Civitas Friſingenſis.
Civitas Nova.
Civitas Sabionenſis.
Provincia Sequanorum habet civitates numero VII.
Metropolis civitas Veſontio.
Civitas Equeſtris, id eſt, Aventicus.
Civitas Baſilienſis.
Civitas Vindonenſis.
Civitas Argentarienſis.
Civitas Ebritunenſis.
Civitas Rauracenſis.

Aubertus Miræus anno 1613. Antverpiæ edidit notitiam Orbis Chriſtiani Libris quinque. Libro II. profert *Codicem Provincialem veterem*, vel *Provinciale Romanum*,

manum, ex quatuor MSS. Pariſinis, qui codex jàm antea Romæ anno 1603. impreſſus, & alibi recuſus fuerat.

In eo leguntur octo Archi-Epiſcopatus in Alemannia.
Moguntinus Archi-Epiſcopatus cum quatuordecim Suffraganeis.
Colonienſis Archi-Epiſcopatus cum quinque Suffraganeis.
Bremenſis Archi-Epiſcopatus cum quinque Suffraganeis.
Rigenſis Archi-Epiſcopatus cum ſex Suffraganeis.
Magdeburgenſis Archi-Epiſcopatus cum quinque Suffraganeis.
Salisburgenſis Archi-Epiſcopatus cum octo Suffraganeis.
Treverenſis Archi-Epiſcopatus cum tribus Suffraganeis.
Veſontionenſis Archi-Epiſcopatus cum tribus Suffraganeis.

Ipſe *Carolus à S. Paulo* in *Geographia Galliæ* recitat acceptam à SIRMONDO notitiam Provinciarum & civitatum Galliæ, *Honorii Auguſti*, ùt videtur, temporibus conditam, in qua recenſentur

Provinciæ Belgicæ primæ Metropolis civitas Treverorum,
Provinciæ Germaniæ primæ Metropolis civitas Moguntiacenſium,
Provinciæ Germaniæ ſecundæ civitas Agrippinenſium Metropolis,
Provinciæ maximæ Sequanorum Metropolis civitas Veſontionenſium.

Poſt Geographiam *Caroli à S. Paulo* recuſam Amſtelodami anno 1711. ſubnectitur *Parergon*, in quo quintuplex exhibetur *Notitia antiqua Patriarchalium & aliarum Eccleſiarum.*

I. Notitia Græco-Latina ex codice Vaticano.

II. Notitia veterum Provinciarum, & urbium, quæ ſub Imperatore Romanorum apud Conſtantinopolim ſedente reguntur, Græco-Latina ex Vaticano eodem vetere codice.

III. Notitia Eccleſiaſtica ex Regia Bibliotheca Pariſina, Græco-Latina.

IV. Notitia quinque Patriarcharum, ex Regia Pariſina Bibliotheca, Latina tantùm. In hâc ſeptem Archi-Epiſcopales Eccleſiæ Germaniæ leguntur.

Archi-Epiſcopus Moguntinus habet ſub ſe Suffraganeos: Pragenſem, Moravienſem, vel Holomucenſem: Eiſtetenſem, Herbipolenſem, vel Wirceburgenſem: Conſtantienſem, Curienſem, Argentinenſem, Spirenſem, Verdenſem, Udemeſenſem, Alunſtatenſem, Patterburnenſem, Pandeburgenſem, Auguſtenſem.

Archi-Epiſcopus Colonienſis hos habet Suffraganeos: Leodienſem, Trajectenſem, Monaſterienſem, Mindenſem, Oſemburgenſem.

Archi-Epiſcopus Bremenſis hos habet Suffraganeos: Barduicenſem, Solesvicenſem, Raskeburgenſem, Zermenſem, Libicenſem, Rigenſem, vel Amonenſem.

Archi-Epiſcopus Magdeburgenſis hos habet Suffraganeos: Aldeburgenſem, Brandeburgenſem, Miſenſem, vel Miſnenſen: Merſeburgenſem, Cicenſem, vel Nunburgenſem.

Archi-Epiſcopus Salzeburgenſis hos habet Suffraganeos: Patavienſem, Ratisbonenſem, Friſingenſem, Gurcenſem, Brixinenſem,

Archi-Epiſcopus Treverenſis hos habet Suffraganeos: Metenſem, Tullenſem, Virdunenſem.

Archi-Epiſcopus Biſuntinus hos habet Suffraganeos: Baſilienſem, Lauſanenſem, ſive Sillicenſem.

In ultima notitia PARERGI, deſumptâ ex veteri MS. Bibliothecæ *Thuanæ*, iidem ſeptem Archi-Epiſcopatus Germaniæ enumerantur: ſed inter Moguntini Suffraganeos additur Alberſtadienſis, & Parabergenſis, ſub quibus nominibus latent Halberſtadienſis, & Bambergenſis. Rurſum Bremenſi ſubjiciuntur Mickelburgenſis, vel Cerinenſis; qui idem erit, ac ſupradictus Zermenſis, pro Swerinenſi. Rigenſis, ſeu Livenenſis loco Amonenſis: Solonienſis idem, qui Solesvicenſis, Schlesvicenſis. Salisburgenſi ſubjiciuntur Sequonenſis, Riemeſenſis, Lavendienſis, Remenſis, Seckovienſis. Reliqua nomina eadem ſunt, quæ in notitia quarta recitantur. Non mutavi Orthographiam Civitatum Epiſcopalium Germaniæ, cum eædem ſatis notæ ſint Hiſtoriophilis, & Germaniæ popularibus.

Limnæus Tom. I. Juris Publici Imperii Romano-Germanici, Anno 1645. *Argentorati* Impreſſo *Cap. VIII.* edidit Catalogum Ordinum Sacri Imp. Romano-Germanici, qui intra annos circiter CCCC. civitati Germaniæ adſcripti, jus ſuffragiorum in Comitiis habeant; quem catalogum deſumpſit tum ex tabulis publicis, quas *Fridericus III.* in Comitiis Ratisbonenſibus anno 1471. In acta Imperialia referri mandavit, tum ex Receſſibus & Matriculis Imperii variis, veteribus & novis.

Petrus Bertius Commentariorum de rebus Germaniæ Lib. II. Cap. III. hanc eandem matriculam excuderat Amſtelædamenſi typo *Joannis Janſonii* anno 1616. Quæ ideo adnoto, ne quis Tiro ex hodierno ſtatu & numero Epiſcoporum metiatur ſtatum & numerum Epiſcoporum Germaniæ ante annum MD. In iſtis autem Catologis, ſeu Matriculis exeunte ſæculo XV. inter membra Imperii Eccleſiaſtica ſequentes leguntur

ARCHI-EPISCOPI.

Archi-Epiſcopus & Elector Moguntinus.
Archi-Epiſcopus & Elector Trevirenſis.
Archi-Epiſcopus & Elector Colonienſis.
Archi-Epiſcopus Aquilejenſis Patriarcha.
Archi-Epiſcopus Magdeburgenſis, Primas Germaniæ.
Archi-Epiſcopus Lugdunenſis, Primas Galliæ.
Archi-Epiſcopus Salisburgenſis, Legatus Sedis Apoſtolicæ.
Archi-Epiſcopus Bremenſis in Saxonia.
Archi-Epiſcopus Biſantinus in Burgundia.
Archi-Epiſcopus Gnesnenſis in Polonia.
Archi-Epiſcopus Lundenſis in Dania.
Archi-Epiſcopus Rigenſis in Livonia.
Archi-Epiſcopus Pragenſis in Bohemia.

EPIS-

E P I S C O P I.

Bambergenſis, immediatè ſub Romano Pontifice.
Miſnenſis, immediatè ſub Romano Pontifice.

S U F F R A G A N E I.

Sub Moguntino.

Epiſcopus Herbipolenſis, qui & Wirceburgenſis.
Epiſcopus Vangionum, qui & Wormatienſis.
Epiſcopus Nemetum, qui Spirenſis.
Epiſcopus Argentinenſis, qui Strasburgenſis.
Epiſcopus Aureatenſis, qui Eychſtetenſis.
Epiſcopus Pragenſis } à Carolo IV. in Archi Epiſcopatum
Epiſcopus Olomucenſis } Bohemicum translati ſub Clemente IV.
Epiſcopus Conſtantienſis, qui & Merſeburgenſis, ad lacum Podamicum.
Epiſcopus Curienſis in Rhætia.
Epiſcopus Verdenſis in Saxonia.
Epiſcopus Auguſtanus in Vindelicia.
Epiſcopus Hildesheimenſis in Saxonia.
Epiſcopus Paterbornenſis in Weſtphalia.
Epiſcopus Halberſtadenſis in Saxonia.

S U F F R A G A N E I.

Sub Archi-Epiſcopo Colonienſi.

Epiſcopus Tungrorum, qui Leodienſis.
Epiſcopus Mimingerodenſis, vel Mimingardiſurdenſis, qui Monaſterienſis in Weſtphalia.
Epiſcopus Trajectenſis in Hollandia, qui Ultrajectinus.
Epiſcopus Mimindonenſis, qui Mindenſis in Weſtphalia.
Epiſcopus Oſnabrugenſis in Weſtphalia.

S U F F R A G A N E I.

Sub Aquilegienſi, vel Forojulienſi.

Epiſcopus Tarviſinus in Marchia Veneta, quæ imperitè vulgò dicitur Vandalica.
Epiſcopus Polenſis, vel Polanenſis in Hiſtria.
Epiſcopus Tergeſtinus, qui & Trieſtenſis in Hiſtria.

S U F F R A G A N E I.

Sub Parthenopolitano ſeu Magdeburgenſi.

Epiſcopus Martisburgenſis, qui Merſeburgenſis.
Epiſcopus Mœſianus, qui Michnenſis.

Epiſcopus Neapolitanus, qui Naumburgenſis, olim Citizenſis.
Epiſcopus Brennopolitanus, qui Brandeburgenſis.
Epiſcopus Havelburgenſis.

S U F F R A G A N E I.

Sub Archi-Epiſc. Juvavenſi, ſeu Salisburgenſi.

Epiſcopus Reginoburgenſis, qui Ratisbonenſis.
Epiſcopus Laureacenſis, poſtea Pataviensis.
Epiſcopus Tridentinus.
Epiſcopus Brixinenſis.
Epiſcopus Fraxinenſis, qui Friſingenſis.
Epiſcopus Chiemſenſis, qui & Chiemſeenſis.
Epiſcopus Gorcienſis, qui & Gurcenſis in Carinthia.
Epiſcopus Seccovienſis, qui & Segovienſis.
Epiſcopus Laubianus, qui Laventinus in Carnia.
Epiſcopus Fabianenſis, qui Viennenſis in Auſtria.
Epiſcopus Neoſtadienſis: hic nondum Seſſionem in Comitiis obtinuit.

S U F F R A G A N E I.

Sub Hammaburgenſi, ſive Bremenſi.

Epiſcopus Vagrianus, qui Lubecenſis, olim Aldenburgenſis.
Epiſcopus Suerinenſis in Megalopolia.
Epiſcopus Libuſſinus in Brandenburgia.
Epiſcopus Sleswicenſis in Dania.
Epiſcopus Caminenſis in Pomerania.
Epiſcopus Raceburgenſis in Megapolia.
Epiſcopus Obotritorum.

S U F F R A G A N E I.

Sub Biſantinenſi, vel Burgundici.

Epiſcopus Rauracorum, qui Baſilienſis.
Epiſcopus Aventicorum vel Antuatum, qui Lauſanenſis.
Epiſcopus Bellicenſis.

S U F F R A G A N E I.

Sub Gneznenſi, ſeu Polonici.

Epiſcopus Vratislavienſis, qui Breslenſis in Sileſia.
Epiſcopus Clocenſis in Maſovia.
Epiſcopus Uladislavienſis, ſeu Leslawenſis in Cujavia.
Epiſcopus Warmienſis in Boruſſia.
Epiſcopus Cracovienſis in Polonia.
Epiſcopus Lublinenſis in Polonia.

Hi

Hi ſub Alberto I. Imp. & Wenceslao Rege Bohemiæ & Poloniæ inter Ordines Imperii celebrati memorantur, uti & Epiſcopus Poznanienſis, qui anno 968. ſub Magdeburgenſi fuit, nunc eſt ſub Gneznenſi.

S U F F R A G A N E I.

Sub Rigenſi, ſeu Livonici.

Epiſcopus Curienſis, qui & Curlandicus.
Epiſcopus Revalienſis.
Epiſcopus Oiſelienſis.
Epiſcopus Torpatenſis, qui & Darptenſis.

S U F F R A G A N E I.

Sub Pragenſi, vel Bohemici.

Epiſcopus Olomucenſis in Moravia.
Epiſcopus Lutomiſchlenſis.
Epiſcopus Blyzimenſckianus. Hujus nomen non legitur in Receſſibus Imperii: attamen Goldaſtus eum enumerat ex matricula anno 809. condita.

S U F F R A G A N E I.

Sub Remenſi.

Epiſcopus Cameracenſis.
Epiſcopus Atrebatenſis, qui & Arraſenſis.
Epiſcopus Tornacenſis.
Epiſcopus S. Audomari in Flandria.

S U F F R A G A N E U S.

Sub Viennenſi in Gallia.

Epiſcopus Sedunenſis, qui & Valleſianus, & Sittenſis.

S U F F R A G A N E I.

Sub Lugdunenſi in Gallia.

Epiſcopus Cabillonenſis, qui Chalonienſis, vel Schalonenſis.
Epiſcopus Matiſconenſis in Burgundia.

E P I S C O P I.

Sub magno Magiſtro Ordinis Teutonici, qui in Boruſſia obtinet dignitatem Archi-Epiſcopi.

Epiſcopus Ermlandiæ.
Epiſcopus Heilſpergenſis.
Epiſcopus Culmenſis, qui & Culmſeenſis.
Epiſcopus Premislavienſis.
Epiſcopus Pomeranenſis.
Epiſcopus Sambienſis, qui & Samlandiæ.
Epiſcopus Riſeburgenſis.

Hi omnes, tanquam origine Germani, & in Provincia Germanica reſidentes, ad decidendas graviſſimas Imperii controverſias adhibiti fuerunt ante annum. MD. alii ſtabiliter, alii per duo aut tria ſæculi. Hactenus *Limnæus loc. cit.*

Quis Status harum Diœceſium fuerit poſt annum MD. dabimns ſuo loco ex *Oldenbergi Limnæo enucleato Tom. I. L. I. C. V.* & ex *Hermanno Conringio de finibus Imperii Germanici.*

Caſpar Bruſchius Bohemus ex Egra anno 1549. Norimbergæ edidit de omnibus totius Germaniæ Epiſcopatibus epitomen, quam *Joannes Geroldus* anno 1551. Germanicam fecit.

Ex his manifeſtum videtur, ſcientiam Hierarchiæ Germanicarum Eccleſiarum Illuſtriſſimo Carolo à S. Paulo non defuiſſe, ſed voluntatem, cujus cauſam non indago; ſed mortuo bene precor.

Judicavi autem, Mappam Chorographiam Epiſcopalium ſedium Germaniæ, quotquot ab anno Chriſti CCC. ad MD. extitère, huic operi lucem eſſe fœneraturam, cui brevem in hac Præfatione addendum duxi notitiam Originis, ſimúlque factas fortè in his ſedibus mutationes Lectori indicandas poſt *Aubertum Miræum*, qui anno 1620. Lugduni edidit *Geographiam Eccleſiaſticam*, in qua Provinciæ Metropoles, ſive urbes titulo Epiſcopali illuſtres ſerie Alphabeti digeſtæ leguntur. Sequor & Beyerlinck in Theatro vitæ humanæ anno 1631. edito Coloniæ *verbo Epiſcopus.*

Sequor & *P. Scherer è Soc. Jeſu*, qui brevem Geographiam Hierarchiæ, ſive Status Eccleſiaſtici Romano-Catholici per orbem univerſum diſtributi ſuccinctam deſcriptionem Hiſtorico-Geographicam edidit anno 1703 Monachii. *P. Hadrianus Daude Profeſſor publ. Hiſtoriarum in univerſitate Wurceburgenſi*, Majeſtatem Hierarchiæ Eccleſiaſticæ conſcripſit, anno 1745. Wurceburgi typis excuſam, cujus Cap. IV. Sect. II. de Archi-Epiſcopis Germaniæ: Cap. V. Sect. II. & III. de Epiſcopis Germaniæ ſigillatim tractat. De iiſdem agit *Pfeffinger ad Vitriarium Tom. I. L. I. Tit. XV. Chriſtophorus Wintzler* I.V.L. de Juriſdictione Epiſcoporum Germaniæ.

Ex his condo ſequentem Catalogum Sedium Metropolitanarum & Cathedralium Germanicarum.

CAPUT II.

Catalogus Eccleſiarum Germanicæ Hierarchiæ, ſeu Metropolitanarum & Cathedralium, additis earundem primordiis, & deſignatis Epiſcopus, qui eaſdem circa annum MD. tenuerunt.

MAGUNTIA METROPOLIS.

Archi-Epiſcopus Moguntinus refert initia ſuæ Sedis ad tempora Apoſtolorum. Eſt Sacri Rom. Imperii Princeps, Elector, & Archi Cancellarius per Germanicam.

Anno

Anno MD. hanc regebat Eccleſiam *Bertholdus Comes ab Henneberg de Rembild*, in Epiſcoporum Moguntinorum ordine XCII. Archi-Epiſcopus LII. Elector XXXVI. *Judice Serario.*

Suffraganeos tum habebat Epiſcopos XII. plures aliis annis huic Metropoli fuêre ſubjecti, quos nunc ordine Alphabetico enumerabo.

ARGENTINENSIS Epiſcopus jam ſæculo VII. erat *S. Amandus.* Hujus ſubin ſucceſſores S. R. I. Principis & Landgravii Alſatiæ titulo fuere condecorati.

Anno MD. *Carolus Lotharingiæ Dux*, & S. Rom. Eccleſiæ Cardinalis, hanc Cathedram tenuit Antiſtes LXXXII.

AUGUSTANI Epiſcopi ſuæ primordia eccleſiæ petunt à *S. Dionyſio* circa annum Chriſti CCCII. *Judice Corbiniano Khamm.*

Anno MD. eidem præfuit *Fridericus Comes à Zolleren*, Epiſcopus Auguſtanus LVII.

BASILEENSIS Cathedra, olim Auguſtæ Rauracorum, fuit ſub Viſontino Metropolita maximæ Sequanorum, ſeu Lugdunenſis V.: inde circa annum DV. Baſileam tranſlata. Eodem anno DV. *Adelphius* Rauracorum Ep. Synodo Aurelianenſi interfuit.

Anno MD. *Caſpar zu Rhin von Mulhuſen* erat LI. Epiſcopus Baſileenſis.

BURABURGENSIS in Haſſia Epiſcopus I. *Albinus*, ſeu *Witta*, à *S. Bonifacio* Legato Apoſtolico inſtitutus fuit anno DCCXLI. ſed paulo poſt ſub ſecundo Antiſtite deſiit hic Epiſcopatus, ejúſque major pars Paderbornenſi, nonnulla Moguntinæ Diœceſi acceſſit.

CONSTANTIA ad *S. Beatum*, Apoſtolicæ ætatis virum, ſuæ refert Eccleſiæ originem, priùs tamen Vindoniſſæ, quæ Suffraganea erat maximæ Sequanorum ſub Veſontino Archi-Epiſcopo, fixa fuiſſe ſedes, indéque circa annum DXCVII. Conſtantiam tranſlata creditur.

Anno MD. *Hugo de Hohenlandenburg* hanc Eccleſiam moderabatur Epiſcopus LXXXIV.

CURIA, Rhætorum civitas, ad Sæculum II. Chriſtianum Evangelii lucem ſibi illuxiſſe credit.

Anno MD. *Henricus Baro de Hoven* in ejus Eccleſiæ Cathedra ſedebat.

EYSTAT, AICHSTADIUM (Aureatum aliàs dictum à civitate, quam Attila evertit) à *S. Bonifacio* primum accepit Epiſcopum *Willibaldum* circa annum DCCXLI.

Anno MD. *Gabriel ab Eyb*, LII. hujus Sedis Epiſcopus numerabatur.

ERPHESFURT in Thuringia primum & ultimum habuit Epiſcopum *Adalarium*, à *S. Bonifacio*, quà Legato Sedis Apoſtolicæ, conſtitutum. Subinde ea Thuringiæ portio Moguntini Archi-Epiſcopi ditioni incorporata fuit, hodiéque manet.

HALBERSTADIUM primum Epiſcopum vidit *Hildigrimum* ſub Ludovico

Pio

Pio Imp. anno DCCCXIV. Jam ſub Carolo M. Salingenſtadii, ſæculo VIII. exeunte, deſignata illic dicitur fuiſſe Sedes Epiſcopalis.

Anno MD. *Erneſtus Saxoniæ Dux*, & Archi-Epiſcopus Magdeburgenſis, ſimul Halberſtadienſem adminiſtravit Eccleſiam, à *S. Hildegrimo* trigeſimus nonus.

HERBIPOLENSIS, ſeu WIRCEBURGENSIS Epiſcopatus inſtitutus eſt à *S. Bonifacio* Legato Apoſtolico anno DCCXLI., primo hujus Sedis Præſule conſecrato *Burchardo*:

Paulò ante annum MD. *Laurentius à Bibra* LXI. ejuſdem Eccleſiæ Antiſtes ſalutabatur.

HILDESHEIMIUM ſub Ludovico Pio Imp. *Guntharium* primum Epiſcopum obtinuit anno DCCCXIV., quanquam *Carolus M.* Aulicæ jam pridem deſtinâſſet virum, illi parti Saxoniæ invigilantem.

Anno MD. *Bertholdus Baro de Landsberg* mitram Hildeſienſem ſimul & Verdenſem geſtabat, Epiſcopus Hildeſinus XLV.

PADERBORNA, à Carolo M. ſæpius viſitata, primùm Wirceburgenſi Epiſcopo commiſſa fuit. *Schatenus S. Hathumarum* anno DCCXCV. primum illi Epiſcopum datum ſtatuit, &

Anno MD. *Hermannum Haſſum*, Colonienſem Archi-Epiſcopum, Eccleſiæ Paderbornenſis Adminiſtratorem, Epiſcopum numero XXXVI.

SPIRENSIS Civitas, Nemetum præcipua Sedes, jam IV. Sæculo habebat *Jeſſen* Epiſcopum, Concilii Sardicenſis collegam anno CCCXLVI., nec prioris cujuſpiam eſt memoria.

Anno MD. *Philippus à Roſenberg* Antiſtes LXVIII. eandem gubernabat.

VERDENSIS, ad Alleram & Viſurgim confluentes ſitæ civitatis, primus Epiſcopus dicitur *S. Swibertus*, qui tamen priùs Bardevici, quàm Verdæ, ſtationem fixerit.

Anno MD. Catholicum Præſulem numero XLIX. habebat *Bertholdum ex Baronibus de Landsberg*.

WORMATIA, Vangionum urbs capitalis, *Victorem*, Sardicenſi Concilio anno CCCXLVII. præſentem, & antiquiſſimum Præſulum ſuorum oſtentat.

Anno MD. *Joannem à Dahlberg* Epiſcopum LXII. venerabatur.

BAMBERGA, Franconiæ urbs, ſita quidem intra Provinciam Moguntinæ, attamen ab *Henrico Sancto* Imp. inſtituta ibidem & dotata Eccleſia primum Epiſcopum *Eberhardum* in Concilio gemino Francofortenſi anno MVII. & MVIII. habuit, eámque ſoli Apoſtolicæ Sedi immediatè ſubjectam, declaravit Eugenius III. Papa, Bullâ anni MCXLV.

Anno MD. *Henricus Groſs à Drockau* Antiſtes Catholicus XXXVI. Bambergam paſcebat.

PRAGENSIS & OLOMUCENSIS Eccleſiæ ab Moguntiæ Archi-Epiſcopo exemptæ, infrà ſuo loco memorabuntur. V. *Serarium Moguntiacarum rerum L. 1. C. XXII.*

TRE-

TREVERIS METROPOLIS.

TREVERIS, urbs antiquiſſima, ab Apoſtolorum ævo eccleſiæ ſuæ primum epiſcopum multis ſæculis credidit *S. Eucharium.* Hoc ſæculo *S. Agritius*, qui Arelatenſi I. Concilio ſubſcripſit anno CCCXIV., primus ejuſdem Sedis certus epiſcopus ſcribitur à nonnullis.

Anno MD. *Joannes Marchio Badenſis* hanc antiquiſſimam Cathedram rexit epiſcopus CI., S. R. I. Elector, per Galliam, & Regnum Arelatenſe archi-Cancellarius.

Suffraganeas habet Metas, Tullum, Verodunum.

METÆ, Mediomatricum civitas, primum epiſcopum *Clementem*, S. Petri Diſcipulum, ſuis in faſtis nominat. *Victor*, qui Concilio Sardicenſi anno CCCXLVII. ſubſcripſit, notior eſt.

Anno MD. *Henricus*, Lotharingici ſanguinis Princeps, huic eccleſiæ præſidebat.

TULLUM, Leucorum civitas, *S. Manſuetum*, apoſtolorum diſcipulum, primum habet in catalogo ſuorum antiſtitum,

Anno verò MD. *Olricum de Blammont*, epiſcopum LXXI.

VERODUNUM, urbs Lotharingiæ, *B. Santinum*, Concilii Sardicenſis, anno CCCXLVII. celebrati, nobile membrum, primum ſibi fuiſſe epiſcopum, conſtanti, & univerſali traditione paternâ credit. Idem Anticlavorum epiſcopus dicitur apud *Chapeauvilleum.*

Anno MD. diem ſupremum vidit *Guillielmus de Haraucourt*, qui ſedis hujus LXXX. numeratur Epiſcopus à *Bucelino.*

COLONIA METROPOLIS.

COLONIA, Auguſta Agrippinenſium civitas, *Maternum*, apoſtolici ſæculi virum, Principem ſuorum Epiſcoporum ſtatuit. *Launoio*, & ejus ſequacibus *Maternus* nullus Coloniæ vixit, niſi is, qui ſæculi IV. initio anno CCCXIII. Romano Concilio interfuit.

Anno MD. *Hermannus* ex *Haſſiæ* Landgraviis ſumma cum laude hanc Eccleſiam gubernabat Epiſcopus LXVI, per Italiam archi-Cancellarius, Sedis apoſtolicæ Legatus natus, Dux Weſtphaliæ, S. R. I. Princeps Elector.

Suffraganeæ Colonienſis.

LEODIENSIS Eccleſia, antea Tungrenſis & Trajectenſis, primum epiſcopum ſuum *S. Maternum* numerat, eundem, quem Colonia, & Treveri præ ſe ferunt. *S. Servatius*, qui Sardicenſi, & variis Synodis Sæculo IV. interfuit, notior eſt.

Anno MD. *Joannes Comes Hornenſis* LXXXIII. Sedis hujus Epiſcopus fuit, *teſte Bucelino.* Scribitur Dux Bulloniæ, & Comes Loſſenſis.

MONASTERIENSIS, ſeu MIMIGARDEFORDENSIS in Weſtphalia Præſul I. fuit *S. Ludgerus*, deſignatus jam pridem à *Carolo. M.* circa annum DCCXC.

 ſed

ſed non ante annum DCCCIV. conſecratus ab *Hildebaldo* Archi-Epiſcopo Colonienſi Metropolita ſuo.

Anno MD. Monaſterienſibus præerat *Conradus Comes de Rietberg* Epiſcopus XLIV.

OSNABRUGENSIS, vel OSSEMBRUGENSIS Civitas, ab Anno DCCLXX. deſtinata modò fuit Sedes Epiſcopalis à *Carolo M. Wibo* primus ejuſdem Epiſcopus initiatus eſt ab *Altfrido* Leodienſi comprovinciali ſuo anno DCCLXXX. judice *Schateno*.

Anno MD. eundem cum Monaſterienſi Eccleſia Epiſcopum numero XLVIII. reverebatur *Conradum V. Comitem Rietbergenſem.*

MINDENSIS Diœceſis *Erconbertum* Epiſcopum primum non niſi anno DCCCIV. adiiſſe ſtabile regimen, judicat *Erkartus Tom. II. Hiſt. Franc.* ad h. annum.

Anno MD. *Franciſcus* Dux *Brunswicenſis* inter Catholicos hujus Eccleſiæ Præſules LII. numerabatur.

ULTRAJECTENSIS Eccleſiæ, ſeu Wiltabergi primam curam ſacram ſuſcepit *Cunibertus* Archi-Epiſcopus Colonienſis: ſubin *Willibrordus*, & *Bonifacius* Apoſtolicâ prædicatione locum illuſtrârunt. Anno DCCLXXVII. poſt obitum *Gregorii* Abbatis, Eccleſiæ Trajectenſis ad Rhenum Rectoris, ſuffectus eſt *Albinus I.* à Colonienſi Metropolita Epiſcopali dignitate donatus.

Anno MD. *Fridericus Marchio Badenſis*, Antiſtes Ultrajectinus LVIII. clavum hujus Eccleſiæ moderabatur.

BREMA, Viſurgi incumbens civitas, *Caroli M.* Regis Zelo fidei præconem primum obtinuit *Willebadum*, anno DCCLXXX. in Wigmodiam & circumjecta loca miſſum. Hic anno DCCLXXXVII. Wormatienſi in Synodo conſecratur Bremenſium Epiſcopus, Metropolitæ Colonienſi ſuffraganeus, ùt ait *Crantzius*. Anno DCCCXLVII. Eccleſia Bremenſis unita fuit Hamburgenſi, ſimúlque exempta ab obedientia ſedi Colonienſi debita. Teſte *Bulla Nicolai I. Papæ de anno DCCCLXIV.*

LAUREACENSIS METROPOLIS.

LAUREACUM urbs erat, haud procul à Danubio, & Anaſo confluentibus ſita: Metropolis Norici, & Pannoniæ à Sæculo V. ad VIII. & IX. Ad *S. Marcum*, Apoſtolorum diſcipulum, exordia fidei & Cathedræ referebat. *S. Maximilianus* medio ſæculo III. Laureacenſium Archi-Epiſcopus & Martyr audit. Laureaco everſo, Pataviam tranſlata ſedes. *Theodorus* ex Chor-Epiſcopo Laureacenſi primus Patavienſis Epiſcopus obiit anno DCXXIII. *Urolphus* ſæculo IX. Pallium ab *Eugenio II. PP.* accepiſſe ſcribitur: unde & uſque ad extremum IX. & medium ſæculum X. dicuntur Archi-Epiſcopi. Cæterùm à ſæculo X. ad XV. Patavienſes Epiſcopi ſuffraganei fuerunt ſub Salisburgenſi Metropolita.

Suffra-

Suffraganei Laureacenſis Eccleſiæ certi fuêre ſequentes.

FAVIANENSIS, ſeu VINDOBONENSIS Epiſcopus in Pannonia. Sæculo V. hanc ſedem tenuit *Mamertinus*, ſæculo IX. *Rathfredus*. *Favianæ*, ſeu *Fabianæ*, & *Vindobonæ* rectè congruere nomen *Viennæ* Auſtriæ, ſcribit *Hanſitzius Tomo I. Germaniæ ſac. pag.* 72.

SPECULIANENSIS Antiſtes *Methodius* anno DCCCXXIV. inclaruit. Fors eadem hæc ſedes eſt, quæ hodie Olomucenſis.

NITRAVIENSIS Epiſcopus *Adelwinus*, deinde *Wichindus* ſub *Woldinio* Laureacenſi Epiſcopo floruerunt.

VETUARENSIS in Pannonia Epiſcopus ſæculo IX. notus eſt ſub *Urolpho* Metropolita.

Sequentes Epiſcopatus certi ſunt ; dubitatur autem , quibus Archi-Epiſcopis ſubjecti fuerint , Laureacenſi , an Aquileienſi , an Juvavienſi.

CELEIANUS , ſeu CELEIENSIS Epiſcopus *Joannes* Synodo Gradenſi anno DLXXIX. aſſedit.

PETOVIENSIS , PETOVIONENSIS , ſeu PETABIONENSIS , *Victorinus* Epiſcopus ſæculo III. claruit , ſæculo IV. *Marius* , & *Julianus Valens* intruſus , ſæculo VI. *Virgilius*.

TIBURNIENSIS Epiſcopus. Tiburnum urbs erat Norici mediterranei , cujus *S. Paulinus* ſæculo V. erat Epiſcopus. Deinde *Leonianus* & *S. Modeſtus*.

ÆMUNDA Urbs eſt Hiſtriæ , in cujus reliquiis exſtructa fuit civitas nova Epiſcopalis ſub Aquileienſi Patriarcha.

ÆMONA , EMONA vel HEMONA rectè cum Labaco, hodiernâ Carniolæ Metropoli, confunditur.

Concludo cum *Hanſitzio :* Laureacenſis Metropolis intra IV. & VIII. ſæculum ſeptem Suffraganeas ſedes numerabat , vel ſeptem Parochias , ùt Pontifices loquuntur. In Pannonia ſuperiore Vindobonenſem , Stridonenſem , Siſciacenſem : in inferiore Murſenſem, Cibulenſem, Sirmienſem : in Mœſia ſuperiore Singidunenſem. An autem , & quæ ex his ſedibus ſubinde ad Salisburgenſem , aut Aquilejenſem tranſierint : an & quæ civitates penitus extinctæ : quæ nomine mutato ſuperſint , nunc examinare non vacat. *Hanſitz. in Corollar. Tom. I. Germ. Sacræ.*

Lazius aliter hos Epiſcopatus enumerat. Laureacenſi Metropoli ſubfuerunt Tiberinenſis , Quintavienſis , Patavienſis in Vindelicis : Ovilabienſis in Norico Ripenſi. Juvavienſis , Solienſis, Celeianus , Petovienſis , & Tauriſanus Epiſcopatus in Norico Mediterraneo. *Lazius L. II. Rerum Viennens. C. II.* cui ſubſcribit *Miræus in Geograph. Eccleſiaſtica* , & *Caſpar Bruſchius.*

SALISBURGUM METROPOLIS.

SALISBURGUM, olim JUVAVIUM, primum Epiſcopum *S. Rupertum* numerat, qui anno DCCXVI. cathedram fixit in Bajoaria ſub Duce *Theodone*. Anno DCCXCIII. *Arno* Epiſcopus VI., Primus Archi-Epiſcopus, pallium accepit à *Leone III.* Papa.

Anno MD. *Leonardus* nobilis de *Reutſchach* Archi-Epiſcopus XLVII. florebat, Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Legatus natus, Primas Germaniæ.

Eccleſiæ Suffraganeæ.

Auguſtana, cujus Epiſcopus primus *S. Dionyſius* ſcribitur à Bucelino circa annum CCXCVI. ab aliis CCCII. floruiſſe, & ſub Salisburgenſi, vel Laureacenſi ſtetiſſe: ſed qui eum ſecuti ſunt, certò fuêre Suffraganei Metropolitæ Moguntini.

BRIXINA primum *S. Caſſianum* Epiſcopum circa annum CCCLX. Sabione reſidentem oſtendit, unde Sabionenſes Epiſcopi dicti; donec MXXXVIII. Sabione Brixinam ſedes translata fuit.

Anno MD. *Melchior à Beckaw*, S. R. E. Cardinalis, Brixinenſis Epiſcopus in Comitatu Tirolis erat.

CHIEMSEENSIS Epiſcopatus ad lacum cognominem inſtitutus fuit ab *Eberhardo II.* Salisburgenſi Metropolita anno MCCXV. Primus Epiſcopus *Rudigerus de Radech.*

Anno MD. ejusd. ſedis Antiſtes XXIV. fuit *Ludovicus Ember.*

FRISINGA primum Epiſcopum *S. Corbinianum* habuit circa annum DCCXXX.

Anno MD. *Philippus, Comes Palatinus Rheni, & Bavariæ Dux* hanc cathedram ornabat.

GURCUM, civitas in Carinthia, à flumine Gurco nomen trahit: à Metropolita ſuo Salisburgenſi proprium & primum nacta fuit Epiſcopum, *Guntherum Comitem Helfenſteinium* anno MLXXII. pro Carenthanis, & Sclavis juvandis.

Anno MD. *Raymundus Perauldus, S. R. E.* Cardinalis idem & Epiſcopus Gurcenſis erat.

LAVANTINA Diœceſis inſtituta fuit ab *Eberhardo II.* Metropolita Salisburgenſi anno MCCXXVI. apud S. Andream in Laventmund. *Udalricus* primus ei Epiſcopus datus.

NEOSTADIENSIS in Auſtria civitas, *Friderico IV.* Auguſto erecta eſt ſedes Epiſcopalis anno MCCCCLXVIII. à Paulo II. Papa.

PATAVIENSIS (antea Laureacenſis) à ſæculo X. ad XV. ſubjectus fuit Epiſcopus Metropolitæ Salisburgenſi. *Vide ſupra Laureacenſis.*

RATISBONENSIS Epiſcopatus multos Slavorum Apoſtolos, ſeu Epiſcopos numerat inde à *S. Paulino*, circa annum CCCCLXX. Certior notitia eſt Epiſcoporum à *Gaubaldo*, anno DCCXL. per *S. Bonifacium*, Legatum Apoſtolicum, inſtituto, conſecrato, & à tribus aliis Bajoariæ Epiſcopis diviſo.

Anno MD. *Rupertus II. Comes Palatinus*, *Bavariæ Dux*, eam cathedram regebat.

SECCO-

SECCOVII in Stiria ſedem Epiſcopalem ſtatuit ſuprà laudatus *Eberhardus II.* Archi-Epiſcopus Salisburgenſis, circa annum MCCXX. *Carolus* primo Antiſtiti nomen erat.

Anno MD. *Matthias Scheid* ex adminiſtratore Patriarchatûs Aquilejenſis conſecratur Romæ Seccovienſis Epiſcopus XXIII.

TRIDENTUM. Sanctum *Hermagoram*, *S. Marci* diſcipulum, primi Antiſtitis *Jovini* inſtitutorem veneratur.

Anno MD. *Udalricus IV. de Liechtenſtein* Epiſcopus XCIV. in faſtis Tridentinis numeratur apud *Bucelinum*.

VIENNENSIS (olim Fabianenſis) uſque ad annum MDCCXXI. ſub Salisburgenſi Metropolita fuit. Primi Fabianenſium ac Noricorum Apoſtoli celebrantur ſæculo V. S. Severinus, ac Mamertinus: reſtaurata ſedes à Paulo II. MCCCCLXVIII. Friderico IV. Auguſto

Anno MD. *Bernardus Baro de Polheim* ſæculum XV. ùt conjicio, claudebat.

LABACUM (olim Æmona) civitas eſt accubans fluvio Laubach, Epiſcopum habet nulli Metropoli obnoxium, ſed ſummo Pontifici. Inſtitutus hic fuit Epiſcopatus anno MCCCCLXVIII. à Paulo II. PP. ad votum Friderici IV. Auguſti. *Sigismundus à Lamberg* primus Antiſtes fuit.

Anno MD. *Chriſtophorus Rauber*, nobilis Carniolus, eam ſedem obtinebat.

BREMENSIS, ſubin HAMMABURGENSIS METROPOLIS.

CUm *S. Anſcharius* Anno DCCCXLVII. *Ludovici* Regis, & *Nicolai I.* voluntate Cathedram Bremenſem conjungeret Hamburgenſi; Bremenſis ſubtracta fuit Colonienſi Metropoli, & Archi-Epiſcopalis audiit.

Anno MD. Bremenſem Metropolim regebat *Joannes Radius*, à primo Antiſtite XXXIX, qui *Chriſtophorum*, *Ducem Brunswicenſem* Catholicum, ſibi Coadjutorem elegit.

Suffraganeæ Bremenſis Metropolitanæ.

ALDENBURGENSIS & Wagriorum Eccleſia, poſtmodum LUBECENSIS, jam ab anno DCCCCLXX. *Marconem* primum Wagriorum Epiſcopum habuit. Anno MCLVIII. *Geroldus* Aldenburgenſis XII. Lubecenſis primus Antiſtes Romæ conſecratur, reſiſtente *Hartwico*, Metropolitano Bremenſi.

Anno MD. *Theodoricus Arndes* Lubecenſi Eccleſiæ præerat, qui *Friderico* Holſatiæ Duci feudum Ducatûs Holſatiæ contulit Kiloniæ in foro publico.

CAMINENSIS, ſeu Pomeraniæ, Epiſcopus primus ab *Innocentio II.* Papa conſtitutus fuit *Adelbertus* in civitate Wollin. *Otto* Pomeranorum primus Apoſtolus celebratur circa annum MCXL. Anno MCLVIII. *Conradus* ſucceſſor in Epiſcopatu Pomeraniæ, Wollino ſedem Epiſcopalem Julinum tranſtulit: inde tandem anno MCLXXV. *Caſimirus*, *Wratislai* Ducis filius, eandem in oppido Camino collocavit, approbante tranſlationem *Clemente III.* anno MCLXXXVIII.

 Anno

Anno MD. *Martinus Carith*, XXIV. ab *Adelberto* Epiſcopus Caminenſis, Catholicam hanc Cathedram poſſidebat.

MECKLEBURGUM Provincia & oppidum, duos ſub hoc nomine Epiſcopos habuit *Joannem Scotum*, & *Everardum* Sæculo XII. *Benno III.* Mecklenburgicus Epiſcopus, primus Swerini ſedem fixit poſt annum MCLX.

Anno MD. *Conradus Loſtius* XXXII. à primo, regebat Eccleſiam *Swerinenſem*.

RATZEBURGUM Civitas, primum Epiſcopum ſuum fuiſſe prætendit *Ariſtonem*. Tempus primordiorum hujus Cathedræ incertum eſt.

Circa Annum MD. *Joannes Parckentin* erat XXVII. Catholicus Antiſtes.

SLESWICUM, urbs Epiſcopalis, Metropoli Hamburgenſi paruit uſque ad annum MLXVI., quando ſub *Aſcbero*, Lundenſi Metropolitano, tam Sleswicenſis, quàm reliqui Daniæ Epiſcopi, ab Hamburgenſi Metropolita exempti fuêre. *Ericus* primus fuit Sleswicenſium Antiſtes anno DCCCCXXVII.

Anno MD. *Detlevus van der Wiſch* eam Cathedram tenuit, electus anno MCCCCXCIX. 20. Decembris, Sleswicenſium Præſulum Catholicorum penultimus.

MAGDEBURGUM METROPOLIS.

MAGDEBURGUM civitas, diploma fundatæ apud ſe Eccleſiæ ad annum DCCCCXXXVII. ſub *Ottone I.* refert. Sed anno DCCCCLXVIII. in ſecunda Synodo Ravennæ, conſentientibus *Hattone* Moguntino, & *Haldiwardo* Halberſtadienſi Epiſcopis, *Adelbertus* Magdeburgenſis Metropolita eſt confirmatus à *Joanne XIII.* Papa, à quo & Pallium accepit. Subjecta illi primitus fuêre Merſeburgum, Cizicum, Miſnia: tum Naumburgum, & quæ Moguntino antea paruerant, Brandeburgum, Havelberga; Poznania item in Polonia, ac demum Lebuſium.

Anno MD. *Erneſtus* ex *Saxoniæ Principibus*, Archi-Epiſcopus Magdeburgenſis Comitiis Imperii Auguſtanis interfuit, & inter Aſſeſſores Regiminis Imperii locum obtinuit.

Eccleſiæ Suffraganeæ.

HALBERSTADIUM primum Epiſcopum habuit *Hildegrimum*, ex Catalaunenſi cathedra anno DCCCXIV. *à Ludovico Pio* ad hanc civitatem traductum.

Anno MD. *Erneſtus Saxo* Præſul XLI. hunc adminiſtrabat Epiſcopatum, ſimul Archi-Epiſcopus Magdeburgenſis.

MISNENSIS Eccleſiæ primum Epiſcopum *Burchardum*, Suffraganeum ſuum conſecravit *Adelbertus* Magdeburgenſis, anno DCCCCLXVIII. Anno autem MCCCCII. Cathedra Miſnenſis exempta, & Romano Pontifici immediatè ſubjecta fuit.

Anno MD. hanc Sedem obtinebat *Joannes VI. de Salhauſen* Epiſcopus à primo *Burchardo* XLII.

BRANDEBURGENSIS civitatis ad Havelam primus Epiſcopus, *Ottonis I.* Imp. beneficio, dictus fuit *Ditmarus*, Moguntini Metropolitæ Suffraganeus ab

anno

anno DCCCCXLVI. ; ſed anno DCCCCLXVIII. Diœceſis hæc Archi-Epiſcopum ſuum agnovit Magdeburgenſem.

Anno MD. Brandeburgenſibus præerat *Joannes de Bredaw*, Epiſcopus Catholicus XXXVII.: aliis ſcribitur *Joachimus de Bredaw*.

HAVELBERGENSIS epiſcopatus fundatus eſt ab *Ottone I.* anno DCCCCXLVI. VII. Idus Maji., *Udone* Præſule nominato, ſub metropoli Moguntina. Dein verò anno DCCCCLXVIII. tranſcripta fuit Provinciæ Magdeburgenſi ope ejuſdem *Ottonis* Auguſti, & *Joannis XIII.* Papæ.

Anno MDI. obiit *Otto II. de Königsmarck*, Havelbergenſis epiſcopus XXXV.

LEBUSIENSIS in marchia Brandeburgica epiſcopus primus numeratur *Hyacinthus* circa annum DCCCCLXV. Hujus cathedræ Præſules primùm Gneſnenſi Archi-epiſcopo paruerant: demum ſubjecti Magdeburgenſi.

Anno MD. *Theodoricus de Bulow* XXXIV. epiſcopus erat, judice *Auguſto Benedicto Michaëlis*, *Philoſopho Göttingenſi*.

MERSEBURGI primus Antiſtes nominatus eſt *Boſo* circa annum MCCCCLXIX.

Anno MD. *Tilo à Trotte* epiſcopus XL. hanc eccleſiam gubernabat.

CITIZUM primum epiſcopum habuit *Hugonem*, Monachum Benedictinum, ſub annum DCCCCLXXIV. Anno autem MII. Citizo ſedes tranſlata eſt Naumburgum, vel Newenburgum ad Salam.

Anno MD. præfuiſſe huic ſedi videtur *Joannes de Schonberg*, Epiſcopus XXXVI. ab Erneſto Magdeburgenſi inauguratus.

POZNANIA, civitas Poloniæ, anno DCCCCLXVIII. Archi-epiſcopali eccleſiæ Magdeburgenſi ſubjiciebatur ex Bulla *Joannis XIII.* ſed poſtmodum Gneſnenſi Metropolitæ ſubdita manſit, & Regno Poloniæ incorporata.

RIGA METROPOLIS.

Livoniæ primus Apoſtolus & fidei præco fuit *Meinardus*, Inſtituti Auguſtiniani Canonicus ex Cœnobio Sigebergenſi, diœceſis Bremenſis, circa annum MCLXXXVI. Qui ſubinde, acceptâ benedictione ab *Hartwico*, Bremenſi Epiſcopo, ordinatus fuit Livoniæ Epiſcopus. *Cranzius Saxon. L. VII. Cap.* 14. *Albertus I.*, qui tertius erat Livoniæ Antiſtes, ſedem Cathedralem ab Ykeskola tranſtulit in oppidum RIGAM. Anno MCCXIII. *Innocentius III.* Rigenſem Epiſcopum nulli Metropolitæ ſubjectum declarat. *L. XVI. Epiſt.* 182. Anno MCCLIV. *Albertus II.* Livoniæ quintus Epiſcopus, ab *Innocentio* IV. primus dicitur Archi-epiſcopus. Jam inde à ſæculo XIII. tam Archi-epiſcopus Rigenſis, quàm ejus ſuffraganei Revalienſis, Dorpatenſis, Oiſelienſis, & Curionenſis in numerum epiſcoporum & Principum S. R. I. adſciti leguntur, teſte *Pfeffingero ad Vitriarii Tom. I. Lib. I. Tit. XV. pag.* 1171.

Anno MD. quis fuerit Archi-epiſcopus Rigæ, non reperi.

Eccleſiæ Suffraganeæ.

REVALIA, urbs Epiſcopalis Livoniæ ab anno MCCXXIV., videtur in teſtimonium primæ converſionis, quam Danorum prædicationi debuit, à Danorum Regibus ſubjecta fuiſſe Metropolitæ Lundenſi in Dania. *Cranzius L. VII. cap.* 14. Subin tamen Rigenſem Metropolitam agnovit. *Weſſelinus*, *Woldenari II.* Daniæ Regis Sacellanus, Revalienſem cathedram primus obtinuit.

DORPATUM, urbs, fit ſedes Epiſcopalis ab *Hermanno*, fratre *Alberti* Epiſcopi Rigenſis, anno MCCXXIV. Idem Epiſcopus vocabatur Ungannenſis.

OISELIA, Inſula, Livoniæ à latere occidentali objecta, facta fuit ſedes Epiſcopalis anno MCCXXV. ejuſdémq; Antiſtes S. R. I. Princeps ab Imperatore creatus. *Guillelmus de Sabaudia*, Epiſcopus Mutinenſis, primus uſque in Oiſeliam prædicationem Apoſtolicam extendit, qui ob fidei dilatatæ meritum Cardinalis creatus, obiit Lugduni anno MCCLI. Hic Epiſcopatus primò dictus Lealenſis, dein Oſilienſis: eundem poſt *Theodoricum*, & *Hermannum Alberti* fratrem circa annum MCCL. regebat *Godefridus*, Prior de Porta cœli, quod erat Monaſterium ordinis Ciſtercienſis prope Numburgum ad Salam Thuringiæ.

SELONIENSIS, Semigallorum Epiſcopatus *Bernardum de Lippia* primum videtur habuiſſe Epiſcopum circa annum MCCXXVIII., ſecundum *Lambertum.*

IN PRUSSIA AB ANNO MCC. AD ANNUM MD.

MAgnus Magiſter Ordinis Teutonici nunquam fuit Epiſcopus, nunquam juriſdictionem, quaſi Epiſcopalem habuit; attamen inter ſtatus S. R. I. poſt omnes Archi-Epiſcopos, & ante omnes Epiſcopos Germaniæ locum obtinet.

Antequam *Innocentius IV.* anno MCCXLIII. & *Alexander IV.* audito mirabili progreſſu Catholicæ fidei inter Pruſſos per fratres Teutonici ordinis, cogitaret de Pruſſia in quatuor Epiſcopatus dividenda; jam fuerant in ea Regione ſæculo X. & XI. Præcones fidei *S. Adalbertus* Epiſcopus Pragenſis, & S. Epiſcopus *Bruno*, qui & fidem, quam prædicaverant, ſuo ſanguine obſignârunt. Aſt non niſi ſæculo XIII. ſtabiles ibi ſedes Epiſcopales fuerunt inſtitutæ. *Hermannus de Salza*, Magnus Magiſter Ordinis Teutonici, qui tempore tricennalis Magiſterii totam Pruſſiam & Livoniam armis ſubegerat, merebatur, ut hi labores à Pontifice ſuccollarentur.

CULMENSIS primus Epiſcopus inſtitutus fuit *Chriſtianus*, Pruſſiæ Epiſcopus dictus, cui *Conradus* Dux Maſſoviæ & Cujaviæ anno MCCXXII. donavit terras quaſdam ſuas cum omni Dominio Ducali. Chartam edidit *Leibniz. in Prodromo Codicis Juris Gentium.* Secundus Pruſſiæ Epiſcopus *Henricus* ex Ordine Prædicatorum, Culmenſem Eccleſiam ſæcularem mutavit in Regularem Canonicorum *S. Auguſtini*, demum in Regularem Cruciferorum ad inſtantiam Magni Magiſtri, & Ordinis totius, cum conſenſu Legati Apoſtolici Anſelmi, Epiſcopi Warmienſis.

Anno

Anno MD. *Nicolaus Crapotz*, Thorunæ natus, fuit Epiſcopus Culmenſis à *Chriſtiano* vigeſimus.

WARMIENSEM Epiſcopatum primus rexit *Anſelmus*, Ordinis Teutonici frater, anno MCCXLV. Brunsbergæ primò, dein urbe hâc à Pruſſis combuſtâ, Elbingæ Sedem Cathedralem collocavit.

Anno MD. Decimus ſextus à primo Warmienſium Antiſtes erat *Lucas Weiſſelrod*, aliàs *de Allen* dictus, In Frauenberg ſepultus.

POMESANIENSIS, vel RISEBURGENSIS Epiſcopus primus erat *Erneſtus*, ex Ordine Prædicatorum. In Marienwerder videtur fixa fuiſſe ſedes Cathedralis Pomeſaniæ.

Anno MD. huic Eccleſiæ præfuit *Joannes* hoc nomine IV. numero XVIII. Pomeſanienſis Epiſcopus: Idem Procurator Ordinis Teutonici, obiit Romæ anno MDI. 10. April.

SAMBIENSIUM Epiſcoporum primus fuiſſe videtur *Henricus von Brun*, qui cum Ottocaro, Bohemiæ Rege, in Pruſſiam venit. Tertius Epiſcopus *Seifridus* cum collegio ſuorum Canonicorum, Ordinis Teutonici veſtem & Regulam ſuſcepit. Sedes Epiſcopi Sambienſis oppidum Fiſchhauſen, poſt Balga. *Jacobus*, ortu Culmenſis, Templum Cathedrale, quod antea in veteris urbis Regiomontanæ platea S. Spiritûs fuerat, tranſtulit ad urbem Kniphoviam, ubi ultima Sedes Epiſcoporum Sambiæ vel Samlandiæ.

Hæc ex Hartknockii diſſertat. XIV. ad Chronicon Pruſſiæ Petri de Dusburg.

Ex quatuor his Epiſcopis Pruſſiæ tres, Culmenſis, Pomeſanienſis, & Sambienſis ſucceſſu temporis habitu & regulâ Ordinis Teutonici ſuſceptâ, Cruciferis ſe ſubjecêre; teſtibus *Miechovio & Cromero*. Aſt Warmienſis nunquam ordinis Imperium agnovit, ùt idem *Cromerus* ſcribit *L. II. de Polon.*

Quæritur autem, quo tempore hi Epiſcopi cœperint eſſe ſubjecti Metropolitæ Rigenſi, & à Gnesnenſi abſtracti? *Reſpondetur*: etſi annus hujus mutationis definiri non poſſit; *Grunovius* tamen *refert*, *Conradum Zöllnerum* XXImum Magiſtrum Generalem Ordinis Teutonici id privilegium impetrâſſe, ut Epiſcopi Pruſſici Archi-Epiſcopo Rigenſi ſubeſſent.

CURONIENSIS Eccleſia in Curlandia, à quatuor antedictis Pruſſicis, & quinque Livonicis ſecreta cum diœceſi & redditibus legitur in *Bulla Cardinalium de anno MCCXLV. apud Gruber. pag.* 274. ex quâ conſtat, tertiam partem redditũum Semgalliæ, & duas Curlandiæ Teutonicis Equitibus fuiſſe aſſignatas: Semigallenſem Epiſcopatum extinctum, & *Henricum de Littelburg*, Curonienſis Eccleſiæ Epiſcopum promotum, cum omni jure & jurisdictione Spirituali & temporali. Similis charta, exhibetur apud *Gruberum pag.* 276. qua *Wilhelmus* de *Urenbach*, Ordinis Teutonici Magiſter Generalis, poſt annum MCCXLV. cavet, ne tertia pars redditũum Curonienſis Eccleſiæ immutetur.

EPIS-

EPISCOPI GERMANIÆ INFERIORIS,
SEU
BELGII.

ANte annum MD. ſex erant duntaxat Epiſcopi in Belgio, ex quibus duo ſuberant Metropolitano Colonienſi, quatuor Metropolitano Remenſi: ſub Colonienſi fuit Leodienſis, ſeu Tungrenſis, & Ultrajectinus, de quibus jam ſuprà actum. Sub Remenſi Metropoli erant Cameracenſis, Tornacenſis Nerviorum, Atrebatenſis, Terrovannenſis Morinorum.

CAMERACENSIS Eccleſia jam ab anno D. numerabat Antiſtitem *S. Vedaſtum.* Eadem Eccleſia per multa ſecula conjuncta fuit cum Atrebatenſi.

Anno MD. *Henricus Bergenſis* Cameraco præfuit Epiſcopus LXX. cum titulo Ducis Cameracenſis & S. R. I. Principis.

ATREBATENSIS pluribus, ùt dictum, ſeculis unita Cameracenſi fuerat: ſed anno MXCVI. ſpecialem habere cœpit Antiſtitem *Lambertum.*

Anno MD. hanc ſedem tenuit *Nicolaus Ruſtie*, Epiſcopus XXXV.

TORNACUM, Nerviorum civitas S. Piatum Martyrem circa annum CCC. primum ſuum cenſet Epiſcopum. Eadem Eccleſia ab anno Chriſti DLX. ad annum MCXLVI. communem habuit Antiſtitem cum Eccleſia Noviomenſi, ità tamen, ut duæ manerent diſtinctæ diœceſes, & Epiſcopus diceretur Tornacenſis & Noviomenſis.

Anno MD. *Petrus Kuick* hanc cathedram ſuſcepit, ex Abbate S. Amandi factus Epiſcopus Tornacenſis LXXXIV.

TERROVANNA Morinorum, primum ſuum ſcripſit epiſcopum Sanctum *Antimundum* circa annum Chriſti DXXXI. Sæculo XI. urbs hæc deleta fuit.

Circa annum MD. *Philippus de Luxemburgo*, poſt Cardinalis, videtur Cathedram Tervannenſem poſſediſſe.

ARCHI-EPISCOPUS ET SUFFRAGANEI BURGUNDIÆ.
VESONTIO METROPOLIS.

VESONTIO, civitas Imperialis, judice *Chiffletio*, erat Metropolis Provinciæ Eccleſiaſticæ maximæ Sequanorum, ſeu quintæ Lugdunenſis. Primus ejus Antiſtes *Linus*, S. Petri diſcipulus.

Anno MCCCCXCVIII. *Franciſcus de Busleyden* hujus Metropolitanæ Sedis electus eſt Epiſcopus LXXXII.

In Notitia antiqua Epiſcopatuum Galliæ hæ quatuor leguntur Veſontionis Suffraganeæ: Aventicum, hodie Lauſanna: Auguſta Raura-

Rauracorum, hodie Baſilea: Vindoniſſa, hodie Conſtantia: Bellica ad Rhodanum. Geneva & Sedunum ſub Provincia Viennenſi prima. In præſenti autem alia eſt, imo jam ante annum MD. alia erat harum Eccleſiarum Hierarchia: nam Baſilea & Conſtantia ſub Moguntina Metropoli numerantur, de qua ſupra: hic de reliquis agam.

AVENTICUM Epiſcopum primum oſtendit *Protaſium* circa annum D. & *Marium*, qui Concilio Matiſconenſi II. ſubſcripſit. Subinde ſedes hæc Lauſannam tranſlata fuit.

Ad annum MDIX. *Aymo de Monte Falcone* Eccleſiam Lauſannenſem in antiqua fide regebat.

BELLICA, aliàs BELLICIUM, habuit Epiſcopum *Vincentium*, qui Concilio II. Pariſino ſubſcripſit. Videtur ante Tarentaſienſi Metropolitæ paruiſſe; poſt Biſontino.

GENEVA, aliàs GEBENNA Allabrogum, ad lacum Lemanum ſita, primum Epiſcopum *Cataldum* habuiſſe ſcribitur *Stumpfio, Helvetiæ L. VIII. Cap.* 25. Fridericus I. Imp. *Arduico* Epiſcopo anno MCLXII. dominium urbis donavit.

Anno MD. *Joannes Sabaudus* Catholicam hanc Eccleſiam paſcebat.

OCTODURUS Epiſcopum habuit *Theodorum*, qui Aquilejenſi Concilio ſub *Damaſo* Papa ſubſcripſit. Videtur idem locus, qui olim Octodurus, hodie Martinach eſſe.

SEDUNUM, Valliſiarum civitas ad Rhodanum, Germanis Sitten, Gallis Syon, evaſit Epiſcopalis poſt annum DLII., ſede illuc ex Octoduro tranſlatâ.

Anno MD. *Matthæus Schyner*, S.R.E. Cardinalis, Sedunenſem Cathedram adiit Epiſcopus XLVI. *Teſte Stumphio L. XI. de Valliſia. Cap.* 18.

FINIS EPISCOPORUM,

Qui, teſtibus Matriculis Imperii, in Comitiis S. R. I. locum & ſeſſionem habuerunt ante annum MD.

M INDEX

INDEX EPISCOPATUUM GERMANIÆ

AB ANNO CHRISTI CCC. AD ANNUM MD.

Sub iis nominibus, quibus & veteres, & recentiores Scriptores eos indigitant.

Æmonia, Emona: poſt Labacenſis Epiſcopatus.
Aprippinenſis, - Colonienſis Epiſcop.
Aichſtadieoſis, - Eichſtattenſis Epiſcop.
Aldenburgenſis, poſt Lubecenſis Epiſc.
Argentoratenſis, poſt Strasburgenſis Ep.
Atrebatenſis - Epiſcop..
Aventicorum, - Lauſannenſis Epiſc.
Auguſtanus, - Vindelicorum Epiſcop.
Aureatenſis - poſt Aichſtadienſis.

Babenbergenſis, Bambergenſis Epiſc.
Baſileenſis, - - Rauracorum Epiſc.
Bellicenſis - - Epiſcopatus.
Bennopolitanus, poſt Hildesheimenſis Epiſcopatus.
Bizuntinus - - Archi-Epiſcop. Veſontionenſis.
Blizymenskianus Epiſcop. ignoti loci.
Bremenſis, Bremonenſis (idem) Archi-Epiſcopatus.
Brandenburgenſis, Brennopolitanus (idem) Epiſcopatus.
Brixinenſis - Epiſcopatus.
Buraburgenſis - in Haſſia Epiſcop.

Cameracenſis - Epiſcopatus.
Caminenſis, - in Pomerania Epiſc.
Celeianus, Celeienſis, (idem) in Norico Mediterr. Epiſcop.
Chiemſeenſis, Chiemenſis, (idem) Epiſcop.
Citizenſis - - Ep. poſt Naumburgenſ.
Colonienſis - Archi-Epiſc. idem Agrippinenſis.
Conſtantienſis, ad lacum Bodamicum Epiſcop.
Culmenſis - in Pruſſia Epiſc.
Curionenſis, - Curlandiæ Epiſc.
Curia, - - Rhætorum Epiſc.

Dorpatenſis, Derptenſis, (idem) in Livonia Epiſc.

Eichſtadienſis - Epiſcop.
Ermelandiæ - Epiſc. reſidet Warmiæ.
Eſtoniæ - - Epiſc. reſidet Revaliæ.
Erphesphurdenſis Epiſc. in Thuringia.

Fabianenſis - poſt Viennenſis in Auſtria Epiſc.
Ferdenſis - - ad Alleram Epiſc.
Freſiæ, - - Freſonum Epiſc.
Friſingenſis, Friſacenſis, Frixinenſis, (idem) Epiſcop.

Genevenſis - ad lacum Lemanum Ep.
Gerlandiæ - Epiſc. idem Curlandiæ.
Gurkenſis, Goricenſis, (idem) in Carinthia Ep.

Halberſtadienſis Epiſc.
Hammaburgenſis Archi-Epiſc. idem & Bremenſis.
Havelbergenſis - Epiſcop.
Herbipolenſis - idem Wirceburgenſis.

Iulini - - - Epiſc. poſt Caminenſis.
Juvavienſis, - poſt Salisburgenſis Archi-Epiſc.

Labacenſis - Epiſcop.
Lavantinus - Epiſcop.
Laureacenſis - Archiep. poſt Paſſavienſ.
Lauſannæ - Epiſcop.
Lebuſienſis - ad Viadrum Epiſc.
Leucorum - Epiſc. Tullenſis.
Litomislienſis - Epiſc.
Livoniæ, Lettonum, (idem) Epiſc. poſt Rigenſis Archiepiſc.
Lubecenſis, - Wagriorum Epiſc.

Mag-

Magdeburgenſis Archiep. idem Parthenopolitanus.
Maguntiacenſis, idem Moguntinus Archi-Epiſc.
Martisburgenſis, Merſeburgenſis, idem Epiſcop.
Mecklenburgenſis Epiſc. poſt Swerinenſ.
Mediomatricum, Metenſis, idem Epiſcop.
Mimigardefordenſis, poſt Monaſterienſis Epiſcop.
Mimidonenſis, Mindenſis, idem Epiſcop.
Miſnienſis, Mœſianus, idem Epiſc.
Moravorum - Epiſc. poſt Olomucienſ.

Naumburgenſis, Neapolitanus, idem Epiſc. in Saxonia.
Neoſtadienſis, - Auſtriæ Epiſcop.
Nemetum - Epiſc. Spirenſis.
Nitravienſis, - Pannoniæ Epiſc.
Novæ civitatis in Iſtria, olim Æmundæ Epiſcop.

Octodurenſis, poſt Sedunenſis.
Oiſelienſis - - Epiſcop.
Olomucenſis - Epiſcop.
Oſnabrugenſis, Oſſembruggenſis, idem Epiſc.
Ovilabienſis, - in Norico Ripenſi Ep.

Parthenopolitanus, idem Magdeburgi Archi-Epiſc.
Paſſavienſis, Patavienſis, idem Epiſc.
Petavionenſis, Petovienſis, idem Epiſc.
Pomeranorum - Epiſc. poſt Caminenſis.
Pomezaniæ - Epiſc. reſidet in Mariæwerder in Pruſſia.
Pragenſis - Archi-Epiſcop. Bojohemiæ, Bohemiæ.

Quintavienſis, in Vindelicis Epiſc.

Reginoburgi, Raginesburc, Ratisbonenſis, idem Epiſcop.
Ratzeburgenſis, Epiſcop. Obotritorum Transalbianorum.
Rauracorum, - poſt Baſileenſis Epiſc.
Revalienſis - in Eſtonia Epiſc.

Rigenſis - - Archiep. in Livonia.
Rubicollenſis, Aichſtadienſis.

Sabonæ, Sabionenſis, idem Epiſc. poſt Brixinenſis.
Salisburgenſis - Archiep. olim Juvavienſ.
Sambienſis, Samlandiæ, idem Epiſc. reſidet in Königsberg.
Scarabantiæ - Epiſc.
Seccovienſis - in Stiria Epiſc.
Selonienſis, - Semigalliæ Epiſc.
Sedunenſis - Ep. in Valliſia.
Slesvicenſis - Epiſc.
Solienſis, - - in Norico Mediterraneo Epiſcop.
Speculianenſis, fortè Olomucenſis.
Spirenſis - - Epiſc. idem Nemetum.
Strasburgenſis - Epiſc. Argentinenſis.
Swerinenſis - in Mecklenburg Ep.

Tauriſanus, - in Norico Mediterr. Ep.
Tergeſtinus, - Carnorum Epiſc.
Terrovannenſis, Morinorum Epiſc.
Thorunenſis, - in Pruſſia Epiſc.
Tiburnienſis, - Norici Mediterranei Ep.
Tiberinenſis, - in Vindelicis Epiſc.
Tornacenſis, - Nerviorum Epiſc.
Trajectenſis ad Moſam, nunc Leodienſ.
Trajectenſis ad Rhenum, Ultrajectinus.
Trevirenſis - Archiepiſc.
Tridentinus - Epiſc.
Tullenſis, - Leucorum Epiſc.
Tungrenſis, - Tungrorum Epiſ. Leodienſis.

Vagriæ, - - Wagriorum Ep. Lubec.
Vangionum - Epiſcop. Wormatienſ.
Velegradienſis - Epiſ.
Verdenſis - - Epiſc. Ferdenſis.
Veredunum, Verdunum, idem Ep. in Lotharingia.
Veſontionis - Epiſc. Biſuntinus.
Vindobonenſis - Ep. Viennenſ. in Auſtr.
Vindoniſſæ - Ep. Conſtantienſis.
Virdunenſis - Epiſc. Veredunenſis.
Ultrajectinus - Epiſc.
Vratislavienſis - Epiſc.

Warmienſis - Epiſc. Ermelandiæ.
Wigmodiæ - Epiſc. Bremenſis.
Wirceburgenſis Epiſc. Herbipolitanus.
Wollinenſis - Epiſc. Caminenſis.
Wormatienſis, Vangionum Epiſc.

CONCILIORUM HUJUS TOMI I, ET EPISTOLARUM CANONICARUM

INDEX CHRONOLOGICUS,

Ea, quæ nec à Crabbéo, Surio, Binio, Sirmondo, nec à Labbéo in prima Editione, nec ab Harduino adnotata ſunt, ſtellulâ diſtinguuntur.

Anno

758. GErmaniæ primæ & ſecundæ Epiſcoporum Concilium loci incerti.
386. Concilium Treverenſe unum Epiſcoporum pro Ithacio.
386. Concilium Treverenſe alterum pro Electione Felicis Treveror. Epiſc.
* 520. Concilium Tornacenſe.
550. Concilium Tullenſe.
550. Concilium Metenſe.
* 566. Concilium Treverenſe.
590. Concilium Metenſe.
599. Gregorii I. Papæ ad Reges Francor. de Synodis Epiſtola.
601. Gregorii I. PP. ad Reges Francorum, de Synodis celebrandis Epiſtola.
* 616. Concilium Conſtantienſe.
* 636. Concilium Moguntinum.
644. Sigeberti III. Fundatio Cœnobii cum conſilio Epiſcoporum Germaniæ.
649. Martini I. Papæ Synodica ad Amandum Epiſc. Traject.
* 708. Synodus Tungrenſis prima.
* 709. Synodus Tungrenſis ſecunda.
* 710. Synodus Leodienſis.
* 726. Synodus Leodienſis ſecunda.
726. Capitulare Gregorii II. PP. ad Bonifacium Epiſcopum. *Pfaffius ad annum* 714.
730. Capitulare Gregorii II. datum Martiniano Epiſc. miſſo in Bajoariam. *Pfaffius ad* 714.
732. Epiſtola Canonica Gregorii III. PP. ad Bonifacium Coepiſc.
740. Gregorii III. Epiſtola ad varios Germaniæ Epiſcopos.

Anno

740. Ejuſdem ad Bonifacium de inſtitutis in Bavaria Epiſcopatibus confirmatoria.
* 740. Concilium in Bajoaria ſub S. Bonifacio, quà Legato Apoſtolico, loco incerto.
741. Bonifacii, Archi-Epiſcopi Regionarii, Epiſtola gratulatoria ad Zachariam PP.
742. Reſponſoria Papæ Zachariæ ad præcedentem Bonifacii Epiſtolam
742. XI. Kal. Maji Concilium Germanicum, loci incerti, ſub Carlomanno Duce, S. Bonifacio, & aliis Epiſcopis.
743. Kalendis Martii Concilium Liptinenſe ſub Bonifacio.
* 744. Capitulare Concilii Regum, cui interfuit Legatus Romanæ Sedis, Bonifacius. Loco incerto.
744. Concilium Sueſſionenſe VI. Nonas Martii. Sub Pippino & Bonifacio, Legato Apoſtol.
. . Zachariæ Papæ Epiſtola Canonica ad Bonifacium Archiep.
745. Concilium Romanum ad inſtantiam, & relationem Bonifacii, ex Conciliis Germaniæ.
745. Synodica Gemmuli Diaconi Eccleſiæ Romanæ ad Bonifacium, de actis Romæ.
* 745. Synodalis Conventus in Germania, ſub Bonifacio. Loco incerto.
745. Zachariæ PP. Epiſtola ad Francos, & per Gallias Epiſcopos, Duces, Comites.
745. Zachariæ PP. ad Bonifacium Archiep. de Metropolitana Coloniæ-ſede eidem confirmata.

* 745.

Anno

* 745. Synodus in Provincia Francorum, in qua Statuta S. Bonifacii promulgata.

747. Zachariæ Papæ Epiſtola ad Bonifacium, de publicandis in Synodo Capitulis, ad Pippinum miſſis.

- - Reſponſoria Epiſtola Zachariæ PP. ad Quæſtiones 27. à Pippino Pontifici propoſitas.

748. Reſponſoria Zachariæ ad Bonifacium ad diverſa Capita, per Burchardum Legatum propoſita, & confirmatoria Sedis Moguntinæ pro Bonifacio.

748. Conventus in Villa Duria.

751. Reſponſoria Zachariæ Papæ ad Bonifacium, de Quæſtionibus per Lullum miſſum propoſitis.

* 752. Synodus in Auſtraſia, loci incerti.

752. S. Bonifacii Epiſtola ad Stephanum Papam, Gratulatoria, & Petitoria confirmandi officii Legati Apoſtolici.

- - Ejuſdem ad eundem Papam contra Hildegarium, Colonienſem Archi-Epiſc.

* 752. Concilium Moguntinum.

753. Concilium Merenſe.

759. Concilium Conſtantienſe.

761. Conventus in Villa Duria.

762. Chrodegangi, Metenſis Epiſcopi, Regula Canonicorum.

764. Verno tempore Conventus Wormatiæ.

* 768. Conventus Epiſcoporum in Cella S. Goaris.

* 769. Concilium Ratisbonenſe.

769. Caroli Magni Capitulare primum.

772. Conventus Wormatiæ.

772. Concilium apud Dingolvingam.

774. Codex Canonum veteris Eccleſiæ, ab Hadriano Papa Carolo Regi oblatus, & ab Eccleſiis Germanicis & Gallicia receptus, & cum tribus Codicibus Colonienſis Eccleſiæ Metropolitanæ collatus.

Eo continentur:

Canones quinquaginta Apoſtolorum.

Canones viginti Concilii Nicæni primi.

Canones quatuor & viginti Concilii Ancyrani.

Canones quatuordecim Concilii Neo-Cæſarienſ.

Canones viginti Concilii Gangrenſis.

Canones viginti quinque Antiocheni.

Canones quinquaginta novem Concilii Laodicæni.

Canones tres Concilii Conſtantinopolitani; Nec non & Statuta duodecim Concilii primi Epheſini.

Canones viginti ſeptem Concilii Chalcedonenſis.

Fides & Conſtitutio Concilii Sardicenſis.

Canones viginti & unus Concilii Sardicenſis.

Canones triginta tres Concilii congregati apud Carthaginem.

Tituli Canonum centum & quinque, diverſorum Conciliorum Aphricanæ Provinciæ.

* 774. Synodus in Villa Duria.

775. Synodus in Villa Duria.

776. Wormatiæ Synodus.

777. Concilium Paderbornenſe primum.

779. Synodus Durienſis. Capp. 24.

780. Concilium Paderbornæ, vel apud Lippiam.

781. Wormatiæ Conventus.

782. Colonienſis Synodus.

782. Synodus Paderbonienſis tertia.

784. Synodus Paderbornenſis quarta. Alii ad 785.

785. Attiniacenſis Conventus.

785. Hadriani Papæ Epiſtola gratulatoria ad Carolum M. Regem, ob Saxones ad fidem Chriſti, & Baptiſmum perductos.

- - Ejuſdem Papæ Epiſtola ad eundem Regem, de modo, lapſos Saxones reconciliandi Eccleſiæ.

785. Angilramni Metenſis Capitula, oblata Hadriano Papæ.

786. Synodus Wormatiæ.

* 787. Conventus Wormatienſis.

788. Synodus in Ingelheim.

789. Diploma Caroli Magni de Eccleſia Bremenſi, & Willehado in Concilio conſecrato Epiſcopo.

- - Conſtitutio Caroli Magni de Scholis per Epiſcopia & Monaſteria inſtitutis, & inſtituendis.

789. Capitulare Aquisgranenſe. Capp. 82.

N

790.

Anno
790. Conventus Wormatiæ.
792. Concilium Ratisbonenſe.
794. Concilium Francofordienſe.
I. Epiſtola Hadriani Papæ ad Epiſcopos Hiſpaniæ.
II. Libellus Epiſcoporum Italiæ, contra Elipandum, decreto Concilii in Hiſpanias miſſus.
III. Synodica hujus Concilii Francofordiæ, ab Epiſcopis Germaniæ & Galliæ ad Præſules Hiſpaniæ miſſa.
IV. Caroli Magni Epiſtola ad Elipandum, & cæteros Hiſpaniæ Epiſcopos.
V. Canones quinquaginta ſex, editi à Concilio Francofordienſi.
Epiſtola Paulini Patriarchæ, ex hac Synodo ſcripta.
Caroli Regis Præceptum de Aniano Abbate Caunenſi in hoc Concilio editum.
795. Placitum Caroli in Cuſſenſtein.
797. V. Kal. Novembris. Aquisgrani Capitulare Saxonum.
798. Concilium Ratisbonenſe.
799. Concilium Aquisgranenſe.
799. Capitulare interrogationis ad Epiſcopos, de Presbyteris criminoſis.
800. Edictum Dominicum Caroli, de honore & adjutorio Epiſcopis præſtando.
800. Synodus apud Moguntiam.
Capitulum de honoranda Sede Apoſtolica.
801. Caroli M. Edictum pro jejunio.
Caroli M. Epiſtola ad Ghaerbaldum Leodienſ. Epiſc.
Ghaerbaldi, Leodienſis Epiſcopi, Epiſtola ad Presbyteros ſuæ Diœceſis.
Ejuſdem Inſtructio paſtoralis ad Gregem ſuum.
Antiquum Capitulare per Miſſos Caroli M. promulgatum.
802. Synodus apud Aquis Palatium.
Capitula data Miſſis Dominicis, Epiſcopis & Comitibus.
803. Synodus Wormatienſis.
Synodus Aquisgranenſis.
Regularia Decreta per Simpertum Abbatem.

Anno
804. Conventus ad Saltz.
Concilium Tegernſeenſe.
Conventus in Saltz de Pace Saxonum.
Præceptum de Scholis græcis & latinis, Osnabrugæ inſtituendis, Aquisgrani datum.
805. Capitulare Dominicum ad Theodonis villam.
* 807. Concilium Provinciale Salisburgenſe.
* 807. Conventus in Ingelheim.
809. Concilium Aquisgranenſe.
Epiſtola Caroli M. ad Leonem III.
Ratio, quæ habita eſt de Symbolo Fidei, in Secretario S. Petri.
811. Caroli Magni Capitulare Interrogationis ad Epiſcopos & Abbates.
Ejuſdem Epiſtola Generalis ad Archiepp. Regni Francorum.
* 811. Carolus Magnus componit litem de finibus Aquilegienſis & Salisburgenſis Diœceſium.
* 812. Conventus Aquisgranenſis de Pace Monaſterii Fuldenſis.
813. Concilium nationale Moguntiæ.
Capitulare Caroli M. poſt quinque Synodos, hoc anno celebratas editum.
814. Capitulare Carolinum, anni incerti, Capitum XIV.
Capitulare alterum, anni incerti, ex divinarum Scripturarum libris excerptum Capp. XXVII.
Capitula varia ejuſdem Imp. numero XX.
Capitula alia ejuſdem num. XVII.
Capitulare ultimum, XXXIII. Capitulorum.
814. Concilium Treverenſe.
815. Conventus Paterbrunnæ.
816. Concilium Aquisgranenſe.
Liber I. Regula Canonicorum.
Liber II. Regula Sanctimonialium.
816. Encyclica Ludovici Pii Auguſti ad Arnonem Salisburgenſem, alióſque Germaniæ & Franciæ Archiepiſcopos de Capitulorum Synodi Aquenſis anni hujus obſervantia & executione.
816. Capitulare Aquisgranenſe de rebus pertinentibus ad Epiſcopos & Eccleſias.

INDEX

INDEX ALPHABETICUS
CONCILIORUM GERMANIÆ
HUJUS I. TOMI,

Item eorum Conciliorum, quæ adoptavit Eccleſia Germaniæ in codice veteris Eccleſiæ, quem CAROLO MAGNO donavit HADRIANUS PAPA pro Eccleſiis Occidentalibus.

A

AFricanæ Provinciæ diverſorum Conciliorum Canones ab anno CCCXLVIII. ad CCCCXIX. ab Eccleſiis Germanicis acceptati in codice Canonum veteris Eccleſiæ - pag. 204.
Ancyrani Conc. Canones anni - - *CCCXIV.*
Ex eodem Codice - - - pag. 145.
Antiochenum Concil. anni CCCXLI.
Ex eodem Codice - - p. 155.
Apoſtolorum Canones ex eodem Codice - - - p. 131.
Aquisgranenſe Concilium primum anni DCCXXCIX. p. 263.
Secundum - DCCXCVII. p. 232.
Tertium - DCCIC. - p. 336.
Quartum - DCCCII. - p. 353.
Quintum - DCCCIII. p. 377.
Sextum - DCCCIX. - p. 390.
Septimum - DCCCXI. - p. 400.
Octavum - DCCCXII. - p. 401.
Nonum - DCCCXIII. p. 413.
Decimum - DCCCXVI - p. 430.
Attiniacenſis Conventus in Auſtraſia primus anno - - DCCXLV. - p. 343.
Secundus - DCCLXXXV. p. 346.
Auguſtani Epiſcopi Simperti Regula Monachorum - - p. 378.
In Auſtraſia Synodus loco incerto, anno DCCXLV. p. 72.
Altera - DCCLII. - p. 90.

B

In Bajoaria Concilium loc. incerto - - DCCXL. p. 42.

C

Cartaginenſis Concilii Canones anni - *CCCCXIX.*
Ex cod. vet. Eccleſiæ - - p. 395.
Chalcedonenſe Concilium anni - *CCCCLI.* p. 175.
Colonienſe Concilium anni - DCCXXCII. p. 245.
Conſtantienſe Concilium primum. - DCXVI. - p. 24.
Alterum - DCCLIX. - p. 95.
Conſtantinopolitanum Concilium - *CCCXXCI.*
Ex Codice vet. Eccleſiæ - p. 166.
In Cuffenſtein Concilium anni - DCCXCV. p. 332.

D

In Duria villa, Palatio Regio, Concilium
Primum anni DCCXLVIII. p. 90.
Secundum - DCCLXXIV. p. 235.
Tertium - DCCLXXV. p. 236.
Quartum - DCCLXXIX. p. 239.
Dingolvingæ Concilium anni - DCCLXXII. p. 128.

E

Epheſinum Concilium anni - - - CCCCXXXI.
acceptatum in Cod. vet. Eccl. - p. 170.

F

Francofordienſe Concilium anni - DCCXCIV. p. 288.
Friſingenſis Synodus anni - - DCCLXIX. p. 343.

G

In Germania loci incerti Concil. anni CCCLVIII. p. 1.

Alterum - DCCXLII. p. 48.
Tertium - DCCXLIV. p. 54.
Quartum - DCCXLV. p. 67.
Quintum - DCCXLVII. p. 76.
Gangrenſe Concilium anni - - *CCCXXIV. acceptatum in vet. Cod.* - p. 152.
In S. Goaris cella Conventus Epiſcoporum anno - DCCLXVIII. p. 124.
In Ingelheim, Palatio Regio, Conc. primum - - DCCXCVIII. p. 262.
Alterum DCCCVII. - p. 390.

L

Laodicenſe Concilium anni - - *CCCLXXII. acceptatum in Cod. vet. Eccl.* - - - p. 161.
Leodienſe Concilium
Primum anni - DCCX. - p. 32.
Alterum - DCCXXVI. p. 33.
Tertium - DCCCL p. 359.
Liptinenſe Concilium anni - DCCXLIII. p. 50.

M

Metenſe Concilium
primum anni - DL. - p. 14.
Alterum - DXC. - p. 17.
Tertium - DCCLIII. - p. 94.
Metenſis Epiſcopi Grodegangi Regula Canonicorum - - p. 96.
Moguntinum Concilium primum anni DCXXXVI. p. 25.
Secundum DCCLII. - p. 93.
Tertium - DCCXCV. p. 332.
Quartum - DCCC. - p. 356.
Quintum - DCCCXIII. p. 404.
Moguntini Archi-Epiſc. Bonifacii ſtatuta Canonica p. 73.

N

Neo-Cæſarienſe Concilium anni - - *CCCXIV.* p. 149.
Nicænum primum Concilium anni - *CCCXXV.* p. 136.

P

Paderbornenſe Concilium primum anni DCCLXXVII. p. 238
Apud Lippiam alterum DCCLXXX. p. 243
Tertium - DCCLXXXII. p. 245
Quartum - DCCLXXXVI. p. 245

Quintum - DCCCXV. P. 430

R

Ratisbonenſe Concilium anni - DCCLXXI. p. 125.
Alterum - DCCXCII. p. 287.
Tertium - DCCXCVIII. p. 335.
Romanum Concilium anni - DCCXLV. p. 60.

S

Salisburgenſe Concilium anni - DCCCVII. p. 389.
In Salz Palatio Regio Concilium anni - DCCCIV. p. 383.
Sardicenſe Concilium CCCXLVI. acceptatum in Cod. vet. Eccleſ. - - p. 188.
Sueſſionenſe Concilium anni - DCCXLIV. p. 57.
Synodica Epiſtola Epiſcoporum Germaniæ in Concilio Francofortenſi ad Epiſcopos Hiſpaniæ. - - p. 304.

T

Tegernſeenſe Concilium anni DCCCIV. p. 384.
In Theodonis villa, Palatio Regio, Concilium primum anni DCCCV. p. 388.
Alterum DCCCXIV. p. .
Tornacenſe Concilium anni - DXX. p. 9.
Treverenſe Concilium primum anni CCCXXCVI. p. 5.
Alterum. - CCCXXCVI. p. 5.
Tertium. - DLXVI. p. 15.
Quartum. - DCCCXIV. p. 429.
Tullenſe Concilium anni - DL. p. 13.
Tungrenſe Concilium primum anni DCCVIII. p. 31.
Alterum - DCCIX. p. 32.

W

Wormatiæ in Palatio Regio Concilium
Primum anni DCCXLIV. p. 123.
Alterum - DCCLXXII. p. 128.
Tertium - DCCLXXVI. p. 237.
Quartum - DCCXXCI. p. 244.
Quintum - DCCXXCVI. p. 258.
Sextum - DCCXXCVII. p. 259.
Septimum DCCXC. P. 287.
Octavum - DCCCIII. p. 372.

CATA-

CATALOGUS ROMANORUM PONTIFICUM

A SÆCULI IV. ANNO XII. AD SÆCULI IX. ANNUM XVI.

Sub quibus celebrata fuêre Concilia tum in - tum extra Germaniam, quæ in hoc I. Tomo recenſentur.

Nomen & Natio.	*Ordo Succeſſionis à S. Petro.*	*Adiit Pontificatum.*	*Sedit.*	*Obiit.*
Melchiades *Afer.*	Papa XXXIII.	Anno Chriſti CCCX. 2. Jul. Ind. 13.	Annis III. Menſib. VI. Dieb. 9.	Anno Chriſti CCCXIV. 10 Jan. Ind. 2.
Silveſter *Romanus.*	XXXIV.	CCCXIV. 31. Januar. Indict. 2.	Annis XXI. Menſib. XI.	CCCXXXV. 31. Decemb. Indict. 8.
Marcus *Romanus.*	XXXV.	CCCXXXVI. 18. Januar. Indict. 9.	Menſ. VIII. Dieb. 20.	CCCXXXVI. 7. Octob. Indict. 9.
Julius *Romanus.*	XXXVI.	CCCXXXVII. 6. Februarii. Indict. 10.	Annis XV. Menſib. 2. Dieb. 6.	CCCLII. 12. April. Indict. 10.
Liberius *Romanus.*	XXXVII.	CCCLII. 21. Junii. Indict. 10.	Annis XIV. Menſib. 3. Diebus 3.	CCCLXVI. 23. Sept. Indict. 14.
Felix II. *Romanus.*	XXXVIII.	CCCLV. Indict. 13.	Annis III.	Depoſitus CCCLVIII. 29 Jun. Ind. 1
Damaſus *Hiſpanus.*	XXXIX.	CCCLXVI. 1. Octobr. Indict. 9.	Annis XVIII. Menſib. II. Diebus 10.	CCCLXXXIV. 10. Decemb. Indict. 12.
Siricius *Romanus.*	XL.	CCCLXXXIV. 22. Decemb. Indict. 12.	Annis XIII. Menſib. XI. Dieb. 5.	CCCXCVIII. 26. Novemb. Indict. 11.
Anaſtaſius I. *Romanus.*	XLI.	CCCXCVIII. 5. Decembr. Indict. 11.	Annis III. Dieb. 10.	CCCCI. 14. Decemb. Indict. 14.

Nomen & Natio.	*Ordo Succeſſionis à S. Petro.*	*Adiit Pontificatum.*	*Sedit.*	*Obiit.*
Innocentius *Albanenſis.*	Papa XLII.	Anno Chriſti CCCCII. 21. Decemb. Indict. 14.	Annis XV. Menſib. II. Dieb. 20.	Anno Chriſti CCCCXVII. 12. Martii. Indict. 16.
Zoſimus *Græcus.*	XLIII.	CCCCXVII. 18. Martii. Indict. 15.	Anno I. Menſib. IX. Dieb. 9.	CCCCXVIII. 26. Decemb. Indict. 16.
Bonifacius I. *Romanus.*	XLIV.	CCCCXVIII. 29. Decemb. Indict. 16.	Annis III. Menſib. VIII. Dieb. 9.	CCCCXXII. 4. Septemb. Indict. 5.
Cœleſtinus *Campanus.*	XLV.	CCCCXXII. 10. Septemb. Indict. 5.	Annis IX. Menſib. X. Dieb. 9.	CCCCXXXII. 18. Julii. Indict. 15.
Sixtus III. *Romanus.*	XLVI.	CCCCXXXII. 24. Julii. Indict. 15.	Annis VIII. Dieb. 19.	CCCCXL. 11. Auguſt. Indict. 8.
Leo I. *Tuſcus.*	XLVII.	CCCCXL. 2. Septemb. Indict. 8.	Annis XXI. Menſe I. Diebus 13.	CCCCLXI. 4. Novemb. Indict. 14.
Hilarus *Sardus.*	XLVIII.	CCCCLXI. 12. Novemb. Indict. 14.	Annis VI. Menſib. III. Dieb. 10.	CCCCLXVIII. 21. Februar. Indict. 6.
Simplicius *Tiburtinus.*	XLIX.	CCCCLXVIII. 25. Febr. Indict. 6.	Annis XV. Dieb. 6.	CCCCLXXXIII. 2. Martii. Indict. 6.
Felix III. *Romanus.*	L.	CCCCLXXXIII. 6. Martii. Indict. 6.	Annis VIII. Menſib. XI. Dieb. 18.	CCCCXCII. 24. Februar. Indict. 15.
Gelaſius *Afer.*	LI.	CCCCXCII. 1. Martii. Indict. 15.	Annis IV. Menſib. VIII. Dieb. 18.	CCCCXCVI. 19. Novemb. Indict. 4.
Anaſtaſius II. *Romanus.*	LII.	CCCCXCVI. 24. Novemb. Indict. 4.	Anno I. Menſib. XI. Dieb. 24.	CCCCXCVIII. 17. Nov. Indict. 6.
Symmachus *Sardus.*	LIII.	CCCCXCVIII. 22. Novemb. Indict. 6.	Annis XV. Menſib. VII. Dieb. 27.	DXIV. 19. Julii. Indict. 7.
Hormisdas *Campanus.*	LIV.	DXIV. 27. Julii. Indict. 7.	Annis IX. Dieb. 11.	DXXIII. 6. Auguſti. Indict. 1.

Joan-

Nomen & Natio.	*Ordo Succeſſionis à S. Petro.*	*Adiit Pontificatum.*	*Sedit.*	*Obiit.*
Joannes I. *Tuſcus.*	Papa LV.	Anno Chriſti DXXiii. 13. Auguſti. Indict. 1.	Annis II. Menſib. IX. Dieb. 5.	Anno Chriſti DXXVi. 18. Maji. Indict. 4.
Felix IV. *Samnita.*	LVI.	DXXVi. 12. Julii. Indict. 4.	Annis IV. Menſib. II. Dieb. 6.	DXXX. 18. Sept. Indict. 8.
Bonifacius II. *Romanus.*	LVII.	DXXX. 21. Sept. Indict. 8.	Annis II. Dieb. 26.	DXXXii. 16. Octobr. Indict. 10.
Joannes II. *Romanus.*	LVIII.	DXXXii. 31. Decemb. Indict. 10.	Annis II. Menſib. IV. Dieb. 26.	DXXXV. 27. Maji. Indict. 13.
Agapetus *Romanus.*	LIX.	DXXXV. 3. Junii. Indict. 13.	Menſib. X. Dieb. 19.	DXXXVi. 22. April. Indict. 14.
Silverius *Campanus.*	LX.	DXXXVi. 8. Junii. Indict. 14.	Anno I. Menſib. V. Dieb. 11.	Depoſitus DXXXVii. 18. Nov. Ind. 15. Mortuus in exilio.
Vigilius *Romanus.*	LXI.	DXXXVii. 22. Nov. Indict. 15.	Annis legitimi Pontificatûs circiter XVI.	DLiV. Menſis & Dies incerti. Indict. 2.
Pelagius I. *Romanus.*	LXII.	DLV. 11. Aprilis. Indict. 3.	Annis IV. Menſib. X. Dieb. 18.	DLX. Nocte inter ultimam Feb. & 1. Martii. Indict. 8.
Joannes III. *Romanus.*	LXIII.	DLX. 18. Julii. Indict. 8.	Annis XII. Menſib. XI. Dieb. 26.	DLXXiii. 13. Julii. Indict. 6.
Benedictus I. *Romanus.*	LXIV.	DLXXiv. 3. Junii. Indict. 7.	Annis IV. Menſe I. Dieb. 28.	DLXXViii. 30. Julii. Indict. 11.
Pelagius II. *Romanus.*	LXV.	DLXXViii. 30. Nov. Indict. 11.	Annis XI. Menſib. II. Dieb. 10.	DXC. 8. Februar. Indict. 8.
Gregorius I. *Romanus.*	LXVI.	DXC. 3. Septembr. Indict. 8.	Annis XIII. Menſib. VI. Dieb. 10.	DCIV. 12. Martii. Indict. 7.

Nomen & Natio.	*Ordo Succeſſionis à S. Petro.*	*Adiit Pontificatum.*	*Sedit.*	*Obiit.*
Sabinianus *Tuſcus.*	Papa. LXVII.	Anno Chriſti DCIV. 13. Septemb. Indict. 7.	Anno I. Menſib. V. Dieb. 9.	Anno Chriſti DCVI. 22. Februar. Indict. 9.
Bonifacius III. *Romanus.*	LXVIII.	DCVII. 19. Februar. Indict. 10.	Menſib. VIII Dieb. 22.	DCVII. 10. Novemb. indict. 10.
Bonifacius IV. *Marſus*	LXIX.	DCVIII. 25. Auguſti. Indict. 11.	Annis VI. Menſib. VIII Dieb. 13.	DCXV. 7. Maji. indict. 3.
Deusdedit *Romanus.*	LXX.	DCXV. 19. Octobr. Indict. 3.	Annis III. Dieb. 20.	DCXVIII. 8. Novembr. indict. 6.
Bonifacius V. *Campanus.*	LXXI.	DCXIX. 23. Decemb. Indict. 7.	Annis V. Menſib. 10.	DCXXV. 22. Octobr. indict. 13.
Honorius I. *Campanus.*	LXXII.	DCXXV. 27. Octobr. Indict. 13.	Annis XII. Menſib. XI. Dieb. 17.	DCXXXVIII. 12. Octobr. indict. 11.
Severinus *Romanus.*	LXXIII.	DCXL. 28. Maji. Indict. 13.	Menſib. II. Dieb. 4.	DCXL. 1. Auguſti. indict. 13.
Joannes IV. *Dalmata.*	LXXIV.	DCXL. 24. Decemb. Indict. 13.	Anno I. Menſib. IX. Dieb. 18.	DCXLII. 11. Octobr. indict. 15.
Theodorus *Græcus.*	LXXV.	DCXLII. 24. Novemb. Indict. 15.	Annis VI. Menſib. V. Dieb. 19.	DCXLIX. 13. Maji. indict. 7.
Martinus I. *Tuſcus.*	LXXVI.	DCXLIX. 5. Julii. Indict. 7.	à Conſecratione ad exilium ann. IV.	DCLIV. 16. Septemb. indict. 12.
Eugenius I. *Romanus.*	LXXVII.	DCLIV. 8. Septembr. Indict. 12.	Annis II. Menſib. VIII. Dieb. 24.	DCLVII. 1. Junii. indict. 15.
Vitalianus *Campanus.*	LXXVIII.	DCLVII. 30. Julii. Indict. 15.	Annis XIV. Menſib. VI.	DCLXXII. 27. Januar. indict. 15.
Adeodatus *Romanus.*	LXXIX.	DCLXXII. 22. April. Indict. 15.	Annis IV. Menſib. II. Dieb. 5.	DCLXXVI. 26. Junii. indict. 4.

Donus

Digitized by Google

Nomen & Natio.	*Ordo Succeſſionis à S. Petro.*	*Adiit Pontificatum.*	*Sedit.*	*Obiit.*
Donus I. *Romanus.*	Papa LXXX.	Anno Chriſti DCLXXVI. 1. Novembr. indict. 4.	Anno I. Menſib. V. Dieb. 10.	Anno Chriſti DCLXXVIII. 11. April. indict. 6.
Agatho *Siculus.*	LXXXI.	DCLXXVIII. 27. Junii. indict. 6.	Annis III. Menſib. VI. Dieb. 14.	DCLXXXII. 10. Januar. indict. 10.
Leo II. *Siculus.*	LXXXII.	DCLXXXII. 17. Auguſti. indict. 10.	Menſib. X. Dieb. 17.	DCLXXXIII. 3. Julii. indict. 11.
Benedictus II *Romanus.*	LXXXIII.	DCLXXXIV. 26. Junii. indict. 12.	Menſib. X. Dieb. 12.	DCLXXXV. 7. Maji. indict. 13.
Joannes V. *Syrus.*	LXXXIV.	DCLXXXV. 23. Julii. indict. 13.	Anno I. Dieb. 9.	DCLXXXVI. 1. Auguſti. indict. 14.
Conon *Thrax.*	LXXXV.	DCLXXXVI. 21. Octobr. indict. 14.	Menſib. XI.	DCLXXXVII. 21. Septemb. indict. 15.
Sergius I. *Syrus.*	LXXXVI.	DCLXXXVII. 15. Decemb. indict. 15.	Annis XIII. Menſib. VIII. Dieb. 23.	DCCI. 7. Septembr. indict. 14.
Joannes VI. *Græcus.*	LXXXVII.	DCCI. 28. Octobr. indict. 14.	Annis III. Menſib. II. Dieb. 12.	DCCV. 9. Januar. indict. 3.
Joannes VII. *Græcus.*	LXXXVIII.	DCCV. 1. Martii. indict. 3.	Annis II. Menſib. VII. Dieb. 17.	DCCVII. 27. Octobr. indict. 5.
Siſinnius *Syrus.*	LXXXIX.	DCCVIII. 18. Januar. indict. 6.	Dieb. 20.	DCCVIII. 6. Februar. indict. 6.
Conſtantinus *Syrus.*	XC.	DCCVIII. 25. Martii. indict. 6.	Annis VII. Dieb. 15.	DCCXV. 8. Aprilis. indict. 13.
Gregorius II. *Romanus.*	XCI.	DCCXV. 19. Maji. indict. 13.	Annis XV. Menſib. VIII. Dieb. 23.	DCCXXXI. 11. Februar. indict. 14.
Gregorius III *Syrus.*	XCII.	DCCXXXI. 18. Martii. indict. 14.	Annis X. Menſib. VIII. Dieb. 11.	DCCXLI. 27. Novemb. indict. 9.

P Zacha-

Nomen & Natio.	*Ordo Succeſſionis à S. Petro.*	*Adiit Pontificatum.*	*Sedit.*	*Obiit.*
Zacharias *Græcus.*	Papa XCIII.	Anno Chriſti DCCXLI. 30. Novemb. indict. 9.	Annis X. Menſib. III. Dieb. 14.	Anno Chriſti DCCLII. 14. Martii. indict. 5.
Stephanus *Romanus.*		DCCLII. *Electus,*	*ante Conſecrationem mortuus.*	DCCLII.
Stephanus II. *Romanus.*	XCIV.	DCCLII. 26. Martii. indict. 5.	Annis V. Dieb. 29.	DCCLVII. 24. Aprilis. indict. 10.
Paulus I. *Romanus.*	XCV.	DCCLVII. 29. Maji. indict. 10.	Annis X. Menſe I.	DCCLXVII. 28. Junii. indict. 5.
Stephanus III *Siculus.*	XCVI.	DCCLXVIII. 7. Auguſti. indict. 6.	Annis III. Menſib. V. Dieb. 27.	DCCLXXII. 2. Februar. indict. 1.
Hadrianus I. *Romanus.*	XCVII.	DCCLXXII. 9. Februar. indict. 10.	Annis XXIII Menſib. X. Dieb. 17.	DCCXCV. 25. Decemb. indict. 3.
Leo III. *Romanus.*	XCVIII.	DCCXCV. 27. Decemb. indict. 3.	Annis XX. Menſib. V. Dieb. 16.	DCCCXVI. 11. Junii. indict. 9.
Stephanus IV *Romanus.*	XCIX.	DCCCXVI. 22. Junii. indict. 9.	Menſib. VII.	DCCCXVII. 24. Januar. indict. 10.

SERIES

SERIES REGUM FRANCIÆ AUSTRASIÆ

EX MEROVINGICIS.

THEODORICUS I. Rex Metenſium & Auſtraſiæ, Fil. Clodovei I. Magni, Regnum adiit anno DXI. obiit anno DXXXIV.

Celebrata ſub eo fuit Synodus Tornacenſis. Pag. 9.

THEODEBERTUS I. Rex Metenſium in Auſtraſia, Fil. Anteceſſoris: obiit anno DXLVII.

Sub eo fortè Concilium Tullenſe. - - - - pag. 13.

THEODOBALDUS, Fil. Anteceſſoris. Obiit anno DLIV.

Sub eo Concilium Metenſe. - - - - pag. 14.

CHLOTHARIUS, Fil. Chlodovei I. Patruus Anteceſſoris, primò Rex Sueſſionum, dein Auſtraſiæ poſt mortem Theodobaldi, demum Monarcha Franciæ. Obiit anno DLXI.

SIGEBERTUS I. Fil. Anteceſſoris. Obiit anno DLXXV.

Sub illo Concilium Treverenſe. - - - - pag. 15.

CHILDEBERTUS Fil. Anteceſſoris, ſub tutela Matris Brunechildis. Obiit DXC. aliis DXCVI.

Circa hoc tempus CHILPERICUS, Rex Sueſſionum, Frater Sigeberti I., operâ Fredegundis uxoris interfectus eſt: de cujus cædis auctoribus quæſitum in Concilio Metenſi anno DXC. Eodem tempore Chrodieldis Filia Chariberti, Regis Pariſiorum, (qui Childeberti Patruus, & Sigeberti I. frater erat) damnata fuit in Concilio Pictavienſi: ſed denuo abſoluta in Metenſi. p. 19. & 21.

THEODEBERTUS II. Auſtraſiæ Rex, Fil. Anteceſſoris: Brunechildis Aviæ juſſu occiſus anno DCXII.

THEODORICUS II. Rex Burgundiæ, dein & Auſtraſiæ Rex, Frater Theodeberti II. Obiit eodem anno DCXII.

Ad utrumque ſcripſit S. Gregorius I. PP. - pag. 19. 20. 22.

SIGEBERTUS II. Fil. Theodorici II. ab Avia Brunichilde, Rex Auſtraſiæ deſignatus, antequam Regnum adiret, juſſu Chlotarii occiſus anno DCXIII.

CHLOTARIUS II. Fil. Chilperici, Regis Sueſſionum & Fredegundis: Patruelis Childeberti, Patruus Theodeberti II. & Theodorici II. primò Rex Auſtraſiæ anno DCXIII. Demum totius Franciæ. Obiit DCXXVIII.

Sub eo Concilium Conſtantienſe - - - - pag. 24.

DAGOBERTUS I. Fil. Chlotarii II. à Patre præficitur Auſtraſiæ anno DCXXIII. fit Monarcha totius Franciæ anno DCXXVIII. Obiit DCXXXVIII.

Sub eo dotatur Eccleſia Wormatienſis - - - pag. 25.

Celebratur Concilium Remenſe nationale. - - pag. 31.

SIGEBERTUS III. Fil. Dagoberti I., ab hoc Rex Auſtraſiæ dictus fuit anno DCXXXII. Obiit DCLVI.

Fundavit Monaſterium caſæ Conguidinenſis. - - pag. 26.

Sub eo Pippinus Major Domûs in Auſtraſia; quorum Majorum Domûs potentia uti increvit indies, ſic Regia viluit.

CHLODOVEUS II. Fil. Dagoberti I. Rex Neſtſtriæ & Burgundiæ, poſt Monarcha Franciæ. Obiit DCLVI.

CHLOTHARIUS III. Fil. Chlodovei II. ſub Matre Bathilde ad annum DCLX. Franciæ univerſæ præfuit. Dein retenta ſibi Neuſtria, & Burgundia, Auſtraſiam Fratri Childerico natu minori ceſſit. Obiit DCLXX.

CHILDERICUS II. Fil. Chlodovei II. Auſtraſ. Rex circa annum DCLX. Obiit DCLXXIII.

DAGOBERTUS II. Sigeberti III. Fil. Auſtraſiæ Regnum adiit anno DCLXXIV. Obiit DCLXXVIII.

THEODORICUS III. Childerici II. frater, fit Monarcha Franciæ anno DCLXXIII. Obiit DCXCI.

CHLODOVEUS III. Rex Fil. Anteceſſ. Rex Auſtraſiæ ab anno DCXCI. Obiit DCXCV.

CHILDEBERTUS III. Frater Anteceſſoris, fit Rex Auſtraſiæ anno DCXCV. Obiit anno DCCXI.

Sub eo Synodi Tungrenſes & Leodienſis - - - pag. 32.

DAGOBERTUS III. Childeberto Patri in Regno ſucceſſit anno DCCXI. Obiit DCCXV.

CHILPERICUS, F. Childerici II. Monachus *Daniel* dictus, fit Rex Franciæ anno DCCXV. Deponitur DCCXX. Obiit DCCXXVII.

THEODORICUS IV. Calenſis dictus, Filius Dagoberti junioris, anno DCCXX. Rex Auſtraſiæ. Obiit DCCXXXVII.

CHILDERICUS III. Filius Chilperici, à Pippino Majore Domûs & Carolomanno declaratur Rex anno DCCXLII. Deponitur & Monaſterio mancipatur anno DCCLII. Regum Merovingicorum ultimus.

Sub eo Concilia in Germania Liptinis & alibi - à pag. 50. ad 72.

In hac Serie ſecuti ſumus Cl. Joann. Georgium Eckhartum in Hiſtoria Franciæ Orientalis.

FRANCORUM

STEMMA ET SERIES

FRANCORUM REGUM
CAROLINGORUM,
USQUE AD ANNUM DCCCXVI.

S. ARNULPHUS, Epiſcopus Metenſis. Obiit DCXL.
ANSEGISUS Filius. Obiit DCLXXIX.

PIPPINUS Heriſtallus, Filius Anſegiſi Ducis, Major Domûs. Obiit DCCXIV.
Uxor prima *Plectrudis*, Filia *Hygoberti.*
Uxor ſecunda *Alpais*, Soror *Dodonis.*

GRIMOALDUS, Major Domûs, ex *Plectrude*, prima uxore, cujus Filius fuit *Theudoaldus* Major Domûs.

DROGO, Dux Campaniæ, ex *Plectrude*, prima uxore, cujus Filius *Arnoldus.*

CAROLUS MARTELLUS, natus ex *Alpaide*, ſecunda Conjuge: poſt Vinciacenſem anni DCCXVII., & Sueſſionenſem anni DCCXIX. Victorias, Dux univerſæ Franciæ. Obiit DCCXLI. Idibus 8bris.

Uxor prima *Rotrudis*, ſecunda *Sonechildis.* Octo liberos reliquit.

PIPPINUS brevis, ſeu nanus, Dux in Neuſtria, Burgundia, Provincia, Filius Caroli ex *Rotrude*, fit Rex Franciæ anno DCCLII. Obiit DCCLXVIII. 24. 7bris.
Uxor *Bertrada*, ſeu *Berta.*

Sub eo Duce Synodi anni DCCXLIV. DCCXLV. & DCCXLVII. Sub eodem Rege Synodi anni DCCLII. Moguntina, Metenſis anni DCCLIII. & Conſtantienſis anni DCCLIX.

CAROLOMANNUS ex *Rotrude*, Filius Caroli Martelli, Dux Francorum in Auſtraſia, fit Monachus anno DCCXLVIII. Obiit DCCLIV.

Sub hoc habitæ Synodi anni DCCXLII. & DCCXLIII. pag. 48. 50.

LANDRADA, Filia Caroli Martelli ex *Rotrude*, uxor *Sigrammi*, Mater CHRODEGANGI, Archi-Epiſcopi Metenſis, mortui anno DCCLXVI. Vide de hoc pag. 96, 97.

CHILTRUDIS, Filia Caroli Martelli ex *Rotrude*, uxor *Odilonis*, Bajoariæ Ducis, Mater *Taſſilonis*, Bajoariæ Ducis.

GRIPHO, F. Caroli Martelli ex *Sonechilde*: Dux in parte Neuſtriæ, Auſtraſiæ, Burgundiæ, ex Teſtamento Paterno; ſed à Fratribus excluſus fuit.

REMIGIUS, F. Caroli ex Concubina, Archi-Epiſcopus Rotomagenſis.

HIERONYMUS, F. Caroli ex Concubina, Pater *Fulradi*, Abbatis S. Dionyſii.

BERNARDUS Comes, F. Caroli ex Concubina: Pater *Adalardi*, Abbatis Corbeienſis: *Walæ* Comitis, poſt Abbatis: & *Bernarii* Monachi.

CAROLUS MAGNUS, Filius Pippini brevis & Bertæ: Rex Franciæ in Neuſtria ab 24. Septembris DCCLXVIII. Rex univerſæ Franciæ DCCLXXI. Imperator Occidentis anno DCCC. die Natali Domini. Obiit DCCCXIV.

Sub eo ferè omnibus annis Comitia politica, militaria, Conventus Procerum Menſe Majo, aut ſeriùs, Synodi Eccleſiaſticæ plurimæ.

CAROLOMANNUS, Filius Pippini brevis & Bertæ, Rex Auſtraſiæ. Obiit DCCLXI.

Uxor GERBERGA, ex qua Filium unicum PIPPINUM reliquit.

GISELA, Soror Caroli Magni.

ADA, Soror Caroli Magni, Treveris in Sancti Maximini ſepulta.

LUDOVICUS PIUS, Filius *Caroli M.* ex Hildegardâ, Rex Aquitaniæ, anno DCCCIV. Imperator Occidentis anno DCCCXIII.

CONCI-

Digitized by Google

34
35
36
42
20
55
54
53
Swe rinum Ep:
I N
Samlandia
Elbin ga Ep
I A A
Marien werda Ep.
N C
E N
Pomesania
Culma Ep
M E
R E
Havelburgum Ep:

CONCILIA GERMANIÆ.

SÆCULUM QUARTUM.

CONCILIUM EPISCOPORUM GERMANIÆ PRIMÆ ET SECUNDÆ, ET ALIORUM: LOCI INCERTI. ANNO CHRISTI CCCLVIII. LIBERII PAPÆ VII. CONSTANTII IMPERATORIS XXII.

Concilium hoc alicubi extitiſſe, colligitur ex Libro de Synodis S. Hilarii, Pictavienſis Epiſcopi, in Phrygiâ ob Fidem exulis, ſeu ex Epiſtolâ reſponſoriâ, ſcriptâ ad Epiſcopos Germaniæ & Belgii & Galliæ: quâ eos docet retinendam abſolutè & palàm vocem CONSUBSTANTIALIS, Catholico ſenſu ſat declarato Nicææ: & Orientalium Epiſcoporum varias profeſſiones utcunque explicat, & excuſat Pacis causâ.

Initium Libri de Synodis.

Dilectiſſimis & Beatiſſimis Fratribus & Coepiſcopis, Provinciæ Germaniæ primæ, (a) & Germaniæ ſecundæ, & primæ Belgicæ, & Belgicæ ſecundæ, & Lugdunenſis primæ & Lugdunenſis ſecundæ, & Provinciæ Aquitanicæ, & Provinciæ Novempopulanæ, & ex Narbonenſi: Plebibus, & Clericis Toloſanis, & Provinciarum Britanniarum Epiſcopis, Hilarius Servus Chriſti, in DEO & Domino noſtro æternam Salutem.

1. Con-

(a) *Benedictini Editores operum S. Hilarii in notis ex MSS. ſic interpolatum titulum repræſentant:* Coepiſcopis Germaniæ primæ, in qua eſt prima Moguntia; & Germaniæ ſecundæ, in qua prima eſt Agrippina, id eſt, Colonia; & primæ Belgicæ, in qua prima eſt Trevicis; & Belgicæ ſecundæ, in qua prima eſt Remis; &c.

1. Conſtitutum mecum habebam, Fratres cariſſimi! in tanto ſilentii veſtri tempore nullas ad vos Eccleſiaſtici Sermonis literas mittere. Nam, cùm frequenter vobis ex plurimis Romanarum Provinciarum urbibus ſignificâſſem, quid cum Religioſis Fratribus noſtris, Orientis Epiſcopis, Fidei, Studiique eſſet, quantáque, ſub occaſione temporalium motuum, Diabolus venenato ore atque linguâ mortiferæ doctrinæ ſibila protuliſſet: verens, ne in tanto, ac tam plurium Epiſcoporum calamitoſæ impietatis, vel erroris periculo, taciturnitas veſtra de pollutæ atque impiatæ conſcientiæ eſſet deſperatione ſuſcepta, (*b*) (nam ignorare vobis, frequenter admonitis, non licebat) mihi quoque apud vos tacendum arbitrabar, Dominicæ Sententiæ admodum memor, quâ poſt primam (*c*) atque iteratam conventionem, eos, qui etiam ſub Teſtimonio Eccleſiæ inobedientes exiſterent, haberi ſicut Ethnicos Publicanóſque juſſiſſet.

2. Sed *beatæ Fidei veſtræ literis* ſumptis, (*d*) quarum lentitudinem ac raritatem de exilii mei & longitudine, & ſecreto intelligo conſtitiſſe; Gratulatus ſum in Domino, incontaminatos vos, & illæſos ab omni contagio deteſtandæ hæreſeos perſtitiſſe, vóſque comparticipes exſilii mei: in quod me Saturninus, (*e*) ipſam conſcientiam ſuam veritus, circumvento (*f*) Imperatore detruſerat, negatâ ipſi uſque hoc tempus, toto jam triennio, communione, fide mihi ac ſpiritu cohærere: *& miſſum proximè vobis ex Sirmienſi (g) oppido infidelis Fidei impietatem*, non modò non ſuſcepiſſe, ſed nuntiatam etiam, ſignificatámque damnâſſe. Neceſſarium mihi ac religioſum intellexi, ut nunc quaſi Epiſcopus, Epiſcopis, mecum in Chriſto communicantibus, ſalutaris ac fidelis ſermonis colloquia tranſmitterem: & qui per metum incertorum, conſcientiæ tantùm antea meæ, quòd ab his omnibus eſſem liber, gratulabar, nunc jam communis Fidei noſtræ integritate gauderem. O glorioſæ conſcientiæ veſtræ inconcuſſam ſtabilitatem! O firmam fidelis petræ fundamine Domum! O intemeratæ voluntatis illæſam, imperturbatámque conſtantiam! Manſit namque, atque etiam nunc permanet, poſt Synodi Biterrenſis Profeſſionem, in qua Patronos hujus hæreſeos ingerendæ quibuſdam vobis teſtibus denuntiaveram, innocens, inviolata, religioſa.

3. Exſpectâſtis enim ſanctæ & indemutabilis perſeverantiæ glorioſum triumphum, non cedendo Saturnini (*h*) minis, poteſtatibus, bellis: & cùm omnia inchoandæ blaſphemiæ in Deum certamina moverentur, manentes nunc uſque mecum in Chriſto Fideles, neque antea ad occaſionem proruptaræ hæreſeos ceſſiſtis, & nunc omnem ejus petulantiam in proruptionis congreſſione fregiſtis. Viciſtis enim, Fratres, cum ingenti fidei communis gratulatione: & geminam habuit illæſæ conſcientiæ veſtræ honor gloriam, de integritate ſcilicet conſcientiæ, & de exempli auctoritate. Nam Fidei veſtræ imperturbatæ, inconcuſſæque fama, quoſdam Orientalium Epiſcopos ſerò jam ad aliquem pudorem nutritæ exinde hæreſeos, auctæque commovit: & auditis iis, quæ *apud Sirmium conſcripta* impiiſſimè erant, irreligioſorum audaciæ quibuſdam ſententiarum ſuarum decretis contradixerunt. Et licèt non ſinè aliquo aurium ſcandalo, & piæ ſollicitudinis offenſione reſtiterint: tamen

adeò

(*b*) *Suſpecta* corrige ex MSS. melioribus.
(*c*) Matthæi XVIII. 15.
(*d*) Epiſcopi Germaniæ & Galliæ confeſſionem Sirmienſem, de qua infra Num. 11. ad ſe miſſam acceperunt vel exeunte anno 357, vel ineunte anno 358, & illico damnârunt acceptam; quæ horum Epiſcoporum in damnanda Ariana formula conſtantia Orientalibus innotuit ante Paſcha anni 358, hoc eſt, ante conventum Ancyranum. Scripſerunt Epiſcopi Germaniæ primæ & ſecundæ, vel in una, vel pluribus Synodis adunati, & ad S. Hilarium, & ad Arianos Epiſcopos.
(*e*) Saturninus, Arelatenſis Epiſcopos, Arianus in Concilio Biterrenſi anno CCCLIII.
(*f*) Conſtantio Auguſto, Arianorum Fautore.
(*g*) Tres Synodos Sirmienſes hoc tempore coactas fuiſſe, demonſtrat Pagi *in Critica Baronii* ad annum 357. Primam anno 351. ſecundam anno 357. tertiam anno 358.
(*h*) Quidam ex Epiſcopis in titulo nominatis videntur interfuiſſe Biterrenſi Synodo, & à Saturnini ac cæterorum Arianorum Epiſcoporum communione ſe abſtinuiſſe palàm, ut infrà N. 4. S. Hilarius narrat, aut eoſdem excommunicaſſe in iſta vel alia Synodo.

adeò reſtiterunt, ut ipſos illos, qui tunc apud Sirmium in ſententiam Potamii atque Oſii, ità & ipſi ſentientes confirmantésque, conceſſerant, ad profeſſionem ignorantiæ, errorisque compellerent; ut ipſi rurſum ſubſcribendo damnarent, quod fecerant. Quod utique ideò fecerunt, ut aliud antè damnarent.

4. Sed tenet etiam nunc invicta Fides veſtra ſpectabilem conſcientiæ ſuæ gloriam, & nihil ſubdolum, nihil ambiguum, nihil trepidum agere contenta, ſecurè in Chriſto libertatis ſuæ profeſſione perſiſtit, ab eorum ſe communione, qui Epiſcopos, blaſphemiis ſuis contradicentes, in exſilio detinent, abſtinendo, neque ſe in injuſti Judicii reatum per aſſenſum diſſimulationis ſubdolæ aggregando. Nam poſt multum, & gravem omnium noſtrûm ob eas res, quæ irreligiosè ab impiis gerebantur, dolorem, ex eo intra nos tantùm Communio Dominica continetur, ex quo his perturbationibus vexari Eccleſia cœpta eſt, ut exſulent Epiſcopi, demutentur Sacerdotes, plebes terreantur, fides periclitetur, humano arbitrio, ac poteſtate doctrinæ Dominicæ decreta ſtatuantur. Hoc fides illæſa veſtra neque neſcire ſe ſimulat, neque pati poſſe profitetur, non ſe extra conſcientiæ crimen futuram intelligens ex ipſo diſſimulationis aſſenſu.

5. Et quidem quamvis in omnibus, quæ geſſiſtis & geritis, conſtantem fidei veſtræ libertatem & ſecuritatem teſtemini: tamen etiam in eo ferventis ſpiritûs ardorem probatis, quòd nonnulli ex vobis, quorum ad me potuerunt ſcripta deferri, quæ exinde Orientales in fidei profeſſionibus gerant, & geſſerunt, ſignificari vobis humilitatis meæ literis deſideràſtis: etiam hoc mihi onus imperitiſſimo atque indoctiſſimo omnium ex affectu caritatis addentes, ut quid ipſe ſuper omnibus dictis eorum ſentiam, indicem; cùm difficillimum ſit, ſenſum ipſum propriæ meæ fidei, ſecundùm intelligentiæ interioris affectum loquendo proferre, nedum modò facile ſit intelligentiam eorum, quæ ab aliis dicuntur, exponere.

6. Oro autem vos per Domini miſericordiam, ut, quia mihi ad vos de Divinis, ùt voluiſtis, rebus, & de Fidei noſtræ intemeratâ conſcientiâ, erit per hâs literas ſermo, ne quiſquam de me ante ſermonis conſummationem per literarum exordia exiſtimet judicandum. Iniquum eſt enim, niſi compertâ uſque ad finem ratione dictorum, præjudicatam ſententiam ex initiis, quorum cauſa adhuc ignoretur, afferre: cùm non de inchoatis ad cognoſcendum, ſed de abſolutis, ad cognitionem ſit judicandum. Eſt enim mihi non de vobis, ut Dominus ſenſui meo conſcius eſt, ſed de quibuſdam, nimiùm apud ſe cautis, & prudentibus metus, non intelligentibus, per beatum Apoſtolum ſibi, ne *ſuperſaperent*, (*i*) præceptum: quos vereor, nolle omnia ea, quorum abſolutio à me in conſummatione erit præſtanda, cognoſcere, dum verum intelligi ex iis, quæ abſolventur, evitant. Sed quiſque hæc legenda & cognoſcenda ſuſceperit, modum ſibi atque mihi patientiæ fidelis indulgeat, & uſque ad abſolutionem univerſa percenſeat. Fortè enim omnis hic fidei meæ ſermo præſtabit, ut neque furtivi hæretici, quod volunt, fallant, & perfecti Catholici, quod deſiderant, conſequantur.

7. Obſequor igitur caritatis veſtræ impatientiſſimæ voluntati: & omnes fides, (*k*) quæ poſt ſanctam Synodum Nicænam diverſis temporibus, & locis editæ ſunt, cùm ſententiarum omnium, atque etiam verborum, additis per me expoſitionibus, deſtinavi. In quibus, ſi quid vitiosè ineſſe intelligitur, nemo mihi vitium poteſt aſſignare dictorum: internuntius enim, ùt voluiſtis, ſum ipſe, non conditor. Si quid verò rectum, atque ex doctrinis Apoſtolicis præſcriptum deprehenditur, nemo ambigit, non interpretantis in eo eſſe gloriam, ſed authoris. Ego tamen, *quæ geſta ſunt, fideliter transmiſi:* vos, an Catholica, an hæretica ſint, fidei veſtræ Judicio comprobate.

8. Quanquam enim reſponderi *literis veſtris* neceſſarium fuerit, quibus communionem mihi Dominicam fidei veſtræ ſcriptis miſeratis, & quidam etiam ex vobis *ad Synodum*, quæ in Bithynia futura videbatur, acciti, firmiſſimâ fidei conſtantiâ, intra communionem ſe meam continentes, à cæteris extra Gallias abſtinerent: & dignum ſanè erat Epiſcopali Miniſterio, ac voce, in tanto hæretico-

(*i*) Roman. XII. 3.

(*k*) Annuas atque menſtruas Arianorum fides queritur & enarrat S. Hilarius L. II. ad Conſtantium Auguſtum §. 5. p. 1228.

reticorum furore, aliqua vobiſcum per literas piæ fidei conſilia conferre. Non enim cum corporibus noſtris exſulans, vinctum ac detentum eſſe potuit Dei verbum, ut non communicari vobiſcum poſſet ubicunque. Sed maximè cùm comperiſſem, *Synodos in Ancyrâ*, atque *Arimino* congregandas, & à ſingulis provinciis Gallicanis binos, vel ſingulos, eò eſſe venturos; ea, quæ inter nos, atque Orientales Epiſcopos mutuis ſuſpicionibus (*l*) detinentur, per me, qui in Orientis partibus continebar, exponenda vobis, licèt jam ſcientibus, atque edenda exiſtimavi: ut, cùm hanc *prorumpentem à Sirmio hæreſim & vos condemnâſſetis*, & illi cum Anathemate judicâſſent; Sciretis tamen, in cujus fidei profeſſione idipſum, quod vos geſſeratis, etiam ab Orientalibus Epiſcopis eſſet effectum; & vos, quos maximè vellem futuris Synodis probabiles elicere, non pateret, uno atque eodem Apoſtolicæ fidei ſenſu Catholica ſentientes, aliqua ſaltem à Catholicæ Fidei ſynceritate, ignoratâ verborum opinione, differre.

9. Et quidem rectum ac convenienſ exiſtimo, ut antè, quàm de verborum ſuſpicionibus ac diſſenſionibus ineo ſermonem, ea, quæ ab Orientalibus Epiſcopis adversùm conſcriptam apud Sirmium hæreſim dicta & conſtituta ſint, verbis, quàm poſſim, abſolutiſſimis demonſtrem: non, quòd non ab aliis planiſſimè omnia edita ſint, ſed quòd ex Græco in Latinum ad verbum expreſſa translatio affert plerumque obſcuritatem, dum cuſtodita verborum collatio eandem abſolutionem non poteſt ad intelligentiæ ſimplicitatem conſervare.

10. Meminiſtis namque in ea ipſa ſcripta proximè apud Sirmium blaſphemia id tentatum ac laboratum fuiſſe, uti dum Pater unus & ſolus omnium Deus prædicatur, Deus eſſe Filius negaretur: & dum de homouſio, ac de homœuſio taceri decernitur, id decretum eſſe; ut aut ex nihilo, ùt creatura, aut ex alia eſſentia, ut conſequentia creaturarum, & non ex Deo Patre Deus Filius natus confirmaretur. Tum porrò in eo, quòd honore, dignitate, claritate, majeſtate Pater major diceretur, id eſſe quæſitum, ut Filius his omnibus, quibus Pater major eſt, indigeret. Poſtremò, dum ignorabilis nativitas ejus aſſeritur, per hoc ignorantiæ decretum, neſcire, quòd ex Deo ſit, juberemur: perinde quaſi juberi, decernique poſſit, ut quis, aut quod ignoraturus ſit, ſciat, aut quod ſcierit, ignoret. Ipſam autem ex ſolido impiiſſimæ blaſphemiæ peſtem invitus licèt ſubdidi, ut reſponſionum, quæ è diverſo ab Orientalibus poſitæ ſunt, abſolutiùs, & virtus, & ratio noſceretur, quibus ſtudii fuit, ùt ſecundum intelligentiæ ſuæ ſenſum omnibus hæreticorum artibus contrairent.

Exemplum Blaſphemiæ apud Sirmium per Oſium, (m) *& Potamium conſcriptæ.*

11. Cùm nonnulla putaretur eſſe de fide diſceptatio, diligenter omnia apud Sirmium tractata ſunt, & diſcuſſa, præſentibus Sanctiſſimis Fratribus, & Coepiſcopis noſtris, VALENTE, URSACIO & GERMINIO. Unum conſtat Deum eſſe Omnipotentem & Patrem, ſicut per univerſum orbem creditur: & unicum Filium ejus, JEſum Chriſtum, Dominum, Salvatorem noſtrum, ex ipſo ante Sæcula genitum. Duos autem Deos nec poſſe, nec debere prædicari; quia ipſe Dominus dixit, *Ibo ad* (n) *Patrem meum, & ad Patrem veſtrum, ad Deum meum, & ad Deum veſtrum.* Ideò omnium Deus unus eſt, ſicut Apoſtolus docuit: *An Judæorum Deus* (o) *tantùm? Nónne & Gentium? Immò & Gentium. Quoniam quidem unus Deus, qui juſtificat circumciſionem ex fide, & præputium per fidem.* Sed & cætera convenerunt, nec ullam habere potuerunt diſcrepantiam. Quod verò quoſdam, aut multos movebat de ſubſtan-

(*l*) Germani & Gallicani Occidentales Epiſcopi ſuſpicabantur, Orientis Epiſcopos omnes purum putum Arianiſmum tueri; quum non nulli Semi-Ariani, vel molliores Ariani eſſent, propiúsque accederent ad Nicænæ Fidei profeſſionem: quam tamen variè deſcribebant, invertebant & depravabant. Econtrario Orientales ſuſpicabantur Germanos & Gallos Sabellii erroribus adhærere.

(*m*) Oſius Epiſcopus Cordubenſis hanc formulam non tam ſcripſit, quàm ſubſcripſit, Victus Arianorum Epiſcoporum, Potamii, Urſacii, Valentis, & Germinii, minis, promiſſis, fraudibus, OSII & LIBERII nomen Ariani ſuis profeſſionibus præmittebant, ut per has auctoritates ſeducerent Catholicos.

(*n*) Joannis XX. 17.

(*o*) Roman. III. 29. 30.

ſubſtantia, quæ græcè uſia appellatur, id eſt, (ut expreſſiùs intelligatur) *homouſion*, (*p*) aut quod dicitur, *homœuſion*, nullam omninò fieri oportere mentionem; nec quemquam prædicare eâ de causâ & ratione, quòd nec in Divinis Scripturis contineatur, & quòd ſuper hominis ſcientiam ſit, nec quiſquam poſſit nativitatem Filii enarrare, de quo ſcriptum eſt, *Generationem* (q) *ejus quis enarrabit?* Scire autem manifeſtum eſt ſolum Patrem, quomodo genuerit Filium ſuum, & Filium, quomodo genitus ſit à Patre. Nulla ambiguitas eſt, majorem eſſe Patrem. Nulli poteſt dubium eſſe, Patrem honore, dignitate, claritate, majeſtate, & ipſo nomine Patris majorem eſſe Filio, ipſo teſtante: *Qui me* (r) *miſit, major me eſt.* Et hoc Catholicum eſſe, nemo ignorat, duas perſonas eſſe Patris & Filii; majorem Patrem, Filium *ſubjectum cum omnibus his*, quæ ipſi Pater ſubjecit. Patrem initium non habere, inviſibilem eſſe, immortalem eſſe, impaſſibilem eſſe. Filium autem natum eſſe ex Patre, Deum de Deo, Lumen ex Lumine. Cujus Filii generationem, ùt antè dictum eſt, neminem ſcire, niſi Patrem ſuum. Ipſum autem Filium Dei Dominum & Deum noſtrum, ſicuti legitur, carnem & corpus, id eſt, hominem ſuſcepiſſe ex utero Virginis Mariæ, ſicut Angelus prædicavit. Ut autem Scripturæ omnes docent, & præcipuè ipſe Magiſter Gentium Apoſtolus, hominem ſuſcepiſſe de Maria Virgine, per quem compaſſus eſt. Illa autem clauſula eſt totius fidei, & illa confirmatio, quòd Trinitas ſemper ſervanda eſt, ſicut legimus in Evangelio: *Ite, & (s) baptizate omnes Gentes in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti.* Integer, perfectus numerus Trinitatis eſt. Paracletus autem Spiritus per Filium eſt: qui miſſus venit juxta promiſſum, ut Apoſtolos & omnes credentes inſtrueret, doceret, ſanctificaret.

12. His itaque tot & tantis impietatis profeſſionibus editis, has rurſum è contrario Orientales Epiſcopi in unum congregati Sententiarum Definitiones condiderunt. &c.

Hactenus ex Operibus S. Hilarii Editionis Pariſinæ anni 1693. *à pagina* 1149.

(*p*) *Homouſion* ejuſdem, unius ſubſtantiæ Pater & Filius: Homœuſiou ſimilis ſubſtantiæ.
(*q*) Iſaiæ LIII. 8.
(*r*) Joannis XIV. 28.
(*s*) Matthæi XXVIII.

CONCILIUM TREVERENSE.

Unum, in quo Ithacius Epiſcopus, accuſator Priſcilliani Hæreſiarchæ, apud Maximum Imperatorem ad communionem admittitur: quem S. Ambroſius & Catholici Epiſcopi, uti Sanguinarium, & Epiſcoporum cauſas ad Imperatoris Judicium deferentem, exhorruerunt & evitârunt.

Alterum in eadem urbe, in quo Felix Treverenſis Epiſcopus ordinatus fuit: cui S. Martinus interfuit, eo fine, ut Maximum Imperatorem à Sanguine fundendo averteret. Anno Chriſti CCCXXCVI. Siricii PP. anno XI. Imperatoris Maximi III.

Utriuſque Concilii notitiam damus ex Dialogo Sulpitii Severi tertio N. XV. collato cum ejuſdem Sulpitii Severi ſacræ Hiſtoriæ Libro II.

MAximus Imperator, aliàs ſanè bonus, depravatus Conſiliis Sacerdotum, poſt Priſcilliani (*a*) necem, Ithacium Epiſcopum, Priſcilliani accuſatorem, cæteróſque illius ſocios vi Regiâ tuebatur, ne quis ei crimini daret, operâ illius ejuſcunque modi hominem fuiſſe damnatum.

Interea Martinus multis gravibúſq; laborantium (*b*) cauſis ad comitatum (*c*) ire compulſus, procellam ipſam totius tempeſtatis incurrit. Congregati apud Treveros Epiſcopi tenebantur, qui quotidie communicantes Ithacio, communem ſibi cauſam fecerant. His, ubi nuntiatum eſt inopinantibus, adeſſe Martinum, totis animis labefacti muſſitare, & trepidare cœperunt. Et jam pridie Imperator ex eorum (*Epiſcoporum*) ſententia decreverat, tribunos ſummâ poteſtate armatos, ad Hiſpanias mittere, qui hæreticos (*d*) inquirerent, deprehenſis vitam, & bona adimerent.

Nec dubium erat, quin ſanctorum etiam maximam turbam tempeſtas iſta eſſet depopulatura, parvo diſcrimine, inter hominum genera. Etenim tum ſolis oculis judicabatur, cùm quis pallore potiùs aut veſte, quàm fide hæreticus haberetur. Hæc nequaquam placitura Martino, Epiſcopi ſentiebant, ſed malè conſciis illa vel moleſtiſſima erat cura, ne ſe ab eorum communione adveniens abſtineret, non defuturis, qui tanti viri conſtantiam præmiſſa authoritate ſequerentur. Ineunt cum Imperatore conſilium, ut, miſſis obviam Magiſterii officialibus, urbem illam propiùs vetaretur accedere, niſi ſe cum pace Epiſcoporum ibi conſiſtentium, adfore fateretur.

Quos ille callidè fruſtratus, profitetur, ſe cum pace Chriſti eſſe venturum.

Poſtremò ingreſſus nocturno tempore adiit Eccleſiam tantùm orationis gratiâ: poſtridie palatium petiit. Præter multas, quas evolvere longum eſt, has principales petitiones habebat.

I. Pro Narſete comite, & Leucadio præſide, quorum ambo Gratiani (*e*) partium fuerunt, pertinacioribus ſtudiis, quæ non eſt temporis explicare, iram Victoris (*Maximi*) emeriti. II. Illa præcipua cura, ne tribuni cum jure gladiorum ad Hiſpanias mitterentur. III. Pia enim erat ſollicitudo Martino, ut non ſolùm Chriſtianos, qui ſub illa occaſione erant vexandi, ſed ipſos etiam hæreticos liberaret. Verùm primo die, atque altero ſuſpendit hominem callidus Imperator, ſive, ut rei pondus imponeret: ſive, quia nimis ſibi implacabilis erat: ſeu, quia, ùt plerique tum interpretabantur, avaritia repugnabat: ſiquidem in bona eorum inhiaverat. - - - - Interea Epiſcopi, quorum communionem Martinus non inibat, trepidi ad Regem concurrunt, prædamnatos ſe conquerentes: - - Actum eſſe de ſuo omnium ſtatu, ſi Theogniſti pertinaciam, qui eos ſolus palam latâ ſententiâ condemnaverat, Martini armaret autoritas. Non oportuiſſe hominem recipi mœnibus. Illum non jam defenſorem hæreticorum eſſe, ſed vindicem. Nihil actum morte Priſcilliani (*nuper cæſi*) ſi Martinus exerceat illius ultionem. - - - Poſtremò proſtrati cum fletu & lamentatione poteſtatem regiam implorant, ut utatur adversùs unum hominem vi ſuâ.

Nec multùm aberat, quin cogeretur Imperator, Martinum cum hæreticorum ſorte miſcere. Sed ille, licet Epiſcopis (*Ithacii patronis*) nimio favore eſſet obnoxius, non erat neſcius, Martinum fide, ſanctitate, & virtute cunctis præſtare mortalibus; alia longè viâ ſanctum vincere parat. Ac primò ſecretò accerſitum blandè appellat, hæreticos jure damnatos, more Judiciorum publicorum potiùs, quàm inſectationibus ſacerdotum: non eſſe cauſam, quâ Ithacii,

(*a*) Priſcillianus Abilæ in Hiſpania Epiſcopus, fœdiſſimæ Hæreſeos autor, à Damaſo Papa & Ambroſio excluſus communione Eccleſiæ fuit cum Sociis: ſed Ithacius Epiſcopus hac Eccleſiaſticâ pœnâ non contentus ad Imperatorem cauſam Priſcilliani deferr, ad quem & ipſe Priſcillianus poſt provocavit: vicit Ithacius apud Imperatorem, & Priſcillianus capitis damnatus fuit, complices criminum variis pœnis mulctati fuere. Ea crudelitas invidiam Ithacio conciliavit apud plurimos Catholicos, ſed gratiam paravit apud Maximum, qui cæſorum bonis inhiabat. *Proſper in Chronico. Hieronymus de Scriptor. Eccleſiaſticis. Latinus Pacatus in Theodoſii Panegyrico. Sulpitius Severus loc. citato. Ex his Sigonius, Baronius.*

(*b*) Metu imminentis mortis: nam prætextu ſcelerum vindicandorum multi etiam innocentes Catholici cædebantur, ut cæſorum bona Fiſco Imperatoris inferrentur.

(*c*) Id eſt, ad Curiam & Tribunal Imperatoris Maximi.

(*d*) Priſcilliani impuram Sectam amplexos.

(*e*) A Maximo victore interfecti.

cii, cæterorúmque pártis ejus communionem putaret eſſe damnandam. Theogniſtum odio potiùs, quàm cauſâ feciſſe diſcidium; eundemque tamen ſolum eſſe, qui ſe à communione interim ſepararit. A reliquis nihil novatum. Quin etiam paucos ante dies habita (*f*) Synodus Ithacium pronuntiaverat culpâ non teneri. Quibus cùm Martinus parum moveretur; Rex irâ accenditur, ac ſe de conſpectu ejus abripuit. Et mox percuſſores his, pro quibus Martinus rogaverat, diriguntur. Quod, ubi Martino compertum jam noctis tempore eſt, Palatium irrupit. Spondet, ſi parceretur, ſe communicaturum, dummodo ut & tribuni jam in excidium Eccleſiarum ad Hiſpanias miſſi retraherentur. Nec mora interceſſit, Maximus indulget omnia.

Poſtridie Felicis Epiſcopi ordinatio parabatur, ſanctiſſimi ſanè viri, & planè digni, qui meliore tempore ſacerdos fieret. Hujus diei communionem (*g*) Martinus iniit, ſatiùs æſtimans, ad horam cedere, quàm his non conſulere, quorum cervicibus gladius imminebat.

(*f*) En primum Concilium, hoc anno Treviris coactum.
(*g*) En ſecundum Concilium, *Sulpitius Severus Hiſtoria ſacra Lib. II. & Dialogo Tertio N. XV.*

Digreſſio de Synodis extra Germaniam, quibus Sæculo quarto Epiſcopi Germanici interfuerunt, aut ubi de iis actum fuit.

STatueram, inter Germaniæ Concilia & ea inſerere, ordine temporum ſervato, quibus interfuiſſent Epiſcopi Eccleſiarum Germaniæ, etſi extra Germaniam in Gallia, Italia, Thracia &c. celebrata fuiſſent. Sed amicorum ſuaſu eadem ſingulis Sæculis ſummatim ſubjungi placuit, ne extra præſcriptos Titulo Conciliorum Germaniæ Terminos vagaremur.

CCCXIII. Sæculi quarti initio ad A. C. CCCXIII. habitum fuit Concilium Romæ ad VI. nonas Octobris, in Laterano ſub Melchiade Pontifice Præſide. Occaſio Synodi fuit inquietudo hæreticorum Donatiſtarum in Africa, eorumque odium in Cæcilianum Carthaginenſem Epiſcopum: diffiſi cauſæ ſuæ Donatiſtæ ab Auguſto Conſtantino Epiſcopos Judices cauſæ ſuæ è Gallia ſibi dari petunt.

Auguſtus, ùt ùt ægrè ferret, cauſam Eccleſiæ ad curiam ſuam trahi, detulit eorùndem poſtulationi, & tres deſignavit è tot Galliæ Antiſtitibus, MATERNUM COLONIENSEM, Rheticium Auguſtodonenſem, Marinum Arelatenſem: qui literis invitati ab Imperatore, & curru publico vecti, Romam appulêre, & unâ cum Melchiade Papa, & XV. Italiæ Epiſcopis cauſam Donati & Cæciliani in medium miſerunt & pro Cæciliano (omnium votis innocuo promulgato) in ſua Cathedra, & communione Eccleſiaſtica retinendo, contra Donatum convictum de rebaptizatione, & ob manus impoſitas lapſis, pronuntiâtum.

Conſtantini Magni litteræ ad Melchiadem apud Euſebium L. X. Cap. V. Optatus Milevitanus L. I. de Schiſmate Donatiſtarum pag. 29. *Auguſtinus in breviculo collation. die 3. cap. 12. Binius Tom.* 1. *L.* 1. *Pag.* 212.

Nota. Vocatio Materni, Coloniæ Agrippinenſium Epiſcopi, facta à Conſtantino magno, illuſtre argumentum eſt, quo loco apud Auguſtum fuerit hic Germaniæ ſecundæ Epiſcopus ob eximium Doctrinæ, & virtutis meritum, ut in cauſa Eccleſiæ vexatiſſima exciretur cognitor, & arbiter in Concilio Romano cum ſummo Pontifice, Galliæ, & Italiæ Epiſcopis.

Alii volunt Maternum hunc fuiſſe primum Coloniæ Epiſcopum, alii negant. *Videatur P. Callet Ann. Eccleſ. Germ. L. III. No. VII.*

CCCXIV. Kal. Auguſti, Donatiſtis Romanæ Synodi decreta recalcitrantibus, Conſtantinus Arelati novum denuò Concilium indici voluit, quo ex omnibus occidentis orbis Provinciis convenêre Epiſcopi XXXIII. ex Africa, Sicilia, Sardinia, Hiſpania, Gallia, Italia, Britannia, ac Germania cum quibuſdam presbyteris, Diaconis, Exorciſtis. Hos inter memorandi nobis Maternus Epiſcopus Colonienſis cum Macrino Diacono. Agræcius Trevirenſis cum Felice Exorciſta. Qui in actis recenſentur, & in Epiſtola Synodica ad Papam Sylveſtrum ſcripta.

Edidit hæc acta & Canones XXI. Binius Tomi 1. Concilior. Part. 1. pag. 220. ad 225. cum Epiſtolis Conſtantini Auguſti ad Ablavium, alterâ ad Chreſtum Epiſcopum Syracuſæ, tertiâ ad omnes Epiſcopos Catholicos. E quibus collatis ad codd. Mſſ. & addito græco poſtea edidere Sirmondus, Labbè, Harduinus.

CCCXLVII. Synodus Sardicenſis Orientalium LXXVI. Occidentalium C. Epiſcoporum ſub Julio Papa, & Auguſtis Conſtantino, & Conſtan-

Conſtante, cui præſedit Hoſius Cordubenſis Epiſcopus. *Teſte Athanaſiò, & Theodoreto L. II. Hiſtoriæ cap.* 15. Tum Archidamus, & Philoxenus Presbyteri Legati Julii Papæ. Interfuêre Perſonæ nobis celebrandæ ex Germania Rhenana Maximinus Trevirenſis, Euphratas Coloniæ, Martinus Moguntiæ, Servatius Tungrorum, Superior Nerviorum, Victurus Vangionum, Jeſſes Nemetum, Amandus Argentinenſium, Juſtinianus Rauracorum, Victor Mediomatricum Epiſcopi.

Patres Occidentales ſtatuerunt primò de fide agendum, & Nicænum Symbolum omninò retinendum decreverunt, non novum fabricandum Arianorum exemplo. Secundò actum fuit de variis Perſonis. Sanctus Athanaſius ab impactis calumniis abſolutus, Marcellus Ancyranus reſtitutus ſuæ Cathedræ & Communioni, uti & Aſclepas Gazæ Epiſcopus. Econtrariò varii hæretici Epiſcopi excommunicati & depoſiti fuêre. Tertiò loco viginti Canones ſanciti de diſciplina Eccleſiaſtica: & literæ Synodicæ ſcriptæ ternæ: primæ ad omnes Epiſcopos, relatæ à SS. Athanaſio, & Hilario: alteræ ad Julium Papam: Tertiæ ad Eccleſiam Alexandrinam.

Orientales Epiſcopi viſâ Catholicorum conſtantia immutabili in Nicæno Symbolo profitendo, ſeceſſerunt Philippopolim, proximam Thraciæ urbem: Inde Epiſtolam, quaſi Sardicæ datam ſpargunt per univerſum orbem. Accuſant, & calumniantur S. Athanaſium, alioſque Catholicos: Novam fidei normam procudunt, in qua omiſſa voce *Conſubſtantialis*, Filium Patri ſimilem pronunciant.

Acta Synodi habet Binius Tom. 1. *Par.* 1. *pag.* 423. *græco latina cum duplici veteri interpretatione Dionyſii exigui, & Iſidori peccatoris.*

Idem habet *Epiſtolam Synodicam latinam ad Julium Papam, deinde Epiſtolas græco-latinas ad omnes Epiſcopos, magna ambitione diffuſas .. quæ omnia poſteriores edidere collata ad aliquot Mſſ. codices.*

Nota. DUPINIUS Tomo II. Bibliotheca nova authorum Eccleſiaſticorum pag. 329. negat Canones Sardicenſes ab Catholica Eccleſia receptos, & ſpeciatim circa jus appellationis ad Sedem Apoſtolicam Romanam *Canonibus* III. IV. V. ſtabilitum. Eximius Lupus Tomo VIII. novæ editionis oſtendit ex omnigena Hiſtoria Eccleſiaſtica jus appellandi Romam ex Africa, ex Gallia, ex Oriente ſemper viguiſſe, & Clmus Schelſtrate *Diſſertatione II. antiquitatis illuſtratæ cap. VI.* oſtendit Canones Sardicenſes & ab initio fuiſſe receptos, & poſt Innocentium primum, idque omnium Gentium teſtimoniis.

CCCLIII. S. Paulinus Trevirenſis Archi-Epiſcopus à Sancto Athanaſio, & Sancto Hilario, uti conſtantiſſimus Nicænæ fidei Defenſor, laudatus, contra CONSTANTIUM Auguſtum & Saturninum Arelatenſem Ep. Arianæ Hæreſeos Sectatores, quum ſubſcribere Athanaſii damnationi fortiſſimè recuſaret in Conciliabulo Arelatenſi II. anno CCCLIII. celebrato, tum in Mediolanenſi haud minus turbulento & violento Concilio, fuit relegatus in Phrygiam, ubi anno CCCLVIII. pridie Kalend. Septembris in Domino obiit, Nicænæ fidei Confeſſor & Martyr.

Browerus Annal. Treviren. L. IV. à pag. 272. *prima editionis. Acta SS. ad diem trigeſimam 1mam Auguſti.*

CCCLVII. Sirmii in Pannonia ſecunda conciliabulum Arianorum, quorum Epiſtola ad Germaniæ 1mæ & 2dæ Epiſcopos cum nova procuſa perfidiæ formula miſſa fuit (*teſte ſancto HILARIO in libro de Synodis*) cui Hoſius minis, verberibus & plagis fatigatus ſubſcripſit, & cum Urſacio Singidunenſi, Valente Murſenſi, Epiſcopis Arianis, in gratiam rediit.

S. Athanaſius Hiſtoria Arianorum cap. 45. *Tomo I.*

Marcellini & Fauſtini Libellus Theodoſio Imp. oblatus.

CCCLIX. Concilio Ariminenſi, Conſulibus Euſebio & Hypatio celebrato, unicus è Germania adfuit Servatius Epiſcopus Tungrenſis. Ejuſdem in hoc Concilio 1mò Conſtantiam, mox fallacis formulæ acceptionem, demum à ſancto Hilario in Galliam reverſo reductionem ad profeſſionem Catholicæ Fidei, & *Homouſion* narrat *Severus Sulpitius L. II. Hiſtoria Eccleſiaſtica & ex eò Clariſſ. Binius Concilior. Tomo I. p.* 1. *pag* 482. *ad* 485.

Henſchenius in actis SS. ad diem XIII. Maji pag. 211.

CCCLXII. Concilio Pariſienſi (in quo formula fidei, ab Arianis, ſuppreſſo uſiæ nomine, fabricata, & Arimini firmata, ſuſcepta, & Orientalibus Epiſcopis miſſa eſt) interfuiſſe S. Servatium Tungrenſem & S. Severinum Colonienſem Epiſcopos HENSCHENIUS, & CROMBACHIUS autumant: aut S. Severinum è Pariſino Concilio reverſum Tungros adiviſſe, ut cum S. Servatio de Orthodoxa fide ſervanda & propaganda conferret.

Acta Sanctorum Maji Tomo III. pag. 112. *Binius Tomo I. Conciliorum Part. I. pag.* 489.

CCCLXXIIII. IV. Idus Julii Valentiæ Allobrogum Concilium celebratum fuit, cui inter plures Galliarum Epiſcopos Britto Trevirenſis Epiſcopus ſubſcripſit.

Binius Tomo I. Part. 1. *pag.* 516. *ex quo Sirmondus & alii.*

CCCXC. In Concilio Mediolanenſi, & CCCXCVII. in Concilio Taurinenſi ſic ſtatuitur: *De iis, qui à Felicis Trevirenſis Epiſcopi communione ſe ſeparare voluerint*, illud præterea decrevit ſancta Synodus, ut, quoniam Legatos Epiſcopi Galliarum, qui Felici communicant, deſtinarunt, in noſtræ pacis conſortium ſuſcipiantur: juxta literas venerabilis memoriæ Ambroſii Epiſcopi, vel Romanæ Eccleſiæ Sacerdotis

ris dudum latas, quæ in Concilio Legatis præſentibus recitatæ ſunt.

Nota. FELIX ordinatus ab Ithacianis Epiſcopis, anno 386. ſponte ſeceſſit in Monaſterium ſancti Paulini à ſe ædificatum: duodecimo Præſulatûs ſui anno, & circa annum CCCCVII. Kalend. Aprilis ſancta morte defunctus, miraculis & perpetuo cultu inclaruit.

Acta SS. ad Diem XXVI. Martii Antwerpiæ.

Hæc tamen ſanctitas non obſtitit, quominus Patres horum Conciliorum ab ejuſdem communione abſtinendum cenſerent: in deteſtationem ſanguinolentiorum Conſiliorum Ithacii. S. Martinus, qui ad horam ejuſdem ordinationi interfuit, ut Maximi ſanguinea decreta retardaret, nulli deinceps Concilio intereſſe voluit. *Sigismundus Calles in Annalibus Eccleſiaſticis Germaniæ. Tomo I. pag. 321.*

DIGRESSIO

De cauſa, cur Sæculo 5to nulla Synodus Eccleſiaſtica in Germania ſit celebrata?

FUit ſæculum 5tum Chriſtianum fœcundum & ferox plurium Synodorum, quas inter III. & IV. Generales, Epheſina, & Chalcedonenſis, deinde Africanæ permultæ, è quibus codex canonum Eccleſiæ Africanæ collectus fuit. Synodi in cauſa Pelagii in Africa, Italia & Gallia, imò & in Oriente celebratæ: Multæ aliæ Romanæ, Hiſpanæ & Gallicanæ Synodi celebratæ: attamen Germania Rhenana, Rhetia, Noricum & Pannonia, ùt ùt multis Eccleſiis & Epiſcopis ſæculo quinto ditatæ, nullam Synodum reliquerunt.

Niſi forte illud incerti loci in Gallia, in qua Chelidonius, Veſontionenſis Epiſcopus, Epiſcopatu dejectus fuit, præſide S. Hilario Arelatenſi, ùt ex ejus vita diſcimus circa annum CCCCXLIV.

Cauſa hujus ſilentii *Prima* ſit Romani Imperii in Occidente imminutio, variis Tyrannis exiſtentibus, & mutua cæde cadentibus. *Altera*: Gothi è Septentrione verſùs meridiem migrant, Italiam, Galliam, Hiſpaniam invadunt, obtinent: *Tertia*: Franci populi & principes è Saxonia, Oſt- & Weſtphalia tranſito Rheno Belgium, Gallias occupant: ſub finem ſæculi V. Duce Clodovæo fidem Chriſtianam ampleċtuntur. Hæ Graviſſimæ mutationes circa Rhenum, Danubium ſterilitatem Synodorum Eccleſiaſticarum inter Epiſcopos Germaniæ poſt ſe traxerunt.

SÆCULUM SEXTUM.

ACTA SYNODI TORNACENSIS

habitæ

SUB S. ELEUTHERIO (a)

EPISCOPO TORNACENSI,

Contra Hæreticos varios, Eutychetis, Photini, Acephalorum, Arii, Sabellii poſteros.

Circa Annum Chriſti DXX. Hormiſdæ Papæ VII. Juſtini Imperat. III. Theoderici Regis Auſtraſiæ IX.

Beatus Eleutherius jam Tornacenſem Eccleſiam triginta annis & uno rexerat; Blandinienſem (b) *verò novem: qui audiens Filios Eccleſiæ pertur-*

(a) *S. Eleutherius obiit 20. Februarii anno 523. juxta Annales Tornacenſes. Sedit annos 45. Pagius in critica Baronii ad annum DXXXII. judicat eum hoc anno obiiſſe.*

(b) Tornacenſes Epiſcopi fuêre etiam dicti *Nerviorum* Epiſcopi, quia Tornacum Nerviorum metropo-

perturbatos, indoluit. Deinde auctoritate Romani Papæ decrevit, quatenus omnes Hæretici ab ipsâ civitate ejicerentur, vel Chriſtum Dei Patris Filium unanimiter confiterentur.

Igitur à Præſule coacti, diem competentem elegerunt, in qua Synodum *ſuam Antiſtes Chriſti Eleutherius convocaret. Advenit dies, in quo Synodus convocata erat: advenerunt etiam Filii Catholici, Hæreticorum Sectam confundentes: affuerunt nonnulli Hæreticorum, illis contradicentes. Exurgens autem Sanctus Vir Dei Eleutherius, & manu faciens ſilentium, ait:* Omnes Deum Patrem, & Filium ejus cum Spiritu Sancto confitentes, audite.

SERMO DE TRINITATE.

1. CRedite in unum Deum Patrem omnipotentem, (*c*) & in Filium ejus unicum, Dominum noſtrum JEſum Chriſtum, qui ex Deo Patre natus eſt Unigenitus, Immenſus de immenſo, immortalis de immortali, inviſibilis de inviſibili, ſempiternus de ſempiterno, per quem & cum quo omnia, quæ continentur in cœlo, vel in terrâ, aut in mari, fecit Pater. Hortor igitur vos, dilectiſſimi: Credite, Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum propter ſalutem hominum, & ſæculi liberationem de cœlis deſcendiſſe, incarnatum, & hominem eſſe, paſſum ſub Pilato Præſide: propterea die tertiâ à mortuis reſurrexiſſe, & iterum in cœlos, unde deſcenderat, aſcendiſſe.

2. Hæc decreta, Filii mei chariſſimi! tenere & obſervare debetis: his vos devòtè oportet obtemperare, ſi gaudia vultis promereri cœleſtia. His dogmatibus & decretis antiquorum Patrum obedite, conſiderantes, & lucidiſſimè intuentes, quid ſit incarnatum eſſe, & Hominem factum Dei Verbum; Vos enim aſſerere non debetis, quòd natura Dei immutata (*d*) ſit, ſed magis, quòd copulaverit ſibi animâ rationali carnem animatam, Chriſtúsque Dei Filius irreprehenſibiliter, ineffabiliter, ſubſtantialiter Homo factus ſit, & Filius hominis etiam ſit appellatus. Itaque Chriſtus JEſus, qui ante omnia Sæcula ex æterno Patre natus eſt, etiam ex muliere, id eſt, Beatâ Virgine Mariâ carnaliter procreatus eſt; non quòd cœleſtis (Divina) ipſius natura de Sanctâ Virgine ſumpſerit exordium, (*e*) nec propter ſe ipſam neceſſe habuit, naſci ſecundò, poſt illam glorioſam nativitatem, quam habuit ex Patre. Non enim eſt competens, ſed magìs ſtultum, affirmare, quòd JEſus Chriſtus Dominus noſter, qui ante omnia Sæcula eſt coæternus Patri, poſt generationem Patris alterius indiguerit, ut per illam, quam in Virgine aſſumpſit, eſſe inciperet.

Sancta autem Catholica univerſalis Eccleſia affirmet & credat, quòd propter ſalutem hominum, & peccatorum ablutionem, ſibi naturam copulaverit humanam, & proceſſerit ex utero Virginali, utero impolluto, ſed ab Angelis digniſſimè cœleſtibus conſervato. Ideò aſſerunt illum Catholici Patres, & nos auctoritate majorum, carnaliter eſſe natum. Qui benignus & miſericors omnes volens ad ſemitam veritatis convertere, ex ipſo Virginali & incontaminato utero, ùt ſuprà dictum eſt, ſecum conjunxit carnem, & generationem ſuſtinuit carnalem

lis eſt. Eo nomine Superior, Nerviorum Epiſcopus, ſubſcripſit Sardicenſi Concilio Anno CCCXLVII. *Blandinenſis* Eccleſia inter Tornacum & Inſulas ſita, locus fuit; ubi aliquot annis ſedit S. Eleutherius: non verò ſpecialis à Tornacenſi diſtinctus Epiſcopatus. S. Medardus Tornacenſem, & Noviodunenſem aliquamdiù adminiſtravit Epiſcopatum: quin ideò hæ duæ Cathedræ unitæ, aut altera alteri ſubjecta fuerit. *Hæc Nota Andreæ Catulli in ſuo Tornaco Metropoli, & Cathedra Epiſcopali. Bruxellæ anno 1652. impreſſo.*

(*c*) Ex Symbolo Apoſtolorum & Nicæno.
(*d*) Error Eutychetis.
(*e*) Photini error.

lem ſuæ carnis ſuam faciens nativitatem. Deinde credite, ipſum crucifixum eſſe, & tertiâ die à mortuis reſurrexiſſe, non quia Deus Verbum in ſuâ naturâ ſub Pilato Præſide ſit colaphis cæſus, deinde patibulo crucis affixus, aut quia pro nobis transfixiones lanceæ atque clavorum, & tanta vulnera ſuſtinuerit: Deus namque incorporalis, & extra paſſionem eſt; ſed quia corpus illud, quod proprium factum eſt ipſius, hæc pro nobis ſuſtinuit. Hæc omnia idcircò dicitur pro omnibus hominibus ad peccatorum redemptionem paſſus eſſe: in eo etenim corpore, quod patiebatur, inerat Deus, qui nullo modo pati poterat

Similiter mortem ipſius intelligere debetis: naturaliter enim incorruptibile eſt & immortale vivificans Dei Verbum; ſed quoniam Gratiâ Dei proprium corpus ipſius juxta Sententiam Doctoris gentium Pauli (*f*) *Mortem guſtavit*, ideò dicitur Deus pro nobis mortem eſſe paſſus: non quia mortem ipſe expertus fuiſſet, quantum ad naturam ipſius pertinet. Idoneum ſiquidem non eſſet, ſed ineptum, aſſerere hoc; ſed quòd, ùt ſuperiùs diximus, vera caro ipſius mortem guſtaverit. Ità carne ipſius reſurgente, iterum reſurrectionem aſſerite, non quia in corruptionem cecidit, ſed quòd ejuſdem corpus ſurrexit.

Itaque Dilectiſſimi, deprecor fraternitatem veſtram, quatenus Deum verum, & Filium ejus JEſum Chriſtum, Dominum noſtrum, devotè veneremini: adorate benigno corde, laudate purâ mente, confitemini lacrymoſis ſuſpiriis, non ſicut hominem cum verbo glorificantes, ne inducatis quandam ſpeciem diviſionis; ſed unum & eundem honorate, quia non eſt corpus ſuum, cum quo aſſidet Patri, à verbo alienum.

Nec etiam debetis conteſtari quaſi aſſidentibus duobus (*g*) filiis, ſed uno cum carne per unitatem.

Præterea Fides veſtra credere debet, quòd, Chriſtus Dominus noſter, Mediator DEI & hominum factus eſt, & Reconciliator ad Pacem, Deo Patri pro nobis offerens ſe in odorem ſuavitatis. Ideò enim dicebat per Prophetam: *Sacrificium* (h) *& oblationem noluiſti, holocauſta pro peccato non tibi placuerunt; corpus autem perfeciſti mihi... In capite Libri ſcriptum eſt de me, ut faciam voluntatem tuam Deus:* Proprium enim corpus non pro ſe ipſo obtulit, ſed pro nobis in odorem ſuavitatis.

Fratres mei, quis veſtrûm ultrà dubitet, Agnum verum & immaculatum pro ſalute humani generis immolatum, & ab impiis Judæis crucifixum? ipſe eſt, qui nos per admirabilem virtutem, & ineffabilem potentiam Divinitatis ſuæ redemit, rebelléſque & ſuperbos Judæos devicit, & clauſtra gehennæ expoliavit, educens de vinculis captivatos, emittens de tenebrarum locis carceratos, clamantes, & dicentes: O Triumphator bone Sæculi! O pie debellator diabolicæ fraudis! Te noſtra clementiſſime JEſu in his tormentorum pœnis expectant lamenta: Te, miſericors Chriſte, flebilium in his tormentorum caliginoſis locis conclamabant ſuſpiria! Ecce adveniſti, quem ab antiquis temporibus expectavimus, libera nos, quem in terrâ poſiti olim devotè coluimus.

Ipſe eſt, qui poſt deſtructionem diaboli, & liberationem Sanctorum de tenebris clamantium, tertiâ die reſurrexit, & aſcendens in regnum cœleſte, ſedet ad dexteram Dei Patris. Ipſe eſt Filius Mariæ, quæ Virgo de Spiritu Sancto concepit, quæ in virginitate illibata Deum & hominem peperit, quæ etiam poſt partum Virgo & Mater Salvatoris permanſit: qui ſe, ùt ſuprà dictum eſt, hoſtiam immaculatam, hoſtiam Deo placentem obtulit.

Si quis autem dixerit, quia tam pro ipſo, quàm pro nobis, Sacrificium ſe Deo Patri obtulerit: non æternum effugiet ſuplicium, ſed pœnas in interitu cum impiis dabit æternas.

De Spiritu quoque Sancto cum diſcipulis ſuis diceret: *Ille* (i) *me clarificabit.* Hoc filii ſentientes unum Chriſtum & filium, non velut alterius gloria egentem confitemini gloriam à Spiritu Sancto conſecutum, quia ejuſdem Spiritus nec ſuperior, nec melior ipſo eſt. Licet verò in ſubſtantiâ ſuâ Spiritus ejus ſit, & intelligatur in perſonâ proprietas ſecundùm id, quod Spiritus ejus eſt, & Filius tamen ab

(*f*) Hebræ. II. 9.
(*g*) Neſtorii error.
(*h*) Pſalmo XXXIX. 7. 8. 9.
(*i*) Joannis XVI. 14.

ab illo nec eſt alienus. Appellatus enim eſt Spiritus veritatis, & veritas Chriſtus eſt. Igitur à Filio ſimiliter, ſicut à Patre, Spiritus Sanctus procedit. Spiritus enim Sanctus miracula per manus Sanctorum Apoſtolorum faciens, Deum glorificabat JEſum Chriſtum, poſtquam per glorioſam reſurrectionem ſuam in cœlum, unde pro liberatione animarum noſtrarum deſcenderat, aſcendit. Ideò à nobis & nonnullis Catholicis viris Chriſtus creditur Deus naturâ exiſtens, per Spiritum ſuum, virtutes & glorioſa miracula gentibus per univerſum orbem diſperſis demonſtrans. Inde dicebat Dominus noſter JEſus Chriſtus, *Quia* (f) *de meo accipiet & annunciabit vobis*: Sed nequaquam idem Spiritus Sanctus alterius participatione potens aut ſapiens dicitur, quia perfectus eſt per omnia, & in omnibus, & nullo prorſus indigens bono. Nam Paternæ virtutis & ſapientiæ cœleſtis, id eſt, Filii Spiritus Sanctus creditur, & idcircò ipſa re & virtute ſubſiſtente virtus & ſapientia comprobatur.

Dilectiſſimi fratres, hæc eſt Fides recta, & omnibus Catholicis Viris tenenda, quam niſi quiſque firmiter & rectè crediderit, non poterit à conſortio diaboli liberari.

Unum in ſubſtantia, Trinum in perſonis, confiteamini, ut ad cœleſte regnum pervenire, & æternis bonis perenniter gaudere mereamini, ubi gaudent Angeli, lætantur Apoſtoli, exultat Martyrum turba glorioſa, plaudit Confeſſorum & Virginum caterva, quos Redemptor mundi perenni laureâ coronat, qui vivit & regnat Deus Omnipotens, Inviſibilis, Æternus, Incorruptibilis, cui eſt honor, laus, decus, imperium, poteſtas indeficiens, majeſtas immarceſſibilis, gloria perpes, & virtus ineffabilis cum Patre & Spiritu Sancto per infinita ſæcula ſæculorum. Amen.

Si quis autem his Decretis contradixerit, à Patre, & Filio, & Spiritu Sancto, anathema ſit.

His dictis beatus Pontifex Eleutherius ſedit, Catholici autem Viri, qui ad Sanctam Synodum convocati erant, vocem cum gaudio levantes, glorificabant Deum dicentes: Trinitatem in Unitate veneramur & colimus, Unitatem in Subſtantiâ profitemur, & devotè adoramus.

Econtrà confunduntur Hæretici, deinde à Sancta Synodo recedunt confuſi. Synodo autem ad propria revertente, Sanctus ſimiliter Eleutherius ad Aulam ſuam, quæ in oppidano loco continebatur, cum Catholicis Viris, jam ſeptuaginta & uno exiſtens anno, regreſſus eſt.

Acta Sanctorum Antwerp. ad Diem 20. *Februarii. pag.* 191.

Summa Statutorum Synodalium Eccleſiæ Tornacenſis, impreſſa Inſulis Anno 1726. *Parte II. pag. I. II. III. ex antiquiſſimo Codice MS. Bibliothecæ Cœnobii S. Martini Tornaci.*

(k) Joannis XVI. 14.

CON-

CONCILIUM TULLENSE.

Theodebaldi Regis juſſu Kalendis Juniis in Tullenſium urbe celebratum, propter moleſtias, quas Nicetius, Epiſcopus Trevirenſis, ab excommunicatis quibusdam patiebatur.

Anno Chriſti DL. Vigilii Papæ XIV. Theodebaldi Regis III.

Ex Sirmondo Tom. I. Conciliorum Galliæ.

Excommunicârat ob inceſtas nuptias Francos aliquos Nicetius, Trevirorum Antiſtes. Quod illi cùm ægriùs ferrent, & contumelioſiùs agerent in Epiſcopum, indicta eſt Theobaldi Regis nutu Synodus in urbe Tullenſium; ad eámque vocatus inter cæteros MAPPINIUS Epiſcopus Remenſis. MAPPINIUS, quia Synodi cauſam ignorabat, ire ſe poſſe negavit, niſi certior fieret. Certior igitur à Rege iteratis literis factus eſt, ſed ſeriùs, quàm ut Synodo adeſſe ad diem dictam liceret. Itaque cùm abfuiſſet, abſentiam ſuam Nicetio per Epiſtolam excuſavit.

MAPPINII EPISCOPI REMENSIS EPISTOLA,

AD NICETIUM EPISCOPUM TREVERENSEM.

Excuſatoria, cur ad Synodum Tullenſem non venerit.

Domino Sancto, & in Chriſto beatiſſimo fratri Nicetio Papæ Mappinius Epiſcopus.

EVangelicæ lectionis doctrina teſtatur: *Regnum* (a) *in ſe diviſum ſtare non poſſe.* Si hoc de mundi amatoribus, & in terrena cupiditate manentibus, rectè & non immeritò credatur; indubitanter rectiùs de ſacerdotum perſonis ſentitur, ſi diſcordantibus votis ac ſtudiis inter ſe dividi comprobentur. Aut quâ fiduciâ conditori noſtro, qui nos in unitate compagis, quod eſt Corpus ſuæ Deitatis, vivere præcepit, preces oblaturi ſumus, ſi nos viciſſim à mutuâ charitate ſeponimus? Ut quodam loco deificus (b) ſermo docet, ſtudere non convenit, ut *Frater fratri adjuvans, ſicut civitas* munita & fortis inconcuſſo fundamine ſtare poſſit: ſcilicet, ut unius fratris mœſtitiæ omnes æquanimiter compatiendo participemus, mutuiſque nos laboribus ſublevemus. Pro quâ re, piiſſime, ac multùm diligende Domine, & frater, indicamus, nos literas filii noſtri Domini Regis Theodebaldi excepiſſe, ut in Tullenſium urbe die Kalendarum Juniarum adeſſe deberem, nullam cauſam evocationis declarantes. Recipro-

[a] Lucæ XI. 17.
[b] Proverbiorum XVIII. 19.

ciprocante pagina indicavimus, nos illuc accedere non debere, quia cauſam conditionémque nos conſtabat ignorare. Iteratis ſcriptis edocuit, beatitudinem veſtram, dum aliquos Francorum pro zelo divini timoris corripit, ac pro inceſtis conditionibus à communione Eccleſiaſticâ removet, ſcandala, ſeu anxietates multimodas ſuſtinere. De quâ re non mediocriter ingemiſcimus, quòd nos relatione veſtrâ ſcire non feceritis, utrum ex Canonicâ lectione damnentur, an pro paſtorali diligentiâ corrigantur. Licet nihil novi vos de his rebus invenire poſſe cognoſcimus, quod priſca patrum ſolertia non potuit reperire: tamen abſurdum eſſe videtur, ut à nobis recipiantur, qui à vobis ſecundùm ſeriem Canonum Eccleſiaſticâ ſeveritate abdicantur. Novimus enim, ſi ſcienter hoc gerimus, quòd criminibus aliorum miſceamur: ſi ignoranter, reatui non ſubdamur. Quapropter ſalutantes caritate debita, indicamus, ſimúlque ſuademus, ut nos in omnibus participes, tam tribulationem veſtrarum incommodis, quam proſperitatum commodis fieri ſtudeatis. Nam nos, mediante capite noſtro, quod eſt Chriſtus, nullis adverſitatibus à veſtrâ anxietate divellimur, nulliſque aſperitatibus à veſtra caritate dividimur. De quâ re, ſi tamen præſumptioſi non exiſtimus, indicare præſumimus. Decuerat, ut veſtra conſolatio pro hujuſmodi conditionibus potiùs, quam Regiæ vocationis nos conſerere debuiſſet: quia pari modo, ſi nobis aliquid ſimile, quod in poſterum arbitramur poſſe fieri, contigiſſet, ſtatim ad veſtram fraternitatem ſcripta direxiſſemus, ut nos congruo tempore vel loco coram poſiti videremus. Quamquam parere nos Regiis præceptis in bonis rebus, & conveniat, & libeat; tamen non veſtris minùs ſcriptis, ſi ſtudio caritatis, non ſupercilio dirigantur deſpectionis: quia amaritudo veſtra dulcedo noſtra eſſe non poterit, nec abjectio veſtra abſque noſtra dejectione conſtabit; & veneratio vobis debita impenſa, à nobis non dinoſcitur procul poſita. Atque utinam, ut præfati ſumus, caritate ſuadente, ac pagina decurrente, veſtram nobis patefieri decreviſſetis animorum moleſtiam: cognoveramus, utrum compatimur moleſtiis veſtris, an delectamur. Nam tacente ut ipſi ſcitis divina, ſola loquente viro humanitas intelligere poteſt. Hoc tamen pleniùs noverit veſtra perfectio, ſi ad nos iterata ſcripta Domini Regis ante quinque, vel ſex dies Kalendarum Juniarum perveniſſent, in die præfato præſentiam humilitatis noſtræ in locum habueratis conſtitutum.

Hæc Sirmondus L.c.

SYNODUS METENSIS.

In cauſa eligendi Epiſcopi Arvernenſis. Anno Chriſti DL. Vigilii Papæ XIV. Theodevaldi Auſtraſiæ Regis III.

Ex Gregorio Turonenſi.

Cautinus Archidiaconus Eccleſiæ Arvernenſis, cùm Catonem Presbyterum Arvernenſem, ab Epiſcopis deſtinatum ſucceſſorem in Cathedra S. Galli, & populorum vota in eum confluere advertiſſet: ſuſpicatus Catonem promovendum Epiſcopum, languore ſimulato, per noctem civitatem Arvernenſem egrediens, Theodovaldum Regem petiit, adnuntians tranſitum Sancti Galli. Quod Rex audiens, vel qui cum eo erant, *convocatis ſacerdotibus* apud Metenſem civitatem, Cautinus Archidiaconus Epiſcopus ordinatur. Cùm autem veniſſent nuntii Catonis presbyteri, hic jam Epiſcopus erat. Tunc ex juſſu Regis traditis ei clericis, & omnibus, quæ hi de rebus Eccleſiæ exhibuerant, ordinatiſque, qui cum eo pergerent Epiſcopis & Camerariis, Arvernos eum direxerunt.

Gregorius Turon. Hiſtoriæ Francorum Lib. IV. §. 7.

CON-

CONCILIUM TREVERENSE
SUB
RUSTICO II. ARCHI-EPISCOPO.
In quo S. Goar accuſatus, & Archi-Epiſcopus Judex miraculo damnatus fuit.
Anno Chriſti DLXVI. Joannis III. Papæ VII. Sigeberti Regis Auſtraſiæ V.

Occaſionem huic Synodo dedit calumnia fœda, S. Goari, famâ ſanctimoniæ tum inclareſcenti, impacta, cui purgandæ S. Goar ab Archi-Epiſcopo Ruſtico per duos Legatos Alboinum, & Almannum accitus, comparet coram ſuo Metropolita, in Synodo ſedente, & inſigni miraculo tum ſuam innocentiam, tum Archi-Epiſcopi, qui calumniatoribus faciles aures dederat, imprudentiam graviſſimâ pœnâ ejuſdem demonſtrat.

Ex Mabillone in actis Ordinis S. Benedicti, Sæculo ſecundo. Quibus planè conſentit Biographus anonymus, S. Goari ſubæqualis, editus ab Hagiographis Antwerpienſibus, Tomo II. Julii. pag. 328. *aliæque vitæ S. Goaris ab iiſdem Patribus collatæ cum hac edita.*

LEgati feſtinanter venientes (*a*) ad Epiſcopum Metropolitanum, invenerunt eum in SYNODO ſedentem in ſolio ſuo, unà cum Clero; narraveruntque ei omnia, quæ eis contigerant, vel quæ facta viderant ab ipſo S. Goar. Quæ, cùm audiſſet, cum iracundiâ cœpit dicere: in quantum intelligentia cordis conſiderare valeo; conſuetudo iſtius pertinacis viri, qui ſic manè comedit & beſtias mulget, ſinè dubio deputanda eſt guloſitati, quàm caritati. Inquirendus eſt tamen, quam ob rem, vel quo humanæ laudis deſiderio hoc faciat, & utrum ex parte Dei ſit, an ex deceptione adverſarii? Vix verba complêrat, & ecce Vir Dei Goar intravit in domum, in quâ ipſe Archiepiſcopus reſidebat. Ingreſſus itaque, cœpit quaquaverſum aſpicere, ſi fortè eſſet locus, ubi ſtare poſſet diſcipulus ſuus, & cappam ſuam pendere, vel abſcondere. Diu ergò circumſpiciens, vidit in angulo domûs, quaſi ſimilitudinem fuſtis, qui certè non erat fuſtis, ſed radius ſolis, qui per feneſtrellam penetrabat interiora manſionis. Cúmque appropiâſſet ad radium ſolis, ſpeciem groſſioris perticæ prætendentis, appendit cappam ſuam ſuper ipſum radium, ibique ſtare præcepit miniſtrum ſuum. Quod cùm audiſſet Ruſticus Archiepiſcopus unà cum (*b*) Clero ſuo, dixit: Videtis nunc, quid fecit? verè, ſi hæc ex Deo feciſſet, tam manè non comediſſet, & bibiſſet, quia anteriores Sancti per eleëmoſynas & jejunia intraverunt in Regnum Dei. Hoc autem mirabile factum, quod video, quid ſit, omnimodis neſcio. Sed inde non mediocriter ſtupeo: manè comedit & bibit, beſtias mulget, cappam etiam ſuam in radio Solis ſuſpendit. Quid plura? accedat propiùs, & reddat rationem circumſedentibus, ut ſit notum omnibus, ſi ex virtute Dei hæc facit, an ex immiſſione hoſtis antiqui? cúmque interrogatus fuiſſet cultor Trinitatis, reſpondit: Deus, qui es fortis Judex, juſtus & patiens, & nôſti omnia, Tu ſcis, quòd conſentio nihil de adverſarii opere, neque conſentire cupio, neque cappam meam ex radio ſolis pendere ſcio, niſi in fuſte

[*a*] Ex Cella S. Goaris Treveros reverſi. Hæc Cella nunc eſt Oppidum Occidentali Rheni littori incubans Archi-Diœceſis Treverenſis.

[*b*] Erat igitur Synodus Diœceſana.

fuſte ruboreo, & illas cervas divinitùs tranſmiſſas per nulla maleficia mulgere volui. Inſpiratio autem Omnipotentis Dei, poſtquam ſolita fuit hora tranſacta, ità mihi inſpiravit facere, & manè caritativum cibum & potum cum his, qui ſunt membra ejus, ſumere, quatenus & lacte cervarum officio meo relevarer, & dolore corpora veſtrorum legatorum: & edulio jentaculo, matutino tempore cum pauperibus participato, adimplerem Chriſti præceptum, ſicut ipſe Dominus novit, qui omnia judicat.

Hæc Viro DEI dicente, venit puer de Clero Treverorum, nomine Leubgiſus, portans in brachio ſuo infantem tres noctes habentem, qui fuerat projectus in illam concham marmoream, ſicut eſt conſuetudo Treverorum, ubi pauperculæ fœminæ infantes ſuos ſolent jactare. Hæcque conſuetudo erat, ut quando aliquis homo de ipſis infantibus projectis miſericordiâ motus vellet curam haberi ab illis, quos Nutricarios vocant, matricularis S. Petri compararet, & illi Epiſcopo iſtum infantem præſentare deberent, & poſtea Epiſcopi auctoritas eumdem hominem de illo nutricario confirmabat.

Videns autem Ruſticus Treverorum Archiepiſcopus illum infantem portari, dicebat: modò inveſtigare poterimus ſagaci animo, ſi ex Deo ſunt ſapientia & virtutes, quas facit Goar, an ex adverſario? Si ex Deo eſt, faciat nobis cognitum, qui fuit pater ipſius infantuli, & matrem ejus denominet, & credemus. Si verò hæc facere non prævaluerit, feriatur ſententiâ capitali. Hæc autem nequaquam dixit propter cauſam ſuam, ut ipſe cognitor de ſemetipſo eſſet, ſed quia ſcelera ejus & crimina principalia jam latere non poterant.

Converſus ergò ad virum Dei dixit Goar: qui reſpondens, ait, Ecce adſum. Dixit Epiſcopus: Multa de te audivimus, ſimul & vidimus, non ego ſolus, ſed & tota plebs hic congregata. Quapropter neceſſe eſt, ut oſtendas nobis miniſterium modò tuum, ſi verum ſit, an falſum. Si verum eſt, per veram obedientiam præcipio tibi, ut facias iſtum infantem nobis innoteſcere genitorem ſuum & genitricem ſuam. Si hoc facere potes, credemus tibi, & virtutibus tuis. Sin autem: nihil tibi credere habemus.

Hæc audiens Vir Dei ſuſpiravit graviter, ac lacrymas ſinè ceſſatione fundebat, vehementer admirans, quamobrem Pontifex ſuorum vituperator operum talem ſibi inanem atque ineptam obedientiam facere præcepiſſet, & oravit Dominum, dicens: CHRISTE FILI DEI, qui temetipſum exinaniſti, & formam ſervi accipere dignatus es, fac mecum quamvis indigno, tamen tuo clientulo, miſericordiam tuam, ut cognoſcat iſte Epiſcopus, vel plebs ejus, quia te diligo, te adoro, tibi ſervire cupio, Creator, & Redemptor meus. Et hæc dicens, acceſſit ad illum hominem, qui illum infantem in brachio gerebat, & dixit ad illum: Quot noctes habet infans iſte? Reſpondit: Tres. Vir Dei Goar, elevatis oculis ac manibus in cœlum, dixit: Trinitas Sancta, Te invoco, atque te infans in nomine Trinitatis conjuro, ut genitorem tuum per nomen denomines & genitricem tuam. Similiter reſpondens infans dixit: Iſte Ruſticus Epiſcopus eſt Pater meus, & mater mea Aſflagia nuncupatur. Quo audito Epiſcopus cecidit velociter ad pedes B. Goaris, dicens: Nunc ſcio verè, & credo, Te Sanctum Dei ſervum fore, cui ſcelera mea, quæ ſic abſcondita putabam, ut nullus alius præter me, & illam mulierem, & unum puerum meum, unquam noſſe poſſet, ità ſunt tibi patefacta per ipſius nati mei verba.

Hæc audiens B. Goar, ſtupore miraculi repletus, atque quaſi in exceſſu mentis factus dixit ad eum: Heu! Heu Domine! quare per me miſerum peccata tua hactenus latentia facta ſunt manifeſta? melius quippe fuiſſet ſpontanea & ſecreta coram Deo confeſſio, quàm iſta contra votum tuum ignominioſa publicatio. Quæ licet ſit notabilis, non eſt tamen uſquequaque inutilis, nam & verba Domini, qui dixit Diſcipulis ſuis: *Nihil* (c) *eſt opertum, quod non reveletur, nec occultum, quod non ſciatur*, evidenter oſtendit eſſe veriſſima. Et tu propitiâ Divinitate ac ſalubri confeſſione, ſi pœnitueris, pro certo eripieris à maligni damnatione. Quocirca acquieſcens conſiliis meis, accipe duram & prolixam pœnitentiam ab auctoritate Sacerdotum, ut ſalveris.

Nota. *Ruſticum hunc Archi-Epiſcopum (quem Browerus ex Wandelberti vitâ S. Goaris, Sæculo nono ſcripta, ad hunc annum collocat)*

[c] Matthæi X. 26.

locat) *non ſolus Wandelbertus indicat*, *uti Illuſtriſſimus Hontbemius ſcribit* in Diſſert. de Scriptoribus Treverenſibus §. XIII. *Sed anteriores Biographi S. Goaris*, *detecti*, & *citati tum ab Mabillone Sæculo II. in Actis* Ordinis S. Benedicti, & à Joanne Pinio S. J. ad Diem VI. Julii, Tomo hujus Menſis ſecundo. *Ex quibus Pinius detegit codicem Bertinianum*, *à* ſubæquali *anonymo ſcriptum*, *collatum cum variis codicibus MSS. Biographis S. Goaris*: *adeò*, *ut inter veteres Archiepiſcopos Trevericos pauci ſint*, *tam clarè ex ſcriptis demonſtrati*, *quàm Ruſticus hic ſecundus.*

CONCILIUM METENSE.

In quo Ægidius, Remenſis Epiſcopus, ob Regem Chilpericum cæſum obtentâ vitâ, Epiſcopatûs Gradu dejectus eſt ex Sententia Concilii Epiſcoporum, Moniales verò Pictavienſes antea excommunicatæ in communionem receptæ fuerunt.

Anno Chriſti DXC. Gregorii Magni Papæ I. Childeberti Francorum in Auſtraſia Regis XV.

Ægidius, *qui particeps Regiæ cædis ferebatur*, *veniam à Childeberto Rege impetraverat*, *teſte Gregorio Turonenſi L. IX. cap. XIV. Verùm*, *cum Sunnegiſilus tormentis adactus criminis memoriam renovâſſet*, & *Ægidium complicem prodidiſſet*, *de variis etiam aliis criminibus ſuſpectum*; *Synodi examen ſubire debuit*, & *Epiſcopatu dejicitur. Ex eodem Gregorio L. X. cap. XIX.*

In hoc eodem Concilio Chrodieldis (*Chariberti Regis Filiæ*, *quæ Leuboveræ Abbatiſſæ ſuæ in Monaſterio Pictavienſi rebellis*, *cum Baſina conſobrina ſua*, & *aliis ampliùs XL. Puellis Monaſterio egreſſa*, *ad Epiſcopos*, & *Regem Guntrannum converſa*, *Abbatiſſam Leuboveram multis convitiis*, & *criminationibus laceraverat*) *cauſa inſtaurata. Epiſcopi utriuſque Regni in Concilio Pictavienſi reluctantes Moniales damnaverant*, & *excommunicaverant anno* 589. *Sed cauſa denuò examinatâ in Concilio Metenſi*, *Moniales ſupplices à Rege veniam meruerunt*, & *diverſis levioribus modis coercitæ fuerunt.*

Gregor. Turon. L. X. §. XX. Ex quo Concilii Hiſtoriam damus.

IN his tormentis Sunnegiſilus non ſolùm de morte Chilperici Regis, verùm etiam diverſa ſcelera admiſiſſe confeſſus eſt. Inter quas confeſſiones addidit, etiam Ægidium, Remenſem Epiſcopum, ſocium fuiſſe, in illo Rauchingi, Urſionis, ac Berthefridi Conſilio ad interficiendum Childebertum Regem.

Nec mora rapitur Epiſcopus, & ad Mettenſem urbem, cùm eſſet valde ab ægrotatione longinqua defeſſus adducitur, ibiq; ſub cuſtodia degens, Rex Epiſcopos arceſſiri ad ejus examinationem præcepit, ſcilicet, ut initio menſis octavi apud Viridunenſem urbem adeſſe deberent. Tunc ab aliis ſacerdotibus increpitus, cur hominem abſque audientiâ ab urbe rapi, & in cuſtodiam retrudi præcepiſſet,

ſet, permiſit eum ad urbem ſuam redire, dirigens Epiſtolas, ùt ſuprà diximus, ad omnes Regni ſui Pontifices, ut medio menſe nono ad diſcutiendum in urbe ſupradicta adeſſe deberent. Erant autem pluviæ validæ, aquæ immenſæ, rigor intolerabilis, diſſolutæ luto viæ, amnes litora excedentes. Sed præceptioni Regiæ obſiſtere nequiverunt. Denique convenientes, pertracti ſunt uſque Mettenſem urbem: ibique & præfatus Ægidius adſuit. Tunc Rex inimicum eum ſibi, regioniſque proditorem eſſe pronuntians, Ennodium ex duce (*a*) ad negotium delegit proſequendum, cujus propoſitio prima hæc fuit. Dic mihi, ô Epiſcope! quid tibi viſum fuit, ut relicto Rege, in cujus urbe Epiſcopatûs honore fruebaris, te Chilperici Regis amicitiis ſubderes, qui ſemper inimicus Domino noſtro Regi fuiſſe probatur, qui patrem ejus interfecit, matrem exilio condemnavit, regnúmque pervaſit, & in iis urbibus, quas, ùt diximus, iniquo pervaſionis ordine, ſuo Dominio ſubjugavit, tu ab eodem poſſeſſionum fiscalium prædia meruiſti? Ad hæc ille reſpondit: quòd fuerim amicus Regis Chilperici, negare non potero, non tamen contra utilitatem Regis Childeberti hæc amicitia pullulavit, villas verò quas memoras, per iſtius Regis chartas emerui. Tunc proferente eaſdem in publico, negat Rex, ſe largitum fuiſſe: requiſitúſque Otto, qui tunc Referendarius fuerat, cujus ibi ſubſcriptio meditata tenebatur, adſuit, negat ſe ſubſcripſiſſe. Conficta enim erat manus ejus in hujus præceptionis ſcripto. In hac igitur cauſa primùm Epiſcopus fallax repertus eſt. Poſthæc epiſtolæ prolatæ ſunt, in quibus multa de improperiis Brunichildis tenebantur, quæ ad Chilpericum ſcriptæ fuerant: ſimiliter & Chilperici ad Epiſcopum delatæ, in quibus inter reliqua habebatur inſertum: Quia ſi radix cujuslibet rei inciſa non fuerit, culmus, qui terris eſt editus, non areſcet. Unde prorſus manifeſtum eſt, ideò hæc ſcripta, ut ſuperatâ Brunichilde, filius ejus opprimeretur. Negavit ſe Epiſcopus has Epiſtolas vel miſiſſe ſuo nomine, vel ſuſcepiſſe à reſcripto Chilperici. Sed puer ejus familiaris adſuit, qui hæc notarum titulis per tomos chartarum comprehenſa tenebat: Unde non dubium fuit reſidentibus, hæc ab eodem directa. Deinde prolatæ ſunt pactiones, quaſi ex nomine Childeberti ac Chilperici Regis, in quibus tenebatur inſertum, ut ejecto Guntchramno Rege, hi duo Reges inter ſe ejus regnum urbéſque dividerent: Sed negavit hæc Rex cum ſuo factum conſilio, dicens: Quid tu commiſiſti patruos meos, ut inter illos bellum civile conſurgeret, unde factum eſt, ut commotus exercitus Biturigas urbem, pagúmque Stampenſem, vel Mediolanenſe Caſtrum adtererent atque depopularentur: in quo bello multi interemti ſunt, quorum, ùt puto, animæ erunt Dei judicio de tuis manibus requirendæ? Hæc Epiſcopus negare non potuit. Scripta enim iſta in regeſto Chilperici Regis in uno ſcriniorum pariter ſunt reperta: ac tunc ad eum pervenerunt, quando interemto Chilperico, theſauri ejus de Calenſi Pariſiacæ urbis villa ablati, ad eumdem delati ſunt. Cúmque de hujuſcemodi cauſis altercatio diutiùs traheretur, adfuit & Abbas Epiphanius Baſilicæ Sancti Remigii, dicens, quod duo millia aureorum, ſpeciéſque multas pro conſervanda Regis Chilperici amicitia accepiſſet: adſtiterúntque etiam & Legati, qui cum eodem ad memoratum Regem fuerant, dicentes: Quia nobis relictis, diutiùs cum eodem ſolus conlocutus eſt: de quibus verbis nihil intelleximus, niſi ſupradicti excidii proſecutionem impoſterum cognoſcentes. Hæc eo negante, Abbas qui fuerat ſemper in iis Conſiliorum arcanis particeps, locum hominémque denominat, ubi, & qui aureos, quos diximus, detuliſſet, & qualiter de excidio regionis ac Regis Guntchramni, conventum fuerat, ùt geſtum eſt, ex ordine denarravit. Quæ & ille convictus, deinceps eſt confeſſus. Hæc audientes Epiſcopi qui advocati fuerant, & in tantis malis ſacerdotem Domini contuentes fuiſſe ſatellitem, ſuſpirantes, de iis triduani temporis ſpatium deprecantur tractandi, ſcilicet ut forſitan reſipiſcens Ægidius ullum modum reperire poſſet, per quem ſe ab iis noxis, quæ ei objiciebantur, excuſare valeret: Sed inluceſcente die tertiâ, convenientes in Eccleſiam, interrogant Epiſcopum, ſi ali-

(*a*) Ennodius ante paucos annos fuerat Turonum, Pictonum, Vicojulienſium, ſeu Aturenſium ac Beneatnenſium Dux. *Eccart.*

aliquid excuſationis haberet, ediceret; at ille confuſus ait: ad ſententiam dandam ſuper culpabilem ne moremini. „ Nam ego novi me ob crimen Majeſtatis reum eſſe mortis; qui ſemper contra utilitatem hujus Regis matríſque ejus abii: ac per meum conſilium multa fuiſſe geſta certamina novi, quibus nonnulla Galliarum loca depopulata ſunt. Hæc Epiſcopi audientes, ac lamentantes fratris opprobrium, obtentâ vitâ, ipſum ab ordine ſacerdotali, lectis canonum Sanctionibus, removerunt: qui ſtatim ad Argentoratenſem urbem, quam nunc Strateburgum vocant, deductus, exſilio condemnatus eſt. In cujus locum Romulfus, filius Lupi ducis, jam presbyterii honore præditus, Epiſcopus ſubrogatus eſt, Epiphanio, Abbatis officio, qui baſilicæ Sancti Remigii præerat, remoto. Multa enim auri, argentique in hujus Epiſcopi regeſto pondera ſunt reperta. quæ autem de illa iniquitatis militia erant, regalibus theſauris ſunt inlata; quæ autem de tributis, aut reliqua ratione Eccleſiæ inventa ſunt, inibi relicta.

Altera Actio ejuſdem Synodi DE SANCTIMONIALIBUS PICTAVIENSIBUS.

§. II. In hac ſynodo Baſina Chilperici Regis filia, quam ſuprà cum Chrodielde à Communione remotam diximus, coram Epiſcopis ſolo proſtrata, veniam petiit, promittens ſe cum caritate Abbatiſſæ monaſterium ingredi, ac de Regula nihil tranſcendere. Chrodieldis autem obteſtata eſt, quòd Leoboverâ Abbatiſſâ in hoc monaſterio commorante, ibidem nunquam ingrederetur. Sed utríſque Rex veniam impertiri deprecatus eſt: & ſic in communionem receptæ, Pictavo regredi juſſæ ſunt: ſcilicet, ut Baſina in monaſterium, ùt præfati ſumus, regrederetur: Chrodieldis verò in Villa, quæ quondam Waddonis, ſuperiùs memorati fuerat, ſibi à Rege conceſſa reſideret.

Gregorius Turonenſis Lib. X. Hiſtoria Francorum §. XIX. & XX. pag. 511. Editionis Ruinarti.

Flodoardus Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis Lib. II. cap. II. ex his Binius Tom. II. Part. II. pag. 300., tum Sirmondus & juniores Synodographi.

GREGORII PAPÆ EPISTOLA AD THEODORICUM & THEODEBERTUM REGES FRANCORUM.

Anno Chriſti DIC. Gregorii Papæ anno X. Theodeberti Regis Auſtraſiæ IV.

Quòd multi per Simoniam ordinentur, tributa à prædiis Eccleſiaſticis exigantur, ex Laicis repente fiant Epiſcopi. Ut Synodum ad hæc emendanda futuram promoveant; ſtatuántque, ne Judæis Chriſtiana mancipia habere liceat.

Gregorius Theodorico & Theodeberto Regibus Francorum, à paribus.

CUm Regni veſtri nomen inter cæteras gentes gratia olim Chriſtianæ Religionis effulſerit, valde ſtudendum eſt, ut unde glorioſiores cæteris gentibus emineris, inde omnipotenti Domino, qui dat ſalutem Regibus, perfectiùs placeatis, & fidem, quam colitis, adjutricem in omnibus habeatis. Optaveramus

mus quidem, Præcellentiſſimi filii, noſtrum ad vos ſolita (*a*) dirigere viſitatione ſermonem, ut caritatis officiis paternum monſtraremus affectum; ſed quia nimium nos res contriſtat illicita, ſic unum convenit exhibere, ut aliud ſub ſilentio, quod emendatione indiget, minimè relinquamus. Quodſi diligenter attenditis, pro ſalutis veſtræ nos loqui prorſus incolumitate cognoſcetis. Fertur autem ſimoniacam hæreſim, quæ prima contra Dei Eccleſiam diabolica ſupplantatione ſurrepſit, & in ipſo ortu ſuo telo Apoſtolicæ ultionis percuſſa ac damnata eſt, in Regni veſtri finibus dominari, cùm in ſacerdotibus ſit fides eligenda cum vita. Si enim vita deeſt, fides meritum non habet, Beato Jacobo atteſtante, qui ait: *Fides* (b) *ſinè operibus mortua eſt.* Quæ enim opera eſſe valeant ſacerdotis, qui honorem tanti Sacramenti convincitur obtinere per præmium? Ex qua re agitur, ut ipſi quoque, qui ſacros ordines appetunt, non vitam corrigere, non mores componere ſtudeant, ſed divitias, quibus honor ſacer emitur, ſatagant congregare. Hinc fit etiam, ut inſontes & pauperes à ſacris ordinibus prohibiti deſpectique reſiliant: & dum innocentia pauperis diſplicet, dubium non eſt, quòd præmium illic delicta commendet: quia ubi aurum placet, ibi & vitium. Hinc igitur non ſolum in ordinatoris & ordinati animam lethale vulnus infligitur, verùm etiam Excellentiæ veſtræ Regnum, veſtrorum Epiſcoporum culpâ, quorum magis interceſſionibus juvari debuerat, prægravatur, ſi enim is dignus ſacerdotio creditur, cui non actionis merita, ſed præmiorum copia ſuffragatur, reſtat, ut nil ſibi ad honores Eccleſiaſticos gravitas, nil defendat induſtria, ſed totum auri profanus amor obtineat. Et dum vitia remunerantur honore, in locum ultoris is, qui fortaſſe fuerat ulciſcendus, adducitur, atque hinc ſacerdotes non proficere, ſed perire potiùs judicantur. Vulnerato namque Paſtore, quis curandis ovibus adhibeat medicinam? aut quomodo populum orationis clypeo tueatur, qui jaculis ſe hoſtilibus feriendum exponit? aut qualem de ſe fructum producturus eſt, cujus gravi peſte radix infecta eſt? Major ergò metuenda eſt locis illis calamitas, ubi tales interceſſores ad locum Regiminis adducuntur, qui Dei in ſe magis iracundiam provocent, quàm per ſemetipſos populis placare debuerant. Audivimus autem, quia Eccleſiarum prædia tributa nunc præbeant, & magna ſuper hoc admiratione ſuſpendimur, ſi ab eis illicita quærantur, accipi, quibus etiam licita relaxantur. Nec hoc quoque malum ſollicitudo noſtra patitur negligenter omittere, quòd quidam inſtinctu gloriæ inanis illecti, ex laico repente habitu Sacerdotii honorem arripiunt, & quod dicere pudet, & grave tacere eſt, regendi Rectores, & qui docendi ſunt, Doctores, nec erubeſcunt (*c*) fieri, nec metuunt. Ducatum animarum impudenter aſſumunt, quibus via omnis ignota ductoris eſt, & quo vel ipſi gradiantur, ignari ſunt. Quod quàm pravum, quámque temerarium ſit ſæculari etiam ordine & diſciplinâ demonſtratur. Nam dum Dux exercitûs non niſi labore, & ſollicitudine expertus eligitur, quales animarum duces eſſe debeant, qui ad Epiſcopatûs culmen immaturâ cupiunt feſtinatione conſcendere, hujus ſaltem rei comparatione conſiderent, & aggredi repentè inexpertos labores abſtineant, ne cæca honoris ambitio, & ipſis in pœnam ſit, & aliis peſtifera erroris ſemina jaciat: quippe, qui non didicerunt, quod ipſi doceant. Proinde paterno ſalutantes affectu petimus, præcellentiſſimi Filii; ut hoc tam deteſtabile malum de Regni veſtri ſtudeatis finibus prohibere, & nulla apud vos excuſatio, nulla contra animam veſtram ſuggeſtio locum inveniat: quia facientis procul dubio culpam habet, qui, quod poteſt corrigere, negligit emendare. Qua de re ut magnum omnipotenti Domino munus valeatis offerre: SYNODUM congregari præcipite, in qua ſicut Fratribus & Coepiſcopis noſtris mandavimus, præſente dilectiſſimo Filio noſtro Cyriaco Abbate, ſub anathematis debeat obligatione conſtitui, nullum pro Eccleſiaſtico Ordine aliquid unquam dare, nullum accipere, nec quemquam ex laicis ad Sacerdotium repente tranſire; quatenus hanc vobis mercedem, & hîc, & in futura vita Redemptor noſter, cujus Sacerdotes interiùs ab hoſte perire non finitis, recompenſet. Omninò præterea admirati ſumus, quòd in Regno veſtro Judæos Chriſtiana mancipia poſſidere permittitis. Quid enim ſunt Chriſtiani omnes, niſi membra Chriſti? Quorum videlicet membrorum caput

(*a*) *Solâ alii.* (*b*) Jacobi II. 18. (*c*) *Videri alii.*

put cuncti novimus, quia fideliter honoratis. Sed quam diverſum ſit, Excellentia veſtra perpendat, caput honorare, & membra ipſius hoſtibus calcanda permittere. Atque ideò petimus, ut Excellentiæ veſtræ conſtitutio de Regno ſuo hujus pravitatis mala removeat: ut in hoc vos ampliùs dignos cultores omnipotentis Domini demonſtretis, quod fideles illius ab inimicis ejus abſolvitis.

Eſt hæc Epiſtola 114. *Libri VII. Regeſti in Indictione II. ſed in Editione Pariſina Operum S. Gregorii de anno* 1705. *eſt Epiſtola CX. Lib. IX. Regiſtri pag.* 1015.

Deſcripta à Sirmondo Tomo I. Concilior. Galliæ ad annum Chriſti 599. *Chlotarii II.* 15*tum.*

Digreſſio de Conciliis Sæculi VI. extra Germaniam, quibus Epiſcopi noſtri interfuerunt.

ANno DXXXV. Synodus celebrata fuit Arverni ſub Theodeberto Auſtraſiæ Rege, in qua Canonibus XVI. de Diſciplina Eccleſiaſtica ſancitis, præter decem Franciæ Epiſcopos, ſubſcripſerunt hi ex Germania:

Nicetius, Deo propitio, Epiſcopus Eccleſiæ Treverorum, conſenſi & ſubſcripſi.

Domitianus, in Chriſti nomine Epiſcopus Eccleſiæ Colonienſis, conſenſi & ſubſcripſi.

Heſperius, in Chriſti nomine Epiſcopus Eccleſiæ Metenſis, conſenſi & ſubſcripſi.

Deſideratus, in Chriſti nomine Epiſcopus Eccleſiæ Viridunenſis, conſenſi & ſubſcripſi.

Grammatius, in Chriſti nomine Epiſcopus Eccleſiæ Vindoniſſæ (nunc Conſtantienſis) conſenſi & ſubſcripſi.

Subjicitur Epiſtola Synodica Patrum Concilii Arvernenſis, ad Theodebertum Auſtraſiæ Regem ſcripta, quâ petitur ut Clerici, aliique, qui Regum aliorum Dominio ſubjacent, poſſeſſionibus, quas in ejus Regno jure obtinent, non fraudentur.

Binius Tomi II. Parte I.

Sirmondus Tomo I. Concilior. Galliæ p. 241.

DXLIX. Kalendis Novembris, Concilio Aurelianenſi V. in Gallia celebrato, damnati fuere NESTORII & EUTYCHETIS errores, præſentibus ex Auſtraſia Epiſcopis, hac formulâ ſubſcribentibus:

Nicetius, Gratia Domini Epiſcopus Trevericæ Civitatis, conſenſum meum, vel Dominorum meorum relegi, & ſubſcripſi.

In Chriſti nomine Urbicus, Epiſcopus Civitatis Veſontienſis, conſenſi & ſubſcripſi.

In Dei nomine Rufus, Epiſcopus Eccleſiæ Octodurenſium (Martiniaci in Helvetia) conſenſi & ſubſcripſi.

Domitianus, Epiſcopus Eccleſiæ Tungrenſis, ſubſcripſi.

Deſideratus, in Chriſti nomine Epiſcopus Eccleſiæ Veredunenſis, ſubſcripſi.

Alodius, in Chriſti nomine Epiſcopus Eccleſiæ Tullenſis.

Binius Tomi II. Parte I. ex quo Sirmondus & cæteri poſteriores.

Calles, Annal. Eccleſiaſticor. Germaniæ L. VIII. No. LXXVII.

DXLIX. Paulò poſt proximam Synodum ſecuta eſt alia in Arvernis habita, in qua Aurelianenſis Concilii canones in pauciores redacti, & à X. Epiſcopis, inter quos iterum NICETIUS Treverenſis erat, confirmati ſunt.

Binius loco citato. Ex quo Sirmondus, Labbé, Tomo V. Concilior. pag. 1390.

DLV. Pariſienſi ſecundo concilio ſubſcripſit inter Franciæ Epiſcopos *Nicetius Treverenſis.*

Binius Tomo II. Parte II. Concilior. p. 202. *ex quo Sirmondus, & poſteriores*

DXC. Synodus Pictavienſis in cauſa Monaſterii Pictavienſis. Childebertus Rex (audiens Chrodieldis Filiæ Chariberti, quondam Regis, Monialis perduellis tumultum contra Leuboveram Abbatiſſam ſuam) Legationem ad Guntramnum Regem direxit, ut ſcilicet Epiſcopi conjuncti de utroque Regno (Auſtraſiæ & Neuſtriæ) hæc, quæ gerebantur ſanctione Canonica emendarent. Ob hanc cauſam Childebertus Rex (*Auſtraſia*) mediocritatis noſtræ perſonam (*id eſt: Gregorium Turonenſem Epiſcopum, cujus verba deſcribo*) cum EBREGISILO Agrippinenſi, & ipſo urbis Pictavæ, Marovco Epiſcopo, juſſit adeſſe: Guntheramnus verò Rex Gundegiſilum Burdigalenſem cum Provincialibus ſuis, eò quòd ipſe Metropolitanus huic urbi (Pictavorum) eſſet.

Gregorius Turonenſis L. X. Hiſtoria Francor. pag. 503. *Edit. Ruinarti.*

Subjungit & Judicium Epiſcopale Regibus miſſum, quo Abbatiſſa depoſita reſtituitur, & Moniales perduelles à communione ſuſpenduntur.

Binius Concil. Tomo II. Parte II. pag. 299. *ſed refert ad annum Chriſti* 593. *ſub Gregorio Magno & Childeberto Rege.*

DXC. DXIC. Kalendis Martii varii conventûs habiti fuere à CHILDEBERTO cum optimatibus & leudis ſuis (quos inter Epiſcopi ordinariè erant) Antonaci (*Andernaci*) Trajecti ad Moſam, & Coloniæ.

In his Conventibus nonniſi politica pacis, & belli negotia tractabantur: Duo tamen in iis, & ex iis adnotanda ſunt pro Eccleſia & Eccleſiarum bono.

Primum, In Conventu Antonacenſi Decretum fuit, ut qui Epiſcopum prædicantem noluerit audire, & excommunicatus fuerit, primò perennem condemnationem apud Deum ſuſtineat. 2. Inſuper de Palatio Regio ſit omninò extraneus. 3. Omnes facultates ſuas Parentibus [a] legitimis amittat, qui noluerit Sacerdotis ſui medicamenta ſuſtinere.

(a) *Parentibus* ponitur pro Agnatis.

Secundum. In Conventu Colonienſi fuère decretæ pœnæ Diem Dominicum non obſervantibus. „ Die Dominico ſimiliter placuit obſervari, ut ſi quiſcunque ingenuus, excepto, „ quod ad coquendum, vel manducandum pertinet, opera alia in die Dominico facere præſumpſerit, ſi Francus fuerit, ſolidos quindecim componat; ſi Romanus, ſeptem & dimidium; Servus verò, aut tres ſolidos reddat, aut de dorſo ſuo (b) componat.

(b) Fuſtigatione puniatur.

Baluzius Tomo I. Capitular. pag. 17. 18. 19.

SÆCULUM SEPTIMUM.

GREGORII PAPÆ EPISTOLA AD THEODORICUM REGEM FRANCORUM.

Anno Chriſti DCI. Gregorii Papæ XII. Theoderici Regis Burgundiæ VI.

Iterum hortatur ad Synodum convocandam & Monachos in Angliam directos commendat.

Gregorius Theodorico Regi Francorum.

EXcellentiæ veſtræ index cordis Epiſtola quanta in vobis fulgeat cum Regia poteſtate prudentia, ita luculenti copia ſermonis edocuit, ut dubium eſſe non valeat, quidquid laudabile de vobis fama narraverit. Et quoniam adhortationem noſtram adeò Regiis animis veſtris per laudis prædicamenta placuiſſe ſignaſtis, ut quidquid ad Dei noſtri cultum, quidquid ad Eccleſiarum reverentiam, quidquid ad honorem pertinere cognoſcitis ſacerdotum & ſtudioſe ſtatui, & velitis in omnibus cuſtodiri: iterata vos pro veſtra magis mercede ad hortatione pulſamus, ut congregari SYNODUM jubeatis, & ſicut dudum ſcripſimus, corporalia in ſacerdotibus vitia, & Simoniacæ hæreſeos pravitatem omnium Epiſcoporum definitione damnari, atque de Regni veſtri finibus amputari faciatis, nec plus illic pecuniam obtinere, quàm præcepta Dominica permittatis. Nam cùm omnis avaritia (a) idolorum ſit ſervitus, quiſquis hanc & maximè in dandis Eccleſiaſticis honoribus, vigilanter non præcavet, infidelitatis perditioni ſubjicitur, etiamſi tenere fidem, quam negligit, videatur. Sicut ergo contra exteriores hoſtes, ita quoque contra interiores animarum adverſarios ſtudete eſſe ſolliciti: ut per hoc, quod Dei noſtri inimicis fideliter repugnatis, & hic feliciter ipſius protectione regnetis, & ad æterna poſtmodum gaudia ejus duce gratia veniatis. Quanta præterea bona Reverendiſſimo fratri & Coepiſcopo noſtro Auguſtino ad Anglorum gentem proficiſcenti Excellentia veſtra præbuerit; revertentes ab eo quidam monachi retulerunt, unde uberes gratias referentes petimus, ut his quoque monachis, qui ad eum directi ſunt, ſuffragia veſtra copiоſiùs præbere,

(a) Gratianus 1. Qu. 1. C. 20. cùm omnis.

bere, atque eos ad proficiſcendum juvare dignemini, ut quanto beneficia veſtra eis ampliùs adhibetis, tanto majorem viciſſitudinem ab omnipotente Deo, cui ſerviunt, expectetis. Menſe Julio Indictione IV.

Eſt hæc Epiſtola S. Gregorii Papæ 53tia Libri IX. in nova Editione Pariſina anni 1705. Lib. XI. Indict. IV. N. 59.

Relata à Sirmondo Tomo I. Conciliorum Galliæ ad A.C. 601. Chlotarii II. XVI.

GREGORII PAPÆ EPISTOLA

AD

THEODEBERTUM REGEM FRANCORUM.

Anno Chriſti DCI. Gregorii Papæ XII. Theodeberti Auſtraſiæ Regis VI.

Hortatur ad Synodum congregandam, & Monachos ad Angliam convertendam miſſos commendat.

Gregorius Theodeberto (a) Regi Francorum.

QUi paternæ adhortationis verba libenti animo ſuſcipit, & ſinu cordis amplectitur, emendatorem ſe vitiorum fore proculdubiò profitetur. Ex qua re ſatis nos Excellentiæ veſtræ certos reddit abſoluta promiſſio. Nam ejus, quem idoneum ad ſolvendum eſſe cognoſcimus, verba pro pignore retinemus. Itaque Excellentia veſtra Dei noſtri mandatis inhærens, ſtudium ad congregandam SYNODUM pro ſua mercede adhibere dignetur, ut omne à ſacerdotibus corporale vitium, & Simoniaca hæreſis, quæ prima in Eccleſiis iniqua ambitione ſurrexit, poteſtatis veſtræ imminente cenſurâ, *Concilii definitione* tollatur, & abſciſſa radicibus amputetur: ne ſi plus illic aurum quàm Deus diligitur, qui modò tranquillus in ſuis præceptis deſpicitur, iratus poſtmodum in vindicta ſentiatur. Et hæc quidem, quia pro vobis loquimur, idcirco imminere ſæpius non ceſſamus, ut prodeſſe excellentiſſimis ac dulciſſimis filiis noſtris vel importunitate poſſimus. Nam Regno veſtro per omnia proficit, ſi quod contra Deum in illis partibus geritur, emendatione Excellentiæ veſtræ corrigatur. Quanta præterea bona proficiſcenti ad Anglorum Gentem Reverendiſſimo fratri, & coepiſcopo noſtro Auguſtino Excellentia veſtra impenderit, referentibus quibuſdam Monachis, qui ab eo reverſi ſunt, cognovimus, de qua re maximas gratias exolventes petimus, ut & Monachis præſentium portitoribus, quos ad eundem Fratrem noſtrum direximus, veſtra uberius beneficia miniſtretis: quatenus dum vobis patrocinantibus nullas illic difficultates invenerint, ſed cœptum iter facilè Chriſto juvante peregerint, uberiorem mercedis veſtræ fructum, ante Dei noſtri oculos faciatis. Menſe Julio indictione IV.

Eſt hæc Epiſtola S: Gregorii Magni 54ta Lib. IX. ſed in Editione Pariſina 1705. eſt Epiſtola LX. Libri IX. indictione IV. Relata à Sirmondo Tomo I. Conciliorum Galliæ pag. 455. ad annum Chriſti 601. Chlotarii II. Regis 16tum.

Con-

(a) Théodebertus, Auſtraſiorum Francorum Rex, & Filius natu major poſtponitur in Epiſtola *antecedente* Theodorico Fratri ſuo, Burgundionum Regi, eâ de causâ, quia Nuntii literarum bajuli Româ in Franciam venientes priùs Theodoricum in ſua Regia Cabilloni reſidentem adituri erant, quàm Theodebertum Mettis in Metropoli Regni Auſtraſiæ. *Hæc conjectura Clmi Hadriani Valeſii rerum Francicarum Lib. XVI, & Guſſanvillæ & Benedictinorum, qui ultimam Editionem Operum S. Gregorii accurarunt anno* 1705.

CONCILIUM CONSTANTIENSE.

Mortuo Gaudentio (a) Conſtantienſi Epiſcopo, Gunzo Dux Alemanniæ, Synodum Epiſcoporum cogit, & S. Gallum deſignat Epiſcopum; quo ſe excuſante, & varias cauſas allegante, Joannes à S. Gallo Epiſcopus deſignatus, Cleri, & Populi votis eligitur.

Anno Chriſti DCXVI. Deusdedit Papæ III. Lotharii Monarchæ Francorum III.

Ex Surio ad Diem XVI. Octobr. & Goldaſto Rerum Alemannicarum Tom. I. Part. II.

POſt hæc Dux, ſæpè jam dictus, per Epiſtolam ſuam Virum Dei rogavit, ut ad Conſtantiam oppidum perveniret, ad eligendum, qui eidem ſedi præficeretur, antiſtitem. Advocavit autem Auguſtodunenſem, & Virdunenſem Epiſcopos cum multitudine Clericorum. Nemidone etiam, quæ à modernis Spira vocatur, venire fecit Epiſcopum: nec non per Nuncios & Epiſtolas ſuas totius Alemanniæ Presbyteros, Diaconos, univerſásque Clericorum copias, generaliter die denominata, id eſt, proximâ Paſchæ Dominicâ, apud Conſtantiam convenire præcepit. Ipſe quoque cum Principibus & Comitibus ſuis huic intererat conventui. Cúmque hæc Synodus tantæ multitudinis celebraretur acceſſu, & trium ſpatio denunciaretur futura dierum, Beatiſſimus Gallus, Divino plenus conſilio, aſſumptis Joanne & Magnoaldo, Diaconatùs officio ſublimatis, perrexit ad oppidum: ingreſſóque eo locum Concilii, Dux hujuſmodi verba profudit: Deus omnipotens, cujus providentiâ totum corpus Eccleſiæ augmentatur, & regitur: per interventionem & meritum Beatæ Mariæ ſemper Virginis, in cujus honore locus iſte conſecratus eſt, effundat hodie ſuper nos Spiritum Sanctum ad eligendum Pontificem, qui ad regendam plebem fidelium ſit idoneus, & ad gubernandam Eccleſiam DEI Paſtorali ſit diligentiâ plenus. Admonuit deinde Pontifices & omnem Clerum, ut juxta ſaluberrima canonum decreta, Rectorem Eccleſiæ providerent. Cœperunt autem omnes Clerici ad invicem dicere: Gallus iſte teſtimonium habet bonum ab omnibus, qui ejus vitam noverunt: In Scripturis Divinis Scientiæ culmen obtinuit, & in omni vitæ honeſtate ſapientiæ luce refulget: Juſtitiæ autem vitæ caſtitatem corporis ſociavit, manſuetudinem cum humilitate poſſedit: continentiæ verò ſalutari patientiam junxit. Largitor eſt eleemoſynarum, orphanorum Pater, in viduarum ſolatiis alacer. Hunc omnium Sectatorem virtutum decet eſſe Paſtorem populorum. His auditis, Dux dixit ad illum: Audis, quid iſti loquuntur & affirmant? Sanctus Pater reſpondit: Bene quidem dicunt: utinam verum eſſet, quod fatentur. Cùm autem invicem talia tractant, neſciunt in canonibus eſſe prohibitum, ne aliqui de locis ſuis commigrantes, aliis facilè ordinentur in locis. Eſt verò mecum Diaconus quidam nomine Johannes, vicinorum indigena locorum, cui meritò teſtimonium, quod iſti mihi dederunt, poteſt aptari. Hunc Divino credens electum judicio, vobis offero, promovendum.

Cúmque hac atteſtatione Vir Sanctiſſimus in Johannem cunctorum concitaret amorem (neque enim aliud de illo credere poterant, quàm quod vir Deo charus aſſeruit) Dux Diaconum venire fecit in medium: Tu es, inquiens, Joannes Diaconus? Et reſpondit: Ego planè. Unde, ait, ducis propaginem generis? & dixit: in Rhetiâ Curienſi mediocri natalium digniate ſum pro-

(a) Mortem Gaudentii Epiſcopi CRUSIUS refert ad annum Chriſti DCL. ECCART Rerum Franciæ L. XI. N. XVIII. ad A. C. DCXXII, Sigiſmundus Calles in Annalibus Eccleſiaſticis Germaniæ ad annum D. XVI.

procreatus. Dux verò ad illum: Poteſne, inquit, pontificalis infulæ pondus ſubire? Tunc venerabilis GALLUS ſe pro filio reſponſurum promiſit. Et dum hæc mutuo ſermonum commercio pertractarent, ſubtraxit ſe Diaconus, & fugiens, latibulum quæſivit in Eccleſiâ Sancti Stephani Martyris, quæ eſt extra oppidum. Secuti ſunt autem ſacerdotes cum plebe, & apprehenſum, lachrymis perfuſum felicibus, licet renitentem, in præſentiam Pontificum pertraxerunt & Ducis: & levaverunt omnes pariter vocem, dicentes: Joannem elegit ſibi Dominus Pontificem hodie: & reſpondit omnes populus, Amen. Epiſcopi itaque duxerunt eum ad altare, & ſolenni benedictionis officio ordinaverunt antiſtitem. Conſummatóque ſacræ promotionis miniſterio, rogaverunt eum, ſacrificii ſalutaris celebrare myſteria. Præmiſſis ergò ex more divinæ libationis initiis, poſt lectionem Evangelii rogaverunt venerabilem Gallum, ut multitudini, quæ aderat, verbi officio ſacræ inſtructionis pabulum miniſtraret. Qui aſſumpto Joanne Epiſcopo, gradum aſcendit, eo videlicet pacto, ut ipſe quidem ædificationis inſtrumenta colligeret, Epiſcopus verò ad utilitatem barbarorum bene prolata interpretando transfunderet. Cœpit ergò verbum facere de initio creaturarum, & Adæ peccatum, pro quo depulſus eſt de paradiſo, commemorare. Tranſiens inde ad diluvium, Patriarcharum conſequenter tempora perſtrinxit & actus. Egreſſum quoque filiorum Iſraël de Ægypto, & tranſitum per mare rubrum, legiſque lationem per Moyſen, & cœleſtis alimenti miracula replicavit. Regum deinde ſucceſſiones & tempora Prophetarum breviter attingens, adventûs Dominici tempus retexuit. Baptiſmum etiam Salvatoris, & mirabilium ejus gloriam commemorans, Crucis ignominiam cum impiis inſectationum generibus veraci relatione ſubjunxit. Hæc audientes Eccleſiæ Paſtores, cum populi multitudine lachrymas ſuderunt uberrimas, & ad invicem dixerunt: verè Spiritus Sanctus locutus eſt hodie per os viri iſtius. Ille verò prædicationem perduxit uſque ad reſurrectionem Chriſti, & in commemoratione Generalis Judicii terminavit. Omnes ergò, qui aderant, alacri mentis exultatione repleti, benedicebant Dominum, & ad ſua cum gaudio remeabant. Doctor itaque venerabilis manens apud Joannem Epiſcopum ſeptem diebus, inter multa ſalutiferæ conſolationis verba, hæc ſæpiùs inculcavit: Quem Deus elegit, homo non deſpiciet: ſed erit omnium veneratione ſublimis, quem divinum commendat judicium. Deinde acceptâ ab eo benedictione, reverſus eſt ad Cellulam ſuam. Epiſcopus autem juſſit his, qui rebus Epiſcopi præerant, ut ad virum Dei cum ſibi ſubjectis venirent, & ejus obtemperarent juſſioni.

Walafridus Strabo in vita S. Galli editus à Surio ad Diem XVI. Octobris.
Acta Ss. Ordinis S. Benedicti. Tomo II. pag. 243. à Mabillone edita.

CONSILIUM PROCERUM
ET EPISCOPORUM MOGUNTIÆ,
Quo audito Dagobertus Rex donat Amando civitatem Laudemburg ad Baſilicam S. Petri Wormaciæ.
Anno Chriſti DCXXXVI. Honorii Papæ XI. Dagoberti Primi VI.

Dagobertus Rex Francorum. Cunctos nôſſe volumus, qualiter nos de remedio animæ noſtræ & de futurâ retributione cogitantes, omnino propoſuimus in animo noſtro, Eccleſias Dei de allodiis noſtris cohæredes facere, & loca Sanctorum augmentare. De hoc tulimus bonum *Conſilium Procerum* noſtrorum, Pippini, qui eſt major domûs, Arnolfi Metenſis Epiſcopi, Humberti (b) Colo-

(b) Pro Chuniberti. *Cuniberchus legit Schannatus*. Varia eſt enim ejus vocis ſcriptura in variis diplomatibus.

Colonienſis Archiepiſcopi : & inde miſericordiam Domini conſequi & ejus Sanctorum ſuffragia promereri confidimus. Ideo omnes Dei Fideles & noſtri præſentes, & futuri, recognoſcite, qualiter omnes res juris noſtri in pago Laudemburgenſi (*c*) & quidquid ad noſtrum uſum ambulare viſum eſt, & omne, quod ad fiſcum noſtrum hactenus pertinebat (excepto ſtipe & comitatu) ex eo nihil dimittentes, tradimus totum ex integro, magnum & parvum, ad baſilicam S. Petri Apoſtoli, quæ eſt in Wormatia civitate conſtructa, cui præeſt Dominus vir Apoſtolicus Amandus: hoc eſt, quod tradimus, civitatem noſtram Laudemburg, palatium noſtrum, ædificia, mancipia, vineas, terras cultas & incultas, agros, prata, campos, omne ſylvaticum in ſylvis Otenwaldt, cum omni utenſilitate in omni pago Laudenburgenſi, & undique intranti, in paſcuis, inter-amnibus, aquas aquarumque decurſus, piſcationibus, quæſitis & inquirendis, omne theloneum, mercatum, & quidquid dici aut nominari poteſt, ſicut prius ad noſtrum uſum ambulare videbatur, ſic in antea ad præſcriptam Baſilicam pro æternæ mercedis augmento poſſidendum donavimus, & ſub integrâ immunitate omnia ad eandem Baſilicam pertinentia præceptione noſtrâ à novo confirmamus, ſicuti priori anno immunitatis tuitionem dedimus omnes villas, facultates, ſeu Abbatias, & quidquid ad ipſam civitatem Wormatiam aſpicere videtur: ut nullus Judex publicus, nec cauſas audiendas, nec freda exigenda, nec homines ipſius Eccleſiæ tam ingenuos, quàm & ſervientes diſtringendo, nullum impedimentum audeat facere, niſi pro parte ipſius Eccleſiæ, vel ipſe Pontifex Amandus, aut Succeſſores hoc habent conceſſum atque indultum, quieto ordine poſſidere atque dominari, quod partibus Fiſci noſtri fuit conſuetudo reddendi. Et ut authoritas hæc firmior ſit, manu noſtrâ ſubſcriptionibus ſubditis illam decrevimus roborare.

DAGOBERTUS REX FRANCORUM.

GODEFRIDUS recognovit.

Datum ſub Die XI. Kalend. Octobris, Anno Regni noſtri VI. Actum Moguntiæ Palatio noſtro, feliciter ſatis.

Freberus de Lupoduno pag. 17.
Schannatus in Hiſtoria Eccleſiæ Wormatienſis pag. 309.

(*c*) *Lupoduni verum ſitum & nomen vindicavit Cl. Marquardus FREHERUS ſpeciali Opuſculo edito* : nunc Ladenburg vulgò audit.

SIGEBERTUS III.

REX,

Fundat Monaſterium Caſeconguidinenſe, in Diœceſi Trevirenſi cum conſilio Epiſcoporum & Procerum.

Anno Chriſti DCXLIV. Theodori Papæ III. Sigeberti III. Regis Auſtraſiæ anno XI.

(*a*) SIgebertus Rex Francorum viro Inluſtri (*b*) Grimoaldo Majori Domûs. Singulariter ac per cuncta feliciter ad mercedis noſtræ augmentum credimus pertinere, ſi larga munera ſummi Dei omnipotentis devotâ mente offerre non

(*a*) Sigebertus III. Dagoberti primi Filius, ſecundò genitus anno 629. Auſtraſiæ Rex fit anno 633. moritur 656.

(*b*) Grimoaldus, Pippini Landenſis Filius, poſt annum 642. Major Domûs Franciæ, vacillante jamrum & inclinata Regia primæ ſtirpis auctoritate.

non dubitemus, quia tunc Regia poteſtas ſuum cultum corroborare videtur, quando ex propriâ voluntate compendia ſervorum Dei deſtinare non dubitat. Ideóque de devotione animæ noſtræ, cum Conſilio magnificorum Apoſtolicorum (c) Cuniberti, (d) Gudonis, vel illuſtrium virorum Grimoaldi, Bobonis, Adalgiſili, Monaſterium regulare in honore Patroni noſtri Petri, Pauli, Johannis vel cæterorum Martyrum, in terra noſtra, ſylva Arduenſe, in loco, qui dicitur (e) Caſegonguidinus, quem Seſomires fluvius cingere videtur, & ex noſtræ largitatis munere juxta Patrum traditionem Cœnobium volumus conſtruere, & ibidem Deo auſpice (f) Remaclum Abbatem conſtituimus, qualiter ibidem ſecundùm ordinem & monita antiquorum Patrum converſari debeant: ſic tamen, ut de ipſa caſtra vel ripa fluminis in directum (g) levas tres de noſtra ſylva (h) Uriacienſe cum ipſa venna Dominica, quæ dicitur Arnulfi, cum Probardo de Badone vel junioribus eorum, qui ibidem ſervire videntur, die præſente conceſſimus ad poſſidendum. Similiter de ſuo ipſo caſtro ex alia ſylva Dominica, alias tres levas, & in directum item tres aslevas, nec non & aliam venellam in fluvio nuncupante Aliſna, ubi illa petra pro quadrata eſt. Hæc omnia ad uſus eorum ſervorum Dei ex unitate noſtra viſi ſumus condonâſſe; ut habeant, poſſideant, ſuiſque poſteris Spiritualibus derelinquant, ut potius eis delectet attentius pio Domino preces inceſſabiliter fundere. Et ut præceptio firma atque inviolata permaneat, manûs noſtræ ſubſcriptionibus ſubter eam roborari decrevimus.

Henſchenius in actis SS. ad Diem 1. *Februarii primus edidit MS. hoc diploma, acceptum ab Gourneſio Presbytero Oratorii pag.* 234.

Miræus Operis Diplomatici Tomo III. pag. I. ex quo Illmus Hontheimius Tomo I. Hiſtor. Treverenſ. ſed variâ lectione ab Henſchenii Editione.

D 2 MAR-

(c) Colonienſis Archi-Epiſcopi.
(d) Mereoſis Epiſcopi.
(e) *Caſegonguidinus:* hodiedum Cougnon in Ducatu Luxemburgenſi, Archi-Diœceſis Treverenſis, ſuper fluvium Somey olim Seſomires vel Seſmarus.
(f) *Remaclum*, genere Aquitanum, S. Eligii Diſcipulum primum è Solemniacenſi Monaſterio Monachum evocatum ad Abbatiam Caſæcongguidunenſem regundam, dein Abbatem Malmundarienſem ac Stabulenſem, demum Epiſcopum Tongrenſem, ſeu Leodienſem. *Notkerus & Harigerus Biograph. S. Remacli.*
(g) *Levas*, pro Leucas, imò Bannleucas. Du Freſne in gloſſario barbaro.
(h) *Uriacenſe*: Foreſtum d'Urés *ſupra Bullonium.*

MARTINI PAPÆ
EPISTOLA
AD AMANDUM, EPISCOPUM TRAJECTENSEM.

Diſſuadet, ne Epiſcopatum abdicet. Mittit Acta Synodi Romanæ, ut ab Epiſcopis Galliæ congregatâ Synodo confirmentur. Monet, ut Sigeberto Regi ſuggerat de mittendis in urbem Epiſcopis, qui legatione ad Imperatorem fungantur.

Anno Chriſti DCIL. Martini Primi Papæ I. Sigebertii III. Regis XVI.

Dilectissimo Fratri Amando Martinus.

FRaternitatis tuæ ſtudio pietatis congeſtam Epiſtolam ſuſcipientes, animos noſtros relevari cognoſcimus. Quippe quoniam hujus ſæculi fluctivagas atque tranſitorias deſpicientem oblectationes, illa quæ perpetua & ſublimia dona pro Domini Dei noſtri obſequiis tribuuntur, appetere certum eſt. Ex relatione igitur, juxta tenorem tuæ fraternitatis Epiſtolæ, (*a*) præſentium latoris, laborum tuorum certamen cognovimus: ex quibus cœleſtis Patriæ aſcenſu, humiliatis mentibus, atque contritis corporibus, vobis futurorum gaudiorum largienda ſunt munera. Nam cùm ſit nulli omninò comparationi coæquandum, quod à creatore noſtro pro bonis ſervitiis repenſatur, dum brevi atque parvo temporis ſpatio finiuntur labores, quos pro dilectione ipſius ſuſtinemus, conſideratione refrigerii nos oportet libenti animo tolerare præſentis vitæ anguſtias. Sed quantùm nobis laborum veſtrorum operatio magnam gaudii ubertatem inducit, tantùm pro duritia ſacerdotum gentis illius conterimur, quòd poſtpoſitis ſalutis ſuæ ſuffragiis, atque Redemptoris noſtri contemnendo ſervitia, vitiorum fœtoribus ingravantur: quibus ad præparandam ſalutem quandoquidem tantùm nos neceſſe eſt importunis prædicationibus imminere, quantùm nos perfectæ negotiationis creditorum nobis talentorum duplicat aſſignatio, atque Dominicæ vocis ad ſuſcipiendam ejus requiem perſuadet aſſertio. Suggeſtum eſt namque nobis, eò quòd Presbyteri, ſeu Diaconi, aliique ſacerdotalis officii, poſt ſuas ordinationes in lapſu coinquinantur: & propterea nimio moerore fraternitatem tuam adſtringi, velléque paſtorale obſequium pro eorum inobedientia deponere, & vacationem ab Epiſcopatûs laboribus eligere, & in ſilentio atque otio vitam degere, quàm in his, quæ tibi commiſſa ſunt permanere, dicente Domino, *Beatus* (b), *qui perſeveraverit uſque in finem.* Unde námque beata perſeverantia, niſi de virtute patientiæ? quia ſecundùm Apoſtolicam prædicationem, *Omnes* (c) *qui voluerint in Chriſto piè vivere, perſecutiones patientur.* Ideóque, frater chariſſime, non vos afflictionum amaritudo à pio mentis veſtræ propoſito coarctet recedere, conſiderans quanta pro abſolutione noſtri & liberatione, creator Dominus noſter pertulerit, quibúsque

(*a*) Eſt igitur hæc Papæ Martini reſponſoria ad Epiſtolam, ab Amando Trajectenſi Romam miſſam, quæ periit.

(*b*) Matthæi X. 22. XXIV. 13.

(*c*) II. Timoth. III, 12.

que ſe contumeliis afficiendum tradiderit, ut nos à vinculis diabolicæ poteſtatis liberaret. Propterea nullatenus in hujuſmodi peccato delinquentibus ad deſtructionum Canonum compaſſionem exhibeas. Nam qui ſemel poſt ſuam ordinationem (*d*) in lapſum ceciderit, deinceps jam depoſitus erit, nullúmque gradum ſacerdotii poterit adipiſci: Sed ſufficiat ei, lamentationibus, fletibúſque aſſiduis quouſque advixerit in eadem pœnitentiâ perdurare, ut commiſſum delictum divinâ gratiâ extinguere valeat. Si enim tales quærimus ad ſacros ordines promovendos, quibus nulla ruga, nullúmque vitæ contagium mentes & corpora præpediat: quanto magìs, ſi poſt ordinationem (*e*) ſuam quiſpiam in lapſum ceciderit, & prævaricationis peccato deprehendatur obnoxius, omnino prohibendus eſt, cum manibus lutulentis atque pollutis myſterium noſtræ ſalutis tractare? ſitque hujuſmodi ſemper, juxta Sacrorum Canonum ſtatuta, in hac vita depoſitus, ut ab illo, qui mentis interiora ſcrutatur, nullámque de ovibus errare congaudet, dum adſpexerit ſinceram pœnitentiam ejus, in terribili judicio habeat reconciliatum. Ideóque iterum hortamur caritatem tuam, exemplo ejus, qui pro nobis pati & mori voluit, promptos vos in cunctis ejus ſervitiis permanere. Neque pigeat vos temporales cruciatus pro Chriſti nomine ſuſtinere: ſed emolumenta futuræ remunerationis hujus Sæculi vexationes tolerare perſuadeant. Scriptum namque eſt, (*f*) *Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini invocabo.* Tantum enim à nobis exigitur, quantum poſſumus famulatûs noſtri obſequio commodare. Cúmque cuncta quæ nobis ad confortandos fraternitatis veſtræ animos poterant miniſtrari, largiente ſupernæ Majeſtatis Clementiâ vobis ſint procul dubio manifeſta, reſtat, ut de aliis, quæ nos per ſua ſcripta conſuluit, fraternitati veſtræ ſignificemus.

Credimus etenim ad vos perveniſſe, quomodo in conturbatione rectæ fidei, & Catholicæ Eccleſiæ conculcatione, ante hos annos plus minus quindecim, à Sergio (*g*) Epiſcopo Conſtantinopolitano, in auxilio habente tunc imperantem Heraclium, execranda & abominanda hæreſis pullulavit, Apollinariſtarum & Severianorum, Eutychianiſtarum atque Manichæorum errorem renovans: quam ſucceſſor ejus Pyrrhus, idémque Epiſcopus, qui ambitionis faſtu Conſtantinopolitanam ſedem arripuit, in deterius auxit. Pro quâ re ſæpius Apoſtolica ſedes perſuaſionibus, conteſtationibus, atque increpationibus plurimis admonuit eos, quatenus ab hujuſmodi errore recederent, & ad lumen pietatis, ex quo lapſi ſunt, remearent. Et non ſolùm hoc facere nullatenus voluerunt: ſed & nunc ſucceſſor ejus Paulus, temerator fidei, Epiſcopus Conſtantinopolitanus, aliud nequius excogitavit in præjudicium Catholicæ fidei conamen, quaſi quæ à deceſſoribus ſuis hæreticè expoſita fuerunt deſtruens; & imperialem typum, ſacrilego auſu, totiùs plenum perfidiæ, à Clementiſſimo Principe noſtro fieri perſuaſit, in quo promulgatum eſt, ut omnes populi Chriſtiani credere debuiſſent. Ideòque neceſſe habuimus, ne pro quadam negligentiâ & animarum detrimento, quæ nobis commiſſæ ſunt, culpæ reatu adſtringamur, cœtumque generalem fratrum & Coepiſcoporum noſtrorum in hac Romanâ civitate congregare. In quorum præſentiâ (*h*) memoratorum hæreticorum ſceleroſa conſcripta examinata, atque denudata ſunt, & Apoſtolico mucrone, patrúmque definitionibus, uno ore, unóque Spiritu condemnavimus: ut cognoſcentes univerſi errorem, qui in eis continetur, eorum pollutione nullatenus maculentur. Unde prævidimus volumina geſtorum Synodalium in præſenti vobis dirigere, unà cum Encyclia (*i*) noſtra. Ex quorum ſerie omnia ſubti-

(*d*) Diſtinctione L. Cap. Qui ſemel poſt.
(*e*) Diſtinct. L. Cap. Si poſt ordinationem.
(*f*) Pſal. CXV. 12. 13.
(*g*) Setgius Patriatcha Cooſtantinopolitanus obiit 639.
Pyrrhus ejuſdem in eadem Cathedra Succeſſor.
Paulus II. hujus Succeſſot obiit anoo 651.
(*h*) Martious Papa anno 649. Romæ in Laterano Synodum CV. Epiſcoporum coëgit contra Monothelitas, quorum acta mittit Amando Epiſcopo.
(*i*) Encyclia dicitur Epiſtola ad omnes vel plurimos Epiſcopos ſcripta. Admirare hîc vigilantiam Apoſtolicæ Sedis, exempla actorum hujus magnæ Synodi ad omnes Epiſcopos ultrò mittentis, unà cum Literis Encyclicis.

liter poteſtis addiſcere, & tenebras illorum nobiſcum, ùt filii lucis, extinguere. Idcirco ſtudeat fraternitas tua omnibus eadem innoteſcere, ut tam abominandam hæreſim nobiſcum execrentur, quámque ſuæ ſalutis Sacramenta addiſcere valeant, atq; SYNODALI conventione omnium fratrum & Coepiſcorum noſtrorum partium illarum effecta, ſecundùm tenorem Encyclæ à nobis directæ, ſcripta unà cum ſubſcriptionibus veſtris nobiſmet deſtinanda concelebrent, confirmantes atque conſentientes eis, quæ pro orthodoxâ fide, & deſtructione hæreticorum veſaniæ, nuper exortæ à à nobis ſtatuta ſunt. Et Sigebertum Præcellentiſſimum filium noſtrum Regem Francorum, pro ſuæ Chriſtianitatis remedio conſultiſſimè admone atque precare, dirigere nobis ex corpore fratrum noſtrorum dilectiſſimos Epiſcopos, qui ſedis Apoſtolicæ legatione, divinâ concedente propitiatione, fungi debeant; & quæ in noſtro Concilio peracta ſunt, cum his Synodalibus apicibus veſtris, ad Clementiſſimum Principem noſtrum ſinè dubio adſportare, ut noſtrorum laborum particeps effectus, mercedis cumulum adipiſci valeat, & ſui Regni protectorem inveniat eum, cujus cauſa flagitari dignoſcitur. Hoc namque & in ejus Epiſtolâ exhortari eum cognovimus. Reliquias verò Sanctorum, de quibus præſentium lator nos admonuit, dari præcepimus. Nam codices jam exinaniti ſunt à noſtra Bibliotheca (*k*) & unde ei dare nullatenus habuimus: tranſcribere autem non potuit, quoniam feſtinanter de hac civitate regredi præparavit. His igitur prælibatis, quæ à nobis per Epiſtolam vobis ſcripta ſunt effectui mancipari fraternitatem veſtram hortamur. Deus te incolumem cuſtodiat, dilectiſſime frater.

Binius Tomo II. Parte II. pag. 479. *ex actis Synodi Lateranenſis conſultatione quinta, ſeu ſecretario V. ex quo Sirmondus & poſteriores Synodographi.*

(*k*) Obſerva, quoties Exemplaria hujus Synodi tranſcripta, tranſmiſſa per Eccleſiam fuerint, ut Pontifex dicat, evacuatam fere, vel exinanitam bibliothecam Romanam: ſemper tamen paratus ad commodandum codicem hunc denuò deſcribendum, cuicunque libuerit.

DIGRESSIO

De Legibus Eccleſiaſticis Sæculi VII.

ECcleſiæ Catholicæ Leges, quas *Canones* vocamus, nonniſi à Præpoſitis Eccleſiarum expectandæ ſunt, ac petendæ, & ſubditis oviculis obſervandæ. Præpoſiti autem Eccleſiarum antonomaſticè ſunt Epiſcopi, Apoſtolorum Succeſſores, ſive intra, ſive extra Concilium, & inter Epiſcopos Princeps PETRUS, Petrive Succeſſores.

At hoc Sæculo VII. Chriſtiano, Chriſtiani Reges & Principes in Occidente, quà Advocati & Tutores Eccleſiarum & Eccleſiaſticorum, varias Leges condiderunt, Eccleſiæ Catholicæ perhonorificas, & utiles: quibus condendis etſi ordináriè interfuerint Epiſcopi, qui in Conventibus publicis Regum Francorum, & Germanorum ſemper primas à Regibus ſedes occupârunt ante Duces, Optimates, Comites, Judices, Laicos: non poſſumus tamen eas Leges inter canones recenſere, uti nec Comitia, conſiſtoria Regia inter Concilia Eccleſiaſtica.

Neque tamen ea indelibata præterire fas eſt: quia ipſi Epiſcopi, & Sacri Juris Conditores, aut Collectores, uti *Anſegiſus*, *Benedictus Levita*, *Rhabanus*, *Regino*, *Burchardus*, ac demum *Gratianus* tales Leges, Eccleſiæ honorificas Corpori Juris Canonici inſerere non dubitârunt: & ipſimet Epiſcopi ſæpè iis utuntur ſuis in Conciliis.

Hujuſmodi Leges ſunt, Lex Alamannorum, Lex Bajuvariorum, Lex Ripuariorum, Lex Salica Francorum, conditæ ex moribus antiquis horum populorum, etiamnum idololatrarum.

Reges Francorum poſt ortam Evangelii lucem, & Baptiſmum ſuſceptum, Leges populorum ſubjectorum reformare, & ad Evangelium accommodare ſtuduerunt, unde dicti ſunt harum Legum Conditores, meliùs, Reformatores, Correctores, vel Ampliatores, Chlodoveus, Chlotarius, Dagobertus, Carolus Magnus.

Inſpiciamus titulum Legis Alamannorum:

„ Incipit textus ejuſdem Legis Alamannorum,
„ quæ temporibus Hlotharii Regis unà cum
„ Principibus ſuis, id ſunt XXXIII. Epiſcopis,
„ XXX tribus Ducibus, & LXX. duobus Comi-
„ tibus, vel cætero populo conſtituta eſt.

Quom hunc titulum apud GOLDASTUM legerem in collectione conſuetudinum, & legum Imperialium Francofurti 1613. edita, dubitavi de ejuſdem veritate: verùm, cùm Petrus Lindenbrogius in *Codice Legum antiquarum*, ibidem eodem anno editus, eundem exhibeat: cùm codex D. KRUFFTII, Patricii Colonienſis, MS. Sæculi noni vel decimi, eundem habeat, credo eum titulum genuinum eſſe, & licet eæ Leges potiſſimùm

ſpectent

ſpectent Rempublicam civilem, ſeu Statum politicum, nihilominùs XXIII. Capitula prima concernunt Perſonas Eccleſiaſticas, Eccleſiæ bona & Immunitates tum perſonales, tum locales, demum varios gradus hominum ad Eccleſiam pertinentium, adeóque licet Leges Eccleſiaſticæ dici nequeant, ſunt tamen Leges pro Eccleſia, & Eccleſiæ bonis, adeóque ſpectant ad integrandum Juris Canonici codicem; unde videmus à Conciliis & Patribus, & Juris Canonici Doctoribus ſæpè eaſdem uſurpari.

Lea Bajuvariorum, & Ripuariorum varia Capita, Leges, & Privilegia pro rebus, perſonis, & locis Eccleſiaſticis tutandis, vindicandis, dotandis habet, unde & poſtea in Capitularia, & Canones translata ſunt.

Lege hæc apud Heroldum, Lindenbrogium, & inter Baluzii Capitularia.

De Conciliis extra Germaniam hoc Sæculo.

DCXXV. Synodo nationali Remenſi ſub Sonnatio interfuerunt ea Germania Arnulfus Metenſium Præſul; Modoaldus Treverenſis, Cunebertus Colonienſis, Donatus Veſontionenſis, Godo Virdunenſis, Bertraldus Cameracenſis, Lupoaldus Moguntiacenſis.

Frodoardus Hiſtoria Remenſis L. II. C. V.

Baluzius Tomo I. Capitularium refert Capitula de Eccleſiaſticis & ſæcularibus Rebus.

DCLXXXI. Habita in Galliis Synodus loco incerto contra Monothelitas. In hac Adeodatus, Leucorum Epiſcopus, Francorum, Auſtraſiorum communi voluntate electus fuit, ut intereſſet Concilio Romano, quod ſextæ generalis Synodi Conſtantinopolitæ Acta anteceſſit. In hoc Concilio Romano ſubſcriptus legitur: Adeodatus, humilis epiſcopus, Sanctæ eccleſiæ Leucorum, Legatus Venerabilis, Synodi per Galliarum Provincias conſtitutæ.

Browerus in Annal. Trev. Tomo I. ad h. a.

SÆCULUM OCTAVUM.

SYNODUS TUNGRENSIS I.

CELEBRATA à S. HUBERTO

Pontificatûs ſui Anno XII.

In qua actum de Tranſlatione S. Lamberti, Trajecto è cella SS. Coſmæ & Damiani Leodium. (*a*)

Anno Chriſti DCCVIII. Conſtantini Papæ I. Pipino Heriſtallo majore Domûs.

SAnctus Hubertus, edoctus divinitùs, ancipiti ſummotâ ſententiâ, tertio decimo anno (*b*) ſui Præſulatûs, cœtu Clericorum ſibi adjuncto, nec non populari agmine creato, accitis etiam Venerabilibus Epiſcopis & Sacerdotibus, tumulum Venerandi Viri (*S. Lamberti Anteceſſoris*) adiit, ibidémque ſpirituales obſervantes excubias, Divinitatémque pulſantes precibus, honorantes laudibus, rogabant, ut quæ Antiſtiti ſuo facienda mandaverat (*Deus*) quo perficerentur, cœptis annueret. . . . . . Nam cum maxima veneratione urnam, quâ Sanctiſſimus cinis conditus ſervabatur, adeuntes, abſque aliquâ difficultate buſta Beati Viri ex loculo protulêre, & cum magno gaudio, quâ venerunt, pedem referentes, in loco, quo paſſus eſt (*Leodii*) terræ mandavêre.

Autor coævus & vetuſtus vitæ S. Huberti, è MSS. correctus, editus à P. Roberti S. J. in vita S. Huberti C. III. pag. 26.

SYNO-

[*a*] Leodium vicus fuit exili nomine & famâ. Sed poſtquam S. Lamberti M. corpus eò tranſtulit Hubertus, & in Baſilica depoſuit, quam novis operibus auguſtam deceſſoris honori exſtruxerat; ex eo tempore ſtudium mirificum Lamberti colendi, in Auſtraſianorum animis exortum, & Leodicum, ſeu Leodium, convenarum votivis & religioſis frequentatum peregrinationibus, in eam inde Dignitatis amplitudinem caput extulit; ut primò quidem publici vici, atque municipii titulo ſurgeret: hinc à poſteris Francorum Regibus vicino domicilio, mòxque à Clero acerrimis Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ſtudiis urbs exornata: inde ad juſtæ Reipublicæ formam perducta; denique Notgeri munificentiſſimi Præſulis, aliorúmque infinitis operibus, eximiæ civitatis decus, & præſtantis inter primas tulit. *Hæc Brower, in Annal. Trev. Tom. I. ad annum DCCIX.*

[*b*] Inchoato, duodecimo completo.

SYNODUS TUNGRENSIS II.

Sub S. Huberto, in qua Cathedra Epiſcopalis Tungris Leodium translata fuit. (b)

Anno Chriſti DCCIX. Conſtantini Papæ II. Childeberti II. Auſtr. Reg. X.

Notitiam hujus Synodi accepimus ex Hiſt. MS. Adolphi Happart, Cœnobitæ S. Huberti in Monaſterio Andainenſi, ubi refert ſequentia:

ECcleſias inter Trajectum & Leodium, quas in Translatione S. Lamberti deſignaverat, fideliter complevit (*ſeu perfecit*) S. Hubertus, authoritate Apoſtolica, (*per Papam Joannem VI. vel VII.*) Synodum triginta Epiſcoporum congregavit, quorum ordinatione Tungrenſem Eccleſiam tranſtulit (*Leodium*) & plurimis dignitatibus & privilegiis decoravit.

(b) Elevatio & translatio corporum Sanctorum, quæ Canonizationis vicem obtinebant, tum & Epiſcopalis Sedis erectio, vel translatio, vel conſecratio, cauſæ fuerunt plurimarum Synodorum, primo Millenario celebratarum.

SYNODUS LEODIENSIS I.

Sub S. Huberto Leodii in Eccleſia S. Lamberti habita, Die 29. Aprilis, indict. VII.

Anno Chriſti DCCX. Conſtantini Papæ III. Childeberti II. Regis Auſtraſ. XI.

De hac Synodo P. Roberti in notis ad vitam S. Huberti pag. 166. *ita ſcribit: Claudius Deſprez J. C. Atrebatenſis Clariſſimus, & Dominus de Queant, Societati noſtræ, mihique amiciſſimus, in quibuſdam Analectis, quæ de noſtro Sancto collegit, & D. Huberto honorando, ad me miſit, ex antiquis monumentis annotavit, Anno Chriſti DCCX. Menſis Aprilis die* 29. *(eſt is proximus annus poſt translatum Epiſcopatum) primam habuiſſe Synodum Leodienſem in S. Lamberti Eccleſia, cujus & X. articulos, ſive canones ponit, quos ad verbum hic tibi deſcribo.*

CANONES X.

I. FOrma verborum, in quibus conſiſtit Sacramentum Baptiſmi, talis eſt: Ego Baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti. Amen.

II. Volumus autem ſeptenos, (a) & ſuprà, adduci ad Epiſcopum confirmandos; & adultos priùs confiteri de peccatis ſuis.

III. Ut Presbyter proprius alia Sacramenta Eccleſiaſtica miniſtrat; ità & ſaltem ſemel in anno, ei confiteantur ſua peccata ſubditi.

IV. Diligenter eis explicet præcepta Dei: & diebus Dominicis exponat ea, quæ ad ſalutem ſunt animarum: quibus

(a) Fors *ſeptennes.*

quibus Sanctum Corpus Chriſti quotannis dabit ad manducandum.

V. Quòd ſi remiſsè Presbyter ea curet; noverit ſe à Deo puniendum, qui ardentiſſimo deſiderio oblatus eſt pro ſuis, quia voluit.

VI. In omnibus ſe præbeat Presbyter, exemplum bonorum operum, & ſuper grege vigilet: cùm inimicus homo promptiſſimus ſit ad ſuperſeminandum in agro Dei Zizaniam.

VII. Eccleſiæ mundæ ſint, & altaria ornata decenter: cum in iis Deus habitet, non ſolum Spiritu, ſed & homo factus.

VIII. Ità tamen, ut id, quod oculos intrantis ab oratione poteſt avellere, non reperiatur in eis, aut curioſitas oculorum: ſed ſapiant univerſa & ſingula ignem immittendum in cor Fidelis, adorare, & orare venientis.

IX. Infirmis miſericordia Dei aperiatur, ità tamen, ut & juſtitia comes ſit. Sed venit Chriſtus, ut nos redimeret, & ſuo Regno inſcriberet volentes.

X. Defunctis, certò ſciant univerſi, reddere Deum propitium miſſæ Sacrificia quotidiana, preces, Donationes, & jejunia: quæ ideò fieri poſtulamus, ut eorum animæ requie citiùs potiantur æternâ: quam nobis Chriſtus donare dignetur. Amen.

P. Roberti in notis ad vitam S. Huberti pag. 166.

SYNODUS LEODIENSIS II.

Sub S. Huberto, Epiſcopo.

Anno Chriſti DCCXXVI. Gregorii Secundi XII. (b) Leonis Iſauri Iconomachi X. Conſtantini Copronymi VII.

ANno 726. habuit S. Hubertus ſecundam Synodum contra oppugnatores Sacrarum Imaginum, qui caput extulerant in ſuâ Parochiâ Epiſcopali: in quâ ſecundam Synodum Romanam, pro imaginibus, ſub S. Gregorio juniore celebratam, integrè inſeruit.

P. Roberti in notis ad vitam S. Huberti pag. 168.

(b) Cùm Gregorius Papa, Secundus hoc nomine (unde & junior dictus) ſederit in Cathedra S. Petri ab anno DCCXIV. Leo verò Iſaurus Imp. anno Imperii ſui X. Indict. IX., hoc eſt, Chriſti DCCXXVI. Kalendis Septembris (quibus Indictio X. inchoabatur) Sacris Imaginibus bellum indixerit; duas ad Leonem ſcripſit Epiſtolas, quibus ejus errorem circa cultum Sacrarum Imaginum graviter reprehendit. Hujus zelum videtur S. Hubertus imitatus proſcribendis Iconomachis: Non ergò anno 720. ſed 726. ſtatuenda eſt hæc Synodus. Anno 727. obiit S. Hubertus juxta Cointium ad h. a. & juxta P. Roberti anno vitæ 72. Epiſcopatûs Tungrenſis XXXI.

CAPITULARE GREGORII II. PP.

AD BONIFACIUM EPISCOPUM.

Reſpondet ad varias Quæſtiones canonicas à S. Bonifacio propoſitas.

Reverendiſſimo ac Sanctiſſimo Fratri Bonifacio Coepiſcopo Gregorius Servus Servorum DEI.

DEſiderabilem mihi à te miſſus DENVAL religioſus presbyter attulit nuntium, cùm te ſoſpitem narravit, & in Miniſterio, pro quo miſſus es, faventeDeo proficere nuntiavit. Detulit etiam à te miſſas literas: ubi indicâſti, quòd ager Dominicus, qui incultus jacebat, & ſpinarum aculeis ex infidelitate riguerat,

erat, vomere tuæ doctrinæ exarante, ſemen verbi ſuſcepit, & fertilem meſſem protulit fidelitatis. In iiſdem literis quædam ſubnexuiſti capitula, ſciſcitando, qualiter teneat, vel doceat hæc ſancta Apoſtolica Romana Eccleſia. Bene ſatis, quia beatus Petrus Apoſtolus & Apoſtolatûs & Epiſcopatûs principium extitit, & conſulenti tibi de ſtatu Eccleſiæ, non ex nobis, quaſi ex nobis, ſed ejus gratiâ, qui aperit os mutorum, & linguas infantium facit diſertas, qualiter tenere debeas Apoſtolici vigoris doctrinam, dicimus.

I.

Igitur in primis legebatur, in quota progenie propinquorum matrimonium copulatur. Dicimus, quòd oportuerat quidem, quamdiu ſe agnoſcunt affinitate propinquos, ad hujus copulæ non accedere ſocietatem. Sed quia temperantia magìs, & præſertim in tam barbarâ gente, plùs placet, quàm diſtrictio cenſuræ, concedendum eſt, ut poſt quartam generationem jungantur.

II.

Nam quod propoſuiſti, quòd ſi mulier infirmitate correpta non valuerit debitum viro reddere, quid ejus faciat jugalis? Bonum eſſet, ſi ſic permaneret, ut abſtinentiæ vacaret. Sed quia hoc magnorum eſt, ille, qui ſe non poterit continere, nubat magìs: non tamen ſubſidii opem ſubtrahat ab illa, quam infirmitas præpedit, & non deteſtabilis culpa excludit.

III.

De presbytero verò, ſi quilibet ſacerdos à populo fuerit accuſatus, ſi certi non fuerint teſtes, qui criminis illati approbent veritatem, jusjurandum erit in medio, & illum teſtem proferat de innocentiæ ſuæ puritate, cui nuda & aperta ſunt omnia: ſicque maneat in proprio gradu.

IV.

Nam de homine, qui à Pontifice confirmatus fuerit, denuò illi talis reiteratio prohibenda eſt.

V.

In Miſſarum ſolemniis illud obſervandum eſt, quod Dominus noſter JESUS CHRISTUS ſanctis ſuis tribuit diſcipulis. Accepit námque calicem dicens: *Hic eſt calix novi Teſtamenti in meo ſanguine: hoc facite quotieſcumque ſumetis.* Unde congruum non eſt, duos vel tres calices in Altario ponere, cum miſſarum ſolemnia celebrantur.

VI.

De Immolatitiis autem eſcis conſuluiſti, ſi à fidelibus ſuperductum fuerit vivificæ crucis ſignum, edi liceret, an non: Illud ſufficit reſpondere, quod beatus Paulus Apoſtolus dicit: *Si quis dixerit, quia hoc immolatitium eſt, nolite edere propter eum, qui indicavit, & propter conſcientiam.*

VII.

Addidiſti adhuc, quòd ſi pater, vel mater filium, vel filiam intra ſepta Monaſterii in infantiæ annis ſub regulari tradiderint diſciplina; utrum liceat eis, poſtquam pubertatis impleverint annos, egredi, & matrimonio copulari. Hoc omnino devitamus, quia nefas eſt, ut oblatis à parentibus Deo filiis voluptatis frœna laxentur.

VIII.

Enimverò quoſdam, abſque interrogatione ſymboli, ab adulteris & indignis presbyteris faſſus es baptizatos. In his tua dilectio teneat antiquum morem Eccleſiæ: quia quisquis in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti baptizatus eſt, rebaptizari eum minimè licet. Non enim in nomine baptizantis, ſed in nomine Trinitatis, hujus gratiæ donum percipitur. Et teneatur, quod Apoſtolus ait: *Unus Deus, una fides, unum baptiſma.* Doctrinam verò ſpiritualem talibus ſtudioſius ut impertias, demandamus.

IX.

De parvulis verò, qui à parentibus ſubtracti ſunt, & an baptizati ſint, an non, ignorant, quia interrogâſti; hos ut baptizare debeas, ſecundùm patrum traditionem, ſi non fuerit, qui teſtificetur, ratio poſcit.

X.

Leproſis autem, ſi fideles Chriſtiani fuerint, Dominici corporis & ſanguinis participatio tribuatur: cum ſanis autem convivia celebrare prohibeantur.

XI.

Adjeciſti etiam, quòd ſi peſtifer morbus, aut mortalitas in Eccleſia vel monaſteriis irrepſerit, hi, quos nondum tetigit, an debeant à loco fugere, evitantes periculum. Quod valde fatuum videtur: non enim valet quisquam Dei effugere manus.

XII.

In fine Epiſtola continebat, quòd ſunt quidam presbyteri, ſeu Epiſcopi, mul-

multis vitiis irretiti, quorum vita in ſe ipſis ſacerdotium maculat, ſi tibi liceret cum eis edere aut loqui, niſi coerciti fuerint. Dicimus, ut hos ex Apoſtolica auctoritate redarguendo admoneas, & ad munditiam Eccleſiaſticæ diſciplinæ reducas. Et ſi quidem obedierint, ſalvabunt animas ſuas, & ipſe mercedem lucratus es. Veruntamen collocutionem & menſam communem cum eis agere non recuſes. Plerúmque enim contingit, ut quos correctio diſciplinæ tardos facit ad percipiendam veritatis normam, conviviorum ſedulitas & admonitio blanda ad viam perducat juſtitiæ. Idipſum autem & in illis proceribus, qui tibi adjutorium præſtant, obſervare debebis. Hæc ergo, frater cariſſime, ex Apoſtolicæ Sedis vigore Scripta ſufficiant. De reliquo, Dei imploramus clementiam, ut qui te illis in Regionibus vice noſtra ex Apoſtolica auctoritate pergere fecit, & in opacam ſylvam lumina veritatis per os tuum micare prædeſtinavit, opitulationis ſuæ miſericordiſſimum tribuat incrementum; quatenus de fructu operis & ipſe valeas præmia percipere, & veniam peccatorum invenire. Deus te incolumem cuſtodiat, Reverendiſſime frater. Data decimo Kalendas Decembris, imperante Domino Piiſſimo Auguſto Leone à Deo coronato Magno Imperatore, anno decimo Imperii ejus: Sed & Conſtantino Magno Imperatore, Regni ejus anno ſeptimo, indictione decimâ.

Inter Bonifacianas à Serario editas hæc legitur CXXVI. & Illmus Baronius ad A.C. 726. refert.

Hanc Epiſtolam Gratianus Gregorio tertio attribuit, quotieſcumque illius teſtimonio utitur, ut 2. Quæſt. 5. Presbyter, 32. Quæſt. 7. Quod propoſuiſti. De Conſecrat. Diſtinctione 4. Parvulos, & Diſtinctione 5. de Homine. *Idémque ſentire videntur Hincmarus* Epiſtola 7. Capite 15. & 18. & Ivo Parte 8. Capite 78. *cùm Gregorio juniori adſcribunt. Hoc enim nomine Gregorium tertium intelligere ſolebant. Sed quo minùs huic tribui poſſit, reclamant in Epiſtolæ ſubſcriptione, annus decimus Leonis, & Indictio X. quæ congruunt anno Chriſti* 726. *quo anno Pontifex erat Gregorius II. & non III. qui ante annum* 731. *Sedem non obtinuit. Quare Gregorio II. aſſerenda eſt. Hæc adnotatio eſt Jacobi Sirmondi è Societ. JEſu.*

CAPITULARE
GREGORII PAPÆ II.
DATUM MARTINIANO EPISCOPO, GEORGIO PRESBYTERO &c. IN BAVARIAM ABLEGATIS.

IN NOMINE DOMINI.

Incipit Capitulare à Gregorio Papa urbis Romæ datum Reverendiſſimo Fratri noſtro (a) *Martiniano Epiſcopo,* (b) *ſeu Georgio Presbytero Sanctæ Sedis Apoſtolicæ, atque Dorotheo Subdiacono prædictæ Sedis, euntibus cum Domini auxilio in Bajoariam.*

CAPITULA.

I.

UT datis noſtris ſcriptis, ita ut cum duce Provinciæ deliberetis, quatenus conventus aggregetur Sacerdotum, & Judicum, atque univerſorum gentis ejuſdem primariorum, (*c*) & ex quæſitis Sacerdotibus atque Miniſtris, quorum canonicam approbaveritis extitiſſe promotionem, ac rectæ fidei tenere, aut recipere rationem, his ſacrificandi, & miniſtrandi, ſive etiam pſallendi ex Figura & Traditione Sanctæ Apoſtolicæ, & Romanæ Sedis Eccleſiæ ordine (*d*) tradetis poteſtatem. Quorum verò non claruerit recta fides credulitatis: aut approbata ſolemnitas canonicæ ordinationis, illis per omnia prohibeatur licentia miniſtra-

(*a*) Martinianus Epiſcopus Sabinus.
(*b*) Georgius Presbyter titulo SS. Joannis & Pauli.
(*c*) *Lege* exquiſitis. [*d*] Tradatis.

niſtrationis, ut ſubrogentur canonicè probabiles ſucceſſores.

II.

Ut (*e*) loco ſingularum Eccleſiarum (*f*) prævidentes, quomodo unuſquiſq; Sacerdos, ſeu Miniſter, erga Eccleſiam debeat conſervare, vel qualiter ſacra Miſſarum ſolemnia, ſive cætera diurnarum horarum officia, ſive etiam lectionem ſacrorum novi atque veteris teſtamenti ordinabilia prædicamenta ſtudeat obſervare ſecundùm traditum Apoſtolicæ Sedis antiquitatis ordinem (*g*) diſponetis.

III.

Ut conſideratis locorum ſpatiis juxta gehennationem uniuſcujuſque ducis epiſcopia diſponatis, & ſubjacentia ſingulis ſedibus terminctis. Et ſi tres, aut quatuor, vel majoris numeri viſæ fuerint conſtitutæ ſedes, reſervato præcipuæ ſedis loco pro Archi-Epiſcopo reſedendo, adhibito trium Epiſcoporum conventu, probabiles fide, ac boni teſtimonii, & eruditos ſanâ doctrinâ viros ordinetis antiſtites ex authoritate beati Petri Apoſtoli, & in ſubſequentis vigoris tradita diſpenſatione locis (*h*) eos creditis collocantes.

IV.

Ut præviſo (*i*) PP. Archi-Epiſcopum loco, ſi talem reperire poteritis virum, qui poſſit doctrinis ſalutiferis, & operum exemplis inſtruere ſibi ſubditos ſacerdotes, ac regere prudentiſſimè clerum, ac plebem, & amplificare congruè creditas oves, aut datis literis veſtris eum ad nos dirigatis, aut nobiſcum venire faciatis. Si certè talem invenire non poteritis, hoc aut per vos, aut per veſtras literas innoteſcatis; quatenus de hac ſacra præmiſſa ſede (*k*) prævidentes, utilem cum Dei auxilio dirigamus.

V.

Ut ordinatis Epiſcopis unicuique illorum hoc detis ex figura (*l*) nec ordines in mandatis, ne unquam ordinationes præſumat illicitas: ne digamum, aut qui virginem non eſt ſortitus uxorem, neque illiteratum, vel in qualibet parte corporis vitiatum aut expœnitentem, vel cuilibet conditioni obnoxium, atque notatum, ad ſacros ordines permittat accedere, ſed ſi quos ejuſmodi fortè reperit, non audeat promovere. Afros paſſim ad Eccleſiaſticos ordines prætendentes nulla ratione ſuſcipiat: quia plerique illorum Manichæi (*m*) rebaptizati ſæpiùs ſunt probati. Miniſteria, atque ornatum Eccleſiæ, vel quidquid eſt, vel fuerit in Patrimonium ejuſdem, non minuere ſtudeat, ſed augere. De reditu verò Eccleſiæ, vel oblationibus fidelium, quatuor faciat portiones, quarum unam ſibi retineat, alteram clericis pro ſuorum officiorum ſedulitate diſtribuat, tertiam pauperibus & peregrinis, quartam Eccleſiaſticis fabricis noverit reſervandam, de quibus Divino erit redditurus Judicio rationem. Ordinationes verò Presbyterorum, ſeu Diaconorum, nonniſi quarti, ſeptimi & decimi menſium jejuniis, (*n*) ſed in ingreſſu quadrageſimali, atque veſpere ſabbati noverit celebrandas. Sacroſancti autem Baptiſmi Sacramentum nonniſi in Paſchali feſtivitate & Pentecoſte noverit eſſe præbendum, exceptis his, quibus mortis urgente periculo, ne in æternum pereant, talibus oportet remediis ſubvenire. Cui de reliquo Sedis Apoſtolicæ præmiſſæ (*o*) Romani præcepta ſervanti cuncta ſubjacet Religio, & univerſa generalitas populorum Chriſtiani nominis (*p*) renotata ſignaculo, ad obſequendum commoneatur, corde promptiſſimo, ut irreprehenſibile placitum fiat corpus Eccleſiæ per Chriſtum Dominum noſtrum.

VI.

Ut ità nubentibus, vel nupturis ordinem ex authoritate Apoſtolica detis, ut nec continentiæ cauſa (*q*) indicentibus damnabilis (*r*) copulæ nuptialis, nec per licentiam nubendi præſumatur occaſio fornicandi, ſed ſicut maſculum & fœminam Deus in ipſo exordio mundi præcepit conjungi, ut ſint duo in carne una: ità juxta Doctrinam Apoſtolicam, *Unuſquiſque vir* (*s*) *ſuam uxorem habeat.* Et non licere invicem fraudare, niſi ex conſenſu ad tempus, ut vacent orationi: dicente de hoc ipſo Apoſtolo: *Alligatus es uxori: noli quærere ſolutionem*: Id eſt ſuperſtite conjuge, ad (*t*) alteram ſemine concupitam non velle tranſire, quia eodem doctore gentium adſtruente: *Qui fornicatur, in corpus ſuum peccat*: hoc eſt, in uxo-

(*e*) loca (*f*) providentes (*g*) diſponatis (*h*) eis (*i*) propter
(*k*) providentes (*l*) *Lege*, noſtræ ordinationis in mandatis. (*m*) *Lege*, & rebaptizati.
(*n*) et in (*o*) Romanæ (*p*) renovata (*q*) *Lege*, judicetur (*r*) copula
(*s*) I. Corinth. VII, 2, 5. (*t*) *Lege*, alterius feminæ concubitum.

(*u*) uxore propria, cum qua unum corpus eſt; cui fraudando per amplexus illicitos ſemet-ipſum ſub peccati reatu (*x*) objurgat. Unde nec reputandum eſt rectè conjugium; quod duorum exceſſerit numerum, quia niſi in duobus non geritur jugum. Ipſum quoque unius viri & uxoris conjugium doceatur in proximitate ſanguinis non eſſe penitus præſumendum, id eſt, ne quis uxorem Patris, aut Patrui, aut fratris, ſive ſororem ſuam, aut Patris, vel Matris, ſive filiam ſororis ſuæ, ſeu etiam filiam (*y*) Patris, aut Matris, audeat ſibi conjugio copulare, aut in adulterio ſociare. Quod ſi quis aut per conjugalem (*z*) copiam, aut adulterandi temerantiam auſus fuerit perpetrare, noverit ſe inceſti facinoris contaminatione obnoxium eſſe, atque ob hoc indignum fieri ſacra communione corporis & ſanguinis Domini noſtri JESU CHRISTI: ſine cujus perceptione nemo poterit ſalvari. Nuptiis quoque ipſis præferenda fidelium Virginum & continentium doceatur integritas.

VII.

Ut nihil in perceptione ciborum judicetur immundum, niſi quod fuerit idolis immolatum: quia, juxta quod Magiſterio Apoſtolico docetur: *Omnis* (a) *creatura Dei bona: & nihil rejiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur.*

VIII.

Ut ſomnia & auguria, quia juxta Divina oracula, vana ſunt, non attendenda penitus doceantur.

IX.

Ut incantationes, & ſaſtidiationes, ſive diverſæ obſervationes dierum Kalendarum, quas error tradidit paganorum, prohibeantur, ſicut maleficia & magorum præſtigia, ſeu etiam ſortilegium ac divinantium obſervatio execranda.

X.

Ut Dominicis diebus doceantur non licere omnino jejunare, propter reſurrectionis Dominicæ Sacramentum, neque in feſtivitatibus Dominicis Nativitatis, aut Apparitionis (*b*) ſive Aſcenſionis.

XI.

In omnibus ità Chriſti caritas teneatur, quatenus ſecundùm ſtatuta ſacrorum canonum, oblationes diſſidentium, priuſquam reconcilientur, nullo modo in Eccleſia recipiantur.

XII.

Ut pœnitentiæ remediis nemo ſe non egere putet pro quotidianis humanæ fragilitatis exceſſibus, ſine quibus in hac vita eſſe non poſſumus.

XIII.

Ut de ſpe reſurrectionis futuræ ità inſtituantur, ut eodem ordine, eademque forma, qua ipſe Dominus reſurrexit à mortuis, omnes homines reſurrecturos eſſe non dubitent in eodem corpore, in quo ſumus & vivimus; non naturam aut ſexum mutantes, ſed tantum fragilitatem & vitia deponentes. Ipſum quoque ſatanam, cum Angelis ſuis, atque cultoribus, æterno incendio concremandum: neque ſecundùm quorumdam ſacrilegam diſputationem, ad priſtinam, id eſt, Angelicam dignitatem, unde decidit, reducendum, juxta quod Dominus in Evangelio ſe prædixit dicturum reprobis ſtantibus à ſiniſtris in futuro Iudicio: *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui præparatus eſt Diabolo & Angelis ejus.* Bene valete. Datum Idibus Martii: imperante Domino Auguſto Anaſtaſio à Deo Coronato magno Imperatore. Anno tertio Pontificatus (*c*) ejus, &c.

Binius Conc. Tom. III. L. I. pag. 345.

Ex Tomo III. Conciliorum Harduini pag. 1861, *ex quo & variantes emendatas Lectiones deſcripſimus.*

(*u*) uxorem propriam (*x*) obſtringit (*y*) *Lege*, Sororis Patris
(*z*) copulam (*a*) 1. Timoth. IV, 4. (*b*) Apparitionis, id eſt, Epiphaniæ.
(*c*) Patriciatûs corrigit Labbéus.

GREGORII III.
EPISTOLA CANONICA
AD BONIFACIUM (*a*)

1. *Mittit illi Archi-Epiſcopale Pallium, ejúſque uſum docet.*
2. *Poteſtatem facit, novos Epiſcopatus inſtituendi.*
3. *De Presbytero, qui Romano Judicio ſe abſolutum aſſeruerat, canonum cenſurâ corrigendo.*
4. *Variis interrogationibus S. Bonifacii reſpondet.*

Anno Chriſti DCCXXXII. Gregorii III. PP. II.
Carolo Martello Duce.

Reverentiſſimo ac Sanctiſſimo Fratri Bonifacio, Coepiſcopo, ad illuminationem Gentis Germaniæ, vel circum quaque in umbra mortis morantibus gentibus in errore conſtitutis ab hac Apoſtolica Sede directo, Gregorius Servus Servorum Dei.

MAgna nos habuit gratulatio lectis ſanctiſſimæ Fraternitatis tuæ literis; cùm in eis relectâ ſerie, fuiſſet repertum, Domini noſtri JEſu Chriſti gratiâ plurimos te à gentilitate & errore ad veræ fidei cognitionem convertiſſe. Quod, quia Divinâ inſtitutione docemur in parabolis, cui quinque talenta credita fuerant, alia quinque fuiſſe lucratum; in talis commercii lucro cum tota plaudimus Eccleſia. Hinc jure tibi ſacri Pallii direximus munus, quod beati Petri Apoſtoli auctoritate ſuſcipiens induaris, atque inter Archi-Epiſcopos unus, Deo Auctore, præcipimus, ut cenſearis. Qualiter autem eo utaris, ex mandato Apoſtolico informatus agnoſce. Itaque dum Miſſarum ſolemnia agis, vel Epiſcopum te contigerit conſecrare, illo tantummodo tempore eo utaris. Quia verò turbas Domini gratiâ in iiſdem partibus ad rectam fidem aſſeris eſſe converſas; ideóque nequire te occurrere omnibus, & quæ ſalutis ſunt, impendere aut intimare; cùm jam longè latéque gratiâ Chriſti ejus fides in illis partibus propagetur: præcipimus, ut juxtà ſacrorum canonum ſtatuta, ubi multitudo excrevit fidelium, ex vigore Apoſtolicæ Sedis debeas ordinare Epiſcopos, piâ tamen contemplatione, ut non vileſcat dignitas Epiſcopatûs.

Presbyterum námque, quem præterito aſſeruiſti anno ad nos veniſſe, noſtróque judicio fuiſſe à ſuis nefariis abſolutum actionibus; credas, neque nobis confeſſionem aliquam feciſſe, nec à nobis, ut ſuos expleat libitus, abſolutum fuiſſe. Sed ſi eum errori deditum repereris, hunc Apoſtolicæ Sedis vigore, ut juxta ſanctorum canonum cenſuram corrigas, & emendes præcipimus, vel ſi quos forſan tales inveneris.

Ille enim veniens, presbyter ſum, ait: Et commendatitias ad filium noſtrum Carolum literas expetiit. Nullam illi aliam conceſſimus licentiam: quem vitari, ſi pravè converſatur, cum reliquis volumus.

I.

Eoſdem, quos à Paganis baptizatos eſſe aſſeruiſti, ſi ità habetur, ut denuò baptizes in nomine Sanctæ Trinitatis, mandamus.

II.

Inter cætera agreſtem caballum aliquantos comedere adjunxiſti, pleroſque, & domeſticum. Hoc nequaquam fieri dein-

(*a*) S. Bonifacius convertendis Thuringis & Haſſis occupatus, auditâ morte Gregorii II. III. Idus Februarii 731. defuncti, ad electum Gregorium III. Legatos miſit, & Statum Germanicæ Eccleſiæ accreſcentis narravit. His reſpondet Gregorius Papa.

deinceps, Sanctiſſime Frater! ſinas, ſed quibus potueris, Chriſto juvante, modis per omnia compeſce, & dignam eis impone pœnitentiam. Immundum eſt enim atque execrabile.

III.

Pro obeuntibus quoque conſuluiſti, ſi liceat offerre. Sancta ſic tenet Eccleſia, ut quiſque pro ſuis mortuis verè Chriſtianis offerat oblationes, atque eorum memoriam faciat presbyter. Et quamvis omnes peccatis ſubjaceamus, congruit tamen, ut Sacerdos nonniſi pro mortuis Catholicis memoriam faciat, & intercedat. Non enim pro impiis, quamvis Chriſtiani fuerint, tale quid agere licebit.

IV.

Eos etiam, qui ſe dubitant fuiſſe baptizatos, vel qui à presbytero Jovi mactante, & carnes immolatitias veſcente baptizati ſunt, ut rebaptizentur præcipimus.

V.

Progeniem verò ſuam unumquemque uſque ad ſeptimam generationem obſervare decrevimus.

VI.

Et ſi valueris, devitandum doce, ne cui uxor obierit, ampliùs quàm duabus debeat copulari.

VII.

De his verò, qui Patrem, Matrem, Fratrem, aut Sororem occiderint, dicimus, ut toto vitæ tempore corpus Dominicum non ſuſcipiant: niſi in ſuo exitu pro viatico. Abſtineant etiam ſe à carnis comeſtione & potu vini, donec advixerint. Jejunent ſecundâ, quartâ, & ſextâ feriâ, ut ſic poſſint deflentes diluere commiſſum ſcelus.

VIII.

Hoc quoque inter alia crimina agi in partibus illis dixiſti, quod quidam ex fidelibus ad immolandum paganis ſua venumdent mancipia. Quod ut magnopere corrigere debeas, Frater, commonemus. Nec ſinas fieri ultra: ſcelus eſt enim & impietas. Eis ergò, qui hæc perpetraverunt, ſimilem homicidæ indices pœnitentiam.

IX.

At quoties Epiſcopum conſecraveris, duo vel tres conveniant tecum Epiſcopi, ut Deo ſit gratum, quod geritur, & eis convenientibus, ipſiſque præſentibus conſecres. Hæc te, frater cariſſime, diligenter obſervare volumus, & ſtudio pietatis cœptum negotium ſalutis exſequi; ut de lucro apportato valeas à Domino Deo noſtro mercedem percipere in æterna retributioue. Privilegium verò, juxta quod petiſti facientes, his junctum direximus: Optantes te Domini Dei noſtri præſidio de converſione errantium Chriſto Domino pleniſſimum apportare lucrum. Deus te incolumen cuſtodiat reverentiſſime Frater.

Binius Tom. III. pag. I.

Epiſtola inter Særarianos CXXII. apud Harduinum Ima Gregorii III.

Willibaldus Cap. XXV. ejus meminit.

[a] Sirmondus obſervavit, à Gratiano 13. Qu. 2. *pro obeuntibus*, & de Conſecrat. D. 4. *quos à Paganis.* tribui Gregorio II. ſed certò ex Epiſtola Gregorii III. deſumpta eſſe.

EPISTOLA
GREGORII III. PP.
Ad varios Germaniæ Epiſcopos.

Ut veniant ad Synodum indicendam à Bonifacio Papæ vicem gerente.

Dilectiſſimis nobis Epiſcopis in Provincia Bajoariorum, & Alemannia conſtitutis, Wiggoni, (a) Luidoni, Rydolto, & Philippo, ſeu Addæ, Gregorius Papa.

Anno

(a) Wiggo Auguſtanus, Luido Spirenſis, Rydoltus Conſtantienſis, Adda, vel Heddo, Argentoratenſis, Epiſcopi judicantur à Cl. Eccarto. Hiſtor. Franc. Orient.

Anno Chriſti DCCXL. indict. VIII. Gregorii tertii Papæ X. Leonis Iſauri XXIV.

Catholica & Sanctorum Patrum jubet auctoritas, ut bis in anno pro ſalute populi Chriſtiani ſeu exhortatione adoptionis filiorum Synodolia (*b*) debeant celebrari, & cauſarum Canonicarum examinatio provenire: ut unicuique, prout neceſſitas uniuscujusque popoſcerit, (*c*) pia judicatione ſubveniatur. Unde ſecundùm Apoſtoli doctrinam admoneo, & hortor vos, chariſſimi, per miſericordiam Dei: *Ut dignè ambuletis vocatione*, (d) *quâ vocati eſtis*, ut miniſterium veſtrum perfectum ſit coram Deo. Opportunum nàmque eſt, vos nôſſe, fratrem ac Coepiſcopum noſtrum præſentem Bonifacium, noſtram agentem vicem, cum digno & debito honore pro CHRISTI nomine ſuſcipere: & miniſterium Eccleſiaſticum cum fide Catholicâ ſecundùm morem & normam S. Catholicæ & Apoſtolicæ Dei Eccleſiæ, cui, miſericordiâ Dei præveniente præeſſe videmur, ſicut Apoſtolicâ auctoritate à nobis deſtinatus eſt, ab eo ſuſcipientes, dignanter teneatis, & Gentilitatis ritum & doctrinam, vel venientium Britonum, vel falſorum ſacerdotum hæreticorum, ſive adulatores, aut undecunque ſint, renuentes, ac prohibentes abjiciatis, & ut populum vobis à Deo commiſſum piis admonitionibus edoceatis: & à ſacrificiis mortuorum omnino devitetis: & juxta quod fueritis à prædicto noſtro conſacerdote edocti, ità Catholicam & Apoſtolicam doctrinam tenentes Domino Deo & Salvatori noſtro placere ſtudeatis: & in quo vobis loco ad celebranda CONCILIA convenire mandaverit, ſive juxta Danubium, ſive in civitate Auguſta, vel ubicunque judicaverit, pro nomine CHRISTI parati eſſe inveniamini: quatenus cognoſcamus per ejus mandatum de veſtro conventu, ut in diem Adventûs CHRISTI JESU cum fructu boni operis ante ejus tribunal aſſiſtere mereamini, dicentes (*e*) *Ecce nos, & pueri, quos dediſti* nobis *Domine*, non perdidimus ex eis quemquam: (*f*) ut & vos Dominicam vocem audire mereamini dicentem: (*g*) *Venite Benedicti Patris mei, percipite Regnum, quod vobis paratum eſt ab origine mundi. Bene valete.*

Epiſtola hæc eſt CXXIX. inter Bonifacianas, editas à Serario anno 1629. *ex Codice MS. Cæſareo, ſuppleto per Codicem MS. Ingolſtadienſem. Conferatur Surius ad diem* 5. *Junii. Caniſius Tomo V. antiquarum Lectionum.*

[*b*] Fors: *Synodalia.* [*c*] Fors: *Educatione.* [*d*] Ephef. IV, 2.
[*e*] Iſaiæ VIII, 18. (*f*) Joannis XVIII, 9. [*g*] Matthæi XXV, 34.

GREGORII III. PP. EPISTOLA

Ad S. Bonifacium.

Anno DCCXL. Gregorii III. X.

Reverendiſſimo & Sanctiſſimo Bonifacio Coepiſcopo, Gregorius (*a*) Servus Servorum Dei.

Collaudat inſtitutos in Bavaria Epiſcopatus: hortatur ad proſequendam doctrinam: variis in locis Synodum celebrari optat.

Doctoris omnium Gentium, egregii Beati Apoſtoli Pauli vox eſt dicentis: *Diligentibus* (b) *Deum omnia cooperantur in bonum.* Agnoſcentes itaque in Syllabis fraternitatis tuæ, quæ innotuiſti jam de Germaniæ Gentibus, quas ſua pietate Deus noſter de poteſtate Paganorum liberavit, & ad centum millia ani-

(*a*) *Tertius* Papa hoc nomine, ut ex notis Chronologicis extremæ Epiſtolæ patebit.
[*b*] Roman. VIII, 28.

animas in ſinu S. Matris Eccleſiæ tuo conamine, & Caroli (*c*) Principis Francorum, aggregare dignatus eſt: Sed & in Bajoariorum provincia, quæ à te acta ſunt, agnoſcentes, datori omnium bonorum Domino Deo noſtro, extenſis ad cœlum palmis, gratias retulimus, qui januam miſericordiæ & pietatis in illis partibus Heſperiis, ad cognoſcendam viam ſalutis, oſtium miſericordiæ aperuit, & miſit Angelum ſuum, qui præparavit viam tuam ante te. Ipſi gloria in ſæcula ſæculorum. Igitur, quia indicâſti, perrexiſſe te ad Gentem Bajoariorum, & inveniſſe eos extra ordinem Eccleſiaſticum viventes, dum Epiſcopos non habebant in Provinciâ, niſi unum nomine VIVILO (d) quem nos ante tempus ordinavimus: & quia cum aſſenſu Otile, (*e*) Ducis eorundem Bajoariorum, ſeu Optimatum Provinciæ illius, tres alios ordinâſſes Epiſcopos, & in quatuor partes Provinciam illam diviſiſti, id eſt, in quatuor Parochias, ut unusquiſque Epiſcopus ſuum habeat Parochium: bene & ſatis prudenter peregiſti frater, quoniam Apoſtolicam præceptionem ex noſtrâ vice implêſti: & ſicut tibi præcepimus, ita peregiſti. Itaque non deſinas, frater Reverentiſſime, docendo eas S. Catholicam & Apoſtolicam Romanæ ſedis traditionem, ut illuminentur rudes, & viam ſalutis teneant, per quam poſſint ad æterna præmia pervenire. Presbyteros verò, quos ibidem reperiſti, ſi incogniti fuerint viri illi, à quibus ſunt ordinati, & dubium eſt, eos Epiſcopos fuiſſe, an non, qui eos ordinaverunt, ſi bonæ actionis & Catholici viri ſunt ipſi Presbyteri, & in Miniſterio Chriſti, omnémque legem ſanctam edocti, atq; apti; ab Epiſcopo ſuo benedictionem presbyteratûs ſuſcipiant & conſecrentur; & ſic miniſterio ſacro fungantur. Illi quippe, qui baptizati ſunt per diverſitatem & declinationem linguarum Gentilitatis, tamen quod in nomine Trinitatis baptizati ſunt, oportet eos per manûs impoſitionem, & ſacri Criſmatis unctionem confirmari. Nam Vivilo à nobis Epiſcopus eſt ordinatus; & ſi aliquid excedit extra Canonicam Regulam, doce & corrige eum, juxta Romanæ Eccleſiæ traditionem, quam à nobis accepiſti. *De Concilio verò, ut juxta ripam Danubii* debeas celebrare noſtra vice, præcipimus fraternitati tuæ, Apoſtolicâ authoritate te ibidem præſentari: & in quantum Dominus tibi vires dederit, prædicare verbum ſalutis non ceſſes, ut religio Chriſtiana in nomine Domini creſcat multipliciter. Nec enim habebis licentiam, frater, percepti laboris in uno morari loco: Sed confirma corda fratrum, & omnium fidelium, qui rareſcunt in illis Hesperiis partibus, ubi tibi Dominus aperuerit, viam ſalutis prædicare non deſiſtas: & ubi locum inveneris neceſſarium, ſecundùm Canonum Regulam Epiſcopos ordina ex noſtrâ vice, & Apoſtolicam atque Canonicam traditionem eos tenere edocebis. Ex hoc enim magnum mercedis præmium tibi præparabis: quoniam omnipotenti Deo noſtro facies plebem perfectam. Non pigeat, dilectiſſime frater, itinera capere aſpera & diverſa, ut Chriſtiana fides longè, latéque tuo conamine extendatur. Scriptum eſt namque: *Arcta & anguſta via* (f) *quæ ducit ad vitam.* Operare itaque, frater, bonum opus, quod cœpiſti, ut in die Chriſti Dei noſtri merearis dicere inter coetum probabilium Patrum aſſiſtens: *Ecce ego & pueri,* (g) *quos dediſti mihi, non perdidi ex eis quenquam.* Iterum: *Domine quinque* (h) *talenta tradidiſti mihi, ecce alia quinque ſuperlucratus ſum:* ut ſubſequenter merearis vocem Domini dicentis: *Euge ſerve bone & fidelis* (i) *quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam: intra in gaudium Domini tui.* Deus te incolumem cuſtodiat, Reverentiſſime frater. Data IV. Kal. Novembris, Imperante Domino Piiſſimo Auguſto Leone, Imperii anno viceſimo tertio: ſed & Conſtantino magno Imperatore ejus filio, anno viceſimo, indictione octava.

Epiſtola hæc eſt CXXX. inter Bonifacianas Serarii.

(*c*) Carolus, major domûs, Bonifacium Epiſcopum ſub ſuâ defenſione eſſe declarat, *Epiſtolâ XXXII. inter Serarianas.*
(*d*) Vivilo Epiſcopus Paſſavienſis, ſeu Laoreacenſis.
(*e*) Utilo, Odilo aliis; dicitur ſucceſſiſſe Hugberto anno 737. in Bavariæ Ducatu regundo.
(*f*) Matth. VII, 14.
(*g*) Iſaiæ VIII, 18. Joann. XVIII, 9.
(*h*) Matth. XXV, 20.
(*i*) Matth. XXVI, 21.

CONCILIUM IN BAJOARIA

LOCO INCERTO. (a)

Primum ſub S. Bonifacio, Legato Apoſtolico & Archi-Epiſcopo.

Anno Chriſti DCCXL. Gregorii Papæ X. Othilonis Bavariæ Ducis IV.

Synodum hoc anno 740. à S. Bonifacio in Bavaria celebratam, aſſerunt Baronius, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Parens, & Spondanus ad hunc annum: Mabillonius Sæculo III. Actor. Ord. S. Benedicti Parte II. in Notis ad C. X. vitæ S. Willibaldi; Eckartus L. XXII. Hiſt. Franc. N. XI. Marcus Hanſizius Tom. I. Germ. Sacræ Pag. 124. Editor Meichelbeckii in Præfatione Chronici Benedicto-Burani, N. XXXI. & ſeqq.

Contrariam opinionem Clariſſimorum Virorum *PAGI in Critica ad annum* 742. & *MANSI in Supplemento* Conciliorum Tom. I., primam S. Bonifacii Synodum differentium ad annum 742, ſpeciali digreſſione poſt hoc Sæculum examinabimus.

(a) Locus Concilii hujus incertus eſt: hoc certum videtur, quòd in Bajoaria celebratum ſit, vel Auguſtæ, ùt Pontifex ſuaſerat, vel juxta Ripam Danubii. Eckartus Friſingæ, Editor Meichelbeckii Ratisbonæ habitum putat.

Nec Perſonæ, quæ intervenerint Concilio, ſat certò conſtant. Eckarto videntur præter Clericos & Coepiſcopos, Sancti Bonifacii ordinarios Comites, Lullum, Eobanum, Sturmium, & cæteros; interfuiſſe Viggo Auguſtanus, Luido Spirenſis, Rudolfus Conſtantienſis, Adda, vel Hetto, vel Philippus Argentoratenſis Eccleſiarum Epiſcopi: quia Gregorius III. literis anno 739. datis, inter Serarianas CXXIX, eosdem invitat, ut feſtinent ad celebranda Concilia indicanda à S. Bonifacio.

EPISTOLA (a) BONIFACII

ARCHI-EPISCOPI

AD ZACHARIAM PAPAM.

Anno Chriſti DCCXLI. Zachariæ Papæ I.

Domino chariſſimo, Summi Pontificatus infula prædito, Viro Apoſtolico Zachariæ, Bonifacius Servus Servorum Dei.

Gratulatur primò aditum Pontificatum.
2. *Cupit prorogari ſibi Legationem Apoſtolicam.*
3. *Confirmari tres in Franconia, & Thuringia inſtitutos Epiſcopatus; & Synodos celebrandas.*
4. 5. *Doceri, quâ via corrigendi Clerici perverſi.*
6. *De veritate Diſpenſationum Romanarum.*
7. *De Cæremoniis Paganis Romæ celebratis.*
8. *De Epiſcopis Romæ diſpenſatis.*

1. CONfitemur, Domine Pater, quia poſtquam per nuntios referentes audivimus, quòd venerandæ memoriæ Apoſtolatûs veſtri præceſſor Gregorius III.

(a) Hæc Epiſtola eſt CXXXII. inter Bonifacianas à Serario editas, & prima miſſa ad Zachariam Papam apud Harduinum.

(III.) Pontifex Apoſtolicæ Sedis, ergaſtulo corporeo abſolutus, ad Dominum migravit, majorem lætitiam & majus gaudium nobis non audivimus, & ſuſpenſis ad æthera palmis, Deo gratias egimus, quàm quòd clementem paternitatem veſtram altiſſimus arbiter canonica jura regere, & Apoſtolicæ Sedis gubernacula gubernare conceſſit.

2. Ergo non aliter, quàm ùt antè veſtigia veſtra geniculantes, intimis ſubnixè flagitamus precibus, ut ſicut prædeceſſorum veſtrorum pro auctoritate Sancti Petri, ſervi devoti & ſubditi diſcipuli fuimus: Sic & veſtræ pietatis ſervi obedientes, ſubditi ſub jure canonico, fieri mereamur: optantes, Catholicam fidem & Unitatem Romanæ Eccleſiæ ſervare, & quantoscunque audientes vel diſcipulos in iſta legatione mihi Deus donaverit, ad obedientiam Apoſtolicæ Sedis invitare & inclinare non ceſſo.

3. Neceſſe quoque habemus indicare Paternitati veſtræ, quia per Dei gratiam, Germaniæ populis aliquantulum percurſis vel correctis, tres ordinavimus Epiſcopos, & Provinciam in tres Parochias diſcrevimus, & illa tria oppida, ſive urbes, in quibus conſtituti & ordinati ſunt, ſcriptis auctoritatis veſtræ confirmari, & ſtabiliri precantes deſideramus. Unam eſſe Sedem Epiſcopatûs decrevimus in Caſtello, quod dicitur Wirtzaburg: & alteram in oppido, quod nominatur Buraburg: tertiam in loco, qui dicitur Erphesfurt, qui fuit jam olim urbs Paganorum ruſticorum. Hæc tria loca propriâ cartâ & auctoritate Apoſtolatûs veſtri roborari, & confirmari diligenter poſtulamus: ut ſi Dominus voluerit, per auctoritatem & præceptum Sancti Petri, juſſionibus Apoſtolicis, fundatæ & ſtabilitæ ſint tres in Germania Epiſcopales Sedes. Et ut præſentes, vel futuræ generationes, non præſumant, vel Parochias corrumpere, vel violare præceptum Apoſtolicæ Sedis.

4. Notum ſimiliter ſit Paternitati veſtræ, quòd Carolomannus Dux Francorum me accerſitum ad ſe rogavit, ut in parte regni Francorum, quæ in ſuâ eſt poteſtate, *Synodum* facerem congregari: & promiſit, ſe de Eccleſiaſtica Religione, quæ jam longo tempore, id eſt, non minùs quàm per ſexaginta, vel ſeptuaginta annos calcata, & diſſipata fuit, aliquid corrigere & emendare velle. Quapropter ſi hoc Deo inſpirante, veraciter implere voluerit, conſilium & præceptum veſtræ auctoritatis, id eſt, Apoſtolicæ Sedis habere & ſapere debeo. Franci „ enim, ùt ſeniores dicunt, plus quam „ per tempus octoginta annorum Sy„ nodum non fecerunt, nec Archi-Epi„ ſcopum habuerunt, nec Eccleſiæ ca„ nonica jura alicubi fundabant, & reno„ vabant.

5. Modò autem maximâ ex parte, per civitates, Epiſcopales Sedes traditæ ſunt Laicis cupidis ad poſſidendum, vel adulteratis Clericis, Scortatoribus, & Publicanis ſæculariter ad perfruendum. Nam ſi, per verbum veſtrum, hoc negotium, Duce rogante ſupradicto, amovere & corrigere debeo, præceptum & judicium Apoſtolicæ Sedis cum *Canonibus Eccleſiaſticis* præſto habere cupio. Si invenero inter illos Diaconos, quos nominant, qui à pueritiâ ſuâ ſemper in ſtupris, ſemper in adulteriis, & in omnibus ſemper ſpurcitiis vitam ducentes, ſub tali teſtimonio venerunt ad Diaconatum, & modò in Diaconatu concubinas quatuor, vel quinque, vel plures noctu in lecto habentes, Evangelium tamen legere, & Diaconos ſe nominare nec erubeſcunt, nec metuunt: & ſic in talibus inceſtis ad ordinem Presbyteratûs venientes, in hisdem peccatis perdurantes, & peccata peccatis adjicientes, Presbyteratûs officio fungentes, dicunt ſe pro populo poſſe intercedere, & ſacras oblationes offerre: noviſſimè, quod pejus eſt, ſub talibus teſtimoniis per gradus ſingulos aſcendentes ordinantur, & nominantur Epiſcopi. Si, inquam, tales invenero inter illos, rogo, ut habeam præceptum, & conſcriptum auctoritatis veſtræ, quid de talibus diffiniatis: & per reſponſum Apoſtolicum convincantur, & arguantur peccatores. Et inveniuntur quidam inter eos Epiſcopi, qui licet dicant ſe fornicarios & adulteros non eſſe, ſed ſunt ebrioſi, & injurioſi, vel venatores: & qui pugnant in exercitu armati, & effundunt propriâ manu ſanguinem hominum, ſive Paganorum, ſive Chriſtianorum. Et quia Servus & Legatus Apoſtolicæ Sedis eſſe dignoſcor, unum ſit verbum & meum hic, & veſtrum ibi, ſi contingat ad judicium auctoritatis veſtræ, ut pariter miſſos dirigamus.

6. Præterea de unâ re & conſilium quærere, & licentiam petere neceſſe habeo,

habeo, eò quòd venerandæ memoriæ præceſſor veſter, ſicut audiſtis, in præſentia veſtra mihi præcepit: ut presbyterum poſt obitum meum, Deo volente, in Eccleſiaſtico miniſterio heredem & ſucceſſorem conſtituere deberem. Et hoc mihi, ſi Dei voluntas eſt, placet. Sed modò dubito, & neſcio, ſi fieri poſſit, quia poſtea frater illius, avunculum Ducis Francorum occidit, & adhuc ignoramus, qualiter iſta diſcordia pacificari & finiri valeat. Et obſecro, ut auctoritatis veſtræ licentia ſit, ut cum conſilio Servorum Dei, de iſtâ electione faciam, quod nobis in commune, pro Deo, & pro Eccleſiæ utilitate, vel fructu ſpiritali, & defenſione religionis, optimum eſſe videatur, ut conſenſum veſtrum habeam de hoc facere, quod optimum eſſe mihi inſpirare dignetur Deus: quia hoc non videtur poſſe fieri, ſi contrarius Princeps fuerit.

7. Præterea quærere & interrogare Paternitatis veſtræ Conſilium debeo de quadam confuſione & ſcandalo prædicationis, quæ nuper ad nos veniens mentem noſtram conturbavit; & Sacerdotibus Eccleſiarum verecundiam incutiebat; quia laicus quidam magnæ perſonæ ad nos veniens, dicebat, ſibi ab Apoſtolicæ Sedis Pontifice, Sanctæ memoriæ Gregorio datam fuiſſe licentiam, ut in matrimonium acciperet viduam avunculi ſui: quæ & ipſa fuit uxor conſobrini ſui, & ipſâ, illo vivente, diſceſſit ab eo, & iſti viro, qui nunc eam accipere deſiderans, affirmat ſibi licentiam datam; in tertia generatione illa propinqua illius eſſe dignoſcitur: & votum vovit Deo caſtitatis, & velata fuit: & iterum abjecto velamine maritata. Tale enim matrimonium ſupradictus homo ſibi ab Apoſtolico affirmat eſſe permiſſum. Quod non æſtimamus eſſe verum, quia *Synodus* & Eccleſia, in qua natus & nutritus fui, id eſt, in tranſmarina Saxonia, *Lundunenſis Synodus*, quæ in primis à diſcipulis Sancti Gregorii, id eſt, Auguſtino, Laurentio, Juſto, Melito, Archiepiſcopis conſtituta & ordinata fuit, talem copulam & matrimonium maximum ſcelus & inceſtum, & horribile flagitium & damnabile piaculum fieri ex auctoritate Sacræ Scripturæ judicabant. Quapropter Paternitas veſtra hujus rei veritatem indicare non dedignetur, ut Eccleſiæ Sacerdotibus vel populo Chriſtiano inde ſcandala & ſchiſmata, vel novi errores non oriantur, & concreſcant: quia carnales homines, idiotæ Alemanni, vel Bajoarii, vel Franci, ſi juxta Romanam urbem aliquid facere viderint ex his peccatis, quæ nos prohibemus, licitum & conceſſum à ſacerdotibus eſſe putant, & nobis improperium deputant, ſibi ſcandalum vitæ accipiunt.

8. Sicut affirmant, ſe vidiſſe annis ſingulis in Romana urbe, & juxta Eccleſiam in die, vel nocte, quando Kalendæ Januarii intrant, paganorum conſuetudine choros ducere per plateas, & acclamationes, ritu Gentilium, & cantationes ſacrilegas celebrare: & menſas illa die, vel nocte dapibus onerare: & nullum de domo ſua vel ignem, vel ferramentum, vel aliquid commodi vicino ſuo præſtare velle. Dicunt quoque, ſe vidiſſe ibi mulieres pagano ritu phylacteria, & ligaturas, & in brachiis, & cruribus ligatas habere: & publicè ad vendendum venales ad comparandum aliis offerre. Quæ omnia, eò quòd ibi à carnalibus & inſipientibus videntur, nobis hic & improperium & impedimentum prædicationis & doctrinæ perficiunt. De talibus ait Apoſtolus increpans: *Dies obſervatis & tempora: (b) timeo, ne ſine cauſa laboraverim in vobis.* Et Sanctus Auguſtinus dixit: Nam qui prædictis malis, id eſt, caragis, & divinis, & aruſpicibus, vel phylacteriis, & aliis quibuslibet auguriis crediderit: etſi jejunet, etſi oret, etſi jugiter ad Eccleſiam currat, etſi largas Eleëmoſynas faciat, etſi corpuſculum ſuum in omni afflictione cruciaverit, nihil ei proderit, quamdiu ſacrilegia illa non reliquerit. Nam ſi iſtas paganias ibi Paternitas veſtra in Romanâ urbe prohibuerit, & ſibi mercedem, & nobis maximum profectum in doctrina Eccleſiaſtica acquiret.

9. Epiſcopi quoque Gentis Francorum, qui fuerunt adulteri, vel fornicatores acerrimi, quos in gradu Epiſcopatûs, vel Presbyterii fornicationum filii nati arguunt, revenientes ab Apoſtolica Sede, dicunt ſibi Romanum Pontificem licentiam dediſſe, miniſterium Epiſcopale in Eccleſia miniſtrare. Quos contra contendimus, quia Apoſtolicam Sedem contra decreta Canonum nequaquam audivimus judicâſſe. Hæc omnia, Domine Chariſſime, propterea nota vobis

[b] Gal. IV, 10.

Digitized by Google

bis facimus, ut veſtræ auctoritatis reſponſum talibus dare poſſimus, ut per cautelam veſtræ doctrinæ oves Eccleſiæ non ſeducantur, ſed lupi rapaces convicti & ſuperati pereant. Interea munuſcula parva vobis direximus: non quia digna ſint Paternitate veſtrâ, ſed pro indicio charitatis, obedientiæ, devotionis: id eſt, villoſam unam, & argenti & auri tantillum. Dextera Domini protegente incolumem valere, & in Chriſto proficere beatitudinem veſtram in longitudine dierum optamus.

Inter editas à Serario eſt Epiſtola CXXXII. Harduino prima inter Zacharianas.

EPISTOLA ZACHARIÆ PAPÆ AD S. BONIFACIUM.

Anno Chriſti DCCXLII. Zachariæ Papæ II.

Reverentiſſimo & Sanctiſſimo Fratri Bonifacio, Epiſcopo, Zacharias Servus Servorum Dei.

Reſponſoria ad præcedentem Epiſtolam.

SUſceptis Sanctiſſimæ Fraternitatis tuæ literis per Denehardum, religioſum Presbyterum tuum, quia te ſoſpitem, ùt ſemper cupimus eſſe, cognovimus, omnipotenti, ac miſericordiſſimo Deo noſtro magnas retulimus grates, qui tibi in omnibus bonis proſperari dignatur! Magnam enim cordibus noſtris infundis lætitiam, quotiens nobis Sanctitatis tuæ ſcripta mittuntur: quando reperimus, quæ ad ſalutem reſpiciunt animarum: dum quotidie in gremio Sanctæ Matris Eccleſiæ, per tuam prædicationem, novi populi adduntur.

Ubi & tres Epiſcopos per loca ſingula, ſecundùm ſeriem ſyllabarum tuarum, te ordinâſſe cognovimus, qui eidem populo, quem ſibi Dominus Deus noſter, per tuam Sanctitatem aggregare dignatus eſt, præeſſe debeant: & petiviſti, ut per auctoritatem Sedis noſtræ, Epiſcopales ibidem Sedes firmentur. Sed tua ſancta Fraternitas pertractet maturè, & ſubtili conſideratione diſcernat, ſi expediat: aut ſi loca, aut populorum turbæ talia eſſe probantur, ut Epiſcopos habere mereantur. Meminiſti enim Chariſſime, quid in ſacris Canonibus præcipimur obſervare: ut minimè in villulas, vel in modicas civitates Epiſcopos ordinemus: ne vileſcat nomen Epiſcopi. Sed nos tuis ſinceriſſimis, atque à nobis dilectis ſyllabis provocati, quæ popoſciſti, abſque morâ concedi patimur: & ſtatuimus per Apoſtolicam auctoritatem, Epiſcopales illic eſſe Sedes, quæ per ſucceſſionem Epiſcopos mereantur: & populis præſint, atque verbum prædicationis ſubjectis inſinuent: id eſt, in Caſtello, quod dicitur *Wirtzeburg*, & alteram in oppido, quod nominatur *Buraburg*: tertiam in loco, qui dicitur *Erpfesfurt*: ita ut nulli poſt hæc liceat cuiquam hæc, quæ à nobis ſancita ſunt, quoquo modo violare, quæ auctoritate Beati Petri Apoſtoli firma eſſe decrevimus.

De eo autem, quod nobis intimâſti, quòd te Carolomannus filius noſter apud ſe rogavit accedere: ut in parte Francorum, in ſua ditione, ſive poteſtate conſtituta, Synodum celebrares, eò quòd omnis Eccleſiaſtica regula, ſive diſciplina ab eadem Provincia funditus abolita eſt, nimis mœrendum eſt, quòd per ſpacia tanta temporum ibidem Synodus Sacerdotum minimè celebraretur: unde neque, quid ſit Sacerdotium ab eis, qui ſe Sacerdotes eſſe exiſtimant, cognoſcitur.

F 3 Sed

(a) *Eſt hæc Epiſtola inter Serarianas CXLII. apud Harduinum Zachariæ Papæ prima. Tomo III. Concilior.*

Sed dum, juvante Deo, quæ à præfato filio noſtro promiſſa ſunt, ad effectum perducta fuerint: tuáq; fraternitas in memorato Concilio conſederit cum eodem Excellentiſſimo viro; ſi quos repererit Epiſcopos, Presbyteros, aut Diaconos contra canones, aut ſtatuta Patrum exceſſiſſe: id eſt, in adulterio, vel ſi plures uxores habuerunt, aut ſi ſanguinem Chriſtianorum, aut Paganorum effuderunt: vel etiam aliis capitulis canonum obviâſſe reperit tua Sanctitas, nulla ratione Apoſtolica auctoritate permittas ſacerdotio fungi: quia tales à ſuo tantùm proprio ore falſò nominantur ſacerdotes, & deteriores ſæcularibus eſſe noſcuntur. Qui ſe neque à fornicationibus, neque à nefariis matrimoniis abſtinent: neque ab hominum ſanguinis effuſione manus ſervant innoxias, ſe eſſe ſacerdotes exiſtimant? Aut quid inde ſentiunt, dicente Deo: *Sacerdotes mei ſemel nubant.* Et Apoſtolus: *Unius uxoris* (*a*) *virum*, &cætera. Et hoc ante ſuſceptum ſacerdotium uti licitum eſt. Nam à die ſuſcepti ſacerdotii etiam ab ipſo proprio conjugio prohibendi ſunt. Quomodo ſe ſacerdotio fungi conſiderant: qui talibus ſceleribus involuti eſſe monſtrantur, ut neque ſæculares fideles his facinoribus obvolutos optemus? quomodo non pertimeſcunt Divina myſteria contingere? aut quomodo ad orandum pro peccatis populi accedere præſumunt, dum Sacri Canones neque purum Clericum, cui ſacerdotium non eſt, ſecundis copulari nuptiis præcipiunt? Iſti enim è contrario non ſolùm poſt ſuſceptum ſacerdotium ſe abſtinere nolunt ab una uxore, imò luxuriâ obvoluti pejora ſæcularibus ſcelera committunt, ut plures uxores habere præſumant, quibus neque unam, conceſſum eſt, poſt ſuſceptum miniſterium, attrectare. Sed & iſta parvi pendentes, atque Dominum ad iram provocantes, majora committunt facinora, dum propriis manibus Chriſtianos, atq; Paganos homines necant. Et fit, ut quibus in remiſſionem peccatorum debuerunt lavacrum regenerationis impendere, atque Chriſti Sacramenta donare, ne in æternum perirent, eorundem ſacrilegis manibus extinguantur. Quis enim ſapiens habens cor eos æſtimet ſacerdotes; qui neque à fornicationibus abſtinent: Neque ab effuſione ſanguinis manus ſervant innoxias? Quisve eorum ſacrificiis Deum eſſe credit placatum, dicente Propheta: *Virum ſanguinem* (*b*), & *doloſum abominabitur Dominus?* Iſti namque, ùt præmiſi, ne ſacerdotio fungi patiantur, neque Divina contingere myſteria, commonemus. Quidquid verò aliud, ùt dictum eſt, eos contra Eccleſiaſticam regulam exceſſiſſe repereris, canones (ſive inſtituta Patrum) præ manibus habeto: & juxta quod in eis edoctus fueris, diſcerne.

Quod autem tibi ſucceſſorem conſtituere petiſti, ut te vivente in tuo loco eligatur Epiſcopus, hoc nulla ratione concedi patimur: quia contra omnem Eccleſiaſticam regulam, vel inſtituta Patrum eſſe monſtratur. Sed volumus, ut tibi miniſtret, & ſit in Evangelio adjutor, dicente Apoſtolo: *Si quis bene miniſtraverit,* (*c*) *gradum ſibi bonum acquirit.* Nimis enim reprehenſibile, ac deteſtabile eſſe manifeſtum eſt, ut te vivente, tibi alium ſubſtituamus. Sed hoc commonemus, ut quamdiu te Divina juſſerit clementia ſupereſſe, ſine intermiſſione orare non ceſſes: ut tibi Deus illum ſucceſſorem concedat, qui ei poſſit eſſe placabilis, & populum, quem ad ſuam gratiam per tuæ ſanctitatis induſtriam, vocare voluit, irreprehenſibiliter regere valeat, atque ad viam vitæ elaboret perducere. Nam quomodo hæc, quæ popoſciſti (etiam ſi voluerimus) concedere poſſumus; dum nos fragiles homines exiſtentes, & ſub conditione mortis conſtituti, ignorantes, quid ſuperventura pariat dies, non valentes inveſtigare, quis è nobis propior de præſenti ſæculo migret? Sin autem & eundem Divina voluerit clementia poſt tui diem tranſitûs ſupereſſe: ſi eum aptum cognoveris, & in tua voluntate fuerit definitum, eâ horâ, quâ te de præſenti ſæculo migraturum cognoveris, præſentibus cunctis tibi ſucceſſorem deſigna, ut huc veniat ordinandus: quod nulli alii concedi patimur, quod tibi charitate cogente largiri cenſuimus.

De illo verò, qui viduam avunculi ſui, quæ & ipſa fuit uxor conſobrini ſui, & ſacrum velamen habere monſtrata eſt, & à beatæ memoriæ præceſſore noſtro ſibi licentiam conceſſam eſſe divulgavit, ut ei in pernicioſo matrimonio aſſumi debuiſſet. Abſit hoc, ut deceſſor noſter iſta permitteret. Nec enim ab hac Apoſtolica Sede illa diriguntur, quæ con-

contraria eſſe Patrum, ſive Canonum inſtitutis probantur. Ammonere, adhortari, increpare eos, chariſſime frater, ne ceſſes, quatenus à tali ſceleſto recedant matrimonio, ut non in æternum pereant. Reminiſcantur enim, ſe Chriſti ſanguine eſſe redemptos: & non ſponte ſe contradant (niſi ab iſto receſſerint inceſto matrimonio) diaboli poteſtati, ſed magis omnipotenti Deo & Chriſto Filio ejus, Spiritui quoque Sancto, in cujus nomine ab illius antiqui hoſtis erepti ſunt poteſtate. Elabora igitur, Sanctiſſime frater, in eis, quia ſcriptum cognoſcis: *Qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſalvabit animam ejus à morte, & ſuorum operit multitudinem peccatorum.* Nam & nos ei pro hoc commonitoria ſcripta direximus.

De Calendis verò Januariis vel ceteris auguriis, Phylacteriis, & incantationibus, vel aliis diverſis obſervationibus, quæ gentili more obſervari dixiſti apud Beatum Petrum Apoſtolum, vel in urbe Româ; hoc & nobis, & omnibus Chriſtianis deteſtabile, & pernicioſum eſſe judicamus, dicente Domino: *Non augurabimini*, vel certè *non obſervabitis ſomnia.* Et iterum Scriptura dicit: *Non ſunt auguria in Iſraël, nec obſervatio in domo Jacob.* Ita & à nobis cavendum eſſe cenſemus, ut nullis auguriis, vel obſervationibus attendamus. Quia omnia hæc abſciſſa eſſe à Patribus ſumus edocti. Et quia per inſtigationem Diaboli iterum pullulabant, à die qua nos juſſit Divina clementia, quanquam immeriti exiſtamus, Apoſtoli vicem gerere, illicò omnia hæc amputavimus. Pari etenim modo volumus tuam Sanctitatem populis ſibi ſubjectis prædicare, ad viam æternæ perducere vitæ. Nam & ſanctæ recordationis prædeceſſoris, atque nutritoris noſtri Domini Gregorii Papæ conſtitutione, omnia hæc piè, atque fideliter amputata ſunt, & alia diverſa quàm plura, quæ Diabolo ſuggerente pullulabant in Chriſti ovili: cujus inſtar, pro illius populi ſalute dirigere maturavimus.

Nam de ſacerdotibus illis, qui falſa opinantur, qui etiam adulteri, & fornicatores probantur: & ſibi ab Apoſtolicâ Sede indultum eſſe teſtantur, & è contrario ſibi licentiam prædicationis largitam eſſe, hoc nulla ratione credat ſancta tua fraternitas: ſed ſimiliter in eis canonicam exerce vindictam, quemadmodum de his, quibus ſuperiùs à nobis edoctus monſtrans. Non enim aliud te agere volumus, præterquam, quod ſacri præcipiunt canones, vel etiam ab hac Apoſtolicâ Sede inſtructus eſſe dinoſceris.

Secundùm tuæ námque Sanctitatis petitionem, & tribus Epiſcopis tuis ſingulas confirmationis Epiſtolas miſimus, quas per tuæ Sanctitatis manus eis largiri volumus. Et Carolomanno filio noſtro alia ſcripta direximus, ut quæ tibi popoſcit, adimplere feſtinet, adminicula præſtet.

Sed hæc, Frater chariſſime, de omnibus ſuperiùs comprehenſis capitulis, ùt Dominus donavit, reſpondimus ad omnia amputanda Diabolicæ fraudis ſcandala. Tua verò ſancta fraternitas, ſi quid de cætero evenerit, ùt ſacri docent canones, ſtudeat emendare in plebibus ſibi à Deo commiſſis. Non enim aliud nobis convenit prædicare, præter quod à Sanctis Patribus ſumus edocti. Si verò & novi aliquid, inimici aſtutiâ agente acciderit, quod tua ſancta fraternitas minimè per canonum inſtituta diſcernere poſſit: huc vobis non pigeat inſinuare: quatenus Deo juvante, quæque ad emendationem novæ plebis eſſe poſſunt, tibi abſque tarditate reſpondere maturemus. Cognoſcebat enim, Frater chariſſime! tua ſancta fraternitas, ità dilectionem tuam habere in noſtris præcordiis: ut te præſentialiter quotidie videre deſideremus: & ita te in noſtro conſortio habeamus, ùt certè Miniſtrum DEI, & Diſpenſatorem Eccleſiarum Chriſti. De cætero namque confortare in Domino, frater chariſſime: & eſto robuſtus: & elabora in opere, ad quod te Divina voluit evocare clementia. Magna enim te ſpes remunerationis expectat: quam promiſit Deus diligentibus ſe. Et nos, licèt peccatores exiſtamus, tamen DEI noſtri non ceſſamus abſque interceſſione immenſam exorare clementiam, ut qui cœpit in vobis, perficiat opus bonum uſque adhuc. Et Beatus Apoſtolorum Princeps Petrus cooperetur tibi in omnibus bonis, qui ei parere deſideras. Deus te incolumem cuſtodiat, Reverentiſſime, & Sanctiſſime Frater. *Data Kalend. April.* imperante Domino piiſſimo, Auguſto Conſtantino, à Deo coronato magno Imperatore. Anno viceſimo quarto Imperii. Indictione XI.

CON-

(*a*) I. Timoth. III, 2. (*b*) Pſalm. V, 7. (*c*) I. Timoth. III, 13. (*d*) Jacobi V, 20.

CONCILIUM GERMANICUM

AUCTORITATE S. BONIFACII CELEBRATUM

XI. Kalendas Maji, anno Domini DCCXLII. Zachariæ Papæ II. ſub Carlomanno, majore Domûs Regiæ.

TITULI CAPITULORUM.

I. De Epiſcopis in Germaniâ conſtitutis, & de Synodo ſingulis annis congreganda.

II. Ut Clerici arma non tractent, neque ad Exercitum pergant, præter eos, qui Sacrorum cauſa electi fuerint. Item, ut à venationibus abſtineant.

III. Ut Presbyteri Parochiarum Epiſcopo ſuo ſint ſubjecti, & Miniſterii ſui rationem illi reddant; paratique ſint ad illum in viſitatione ſuſcipiendum: ab illo Chriſma novum accipiant: illum caſtitatis, vitæ, fidei, & doctrinæ ſuæ teſtem habeant.

IV. Ut ignoti Epiſcopi ac Presbyteri ſine probatione ad miniſterium non admittantur.

V. Ut Epiſcopus cum comite provideat, ne populus Paganas obſervationes faciat.

VI. De pœnâ Clericorum, vel Monachorum, aut Monialium, quæ in fornicationem inciderint.

VII. Ut Presbyteri & Diaconi ſagis non utantur, ſed caſulis; & ut in domo ſuâ mulieres non habeant. Item, ut Monachi & Moniales juxta Sancti BENEDICTI Regulam vivere ſtudeant.

PRÆFATIO.

IN nomine Domini noſtri JEſu Chriſti. Ego Carlomanus Dux & Princeps Francorum, anno ab Incarnatione Domini DCCXLII. XI. videlicet Kalendas Maji, cum Conſilio Servorum Dei, & optimatum meorum, Epiſcopos, qui in regno meo ſunt, cum presbyteris ad Concilium & Synodum pro timore Chriſti congregavi, id eſt, Bonifacium Archiepiſcopum, & Burchardum, (*a*) & Regenfridum, & Wintanum, & Witbaldum, (*) & Dadanum, & Eddanum, ac reliquos Epiſcopos, (*b*) cum presbyteris eorum, ut mihi Conſilium dediſſent, quomodo lex Dei, & Eccleſiaſtica religio recuperetur, quæ in diebus præteritorum Principum diſſipata corruit; & qualiter populus Chriſtianus ad ſalutem animæ pervenire poſſit, & per falſos ſacerdotes deceptus non pereat.

CANO-

(*) Willibaldum.

(*a*) Burchardus erat Wurtziburgenſis, Regenfridus Colonienſis, Wintanus Buraburgenſis, Willibaldus Eiſtatenſis, Daddanus Regionarius, Edda Argentoratenſis Epiſcopi.

(*b*) Per *reliquos Epiſcopos* Eckhartus intelligit Treverenſem, Leodienſem, Spirenſem, Wormatienſem &c. Auſtraliæ Epiſcopos.

CANONES.

I.

ITaque per Conſilium Sacerdotum, Religioſorum & Optimatum meorum, ordinavimus per civitates Epiſcopos, & conſtituimus ſuper [illegible]os Archiepiſcopum Bonifacium, qui eſt miſſus Sancti Petri. Statuimúſque per annos ſingulos Synodum congregari, ut nobis præſentibus canonum decreta & Eccleſiæ jura reſtaurentur, & religio Chriſtiana emendetur. Et fraudatas pecunias Eccleſiarum Eccleſiis reſtituimus: (**) falſos verò presbyteros, vel fornicatores Diaconos & Clericos de pecuniis Eccleſiarum abſtulimus, & degradavimus, & ad pœnitentiam coëgimus.

II.

Servis (***) Dei per omnia armaturam portare, vel pugnare, aut in Exercitum & in hoſtem pergere, omninò prohibuimus: niſi illis tantùm, qui propter divinum Myſterium, miſſarum ſcilicet ſolemnia adimplenda, & Sanctorum patrocinia (*d*) portanda, ad hoc electi ſunt: id eſt, unum, vel duos Epiſcopos, cum capellanis (*e*) & Presbyteris eorum princeps ſecum habeat: & unusquisque præfectus unum presbyterum, qui hominibus peccata confitentibus judicare, & indicare pœnitentiam poſſit. Nec non & illas venationes, & ſylvaticas vagationes cum canibus omnibus ſervis Dei interdiximus: & ut accipitres & falcones non habeant.

III.

Decrevimus quoque juxta Sanctorum Canones, ut unusquiſque Presbyter in Parochiâ habitans, ſubjectus ſit illi Epiſcopo, in cujus Parochiâ habitat; & ſemper in quadrageſimâ rationem & ordinem miniſterii ſui, ſive de baptiſmo, ſive de fide Catholicâ, ſive de precibus & ordine miſſarum, ipſi Epiſcopo reddat & oſtendat. Et quandocumque jure Canonico Epiſcopus circumierit Parochiam ad confirmandos populos, Presbyter ſemper paratus ſit, ad ſuſcipiendum Epiſcopum, cum collectione & adjutorio populi, qui ibi confirmari debet. Et in cœnâ Domini ſemper novum chriſma accipiat ab Epiſcopo. Et ut Epiſcopus teſtis ſit caſtitatis & vitæ, & fidei, & doctrinæ illius.

IV.

Statuimus etiam, ut ſecundùm Canonicam cautelam, omnes undecumque venientes ignotos Epiſcopos, vel Presbyteros, ante probationem Synodalem in Eccleſiaſticum miniſterium non admitteremus.

V.

Decrevimus quoque, ut ſecundùm Canones unusquiſque Epiſcopus in ſuâ Parochiâ ſolicitudinem gerat, adjuvante Gravione (*e*) qui defenſor Eccleſiæ ejus eſt, ut populus Dei paganias non faciat, ſed omnes ſpurcitias abjiciat & reſpuat; ſive profana ſacrificia mortuorum, ſive ſortilegos, vel divinos, ſive phylacteria & auguria, ſive incantationes, ſive hoſtias immolatitias, quas ſtulti homines juxta Eccleſias ritu pagano faciunt, ſub nomine ſanctorum Martyrum, vel confeſſorum, Deum & ſanctos ſuos ad iracundiam provocantes: ſive illos ſacrilegos ignes, quos *Ned fratres* (*f*) vocant ſive omnes, quæcumq; ſunt, Paganorum obſervationes diligenter prohibeant.

VI.

Statuimus ſimiliter, ut poſt hanc Synodum, quæ fuit XI. Kalendas Maji, quisquis ſervorum Dei, vel ancillarum Chriſti, in crimen fornicationis lapſus fuerit, in carcere pœnitentiam faciat in pane & aqua. Et ſi ordinatus presbyter ſit, duos annos in carcere permaneat, & antea flagellatus & ſcorticatus videatur, & poſt Epiſcopus adaugeat. Si autem Clericus, vel monachus in hoc peccatum inciderit, poſt tertiam verberationem in carcerem miſſus, vertente anno ibi pœnitentiam agat. Similiter & nonnæ velatæ eâdem pœnitentiâ contineantur, & radantur omnes capilli capitis ejus.

VIII.

(**) reddidimus (***) Servos

(*c*) Capſæ Reliquiis Sanctorum refertæ, deferebantur cum exercitu per Clericos: & hæ capſæ vocantur *Patrocinia Sanctorum.*

(*d*) Capellani, Regiæ Capellæ Miniſtri Clerici, qui Archi-Capellano ſubjecti erant.

(*e*) Gravione, id eſt, Judice loci, à Rege miſſo & ſtatuto. Eckhart. Tom. I. L. XXIII. N. X.

(*f*) Ned fratres. Nied feor edit *Serarius.*. Noth feur *Struvius*, *Spelmannus.* Id eſt, ignis, ex duorum aridorum lignorum attritu elicitus.

VII.

Decrevimus quoque, ut Presbyteri, vel Diaconi non ſagis, laicorum more, ſed caſulis utantur, ritu ſervorum Dei, & nullus in ſuâ domo mulieres habitare permittat. Et ut monachi, & ancillæ Dei monaſteriales, juxta regulam Sancti Benedicti, Cœnobia & Xenodochia ſua ordinare, gubernare, vivere ſtudeant: & vitam propriam degere ſecundùm prædicti Patris ordinationem non negligant.

Ex Codice Palatino Bibliothecæ Vaticanæ Holſteinius edidit: ante illum Serarius inter Epiſtolas Bonifacianas à pag. 110, 111, 112. *unde Synodographi poſteriores.*

Baluzius Tomo I. Capitularium pag. 145. *& ſeqq.*

CONCILIUM LIPTINENSE, (*a*)

In quo approbantur ſuperioris Synodi Germanicæ Decreta, novâque ſanciuntur, ſub Carlomano majore domûs Regiæ celebratum, Kalendis Martiis. (*b*)

Anno Chriſti DCCXLIII. Zachariæ Papæ II. Childerici III. Regis II.

TITULI CANONUM.

I. *De prioris Synodi canonibus communi ſenſu receptis & approbatis.*

II. *De pecunia Eccleſiaſtica ſub precario vel cenſu in ſubſidium exercitûs præſtanda.*

III. *De inceſtis Matrimoniis: & ut mancipia Chriſtiana Paganis non tradantur.*

IV. *Ut qui Paganas obſervationes in aliqua re fecerit, quindecim ſolidis mulctetur.*

CANONES.

I.

MOdò autem in hoc Synodali Conventu, qui congregatus eſt ad Kalendas Martias in loco, qui dicitur Liptinas, omnes venerabiles Sacerdotes Dei, & Comites, & Præfecti, prioris Synodi decreta conſentientes firmaverunt, ſeque ea implere velle & obſervare promiſerunt. Et omnis Eccleſiaſtici ordinis Clerus, Epiſcopi, & Presbyteri, & Diaconi, cum reliquis Clericis, ſuſcipientes antiquorum Patrum canones, promiſerunt, ſe velle Eccleſiaſtica Jura moribus & doctrinis, & miniſterio recuperare. Abbates verò & Monachi receperunt Regulam Sancti Patris Benedicti ad reſtaurandam normam regularis vitæ. Fornicatores autem & adulteros, qui ſancta Loca vel Monaſteria ante tenentes coinquinârunt, præcepimus inde tollere, & ad pœnitentiam redigere. Et ſi

Poſt

(*a*) Liptinæ, in Diœceſi Cameracenſi, in eo loco, ubi nunc eſt Cœnobium Laubienſe. Nota *Serarii ex Myræo*: hodie Leſtioes dicitur.

(*b*) Gratianus cauſa XVI. Qu. I. Can. LIX. *Quia juxta*, refert, revelatam S. EUCHARIO damnationem æternam Caroli Martelli [qui fuit Pater Pippini & Carolomanni,] occaſionem dediſſe convocandæ Synodi Liptinenſis per filium Carlomannum. Aſt, I. hic canon. *Quia juxta*, non eſt editus in Concilio Liptinenſi, ſed inter Capitularia Caroli Magni anno 803. 814. & 816. Ludovici Pii. 2dò Eruditiſſimus Pagi *in Critica* ad annum 741. N. XVI. hanc fabulam confutat & evertit.

poſt hanc definitionem in crimen fornicationis vel adulterii ceciderint, prioris Synodi Judicium ſuſtineant. Similiter & Monachi & Nonnæ.

II.

Statuimus quoque, cum conſilio Servorum Dei & Populi Chriſtiani, propter imminentia bella & perſecutiones certarum gentium, quæ in circuitu noſtro ſunt, ut ſub precario & cenſu aliquam partem Eccleſialis pecuniæ in adjutorium exercitûs noſtri, cum indulgentia Dei, aliquanto tempore retineamus: ea conditione, ut annis ſingulis de unaquaque caſata ſolidus, id eſt, duodecim denarii, ad Eccleſiam vel Monaſterium reddantur: eo modo, ut, ſi moriatur ille, cui pecunia commodata fuit, Eccleſia cum propria pecunia reveſtita ſit. Et iterum, ſi neceſſitas cogat, aut Princeps jubeat, precarium renovetur, & reſcribatur novum. Et omnino obſervetur, ut Eccleſiæ, vel Monaſteria penuriam, paupertatémque non patiantur; quorum pecunia in precario præſtita ſit. Et ſi paupertas cogat, Eccleſiæ vel Domui Dei integra reddatur poſſeſſio.

III.

Similiter præcepimus, ut juxta canonum decreta, adulteria & inceſta Matrimonia, quæ non ſunt legitima, prohibeantur, & emendentur Epiſcoporum Judicio. Et ut mancipia Chriſtiana Paganis non tradantur.

IV.

Decrevimus quoque, quod & Pater meus ante præcipiebat, ut, qui Paganas obſervationes in aliqua re fecerit, mulctetur, & damnetur XV. ſolidis. (*c*)

Inter Epiſtolas Bonifacianas editas à Serario. pag. 112. 113.

(*c*) Præter quatuor Canones, duo hæretici Adalbertus Gallus & Clemens Scotus, qui S. Bonifacii juriſdictionem ſpernebant, damnati fuerunt, & à Sacerdotali Officio nudati.
Demum tres Archi-Epiſcopi in Galliis fuerunt à S. Bonifacio ordinati, Grimo Rothomagi, Abel Remis, Harbertus Senonis. Horum confirmatio, uti & factæ damnationis hæreticorum, à Zacharia Pontifice petita fuit per Denehardum Presbyterum, ex hac Synodo Romam miſſum.
Ad Bonifacii literas per Denehardum Romam latas Menſe Auguſto reſpondet Zacharias, Epiſtolâ CXLIV. inter Bonifacianas, data X. Kal. Octobris, imperante Domino Artavaſdo, à Deo coronato, magno Imperatore anno III. poſt conſulatum ejus anno III. ſed & Nicephoro, magno Imperatore anno I. Indictione XII., quæ Septembri hujus anni 743. inchoabatur.
Sic Pagi & Eckhartus corrigunt Subſcriptionem rerum Franciæ Tomo I. L. XXIII. pag. 448.

I. Abrenuntiatio Diaboli, operúmque ejus & Superſtitionum.

Forſachiſtu Diobolæ? & Reſponſ. Ec forſacho Diobolæ. En allum Diobol gelde? Reſp. End ec forſacho allum Diobol galde. End allum Dioboles wercum? Reſp. End ec forſacho allum Dioboles wercum, und wordum thuna eren de woden ende Saxnote, ende allem them unholdum, the hira genotas ſint. Gelobiſtu in Got almehtigan Fadaer. R. Ec gelobo in Got almehtigan Fadaer. Gelobiſtu in Chriſt Godes Suno? R. Ec gelobo in Criſt Gotes Suno. Gelobiſtu in halogan Gaſt? R. Ec gelobo in halogon Gaſt.

II. Indiculus Superſtitionum & Paganiarum.

De Sacrilegio ad ſepulchra mortuorum.
De Sacrilegio inter defunctos. I. Dadſiſas.
De Spurcalibus in Februario.
De Caſulis: id eſt: Fanis.
De Sacrilegiis per Eccleſias.
De Sacris Silvarum, quæ Nimidas vocant.
De his, quæ faciunt ſuper petras.
De ſacris Mercurii vel Jovis.
De Sacrificio, quod fit alicui Sanctorum.
De Phylacteriis & Ligaturis.
De fontibus Sacrificiorum.
De incantationibus.
De auguriis vel avium, vel equorum, vel boum ſtercoribus vel ſternutatione.
De Divinis vel Sortilegis.
De igne fricato de ligno; id eſt: Nodfyr.
De cerebro animalium.
De obſervatione Pagana in foco, vel in inchoatione rei alicujus.
De incertis locis, quæ colunt pro Sanctis.
De petendo, quod boni vocant Sanctæ Mariæ.

De feriis, quæ faciunt Jovi vel Mercurio.
De Lunæ defectione, quod dicunt, Vinceluna.
De Tempeſtatibus & Cornibus & Cochleis.
De Sulcis circa villas.
De Pagano concurſu, quem Yrias nominant, ſciſſis pannis vel calceis.
De eo, quod ſibi Sanctos fingunt quoslibet mortuos.
De Simulacro de conſperſa farina.
De Simulacris de pannis factis.
De Simulacro, quod per campos portant.
De ligneis pedibus vel manibus Pagano ritu.
De eo, quod credunt, quia Feminæ lunam (*d*) comedant, quod poſſint corda hominum tollere juxta Paganos.

Illmus Furſtenbergius poſt Monumenta Paderbornenſia, ex codice Vaticano Antiquiſſimo vulgavit & hanc Abrenuntiationem & Indiculum Superſtitionum.

Cl. Eccartus Lib. XXIII. Commentatiorum de rebus Franciæ Orientalis eruditas Notas edidit in bas Superſtitiones, quas Chriſtiani nonnulli etiam poſt Baptiſmum exercebant & retinebant.

(*d*) *Commendent* habet Baluzius Tomo I. Capitular. pag. 194. Idem in Notis ad Capitularia Tomo II. pag. 1021. oſtendit, unicam tantùm fuiſſe Synodum Liptioenſem, cui præter Bonifacium, Georgius Epiſcopus, Legatus Romanæ Sedis, & Joannes Sacellarius præſederunt. Teſte Hincmaro Epiſtola XXXVII. ad Rodulphum.

2*dò*. Hanc Syoodum, & illam anni prioris, nullateous eſſe falſas, aut ſuppoſititias, demonſtrant contra opinionem Henſcheoii & Papebrochii in propylæo antiquario de diplomatis aotiqois diſcernendis, præmiſſo Tomo II. Aprilis, cap. II. N. 3. *Baluz. T. II. Capitul. pag.* 1200. *de Marca. De Concordia L. VI. C.* 25. *Mabillon de re diplom. L. II. C.* 25.

III. Allocutio Sacerdotum de conjugiis inlicitis ad plebem.

Fili (*a*) *hominis, ſpeculatorem poſui te in populo meo: Audiens ergò ex ore meo ſermonem, annuntiabis eis ex me, non ex te. Si me dicente ad impium: Impie, morte morieris; non fueris locutus, ut ſe cuſtodiat impius à via ſua, ipſe impius in iniquitate ſuâ morietur: ſanguinem autem ejus de manu tuâ requiram. Si autem annuntiaveris impio, & ille non fuerit converſus ab impietate ſua & via ſua impia, ipſe quidem in iniquitate ſuâ morietur; tu autem animam tuam lucri feciſti. Sed & ſi converſus juſtus à juſtitia ſua fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo, ipſe morietur; quia non annuntiâſti ei, in peccato ſuo morietur: & non erunt in memoria juſtitiæ ejus, quas fecit: Sanguinem verò ejus de manu tuâ requiram. Si autem tu annuntiaveris juſto, ut non peccet juſtus, & ille non peccaverit, vivens vivet, quia annuntiâſti ei, & tu animam tuam liberâſti.*

Videte, filii chariſſimi, quale nobis incumbit periculum, ſi tacemus. Abſit, abſit, ut noſtrum ſilentium veſtrum fiat exitium. Si vos amamus, prodere debemus, quod lædit, ne veniat, quod occidit. Ergo diligenter advertite voces Dei noſtri, quibus vos vetat à conjugiis criminalibus, ut vivatis æternis ejus muneribus. Clamat ecce Deus noſter, & humanæ libidinis inlicitam rabiem prævidens conteſtatur: ne quis polluatur cum matre, non cum noverca, non cum ſorore ex patre nata; non cum ſorore ex matre nata, ſive intus, ſive foris nata ſit. Non cum filia filiæ, non cum nepte ex filia nata, non cum filia novercæ, non cum ſorore patris, non cum ſorore matris. Non cum uxore patrui, non cum nuru, non cum uxore fratris. Non cum filia uxoris. Non cum filia filii uxoris tuæ, non cum filia filiæ ejus. Non cum ſorore uxoris tuæ; non cum menſtruata muliere, non cum uxore proximi, non cum dua-

(*a*) Ezechielis III, 17. XXXIII, 7.

duabus ſimul mulieribus, ſive ancillæ ſint, ſive liberæ; ſeu libera & ancilla: Non cum maſculo coïtu fœmineo, non cum pecore aliquo: non cum ſocru tua. Non mulier ſuccumbat jumento, non vir cum filia & matre, non cum uxore avunculi tui. Dicit etiam de ſacerdote futuro: non cum repudiata à marito, non cum ſcorto, non cum viduâ, ſed virgine. Ecce cariſſimi, qualem ad vos legationem perferimus, non cujuscumque, qui pretio poſſit redimi; ſed cujus ſanguini pro vobis fuſo eſtis obnoxii. Ammonemus ſanctitatem veſtram: vivite cum conjugibus licitis: vivite continenter. Nemo ſe ulteriùs inlicitis maculet. Nemo talibus ſociatus ante pœnitentiæ dignum ſervitium ad tanti Domini corpus accedat: ne non remedium, ſed vulnus accipiat. Quia quod indignè ſumitur, pœna eſt, non medela. Cariſſimi, homines ſumus pleni ſqualoribus: & tamen nolumus ab inquinatis membra noſtra contingi: & credimus, quòd Unigenitus Dei Filius noſtrorum criminum ſordes in ſuum corpus libenter excipiat? Fratres, ecce Rex noſter, qui nos dignos hac legatione credidit, poſt nos continuò ſequitur: paremus ei mundas domus noſtras, ſi eum in ipſis corporibus noſtris volumus habitare.

IV. Alia Allocutio.

Rogamus vos, cariſſimi filii, rogamus vos, viſcera ſanctæ matris Eccleſiæ, ut qui ſoleris leges ſæculi formidare, legem Dei noſtri audire patienter dignemini. Ille eſt, qui ad vos per linguæ noſtræ ſervitium loquitur: cujus paulò ante paſchalia beneficia celebrâſtis. Qui unigenito ſuo inter manus perſequentium parcere noluit, ut nos in hæreditatem adſcriberet filiorum. Si agnoviſtis, quantum nobis munus in paſſione ejus præſtitum, celeriùs ipſius audite præceptum: ne dum juſſionibus ejus inobedientes exſiſtimus, ingrati beneficiis judicemur. Non eſt dubium filii cariſſimi, eſſe quoſdam, atque utinam paucos, qui de noſtra negligentia conquerantur, quare tardiùs ſalutis veſtræ remedia prædicamus: quorum tamen juſtus (*b*) dolor eſt, ſi vel modò voluerint facilè percipere medicinam. Nam, qui nec tardiùs curari ſe patitur, de medici tarditate quid queritur? Immò quantò longior præceſſit infirmitas, tantò major ſuccedere debet humilitas. Nam quis ferat ægrotum ſuperbum, qui & incurriſſe ſe cauſatur in ægritudinem, & non vult recipere ſanitatem? quam multos invenimus, filii cariſſimi, qui cum turpiter vivant, tamen calumniantur, dicentes: quare tardiùs Chriſtus advenerit: quare tot millia hominum ante incarnationem ſuam perire perpeſſus ſit? Horum ſi querelam recipimus, etiam poſt tanti munus medici neceſſe eſt ægrotemus. Quid accuſas, homo, ſolem juſtitiæ, quòd tardiùs ortus ſit; qui poſt ortum quoque ejus in tenebris ambulas? An quia frequenter nubes diutiùs occupant cœlum, non debemus gaudere rediiſſe tranquillum? Quid fluctuaris, frater, quid fluctuaris inaniter? Ecce jam licet ad ſerenitatis quietem reverti, quid iterum ſcopuloſa deſideras? Nemo te in tempeſtate periturum retinere voluit, quia tardiùs portus occurrit.

(*b*) *Fortè* injuſtus.

V. De Sabbato.

Magnificentiſſimi Patres noſtri apud (*c*) Laudiciam Phrygiæ congregati, memores ſalutis noſtræ, multa cenſuerunt, quæ nos obſervare convenit. Inter cætera, filii chariſſimi, de Chriſtianis, qui ſabbatizare, vel juxta quemdam modum judaizare noſcuntur. Quia ſub anathemate decreverunt, qui eos imitari noſcuntur. Nam & nos vobis de co inſinuare curamus. Qui baptizati & regenerati eſtis in Chriſto, ecce facti eſtis membra Chriſti. Ammonemus vos, timemus vos, non tantùm à Paganis, non tantùm ab hæreticis, ſed etiam à perfidis judæis, qui vos cupiunt judaizare, & otiari in ſabbato; ut nomen Chriſti, quod accepiſtis, in vobis maculetur. Sed ità agendum eſt ſecundùm Patrum definitionem, qui nobis jubent operari in ſabbato; ſecundùm Domini ſententiam, qui in Evangelio ait: *Sabbatum* (d) *propter hominem factum eſt; non*

(*c*) Laodiceam. (*d*) Marci II, 27. III, 1. 5.

non homo propter ſabbatum : Itaque *Dominus eſt Filius hominis etiam ſabbati. Et cùm in Synagoga obſervâſſent eum Judæi , ſi in Sabbato curaret , ut accuſarent eum ; ait homini habenti manum aridam : ſurge in medium , & dicit eis , licet ſabbatis bene facere an malè ? animam ſalvam facere , an perdere ? At illi tacebant. Et circumſpiciens eos cum ira , contriſtatus ſuper cæcitatem cordis eorum, dicit homini : extende manum tuam : & extendit : & reſtituta eſt manus illius.* Item ſecundùm Lucam Evangeliſtam , *erat Jeſus docens in Synagoga* (e) *eorum ſabbatis,* & curavit ibi mulierem , quæ habebat ſpiritum infirmitatis annis decem & octo. Cum ergo indignè ferrent Judæi , ait eis: *Hypocritæ , unusquisque veſtrûm ſabbato non ſolvet bovem ſuum & aſinum à præſepi , & ducit ad aquare ? hanc autem filiam Abrahæ non oportuit ſolvi à vinculo iſto die ſabbati ?* Etiam pro hoc erubeſcant Judæi. Videtis , cariſſimi nobis , quia Dominus pro hoc ſabbatis operabatur , quia nos , qui Chriſtiani ſumus , ſecundùm litteram ſabbatum obſervare non debemus. Chriſtiani enim ſabbatum obſervare ità debemus : abſtinere nos à rapinis , à fraudibus , à perjuriis , à blaſphemiis , ab inlicitis rebus , à munere accipiendo ſuper innocentes , à jurgiis. Fornicationes enim ſic timeamus , ſicut mortem ; quæ non animam ſolvit à corpore , ſed ubi anima ſemper ardet cum corpore. Obſecro vos per nomen , quod ſuper vos invocatum eſt ; per Sacramenta , quæ accepiſtis , ut eos imitemini , quos in populo Dei bene agere videbitis , ut illius Sacramentum maneat in vobis , qui de ligno deſcendere noluit , ſed de ſepulcro reſurgere dignatus eſt : Qui vivit & regnat cum Patre & Spiritu Sancto , in ſæcula ſæculorum.

In antiquiſſima Canonum Collectiooe , codice MS. Palatino 542. annorum ampliùs oongentorum (ut refertur in Monumentis Paderboroenſibus Illuſtriſſimi Furſtenbergii pag. 336.) poſt Coocilium ad Liptinas habitum à Carlomanno Duce , ſubjungitur Abrenuntiatio Diaboli , operùmque ejus veteri Theotiſcâ linguâ , cum indiculo ſuperſtitionum Paganicarum , à quibus populum Epiſcoporum ſollicitudine revocandum illud ſtatuit Parte I. Canon. 5. Iodiculum proximè ſequitur , teſte Luca Holſtenio , gemina allocutio ad plebem , de inceſtis matrimoniis fugiendis , quæ idem Concilium Can. III. ab Epiſcopis prohiberi præcipit. Itaque hæc omnia ad Concilii Liptioenſis acta pertinere omnino videotur. *Adnotatio P. Philippi Labbé, S. J.*

(*e*) Lucæ XIII , 10. 16.

CAPITULARE (*a*)

INCERTI ANNI,

Datum in Synodo, cui interfuit Bonifacius, Apoſtolicæ Sedis Legatus,

Circa annum Chriſti DCCXLIV. Zachariæ Papæ III. Childerici III. Regis II.

INCIPIUNT CAPITULA.

1. *De expoſito infante.*
2. *De trigeſimis mortuorum.*
3. *De muliere enixa.*
4. *De Clericis , qui comam nutriunt.*
5. *De Sacerdotibus , qui demigrant.*
6. *De Loco Laicorum in Eccleſia.*
7. *De Servis Clericorum.*
8. *De Invaſoribus rerum Eccleſiæ.*
9. *De regula Collectarum.*
10. *De Profeſſione Sacerdotum.*
11. *De Teſtamento Sacerdotum.*
12. *De Archi-Diaconis.*
13. *De Compoſitoribus Cantionum.*
14. *De modo Sacramenti.*
15. *De libertis , ut non ſint teſtes.*
16. *De Commutatione.*
17. *De Fidejuſſore.*
18. *De Perſonis Judiciorum.*
19. *De Agnatis & Cognatis.*
20. *De falſa Moneta.*
21. *De Homicidis ad Eccleſiam confugientibus.*
22. *De Latronibus.*

23. *De*

[*a*] Editum primùm à Baluzio , *Tomo I. Capitularium è veteri codice MS. Bibliotheca Thuana*, cum hoc titulo : EX CONCILIO REGUM , QUIBUS LEGATUS ROMANÆ SEDIS INTERFUIT BONIFACIUS pag. 151. & ſeqq.

23. *De die Dominico.*
24. *De empto à Fure.*
25. *De alieno animali occiſo.*
26. *De compoſitione incenſæ Domûs.*
27. *De via convicinali.*
28. *De rebus commendatis incenſis.*

INCIPIUNT PRÆDICTA CAPITULA ET EORUM TEXTUS.

De expoſito Infante.

I.

SI expoſitus ante Eccleſiam cujuſcunque fuerit miſeratione collectus, conteſtationis ponat collector Epiſtolam. Et ſi is, qui collectus eſt, intra decem dies quæſitus, agnitúsque non fuerit, ſecurus habeat, qui collegit. Sanè, qui poſt prædictum tempus ejus calumniator extiterit, ut homicida damnabitur, ſicut Patrum ſanxit auctoritas.

De trigeſimis mortuorum.

II. Fideles pro defunctis amicis jejunia & oblationes triginta diebus adimpleri faciant, & mortuum ſuper mortuum non ponant, nec oſſa defunctorum ſuper terram dimittant. Quod ſi fecerint, canonicæ ſententiæ ſubjacebunt.

De muliere enixa.

III. Cùm enixa fuerit mulier, ſi ſtatim actura gratias intrat Eccleſiam, nullo hinc peccati pondere gravatur. Voluptas enim carnis, non dolor, in culpa eſt; in prolis verò prolatione gemitus eſt. Si itaque enixam mulierem prohibemus intrare Eccleſiam, ipſam ei pœnam ſuam in culpam deputamus.

De Clericis, qui comam nutriunt.

IV. Sancitum eſt, ut Clerici, qui comam nutriunt, ab Archi-Diacono, etſi noluerint, inviti tondeantur. Veſtimenta verò vel calciamenta eis, niſi religionem deceant, habere non liceat.

De Sacerdotibus, qui demigrant.

V. De Sacerdotibus, qui ſuos titulos absque licentia Epiſcopi dimittunt aut dimiſerunt, ſtatutum eſt, ut tamdiu à communione habeantur alieni, quouſque ad ſuos titulos revertantur.

De loco Laicorum in Eccleſia.

VI. Laici ſecus altare intra cancellos tam ad Vigilias, quàm ad miſſas ſtare penitus non præſumant.

De Servis Clericorum.

VII. Eccleſiarum Servos, vel Epiſcoporum, vel Clericorum à judicibus, vel actoribus publicis in diverſis angariis fatigari Divina prohibemus auctoritate. Si quis verò judicum vel actorum Clericum, aut Servum Clericalem Eccleſiæ in publicis vel privatis negotiis voluerit occupare, ab Eccleſia, cui impedimentum facit, efficiatur extraneus.

De Invaſoribus rerum Eccleſiæ.

VIII. Qui reiculam Eccleſiæ petierit à Regibus, & horrendæ cupiditatis impulſu egentium ſubſtantiam rapuerit, irrita habeantur, quæ obtinent, & ipſi ab Eccleſia, quam ſpoliare cupiunt, excludantur.

De Regula Collectarum.

IX. Nullus in precibus niſi ad Patrem dirigat orationem, ſecundùm illud: *Si quid petieritis* (b) *Patrem in nomine meo.* Et ut priùs eas cum inſtructioribus tractet.

De profeſſionibus Sacerdotum.

X. Quando Presbyteri vel Diaconi per Parochias conſtituuntur, oportet eos Epiſcopo ſuo profeſſionem facere.

De teſtamento Sacerdotum.

XI. Presbyteri poſt ordinationem ſuæ paupertatis prædia comparantes, teſtamenta Eccleſiis confirment. Sin aliter, ut fraudatores teneantur.

De Archi-Diaconis.

XII. Prævideant Epiſcopi, ne cupiditas Archi-Diaconorum ſuorum culpas nutriat, quia multis modis mentitur iniquitas ſibi.

De Compoſitoribus Cantionum.

XIII. Qui in blaſphemiam alterius cantica compoſuerit, vel qui ea cantaverit, extra ordinem judicetur. Nam lex hujuſmodi præcipit exiliari.

De modo Sacramenti.

XIV. Omne Sacramentum in Eccleſia, & ſuper Reliquias juretur! ſic illum Deus adjuvet, & illi Sancti, quorum ſunt iſtæ Reliquiæ.

De Libertis, ut non ſint teſtes.

XV. Libertus & liberta in nullis negotiis contra quenquam teſtimonium dicere permittantur, exceptis illis cauſis, in

(*b*) Joannis XIV, 14.

in quibus ingenuitas deeſſet, ſicut præmiſſum eſt & de ſervis. Quia indignum noſtra penſat clementia, ut libertorum teſtimonia ingenuis damna incutiant. Qui verò ex iiſdem fuerint progeniti, ad teſtimonium à tertia generatione admittuntur.

De Commutatione.

XVI. Commutatio, ſi non fuerit per vim vel metum extorta, talem qualem & emptio habeat firmitatem.

De Fidejuſſore.

XVII. Si quis contemto Fidejuſſore debitorem ſuum tenere maluerit, fidejuſſor & hæres ejus à fidejuſſionis vinculo liberantur.

De Perſonis Judiciorum.

XVIII. In judiciis quatuor debent eſſe perſonæ, accuſator, defenſor, teſtes, judex. Accuſator uti debet intentione ad amplificandam cauſam, defenſor extenuatione ad minuendam, teſtes veritate, judex æquitate.

De Agnatis & Cognatis.

XIX. Agnati ſunt, qui per virilem ſexum deſcendunt, cognati qui per femineum. Et ideo patrui vel patruorum filii & agnati ſunt & cognati. Avunculi verò & avunculorum filii cognati ſunt, non agnati.

De falſa Moneta.

XX. De falſa moneta jubemus, ut qui eam percuſſiſſe comprobatus fuerit, manus ei amputetur; & qui hoc conſenſit, ſi liber eſt, ſexaginta ſolidos componat: ſi ſervus, ſexaginta ictus accipiat.

De homicidis ad Eccleſiam confugientibus.

XXI. Homicidis vel cæteris reis, qui legibus mori debent, ſi ad Eccleſiam confugerint, nullus eis victus detur.

De Latronibus.

XXII. De Latronibus præcipimus obſervandum, ut pro prima culpa unum oculum perdat; de alia verò naſus ei truncetur; de tertia culpa, ſi non emendaverit, morietur.

De die Dominico.

XXIII. Si quis die Dominico opera ſervilia fecerit, liber homo, ſi boves junxerit, dextrum bovem perdat. Et ſi alia, quæ prohibita ſunt, fecerit, ſacerdotibus illa emendet: Sicut de reliquis negligentiis judicibus emendari ſolet, & pœnitentiam inſuper accipiat. Similiter de præcipuis feſtivitatibus.

De empto à Fure.

XXIV. Si quis de fure neſciens aliquid emerit, quærat accepto ſpatio furem. Quem ſi non potuerit invenire, probet ſe Sacramento innocentem, & rem reſtituat, & furem quærere non omittat. Quod ſi furem celaverit, & perjurâſſe poſtea detectus fuerit, tanquam fur & ipſe damnetur.

De alieno animali occiſo.

XXV. Si quis caſu faciente occiderit alienum animal, & non negaverit, ſimile dare non tardet, & cadaver mortui accipiat.

De compoſitione incenſæ Domûs.

XXVI. Si quis incenderit alienam domum, primò omnia ædificia reſtituat, & quidquid ibi arſerit, componat, & inſuper LX. ſolidos, & publicâ pœnitentiâ multetur. Et quotquot homines de ipſo incendio evaſerint, unicuique ſecundùm legem ſuam componat, & quidquid perdiderint, reſtituat.

De via convicinali.

XXVII. Si quis viam convicinalem vel paſtoralem clauſerit, cum ſua lege componat, & ipſam viam aperiat.

De rebus commendatis incenſis.

XXVIII. Si cui commendatæ res fuerint, vel traditæ ad vendendum, & in domo ejus cum rebus ſuis.....

Cætera deſunt in MS.

CON-

Eckhart Hiſtoria rerum Franc. L. XXIII. N. LXXVIII. hunc cœtum Regum (ſic per abuſom vocantur Pippinus & Carolomannus) inter *Comitia*, non inter Synodos refert, Verùm cùm codex MS. Synodum vocet, & plurima Capitula tractent de Perſonis & Locis Eccleſiaſticis; jure inter Synodos referimus.

CONCILIUM SUESSIONENSE

SUB

PIPPINO MAJORE DOMÛS REGIÆ,

AB EPISCOPIS XXIII. CELEBRATUM VI. (1) NONAS MARTIAS,

Anno Chriſti DCCXLIV. Zachariæ Papæ III.

Childerici (2) Regis II.

TITULI CAPITULORUM.

I. De Fide Nicæna, & canonibus antiquis, toto Regno promulgandis.
II. De Synodo ſingulis annis congreganda: & de Adalberto (3) hæretico in Synodo damnato.
III. De Epiſcopis per civitates ordinatis ſub Archi-Epiſcopis (4) Abele & Ardoberto. De Monachis, & ut Abbates in hoſtem ipſi non eant, ſed mittant: & Clerici à fornicatione, habitu Laico, & venatione abſtineant.
IV. Ut Laici fornicationem omnem, perjuria, falſa teſtimonia devitent, Eccleſiámque tutentur: & ut Presbyteri Parochiarum Epiſcopo ſuo ſint ſubjecti.
V. Ut ignoti Epiſcopi vel Presbyteri ad miniſterium ſine probatione non admittantur.
VI. Ut Epiſcopi provideant, ne populus Paganiſmum faciat, & ut legitimæ per civitates menſuræ ſint.
VII. Ut Adalberti cruciculæ igni tradantur.
VIII. Ut Clerici extraneas mulieres domi non habeant.
IX. Ut ſacratam fœminam, vel propinquam, nemo uxorem ducat: neque uxor viro ſuperſtite alterum accipiat.
X. De transgreſſoribus horum canonum.

PRÆFATIO.

IN Dei nomine & Trinitatis. Anno DCCXLIV. ab incarnatione Chriſti, ſuo die VI. Nonas Martii, & luna XIV. in anno ſecundo Childerici Regis Francorum, ego Pippinus Dux & Princeps Francorum. Dum pluribus non habetur incognitum, qualiter nos in Dei nomine unà cum conſenſu Epiſcoporum, ſive Sacerdotum, vel Servorum Dei Conſilio, ſive Comitum & Optimatum Francorum colloquio, apud Sueſſionis civitatem Synodum, vel Concilium facere decrevimus, quod ita in Dei nomine & fecimus.

CANONES.

I.

IN primis conſtituimus fidem Catholicam (*a*) quam conſtituerunt CCCXVIII. Epiſcopi in Nicæno Concilio, ut denuntiaretur per univerſam regionem noſtram & judicia canonica aliorum Sanctorum, quæ conſtituerunt in Synodis ſuis: quo modo lex Dei, & Eccleſiaſtica regula recuperetur, quæ in diebus priorum Principum diſſipata corruit.

II.

Propterea nos unà cum conſenſu Epiſcoporum, ſive ſacerdotum, ſeu ſervorum Dei & optimatum, eorum Conſilio decrevimus, ut annis ſingulis Synodum renovare debeamus, qualiter populus Chriſtianus ad ſalutem animarum pervenire poſſit: & ut hæreſis ampliùs in populo non reſurgat, ſicut invenimus (3) in Adalberto hæreſim; quem publicitus unà voce condemnaverunt XXIII. Epiſcopi, & alii multi ſacerdotes, cum conſenſu Principis & populi; ità condemnaverunt ipſum Adalbertum, ut ampliùs populus per falſos ſacerdotes deceptus non pereat.

III.

Idcirco conſtituimus per Conſilium ſacerdotum & optimatum eorum, & ordinavimus per civitates legitimos Epiſcopos; & idcirco conſtituimus ſuper eos Archiepiſcopos Abel, (4) & Ardobertum: ut ad judicia eorum de omni neceſſitate Eccleſiaſtica recurrant tam Epiſcopi, quàm alius populus; ut ordo monachorum vel ancillarum Dei ſecundùm regulam ſanctam ſtabilis permaneat, & de rebus Eccleſiaſticis ſubtractis monachis vel ancillis Dei conſolentur, uſque ad dum illorum neceſſitati ſatisfaciant; & quod (5) ſuperaverit, cenſus levetur, & Abbates legitimi hostem non faciant, niſi tantum homines eorum transmittant. Et omnes Clerici fornicationem non faciant, nec habitum laicorum portent, nec apud canes (*b*) venationes faciant, nec accipitres (6) portent.

IV.

Similiter decrevimus, ut laici homines legitimè vivant, & diverſas fornicationes non faciant, & perjuria in Eccleſia non conſentiant, & falſa teſtimonia non dicant, & Eccleſiam Dei in omni neceſſitate conſervent. Et unusquisque presbyter, qui in Parochia eſt, Epiſcopo obediens & ſubjectus ſit: & ſemper in cœna Domini rationem & ordinem miniſterii ſuo Epiſcopo reddat, & chriſma & oleum petat: & quando Jure Canonico Epiſcopus circumit Parochiam ad confirmandum populum, Abbates & Presbyteri parati ſint ad ſuſcipiendum Epiſcopum in adjutorium neceſſitatis.

V.

Et ſtatuimus, ut ſupervenientes Epiſcopi vel Presbyteri de aliis regionibus non ſuſcipiantur in miniſterium Eccleſiæ, niſi priùs fuerint probati ab Epiſcopo, cujus parochia eſt.

VI.

Et omnino decrevimus, ut unuſquiſque Epiſcopus, in ſua parochia ſolicitudinem habeat, ut populus Chriſtianus Paganiſmum non faciat: & per omnes civitates legitimus forus & menſura fiat, ſecundum obedientiam temporis.

VII.

Similiter conſtituimus, ut illas cruciculas, (7) quas Adalbertus per parochiam plantaverat, omnes igne conſumantur.

VIII.

Similiter diximus, ut neque clericus mulierem habeat in domo ſuâ, quæ cum illo habitet, niſi matrem, aut ſororem, aut neptem ſuam.

IX.

Similiter conſtituimus, ut nullus laicus homo Deo ſacratam fœminam ad mulierem habeat, nec ſuam parentem: nec marito vivente ſuam mulierem alius accipiat, nec mulier vivente ſuo viro alium accipiat: quia maritus mulierem ſuam non debet dimittere, excepto cauſa fornicationis deprehenſæ.

X.

Siquis contra hoc decretum, quod XXIII. Epiſcopi cum aliis ſacerdotibus vel ſervis Dei, una cum conſenſu Principis Pippini, vel optimatum Francorum Conſilio conſtituerunt, transgredi, vel legem irrumpere voluerit, vel deſpexerit, judicandus ſit ab ipſo Principe, vel Epiſcopis, vel Comitibus: & componat, ſecundùm quod in lege ſcriptum eſt, unusquisque juxta ordinem ſuum. Et ſi hæc omnia obſervaverimus, quæ ſuperiùs ſcripta ſunt, Chriſti miſericordiam invenire poterimus in ſæcula ſæculorum. Amen.

(8) *Signum illuſtris Viri Pippini majoris Domûs.*
Signum Radbodi.
Signum Ariberti.
Signum Helmigaudi.

(*b*) *Fortè* ſubtraditis.

NOTA

NOTÆ *P. Jacobi Sirmondi è Soc. JEſu.*

(1) Ità & vetus Exemplar Metenſe, & alterum Flandricum. In Bellovacenſi tamen legitur V. Nonas, quod magìs fortaſſe cohæret cum luna XIV., quam numerabant.

(2) Poſtremi Merovingorum Regis, qui poſt aliquot annorum interregnum, quibus rerum potitum eſſe diximus Carolum Martellum, illo mortuo Rex tandem ab ejus filiis renunriatus eſt. Qui à Martello ipſo renunriatum volunt, non animadvertunt Childerici Regis, ſi ſuperſtite Martello regnum iniiſſet, cùm is Anno Chriſti DCCXLI. vivere deſierit, annum hunc fore non ſecundum, ſed tertium.

(3) Vulgati ADLABERTO: item codex Bellovacenſis cum Flandrico. Nos Metenſem hoc loco, ut in cæteris, ſecuti ſumus. Idem Aldebertus vocatur in Epiſtola Bonifacii ad Zachariam, & in Synodo Romana.

(4) Alterum Remorum, alterum Senonum, ùt eſt in Epiſtola V. Zachariæ ad Bonifacium, ubi poſterior ARTBERTUS appellatur.

(5) Metenſis codex, *Si quid ſuperaverit.* De hoc vero caſu cautum fuerat in Synodo Liptinenſi, Can. 2.

(6) Bellovacenſis, acceptores, quod idem eſt, ut in lege Salica Cap. VII. Si quis acceptorem de arbore furaverit.

(7) Ita Metenſis & Flandricus: in Bellovacenſi verò crucilias, ſicut in vulgatis, ſed cruciculas idem habet Bonifacius, de iiſdem agens in Epiſtola ad Zachariam.

(8) Hæ Subſcriptiones aberant à vulgatis: exſtant autem in tribus manuſcriptis, Metenſi, Bellovacenſi, & Flandrico.

Sirmondus Tomo I. Concilior. Galliæ pag. 543.
Harduinus Tomo III. Concilior. pag. 1931.

(*a*) In hoc Concilio, Nicæni Concilii fides & aliarum Synodorum judicia canonica, à Sanctis conſtituta, populo denuntianda eſſe, canone primò definitur, & Sueſſionenſe ſub Pippino vocatur ab omnibus Synodographis Binio, Sirmondo, Labbéo, Harduino. Attamen Willibaldus, Biographus S. Bonifacii coævus vocat quintum Synodale Concilium ſub Carlomanno Duce, in quo S. Bonifacius præſederit, & quatuor primitus principalium Synodorum conſtituta admonuerit obſervari, convenientibus in unum Epiſcopis & Presbyteris, Diaconibus atque Clericis. Inde conſequens eſt, ut dicamus, vel eam Synodum habitam in Auſtraſia ſub Carlomanno, quæ ſub Pippino in Neuſtria habita fuit: vel utriuſque Ducis juſſu Sueſſione conveniſſe tam Neuſtriæ, quàm Auſtraſiæ Epiſcopos, ſub Præſide Bonifacio, quà miſſo Sedis Apoſtolicæ: vel Epiſcopos Auſtraſiæ acceptàſſe ea, quæ Sueſſione conſtituta erant ſub Pippino: atque uno ex his tribus modis verificari quintum Synodale Concilium, in quo de quatuor primis generalibus Conciliis actum fuerit teſte Willibaldo. *Vide Acta SS. ad diem V. Junii, pag. 468. columnâ ſecundâ.*

(*b*) Nec habeant canes, ut venationes faciant. *Sic legit Baluz., T. 1. pag. 158.*

EPISTOLA ZACHARIÆ PAPÆ

Ad Bonifacium Episcopum.

Non iterandum eſſe Baptiſmum, quem imperitus Sacerdos infractis verbis miniſtrat.

Reverendiſſimo & Sanctiſſimo Fratri Bonifacio Epiſcopo, Zacharias Servus Servorum Dei.

Virgilius & Sidonius Religioſi viri apud Bajoariorum Provinciam degentes, ſuis apud nos litteris uſi ſunt, per quas intimaverunt, quod tua reverenda fraternitas eis injungeret Chriſtianos denuo baptizare. Quod audientes nimis fuimus conturbati, & in admirationem quandam incidimus, ſi habetur, ut dictum eſt. Retulerunt quippe, quod fuerit in eadem Provincia ſacerdos, qui latinam linguam penitus ignorabat, & dum baptizaret, neſciens latini eloquii, infringens linguam diceret: *Baptizo te in nomine Patria, & Filia, & Spiritua Sancta*, ac per hoc tua Reverenda fraternitas conſideravit rebaptizare. Sed Sanctiſſime Frater, ſi ille, qui baptizavit non errorem introducens, aut hæreſim, ſed

ſed pro ſola ignorantia Romanæ locutionis infringendo linguam, ut ſupra fati ſumus, baptizans dixiſſet, non poſſumus conſentire, ut denuo baptizaretur, quia, quod tua bene compertum habet ſancta fraternitas, quicumque baptizatus fuerit ab hæreticis in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs ſancti, nullo modo debet rebaptizari, ſed per ſolam manûs impoſitionem purgari. Nam Sanctiſſime Frater, ſi ita eſt, ut nobis relatum eſt, non amplius à te illis prædicentur hujuſmodi, ſed ut Patres ſancti docent & prædicant, tua ſanctitas ſtudeat conſervare. Deus te incolumem cuſtodiat, Reverentiſſime Frater; data Kalendis Julii, imperante Domno piiſſimo Auguſto Conſtantino à Deo coronato magno Imperatore Anno XXVI. Imperii ejus Anno IV. Indictione XIV.

Inter Epiſtolas à Serario editas Numero CXXXIV. unde Binius, Sirmondus.

Hardouinus inter Zachariæ Epiſtolas N. VI.

A. Pagi anno XXV. Ind. XII. corrigit.

CONCILIUM ROMANUM

DE

HÆRETICIS ALDEBERTO & CLEMENTE,

Quos Bonifacius in Franciæ Synodo condemnârat; in Patriarchio Lateranenſi à Zacharia Papa celebratum, menſe Octobri, indictione XIV.

Hoc eſt:

Anno Chriſti DCCXLV. Zachariæ Papæ IV.

ACTIO PRIMA.

IN nomine Domini noſtri JEſu Chriſti. Imperante Domino piiſſimo Auguſto Conſtantino Imperatore anno XXVI. poſt Conſulatum anno V. menſe Octobri, die XXV. indictione XIV. præſidente Sanctiſſimo ac Beatiſſimo Domno Zacharia Papa, in Patriarchio Lateranenſi, in Baſilica, quæ appellatur Theodori. Conſidentibus etiam cum eo Sanctiſſimis Epiſcopis, Epiphanio de ſilva candida, Benedicto Nomento, Venantio Præneſte, Gregorio Portuenſe, Niceta Gabiis, Theodoro Oſtienſe, Gratioſo Velitris: ſeu Venerabilibus Presbyteris, id eſt, Joanne Archi-Presbytero, Gregorio, Stephano, item Stephano, Dominico, Theodoro, Anaſtaſio, Georgio, Sergio, Jordane, Leone: item Leone, Gregorio, Stephano, Euſtachio, Procopio, atque Theophanio. Propoſitis in medio Sacroſanctis Evangeliis, adſtantibus quoque Diaconibus, vel cuncto clero. Gregorius Notarius regionarius & nomenculator dixit: Deneardus (*a*) religioſus presbyter, legatus Bonifacii Sanctiſſimi Archiepiſcopi Provinciæ Germaniæ, directus apud veſtrum Apoſtolatum, præ velo (*b*) eſt, & petit ſe ingredi: quid præcipitis? Dictum eſt: Ingrediatur. Cumque ingreſſus fuiſſet, Zacharias Sanctiſſimus ac Beatiſſimus Papa Sanctæ Dei Catholicæ atque Apoſtolicæ Urbis Romæ dixit: Ante hos dies ſyllabas Reverentiſſimi atque Sanctiſſimi fratris noſtri Bonifacii Archiepiſcopi nobis retuliſti, per quas nobis, quæ opportunè ei viſa ſunt indicavit: quid ergo denuo ſecretaria noſtra te ingredi poſtulâſti? Deneardus, religioſus presbyter dixit: Domine mi, dum juxta ſancti

(*a*) Secundus eſt Deneardus ex quatuor à S. Bonifacio Romam miſſis Legatis. Primus erat Denval Presbyter, anno 730. eò miſſus: Epiſtola CXXVI. Tertius Burchard Wirtziburgenſis, circa annum 748. Epiſtolâ CXL. Quartus Lull circa annum 751. Romam miſſus: Epiſtolâ CXLI.

(*b*) Velum erat inter chorum & Presbyterium, ubi chorus in medio Eccleſiæ ante Altare & Presbyterium ſitus erat. *Bona de rebus Liturg. L.* 1. *C.* 25.

ſancti Apoſtolatûs veſtri præceptionem Dominus meus Bonifacius Epiſcopus, famulus pietatis veſtræ, in Provincia Francorum Synodum aggregâſſet, & reperiſſet illic falſos ſacerdotes, hæreticos & ſchiſmaticos: id eſt, Aldebertum & Clementem; eos ſacerdotio privans unà cum Principibus Francorum, retrudi fecit in cuſtodiam. Illi autem impœnitentes permanent, contra quod judicatum eſt, & adhuc populum ſeducunt. Pro qua re hanc Epiſtolam præfati Domini mei, quam in manibus gero, veſtro Sancto Apoſtolatui miſſus offero, ut eam coram Sacroſancto Concilio relegi faciatis. Dictum eſt: ſuſcipiatur Epiſtola, & coram noſtra præſentia relegatur. Et accipiens Theophanius Notarius Regionarius & Sacellarius, (c) relegit in his ſermonibus.

EPISTOLA BONIFACII

AD ZACHARIAM PAPAM.

Excellentiſſimo Patri, atque Apoſtolico Pontifici, & ex auctoritate Sancti Petri Principis Apoſtolorum magiſterio freto, Zachariæ Papæ, Bonifacius exiguus, Servus Servorum Dei, optabilem in Chriſto caritatis ſalutem.

POſtquam me ante annos prope XXX (d) ſub familiaritate & ſervitio Apoſtolicæ Sedis, annuente & jubente venerandæ memoriæ antiſtite Apoſtolico Gregorio, anteriore voto conſtrinxi; quidquid mihi lætitiæ vel triſtitiæ acciderat, Apoſtolico Pontifici ſolebam indicare, ut in lætis ſimul laudaremus Deum, & in triſtibus ejus conſilio roborarer. Et ſicut tunc, & nunc mihi liceat, pietati veſtræ ſupplico, ſicut ſcriptum eſt: *Interroga* (e) *Patrem tuum, & annuntiabit tibi: ſeniores tuos, & dicent tibi.* Notum enim ſit Paternitati veſtræ, quia poſtquam indigno mihi mandâſtis in Provincia Francorum, ſicut & ipſi rogaverunt ſacerdotes, Concilio Synodali & Conventui præeſſe, multas injurias & perſecutiones paſſus ſum, maximè à falſis ſacerdotibus, ab adulteratis Diaconibus, & Fornicariis Clericis. Maximus tamen mihi labor fuit contra duos hæreticos peſſimos & publicos, & blaſphemos contra Deum, & contra Catholicam fidem. Unus eorum, qui dicitur Aldebertus, natione generis Gallus eſt; alter qui dicitur Clemens, genere Scotus eſt: ſpecie erroris diverſi, ſed pondere peccatorum pares. Contra iſtos obſecro Apoſtolicam auctoritatem veſtram, quo meam mediocritatem defendere & adjuvare, & per ſcripta veſtra populum Francorum & Gallorum corrigere ſtudeatis: ut hæreticorum fabulas, & vana prodigia, & ſigna præcurſoris Antichriſti non ſectentur: ſed ad Canonica Jura, & ad viam veræ doctrinæ convertantur. Et ut per verbum veſtrum iſti duo hæretici mittantur in carcerem, ſi vobis juſtum eſſe videatur, cùm vitam & doctrinam illorum vobis intimavero: & nemo cum eis loquatur, vel communionem habeat; ne fortè fermento doctrinæ illorum fermentatus aliquis pereat: ſed ſegregati vivant, & juxta dictum Apoſtoli hujuſmodi *Traditi ſatanæ* (f) *in interitum carnis ſint, ut Spiritus ſalvus ſit in die Domini*: & juxta Evangelicum præceptum, *dum* (g) *Eccleſiam non audierint*, ſint nobis *ſicut Ethni-*

(c) Sacellarius & Nomenculator Eccleſiæ videtur nomen officii, quod noſtra ætate Theſaurarius, Burſarius Eccleſiæ, gerit. *Serarius.*

(d) Literæ primæ Gregorii II. PP. datæ Bonifacio cum facultate prædicandi Evangelii Gentibus, datæ ſunt Idibus Maji: Leonis Auguſti anno III. Imperii, Indictione II. adeóque anno 719. ſed ab anno 717. Romam profectus dedicaverat ſe Apoſtolico Miniſterio; ab anno autem 717. ad 745. ſunt prope anni XXX. Vide Epiſtolam CXVIII. inter editas à Serario.

(e) Deuteron. XXXII, 7. (f) I. Corinth. V, 5. (g) Matth. XVIII, 17.

Ethnici & Publicani, donec diſcant non blaſphemare, nec ſcindere tunicam Chriſti. Propter iſtos enim, perſecutiones & inimicitias, & maledictiones multorum populorum patior, & Eccleſia Chriſti impedimentum fidei & doctrinæ ſanctæ ſuſtinet. Dicunt enim de *Aldeberto*, quòd eis Sanctiſſimum Apoſtolum abſtulerim, Patronum & Oratorem, & virtutum factorem, & ſignorum oſtenſorem abſtraxerim. Sed pietas veſtra audiens vitam ejus, judicet ex fructu operum, utrùm veſtimentis ovium indutus, intùs autem lupus rapax ſit, an non? In primæva enim ætate hypocrita fuit, dicens, quod ſibi Angelus Domini in ſpecie hominis de extremis finibus mundi miræ & tamen incertæ Sanctitatis Reliquias attulerit, & exinde poſſet omnia quæcumque à Deo poſceret impetrare: & tunc demum per illam ſimulationem, ſicut Apoſtolus Paulus prædixit, domos (*b*) multorum penetravit, & captivas poſt ſe mulierculas duxit oneratas peccatis, quæ ducebantur variis deſideriis: & multitudinem ruſticorum ſeduxit, dicentium, quod ipſe eſſet Vir Apoſtolicæ Sanctitatis, & ſigna atque prodigia faceret. Deinde conduxit Epiſcopos indoctos, qui ſe contra præcepta canonum abſolutè ordinaverunt. Tum demum in tantam ſuperbiam elatus eſt, ut ſe æquipararet Apoſtolis Chriſti. Et dedignabatur in alicujus honore Apoſtolorum, vel Martyrum Eccleſiam conſecrare; improperans hominibus etiam, cur tantopere ſtuderent Sanctorum Apoſtolorum limina viſitare. Poſtea, quod abſurdum eſt, in proprii nominis honore dedicavit oratoria; vel ut verius dicam, ſordidavit. Fecit quoque cruciculas & oratoriola in campis, & fontes, vel ubicumque ſibi viſum fuit: & juſſit ibi publicas orationes celebrari, donec multitudines populorum, ſpretis cæteris Epiſcopis, & dimiſſis antiquis Eccleſiis, in talibus locis conventus celebrarent, dicentes: merita ſancti Aldeberti adjuvabunt nos. Ungulas quoque & capillos ſuos dedit ad honorificandum, & portandum cum reliquiis Sancti Petri Principis Apoſtolorum. Tum demum, quod maximum ſcelus, & blaſphemia contra Deum eſſe videbatur, fecit. Venienti enim populo & proſtrato ante pedes ejus, & cupienti confiteri peccata ſua, dixit: ſcio omnia peccata veſtra, quia mihi cognita ſunt omnia occulta. Non eſt opus confiteri, ſed dimiſſa ſunt peccata veſtra præterita: ſecuri & abſoluti redite ad domos veſtras cum pace. Et omnia quæcumque ſanctum Evangelium hypocritas feciſſe teſtatur, ſuo habitu, & inceſſu, & moribus imitatus eſt.

Alter autem hæreticus, qui dicitur Clemens, contra Catholicam contendit Eccleſiam, & Canones Eccleſiarum Chriſti abnegat & refutat: tractatus & ſermones Sanctorum Patrum, Hieronymi, Auguſtini, Gregorii recuſat. Synodalia jura ſpernens, proprio ſenſu affirmat, ſe poſt duos filios ſibi in adulterio natos ſub nomine Epiſcopi eſſe poſſe Chriſtianæ legis Epiſcopum. Judaiſmum inducens judicat juſtum eſſe Chriſtiano, ut ſi voluerit, viduam fratris defuncti accipiat uxorem. Contra fidem quoque Sanctorum Patrum contendit, dicens, quòd Chriſtus Filius Dei deſcendens ad inferos, omnes quos inferni carcer detinuit, inde liberavit, credulos & incredulos, laudatores Dei ſimul & cultores idolorum: & multa alia horribilia de prædeſtinatione Dei contraria fidei Catholicæ affirmat. Quapropter de hoc quoque hæretico precor, ut per literas veſtras mandare curetis Duci Carlomanno, ut mittatur in cuſtodiam; quatenus ſemina Satanæ latius non ſeminet, & ne fortè ovis morbida totum gregem contaminet. Valere Sanctitatem veſtram, & proſperis provectibus gaudere in longitudine dierum optamus.

Cúmque relecta eſſet, Zacharias Sanctiſſimus ac Beatiſſimus Papa dixit: Audiſtis, fratres chariſſimi; quod in iſta Epiſtola relectum ſit ex ſacrilegis illis, qui ſe ad ſuam condemnationem Apoſtolis prætulerunt. Sanctiſſimi Epiſcopi & venerabiles Presbyteri reſponderunt: Audivimus certè per omnia, non Apoſtolos, ſed miniſtros ſatanæ, & præcurſores Antichriſti. Quis enim aliquando Apoſtolorum, aut quilibet Sanctorum, ex capillis ſuis, aut ungulis, ſanctuaria populis exhibuerunt, ut iſte Sacrilegus & pernicioſus Aldebertus? ſed hoc ſcelus à veſtro Sancto Apoſtolatu eſt reſecandum, tam de illo, quàm etiam de illo transgreſſore Clemente, qui Sacros Canones ſpernit, atque expoſitiones Sanctorum Patrum, & dicta

(*b*) II. Timoth. III, 6.

cta Sanctorum: ut pro transgreſſionibus ſuis dignam ſuſcipiant ſententiam. Sanctiſſimus ac Beatiſſimus Papa Zacharias dixit: Quia hodie jam tardior hora eſt, venturo (*i*) Secretario, relectis iterum vitâ eorum & actibus, communi conſenſu, mediante Deo, quid fieri debeat, pertractandum eſt.

ACTIO SECUNDA.

IN nomine Domini Dei, & Salvatoris noſtri JEſu Chriſti, imperante Domino piiſſimo Auguſto Conſtantino magno Imperatore anno XXVI. poſt conſulatum ejus anno V. menſe Octobris, die XXV. Indictione XIV. Præſidente Sanctiſſimo ac Beatiſſimo Zacharia Papa in Patriarchio Lateranenſi, in Baſilica, quæ appellatur Theodori: conſidentibus etiam cum eo Sanctiſſimis Epiſcopis, Epiphanio ſilvæ candidæ, Benedicto Nomento, Venantio Præneſte, Gregorio Portuenſe, Niceta Gabiis, Theodoro Oſtienſe, Gratioſo Velitris: ſeu Venerabilibus Presbyteris, id eſt, Joanne Archi-Presbytero, Gregorio, Stephano, item Stephano, Dominico, Theodoro, Anaſtaſio, Georgio, Sergio, Jordane, Leone, item Leone, Gregorio, Stephano, Euſtachio, Procopio, atque Theophanio. Propoſitis in medio Sacroſanctis Evangeliis: adſtantibus quoque Diaconibus, vel cuncto Clero, Gregorius Notarius regionarius, & nomenculator dixit: Juxta veſtri Sancti Apoſtolatûs præceptionem, quam in præterito juſſiſtis, Deneardus religioſus Presbyter adeſt præ velo: quid præcipitis? Dictum eſt: ingrediatur. Cúmque ingreſſus eſſet, Zacharias Sanctiſſimus ac Beatiſſimus Papa dixit: Actus illius nefandiſſimi Aldeberti, ſive cætera, quæ de eo ſunt ſcripta, quæ præterito Secretario præ manibus gerebas, coram præſente Concilio porrige legenda. Et accipiens Theophanius Notarius Regionarius & Sacellarius relegit vitam illius, cujus initium tale eſt:

In nomine Domini noſtri JEſu Chriſti. Incipit vita Sancti & Beati DEI famuli, & præclari, atque per totum ſpecioſi, ex electione DEI nati, Sancti Aldeberti Epiſcopi.

De ſimplicibus Parentibus fuit procreatus, & de Gratia DEI eſt coronatus: quia dum in utero matris eſſet, ibi gratiam DEI accepit: & antequam perveniſſet beatiſſima nativitas ejus, vidit genitrix ejus, quaſi per viſionem, egredientem vitulum de dextero latere ſuo: qui vitulus deſignabat gratiam illam, quam ab Angelo acceperat, antequam exiret de vulva.

Cúmque hic libellus uſque ad finem lectus fuiſſet, Zacharias Sanctiſſimus ac Beatiſſimus Papa dixit: Quid ad hæc blaſphema reſpondetis, Sanctiſſimi Fratres? Epiphanius, Sanctiſſimus Epiſcopus ſilvæ candidæ, dixit: Certè, Apoſtolice Domine, ex Divina Inſpiratione motum eſt cor ſancti veſtri Apoſtolatûs, ut prædictum Bonifacium, ſanctiſſimum Fratrem noſtrum, Epiſcopum, atque Francorum Principes commoneretis; quatenus in partibus illis poſt longa tempora Concilium aggregaretur Sacerdotum, ut hæc ſchiſmata & blaſphemiæ uſquequaque ſancto veſtro Apoſtolatui minimè celarentur. Zacharias, Sanctiſſimus ac Beatiſſimus Papa, dixit: Si quid adhuc habet Deneardus religioſus Presbyter nobis porrigere relegendum, porrigat. Deneardus religioſus Presbyter reſpondit: Ecce, Domine, Epiſtolam, qua utebatur, & divulgabat eam eſſe JEſu, & de cœlo cecidiſſe. Et accipiens Theophanius Notarius regionarius & Sacellarius relegit: cujus initium tale eſt:

In Dei nomine incipit Epiſtola Domini noſtri JEſu Chriſti Filii Dei, quæ in Hieroſolyma cecidit, & per Michaël Archangelum inventa eſt ad portam Ephrem: & per manus Sacerdotis, nomine Leoræ, Epiſtola iſta relecta fuit, & exemplata: & tranſmiſit eam ad Hieremiam civitatem ad alium ſacerdotem, nomine Talaſium: & ipſe Talaſius tranſmiſit eandem ad Arabiam civitatem, ad alium ſacerdotem Leobanium: & ipſe Leobanius tranſmiſit Epiſtolam iſtam ad Veſtaviam civitatem: quam recepit Macherius

(*i*) Secretarium erat Camera Eccleſiæ conjuncta, in qua libri pro officiis & Synodis, aſſervabantur, uti in Diaconia veſtes, & Veſtiaria. Hic autem ſumitur pro ſeſſione & conventu Epiſcoporum intra Eccleſiam, vel intra Secretarium Eccleſiæ.

cherius Sacerdos Dei, & tranſmiſit in montem Sancti Michaël Archangeli. Et ipſa Epiſtola per manus Angeli Domini pervenit ad Romanam Civitatem, ad locum ſepulchri Sancti Petri, ubi claves Regni cœlorum conſtitutæ ſunt: & duodecim Papati, qui ſunt in Romana civitate, triduanas fecerunt vigilias, & in jejuniis & orationibus permanſerunt diebus ac noctibus: & cætera uſque ad finem perlecta.

Zacharias Sanctiſſimus ac Beatiſſimus Papa dixit: Pro certo, Fratres chariſſimi, iſte Aldebertus in inſaniam eſt converſus: & omnes, qui hac utuntur ſceleratâ Epiſtolâ, more parvulorum, abſque memoria mentium ſunt, & muliebribus ſenſibus inſaniunt. Sed ne leviores adhuc ampliùs decipiantur, indiſcuſſam & abſque ſententia cauſam hanc in eum relinquere minimè poſſumus. Sanctiſſimi Epiſcopi & venerabiles Presbyteri reſponderunt: Ex divinâ illuſtratione cognoſcimus, cor veſtri ſancti Apoſtolatûs illuminatum, & quæ à vobis dicta ſunt ex adminiſtratione Sancti Spiritûs emanârunt. Et idcirco, ùt à vobis præviſum fuerit, in utroſque ſententia promulgetur. Zacharias Sanctiſſimus ac Beatiſſimus Papa dixit: Non ut nobis ſolùm viſum fuerit, ſed pariter cum Sanctitate veſtra eſt pertractandum: ſed ſi Domino placuerit, in futuro Secretario, quod rectum viſum fuerit, & Dominus ſuis famulis adminiſtraverit, ex omnibus ejus actis promulgabitur ſententia.

ACTIO TERTIA.

IN nomine Domini DEI noſtri Salvatoris JESU Chriſti, imperante Domino piiſſimo Auguſto Conſtantino Magno Imperatore, anno XXVI. poſt conſulatum ejus anno V. menſe Octobris, die XXV. indictione XIV. præſidente Sanctiſſimo ac Beatiſſimo Domino Zacharia Papa in Patriarchio Lateranenſi, in Baſilica, quæ appellatur Theodori: conſidentibus etiam cum eo Sanctiſſimis Epiſcopis Epiphanio de ſilva candida, Benedicto Nomento, Venantio Prœneſte, Gregorio Portuenſe, Niceta Gabiis, Theodoro Oſtienſe, Gratioſo Velitris: atque venerabilibus Presbyteris, Joanne Archipresbytero, Gregorio, Stephano, item Stephano, Dominico, Theodoro, Anaſtaſio, Georgio, Sergio, Jordane, Leone, item Leone, Gregorio, Stephano, Euſtachio, Procopio, Theophanio. Propoſitis in medio Sanctis Evangeliis, adſtantibus quoque Diaconibus, vel cuncto Clero. Gregorius Notarius regionarius & Nomenculator dixit: Secundùm quod à veſtro ſancto Apoſtolatu præceptum eſt in præterito Secretario, ut Deneardus Religioſus Presbyter hodie ſe veſtris obtutibus præſentaret, præſto eſt pro foribus, quid præcipitis? Dictum eſt: Ingrediatur. Cúmq; ingreſſus fuiſſet, Zacharias Sanctiſſimus ac Beatiſſimus Papa dixit: Habes adhuc ex Sacrilegorum illorum conſcripto, quod coram hoc Sancto Concilio porrigas ad relegendum? Deneardus religioſus Presbyter reſpondit: Etiam, Domine mi, habeo orationem quam ſibi Aldebertus componere niſus eſt. Et ecce præ manibus eam gero, jubete eam ſuſcipi. Et accipiens eam Theophanius Notarius relegit coram omnibus, cujus initium tale eſt:

Domine Deus omnipotens, Chriſti Filii Dei Domini noſtri Jeſu Chriſti Pater, & A, & Ω, qui ſedes ſuper ſeptimum thronum, & ſuper Cherubim & Seraphim, tu pietas magna, & dulcedinis eſt tibi ſatis. Pater Sanctorum Angelorum, qui feciſti cœlum & terram, mare & omnia, quæ in eis ſunt, te invoco & reclamo, & invito te ſuper me miſerrimum, quia tu dignatus fuiſti dicere: Quodcumque petieritis à Patre in nomine meo, hoc faciam. Ergo ego te peto, quia in te confidit anima mea. Cúmque per ordinem legeretur, ventum eſt ad locum, ubi dicebat: *Precor vos, & conjuro vos, & ſupplico me ad vos, Angele Uriel, Angele Raguel, Angele Tubuel, Angele Michaël, Angele Inias, Angele Tubuas, Angele Sabaoc, Angele Simiel.*

Dum

Dum verò hæc oratio ſacrilega uſque in finem perlecta fuiſſet; Zacharias Sanctiſſimus ac Beatiſſimus Papa dixit: Quid ad hæc, ſanctiſſimi Fratres, reſpondetis? Sanctiſſimi Epiſcopi & venerabiles Presbyteri reſponderunt: Quid aliud agendum eſt, niſi ut omnia, quæ nobis relecta ſunt, igni concrementur, auctores verò eorum anathematis vinculo percellantur? Non enim nomina Angelorum, præter nomen Michaëlis, ſed nomina dæmonum ſunt, quæ in ſuis orationibus invocavit, ad præſtandum auxilium ſibi. Nos autem, ut à veſtro Sancto Apoſtolatu edocemur, & Divina tradit auctoritas, non plùs, quàm trium Angelorum nomina cognoſcimus, id eſt, Michaël, Gabriël, Raphaël: Alioqui de Myſterio, ſub obtentu Angelorum, dæmonum nomina introduxit. Zacharias, Sanctiſſimus ac Beatiſſimus Papa dixit: Optimè proviſum eſt à veſtra Sanctitate, ut ſcripta illius omnia igne crementur. Sed opportunum eſt, ut in ſcrinio noſtro ad reprobationem & ad perpetuam confuſionem ejus reſerventur. Nunc verò, quia omnia perfecta ſunt, de utrorúmque ſententia, quorum ſuperiùs mentio facta eſt, pertractandum eſt. Univerſum Concilium dixit: Aldebertus, cujus nobis actus & nefaria commenta relecta ſunt, quia ſe Apoſtolum cenſuit nominare, & capillos atque ungulas ſuas populis pro ſanctuario exhibuit, ſeducens populum diverſis erroribus: & quoniam ſub obtentu Angelorum in ſuo auxilio dæmones invocavit, ab omni officio ſacerdotali deponatur, agens pœnitentiam pro commiſſis, & ampliùs jam populum minimè ſeducat. Sin autem in his erroribus perſeveraverit, & populum ampliùs ſeduxerit, ſit ei anathema, & æterno Dei judicio condemnetur; omníſque, qui ei conſenſerit, vel ejus ſecutus fuerit doctrinam, aut adjunctus illi fuerit. Similiter autem & Clemens, qui per ſuam ſtultitiam Sanctorum Patrum ſcripta reſpuit, vel omnia Synodalia acta parvipendit, inferens etiam Chriſtianis Judaiſmum, dum prædicat, fratris defuncti uxorem poſſe in matrimonio jungi, inſuper & Dominum Jeſum Chriſtum deſcendentem ad inferos, pios & impios ſimul inde abſtraxiſſe; ab omni etiam ſacerdotali officio deponatur, & anathematis vinculo obligetur: atque niſi reſipuerit, æterno Dei judicio condemnetur, vel etiam omnes, qui ejus ſacrilegis conſenſerint prædicationibus.

SUBSCRIPTIONES.

Zacharias, Epiſcopus Sanctæ DEI Catholicæ, atque Apoſtolicæ urbis Romæ, his geſtis atque ſententiæ, à nobis promulgatis ſubſcripſi.

Epiphanius, Epiſcopus Sanctæ Eccleſiæ Silvæ candidæ, his geſtis atque ſententiæ à nobis promulgatis ſubſcripſi.

Benedictus, Epiſcopus Sanctæ Eccleſiæ Nomentanæ, his geſtis atque ſententiæ à nobis promulgatis ſubſcripſi.

Venantius, Epiſcopus Sanctæ Eccleſiæ Prænestinæ, his geſtis, atque ſententiæ à nobis promulgatis ſubſcripſi.

Gregorius, Epiſcopus Sanctæ Eccleſiæ Portuenſis, his geſtis, atque ſententiæ à nobis promulgatis ſubſcripſi.

Nicetas, Epiſcopus Sanctæ Eccleſiæ Gabinatis, his geſtis, atque ſententiæ à nobis promulgatis ſubſcripſi.

Theodorus, Epiſcopus Sanctæ Eccleſiæ Oſtienſis, his geſtis, atque ſententiæ à nobis promulgatis ſubſcripſi.

Gratioſus, Epiſcopus Sanctæ Eccleſiæ Veliternenſis, his geſtis, atque ſententiæ à nobis promulgatis ſubſcripſi.

Joannes, Archi-Presbyter tituli Sanctæ Suſannæ, his geſtis, atque ſententiæ à nobis promulgatis ſubſcripſi.

Gregorius, humilis Presbyter Sanctæ Romanæ Eccleſiæ tituli Sancti Clementis, his geſtis, atque ſententiæ à nobis promulgatis ſubſcripſi.

Stephanus, Dei gratiâ Presbyter Sanctæ Romanæ Eccleſiæ tituli Sancti Marci, his geſtis, atque ſententiæ à nobis promulgatis ſubſcripſi.

Stephanus, indignus Presbyter Sanctæ Romanæ Eccleſiæ tituli Sancti Euſebii, his geſtis, atque ſententiæ à nobis promulgatis ſubſcripſi.

Dominicus, humilis Presbyter Sanctæ Romanæ Eccleſiæ tituli Sanctæ Priſcæ, his geſtis, atque ſententiæ à nobis promulgatis ſubſcripſi.

Theodorus, humilis Presbyter Sanctæ Romanæ Eccleſiæ tituli Sancti Laurentii, his geſtis, atque ſententiæ à nobis promulgatis ſubſcripſi.

Anaſtaſius, indignus Presbyter Sanctæ Romanæ Eccleſiæ tituli Sanctæ Mariæ, his geſtis, atque ſententiæ à nobis promulgatis ſubſcripſi.

Georgius, humilis Presbyter Sanctæ Romanæ Eccleſiæ tituli Sanctorum Joannis

nis & Pauli, his geſtis, atque ſententiæ à nobis promulgatis ſubſcripſi.

Sergius, humilis Presbyter Sanctæ Romanæ Eccleſiæ tituli Sanctæ Potentianæ, his geſtis, atque ſententiæ à nobis promulgatis ſubſcripſi.

Jordanes, indignus Presbyter Sanctæ Romanæ Eccleſiæ tituli Sanctæ Sabinæ, his geſtis, atque ſententiæ à nobis promulgatis ſubſcripſi.

Theophanius, humilis Presbyter Sanctæ Romanæ Eccleſiæ tituli Sanctorum quatuor Coronatorum, his geſtis, atque ſententiæ à nobis promulgatis ſubſcripſi.

Leo, indignus Presbyter Sanctæ Romanæ Eccleſiæ tituli Sanctæ Anaſtaſiæ, his geſtis, atque ſententiæ à nobis promulgatis ſubſcripſi.

Leo, humilis Presbyter Sanctæ Romanæ Eccleſiæ tituli Damaſi, his geſtis, atque ſententiæ à nobis promulgatis ſubſcripſi.

Gregorius, indignus Presbyter Sanctæ Romanæ Eccleſiæ tituli Sanctæ Balbinæ, his geſtis, atque ſententiæ promulgatis ſubſcripſi.

Stephanus, Presbyter Sanctæ Romanæ Eccleſiæ tituli Sancti Chryſogoni, his geſtis, atque ſententiæ à nobis promulgatis ſubſcripſi.

Euſtachius, humilis Presbyter Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, his geſtis, atque ſententiæ à nobis promulgatis ſubſcripſi.

Procopius, indignus Presbyter Sanctæ Romanæ Eccleſiæ tituli Sancti Cyriaci, his geſtis, atque ſententiæ à nobis promulgatis ſubſcripſi.

Huic anno congruit Indictio XIV. Menſe Octobri. Conſtantini autem annorum duplex epocha memoratur. Prior, ex quo cum Leone Iſauro Patre regnare cœperat, XII. Kalendas Majas, anno DCCXX. Altera annorum, quibus poſt Patris obitum ſolus imperabat, ex die XIV. Kalendas Julias, Indictione IX, id eſt, Anno Chriſti DCCXLI. Quamquam enim hoc loco non imperii annos computat, ſed poſt conſolatum, res eodem recidit: quia Conſtantinus paucis diebus poſt imperii natale conſulatum dediſſe videtur, ſicut de Patre dictum eſt. Quare ad hanc normam exigendæ ſunt reliquarum quoque Epiſtolarum Subſcriptiones. *Annotatio P. Sirmondi.*

Serarius inter Epiſtolas Bonifacianas hoc Concilium edidit. Ex quo Binius Tomi III. Concilior. Parte I. & ex eo Synodographi.

EPISTOLA GEMMULI

DIACONI ECCLESIÆ ROMANÆ

Ad Bonifacium Archi-Episcopum.

De actis in Synodo Romana contra Aldebertum & Clementem.

Domino Sanctiſſimo, Apoſtolorúmque meritis decorato Bonifacio Archi-Epiſcopo, Gemmulus indignus Diaconus Sanctæ Sedis Apoſtolicæ.

SUmmis & Deo amabilibus apicibus acceptis, cum magno & omni quo condecet honore & veneratione relegi. Et quia poſt tot tempora merui ex veſtris ſyllabis viſitari, omnipotenti Deo noſtro gratias egi, qui me indignum famulum ſuum etiam veſtrâ lætificavit incolumitate. Igitur omnia, quæ nobis per nunc directas litteras præcepiſtis, ut Dominus vires donare dignatus eſt, adimplemus. Sed & ea, quæ Domino Apoſtolico ſuggeſſiſtis, per nos ſunt ſuſcepta & annuntiata, atque relecta: & vos ea pertractantes omnia ſcripta, quæ vobis ab eo directa ſunt, à nobis eſſe dictata juxta veſtram voluntatem cognoſcite. Sed &, quod vos non ſperabatis fieri, ſuggeſſimus: & facta eſt SYNODUS ſacerdotum, præſidente Domino Apoſtolico: & relecta eſt Sacrilega illius *Aldeberti* nefandiſſi-

ſandiſſimi vita, & omnia opuſcula illius coram Synodo, pariter & Epiſtola Sanctiſſimæ Paternitatis veſtræ, ubi de illo, & de *Clementis* dementia ſuggeſſiſtis: & ſic geſtis peractis ſententia anathematis in eos promulgata eſt, vel in omnes, qui eorum nefandam ſecuti ſunt ſectam: cujus inſtar vobis à Domino Apoſtolico directum eſt. Et hæc coram præſentia præſentis Patris noſtri, Deneardi, venerabilis Presbyteri acta ſunt: & ipſe vobis ore proprio poterit enarrare, quòd omnia iſta per nos acta ſunt. Nam pro certo cognoſcite, Sanctiſſime Pater, quia in omnibus paratum me offero, veſtris obtemperaturum præceptis. Scio enim, quia veſtris orationibus adjutus, erutus ſum à tentationibus inimici, & miſertus Dominus ſuo famulo medelam tribuit: & diverſis infirmitatibus circumdatus, quamquam indignus, illud Apoſtoli ſequor conſolationis donum, quo ait: *Dum infirmor* (a) *tunc potens ſum. Et libenter gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me* per veſtras ſanctas preces *virtus Chriſti.* Venerandas namq; ſorores noſtras, & Dei ancillas, quæ apud limina Sanctorum Principum Apoſtolorum properaverunt, quas etiam nobis veſtra Sancta Paternitas commendare juſſit, in quantum Dominus vires donare dignatus fuerit, curam earum habemus propter veſtram ſanctam præceptionem. Benedictionem etenim, quam nobis direxiſtis, ſuſcepimus; id eſt, poculum argenteum, & Sindonem unam, quam in duplici ſuſcepimus benedictione, eo quod à tanto Patre meruimus viſitari. Et licet tribuere non valeamus, tamen ad vicem caritatis, cum magna reverentia direximus cinnamomum uncias quatuor, coſtum uncias quatuor, piper libras undecim, cozumbrem libram unam. Quæ peto, ut abſque injuria ſuſcipere jubeatis, & ut pro nobis orare dignemini, omnino depoſco. Incolumem Sanctiſſimam Paternitatem veſtram Divina conſervet Majeſtas orantem pro nobis, Domine, & meritis Apoſtolorum decorate Pater.

Inter editas à Serario Bonifacii Epiſtolas hæc eſt CXLVIII.

(a) II. Corinth. XII, 9, 10.

SYNODALIS CONVENTûS
DECRETA
SUB S. BONIFACIO,
Excerpta ex Epiſtola CV.

Spiritalis affinitatis neceſſitudine copulando Fratri, Archi-Epiſcopatûs infulâ ſublimato, Coepiſcopo (a) CUDBERTHO, Bonifacius Legatus Germanicus Catholicæ Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ optabilem in Chriſto charitatis ſalutem.

Scriptum eſt in libro Salomonis: *Beatus* (b) *homo, qui invenit amicum.* POST ALIA. Major enim nobis ſolicitudo Eccleſiarum, & cura populorum propter pallia credita & recepta: quàm cæteris Epiſcopis, qui proprias tantùm procurant Parochias, incumbit. Propterea, chariſſime, non quia veſtræ prudentiæ opus ſit ruſticitatis noſtræ ſtatuta audire vel legere, ſed propter bonam & humilem, & ſanctam voluntatem veſtram, putamus vos libentiùs ſcire velle, quàm neſcire, quæ hic ſacerdotes nobiſcum ſervanda decreverunt, vobis emendanda & corrigenda deſtinamus.

Decrevimus autem in noſtro *Synodali* Conventu, & confeſſi ſumus fidem Catholicam & unitatem, & ſubjectionem Romanæ Eccleſiæ, ſine tenus vitæ noſtræ velle ſervare ſancto Petro, & Vicario

(a) Cutberthus, Dorobernenſis in Angliâ Archi-Epiſcopus.
(b) Eccleſiaſtici XXV, 12.

cario ejus velle ſubjici : Synodum per omnes annos congregare : Metropolitanos pallia ab illa ſede quærere, & per omnia præcepta Petri canonicè ſequi deſiderare, ut inter oves ſibi commendatas numeremur. Et iſti confeſſioni univerſi conſenſimus, & ſubſcripſimus, & ad corpus Sancti Petri Principis Apoſtolorum direximus : quod gratulando Clerus & Pontifex Romanus ſuſcepit.

Statuimus, ut per annos ſingulos Canonum decreta, & Eccleſiæ jura, & norma regularis vitæ in Synodo legantur, & recuperentur.

Decrevimus, ut Metropolitanus, qui ſit pallio ſublimatus, hortetur cæteros, & admoneat, & inveſtiget, quis ſit inter eos curioſus de ſalute populi, quiſque negligens ſervus Dei.

Venationes, & Silvaticas vagationes cum canibus, & ne accipitres, & falcones habeant, prohibuimus.

Statuimus, ut per annos ſingulos unusquiſque Presbyter Epiſcopo ſuo in quadrageſima rationem Miniſterii ſui reddat, ſive de fide Catholica, ſive de baptiſmo, ſive de omni ordine Miniſterii ſui.

Statuimus, ut ſingulis annis unuſquiſque Epiſcopus Parochiam ſuam circumeat, populum confirmare, & plebem docere, & inveſtigare, & prohibere paganas obſervationes, vel omnes ſpurcitias gentilium.

Interdiximus ſervis Dei, ne pompato habitu vel ſagis, vel armis utantur.

Statuimus, quòd proprium ſit Metropolitano juxta Canonum ſtatuta, ſubjectorum ſibi Epiſcoporum inveſtigare mores, & ſolicitudinem circa populos, quales ſint; & moneat, ut Epiſcopi à Synodo venientes, in propria Parochia cum Presbyteris & Abbatibus conventus habentes, præcepta Synodi ſervare inſinuando præcipiant : & unuſquiſque Epiſcopus, ſi quid in ſua Diœceſi corrigere vel emendare nequiverit, ibidem in Synodo coram Archi-Epiſcopo & palàm omnibus ad corrigendum inſinuet : eodem modo, quo Romana Eccleſia nos ordinatos cum Sacramento conſtrinxit, ut ſi ſacerdotes vel plebes à lege Dei deviàſſe viderim, & corrigere non potuerim ; fideliter ſemper Sedi Apoſtolicæ & Vicario Sancti Petri ad emendandum indicaverim. Sic enim, ni fallor, omnes Epiſcopi debent Metropolitano, & ipſi Romano Pontifici, ſi quid de corrigendis populis apud eos impoſſibile eſt, notum facere : & ſic alieni fient à ſanguine animarum perditarum : &c.

Epiſtola CV. inter Bonifacianas à Serario editas. unde Synodographi.

EPISTOLA ZACHARIÆ PAPÆ

Ad Francos et Gallos.

Anno Chriſti DCCXLV. Zachariæ Papæ IV. Childerici III. Regis III.

Laudat eos ob ea, quæ in Synodo rectè fuerunt conſtituta, hortatúrque ut Bonifacii monitis obtemperare pergant.

Zacharias Papa univerſis Epiſcopis, Presbyteris, Diaconibus, Abbatibus, cunctis etiam Ducibus, Comitibus, omnibúsque Deum timentibus, per Gallias, & Francorum Provincias conſtitutis.

Referente nobis Bonifacio Reverentiſſimo, atque Sanctiſſimo Fratre noſtro Epiſcopo, quod, dum SYNODUS congregata eſſet in Provincia veſtra,

ſtra, juxta noſtram commonitionem, mediantibus filiis noſtris, PIPPINO, & CARLOMANNO Principibus veſtris, peragente etiam vicem noſtram præfato BONIFACIO, Dominus inclinâſſet corda ſua cum Principibus veſtris in prædicationem ejus, ut omnibus commonitionibus ejus obediretis, & falſos & ſchiſmaticos, & homicidas, & fornicarios à vobis expelleretis ſacerdotes, omnipotenti Deo noſtro gratias egimus, & pro vobis inceſſanter ſumus orantes, ut, qui *cœpit in vobis opus bonum, perficiat* (b) *uſque in finem.* Obſecro enim vos omnes coram Deo, ut ejus commonitionibus firmiter obediatis. Ipſum enim vice noſtrâ in partibus illis ad prædicandum conſtitutum habemus, ut vos Deo propitio ad viam perducat rectitudinis, & à cunctis facinoribus ſalvi eſſe poſſitis. Habuiſtis enim peccatis facientibus nunc uſque falſos & erroneos ſacerdotes, unde & cunctæ Paganæ gentes vobis pugnantibus prævalebant, quia non erat differentia inter laicos & Sacerdotes, quibus pugnare licitum non eſt. Qualis enim victoria dari poteſt, ubi ſacerdotes unâ horâ Dominica pertractant myſteria, & Chriſtianis corpus Dominicum porrigunt pro ſuarum animarum redemptione: & poſtea Chriſtianos, quibus hoc miniſtrare debuerant, aut Paganos, quibus Chriſtum prædicare, propriis, ſacrilegiſque manibus necant? Et ſit ſecundum Domini verbum: *Vos eſtis ſal* (c) *terræ, quod ſi ſal evanuerit, in quo condietur? ad nihilum valet ultra, niſi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.* Et dum hæc ità ſunt, & tales in vobis fuerint ſacerdotes, quomodo victores contra inimicos veſtros eſſe poteritis? Nam ſi mundos & caſtos ab omni fornicatione, & homicidio liberos habueritis ſacerdotes, ùt ſacri præcipiunt canones, & noſtrâ vice prædicat præfatus Bonifacius frater noſter, & ei in omnibus obedientes exſtiteritis, nulla gens ante veſtrum conſpectum poterit ſtare, ſed corruent ante faciem veſtram omnes Paganæ gentes & eritis victores, inſuper & bene agentes vitam æternam poſſidebitis. Vos autem Fratres cariſſimi, qui eſtis vel ſacerdotes, vel ſub regulari diſciplina conſtituti, ſic vos metipſos exhibete, ut certè *Miniſtros Dei* (d) *& Diſpenſatores myſteriorum Dei*, ut non vituperetur miniſterium noſtrum, ne fiat in vobis, ſicut ſcriptum eſt: *Erit ſicut populus* (e) *ſic Sacerdos.* Et ſi hoc fuerit, qualis vobis erit ab hominibus laus, aut qualis à Deo expectetur retributio? Sed ſic vos corrigite, ut veri ſacerdotes: & tales ad ſacerdotium perducite, ut & vobis, & illis teſtimonium maneat bonum ab his, qui foris ſunt: quatenus ab hominibus vobis acquiratis laudem, & à Deo mercedis præmium in æterna beatitudine percipere mereamini, eo quod per vos ad Chriſti rectam fidem perducti multi ſunt, innoxios habentes ſacerdotes. Ad Synodum namque omni anno convenite ad pertractandum de unitate Eccleſiæ, ut ſi quid adverſi acciderit, radicitus amputetur, & Dei Eccleſia maneat inconcuſſa. Bene valete.

Inter editas à Serario CXXXVII.

(b) Philipp. 1, 6.
(d) I. Corinth. IV, 1. II. Corinth. V, 3.
(c) Matth. V, 13.
(e) Iſaiæ XXIV, 2.

EPISTOLA (a)
ZACHARIÆ PAPÆ
AD S. BONIFACIUM.

Reverendiſſimo & Sanctiſſimo Fratri Bonifacio, Coepiſcopo, Zacharias Servus Servorum Dei.

Anno Chriſti DCCXLV. Zachariæ Papæ IV. Childerici Regis III.

(a) Eſt hæc CXXXVIII. inter editas à Serario. Apud Harduinum IX. inter Zacharianas, poſt Concilium Romanum ſcripta.

Reſcribit ad ternas ejus literas. 1. *De cenſu annuo undecim denariorum Eccleſiis pendendo à ſingulis conjugiis ſervorum.*
2. *De actis in Synodo Romana contra Aldebertum & Clementem.*
3. *De Metropolitana Sede Coloniæ S. Bonifacio confirmandâ.*

Cùm nobis Sanctiſſimæ Fraternitatis tuæ ſyllabæ delatæ fuiſſent, atque per ſingula relegi feciſſemus, reperimus in earundem litterarum tuarum ſerie, quòd peccatis noſtris facientibus, dum Dominici tritici ſemina quæreres elaborare, ad augendam ſegetem ſpiritalem, ſubitò inimici ſuperſeminaverint zizania, ut Sanctitatem tuam in bono opere impedirent. Sed tua Sancta Fraternitas inceſſanter orationi inſtet pariter cum fratribus, qui tecum laborant: & ſpiritales ſarculos conſtruens zizaniam eradicans deportes ad comburendum. Ut Beatus Gregorius (*b*) Papa bonum, inquit, opus vobis ſit in voluntate: nam ex divino adjutorio erit in perfectione. His ità ſe habentibus, chariſſime frater, confortare in Domino, & ipſe erit adjutor tuus. De incurſione autem gentium, quæ in tuis plebibus facta eſt, mœrendum nobis eſt: ſed hæc adverſitas nullatenus tuam fraternitatem conturbet: quia & Romana civitas ex accidentibus facinoribus eſt depopulata; & tamen omnipotentiâ ſuâ Dominus ex ſupernis eam dignatus eſt conſolari. Sic etenim credimus, quia & vos conſolabitur. Sed populis tibi commiſſis, reverendiſſime frater, prædica jejunium, ſupplicationes apud Deum Litaniarum, & ſupereminens clementia ejus adjuvabit vos. Te autem, ùt prædiximus, nullatenus adverſa conturbent: ſed in bono opere, quod cœpiſti, nullo modo deficias. Nos verò licet immeriti & peccatores exiſtamus, noſtris precibus vel Conſacerdotum noſtrorum, in quantum poſſumus, adjuvamus.

De Synodo autem congregata apud Francorum Provinciam, mediantibus Pippino & Carolomanno Excellentiſſimis filiis noſtris juxta ſyllabarum noſtrarum commonitionem peragente vicem noſtram tuâ Sanctitate, qualiter egiſſes, cognovimus, & omnipotenti Deo noſtro gratias egimus, qui eorum corda confirmavit, ut in hoc pio opere adjutores exiſterent. Et omnia optimè & Canonicè peregiſti tam de falſis Epiſcopis & fornicariis, & ſchiſmaticis, quàm & in reliquis nomine ſacerdotibus contra Canonum inſtituta agentibus, vel contra Catholicam & Apoſtolicam Dei Eccleſiam, de quibus ſecundùm tuam relationem per ſingula reſpondemus.

De eo autem, quod ſuggeſſiſti, quòd elegerunt unam civitatem omnes Francorum Principes pertingentem uſque ad Paganorum fines, & in partes Germanicarum gentium, ubi antea prædicâſti, quatenus ibi ſedem Metropolitanam perpetuo habere debeas, & inde cæteros Epiſcopos inſtrueres ad viam rectitudinis & poſt tui ſucceſſores perpetuo jure poſſideant, hoc quod decreverunt, nos læto ſuſcipimus animo, eo quod ex Dei nutu factum eſt. Quod verò quidam falſi ſacerdotes & ſchiſmatici hoc impedire conati ſunt, eorum vanum agonem Dominus diſſipabit, & illa faciet ſtabilita, quæ Sanctorum Patrum ſtatutis conveniunt concordare. Et quia tibi ipſi Principes Francorum etiam in hoc adjutores extiterunt, retribuat illis omnipotens Deus viciſſitudinis præmium, & innumera largiatur bona.

Nam de illo ſimiliter falſo Epiſcopo (*c*) quem dixiſti, quòd adulterati Clerici, & homicidæ filius, in adulterio natus, & abſque diſciplinâ nutritus: & cætera mala & horribilia, quæ per ſingula enarrâſti, ac per hoc is ſui ſimiles ſacerdotes conſecravit; de hoc meminit tua Reverenda Fraternitas, quia jam tibi ſæpius ſcripſimus, ut nullus homicida, nullus adulter, nullus fornicator ſacrum miniſterium debeat tractare: ſed neque ex pœnitente quis, aut talis qualem Sacri Canones prohibent eſſe ſacerdotem.

De baptizatis verò ab illis, ſeu Eccleſiis conſecratis requirit tua fraternitas, ſi aut Eccleſias in nomine TRINITATIS conſecravit, aut parvulos ſimiliter baptizavit, dum ſacerdotio fungebatur, & ſic conſecratio Eccleſiarum, & parvulorum baptiſma ſit confirmatum.

Et

(*b*) Gregorius II. Epiſtolâ I. ad Bonifacium.
(*c*) Gewiliebus Moguntinus anno 745. in Synodo ſexta Bonifaciana, uti Eckhartus autumat, depoſitus. *Tomo I. rerum Franc. Lib. XXIII. N. LXXXI.*

Et hoc pariter ſuggeſſiſti, quod hi, qui antè projecti ſunt ſacerdotes, à nobis ſe abſolutos apud Francorum Provinciam divulgent. Quod tua Sancta Fraternitas nullo modo credat. Quia (quod impoſſibile eſt) ſi hoc feciſſemus, tuæ charitati per noſtras indicâſſemus litteras. Sed hoc, quod impoſſibile; nullo modo credas. Quia non aliud prædicamus, & aliud agimus & dirigimus, ut illi garriunt: ſed, auxiliante Deo, illud, quod prædicamus, finetenus obſervandum cenſemus. Hoc autem ſanctitatem tuam, firmiſſimè ut teneas, hortamur, ut Sanctorum Patrum inſtitutis, & Conſultis Sacrorum Canonum omnimodo obſequi debeas: quia nos nullatenus aliud prædicamus, aut aliud agimus.

Nam de eo quod obſecrâſti, ut Francorum Principibus ſcriberemus, vel cæteris Francis, ùt petiſti, eis per ſingula ſcripſimus: ut tibi & amici ſint, & adjutores in Dominico opere exiſtant.

De cenſu verò expectendo, eo quod impetrare à Francis ad reddendum Eccleſiis vel Monaſteriis non potuiſti, quàm ut in vertente anno ab unoquoque conjugio ſervorum duodecim denaria reddantur, ex hoc gratias ago Deo, quia hoc potuiſti impetrare, & dum Dominus donaverit quietem, augentur & luminaria Sanctorum pro eo, quod nunc accidit tribulario, Saracenorum, Saxonum, vel Freſonum, ſicut tu ipſe nobis innotuiſti.

De eo námque quod interrogâſti, quod illi, qui depoſiti ſunt pro capitalibus peccatis de gradu ſacerdotali, dum eos reperiſſes adulteros, homicidas, ut nec ſacerdotes, nec Clerici eſſe poſſint, nec ſub pœnitentia Monachi eſſe volunt, ſed pergentes apud palatium Regis Francorum rogant, ut eis loca tribuat Eccleſiarum, vel Monaſteriorum, ut laicam vitam vivant, diſpergentes Sanctorum loca, ſed & de hoc pariter qualiter fieri debeat, Francorum Principibus commonentes direximus.

In *alia* quippe tua Epiſtola reperimus contineri omnia, quæ contra te egerunt falſi & ſchiſmatici Epiſcopi, id eſt, ALDEBERTUS & CLEMENS, per quæ, omnia acta ipſorum, & impiiſſimum errorem ſingillatim indicâſti. Nos verò congregatis fratribus, & conſacerdotibus noſtris, eorundem pravorum ſceleratiſſima acta in eorum præſentia relegi fecimus: & dum nobis coram Concilio relecta fuiſſent, pio ſtudio omnes eadem ſchiſmatica dogmata ipſorum, ſeu ſceleratiſſimam vitam, quam ſibi Aldebertus conſcribere fecit, unâ voce exclamaverunt, ut igni cremarentur. Sed nos hoc non fieri rectum judicavimus, pro eo, quod ad reſervandum, ſive in æternum eos condemnandum, in ſcrinio Sanctæ Eccleſiæ reſervanda mandavimus, ſuſcipientes ipſi dignam ſententiam: cujus inſtar actionis, ad tuam direximus Fraternam Sanctitatem, ut relecta in Provincia Francorum omnis ſchiſmaticus audiens taliter à Sancta DEI Catholica & Apoſtolica Eccleſia judicatum, à ſensûs ſui pravitate reſipiſcat.

In *Tertia* tua namque Epiſtola intimaſti de alio ſeductore, nomine Geoleobo, qui antea falſo Epiſcopi honore fungebatur, & quia, ſine cujuſcunque conſultu, apud nos properat, dum advenerit, ut Domino placuerit, fiet. Tua autem reverentia, ùt cœpit, auxiliante Domino, vice noſtrâ volumus, ut omni anno, apto tempore, in Francorum Provincia, Concilium debeat celebrare: ut frequentiâ ſacerdotum, ſive inſtitutis ſacrorum mediantibus, illic quid adverſum nullo modo valeat pullulare: ſed magis Eccleſiæ Dei unitas, & diſciplina Catholica atque Apoſtolica ubique in illis partibus dilatata cunctæ populorum turbæ etiam, in occiduis partibus, veri Catholici eſſe poſſint: & non amplius per falſos Sacerdotes erroribus involuti demergantur in interitum. Dum verò Concilium aggregaveris; ſic tua Fraternitas conflictum habeat cum Metropolitanis, quos confirmavimus, de eo, quod dixiſti, ut nullus ſinè commendatitiis ſuſcipiatur epiſtolis. Tamen & pro hoc ipſo, & pro omnibus utilitatibus Sanctæ Eccleſiæ, Francorum Principibus, commonitionis direximus literas: ùt jam ſuperiùs fati ſumus. De civitate namque illa, quæ nuper AGRIPPINA vocabatur, nunc verò COLONIA, juxta petitionem Francorum, per noſtræ auctoritatis præceptum, nomini tuo Metropolim confirmavimus, & tuæ Sanctitati direximus, pro futuris temporibus, ejuſdem Metropolitanæ Eccleſiæ ſtabilitatem. Deus te incolumem cuſtodiat Reverendiſſime & Sanctiſſime Frater. Data pridie Kalend. Novemb. Imperante Domino piiſſimo Auguſto Conſtantino,

à Deo coronato, magno Imperatore anno XXVII. Imperii ejus anno quinto, Indictione quarta & decima.

Pagius refert hanc Epiſtolam ad annum C. 745: *ſed annum Conſtantini Copronymi XXVI. numerat, & Indictionem XIII.*

Coloniam S. Bonifacio Metropolim deſtinatam fuiſſe in Synodo Sueſſionenſi autumat Cl. Eckhartus; Libro XXIII. N. LXXXV. imò *erectam* Metropolim ad annum 745. ſed Literæ Zachariæ nil aliud faciunt nec ſcribunt, quàm quòd Bonifacio hactenus regionario Epiſcopo ab 723. ad 745. nunc ſit *confirmata* Metropolis Colonia, uti ordinaria Cardinalis Sedes.

SYNODUS (a) IN PROVINCIA FRANCORUM

LOCO INCERTO.

Anno Chriſti DCCXLV. Zachariæ Papæ IV. Childerici tertii Regis III.

SEXTA SUB S. BONIFACIO PRÆSIDE.

Interfuêre huic Synodo Epiſcopi octo, Bonifacius Legatus Germanicus Romanæ Eccleſiæ, Wevera, (b) Epiſcopus Buraburgenſis, Burckhart Wurziburgenſis, Warbert (c) Senonenſis Archi-Epiſcopus, Abel Remenſis Archi-Epiſcopus, Willibaldus Eichſtetenſis. Id colligitur ex Epiſtola XIX. Bonifaciana ad Ethelbaldum Regem Merciorum ſcripta ab octo Epiſcopis natione Anglis.

ACTA SYNODI.

1. *In hac Synodo Adelbertus & Clemens damnati denuo fuêre.*
2. *Gewiliebus, Moguntinus Antiſtes, qui poſt patratum anno ſuperiore homicidium nihilominùs ſacra tractaverat, Epiſcopali gradu dejectus fuit.*

Pars prima & ſecunda probantur ex *Othlono*, quo Surius & Serarius uſi ſunt: & ex Serario. *Harduinus Tomo III, p.* 1933.

Cùm ità Carlomanno jubente, & Bonifacio conſulente, SYNODUS haberetur, multi illi non ſolùm Clerici quilibet hæreticâ pravitate infecti extra Eccleſiæ communionem pellebantur, ſed etiam Epiſcopi capitalium criminum maculis infames deponebantur. Totius autem erroris, qui tum in Germania graſſabatur, præcipui autores duo fuêre hæretici, CLEMENS & ALDEBERTUS; de quibus poſtea, cùm Epiſtolas ad Zachariam Pontificem datas protulerimus, opportuniùs dicetur. In iis enim illorum hæreſis exitialis commemoratur. Depoſitus eſt etiam tunc GERVILIO, Moguntinæ Sedis Antiſtes; cujus quidem depoſitionis hæc cauſa fuit.

Eâ tempeſtate Saxonibus Thuringiam vaſtantibus, ejus Provinciæ homines Carlomanni opem implorabant. Ille mox exercitum miſit, & cum eo Geroldum Moguntinum Epiſcopum, Gervilionis Patrem. In ipſo autem conflictu Geroldus cum pleriſque aliis cæſus eſt. Gervilio verò filius ejus, qui tum adhuc Laicus in palatio verſabatur, in Clerum aſciſcitur leniendi doloris causâ, quem ex Patris morte conceperat; eidémque in Moguntino Pontificatu ſubrogatur. Non diu poſt Carlomannus rurſus colligit

(a) Cl. Eckhart Hiſtoriæ Wurtzeburgenſis L. XXIII. §. LXXXI. hanc Synodum ſextam ex vita S. Bonifacii colligit. *Serarius tertiam L. III. C. XXIV. Hiſt. Mogunt.* Sed hic tantùm nominantur Epiſcopi: Duorum reliquorum Epiſcoporum nomina planè ignorari, idem Eckhartus affirmat.

(b) Witta: corrigendum.

(c) Warbert pro Hardeberto.

git militem, proficiſcitur contra Saxones, Gervilionem ſecum ducit.

Exercitu utroque ultra citráque ripam fluminis (*b*) Wiſaraha conſidente, Gervilio jubet puerum ſuum ire ad hoſtium caſtra, diligenter illic inquirere nomen ejus, qui patrem ipſius interfecerat. Abit puer, diſcit ex quodam, non longè abeſſe eum, quem quæreret: rogat, ut ad Domini ſui colloquium properare velit. Venit ille, & adventu ejus denuntiato, paratis equis, Epiſcopus Gervilio ei procedit obviam, & cùm in medio flumine inter ſe colloquerentur, Gervilio clam ferens gladium, hominem confodit, ità dicens: Accipe jam ferrum, quo Patrem vindico charum. Ille mox ex equo corruens, in flumine exhalat ſpiritum. Repente autem ejus comperta cæde, ſublato clamore utrimque ad arma concurritur. Fit pugna atrox, Saxonibus victis, Carlomannus ad ſua ſe recipit, nemine tum id, quod Gervilio fecerat, pro homicidio ei imputante. Itaque reverſus domum, perrexit ſolito more Epiſcopi munia obire.

At Sanctus Præſul Bonifacius inter cætera hoc etiam in Synodo pronuntiavit: Neminem, qui hominis cæde pollutus ſit, ſacerdotio fungi poſſe. Tum etiam objecit ei, ſuis ſe conſpexiſſe oculis, illum cum avibus & canibus ludentem, quod Epiſcopo fas non eſſet. Gervilio his auditis, ſentiens ſe nullo pacto contra ſtimulum vel ſæcularis potentiæ, vel canonicæ auctoritatis, quæ per Sanctum Bonifacium in præſentes omnes proferebatur calcitrare poſſe; omnium de ſe calculis ſubſcripſit, & exauctoratus eſt.

Surius ad diem V. Junii.

STATUTA (*c*) QUÆDAM S. BONIFACII ARCHI-EPISCOPI MOGUNTINI & MARTYRIS.

Sunt hæc Statuta, vel in hujus anni, vel alterius anni Synodo à S. Bonifacio edita & promulgata.

S. BONIFACIUS ARCHI-EPISCOPUS.

COmpellimur quoque Statuta Canonum in hoc obſervare.

I. Ut (*d*) nullus Presbyter creditam ſibi Eccleſiam ſine conſenſu Epiſcopi derelinquat, & laicorum ſuaſione ad aliam tranſeat.

II. Ut (*e*) nullus Presbyter ſacra myſteria, niſi in locis conſecratis pro contemptu Eccleſiæ agere præſumat.

III. Ut (*f*) nullus Presbyter in Eccleſia conſecrata aliud altare erigat, niſi quod ab Epiſcopo ſanctificatum eſt, ut ſit diſcretio inter ſacratum, & non ſacratum.

IV. Ut Presbyteri ſine ſacro Chriſmate, & Oleo benedicto, & ſalubri Euchariſtia alicubi non proficiſcantur. Sed ubicumque vel fortuitu requiſiti fuerint, ad officium ſuum ſtatim inveniantur parati.

V. Ut (*g*) Presbyteri ſub ſigillo cuſtodiant Chriſma, & nulli ſub prætextu medicinæ, vel cujuslibet rei donare præſumant. Genus enim Sacramenti eſt, non ab aliis, niſi à Sacerdotibus contingi debet: quod ſi fecerint, honore priventur.

VI. Ut (*h*) Laici Presbyteros non ejiciant de Eccleſiis, nec mittere præſumant ſine conſenſu Epiſcoporum ſuorum.

VII. Ut Laici omnino non audeant munera exigere à Presbyteris, propter commendationem Eccleſiæ cuique Presbytero.

VIII. Ut Presbyteri bene vivere ſtudeant, & ità populum doceant.

IX. Ut (*i*) unuſquiſque Epiſcopus in ſua Parochia Presbyteros diligenter inquirat

K

(*b*) Viſurgis Latinè, nunc Germanis Weſer.

(*c*) Ex vetuſta Canonum collectione MS. Corbeienſis Monaſterii, edidit Lucas D'acherius, cujus etiam ſunt Notæ omnes ad hæc ſtatuta.

(*d*) Ex Concilii Arelatenſis Canone 21.

(*e*) Ex Libro VI. Capitularium cap. 198.

(*f*) Ex Lib. VI. Capitul. C. 199. ſequens quartum ex eodem Cap. 175. 178.

(*g*) Concilii Arelatenſis VI. Cap. 18. Concil. Moguntini Can. 27.

(*h*) Ex Concilii Moguntini II. Cap. 29. laudat Ivo parte III. cap. 87. uti & cap. VI. ſequens ex eodem.

(*i*) Concilii Moguntini Cap. 31. Arelatenſis VI. Cap. 24.

quirat, unde ſint. Et ſi quem fugitivum invenerint, ad ſuum Epiſcopum redire faciat.

X. Qui (*k*) relićto ſuo Epiſcopo ad alium convolat, degradetur.

XI. Ut Abbates & Abbatiſſæ ſic caſtè vivant, ut ſubjećtos, ſubjećtásque illorum vel illarum exemplum oſtendant ſanćtæ converſationis. Quod ſi non fecerint, ab Epiſcopo corrigantur. Si autem Epiſcopum minimè audierint, Epiſcopus Imperatori indicare faciat.

XII. Ut (*l*) diligenter unusquiſque Epiſcopus in ſua Parochia prævideat, ut, ubi Monaſterium Monachorum fuerit, ſi regulariter vivant, & monachicè: ubi autem canonica vita fuerit, bene & canonicè vivant.

XIII. Ut Epiſcopi puellarum Monaſteria diligentiſſimè perſcrutentur: quomodo primùm ipſa Abbatiſſa, ſi ſe contineat, aut caſtè vivat, deinde ſeu diligenter diſcutiantur Nonanes, ne adulterium & fornicationes faciant. Et hoc à Præpoſitis Monaſteriorum ſummopere inquiratur.

XIV. *De Monaſteriis Puellarum.* Ut Presbyteris opportuno tempore ad Miſſarum ſolemnia liceat illic advenire, & iterum ad proprias Eccleſias redire.

XV. Ut plus non mittantur in Monaſterio Canonicorum atque Monachorum, ſeu puellarum, quàm ſufficere poſſint.

XVI. Ut unusquiſque (*m*) Epiſcopus in ſua Parochia diligenter diſcutiat ſuos Presbyteros, & faciat, ut illorum ſignacula & baptiſteria bene faciant, & edoceant Presbyteros, quid in illo baptiſterio unumquodque verbum vel ſententia per ſe ſignificet.

XVII. Ut unusquiſque Presbyter à ſuo Epiſcopo diſcutiatur diligenter de ſua vita & converſatione, ne omnino fœminas ſecum habeat in ſua domo habitantes.

XVIII. Si quis egredietur è corpore, ultimo & neceſſario viatico minimè privetur.

XIX. Non licet mortuum ſuper mortuum mitti.

XX. Non licet mortuis Euchariſtiam nec oſculum tradi: nec de velis, vel pallis corpora eorum involvi.

XXI. Non licet in Eccleſia choros ſæcularium vel puellarum cantica exercere, nec convivia in Eccleſia præparare: quia ſcriptum eſt: *Domus mea, Domus orationis vocabitur.*

XXII. Ut viri (*n*) cum mulieribus balneum non celebrent.

XXIII. Non licet in illo altario, ubi Epiſcopus miſſam dixerit, ut Presbyter poſtea illâ die Miſſam dicat.

XXIV. Non licet vigiliâ Paſchæ ante horam ſecundam noćtis vigilias perexpedire (quia in ipſa noćte non licet poſt mediam noćtem bibere) nec Natale Domini, nec in reliquis ſolemnitatibus.

XXV. Adnuntient etiam Presbyteri omnibus fidelibus ſibi ſubjećtis Symbolum, & orationem Dominicam memoriæ commendare; ut fide & oratione Sanćto Spiritu illuſtrante ſalventur.

XXVI. Adnuntient Presbyteri, ut neque viri, neque feminæ de ſacro fonte filiolos vel filiolas ſuſcipiant, ſi non memoriter Symbolum & orationem Dominicam tenuerint.

XXVII. Nullus ſit Presbyter, qui in ipſa lingua, quâ nati ſunt, baptizandos Abrenuntiationes, vel Confeſſiones apertè interrogare non ſtudeant, ut intelligant, quibus abrenuntiant, vel quæ confitentur; & qui taliter agere dedignantur, ſed (*o*) cedat in Parochia.

XXVIII. Si de aliquibus dubium eſt, utrum ſint baptizati, abſque ullo ſcrupulo baptizentur: his tamen verbis præmiſſis: Non te rebaptizo: ſed ſi nondum es baptizatus; Baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sanćti.

XXIX. Omnes Presbyteri oleum infirmorum ab Epiſcopo expetant, ſecúmque habeant: & admoneant fideles infirmos illud exquirere: ut eodem oleo perunćti à Presbyteris ſanentur, quia *Oratio Fidei ſalvabit infirmos.*

XXX. Doceant etiam Presbyteri populum quatuor legitima temporum jejunia obſervare, hoc eſt, in menſe Martio, Junio, Septembrio, & Decembrio.

XXXI. Et quia variâ neceſſitate præpe-

(*k*) Canon. 15. Apoſtolorum. Canon. 5. Concilii Antiocheni L. VI. Capitul. C. 247.
(*l*) Concil. Arelarenſe VI. C. 6. Moguntinum C. 13.
(*m*) Eadem in Capitulis datis Presbyteris anno 804. C. 3.
(*n*) Concilii Laodiceni Canon. & Coocilii Antiſiodorenſis Can. 10. & 11.
(*o*) Locus corruptus. Acherius legit; *ſecedat à Parochia.*

præpedimur canonum ſtatuta de reconciliandis pœnitentibus plenirer obſervare; propterea omnino non dimittatur. Curet unuſquiſque Presbyter ſtatim poſt acceptam confeſſionem pœnitentium, ſingulos datâ oratione reconciliari. Morientibus verò ſine cunctamine communio & reconciliario præbeatur.

XXXII. Qui pœnitentiam in infirmitate petit, & caſu, dum ad eum ſacerdos invitatus venit, oppreſſus infirmitate obmutuerit, vel in phreneſim verſus fuerit; dent teſtimonium, qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam; & ſi continuo credirur moriturus, reconcilietur per manûs impoſitionem, & infundatur ori ejus Euchariſtia: ſi ſupervixerit, admoneatur à ſupradictis teſtibus petitioni ſuæ ſatisfactum, & ſubdatur ſtatutis pœnitentiæ, quamdiu ſacerdos, qui pœnitentiam dedit, probaverit.

XXXIII. Si quis Presbyter aut Clericus auguria, vel divinationes, aut ſomnia, ſive ſortes ſeu phylacteria, id eſt, ſcripturas obſervaverit, ſciat ſe canonum ſubjacere vindictis.

XXXIV. Et hoc notum facient Presbyteri omni populo, ut ſabbato Pentecoſtes, ſicut ſabbato ſancto Paſchæ, omnes jejunent, & ad Eccleſiam horâ nonâ conveniant, quando ſicur veſpera ſtante ſabbato ſanctæ Paſchæ celebratur: & ipſum diem Pentecoſtes ſimilirer celeberrimum habeant, ut ſanctum Paſcha.

XXXV. Admoneant etiam unuſquiſque Presbyterorum publicè plebem ab illicitis connubiis abſtinere: & ſecundùm Domini mandatum legitimum conjugium nequaquam poſſe ullâ excuſatione ſeparari, exceptâ causâ fornicationis, niſi cum conſenſu amborum; & hoc propter ſervitium Dei.

XXXVI. Adnuntient Presbyteri diebus Dominicis per annum ſabbatizandum.

PRIMO MODO.

In Natale Domini VIII. Kal. Januarii dies IV.

In Circumciſione Domini Kalendis Januariis diem unum.

In Epiphania VIII. Idus Januar. diem unum.

In Purificatione Sanctæ Mariæ IV. Non. Febr. diem unum.

In Paſcha Domini poſt Dominicam dies tres.

In Aſcenſione Domini diem unum.

In Natale Sancti Joannis Baptiſtæ VIII. Kal. Julias diem unum.

In Paſſione Sanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli III. Kal. Julias. diem unum.

In Aſſumptione Sanctæ Mariæ XVIII. Kal. Septemb. diem unum.

In Nativitate Sanctæ Mariæ VI. idus Septembris diem unum.

In Paſſione Sancti Andreæ Apoſtoli pridie Kal. Decembr. diem unum.

Dupinius putat, cauſam dubitandi eſſe: utrum hæc ſtatuta ſint genuinus fœtus S. Bonifacii? eo quod *Statuto nono* dicatur recurrendum eſſe ad Imperatorem obeos, qui Epiſcopum non audierint: cùm tempore Pippini nullus Imperator fuerit. Reſpondent alii critici, Pippinum, cùm eſſet Dux Francorum, jam tum Regem, quin & Imperatorem vocitatum fuiſſe. Unde ex hoc Capite non videntur abjudicanda hæc ſtatuta S. Bonifacio. *Tomo VI. nova Bibliotheca Autorum Eccleſiaſt. pag.* 94.

Rectius ſcripſit DUPINIUS eodem loco, volumen *de Unitate Fidei Catholica directum univerſis Epiſcopis*, Presbyteris, Diaconibus, vel cæteris religioſam vitam degentibus, quod Zacharias Papa laudat Epiſtolâ CXL, diverſum eſſe ab his ſtatutis, & nunc non ſupereſſe.

EPISTOLA
ZACHARIÆ PAPÆ
AD BONIFACIUM ARCHI-EPISCOPUM.
Anno Chriſti DCCXLVII. Zachariæ Papæ VI. Childerici III. V.

Ut recitentur in Concilio, quæ ad Pipini Capitula reſcripſit, diſcutiantúrque iterum Aldebertus, Godolſatius & Clemens.

 Reve-

Reverendiſſimo & Sanctiſſimo Bonifacio, Coepiſcopo, Zacharias Servus Servorum Dei.

EGregiè nos admonet Beatus Apoſtolus Paulus, in eo, quod ait. *Imitatores mei eſtote, ſicut & ego CHRISTI.* (*a*) Hinc eſt ergo, ut per Spiritale charitatis vinculum, etſi corpore abſentes, Spiritu verò ſemper Fraternæ ſanctitati tuæ ſimus præſentes: ità ut in noſtris viſceribus te habentes chariſſimum fratrem, & conſacerdotem, licet peccatores, tamen Spe Divinâ freti, aſſiduè in noſtris orationibus memoriam tuî agere non deſiſtimus: petentes immenſam CHRISTI DEI Divinitatem, ut ad peragendum ſuum te confirmet miniſterium: quatenus in diem adventûs ejus, illam placabilem merearis exprimere vocem: *Ecce ego & pueri*, (b) *quos dediſti mihi, non perdidi* (c) *ex eis quenquam.* Ut continuò altiſona & deſiderabilis vox inter illos, qui ab initio mundi ei placuerunt, conſonanter te in illorum invitatione ſubmittat, in qua dicturus eſt: (d) *Venite Benedicti Patris mei, percipite Regnum, quod vobis paratum eſt ab origine mundi.* His ità ſe habentibus, agnoſcas chariſſime, flagitâſſe à nobis PIPPINUM Excellentiſſimum, majorem Domûs Gentis Francorum, per ſuum hominem, nomine Ardobanium, religioſum Presbyterum, aliquanta capitula de Sacerdotali ordine, & quæ ad ſalutem animæ pertinent: ſimul etiam & pro illicita copula, qualiter ſe ſe debeant cuſtodire juxta ritum Chriſtianæ Religionis, & Sacrorum Canonum inſtituta. Et quanquam de hoc jam experta ſit tua Fraterna Sanctitas, quæ à nobis ſunt decreta, illius tamen vocibus aurem accommodantes, in brevi eloquio conſcripta Apoſtolica documenta direximus: pro quibus, ut in *Sacerdotali Collegio* Lectioni pandantur, tuam Fraternam Sanctitatem inibi evocari dedimus in mandatis. Et dum pro hac re fuerit aggregatum Concilium; ad medium deducantur ſacrilegi illi, & contumaces, Aldebertus, & Godalſacius & Clemens Exepiſcopi, ut eorum denuo, ſubtili indagatione, cribretur cauſa. Quos ſi deviantes à rectitudinis tramite uſquequaque repereritis, & convicti fuerint inclinari ad viam converti rectitudinis, ut bonum atque placitum in oculis veſtris paruerit, cum Principe Provinciæ diſponite ſecundùm Sacrorum Canonum ſancita. Sin autem inſuperbia perſtiterint, contumaciter proclamantes, reos ſe non eſſe, tunc cum probatiſſimis atque prudentiſſimis ſacerdotibus duobus aut tribus prædictos ad nos dirigatis viros, ut profundâ inquiſitione coram Sede Apoſtolica eorum inquiratur cauſa, & juxta quod meruerint, finem ſuſcipiant. Age itaque, Dilectiſſime frater, in miniſterio tibi commiſſo, ut ab omnipotente Deo mercedis præmium recipiens æternam vitam conſequi merearis. Deus te incolumem cuſtodiat, Reverendiſſime Frater. Data nonis Januariis, Imperante Domino noſtro piiſſimo Auguſto Conſtantino, à Deo Coronato Magno Imperator. Anno XXVIII. Imperii ejus anno ſexto, Indictione. XV. *Id eſt Chriſti.* 747.

Eſt hæc inter editas à Serario CXXXIX. Zachariæ Papæ VIII. apud Harduinum.

(*a*) 1. Corinth. 11. (*b*) Iſaiæ VIII, 18, Hebræo. II, 13.
(*c*) Joannis XVIII, 9. (*d*) Matth. 25.

Sequuntur Capitula Zachariæ Papæ ad Pippinum, in Sacerdotali Collegio à S. Bonifacio lectione pandenda, fortè in Concilio Vernenſi prælecta.

ZACHARIAS PAPA

Reſpondet de diverſis Capitulis per Ardobanium miſſis. Anno Chriſti DCCXLVII. Zachariæ VI. Childerici III. Regis V.

I. De bonore Metropolitanorum.

II. De

II. De damnatis Epiſcopis, Presbyteris & Diaconis.
III. De Presbyteris ſuperbientibus.
IV. De Pesbyteris agrorum.
V. De Monachis ancillis Dei.
VI. De Viduis non velandis.
VII. De Laico pellente ſuam conjugem.
VIII. De Presbyteris & Diaconis, qui ſeorſum collectas faciunt.
IX. De clericis & Monachis, non manentibus in ſuo propoſito.
X. De Clericis, qui ſunt in Parochiis, Monaſteriis & Martyriis.
XI. Qui clerici ab uxoribus abſtinere debeant?
XII. De iis, qui uxores aut viros dimittunt.
XIII. De Monachis, qui clerici fiunt.
XIV. De Presbyteris & Diaconis in crimen prolapſis.
XV. De Ecclesiis, quas laici in ſuis proprietatibus conſtruunt.
XVI. De clericis, qui ſuas Eccleſias relinquunt.
XVII. De Epiſcopis, qui aliorum clericos ſuſcipiunt.
XVIII. Qui clerici uxores ducere poſſint.
XIX. Ut Presbyteri & Diaconi ſine commendatitiis non ſuſcipiantur.
XX. De Virginibus velatis, ſi deviaverint.
XXI. De non velatis virginibus, ſi deviaverint.
XXII. De his, quæ duobus Fratribus nupſerint, vel, qui duas ſorores uxores acceperint.
XXIII. De his, qui homicidium ſponte perpetrant.
XXIV. De his, qui homicidium non ſponte perpetrant.
XXV. De his, qui adulteras habent uxores, vel ipſi ſunt adulteri.
XXVI. De Monachis & Virginibus propoſitum non ſervantibus.
XXVII. De his, qui ſuſcepto virginitatis propoſito nubunt.

Domino Excellentiſſimo atque Chriſtianiſſimo Pippino Majori Domûs, ſeu dilectiſſimis nobis univerſis Epiſcopis Eccleſiarum, & Religioſis Abbatibus, atque cunctis Deum timentibus Principibus in Regione Francorum conſtitutis, Zacharias Epiſcopus Sanctæ Dei Eccleſiæ Catholicæ & Apoſtolicæ Romanæ in Domino ſalutem. Gratia vobis, & Pax à Deo Patre omnipotente, & Domino JEſu Chriſto unico Filio ejus, & Spiritu Sancto miniſtretur.

GAudio magno gaudemus in Domino, addiſcentes per relationem ſubtiliſſimi atque à Deo ſervati prædicti filii noſtri Pippini veſtram omnium bonam converſationem: & quod ut in bonis & Deo placitis Diſpoſitionibus unanimes atque cooperatores eſtis, ità & Eccleſiæ Dei venerabilia loca per univerſam veſtram Provinciam ſita, atque eorum Præſules, Sacerdotes & religioſos Abbates, ut condecet, in ſancto habitu & converſatione ſacerdotali conſervetis, vacantes orationibus, inſiſtentes precibus ad implorandam Divinam potentiam.

am, & cœlitus victoriam tribuendam adverſus Paganas & infideles Gentes propugnatoribus veſtris. Etenim vobis in vera confeſſione & ſimplici corde ad Deum accedentibus, ſicut Moyſes ille amicus Dei orando pugnabat, & Jeſu Nave cum populo Iſraël bella Domini prœliando vincebat, ità & vos agere oportet, chariſſimi mihi: ut ſitis adjutores populo veſtro orando & bonis actibus inhærendo, declinantes à curis & negotiis ſæcularibus. Scriptum eſt enim: *Vacate & videte* (a) *quoniam ſuavis eſt Dominus:* Et iterum: *Accedite ad eum & illuminamini, & vultus veſtri non erubeſcent.* Principes & ſæculares homines atque bellatores convenit curam habere & ſollicitudinem contra inimicorum aſtutiam, & Provinciæ Defenſionem. Præſulibus verò, ſacerdotibus, atque Dei ſervis, pertinet ſalutaribus conſiliis & orationibus vacare; ut vobis orantibus, & illis bellantibus, Deo præſtante, Provincia ſalva perſiſtat, ſiátque vobis in ſalutem, laudem & mercedem perpetuam. Ex hoc quippe præſulatus veſter apparebit in Sanctitate: & Principatus Dilecti Filii noſtri PIPPINI approbabitur per ſubjectorum poteſtatem, & bonum diſpoſitum. Itaque ut flagitavit à nobis cum veſtro conſultu ſuperius effatus filius noſter Pippinus, ut de omnibus capitulis, quibus innotuit, reſponſum demus, in quantum in Domino valemus; de unoquoque capitulo inferius conſcriptum, juxta quod à Sanctis Patribus traditum habemus, & Sacrorum Canonum ſanxit autoritas; etiam nos, quod Deo inſpirante Apoſtolicâ authoritate decernere potuimus, mandavimus in reſponſis.

I.

QUomodo honorari debeat Metropolitanus Epiſcopus coram Epiſcopis, & Parochialibus Presbyteris. In Canone Sanctorum Apoſtolorum XXXV. ſcriptum eſt: Epiſcopos gentium ſingularum ſcire convenit, qui inter eos primus habeatur, quem velut caput exiſtiment, & nihil ampliùs præter ejus conſcientiam gerant, quàm illa ſola ſinguli, quæ Parochiæ propriæ, & villis, quæ ſub ea ſunt, competant: ſed nec ille præter omnium conſcientiam faciat aliquid. Sic enim unanimitas erit, & glorificabitur Deus per Chriſtum in Spiritu Sancto. Item in Canone Concilii Antiocheni Capitulo IX. continetur ità: Per ſingulas regiones Epiſcopos convenit noſſe Metropolitanum Epiſcopum totius provinciæ ſollicitudinem gerere; propter quod ad Metropolim omnes undique, qui negotia videntur habere, concurrent. Unde placuit eum & honore præcellere, & nihil amplius præter eum cæteros Epiſcopos agere, ſecundùm antiquam à Patribus regulam conſtitutam, niſi ea tantum, quæ ad ſuam Diœceſim pertinent, Poſſeſſionéſque ſubjectas. Unuſquiſque enim Epiſcopus habet ſuæ Parochiæ poteſtatem, ut regat juxta reverentiam ſingulis competentem, & providentiam gerat omnis poſſeſſionis, quæ ſub ejus eſt poteſtate. Ita ut Presbyteros & Diaconos ordinet, & ſingula ſub Judicio comprehendat. Ampliùs autem nil agere tentet præter Antiſtitem Metropolitanum, nec Metropolitanus aliquid gerat ſine cæterorum ſacerdotum conſilio. Item ex libro decretorum Beati Leonis Capitulo XXXII. continetur: Igitur ſecundùm Sanctorum Patrum Canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentiâ conſecratos, Metropolitanos ſingularum Provinciarum Epiſcopos, quibus ex delatione noſtra Fraternitatis tuæ cura prætenditur, jus traditæ ſibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decernimus: ita ut à Regulis præſtitutis nullâ aut negligentiâ, aut præſumptione diſcedant; aut in habitu aut inceſſu Sanctitatis. Nam & nos ab Apoſtolica autoritate ſubjungimus, ut Epiſcopus juxta dignitatem indumentis utatur. Simili modo & Presbyteri Cardinales, & qui in Monaſtica vita velle habeant vivendi, plebi quidem ſibi ſubjectæ præclariore veſte induti debitum prædicationis perſolvant, & in ſecreto propoſitum ſervent ſui cordis, ut, qui videt in abſcondito Deus reddat illis in palam. Scriptum quippe eſt: *Quæ dicitis in cordibus veſtris, & in cubilibus veſtris compungimini.* Non enim nos honor commendat veſtium, ſed ſplendor animarum. Monachi verò lanea indumenta, juxta normam & regulam monaſticæ diſciplinæ, atque traditionem ſanctorum probabilium Patrum ſine intermiſſione utantur. Si enim abrenuntiantes ea, quæ ſæculi ſunt, totâ ſe Deo intentione contulerunt, de omni-

(a) Pſalmo XXXIII, 6, 9.

omnibus illicitis debent abſtinere, ut quantum corpore ſuo ſuſtinuerunt laborem, tantum remunerationis præmium à Deo percipere mereantur. Apoſtolis quippe divinum datum eſt mandatum, duas tunicas non habendi. Tunicas dixit Chriſtus, utique laneas, non lineas. Qui ergo obedierit Dominico præcepto, bonis actibus inhærens, habebit vitam æternam. Item ex Canone Antiocheni Concilii Capitulo X. de his, qui vocantur Chorepiſcopi decretum eſt: Qui in vicis vel poſſeſſionibus Chorepiſcopi nominantur, quamvis manûs impoſitionem Epiſcoporum perceperint, & ut Epiſcopi conſecrati ſint; tamen Sanctæ Synodo placuit, ut modum proprium recognoſcant, & gubernent ſubjectas ſibi Eccleſias, earumque moderamine curâque contenti ſint: ordinent etiam Lectores & Subdiaconos, atque exorciſtas, quibus promotiones iſtæ ſufficiant. Nec presbyterum verò, nec Diaconum audeant ordinare præter civitatis Epiſcopum, cui ipſe cum poſſeſſione ſubjectus eſt: ſi quis autem transgredi ſtatuta tentaverit, depoſitus, quo utebatur, honore privetur. Chorepiſcopum verò civitatis Epiſcopus ordinet, cui ſubjectus eſt.

II.

De Epiſcopis, Presbyteris, & Diaconis damnatis, quod priſtinum officium uſurpare non debeant, ex libro Canonum Sanctorum Apoſtolorum Capitulo XXIX. dictum eſt: Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus depoſitus juſtè ſuper certis criminibus, auſus fuerit attrectare miniſterium dudum ſibi commiſſum, hic ab Eccleſia penitus abſcindatur.

III.

De Presbyteris ſuperbientibus, ex Concilio Carthaginenſi, Capitulo IX. Si quis Presbyter contra Epiſcopum ſuum inflatus ſchiſma fecerit, anathema ſit. Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt: Si quis Presbyter à præpoſito ſuo correptus fuerit, debet utique apud vicinos Epiſcopos conqueri, ut ab ipſis ejus cauſa poſſit audiri, ac per ipſos ſuo Epiſcopo reconciliari. Quod niſi fecerit, ſed ſuperbiâ, quod abſit, inflatus, ſecernendo ſe ab Epiſcopi ſui communione ſubduxerit, ac ſeparatim cum aliquibus faciens ſacrificium Deo obtulerit, anathema habeatur, & locum amittat. Si querimoniam juſtam adverſus Epiſcopum non habuerit, inquirendum erit.

IV.

De Presbyteris agrorum, quam obedientiam debeant exhibere Epiſcopis, & Presbyteris cardinalibus, ex Concilio Neocæſarienſi, Capitulo XIII. ita continetur: Presbyteri ruris in Eccleſia civitatis, Epiſcopo præſente, vel Presbyteris urbis iſtius, offerre non poſſunt, nec panem ſanctificatum dare, calicémque porrigere. Si verò abſentes hi fuerint, & ad dandam orationem vocentur, ſoli dare debebunt. Chorepiſcopi quoque ad exemplum quidem & formam ſeptuaginta videntur eſſe; ut cùm miniſtraverint, propter ſtudium, quod erga pauperes exhibent, honorentur.

V.

De Monachis, id eſt, Ancillis Dei, de quibus flagitatum, ſi liceat eas ad Miſſarum ſolemnia, aut Sabbato Sancto publicè lectiones legere, & ad Miſſas pſallere, aut Alleluja, vel Reſponſorium: de his in libro Decretorum Beati Gelaſii Papæ Capitulo XXVI. deſtinatum eſt, quod nefas ſit fœminas ſacris altaribus miniſtrare, vel aliquid ex his, quæ virorum ſunt officiis deputata, præſumere. Nihilominus impatienter audivimus, tantum ſacrarum rerum ſubiiſſe deſpectum, ut fœminæ ſacris altaribus miniſtrare ferantur, & cuncta, quæ non niſi virorum famulatui deputata ſunt, ſexum, cui non competit, exhibere: niſi quod omnium delictorum, quæ ſingillatim perſtrinximus, noxiorum reatus omnis & crimen eos reſpicit ſacerdotes, qui vel iſta committunt, vel committentes minimè publicando, pravis exceſſibus ſe favere ſignificant.

VI.

De Viduis, ſi poſſint in propriis habitaculis ſuis ſalvare animas, item ex eodem Libro Capitulo XXI. ità continetur: Ut viduæ non velentur à Pontificibus; & ſi profeſſam continentiam, propoſito mutato, calcaverint, ipſæ pro ſe rationem Deo pro ſuis ſint actibus reddituræ. Nam de viduis ſub nulla Benedictione velandis, ſuperiùs latiùs duximus diſſerendum: quæ ſi propria voluntate profeſſam conjugii caſtitatem mutabili mente calcaverint, periculi earum intererit, quali Deum debeant ſatisfactione placare. Sicut enim, ſi ſe forſitan continere non

non poterant, ſecundùm Apoſtolum nullatenus nubere vetabantur; ſic habitâ ſecum deliberatione, promiſſam Deo pudicitiæ fidem debuerunt cuſtodire. Nos autem nullum talibus laqueum debemus injicere, ſed ſolam adhortationem præmii ſempiterni, pœnáſque proponere Divini Judicii; ut noſtra ſit abſoluta conſcientia, & illarum pro ſe rationem Deo reddat intentio.

VII.

De Laico pellente ſuam conjugem ex Canone Sanctorum Apoſtolorum Capitulo XLVIII. Si quis laicus uxorem propriam pellens alteram, vel ab alio dimiſſam duxerit, communione privetur.

VIII.

De Presbyteris, & Diaconibus, qui ſe à Miniſterio Eccleſiaſtico ſubtrahunt, & ſeorſum collectas faciunt, ex Canone Antiocheni Concilii Capitulo V. promulgatum eſt: Si quis Presbyter, aut Diaconus Epiſcopum proprium contemnens, ſe ab Eccleſia ſequeſtraverit, & ſeorſum colligens altare conſtituit, & commonenti Epiſcopo non acquieverit, nec conſentire vel obedire voluerit ſemel & iterum vocanti, hic damnetur omni modo, nec ultra remedium conſequatur, quia ſuam recipere non poteſt dignitatem: quodſi Eccleſiam turbare & ſollicitare perſiſtit, tanquam ſeditioſus per poteſtates exteras opprimatur.

IX.

De Clericis, & Monachis non manentibus in ſuo propoſito quod interrogatum eſt, in Canone Calcedonenſi, Capitulo VII decretum eſt: Qui ſemel in clero deputati ſunt, aut Monachorum vitam expetiverunt, ſtatuimus neque ad militiam, neque ad dignitatem aliquam venire mundanam: ſed hoc tentantes & non agentes pœnitentiam, quominus redeant ad id, quod propter Deum primitus elegerant, Anathematizari.

X.

De Clericis, qui ſunt in Parochiis, Monaſteriis, atque Martyriis, ex Canone Chalcedonenſis Concilii Capitulo IX. ita decretum eſt: Clerici, qui præfiniuntur Parochiis, vel qui ordinantur in Monaſteriis, & Baſilicis Martyrum, ſub Epiſcoporum, qui in unaquaque civitate ſunt, ſecundùm Sanctorum Patrum traditiones, poteſtate permaneant, nec per contumaciam ab Epiſcopo ſuo deſiliant. Qui verò audent evertere hujuſmodi formam quocunque modo, nec proprio ſubjiciuntur Epiſcopo; ſi quidem Clerici ſunt, Canonum correptionibus ſubjacebunt, ſi verò Laici vel Monachi fuerint, communione priventur.

XI.

Qui Clerici etiam ab uxoribus abſtinere debeant, ex Concilio Africano, Capitulo XXXVII. ità continetur: Præterea cum de Clericorum quorundam (quamvis erga proprias uxores) incontinentia referretur, placuit Epiſcopos & Presbyteros, ſeu Diaconos, ſecundùm propria ſtatuta, etiam ab uxoribus continere: quod niſi fecerint, ab Eccleſiaſtico officio removeantur. Cæteros autem Clericos ad id non cogi, ſed ſecundum uniuscujuſque Eccleſiæ conſuetudinem obſervari debere.

XII.

De his, qui uxores aut viros dimittunt, ut ſic maneant, ex Concilio ſupraſcripto Africano, Capitulo LXIX. ità continetur: Placuit, ut ſecundum Evangelicam & Apoſtolicam diſciplinam, neque dimiſſus ab uxore, neque dimiſſa à marito, alteri conjungatur; ſed ità maneant, aut ſibi invicem reconcilientur: Quod ſi contempſerint, ad pœnitentiam redigantur.

XIII.

Quod inquiſitum eſt, Monachus ſi clericus factus fuerit, quid agi debeat, ex decreto Beati Innocentii Papæ Capitulo XVII. continetur: De Monachis, qui diu morantur in Monaſteriis, & poſtea ad clericatûs ordinem pervenerint, non debere eos à proprio propoſito deviare. Aut enim ſicut in Monaſterio fuit, & quod diu ſervavit, in meliore gradu poſitus amittere non debet: aut ſi corruptus poſtea baptizatus eſt, & in Monaſterio ſedens ad clericatûs ordinem accedere voluerit, uxorem omnino habere non poteſt, quia nec benedici cum ſponſa poteſt jam antea corruptus. Quæ forma ſervatur in clericis, maximè cum vetus Regula hoc habeat, ut quiſque corruptus baptizatus clericus eſſe voluiſſet, ſponderet ſe uxorem omnino non ducere.

XIV.

Quod Presbyteri, aut Diaconi, ſi in ali-

aliquo crimine prolapſi fuerint, non poſſint per manûs impoſitionem pœnitentiæ remedium conſequi in decreto Beati Leonis Papæ Capitulo XIV. decretum eſt ita: Alienum eſt à conſuetudine Eccleſiaſtica, ut qui in presbyterali, aut Diaconi gradu fuerint conſecrati, hi pro crimine aliquo ſuo per manûs impoſitionem remedium accipiant pœnitendi. Quod ſinè dubio ex Apoſtolica traditione deſcendit, ſecundùm quod ſcriptum eſt: *Sacerdos ſi peccaverit: quis orabit pro illo:* Unde hujuſmodi lapſis ad promerendam miſericordiam Dei ſecreta eſt expetenda ſeceſſio, ubi illis ſatisfactio fuerit digna, & etiam fructuoſa.

XV.

Pro eo, quòd interrogatum eſt de laïcis, qui Eccleſias in ſuis proprietatibus conſtruunt, quis ipſas debeat regere aut gubernare? à Sanctis Patribus ità ſtatutum eſt, & in præceptis Apoſtolicis ſic continetur, juxta petitoris imploratum, ut ſi in quolibet fundo cujuscunque juris oratorium, ſive baſilica fuerit conſtructa, pro ejus devotione in honorem cujuscunque Sancti, in cujus EpiſcopiParochia fuerit fundatum oratorium, perceptâ primitus donatione legitima, id eſt, præſtante tot, geſtiſque municipalibus alligatâ, prædictum oratorium abſque miſſis publicis ſolemniter conſecrabit: ità, ut in eodem loco, nec futuris temporibus Baptiſteria conſtruantur, necPresbyter conſtituatur Cardinalis: Sed & ſi miſſas ibi facere maluerit, ab Epiſcopo noverit Presbyterum poſtulandum: quatenus nil à quolibet alio ſacerdote ullatenus præſumatur, niſi ab Epiſcopo fuerit ordinatum.

XVI.

De Clericis, qui proprias Eccleſias relinquunt, quid de eis agi debeat, ex Canone Sanctorum Apoſtolorum Capitulo XV. ità continetur. Si quis Presbyter, aut Diaconus, aut quilibet de numero Clericorum, relinquens propriam Parochiam pergat ad alienam, & omnino demigrans præter Epiſcopi ſui conſcientiam in aliena Parochia commoretur, hunc ulterius miniſtrare non patimur: præcipuè ſi vocatus ab Epiſcopo redire contempſerit, in ſua inquietudine perſeverans. Veruntamen tanquam laïcus ibi communicet.

XVII.

Item pro Epiſcopis, qui alterius Clericos ſuſceperint, ut excommunicentur, in eodem Canone, Capitulo XVI. continetur: Epiſcopus verò, apud quem (*a*) memoratos eſſe conſtiterit, ſi contra eos decretam ceſſationem pro nihilo reputans, tanquam Clericos forte ſuſceperit, velut Magiſter inquietudinis communione privetur.

XVIII.

Qui Clerici uxores ſortiri debeant, in XXVII. Capite Canonum Sanctorum Apoſtolorum decretum eſt: Innuptis autem, qui ad Clerum provecti ſunt, præcipimus, ut ſi uxores voluerint, accipiant, ſed lectores cantoréſque tantummodo.

XIX.

Ut nullus Presbyter, aut Diaconus ſinè commendatitiis epiſtolis ſuſcipiatur, in eodem Canone Sanctorum Apoſtolorum continetur: Nullus Epiſcoporum peregrinorum, aut Presbyterorum, ſeu Diaconorum, ſinè commendatitiis ſuſcipiatur epiſtolis: & cùm ſcripta detulerint, diſcutiantur attentiùs, & ità ſuſcipiantur, ſi prædicatores pietatis extiterint: ſin minùs, neque neceſſaria ſubminiſtrentur eis, & ad communionem nullatenus admittantur, quia à ſurreptione multa proveniunt.

XX.

De Virginibus velatis. Si deviaverint, quid de illis agendum ſit? in libro decretorum Beati Innocentii Papæ, Capitulo XIX. aſſertum eſt; Quæ Chriſto ſpiritaliter nubunt, & à ſacerdote velantur, ſi poſtea vel publicè nupſerint, vel ſe clanculo corruperint, non eas eſſe admittendas ad agendam pœnitentiam, niſi is, cui ſe junxerant, de mundo receſſerit. Si enim de hominibus hæc ratio cuſtoditur, ut quæcunque vivente viro alteri nupſerit, habeatur adultera, nec eis agendæ pœnitentiæ licentia concedatur; niſi unus ex his fuerit defunctus: quantò magis de illa tenenda eſt, quæ ante immortali ſe ſponſo conjunxerat, & poſtea ad humanas nuptias transmigravit?

XXI.

Item de non velatis Virginibus, ſi deviaverint, in eodem libro XX. Capite continetur: Hæ verò, quæ necdum ſacro velamine tectæ, tamen in propoſito virginali ſemper ſe ſimulaverunt permanere, licet velatæ non fuerint; ſi forte nupſe-

L

(*a*) commoratos *forte*.

nupſerint, his agenda aliquanto tempore pœnitentia eſt, quia ſponſio earum à Domino tenebatur. Si enim inter homines ſolet bonæ fidei contractus nulla ratione diſſolvi, quanto magis illa pollicitatio, quam cum Deo pepigerunt, ſolvi ſinè vindicta non poterit? Nam ſi Apoſtolus Paulus, quæ à propoſito viduitatis diſceſſerant, dixit eas habere damnationem, quæ primam fidem irritam fecerunt, quanto potius virgines, quæ prioris promiſſionis fidem frangere ſunt conatæ.

XXII.

De his, quæ duobus fratribus nupſerunt, vel qui duas ſorores acceperint, in Concilio Neocæſarienſi Capitulo II. continetur: Mulier ſi duobus fratribus nupſerit, abjiciatur uſque ad mortem. Verumtamen in exitu, propter miſericordiam, ſi promiſerit, quod facta incolumis hujus conjunctionis vincula diſſolvat, fructum pœnitentiæ conſequatur. Quodſi defecerit mulier, aut vir in talibus nuptiis, difficilis erit pœnitentia in vita permanenti. Nos autem, gratiâ Divinâ ſuffragante, juxta prædeceſſorum Pontificum decreta, multo amplius confirmantes dicimus, ut dum uſque ſeſe generatio cognoverit, juxta ritum & normam Chriſtianitatis, & Religionis Romanorum non copuletur conjugiis. Sed nec ſpiritualem (id eſt) commatrem, aut filiam, quod abſit, quis ducat temerario auſu uxorem. Eſt namque nefas, & pernicioſum peccatum coram Deo & Angelis ejus. In tantum enim grave eſt, ut nullus Sanctorum Patrum, neque Sanctarum Synodorum aſſertione, vel etiam in Imperialibus legibus quiſpiam judicatus ſit, ſed terribile Judicium Dei metuentes ſiluerunt ſententiam dare.

XXIII.

De his, qui homicidium ſponte perpetraverunt, in XXI. Capitulo Ancyrani Concili continetur: Qui voluntarie homicidium fecerunt, pœnitentiæ jugiter ſe ſubmittant; perfectionem verò circa vitæ exitum conſequantur.

XXIV.

De his, qui homicidium non ſponte perpetraverunt, in eodem Canone, XXII. Capitulo continetur. De homicidiis non ſponte commiſſis, prior quidem definitio poſt ſeptem annorum pœnitentiam perfectionem conſequi præcipit, ſecunda verò quinquennii tempus explere.

XXV.

De his, qui adulteras habent uxores, vel ipſi adulteri comprobantur, in Concilio Ancyrano, Capitulo XIX, continetur. Si cujus uxor adulterata fuerit, vel ſi ipſe adulterium commiſerit, ſeptem annorum pœnitentiâ oportet eum perfectionem conſequi ſecundùm priſtinos gradus.

XXVI.

De Monachis & Virginibus propoſitum non ſervantibus, in libro decretorum Beati Siricii Papæ, Capitulo VI. continetur: Præterea Monachorum quosdam, atque Monacharum, abjecto propoſito Sanctitatis, in tantam proteſtaris demerſos eſſe laſciviam, ut prius clanculo vel ſub Monaſteriorum prætextu illicitâ ac ſacrilegâ ſe contagione miſcuerint, poſtea verò in abruptum conſcientiæ deſperatione perducti, de illicitis complexibus liberè filios procrearint, quod & publicæ leges & Eccleſiaſtica jura condemnant. Has igitur impudicas deteſtabileſque perſonas à Monaſteriorum cætu clericorúmque conventibus eliminandas eſſe mandamus: quatenus retruſæ in ſuis ergaſtulis, tantum facinus continuâ lamentatione deflentes, purificato poſſint pœnitudinis igne decoquere, ut eis vel ad mortem ſaltem, ſolius miſericordiæ intuitu, per communionis gratiam poſſit indulgentia ſubvenire.

XXVII.

De his, quæ non coactè, ſed propria voluntate virginitatis propoſitum ſuſceperunt, quod delinquant, cùm nupſerint, etſi nondum fuerint conſecratæ, in libro decretorum Beati Leonis Papæ Capite XXVII. continetur: „ Puellæ, „ quæ non coactæ parentum imperio, „ ſed ſpontaneo Judicio, virginitatis „ propoſitum, atque habitum ſuſceperunt, ſi poſtea nuptias eligunt, prævaricantur, etiamſi nondum eis gratia conſecrationis acceſſit: cujus utique non fraudarentur munere, ſi in „ propoſito permanerent.

Hæc itaque, chariſſimi nobis & dilectiſſimi, quæ ſuperius annexa ſunt, in quantum miſerante Deo valuimus, inter cætera capita deflorantes, tam Sanctorum Apoſtolorum, quàm etiam Beatorum Patrum ſanctiones, ſeu etiam pro-

probabilium Beatiſſimorum Pontificum decreta, ut uniuscuiusque Capituli ſententia continet, in brevi eloquio perſtringentes ad veſtri præſulatûs notitiam, & prædicationem, atque populi vobis à Deo crediti ædificationem mandavimus miniſtranda, atque perficienda: hortantes, veſtram omnium prudentiſſimam ſanctitatem, & procerum dilectionem, ut omnimodâ ratione non declinantes à dextris aut ſiniſtris, ſed viam Regiam incedentes conſtantiſſimè obſerveus Apoſtolica mandata. Cæterum hæc, amantiſſimi nobis, dedimus vobis in mandatis ut nec nos coram Deo de taciturnitate judicemur, nec vos de neglectu coram eo cogamini reddere rationem, ſicut ſcriptum eſt in Dominico præcepto: *Si non*(b) *veniſſem, & locutus fuiſſem eis, peccatum non haberent.* Itáque nihil excuſationis adhibentes, omnium rationabilium animarum ſalutem procuretis, ità currentes in agone, ut non vituperetur miniſterium veſtrum, ſed magis de palma victoriæ bravium accipiatis, juxta egregii Apoſtoli dictum: habentes bonis actibus inhærendo impoſitam coronam juſtitiæ, in ſyderea manſione: quam vobis reddat in illum diem Juſtus judex, Dominus Deus, & Salvator noſter Jeſus Chriſtus, qui vivit in unitate cum Deo Patre omnipotente & Spiritu Sancto per omnia ſæcula ſæculorum, Amen.

Hardouin. Concilior. Tomo III. pag. 1889. *& ſeqq.*

(b) Joannis XV, 22.

EPISTOLA
ZACHARIÆ PAPÆ
AD BONIFACIUM ARCHI-EPISCOPUM.
Anno Chriſti DCCXLVIII. Zachariæ Papæ VII. Childerici tertii Regis VI.

Reſpondet Papa variis literis per Burchardum, Epiſcopum Wurzeburgenſem Legatum Romam miſſis:

1. *De forma & Miniſtro Baptiſmi.*
2. *De vagis Epiſcopis & Presbyteris aggregato provinciali & ſacerdotali collegio devitandis, deponendis, includendis.*
3. *De Sampſonis Scoti hæreſi circa Baptiſmum.*
4. *Laudat volumen Bonifacii de unitate Fidei Catholicæ.*
5. *Conciliis ipſius præſideat.*
6. *De Virgilii errore circa alium mundum & alios homines.*
7. *De Sede Metropolitana non Coloniæ, ſed Moguntiæ figenda.*
8. *Permittit, ut ſucceſſorem ſibi deligat.*

Reverendiſſimo & Sanctiſſimo Fratri Bonifacio Epiſcopo, Zacharias Servus Servorum Dei.

SAcris liminibus Beati Apoſtolorum Principis Petri, & noſtris obtutibus præſentatus præſens BURCHARDT dilectus nobis Epiſcopus, fraternæ Sanctitatis tuæ attulit affatus: per quorum ſcriptum tenorem agnovimus, magnum te habere certamen, & ſudorioſè elaborare fraternitatem tuam, in prædicatione Evangelii Chriſti Dei noſtri, & exhortatione Sancta Catholicæ, & orthodoxæ, rectæ fidei, quam à redemptore noſtro Deo & Domino JEſu Chriſto per à ſe inſtitutum beatum Principem Petrum, & vas electionis Paulum, omnéſque Apoſtolos traditam ſuſcepimus. Quibus agnitis, etſi peccatores, extenſis ad æthera palmis, omni-

omnipotenti Deo immenſas egimus gratias: petentes ejus ineffabilem divinitatem, ut multo amplius confirmet, atque corroboret cor fraternitatis tuæ: & ſoſpitem, atque robuſtum corpore annuat permanere: uſquequo ejus divinitas te ſuperſtitem in hac juſſerit eſſe vita, ad perficiendum miniſterium tibi impoſitum, & ad portandum lucrum animarum in diem Chriſti JEſu: ut illam merearis audire deſiderabilem vocem, quam dicturus eſt Dominus diligentibus ſe: *Venite benedicti* (a) *Patris mei, percipite regnum vobis paratum ab origine mundi.* Erant autem inſerta in eiſdem tuis affatibus diverſa Capitula: de quibus judicium atque conſilium & ſolatium Sedis Apoſtolicæ tibi dirigi flagitâſti.

I. Primum Capitulum pro Synodo Provinciæ, in quâ natus & nutritus es, quam & in gentem Anglorum & Saxonum in Britannia Inſula primi Prædicatores ab Apoſtolicâ Sede miſſi, AUGUSTINUS, LAURENTIUS, JUSTUS & HONORIUS, noviſſimè & tuis temporibus Theodorus Græcolatinus antè Philoſophus, & Athenis eruditus, Romæ ordinatus, pallio ſublimatus, ad præfatam Britanniam tranſmiſſus judicabat & gubernabat: in illa tale decretum & judicium firmiſſimè præceptum, & diligenter demonſtratum eſſe dinoſcitur, ut quicùnque ſinè invocatione Trinitatis lotus fuiſſet, quòd Sacramentum regenerationis non haberet: quod omnino verum eſt. Quia ſi merſus in fonte baptiſmatis quis fuerit ſinè invocatione Trinitatis, perfectus non eſt, niſi fuerit in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti baptizatus.

De illo autem, quod per quoſdam affirmari ſcripſiſti, ut ſi Evangelicis quis verbis, invocatâ Trinitate, juxta regulam à Domino poſitam, quicunque merſus eſſet in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, quod Sacramentum ſine dubio haberet: & tam fortiter verbis Evangelicis fuiſſet conſecratum Baptiſma, ut quamvis ſceleratiſſimus quiſque hæreticus, vel ſchiſmaticus, aut latro, vel fur, ſive adulter hoc homini petenti miniſtret; tamen Chriſti eſſet Baptiſma Evangelicis verbis conſecratum. Et econtra, ſi Miniſter juſtus fuiſſet, & Trinitatem juxta regulam à Domino poſitam in lavacro non dixiſſet, verum Baptiſma non eſſet, quod dedit. Pro illis itaque immundis & incertis viris, hæreticis, atque ſchiſmaticis, qui in nomine Trinitatis petentes baptizant: ſed & de his, qui ſine invocatione Trinitatis mergunt in fonte baptiſmatis, Fraternitati tuæ notum, quid de illis ſacrorum Canonum ſeries contineat: quod & tenere te firmiter hortamur. Scriptum quippe eſt, dicente Domino: *Sancti* (b) *eſtote, quoniam & ego Sanctus ſum.* Quod ſuſcepiſti Frater à noſtro Prædeceſſore ſanctæ recordationis Gregorio, hujus Apoſtolicæ Sedis Pontifice, in eo permane: & ab Evangelica & Apoſtolica, ſeu Sanctorum Patrum tradita doctrina nullo modo declines: ſed indutus loricam fidei, & galeam ſalutis, viriliter contra nequitias Diabolicæ fraudis Apoſtolicam præſentando vitam, reſiſte. Scriptum namque eſt: *Ecce* (c) *dedi faciem tuam potentem adverſùs faciem eorum: & conſtantiam tuam confortabo adverſùs contentiones eorum: & erit fortior petrâ conſtantia tua.*

II. Pro Sacrilegis itaque Presbyteris, ut conſcripſiſti, qui tauros & bircos, Diis Paganorum immolabant, manducantes ſacrificia mortuorum, habentes & pollutum miniſterium, ipſique adulteri eſſe inventi ſunt, & defuncti: modò verò incognitum eſſe, utrum baptizantes Trinitatem dixiſſent, an non: & timent illi, qui vivi ſunt, quod in tali miniſterio non ſint baptizati, quibus reſpondens juſſiſti omnes baptizare. Hoc quoque obſervâſſe in ſuprà dicta Synodo Sacerdotes, ut qui vel unam perſonam de Trinitate in baptiſmo non nominaret, illud baptiſmum eſſe non poſſe. Quod pro certò verum eſt. Quia, qui unum ex Sancta Trinitate confeſſus non fuerit, perfectus Chriſtianus eſſe non poteſt. Qui enim confitetur Patrem & Filium, ſi confeſſus non fuerit Spiritum Sanctum: nec Patrem habet, nec Filium. Et qui confeſſus fuerit Patrem & Spiritum Sanctum, & Filium non fuerit confeſſus, nec Patrem habet, nec Spiritum Sanctum, ſed vacuus eſt à gratiâ Divinâ. Eos autem, quos reperiſſe affata eſt Fraternitas tua pſeudo ſacerdotes multo majoris numeri, quàm Catholicos, erroneos ſimulatores ſub nomine Epiſcoporum vel Presbyterorum, qui nunquam ab Epiſcopis Catho-

(a) Matthæi XXV, 34. (b) Levit. XXI. (c) Ezech. III.

Catholicis fuerunt ordinati, illudentes populo, & miniſteria Eccleſiæ confundentes & conturbantes: aut falſos, gyrovagos, adulteros, ſacrilegos, hypocritas, & multos ſervos tonſuratos, qui fugerunt à dominis ſuis, ſervos diaboli, transfigurantes ſe in miniſtros Chriſti: qui ſinè Epiſcopo, proprio arbitrio viventes, populares defenſores habentes contra Epiſcopos, ut ſceleratos mores eorum non confringant, ſeorſum populum conſentaneum congregant, & illud erroneum miniſterium non in Eccleſia Catholica, ſed per agreſtia loca, per cellas ruſticorum, ubi eorum imperita ſtultitia celari Epiſcopos poſſit, perpetrant, nec fidem Catholicam Paganis prædicant, nec ipſi fidem rectam habent, ſed nec ipſa ſolennia verba, quæ debet unusquiſque Catechumenus, ſi talis ætatis eſt, ut jam intellectum habeat, ſenſu cordis ſui percipere & intelligere, nec docent, nec quærunt ab eis, quos baptizare debent, id eſt, abrenunciationem Sathanæ & cætera. Sed neque ſignaculo crucis Chriſti eos muniunt, quæ præcedere debent Baptiſmum: ſed nec aliquam credulitatem unius Deitatis, & Sanctæ Trinitatis docent: neque ab eis quærunt, ut corde credant ad juſtitiam, & oris confeſſio fiat illis ad ſalutem. Hos itaque miniſtros Satanæ, & non Chriſti, ubicunque repereris, chariſſime nobis, aggregato provinciali & ſacerdotali collegio, omnimodo devita: & à ſacerdotali honore privatos, ſub regula monachica & pœnitentiâ ſubmiſſos, vitam finire ordinabis, ut carne afflicti ad viam quandoque redeant rectitudinis. Et ſi corde crediderint; oris eorum vera confeſſio illis fiat in ſalutem. Si vero non fuerint converſi, tuæ prædicationis non periet juſtitia. Habebis enim ſolatiantem te, contra malitiam malignantium, Sanctorum Apoſtolorum, & cæterorum probabilium Patrum canonicam ſanctionem. Confortare itaque, Reverendiſſime mihi: & prævale in lege, in Evangelio Chriſti, & prædicatione Catholicæ ac orthodoxæ fidei: quia ipſe glorificabit te. Tribulatio enim corporis noſtri temporalis eſt, & finem habet: Probatio autem ſpem: *Spes verò* (d) *non confundit*, ùt ait Apoſtolus: *quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis. Quis namque ſeparabit nos à charitate Chriſti: tribulatio, an anguſtia*, &c. Etſi dejicimur frater, non perimus. Conferamus autem mortem JESU in corpore noſtro: ut vita JESU in die adventûs ſui in corpore noſtro manifeſta fiat, ſicut per ejus divinam edocti ſumus vocem: *Beati*, (e) *qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam: quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.* Conforta itaque & dilectiſſimos nobis omnes orthodoxos Epiſcopos & Sacerdotes, atque Levitas vel Clericos, religioſos Abbates & Monachos, ſeu glorioſiſſimos Duces, cunctóſque Optimates, Chriſtianæ legis Servatores, ut nobis ſint adjutores contra adverſarios orthodoxæ fidei, omnéſque hæreticos atque ſchiſmaticos, quatenus & ipſi de fructu boni operis gaudere mereantur in cœleſtibus regnis, ſicut ſcriptum eſt: *Qui vicerit*, (f) *faciam illum columnam in templo meo: & ſcribam ſuper illum nomen meum.*

III. Inter ea ſcripſit Reverenda Fraternitas tua, reperiſſe quendam Presbyterum, genere Scotum, nomine Sampſon, errantem à viâ veritatis, dicentem & affirmantem, ſinè myſtica invocatione, aut lavacro regenerationis poſſe fieri Catholicum Chriſtianum, per Epiſcopalis manûs impoſitionem. Hoc autem qui dicit, vacuus eſt à Spiritu Sancto, & alienus à gratia Chriſti, atque à conſortio ſacerdotali abjiciendus. Quis enim, niſi baptizetur juxta præceptum Domini: in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, etſi per manûs impoſitionem conſecretur, poteſt eſſe Catholicus? Hunc nequiſſimum virum talia prædicantem ab Eccleſia Dei Sancta condemnatum expelle: illos autem viros, qui ab hæreticis baptizati ſunt, & dubietas tenet, quòd in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, non ſunt baptizati, inquiſitâ rei veritate, ſi ab erroneis ſacerdotibus baptizati ſunt, hos ſine dubio juxta prædeceſſoris noſtri beatæ memoriæ Gregorii Papæ, & Sacrorum Canonum traditum tibi mandatum, implere non omittas, ne in æternum pereant, ſed potiùs Evangelicâ Conſecratione ſalventur.

IV. Intuiti autem ſumus & volumen à te directum univerſis Epiſcopis Presbyteris, Diaconibus, vel cæteris religioſam vitam degentibus *de Unitate Fidei Catholicæ*, &

L 3

(d) Rom. V. (e) Matth. V. (f) Apoc. III.

& doctrinam Apoſtolicam ſcriptam valde nobis acceptabilem eſſe cognoſcas: quoniam per Spiritûs Sancti gratiam in te diffuſam, chariſsime, hoc operari ſtuduiſti.

V. Interea per alia ſcripta fraternæ Sanctitatis tuæ petiſti: ut ſacerdos à nobis dirigatur in partibus Franciæ & Galliæ ad Concilia celebranda. Sed dum, Deo propitio, tua Sanctitas ſuperſtes exiſtit, qui Sedis Apoſtolicæ, & noſtram illic præſentas vicem, alium illic dirigere neceſſarium non eſt. Quos autem repereris, amantiſsime Frater, habentes ſcientiam ſacræ doctrinæ, & ſanctam tenentes legem, atque orthodoxam ſine dubio defendentes fidem, hos mittere ſtude in quibus prævideris locis ad prædicandum verbum ſalutis.

Concilia verò aggregatis Epiſcopis provincialibus, ut tibi & ubi rectum videtur, celebranda procura: & quos deviantes inveneris confunde facies eorum ignominia, ut ſint coram omnibus ſine honore: Dominus enim Deus noſter erit tecum.

Suſcepimus verò & chartam conſcriptam veræ, atque orthodoxæ profeſſionis & Catholicæ unitatis, quam cum dilectiſsimis nobis Epiſcopis partis Francorum tua direxit Reverenda Fraternitas. Quam reſerantes nimio gaudio ſumus repleti, innumerabiles gratias agentes Deo Patri omnipotenti, quia unanimitatem eorum ad ſocietatem noſtram revocare dignatus eſt, ut ſpiritalis eorum mater lætetur Sancta Eccleſia. Noſtrâ autem vice, chariſsime, omnes in oſculo pacis Chriſti ſaluta: quia & nos dilectioni eorum gratias agentes Apoſtolicas miſimus literas.

VI. Nam & hoc intimatum eſt à tua fraterna Sanctitate, quòd Virgilius ille (neſcimus, ſi dicatur Presbyter) malignatur adversùm te, pro eo, quod confundebatur à te, erroneum ſe eſſe à Catholicâ doctrinâ: immiſsiones faciens Otiloni Duci Bajoariorum, ut odium inter te & illum ſeminaret: ajens, quod & à nobis eſſet abſolutus, unius defuncti ex quatuor illis Epiſcopis, quos tua illic ordinavit fraternitas, diœceſim obtinere. Quod nequaquam verum eſt: *quia mentita eſt iniquitas ſibi.* De perverſa autem & iniqua Doctrina, quam contra Deum & animam ſuam locutus eſt; ſi clarificatum fuerit, ità eum confiteri, quod alius mundus, & alii homines ſub terra ſint, hunc accito conſilio ab Eccleſia pelle ſacerdotii honore privatum. Attamen & nos ſcribentes prædicto duci evocatorias de prænominato Virgilio mittimus litteras, ut nobis præſentatus, & ſubtili indagatione requiſitus, ſi erroneus fuerit inventus, Canonicis Sanctionibus condemnetur. Qui enim ſeminant dolores, ipſi metunt eos. Sic enim ſcriptum eſt, *Perverſæ* [g] *cogitationes ſeparant à Deo; probata autem virtus corripit inſipientes.*

Pro Sidonio autem ſuprà dicto, & Virgilio Presbyteris, quod ſcripſit Sanctitas tua, agnovimus. Illis quidem, ùt condecebat, comminando ſcripſimus: tuæ autem fraternitati plus credulitas quam illis admittetur. Si autem placuerit Deo, vita comite, Sedi Adoſtolicæ eos, miſſis Apoſtolicis litteris, ùt prælatum eſt, evocabimus. Docuiſti enim eos, & non ſuſceperunt: & factum eſt in illis, ſicut ſcriptum eſt, *Sapientiam* (h) *qui docet fatuum, quaſi qui conglutinat teſtam. Arenam, & ſalem, & maſſam ferri facilius eſt portare, quàm hominem imprudentem & fatuum & impium. Quoniam* [i] *qui minoratur corde, cogitat inania: & vir imprudens & errans cogitat ſtulta.* Non ergo ad iracundiam provocetur cor tuum, frater, ſed in patientia tua, ubi tales repereris, admone, obſecra, increpa, ut convertantur ab errore ad viam veritatis. Et ſi converſi fuerint, ſalvâſti animas eorum: ſi verò in duritia permanſerint; mercedem Miniſterii tui non perdes: illos autem juxta Apoſtoli vocem devita.

VII. Alia denique ſcripta tuæ fraternitatis continebant, quod jam olim de Agrippina civitate ſcripſiſti, quod Franci non perſeveraverunt in verbo, quod promiſerunt: & nunc moratur tua fraternitas in civitate Moguntina. Petiſti autem, ut cum nôſtro conſultu pro ſupervenientе tibi ſenectute, & plenâ dietum ætate, atque imbecillitate corporis, ut, ſi invenire potueris, alium in eandem ſedem, in quâ præes, pro tui perſona debeas collocare: Tu verò, chariſſime, legatus & miſſus es, ut fuiſti, Sedis Apoſtolicæ. Nos verò adjutore Deo, conſilium præbemus tuæ reverendæ Sanctitati, ut pro ſalute animarum rationabilium, fautore Chriſto, ſedem, quam obtines

(g) Sap. I. (h) Eccl. XXII. [i] Eccl. XVI.

obtines Sanctæ Moguntinæ Eccleſiæ, nequaquam relinquas, ut impleatur in te Dominicum præceptum: *Qui perſeveraverit* [k] *uſque ad finem, hic ſalvus erit:* Sin verò, ſi Dominus dederit juxta tuam petitionem hominem perfectum, qui poſſit ſollicitudinem habere, & curam pro ſalute animarum; pro tui perſona illum ordinabis Epiſcopum, eritque in Evangelio tibi credito, & miniſterio Chriſti portando in omni loco requirens & conſortans Eccleſiam Dei. Oramus itaque Dominum & Redemptorem noſtrum, ut ſacris interventionibus ſuæ ſanctæ Genitricis, ſemper Virginis MARIÆ Dominæ noſtræ, & beatorum Principum Apoſtolorum Petri & Pauli orantem pro nobis fraternam Sanctitatem tuam ſoſpitem & incolumem conſervare dignetur. Deus te incolumem cuſtodiat, reverentiſſime & Sanctiſſime Frater. Data Kalendis Maji imperante Domino Piiſſimo Auguſto Conſtantino, à Deo Coronato, Magno Imperatore, pacifico, anno XXIX. Patriciatûs ejus anno ſeptimo, indictione primâ.

Eſt hæc Epiſtola inter editas à Serario CXL. Inter Zacharianas apud Harduinum X.

[k] Matth. 10.

EPISTOLA ZACHARIÆ PAPÆ
AD S. BONIFACIUM.
Anno Chriſti DCCLI. Zachariæ Papæ X. Pippini Ducis IX.

Reverentiſſimo & Sanctiſſimo Patri Bonifacio, Coepiſcopo, Zacharias Epiſcopus Servus Servorum Dei.

Reſpondet Epiſtolæ & variis Quæſtionibus, per Lullum miſſum S. Bonifacii propoſitis.

Benedictus Deus, Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui diſperſa congregat, & congregata conſervat: augétque fidem & fiduciam ſervis ſuis ad prædicandum verbum Evangelii Jeſu Chriſti Domini noſtri, cum eodem Patre & Spiritu Sancto in unitate viventis in ſæcula ſæculorum: ipſi gloria & laus, qui adjutor & protector eſt in ſe credentibus. Ipſe enim dixit: *Qui credit in me,* (a) *vitâ vivet & non moritur:* Quoniam *ego*(b) *ſum via, vita & veritas.* Laudamus & ſuperexaltamus nomen ejus læti, gaudentes, per harum gerulos, & Sanctæ fraternitatis tuæ litteris ſuperſtitem te in hac vita, & in Domino te valere cognoſcentes, petentes immenſam Dei noſtri Divinitatem, ut ad prædicandum multò amplius Evangelii atque Sanctæ Fidei ejus Sacramentum longævum te conſervet, ſuáque protectione te muniat, & ab adverſantium inſidiis piè miſerendo cuſtodiat. Suggeſſit itaque fraterna ſanctitas tua in ſuis apicibus, (c) quod prædeceſſor noſter beatæ memoriæ Gregorius, hujus Sedis Apoſtolicæ Præſul, dum ad prædicandum verbum Evangelii, tuam miſiſſet fraternitatem in Germaniæ partibus, & gentibus illis Paganis, verbo pollicitationis te eſſe munitum: ità ut Orthodoxos Epiſcopos, ac Presbyteros, vel quosque reperire potuiſſes in verbo exhortationis perfectos, ampliùs confirmares & eis communicares. Quod & factum eſt. Si quos verò ſeductores Epiſcopos, aut pſeudo presbyteros, vel quos-

[a] Joannis XI, 25, 26. [b] Joannis XIV, 6.
[c] Gratianus XI. Qu. 1, *Quod Prædeceſſor.*

quosque à recto fidei tramite deviantes reperiſſes, nulla tibi cum eis eſſet communio: quod, te Deo ſolatiante, uſque ad præſens ſpiritualiter ſervâſſe confeſſus es. Vel ſi omnino propter principalem & humanum favorem Gentis Francorum, dum ad eos acceſſiſſes, corporaliter abſtinere non valuiſti, cogente neceſſitate Eccleſiarum Dei; & tamen in eorum conſilio & conſenſu communionis anima tua non eſt coinquinata. Itaque propter hoc, quod cum eis converſatus es, non conſentiens iniquitati eorum, nullum tibi eſt detrimentum coram Deo. Te enim prædicante, ſi obedirent, ſalvi eſſent: Sin autem in iniquitate permanent, ipſi peribunt; *tu* (d) *autem*, juxta Prophetæ dictum, *ſalvâſti animam tuam*.

De Epiſcopis autem Francorum, & palliis ſcripſiſti, quod juxta promiſſionem ſuam nondum impleverunt: qui ſi impleverint juxta verbum, habebunt ex eo laudem: ſin verò aliter egerint, ipſi videbunt. Nos enim, Divinâ gratiâ largiente, quod gratis accepimus, gratis damus. Tua quidem benigna voluntas propter hoc à nobis ſuſcepta eſt.

Igitur hoc petiſti, ut Monaſterium in vaſtiſſima ſolitudine, & in medio gentium, quibus prædicas, conſtitutum, & à te fundatum: atque in honore Salvatoris Dei noſtri dedicatum, ubi etiam & monachos ſub regula S. BENEDICTI degere ordinâſti, illud venerabile Monaſterium nomini tuo, privilegio ſedis Apoſtolicæ munire deberemus. Quod votis tuis acquieſcentes ordinavimus juxta deſiderium & petitionem tuam. Congruit enim, Divini Miniſterii prædicatorem, optimúmque miniſtrum ad deſiderata pertingere, & cœptum bonum opus uſque in finem perficere, ſicut ſcriptum eſt in Dominico præcepto: *Qui perſeveraverit* (e) *uſque in finem, hic ſalvus erit.* Et: *Beatus* (f) *Servus ille, quem cùm venerit Dominus, invenerit ſic facientem.* Etenim *ſuper omnia bona conſtituet eum.* Interea prædictus tuus gerulus Lul, cum cæteris ſuis comitibus, quæ injuncta fuerunt à tua fraterna ſanctitate tam verbo quàm per ſcripta, omnia liquidiùs ſuggerentes innotuerunt. De quibus tam in verbo reſponſum dantes, & per ſcripta tuæ remiſimus fraternitati. Continebant enim Capitula in pyctacio ab eis porrecto, quæ inferiùs annexa ſunt: de quibus flagitâſti à nobis, quæ recipienda, quæ reſpuenda ſint. In primis de volatilibus, id eſt, graculis, & corniculis, atque ciconiis, quæ omnino cavendæ ſunt ab eſu Chriſtianorum. Etiam & fibri & lepores, & equi ſylvatici multò amplius vitandi. Attamen, Sanctiſſime frater, de omnibus è Scripturis Sacris bene compertus es.

De *igne* autem *Paſchali* quod inquiſiſti, à priſcis Sanctis Patribus, ex quo, per Dei & Domini noſtri Jeſu Chriſti gratiam, & pretioſo ſanguine ejus Eccleſia dedicata eſt; quintâ feriâ Paſchæ, dum ſacrum Chriſma conſecratur, tres lampades magnæ capacitatis, ex diverſis candelis Eccleſiæ oleo collecto, in ſecretiori Eccleſiæ loco, ad figuram interioris tabernaculi inſiſtente, indeficienter cum multa diligentia inſpectæ ardebunt, ità ut oleum ipſum ſufficere poſſit uſque ad tertium diem. De quibus candelis Sabbatho Sancto, pro ſacri fontis baptiſmate ſumptus ignis, per ſacerdotem renovabitur. De Chryſtallis autem ut aſſeruiſti, nullam habemus traditionem.

De his, qui Regio morbo vexantur, inquiſiſti, ſive homines, ſive equi ſint, quid faciendum ſit de illis? Si homines ex nativitate, aut genere iſtius morbi ſunt, hi extra civitatem converſari debebunt: Eleëmoſynam verò accipiendam à populo non vetari. Si autem contigerit magnum vel parvum, non nativitate, ſed ſuperveniente ægritudine vexari: non eſt projiciendus: ſed, ſi poſſibile eſt, curandus: attamen in Eccleſia, dum ad communionem venerit, poſt omnium ſuppletionem erit ingreſſurus ad participandum munus. Equi verò, qui præfato morbo fuerint coinquinati, ſi curari non valuerint, in puteis & foveis projiciendi ſunt: ne ejuſdem contagione cæteri coinquinentur. De animalibus autem, quæ à furentibus, id eſt, rabidis lupis, & canibus fuerint lacerata, oportet ea à cæteris ſeparari: ne furentes & mordentes cætera coinquinent. Quod ſi pauca ſunt, ut ſuprà diximus, in foveam projicienda ſunt.

Nam & hoc inquiſivit fraternitas tua: ſi licet Sanctimoniales fœminas, quemadmodum viris, ſibi invicem pedes abluere, tam in Cœna Domini, quàm

(d) Ezechielis XXXIII, 5, 9. (e) Matthæi X, 22. (f) Matthæi XXIV, 46.

quàm in aliis diebus. Hoc Dominicum præceptum eſt, quod qui per fidem impleverit, habebit ex eo laudem. Etenim viri & mulieres unum Dominum habemus, qui in cœlis eſt.

Pro benedictionibus autem, quas faciunt Galli, ut nôſti frater, multis vitiis variantur. Nam non ex Apoſtolicâ traditione hoc faciunt, ſed per vanam gloriam operantur, ſibi ipſis damnationem adhibentes. Dum ſcriptum eſt: *Si quis* (g) *vobis Evangelizaverit præter id, quod Evangelizatum eſt, anathema ſit.* Regulam Catholicæ Traditionis ſicut ſuſcepiſti, frater amantiſſime, ſic omnibus prædica, omnéſque doce, ſicut à ſancta Romana, cui Deo auctore deſervimus, Eccleſia accepiſti.

Inquiſiſti etiam & hoc, *Si* (h) *ante triceſimum annum*, liceat ſacerdotem ordinari. Bonum & congruum eſt, chariſſime, ſi fieri & inveniri poteſt, ut provectæ ætatis & boni teſtimonii viri, juxta Sacrorum Canonum inſtituta, ordinentur Sacerdotes. Si autem minimè reperiuntur, & neceſſitas expoſcit, à viginti quinque annorum, & ſuprà, Levitæ, & Sacerdotes ordinentur, quemadmodum in lege Domini continetur.

De Milone (*i*) autem, & ejuſmodi ſimilibus, qui Eccleſiis Dei plurimùm nocent, ut à tali nefario opere recedant, juxta Apoſtoli vocem *opportunè* (k) *importunè* prædica. Si acquieverint admonitionibus tuis, ſalvabunt animas ſuas: ſin verò, ipſi peribunt obvoluti in peccatis ſuis; tu autem, qui rectè prædicas, non perdes mercedem tuam.

Nam & hoc inquiſiſti, poſt quantum temporis debet lardum comedi? Nobis à patribus inſtitutum pro hòc non eſt. Tibi autem petenti, conſilium præbemus, quod non oporteat illud mandi, priuſquam ſuper fumo ſiccetur, aut igne coquatur. Si verò libet, ut incoctum manducetur, poſt Paſchalem feſtivitatem erit manducandum.

Epiſcopus autem condemnatus, de quo quæſiſti, qui pugnator & fornicator exiſtit, atque res Eccleſiæ poſt degradationem, ſibi vendicare nititur, hic omnino ac deteſtabiliter reſpuendus eſt. *Quæ enim* (l) *portio infideli cum fideli? aut quæ communio Chriſti ad Belial?* Hos Sanctorum Patrum traditiones, & Sanctorum Canonum inſtituta condemnaverunt.

De Ordinatione etiam Presbyterorum, & Diaconorum, qui cogente, neceſſitate, & paupertate rogantium, non legitimis temporibus & diebus, ad te pervenerunt, ſi aliquam haberes ex hoc offenſionem, inſinuâſti. Dicimus autem tibi, frater: Bene noſti, quod ſacri Canones docent, aptis temporibus Sacerdotes ordinandos. Attamen in eo, quod à te, propter zelum fidei actum eſt, à Domino Deo noſtro indulgentiam poſtulemus.

De Cenſu autem Eccleſiarum, id eſt, ſolidum de caſata (*m*) ſuſcipe, & nullam habeas hæſitationem, dum ex eo poteris Eleëmoſynam tribuere, & opus perficere Sanctarum Eccleſiarum, juxta Canonum inſtituta. Si quos verò Presbyteros, qui de laicis promoti fuerunt, & antè criminalibus cauſis obvoluti, celantes peccatum ſuum ordinati ſunt, poſtmodum verò manifeſtata eſt eorum iniqua actio; hos à ſacerdotali habitu privatos pœnitentiæ ſubmitte. Non enim odit Deus peccantem & confitentem, ſed peccantem & negantem.

Nam & hoc flagitâſti à nobis, ſi liceat perſecutionem Paganorum fugere, an non? Et pro hoc ſalutare conſilium damus, frater. Si fieri poteſt, & locum inveneris, inſta ad prædicandum illis: ſi autem ſupportare non valueris eorum perſecutionem, habes præceptum Dominicum, ut in aliam (*n*) ingrediaris civitatem.

Nam & hoc inquiſiviſti, quid faciendum ſit de excommunicato Epiſcopo, & Apoſtolicam authoritatem negligente. Hic deteſtabilis eſt coram Deo & hominibus, cujus condemnationi incondemnatus non communicabit. Ipſi enim condemnabuntur in die iræ & revelationis Domini & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, dum ſederit ad judicandum genus humanum,

M

(*g*) Galat. I, 8. (*h*) Gratianus Diſtinct. 78. Si triginta.

(*i*) Carolus Martellus Rigobertum Epiſcopatu Remenſi deturbavit, & cuidam Miloni, ſolâ tonſurâ Clerico, dedit Epiſcopatum. *Adnotatio P. Jacobi Sirmondi S. J. ex Flodoardi L. II. cap.* 2.

(*k*) II. Timoth. 2. (*l*) II. Corinth. XV.

(*m*) Annis ſingulis de unaquaque caſata (*familia* vel *domo*) ſolidus, id eſt duodecim Denarii ad Eccleſiam vel Monaſterium reddantur. *Synodi Liptinenſis Capite II. ſupra.*

(*n*) Matth. X.

num, ſicut ſcriptum eſt: *Superbis* (o) *ego reſiſtam, dicit Dominus.*

Etenim de Sclavis, Chriſtianorum terras inhabitantibus, ſi oporteat cenſum accipere, interrogaſti frater. Hoc quidem conſilio non indiget, dum rei cauſa eſt manifeſta. Si enim ſine tributo ſederint, ipſam quoque propriam ſibi vendicabunt terram. Si verò tributum dederint, nôrunt dominatorem ipſam habere terram.

Nam & hoc flagitaſti à nobis, Santiſſime frater, in ſacri Canonis prædicatione, quot in locis Cruces facere debeamus, tuæ ſignificemus Sanctitati. Votis autem tuis clementer inclinati, in rotulo dato prædicto Lul, religioſo Presbytero tuo, per loca, ſigna Sanctæ Crucis quanta fieri debeant, infiximus. His ita ſe habentibus, Domini deprecamur clementiam, licet peccatores, ut ſuo te muniat & confortet auxilio, nóſque annuat proſperitatis tuæ ſemper læta ſuſcipere nuncia. Deus te incolumem cuſtodiat reverentiſſime frater. Data pridie nonas Novembris, imperante Domino piiſſimo Auguſto Conſtantino à Deo coronato, magno Imperatore ANNO XXXII. Imperii ejus anno undecimo. Indictione quinta.

Epiſtola CXLII. inter Bonifacianas à Serario editas; Zachariæ XII. apud Harduinum.

(o) Jacob. IV.

CONVENTUS IN VILLA DURIA.

Pippinus Dux Francorum Conventum Procerum celebrat in Villa Duria. Anno Chriſti DCCXLVIII.

PIppinus Princeps in Villa, quæ dicitur (*a*) Duria, Menſe Martio Synodum congregare juſſit pro Eccleſiarum reſtauratione, & cauſis pauperum, viduarúmque, & orphanorum corrigendis, juſtitiíſque faciendis. *Annales Metenſes.* Non tantùm anno 761. proximo, ſed inſuper aliis annis hujus Sæculi octavi Pippinum Duriæ Conventus, Campos Maji, alii Synodos celebrâſſe volunt, puta annis 764. 765. Pippinum; annis 775. 776. 777. Carolum: adnotavit *Eckbartus L. XXIV. ſuis locis ex Annalibus Francorum.*

Adnotatio. Refero hos Conventus inter Synodos, quod & Synodographi varii fecerunt de conventibus in Villa Duria & Wormatiæ celebratis à Pippino & Carolo, licet eorum Conventuum acta hactenus detecta non ſint. At ex Summario ab Annaliſta relato diſcimus, in hoc actum de Eccleſiarum reſtauratione: & infra videbimus Acta Eccleſiaſtica, quæ Binium & Sirmondum latuerant, à Mabillonio, aliíſque detecta fuiſſe.

(*a*) *Duria Villa* (nunc Marcodurum) civitas eſt media inter Coloniam & Aquiſgranum, Palatio Regum Francorum olim nobilis: poſt urbs Imperii Germanici fuit; nunc eſt ſubdita Duci Juliacenſi, Electori Palatino.

SYNODUS IN AUSTRASIA

LOCI INCERTI, TEMPORE PIPPINI REGIS,

Circa Annum Chriſti 752.

In quo Monachis Fuldenſibus ſuper uſu vini diſpenſatio conceſſa fuit propter ægros & imbecilles.

ALtero anno poſt extructam Fuldæ Eccleſiam, S. Bonifacius Epiſcopus iterum Fuldam properans, ad novellum Cœnobium pervenit ſuum; quod jam tunc propter meatum fluminis Fulda vocari inchoaverat.

Viſis Fratribus, ſalutatíſque, penes ipſos complures exegit dies; in quibus novellos Monachos ſuos inſtruere curavit, & monaſticæ Regulæ diſciplinas ſecundùm ſanctæ Scripturæ traditionem ſtatuere apud ipſos non ceſſabat.

Qui

Qui cùm fratribus ſacras expoſuiſſet Scripturas, & quod nuſquam vinum Monachorum legerat eſſe: conſenſu omnium decretum eſt, ut apud illos nulla potio fortis, quæ inebriare poſſit, ſed tenuis cereviſia biberetur. Quod poſt plures annos, creſcente familia, propter ægrotos & imbecilles, tempore PIPPINI Regis, SYNODALI Decreto immutatum eſt: aliqui (*a*) tantùm ex fratribus uſque ad finem vitæ ſuæ ſe à vino, & cæteris fortibus potionibus abſtinuerunt.

Vita S. Sturmii, Tomo II. Tertii Sæculi Benedictini à Mabillone edita pag. 276.

[*c*] *Forte* tamen. Adnotat Mabillonius.

EPISTOLA
S. BONIFACII
ARCHI-EPISCOPI
Ad STEPHANUM II. Papam.

Quâ Legationem Apoſtolicæ Sedis prorogari ſibi petit.

Domino Excellentiſſimo, & præ cæteris Pontificibus præferendo & amando, & Apoſtolatûs privilegio prædito, Stephano Papæ, Bonifacius exiguus Epiſcopus, Diſcipulus Romanæ Eccleſiæ, optabilem in Chriſto charitatis ſalutem.

SAnctitatis veſtræ Clementiam intimis ac viſceratis obnixè flagito precibus, ut familiaritatem & unitatem ſedis Apoſtolicæ ab almitatis clementia impetrare & habere merear, & in diſcipulatu pietatis veſtræ, Sedi Apoſtolicæ ſerviendo, ſervus veſter fidelis ac devotus permanere poſſim, eodem modo, quo antè ſub tribus præceſſoribus veſtris, Apoſtolicæ ſedi ſerviebam, venerabilis memoriæ duobus GREGORIIS, & ZACHARIÆ (*a*) qui me ſemper hortatione & auctoritate litterarum ſuarum muniebant & adjuvabant. Quod & pietatem veſtram agere deprecor, ut præceptum Paternitatis veſtræ eo meliùs perficere & implere poſſim. Nam ſi quid, in iſtâ legatione, Romanæ (*b*) per XXX. & VI. (*c*) annos fungebar, utilitatis Eccleſiæ præfatæ peregi, adhuc implere & augere deſidero. Si autem minùs peritè aut injuſtè à me factum aliquid vel dictum reperitur, Judicio Romanæ promptâ voluntate & humilitate emendare me velle ſpondeo. Interea deprecor, ut pietas Domini mei non indignetur, quia tam tardè miſſum meum & litteras ad præſentiam veſtram direxi. Sed hoc idcirco contigit, quia præoccupatus fui in reſtauratione Eccleſiarum, quas Pagani incenderunt, qui per titulos & cellas noſtras pluſquam XXX. Eccleſias vaſtaverunt & incenderunt. Et hæc fuit occaſio tarditatis litterarum & appellationis Paternitatis veſtræ, & non aliqua negligentiæ incuria.

Inter editas à Serario eſt hæc Epiſtola XCI.

(*a*) Zacharias Papa obiit 752. 14. Martii. Stephanus II. coronatus 26. Martii h. a.
(*b*) *Alii legunt*: Legatione Romana, quâ per 36. annos fungebar.
(*c*) Ab anno 717. ap 753. fluxere 36. anni obitæ Legationis Apoſtolicæ per Germaniam, Bajoariam, Franciam.

EPISTOLA S. BONIFACII ARCHI-EPISCOPI,

AD STEPHANUM II. PP.

Quâ Trajectenſem Eccleſiam, à Dagoberto I. Colonienſi Epiſcopo donatam, petit immediatè ſubjici Romano Pontifici.

Venerando ac diligendo Domino, Apoſtolatûs privilegio prædito, Stephano Papæ, Bonifacius exiguus Legatus, vel miſſus Germanicus Catholicæ & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ, optabilem in Chriſto charitatis ſalutem.

(a) NAm tempore Sergii, Apoſtolicæ Sedis Pontificis, venit ad limina Sanctorum Apoſtolorum Presbyter quidam miræ abſtinentiæ & Sanctitatis, generis Saxonum, nomine Willibrord, & alio nomine, Clemens vocatus, quem præfatus Papa Epiſcopum ordinavit, & ad prædicandam Paganam gentem Freſonum, transmiſit in littoribus Oceani occidui. Qui per L. annos prædicans, præfatam gentem Freſonum maxima ex parte convertit ad fidem Chriſti, fana & delubra deſtruxit, & Eccleſias conſtruxit, & Sedem Epiſcopalem & Eccleſiam in honore Sancti Salvatoris conſtituens in loco & caſtello, quod dicitur Trajectum, & in illa Sede & Eccleſia Sancti Salvatoris, quam conſtruxit, prædicans uſque ad debilem ſenectutem permanſit: & ſibi Coepiſcopum ad miniſterium implendum ſubſtituit, & finitis longævæ vitæ diebus, in pace migravit ad Dominum. Princeps autem Francorum Carolomannus commendavit in ſedem illam conſtituendum & ordinandum Epiſcopum, quod & feci. Nunc autem Colonienſis Epiſcopus (b) illam Sedem præfati Epiſcopi Clementis, à Sergio Papa ordinati, ſibi uſurpat, & ad ſe pertinere dicit, propter fundamenta cujuſdam deſtructæ à Paganis Eccleſiæ; quam Willibrordus dirutam uſque ad ſolum in Caſtello Trajecto repperit, & eam proprio labore à fundamento conſtruxit, & in honore S. Martini conſecravit. Et refert, quia ab antiquo Rege Francorum Dagoberto (c) caſtellum Trajectum cum deſtructa Eccleſia ad Colonienſem Parochiam donatum in ea conditione fuiſſet, ut Epiſcopus Colonienſis gentem Freſorum ad fidem Chriſti converteret, & eorum prædicator eſſet: quod & ipſe non fecit. Non prædicavit., non convertit Freſeos ad fidem Chriſti, ſed Pagana manſit gens Freſorum, uſque quo venerandus Pontifex Rom. ſedis Sergius ſupradictum ſervum Dei Willibrordum Epiſcopum ad prædicandum ſupradictæ genti transmiſit, qui illam gentem, ut præfatus ſum, ad fidem Chriſti convertit. Et modò vult Colonienſis Epiſcopus ſedem ſupradicti Willibrordi prædicatoris ſibi contrahere, ut non ſit Epiſcopalis ſedes ſubjecta Rom. Pontifici, prædicans gentem Freſorum. Cui reſpondebam, ut credidi, quod majus & potius fieri debeat præceptum Apoſtolicæ Sedis, & ordinatio Sergii Papæ, & legatio venerandi prædicatoris Willibrordi, ut & fiat ſedes Epiſcopalis ſubjecta Rom. Pontifici, prædicans gentem Freſorum, quia magna

(a) Deeſt initium Epiſtolæ hujus XCVII. inter Bonifacianas à Serario editas, uti & finis.

(b) Hildegarios. Sedit in Cathedra Colonienſi ab 750. ad 753., quo anoo in expeditione Pippini contra Saxooes ioteremptus fuit à Saxonibus haud procul Viſurgi. *Annales Newenariani & Pithorani.*

(c) Rex Dagobertus I. circa annum 631., videtur S. Cuniberto donâſſe Trajectum caſtrum ad Rhenum. *Mörckens in conatu Chronolog. Archi-Epp. Colon.* pag. 43.

magna pars illorum adhuc pagana eſt; quàm deſtructæ eccleſiolæ fundamenta diruta, & à Paganis conculcata, & per negligentiam Epiſcoporum derelicta. Sed ipſe non (*d*) conſentit. Sed modo Paternitatis veſtræ judicio mihi intimare dignemini: & ſi hoc juſtum ſit reſponſum, & vobis placeat, quod illi Colonienſi Epiſcopo reddidi, veſtrâ auctoritate roborare, ut præceptum Sergii Papæ, & Sedes illa ſtabilis permaneat. Sic enim poteſtis nos, ſi vobis placet, adjuvare, ſi de Scrinio Eccleſiæ veſtræ exemplare jubetis, & mihi tranſmittere, quidquid præfato Epiſcopo Willibrordo ordinato Sanctus Sergius præciperet & conſcriberet, ut ex auctoritate Sanctitatis veſtræ contradicentes convincere & ſuperare valeam. Si autem aliter juſtius Sanctitati veſtræ videatur, conſilium Paternitatis veſtræ mihi inſinuare dignemini, ut ſequar.

(*d*) Hildegarius fretus poſſeſſione antiqua ſe oppoſuit S. Bonifacio; & reapſe Trajectenſis Eccleſia ſubjecta manſit Metropolitano Colonienſi uſque ad 1549.

CONCILIUM MOGUNTINUM

Circa annum Chriſti DCCLII. Stephani II. Papæ I. Pippini Regis I.

In eo Lullus Moguntiæ ordinatur Epiſcopus à S. Bonifacio, & cæteri Epiſcopi & Abbates olim conſtituti confirmantur.

NOviſſimè . . . præcepto Romani Pontificis & conſenſu Venerandi Principis Pippini, & Synodalis auctoritatis licentiâ, & omnium Epiſcoporum, & Abbatum, nec non Canonicorum, & Monachorum, omniúmque Chriſtianorum ad ſuam Diœceſin pertinentium profectus eſt. Sed & Lullum ante juramento conſtrinxit, dicens: Equidem animosè proficiſcor, quocunque me Divina gratia dirigere voluerit. Nunc autem da fidem, ubicunque obierim, meum corpus ad deſtinata transferas. Et ille quidem ſpopondit, ſe omnia pro poſſibilitate cuſtodire.

Ex Supplemento vitæ Bonifacianæ, à Willibaldo conſcriptæ, apud Henſchenium Tomo I. Act. Ss. ad diem V. Junii. pag. 475.

Poſt hæc . . . non multis tranſactis annorum curriculis contigit B. Bonifacio relatu didiciſſe S. Willibrordum (*a*) ex hac peregrinatione ad cœleſtem patriam obitu felici migrâſſe. Mox ut hæc audivit, pro tanti viri morte graviter ingemuit. Inter graviſſima doloris lamenta profundíque gemitus ſuſpiria, obviavit illi mente, quantocius Synodum coadunare deberet. Nec mora; convenientibus in unum Epiſcopis, omníque choro Eccleſiaſtici ordinis, cum conſenſu illorum omnium, & cum decreto Pippini Regis (qui tunc Carolomanno fratre defuncto Rex effectus eſt) LUL venerabilem virum Moguntinæ Sedis ſibi elegit ſucceſſorem. Sturmium (*b*) verò venerabilem in Cœnobio Fuldenſi conſtituit Abbatem, præcipiens illi curam gerere gregis commiſſi. Willibaldo quidem Paſtoralis officii regimen in loco Heyſtede commendavit, & Burchardo ejuſdem civitatis parochiam in Wirceburch delegavit. Wigbertum quoque in Monaſterio, quod nuncupatur Hersfelda, fratrum conſtituit gubernatorem. Hæc quoque B. Bonifacius, Martyrque futurus, ut ſapiens architectus cuncta diſpoſuit; & adhibitis ſibi aliquantis fratribus navim conſcendens, Trajectum uſque pervenit.

Vita tertia Bonifaciana apud Henſchenium in actis Sanctorum, ad diem V. Junii pag. 482.

(*a*) Willibrordus obiit VII. Idus Novembris DCCXLVI. juxta Ubbonem Emmium L. W. Friſiæ. MABILLON *Sæculi III. Benedictini Parte I. pag.* 614. Anno 739. obitum S. Willibrordi ſtatuit collocandum *ex Theofrido Abbate Epternacenſi, Bertelio & Miræo.* Quo admiſſo Biographus Tertius non attendiſſe videtur ad eum annum, quum dixit, MOX AB AUDITâ MORTE S. Willibrordi eam Synodum, in qua Lullus in ſede Moguntina Succeſſor ordinatus fuit, Pippino Rege, qui hoc nomen non ante 752. aſſumpſit, celebratam fuiſſe, quæ nonniſi anno hoc, aut proximo 753. coacta fuit.

(*b*) Lull ſolus Epiſcopus inauguratus. Reliquì quatuor duntaxat confirmati, non inſtituti fuerunt,

CONCILIUM METENSE.

Anno Chriſti DCCLIII. Stephani Papæ II. Pippini Regis II.

TITULI CAPITULORUM.

I. De Inceſtis.
II. De Eccleſiaſticis Viris.
III. De Preſbyteris & Clericis, ut eos Archi-Diaconus convocet ad Synodum.
IV. De Teloneis, unde exigi non debeant.
V. De Moneta.
VI. De Immunitatibus conſervandis.
VII. De Juſtitia facienda.
VIII. De Eccleſiaſticis Viris, qui ſe reclamare ad Palatium veniunt.

CAPITULA.

I. De Inceſtis.

SI homo inceſtum commiſerit de iſtis cauſis, de Deo ſacrata, aut commatre ſua, aut cum matrina Spirituali de fonte & confirmatione Epiſcopi, aut cum matre & filia, aut duabus ſororibus, aut cum fratris filia aut ſororis filia, aut nepote, aut cum conſobrina atq; ſobrina, aut cum amitâ vel matertera. De his criminibus pecuniam ſuam perdat, ſi habet, & ſi emendare ſe noluerit, nullus eum recipiat, nec cibum ei donet; & ſi hoc fecerit, LX. ſolidos Domno Regi componat, uſque dum ſe ipſe homo correxerit. Et ſi pecuniam non habet, ſi liber eſt, mittatur in carcerem uſque ad ſatisfactionem: ſi ſervus aut libertus eſt, vapuletur plagis multis: & ſi Dominus ſuus permiſerit, eum amplius in tale ſcelus cadere, ipſos LX. ſolidos Domno Regi componat.

II. De Eccleſiaſticis viris.

De Eccleſiaſticis verò, qui ſupradicta facinora commiſerint, ſi bona perſona fuerit, perdat honorem ſuum: minores verò vapulentur, aut in carcerem recludantur.

III. De Presbyteris & Clericis, ut eos Archidiaconus convocet ad Synodum.

De Presbyteris & Clericis ſic ordinamus, ut Archidiaconus Epiſcopi eos ad Synodum commoneat unà cum comite: & ſi quis contempſerit, comes eum diſtringere faciat, ut ipſe Presbyter, aut defenſor ſuus LX. ſolidos componat, & ad Synodum eat. Et Epiſcopus ipſum Presbyterum, vel Clericum juxta Canonicam authoritatem dijudicari faciat. Solidi verò LX. de ipſa cauſà in Sacellum Regis veniant. Et ſi aliquis per violentiam Presbyterum, aut Clericum aut inceſtuoſum contradixerit, tunc Comes ipſam perſonam per fidejuſſores poſitam ante Regem faciat unà cum miſſo Epiſcopi venire. Et Domnus Rex diſtringat, ut cæteri emendentur.

IV. De Teloneis, unde exigi non debeant.

De Teloneis verò ſic ordinamus, ut nullus de victualio, & carris, quæ abſque negotio ſunt, teloneum prehendat. De Saumis ſimiliter ubicumque vadunt, & de peregrinis ſimiliter conſtituimus, qui propter Deum ad Romam, vel alicubi vadunt, ut ipſos per nullam occaſionem ad pontes, & ad excluſas, aut navigio detineatis: nec propter ſcrippa ſua ullo peregrino calumniam faciatis, nec ullum teloneum eis tollatis. Et ſi aliquis hoc fecerit, qualiſcunque homo hoc comprobaverit, nos de LX. ſolidis XXX. illi concedimus, & illi alii in Sacellum Regis veniant.

V. De Moneta.

De Moneta conſtituimus, ut ampliùs non habeat in libra penſante, niſi XXII. ſolidos, & de ipſis XXII. ſolidis mone-

monetarius accipiat ſolidum unum, & illos alios Domino, cujus ſunt, reddat.

VI. De immunitatibus conſervandis.

Ut emunitates conſervatæ ſint.

VII. De Juſtitia facienda.

Ut omnes Juſtitias faciant tam publici, quàm Eccleſiaſtici. Et ſi aliquis homo ad palatium venerit pro cauſa ſua, & antea Comiti non innotuerit in mallo ante Rachemburgios, aut ſi cauſa ſua ante Comitem in mallo fuit ante Rachemburgios, & hoc ſuſtinere noluerit, quod ipſi ei legitimè judicaverint; ſi pro iſtis cauſis ad palatium venerit, vapuletur: & ſi major perſona fuerit, Regis arbitrium erit. Et ſi reclamaverit, quod legem ei non judicâſſent, tunc licentiam habeat ad palatium venire pro ipſa cauſa: & ſi ipſos convincere potuerit, quod legem ei non judicâſſent, ſecundùm legem contra ipſum emendare faciat. Et ſi Comes & Rachemburgii ei convenire potuerint, quod legem ei judicâſſent, & ipſe hoc recipere noluerit, hoc contra ipſos emendare faciat.

VIII. De Eccleſiaſticis viris, qui ſe reclamare ad palatium veniunt.

Similiter de Eccleſiaſticis, ſi ad palatium venerint de eorum cauſa ſe reclamare ſuper eorum ſeniore, vapulentur, niſi ſenior ſuus pro ſua cauſa transmiſerit.

Sirmondus Tomo II. Concil. Galliæ pag. 5.

Cl. Eckartus L. XXIV. *rerum Franc.* §. XXXVI. ad aonum 756. Synodum differt, eámque ex Compeodienſis & Vernenſis Syoodorum Canonibus conflatam conjicit; eo quod inter hujus & illarum Synodorum Canones ſimilitudo ſit. Sed hoc argumento quot Synodi difflarentur? cùm oihil ſit frequentius in Synodis, quàm anteriorum caoooes repetere, ſuis iotermiſcere, &c.

CONCILIUM CONSTANTIENSE.

Anno Chriſti DCCLIX. Pauli Papæ III. Pippini Regis VII. ſub Sidonio (*b*) Epiſcopo.

In quo S. Othmarus Abbas Cœnobii S. Galli à Lamberto calumnioſè accuſatus, carceri includitur.

WArinus & Ruodhardus, qui tunc temporis totius Alamanniæ curam adminiſtrabant, diabolo ſuadente, immaniſſimo avaritiæ morbo præventi, res Eccleſiarum ſub ſua poteſtate ſitarum, magna ex parte in proprietatis ſuæ Dominium per vim contraxerunt. Qui cùm ſibi de Poſſeſſionibus B. Galli per plura eodem violentiæ auſu vendicâſſent; Vir Dei Othmarus, non poſſeſſionibus terrenis inhians, ſed cœnobialis vitæ defectum præmetuens, Pippinum Regem adiit, ipſique Tyrannicam eorum præſumptionem expoſuit, pariter proteſtatus, grave eum crimen incurſurum, ſi eorum actibus conſentiendo faveret. Quâ cauſâ benevolus Princeps utrumque conveniens, interminatus eſt eís, gratiâ ſuâ illos omnimodis cariturus, ſi non Eccleſiis Dei, quæ injuſtè abſtraxerunt, abſque recraſtinatione reſtituerent. At illi patriam repetentes, vitio rapacitatis infecti, & beſtiali ſævitia efferati, juſſionem Regiam neglexerunt. Virum etiam Dei Othmarum, cùm pro hac re iterum Principem adire vellet, miſſis clanculum poſt eum militibus, vinculis injectum, per vim reduci fecerunt, nec non & Lambertum quendam, qui fratribus ejus profeſſione conumeratus erat, non vitæ Sanctitate; perſuaſerunt, ut ei factâ quâdam machinatione luxuriæ crimen impingeret, id elaborantes, ut ſanctitate ejus hujuſmodi ſuſpicionibus infamatâ deponendi eum occaſionem invenirent. Quâ cauſâ plurimi, tam doloſæ factionis ignari, ad *Concilium* evocantur.

Itaque vir venerabilis caſtitate, integer vitæ, ac morum maturitate grandævus in medio Cœnobii collocatur, & in ejus accuſationem Lambertus, falſitatis miniſter, coram omnibus præſentatur, acceptáque loquendi licentiâ, veritatis obli-

(*a*) Sidonius, Epiſcopus Conſtantienſis Eccleſiæ, & Abbas Augiæ, B. Othmarum in Synodo de adulterio accuſatum damnavit, mox miſſum in exilium. *Hepidanus, in Annalibus ad annum DCCXLVI.*

oblitus, falſitatis aſſertor dixit, ſe quandam fœminam nôſſe, quæ à viro beato vim pollutionis fuiſſet perpeſſa. Ad quod fertur nullum penitus dediſſe reſponſum: cúmque à plurimis reſpondere cogeretur objectis hujuſmodi, dicto temperavit eloquium: fateor, inquit, me ſupra modum in multis peccâſſe, de hujus autem objectione criminis ſecreti mei inſpectorem Deum invoco. Illis autem, ut hujus facti ſe excuſatione purgaret attentiùs ei aſſiſtentibus, mente ſecurus, conſcientiâ liber, tacitus perduravit: & quia accuſandi licentiam apud Judices patere cognovit, maluit pro ſinceritate ſui pectoris Divino, quàm humano, pro excuſatione criminis placere Judicio. Mox ergo, ùt cunctis clareſceret, ipſius caſtimoniam falſo fuiſſe infamatam; Lambertum ultio Divina corripuit. Nam febrium vexatione pervaſus, paulatim reſoluto membrorum vigore, contrahi cœpit, ſicque omnibus membris ſtatûs ſui amittentibus rectitudinem, vel formam, capite ad terràm more quadrupedum inclinato, non ſolùm deformitate figuræ terribilis, verùm etiam vivâ voce in Sanctum Dei peccâſſe omni tempore fatebatur.

Concilio autem iniquè inchoato, iniquiùs terminato, Vir Dei Othmarus (*d*) apud villam Potamum palatio incluſus eſt.

Ex Walafrido Strabo, Abbate Augienſi, in Libro de vita S. Othmari.

Apud Goldaſtum Tomo I. rerum Alamannicarum Cap. IV. V. VI.

Et apud Mabillonium Sæculi III. Benedictini Parte I.

(*b*) Obiit S. Othmatus hoc anno 759. plenus Sanctitate meritorum in ſuo exilio, quod erat in Inſula Rheni, *Stein*, nuncupata, XVI. Kalend. Decembris. *P. Sigiſmundus Calles in Annalibus Eccleſiaſticis Germaniæ* corrigit Hepidani Annales apud *Goldaſtum Tomo I. Parte I. Rerum Alamannicarum*, referentis accuſationem & exilium Beati Othmari ad annum 746, & 758.

(*c*) Pagius *in Critica Baronii* ad h. a. confutat Cointium, qui unum Othmarum perperam in duos diviſerat.

(*d*) Warinus & Ruodhardus beatum & ſanctum virum Othmarum multis injuriis affligebant; ipſe verò plenus dierum, plenus etiam Sanctitate meritorum, de anguſtiis hujus vitæ eripitur, atque in Inſula Rheni fluminis, quæ vocatùr *Stein*, ſepultus eſt. *Hepidanus ad annum DCCLVIII.*

CHRODEGANGI

METENSIS (*a*) EPISCOPI,

REGULA CANONICORUM.

Anno Chriſti DCCLXII. Pauli I. Papæ V. Pippini Regis X.

PRÆFATIO.

Temporibus piiſſimi ac Sereniſſimi PIPINI. (*b*) CHRODOGANGUS, Servus Servorum Dei, Metenſis urbis Epiſcopus.

SI trecentorum decem & octo (*c*) reliquorúmque Sanctorum Patrum Canonum auctoritas inviolata perduraret, & Epiſcopus atque Clerus ſecundùm

(*a*) Crodegangus, Metenſis Epiſcopus, & Caroli Martelli ex Landrada filia Pippini ſororis nepos, à Stephano II. Papa, cùm anno 754. in Francia eſſet, fuit Archi-Epiſcopus ordinatus, dato pallio, & facultate Crucis præferendæ, & ordinandi Epiſcopos per totâm Franciam.

(*b*) Pippinus anno 752. Kal. Martii electus Rex Francorum, anno 754. à Stephano Papa ungitur & coronatur Rex primus è Francorum Regibus. *Eckbart L. XXIV. rerum Francicar. N. XIV. XV. & ſeqq.*

(*c*) Concilii Nicæni I. Canones.

dùm eorum rectitudinis normam viverent, ſuperfluum videretur, à nobis exiguis, minimiſque ſuper hac re, tam ordinatè diſpoſitâ, aliquid novi retractare aut dicere; ſed dum Paſtorum ſubditorúmque negligentia ex his temporibus nimiùm crevit, quid aliud agendum nobis eſt, qui in tam gravi diſcrimine venimus; niſi, ut quantum poſſumus, ſi non quantum debemus, ad rectitudinis lineam, Deo inſpirante, Clerum noſtrum reducamus?

Igitur quamvis adeptâ hujus ſedis Pontificalis Cathedrâ, cúmque officii mei Paſtoralis curam invigilare cæpiſſem, & in tantam negligentiam Clerum, plebémque deveniſſe conſpicerem, cœpi mœſtus conquirere, quid agere deberem, ſed Divino fultus auxilio, fratrúmque Spiritualium conſolatione adjutus, atque recuperatione provocatus, volui neceſſitate compulſus parvum Decretulum facere, per quod ſe Clerus ab illicitis coërceat, vitioſa deponat, mala diu longéque uſurpata derelinquat: ut, dum mens ab aſſuetis vitiis vacuatur, faciliùs & optima quæque ſunt, inſerantur.

Scripturis enim ſacris intenti decernimus, ut omnes ſint unanimes, officiis divinis, Lectionibúſque ſacris aſſidui, atque ad obedientiam Epiſcopi ſui, Præpoſitique, ùt ordo Canonicus depoſcit, parati: charitate connexi, zelo bono, ferventiſſimóq; amore conjuncti, à litibus, vel ſcandalis, ſeu odiis ſemoti. Paſtor eorum quilibet fuerit, non ſolùm de carnalibus, ſed etiam ſpiritualibus curam gerat, & in utráque parte ſagaciſſimam ſollicitudinem, in quo facultatis fuerit, habeat; ut & vitia deprimat, & ea radicitùs, ùt oriri cæperint, ùt prævalet, amputare feſtinet; & quæ uſibus humanis juxta formam ſubter diſpoſitam neceſſaria fuerint, eis præbere ſtudeat; ut cùm Paſtor Paſtorum, judéxque vivorum & mortuorum, Chriſtus in ultimo, tremendóque die, in ſede Majeſtatis ſuæ diſceptaturus cum omnibus gentibus, ſederit, & omnis Clerus eum revelatâ facie conſpexerit, etſi non cum ſummis Paſtoribus, & gregibus ſibi commiſſis, pro diſpenſatis talentis, multiplicatíque Spiritualibus lucris audire merebimur: *Euge ſerve bone,* (d) *& fidelis*; ſaltem hoc concedatur, ut delictorum venia ad integrum tribuatur. Quia manifeſtum eſt, quibus peccatorum venia ad integrum tribuitur, quia nec infelix poteſt judicari, cui contigerit, qualemcunque partem in Paradiſo habere; ſed illis ibidem ſors datur, qui in quantum poſſunt, per vitæ meritum ad hoc in hujus temporis curriculo, dum licet, currere feſtinent.

Intendamus ergo ad hoc animum, quantùm poſſumus, quia non poſſumus, quantum dèbemus: & noſtra vita amareſcat in pœnitentia, ne ultio Divina, quæ nunc mitis eſt, & exſpectat, poſt ſæviat ad vindictam.

CAPUT I.

De Humilitate.

CLamat nobis Divina Scriptura, dicens: *Omnis qui ſe exaltat,* (e) *humiliabitur: & qui ſe humiliat exaltabitur*: quantum enim humilior fueris, tantùm te ſequitur gloriæ altitudo: & quia *Superbis Deus reſiſtit,* (f) *humilibus autem dat gratiam*: omniſque arrogans immundus eſt coram Domino. Nam quemcumque ſuperbum videris, filium diaboli eſſe non dubites: & quemcumque humilem proſpexeris, Dei Filium eſſe credere debes. De multis enim pauca perſtringimus, ut omnes homines ad amorem humilitatis provoce-

N

Regulam hanc Canonicorum in Synodis Vernenſi & Attiniacenſi Epiſcoporum cenſuræ à S. Chrodegango ſubjectam fuiſſe & approbatam opinatur *Clariſſ. Eckhartus L. XXIV. rerum Franciæ §. LXVIII.*

Dupin. Tomo VI. nova Bibliotheca Autorum Eccleſiaſticorum pag. 104. aſſerit, Chrodegangi Regulam Capitulis 34. duntaxat conſtantem, ex vaticano codice à P. Labbéo editam, eſſe genuinam & veram regulam. Hanc autem à D'acherio in ſpicilegio editam, fuiſſe compilatam tum ex vera Regula S. Chrodegangi, tum ex Statutis Concilii Aquenſis anni DCCCXVI. tum ex Regula S. Benedicti, aliiſque Monaſticis:

Verùm cùm hæc collectio D'acherii, conſtans 86. Capitibus, diverſa ſit ab Aquenſis Synodi anni 816. collectione: quæ 145. Capitibus (*Binius T. 3. p. 1.*) conſtat; utramque edendam putavi.

Obiit S. Chrodegangus anno 766. VI. Martii, judicibus Pagio ex chronotaxi Epiſcoporum Metenſium, & Eckharto L. 24. §. 84. Juxta D'acherium & Paulum Diaconum, pridie Nonas Martias in diebus Pippini Regis, ſepultus in Gorzia, Monaſterio Benedictinorum, à ſe ædificato. Sedit in Epiſcopatu annos 23. menſes 5. dies 5. elevatus ad Epiſcopatum Metenſem anno 743. teſte Dupinio: idem fuit Abbas Laurisheimenſis: ſæcularis ſcilicet: nec enim certò conſtat, eum S. Benedicti Regulam profeſſum fuiſſe: D'acherio contrarium videtur.

(d) Matth. XXV, 21. (e) Luc. XIV, 11. (f) Jacob. IV, 6.

vocemus, & deteſtabilem, inimicámque Dei ſuperbiam ab eis retrahamus; nam, dum omne genus humanum humilitatem habere convenit, nimis iniquum, peſſimúmque ac deteſtabile eſt, ut qui ſervitio Dei peculiariùs ſe junxerunt, humilitatem derelinquant, & ſuperbiæ diabolicæ ſe ſocient. Chriſtus in humilitate, diabolus in ſuperbia ſedet.

Idcirco neceſſe eſt, ut qui ſuadente diabolo uſque nunc ſuperbus atque elatus, & vultu rigidus vixit, Deo auxiliante, per humilitatem atque charitatem aut obedientiam, ſeu per reliqua bona Dei præcepta, reſurgat: quia multùm melius eſt, per humilitatem cum Chriſto in Regna cœleſtia regnare, quàm cum diabolo per ſuperbiam in infernum demergere.

CAPUT II.

De Ordine congregationis Canonicorum.

Ordines ſuos Canonici ità conſervent, ùt ordinati ſunt in gradibus ſuis, ſecundùm legitimam inſtitutionem Romanæ Eccleſiæ, in omnibus omnino locis, id eſt, in Eccleſiâ, vel ubicumque ſimul ſe conjunxerint, & ratio præſtat; exceptis his, quos Epiſcopus in altiore gradu conſtituerit, aut degradaverit certis de cauſis, reliqui omnes, ùt diximus, ità, ùt ordinati ſunt, ordines ſuos cuſtodiant.

Juniores igitur priores ſuos honorent: priores minores ſuos in Deum diligant. In ipſorum autem appellatione nominum nulli liceat alium puro nomine appellare, ſed ſecundùm conſtitutionem Sanctæ Sedis Apoſtolicæ, vocet eum nomen ſuum, priùs addito & miniſterii ſui gradu, qualiſcunque fuerit. Ubicumque ſe obviaverit Clerus, junior inclinetur, & à priore benedictionem petat, & ſi ſedentem invenerit, tranſeunte majore, minor ſurgat, & det ei locum ſedendi, nec præſumat junior conſedere, niſi ei præcipiat ſenior ſuus; ut fiat, quod ſcriptum eſt: *Honore invicem prævenientes* (g) Pueri & parvi adoleſcentes in oratorio, aut ad Miſſas, cum diſciplina ſuos ordines cuſtodiant, & ubicumque fuerint, cuſtodiam habeant, & diſciplinam.

CAPUT III.

De eo, quod in congregandis Canonicis modus diſcretionis tenendus ſit.

Cavendum ſummopere Præpoſitis & Prælatis Eccleſiæ eſt, ut in Eccleſiis ſibi commiſſis non plures admittant Clericos, quàm ratio ſinit, & facultas Eccleſiæ ſuppetit; ne, ſi plures indiſcretè aggregaverint, necipſos gubernare, nec, ùt oportet, valeant adminiculari. Sunt námque nonnulli vanam gloriam ab hominibus captantes, qui innumeroſam Cleri congregationem volunt habere; cui nec animæ, nec corporis curant ſolatia exhibere. Hi namque qualiter aggregati, dum à Prælatis ſtipendia neceſſaria non accipiunt, neque canonicum ſervant ordinem, nec Divinis officiis inſiſtunt: clauſtra, ſocietatémque cœterorum relinquentes, efficiuntur vagi & laſcivi, gulæ & ebrietati, & cæteris ſuis voluptatibus dediti, quidquid ſibi inhibitum eſt, licitum faciunt.

Proinde Præpoſitis ſolerter providendum eſt, ut in hoc negotio modum diſcretionis teneant: ſcilicet, ut nec plus, quàm oportet, & poſſibilitas Eccleſiæ ſuppetit, in congregatione admittant; nec eos, quos rationabiliter gubernare poſſunt, causâ avaritiæ abjiciant.

CAPUT IV.

De eo, quod non debent Clerici in congregatione canonicâ conſtituti, ſtipendia ſuperflua accipere, aut exigere, ſed neceſſaria.

Sanctorum Patrum Sententiæ docent, Clericos non divitiarum ſectatores eſſe, nec res Eccleſiarum inofficioſè accipere debere: inde dicit Proſper: Qui Eccleſiæ ſerviunt, & ea, quibus opus non habent, aut libenter accipiunt, aut exigunt, nimis carnaliter ſapiunt: indignum quippe eſt, ſi fidelis & operoſa devotio Clericorum propter ſtipendium ſæculare præmia ſempiterna contemnat. Ut quid accipit, unde rationem reddat? ut quid peccatis alienis ſua multiplicat? Unde neceſſe, imò utile eſt, Clericis in Eccleſiaſticis ſumptibus accipiendis ſuum vitare periculum. Proinde tam de ſuis, quàm de Eccleſiæ facultatibus, non plus accipiant, aut exigant, quàm oportet; id

(g) Rom. XII.

id accipient, cibum, potum, atque veſtimentum, & his contenti ſint, ne plus accipientes, pauperes gravare videantur. Sinè grandi peccato non accipiunt, unde pauper victurus erat.

Hi verò, qui nec ſuis rebus abundant, nec Eccleſiæ habent poſſeſſiones, & magnam utilitatem Eccleſiæ conſerunt, accipient in canonica congregatione victum & veſtimentum, & eleëmoſynarum partes; quia de talibus in Libro Proſperi dicitur: Clerici, quos voluntas, aut nativitas pauperes fecit, in congregatione viventes, neceſſaria vitæ accipient; quia ad ea accipienda non eos habendi ducit cupiditas, ſed cogit vivendi neceſſitas. Porrò ſi tales fuerint, qui nec ſuas, nec Eccleſiæ velint habere poſſeſſiones, horum neceſſitatibus providentiſſimâ gubernatione de Facultatibus Eccleſiæ debent ſubvenire Prælati, attendentes illud Proſperi: Quod habet, inquit, de facultatibus Eccleſiæ, cum omnibus nihil habentibus commune habeat.. Sed & illorum curam gerere debent, quos aut infirmitas, aut ſenectus aggravat, quos etiam conſtat olim in utilitatibus Eccleſiæ dèſudâſſe.

CAPUT V.

De his, qui in congregatione ſibi commiſsâ, ſolummodò ex familiâ Eccleſiæ clericos aggregant.

Sunt nonnulli, qui tantùm ex familiâ Eccleſiaſticâ Clericos in ſibi commiſſis congregant Eccleſiis; & hoc ideo facere videntur, ut ſi quando eis aliquid incommodum fecerint, aut ſtipendia opportuna ſubtraxerint, nihil querimoniæ contra ſe objicere præſumant, timentes ſcilicet, ne aut ſeveriſſimis verberibus afficiantur, aut humanæ ſervituti denuo crudeliter addicantur.

Hoc autem non ideo dicitur, ut ex familiâ Eccleſiæ probabilis vitæ in congregatione non ſint admittendi, præſertim cùm apud Deum non ſit perſonarum acceptio; ſed potiùs, ut propter quam intulimus occaſionem, nullus Prælatorum, ſecluſis nobilibus, viles tantùm in ſuâ congregatione admittant perſonas.

CAPUT VI.

Qui clerici in congregatione canonicâ conſtituti, Eccleſiaſtica accipere debeant ſtipendia.

Quia Sanctorum Patrum ſuprà notatæ ſententiæ docent, Clericos non divitiarum ſectatores eſſe, nec res Eccleſiarum inofficioſè accipere debere; non abs re putavimus, nonnulla Capitula Libri Proſperi ad medium exempli causâ deducere, in quibus ità legitur: *Qui Eccleſiæ ſerviunt, & ea, quibus opus non habent, aut libenter accipiunt, aut exigunt, nimis carnaliter ſapiunt....* Item ibi ... *Satis quippe indignum eſt, ſi fidelis, & operoſa devotio Clericorum, propter ſtipendium ſæculare præmia ſempiterna contemnat ...* Item ibi: *Si propter hoc non vult ſua quiſque relinquere, ut habeat, unde vivat: ut quid accipit, unde rationem reddat?* (h)

CAPUT VII.

De eo, quòd in congregatione canonicâ æqualiter cibus & potus accipiatur.

Solet in pleriſque Canonicorum congregationibus irrationabiliter, atque indiſcretè fieri, ut nonnulli Clerici, qui & divitiis affluunt, & aut parum, aut nihil utilitatis Eccleſiæ conferunt, majorem cæteris, Divinum ſtrenuè peragentibus officium, annonam accipiunt; cùm hoc ità fieri debere, nunquam nec in authoritate ſcripturarum, nec in traditionibus Sanctorum Patrum poſſit quoquo modo ſancitum reperiri. Eſt nempe rationabile, juſtúmque coram Deo & hominibus, ut in unaquaque canonicâ congregatione à minimo uſque ad maximum cibum & potum æqualiter accipiant, hi videlicet, qui propter aliquam utilitatem in numero Canonicorum fuerint admiſſi. Quamquam enim plerique ſubditorum à Prælatis, rebus quibuslibet aliis plùs cæteris meritò ſolent honorari, in hac tamen ſocietate, ſecluſâ perſonarum acceptione, una debet cibi, & potûs æqualitas eſſe.

CAPUT VIII.

De menſura cibi & potûs.

Quando Clerus unâ, aut binâ vice in die reficit, accipiat à minore uſque ad maximum quatuor libras panis, & quando bis in die reficit, pulmentum verò ad ſextam, unam miniſtrationem de carne inter duos: & ſi cibaria alia unà accipient, & cibaria non habeant, tunc duas miniſtrationes de carne habeant. Ad cœnam autem, aut unam miniſtrationem inter duos, aut cibaria alia habeant. Illo tempore, quando quadrageſimalem vitam debent ducere, tunc

N 2

(h) *Proſp. de vita Contemp. L. 2. C. 10.*

tunc ad ſextam inter duos Clericos portionem de formatico, & cibaria alia accipient: Et ſi piſces habuerint, aut legumen, aut aliud aliquid, addatur & tertium: & ad cœnam cibaria inter duos & portionem de formatico accipient: & ſi Deus ampliùs dederit, cum gratiarum actione accipient. Quando autem in die una refectio fuerit, tunc cibaria una inter duos, & portionem de formatico, & miniſtrationem de legumine, aut aliud pulmentum accipient. Et ſi contigerit, quòd illo anno glandis vel fagina non ſit, & non habent, unde hanc menſuram de carne impleant, prævideat Epiſcopus, vel qui ſub eo eſt, juxta quod Deus poſſibilitatem dederit, aut de quadrageſimali alimento, aut alio, unde conſolationem habeant.

Et ſi eadem regio vinifera fuerit, accipiant per ſingulos dies quinque libras vini (ſi tamen ſterilitas impedimentum non fecerit temporis) ſi verò vinifera plena non fuerit: tres libras vini, & tres cereviſiæ: & caveant ebrietatem. Si verò contigerit, quòd vinum minus fuerit, & iſtam menſuram Epiſcopus, vel qui ſub eo eſt, implere non poteſt; juxtà quod prævalet, impleat de cerviſiâ, & eis conſolationem faciant: & illis, qui ſe à vino abſtinent, prævideat Epiſcopus, vel qui ſub eo eſt, ut tantùm habeant de cereviſiâ, quantùm de vino habere debuerant. Quando verò Eccleſiæ facultas non ſuppetit, aut ſterilitas terræ exſtiterit, ſicut crebro peccatis noſtris præpedientibus evenire ſolet, & Prælati, quantum debent dare vinum, aut ſiceram, ſeu cerviſiam, Canonicis nequiverint; prævideant eis potum, ex diverſis materiis confectum: non autem murmurent, ſed magis cum gratiarum actione, quod dari ſibi poteſt, accipiant: animadvertentes Joannem Baptiſtam, qui nec vinum, nec ſiceram, nec quid aliud, quod poteſt inebriare, bibit: quia ubi ebrietas fit, ibi flagitium atque peccatum eſt; & hoc admonemus, ut Clerus ſobriam ſemper ducat vitam, & quia perſuadere non poſſumus, ut vinum non bibant, vel hoc conſentiamus, ut ſaltem in illis ebrietas non dominetur; quia omnes ebrioſos Apoſtolus à Regno Dei extraneos eſſe denuntiat, niſi per dignam pœnitentiam emendaverint. Habeant itaque Canonici hortos olerum, unde cum cœteris additamentis aliquod pulmentum quotidie ſibi viciſſim miniſtrent.

CAPUT IX.

De ſeptimanariis coquinæ.

Clerici Canonici ſic ſibi invicem ſervient, ut nullus excuſetur à coquinæ officio, niſi ægritudine, aut cauſâ gravis utilitatis præoccupatus fuerit; quia exinde major merces aut charitas acquiritur. Imbecillibus autem procurentur ſolatia, ut non cum triſtitiâ hoc faciant, ſed habeant omnes ſolatia ſecundùm modum congregationis, aut poſitionem loci.

Archidiaconus, aut Præpoſitus, vel Cellarius, & qui in majoribus utilitatibus occupati ſunt, iſti excuſentur à coquinâ. Cæteri autem ſibi ſub charitate invicem ſervient. Egreſſurus de ſeptimanâ, Sabbato munditias vaſorum faciat, & vaſa Miniſterii ſui, quæ ad adminiſtrandum accepit, ſana & munda Cellario reconſignet: & ſi aliquid ex illis minuatum fuerit, ad Capitulum die Sabbati veniam petat: & vaſa, vel quod minuatum eſt, in loco reſtituat.

CAPUT X.

De Archidiacono, vel Præpoſito.

Oportet enim eos eſſe *prudentes, ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut Columbæ*, id eſt, ut ſint ſapientes in bonum, & ſimplices in malum, & docti in Evangelica præcepta, & Sanctorum Patrum inſtituta Canonum, ut poſſint docere Clerum in lege Divinâ: & ſic ſe conforment Clero, ut non tantùm verbis capacibus, ſed etiam exemplis ſimplicioribus Divina præcepta demonſtrent; quia Apoſtoli debent ſemper ſervare formam, in qua dicit: *Argue* (i) *obſecra, increpa*: immiſcens temporibus tempora, terroribus blandimenta. Indiſciplinatos & inquietos debent duriùs arguere, obedientes autem, & mites, & patientes, ut in meliùs proficiant, obſervare: negligentes & contemnentes, & ſuperbos increpent, & corripiant. Neque diſſimulent peccata delinquentium, ſed mox, ùt cœperint oriri, radicitùs, ùt prævalent, amputent, memores periculi Heli Sacerdotis de filiis ſuis. Honeſtiores quidem atque intelligibiles primâ & ſecundâ admonitione corripiant; improbos ac duros corde, ac ſuperbos,

(i) I. Timoth. IV.

perbos, vel inobedientes, verbere & caſtigatione in ipſo initio peccati coërceant, ſcientes ſcriptum: *Stultus verbis non corrigitur:* (*k*) Et iterum: (*l*) *Percute filium tuum virgâ, & liberabis animam ejus à morte.*

Et quidquid per ſe juſtè & rationabiliter ſecundùm canonicam inſtitutionem non potuerint definire, Epiſcopo patefaciant; & ipſe ſecundùm Dei voluntatem, quod caſtigandum eſt, caſtiget, & quod corrigendum eſt, corrigat. Qui Archidiaconus vel Primitiarius, in omnibus omnino actibus, vel operibus ſuis ſint Deo & Epiſcopo fideles & obedientes: & non ſint ſuperbi, neque rebelles, vel contemptores; ſed caſti, & ſobrii, patientes, benigni, & miſericordes; diligant Clerum, oderint vitia, & non permittant ea nutriri, ſed prudentes amputare feſtinent. Caveant, ne, dum aliis prædicaverint, ipſi reprobi efficiantur.

Qui Archidiaconus, vel Præpoſitus, ſi reperti fuerint, quod abſit, ſuperbi, aut elati, aut contradictores, vel contemptores Canonicæ inſtitutionis, ſecundùm Domini præceptum admoneantur ſemel & iterum; & ſi non emendaverint, ab Epiſcopo ſecundùm modum culpæ judicentur. Quodſi neque ſic correxerint; de ordinibus ſuis ejiciantur, & alii, qui digni ſunt, & voluntatem Dei, vel Epiſcopi ſui, ſecundùm Divinum præceptum impleverint, in locis illorum ſubrogentur.

CAPUT XI.
De Cellario.

Cellarius verò debet eſſe timens Deum, ſobrius, non violentus, non contentioſus, non iracundus; ſed modeſtus, moribus cautus & fidelis: non ſuperbus, non tardus, non prodigus, non ſuperfluus diſſipator ſine ordine, non remiſſus: & quidquid acceperit, ſub curâ ſuâ ad opus Clericorum cuſtodiat, ne miniſtri ibidem deputati annonam fratrum, aut furtim ſubripiendo, aut aliquolibet modo negligenter vivendo diſſipent. Hi verò famuli eligantur de fideliſſimâ Eccleſiæ familiâ, & his officiis diligenter erudiantur, ut ſcilicet & arte piſtoriâ, & fidei puritate, neceſſitatibus fratrum opportuniſſimè valeant ſuffragari. Eadem quoque forma de cocis ſervanda eſt.

CAPUT XII.
De Portario.

Portarius unus cum ſuo juniore annum, aut ampliùs ſi Epiſcopo, vel ei, qui ſub eo eſt, placuerit, portas clauſtræ, vel oſtia cuſtodiat. Qui Portarius ſit frater probabilis vitæ, ſobrius, patiens, & ſapiens, qui ſciat reſponſum accipere & reddere: cui officium ſit, portam Canonicorum cum ſummâ obedientiâ & humilitate competenti tempore claudere ac reſerare; ut nulli per eam, niſi per licentiam, aditus pateat intrandi, aut exeundi: cui etiam obſervandum eſt, ne eis, quibus cura eſt, plùs otiis vacare, quàm divinis obſequiis incubare, foras evagandi locum præbeat, & eorum nugarum (quod nefas eſt) particeps fiat.

Debet præterea advenientes quoſque cum charitate ſuſcipere, & Priori adventum eorum, cauſamque nuntiare. Expleto namque veſpertino, & completorio officio, obſeratiſque portis, claves earum idem Portarius ei, qui vicem Prælati tenet, ferat; ut nulli horis incompetentibus intrandi, aut exeundi maneat facultas. Si verò inobediens, aut protervus idem repertus fuerit Portarius, ſicut alii Miniſtri negligentes, judicetur.

CAPUT XIII.
De eo, quòd diligenter muniendа ſunt clauſtra Canonicorum, in quibus dormiunt canonici.

Præpoſitorum cura ſit, ut ſubditorum mentes Sanctarum Scripturarum Lectionibus aſſiduè muniant, ne lupus inviſibilis aditum inveniat, quo ovile Domini ingredi, & aliquam ovium ſubripere valeat. Et præterea neceſſe eſt, ut clauſtra, quo Clero ſibi commiſſo canonicè vivendum eſt, firmis undique circumdent munitionibus, ut nulli omnino intrandi, aut exeundi, niſi per portas, pateat aditus.

Sint etiam interiùs dormitoria, refectoria, cellaria, & cœteræ habitationes uſibus fratrum, in una ſocietate viventium, neceſſariæ. Omnes in uno dormiant dormitorio, præter illos, quibus Epiſcopus licentiam dederit, ſecundùm quod ei rationabiliter viſum fuerit. Et in ipſâ clauſtra per diſpoſitas manſiones dormiant

N 3

(*k*) Prov. XVIII, 2. (*l*) Ibid. XXIII, 14.

miant ſeparatim per ſingula lecta, mixti cum ſenioribus propter prævidentiam bonam; ut ſeniores prævideant, quid juniores ſecundùm Deum agant. Et in ipſa clauſtra nulla fœmina introeat, nec laicus homo, præter tantùm ſi Epiſcopus, aut Archi-Diaconus, vel Præpoſitus juſſerint, ut in refectorio refectionis causâ veniant, relictis armis ante refectorium. Et ſi neceſſe fuerit ad opera facienda ibi laici homines. . . At ubi perfectum habuerint opus ſuum, cum ſummâ feſtinatione egrediantur foras. Et ſi coci Clerici deſunt, & opus fuerit, ut laici coci, ad coccinandum tantùm ingrediantur, & expleto miniſterio ſuo cum celeritate exeant foras.

CAPUT XIV.

De his, quæ à clero in nocte de lecto ſurgente primùm dicenda, atque operanda ſunt.

Nocturnis horis cùm ad opus Divinum de lecto ſurrexit Clerus, primùm ſignum ſibi ſanctæ Crucis imprimat per invocationem Sanctæ Trinitatis: deinde dicat verſum: *Domine labia mea aperies*, (m) *& os meum annuntiabit laudem tuam*: deinde Pſalmum: *Deus in adjutorium meum intende*, (n) totum cum *Gloria*: & tunc provideat ſibi corpoream neceſſitatem naturæ, & ſic ad Oratorium feſtinet pſallendo Pſalmum: *Ad te Domine levavi animam meam*, (o) cum ſumma reverentia & cautela intrans, ut aliis orantibus non impediat; & tunc proſtratus in loco congruo effundat preces in conſpectu Domini, magis corde, quàm ore, ità ut illius vox vicinior ſit Deo, quàm ſibi, ità dicendo: Gratias tibi ago omnipotens Pater, qui me dignatus es in hac nocte cuſtodire: & deprecor Clementiam tuam, miſericors Domine, ut mihi concedas, diem venturum ſic peragere in tuo ſancto ſervitio cum humilitate & diſcretione; qualiter tibi complaceat ſervitus noſtra. Amen.

Et tunc omnes ſint præparati ſtantes in loco ſuo, in choro, per ordinem; ut cùm noviſſimum ſignum ceſſaverit, cum ſumma humilitate & honeſtate referant laudes Deo, in conſpectu Angelorum ejus. Et ſi alicui frequens tuſſis aut phlegma ex pectore aut naribus excreſcat; poſt dorſum projiciat, aut juxta latus, cautè tamen & curioſè, ut infirmis mentibus non vertatur in nauſeam: & ſemper, quod projicitur, pede conculcetur, ut cum ad orationem curvantur, veſtimenta eorum non ſordidentur. Et infrà Eccleſiam, & in omni conventu, ſeu & in portico, hoc obſervandum eſt, ut, quod ſpuitur, ſemper pedibus conculcetur.

CAPUT XV.

De Officiis Divinis in noctibus.

Hyemis verò temporibus, id eſt, à Kalendis Novembris uſque in Paſcha, juxta conſiderationem rationis, octavâ horâ noctis ſurgendum eſt: ut modicè ampliùs de mediâ nocte pauſentur, & jam digeſti ad vigilias ſurgant. Poſt finitas nocturnas dicunt verſum: *Exultabunt Sancti in gloria*. (p) Ant. *Exultent juſti in conſpectu Dei*. (q) Deinde: *Kyrie eleiſon*, & orationem Dominicam: & faciant intervallum, excepto diebus Dominicis, & Feſtivitatibus Sanctorum, juxta conſiderationem Epiſcopi, vel qui ſub eo eſt, id eſt, ut quadraginta, aut quinquaginta Pſalmos poſſint cantare, ſecundùm quod viſum fuerit, & hora permiſerit; & qui pſalterii vel lectionum aliquid indigent, meditationi inſerantur.

Et non præſumat aliquis in ipſo intervallo dormire (niſi quem infirmitas cogat, & hoc per commeatum fiat) & qui aliter fecerit, excommunicetur. Reliqui omnes ordinem vigiliarum teneant uſque ad Matutinas dictas. Et in ipſo intervallo ſummum ſilentium fiat tam in voce, quàm in actu, vel inceſſu, ſeu ſono alicujus rei, ut liceat unicuique abſque alterius inquietudine peccata ſua cum gemitu & ſuſpirio, & lacrymis Domino confiteri, & veniam vel remiſſionem pro ipſis ab omnipotente Domino orando & petendo poſtulare.

CAPUT XVI.

De Vigiliarum antiquitate.

Antiqua eſt Vigiliarum devotio, familiare bonum omnibus Sanctis. Iſaias dicit: *De nocte vigilat ſpiritus meus ad te Deus* (r): Item David: (s) *Mediâ nocte ſurgebam ad confitendum tibi ſuper judicia juſtitiæ tuæ*. Hoc namque tempore vaſtator Angelus tranſiens primogenita Ægyptiorum percuſſit; unde & nos vigilare oportet, ne periculis Ægyptiorum admiſceamur. Iiſdem etiam horis venturum ſe eſſe, in Evan-

(m) Pſal. L. 16. (n) Pſal. LXIX. (o) Pſal. XXIV. (p) Pſal. CXLIX, 5.
(q) Pſal. LXVII, 4. (r) Iſai. XXVI. (s) Pſal. CXVIII.

Evangelio Salvator aſſerit, unde ad vigilandum auditores ſuos exſuſcitans, dicit: *Beati Servi illi, quos, cùm venerit Dominus, invenerit vigilantes.* (t) *Et ſi veſpertinâ horâ,* inquir, *venerit, & ſi mediâ nocte, & ſi galli cantu, & invenerit eos vigilantes, beati ſunt quidem ſervi illi. Itaque & vos eſtote parati, quia neſcitis, quâ horâ filius hominis venturus eſt.* Siquidem nec verbis ſolùm docuit vigilias, ſed etiam confirmavit exemplo. Nam reſtatur Evangelium: Quia *erat Jeſus pernoctans in oratione Dei.* (u) Paulus quoque & Silas in cuſtodia publica, circa medium noctis orantes, hymnum audientibus cunctis vincti dixiſſe memorantur: ubi repentè terræ motu facto, & concuſſis carceris fundamentis, & januis ſpontè apertis, omnium vincula ſunt ſoluta.

Unde oportet his horis pſallendi, orandique frequentiam nos in Sanctis habere officiis, finémque noſtrum vel ſi advenerit, ſub tali actu exſpectare ſecuri. Eſt autem quoddam genus hæreticorum, ſuperfluas æſtimantium ſacras Vigilias, dicentium, noctem eſſe factam ad requiem, ſicut diem ad laborem. Hi hæretici græcn ſermone Nyctages, id eſt, ſomniculoſi vocantur.

CAPUT XVII.

De Matutinis.

De Matutinorum antiquitate & authoritate David dicit: *In matutinis meditabor in te,* (x) *quia fuiſti adjutor meus.* Et alibi: *Prævenerunt oculi mei ad te diluculo, ut meditarer eloquia tua.* In novo teſtamento, ex illo tempore, quo Dominus noſter JESUS Chriſtus in Bethleem naſci dignatus eſt, matutinæ ſolemnitatis officium per univerſum mundum celebrari invaluit. Matutinâ autem luce radiante Dominus & Salvator noſter ab inferis reſurrexit: ſiquidem & eodem tempore cunctis ſpes futuræ reſurrectionis creditur, cùm juſti, quaſi à ſopore ſomni reſurgentes, vigilabunt.

CAPUT XVIII.

De Horâ primâ.

Convenientes Cleri ad primam canendam in Eccleſia, completo officio ipſo, ante Pſalmum quinquageſimum, donent confeſsiones ſuas viciſsim, dicentes: Confiteor Domino, & tibi, Frater, quòd peccavi, in cogitatione, & loquutione, & opere; propterea precor te, ora pro me. Et ille reſpondet: Miſereatur tuî omnipotens Deus, & indulgeat tibi omnia peccata tua, liberet te ab omni malo, conſervet te in omni bono, & perducat te ad vitam æternam. Et ille dicit: Amen. Supplici corde certatim pro ſe orantes, hoc ſibi faciunt. Hoc expleto conveniant ad Capitulum quotidie. Et ex iſtâ inſtitutione, quam propter illorum utilitatem, Deo auxiliante, fecimus, in unoquoque die aliquod capitulum præter diem Dominicam, quartam & ſextam feriam, & ſolemnitates Sanctorum, in quibùs tractatus, & alias homilias, vel quod ædificet audientes, relegant. Et ideo quotidie ad capitulum omnes Cleros venire conſtituimus, ut anima verbum Dei audiat, & Epiſcopus, vel Archi-Diaconus, vel qui in loco illorum præeſſe videtur, ibidem quod jubere habet, jubeat, & quod corrigere, corrigat, & quod faciendum ſit, ordinare ſtudear.

Poſt lectionem recitantur ætas menſis, & lunæ, & nomina Sanctorum, quorum feſta craſtinus excipiet dies, & poſtea pariter dicunt verſum: *Pretioſa eſt in conſpectu Domini mors Sanctorum ejus.* (z) Quem ſequarur oratio à Priore, ità: *Ipſi & omnes Sancti Dei intercedant pro nobis peccatoribus ad Dominum, ut mereamur poſſidere vitam æternam. Amen.* Deinde dicatur verſus: *Deus in adjutorium meum intende,* tribus vicibus, Priore incipienre, & cæteris reſpondentibus; ſubjungentes: *Gloria Patri &c.* Et poſtea: *Kyrie eleiſon,* & oratio Dominica. Deinde, *Et ne nos inducas in tentationem, &c. Et veniat ſuper nos. &c. Reſpice in ſervos tuos,* (a) pariter uſque in finem Pſalmi, ſubjungentes: *Gloria.* Deinde Prior dicit: *Dirigere & ſanctificare & cuſtodire digneris, Domine Jeſu Chriſte, Fili Dei vivi, hodie corda & corpora noſtra, & ſenſus noſtros in viâ, & in lege tuâ, & in operibus mandatorum tuorum: & pedes noſtros dirige in viam pacis, in viam ſalutis, in viam juſtitiæ tuæ, ut hîc & in perpetuum, te adjuvante ſalvi eſſe mereamur, qui cum Patre & Spiritu Sancto vivis & regnas Deus per infinita ſæcula ſæculorum. Amen.* Deinde: *Adjutorium noſtrum* &c. Reſpondent alii: *In nomine Domini, qui fecit cœlum & terram.* Poſt hæc, qui culpabilis eſt, poſtulet veniam, & ſecundùm modum culpæ judicium recipiat. Quisquis verò veniam

(t) Luc. XII. (u) Luc. VI. (x) Pſal. LXII. (y) Pſal. CXVIII.
(z) Pſal. CXV. (a) Pſal. LXXXIX, 16.

veniam poſtulat pro culpâ, quantum plùs ſe humiliat, & ſe culpabilem aſſerit, tantùm miſericorditer & leviùs à Priore judicetur: neceſſe eſt enim, ut omnes noſtræ negligentiæ, id eſt, cogitationum, linguæ, vel operis in præſenti vitâ per veram confeſsionem & humilitatem ſemper judicentur, & non poſt mortem reos nos faciant.

CAPUT XIX.

De opere manuum quotidiano.

Surgentes à Capitulo vadant aut ſimul, aut ſeparatim ad opus ſibi injunctum, ùt ratio præſtat, cuſtodientes ſilentium, decantent Pſalmos ſuos aut bini, aut ſinguli, juxta quod congruum eſt, nihil aliud loquentes, niſi fortè de ipſa arte neceſſe fuerit dicere cautè, & quando incœperint opus ſuum, dicant: *Benedictus es Domine Deus, qui adjuviſti me, & conſolatus es me, Amen. Miſereatur noſtri omnipotens Deus, Amen.* Et quando opera communia non eſt neceſſe facere, unuſquiſque quod opus habet, faciat: quia otioſitas inimica eſt animæ.

CAPUT XX.

De horis diei.

Horam tertiam, & ſextam, & nonam, Daniel & tres pueri ſupplicationibus Domini devoverunt. Scilicet, ut ab eo ortu diei in tempus ſupplicationis tres horæ porrectæ, Trinitatis nobis reverentiam declararent. In hora tertia Spiritus Sanctus deſcendit ſuper Apoſtolos. In ſexta hora Chriſtus paſſus eſt. In nona hora emiſit Spiritum.

CAPUT XXI.

De horâ veſpertinâ.

Veſpertinum diurni finis officium, ſequitur & diurnæ lucis occaſus: cujus ex veteri teſtamento ſolemnis eſt celebratio. Teſtis eſt David, qui dicit: *Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo.* (b) *Elevatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum.* In novo Teſtamento, eodem tempore Dominus & Salvator noſter cœnantibus Apoſtolis myſterium corporis & ſanguinis ſui tradidit. His temporibus in honore, ac memoria tantorum Sacramentorom adeſſe nos decet DEI conſpectibus, & perſonare in ejus cultibus & laudibus.

CAPUT XXII.

De Completis.

De Completis celebrandis in Patrum invenitur exemplis, David dicente: *Si aſcendero in lectum ſtrati mei* (c) *ſi dedero ſomnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem, & requiem temporibus meis, donec inveniam locum Domino, tabernaculum Deo Jacob.* Nos autem ſi locus Domini eſſe volumus, & tabernaculum, & templum ejus cupimus haberi, exempla Sanctorum imitemur, ne de nobis dicatur, quod legitur: *Dormierunt ſomnum ſuum, & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus ſuis.* (d)

CAPUT XXIII.

De recepto ſilentio poſt completum.

Expleto Completo ſummum ſilentium fiat, & orationes ſecretè fiant cum recordatione peccatorum: & poſtea gratias agant Deo, dicendo: Gratias ago tibi Domine, ſancte Pater, omnipotens æterne Deus, qui me dignatus es in hac die cuſtodire: per tuam ſanctam miſericordiam concede mihi, hanc noctem mundo corde & corpore ſic pertranſire; qualiter manè ſurgens, gratum tibi ſervitium exolvere poſsim, per Chriſtum Dominum noſtrum. Amen.

Et cum magna cautela ambulent in Eccleſiâ, & in Dormitorio, & cùm ad proprium ſtratum venerint, dum ſe collocaverit Clerus, dicat Pſalmum: *Deus in adjutorium meum intende,* totum cum *Gloria.* Et poſt dicat Verſum: *Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtantiæ labiis meis.* (e) Sicut manè ſurgens, poſtulavit ſibi labia à Domino aperiri, ſic requieſcens roget poni ori ſuo à Domino cuſtodiam.

CAPUT XXIV.

De eo, quod horas canonicas Canonici religiosè obſervare debent.

Studeant ſummopere Canonici, prædictas horas vigilantiſsimâ curâ cuſtodire, & in his Divinum officium humiliter, ac devotè perſolvere: mox enim, ùt auditum fuerit ſignum, feſtinanter ad Eccleſiam convenient, relictis omnibus, quælibet fuerint in manibus, ſic tamen, ut non pereant: & ſi longè ab Eccleſia aliquis fuerit, ut ad opus Dei per horas Cano-

(b) Pſal. CXL. (c) Pſal. CXXXI, 3. (d) Pſal. LXXV. (e) Pſal. CXL, 3.

nicas occurrere non poſſit, agat opus Dei cum tremore Divino, ubi tunc fuerit. Et prævideat cuſtos Eccleſiæ, ut illa ſigna horis competentibus ſonentur. Et caveant Canonici, ut non pompaticè, aut inhoneſtè, aut incompoſitè, aut ſuperbè intrent, aut ſtent, aut ſedeant, in Eccleſiam.

CAPUT XXV.

De diligentia pſallendi.

Ubique credimus Divinam eſſe præſentiam, & oculos Domini ſpeculari bonos & malos, maximè tamen hoc ſinè aliqua dubitatione credamus, cùm ad opus Divinum aſſiſtimus: ideo ſemper memores ſimus, quod ait Propheta: *Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore.* (a) Et iterum: *Pſallite ſapienter.* (b) Et: *In conſpectu Angelorum pſallam tibi.* (c) Ergo conſideremus, qualiter oporteat in conſpectu Divinitatis & Angelorum ejus eſſe, & orare; & ſic ſtemus ad pſallendum, ut mens noſtra concordet voci noſtræ. Nam ſi cum bonis hominibus vel potentibus volumus aliqua ſuggerere, non præſumimus nisi cum humilitate & reverentia; quantò magìs Dominus univerſorum à nobis cum humilitate & puritate ſupplicandus eſt?

CAPUT XXVI.

De eo, quòd non pompaticè ſtandum eſt in Eccleſia.

Mox autem audito ſigno omnes Canonici feſtinent ad Eccleſiam, & non pompaticè, aut inhoneſtè, vel incompoſitè, ſed cum Dei timore ingrediantur eam. Nec cum baculis, aut camputis, aut fuſtibus in choro, exceptis debilibus, ſed religioſè illis ſtandum & pſallendum eſt. Sunt enim quidam Clericorum, qui in ſæcularibus negotiis & diſceptationibus penè totum infatigabiliter deducunt diem, & mox ut Eccleſiam ad Divinum officium peragendum intraverint, ità fatigati videntur, ut nec orationi vacare, nec ad pſallendum ſtare queant, ſed potiùs ſedentes, non Divinis, ſed vanis ſolent inſtare loquelis, & ſæcularia verba, & (quod dictu nefas eſt) turpia & obſcœna invicem proferunt. Oportet námque, ut ab his, qui id faciunt, & ab illis, qui eos fortè imitari volunt, iſte execrabilis uſus radicitùs evellatur; ſecundùm ſententiam Domini dicentis: *Domus mea, Domus orationis vocabitur.* (d)

CAPUT XXVII.

De proficiſcentibus in itinere.

Quicumque ex Clero in itinere cum Epiſcopo, vel cum alio proficiſcuntur, ordinem ſuum, in quantum iter, vel ratio permiſerit, non negligant. Et non eos debent præterire horæ conſtitutæ tam de officiis Divinis, quàm aliunde.

CAPUT XXVIII.

De his, qui in quibuſdam levioribus culpis delinquunt.

Si quis ex Clero ad opus Dei vel ad menſam tardè occurrit, aut pro aliqua cauſa ſenior ſuus pſalmodiam vel miſſas cantare ordinaverit, & hoc minimè impleverit: & ſi fregerit quidpiam aut perdiderit, vel aliquid exceſſerit; & non veniens continuò ante Epiſcopum, aut ante eos, qui ſub eo ſunt, ipſi ultro ſatisfecerit, vel celaverit delictum ſuum; dum per alium cognitum fuerit, majori ſubjaceat emendationi; nam ſi ipſe ſponte confeſſus fuerit, leviori ſubjaceat emendationi, ſecundùm modum culpæ: qui módus correptionis in Epiſcopi, aut in illius judicio, qui ſub eo eſt, pendeat?

Qui in levioribus culpis deprehenſus fuerit, in illa die privetur à menſa participatione, & in oratorio pſalmum aut antiphonam non imponat, nec lectionem recitet. Refectionem cibi poſt Clerorum refectionem accipiat, ut ſi verbi gratià Cleri reficiunt horâ ſextâ, ille nonâ: ſi Cleri nonâ, ille veſperâ.

CAPUT XXIX.

De gravioribus culpis.

Si quis Clerus in ordine Canonico gravioris culpæ crimen commiſerit, id eſt, homicidium, fornicationem, adulterium, furtum, vel his ſimilia, ex principalibus vitiis, corporali caſtigationi ſubjaceat primitùs. Deinde quanto tempore voluerit Epiſcopus, vel qui ſub eo ſunt, carcere vel exilio puniatur, ſciens illam terribilem ſententiam Apoſtoli Domini dicentis: *Tradere hujuſmodi hominem in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini.* (e) Et dum in ipſo carcere fuerit, nullus ei ex Clero in ullo jungatur conſortio, neque in colloquio, niſi cui Prior juſſerit;

(a) Pſal. II. (b) Pſal. XLVI. (c) CXXXVII. (d) Matth. XXI. (e) I. Cor. V.

rit; & hic ſolus perſiſtet in pœnitentia luctuum, quamdiu Priori viſum fuerit.

Egreſſus de carcere, ſi Epiſcopo, vel his, qui ſub eo ſunt, viſum fuerit, agat adhuc publicam pœnitentiam, id eſt, ſuſpendatur ab oratorio, ſimul & à menſâ; & omnibus horis Canonicis veniat ante oſtium Eccleſiæ, ubi Prior juſſerit, jacens proſtrato omni corpore ſuo, ante ipſum limitem Eccleſiæ, uſque dum ingrediuntur omnes, & poſtea erigit ſe, ſtet foras Eccleſiæ ante ipſum oſtium, & impleat ibi officium ſuum in quantum poteſt; & jacens, vel ſtans ante ipſum limitem, cum nullo homine. Egredientibus de Eccleſia, ſimiliter proſtratus jaceat, uſque ad dum omnes fuerint egreſſi foras.

De abſtinentia quamdiu vel qualiter Epiſcopo, vel his, qui ſub eo ſunt, viſum fuerit, menſurâ, vel horâ, quâ ei viderint competere, neque à quoquam benedicatur, uſque dum reconcilietur.

CAPUT XXX.

De Reconciliatione pœnitentis capitale crimen.

Ordo pœnitentiam agentis publicam hic eſt: Suſcipies eum quartâ ferîâ manè in capite quadrageſimæ, id eſt *in capite jejuniorum*, & cooperies eum cilicio, & orabis pro eo; & includes eum uſque in cœnam Domini: qui eodem die præſentetur in gremio Eccleſiæ, qui dum vocatus venerit ad reconciliandum ante Epiſcopum, vel Clerum, cum omni humilitate proſtrato omni corpore ſuper terram ante abſidiam, petat ab omnibus veniam, & Epiſcopus, vel qui ſub eo eſt, det orationes ſuper eum ad reconciliandum in quinta feriâ cœnæ Domini.

CAPUT XXXI.

De Confeſſionibus.

Hortatur nos Scriptura dicens: *Revela Domino viam tuam,* (f) *& ſpera in eum.* Item dicit: *Confitemini Domino, quoniam in ſæculum miſericordia ejus.* (g) Item: *Delictum meum cognitum tibi feci, & injuſtitias meas non abſcondi.* (h) Item: *Confitebor adverſus me injuſtitias meas Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei.* (i) Et iterum: *Confitemini alterutrum peccata* (k) *veſtra*, & delcantur. Et alibi: *Qui abſcondit ſcelera ſua,* (l) *non dirigetur: Qui autem ea confeſſus fuerit, ſalvabit animam ejus à morte:* Et Dominus in Evangelio ait: *Agite pœnitentiam,* (m) *appropinquavit enim Regnum Cælorum.* Neceſſe eſt, ut dum modò ſuadente diabolo multa contra voluntatem & præceptum Dei commiſimus, per veram humilitatem & confeſſionem emendemus pœnitentes, ſicut Sancti Patres conſtituerunt; & deinceps cùm aliqua cogitatio mala in cor, ſuadente diabolo, venerit, citò Epiſcopo, vel Priori confiteatur; ut per veram confeſſionem & pœnitentiam, Regnum Dei habere mereamur. Nimis enim imprŏbus eſt, qui ante Dei oculus peccat, & homini confiteri erubeſcit.

CAPUT XXXII.

Ordo ad Pœnitentiam accipiendam, & confeſſionem faciendam.

Hæc eſt oratio Pœnitentiæ & Confeſſionis noſtræ, quæ coram Deo & Sacerdotibus ejus à nobis pariter agendæ ſunt, id eſt, in uno quoque annu tribus vicibus, id eſt, in tribus quadrageſimis populus fidelis ſuam confeſſionem ſuo Sacerdoti faciat, & qui plus fecerit, meliùs faciat. Monachi in unoquoque Sabbato confeſſionem faciant cum bona voluntate, Epiſcopo, aut Priori ſuo. Quando volueris confeſſionem facere peccatorum tuorum, viriliter age, & noli erubeſcere, quia inde venit indulgentia, & ſinè confeſſione non eſt indulgentia.

Imprimis proſterne te humiliter in conſpectu Dei in terra ad orationem, & roga Beatam Mariam cum Sanctis Apoſtolis & Martyribus, & Confeſſoribus, ut ipſi intercedant pro te ad Dominum, & Deus omnipotens dignetur tibi dare ſapientiam perfectam, & ſcientiam, & intelligentiam veram, ad confitendum peccata tua. Et poſtea ſurge cum fiducia, & vera credulitate, & dic illi: Serve Dei, credis in Deum Patrem omnipotentem creatorem cœli & terræ?

Reſpond. Credo.

Interrog. Credis in Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum?

Reſpond. Credo.

Interrog. Credis, quòd iſtæ tres Perſonæ, quomodo diximus, Pater & Filius & Spiritus Sanctus, tres Perſonæ ſint, & unus Deus?

Reſpond.

(f) Pſal. XXXVI, 4. (g) Pſal. CV, 1. (h) Pſal. XXXI, 5. (i) Ibid. 6. (k) Jacob. V, 16. (l) Prov. XXVIII, 13. (m) Matth. III, 2.

Reſpond. Credo.

Interrog. Credis, quòd in ipſa carne, in qua nunc es, recipere habes, quod egiſti, & quod egeris, ſive bonum, ſive malum?

Reſpond. Credo.

Interrog. Credis reſurrectionem, & vitam æternam eſſe tibi poſt mortem?

Reſpond. Credo.

Interrog. Vis dimittere omnia mala illis omnibus, qui in te peccaverunt; ut Deus tibi dimittat omnia peccata tua? dicente eodem Domino in Evangelio: *Si remiſeritis hominibus peccata eorum, remittentur vobis peccata veſtra.*

Reſpond. Volo.

Et poſtea require eum diligenter, ſi ſunt ſecum opera mala, quæ ſeparant hominem (ùt ait Apoſtolus) à regno Dei. Hæc ſunt mala cogitatio, malus ſermo, & otioſus, odium, invidia, detractio, maledictio, convitium, turpiloquium, ſcurrilitas, diſſimulatio, adulatio, murmuratio, cupiditas carnalis, elatio, deſidia, pigritia, inhonoratio, bonorum inhonoratio, cognatorum inhonoratio, dicrum Dominicorum & Sanctorum ſolemnitatum ignorantia, iracundia, avaritia, falſa teſtificatio, ſomnolentia, intemperantia in cibis, rapina, gula, ebrietas, comeſſatio, fornicatio, adulterium, ſacrilegium, ſuperbia, perjurium, furtum, homicidium, & his ſimilia. Et poſtquam confeſſus fuerit ſua peccata, ſi vult dimittere ea, da ei pœnitentiam, & ſi non vult, non da ei pœnitentiam, quia non potes: & ſi vult dimittere ipſa peccata, fac ei confiteri ea, & ad ultimum dicere: *Multa ſunt peccata mea in factis, in verbis, in cogitationibus;* tunc da illi pœnitentiam canonicè menſuratam; & poſtea effunde ſuper eum orationes & preces.

Cavendum eſt utique, ne hi, qui in gravibus peccatis incidunt, & hi, qui in levioribus quibuſdam delinquunt: æqualiter judicentur: ſed ſecundùm morbum adhibenda eſt medicina.

CAPUT XXXIII.

De Excommunicatione culparum.

Si quis Clericus contumax, àut inobediens, aut ſuperbus, aut ebrioſus, aut detractor, aut rebellis, aut bilinguis, aut fornicator, aut contradictor, aut contentioſus, aut raptor, aut fur, aut murmurator, aut increpator, aut indicti jejunii transgreſſor, aut juxta crucem ſtandi & adorandi contemptor, aut in aliquod contrarium ſiſtens, aut præceptis Epiſcopi, vel eorum, qui ſub eo ſunt, contemptor fuerit, & ſuâ voluntate veniam non petierit, hic ſecundùm Domini præceptum admoneatur, ſemel & bis, & ter ſecreto à ſenioribus ſuis; & ſi ſe non emendaverit, objurgetur publicè coram omnibus.

Si verò neque ſic ſe correxerit, excommunicationi ſubjaceat. Si autem improbus eſt, aut minùs intelligens, aut incorrigibilis, vindictæ corporali ſubdatur.

CAPUT XXXIV.

De Quadrageſimæ Obſervationibus.

Licèt omni tempore vita Chriſtianorum ſimplex debeat eſſe & ſobria: maximè tamen religioſis mentibus convenit, ut his diebus continentiùs vivant, & ſedulâ ſervitute adhærere Deo contendant. Ideóque decernimus, ut in illis quadraginta diebus ante Paſcha cum omni puritate mentis & corporis noſter Clerus, Deo jubente, in quantum poterit, ſe cuſtodiat. De cibi autem & potûs perceptione, in quantum Deus auxilium dederit, parcitatem habeat; id eſt, ut quotidie, exceptis diebus dominicis, à capite Quadrageſimæ, uſque ad Paſcha ſanctùm, poſt dictam Veſperam in Refectorio reficiat, & ab illis cibis ſe abſtineat, vel potu, ſicut Epiſcopus, vel qui ſub eo ſunt, cum ratione conſtituerint. Et alibi neque in ipſa Civitate, neque in Monaſteriis, neque in quibuslibet locis, neque in Domibus propriis, his quadraginta diebus reficiant, niſi ubi horâ competente ad cibum ſuum accipiendum, pro utilitatis causâ longè fuerint, & adeſſe cum fratribus non potuerint.

Lectioni verò Clerici in his quadraginta diebus, exceptis diebus Dominicis ſuis, à Primâ dictâ uſque ad Tertiam plenam vacent, & foras clauſtra, niſi neceſſe fuerit, non egrediantur; niſi Epiſcopus, vel qui ſub eo eſt, judicaverit, ut fiat, quod ſiendum eſt. Et poſt Tertiam tunc temporis Capitulum habeant; & poſtea faciant, quod congruum fuerit, ſive in legendo, ſive in operando.

CAPUT XXXV.

De temporibus, in quibus ſemel aut bis in die Clericis reficiendum eſt.

A Paſcha autem uſque ad Pentecoſten bis in die Canonici reficiant, & carnem manducandi licentiam habeant (niſi pœnitentes) præter tantùm quartam, ſextámque feriam.

A Pentecoſte verò uſque ad nativitatem Sancti Joannis Baptiſtæ, ſimiliter bis in die reficiant, & carne abſtineant. A Nativitate verò Sancti Joannis uſque ad tranſitum Sancti Martini, ſicut antea bis in die reficiant, quartâ & ſextâ feriâ à carne abſtineant.

Ab ipſo tranſitu Sancti Martini uſque ad Natalem Domini à carne omnes abſtineant, & uſque ad nonam jejunent, & omnibus his diebus in refectorio reficiant. Et poſt Natalem Domini uſque ad caput quadrageſimæ ſecundâ & quartâ, & ſexiâ feriâ in refectorio ad nonam reficiant. Reliquis his diebus duabus vicibus in refectorio reficiant; carne verò quartâ & ſextâ feriâ his temporibus abſtineant. Et ſi dies feſtus in his diebus feriis talis venerit, ſi permiſerit Prior, carnem manducent, pro infirmitate.

CAPUT XXXVI.

De Feſtivitatibus Sanctorum.

Illud intimare complacuit, ut nos & Clerus noſter, feſtivitatibus Domini, & Sanctæ Mariæ, vel duodecim Apoſtolorum, ſeu reliquorum Sanctorum, quorum uſus eſt in iſta Provincia, annis ſingulis celebrare (in quantum Deus poſſibilitatem dederit) officium Divinum die noctúque procuremus. Et Epiſcopus, vel qui ſub eo eſt, in Nativitate & Epiphaniâ Domini & Paſcha, & clauſo Paſchæ, & Aſcenſione Domini, & Pentecoſte, & feſtivitatibus Sanctorum Provinciæ ſuæ in domo ſuâ ad ipſos Cleros refectionem faciat, ſi præſens eſt: ſi abſens eſt, his diebus tunc in refectorio habeant refectionem ſufficienter, ſicut ſuperiùs ſcriptum eſt. Et poſtquam de refectorio exierint, in caminadâ bibant duabus vicibus, aut tribus: qualiter conſolatio ſit, & ebrietas non dominetur.

Aliis verò diebus feſtis, ſicut moris eſt Eccleſiæ, juxta quod meliùs Prælati poſſunt, Clericis ſuis cibum potúmque miniſtrent. Et illud interea caveant Prælati, ne id, quod dare debent, aut poſſunt, qualibet diſſimulatione, aut tenacitate ſubditis ſubtrahant; ne paupertatis occaſione compulſi, per diverſa vagari, ac ſe turpibus implicari negotiis cogantur; relictóque Eccleſiaſtico Officio, incipiant indiſciplinatè vivere, & propriis voluptatibus deſervire: & Prælati, qui eis neceſſaria largiendo à Domino remunerari poterant, diſtrictè & ſeverè judicentur.

CAPUT XXXVII.

Ut non præſumat aliquis alterum cædere, aut excommunicare.

Vitetur in hoc ordine Canonico omnis præſumptionis occaſio, id eſt, ut nulli liceat quemquam parem ſuum excommunicare aut cædere, quamvis aliquis ſuâ præſumptione ipſum ad hoc incitet: non eſt ſuum advindicare, aut in verbis aut in factis; ſed ad Priorem veniat, & ille ſecundùm ordinem ipſam cauſam definiat. Et qui hoc facere præſumpſerit, ab Epiſcopo, vel ab eo, qui ſub eo eſt, judicetur.

CAPUT XXXVIII.

Ut in Congregatione Canonicorum nulli liceat alterum defendere.

Omnibus modis cavendum eſt, ut pro nullâ occaſione: alter præſumat alium defendere: nec quaſi parentelæ obtentu, aut aliquâ amicitiâ, aut familiaritate id à Canonicis præſumatur; quia gravis occaſio ſcandalorum in congregatione ex hac cauſâ ſolet oriri. Quod ſi quis transgreſſus fuerit, à Priore acriùs coërceatur, ut cæteri timorem habeant.

CAPUT XXXIX.

De Zelo bono, quem debent ſervi Dei habere invicem.

Sicut eſt Zelus amaritudinis malus, qui ſeparat à Deo, & deducit ad infernum; itâ eſt Zelus bonus, qui ſeparat à vitiis, & ducit ad Deum, & ad vitam æternam. Hunc ergo Zelum ferventiſſimo amore exerceant ſervi Dei: id eſt, ut honore ſe præveniant invicem, & infirmitates ſuas ſive corporum ſive morum, patientiſſimè tolerent. Et ſi

qua

qua vitia reperta fuerint, reprimenda ſunt, & caſtigatio adhibenda eſt, cum his à quibus hoc eſt commiſſum (ùt ait Apoſtolus) . . exiſtant, qualiter vitia ſi orta fuerint, poſſint deſtruere, & ad meliorem ſtatum unumquemque provocare: quia ſcriptum eſt; *Qui diligitis Dominum, odite malum.* (a) *Nam qui diligit iniquitatem, odit animam ſuam.* Nam ille animam ſuam benè diligit, qui ſe cuſtodit, & alios ad exemplum bonæ converſationis, & verbis & operibus trahit.

CAPUT XL.

De infirmis Canonicis.

Si aliquis ex Clero infirmatur, Epiſcopus, vel qui ſub eo eſt, habeat maximam curam de illo: & caveat, nè negligatur infirmus; ſed ſicut reverà Chriſto, ità ei ſerviatur. Quibus infirmis ſint manſiones deputatæ rationabiliter diſpoſitæ, condignæ, aptæ, ubi eſſe poſſint; & ſit unus ex Clero deputatus, timens Deum, qui circa infirmum curam gerat de omnibus neceſſitatibus ejus: & habeat ſolatium, ſi opus eſt, juxta quod conſtituerit Prior; & ſciat, ſi bene miniſtraverit, gradum bonum ſibi à Deo acquiri.

Sed & ipſe infirmus conſideret in honore Dei ſibi ſerviri, & non ſuperfluitate ſuâ contriſtet ſervientem ſibi. Et hoc indicendum eſt, quod infirmo liceat omni horâ cibum & potum ſumere, quando deſideraverit, vel poſſit, ſi opportunè non poſſit.

CAPUT XLI.

De veſtimentis & calceamentis Clericorum.

Illa dimidia pars Cleri, qui ſeniores fuerint, annis ſingulis accipiant cappas novas, & veſtes laneas novas, & veteres quas præterito acceperunt, ſemper reddant, dum accipiunt novas. Et alia pars dimidia Cleri illas cappas & veſtes veteres, quas illis ſeniores ſui ſingulis annis reddunt, accipiant. Et illi ſeniores illas cappas & veſtes, quas reddere debent, non commutent. Et unuſquiſque Cleri ſenioris annis ſingulis tres campſiles accipiunt; & unuſquiſque Cleri junioris annis ſingulis duas campſiles accipiunt. Calceamenta verò omnis Clerus annis ſingulis, pelles buccinas, & ſolas, paria quatuor accipiunt. Et veſtimenta in tranſitu Sancti Martini, & campſiles in Paſcha, & calceamenta in Kalendis Septembribus habeant.

CAPUT XLII.

De Eleëmoſynis accipiendis.

Si aliquis uni Sacerdoti pro Miſſâ ſuâ, vel pro Confeſſione, aut Clerico pro Pſalmis & Hymnis, ſeu pro ſe ipſo, ſeu pro quolibet caro ſuo, aut vivente aut mortuo, aliquid in eleëmoſynâ dare voluerit; hoc Sacerdos, vel Clericus à tribuente accipiat, & exinde, quod voluerit, faciat. Si autem à tribuente ad omnes Sacerdotes aliquid in eleëmoſynâ datum fuerit, hanc eleëmoſynam communem habeant, & pſalmodiam, vel miſſas pro illo miſericorde faciant.

CAPUT XLIII.

De menſurâ Sacerdotibus de eleëmoſynis accipiendâ, faciendâ.

Nimis grave eis eſſe exiſtimamus, ſi tam ingentium onera peccantium ſolis illis Sacerdotibus contigerit portare, quia faciliùs Dei miſericordiam plures impetrant, quàm unus, quia unuſquiſque de propriâ conſcientiâ ſuâ debet metuere, quantò magis de alienis peccatis, ſupra vires non debet ſibi ſarcinam peccatorum cumulare.

CAPUT XLIV.

De cura, quam in populo ſibi commiſſo debent habere Clerici.

Cavendum nobis eſt, ne in periculum per noſtram negligentiam, & ità dixerim, abſque baptiſmo, & confirmatione, & confeſſione & prædicatione, in quadam ſecuritate poſitus incurrat noſter populus. Unde conſtituimus, ut bis in menſe per totum annum, de quinto decimo, in quinto decimo, verbum ſalutis ei prædicetur; qualiter ad vitam æternam, Deo auxiliante, perveniat. Et ſi omnibus Feſtis & Dominicis diebus aſſidua fuerit prædicatio, utilior eſt: & juxta quod intelligere vulgus poſſit, ità prædicandum eſt.

CAPUT XLV.

Cui committi debeant ſtipendia pauperum?

Evangelicis atque Apoſtolicis inſtruimur

O 3

(a) Pſal. LXXXXV. 10.

mur documentis, in colligendis hoſpitibus: & ideo ante omnia operam debere dare, ut meritò de nobis à Domino dicatur: *Hoſpes fui, & collegiſtis me.* (b) Proinde oportet, ut Prælati Eccleſiæ, præcedentium Patrum Exempla ſectantes, aliquod præparent receptaculum, ubi pauperes colligantur, & de rebus Eccleſiæ tantum ibidem deputent, unde ſumptus neceſſarios juxtà poſſibilitatem rerum habere valeant, exceptis decimis, quæ de Eccleſiæ villis ibidem conferuntur. Sed & Canonici tam de frugibus, quàm etiam de omnibus eleëmoſynarum oblationibus, in uſus pauperum decimas libentiſſimè ad ipſum conferant hoſpitale. Et boni teſtimonii frater conſbtuatur, qui hoſpites, & peregrinos mendicantes, utpote Chriſtum in illis ſuſcipiat, eiſque neceſſaria libenter pro viribus adminiſtret: qui etiam ea, quæ in uſus pauperum cedere debent, nequaquam in ſuos uſus reflectat; nè cum Juda loculos Domini furante ſententiam damnationis excipiat.

Et Prælati cavere debent, ne curam pauperum parvi pendant. Et Clerici, ſi aliis temporibus nequeunt, ſaltem quadrageſimali tempore, pedes pauperum in competenti lavare debent hoſpitali, juxta illud Evangelicum: *Si ergo Dominus & Magiſter lavi vobis pedes*, (c) *quantò magis vos debetis alter alterius lavare pedes*, & cætera. Quapropter expedit, ut in competenti loco hoſpitale ſit pauperum, ubi perfacilis ad illud veniendi conventus fieri poſſit fratrum. Quòd ſi is, cui hoſpitale commiſſum eſt, curam pauperum neglexerit, eorúmque res in ſuos uſus retorſerit; quanquam Divinâ ultione dignus ſit, ſeveriùs tamen, quàm cœteri delinquentes, à Præpoſitis judicandus, & à miniſterio removendus: nec immeritò; quippe qui & pretia peccatorum, & alimenta pauperum, & theſaurum cœlo recondendum, ſuis aptavit uſibus.

CAPUT XLVI.

De Præpoſitis.

Quamvis omnes, qui præſunt, Præpoſiti ritè dicantur, uſus tamen obtinuit eos vocari Præpoſitos, qui quamdam prioratûs curam ſub aliis Prælatis gerunt. Hi tamen, qui juxta morem hunc Præpoſiti vocantur, tales & tam ſtrenui conſtituendi ſunt, qui vitæ probabilis ſint, & ea, quæ ſibi injuncta ſunt, fideliter, humiliterque expleant, & pro eo, quòd aliis Prælati ſunt, nequaquam parvi pendant canonica inſtituta; ſed quantò plùs implicantur in fratrum curis, tantò magis ſtudeant cœleſtibus obtemperare monitis. Debent igitur cunctæ congregationi utiles eſſe, & de miniſterio ſibi commiſſo fideliter prodeſſe; Ea verò, quæ fratribus dare debent, cum charitate tempore opportuno incunctanter præbeant, quatenus à Domino de fideli adminiſtratione gradum bonum ſibi acquirant.

CAPUT XLVII.

Quales vice Prælatorum in congregatione fungi debeant.

Oportet Eccleſiæ Prælatos, ut de congregatione ſibi commiſsâ tales eligant, boni teſtimonii fratres, in quibus onera regiminis ſecurè poſſint partiri. Quibus etiam talem conferant dignitatem, ut vice illorum fungentes, & inobedientes canonicâ cenſurâ corripere, & obedientes hortando ad meliora valeant provocare. Non conſtituendi ſunt perſonaliter, aut eo ordine, quo in collegio fratrum admiſſi ſunt, ſed ſecundùm vitæ meritum, & ſpiritualium donorum prærogativam: qui & in congregatione aſſidui ſint, & fratrum curam pervigili ſtudio gerant: & ſicut alios præcedunt Magiſterio, ità nimirum innocentis vitæ informent exemplo, ut juxta Apoſtolum, exemplo ſint cæteris in verbo, in converſatione, in charitate, in fide & caſtitate &c.

Qui etiam, ſi prioratûs ſui causâ intumeſcere cœperint, & curæ fratrum nihil propenderint, & ſi crebrò incorrigibiles exſtiterint; à miniſterio propellantur, aliique in loco illorum, qui ſtrennuè peragere poſſint, conſtituantur.

CAPUT XLVIII.

De pueris nutriendis, cuſtodiendiſque.

Solerter Rectores Eccleſiarum vigilare oportet, ut pueri & adoleſcentes, qui in congregatione ſibi commiſſa nutriuntur, vel erudiuntur, ità jugibus Eccleſiaſticis diſciplinis conſtringantur; ut eorum laſciva ætas, & ad peccandum valde

(b) Matth. XXV, 35. (c) Joan. XIII, 14.

valde proclivis, nullum poſſit reperire locum, quo in peccati facinus proruat. Quapropter in hujuſmodi cuſtodiendis, & ſpiritaliter erudiendis, talis à Prælatis conſtituendus eſt vitæ probabilis frater, qui eorum curam ſummâ gerat induſtriâ, eóſque ità arctiſſimè conſtringat, qualiter Eccleſiaſticis doctrinis imbuti, & armis ſpiritalibus induti, & Eccleſiæ utilitatibus decenter parere, & ad gradus Eccleſiaſticos quandoque dignè poſſint promoveri.

Libuit præterea ob ædificationem congruam, & inſtructionem negotii, de quo agitur, quamdam Sanctorum Patrum ſententiam huic operi inſerere, quæ ità ſe habet: " Prona eſt enim omnis " ætas ab adoleſcentia in malum. Quisquis autem in Clero puberes, aut adoleſcentes exiſtunt, omnes in uno conclavi atrii commorentur, ut lubricæ ætatis annos, non in luxuriâ, ſed in diſciplinis Eccleſiaſticis agant, deputati probatiſſimo ſeniori, quem & Magiſtrum doctrinæ, & teſtem vitæ habeant, & cœtera." (*) His ità præmiſſis, oportet, ut probatiſſimo ſeniori pueri ad cuſtodiendum, licet ab alio erudiantur, deputentur. Frater verò, cui hæc cura committitur, ſi eorum curam parvi penderit, & aliud, quàm oportet, docuerit, aut his aliquam cujuſlibet læſionis maculam ingeſſerit; ſeveriſſimè correptus ab officio amoveatur, & fratri alii hi committantur, qui eos & innocentis vitæ exemplis informet, & ad opus bonum peragendum excitet.

CAPUT XLIX.

Ut omnes Canonici ad Completorium conveniant.

Expletis religioſiſſimo obſequio horis competentibus diurnis officiis, ab omnibus Canonicis, dato ſigno, devotiſſimè ad Completorium veniendum eſt, incipiente nocte: quo Completo non oportet, ut epulis, & potationibus, vaniſque inſerviant loquelis; ſed his penitùs poſtpoſitis humiliter & honeſtè; dormitorium petant, & nequaquam duo in uno lecto, ſed ſinguli in ſingulis lectis quieſcant. Lucerna quoque in eodem dormitorio noctis tempore jugiter ardeat. Nihil denique inhoneſtum, aut indecens in dormitorio geratur ab aliquo: nec quiſpiam aliquem inquietare præſumat, nec ad verba inutilia, & otioſa prorumpere cogat. Hujus Capituli contemptor ſpecialiter à Prælatis & Magiſtris ſeveriſſimè corripiatur.

CAPUT L.

De Cantoribus.

Studendum ſumopere Cantoribus eſt, ne donum ſibi divinitus collatum vitiis fœdent, ſed potiùs illud humilitate & ſobrietate, & caſtitate, & cœteris Sanctarum virtutum ornamentis exornent: quorum melodia animos populi circumſtantis ad memoriam, amorémque cœleſtium non ſolùm ſublimitate verborum, ſed etiam ſuavitate ſonorum, quæ dicantur, erigat. Cantorem autem, ſicut traditum eſt à Sanctis Patribus, & voce & arte præclarum, illuſtrémque eſſe oportet, ità ut oblectamento dulcedinis animos incitet audientium, &c. Cantores itaque non propter donum ſibi collatum ſe cæteris ſuperbiendo præferant, ſed humiliter ſocios exhibeant. Et providendum eſt illis, quando temperatè, quando ſubmiſſè Divinum agatur officium; ſcilicet ut ſecundùm numerum Clericorum, & officii qualitatem, & temporis prolixitatem tantùm protendant, & voces moderentur cœterorum. Sonum etiam vocalilium Literarum benè, & ornatè proferant.

Hi verò qui hujus artis minùs eapaces ſunt, donec erudiantur meliùs, convenit ut ſileant, quàm cantare volendo, quod neſciunt, aliorum voces diſſonare compellant. Pſalmi namque in Eccleſia non curſim, aut in excelſis, atque inordinatis, ſeu intemperatis vocibus, ſed planè & lucidè cum compunctione cordis recitentur: ut & recitantium mens illorum dulcedine paſcatur, & audientium aures illorum pronuntiatione demulceantur: quoniam quamvis cantilenæ ſonus in aliis officiis excelſâ ſoleat fieri voce, in recitandis tamen Pſalmis hujuſcemodi vitanda eſt vox.

Conſtituantur interea ſeniores fratres, probabilioris ſcilicet vitæ, qui tempore ſtatuto viciſſim cum Cantorum ſcholâ ſint: ne hi, qui diſcere debent, aut otio vacent, aut inanibus, & ſupervacuis fabulis inſtent. Si verò Cantores ſuperbi extiterint, & artem, quam divinitùs adjuti didicerint, aliis inſinuare renuerint,

(*) Concil. Tolet. IV. C. 23.

nuerint; graviter, ac ſeverè judicentur, ut emendati atque correcti, talentum ſibi à Deo quidem collatum, aliis erogare procurent.

CAPUT LI.

Quales ad legendum & cantandum in Eccleſia conſtituendi ſint.

Tales ad legendum, & cantandum, & Pſallendum in Eccleſia conſtituantur, qui non ſuperbè, ſed humiliter, debitas Domino laudes perſolvant, & ſuavitate lectionis, ac melodiæ doctos demulceant, & minùs doctos erudiant; plúſque velint in lectione, vel cantu populi ædificationem, quàm popularem vaniſſimam adulationem. Qui verò hæc doctè peragere nequeunt, erudiantur priùs à Magiſtris, & inſtructi hæc adimplere ſtudeant, ut audientes ædificent.

CAPUT LII.

Modus Correptionis.

Quamquam contemptores Canonicarum inſtitutionum Epiſcopali præcipuè judicio plectendi ſint, juxta modum culparum, ùt ſuprà retulimus, extendenda eſt correptionum. Et hæc omnia jure in Prælatorum pendent judicio, quo diſcretiſſimè temperanda ſunt: neceſſe eſt enim, ut iidem Prælati circa delinquentes medici peritiſſimi imitentur factum, ſcilicet ut adhibitâ magnæ diſcretionis curâ, quid cuíque congruat, quìdve conveniat, adhibeant: ſummopere perpendentes, ut juxta quantitatem vulnerum, exhibeant fomenta curationum; quatenus nec alteri dent, quod noceat, nec alteri ſubtrahant, quod juvet.

Omiſſis igitur his, quorum ætati delinquenti parcitum non eſt, ſed potiùs eorum latera, ne indureſcant, virgis aſſiduè tundenda ſunt; qualiter erga cœteros delinquentes juxta authoritatem Divinam, & Sanctorum Patrum exemplum, traditionéſque id fieri oporteat, ſtrictim brevitérque oſtendatur.

Si quis frater in congregatione Canonicâ conſtitutus, horas Canonicas frequentare neglexerit, Eccleſiámque non religioſè, ſed pompaticè, vel incompoſitè intraverit, & opus Dei negligenter exequutus fuerit, ad collationem venire diſtulerit, obedientiam à Magiſtro ſibi injunctam agere recuſaverit, in legendo & cantando, vel in cœteris Eccleſiaſticis diſciplinis, juxta vires ſtudium non exhibuerit, ad menſam non neceſſitate, ſed vitio, tardè occurrerit, è clauſtris ſinè licentiâ exierit, per licentiam verò egreſſus extra conſtitutum ſibi placitum moras fecerit, in plateis ire, aut in biviis reſidere tentaverit, in dormitorio aliquid indecens, aut inhoneſtum verbis, aut actibus perpetraverit, alicubi, niſi in dormitorio cum cœteris, abſque cauſâ inevitabili dormire præſumſerit: fratribus charitatis officio obedienter ſervire neglexerit, diſcordiam, quam Scriptura Dei deteſtatur, inter fratres ſeminaverit, & huic inſtutioni contumax, aut ſuperbus, aut murmurans exſtiterit, & cœtera hujuſcemodi agere tentaverit; hic primò ſecundùm Domini præceptum non ſolùm, & ſecundò, & tertiò, quinimò crebriùs admoneatur; & ſi his admonitionibus non ceſſerit, publicâ objurgatione corripiatur. Quod & ſi his reniſus fuerit, cœteris ſibi alimentis interdictis, pane tantùm uſque ad dignam ſatisfactionem utatur, & aquâ. Si verò nec ſic correxerit, ſeparetur à menſa & à ſocietate fratrum, & à choro pſallentium removeatur, & ſeorſim in loco hujuſcemodi negligentibus à Prælatis conſtituto ſtare cogatur, ut ſaltem rubore ſequeſtrationis emendetur.

Dein ſi his modis incorrigibilis exſtiterit, & ætas permiſerit, ut ait Salomon, *Stultus verbis non corrigitur*; (*d*) Congrua ei verberum adhibeatur caſtigatio, ſecundùm Beati Gregorii ſententiam: „ Qui jubentis verba non audit, „ verberibus admoneatur; ut ad bona „ deſideria pœnæ trahant, quem præ„ mia non invitant. „ Cœterùm ſi talis fuerit, quem aut ætas, aut qualitas perſonæ verberari non ſiverit, publicâ objurgatione & jejuniorum aſſiduâ afflictione, & ſequeſtrationis rubore hujuſmodi corripiatur, uſque ad dum dignâ pœnitentiæ ſatisfactione veniam conſequatur. Si verò uterque, & qui flagellatur, & quem flagellari ætas aut qualitas perſonæ prohibet, adhuc incorrigibiles exſtiterint, ſit locus intra clauſtra Canonicorum, ſicut multis in locis noſcitur eſſe, quo ad tempus retrudantur, & ſecundùm modum culpæ caſtigentur, ſecundùm Apoſtolum: *Traditi Satanæ in inte-*

(*d*) Prov. XVIII, 2.

interitum carnis, (e) *ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini.* Quòd ſi etiam tot ſaluberrimis admonitionibus & caſtigationibus necdum paruerint, fiat pro eis ab omni congregatione communis oratio, ut poſtremò ſanentur à Domino. Si prorſus inemendabiles & incorrigibiles apparuerint, ne per plures eorum dira ſerpant contagia; neceſſe eſt, ut à cæterorum ſocietate, utpote oves morbidæ, ſeparati, antè præſentiam deducantur Epiſcopi. Si verò quis in Collegio Canonicorum criminalem culpam admiſerit, huic nulla eſt danda dilatio, quin aut ſponte pœnitentiam pro admiſſo crimine gerat, aut ſi id agere reſultaverit, coram Epiſcopo deducatur, ut ab eo publicâ multetur pœnitentiâ. Meminiſſe enim oportet Rectores, quòd columba in Divinis Scripturis Eccleſia appellata eſt, quæ non unguibus lacerat, ſed alis piè percutit. Unde etiam illis ſummopere obſervandum eſt, ut ſicut præmiſſum eſt, juxta modum culparum, & perſonarum, & ætatum, omnino ipſa correptio ſit temperata, ut nec vitium deſidiæ inoleſcat, nec correptio manſuetudinis modum excedat: ne (ùt ait B. Maximus) aut ſolutior lenitas cohibentium licentiam præbeat peccanti, aut immoderata ſeveritas à lapſis non revocet delinquentem.

Sed & hoc illis nihilominùs cavendum eſt, ne errata delinquentium alicujus rei livore feriant, ſed potiùs (ùt ait B. Auguſtinus) ſint criminum perſecutores, & hominum liberatores. Oderint vitia, diligant homines. Oderint, quod inſtinctu Diaboli ingeſtum eſt, diligant quod Dei bonitate creatum eſt. Teneant in manu baculum, & virgam: baculum videlicet, quo aliorum virorum imbecillitates ſpiritaliter ſuſtentent: virgam verò, quâ vitia delinquentium zelo rectitudinis feriant. Interea delinquentibus excommunicatis fratribus, nequaquam debent cœteri fratres ſavere, aut eos ſuis adulationibus decipere, aut eorum errata defendere, ſed potiùs opem ferre, ut æquitatis cenſurâ diſtrictè corrigantur.

CAPUT LIII.

Ut Canonici cucullas Monachorum non induant.

Reprehenſibilem apud pleróſque Canonicos inoleviſſe comperimus uſum, eo quòd contra morem Eccleſiaſticum cucullas, quibus ſolis Monachis utendum eſt, induant, cùm utique illorum habitum penitus uſurpare non debent, à quorum propoſito quodammodo diſtant: quia ſicut indecens eſt, ut arma militaria more Laicorum geſtent, ità nimirum inhoneſtum, & valde indecoroſum eſt, ut alterius propoſiti indumenta ſibi imponant. Habitus namque ſingulorum ordinum idcirco in Eccleſia ab invicem diſcreti ſunt, ut his viſis cujus propoſiti ſit geſtans, vel in qua profeſſione Domino militet, liquidè cognoſcatur: Nam & Domini lege vir muliebrem, & mulier virilem prohibetur induere veſtem; ſcilicet ut uterque ſexus ſibi conveniente veſte indutus incedat: ſicut enim turpe eſt, virum veſtem muliebrem, & mulierem veſtem virilem induere; ità valdè indecorum eſt, Canonicum veſtem Monaſticam induere; niſi tamen cum veſte etiam propoſitum voluerit aſſumere. Et quia hujuſcemodi uſus nullâ autoritate approbatur, ſed potiùs ab his, qui ſanum ſapiunt, meritò reprehenditur & repudiatur; oportet ut ab hinc, ne fiat, penitus inhibitum ſit.

CAPUT LIV.

Ut in cultu veſtium diſcretionem teneant.

Quærere potiùs Deum cultu cordis, quàm corporis, evidentibus Scripturæ ſanctæ patet indiciis. Proinde caveant Canonici, ne per immoderatum cultum veſtium dehoneſtent Religionis dignitatem. Hieronymus dicit: " Sunt " quidam, quibus omnis cura de veſti- " bus eſt, ſi benè oleant, ſi pes laxâ pel- " le non fluat. Crines Calamiſtri veſti- " gio rotantur; digiti de annulis radiant, " & ne plantas humidior via ſpargat, vix " imprimunt ſumma veſtigia. Tales " cum videris, ſponſos magis æſtimato, " quàm Clericos. " Inde dicit Gregorius: " Nemo æſtimet in fluxu atque ſtu- " dio veſtium peccatum deeſſe: quia ſi " hoc culpa non eſſet, nullo modo Jo- " annem Dominus de veſtimenti ſui aſpe- " ritate laudâſſet. Si cultus veſtium " culpa non eſſet, nequaquam Paulus " Apoſtolus per epiſtolam fœminas à " pretioſarum veſtium appetitu compeſceret,

(e) I. Cor. V, 5.

» ſceret, dicens: *Non in veſte pretioſa.* (f) » Unde oportet Canonicos ſanctæ authoritati parere, & humilitatem corde, mente, actu, habitu, inceſſu, æquitate religioſiſſimè demonſtrare: plúſque velint ſanctâ converſatione, eximiiſque moribus, quàm ornatu veſtium fulgere.

Decet porrò, ut eorum talis ſit veſtium cultus, qui vanitatis occaſione careat: non enim ſpecialiter præſumi debet ab aliquo, quod non generaliter teneatur ab omnibus. Veſtes enim, & calceamenta, vel lectualia Clericorum, ex moderato & habitu competenti ſint, nec nimiùm nitida, nec plurimùm abjecta: nam ſicut inter ignem & aquam tenenda eſt via, ut nec exuratur homo, nec demergatur; ſic inter apicem ſuperbiæ, & voraginem deſidiæ, iter noſtrum temperare debemus.

CAPUT LV.

Quòd à Prælatis gemina paſtio ſit ſubditis impendenda.

Solerter Prælatis ſatagendum eſt, ut eos, quibus præſunt, verbis & exemplis ad bene vivendum informent: fixóque corde tenendum, ne eos, quaſi proprios, ſed ut Domini ſui gregem tractare meminerint, juxta illud, quod Petro dicitur: *Si diligis me, paſce oves meas,* (g) inquit, non tuas. Et hoc ideo dicimus, quia ſunt nonnulli, qui oves Chriſti non amore Chriſti, ſed ſuæ gloriæ, vel dominationis, vel quæſtûs gratiâ paſcunt. Etenim terrena ſubſidia diligenter illis præbere, exempla virtutis ſimul verbo prædicationis debent ſollicitè impendere. Quapropter ſtudeat unuſquiſque Prælatus, ut familiæ Chriſti annonam ſpiritalem, carnalémque ſubminiſtret, ut effici mereatur ille Evangelicus ſervus, de quo dicitur: *Fidelis ſervus & prudens,* (h) *quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, ut det illis cibum in tempore.*

Ergo ſicut ſubditis neceſſaria corporis tribuunt, ità nihilominùs ſtudere debent, ut iidem religioſiſſimè ordinem ſervent, & Prælatis ſuis, ac Magiſtris honorem debitum ſimiliter impendant: ut horis Canonicis Divinum officium impleant, non otio vacent, non vaniloquiis inſerviant, non detractionibus & cœteris vitiorum illecebris incumbant; ſed potiùs aut orationi, aut lectioni, aut quibuslibet Eccleſiæ, aut certè propriis utilitatibus vacent, aut etiam doctrinis ſacris, & diverſarum artium erudiantur diſciplinis: ità videlicet, ut nullus in congregatione inutilis, aut otioſus exiſtens, ſtipendia Eccleſiæ inofficiosè accipiat.

Hanc igitur geminam paſtionem Prælati ſibi commiſſis ovibus impendere inſtanter procurent, utpote pro animabus eorum Domino rationem reddituri.

CAPUT LVI.

De familiaritate à Clericis mulierum extranearum devitandâ.

Prima quidem tentamenta ſunt fœminarum frequentes acceſſus & reprehenſibiles exhibent Clericos. Quid tibi reverà cum fœminis, qui ad altare cum Domino fabularis? Te cuncti in publico, te in agro ruſtici aratores, ac vinitores quotidie graviter lacerabunt, ſi contra depoſitum fidei cum fœminis habitare contendis. Numquid in choro Apoſtolorum fœminæ affuerunt? Prohibe virgines commorari tecum, quæ de genere tuo non ſunt. Nemo inter ſerpentes & ſcorpiones ſecurus ingreditur. Non poteſt cum Domino toto corde habitare, qui frequentibus fœminarum acceſſibus copulatur. Cùm approximat ſtipulam, incendit ignem: cùm approximat fœminam, corrumpit mentem. Si cum viris fœminæ habitaverint, viſcarium diaboli non deerit. Janua diaboli via iniquitatis, percuſſus ſcorpionis, nocuúmque genus. Nemo miles cum uxore pergit ad bellum.

Inde mando atque remando, ut hoſpitiolum Canonicorum aut raró, aut nunquam mulierum pedes terant. Vir autem, ſive mulier, cùm ad Dominum converſi fuerint, poſt peccatum ſuum, quod ad invicem commiſerunt, nec in unâ villâ unquam pœniteant, nec ſit inter eos ſalutatio, aut beneficium; nec viſus, nec colloquium (ſi non caſus intervenerit) nec de uno fonte (ut vulgò dicitur) potum bibant; nec alumnus inter utrumque concurrat, nec munuſculum quidem, nec colloquium (ùt diximus) nec recordatio alterius in mente ſuâ requieſcat; ſed cum affuerit, citò veniam à Deo petat. Meminere debent Canonici, quòd nec Davide ſanctiores,

nec

(f) I. Tim. II, 9. (g) Joan. XXI. (h) Matth. XXIV, 45.

nec Salomone ſapientiores poſſunt eſſe. Meminere debent, quòd Paradiſi colonum de poſſeſſione ſuâ mulier ejecit.

CAPUT LVII.

De Clericis non manentibus in ſuo propoſito.

Qui ſemel in Clero deputati ſunt, aut Monachorum vitam expetierunt, ſtatuimus, neque ad militiam, neque ad dignitatem aliquam venire mundanam, & hoc tentantes, & non agentes pœnitentiam, quo minùs redeant ad hoc, quod propter Deum primitùs inegerunt, anathematizari.

CAPUT LVIII.

De humiliatione faciendâ propter Deum carni.

Multitudines hominum, & officia & placita, & convivia, & ſalutationes hominum, quaſi quædam catenæ voluptatum fugiendæ ſunt. Sit vilis & veſpertinus cibus; Panis cum olere & legumine, interdum piſciculus pro ſummis ducatur deliciis: qui cum Chriſto deſiderat regnare, non quæret magnopere, quàm de pretioſis cibis & potibus ſtercus conficiat & urinam. Ventre vacuo ſæpiùs dormiendum: crebræ vigiliæ carnem & ſenſum affligunt. Flexo corpore mens erigenda eſt ad Deum. Semper in manu ſacra lectio, & in ore frequenter oratio ſit. Pauperibus ſumptuum refrigeria manu propriâ ſunt distribuenda. Humilitas veſtium tumenti animo non appetenda. Sæcularium, maximè potentium, conſortium devitandum.

Aliquid operis ſemper faciendum, ut diabolus inveniat hominem in opere occupatum. Ab otioſis ſermonibus auditus & lingua ſunt caſtigandi. Et in Eccleſiâ cum timore & veneratione ſtandum: & ſemper aut orandum, aut cantandum, aut legendum, aut audiendum. De juſtis laboribus eleëmoſyna Deo juſto dandum. Melius non habere quod tribuatur, quàm impudenter petere quod detur. Negotiator Clericus, & ex inope dives, & ex ignobili glorioſus, quaſi quædam peſtis, fugiendus.

CAPUT LIX.

De iracundis Doctoribus.

Iracundi Doctores per rabiem furoris diſciplinæ modum ad immanitatem crudelitatis convertunt: & unde emendare ſubditos poterant, inde potiùs vulnerant. Ideo ſine menſurâ ulciſcitur culpas doctor iracundus; quia cor ejus diſperſum in rerum curis, non colligitur in amorem unius Deitatis.

CAPUT LX.

De Doctrinâ & exemplis Doctorum.

Tam doctrinâ, quàm vitâ clarere debet Eccleſiaſticus Doctor? nam doctrina ſine vitâ arrogantem facit; vita ſine doctrinâ inutilem reddit. Doctoris prædicatio operibus bonis confirmanda eſt, ità, ut quod docet verbo, inſtruat exemplo. Illa eſt vera doctrina, quam vivendi bene ſequitur forma: nam nihil turpius eſt, quàm ſi bonum, quod quisque prædicat, explere opere negligat; tunc enim prædicatio utiliter profertur, quando efficaciter à proferente adimpletur. Unuſquiſque Doctor & bonæ actionis, & bonæ prædicationis habere debet ſtudium: nam una ſine alterâ non facit perfectum: ſed præcedat Doctor bene agere, ut ſequenter poſſit bene docere. Et in illâ doctrinâ clara, & ſimilitudo patrum; & humilitas propter Deum habendæ ſunt.

CAPUT. LXI.

De taciturnitate.

Omni tempore in Eccleſiâ tam à populo, quàm à Clero, ſummum ſilentium fiat, excepto hoc, quod ad laudes Dei pertineat. Videamus, quod ait Propheta: *Dixi: cuſtodiam vias meas, ut, non delinquam in linguâ meâ* (i) Item: *Poſui ori meo cuſtodiam: obmutui, & humiliatus ſum; & ſilui à bonis.* Hic oſtendit Propheta, ſi à bonis eloquiis propter taciturnitatem debet interdum taceri; quantò magis à malis verbis propter pœnam peccati debet ceſſari? Inde Sancta Scriptura dicit: Qui enim in Eccleſia verboſari fecerit, & pro ſe & pro aliismalam redditurus eſt rationem in die judicii: (k) Ergo quamvis de bonis & Sanctis dumtaxat eloquiis propter taciturnitatem rara loquendi in Eccleſia concedatur licentia, quia ſcriptum eſt: *In multiloquio non deerit peccatum:* Et alibi: *Mors & vita in manibus linguæ.* (l) Nam loqui & docere

(i) Pſal. XXXVIII. (k) S. Auguſtin. Serm. 214. de Temp. (l) Prov. X. & XIV.

re Magiſtro condecet, tacere & audire diſcipulo convenit.

Qui hanc taciturnitatem in Eccleſia minimè cuſtodierit, ſed fregerit, ſit in ipſo die pœnitens in aquâ & pane. Et ſi iterum, tribus diebus pœniteat in pane & aquâ. Et ſi tertiâ vice iteraverit, ſeptem diebus, ùt ſuprà, pœniteat. Et ſi ampliùs hoc facere præſumſerit, corporali diſciplinæ ſubjiciatur, ut cæteri timeant.

CAPUT LXII.

De ebrietate à Clero devitandâ atque deteſtandâ.

Dominus in Evangelio dicit: *Attendite autem vobis, ne fortè graventur corda veſtra in crapulâ.* (*l*) Et Apoſtolus dicit: *Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria.* (*m*) Salomon dicit: *Luxurioſa res eſt vinum,* (n) *& tumultuoſa ebrietas: quicumque in his delectatur, non erit ſapiens. Nullum ſecretum eſt, ubi regnat ebrietas.* (o) Alibi dicitur: *Operarius ebrioſus non locupletabitur.* (p) *Vinum & mulieres apoſtatare quidem faciunt ſapientes:* Et alibi: *Diligentes ſemper ſe inebriari vino, noli provocare in congregationem tuam.* Vinolentos Sacerdotes & Apoſtolus damnat, & vetus lex prohibet: qui altari ſerviunt, vinum & ſiceram non bibent. Sicera hebræo ſermone omnis potio nuncupatur, quæ inebriare poteſt: quidquid inebriat, & ſtatum mentis mutat, fuge ſimiliter ut vinum.

Qui cupis eſſe bonus, & vis dinoſcere verum,
Ut mortis ſocium, ſic mordax effuge vinum.
Nulla febris hominum major, quàm vitreus humor:
Pro eo ſurdeſcunt aures, balburit denique lingua.
Dic mihi; dic ebrie, vivis, an morte gravaris?
Pallidus ecce jaces, & ſinè mente quieſcis.
Non bona, non mala, non dura, non mollia ſentis.

Cavete, Fratres, in omnibus ebrietatem, quia magna animi eſt ſubverſio. Nam ſicut ignis facilè incendit ſtupas & leviores paleas, ità ebrietas corrumpit animam, & dejicit eam in grande peccatum. Dominus per Prophetam ait: *Væ illis, qui manè ſurgunt ad ebrietatem ſectandam, & ad potandum vinum uſque ad veſperam.* (q) Et in alio loco dicitur: *Væ his, qui potentes ſunt ad bibendum vinum, & viri fortes ad miſcendam ebrietatem.* Baſilius dicit: Plurimi namque homines per vinum maximam debilitatem corporis contraxerunt, nec potuerunt conſequi priſtinam firmitatem. Ebrioſus putat ſe aliquid optimum agere, cum fuerit præcipitio devolutus. Fratres chariſſimi, nolite vos inebriare, nolite bibendo immoderatè nomina veſtra de cœlo delere. Sunt multi, quod pejus eſt, qui non ſolùm ſe inebriant, ſed etiam alios adjurant, ut ampliùs quod expedit, bibant. O infelix, qui hoc facis, non tibi ſufficit, quòd ipſe peris, niſi adhuc inſuper alios perdas? non tibi ſufficit, quòd ipſe in illâ ebrietate incurris, adhuc & alios tecum trahis? Non ſufficit miſero ebrioſo, in ebrietate ſeipſum mergere, niſi & alios ſecum conetur involvere? Nolite, fratres, nolite hoc malum facere. Audite Apoſtolum dicentem: *Neque ebrioſi regnum Dei poſſidebunt.* (r) Ebrius enim nec Patrem, nec Matrem, nec amicum, nec inimicum agnoſcit, neque inter bona & mala diſcernit, nec ignem, nec gladium timet; ſic falſi fratres & perſequutores ſunt, qui Deum & Eccleſiam quidem contemnunt, nec bona nec mala diſcernunt, nec gladium præſentis vitæ, nec ignem gehennæ futuræ metuunt. Quandó homo ebrius fuerit, cor ſuum & membra liberare non poteſt.

CAPUT LXIII.

De Clericis.

Itaque omnes, qui in Eccleſiaſtici Miniſterii gradibus ordinati ſunt, Clerici generaliter nominantur. Cleros autem vel Clericos hinc appellatos Doctores noſtri dicunt, quia Matthias ſorte electus eſt, quem primùm per Apoſtolos legimus ordinatum. Sic & omnes, quos illis temporibus Eccleſiarum Principes ordinabant, ſorte eligebant: Clerus autem ſors interpretatur, unde & hæreditas græcè Cleronomia appellatur, & hæres Cleronomus. Proinde ergo Clericos vocari ajunt, eò quod in ſorte hæreditas Domini dantur: vel pro eo, quòd ipſe Dominus

(*l*) Luc. XXI, 34. (*m*) Epheſ. V, 18. (*n*) Prov. XX, 1. (*o*) Ibid. XXXI. (*p*) Eccl. XIX. (*q*) Iſai. V, 11. & 22. (*r*) I. Cor. VI.

minus ſors eorum ſit, ſicut de eis ſcriptum eſt, loquente Domino: *Ego hæreditas eorum.* (s) Unde oportet, ut, qui Deum hæreditate poſſident, abſque ullo impedimento ſæculi Deo ſervire ſtudeant, & pauperes ſpiritu eſſe contendant, ut congruè Pſalmiſtæ illud dicere poſſint: *Dominus* (t) *pars hæreditatis meæ.*

CAPUT LXIV.

De Regulis Clericorum.

His igitur lege Patrum cavetur, ut à vulgari vita recluſi, mundi voluptatibus ſe abſtineant, non ſpectaculis, non pompis interſint, convivia publica fugiant, privata non tantùm pudica, ſed & ſobria colant. Uſuris nequaquam incumbant, neque turpium occupationes lucrorum, nec fraudis cujusque ſtudium appetant. Amorem pecuniæ, quaſi materiam cunctorum criminum fugiant, ſæcularia officia negotiáque abjiciant. Honorum gradus per ambitiones non ſubeant. Pro beneficiis medicinæ Dei munera non accipiant. Dolos & conjurationes caveant: odium & æmulationem, atque detractionem, invidiámque fugiant: non vagis oculis, non infræni linguâ aut petulanti, tumidóque geſtu incedant, ſed pudorem, ac verecundiam mentis ſimplici habitu, inceſſúque oſtendant. Obſcænitatem etiam verborum, ſicut & operum, penitus execrentur.

Viduarum ac virginum viſitationes frequentiſſimas fugiant: contubernia extranearum fœminarum nullatenus appetant: caſtimoniam quoque inviolati corporis perpetuò conſervare ſtudeant, aut certè unius matrimonii vinculo fœderentur. Senioribus quoque debitam præbeant obedientiam, neque ullo jactantiæ ſtudio ſemetipſos attollant. Poſtremò in doctrinâ, in lectionibus, in pſalmis, in hymnis, in canticis, exercitio jugi incumbant: tales enim eſſe debent, qui Divinis cultibus ſeſe mancipandos exhibere ſtudent; ſcilicet ut dum ſcientiæ operam dant, doctrinæ gratiam populis adminiſtrent.

CAPUT LXV.

De generibus Clericorum.

Duo ſunt genera Clericorum. Unum Eccleſiaſticorum, ſub regimine Epiſcopali degentium, alterum Acephalorum, id eſt, ſine capite, quem ſequantur, ignorantium. Hos neque inter laicos ſæcularium officiorum ſtudia, neque inter Clericos religio retentat Divina, ſed ſolutos, atque oberrantes, ſola turpis vita & vaga complectitur.

Qui quidem nullum metuentes, explendæ voluntatis ſuæ licentiam conſectantur: quaſi animalia bruta, libertate, atque deſiderio ſuo fruuntur, habentes ſignum religionis, non officium, Hippocentauris ſimiles, qui nec equi, nec homines, *mixtúmque* (ùt ait Poëta) *genus, prolêsque biformis.* Quorum quidem ſordidâ, & infami numeroſitate, ſatis ſupérque noſtra pars occidua polluitur.

CAPUT LXVI.

De Sacerdotibus peccantibus.

Presbyter aut Diaconus, qui in fornicatione, aut perjurio, aut furto, aut homicidio captus eſt, deponatur: non tamen communione privetur: dicit enim Scriptura: *Non judicabit Dominus bis in idipſum.*

CAPUT LXVII.

Ut Presbyter habeat unam Eccleſiam.

Presbyter non ampliùs, quàm unam Eccleſiam habeat, ſicut & vir unam uxorem.

CAPUT LXVIII.

Ut Clerici nuptialia convivia vitent.

Presbyteri, Diacones, Subdiacones vel deinceps, quibus ducendi uxores licentia non eſt, alienarum nuptiarum evitent convivia: neque his cœtibus admiſceantur, ubi amatoria & turpia cantica cantantur, aut ubi obſcœni motus corporum choreis & ſaltationibus efferuntur: ne auditus & obtutus ſacris myſteriis deputatus, turpium ſpectaculorum atque verborum contagione polluatur.

CAPUT LXIX.

De eo, quòd non per ambitionem Sacerdotium appetendum.

Sicut qui invitatus renuit, & quæſitus refugit, ſacris eſt altaribus offerendus: ſic qui ultrò ambit, vel importunus ſe

(s) Deut. XVIII. (t) Pſal. XV, 5.

ſe ingerit, eſt procul dubio repellendus. Nam qui nititur ad altiora conſcendere, quid agit, niſi creſcendo decreſcat? cur non perpendit, quia benedictio illi in maledictum convertitur?

CAPUT LXX.

De eo, quòd removentur Presbyteri ab officio ſuo.

Hi Presbyteri, qui in Presbyterio ſuo filios genuerint., removeri ab officio ſuo debent.

CAPUT LXXI.

Pro infirmis orare & ungere eos præcipitur.

Jacobus Apoſtolus ſcripſit: *Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros in domum ſuam, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſalvabit infirmum, & ſuſcitabit illum Dominus. Et ſi in peccatis fuerit, remittentur ei.* (u) Quod non eſt dubium de fidelibus ægrotantibus accipi, vel intelligi debere, qui ſancto oleo perungi poſſunt, quo ab Epiſcopo confecto, non ſolum ſacerdotibus, ſed omnibus uti Chriſtianis licet in ſuâ, aut in ſuorum neceſſitate ungendis. Nam idcircò Presbyteris dictum eſt, quia Epiſcopi occupationibus aliis impediti ad omnes languidos ire non poſſunt. Cœterùm ſi Epiſcopus poteſt, aut dignum ducit à ſe viſitandum, & benedicere & tangere chriſmate ſinè cunctatione poteſt, cujus eſt chriſma conficere: nam pœnitentibus iſtud fundi non poteſt, quia genus eſt Sacramenti: quibus enim reliqua Sacramenta negantur, quomodo unum genus poſſe putatur concedi?

CAPUT LXXII.

Oblationes in domibus offerri non oportere.

Non oportet in domibus oblationes celebrari ab Epiſcopis, vel à Presbyteris.

CAPUT LXXIII.

Quomodo benedicendi ſunt ſponſus & ſponſa.

Sponſus & ſponſa cum precibus & oblationibus à ſacerdote benedicentur; & legibus ſponſa dotetur, & à paranymphis cuſtodiatur, & publicè, ſolemnitérque accipiatur. Biduo etiam ac triduo abſtineatur, & doceatur eis, ut caſtitatem inter ſe cuſtodiant, certiſque temporibus nubant, ut filios non ſpurios, ſed hereditarios Deo & ſæculo generent.

CAPUT LXXIV.

De ſolemnitatibus præcipuis colendis.

In ſolemnitatibus præcipuis, id eſt, in Natali & in octavâ, & in Epiphania Domini, & in Paſcha, & in Aſcenſione Domini, & in Pentecoſte, & in Sanctorum feſtivitatibus, id eſt, Sancti Stephani, & Sancti Joannis Evangeliſtæ, & in feſtivitate Infantium, & in Purificatione, & in Aſſumptione Sanctæ Mariæ: Similiter in Beatorum Apoſtolorum feſtis, & Sancti Joannis Baptiſtæ, & Sancti Laurentii, & Sancti Martini, ſive & in natali cujuslibet Sancti, cujus honor in qualicumque Parochiâ ſpecialiter celebratur, plenarium officium celebretur, & bis reficiatur.

CAPUT LXXV.

De decimis dividendis.

Sacerdotes populi ſuſcipient decimas & nomina eorum, quicumque dederint, ſcripta habeant ſuper altare, & ipſas decimas ſecundùm authoritatem Canonicam coram teſtibus divident, & ad ornamentum Eccleſiæ primam eligent partem: ſecundam autem per manus fidelium ad uſum pauperum & peregrinorum, miſericorditer cum omni humilitate diſpenſent: tertiam verò partem ſibimetipſis ſoli ſacerdotes reſervent.

CAPUT LXXVI.

Ut Presbyteri per diverſa ab Epiſcopis aut Laicis indiſcretè non mittantur?

Statutum eſt, ut Presbyteri, ſicut hactenùs factum eſt, indiſcretè per diverſa non mittantur, nec ab Epiſcopis, nec à Prælatis, nec etiam à Laicis; ne fortè propter eorum abſentiam, & animarum pericula, Eccleſiarum, in quibus conſtituti ſunt, negligantur officia.

CAPUT LXXVII.

De illis, qui ſoli Miſſas contra Canonicam authoritatem canere præſumunt.

Statutum eſt, ut nullus Presbyterorum

(u) Jacob. V, 14.

rorum ſolus Miſſam celebrare præſumat: quia nec verba Domini Salvatoris, quibus myſteria corporis & ſanguinis ſui diſcipulis celebranda tradidit, nec Apoſtoli Pauli documenta declarant, nec in ipſis actibus Apoſtolorum, ſi enucleatim legantur, ità fieri debere, ullo modo invenitur. Nam etſi interrogatus, aut contemptus, hujuſmodi corporis & ſanguinis Domini ſolitarius conſecrator fuerit, quid reſpondere poterit? Quibus enim dicit: *Dominus vobiſcum:* aut à quo illi reſpondetur: *& cum Spiritu tuo?* Vel pro quibus ſupplicat Deum, dum dicit: *Memento Domine famulorum famularúmque tuarum, & omnium circumſtantium;* cùm nullus circumſtet? quæ conſuetudo Apoſtolicæ & Eccleſiaſticæ authoritati contraria eradicanda, & funditus exſtirpanda eſt à Domini Sacerdotibus. Et ſi quis hoc deinceps facere præſumſerit, gradûs ſui periculo ſubjacebit.

CAPUT LXXVIII.

Ut Presbyteri inconſulto Epiſcopo non conſtituantur in Eccleſiis, vel de Eccleſiis expellantur ab aliquo.

Statutum eſt, ut ſine authoritate & conſenſu Epiſcoporum Presbyteri in quibuslibet Eccleſiis non conſtituantur, nec inde expellantur. Et ſi quis deinceps hoc facere tentaverit, Synodali ſententiâ diſtrictè feriatur.

CAPUT LXXIX.

De libris, quos unusquiſque ſecum in Eccleſia habere debet.

Hi ſunt libri, quos habere debet unusquiſque ſacerdos in ſuâ Eccleſiâ, per quos Miſſas & Epiſtolas, ſeu Evangelium, vel Baptiſterium, ſeu pœnitentiam, aut circulos annorum, ſive lectiones nocturnales, intelligi poteſt. Si quis tales non habuerit, ab Eccleſiâ degradetur, quia in illo completur quod in libris legitur: *Canes muti non poſſunt latrare.* (u) Hi ſunt mali Presbyteri, qui concupiſcunt accipere Paſtorale Miniſterium Eccleſiæ, nec tamen poſſunt ad populum prædicare.

(u) Iſa. LVI, 10.

CAPUT LXXX.

De non ſuſcipiendis alterius Eccleſiæ Clericis: & de ſuſceptoribus eorum abſque literis commendatitiis, vel teſtibus à Clericis in eâdem Eccleſiâ militantibus

Jam conſtitutum eſt non licere in alterius civitatis Eccleſiâ, vel in poteſtate laicorum Clericos militare: ſed ibidem permanere, in qua à principio meruerunt miniſtrare: Extraneos, qui miſſi à patria, ad aliquam Eccleſiam pro neceſſitate venerint, (abſque ſignatis apicibus non recipere.) Qui verò Epiſcoporum, aut laicorum, poſt hoc conſtitutum alterius Eccleſiæ Clericum ſuſceperit, niſi ad excuſandum rationabiliter, placuit à communione ſuſpendi, & eum, qui ſuſcipit, & eum, qui ſuſceptus eſt, quouſque Clericum ad ſuam fecerit reverti Eccleſiam.

CAPUT LXXXI.

Epiſtola cujuſdam Deicolæ in Chriſti nomine miſſa ad Sacerdotes & Clericos, prædicationis atque inſtructionis causâ ipſis directa.

Dilectiſſimis Sacerdotibus Eccleſiarum Chriſti Præſulibus, & cunctis Cleris in eiſdem ubique & famulantibus, & Deicolis omnibus in totum mundum degentibus, æternam in Domino Salvatore noſtro ſalutem. Noverit igitur dilectio veſtra, quòd ſemper ſollicitus ſum, & valde nôſſe deſidero de ſalute & ſanitate, & vitâ veſtrâ. Deus autem omnium noſtrum, veſtrúmque pium adimpleat deſiderium in gloriam & vitæ ſanctæ diſciplinam. Ergo cùm ſimus Dominicæ plebis ſupernâ miſeratione Rectores, ſtudioſiùs nos convenit Dei præſidium pro eorum ſæpe cogitare ſalute, qui nobis commiſſi eſſe videntur, ne de creditis, atque fruſtratis, quod abſit, animabus, inſidiis antiqui hoſtis ante omnium Paſtorem, niſi ſuccedat præveniendo de offenſis correctio, diſtrictam cogamur ſolvere rationem. Unde rogamus vos, ut juſtè & piè, ſanctéque viventes cæteris fidelibus in Exemplum ſitis, & caſto corde, & corpore ſub regulâ Canonicâ vivatis.

Et

Et præterea peto, ut conſideretis, & ante mentis & corporis oculos ſemper habeatis, quid ſumus nos & vos. Nónne homines ſumus; & unde homines, niſì de humo? Et quid eſt humus, niſi pulvis, & cinis? Et quid erimus, niſì quod dictum eſt: *Chriſtus cum apparuerit:* (x) Si benè egerimus; *et ſimiles erimus*, hoc eſt, immortalitate, & æternitate? Abnegemus, quod ſumus, ut incipiamus eſſe, quod non ſumus. Ergo omne bonum à ſummo Deo ſperandum eſt, quia *Niſì Dominus ædificaverit domum, in vanum laborant, qui ædificant eam.* (y) Et, *Niſi Dominus cuſtodierit civitatem, fruſtra vigilant, qui cuſtodiunt eam.* Nos ergo petamus, quæramus, pulſemus: *Qui petit, accipit:* (z) *& qui quærit, invenit: & pulſanti aperietur.* Cogitemus ſemper ultimum noſtri exitûs diem: ornemus finem noſtrum, & componamus diligenter vitam noſtram, & quantùm incerti ſumus de obitûs noſtri die, tantùm parati ſimus in actione noſtra bona; ut quandocúmque venerit, nos ſemper paratos inveniat. Conſideremus & penſemus, quia diſtrictus venturus eſt Judex, qui non ſolùm operum, ſed cogitationum exactor apparebit. Laboremus in opere Dei, quantum poſſumus, ſi non quantum debemus: *Quoniam*, ùt ait Apoſtolus, *non* (a) *ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* Quâ de re ſatagendum eſt nobis, & omnibus fidelibus, ut ad ipſam gloriam fideliter curramus.

Veſtram quoque, ô Sacerdotes, Fratréſque dulciſſimi, moneo ſolertiam, ut reminiſcamini, quàm magna ſuſcepta habetis onera animarum: nam qui curam ſuſcepiſtis, ideo ſecuritatis vitam deponite, quæ inutilis eſt animæ & corpori: quoniam qui animas ſuſceperunt ad regendum, parare ſe debent ad rationem reddendam in conſpectu Dei: Idcirco in quantum prævaletis, tam verbo, quàm exemplo, ùt prædiximus, admonere non ceſſetis vobis commiſſas oves; ut in judicio cum Propheta abſoluti, dicere poſſitis: *Domine juſtitiam tuam non abſcondi in corde meo.* (b) Et, *Veritatem tuam & Salutare tuum dixi.* Diem ultimum cogitate, & regulam veſtram conſervate; villicationem veſtram compenſate; quia de omnibus, qui négligentiâ veſtrâ perierint, rationem eritis reddituri in die judicii. Et ût de negotio lucrum reportetis, & præmium; oportet vos magis prodeſſe, quàm præeſſe.

O ſpiritales Sacerdotes! diligite Clerum, & populum veſtrum: & nullos vobis æſtimetis propinquiores eſſe parentes, quàm qui vobiſcum in domo & opere Dei morantur; quia ubi amor & dilectio eſt ſpiritalis, ibi Deus mediator inhabitat, qui dixit: *In hoc cognoſcent omnes,* (c) *quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis ad invicem.* Veſtrámque fragilitatem humiliter conſiderate & infirmorum curam patienter portate. In imperio veſtro moderati ſitis, ut regula edocet. Similiter moneo, ut opera, quæ injungitis, diſcernatis, & temperetis. Diſcretionem veſtram ſemper cogitate, ut quod fecerint ſubjecti veſtri, abſque murmure faciant, ut & animæ ſalventur, & corpora ſupra modum non graventur. Moneo & omnes Clericos vobis ſubjectos, ut vobis humiliter obediant, & regulam Canonicam pro viribus adimplere ſatagant, & abſque murmuratione imperio veſtro ſubjaceant, Dominóque dulciter ſerviant; quoniam omnis homo poteſtatibus ſublimioribus, ſuíſque Præpoſitis ſubditus eſſe debet, quantò magis Servi Dei obedire humiliter Præpoſitis ſuis debent;

Moneo etiam, ut regulæ Canonicæ memores ſint, ejúſque præcepta ante oculos ſemper habeant. Nam quis ſcit, quid ſibi contingat, vel alii in hâc vitâ? aut quis unquam inobediens ad bonum finem pervenerit? Nobis verò pavor incutitur non modicus, dum legimus, multorum Sanctorum finem fuiſſe periculum, & poſt tantos labores conquiſitos etiam de ſummis ad ima eſſe præcipitatos, quorum caſus, noſter debet eſſe profectus. Siquidem & primum hominem per inobedientiam cecidiſſe legimus. Multa ſiquidem, atque innumerabilia de his colligi poſſunt, ſed nobis iſta modò ſufficiunt, ut in his caveatis, ne inobedientiam in aliquo Chriſto conſeretis.

Non vobis delectentur deliciæ ſuperfluæ, niſi quantùm corpus ſuſtentare videntur, & non, quantùm voluntas humana appetere tentatur. Nolite eſſe

cultis

(x) Coloſſ. III, 4. (y) Pſal. CXXVI. (z) Luc, XI, 10. (a) Roman. VIII, 18.
[b] Pſal. XXXIX, 11. [c] Joan. XIII, 35.

cultis veſtibus adornati, ſed ſimplici modo neceſſitatibus corporis contenti. Sic habeatis diſciplinam, ut non amittatis animam. Nolite eſſe oblivioni dediti, nec ullâ ſecuritate adhibiti, ſed tam corporis, quàm animæ alimenta præparate vobis (&) Clericis ſubjectis veſtris, ut læti ſemper vobiſcum cum Chriſto ſerviant, ſub cujus ſervitio ſe tradiderunt; ut in futuro mercedem recipiatis, & vocem Domini audiatis, ubi dicitur: *Quia ſuper pauca fidelis fuiſti*, (c) *ſupra multa te conſtituam*, *intra in gaudium Domini tui.* Ad quod gaudium me peccatorem & vos omnes, unà cum omnibus nobis commiſſis, Dominus & Salvator noſter precibus omnium Sanctorum ſuorum, perducere illæſos in vitam æternam dignetur: Qui vivit & regnat in ſæcula ſæculorum, Amen.

CAPUT LXXXII.

Alia Epiſtola ad Epiſcopum.

Dulciſſimo Domino meo Epiſcopo in Chriſti nomine ſalutem perpetuam.

Pater dulciſſime, bene valeas in Chriſto, & illi ſemper placeas. Saluto te, & per te omnes Clericos tuos: conſolare, & conforta eos, in ſervitio Domini noſtri JESU CHRISTI, in quantum prævales. Moneo prudentiam tuam, ut peccantes arguas coram omnibus, ut timorem cæteri habeant: qui enim proximorum mala reſpicit, & tamen ſilentio linguam premit, eo mortis author fit, quo viros [quos] potuerat curare, noluerit. Nos ergo, qui in periculoſo ordine conſtituti ſumus, attendamus, nè ſimus inutiles ſervi. Illius ſemper memores ſimus mandati, qui dixit: *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem.* (*d*) In hoc enim mandato omnium ſalus conſiſtit; hoc cunctis perneceſſarium eſſe conſtat, & maximè his, qui gregem Chriſti ad regendum accipiunt.

Quapropter Paſtor cariſſime! gregem, quem accepiſti ad regendum, diligenter erudire ſtudeto, & ſanctis admonitionibus eum per paſcua vitæ deducere ſatage. Habes in omni opere bono Chriſtum adjutorem, Sanctum quoque, cui militas, interceſſorem: ſicut gubernationem & diſpenſationem in domo Domini habere videris, ità tibi ſubjectos bonis moribus ornari contende, & eos in Divinâ laude devotiſſimè fac conſiſtere; & quod Angeli ſemper agunt in cœlis, hoc tui Clerici jugiter faciant in Eccleſiis. Tuum eſt præcipere, illorum obedire: tuum præire, illorum ſubſequi. Omnium itaque in ſervitio Dei una debet eſſe voluntas, ut una fiat in regno DEI remuneratio.

Nullus horis Canonicis ſe Divinis ſubtrahat laudibus; nè propter aliquam indiligentiam alicujus, locus in conſpectu Dei vacuus inveniatur: & verba Dei in Eccleſiis intimo cordis affectu proferantur, & cum magnâ reverentiâ Dei omnipotentis officia celebrentur. Omne verò Miniſterium Chriſti humiliter, & devotè impleatur. Omnis itaque obedientia in ſæculi neceſſitatibus fideliter & ſtrenuè peragatur. Fiat equidem inter omnes concordiſſima pax, & ſanctiſſima charitas, & devotio vitæ regularis. Seniores bonis exemplis, & ſedulâ admonitione erudiant juniores, illóſque diligant, ùt filios; & illi quaſi patres eos honorificent, illorúmque omni alacritate obediant præceptis.

Tua verò, venerande Paſtor, converſatio omnibus ſit exemplum ſalutis. Cave, ne nimis quis in tuâ ſcandalizetur vitâ, ſed ædificetur, & roboretur in viâ veritatis; quia tibi ex illorum ſalute merces judicatur æterna. Cani capilli extremùm denuntiant properare diem; quapropter paratus eſto omni horâ in occurſum Domini Dei tui. Dilectio fraterna, & eleëmoſynæ miſerorum, & vitæ caſtitas, præparent tibi gradum in cœlo.

Feſtivis diebus, veniente ad Eccleſiam populo, fac eis prædicare verba Dei, & quocumque vadis, Clerici, qui ſervitium Dei pleniter peragant, tecum eant, ſobrietate ornati, non ebrietati aſſueti: quorum honeſtas vitæ aliis ſit doctrina ſalutis. Curámque ubique habeas, & maximè pauperum, viduarum, & orphanorum; ut audias in die tremendo à Domino cum aliis eleëmoſynam facientibus: *Quamdiu feciſtis uni ex his minimis, mihi feciſtis.* (*e*) Eſto miſeris, ùt Pater, & cauſam ad te clamantium diligenter diſcute: & parce in te peccantibus, ut Deus tuis parcat peccatis. Eſto juſtus in judiciis, & miſericors in debiris: Magiſter virtutum, moribus honeſtus, verbis jucundus, vitâ laudabilis, in omni opere Dei devotus.

Cleri-

Q

(*c*) Matth. XXV, 21. (*d*) Joan. XV, 12. (*e*) Matth. XXV, 40.

Clericos quoque cohortare, ut ſanctas Scripturas diligentiſſimè legant, non confidant in linguæ notitiâ, ut poſſint contradicentibus veritati reſiſtere: ſunt enim tempora periculoſa, ùt Apoſtolus prædixit, quia multi Pſeudodoctores ſurgent introducentes ſectas, qui Catholicæ Fidei impiis aſſertionibus maculare nitentur: ideo neceſſe eſt ad Eccleſiam plus habere defenſores, qui non ſolùm vitæ ſanctitate, ſed etiam doctrinâ veritatis caſtra Dei viriliter defendere valeant.

Has verò piæ admonitionis literulas, non quaſi neſcienti direxi, ſed ut veræ charitatis (quæ) eſt in meo pectore, fidem oſtenderem. Omnipotens Deus te, tuóſque chariſſimos Clericos in omni bono proficere faciat, & ad beatitudinem æternæ gloriæ pervenire concedat, qui regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

CAPUT LXXXIII.

De Doctrinæ diſcretione.

Non omnibus una eodémque doctrina eſt adhibenda, ſed pro qualitate morum diverſa exhortatio erit Doctorum. Nam quoſdam increpatio dura, quoſdam verò exhortatio corrigit blanda. Sicut periti Medici ad varios corporis morbos diverſo medicamine ſerviunt, ità ut juxta vulnerum varietates medicina diverſa ſit, ſic & Doctor Eccleſiæ ſingulis quibuſcunque congruum doctrinæ remedium adhibebit, & quid cuique oporteat, pro ætate, pro ſexu, ac profeſſione annuntiabit. Non omnibus ea, quæ ſunt clauſa, aperienda ſunt. Multi ſunt enim, qui capere non poſſunt, quibus ſi indiſcretè manifeſtentur, ſtatim aut detrahunt, aut negligunt. Rudibus populis, ſeu carnalibus, plana atque communia, non ſumma atque ardua ſunt prædicanda; ne immenſitate doctrinæ opprimantur, potiùs, quàm erudiantur. Unde & Paulus Apoſtolus ait: *Non potui vobis loqui, quaſi Spiritualibus* (f) *ſed quaſi carnalibus: tamquam parvulis in Chriſto, lac vobis potum dedi, non eſcam.* Carnalibus quippe animis nec alta nimis de cœleſtibus, nec terrena convenit prædicare, ſed mediocriter, ùt initia eorum, moréſque deſiderant edoceri. Corvus dum pullos ſuos viderit albi coloris, nullis eos cibis alit, ſed tantundem attendit, donec paterno colore nigreſcant, & ſic illos frequenti cibo reficit. Ita & Eccleſiæ Doctor ſtrenuus, niſi eos, quos docet, viderit ad ſuam ſimilitudinem pœnitentiæ confeſſione nigreſcere, & nitore ſæculari depoſito, lamentationis habitum de peccati recordatione induere, non aperit intelligentiæ ſpiritualis profundiora myſteria.

Priùs docendi ſunt ſeniores plebis, ut per eos infrà poſiti faciliùs doceantur.

Non una eadémque cunctis exhortatio congruit, quia nec cunctos par morum qualitas adſtringit: ſæpe namque ea, quæ aliis nocent, aliis proſunt; quia & plerumque herbæ, quæ hæc animalia nutriunt, alia occidunt; & lenis ſibilus equos mitigat, catulos inſtigat: & medicamentum, quod hunc morbum imminuit, alteri vires jungit: & panis qui vitam fortium roborat, parvulorum necat. Pro qualitate igitur audientium, formari debet ſermo Doctorum. „Doctor ſemper vocem prædicationis habeat, (g) nè ſuperni ſpectatoris judicium ex ſilentio offendat. Doctor in tabernaculum ingrediens, vel inde egrediens, moritur, ſi de eo ſonitus non auditur: quia iram Dei contra ſe exigit, ſi ſine prædicationis ſonitu incedit.„ Ranæ in aquâ ſine aquâ eſſe videntur, & tamen in putredine paludis commorantur, & procaces efferunt voces, & impatientes, & importunæ; ſic hypocritæ Doctores quaſi in aquâ ſapientiæ eſſe videntur, & in luto hæreſis tamen verſantur, & contrarias voces veritati emittunt, & inoportunè bonis nocent, ſpiritu Dæmonis agitati: procedunt ad Reges terræ congregare illos, id eſt, impios: inſpirant ad pugnam contra Sanctos, qui ſunt Reges juſtitiæ, licèt enim omnis falſitas ſimilitudinem veritatis uſurpet, differt tamen dignitas veræ ſapientiæ à ſimilitudine doctrinæ.

CAPUT LXXXIV.

De Clerico derelinquente Clericatum ſuum.

Si quis Clericus relicto officii ſui ordine laicam voluerit agere vitam, vel ſe militiæ ſæculari tradiderit, excommunicationis pœna feriatur.

C A-

(f) I. Cor. III. (g) Gregor. L. II. Paſt. C. IV.

CAPUT LXXXV.

De eo, quòd non facilè vincitur unus de ordine Canonico.

Silveſter dicit: Non Acolythus (*b*) adverſùs Subdiaconum, non Exorciſta adverſùs Acolythum, non Lector adverſùs Exorciſtam, non Oſtiarius adverſùs Lectorem det accuſationem aliquam. Et non damnabitur Subdiaconus, Exorciſta, Oſtiarius, Lector, Acolythus, filios habentes & uxorem, & omnino Chriſtum prædicantes; ſic datur myſtica veritas, niſi in ſeptem teſtimoniis; & non damnabitur Diaconus, niſi in triginta ſex, & non damnabitur Presbyter, niſi in quadraginta quatuor.

CAPUT LXXXVI.

De eo, quòd debent Canonici ſe præcavere ante transformationes dæmonum.

Admonendi ſunt Clerici Canonici, ut ſint cauti, nè à dæmonibus in cogitationum ſubtilitate ſeducantur. Propterea & forma diaboli inter Clericos obſervetur, ut ſi quis ad eos veniat, ſive vir, ſive mulier ſit, ſive ſenex, ſive juvenis, etiamſi notus, ſive ignotus ſit; ante omnia oratio fiat, ut nomen Domini primùm invocetur, quia ſi fuerit aliqua transformatio dæmonis, continuò oratione facta defugiet. Et ſi verò in cogitatione eorum ſurrexerint dæmones, aliquid unde laudari, aut extolli debeant, non acquieſcant eis, ſed tunc magis ſemetipſos humilient in conſpectu Dei, & pro nihilo ducant, cùm ſibi aliquid illicitum ſuggeſſerint.

Venerunt dæmones ad quemdam Monachum, nomine *Or*, in ſpecie cœleſtis militiæ, & habitu Angelorum, currus igneos agentes, plurimo apparatu, tamquam magnum aliquem Regem deducentes, iſque, qui à cœteris, ùt Rex haberi videbatur, dicebat ad eum: Implêſti omnia, ô homo, tantùm ſupereſt tibi, ut adores me; ſed ſi adoraveris me, transferam te ſicut Heliam. Et Monachus *Or* hæc audiens, dicebat in corde ſuo: Quid eſt hoc? Quotidie ego Salvatorem meum, qui eſt Rex meus, adoro; hic ſi eſſet ille, quem adoro, quomodo hoc à me depoſceret, quod indeſinenter me facere ſciret? Poſt hæc reſpondit ad ipſum: Ego habeo meum Regem, quem quotidie ſine intermiſſione adoro, tu autem non es Rex meus: & continuò ille inimicus ad hæc verba nuſquam comparuit.

Item Fortunatus Epiſcopus ex quodam homine ſpiritum immundum excuſſit; qui malignus ſpiritus cùm veſperaſcente jam die ſecretam ab hominibus horam cerneret, peregrinum quempiam eſſe ſe ſimulans, circuire cœpit civitatis plateas, & clamare: O virum Sanctum Fortunatum Epiſcopum! ecce quid fecit? peregrinum hominem de hoſpitio expulit: quæro, ubi requieſcere debeam, & in civitate ejus non invenio. Tunc quidam in hoſpitio cum uxore ſuâ, & parvulo filio ad prunas ſedebat, qui vocem audiens, & quid ei Epiſcopus fecerit requirens, hunc invitavit hoſpitio, & ſedere eum ſecum juxta prunas fecit: cùmque viciſſim aliquà confabularentur, iſdem malignus ſpiritus parvulum ejus filium invaſit, atque in eaſdem prunas projecit, ibique mox ejus animam excuſſit. Qui orbatus miſer, vel quem ipſe ſuſceperit, vel quem Epiſcopus expuliſſet, agnovit.

(*b*) Concil. Rom. II. C. III.

CONVENTUS WORMATIÆ

Anno Chriſti DCCLXIV. Pippini Regis XIII. Pauli Papæ VII.

DCCLXIV. Verno tempore Rex Pippinus Conventum Wormatiæ convocatum adiit, & ibi teſtibus omnibus Annaliſtis de Waiſario Aquitano, & Taſſilono Bajoario rebellibus Concilia cum illis contulit. *Epiſtola XX. Codicis Carolini prodit hæc ſequentia Acta Eccleſiaſtica in hoc Conventu:*

Taſſilonem Paulum PP. ſæpius rogaſſe, ut legatos ad Pippinum mitteret, pacem ſe inter & Regem compoſituros. Paulum annuiſſe, & Philippum Presbyterum

byterum atque Urſum cum litteris in Franciam Majo menſe direxiſſe. Sed hos, cùm Ticinum veniſſent, à Deſiderio Rege, qui filiam ſuam Taſſiloni vel jam uxorem dederat, vel brevi daturus erat, ulteriùs progredi prohibitos fuiſſe: Pontificémque hac de re certiorem factum litteras ſuas per legatos ſuos Joannem Subdiaconum & Abbatem, atque Pamphilum, Romanæ Eccleſiæ Defenſorem Regionarium Pippino miſiſſe.

Venerant Joannes & Pamphilus ad Pippinum, cùm hunc Conſtantini Imperatoris legati Anthimus Spatharius & Syneſius Eunuchus adiiſſent: quos ergo Rex, ut eadem Epiſtola *Cod. Carolini XX. indicat*, nec audire, nec videre voluit, niſi Apoſtolicis Legatis præſentibus.

Interfuit etiam diſputationibus (*a*) quas utrique inter ſe de obſervatione fidei Orthodoxæ, & piâ Patrum traditione habuerunt.

Poſtea Pippinus cum Anthimo, qui Conſtantinopolim revertebatur, ſuos quoq; ad Imperatorem oratores miſit, per quos illum de rebus cunctis certiorem fecit. Romam verò ablegavit unà cum legatis Apoſtolicis FLAVIUM Capellanum ſuum, per quem Pontificem de geſti negotii ſerie certiorem fecit, & litteras etiam communicavit à Conſtantino Imp. ſibi ſcriptas, & quas ipſe reſcripſerat, ut Pontifex cerneret, ſe Sedi Apoſtolicæ non deeſſe, ipſiúſque cauſam pro virili agere.

Eckhart. Tomo I. Franc. L. XXIV. §. LXXIV. & ſequent.

Eidem Conventui Wormatienſi Aſſuerus Abbas Prumienſis interfuit, & cellam S. Goaris commendavit Regi, ut hoſpitalitas exerceri poſſet. Pollicetur Rex opem.

Wandelbertus Cap. 38. de Miraculis S. Goaris.

(*a*) Hæc fuēre primordia diſputationum, inter Orientales & Occidentales Fraoco-Germanos in multis poſt Synodis, præſertim Aquis inſtauratarum.

Conventum Wormatienſem à Pippino Rege indictum hoc anno 764. aſſerunt *Rhegino in Chronico*, & *Annales Fuldenſes. Vetus Chronicon Sæculi* ejuſdem, quod extat io codice Tiliano, adſignatos à Pippino Filiis Carolo, & Carolomaooo Comitatus innuere videtur. Sic enim habet:

Anno DCCLXIV. Quando Domnus Pippinus placitum habuit in Wormatia, dedítque Comitatus dilectis Filiis ſuis.

CONVENTUS EPISCOPORUM
IN CELLA S. GOARIS

Ob Dedicationem novæ Baſilicæ S. Goaris, & hujus Reliquias in eam transferendas.

Circa Annum Chriſti DCCLXVIII. Caroli Magni I.

PErfectâ Baſilicâ S. Goaris, (*a*) ubi jam tempus, quo Divino nomini eſſet conſecranda, ſucceſſit, miſſi ſunt ab Excellentiſſimo Principe Carolo LULLUS Moguntiæ Archi-Epiſcopus, Vir Anglorum gente moribus ac vita laudabilis: BASINUS Nemeti, quæ civitas nunc Spira vocatur: & MEGINGODUS urbis, quæ trans Rhenum ſita ſermone barbaro Wirziburg appellatur Epiſcopi, qui omnes à Beato Bonifacio Pontifice & Martyre fuerunt ordinati, ut per eos & Eccleſia conſecrari, & corpus beatiſſimi viri, in eum, quo nunc ſitum eſt, locum transferri deberet.

Wandelbertus Cap. I. de miraculis S. Goaris.

CON-

(*a*) Cellam S. Goaris Pippious Rex anno 765. Aſſuero Prumienſi Abbati donaverat, qui mox Baſilicam condendis oſſibus S. Goaris excitavit, & Caroli Regis ope conſecrationem impetravit, Epiſcopis vicinis coactis,

CONCILIUM RATISBONENSE.

Anno Chriſti DCCLXIX. (*a*) Stephani III. II. Caroli I.

In quo Chor-Epiſcopis interdicitur functione munerum Epiſcopalium.

DEcretum eſt in Synodo, quam Reginisburc pro eadem, vel pro aliis cauſis Apoſtolicâ auctoritate præfato prætexto habuimus, nihil ex prædictis (*Ordinare Presbyterum vel Diaconum, aut* „ *Sub-Diaconum, Eccleſiam dedicare, Virgi-* „ *nem conſecrare, quenquam confirmare, aut* „ *quidquam de Epiſcopali miniſterio peragere:*) à quoquam eorum (Chori-Epiſcoporum) agere vel facere volentibus conſentire. Sed quidquid ab his Epiſcopaliter præſumptum eſt, à canonicè ordinatis Epiſcopis peragi debere, nec ullum uſquam de Epiſcopali miniſterio à Chor-Epiſcopis aliquid accepiſſe, quia nihil in dante erat, quod aliquis horum accipere potuiſſet: quoniam, quod non habuit quis eorum, dare non potuit. Nam Epiſcopi non erant, quia nec ad quandam civitatis Epiſcopalem Sedem titulati erant, nec canonicè à tribus Epiſcopis ordinati. Ideo de Epiſcopali miniſterio nihil agere potuerunt. Ideo namque nulla cauſa permittit, ut videatur iteratum, quod de cauſis memoratis à canonicè ordinatis Epiſcopis cognoſcitur regulariter peractum. Unde &, cùm ſæpe quæſtio de malè accepto honore naſcatur, quis ambigat nequaquam eſſe tribuendum, quod non decet fuiſſe conlatum. Scimus enim, ſicut & in antiquis Patrum legimus decretis, poſſe verâ ac juſtâ legitimi Epiſcopi benedictione auferre omne vitium, quod à vitioſo fuerat objectum.

L. VII. Capitularium Nro CCLX. apud Baluz. Tomo I. P. 1081.

Manſi Conciliorum Supplementi Tomo I. pag. 625.

Eadem quæſtio iterum reſumpta, & eodem exitu definita fuit in Synodo magna Aquenſi, Capitulari primo, anni 803. Miſſus & ex eadem Synodo Romam Atno Archi-Epiſcopus Saliſburgenſis: & Leo Papa juxta antiquorum Patrum decreta cenſuit, nullam Chor-Epiſcopis ineſſe Epiſcopalem Poteſtatem. *Videatur Baluz. Tomo I. pag.* 379. 380.

(*a*) Annum Synodi Domnus Manſi ſtatuerat veroſimiliter 768.: verùm cùm is annus Pippino ſoleat tribui; apud Baluzium autem CAROLUS dicatur hanc Synodum coegiſſe, hunc malui 769. ſcribere. Sed parvi refert. Synodo occaſionem dedit Chor-Epiſcopus ordinandus ad ſubſidium Gauzoleni Epiſcopi Cenomanenſium cæci. Fuit tum Mærolus quidam à tribus Epiſcopis ordinatus, qui Cenomanenſis Eccleſiæ officia Epiſcopalia vice cæci Epiſcopi obivit annis ferè XXX. ab 766. ad 796. intra quod tempus Merolus ordinatus fuit. *Labbei & Pagi Diſſentientium de anno rationes* egregiè diluit MANSI Loc. cit.

CAROLI MAGNI

CAPITULARE PRIMUM

Datum, ùt videtur, ſub ejus Regni exordia.

Anno Chriſti DCCLXIX. Stephani III. II.

Primum à Baluzio editum ex veteri Codice MS. Sancti Vincentii Laudunenſis.

INCIPIUNT CAPITULA.

I. Ut Servi Dei in hoſtem non pergant, niſi illi, qui neceſſarii ſunt propter Divinum Miniſterium.

II. Ne Sacerdotes fundant ſanguinem Chriſtianorum, vel Paganorum.

III. Ut Servi Dei venationes non exerceant.

IV. De Epiſcopis & Presbyteris ignotis, quomodo admittantur ad miniſterium Eccleſiaſticum.
V. De Sacerdotibus, qui plures uxores habuerint.
VI. Ut unuſquiſque Epiſcopus provideat in ſua Parrochia, ne populus agat Paganias aut Superſtitiones.
VII. Ut Parrochiam ſuam ſingulis annis unuſquiſque Epiſcopus circumeat.
VIII. Ut Presbyteri Epiſcopis ſuis ſubjecti ſint, & ut quadrageſimæ tempore rationem miniſterii ſui eis reddant.
IX. Ne aliquis accipiat Eccleſiam infra Parrochiam ſinè conſenſu Epiſcopi ſui.
X. Ut Sacerdotes magnam curam habeant de inceſtis, & infirmis, & pœnitentibus.
XI. De Jejunio quatuor temporum.
XII. Ut bis in anno ad mallum omnes veniant.
XIII. Ut nullus negligens ſit, quando pro Rege, vel Fidelibus ſuis orandum fuerit.
XIV. Ut Sacerdos, niſi in locis conſecratis, Miſſam non celebret.
XV. De Sacerdotibus, qui miniſterium ſuum adimplere non valent.
XVI. Ut Sacerdos, qui admonitionem Epiſcopi ſui contempſerit, deponatur.
XVII. Ut nullus Judex neque Presbyterum, neque Diaconum, aut Clericum ſinè conſenſu Epiſcopi ſui diſtringat.
XVIII. Ut nullus Epiſcoporum, vel Sæcularium alterius cujuſquam res retinere præſumat.

INCIPIUNT SUPRASCRIPTA CAPITULA ET EORUM TEXTUS.

Ut Servi Dei neque in hoſtem pergant, neque armaturam bajulent.

I.

CArolus gratiâ Dei Rex, Regni Francorum Rector, & devotus Sanctæ Eccleſiæ defenſor, atque adjutor. In omnibus Apoſtolicæ Sedis hortatu, omnium fidelium noſtrorum, & maximè Epiſcoporum ac reliquorum Sacerdotum conſultu, ſervis Dei per omnia omnibus armaturam portare & pugnare, aut in exercitum, & in hoſtem pergere omnino prohibemus, niſi illi tantummodo, qui propter Divinum miniſterium, Miſſarum ſcilicet ſolemnia adimplenda, & Sanctorum Patrocinia portanda, ad hoc electi ſunt, id eſt, unum vel duos Epiſcopos cum Capellanis Presbyteris. Et unuſquiſque Princeps unum Presbyterum ſecum habeat, qui hominibus peccata confitentibus judicare, & indicare pœnitentiam poſſit.

Ne Sacerdotes fundant ſanguinem Chriſtianorum, vel Paganorum.

II. Ut Sacerdotes neque Chriſtianorum neque Paganorum fundant ſanguinem.

Ut ſervi Dei venationes non exerceant.

III. Omnibus ſervis Dei venationes & ſilvaticas vagationes cum canibus, & ut accipitres & falcones non habeant, interdicimus.

De Epiſcopis, & Presbyteris ignotis, quomodo admittantur ad Miniſterium Eccleſiaſticum.

IV. Statuimus, ut ſecundùm Canonicam cautelam omnes undecunque ſupervenientes ignotos Epiſcopos, vel Presbyteros, ante probationem Synodalem, in Eccleſiaſticum miniſterium non admitteremus.

De Sacerdotibus, qui plures uxores habuerint.

V. Si Sacerdotes plures uxores habuerint, vel ſanguinem Chriſtianorum, vel Paganorum fuderint, aut canonibus obviaverint; Sacerdotio priventur: quia deteriores ſunt ſæcularibus.

Ut unuſquiſque Epiſcopus provideat in ſua Parrochia, ne populus faciat paganias aut ſuperſtititiones.

VI. Decrevimus, ut ſecundùm Canones unuſquiſque Epiſcopus in ſua Parrochia ſollicitudinem adhibeat, adjuvante Graphione, qui defenſor Eccleſiæ eſt; ut populus Dei paganias non faciat, ſed ut omnes ſpurcitias gentilitatis abjiciat, & reſpuat, ſive profana ſacrificia mortuorum, ſive ſortilegos vel divinos, ſive phylacteria & auguria, ſive incantationes, ſive hoſtias immolatitias, quas ſtulti homines juxta Eccleſias ritu pagano faciunt ſub nomine Sanctorum Martyrum, vel Confeſſorum Domini, qui potiùs, quàm ad miſericordiam, ſanctos ſuos ad iracundiam provocârunt.

Ut

Ut Parrochiam ſuam ſingulis annis unusquiſque Epiſcopus circumeat.

VII. Statuimus, ut ſingulis annis unusquiſque Epiſcopus Parrochiam ſuam ſollicitè circumeat, & populum confirmare & plebes docere, & inveſtigare, & prohibere Paganas obſervationes, divinósque & ſortilegos, aut auguria, phylacteria, incantationes, vel omnes ſpurcitias gentilium ſtudeat.

Ut Presbyteri Epiſcopis ſuis ſubjecti ſint & ut quadrageſimæ tempore rationem miniſterii ſui eis reddant.

VIII. Decrevimus quoque juxta Sanctorum Canones, ut unusquisque Presbyter in Parrochia habitans, Epiſcopo ſubjectus ſit illi, in cujus Parrochia habitat, & ſemper in quadrageſima rationem & ordinem miniſterii ſui, ſive de Baptiſmo, ſive de fide Catholica, ſive de precibus & ordine Miſſarum Epiſcopo reddat. Et quandocunque jure Canonico Epiſcopus circumeat Parrochiam ad populos confirmandos, Presbyter ſemper paratus ſit ad ſuſcipiendum Epiſcopum, cum collectione, & adjutorio populi, qui ibi confirmari debet. Et in cœna Domini ſemper novum Chriſma ab Epiſcopo ſuo quærat. Et de vetere baptizare nullus præſumat, ſed ardere in luminaribus Eccleſiæ faciat.

Ne aliquis accipiat Eccleſiam infra Parrochiam ſinè conſenſu Epiſcopi ſui, nec de una ad aliam tranſeat.

IX. Ut nemo accipiat Eccleſiam infra Pàrrochiam ſinè conſenſu Epiſcopi ſui. Nec de una ad aliam tranſeat.

Ut Sacerdotes magnam curam habeant de inceſtis, & infirmis, & pœnitentibus.

X. Ut de inceſtis, & criminoſis magnam curam habeant Sacerdotes, ne in ſuis pereant ſceleribus, & animæ eorum à diſtricto Judice Chriſto ab eis requirantur. Similiter de infirmis & pœnitentibus; ut morientes ſinè ſacrati olei unctione & reconciliatione & viatico non deficiant.

De Jejunio quatuor temporum.

XI. Ut Jejunium quatuor temporum & ipſi Sacerdotes obſervent, & ipſi plebi denuntient obſervandum.

Ut bis in anno ad mallum omnes veniant.

XII. Ut ad mallum venire nemo tardet. Primùm circa æſtatem, ſecundò circa autumnum. Ad alia verò placita, ſi neceſſitas fuerit, vel denuntiatio Regis urgeat, vocatus nemo venire tardet.

Ut nemo negligens ſit, quando pro Rege, vel fidelibus ſuis orandum fuerit.

XIII. Ut quando denuntiatum fuerit pro Rege, vel pro fidelibus ſuis quâlibet cauſâ orationes facere, nemo ex hoc negligens appareat.

Ut Sacerdos, niſi in locis conſecratis Miſſam non celebret.

XIV. Nullus Sacerdos, niſi in locis Deo dicatis, vel in itinere poſitus in tabernaculis & menſis lapideis ab Epiſcopo conſecratis, Miſſas celebrare præſumat. Quodſi præſumpſerit gradûs ſui periculo ſubjacebit.

De Sacerdotibus, qui miniſterium ſuum adimplere non valent.

XV. Sacerdotes, qui ritè non ſapiunt adimplere miniſterium ſuum, nec diſcere juxta præceptum Epiſcoporum ſuorum pro viribus ſatagunt, vel contemptores Canonum exiſtunt, ab officio proprio ſunt ſubmovendi, quouſque hæc pleniter emendata habeant.

Ut Sacerdos, qui admonitionem Epiſcopi ſui contempſerit, deponatur.

XVI. Quicunque autem à ſuo Epiſcopo frequenter admonitus de ſua ſcientia, ut diſcere curet, facere neglexerit; procul dubio & ab officio removeatur, & Eccleſiam, quam tenet, amittat: quia ignorantes legem Dei, eam aliis annuntiare, & prædicare non poſſunt.

Ut nullus Judex, neque Presbyterum, neque Diaconum, aut Clericum ſinè conſenſu Epiſcopi ſui diſtringat.

XVII. Ut nullus Judex neque Presbyterum, neque Diaconum, aut Clericum, aut juniorem Eccleſiæ, extra conſcientiam Pontificis, per ſe diſtringat, aut condemnare præſumat. Quod ſi quis hoc fecerit, ab Eccleſia, cui injuriam inrogare dignoſcitur, tamdiu ſit ſequeſtratus, quamdiu reatum ſuum cognoſcat, & emendet.

Ut nullus Epiſcoporum, vel ſæcularium alterius cujusquam res retinere præſumat.

XVIII. Ut nullus Epiſcoporum, vel ſæcularium cujuscunque alterius Epiſcopi, ſive Eccleſiæ, ſive privati res, aut regnorum diviſione, aut Provinciarum

rum ſequeſtratione competere, aut retinere præſumat. Quòd ſi quis hoc facere tentaverit; tamdiu ſit ab omnium caritate ſuſpenſus, & à communionis gratia ſequeſtratus, quoaduſque res ablatas cum fructuum ſatisfactione reſtituat.

Baluzius Tomo I. Capitularium pag. 189.

CONVENTUS WORMATIÆ
Anno Chriſti DCCLXXII. Stephani III. Papæ V. Caroli Regis IV.

Wormatiæ populi Conventus, quem alii SYNODUM vocant, eò quod Epiſcopi Regni ſimul adeſſent, & de rebus Eccleſiaſticis etiam, quæ neceſſaria viderentur, conſtituerent.

Decretum eſt hîc Bellum Saxonibus inferendum, quod per XXXIII. annos geſtum fuit.

Eginhardus Cap. VII. & Poëta Saxo.

Eodem in Conventu Wormatienſi Carolus cum Epiſcopis de convertendis Saxonibus ad fidem conſilia contulit, quod Eigil in vita Sturmii *cap.* 22. *prodit his verbis:*

Regente feliciter Domino Rege Carolo annos quatuor, Saxonum gens ſæva, & infeſtiſſima cunctis fuit, & Paganis ritibus nimis dedita. Rex verò Carolus, Dominus ſemper devotus, cùm ipſe Chriſtianiſſimus eſſet, cogitare cœpit, qualiter gentem hanc Chriſto acquirere quiviſſet?

Inito Servorum Dei conſilio popoſcit, ut precibus Dominum ſuis votis annuere obtinerent. Congregato tam grandi conventu, invocato Chriſti nomine, Saxoniam profectus eſt, adſumptis univerſis Sacerdotibus, Abbatibus, Presbyteris, & omnibus Orthodoxis, ac Fidei Cultoribus, ut gentem, quæ ab initio mundi Dœmonum vinculis erat obligata, doctrinis ſacris, mite & ſuave Chriſti jugum credendo ſubire feciſſent. Quò, cùm Rex perveniſſet, partim bellis, partim ſuaſionibus, partim etiam muneribus maxima ex parte gentem illam ad fidem Chriſti convertit.

Eckhart. Hiſt. Franc. L. XXIV. §. CXXIX. pag. 619.

Megingaudum, Wurceburgenſem Epiſcopum, eò quod Eccleſiæ Saxonicæ & Sclavicæ ipſius curæ commiſſæ eſſent; Carolum Regem ante alios Epiſcopos comitatum eſſe, nullus dubito. ait *Eckhart. loc. cit.*

CONCILIUM BAVARICUM
APUD DINGOLVINGAM,
XXII. Anno Taſſilonis Ducis Bavariæ celebratum, tempore Hadriani Papæ primi, Anno Chriſti DCCLXXII.

De Concilio, quod Dux Taſſilo apud Dingolvingam celebravit.

Regnante in perpetuum Domino noſtro JESU CHRISTO, in anno verò XXII. Regni Religioſiſſimi Ducis Taſſilonis gentis Bajoariorum, ſub die (*a*) conſu-

(*a*) *Calliſti* conjicit Caniſius, cujus memoria agitur pridie Idus Octobris: verùm cùm eadem forma

conſulem, quod erat II. Id. Octob. atque anno ab Incarnatione Dominica DCC LXXII. Indict. X. Divinâ præflatus inſpiratione, ut omne Regni Dei prænotatus Princeps collegium procerum coadunaret in villam publicam, Dingoluingam nuncupatam, ut ibi tam regulare moderaretur in ſancto habitu Cœnobium virorum, & puellarum, quàm Epiſcopales moderaretur obſequias, inſuper gentis ſuæ inſtitutiones legum per (*b*) primatos imperitos, univerſa conſentiente multitudine, quæ reperit (*c*) diuturna vitiata, & quæ videbantur abſtrahendo evellere, & quæ decretis placerent, componendo inſtituerentur. Inter tot verò collegia Sacerdotum, devolutis Epiſcoporum & Abbatum in præſentia paginis, regularis ordines vitæ atque canonum normas, vel decreta Patrum nullis comprobare quiverant teſtimoniis, ut Monachis Parochiæ commendari deberent, vel publica baptiſmatis obſequia, niſi forte pro periculo mortis, & nihil eorum implerent commorandi negotio, excepto (*d*) viciſſitudinis villarum propriarum ſingulis annis obedientialibus curis commiſſio ab Abbate proprio fuerit determinata. Unde ab univerſis Abbatibus facta profeſſio, ut minimè titulis popularibus ſe ingerere depellerentur, & hæc omnia, cui commiſſæ ſunt plebes, ſub poteſtate Epiſcoporum permanerent, ſicut in ſanctis Synodis, vel Decretis priſcorum Patrum perarata comprobat conſcriptio, ab Epiſcopis vero ſimili modo. Et nihilominus (*e*) prælatis ponderaverunt ſententiis, ut erga eos caritatis gererentur curæ, ità ùt canonica autoritas confirmat, & ſpiritualis concordia declarat. Hoc peracto Concilio, & ab univerſis uno ore confirmato, ut ſi quis de eadem inſtitutione deviare præſumpſerit, à Collegio eorum alienetur, uſque iterato examine, id eſt, publica Synodo.

Hæc ſunt decreta, quæ conſtituit ſancta Synodus, in loco, qui dicitur Dingoluingam, Domino (*f*) *Taſſilo mediante.*

De die Dominico ità conſtitutum eſt, ut tali honore habeatur, ſicut in lege ſcriptum eſt, & in decretis Canonum. Et ſi (*g*) quid præſumpſerit frangere contra legem, aut decreta Canonum, tali pœnæ ſubjaceat, ſicut ibi ſcriptum eſt.

De hæreditate, quæ tradita eſt ad Eccleſiam, ità conſtituit; ut, quiſquis hæreditatem ſuam ad Eccleſiam ante donaverat, aut poſtea donaverit, ſi quid mutare voluerit, chartam ſuam habeat ità ſcriptam, ut locum, & tempus, & perſonam habeat, aut tribus fidelibus teſtibus, & nobilibus teſtificetur. Si Sacerdos non habeat chartam, nec teſtem, ùt prædiximus, tunc ſicut in lege Bajoariorum, & Judex judicat, ſic defendat.

I. (*h*) De eo, quòd Epiſcopi juxta Canones, & Abbates Monaſteriorum juxta regulam viventes, ità conſtituit.

II. De eo, quòd Sanctimoniales, quæ in ſervitio Dei ſunt, ità conſtituit, ut nullus auſus ſit in conjugium & Matrimonium ducere; aut ſi quis auſus fuerit contra decreta Canonum, ità componat, ſicut Canones decreverunt.

III. De eo, quòd jus ad legem, quam habuerunt in diebus Patris ſui, nobiles & liberi, & ſervi ejus, ità donaverunt, ut firma fieret.

IV. De eo, quòd ut ſi qui de nobili genere & de hæreditate ſua dare (*i*) ad Sanctuarium Dei, in ſua poteſtate eſſet, nemo prohibuiſſet, nec mutaret in perpetuum.

V. De eo, quòd ut ſervi Principis, qui dicuntur Adelſchalche (*k*) ut ſuam habeant Weregeldam, juxta morem, quem habuerunt ſub parentibus, & cæteri minores Weregeldi juxta legem ſuam, ità conſtituit.

VI. De eo, quòd parentes Principis, quodcumque præſtitum fuiſſet nobilibus intra Bajoarios, hoc conſtituit, ut permaneret, & eſſet ſub poteſtate (*l*) unius-

R

forma *ſub die conſule* crebrò in literis Taſſilonis recurrat, ad imitationem Romanorum eam formulam à Notariis Taſſilonis adjectam ſuſpicatur. P. Calles L. VII. *Annalium Germaniæ* p. 400.

(*b*) peritos primates. (*c*) *Forte* diuturnitate. (*d*) *Supple* ſi.
(*e*) *Forte* prolatis. (*f*) *pro* Taſſilone. [*g*] *Fors* quis.
(*h*) Miratur Caniſius, cur hic primùm Canones numerentur.
(*i*) *Subintellige:* vellent. (*k*) Vox Germanica: nobiles ſervos ſignificat.
(*l*) Indicium clientelæ feudalis erga eos, qui fidi manebunt Domino donanti nobile feudum.

uscujuſq; relinquendum poſteris, quamdiu ſtabiles ſervâſſent fœdere apud Principem ad ſerviendum ſibi, & hæc firma permaneret, itâ conſtituit.

VII. De eo, ut nullus hæreditate ſua privetur, niſi per tres cauſas (*m*) quas in pacto ſcribentur: propter homicidium, hoc eſt, ut quiſquis hominem Principis ſibi dilectum occiderit; ob injuriam Principis, & ad calumniam hominem componat ſecundùm legem, tunc privetur hæreditate ſua.

VIII. De eo, quiſquis mulierem nobilem acceperit in conjugium, & non præſcivit, itâ conſtituit, ut iterum libera eſſet, dimittat ſervum, & poſtea non redigatur in ſervitium, ſed eſſet libera.

IX. De eo, quòd & ſi quis de quocunque reatu accuſatus ab aliquo poteſtatem accipiat cum accuſatore ſuo pacificare, ſi voluerit, antequam pugnam, quæ Wehadine vocatur, permittat.

De eo, quiſquis de nobili genere deprehenſus fuerit de illis IV. cauſis, de qua ſupradiximus, ſi ille hæreditate ſua portionem pro illius criminis reatu perdat, uxor autem illius ſuo jure non privetur, itâ conſtituit.

De collaudatione, quam Epiſcopi, & Abbates in Bajoaria inter ſe fecerunt, pro defunctis fratribus.

In Chriſti nomine: Notitia qualem convenientiam gentis Bajoariorum Epiſcopi & Abbates inter ſe fecerunt, quorum nomina infra perarare ſtylo decrevimus (id eſt) Manno Nuvenpurgenſis civitatis Epiſcopus, Alim, Virgilius Wiſerich, Sintpreth, Heres Epiſcopi; Oportunus, Wolfpreth, Adelpreth, Ato, Uto, Lantfrit, Albune, Ruothart, Erneſt, Reginpreth, Volchanhart, Perchkoch, Sigido, Abbates. Ut eorum quis de hac luce migraret, unuſquiſque ſuperſtitum Epiſcoporum vel Abbatum pro defuncto in domo ſua Epiſcopali, vel Cœnobio C. Miſſas ſpeciales, & eodem numero Pſalteria cantare faciat. Ipſe verò de propria perſona ſua XXX. ſpeciales Miſſas compleat, vel à Religioſis ſibimet ſubjectis implere omninò prænotatum faciat numerum Presbyteris ſive Monachis, cùm de hoc ſæculo migrarint Epiſcopus ſeu Abbas, uno Presbytero vel uno Monacho XXX. Miſſas ſpeciales, totidem Pſalteria faciant celebrari.

Henricus Caniſius edidit 1600. *Ingolſtadienſi typo in* 4.

Binius anno 1618. *Tomi III. Concilior. Parte I.*

(*m*) *pro* quæ.

Marcus Velſerus, vir doctiſſimus & nobiliſſimus, celeberrimæ Auguſtanæ Reip. Septemvir, hanc Synodum, vel potiùs fragmentum Synodi, ſupradicto tempore celebratæ, primus in lucem emiſit, dentibúſque tinearum, & blattarum eripuit. Ex pervetuſto codice, quem utendum acceperat, à Rever. & Magnif. Domino, Georgio Lauterio Ss. Theol. Doctore, & Monachii ad D. Virginem Præpoſito, idem Velſerus propriâ manu exſcripſit. *Notatio Caniſii.*

Comitiis Bojorum hoc anno DCCLXXII. Dingolvingæ habitis interfuerunt Epiſcopi Manno Nuenburgenſis {qui vel unicus, vel certè poſtremus iſti Eccleſiæ præfuit} Alimus Sabionenſis, Virgilius Saliſburgenſis, Vilſericus Batavienſis, Simpertus Ratiabonenſis, Aribo Friſingenſis. Adfuêre præter Epiſcopos Abbates tredecim. *Notatio Adelzreiteri Conſiliarii Parte I. Lib. VII. §. XLII. Annalium Boicæ Gentis.*

De Epocha hujus Synodi nota Marci Hanſizii.

Synodographi & Adelzreiter ad annum Chriſti 772, & Taſſilonis Ducis XXII. diem II. Idus Octobris referunt hanc Synodum: Sed annus XXII. Taſſilonis reſpondet anno 769. Gewoldus refert ad annum XXIV. Taſſilonis, qui eſt Chriſti 771. BARONIUS & COINTIUS cenſuerunt potiùs corrigendos annos Taſſilonis, quàm incarnationis: & loco anni 22. vel 24. cenſent ſubſtituendum annum 25. Regni Taſſilonis, qui menſe Octobri 772. in Curſu erat. PAGIUS judicat calculum annorum à Librario recentiore adjectum, quia veteres membranæ nonniſi ſummam actorum hujus Synodi exhibent. *Vitus Arnpeckius in Chronico Bajoariæ L. II. Cap.* 35. De Taſſilone ſcribit: " Hic eſt Taſſilo, de quo ſcribitur in Libro Synodalium Statutorum Patavienſium his verbis: Anno XXVII. Regni Glorioſiſſimi Ducis Bajoariæ Taſſilonis, Chriſti videlicet DCCLXXIV. pridie Idus Octobris, habitum eſt Concilium octodecim Capitulorum, " Suſpicatur HANSIZIUS veroſimiliorem hanc Epocham: dici verò Patavienſem, quia in libro Statutorum Eccleſiæ Pataviensis relata eſſet, licet Dingolvingæ habita: demum coincidit dies pridie Idus Octobris pro 2do Idus Octobris. *Tomo II. Germaniæ ſacra, ſeu hiſtoria Archi-Epiſcopatûs Salisburgenſis pag.* 93. 94.

Si vera eſt HANSIZII Epocha anni mortis Utilonis, & initii Ducatûs Taſſilonis, anno 748 affixa: erit annus Chriſti 772, annus 24, vel 25. Taſſilonis.

CODEX

CODEX CANONUM AB HADRIANO I. CAROLO REGI DONATUS.

Incipiunt (*) Eccleſiaſticæ Regulæ Sanctorum Apoſtolorum prolatæ per Clementem Eccleſiæ Romanæ Pontificem, quæ ex Græcis Exemplaribus in ordine primo ponuntur, quibus quam plurimi quidem conſenſum non præbuêre facilè, & tamen poſtea quædam conſtituta Pontificum ex ipſis Canonibus adſumpta eſſe videntur. (*a*)

INCIPIUNT CANONES APOSTOLORUM.

De Ordinatione Epiſcopi.

CAPUT I.

EPiſcopus à duobus, aut tribus Epiſcopis ordinetur.

De Ordinatione Presbyterorum & Diaconorum vel cæterorum. CAP. II.

Presbyter ab uno Epiſcopo ordinetur, & Diaconus, & reliqui Clerici.

Nihil aliud in ſacrificio, præter quod Dominus ſtatuit, offerendum. CAP. III.

Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, præter ordinationem Domini alia quædam in Sacrificio offerat ſuper altare, id eſt, aut mel, aut lac, aut pro vino ſiceram, & confecta quædam aut volatilia, aut animalia aliqua, aut legumina, contra conſtitutionem Domini faciens, congruo tempore deponatur.

Quæ ſpecies ad Altare, non ad ſacrificium, ſed ad benedictionem debeant exhiberi.

CAP. IV.

Offerri (*a*) non liceat aliquid ad Altare præter novas ſpicas, & uvas & oleum ad Luminaria, & Thymiama, id eſt, incenſum, tempore, quo Sancta celebratur oblatio.

R 2 *Quod*

(*) Hic titulus eſt in Codice CXV. MS. Bibliothecæ Eccleſiæ Metropolitanæ Colonienſis, cujus Catalogum anno 1752. approbante Illuſtriſſimo Capitulo vulgavimus. Eſt hic Codex ſcriptus ſub pio Patre Hildebaldo Archi-Epiſcopo Colonienſi, Archi-Capellano, id eſt, ſummo Præfecto Capellæ Regiæ, Palatii, & Cleri Palatini, & Bibliothecæ Regiæ; adeóque coævus Hadriano, Carolo, & Hildebaldo, ùt frons libri præfert.

Ipſe character membranacei Codicis Sæculum VIII. refert, & venerationem aſpirat. Titulus ſcriptus eſt literis uncialibus rubro vel minio, & atramento variegatus. Similis titulus eſt Codicis veteris Eccleſiæ Beluacenſis, ùt notat edidio elegantiſſima Codicis Canonum veteris Eccleſiæ Romanæ poſt Wendelſtinum primum Editorem Germanum anno 1525, Pariſiis facta à Pithoeo 1609. ac Pelletetio demum anno 1687. pag. 9.

Præter hunc Codicem CXV. etiam Codices CXVI, & CXVII. MSS. ejuſdem Bibliothecæ adhibuimus, & cum illis contulimus editionem Moguntinam Wendelſtinii, quàm hic denuo repræſentamus, ſed collatam cum his MSS. quos indigitamus Codices bis numeris; eum qui N. CXV. recenſitus eſt 1mum, CXVI. 2dum, CXVII. 3tium appellamus brevitatis cauſâ: Plura in Præfatione primi voluminis attulimus argumenta, cur codicem Canonum prætulerimus *Epitome Canonum* hujuſce Codicis à Binio Conciliis primò inſertæ, & poſt ab aliis Synodographis recuſæ, prætetito codice, quem nos jam damus.

Tempore, quo Hadrianus PP. I. Romæ ſedit ab 772. ad 795. Carolus ter Romam profectus fuit, nempe annis 774. 781. 787. Quo ex his annis codicem Canonum ab Hadriano acceperit, nos hactenus latet. *Eckhart T. I. rerum Francia L.* 25. §. *LXXXII.* PAGI in Critica ad annum 795. N. 4to.

(*a*) Omnes tres Codices habent hoc initium.

Quòd ea, quæ in Eccleſiis offerri non poſſunt, ad domus Sacerdotum à fidelibus deferantur.

CAP. V.

Reliqua poma omnia ad domum primitiæ Epiſcopo, & Presbyteris dirigantur, non offerantur in Altari. Certum eſt autem, quod Epiſcopus & Presbyteri dividant (*b*) Diaconis, & reliquis Clericis.

Ut Epiſcopus, aut Presbyter uxorem ſuam, quam debet caſtè regere, non relinquat.

CAP. VI.

Epiſcopus, aut Presbyter uxorem propriam nequaquam ſub obtentu religionis abjiciat, ſi verò rejecerit, excommunicetur, ſed ſi perſeveraverit, dejiciatur.

Ut Sacerdotes, & Miniſtri Altaris, Sæcularibus curis abſtineant. CAP. VII.

Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus nequaquam ſæculares curas adſumat, ſin aliter, dejiciatur.

Quo tempore Paſcha celebretur. CAP. VIII.

Si quis Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus Sanctum Paſchæ diem ante vernale æquinoctium cum Judæis celebraverit, abjiciatur.

Quod Miniſtri Altaris oblatione celebratâ debeant communicare. CAP. IX.

Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, vel quilibet ex Sacerdotali catalogo factâ oblatione non communicaverit; aut cauſam dicat, ut, ſi rationabilis fuerit, veniam conſequatur: aut ſi non dixerit, communione privetur, tanquam qui populo cauſâ (*c*) læſionis extiterit, dans ſuſpicionem de eo, qui ſacrificavit, quod rectè non obtulerit.

Quod fideles Laici ingredientes Eccleſiam communicare debeant. CAP. X.

Omnes fideles, qui ingrediuntur Eccleſiam, & ſcripturas audiunt, non autem perſeverant in oratione, nec ſanctam communionem percipiunt, velut inquietudines (*d*) Eccleſiæ commoventes, convenit communione privari.

Quod cum Excommunicatis non ſit orandum.

CAP. XI.

Si quis cum (*e*) excommunicato, ſaltem in domo ſimul oraverit, iſte communione privetur.

Quod cum damnatis Clericis non ſit orandum.

CAP. XII.

Si quis cum damnato Clerico, veluti cum Clerico, ſimul oraverit, iſte damnetur.

Ut nullus fidelium præter commendatitias ſuſcipiatur epiſtolas. CAP. XIII.

Si quis Clericus aut Laicus à communione ſuſpenſus, ſeu communicans, ad aliam properet Civitatem, & ſuſcipiatur præter commendatitias Literas, & qui ſuſceperunt, & qui ſuſceptus (*f*) communione priventur; Excommunicato verò proteletur ipſa correptio, tanquam qui mentitus ſit (*g*) Eccleſiam Dei ſeduxerit.

Ut ab Epiſcopis aliena (h) *parochia minimè pervadatur.* CAP. XIV.

Epiſcopo non licere (*i*) alienam (*k*) parochiam, propriâ relictâ, pervadere, licèt cogatur à plurimis. Niſi fortè quis cum (*l*) rationabili (*m*) cauſâ compellat, tanquam qui poſſit ibidem conſtitutis plus lucri conferre, & in cauſa religionis aliquid profectò proſpicere. Et hoc non à ſemetipſo pertentet, ſed multorum Epiſcoporum judicio, & maximâ ſupplicatione perficiat.

Ut Clerici proprias Eccleſias non relinquant.

CAP. XV.

Si quis Presbyter, aut Diaconus aut quilibet de numero Clericorum relinquens propriam parochiam pergat ad alienam, & omnino demigrans præter Epiſcopi ſui conſcientiam in aliena parochia commoretur, hunc ulteriùs miniſtrare non patimur. Præcipuè ſi vocatus ab Epiſcopo redire contempſerit, in ſuâ inquietudine perſeverans. Veruntamen tanquam laicus ibi communicet.

Ut Epiſcopus, qui Clericos alterius ſuſceperit, communione privetur. CAP. XVI.

Epiſcopus verò, apud quem memoratos (*n*) eſſe conſtiterit. Si contra eos decretam ceſſationem pro nihilo reputans, tanquam clericos fortè ſuſceperit: velut magiſter inquietudinis, communione privetur.

Ut

(*b*) Cod. 2. & reliqui Clerici. (*c*) Cod. 2. cauſam.
(*d*) Inquietudinis Cod. 1. & 2. (*e*) cum *abeſt* 2. Cod. (*f*) *eſt* Cod. 1. 2. 3.
(*g*) *ſit* abeſt à Cod. 2. Cod. 1. & 3 *ſit &* (*h*) Paroecia cod. 1.
(*i*) liceret Cod. 2. (*k*) Paroeciam Cod. 1. (*l*) eum Cod. 1. 2. 3.
(*m*) rationabilis cauſa Cod. 3. (*n*) Cod. 2. 3. memoratus

Ut (*o*) *bigami non admittantur ad Clerum.*
CAP. XVII.

Si quis poſt baptiſma ſecundis fuerit nuptiis copulatus, aut concubinam habuerit, non poteſt eſſe (*p*) Epiſcopus, non Presbyter, aut Diaconus, aut prorſus ex numero eorum, qui miniſterio ſacro deſerviunt.

Quod is, qui viduam, aut (*q*) *ejectam, aut meretricem acceperit, non admittatur ad Clerum.*
CAP. XVIII.

Si quis viduam, aut ejectam acceperit, aut meretricem, aut ancillam, vel aliquam de iis (*r*) quæ publicis ſpectaculis mancipantur, non poteſt eſſe Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut ex eo numero, qui miniſterio ſacro deſerviunt.

Qui duas ſorores habuerit, non admittatur ad Clerum. CAP. XIX.

Qui duas in conjugium ſorores acceperit, vel filiam fratris, Clericus eſſe non (*s*) poteſt.

Clericum fidejuſſorem eſſe non poſſe.
CAP. XX.

Clericus fidejuſſionibus inſerviens abjiciatur.

Quod ii, qui non ſpontè eunuchizati ſunt, ſuſcipiantur ad Clerum. CAP. XXI.

Eunuchus ſi per inſidias hominum factus eſt, vel ſi in perſequutione ejus ſunt amputata virilia, vel ſi ità natus eſt, & eſt dignus; efficiatur Epiſcopus.

Ut is, qui ſe eunuchizavit, Clericus non fiat.
CAP. XXII.

Si quis abſcidit ſemetipſum, id eſt, ſi quis amputavit ſibi virilia, non fiat Clericus, quia ſuus (*t*) homicida eſt, & Dei conditionis inimicus.

Ut Clericus, qui ſe eunuchizavit, abjiciatur à Clero. CAP. XXIII.

Siquis cùm Clericus fuerit, abſciderit ſemetipſum, omnino damnetur, quia ſuus eſt homicida.

Ut Laicus, qui ſe eunuchizavit, tribus annis communione privetur. CAP. XXIV.

Laicus ſemetipſum abſcindens, annis tribus communione privetur, quia ſuæ vitæ inſidiator exſtitit.

Quod Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, ſi pro criminibus damnati fuerint, minimè communione priventur.
CAP. XXV.

Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui in (*u*) fornicatione, aut perjurio, aut furto captus eſt, deponatur; non tamen communione privetur. Dicit enim Scriptura, non † vindicabit Dominus bis in idipſum.

Similiter & reliqui Miniſtri Eccleſiæ.
CAP. XXVI.

Similiter & reliqui Clerici huic conditioni ſubjaceant.

Qui (*x*) *Clerici debeant conjugibus copulari.*
CAP. XXVII.

Innuptis autem, qui ad Clerum provecti ſunt, præcipimus, ut, ſi voluerint, uxores accipiant, ſed Lectores cantoréſque tantummodo.

Quod Epiſcopus, Presbyter, & Diaconus peccantes fideles verberare non debeant.
CAP. XXVIII.

Epiſcopum, aut (*y*) Presbyterum, aut Diaconum percutientem fideles delinquentes, aut infideles iniquè agentes, & per hujuſmodi volentem (*z*) timeri, dejici ab officio ſuo præcipimus, quia nuſquam nos hoc Dominus docuit. Econtrario verò ipſe, cum percuteretur, non repercutiebat, cum malediceretur, non remaledicebat, cum pateretur, non comminabatur.

Quod officium priſtinum damnati pro criminibus uſurpare non debeant.
CAP. XXIX.

Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus depoſitus juſtè ſuper certis criminibus, auſus fuerit attrectare miniſterium dudum ſibi commiſſum; hic ab Eccleſia penitus (*a*) abſcindatur.

Quod non debeant Officia Eccleſiaſtica pecuniis obtineri. CAP. XXX.

Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus per pecunias hanc obtinuerit dignitatem; dejiciatur & ipſe, & ordinator ejus, & à communione modis omni-

(*o*) Quod bigami Cod. 1. 2. 3. (*p*) non Epiſcopus Cod. 2. 3. (*q*) vel Cod. 1. 2.
(*r*) his Cod. 1. 2. 3. (*s*) non poterit Cod. 1. 2. 3. (*t*) his pro is Cod. 2.
(*u*) in abeſt à Cod. 2. (*x*) quod Clerici Cod. 1. (*y*) aut abeſt Cod. 2.
(*z*) volentes Cod. 2. 3. (*a*) abſcidatur Cod. 1. 2. 3.

omnibus abſcindatur, (*b*) ſicut Simon Magus à Petro.

Ut Eccleſia ſæculari potentia minimè pervadatur. CAP. XXXI.

Siquis Epiſcopus ſæcularibus poteſtatibus uſus Eccleſiam per ipſos obtineat, deponatur, & ſegregentur omnes, qui illi communicant.

De Presbytero, qui contra Epiſcopum ſeorſum conventus congregare tentaverit.

CAP. XXXII.

Siquis Presbyter contemnens Epiſcopum ſuum ſeorſum collegerit, & altare aliud erexerit, nihil habens, quo (*c*) reprehendat Epiſcopum in cauſâ (*d*) pietatis & juſtitiæ: deponatur, quaſi principatûs amator exiſtens, eſt enim tyrannus, & cœteri Clerici, quicunque tali conſentiunt, (*e*) deponantur, Laici verò ſegregentur. Hæc autem poſt unam & ſecundam, & tertiam Epiſcopi obſecrationem fieri conveniat.

Quod Clerici damnati non debeant ab aliis recipi. CAP. XXXIII.

Siquis Presbyter, aut Diaconus ab Epiſcopo ſuo ſegregetur, hunc non licere ab alio recipi, ſed ab ipſo, qui eum ſequeſtraverat, (*f*) niſi forſitan obierit Epiſcopus ipſe, qui eum ſegregâſſe cognoſcitur.

Ut nullus Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus ſinè commendatitiis ſuſcipiatur epiſtolis.

CAP. XXXIV.

Nullus Epiſcoporum peregrinorum, aut Presbyterorum, aut Diaconorum ſinè commendatitiis ſuſcipiatur epiſtolis, & cum ſcripta detulerint, diſcutiantur attentiùs, & itá ſuſcipiantur, (*g*) & ſi Prædicatores pietatis extiterint minus, nec (*h*) quæ ſunt neceſſaria ſubminiſtrentur eis, & ad Communionem nullatenus admittantur, quia per ſubreptionem multa proveniunt.

De primatu Epiſcoporum.

CAP. XXXV.

Epiſcopos (*i*) gentium ſingularum ſcire convenit, quis inter eos primus habeatur, quem velut Caput exiſtiment, & nihil amplius præter ejus conſcientiam gerant, quam illa ſola ſinguli, quæ parochiæ (*k*) propriæ, & villis, quæſub ea ſunt, competunt: ſed nec ille præter omnium conſcientiam faciat aliquid, ſic enim unanimitas erit, & glorificabitur Deus per Chriſtum in Spiritu Sancto.

Quod non liceat Epiſcopum in alienâ Provinciâ Clericos ordinare. CAP. XXXVI.

Epiſcopum non audere extra terminos proprios ordinationes facere in civitatibus, & (*l*) villis, quæ illi nullo jure ſubjectæ ſunt: ſi verò convictus fuerit hoc feciſſe præter eorum conſcientiam, qui civitates illas (*m*) & villas detinent: & ipſe deponatur, & qui ab illo ſunt ordinati.

De ordinatis Epiſcopis, nec receptis.

CAP. XXXVII.

Siquis Epiſcopus non ſuſceperit officium, & curam populi ſibi commiſſam; hic communione privetur, quoadusque conſentiat obedientiam (*n*) commodans, ſimiliter autem & Presbyter & Diaconus. Si verò perrexerit, nec (*o*) receptus fuerit, non pro ſuâ ſententiâ, ſed pro malitia populi, ipſe quidem maneat Epiſcopus, Clerici verò civitatis communione priventur: (*p*) eo quod eruditores inobedientis populi non fuerunt.

Ut bis in anno Concilia celebrentur.

CAP. XXXVIII.

Bis in anno Epiſcoporum Concilia celebrentur, ut inter ſe invicem dogmata pietatis explorent & emergentes Eccleſiaſticas contentiones amoveant, ſemel quidem quarta ſeptimana pentecoſtes, ſecundò (*q*) die XII. die menſis Hyperſis Hyperberetæi: id eſt, juxta Romanos quarto Idus Octobr.

Ut tantùm curam rerum Eccleſiaſticarum Epiſcopus habeat. CAP. XXXIX.

Omnium negotiorum Eccleſiaſticorum curam Epiſcopus habeat, & ea velut Deo contemplante diſpenſet: nec ei liceat ex his aliquid omnino contingere, aut parentibus propriis, quæ Dei ſunt, condonare. Quod ſi pauperes ſunt, tan-

(*b*) abſcidatur Cod. 1. 2. 3. (*c*) quod Cod. 1. 2. 3. (*d*) iu cauſam Cod. 1.
(*e*) deponautur *abeſt* à Cod. 1. 2. 3. (*f*) ſequeſtraverit Cod. 2.
(*g*) abeſt & à Cod. 2. 3. (*h*) neque Cod. 1. 2. 3. (*i*) Epiſcopus Cod. 2.
(*k*) parocciæ Cod. 1. (*l*) iu villis Cod. 3. (*m*) ipſas Cod. 1. 2. 3.
(*n*) & commodans Cod. 2. (*o*) & receptus Cod. 1. [*p*] *eo* abeſt ab 1. & 3. Cod.
[*q*] verò Cod. 1. 2. 3.

tanquam pauperibus ſubminiſtret, nec eorum occaſione Eccleſiæ negotia deprædet. (*r*)

De dignitate Pontificis, & quod rerum ſuarum habeat poteſtatem. CAP. XL.

Presbyteri, & Diaconi præter Epiſcopum nihil agere pertentent, nam Domini populus ipſi commiſſus eſt, & pro animabus eorum (*s*) hic redditurus eſt rationem. Sint autem manifeſtæ res propriæ Epiſcopi (ſi tamen habet proprias) & manifeſtæ Dominicæ, ut poteſtatem habeat, de propriis moriens Epiſcopus (*t*) ſicut voluerit, & quibus voluerit, derelinquere. (*u*) Nec ſub occaſione Eccleſiaſticarum rerum, (*x*) quæ Epiſcopi eſſe probantur, intercidant, fortaſſis enim aut uxorem habet, aut filios, aut propinquos, aut ſervos. Et juſtum eſt hoc apud Deum, & homines, ut nec Eccleſia (*y*) detrimentum patiatur, ignoratione rerum Pontificis, nec Epiſcopus, vel ejus propinqui ſub obtentu Eccleſiæ proſcribantur, & in cauſas incidant, qui ad eum pertinent, mórſque ejus injuriis malæ famæ ſubjiciatur.

Quod Epiſcopus Eccleſiaſticarum rerum pro diſpenſatione pauperum habeat poteſtatem.

CAP. XLI.

Præcipimus, ut in poteſtate ſuâ Epiſcopus Eccleſiæ res habeat. Si enim animæ hominum precioſæ illi ſunt creditæ, multò magis oportet eum curam pecuniarum gerere, ità ut poteſtate ejus indigentibus omnia diſpenſentur per Presbyteros & Diaconos, & cum timore omníque ſollicitudine miniſtrentur. Ex iis (*z*) autem quæ indiget (*a*). (ſi tamen indiget) ad ſuas neceſſitates, & ad peregrinorum fratrum uſus (*b*) ipſe percipiat, (*c*) ut nihil eis poſſit omnino deeſſe. Lex enim Dei præcipit, ut, qui Altari deſerviunt, de Altari paſcantur, quia nec miles ſtipendiis propriis contra hoſtes arma (*d*) ſuſtulit.

Quod Epiſcopus, Presbyter, & Diaconus aleator, & ebrioſus eſſe non debeat.

CAP. XLII.

Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus aleæ atque ebrietati derſerviens, aut deſinat, aut certè damnetur.

Similiter Clerici, & Laici, ſi permanſerint in alea, communione priventur.

CAP. XLIII.

Subdiaconus, aut Lector, aut Cantor ſimilia faciens, aut deſinat, aut (*e*) communione privetur - ſimiliter etiam Laicus.

Quod Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus non debeat uſuras accipere.

CAP. XLIV.

Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus uſuras à debitoribus exigens, aut deſinat, aut certè damnetur.

Quod non debeat Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus cum hæreticis orare.

CAP. XLV.

Epiſcopus, Presbyter, & Diaconus, qui cum hæreticis oraverit, tantummodo communione privetur, ſi verò tanquam Clericos (*f*) hortatus eos fuerit agere, vel orare, damnetur.

Quod non debeant hæreticorum baptiſmata comprobari. CAP. XLVI.

Epiſcopum, aut Presbyterum, hæreticorum ſuſcipientem baptiſma damnari præcipimus, quæ enim (*g*) conventio Chriſti ad Belial? aut quæ pars fideli cum infideli?

Quod Eccleſiæ baptiſmate baptizatus denuò baptizari non debeat, & non ità baptizatus debeat baptizari.

CAP. XLVII.

Epiſcopus, aut Presbyter, ſi eum, qui ſecundùm veritatem habuerit baptiſma, denuò baptizaverit, aut (*h*) pollutum ab impiis non baptizaverit, deponatur, tanquam deridens crucem, & mortem Domini, nec Sacerdotes à falſis Sacerdotibus jure (*i*) diſcernens.

Laicum pellentem ſuam conjugem communione privandum. CAP. XLVIII.

Si quis Laicus uxorem propriam pellens, alteram, vel ab alio dimiſſam duxerit, communione privetur.

Quod

[*r*] deprædetur Cod. 1. 2. [*s*] *hic* abeſt à Cod. 2. (*t*) ſiquis Cod. 2.
(*u*) Epiſcopus ne ſub cod. 2. (*x*) quod cod. 2. (*y*) Eccleſiam cod. 1.
(*z*) his cod. 1. 2. 3. (*a*) ſi tamen indiget *abeſt* à cod. 2. 3. (*b*) & cod. 1.
(*c*) & *pro* ut cod. 2. (*d*) ſuſtollet cod. 1. 2. 3. (*e*) à communione non *aut* cod. 2.
(*f*) Clericus ortus cod. 2. (*g*) *enim* abeſt à cod. 2. (*h*) ſi pollutum cod. 2. 3.
(*i*) non diſcernens cod. 2.

Quod in nomine Trinitatis debeat baptizari.

CAP. XLIX.

Si quis Epiſcopus aut Presbyter juxta præceptum Domini non baptizaverit, in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, ſed in tribus ſine initio principiis, aut in tribus Filiis, aut in tribus paracletis, abjiciatur.

Quod non debeat una merſio in baptismate, quaſi in morte Domini, provenire.

CAP. L.

Si quis Epiſcopus, aut Presbyter non trinam merſionem unius myſterii celebret, ſed ſemel mergat in baptiſmate, quod dari videtur in Domini morte, deponatur. Non enim dixit nobis Dominus, in morte meâ baptizate, ſed: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti.

EXPLICIUNT CANONES APOSTOLORUM.

INCIPIUNT TITULI CANONUM NICÆNI CONCILII.

NUMERO XX.

I. De Eunuchis, qui ſe ipſos abſciderunt.
II. De his, qui ex gentilibus poſt baptiſma ad Clericatûs ordinem promoventur.
III. De ſubintroductis mulieribus.
IV. De his, qui ad Epiſcopatum in Provinciis provehuntur.
V. De Excommunicatis.
VI. De Privilegiis, quæ quibuſdam Civitatibus competunt.
VII. De Epiſcopo Æliæ, id eſt, Hieroſolymorum
VIII. De his, qui dicuntur Cathari, id eſt, mundi.
IX. De his, qui ad honorem Presbyterii ſine examine provecti ſunt.
X. De his, qui in perſecutionibus negaverunt, & poſtmodum in Clero promoti ſunt.
XI. De Laicis, qui negaverunt.
XII. De his, qui abrenunciaverunt, & iterum ad Sæculum ſunt regreſſi.
XIII. De his, qui communionem tempore mortis expoſcunt.
XIV. De Catechumenis lapſis.
XV. Quod non oporteat demigrari.
XVI. De his, qui in Eccleſiis, in quibus provecti ſunt, minimè perdurârunt.
XVII. De Clericis uſuras accipientibus.
XVIII. De privilegiis Presbyterorum.
XIX. De his, qui à Paulo Samoſateno ad Eccleſiam veniunt.
XX. De flectendo genua.

INCIPIT (a) CONSTITUTIO, ET FIDES NICÆNI CONCILII SUBDITIS CAPITULIS SUIS.

Facta (b) eſt autem hæc Synodus apud Nicæam Bithyniæ, Conſulatu Conſtantini Auguſti & Licinii, XIII. Calendarum Juliarum, qui eſt apud Græcos XVIII. dies menſis eorum ſecundùm Alexandriam XXXI. Et placuit, ut hæc omnia mitterentur ad Epiſcopum urbis Romæ Sylveſtrum. (c)

Credimus in unum Deum Patrem, omnipotentem, omnium viſibilium, nec non & inviſibilium factorem. Et in unum Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, Filium Dei, natum ex Patre unigenitum, hoc eſt, ex ſubſtantia Patris, Deum ex Deo, Lumen ex Lumine, Deum verum ex Deo vero, natum, non creatum, Homouſion, hoc eſt, ejuſdem (d) ſubſtantiæ. Per quem omnia facta

(a) Incipiunt cod. 2. (b) Factum cod. 2. (c) Ex Græco in Latino verſa ſermone cod. 3.
(d) cum Patre cod. 1. 2. 3.

facta ſunt, cœleſtia, & terrena.

Qui propter nos homines, & propter ſalutem noſtram deſcendit, & incarnatus eſt, & homo factus, paſſus eſt, & reſurrexit tertiâ die. Aſcendit in cœlum, venturus indè judicare vivos & mortuos. Et in Spiritum Sanctum. Eos autem, qui dicunt; Erat tempus, quando non erat, & priuſquam naſceretur, non erat, & quia (*e*) ex (*f*) nullis ſubſiſtentibus factus eſt, aut ex alia ſubſtantia, vel eſſentia dicunt eſſe Trepton, hoc eſt, convertibilem, aut mutabilem Filium Dei, hos (*g*) anathematizat Catholica, & Apoſtolica Eccleſia.

INCIPIT PRÆFATIO S.S. CONCILII.

Concilium ſacrum, venerandi culmina juris,
Condidit, & nobis congrua frœna dedit.
Ut benè fundatus, juſto moderamine poſſit,
Intemerata gerens, Clericus ordo regi.
Pontifices ſummi veterum præcepta ſequentes
Planius hæc monitis expoſuêre ſuis.
Hinc fidei noſtræ ſe pandit ſemita, & omnes
Errorum damnant dogmata ſancta vias.
Quiſque Dei ſamulus fuerit, Chriſtique Sacerdos,
Hoc ſale conditus, dulcia mella fluit.

INCIPIUNT CANONES NICÆNI CONCILII.

(*b*) Canones Nicæni Concilii.

De Eunuchis, & qui ſeipſos abſciderunt.

CAPUT I.

Siquis à medicis per languorem deſectus eſt, aut (*i*) à Barbaris (*k*) exciſus, hic in Clero permaneat. Siquis autem (*l*) ſeipſum ſanus abſcidit, hunc & in Clero conſtitutum abſtineri † (*m*) convenit, & deinceps nullum debere talium promoveri. Sicut autem hoc claret, quod de his, qui hanc rem affectant, vel (*n*) auſi ſunt ſeipſos abſcindere; (*o*) hæc, quæ diximus, ſtatuta ſunt: Ita ſi qui vel à Barbaris, vel à Dominis ſuis eunuchi facti ſunt, & probabilis vitæ ſunt, tales ſuſcipit Eccleſiaſtica regula ad Clerum.

De his, qui ex gentilibus poſt baptiſma ad Clericatûs ordinem promoventur.

CAP. II.

Quoniam plura aut per neceſſitatem, aut (*p*) aliàs cogentibus hominibus adversùs Eccleſiaſticam facta ſunt regulam, ut homines ex gentili vitâ nuper accedentes ad fidem, & inſtructos brevi tempore, mox ad lavacrum ſpiritale perducerent, ſimúlque ut baptizati ſunt, ad Epiſcopatum, vel ad Presbyterium promoverent: optimè placuit, nihil tale de reliquo fieri.

Nam & tempore opus eſt ei, qui catechizatur, & poſt baptiſma probatione quàm plurima. Manifeſta eſt (*q*) enim Apoſtolica Scriptura, quæ dicit: *Non Neophytum*, (r) *ne in ſuperbiam elatus in judicium incidat, & laqueum diaboli.* Si verò proceſſu temporis aliquod delictum animæ circa perſonam reperiatur hujuſmodi, & à duobus vel tribus teſtibus arguatur: à Clero talis abſtineat. Siquis autem præter hæc fecerit, quaſi contra magnum Concilium ſe efferens: ipſe de Clericatûs honore periclitabitur.

De ſubintroductis mulieribus.

CAP. III.

Interdixit per omnia magna Synodus, non Epiſcopo, non Presbytero, non Diacono, nec alicui omnino, qui in Clero eſt, licere ſubintroductam habere mulierem: niſi fortè Matrem, aut Sororem, aut amitam, vel eas tantùm perſonas, quæ ſuſpiciones effugiunt.

(*e*) *qui* cod. 2. (*f*) *ex* abeſt à cod. 1. 3. (*g*) hoc cod. 1.
(*h*) hic titolus deeſt à cod. 1. 2. 3. (*i*) *aut* abeſt à cod. 2. (*k*) abſciſus cod. 1. 2. 3.
(*l*) ſe, non ſeipſum cod. 1. 2. 3. (*m*) conveniat cod. 1. 3. (*n*) audentque cod. 1. 3.
(*o*) dictum ſit. Sic eos, quos aut Barbari aut Domini caſtraverunt, inveniuntur autem alias digniſſimi, tales ad Clerum ſuſcipit regula, cod. 1. & 3.
(*p*) aliis cod. 2. (*q*) autem cod. 1. (*r*) Ad Timoth. III, 6.

De his, qui ad Epiſcopatum in Provinciis provehuntur. CAP. IV.

Epiſcopum convenit maximè quidem ab omnibus, qui ſunt in provincia, Epiſcopis ordinari. Si autem hoc difficile fuerit, aut propter inſtantem neceſſitatem, aut propter itineris longitudinem: tribus tamen omnimodis in idipſum convenientibus, & abſentibus quoque pari modo decernentibus, & per ſcripta conſentientibus, tunc ordinatio celebretur, firmitas autem eorum, quæ geruntur, per unamquamque provinciam, Metropolitano tribuatur Epiſcopo.

De Excommunicatis.

CAP. V.

De his, qui communione privantur, ſeu ex Clero, ſeu ex Laico ordine, ab Epiſcopis per unamquamque provinciam: Sententia regularis obtineat, ut hi, qui abjiciuntur, ab aliis non recipiantur. Requiratur autem, ne puſillanimitate, aut contentione, vel alio (r) quolibet Epiſcopi vitio videatur à congregatione ſecluſus. Ut hoc ergo decentiùs inquiratur, bene placuit, annis ſingulis per unamquamque provinciam bis in anno Concilia celebrari: ut communiter omnibus ſimul Epiſcopis congregatis provinciæ, diſcutiantur hujuſmodi quæſtiones. Et ſic, qui (s) ſuo peccaverunt evidenter Epiſcopo, excommunicati rationabiliter ab omnibus æſtimentur: uſquequo, vel in communi, vel Epiſcopo placeat humaniorem pro talibus ferre ſententiam. Concilia verò celebrentur, unum quidem, ante Quadrageſimam Paſchæ: ut omni diſſenſione ſublatâ munus offeratur Deo puriſſimum. Secundum verò, circa tempus Autumni.

De Privilegiis, quæ quibuſdam Civitatibus competunt. CAP. VI.

Antiqua conſuetudo ſervetur per Ægyptum, Libiam, & Pentapolim, ità, ut Alexandrinus Epiſcopus horum omnium habeat poteſtatem. Quia & urbis Romæ Epiſcopo parilis mos eſt. Similiter autem, & apud Antiochiam, cæteráſque provincias, ſuis privilegia ſerventur Eccleſiis. Illud autem generaliter clarum eſt, quod ſiquis præter ſententiam Metropolitani fuerit factus Epiſcopus, hunc magna Synodus definivit Epiſcopum eſſe non oportere. Sin autem communi cunctorum decreto rationabili, & ſecundùm Eccleſiaſticam regulam comprobato, duo aut tres, propter contentiones proprias, contradicunt; obtineat ſententia plurimorum.

De Epiſcopo Æliæ, id eſt, Hieroſolymorum.

CAP. VII.

Quia conſuetudo obtinuit, & antiqua traditio, ut Æliæ Epiſcopus honoretur, habeat honoris conſequentiam, ſalvâ Metropoli propriâ dignitate.

De his, qui dicuntur Cathari, id eſt, mundi.

CAP. VIII.

De his, qui ſe cognominant Catharos, id eſt, mundos, ſi aliquando venerint ad Eccleſiam Catholicam, placuit Sancto & magno Concilio, ut impoſitionem manûs accipientes ſic in Clero permaneant. Hæc autem præ omnibus eos ſcriptis convenit profiteri, quod Catholicæ (t) & Apoſtolicæ Eccleſiæ dogmata ſuſcipiant, & ſequantur; id eſt, bigamis ſe communicare, & his, qui in perſecutione prolapſi ſunt, erga quos & ſpatia conſtituta (u) & tempora definita, ità ut Eccleſiæ Catholicæ & Apoſtolicæ placita ſequantur in omnibus. Ubicunque verò, ſivè in civitatibus ipſi ſoli reperti fuerint ordinati: qui inveniuntur in Clero, in eodem habitu perſeverent, ubi autem Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopo, vel presbytero conſtituto quidam ex illis adveniunt, certum eſt, quod Epiſcopus Eccleſiæ habebit Epiſcopi dignitatem. Is autem, qui nominatur apud eos Epiſcopus, honores (x) presbyterii poſſidebit, niſi fortè placuerit Epiſcopo nominis eum honore cenſeri, ſi verò hoc ei minimè placuerit, providebit ei aut Corepiſcopatûs, aut presbyterii locum, ut in Clero prorſus eſſe videatur, (y) ne in una Civitate duo Epiſcopi probentur exiſtere.

De his, qui ad honorem Presbyterii ſine examine provecti ſunt. CAP. IX.

Si qui presbyteri ſine examine ſunt provecti, vel, cùm diſcuterentur, peccata ſua confeſſi ſunt & homines contra Canones commoti, manus confeſſis imponere tentaverunt, tales regula non admittit, quia quod inreprehenſibile eſt, Catholica defendit Eccleſia.

De

(r) aliquolibet cod. 1. 2. (s) è ſuo cod. 2. (t) *& Apoſtolicæ* abeſt à 2. [u] *ſunt* in tribus additur. [x] honorem cod. 1, 2. 3. [y] & ne cod. 2.

De his, qui in perſecutionibus negaverunt, & poſtmodum in Clero promoti ſunt.

CAP. X.

Quicunque de lapſis ad ordinem Cleri promoti ſunt per ignorantiam, vel per ordinantium diſſimulationem, Eccleſiaſticæ non præjudicat regulæ, cogniti namque deponantur. (z)

De Laicis, qui negaverunt. CAP. XI.

De his, qui præter neceſſitatem prævaricati ſunt, aut præter oblationem facultatum, aut præter periculum, aut aliquid hujuſmodi, quod factum eſt ſub tyrannide Licinii: placuit Synodo, quamvis humanitate proberitur indigni, tamen eis benevolentiam commodari. Quicunque ergo veraciter pœnitudinem gerunt, tribus annis fideles inter audientes habeantur: & ſex annis omni ſe contritione dejiciant, duobus autem annis ſinè oblatione populo in oratione communicent.

De his, qui abrenuntiaverunt, & iterum ad ſæculum ſunt (a) *regreſſi.*

CAP. XII.

Quicunque vocati per gratiam primum quidem impetum monſtraverunt deponentes militiæ cingulum; poſtmodùm verò ad proprium vomitum ſunt relapſi, ità ut quidam & pecunias (b) tribuerent, & beneficiis militiam repeterent, hi decem annis poſt triennii tempus (quo inter audientes erunt) in afflictione permaneant. Sed in his omnibus propoſitum & ſpeciem pœnitentiæ convenit explorare, quotquot enim metu & lacrymis, atque patientiâ, vel bonis operibus rebus ipſis converſionem ſuam, non ſimulationem demonſtrant, hi definitum tempus auditionis implentes, tum demum fidelibus in oratione communicent. Poſtmodùm verò licebit Epiſcopo de his aliquid humanius cogitare. Quicunque verò indifferenter tulerunt, (c) & (d) aditum introeundi Eccleſiam ſibi arbitrati ſunt ad converſionem poſſe ſufficere, hi definitum modis omnibus tempus impleant.

De his, qui communionem tempore mortis expoſcunt. CAP. XIII.

De his, qui ad exitum veniunt, etiam nunc lex antiqua regulariſque ſervabitur, ità, ut, ſi quis egreditur è corpore, ultimo, & neceſſario viatico minimè privetur. Quòd ſi deſperatus & conſecutus communionem, oblationiſque particeps factus iterum convaluerit: ſit inter eos, qui communionem orationis tantummodo conſequuntur. Generaliter autem omni cuilibet in exitu poſito, & poſcenti ſibi communionis gratiam tribui, Epiſcopus probabiliter ex oblatione dare debebit.

De Catechumenis lapſis. CAP. XIV.

De Catechumenis Sancto & magno Concilio placuit, ut tribus annis ſint inter audientes tantummodo, poſt hæc autem cum Catechumenis orent.

Quod non oporteat demigrari. CAP. XV.

Propter multam perturbationem, & ſeditiones quæ ſiunt, placuit conſuetudinem omnimodis amputari, quæ præter regulam in quibuſdam partibus videtur (e) admiſſa, ità ut de civitate ad civitatem non Epiſcopus, non Presbyter, non Diaconus transferatur. Si quis autem poſt definitionem Sancti & magni Concilii tale quid agere tentaverit, & ſe hujuſcemodi negotio mancipârit: hoc factum prorſus in irritum ducatur, reſtituatur Eccleſiæ cui fuit Epiſcopus, aut presbyter, vel Diaconus ordinatus.

De his, qui in Eccleſiis, in quibus provecti ſunt, minimè perduràrunt.

CAP. XVI.

Quicunque temerè, periculoſè, neque timorem (f) præ oculis habentes, nec Eccleſiaſticam regulam agnoſcentes, diſcedunt ab Eccleſia Presbyteri, aut Diaconi, vel quicunque ſub regula prorſus exiſtunt, hi nequaquam debent in aliam Eccleſiam recipi, ſed omnem neceſſitatem convenit illis imponi, ut ad ſuas Parochias revertantur, quod ſi non fecerint, oportet eos communione privari. Si quis autem ad alium pertinentem audacter invadere, & in ſua Eccleſia ordinare tentaverit, non conſentiente Epiſcopo, à quo diſceſſit, is qui regulæ mancipatur: (g) ordinatione hujuſcemodi irritâ comprobetur.

(z) deponuntur cod. 1. 2. 3. (a) reverſi cod. 3. (b) tribuerunt cod. 2. 3.
[c] tulerint cod. 1. 2. [d] habitum cod. 1. 2. 3. [e] ammiſſa cod. 1. 2, 3;
[f] Dei cod. 1. 2. 3. (g) ordinatio cod. 1. 2. 3.

De Clericis uſuras accipientibus.

CAP. XVII.

Quoniam multi ſub regula conſtituti avaritiam, & turpia lucra ſectantur, oblitique Divinæ Scripturæ, dicentis: *Qui pecuniam* (g) *ſuam non dedit ad uſuram*; mutuum dantes centeſimas (*h*) exigunt juſtè cenſuit Sancta & magna Synodus, ut, ſi quis inventus fuerit poſt hanc definitionem uſuras accipiens, aut ex adinventione aliquâ, vel quolibet modo negotium tranſigens aut Hemiola (id eſt, ſecupla) exigens, vel aliquid tale prorſus excogitans turpis lucri gratiâ: dejiciatur à Clero, & alienus exiſtat à regula.

De Privilegiis Presbyterorum.

CAP. XVIII.

Pervenit ad Sanctum, magnúmque Concilium, quòd in quibuſdam locis & civitatibus, presbyteris gratiam Sacræ Communionis Diaconi porrigant, quod nec regula, nec conſuetudo tradidit, ut ab his, qui poteſtatem non habent offerendi, illi, qui offerunt, Chriſti corpus accipiant. Nec non & illud innotuit, quòd quidam Diaconi ante Epiſcopos Sacra oblata contingant. Hæc igitur omnia reſecentur, & in ſuâ Diaconi menſura permaneant, ſcientes, quòd Epiſcoporum quidem miniſtri ſint, inferiores autem presbyteris habeantur per ordinem: ergo poſt presbyteros gratiam Sacræ communionis accipiant, aut Epiſcopo, (*k*) aut presbytero porrigente; ſed nec ſedere in medio presbyterorum Diaconis liceat, quia ſi hoc fiat; præter regulam, & ordinem probatur exiſtere. Si quis autem etiam poſt has definitiones obedire noluerit, à miniſterio ceſſare debebit.

De his, qui à Paulo Samoſateno ad Eccleſiam veniunt. CAP. XIX.

De Paulianiſtis ad Eccleſiam Catholicam confugientibus definitio prolata eſt, ut Baptizentur omnimodis. Si qui autem de his præterito tempore fuerint in Clero, ſi quidem immaculati & irreprehenſibiles apparuerint, baptizati ordinentur ab Epiſcopo Eccleſiæ Catholicæ: quòd ſi diſcuſſio incongruos eos invenerit, abjici tales conveniet, ſimiliter autem & de Diaconiſſis, & omnino de his, qui ſub regula verſantur, hæc forma ſervabitur. Meminimus autem de Diaconiſſis, quæ in eodem habitu eſſe probantur, quod non habeant manûs impoſitionem, & ideo modis omnibus eas inter Laicos deputari.

De flectendo genua. (*l*)

CAP. XX.

Quoniam ſunt quidam in die Dominico Genua flectentes, & in diebus pentecoſtes, ut omnia in univerſis locis conſonanter obſerventur, placuit Sancto Concilio ſtantes Domino vota perſolvere.

EXPLICIUNT CANONES NICÆNI CONCILII.

(g) Pſal. XIV, 5. (*h*) centeſimos cod. 1. 2. 3. (*i*) ad exinventionem cod. 1. 2.
(*k*) eis cod. 1. 2. 3. (*l*) genu cod. 1. 2. 3.

Et ſubſcripſerunt CCCXVIII. qui in eodem Concilio convenerunt.

OSIUS Epiſcopus civitatis Cordubenſis, Provinciæ Spaniæ, dixit, ità credo, ſicut ſuperius ſcriptum eſt. Victor & Vincentius presbyteri urbis Romæ ſubſcripſerunt.

PROVINCIÆ ÆGYPTI.

Alexander	Alexandriæ magnæ	*Ita Codex I.*
Naucration *	Naucratiles	alias Alfecranon
Adamantius	Cynopolites	alias Cynon
Alberion	Paratonii	alias de Parpheto
Philippus	Paremphiteos	alias Paraſyſeos
Potamon	Heracleotes	alias Heracleos
Secundus	Ptolemaites	alias Ptolemaidos
Dorotheus	Peluſiotes	alias Peluſianus
Cajus	Muethos	Muethos
Anthiochus	Memphites	alias Mempheos
Tiberius	Tanchites **	Jacothiles

PRO-

* Alfocration cod. 1. ** Tauthiles cod. 1.

PROVINCIÆ THEBAIDOS.

		Ità Cod. I.
Atlas	Schediæ	alias Schedras
Tyrannua	Antinoëæ	alias Antinon
Voluſianus	Lycopolytes	alias Lycon.

PROVINCIÆ LYBIÆ.

Dathes	Berenices	
Zephyrus	Barces	
Serapion	Antiphrenſis	
Secundus	Tautitanenſis	alias Tauchinbiaes
Titus	Parætonii	

PROVINCIÆ PALÆSTINÆ.

Macarius	Hieroſolymitanus	
Germanus	Neopolitanus	
Marinus	Sebaſtenus	
Cajanus	Cæſarienſis	
Euſebius	Gadareus	alias Gadarenſis
Sabinus	Aſcalonitanus	
Longinus	Nicopolitanus	
Petrus	Jamnites	alias Jamnienſis
Macrinus	Eleutheropolites	
Maximus	Maximianopolitanus	
Paulinns	Maximianopolitanus	
Januarius	Hierichuntinus	alias Jerichuntus
Heliodorus	Zabulonites	alias Zabulon
Aetius	Lyddenſis	alias Lybdenſis
Sylvanus	Azotus	alias Azoti
Patrophilus	Zabulonites	
Aſclepius	Lyddenſis	alias Lyddon
Petrus	Scythopolitanus	
Antiochus	Gazæus	alias Gazea
Selis	Capitolienſis	alias Capitoliados

PROVINCIÆ PHÆNICES.

Zenon	Tyrius	alias de Tyro
Æneas	Ptolemaidos	
Magnus	Damaſcenus	
Theodorus	Sidonius	alias Sydonos
Hellanicus	Tripolitanus	alias Tripoleos
Philocalus	Paneates	alias Paneados
Gregorius	Berytius	alias Beryti
Martinus	Palmyrenus	alias Palmyron
Thalaſſus	Alaſſus	alias Alaſſus
Anatolius	Emiſenus	alias Emiſes

PROVINCIÆ SYRIÆ COELES.

Euſtachius *	Antiochenus	
Zenonius	Seleucenus	alias Seleuciæ
Theodorus	Laodicenſis	
Alphius	Apamienſis	alias Apamiæ
Baſſianus	Rhaphaneotes	
Philotinus	Hieropolitanus	
Piperius	Samoſatenus	
Archelaus	Dolichenus	alias Dolices
Euphranor	Balaneotes	alias Balaneon
Palladius **	Corepiſcopus	

S 3 Zoi-

* Euſtathios cod. I.
** Salados cod. I.

		Ità Cod. I.
Zoilus	Gabalites	alias Gabalon
Baſſus	Zeugmatites	alias Zeugmatos
Leontius	Lariſſæus	
Euſtachius	Arethuſius	
Mauritius	Epiphaneus	alias Epiphaniæ
Paulus	Neocæſarienſis	
Syricius	Cyrreſtes	alias Cyri
Seleucus	Corepiſcopus	
Petrus	Gindarenus	alias Gindaron
Pegaſius	Ambacinianenſis	alias Ambacmianon
Paſon	Gabenus	alias Gambulenus
Gerontius	Chariſſonenſis	alias Chariſſon

PROVINCIÆ ARABIÆ.

Nicomachus	Boſtrorum	alias Boſtron
Cyrion	Philadelphiæ	
Gennadius	Isbundorum	alias Isbundon
Severus	Sodomorum	alias Sodomitanus
Sopater	Patumius	Eriſtisbolanus
Severus	Dionyſiados	

PROVINCIÆ MESOPOTAMIÆ.

Ethilaus	Edeſſenus	
Jacobus	Hebetenſis	alias Beſthebios
Antiochus	Reſinates	alias Reſienas
Marcus	Macedonopolitanus	alias Macedonopolis

PROVINCIÆ PERSIDIS.

Joannes	Perſidis.

PROVINCIÆ CILICIÆ.

Theodorus	Tarſenſis	
Alphion	Epiphaniæ	
Narciſſus	Nerodiadis	alias Nerodianus
Moyſes	Caſtabalenſis	alias Caſtabalon
Niceſias	Flaviados	alias Flabiadenſis
Eudæmon	Corepiſcopus	
Paulinus	Adanenus	alias Adanon
Macedonius	Mopſeates	vel Mopſuheſtienſis
Tarcondunantus	Aegirates	alias Egettanus
Heſychius	Alexandriæ minoris	
Narciſſus	Hierapolitanus	alias Irenupolis.

PROVINCIÆ CAPPADOCIÆ.

Leontius	Cæſarienſis	
Euſetius	Tyaneus	alias Tyano
Euphraſus	Colonienſis	alias Coloniæ
Timotheus	Cirſiſtrorum	alias Cirſiſtron
Elpidius	Cumanus	alias Cumanos
Gregorius	Corepiſcopus	
Stephanus	Corepiſcopus	
Euphonius	Corepiſcopus	
Rhodon	Corepiſcopus	
Theophanius	Corepiſcopus	

PROVINCIÆ ARMENIÆ MAJORIS.

Eulogius	Sebaſtenſis	alias Sebaſtenus
Ebetius	Satalenſis	alias Satalon

PRO-

PROVINCIÆ ARMENIÆ MAJORIS.

		Ità Cod. I.
Arſaphius	Sobinenſis	alias Sobinon
Aerites	Dioſpontanus	alias Dioſpond
Eutychianus	Amaſeus	alias Amaſiæ
Elpidius	Eteſiarum	alias Eteſion
Heraclius	Zelonenſis	alias Zelon
Elpidius	Cumanus	

PROVINC. PONTIPOLEMONIACI.

Longinus	Neocæſarienſis	
Domnus	Trapezuntius	alias Trapezuntos
Stratophilus	Pityuſius	alias Pityuntos

PROVINCIÆ PAPHLAGONIÆ.

Philadelphus	Pompeiopolis	alias Pompeiopolites
Petronius	Jonopolis	alias Jonopolitanus
Heſychius	Amaſtridos	

PROVINCIÆ GALATIÆ.

Pancratius &	Marcus Ancyrani	
Dicaſius	Thobarenſis	alias Tabienſis
Erechorius	Plamatonenſis	alias Plamaton
Gorgonius	Cynenſis	alias Cynon
Philadelphus	Juliapolitanus	alias Juliapolis

PROVINCIÆ ASIÆ.

Theon	Cyzicenſis	
Menophantus	Epheſinus	
Orion	Jaſſius	
Eutychius	Smyrnenſis	
Mithres	Popanenſis	alias Ypapton
Marinus	Hellenopolitanus	alias Ellevellespontenus
Paulus	Auderenſis	alias Audenſis

PROVINCIÆ LYDIÆ.

Artemidorus	Sardienſis	alias Sardeon
Soron	Thyaterenſis	alias Thyatiron
Thomaſion	Philadelphiæ	
Polion	Bareos	alias Barenſis
Agogius	Tripolitanus	
Florentinus	Anticyræ	alias Antiquiras
Marcus	Standitanus	alias Standum

PROVINCIÆ PHRYGIÆ.

Nunechius	Laodlcenſis	
Flaccus	Sandenſis	alias Sandu
Procopius	Synnadeus	alias Synadenon
Piſticus	Azanites	alias Azanon
Athenodorus	Dorilaeus	alias Doryleu
Paulus	Apameenſis	alias Apamenus
Eugenius	Eucarpeus	alias Eucarpenſis
Flaccus	Hieropolitanus	alias Hieropolites

PROVINCIÆ PISIDIÆ.

Eulalius	Iconienſis	alias Iconii
Telemachus	Adrianopolitanus	alias Adrianopolites
Eutychius	Seleucienſis	alias Seleuciæ
Vranion	Sutenonenſis	alias Sinenon

		Ità Codex I.
Tarſitius	Apamienſis	alias Apamenus
Patritius	Ambladenſis	alias Amblades
Polycarpus	Metropolitanus	
Acumedios	Parenſis	alias Panon
Heraclius	Barenſis	alias Bareos

PROVINCIÆ LYCIÆ.

Eudæmus	Patarenſis	alias Pataron

PROVINCIÆ PAMPHILIÆ.

Callidicus	Pergenſis	alias Pergis
Fureſius	Termiſſenſis	alias Termiſſus
Feuxius	Siarbonenſis	alias Siarbon
Domnus	Aſpendius	alias Aſpendi
Quintianus	Seleucienſis	
Patritius	Maximianopolitanus	
Aphrodiſius	Magidenſis	alias Magidon

PROVINCIÆ INSULARES.

Euphroſynus	Rhodienſis	alias Rhodi
Meliphron	Cous	alias à Co
Strategius	Lemnius	alias Lemni
Apollodorus	Corcyræus	alias Corcyræ

PROVINCIÆ CARIÆ.

Euſebius	Antiochenus	
Ammonius	Amphrodiſius	
Leodius	Cibyritanus	alias Cibyraton
Euſebius	Mileſius	alias à Mileto

PROVINCIÆ ISAURIÆ.

Stephanus	Barathrenſis	alias Barathron
Athenæus	Coropaſius	alias Curpiſſu
Eteſius	Claudiopolitanus	
Agapetus	Seleucienſis	alias Seleuciæ
Sylvanus	Metropolitanus	
Fauſtus	Phanemutenſis	
Antonius	Antiochenus	
Neſtor	Syedreus	alias Syedron
Heſychius	Corepiſcopus	
Cyrillus	Sindenſis	alias Synnanadron
Theodorus	Vſagadenſis	alias Vſagadon
Theodorus	Corepiſcopus	
Anatolius	Corepiſcopus	
Paulus	Larinenſis	
Quintus	Corepiſcopus	
Tiberius	Lyſtrenſis	alias Lyſtron
Aquila	Corepiſcopus	
Euſebius	Parriciæ	

PROVINCIÆ CYPRI.

Cyrillus	Paphi	alias à Papho
Selanos	Selanonenſis	alias Selanon

PROVINCIÆ BITHYNIÆ.

Euſebius	Nicomedienſis	alias Nicomediæ
Theogenius	Nicænus	alias Nicææ
Maris	Chalcedonenſis	
Cyrillus	Chius	alias à Chio

Heſy-

Heſychius	Pruſenſis	alias Pruſes
Gorgonius	Apolloniates	alias Apolloniados
Georgius	Ruſiates	alias Ruſiados
Euethios	Adrianopolitanus	
Theophanes	Corepiſcopus	
Rufus	Cæſarienſis	
Eulalius	Corepiſcopus	

PROVINCIÆ EUROPÆ.

Phœdrius	Heraclienſis	alias Heracliæ

PROVINCIÆ DACIÆ.

Protogenes	Sardicenſis	
Marcus	Metropolitanus	alias Calabrienſis
Piſtus	Martianopolitanus	
Cœcilianus	Metropolitanus	alias Carthaginenſis
Alexander	Theſſalonicenſis	
Dacius	Macedoniæ	
Piſtus	Athenienſis	
Marcus	Eubocæ	
Strategius	Hephæſtus	
Claudius	Theſſaliæ	
Budion	Stridonenſis	alias Dardanicæ
Domnus	Metropolitanus	alias Pannoniæ
Nicaſius	Galliarum	alias Divienſis
Theophilus	Gotthiæ	
Can	Boſpori	alias Boſphorenus.

EXPLICIT SACRATISSIMUM NICÆNUM CONCILIUM.

Nicæna prima œcumenica Synodos CCCXVIII. Epiſcoporum, celebrata fuit Nicææ in Bithynia; Anno Chriſti CCCXXV. à die XIII. Kal. Julii, Præpſidius Hoſio Epiſcopo Cordubenſi, & Viro, & Vincentio Presbyteris Romanis, Papæ Sylveſtri locum & vices gerentibus. Paulino & Juliano coſſ. *Pagi in Critica ad h. a.*

INCIPIUNT TITULI CANONUM
ANCYRANI CONCILII.
NUMERO XXIV.

I. De Presbyteris, qui immolaverunt tempore perſecutionis.
II. De Diaconis, qui immolaverunt.
III. De his, qui ex fuga comprehenſi ſunt, & per vim pagani ritûs aliquid pertulerunt.
IV. De his, qui diverſis cauſis gentilitatis ritûs aliquid peregerunt.
V. De his, qui timore ritûs gentilium peregerunt.
VI. De his, qui in locis idolorum manducaverunt.
VII. De his, qui frequenter idolis immolaverunt.
VIII. De his, qui & aliis ſacrificandi cauſas attulerunt.
IX. De Diaconis, qui tempore ordinationis de nuptiis atteſtati ſunt.
X. De deſponſatis puellis, & ab aliis corruptis.
XI. De his, qui, cùm eſſent catechumeni, idolis immolaverunt.
XII. Quòd non oporteat Corepiſcopos ordinare Clericum, niſi in agris & villulis.
XIII. De his, qui eſum carnium in Clero conſtituti diffugiunt.
XIV. De rebus Eccleſiaſticis eo tempore diſtractis, quo ipſæ Eccleſiæ viduantur Epiſcopis.
XV. De his, qui fornicantur irrationabiliter, id eſt, qui miſcentur pecoribus, aut cum maſculis polluuntur.
XVI. De his, qui in pecudes, vel in maſculos, aut olim polluti ſunt, aut hactenus hoc vitio tabeſcunt.
XVII. De his, qui ad Epiſcopatum promoti ſunt, nec recepti.
XVIII. De his, qui virginitatem profeſſi ſunt, & de his, quæ ſub ſororis habitu cum aliquibus commorantur.

XIX. De bis, qui adulteras babent uxores, vel ſi ipſi adulteri comprobentur.
XX. De bis, qui partus ſuos ex fornicatione diverſis modis interimunt.
XXI. De Homicidiis.
XXII. De bis, qui non ſponte bomicidium commiſerunt.
XXIII. De bis, qui Divinationes expetunt.
XXIV. De bis, qui Virginum corruptionibus conſcii ſunt.

INCIPIUNT REGULÆ ANCYRANI (a) CONCILII.

ISTæ Regulæ priores quidem ſunt Nicænis: ſed ideo Nicænæ priùs ſcriptæ ſunt, propter authoritatem ejuſdem magni, ſanctique Concilii, congregati apud Nicæam.

De Presbyteris, qui immolaverunt tempore perſecutionis. CAP. I.

PResbyteros immolantes & iterum luctamen adeuntes, ſi hoc non per illuſionem (b) aliquam, ſed ex veritate fecerint, (c) ut iterum teneri viderentur, aut tormentis ſubjici, quo facinus pati viderentur inviti: hos ergo placuit honorem quidem ſedis retinere, offerre autem illis, & ſermonem ad populum facere, aut aliquibus Sacerdotalibus Officiis fungi non liceat.

De Diaconis, qui immolaverunt. CAP. II.

Diaconi ſimiliter, qui immolaverunt, honorem quidem habeant; ceſſent verò ab omni ſacro Miniſterio, ſive à pane, ſive in calice offerendo, vel prædicando. Quòd ſi quidam Epiſcoporum conſcii ſunt laboris eorum, & humilitatis, & manſuetudinis; & voluerint eis aliquid amplius tribuere, vel adimere, penes ipſos erit poteſtas.

De bis, qui ex fuga comprebenſi ſunt, & per vim pagani ritûs aliquid pertulerunt. CAP. III.

Qui fugientes comprehenſi ſunt, vel à domeſticis traditi, vel ademptis facultatibus ſuſtinuêre tormenta, aut in cuſtodiam truſi, proclamaverunt ſe Chriſtianos eſſe, & eo uſquè adſtricti ſunt; ut manus eorum comprehendentes violenter attraherent, & funeſtis ſacrificiis admoverent, aut aliquid polluti cibi per neceſſitatem ſumere cogerentur, confitentes jugiter, ſe Chriſtianos eſſe (d) & luctum rei, quæ contigit, inceſſabiliter oſtendentes omni dejectione & habitu; & humilitate vitæ: (e) nos velut extra delictum conſtitutos, à communionis gratia non vetamus. (f) Si verò prohibiti ſunt ab aliquibus, propter ampliorem cautelam, vel propter quorundam ignorantiam; ſtatim recipiantur. Hoc autem ſimiliter de Clericis & de Laicis cœteris obſervari conveniet. Perquiſitum eſt autem & illud; ſi poſſunt etiam Laici; qui in has neceſſitatis anguſtias inciderunt; ad Clericatûs ordinem promoveri? Placuit ergo & hos; tanquam qui nihil peccaverunt, ſi & præcedens eorum vita probabilis ſit, ad hoc officium provehi.

De bis, qui diverſis cauſis gentilitatis ritûs aliquid peregerunt. CAP. IV.

De his, qui ſacrificare coacti ſunt, inſuper & cœnaverunt in idolio. Quicunque eorum, cùm ducerentur, lætiore (g) habitu fuerunt, & veſtimentis pretioſioribus uſi ſunt, & præparatæ cœnæ indifferenter participes extiterunt, placuit eos inter [h] audientes uno anno conſtitui, ſuccumbere verò tribus annis, in oratione autem communicare biennio, & tunc ad perfectionis gratiam

(a) Concilium Ancyranum veroſimiliter anno Chriſti CCCXIV. celebratum fuit ab Epiſcopis decem & octo, & Canones XXIV. conditi fuêre. BINIUS Tomo I. Conciliorum exhibet Canones Græcos cum triplici verſione latina: Dionyſii exigui, Iſidori peccatoris, & Georiani Herveti.
(b) Codd. Colon. *inluſionem.*
(c) In codicibus Colonienſibus ita legitur: nec ante parentes, & affectantes, atque ſuadentes, ut æſtimentur quidem tormentis aptari, ſed his viſu tantùm & habitu ſubjici: hos placuit honorem quidem retinere propriæ ſedis; offerre verò, aut alloqui populum, aut omnino ſacerdotalibus fungi officiis non licere.
(d) *Chriſtianos eſſe* non legitur in 3. codicib. Colon.
(e) *hos.* codd. Colon. (f) Codd. Colon. *vetari.*
[g] *latiores* Cod. 1. & 2. [h] *inter* non legitur in Cod. 1.

am pervenire. Quotquot autem aſcenderunt templa veſte lugubri, & recumbentes per omne tempus flevêre diſcubitûs; ſi compleverunt pœnitentiam triennii temporis, ſine oblatione ſuſcipiantur. Si autem non manducaverunt, biennio ſubjecti pœnitentiæ, tertio anno ſine oblatione communicent: ut perfectionem quadriennio conſequantur. Penes autem Epiſcopos erit poteſtas, modum converſionis eorum probantes, vel humaniùs ergo eos agere, vel amplius tempus addicere. Ante omnia verò præcedens eorum vita & poſterior inquiratur, & ità eis impertiatur humanitas.

De his, qui timore ritus gentilium peregerunt.
CAP. V.

De his, qui minis tantùm ceſſere pœnarum, aut privatione facultatum territi, aut demigratione ſacrificaverunt: & hactenus pœnitudinis negligentes, neque converſi, nunc hujus Concilii tempore ſemet obtulerunt, converſionis ſuæ conſilia capientes, placuit, uſque ad magnum diem eos inter audientes ſuſcipi, & poſt magnum diem triennio pœnitentiam agere, & poſtmodum duobus annis ſine oblatione communicare, & tunc demum, ſex annis completis, ad perfectionis gratiam pervenire. Si verò quidam ante hanc Synodum ſuſcepti ſunt ad pœnitentiam, ex illo tempore initium eis ſexennii computetur. Si quod autem periculum, vel mortis exſpectatio, aut ex infirmitate, aut ex aliquâ occaſione contigerit, his ſub definitione ſtatuta communio non negetur.

De his, qui in locis idolorum manducaverunt.
CAP. VI.

De his, qui feſtis diebus gentilium, in remotis eorum locis convivia celebrârunt, cibóſque proprios deferentes ibidem commederunt, placuit poſt pœnitentiam biennii eos ſuſcipi, utrum verò cum oblatione, ſinguli Epiſcoporum probantes vitam eorum, & ſingulos actus examinent.

De his, qui frequenter idolis immolaverunt.
CAP. VII.

Hi, qui ſecundò, & tertiò ſacrificaverunt coacti, quatuor annis pœnitentiæ ſubjiciantur. Duobus autem aliis ſine oblatione communicent, & ſeptimo anno perfectè recipiantur.

De his, qui & aliis ſacrificandi cauſas attulerunt. CAP. VIII.

Quotquot autem non ſolùm ipſi deviaverunt, ſed etiam inſurrexerunt, & compulerunt fratres, & cauſas præbuerunt, ut cogerentùr, hi per triennium quidem locum inter audientes accipiant, per aliud verò ſexennium pœnitentiæ ſubjiciantur acriori, & alio anno communionem ſine oblatione percipiant, ut perfectionem, expleto decennio, conſequantur. Inter hæc autem & eorum vita penſanda eſt.

De Diaconis, qui tempore ordinationis de nuptiis atteſtati ſunt. CAP. IX.

Diaconi, quicunque ordinantur, ſi in ipſa ordinatione proteſtati ſunt, & dixerunt, velle ſe conjugio copulari, quia ſic manere non poſſunt: hi ſi poſtmodum uxores duxerint, in miniſterio maneant, propterea quòd eis Epiſcopus licentiam dederit. Quicunque ſanè tacuerunt, & ſuſceperunt manûs impoſitionem, profeſſi continentiam, & poſtea nuptiis obligati ſunt, à miniſterio ceſſare debebunt.

De deſponſatis puellis, & ab aliis corruptis.
CAP. X.

Deſponſatas puellas, & poſt ab aliis raptas, placuit erui, & eis reddi, quibus antè fuerant deſponſatæ, etiamſi eis à raptoribus vis illata conſtiterit.

De his, qui cùm eſſent Catechumeni, idolis immolaverunt. CAP. XI.

Eos, qui ante baptiſma ſacrificaverunt idolis, & poſtea baptisma conſecuti ſunt: placuit ad ordinem provehi, eò quod probentur abluti.

Quod non oporteat Corepiſcopos Clericos ordinare, niſi in agris & villulis.
CAP. XII.

Corepiſcopis non licere Presbyteros, aut Diaconos ordinare, ſed nec Presbyteris civitatis ſine præcepto Epiſcopi, vel literis, in unaquaque parochia.

De his, qui eſum carnium in Clero conſtituti diffugiunt. CAP. XIII.

Hi, qui in Clero ſunt Presbyteri, (*b*) & Diaconi, & à carnibus abſtinent, placuit eas quidem contingere, & ità ſi voluerint contingere. Quòd ſi in tantum eas abominantur, ut nec holera, quæ

T 2

(*b*) *aut* Cod. 5.

quæ cum eis coquuntur, exiſtiment comedenda, tanquam non conſentientes Regulæ, ab ordine ceſſare debebunt.

De rebus Eccleſiaſticis eo tempore diſtractis, quo ipſæ Eccleſiæ viduantur Epiſcopis.

CAP. XIV.

De his, quæ pertinent ad Eccleſiam, quæcunque, cùm non eſſet Epiſcopus, Presbyteri vendiderunt, placuit reſciſſo contractu, ad jura Eccleſiaſtica revocari. In Judicio autem erit Epiſcopi, ſi pretium debeat recipi, nec ne. Quia plerúmque rerum diſtractarum reditus ampliorem ſummam pro pretio dato reddiderit.

De his, qui fornicantur irrationabiliter, id eſt, qui miſcentur pecoribus, aut cum maſculis polluuntur. CAP. XV.

De his, qui irrationabiliter verſati ſunt, ſive verſantur: quotquot ante viceſimum annum tale crimen commiſerint, quindecim annis exactis in pœnitentiâ, communionem mereantur orationum, deinde quinquennio in hac communione durantes, tunc demum oblationis Sacramenta contingant. Diſcutiatur autem & vita eorum, qualis tempore pœnitudinis extiterit, & ità miſericordiam conſequantur. Quod ſi inexplebiliter his hæſêre criminibus, ad agendam pœnitentiam prolixius tempus inſumant. Quotquot autem peractâ XX. annorum ætate, & uxores habentes, hoc peccato prolapſi ſunt, XXV. annis pœnitudinem gerentes, in communionem ſuſcipiantur orationum: in qua quinquennio perdurantes tunc demum oblationis Sacramenta percipiant. Quod ſi (*i*) & uxores habentes, & transcendentes quinquageſimum annum ætatis, ità deliquerint, ad exitum vitæ communionis gratiam conſequantur.

De his, qui in pecudes, vel in maſculos, aut olim polluti ſunt, aut hactenus hoc vitio tabeſcunt. CAP. XVI.

Eos, qui irrationabiliter vixerunt, & leprâ injuſti criminis alios polluerunt, præcepit Sancta Synodus, inter eos orare, qui ſpiritu periclitantur immundo.

De his, qui ad Epiſcopatum promoti ſunt, nec recepti. CAP. XVII.

Si qui Epiſcopi ordinati ſunt, nec recepti ab illa parochia, in qua fuerant denominati, voluerintque alias occupare parochias, & vim Præſulibus earum inferre, ſeditiones adverſus eos excitando: hos abjici placuit. Quòd ſi voluerint in presbyterii ordine, ubi priùs fuerant, ut Presbyteri reſidere, non abjiciantur propriâ dignitate. Si autem ſeditiones commovent ibidem conſtitutis Epiſcopis, presbyterii quoque honor talibus auferatur, ſiántque damnatione notabiles.

De his, qui virginitatem profeſſi ſunt, & de his, quæ ſub ſororis habitu cum aliquibus commorantur. CAP. XVIII.

Quotquot virginitatem promittentes irritam faciunt ſponſionem: inter bigamos cenſeantur. Virgines autem, quæ conveniunt cum aliquibus, tanquam ſorores habitare prohibemus.

De his, qui adulteras habent uxores, vel ſi ipſi adulteri comprobantur.

CAP. XIX.

Si cujus uxor adulterata fuerit, vel ſi ipſe adulterium commiſerit, ſeptem annorum pœnitentia oportet eum perfectionem conſequi ſecundùm priſtinos gradus.

De his, qui partus ſuos ex fornicatione diverſis modis interimunt. CAP. XX.

De mulieribus, quæ fornicantur, & partus ſuos necant, vel quæ agunt ſecum, ut utero conceptos excutiant: antiqua quidem definitio uſque ad exitum vitæ eas ab Eccleſia removet: humaniùs autem nunc definimus, ut eis decem annorum tempus, ſecundùm præfixos gradus, pœnitentiæ largiamur.

De homicidis. CAP. XXI.

Qui voluntariè homicidium fecerint, pœnitentiæ quidem jugiter ſe ſubmittant: perfectionem verò circa vitæ exitum conſequantur.

De his, qui non ſponte homicidium commiſerunt. CAP. XXII.

De homicidiis non ſponte commiſſis, prior quidem definitio poſt ſeptennem pœnitentiam perfectionem conſequi præcipit: ſecunda verò quinquennii tempus explere, (*k*) modus autem hujus pœnitentiæ in Epiſcoporum ſit arbitrio, ut ſecundùm converſationem pœnitentium poſſint & extendere tardantibus, & minuere ſtudioſè feſtinantibus.

De

(*i*) Cod. 1. 2. 3. *Quod ſi quis.*

(*k*) Quæ ſequuntur, in Codicibus Colon. non leguntur.

De his, qui Divinationes expetunt.

CAP. XXIII.

Qui Divinationes expetunt & morem gentilium ſubſequuntur, aut in domos ſuas hujuſcemodi homines introducunt, exquirendi aliquid arte maleficâ, aut expiandi cauſâ, ſub regula quinquennii jaceant, ſecundùm gradus pœnitentiæ definitos.

De his, qui virginum corruptionibus conſcii ſunt. CAP. XXIV.

Quidam ſponſam habens, ſororem ejus violavit, & gravidam reddidit: poſtmodum deſponſatam ſibi duxit uxorem, illa verò quæ corrupta eſt, laqueo ſe peremit. Hi qui fuerunt conſcii, poſt decennem ſatisfactionem juſſi ſunt ſuſcipi, ſecundùm gradus pœnitentiæ conſtitutos.

ET SUBSCRIPSERUNT XVIII. EPISCOPI, QUI IN EODEM CONCILIO CONVENERUNT.

Vitalis	Antiochenus	
Marcellus (*l*)	Ancyranus (*m*)	
Atricolaus (*n*)	Cæſareenſis (*o*)	
Lupus (*p*)	Tarſenſis	alias de Tarſo
Baſilius (*q*)	Amenſis	alias Amnenſis
Philadelpus (*r*)	Æliopolitanus	
Euſtolus	Nicomedienſis	
Heraclius (*s*)	Zelonenſis	
Petrus	Iconienſis (*t*)	
Nunechius	Laodicenſis (*u*)	
Sergianus	Antiochenſis (*x*)	
Epidaurius	Piſidienſis	
Narciſſus	Pergenſis (*y*)	
Leontius (*z*)	Nerodianenſis	
Longinus (*a*)	Dicaſionenſis	
Amphion (*b*)	Alphios	
Selaus (*c*)	Germanus.	

EXPLICIUNT CANONES ANCYRANI CONCILII.

(*l*) Marcellus Ancyræ Galatiæ primæ. (*m*) Cod. 1. *Anquyranus.*
(*n*) Agricolaus Cæſareæ Palæſtinæ. (*o*) Cod. 1. Atrincolaus. (*p*) Lupus Tarſenſis Ciliciæ.
(*q*) Amaſenus Helleſponti. (*r*) Philadelphus Juliopolis Galatiæ primæ.
[*s*] Zelenenſis, Armeniæ majoris. [*t*] Lycaoniæ. [*u*] Phrygiæ Pacatianæ.
[*x*] Piſidiæ ſive Cariæ. (*y*) Narciſſus, Neroniadis Ciliciæ.
(*z*) Leontius, Cæſareenſis Cappadociæ primæ. (*a*) Longinus. Neo-Cæſareenſis Ponti Polemoniaci. (*b*) Amphion, Epiphaniæ Ciliciæ ſecundæ. (*c*) Sælamenus, Germaniæ Cœleſ-Syriæ. Germanus Neapolis Palæſtinæ: *Hæ variantes lectiones omnes ſunt Binii, aliis Codd. MSS. uſi.*

INCIPIUNT TITULI CANONUM

(*a*) NEO-CÆSARIENSIS CONCILII.

NUMERO XIV.

I. De Presbyteris, qui uxores acceperunt, vel fornicati ſunt.
II. De his, quæ duobus fratribus nupſerint, vel qui duas ſorores uxores acceperint.
III. De multinubis.
IV. De his, qui proponentes fornicari vetantur.
V. De Catechumenis peccantibus.

(*a*) Neo-Cæſareæ in Cappadocia hanc Synodum ab XIII. Epiſcopis celebratam fuiſſe anno Chriſti CCCXIV. ſtatuit Illuſtriſſimus BARONIUS. BINIUS Tomo I. Concilior. exhibet Græcos Canones cum triplici verſione Dionyſii, Iſidori, & Gentiani Herveti: Codex Carolo Magno oblatus primam Dionyſianam duntaxat habet ab Eccleſia Romana acceptatam.

VI. De Catechumena prægnante.
VII. Quod non oporteat in bigami nuptiis orare Presbyterum.
VIII. De his, qui mulieribus adulteris juncti ſunt.
IX. De his, qui ad Presbyterium promoventur, & ante ordinationem peccatorum ſibi ſunt conſcii.
X. De Diaconis ſimiliter.
XI. Quo tempore Presbyterum conveniat ordinare.
XII. De his, qui in ægritudine Baptiſma conſequuntur.
XIII. De Presbyteris agrorum.
XIV. De numero certo Diaconorum.

INCIPIUNT CANONES CONCILII
NEO-CÆSARIENSIS.

INcipiunt (b) Regulæ prolatæ in Synodo Neo-Cæſarienſi Numero XIV. Et hæ regulæ poſt eas quidem probantur eſſe, quæ apud Ancyram vel Cæſaream expoſitæ ſunt: ſed Nicænis anteriores reperiuntur.

De Presbyteris, qui uxores acceperunt, vel fornicati ſunt.

CAPUT I.

Presbyter, ſi uxorem (c) acceperit, ab ordine deponatur, ſi verò fornicatus fuerit, aut adulterium perpetraverit, amplius pelli debet, & ad pœnitentiam redigi.

De his, quæ duobus fratribus nupſerint, vel qui duas ſorores uxores acceperint.

CAP. II.

Mulier, ſi duobus fratribus nupſerit, abjiciatur uſque ad mortem: veruntamen in exitu, (d) propter miſericordiam, ſi promiſerit, quòd facta incolumis, hujus conjunctionis vincula diſſolvat, fructum pœnitentiæ conſequatur. Quod ſi defecerit mulier, aut vir in talibus nuptiis, difficilis erit pœnitentia in vita permanenti.

De multinubis. CAP. III.

De his, qui in plurimas nuptias inciderunt, & tempus quidem præfinitum manifeſtum eſt, ſed converſatio eorum, & fides tempus adbreviat.

De his, qui proponentes fornicari vetantur.

CAP. IV.

Siquis mulierem concupiſcens propoſuerit cum ea concumbere, & cogitatio ejus non perveniat ad effectum; apparet, quòd Gratiâ (e) Dei liberatus ſit.

De Catechumenis peccantibus. CAP. V.

Catechumenus, ſi ingrediatur Eccleſiam, & in ordinem eorum, qui inſtruuntur, aſſiſtat, hic autem deprehenſus fuerit peccans, ſiquidem genu flectit, audiat, ut non delinquat ulterius, ſi verò, & audiens peccaverit, expellatur.

De Catechumena prægnante. CAP. VI.

Gravidam oportet baptizari, quando voluerit, nihil enim in hoc, quæ parit, naſcenti communicat; propterea quod uniuſcujuſque ſuum propoſitum in confeſſione declaretur.

Quod non oporteat in bigami nuptiis orare Presbyterum. CAP. VII.

Presbyterum (f) in nuptiis bigami prandere non convenit, quia cùm pœnitentiâ bigamus egeat, quis erit presbyter, qui propter convivium talibus nuptiis poſſit præbere conſenſum?

De his, qui mulieribus adulteris juncti ſunt.

CAP. VIII.

Mulier cujuſdam adulterata Laici conſtituti ſi evidenter arguatur, talis ad mini-

(b) *BINIUS hunc titulum Græco-Latinum ex MS. præmittit:* Canones Ss. & Beatorum Patrum qui convenerunt Neo-Cæſareæ: qui quidem poſteriores ſunt Ancyranis, priores verò Nicænis. Sed propter dignitatem Nicæni eiſdem proponuntur. *Codices noſtri 1. & 3. eandem notam titulo præponunt: cum hoc diſcrimine:* Hæ regulæ poſt eas quidem probantur eſſe, quæ apud Ancyram vel Cæſaream expoſitæ ſunt, ſed Nicænis anteriores repperiuntur.

(c) Cod. 1. 2. *uxores.* (d) *in exitum* tres codd. Colon. (e) *à Gratia.* Cod. 1. 2. 3.
[f] *Presbyteros* cod. 3.

miniſterium Cleri venire non poterit, ſi verò poſt ordinationem adulterata fuerit, dimittere eum convenit, quòd ſi cum illa convixerit, miniſterium ſibi commiſſum obtinere non poterit.

De his, qui ad Presbyterium promoventur & ante ordinationem peccatorum ſibi ſunt conſcii. CAP. IX.

Presbyter ſi præoccupatus corporali peccato provehatur; & confeſſus fuerit de ſe, quòd ante ordinationem deliquerit, oblata non conſecret: manens in reliquis officiis; propter ſtudium bonum. Nam peccata reliqua plerique dixerunt per manus impoſitionem poſſe dimitti; quòd ſi de ſe non fuerit ipſe confeſſus, & argui manifeſtè nequiverit, poteſtatis ſuæ judicio relinquatur.

De Diaconis ſimiliter. CAP. X.

Simili modo etiam Diaconus, ſi eodem peccato ſubcubuerit, ab ordine miniſterii ſubtrahatur.

Quo tempore Presbyterum conveniat ordinare. CAP. XI.

Presbyter ante triceſimum ætatis ſuæ annum nullatenus ordinetur, licet valdè ſit dignus: ſed hoc tempus obſervet. Nam Dominus noſter triceſimo ætatis ſuæ anno baptizatus eſt, & ſic cœpit docere.

De his, qui in ægritudine baptiſmata conſequuntur. CAP. XII.

Si quis in ægritudine fuerit baptizatus, ad honorem presbyterii non poteſt promoveri; quod non ex propoſito fides ejus, ſed ex neceſſitate deſcendit: niſi fortè propter ſequens ſtudium ejus; & fidem, atque hominum raritatem talis poſſit admitti.

De Presbyteris agrorum. CAP. XIII.

Presbyteri ruris in Eccleſia civitatis, Epiſcopo præſente, vel presbyteris urbis ipſius, offerre non poſſunt, nec panem ſanctificatum dare, calicemque porrigere. Si verò abſentes hi fuerint, & ad dandam orationem vocentur, ſoli dare debebunt. Corepiſcopi quoque ad Exemplum quidem, & formam ſeptuaginta videntur eſſe; ut comminiſtri autem propter ſtudium, quod erga pauperes exhibent, honorentur. (g)

De numero certo Diaconorum. CAP. XIX.

Diaconi ſeptem debent eſſe juxta regulam, licet & valde magna ſit civitas. Idipſum autem & actuum Apoſtolorum Liber inſinuat.

CONVENERUNT AUTEM IN UNUM SANCTI, & VENERABILES Epiſcopi in urbe Cæſarienſi, id eſt,

Vitalis	Lupus	
Germanus	Valentinus	
Gregorius	Gerontius	
Alphius	Narciſſus	
Heraclius	Longinus	
Baſilius	Sanctus	
Leontius	Salaminus	[h] alias Salminus.
Amphion	Rudus	alias Redus.
Stephanus	Dicaſius	
Eretius		

Et cæteri, qui ſtatuerunt ſuperiùs ſcripta.

[g] *honorantur* cod. 1. 2. 3.

[h] Nomina ſubſcribentium nulla leguntur in cod. 2. in 3. aliqua tantum.

Binius diverſis à Wendelſtino Codicibus uſus ſic recenſet Epiſcopos. Vitalis Antiocheous Cœles-Syriæ. Germaous Neapolis Palæſtinæ. Gregorius Cinnenſis Galatiæ primæ. Alphius Apameæ, Cœles-Syriæ. Heraclius Zelonenſis Armeniæ majoris. Baſilius Amaſiæ Helleſponti, vel Armeniæ majoris. Leontius Cæſareæ Cappadociæ primæ. Amphion Epiphaniæ Ciliciæ ſecundæ. Stephanos Chorepiſcopus Cappadociæ. Eretius Placianenſis Galatiæ primæ: *alias* Hiſtricus Timoniacenſis, Cappadociæ Polemoniacenſis. Luppus, Tarcenſis Ciliciæ primæ. Gerontius, Lariſſæ Cœles-Syriæ. Narciſſus, Neroniadis Ciliciæ ſecundæ. Longious, Neo-Cæſarienſis Ponti Polemoniaci. Salamious, Germaniæ Cœles-Syriæ. Rudus, Chorepiſcopus Cappadociæ. Decaſius, Tavienſis Galatiæ; Valentinianos, Leontins; *Binius Tomo I. Concilior. pag. 236.*

TITU-

TITULI CANONUM (a) GANGRENSIS CONCILII.

NUMERO XX.

I. De his, qui nuptias execrantur.
II. De his, qui abominantur eos, qui carnibus veſcuntur.
III. De Servis, qui jugum famulatûs abjiciunt Chriſtianitatis obtentu.
IV. De Presbyteris, qui habuêre conjugia.
V. De his, qui ab Eccleſia Conventus ſpernendos æſtimant.
VI. De his, qui Eccleſiaſtica miniſteria præter Eccleſiam faciunt.
VII. De fructuum oblationibus, quæ miniſtris Eccleſiæ conferuntur.
VIII. De his, quæ in uſus pauperum conferuntur.
IX. De his, qui in virginitate, continentidque perſiſtunt.
X. De his, qui pro virginitate ſuperbiunt.
XI. De his, qui Agapas, id eſt, paſtiones pauperum, riſui deputant.
XII. De his, qui palliis utuntur, & idcirco ſuperbiunt.
XIII. De mulieribus, quæ utuntur virilibus indumentis.
XIV. De his, qui velut peccatum copulam deſerunt nuptiarum.
XV. De his, qui Chriſtianitatis obtentu deſpiciunt filios.
XVI. De his, qui Patres Chriſtianitatis occaſione contemnunt.
XVII. De mulieribus, qui ſe attondunt Chriſtianitatis obtentu.
XVIII. De his, qui Dominico die jejunant, tanquam nihil præ cæteris differente.
XIX. De his, qui Eccleſiaſtica jejunia abſque neceſſitate diſſolvunt.
XX. De his, qui Collectas, quæ fiunt in Martyrum commemorationibus, execrantur.

INCIPIUNT REGULÆ GANGRENSIS, QUÆ POST NICÆNUM CONCILIUM EXPOSITÆ SUNT. NUMERO XX.

*PRÆFATIO.**

Dominis honorabilibus Conſacerdotibus in Armenia conſtitutis Coepiſcopi, Euſebius ** Hypatius, Eulalius, Gregorius, Ælianus, Bithynicus, Olympius, Baſſianus, Baſilius, Philetus, Heraclius, Pappus, Eugenius, Oſius Cordubenſis, Proæreſius, Baſſus, qui convenerunt in Gangrenſi Concilio, in Domino ſalutem.

QUoniam conveniens Sancta Synodus Epiſcoporum in Eccleſia Gangrenſi, propter quaſdam Eccleſiaſticas, & neceſſarias cauſas inquirendas, & ea, quæ ſecundùm Euſtachium geſta ſunt, dignoſcenda, invenit multa fieri indecenter ab his, qui eundem Euſtachium ſequuti ſunt, neceſſariò

[a] Gaogris in Paphlagonia Aſiæ minoris Provincia Concilium hoc Provinciale celebratum fuit anno Chriſti CCCXXIV. exhibet BINIUS Tomo I. Conciliorum Canooes Græcos XX. cum triplici latina interpretatiooe; Diooyſii exigoi, Iſidori peccatoris, & Gentiani Herveri.

* Hæc Præfatio extat io 3. Codicibus Eccleſ. Metrop. Colon.

** Hæc nomina Epiſcoporum ſic apud Binium habeotur; in noſtris aotem tribus codicibus iidem Epiſcopi ſubſcribunt, ſed ordine paululum mutato, quam mutationem etiam indicat BINIUS Tomo I. Concilior. pag. 366. 367. dum eundem Epiſcopum, nunc ante, nunc poſtpoſitum oſtendit.

riò ſtatuit, palam omnibus actis, amputare univerſa, quæ ab eodem malè commiſſa ſunt. Declaratum eſt enim, hos eoſdem nuptias accuſare, & docere, quod nullus in conjugali poſitus gradu, ſpem habeat apud Deum. Unde factum eſt, ut multæ mulieres eos ſecutæ, relictis propriis viris: & viri, uxoribus deſtituis, vinculum conjugale diſſolverunt, continentiam profitentes, quam, quum retinere non poſſent, adulterium commiſerunt. Inventi ſunt enim, diſceſſiones & ſeparationes à Dominicis conſtitutis in Eccleſiis Dei docere, id eſt, traditiones Eccleſiaſticas, & ea, quæ in Eccleſiis aguntur, debere contemni, privatiſque conventiculis inſtitutis ad imitationem eorum, quæ in domo Dei aguntur, omnia præſumere celebrare: adhuc etiam veſtibus communibus ſpretis, novos etiam & inſolitos habitus aſſumpſiſſe: primitias quoque fructuum, & oblationes eorum, quas veterum inſtitutio Eccleſiis tribuit, ſibimet vindicâſſe, id eſt, propriæ ratiocinatione doctrinæ, tanquam ſanctis, ſibi eas offerri debere, apud ſe & inter ſe diſpenſandas: ſervos, à Dominis recedentes, per hunc inuſitatum Religionis morem Dominos contempſiſſe. Mulieres quoque præter conſuetudinem & ſui ſexûs ornatum, hinc ſe juſtificari credentes, virilem habitum ſuſcepiſſe, pluréſque earum occaſione Religionis, tonſas, genuini decoris comas penitus amputâſſe; jejunia, quæ in Eccleſia prædicantur, contemnenda aſſeruiſſe: nonnullos eorum etiam cibos carnium tanquam illicitos reputâſſe: in domibus conjugatorum, nec orationes quidem debere celebrari, perſuaſiſſe in tantum, ut eaſdem fieri vetent, & oblationibus, quæ in domibus factæ fuerint, minimè communicandum eſſe decernant: Presbyteros verò, qui Matrimonia contraxerunt, ſperni debere dicunt, nec Sacramenta, quæ ab eis conficiuntur, attingi. Loca Sanctorum Martyrum, vel baſilicas contemnere, & omnes, qui illuc conveniunt, reprehendere. Divites fideles, qui non omnibus renuntiant, quæ poſſident, ſpem apud Deum non habere: & multa alia, quæ numerare nulli poſſibile eſt, ſingulos quoque eorum pro ſuo arbitrio conſtituere. Unumquemque enim eorum, tales inſtitutiones ab Eccleſiaſtico Canone recedentes, tanquam proprias leges ſibimet condidiſſe. Sed nec communis hæc omnibus & una ſententia eſt. Singuli enim, prout videtur & libet, ad accuſationem Eccleſiæ nitendo, tanquam rector non ſit, vel addunt decreta, vel minuunt. Propterea ergo coactum eſt hoc Concilium in Gangrenſi Eccleſia habitum, ut Canones iſtos exponeret, quibus probantur memorati extra Eccleſiam eſſe. Quod ſi per pœnitentiam condemnaverint omnia hæc, quæ malè ſenſerunt, tanquam à ſe non bene prolata, acceptabiles fiant, atque ideo ſingula, quæ debeant condemnare, Synodus credidit exponenda. Quodſi quis renuerit hæc, quæ hodie conſtituta ſunt, tanquam hæreticus, & anathematizatus, & damnatus abjiciatur. Et erit non ſolum incommunicatus, verùm etiam & ab Eccleſia habeatur extorris, donec deprecetur Epiſcopum, & de univerſis, quæ penes eos detecta atque deprehenſa ſunt, prodiderit, quid horum ſuſceperit obſervandum.

De his, qui nuptias execrantur.

CAPUT I.

Si quis vituperat nuptias, & dormientem cum viro ſuo fidelem, ac religioſam deteſtatur, aut culpabiles æſtimat, velut qui in regnum Dei introire non poſſint: anathema ſit.

De his, qui abominantur eos, qui carnibus veſcuntur. CAP. II.

Siquis carnem (*a*) edentem, præter ſanguinem, & idolis immolatum, & ſuffocatum, cum religione & fide condemnat, velut ſpem, propter hujuſmodi perceptionêm, non habentem: anathema ſit.

De Servis, qui jugum famulatûs abjiciunt Chriſtianitatis obtentu. CAP. III.

Siquis ſervum prætextu Divini cultûs doceat, Dominum contemnere proprium, ut diſcedat ab ejus obſequio, nec ei cum benevolentiâ, & omni honore deſerviat: anathema ſit.

De Presbyteris, qui habuêre conjugia.

CAP. IV.

Quicunque diſcernit à Presbytero, qui uxorem habuit, quòd non oporteat eo miniſtrante de oblatione percipere: anathema ſit.

V De

(*a*) *carnes* Cod. 1, 2, 3.

De his, qui Eccleſiæ Conventus ſpernendos exiſtimant. CAP. V.

Siquis docet, domum Dei contemptibilem eſſe, & conventus, qui in ea celebrantur; anathema ſit.

De his, qui Eccleſiaſtica miniſteria præter Eccleſiam faciunt. CAP. VI.

Siquis extra Eccleſiam ſeorſum conventus celebrat, & deſpiciens Eccleſiam, (*b*) ea, quæ ſunt Eccleſiæ, voluerit uſurpare, non conveniente Presbytero, juxta decretum Epiſcopi: anathema ſit.

De fructuum oblationibus, quæ miniſtris Eccleſiæ conferuntur. CAP. VII.

Siquis oblationes Eccleſiæ extra Eccleſiam accipere, vel dare voluerit præter conſcientiam Epiſcopi, vel ejus, cui hujuſcemodi officia commiſſa ſunt, nec cum ejus voluerit agere conſilio: anathema ſit.

De his, quæ in uſus pauperum conferuntur. CAP. VIII.

Siquis dederit, vel acceperit oblata præter Epiſcopum, vel eum, qui conſtitutus eſt ab eo ad diſpenſandam miſericordiam pauperibus; & qui dat, & qui accipit, anathema ſit.

De his, qui in virginitate, continentiâque perſiſtunt. CAP. IX.

Quicunque virginitatem cuſtodiens, aut continentiæ ſtudens, velut horreſcens nuptias temerat, nec propter hoc, quod bonum, & ſanctum eſt, nomen virginitatis adſumit: anathema ſit.

De his, qui pro Virginitate ſuperbiunt. CAP. X.

Siquis ex his, qui virginitatem propter dominum ſervant, extollitur adverſum conjugatos: anathema ſit.

De his, qui Agapas, id eſt, paſtiones pauperum riſui deputant. CAP. XI.

Siquis deſpicit eos, qui fideliter agapas, id eſt, convivia pauperibus exhibent, & propter honorem Dei (*c*) convocant fratres, & noluerit communicare hujuſcemodi vocationibus, parvipendens, quod geritur: anathema ſit.

De his, qui Palliis utuntur, & idcirco ſuperbiunt. CAP. XII.

Siquis virorum propter continentiam, quæ putatur, amictu pallii utitur, quaſi per hoc habere ſe juſtitiam credens: & deſpicit eos, qui cum reverentia hirris, & aliis communibus, & ſolitis (*d*) utuntur: anathema ſit.

De mulieribus, quæ utuntur virilibus indumentis. CAP. XIII.

Siqua mulier propter continentiam, quæ (*e*) putatur, habitum mutat, & pro ſolito muliebri amictum virilem ſumit, anathema ſit.

De his, qui (*f*) *velut peccatum copulam deſerunt nuptiarum.* CAP. XIV.

Siqua mulier virum proprium relinquens, diſcedere voluerit, nuptias execrans: (*g*) anathema ſit.

De his, qui Chriſtianitatis obtentu deſpiciunt filios. CAP. XV.

Siquis filios ſuos relinquens, non eos enutrit, & quod ad ſe pertinet, non (*h*) ad pietatem Divini cultûs informat, ſed per occaſionem continentiæ negligit, anathema ſit.

De his, qui Patres (*i*) *Chriſtianitatis occaſione contemnunt.* CAP. XVI.

Quicunque filii à parentibus ſub prætextu Divini cultûs abſcedunt, nec debitam reverentiam dependunt illis, qui Divinum cultum ſibi procul dubio præferunt: anathema ſit.

De mulieribus, quæ ſe attondent Chriſtianitatis obtentu. CAP. XVII.

Siqua mulier, (*k*) propter Divinum cultum (ùt æſtimat) crines attonder, quos ei Deus ad ſubjectionis memoriam tribuit, tanquam præceptum diſſolvens obedientiæ, anathema ſit.

De his, qui Dominico die jejunant, tanquam nihil præ cæteris differente. CAP. XVIII.

Si quis propter continentiam, quæ putatur, aut contumaciam, in die Dominico jejunat; anathema ſit.

De his, qui Eccleſiaſtica jejunia abſque neceſſitate diſſolvunt. CAP. XIX.

Si quis eorum, qui continentiæ ſtudent, abſque neceſſitate corporea, tradita in commune jejunia, & ab Eccleſia cuſtodita ſuperbiendo diſſolvit, ſtimu-

(*b*) *&* *ea* Cod. 2. (*c*) *Domini* Cod. 1. & 3. (*d*) *veſtibus* Cod. 1. 2. 3.
(*e*) quam patitur Cod. 1. (*f*) *qua* Cod. 1. 2. (*g*) *execrare* Cod. 1. 2. Cod. 3. *execrata*.
(*h*) *nne* abeſt in 1. 2. 3. Cod. (*i*) *parentes* Cod. 1. 2. 3. (*k*) *mulierum* Cod. 1. 2.

mulo ſuæ cogitationis impulſus: anathema ſit.

De his, qui collectas, quæ fiunt in martyrum commemorationibus, execrantur.

CAP. XX.

Si quis ſuperbiæ uſus affectu conventus abominatur, qui ad confeſſiones martyrum celebrantur, & miniſteria, quæ in eis fiunt, ſimul cum eorum memoriis execratur: anathema ſit.

ET SUBSCRIPSERUNT (l)

Ælianus
Euſebius
Baſilius
Eugenius
Hypatius
Bithynicus
Philethus
Baſſianus
Oſius
Proæreſeus
Eulalius
Olympius
Heracleus
Broerius
Gregorius
Baſſus
Pappus

Hæc (*m*) autem ſcripſimus, non, qui in Eccleſia Dei ſecundùm ſcripturas Sanctum propoſitum continentiæ eligunt, vituperantes: ſed eos, qui abutuntur propoſito in ſuperbiam, & extolluntur adverſùs ſimpliciores, abſcindimus, & damnamus eos, qui adverſùm ſcripturas & Eccleſiaſticas regulas nova introducunt præcepta. Nos autem & virginitatem cum humilitate admiramur, & continentiam, quæ cum caſtitate & religione ſuſcipitur, approbamus, & renunciationem ſæcularium negotiorum cum humilitate recipimus, & nuptiarum caſtum vinculum honoramus, & divitias cum juſtitia, & operibus bonis non ſpernimus, & habitum ſimplicem, ac veſtem viliorem pro corporis diligentiâ inſucatum laudamus, ſicut etiam ſolutas & fractas in veſtibus proceſſiones reprobamus. Et domos Dei honoramus, & conventus, qui in his fiunt, tanquam Sanctos, & utiles ſuſcipimus, pietatem in privatis domibus non claudentes, ſed omnem locum in nomine Dei ædificatum, honoramus, & congregationem in eadem Eccleſia factam pro utilitate communi, recipimus. Et bona opera, quæ ſupra vires in fratres pauperes exercentur, ſecundùm Eccleſiaſticas traditiones beatificamus, & omnia, quæ ſanctas per ſcripturas, & per Apoſtolos ſunt tradita, in Eccleſia celebrari exoptamus.

(*l*) Codex 2. *XVI. & ſubſcripſerunt Epiſcopi.* Cod. 3. Subſcriptiones non habet. Nomina Epiſcoporum vide in Nota [4] ad Præfationem hujus Synodi paululum diverſa à Binianis.

(*m*) Sequentem Clauſulam tres Codices Metropolit. Colon. non habent, ſed finiunt hâc formula: *Explicit Regula Gangrenſis Concilii.* Codex 3. addit *Amen.*

TITULI CANONUM ANTIOCHENI* CONCILII. (*n*)

NUMERO XXV.

I. De his, qui contraria gerunt his, quæ regulariter de Paſcha ſtatuta ſunt in Nicæno Concilio.

V 2 *II. De*

* Antiochena Synodus, in Encæniis dicta, Anno CCCXLI. Indictione XIV. celebrata, ſuſpecta ideo Illuſtriſſimo Baronio fuit, quaſi ad evitandum à Julio Papa indictam Synodum Romanam ab Euſebianis coacta fuerit: ſed eam Synodum, etſi XL. Patres Arianis faventes intervenerint, quinquaginta inſuper orthodoxos Epiſcopos habuiſſe, & XXV. Canones per omnem Eccleſiam probatiſſimos ſemper fuiſſe, nec errori Arii, nec Athanaſii damnationi favere oſtendit *Scheleſtrate* Libro ſpeciali pro hoc Antiocheno Concilio; cujus epitomen & vindicias refert *PAGI in Critica ad A.C.* 341.

Poſt hanc Synodum & XXV. Canones, tres Fidei formulas non hæreticas, ſed Catholicas habemus: ſoli Ariani Epiſcopi Conciliabulum Antiochiæ coëgerunt adverſus Athanaſium, & quartam Fidei formulam doloſam fabricârunt. *Pagi ibidem.*

(*n*) Codex 1. & 3. *Incipiunt Regulæ Antiocheni Concilii. Regula expoſita apud Antiochiam in Encæniis.*

II. De his, qui ſe à perceptione Sanctæ Communionis avertunt, & qui Excommunicatis per domos communicant.
III. De his, qui ab alia Parochia, præter conſcientiam Epiſcoporum ſuorum in aliis immorantur.
IV. De damnatis, & miniſtrare tentantibus.
V. De his, qui ſe à miniſterio Eccleſiaſtico ſubtrahunt, & ſeorſum colligunt.
VI. De Clericis excommunicatis & Laicis.
VII. De Peregrinorum ſuſceptione.
VIII. De pacificis Peregrinorum, id eſt, commendatitiis literis.
IX. De Metropolitanis ſingularum Provinciarum.
X. De his, qui vocantur Corepiſcopi.
XI. De Epiſcopis, & Clericis adeuntibus Imperatorem.
XII. De damnatis Epiſcopis, aut Clericis, & adeuntibus Imperatorem.
XIII. De his, qui cùm ſint ex aliâ Provinciâ, in aliis audent ordinationes efficere.
XIV. De diſſenſione, quæ ſuper Epiſcoporum dijudicatione contigit, appellantium provinciales Antiſtites.
XV. De Epiſcopis, ab ejuſdem Provinciæ Sacerdotibus conſonanter excluſis.
XVI. De vacantibus Epiſcopis.
XVII. De his, qui cùm ad Epiſcopatum convocantur, evitant.
XVIII. De his, qui promoventur ad Epiſcopatum, nec recipiuntur.
XIX. De Epiſcopalibus in Provinciis ordinationibus.
XX. De Synodis, quæ debent ab Epiſcopis ſuis temporibus in Provincia celebrari.
XXI. Ut nullo modo de Parochia ad aliam Parochiam tranſeat.
XXII. Ut in altera Parochia Clericos alterius Parochiæ Epiſcopus nullatenus ordinet.
XXIII. Ut nullum ad Epiſcopatum pro ſe conſtituat promovendum.
XXIV. De rebus ad Eccleſiam pertinentibus, & de his, quæ propria Epiſcopi eſſe noſcuntur.
XXV. Ut Epiſcopus diſpenſandi res Eccleſiaſticas habeat poteſtatem.

INCIPIUNT REGULÆ ANTIOCHENI CONCILII, EXPOSITÆ APUD ANTIOCHIAM IN ENCENIIS. NUMERO XXV.

SAncta, & pacata Synodus in unum congregata, his, qui per ſingulas provincias ſunt, unanimibus Sanctis, & Conſacerdotibus in Domino ſalutem. Gratia, & veritas Jeſu Chriſti, Domini & Salvatoris noſtri, Sanctam Antiochenam Eccleſiam viſitans, & in unum connectens, per concordiam pacatiſſimi Spiritûs: multa quidem & alia perfecit, in omnibus autem, & pacata Spiritu etiam hoc perfecit, ut quæ viſa ſunt rectè conſtitui cum plurimâ conſideratione & judicio, unà omnibus nobis Antiochiam ex diverſis Provinciis congregatis Epiſcopis, in veſtram notitiam deferrentur. Credimus autem gratiæ Domini, & Sancto Spiritui pacis, quòd & ipſi conſpirabitis nobis, tanquam in una fuiſſetis virtute: ut nobis cum traditionibus adnitentes, magis autem muniti, & in Spiritu Sancto, præſentibus hiſdem ipſis, quæ definita ſunt, conſentientes, & ea, quæ recta viſa ſunt, roborantes cum conſenſu Sancti Spiritûs conſignabitis. Sunt autem præſiniti Canones Eccleſiaſtici hi, qui infra ſcripti ſunt, in qua Synodo fuerunt Epiſcopi Euſebius, Theodorus, & cœteri, qui in Græco ſermone continentur, & hæc conſtituerunt, quæ infra ſcripta ſunt. (*n*)

De his, qui contraria gerunt his, quæ regulariter de Paſcha ſtatuta ſunt in Nicæno Concilio. CAP. I.

Omnes, qui auſi fuerint diſſolvere definitionem Sancti & magni Concilii, quod apud Nicæam congregatum eſt ſub præſentia piiſſimi, & venerandi Principis Conſtantini de ſalutiferâ ſolennitate Sacratiſſimæ paſchæ: excommunicandos, & de Eccleſia pellendos eſſe cenſemus, ſi tamen contenſioſiùs adversùs ea, quæ benè ſunt decreta, perſtiterint, & hæc quidem de Laicis dicta ſint. Si quis

(*n*) Hæc Præfatio non legitur in tribus Codicibus Colon.

quis autem eorum, qui præceſſe noſcuntur Eccleſiæ, aut Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus poſt hanc definitionem tentaverit ad ſubverſionem populorum, Eccleſiarúmque perturbationem ſeorſum colligere, & cum Judæis Paſcha celebrare: Sancta Synodus hunc alienum jam hinc ab Eccleſia judicavit, quòd non ſolùm ſibi, ſed & plurimis cauſa corruptionis, & perturbationis exſtiterit. Nec ſolùm tales à miniſterio removet, ſed etiam illos, qui poſt damnationem hujusmodi communicare tentaverint: damnatos autem omni quoque extrinſecus honore privari, quem ſancta Regula & Sacerdotium Dei promeruit.

De his, quiſe à perceptione Sanctæ Communionis avertunt, & qui excommunicatis per domos communicant.

CAP. II.

Omnes, qui ingrediuntur Eccleſiam Dei, & Scripturas Sacras audiunt, nec communicant in oratione cum populo, ſed pro quadam intemperantia ſe à perceptione Sanctæ Communionis avertunt: hi de Eccleſia removeantur, quamdiu per confeſſionem pœnitentiæ fructus oſtendant, & precibus indulgentiam conſequantur. Cum excommunicatis autem non licere communicare, nec cum his, qui per domos conveniunt, devitantes orationes Eccleſiæ, ſimul orandum eſt: ab alia quoque Eccleſia non ſuſcipiendum, qui in alia minimè congregatur. Si quis autem de Epiſcopis, aut Presbyteris, vel Diaconis, ſeu quilibet ex Clero deprehenſus fuerit cum excommunicatis communicare, etiam iſte privetur communione, tanquam qui regulam confundat Eccleſiæ.

De his, qui ab alia parochia præter conſcientiam Epiſcoporum ſuorum, in aliis immorantur. CAP. III.

Si quis Presbyter, aut Diaconus, & omninò quilibet ex Clero, parochiam propriam deſerens, ad aliam properaverit, vel (o) inde omnino demigrans, in alia parochia per multa tempora nititur immorari, ulteriùs ibidem non miniſtret: maximè ſi vocanti ſuo Epiſcopo, & ingredi ad propriam parochiam commonenti, obedire contempſerit. Quod ſi in hac indiſciplinatione perdurat, à miniſterio modis omnibus removeatur, ità, ut nequaquam locum reſtitutionis inveniat. Si verò pro hac cauſa damnatum alter Epiſcopus ſuſcipiat, hic etiam à communi coërceatur Synodo, velut qui Eccleſiaſtica conſtituta diſſolvat.

De damnatis, & miniſtrare tentantibus.

CAP. IV.

Si quis Epiſcopus damnatus à Synodo, vel Presbyter, aut Diaconus à ſuo Epiſcopo, auſi fuerint aliquid de miniſterio ſacro contingere: ſive Epiſcopus juxta præcedentem conſuetudinem, ſive Presbyter, aut Diaconus; nullo modo liceat ei, nec in alia Synodo, reſtitutionis ſpem, aut locum habere ſatisfactionis: ſed & communicantes ei (p) omnes abjici de Eccleſia, & maximè, ſi poſteaquam didicerint adverſùm memoratos prolatam fuiſſe ſententiam, eiſdem communicare tentaverint.

De his, qui ſe à Miniſterio Eccleſiaſtico ſubtrahunt, & ſeorſum colligunt.

CAP. V.

Si quis Presbyter, aut Diaconus Epiſcopum proprium contemnens, ſe ab Eccleſia ſequeſtravit, & ſeorſum colligens altare conſtituit, & commonenti Epiſcopo non adquieverit, nec conſentire, vel obedire voluerit ſemel & iterum convocanti, (q) hic damnetur (r) omni modo, nec ultra remedium conſequatur, quia ſuam recipere non poteſt dignitatem. Quod ſi Eccleſiam conturbare, & ſollicitare perſiſtat, tanquam ſeditioſus per poteſtates exteras opprimatur.

De Clericis excommunicatis & Laicis.

CAP. VI.

Si quis à proprio Epiſcopo communione privatus eſt, non ante ſuſcipiatur ab aliis, quàm ſuo reconcilietur Epiſcopo, aut certè ad Synodum, quæ congregatur, occurrens, pro ſe ſatisfaciat, & perſuadens Concilio ſententiam ſuſcipiat alteram. Hæc autem definitio maneat circa Laicos, & Presbyteros, & Diaconos, omnéſque, qui ſub regula eſſe monſtrantur.

De peregrinorum ſuſceptione.

CAP. VII.

Nullus peregrinorum ſine pacificis, id

V 3

(o) *vel* abeſt in 3. Codic. [p] & legunt Cod. 1. 2. [q] *convocati* Cod. 1. & 2.
(r) *damnatur* Cod. 1. & 2.

id eſt, commendatitiis ſuſcipiatur Epiſtolis.

De pacificis peregrinorum, id eſt, commendatitiis Literis. CAP. VIII.

Presbyteri, qui ſunt in agris, Canonicas Epiſtolas dare non poſſunt: ad ſolos tantùm vicinos Epiſcopos literas deſtinabunt. Corepiſcopi autem, qui ſunt inreprehenſibiles, dare poſſunt pacificas, id eſt, generales Epiſtolas.

De Metropolitanis ſingularum Provinciarum.
CAP. IX.

Per ſingulas Regiones Epiſcopos convenit nôſſe, Metropolitanum Epiſcopum ſollicitudinem totius Provinciæ gerere; propter quod ad Metropolim omnes undique, qui negotia videntur habere, concurrunt. (s) Unde placuit eum & honore præcellere, & nihil ampliùs præter eum cœteros Epiſcopos agere, ſecundùm antiquam à Patribus noſtris regulam conſtitutam: niſi ea tantùm, quæ ad ſuam Diœceſim pertinent, poſſeſſionéſque ſubjectas. Unusquisque etiam (t) Epiſcopus habeat ſuæ parochiæ poteſtatem, ut regat juxta reverentiam ſingulis competentem & providentiam gerat omnis poſſeſſionis, (u) quæ ſub ejus eſt poteſtate, ità, ut Presbyteros, & Diaconos ordinet, & ſingula ſuo judicio comprehendat. Amplius autem nihil agere tentet, præter antiſtitem Metropolitanum, nec Metropolitanus ſine cœterorum gerat conſilio Sacerdotum.

De his, qui vocantur Corepiſcopi.
CAP. X.

Qui in vicis, vel poſſeſſionibus Corepiſcopi nominantur, quamvis manûs impoſitionem Epiſcoporum perceperint, & ùt Epiſcopi conſecrati ſint, tamen Sanctæ Synodo placuit, ut modum proprium recognoſcant, ut (x) gubernent ſubjectas ſibi Eccleſias, earúmque moderamine, curáque contenti ſint, ordinent etiam Lectores, & Subdiaconos, atque Exorciſtas; quibus promotiones iſtæ ſufficiant. Nec presbyterum verò, nec Diaconum audeant ordinare præter Civitatis Epiſcopum, cui ipſe cum poſſeſſione ſubjectus eſt. Si quis autem transgredi ſtatuta tentaverit, depoſitus, quo utebatur, honore privetur. Corepiſcopum verò civitatis Epiſcopus ordinet, cui ille ſubjectus eſt.

De Epiſcopis & Clericis adeuntibus Imperatorem. CAP. XI.

Siquis Epiſcopus, aut Presbyter, aut quilibet regulæ ſubjectus Eccleſiæ, præter conſilium, & literas Epiſcoporum provinciæ, & præcipuè Metropolitani, adierit Imperatorem, hunc reprobari, & abjici oportere, non ſolùm à communione, verùm & ab honore, cujus particeps videtur exiſtere. Quia venerandi Principis auribus moleſtiam tentavit inferre, contra Leges Eccleſiæ. Si igitur adire principem neceſſaria cauſa depoſcit, hoc agatur cum tractatu & conſilio Metropolitani, & cæterorum Epiſcoporum, qui in eadem provincia commorantur, qui etiam proficiſcentem ſuis proſequantur epiſtolis.

De damnatis Epiſcopis, aut Clericis (y) *adeuntibus Imperatorem.* CAP. XII.

Siquis à proprio Epiſcopo Presbyter, aut Diaconus, aut à Synodo fuerit Epiſcopus fortè damnatus, & Imperatoris auribus moleſtus extiterit: oporteat (z) ad majus Epiſcoporum converti concilium, & quæ putaverint habere juſta, plurimis Epiſcopis ſuggerant, eorúmque diſcuſſiones ac judicia præſtolentur. Si verò hæc parvipendentes moleſti fuerint Imperatori, hos nullâ veniâ dignos eſſe, nec locum ſatisfactionis habere, nec ſpem futuræ reſtitutionis penitus opperiri dijudicamus.

De his, qui, cùm ſunt ex alia Provincia, in aliis audent ordinationes efficere.
CAP. XIII.

Nullus Epiſcopus ex alia provincia audeat ad aliam transgredi, & ad promotionem miniſterii aliquos in Eccleſiis ordinare, licet conſenſum videantur præbere nonnulli: niſi literis tam Metropolitani, quàm cæterorum, qui cum eo ſunt, Epiſcoporum, rogatus adveniat, & ſic ad actionem ordinationis accedat. Si verò nullo vocante, inordinato more deproperet ſuper aliquibus ordinationibus, & Eccleſiaſticis negotiis ad eum non pertinentibus, componendis: irrita quidem, quæ ab eo geruntur, exiſtant, ipſe verò incom-

(s) *concurrant* Cod. 1. 2. 3. (t) *enim* Cod. 1. 3. (u) *omnes poſſeſſiones* Cod. 1. & 2.
(x) *&* pro *ut* Cod. 1, 2. 3. (y) *&* additur in Cod. 1, 2. 3. (z) *oportet* Cod, 1. 2. 3.
(a) *dijudicamus* abeſt à Cod. 1, 2, 3.

incompoſiti motûs ſui, & irrationabilis audaciæ ſubeat ultionem, ex hoc jam damnatus à ſancto Concilio.

De diſſenſione, quæ ſuper Epiſcoporum dijudicatione contigit, appellantium provinciales antiſtites. CAP. XIV.

Siquis Epiſcopus de certis criminibus judicetur, & contingat de eo comprovinciales Epiſcopos diſſidere: cùm judicatus ab aliis innocens creditur, reus ab aliis æſtimatur; pro totius hujus (*b*) ambiguitatis abſolutione ſanctæ Synodo placuit, ut Metropolitanus Epiſcopus à vicina provincia judices alios convocet, qui controverſiam tollant, ut (*c*) per eos ſimul, & per comprovinciales Epiſcopos, quod juſtum viſum fuerit, approbetur.

De Epiſcopis ab ejuſdem Provinciæ Sacerdotibus conſonanter excluſis. CAP. XV.

Siquis Epiſcopus de certis criminibus accuſatus contemnatur (*d*) ab omnibus Epiſcopis ejuſdem provinciæ, cunctiſque conſonanter eandem contra eum formam decreti protulerint, hunc apud alios nullo modo judicari, ſed firmam concordantium Epiſcoporum provinciæ manere ſententiam.

De vacantibus Epiſcopis. CAP. XVI.

Si quis Epiſcopus vacans in Eccleſiam vacantem proſiliat, ſedémque pervadat abſque integro perſectóque Concilio, hic abjiciatur, neceſſe eſt, etſi cunctus populus, quem diripuit, eum habere delegerit. Perfectum verò Concilium illud eſt, ubi interfuit Metropolitanus antiſtes.

De his, qui, cùm ad Epiſcopatum vocantur, (*e*) *evitant.* CAP. XVII.

Si quis Epiſcopus per manûs impoſitionem Epiſcopatum acceperit, & præeſſe populo conſtitutus Miniſterium ſubire neglexerit, nec adquieverit ire ad Eccleſiam ſibi commiſſam; hunc oportet communione privari, donec ſuſceperit coactus officium, aut certe de eo aliquid integra decreverit ejuſdem Provinciæ Synodus Sacerdotum.

De his, qui promoventur ad Epiſcopatum, nec recipiuntur. CAP. XVIII.

Si quis Epiſcopus ordinatus ad parochiam minimè, cui eſt electus, acceſſerit, non ſuo vitio, ſed quòd eum aut populus vitet, aut propter aliam cauſam, non tamen ejus vitio perpetratam: hic & honoris ſit, & miniſterii particeps, dummodo nil moleſtus Eccleſiæ rebus exiſtat, ubi miniſtrare cognoſcitur. Quem etiam obſervare conveniet, quicquid Synodus perfecta Provinciæ, quod viſum fuerit, judicando decreverit.

De Epiſcopalibus in Provinciis ordinationibus. CAP. XIX.

Epiſcopus præter Synodum & præſentiam Metropolitani nullatenus ordinetur. Hoc autem modis omnibus coram poſito melius quidem eſt, ut omnes ſimul adſint ejuſdem Provinciæ Sacerdotes, quos Metropolitanus Epiſcopus advocare debebit. Et ſiquidem omnes occurrerint, optimè; quod ſi hoc difficile fuerit, ſaltem plures adeſſe omnimodo convenit, aut certè ſcriptis ejuſdem ſententiæ comprobari, & ita ſub plurimorum vel præſentia, vel decreto ordinatio celebretur. Quòd ſi ſecùs contra definita factum fuerit, nullas ordinatio vires habeat: ſi verò juxta definitam regulam fiat, & nonnulli pro contentione propriâ contradicant, obtineat ſententia plurimorum.

De Synodis, quæ debent ab Epiſcopis ſuis temporibus in Provincia celebrari. CAP. XX.

Propter utilitates Eccleſiaſticas, & abſolutiones earum rerum, quæ dubitationem, controverſiamque recipiunt, optimè placuit, ut per ſingulas quaſque Provincias bis in anno Epiſcoporum Concilia celebrentur. Semel quidem poſt tertiam Septimanam feſti Paſchalis, ità ut quartâ ſeptimanâ Pentecoſtes conveniat Synodus, Metropolitano Provinciales Epiſcopos ammonente. Secunda verò Synodus fiat idus Octobris, id eſt, quinto decimo die menſis Octobris, quem Hyperberetæon Græci cognominant. In ipſis autem Conciliis adſint presbyteri, & Diaconi: & omnes, qui ſe læſos exiſtimant, & Synodi experiantur examen. (*f*) Nullis verò liceat apud ſe celebrare Concilia, præter eos, quibus à Metropolitanis (*g*) videntur eſſe commiſſa.

Ut

(*b*) *propter hujus* Cod. 3. (*c*) & Cod. 1. 2. 3. (*d*) *condemnetur* Cod. 1, 2. 3.
(*e*) convocantur Cod. 1. 2. 3. (*f*) *examine* Cod. 1. 2.
[*g*] *Metropolitana Jura.* Loco: à Metropolitanis Cod. 1. 2. & 3.

Ut nullo modo de parochia ad aliam parochiam Epiſcopus tranſeat. CAP. XXI.

Epiſcopus ab alia parochia nequaquam migret ad aliam, nec ſponte ſua prorſus inſiliens, nec vi coactus à populis, nec ab Epiſcopo (*b*) neceſſitate compulſus: maneat autem in Eccleſia, quam primitus à Deo ſortitus eſt; nec inde transmigret, ſecundùm priſtinum de hac re terminum conſtitutum.

Ut in altera parochia Clericos alterius parochiæ Epiſcopus nullatenus ordinet.

CAP. XXII.

Epiſcopus alienam Civitatem, quæ non eſt illi ſubjecta, non adeat, nec ad profeſſionem accedat, quæ ad eum non pertinet, ſuper ordinationem cujusquam, nec conſtituat Presbyteros, aut Diaconos alteri ſubjectos Epiſcopo, niſi forte cum conſilio, & voluntate regionis Epiſcopi. Si quis autem tale aliquid facere tentaverit, irrita ſit ejus ordinatio, & ipſe coerceatur à Synodo, nam ſi ordinare non potuerit, nullatenus judicabit. (*i*)

Ut nullum ad Epiſcopatum pro ſe conſtituat promovendum. CAP. XXIII.

Epiſcopo non licere pro ſe alterum ſucceſſorem ſibi conſtituere, licet ad exitum vitæ perveniat; quod ſi tale aliquid factum fuerit, irritum eſſe hujuscemodi, eſt (*k*) conſtitutum. Servetur autem jus Eccleſiaſticum, id continens, oportere non aliter fieri, niſi cum Synodo, & Judicio Epiſcoporum, qui poſt obitum quieſcentis poteſtatem habent, eum, qui dignus extiterit, promovere.

De rebus ad Eccleſiam pertinentibus, & de his, quæ propria Epiſcopi eſſe noſcuntur.

CAP. XXIV.

Quæ ſunt Eccleſiæ, ſub omni ſollicitudine & conſcientia bonâ, & fide, quæ in Deum eſt, qui cuncta conſiderat, judicátque, ſerventur, quæ etiam diſpenſanda ſunt judicio, & poteſtate Pontificis, cui commiſſus eſt populus, & animæ, quæ intra Eccleſiam congregantur. Manifeſta verò ſint, quæ pertinere videntur ad Eccleſiam (*l*) cum notitia Presbyterorum, & Diaconorum, quæ (*m*) circa ipſum ſunt: ità ut agnoſcant, nec ignorent, quæ ſint Eccleſiæ propria, nec eos aliquid lateat. Ut ſi contigerit, Epiſcopum migrare de ſæculo, certis exiſtentibus rebus, quæ ſunt Eccleſiæ, nec ipſæ collapſæ depereant, nec, quæ propria probantur Epiſcopi, ſub occaſione rerum pervadantur Eccleſiæ. Juſtum namque & acceptum eſt coram Deo, & hominibus, ut ſua Epiſcopus, quibus voluerit, derelinquat, & quæ Eccleſiæ ſunt, eidem conſerventur Eccleſiæ, ut nec Eccleſia aliquod patiatur incommodum, nec Epiſcopus ſub occaſione proſcribatur Eccleſiæ, & in cauſas incidant, qui ad eam pertinent, & ipſe poſt obitum maledictionibus ingravetur.

Ut Epiſcopus diſpenſandi res Eccleſiaſticas habeat poteſtatem. CAP. XXV.

Epiſcopus Eccleſiaſticarum rerum habeat poteſtatem, ad diſpenſandum erga omnes, qui indigent, ſummâ reverentiâ, & timore Dei. Participet autem & ipſe, quibus indiget, ſi tamen indiget, tam ſuis, quàm fratrum, qui ab eo ſuſcipiuntur, neceſſariis uſibus profuturis. Ità, ut in nullo qualibet occaſione fraudentur, juxta ſanctum Apoſtolum ſic dicentem: Habentes victum, & tegumentum, his contenti ſumus. Quod ſi contentus iſtis minimè fuerit, convertat autem res Eccleſiæ in ſuos uſus domeſticos, & ejus commoda, vel agrorum fructus, non cum Presbyterorum conſcientia Diaconorúmque pertractet, ſed horum poteſtatem domeſticis ſuis, aut propinquis, aut fratribus, filiíſque committat, ut per hujuſmodi perſonas occultè cœteræ lædantur Eccleſiæ; Synodo Provinciæ pœnas iſte perſolvat. Si autem & aliter accuſetur Epiſcopus, aut Presbyteri, qui cum ipſo ſunt, quòd ea, quæ pertinent ad Eccleſiam, vel ex agris, vel ex alia qualibet Eccleſiaſticâ facultate, ſibimet uſurpent, ità ut ex hoc affligantur quidem pauperes, criminationi verò, & blaſphemiis tam ſermo prædicationis, quàm hi, qui diſpenſant, taliter exponantur; & hos oportet corrigi, Sanctâ Synodo, id quod condecet, approbante.

ET

(*b*) *Epiſcopis* Cod. 1. 2. 3. (*i*) *judicavit* Cod. 1. 2. (*k*) *eſt* abeſt à Cod. 1. 2. 3.
(*l*) *Eccleſia* Cod. 1. 2. 3. (*m*) *qui* Cod. 1, 2. 3.

ET SUBSCRIPSERUNT XXX. EPISCOPI, QUI IN EODEM CONCILIO CONVENERUNT.

Euſebius	Palæſtinenſis	Baſſus	Moyſes
Theodorus	Iſaurienſis	Mocimus	Jacobus
Igapius	Arabienſis	Macedonius	Magnus
Narciſſus	Cœles-Syriæ	Quirion	Anatolius
Paulus Tergundici, *aliàs*	Torgundimancos	Nicetas	Siricus
Theodorus Mancos,	*aliàs* Manicos.	Alexander	Petrus
Theodorus	Meſopotamienſis	Heſychius	Aetherius
Antiochus	Phænicenſis	Petrus	Agapius
Alſias	Cilicienſis	Theodorus	Aemus,
		Archelaus	

TITULI CANONUM CONCILII APUD LAODICEAM (*a*) PHRYGIÆ CONGREGATI.

NUMERO LIX.

I. De Bigamis.

II. De his, qui pro diverſis erratis pœnitudinem ferventiùs exegerunt.

III. Quod non oporteat ad Clerum ſtatim poſt baptiſma promoveri.

IV. De tempore ordinationum.

V. Ut hi, qui ſacrario ſerviunt, uſuras non exigant.

VI. De hæreticis intrantibus in Eccleſias, vel Baſilicas Martyrum.

VII. De his, qui ad Eccleſias ab hæreticis veniunt.

VIII. De his, qui veniunt ab hæreſi Cataphrygarum.

IX. De his, qui ad hæreticorum ſpeluncas causâ orationis accedunt.

X. De his, qui cum hæreticis nuptiarum copulâ junguntur.

XI. Non congruere Presbyteras in mulieribus ordinare.

XII. De Epiſcopalibus ordinationibus.

XIII. Judicio multitudinis ordinationes fieri non debere.

XIV. Ad alias Parochias, eulogias, quæ oblatæ ſunt, minimè deſtinandas.

XV. De his, qui debent in ambone, id eſt, in pulpito pſallere.

XVI. De Lectionibus, quæ debent Sabbatis recenſeri.

XVII. Quod interſtitium Pſalmorum debeat in congregationibus fieri.

XVIII. De precibus nonâ & veſperâ celebrandis.

XIX. De precibus poſt omilias, id eſt, poſt ſermones habitos ad populum, proferendis, & de his, quos intra ſacrarium communicare conveniat.

XX. De honore, quem Presbyteris Diaconi, qui ſub ipſis ſunt, debeant exhibere.

XXI. Quod Subdiaconi à Diaconico, id eſt, à Secretario, ſint remoti.

XXII. Subdiaconos cum orariis adſiſtere non debere.

XXIII. Lectores, cantoreſque cum orariis agere ſuum officium non debere.

XXIV. Quod nullus Eccleſiaſticorum in tabernis comedere debeat.

XXV. Quod Subdiaconi non debeant benedicere, vel benedictionem tribuere.

XXVI. De Exorciſtis, qui non ſunt ſub Epiſcopis ordinati.

XXVII. Quod de conviviis, quæ ex Agape fiunt, eſcarum partes accipi non debeant.

XXVIII. In Eccleſiis prandia fieri non debere.

XXIX. De Chriſtianis, qui ſabbatizare, vel juxta quendam modum judaizare noſcuntur.

XXX. De viris, cum mulieribus lavacra celebrantibus.

XXXI. De his, qui hæreticis jungunt fœdera nuptiarum.

XXXII. Ab hæreticis eulogias accipere non debere.

XXXIII. De Schiſmaticis.

XXXIV. De Martyribus hæreticorum.

XXXV. De his, qui Angelos colunt.

XXXVI. De his, qui incantationibus, & phylacteriis utuntur.

(*a*) BINIUS *Tomo I. Conciliorum* Canones Laodicenos Græcos edidit cum triplici latina interpretatione, Dionyſii exigui, Iſidori peccatoris, & Gentiani Herveti, demum eruditas Notas adjecit.

XXXVII. De his, qui ab Hæreticis vel Judæis feſtivitatis eorum dona ſuſcipiunt.

XXXVIII. De Chriſtianis, qui Judæorum azyma comedunt.

XXXIX. De Chriſtianis celebrantibus feſta gentilium.

XL. De Epiſcopis, qui eas, quæ fiunt evocationes ad Synodum, vitant.

XLI. Quod ſinè literis ſacro miniſterio ſervientes proficiſci non debeant.

XLII. Quod præter Epiſcopum Clericus proficiſci non debeat.

XLIII. Ut Subdiaconi ad oſtia perſeverent.

XLIV. Ut ad Sacrarium mulieres non introeant.

XLV. De his, qui circa mediam ſeptimanam ad baptiſma veniunt.

XLVI. De redditione baptizandorum.

XLVII. De his, qui in ægritudine baptizantur.

XLVIII. Ut poſt baptiſma Chriſma detur.

XLIX. Oblationes offerri in Quadrageſima non oportere.

L. Non debere jejunium ſolvi in quinta feria majoris ſeptimanæ.

LI. Non debere in diebus jejuniorum commemorationes Martyrum fieri.

LII. Ut natalitia, vel nuptiæ in quadrageſima non fiant.

LIII. Ut in Chriſtianorum non ſaltetur nuptiis.

LIV. Non licere Clericis ludicris ſpectaculis intereſſe.

LV. Non congruere penitus Chriſtianis, comeſſationibus intereſſe.

LVI. Non licere Presbyteris introire ad altare, priuſquam ingrediatur Epiſcopus.

LVII. Qui in agris, vel poſſeſſionibus debeant ordinari.

LVIII. Oblationes offerri in domibus non oportere.

LIX. Quæ pſallere, vel legere in Eccleſiis conveniat.

INCIPIT TEXTUS CANONUM CONCILII LAODICENSIS, (*a*) EXPOSITÆ APUD LAODICEAM PHRYGIÆ. NUMERO LIX.

SAncta Synodus, quæ apud Laodiceam Phrygiæ Pacatianæ convenit ex diverſis regionibus Aſiæ, definitiones expoſuit Eccleſiaſticas, quæ ſubter annexæ ſunt.

De bigamis. CAP. I.

DE his, qui ſecundùm Eccleſiaſticam Regulam liberè, ac legitimè ſecundis nuptiis juncti ſunt, nec occultè nuptiarum copulam fecerunt, oportet, ut parvo tempore tranſacto vacent orationibus, & jejuniis, quibus etiam juxta indulgentiam communionem reddi decrevimus.

De his, qui pro diverſis erratis pœnitudinem ferventiùs exegerunt. CAP. II.

De his, qui diverſis facinoribus peccaverunt, & perſeverantes in oratione confeſſionis & pœnitentiæ, converſionem à malis habere perfectam pro qualitate delicti, talibus pœnitentiæ tempus impenſum propter clementiam, & bonitatem Dei communio concedatur.

Quod non oporteat ad Clerum ſtatim poſt Baptiſma promoveri. CAP. III.

De his, qui nuper ſunt illuminati Baptiſmate, quod eos in Sacerdotali non conveniat ordine promoveri.

De tempore ordinationum. CAP. IV.

Quod non oporteat ordinationes ſub conſpectu audientium celebrari.

Ut hi, qui Sacrario ſerviunt, uſuras non exigant. CAP. V.

Quod non oporteat Sacerdotes, & Clericos fœnerantes uſuras, vel quæ dicuntur ſeſcupla id eſt, ſummam capitis, & dimidium ſummæ percipere.

De hæreticis intrantibus Eccleſias, vel Baſilicas martyrum. CAP. VI.

Quòd hæretici non permittendi ſint ingredi in domum Dei, in hæreſi permanentes.

De his, qui ad Eccleſias ab hæreticis veniunt. CAP. VII.

De his, qui ab hæreticis convertuntur,

(*a*) Laodicenam Synodum in Phrygia Pacatiana Anno Chriſti CCCLXIII. celebratam fuiſſe contra Petrum de Marca ſtatuit Pagi in Critica ad A. C. 314. Nro XXV.
Equidem ea Synodus ab hæreticis Epiſcopis coacta. Canones LIX. circa diſciplinam Cleri condidit, qui Canones faciunt partem Codicis veteris Eccleſiæ ab Hadriano dati Carolo Magno, & hæc Eccleſia acceptatio tribuit auctoritatem his Canonibus. *Ità Pagi contra Baronium Loc. cit.*

tur, id eſt, Novatianis, aut Photinianis, aut Teſſareſcædecatitis, ſive Baptizati ſint illi, ſeu Catechumeni; non ante ſuſcipiantur, quàm omnes hæreſes anathematizent & præcipuè illam, quâ detinebantur. Et tunc demum hi, qui apud eos dicebantur, fideles, noſtræ doceantur fidei ſymbolum, & uncti Sancto chriſmate, ſic myſteriis communicent Sacroſanctis.

De his, qui veniunt ab hæreſi Cataphrygarum. CAP. VIII.

De his, qui convertuntur ab hæreſi, quæ dicitur Cataphrygarum, etſi in Clerò, qui apud eos eſſe creditur, fuerint, etſi maximè nominentur; hos ſub omni diligentia ab Epiſcopis Eccleſiæ, vel presbyteris, inſtrui & baptizari conveniet.

De his, qui ad hæreticorum ſpeluncas causâ orationis accedunt. CAP. IX.

Quod non permittantur Eccleſiaſtici ad hæreticorum cœmiteria, vel ad ea, quæ ab eis appellantur martyria orationis causâ, vel ſanitatis accedere: ſed hujuſmodi, ſi fideles fuerint, certo tempore communione privari: pœnitentes autem & confitentes ſe deliquiſſe, convenit ſuſcipi.

De his, qui cum hæreticis nuptiarum copula junguntur. CAP. X.

Quod non oporteat indifferenter Eccleſiaſticos fœdere nuptiarum hæreticis ſuos filios, filiáſque conjungere.

Non congruere Presbyteras in mulieribus ordinare. CAP. XI.

Quod non oporteat eas, quæ dicuntur presbyteræ, vel (*a*) præſentes, (*b*) Eccleſiis ordinari.

De Epiſcopalibus ordinationibus. CAP. XII.

Ut Epiſcopi, judicio Metropolitanorum, & eorum Epiſcoporum, qui circumcirca ſunt, provehantur ad Eccleſiaſticam poteſtatem: hi videlicet, qui plurimo tempore probantur tam verbo fidei, quàm rectæ converſationis exemplo.

Judicio multitudinis ordinationes fieri non debere. CAP. XIII.

Quod non ſit permittendum turbis electiones eorum facere, qui ſunt ad Sacerdotium provehendi.

Ad alias Parochias, Eulogias, quæ oblatæ ſunt, minimè deſtinandas. CAP. XIV.

Quod Sancta nullo modo causâ Eulogiarum tempore paſchalis feſti ad alias parochias debeant deſtinare.

De his, qui debeant in ambone, id eſt, in pulpito pſallere. CAP. XV.

Quod non oporteat amplius præter eos, qui regulariter cantores exiſtunt, qui & de codice canunt, alios in pulpitum conſcendere, & in Eccleſia pſallere.

De lectionibus, quæ debeant ſabbatis recenſeri. CAP. XVI.

Quod in Sabbatis Evangelia cum aliis ſcriptis legi conveniat.

Quod interſtitium Pſalmorum debeat in Congregationibus fieri. CAP. XVII.

Quod in conventu fidelium nequaquam pſalmos continuare conveniat, ſed per intervallum, id eſt, per pſalmos ſingulos recenſeri debeant lectiones.

De precibus nonâ & veſperâ celebrandis. CAP. XVIII.

Quod id ipſum ſemper officium precum nonâ & veſpera ſemper debeat exhiberi.

De precibus poſt omilias, id eſt, poſt ſermones habitos ad populum, proferendis, & de his, quos intra Sacrarium communicare conveniat. CAP. XIX.

Quod oporteat ſeorſum primum, poſt allocutiones Epiſcoporum, orationem ſuper Catechumenos celebrari, & poſtquam Catechumeni egreſſi fuerint, ſuper eos, qui ſunt in pœnitentia, precem fieri. His etiam accedentibus ad manum Sacerdotis, & deſcendentibus, tres orationes (*c*) conſummari fidelium; ità ut prima quidem ſub ſilentio, ſecunda verò, & tertia per exclamationes ſolitas expleantur, & ità demum pacem ſibi invicem dabunt. Et poſteaquam dederit Epiſcopus presbyteris oſculum pacis, tunc Laici ſibi tribuent. Et ità Sancta celebrabitur oblatio, ſolis autem miniſterio ſacro deditis ad altare ingredi & communicare ibidem liceat.

X 2 *De*

(*a*) *præſidentes* Cod. 1. (*b*) *in* Cod. 1. (*c*) *orationibus* Cod. 1.

De honore, quem Preſbyteris Diaconi, qui ſub ipſis ſunt, debent exhibere.

CAP. XX.

Quod non oporteat Diaconum coram presbytero ſedere, ſed juſſione presbyteri ſedeat. ſ Similiter autem & Diaconis honor habeatur ab obſequentibus, id eſt, Subdiaconis, & omnibus Clericis.

Quod Subdiaconi à Diaconico, id eſt, à ſecretario, ſint remoti. CAP. XXI.

Quod non oporteat Subdiaconos habere locum in Diaconico, & dominica vaſa contingere.

Subdiaconos cum orariis adſiſtere non debere.

CAP. XXII.

Quod non oporteat Subdiaconum uti orario, nec oſtia derelinquere.

Lectores, cantoréſque cum orariis, agere ſuum officium non debere.

CAP. XXIII.

Quod non oporteat Lectores, aut Cantores orariis uti, & ità legere, vel pſallere.

Quod nullus Eccleſiaſticorum in tabernis comedere debeat. CAP. XXIV.

Quod non oporteat Sacro Miniſterio deditos à presbyteris uſque ad Diaconos, & reliquum Eccleſiaſticum ordinem, id eſt, uſque ad Subdiaconos, Lectores, Cantores, Exorciſtas & Oſtiarios, & ex numero continentium & monachorum ingredi tabernas.

Quod Subdiaconi non debeant benedicere, vel benedictionem tribuere. CAP. XXV.

Quod non oporteat Subdiaconos panem dare, vel Calicem benedicere:

De Exorciſtis, qui non ſunt ab Epiſcopis ordinati. CAP. XXVI.

Quod hi, qui non ſunt ab Epiſcopis ordinati, tam in Eccleſiis, quàm in domibus, exorcizare non poſſunt.

Quod de conviviis, quæ ex agape ſiunt, eſcarum partes, accipi non debeant.

CAP. XXVII.

Quod non oporteat Sacro Miniſterio deditos Clericos, aut Laicos, ad agapen vocatos, ciborum partes accipere: propterea, quod hinc Eccleſiaſtico ordini fiat injuria.

In Eccleſiis prandia fieri non debere.

CAP. XXVIII.

Quod non oporteat in domiciliis Divinis, id eſt, in Eccleſiis convivia, quæ vocantur agapæ, fieri: nec intra domum Dei comedere, vel accubitus ſternere.

De Chriſtianis, qui ſabbatizare, vel juxta quendam modum judaizare noſcuntur.

CAP. XXIX.

Quod non oporteat Chriſtianos judaizare, & ociari in Sabbato, ſed operari eos in eodem die. Præferentes autem in veneratione Dominicum diem, ſi vacare voluerint, ut Chriſtiani hoc faciant. Quod ſi reperti fuerint judaizare: anathema ſint à Chriſto.

De viris cum mulieribus lavacra celebrantibus.

CAP. XXX.

Quod non oporteat ſacris officiis deditos, aut Clericos, aut continentes, vel omnem laicum Chriſtianum lavacra cum mulieribus celebrare, quia hæc apud gentes reprehenſio prima eſt.

De his, qui hæreticis jungunt fœdera nuptiarum. CAP. XXXI.

Quod non oporteat cum hæreticis univerſis nuptiarum fœdera celebrare, nec eis filios dare, vel filias, ſed magis accipere: ſi tamen Chriſtianos ſe fieri promittant.

Ab hæreticis eulogias accipere non debere.

CAP. XXXII.

Quod non oporteat ab hæreticis eulogias accipere, quæ ſunt maledictiones potiùs, quàm benedictiones.

De Schiſmaticis. CAP. XXXIII.

Quod non oporteat cum hæreticis, aut ſchiſmaticis pariter orare.

De Martyribus Hæreticorum.

CAP. XXXIV.

Quod omnem Chriſtianum non oporteat deſerere Martyres Chriſti, & ire ad pſeudo-martyres, id eſt hæreticorum, & quos ipſos conſtet hæreticos extitiſſe: hi namque ſunt alienati à Deo. Sint igitur anathema, qui ad tales acceſſerint.

De his, qui Angelos colunt.

CAP. XXXV.

Quod non oporteat Chriſtianos Eccleſiam Dei relinquere, & ire, atque Angelos nominare, & congregationes facere,

re, quæ interdicta noſcuntur. Siquis igitur inventus fuerit huic occultæ idololatriæ ſerviens, ſit anathema, quia dereliquit Dominum noſtrum JEſum Chriſtum, Filium Dei, & ſe idololatriæ tradidit.

De his, qui incantationibus, & phylacteriis utuntur. CAP. XXXVI.

Quod non oporteat ſacris officiis deditos, vel Clericos, magos, aut incantatores exiſtere, aut facere phylacteria; quæ animarum ſuarum vincula comprobantur. Eos autem, qui his utuntur, ab Eccleſia pelli præcipimus.

De his, qui ab Hæreticis, vel Judæis feſtivitatis eorum dona ſuſcipiunt.

CAP. XXXVII.

Quod non oporteat à Judæis vel Hæreticis ea, quæ mittuntur munera feſtiva, ſuſcipere, nec cum eis feſta celebrare.

De Chriſtianis, qui Judæorum azyma comedunt. CAP. XXXVIII.

Quod non oporteat azyma à Judæis accipere, & communicare impietatibus eorum.

De Chriſtianis celebrantibus feſta gentilium.

CAP. XXXIX.

Quod non oporteat cum gentilibus feſta celebrare, & communicare pravitatibus eorum, qui ſinè Deo ſunt.

De Epiſcopis, qui eas, quæ fiunt, evocationes ad Synodum vitant. CAP. XL.

Quod non oporteat Epiſcopos, ad Synodum vocatos, omnino contemnere, ſed protinus ire & docere, vel diſcere ea, quæ ad correctionem Eccleſiæ, vel reliquarum pertinent rerum. Seipſum verò, qui contempſerit, accuſavit; niſi fortè per ægritudinem ire non poſſit.

Quod ſinè literis Sacro Miniſterio ſervientes proficiſci non debeant. CAP. XLI.

Quod non oporteat Sacerdotem, vel Clericum ſinè literis proficiſci canonicis.

Quod præter Epiſcopum Clericus proficiſci non debeat. CAP. XLII.

Quod non oporteat Sacerdotem, vel Clericum præter juſſionem ſui proficiſci Pontificis.

Ut Subdiaconi ad oſtia perſeverent.

CAP. XLIII.

Quod non oporteat Subdiaconos ſaltem paulülum, januas deſerere, & orationi vacare.

Ut ad Sacrarium mulieres non introeant.

CAP. XLIV.

Quod non oporteat ingredi mulieres ad altare.

De his, qui circa mediam ſeptimanam ad baptiſma veniunt. CAP. XLV.

Quod non oporteat ad baptiſma quenquam poſt duas quadrageſimæ hebdomadas admitti.

De redditione baptizandorum.

CAP. XLVI.

Quod oporteat eos, qui ad baptiſma veniunt, fidem diſcere, & quintâ feriâ ſeptimanæ majoris Epiſcopo, aut Presbyteris reddere.

De his, qui in ægritudine baptizantur.

CAP. XLVII.

Quod oporteat eos, qui in ægritudine percipiunt baptiſma, poſtquam convaluerint, fidem perdiſcere, & ſcire, cujus muneris participes facti ſint.

Ut poſt baptiſma Chriſma detur.

CAP. XLVIII.

Quod oporteat eos, qui baptizantur, poſt lavacrum Chriſma cœleſte percipere, & regni Chriſti participes inveniri.

Oblationes offerri in quadrageſima non oportere. CAP. XLIX.

Quod non oporteat in quadrageſima panem benedictionis offerri in Sabbato, & Dominico.

Non debere jejunium ſolvi in quintâ feriâ majoris ſeptimanæ. CAP. L.

Quod non oporteat in quadrageſima, in ultima ſeptimana, quintæ feriæ jejunium ſolvere, totámque quadrageſimam ſinè veneratione tranſire, magiſque conveniat omnem quadrageſimam diſtricto venerari jejunio.

Non debere in diebus jejuniorum commemorationes martyrum fieri. CAP. LI.

Quod non oporteat in quadrageſima Martyrum natalitia celebrari, ſed eorum ſancta commemoratio in diebus Sabbatorum & Dominicorum fieri conveniat.

X 3 Ut

(*d*) *vetant* Cod. 1. (*e*) *niſi in* Cod. 1.

Ut natalitia vel nuptiæ in quadrageſima non fiant. CAP. LII.

Quod non oporteat in quadrageſima aut nuptias, aut natalitia celebrari.

Ut in Chriſtianorum non ſaltetur nuptiis.

CAP. LIII.

Quod non oporteat Chriſtianos, euntes ad nuptias plaudere, vel ſaltare, ſed venerabiliter cœnare, vel prandere, ſicut Chriſtianos decet.

Non licere Clericis ludicris ſpectaculis intereſſe.

CAP. LIV.

Quod non oporteat Sacerdotes, aut Clericos, quibuscúnque ſpectaculis in cœnis, aut in nuptiis intereſſe; ſed antequam thymelici ingrediantur, exſurgere eos convenit, atque inde diſcedere.

Non congruere penitus Chriſtianis, commiſſationibus intereſſe. CAP. LV.

Quod non oporteat Sacerdotes, aut Clericos ex collatis, vel commeſſationibus convivia celebrare, hoc autem nec laicis poſſe congruere.

Non licere Presbyteris introire ad altare, priuſquam ingrediatur. Epiſcopus.

CAP. LVI.

Quod non oporteat Presbyteros ante proceſſionem Epiſcopi introire Sacrarium, & ſedere, ſed cum Epiſcopo debent ingredi, vel in ſubſelliis ſedere, niſi forſitan infirmitate detineatur, aut proficiſcatur Epiſcopus.

Qui in agris, vel poſſeſſionibus debeant ordinari.

CAP. LVII.

Quod non oporteat in villulis, aut in agris Epiſcopos conſtitui, ſed viſitatores. Veruntamen jam pridem conſtituti nihil faciant præter conſcientiam Epiſcopi civitatis, ſimiliter & presbyteri præter conſilium Epiſcopi nihil agant.

Oblationes offerri in domibus non oportere.

CAP. LVIII.

Quod non oporteat in domibus oblationes celebrari ab Epiſcopis, vel presbyteris.

Quæ pſallere, vel legere in Eccleſiis conveniat.

CAP. LIX.

Quod non oporteat plebeios pſalmos in Eccleſia cantare, nec libros præter canonem legi; ſed ſola Sacra volumina novi teſtamenti, vel veteris.

EXPLICIUNT CANONES CONCILII LAODICENSIS.
NUMERO LIX.

INCIPIUNT CANONES CONCILII (*a*)

APUD CONSTANTINOPOLIM.

NUMERO III.

I. *Ut ea, quæ apud Nicæam ſtatuta ſunt, immota permaneant, & de anathemate Arianorum, Eunomianorum, Macedonianorum, Sabellianorum, Photinianorum, Marcellianorum, & Appollinariorum.*

II. *De ordine ſingularum Diœceſeon, & de Privilegiis, quæ Ægyptiis, Antiochenis, Conſtantinopolitaniſque debentur.*

III. *De Maximi inlicitâ ordinatione.*

INCIPIUNT REGULÆ CONSTANTINOPOLITANI CONCILII.

SUb Theodoſio, piiſſimo Imperatore, apud Conſtantinopolim expoſiti ſunt Canones, Numero tres. Hæ definitiones expoſitæ ſunt ab Epiſcopis CL. qui in idipſum apud Conſtantinopolim convenerunt, quando beatus Nectarius Epiſcopus eſt ordinatus.

Ut

(*a*) Hoc Concilium anno CCCLXXXI. menſe Majo Conſtantinopoli ſub Theodoſio Imp. ex ſolis Orientis Epiſcopis coactum per ſe œcumenicum non erat, ſed accedente Damaſi Papæ & Occidentalium Epiſcoporum conſenſu œcumenicum evaſit, & ejus Canones in Codicem Eccleſiæ veteris relatæ fuere. PAGI *in Critica ad hunc annum.*

Ut ea, quæ apud Nicæam ſtatuta ſunt, immota permaneant, & de anathemate Arianorum, Eunomianorum, Macedonianorum, Sabellianorum, Photinianorum, Marcellianorum & Apollinariorum.

CAP. I.

Fidem non violandam patrum CCCXVIII. qui apud Nicæam Bithyniæ convenerunt, ſed manere eam firmam, & ſtabilem: anathematizandam omnem hæreſim & ſpecialiter Eunomianorum, vel Anomianorum, & Arianorum, vel Eudoxianorum, & Macedonianorum, vel Spiritui Sancto reſiſtentium, & Sabellianorum, & Marcellianorum, & Photinianorum, & Apollinariorum.

De ordine ſingularum Diœceſeon, & de Privilegiis, quæ Ægyptiis, Antiochenis, Conſtantinopolitaniſque debentur.

CAP. II.

Qui ſunt ſuper diœceſin Epiſcopi, nequaquam ad Eccleſias, quæ ſunt extra præfixos ſibi terminos, accedant, nec eas hac præſumptione confundant: ſed juxta Canones Alexandrinus Antiſtes, quæ ſunt in Ægypto, regat ſolummodo, & Orientis Epiſcopi Orientem tantùm gubernent, ſervatis privilegiis, quæ Nicænis Canonibus Eccleſiæ Antiochenæ tributa ſunt. Aſianæ quoque diœceſeos Epiſcopi ea ſolùm, quæ ſunt in Aſiana diœceſi, diſpenſent. Nec non & Ponti Epiſcopi ea tantùm, quæ ſunt in Ponto, & Thraciarum, quæ in Thraciis ſunt, gubernent.

Non vocati autem Epiſcopi, ultra ſuam diœceſin non accedant propter ordinationes faciendas, vel propter alias diſpenſationes Eccleſiaſticas. Servatâ verò, quæ ſcripta eſt de gubernationibus regulâ, manifeſtum eſt, quod illa, quæ ſunt per unamquamque provinciam, ipſius provinciæ Synodus diſpenſet, ſicut Nicæno conſtat decretum eſſe Concilio. Eccleſias autem Dei in barbaricis gentibus conſtitutas gubernari convenit juxta conſuetudinem, quæ eſt à patribus obſervata.

Veruntamen Conſtantinopolitanus Epiſcopus habeat honoris primatum poſt Romanum Epiſcopum, propterea, quod urbs ipſa ſit junior Roma.

De Maximi inlicitâ ordinatione.

CAP. III.

De Maximo Cynico, & ejus inordinatâ conſtitutione, quæ Conſtantinopoli facta eſt, placuit, neque Maximum Epiſcopum eſſe, vel fuiſſe, nec eos, qui ab ipſo in quolibet gradu Clerici ſunt ordinati: cùm omnia, quæ ab eo perpetrata ſunt, in irritum deducta eſſe videantur.

EXPOSITIO FIDEI CL. SANCTORUM, QUI CONSTANTINOPOLIM CONGREGATI SUNT. aliàs SYMBOLUM EJUSDEM CONCILII.

Credimus in unum Deum, patrem, omnipotentem factorem cœli & terræ, viſibilium omnium & inviſibilium, & in unum Dominum Jeſum Chriſtum, Filium Dei, natum ex Patre ante omnia ſæcula, Deum verum de Deo vero, natum, non factum, conſubſtantialem Patri, per quem omnia facta ſunt, qui propter nos homines & ſalutem noſtram deſcendit de cœlis, & incarnatus eſt de Spiritu Sancto, ex Maria Virgine & inhumanatus eſt, & crucifixus eſt pro nobis ſub Pontio Pilato, & ſepultus eſt, & reſurrexit tertiâ die, aſcendit in cœlos, ſedet ad dexteram patris, iterum venturus eſt cum gloria judicare vivos & mortuos, cujus regni non erit finis. Et in Spiritum Sanctum, Dominum, & vivificantem, ex patre procedentem, cum patre & Filio adorandum, & conglorificandum, qui locutus eſt per Sanctos Prophetas. Et unam Sanctam, Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam, confitemur unum baptiſma in remiſſionem peccatorum, exſpectamus reſurrectionem mortuorum, vitam futuri ſæculi. Amen.

ET SUBSCRIPSERUNT EPISCOPI CL. QUI IN EODEM CONCILIO (b) *CONVENERUNT.*

Nectarius Conſtantinopolitanus

PRO-

(b) Licet neque Papa Damaſus, neque ejus Legati huic Concilio adfuerint: attamen *ſexta* Synodus actione XVIII. ab Damaſo Papa ſecundam Conſtantinopolitanam Synodum confirmatam fuiſſe affirmat. Idem dicit *Photius L. de Synodis.*

PROVINCIÆ ÆGYPTI.

Timotheus	Alexandrinus	Dorotheus	Oxyrynchites

PROVINCIÆ, PALÆSTINÆ.

Cyrillus	Hieroſolymitanus	Ruſus	Neapolitanus (*a*)
Gelaſius	Cæſarienſis	Ælianus	Jamnienſis
Macer	Hierichuntinus	Priſcianus	Sebaſtenſis
Dionyſius	Dioſpolitanus	Auxentius	Aſcalonitanus
Saturnius	Scythopolitanus		

PROVINCIÆ PHOENICES.

Zenon	Tyri	Paulus	Sidonienſis
Nectabus	Ptolemaidenſis	Philippus	Damaſcenſis
Batrachus (*b*)	Paneadenſis	Timotheus	Berytius
Baſilides	Biblenſis	Mocimus	Aradenſis
Alexander	Arcundenſis		

PROVINCIÆ SYRIÆ COELES.

Melitius	Antiochenſis	Pegaſius	Laodicenſis
Acatius	Berienſis	Joannes	Apamienſis
Byzus	Seleucienſis	Euſebius Epiphanienſis *aliàs* Epiphaniæ.	
Martianus	Seleucopolitanus		
Parophilus	Lariſſenſis	Severus	Partenſis

Flavianus & Elpidius Presbyter Antiochenſis

Euſebius	Chalcidenſis	Dominus	Gabalenſis
Baſilius	Raſanenſis		

PROVINCIÆ ARABIÆ.

Agapius & Bagadius

PROVINCIÆ BOSTRON.

Elpidius	Dionyſienſis	Vranius Adratenſis	aliàs Adranenſis,
Chilon	Conſtantinienſis	Severus	Neapolitanus

PROVINCIÆ OSDROENÆ.

Eulogius	Edeſſenſis	Vitos Caronenſis *aliàs* Vitus Carronenſis.
Abramus	Batmonenſis aliàs Bapmonenſis.	

PROVINCIÆ MESOPOTAMIÆ.

Maras	Amidenſis	Bathes	Conſtantinianenſis
Jobianus	Aemarenſis		

PROVINCIÆ AUGUSTO EUFRASIÆ.

Theodotus Hieropolitanus *aliàs* Theodorus

Antiochos Samoſatenſis *aliàs* Antiochus Samoſatenus

Iſidorus	Cyrrenſis	Jobinus	Perrenſis
Maris	Dolichenſis		

PROVINCIÆ CILICIÆ.

Diodorus	Tarſenſis	Cyriscus	Adonenſis
Heſychius	Epiphanienſis	Germanus	Corycenſis
Aerius	Zephyrenſis	Olympius	Pompſuentias
Philomuſus	Pompeiopolitanus		
Philomuſes	Alexsndrinus per Alipium Presbyterum Cappadociæ.		
Elladius	Cæſarienſis	Gregorius	Nyſenſis
Efericus (*c*)	Tranenſis	Boſphorius	Colonienſis
Olympius	Parnaſſenſis	Gregorius	Nazianzenus

PRO-

(*a*) *Nicopolitanus* Cod. 1. (*b*) *Barachius* Cod. 1; (*c*) *Eferius* Cod. 1.

PROVINCIÆ ARMENIÆ MINORIS.

Otreius	Melicinenſis alias Oterius	Meletinenſis	
Otreius	Arabiſſenſis alias Oterius		

PROVINCIÆ ISAURIÆ.

Sympoſius	Seleucenſis	Montaous Claudianopolitanus (per Paulum Presbyterum.	
Philotheus	Irenopolitanus		
Muſonius	Celenderitanus	Hypſiſtius alias Iſyſtius Philadelphius	
Theodoſius	Antiochenus	Marinus	Daſidandenſis
Neon	Selinuncinenſis	Artemius	Titiopolitanus
Montanus	Diocæſarienſis	Euſebius	Olbirenſis

PROVINCIÆ CYPRI.

Julius	Paphenſis	Theopompus	Tremithuſius
Tychon	Tamaſenſis		
Mnemius	Citienſis alias Meminius		

PROVINCIÆ PAMPHILIÆ.

Troilus	Geonenſis	Cajus Lyrbenſis	alias Lymbenſis
Longinus	Colymbranſenſis	Theodolus	Corocaſienſis
Heſychius	Cantemenſis alias Catamenſis		
Tueſianus	Caſſonenſis	Mydus	Paneminenſis
Heraclides	Tychenſis	Theodulus	Sialun
Pammenius	Æriaſſenſis		

PROVINCIÆ LYCAONIÆ.

Amphilotius	Iconienſis	Cyrillus Vmanatenſis alias Humanatenſis	
Ariſtophanes	Soparenſis	Paulus Luſtrenſis, Lauſtenſis, *lege* Lyſtrenſis	
Inzus	Corienſis	Darius	Miſtienſis
Leontius	Pergenſis	Theodoſius	Hydenſis
Euſtathius	Cananenſis	Daphnus	Derbenſis
Eugenius	Palanenſis alias Paſalonenſis		
Ilvarius	Iſauronenſis	Severus	Ambladenſis

PROVINCIÆ PISIDIÆ.

Optimus	Antiochenus	Themiſtius	Adrianopolitanus
Attalus	Proſtamenſis		
Ananius	Adadanenſis	Fauſtus Limineoſis alias Limenenſis	
Jonius	Salagaſſenſis		
Callinicus	Pœmandrenſis	Euſtathius als Euſtadius Metropolitanus	
Patritius	Paradagenſis alias Parlagenſis		
Lucius	Neapolitanus	Longianus Sozopolitanus per Simplicium Presbyterum.	
Tyrannus	Presbyter Amorii	Auxanon Presbyter Apamiæ	
Helladius	Presbyter Comeoon alias Cinnanon		
Theoſebius	Philomienſis alias Philomilienſis per Baſſum Presbyterum Lyciæ.		
Tacianus	Myrenſis	Pionius	Comatenſis
Eudemus	Patarenſis	Patritius Enoandenſis alias Endsndenſis	
Lupicinus	Dimirenſis	Macedon	Zandolenſis
Romanus	Bibonenſis alias Bibolenſis		
Theanthinus	Aroxonenſis alias Thoantius		

PROVINCIÆ PHRYGIÆ SALUTARIS.

Vitus	Brimnenſis	Auxamanus	Eucarpienſis

PROVINCIÆ PHRYGIÆ PACATIANÆ.

Nectarius	Appianeoſis	Theodorus Eumenienſis per Profuturum Presbyterum Cæſareæ.	
Eudocius	Aphrodiſiados	Leootius	Cibyrenſis

PROVINCIÆ BITHYNIÆ.

Eufraſius	Nicomedienſis	Dorotheus Nicænus *aliàs* Nichenus	
Olympius	Neocæſarienſis	Theodulus	Chalcedonenſis
Euſtathius	Pruſienſis		

PROVINCIÆ PONTI AMASIÆ.

Paſiphilus Ibirenſis, *aliàs* Pantophilus, *aliàs* Panſophilus Ibirenſis

PROVINCIÆ MYSIÆ.

Martyrius Martianopolitanus

PROVINCIÆ SCYTHIÆ.

Gerontius	Tomenſis
Aetherius	Terſonitanus, *aliàs* Terſonitanus
Sebaſtianus	Antialienſis

PROVINCIÆ SPANIÆ.

Agrius Immontinenſis

PROVINCIÆ PONTIPOLEMONIACI.

Atarbius per Cylum Lectorem.

EXPLICIT CANON CONCILII CONSTANTINOPOLITANI.

INCIPIT CANON SANCTI EPHESINI (*a*) PRIMI CONCILII CC. EPISCOPORUM,

HABITI CONTRA NESTORIUM, CONSTANTINOPOLITANUM

Epiſcopum, qui purum hominem ex Sancta Maria Virgine natum aſſeruit; ut aliam perſonam carnis, aliam faceret Deitatis, nec unum Chriſtum in Verbo Dei, & carne ſentiret, ſed ſejunctim alterum Filium Dei, alterum hominis prædicaret. Convenit autem hæc Synodus Theodoſio juniore XIII. & Valentiniano III. Conſs. Æra CCCCLXVII. Cui Synodo, vice Sancti Cœleſtini Papæ præſedit Sanctus Cyrillus Patriarcha Alexandrinus, qui cum omni Concilio Neſtorium condemnavit.

RElígioſo & Deo amabili conſacerdoti Neſtorio Cyrillus, vel quæ convenit apud Epheſum, Synodus; Cùm Salvator noſter apertè pronuntiet: *Qui diligit Patrem, vel Matrem ſuper me, non eſt me dignus: & qui diligit filium, vel filiam ſuper me, non eſt me dignus:* (*b*) Quid nos faciemus, qui depoſcimur à tua religione, ut te ſuper Chriſtum Salvatorem omnium diligamus? Quid enim nobis in die judicii prodeſt, vel quam ſatisfactionem reperire poterimus pro tam diuturno ſilentio de prolatis à te contra eum blaſphemiis? Et ſiquidem te tantummodo læderes docens iſta, vel ſentiens, ſollicitudo nobis minor exiſteret; cùm verò totam ſcandalizaveris Eccleſiam, & fermentum inſolitæ pravitatis, & novæ hæreſis miſcueris in populis, nec tantum ibidem poſitis ſed ubique conſiſtentibus (nam tuarum expoſitionum libri, per cuncta vulgati ſunt per noſtros * ſilentio) ** Ratio ultra, vel excuſationis ſermo ſufficiat? aut quomodo non neceſſe ſit meminiſſe Chriſti Domini, dicentis: *Non putetis,* (c) *quod venerim pacem mittere in terram, ſed gladium. Veni enim ſeparare hominem adversùs Patrem ſuum, & filiam adversùs Matrem ſuam.* Nam cùm læditur fides: parentum reverentia, velut inutilis, & periculoſa, deſpicitur, & amor erga filios & fratres vitatur. Ad poſtremum etiam ſuper iſtam vitam mors potiùs à piis viris eligitur,

(*a*) Epheſinum Concilium Anno CCCCXXXI. VII. Junii die Pentecoſtes indictum, ferè CC. Epiſcopis conſtitit: quibus Cyrillus præſedit & Vicarius Cœleſtini Romani Epiſcopi & Alexandriæ Epiſcopus prætet Philippum, Arcadium & Juvenalem, Legatos Papæ & Sedis Apoſtolicæ. *PAGI in Critica ad hunc annum* 431. (*b*) Matth. X. 37. (*c*) Matth. X, 34. 35.

* *fortè* noſtro. ** *fortè* quæ Ratio.

gitur, ut meliorem reſurrectionem, ſicut ſcriptum, conſequantur. Ecce itaque te ſimul cum Sancta Synodo, quæ apud amplam urbem Romam congregata, præſidente Sanctiſſimo, & venerandiſſimo fratre, & Conſacerdote noſtro Cœleſtino Epiſcopo, his ſcriptis Synodicis te jam tertiò convenimus conſilium dantes, ut tam pravis abſtineas diſtortíſque dogmatibus, quæ, & ſentire cognoſceris, & docere. Recipias verò fidem rectam, Eccleſiis per Beatiſſimos Apoſtolos, & Evangeliſtas ab initio traditam, qui & oculis inſpexerunt, & miniſtri verbi fuiſſe monſtrantur. Quod ſi hoc religio tua facere diſtulerit, juxta dilationem literis præfinitam Sanctiſſimi & Venerandiſſimi conſacerdotis noſtri, Romanæ præſulis Eccleſiæ, Coeleſtini: ſcias te nullam ſortem habere nobiſcum, nec locum, aut colloquium cum Dei Sacerdotibus & Epiſcopis obtinere. Non enim fas, nos contemnere Eccleſias ità turbatas, & ſcandalizatos populos, fidémque rectiſſimam violatam, diſſipatum quin etiam gregem, quem cuſtodire debueras: ſi quidem juxta nos amator recti dogmatis extitiſſes Sanctorum Patrum veſtigia pia conſectans. Omnes itaque, quos propter fidem tua religio à communione removit, aut ab ordine ſuo depoſuit, laicos, & Clericos in noſtra communione recepimus. Non enim juſtum eſt, eos tuis decretis opprimi, qui noverunt recta ſentire, qui etiam benefacientes tibi prudentiſſimè reſtiterunt. Hoc idem namque in Epiſtola, quam miſiſti ad præſulem amplæ Romæ ſanctum, & Coepiſcopum noſtrum Cœleſtinum ſignificâre curâſti. Non autem ſufficit tuæ religioni ſolummodo fidei ſymbolum confiteri, quod expoſitum eſt per idem tempus Sancti Spiritûs largitate à venerando, & magno Concilio apud Nicæam congregato. Hoc enim non intellexiſti, nec rectè interpretatus es, quin immo perverſè, licet ſono vocis eadem verba protuleris, ſed conſequens eſt, ut jure jurando fatearis, quo anathematizes quidem tua polluta & prophana dogmata; ſentias autem & doceas, quæ nos univerſi per orientem, ſeu per occidentem Epiſcopi, & Magiſtri, præſuléſque populorum credimus, & docemus. Epiſtolis autem ab Alexandria tuæ religioni directis Eccleſia conſenſum præbuit tam ea, quæ apud urbem Romam convenit Sancta Synodus, quàm etiam nos omnes, velut rectè, irreprehenſibilitérque conſcriptis. Subdimus autem his noſtris, quæ te ſentire oporteat, & docere, & ea, quibus abſtinere conveniat. Hæc eſt fides Catholicæ Eccleſiæ, cui cuncti conſentiunt orthodoxi per orientem, occidentémq; Pontifices.

Credimus in unum Deum, Patrem omnipotentem, omnium viſibilium & inviſibilium conditorem. Et in unum Dominum Jeſum Chriſtum, Filium Dei, natum de Patre, unigenitum, hoc eſt, de ſubſtantia Patris, Deum de Deo, lumen dè lumine, Deum verum de Deo vero, natum, non factum. Homuſion Patri, hoc eſt, unius cum Patre ſubſtantiæ, per quem omnia facta ſunt in cœlo & in terra. Qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlis, & incarnatus, & homo factus, paſſus eſt. Et reſurgens à mortuis tertiâ die aſcendit in cœlos, ſedet ad dexteram Patris, inde venturus judicare vivos & mortuos. Et in Spiritum Sanctum. Eos autem, qui dicunt: erat tempus, cùm non erat, & antequam naſceretur, non erat, & qui ex nullis ſubſiſtentibus factus eſt, aut ex alia ſubſtantia, vel eſſentia dicunt eſſe, aut convertibilem Filium Dei, vel commutabilem, anathematizat Catholica & Apoſtolica Eccleſia.

Sequentes itaque omnium Sanctorum Patrum confeſſiones, quas loquente in eis Spiritu Sancto protulerunt, & intentioni, quæ eſt in eorum intellectibus, æquis veſtigiis inhærentes, atque iter ambulantes regium: profitemur, quod ipſum unigenitum Dei verbum, natum ex ipſa Patris eſſentia, de Deo vero Deus verus, lumen de lumine, per quem omnia facta ſunt ſive in cœlis, ſive in terra, ſalutis noſtræ cauſâ deſcendens, ad exinanitionem ſe dignatus eſt inclinare: natus autem, & homo factus, id eſt, carnem de virgine Sancta ſuſcipiens, eámque propriam faciens, nativitatem noſtram ex vulva ſuſtinuit, homo de muliere procedens, nec, quod erat, abjiciens. Nam licet factus ſit in aſſumptione carnis, & ſanguinis, tamen etiam ſic, quod erat Deus, natura ſcilicet, & veritate, perſtitit. Nec carnem itaque dicimus in naturam Deitatis eſſe converſam, nec ſubſtantiam carnis in ineffabilem Dei verbi eſſentiam commutatam, incommutabilis eſt enim & inconvertibilis,

lis, idémque ipſe juxta ſcripturas jugiter permanens. Viſus eſt autem & parvulus poſitus, atque in cunabilis, & ſinibus genitricis virginis conſtitutus univerſam creaturam replebat: ut Deus genitori ſuo indiviſus exiſteret, quod Divinum eſt enim, ſine quantitate & ſine mole cognoſcitur, nec ullis terminis continetur verbum Dei. Secundùm ſubſtantiam confitentes unum, adoramus filium & Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum: non ſeorſum ponentes & determinantes hominem, & Deum, velut invicem ſibi dignitatis & authoritatis unitate conjunctos. Hoc enim novitas eſt vocis, & aliud nihil: nec item Chriſtum ſpecialiter nominantes Deum verbum, quod ex Deo eſt; nec alterum ſimiliter Chriſtum ſpecialiter, qui de muliere natus eſt: ſed unum ſolummodo Chriſtum, Dei patris verbum, cum propriâ carne cognoſcimus. Tunc enim etiam juxta nos cunctos eſt, quamvis Spiritum dignis ipſe contulerit, & non ad menſuram, ſicut Beatus Evangeliſta Joannes aſſeruit. Sed nec illud dicimus, quod Dei verbum velut * homine communi, qui de virgine ſancta natus eſt, habitaverit, ne Deum homo Chriſtus habitatorem poſſidere credatur. Quamvis enim verbum habitaverit in nobis, & dictum ſit in Chriſto habitare omnem plenitudinem Deitatis corporaliter; tamen intelligimus eum, quod caro factus, non ſicut in ſanctis habitare dicatur, nec talem in ipſo habitationem factam definire tentavimus: ſed unitus juxta naturam, nec in carnem penitus commutatus, talem ſibi fecit habitationem, qualem & anima hominis habere creditur ad proprium corpus. Unus igitur eſt Chriſtus, Filius, & Dominus, non velut conjunctionem quamlibet in unitate dignitatis & authoritatis homo habens ad Deum. Non enim poteſt unire naturam ſola dignitatis æqualitas. Denique Petrus & Joannes æquales ſunt in alterutrum dignitatis, propter quod & Apoſtoli, & Sancti diſcipuli eſſe monſtrantur: veruntamen uterque non unus eſt, nec juxta collationem, vel connexionem modum conjunctionis advertimus: hoc enim ad unitatem non ſufficit naturalem, nec ſecundùm participationis effectum, ſic nos etiam adhærentes Domino, unus cum eo Spiritus ſumus. Immo potiùs conjunctionis nomen evitamus: ** tam non exiſtens idoneum, quod ſignificet unitatis arcanum, ſed neque Deum, aut Dominum Chriſti, verbum Dei Patris aſſerimus: ne iterum manifeſtiùs in duo dividamus unum Chriſtum filium, & Dominum in crimen Sacrilegii recidamus, Deum illi ſeipſum facientes & Dominum. Unitus quippe ſicut ſuperius diximus, Deus verbum carni ſecundùm ſubſiſtentiam, Deus eſt omnium & dominator univerſitatis. Veruntamen nec ſervus eſt ſibi ipſe Dominus, quia ineptum eſt, vel potius impium, hoc ſentire, vel dicere. Quamvis enim Deum *** ſuum in ſe natura, & illius eſſentia, tamen nullatenus ignoramus, quod manens Deus, homo quoque factus ſit, qui ſub Deo juxta debitam legem natoræ humanitatis exiſteret, ipſe verò ſibi quomodo vel Deus poterit eſſe, vel Dominus, ergo ſicut homo, quantum decenter exinanitionis menſuræ congruit, ſub Deo ſe nobiſcum eſſe diſſeruit. Hoc etiam, quomodo ſub lege factus eſt, quamvis ipſe promulgaverit legem, & legislator Deus exſtiterit. Cavemus autem de Chriſto dicere, propter aſſumentem veneror aſſumptum, & propter inviſibilem adoro viſibilem. Horrendum ſuper hoc etiam illud dicere, is, qui ſuſceptus eſt, cum eo, qui ſuſcepit, connuncupatur Deus. Qui enim hæc dicit, dividit iterum in duos Chriſtos eum, qui unus eſt, hominem ſeorſum in parte, & Deum ſimiliter in parte conſtituens. Evidenter enim denegat unitatem, ſecundùm quam non alter cum altero coadoratur, aut connuncupatur Deus: ſed unus intelligitur Chriſtus Jeſus, Filius Dei unigenitus, unâ ſervitute cum propriâ carne venerandus. Confitemur etiam, quod idem ipſe, qui ex Deo Patre natus eſt Filius unigenitus Deus: licet juxta naturam ſuam expers paſſionis exſtiterit, pro nobis tunc ſecundùm ſcripturas carnem **** perpeſſus eſt, & erat in crucifixo corpore propriæ carnis impaſſibiliter ad ſe referens paſſiones. Gratia verò Dei, pro hominibus guſtavit mortem, tradens & proprium corpus, quamvis naturaliter ipſe vita ſit, & reſurrectio mortuorum. Nam ut mortem ineffabili potentia proculcaret, ac priùs in ſua carne primogenitus ex mortuis fieret, & primitiæ dormientium, viámque faceret humanæ naturæ ad incorruptionis recurſum, gratia Dei,

* *forte* in homine

** *forte* tanquam

*** *forte* Deus ſit

**** *forte* in carne

Dei, ſicut ſuprà dictum eſt, *pro omnibus guſtavit mortem*, & tertiâ die reſurgens expoliavit infernum. Idcirco quamvis dicatur, quod per hominem facta ſit reſurrectio mortuorum, tamen intelligimus hominem factum verbum, quod ex Deo eſt, & per ipſum mortis imperium fuiſſe deſtructum. Veniet autem temporibus præfinitis, ſicut unus eſt filius, & Dominus in gloria Patris, ut judicet orbem terrarum in æquitate, ſicut ſcriptum eſt. Neceſſariò igitur & hoc adjicimus, annuntiantes enim ſecundùm carnem mortem unigeniti Filii Dei, id eſt, JESU Chriſti, & reſurrectionem ejus, & in cœlos aſcenſionem pariter confitentes, incruentam celebramus in Eccleſiaſticis Sacrificiis ſervitutem, ſic etiam ad myſticas benedictiones accedimus, & ſanctificamur participes Sancti Corporis, & pretioſi Sanguinis Chriſti, omnium noſtrorum Redemptoris effecti; non ut communem carnem percipientes, quod abſit, nec ut viri ſancti facti, & verbo conjuncti, ſicut dignitatis unitatem, aut ſicut Divinam poſſidentes habitationem; ſed ut verè vivificatricem, & ipſius verbi propriam factam. Vita enim naturaliter, ut Deus exiſtens, quia propriæ carni unitus eſt, vivificatricem eam eſſe profeſſus eſt. Et ideò quamvis dicat ad nos: *Amen, amen dico vobis, niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem*; (a) non tamen eam, ut hominis unius ex nobis æſtimare debemus; quomodo enim juxta naturam ſuam vivificatrix eſſe caro hominis poterit? ſed ut verè propriam eſſe factam, qui propter nos filius hominis & factus, & vocatus. Eas autem voces, quas Salvator noſter in Evangeliis protulit, non in duabus ſubſiſtentiis aut perſonis omninò partimur: non enim duplex eſt, unus Chriſtus, & ſolus, quamvis ex duabus, diverſiſque rebus ad unitatem cognoſcatur individuam coiiſſe, ſicut homo, quanquam ex anima conſtans & corpore, non duplex, ſed potius unus eſt, ex utroque. Humanas ergo, Divináſque inſuper voces ab uno Chriſto dictas, animadvertentes, rectè ſentimus, cùm enim Deo digniſſimè loquitur de ſeipſo: *Qui me videt, videt & Patrem.* (b) *Ego & Pater unum ſumus:* (c) Divinam ejus intelligimus, ineffabilémque naturam, ſecundùm quam unum eſt cum patre ſuo propter unam, eandémque ſubſtantiam, imago, & character, ſplendórque gloriæ ejus exiſtens. Cùm verò humanæ naturæ menſuram nullatenus ignorans, Judæos alloquitur: *Nunc me quæritis occidere hominem, qui veritatem vobis locutus ſum*; (d) Item non minùs eum, qui in ſimilitudine, & æqualitate Patris eſt, Deum verum etiam in menſuris humanitatis ejus cognoſcimus. Si autem neceſſariò creditur, quoniam natura Deus exiſtens, factus ſit caro, immo potiùs homo animatus animâ rationali, quæ cauſa eſt, in ejus (*e*) quilibet vocibus erubeſcat, ſi eas homine dignas effatus eſt? quod ſi ſermones homini congruentes abjicit, juxta nos hominem fieri quis coegit? Cùm verò ſe propter nos ad exinanitionem ſpontaneam miſericorditer inclinaverit, quam ob cauſam dignos exinanitione ſermones effugerit? Uni igitur perſonæ cuncta ejus in Evangelio adſcribemus, uni ſubſtantiæ, verbi ſcilicet incarnati, quia unus eſt Dominus Jeſus Chriſtus, ut ſcriptum eſt: *Appellatum verò Apoſtolum*, (f) *& Pontificem confeſſionis noſtræ*, tanquam ſacrificantem Deo, & Patri fidei noſtræ confeſſionem, qua à nobis ipſis, & ipſi cum Deo Patre inceſſanter offertur. Iterum cùm dicimus, quia ex Deo ſecundùm naturam Filius unigenitus, nec homini præter eum alteri Sacerdotis nomen & officium deputamus: *Factus eſt enim Mediator Dei & hominum*, (g) *& reconciliator ad pacem, ſemetipſum Deo & Patri pro nobis offerens in odorem ſuavitatis.* Ideóque dicebat: *Sacrificium, & oblationem noluiſti*, (h) *holocauſta & pro peccato non tibi placuerunt, corpus autem perfeciſti mihi: tunc dixi, Ecce venio. In capite libri ſcriptum eſt de me, ut faciam Deus voluntatem tuam.* Obtulit enim proprium corpus, non pro ſe, ſed pro nobis in odorem ſuavitatis; nam quâ pro ſe oblatione, vel ſacrificio indigeret ab omni peccato liber, ut Deus exiſtens? quod ſi omnes peccaverunt, & egent gloria Dei, ſecundùm hoc, quod ſumus ad mutabilitatis exceſſum promptiores effecti, & peccatis, ægrotavit humana natura; ipſe verò non ità, ideóque nos gloriæ ejus efficimur: cur erit ultra jam dubi-

(*a*) Joannis VI. (*b*) Joannis XIV. (*c*) Joannis X. (*d*) Joannis VIII.
(*e*) *forte* quibuslibet. (*f*) Hebræos II. (*g*) Hebræos IX. X.
(*h*) Pſalm. XXXIX.

dubium, quod agnus verus pro nobis ſit immolatus? Qui autem dicit, quia ipſum tam pro ſe, quàm pro aliis obtulerit, nullatenus impietatis notam effugiet, cui nil prorſus deliquerit, nec ullum fecerit omnino peccatum, qui egerat oblationes ſuas, nullo ſuo extante facinore, pro quo, ſi eſſet, ſatis admodum convenienter offerret. De ſpiritu quoque, cùm dicit: *Ille me clarificabit*, (i) hoc rectiſſimè ſentientes unum Chriſtum, & Filium, non velut alterius egentem gloriæ, confitemur à Spiritu Sancto gloriam conſecutum. quia Spiritus ejus nec melior, nec ſuperior ipſo eſt: ſed quia humana opera faciens ad demonſtrationem ſuæ Deitatis virtute proprii ſpiritus utebatur. Ab ipſo glorificari dicitur, ſicut unumquemque virtus ſua, vel diſciplina clarificare dicitur. Quamvis enim in ſua ſit ſubſtantia ſpiritus, & intelligatur in perſona proprietas, juxta id, quod quia Spiritus eſt, & non Filius, attamen alienus non eſt ab illo, nam Spiritus appellatus eſt veritatis, veritas Chriſtus eſt, unde & ab iſto ſimiliter, ſicut ex Deo Patre, procedit. Denique hic & ipſe Spiritus etiam per Sanctorum manus Apoſtolorum miracula glorioſa perficiens Dominum glorificavit Jeſum Chriſtum, poſtquam aſcendit in cœlum. Nam creditus eſt Chriſtus, naturâ Deus exiſtens, per Spiritum Sanctum virtutes efficiens, ideóque dicebat: *De meo accipiet, & annuntiabit vobis.* (k) Nequaquam verò participatione alterius, idem Spiritus ſapiens aut potens dicitur, quia per omnia perfectus, & nullo prorſus indigens bono, nam paternæ virtutis, & ſapientiæ, id eſt, Filii, Spiritus creditur; & ideo ipſa re, & ſubſiſtentiæ virtus & ſapientia comprobatur. Igitur, quia Deum carne unitum juxta ſubſiſtentiam ſancta Virgo corporaliter peperit, idcirco eam Dei Genitricem eſſe profitemur, non quod verbi natura exiſtendi principium de carne ſortita ſit. (l) *Erat enim in principio & Deus erat Verbum, & Verbum erat apud Deum*, & ipſe Conditor ſæculorum, Patri coæternus & univerſitatis Creator, ſed, quod ſupra diximus, juxta ſubſiſtentiam ſibi mutuans humanam naturam, nativitatem ſuſtineret ex ipſa corporea vulva, non quod eguerit neceſſario, ut propter ſuam naturam nativitas fieret, quæ eſt in extremis ſæculi facta temporibus, ſed ut ipſas benediceret ſubſtantiæ noſtræ primitias, & dum ipſum carni unitum, mulieri dediſſet, illa, quæ adverſus omne genus humanum, maledictio fuerat prolata, deſineret, nec jam morti noſtra corpora deſtinaret. Illud quoque, quod dictum eſt, *in triſtitia paries filios*, (m) ipſe diſſolvens, verum eſſe monſtraret, quod Prophetæ voce prædixerat: *Abſorpta eſt mors in victoria.* (n) & iterum: *Abſtulit* (o) *Deus omnem lacbrymam ab omni facie.* Propter hanc enim cauſam dicimus eum diſpenſatoriè & ipſis benedixiſſe (p) tunc nuptiis in Cana Galilææ, cum Sanctis vocatis Apoſtolis adeſſe dignatus eſt. Hæc ſapere ſumus edocti à Sanctis Apoſtolis, & Evangeliſtis, & ab omni Scriptura divinitus inſpirata. Nec non & à Beatis Patrum confeſſionibus, veritate ſubnixis. His omnibus & tuam religionem concordare, & præter aliquem dolum conſentire jam convenit. Quæ religionem tuam anathematizare neceſſe eſt, huic epiſtolæ noſtræ ſubjecta ſunt.

STATUTA EPHESINI CONCILII contra hæreſim Neſtorii.

I. Si quis non confitetur Deum eſſe veraciter Emmanuel, & propterea Dei Genitricem Sanctam Virginem: peperit enim ſecundùm carnem factum Dei verbum, ſecundùm quod ſcriptum eſt: *Verbum caro factum eſt*, anathema ſit.

II. Si quis non confitetur carni ſecundùm ſubſtantiam unitum Dei Patris Verbum, unúmque eſſe Chriſtum cum propriâ carne, eundem ſcilicet Deum ſimul, & hominem: anathema ſit.

III. Si quis in Chriſto dividit ſubſtantiam poſt unitatem, ſolâ eas connexione conjungens, eámque ſecundùm dignitatem, vel etiam authoritatem aut poteſtatem, ac non potiùs conventu, qui per unitatem factus eſt naturalem: anathema ſit.

IV. Si quis perſonis duabus, vel ſubſtantiis eas voces, quæ in Apoſtolicis

(i) Joannis XVI. (k) Joannis X. (l) Joannis I. (m) Geneſ.
(n) Oſee XIII. Paulus I. ad Corinth. XV. (o) (p) Joannis II.

licis & Evangelicis Scriptis continentur, dividit, vel quæ de Chriſto à Sanctis dicuntur, vel ab ipſo; & aliquas quidem ex his velut homini, qui præter Dei verbum ſpecialiter intelligatur, aptaverit, illas autem tanquam Deo dignas, ſoli Deo Patris verbo deputaverit: anathema ſit.

V. Si quis audeat dicere Chriſtum hominem theophoron, id eſt, Deum ferentem: ac non potiùs Deum eſſe veraciter dixerit: tanquam Filium per naturam, ſecundùm quod verbum caro factum communicavit ſimiliter, ut nos, carni, & ſanguini: anathema ſit.

VI. Si quis dicit Deum eſſe Chriſti, Dei Patris verbum, & non magis eundem ipſe confitetur Deum ſimul, & hominem: propterea, quod verbum caro factum eſt, ſecundùm ſcripturas: anathema ſit.

VII. Si quis velut hominem Jeſum operantem Dei verbo dicit adjutum, & unigeniti gloriam tanquam alteri præter ipſum exiſtenti, tribuit: anathema ſit.

VIII. Si quis audet dicere aſſumptum hominem coadorandum Dei verbo, & conglorificandum & connuncupandum Deum, tanquam alterum cum altero, nam con ſyllaba ſemper adjecta hoc cogit intelligi: ac non potiùs unâ ſupplicatione veneratur Emmanuel, unámque ei glorificationem dependit, juxta quod (q) Verbum caro factum eſt: anathema ſit.

IX. Si quis unum Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum glorificatum dicit à Spiritu Sancto, tanquam qui alienâ virtute uſus fuerit per eum, & ab eo accipere efficaciam contra immundos Spiritus, & omnibus Divina ſigna perficere, ac non potiùs proprium fatetur ejus Spiritum, per quem Divina ſigna implevit: anathema ſit.

X. Pontificem, & Apoſtolum confeſſionis noſtræ factum eſſe Chriſtum Divina Scriptura commemorat, obtulit autem ſemetipſum pro nobis in odorem ſuavitatis Deo & Patri. Si quis ergo pontificem, & Apoſtolum noſtrum dicit Factum, non ipſum Dei verbum, quando caro factum eſt, & juxta nos homo, ſed velut alterum præter ipſum ſpecialiter hominem ex muliere, aut qui dicit, ut pro ſe obtuliſſet ſemetipſum oblationem, & non potiùs pro nobis ſolis, quia non eguit oblatione, qui peccatum omnino neſcivit: anathema ſit.

XI. Si quis non confitetur carnem Domini vivificatricem eſſe, & propriam ipſius verbi Dei Patris, ſed velut alterius præter ipſum, conjuncti eidem per dignitatem, aut quaſi Divinam habentis habitationem, ac non potius vivificatricem eſſe, quia facta eſt propria verbi cuncta vivificare valentis: anathema ſit.

XII. Si quis non confitetur Dei verbum paſſum in carne, & crucifixum in carne, & mortem in carne guſtaſſe, factúmque primogenitum ex mortuis, ſecundum quod vita eſt, & vivificator ut Deus: anathema ſit.

EXPLICIT SANCTUM, ET UNIVERSALE EPHESINUM CONCILIUM PRIMUM.

(q) *Scriptum eſt*: in Codice Pithoeano & Pelleteriano.

Concilium Epheſinum abeſt à Codicibus tribus Colonienſibus. WENDELSTINUS in unico ex tribus MS. Codicibus Concilium Epheſinum reperit, & edidit Moguntiæ.

TITULI CANONUM CHALCEDONENSIS (a) CONCILII.

NUMERO XXVII.

I. *De Canonibus uniuscujuſque Concilii.*

II.

(a) Anno Chriſti CCCCLI. Leonis Papæ XII. quarta Synodus œcumenica in Metropoli Bithyniæ Chalcedone ab VIII. Idus Octobris ad Kalendas Novembris celebrata fuit. Leo Papa Legatos miſit Paſchaſinum & Lucentium Epiſcopos, Bonifacium & Baſilium Presbyteros, inter fuêre Epiſcopi DCXXX. juxta communem opinionem, ait *Lupus Tomo II. Diſſertat. in Concilia pag.* 120. *Edit. ultim.*

II. Quod non oporteat Epiſcopos, aut quemlibet ex Clero per pecunias ordinari.
III. Quod non oporteat Epiſcopos, Clericos, & monachos prædia aliena conducere.
IV. De honore Monachis competente, & ut nullus eorum tentet Eccleſiaſtica aut ſæcularia inquietare negotia, nec alienum ſervum, præter conſcientiam Domini ejus, ſuſcipere.
V. Non transmigrandum de civitate in civitatem.
VI. Quod non oporteat abſolute quoslibet ordinari.
VII. De Clericis, & Monachis non manentibus in ſuo propoſito.
VIII. De Clericis, qui ſunt in Ptochodochiis Monaſterii atque martyriis, quæ ſub poteſtate Epiſcoporum unuscujuſque civitatis exiſtunt.
IX. Quod non oporteat Clericos, habentes adversùs invicem negotia proprium Epiſcopum relinquere, & ad ſæcularia judicia convolare.
X. Quod non liceat Clerico in duarum civitatum Eccleſiis miniſtrare.
XI. Quod non oporteat egenis Epiſtolas tribui: honeſtiores autem commendatitiis litteris approbari.
XII. Ut nequaquam in duos Metropolitanos Provincia dividatur.
XIII. Quod non oporteat peregrinos Clericos ſine commendatitiis miniſtrare.
XIV. Quod non liceat Clerico uxorem ſectæ alterius accipere.
XV. De Diaconiſſis mulieribus.
XVI. De Virginibus.
XVII. De Parochiis.
XVIII. De conjuratione vel conſpiratione.
XIX. Quod oporteat per Provincias bis in anno Concilia celebrari.
XX. Quod minimè Clericos transmigrari conveniat
XXI. De Epiſcoporum aut Clericorum accuſatoribus.
XXII. Quod non liceat Clericis poſt mortem ſui Epiſcopi res ad eum pertinentes diripere.
XXIII. De Clericis, & Monachis, qui præter voluntatem ſui Epiſcopi ad urbem regiam Conſtantinopolim veniunt.
XXIV. Quod non liceat Monaſteria, quæ conſecrata ſunt, diverſoria ſæcularia fieri.
XXV. Quod non oporteat ordinationes Epiſcoporum diu differre.
XXVI. De diſpenſatoribus ſingularum Eccleſiarum.
XXVII. De his, qui rapiunt puellas.

INCIPIUNT REGULÆ ECCLESIASTICÆ, PROMULGATÆ (a) à CHALCEDONENSI SANCTO CONCILIO. NUMERO XXVII.

De Canonibus uniuscujusque Concilii.

CAP. I.

Regulas Sanctorum Patrum, per ſingula nunc uſque Concilia conſtitutas, proprium robur obtinere decrevimus.

Quod non oporteat Epiſcopos, aut quemlibet ex Clero per pecunias ordinari.

CAP. II.

Si quis Epiſcopus per pecuniam fecerit ordinationem, & ſub pretio redegerit gratiam, quæ non poteſt vendi, ordinaveritque per pecunias Epiſcopum, aut Presbyterum, aut Diaconum, vel quemlibet ex his, qui connumerantur in Clero, aut promoverit per pecunias diſpenſatorem, aut defenſorem vel quenquam, qui ſubjectus eſt regulæ, pro ſui turpiſſimi lucri commodo: is, cui hoc attentanti probatum fuerit, proprii gradûs periculo ſubjacebit. Et qui ordinatus eſt, nihil ex hac ordinatione, vel promotione, quæ eſt per negationem facta, proficiat: ſed ſit alienus (b) à dignitate, vel ſollicitudine, quam pecuniis quæſivit. Siquis verò mediator tam turpibus, & nefandis datis, & acceptis

(a) promulgatæ abeſt à Cod, 2. (b) ea Cod. 1. 2. 3. ſine à.

ceptis extiterit: ſiquidem Clericus fuerit, proprio gradu decidat, ſi verò Laicus, aut Monachus, anathematizetur.

Quod non oporteat Epiſcopos, Clericos, & Monachos prædia aliena conducere.

CAP. III.

Pervenit ad Sanctam Synodum, quod quidam, qui in Clero videntur allecti, propter lucra turpia conductores alienarum poſſeſſionum fiant, & ſæcularia negotia ſub cura ſua ſuſcipiant: Dei quidem miniſterium parvipendentes, ſæcularium verò diſcurrentes domos, & propter avaritiam patrimoniorum ſollicitudines ſumentes; decrevit itaque ſanctum hoc, magnúmque Concilium, nullum deinceps, non Epiſcopum, non Clericum, vel Monachum, aut poſſeſſiones conducere, aut negotiis ſæcularibus ſe miſcere: præter pupillorum, niſi (*c*) forte leges (*d*) imponantur inexcuſabilem curam, aut civitatis Epiſcopus Eccleſiaſticarum rerum ſollicitudinem habere præcipiat: aut orphanorum, & viduarum, earúmque, quæ ſine ullâ proviſione ſunt, perſonarum, quæ maximè Eccleſiaſtico indigent adjutorio, propter timorem Domini cauſa depoſcat. Si quis autem transgredi de cœtero ſtatuta tentaverit, hujuſmodi Eccleſiaſticis increpationibus ſubjacebit.

De honore Monachis competente, & ut nullus eorum tentet Eccleſiaſtica, aut ſæcularia inquietare negotia, nec alienum ſervum præter conſcientiam Domini ejus ſuſcipere.

CAP. IV.

Qui verè & ſincerè ſingularem ſectantur vitam, competenter honorentur: quoniam verò quidam utentes habitu Monachi, Eccleſiaſtica negotia, civiliáque conturbant, circumeuntes indifferenter urbes, nec non & Monaſteria ſibi inſtituere tentantes, placuit nullum quidem uſquam ædificare aut conſtituere Monaſterium, vel Oratorii domum præter conſcientiam civitatis Epiſcopi. Monachos verò per unamquamque civitatem, aut regionem, ſubjectos eſſe Epiſcopo, & quietem diligere, & intentos eſſe tantummodo jejunio, & orationi, in locis, quibus renunciaverunt ſæculo, permanentes. Nec Eccleſiaſticis verò, nec ſæcularibus negotiis communicent, vel in aliquo ſint moleſti propria Monaſteria deſerentes; niſi fortè his præcipiatur propter opus neceſſarium ab Epiſcopo civitatis. Nullum verò recipere in Monaſteriis ſervum obtentu Monachi præter ſui Domini conſcientiam. Transgredientem verò hanc definitionem noſtram, excomunicatum eſſe decrevimus, ne nomen Dei blaſphemetur. (*e*) Veruntamen Epiſcopum convenit civitatis competentem Monaſteriorum providentiam gerere.

Non transmigrandum de civitate in civitatem.

CAP. V.

De his, qui transmigrant de civitate in civitatem, Epiſcopis, aut Clericis, placuit: ut canones, qui de hac re à Sanctis Patribus ſtatuti ſunt, habeant propriam firmitatem.

Quod non oporteat abſolutè quoslibet ordinari.

CAP. VI.

Nullum abſolutè ordinari debere Presbyterum, aut Diaconum, nec quemlibet in gradu Eccleſiaſtico; niſi ſpecialiter Eccleſiæ civitatis, aut poſſeſſionis, aut Martyrii, aut Monaſterii, qui ordinandus eſt, pronuncietur. Qui verò abſolutè ordinantur, decrevit Sancta Synodus, irritam haberi hujuſcemodi manûs impoſitionem, & nuſquam poſſe miniſtrare ad ordinantis injuriam.

De Clericis, & Monachis non manentibus in ſuo propoſito. CAP. VII.

Qui ſemel in Clero deputati ſunt, aut Monachorum vitam expetiverunt, ſtatuimus nec ad militiam, neque ad dignitatem aliquam venire mundanam, ſed (*f*) hoc tentantes, & non agentes pœnitentiam, quo minus redeant ad hoc, quod propter Deum primitus elegerunt: anathematizari.

De Clericis, qui ſunt in (g) *Ptochodochiis, Monaſteriis, atque Martyriis, quæ ſub poteſtate Epiſcoporum uniuscujuſque civitatis exiſtunt.*

CAP. VIII.

Clerici, qui præficiuntur Ptochodochiis, vel qui ordinantur in Monaſteriis, & Baſilicis Martyrum, ſub Epiſcoporum,

(*c*) *ſi* Codex 1. 2. 3. (*d*) *imponant* Cod. 1. 2. 3.
(*e*) *ne nomen Domini blaſphemetur.* Cod. 3. nec reliqua hujus Capitis habet.
(*f*) *aut* Cod. 1. 2. 3. pro *ſed.* (*g*) *Prochdochus* in titulo & Capite *Cod.* 1. 2. 3.

ſcoporum, qui in unaquaque civitate ſunt, ſecundùm Sanctorum Patrum traditiones, poteſtate permaneant, nec per contumaciam ab Epiſcopo ſuo diſſiliant. Qui verò audent evertere hujuſcemodi formam quocunque modo, nec proprio ſubjiciuntur Epiſcopo; ſiquidem Clerici ſunt, Canonum correptionibus ſubjacebunt, ſi verò Laici vel Monachi fuerint, communione priventur.

Quod non oporteat Clericos, habentes adverſus invicem negotia, proprium Epiſcopum relinquere, & ad ſecularia judicia convolare.

CAP. IX.

Si quis Clericus adversùs Clericum habet negotium, non deſerat Epiſcopum proprium, & ad ſæcularia percurrat judicia, ſed prius actio ventiletur apud Epiſcopum proprium, vel certè Conſiliarios (*b*) ejuſdem Epiſcopi, apud quos utræque partes voluerint, judicium continebunt. Si quis autem præter hæc fecerit, canonicis correptionibus ſubjacebit. Quod ſi Clericus habet cauſam adversùs Epiſcopum proprium vel adversùs alterum, apud Synodum Provinciæ judicetur. Quod ſi adversùs ejuſdem Provinciæ Metropolitanum Epiſcopus, vel Clericus habet querelam, petat primatem Diœceſeos, aut ſedem regiæ urbis Conſtantinopolitanæ, & apud ipſum judicetur.

Quod non liceat Clerico in duarum civitatum Eccleſiis miniſtrare. CAP. X.

Non licere Clericum in duarum civitatum conſcribi ſimul Eccleſiis, & in qua initio ordinatus eſt, & ad quam confugit, quaſi ad potiorem ob inanis gloriæ cupiditatem. Hoc autem facientes revocari debere ad ſuam Eccleſiam, in qua primitùs ordinati ſunt, & ibi tantummodo miniſtrare.

Si verò jam quis translatus eſt ex alia in aliam Eccleſiam; prioris Eccleſiæ, vel Martyriorum, quæ ſub ea ſunt, aut Ptochodochorum, aut Xenodochorum rebus in nullo communicet. Eos verò, qui auſi fuerint poſt diffinitionem magnæ, & univerſalis hujus Synodi quicquam ex his, quæ ſunt prohibita perpetrare, decrevit Sancta Synodus, à proprio hujuſmodi gradu recedere.

Quod oporteat egenis Epiſtolia tribui: honeſtiores autem commendatitiis literis approbari.

CAP. XI.

Omnes pauperes, & indigentes auxilio, cum proficiſcuntur ſub probatione epiſtolis, (*i*) vel Eccleſiaſticis pacificis tantummodò commendare (*k*) decrevimus, & non commendatitiis literis, propter quod commendatitias literas honoratioribus tantummodò præſtari perſonis conveniat.

Ut nequaquam in duos Metropolitanos Provincia dividatur. CAP. XII.

Pervenit ad nos, quod quidam præter Eccleſiaſtica Statuta facientes, convolarunt ad poteſtates, & per pragmaticam formam in duo unam Provinciam diviſerunt: ità ut ex hoc facto duo Metropolitani eſſe videantur in una provincia. Statuit ergo Sancta Synodus de reliquo nihil ab Epiſcopis tale tentari, alioqui qui hoc adniſus fuerit, amiſſioni gradus proprii ſubjacebit. Quæcunque verò civitates literis imperialibus Metropolitani nominis honore ſubnixæ ſunt, honore tantummodo perfruantur, & qui Eccleſiam ejus gubernat Epiſcopus, ſalvis ſcilicet veræ Metropolis privilegiis ſuis.

Quod non oporteat peregrinos Clericos ſine commendatitiis miniſtrare.

CAP. XIII.

Peregrinos Clericos & Lectores in alia civitate præter commendatitias literas ſui Epiſcopi nuſquam penitus miniſtrare debere.

Quod non liceat Clerico uxorem ſectæ alterius accipere. CAP. XIV.

Quoniam in quibuſdam provinciis conceſſum eſt lectoribus, & pſaltis uxorem ducere, ſtatuit Sancta Synodus, non licere cuiquam ex his accipere ſectæ alterius uxorem. Qui verò ex hujuſmodi conjugio jam filios ſuſceperunt, ſiquidem præventi ſunt, ut ex ſe genitos apud hæreticos baptizarent, offerre eos Eccleſiæ Catholicæ communioni conveniet, non baptizatos autem non poſſe ulterius apud hæreticos baptizari, ſed neque copulari debet nuptura hæretico, judæo, vel pagano, niſi fortè promittat, ad orthodoxam fidem ſe perſonam ortho-

(*b*) *conſilio* Cod. 1. 2. 3. (*i*) *Epiſtolis* Cod. 1. 2. 3.
(*k*) *commendari* Cod. 3.

orthodoxè copulandam transferre. Si quis autem hanc definitionem Sanctæ Synodi transgreſſus fuerit, correptioni canonicæ ſubjacebit.

De Diaconiſſis mulieribus. CAP. XV.

Diaconiſſam non ordinandam ante annum quadrageſimum, & hanc cum ſummo libramine. (*l*) Si verò ſuſcipiens manûs impoſitionem & aliquantum temporis in miniſterio permanens, ſemetipſam tradat nuptiis, gratiæ Dei contumeliam faciens, anathematizetur hujusmodi cum eo, qui eidem copulatur.

De Virginibus. CAP. XVI.

Virginem quæ ſe Deo Domino conſecravit, ſimiliter & monachum non licere nuptialia jura contrahere; quod ſi hoc inventi fuerint perpetrantes, excommunicentur. Confitentibus autem decrevimus, ut habeat authoritatem ejuſdem loci Epiſcopus, miſericordiam, humanitatémque largiri.

De Parochiis. CAP. XVII.

Singularum Eccleſiarum ruſticas parochias, vel poſſeſſiones (*m*) manere inconcuſſas illis Epiſcopis, qui eas retinere noſcuntur, & maximè ſi per tricennium eas abſque vi obtinentes ſub diſpenſatione rexerunt: quod ſi intra tricennium facta fuerit (*n*) de his, vel fiat altercatio, licere eis, qui ſe læſos aſſerunt, apud Sanctam Synodum provinciæ de his movere certamen. (*o*) Quod ſi quis à Metropolitano læditur, apud primatem diœceſeos, aut apud Conſtantinopolitanam ſedem judicetur, ſicut ſuperiùs dictum eſt. Si qua verò civitas poteſtate imperiali novata eſt, aut ſi protinus innovetur, civiles diſpoſitiones, & publicas Eccleſiaſticarum quoque parochiarum ordines ſubſequantur.

De conjuratione, vel conſpiratione.

CAP. XVIII.

Conjurationis vel conſpirationis crimen, & ab exteris legibus eſt omnino prohibitum, multò magis hoc in Dei Eccleſia, ne fiat, admonere conveniet. Si qui ergo Clerici, vel Monachi reperti fuerint conjurantes aut conſpirantes, aut inſidias ponentes Epiſcopis, aut Clericis, gradu proprio penitus abjiciantur.

Quod oporteat per Provincias bis in anno Concilia celebrari. CAP. XIX.

Pervenit ad aures noſtras, quod in provinciis ſtatuta Epiſcoporum Concilia minimè celebrentur, & ex hoc plurima negligantur Eccleſiaſticarum cauſarum, quæ correctione indigent; decrevit itaque Sancta Synodus ſecundùm Canones patrum, bis in anno Epiſcopos in idipſum in unaquaque provincia convenire, quo Metropolitanus antiſtes probaverit, & corrigere ſingula: ſi qua fortaſſis emerſerint. Quicunque verò non advenerint Epiſcopi, reſident autem in ſuis civitatibus, & hoc, dum(*p*) in ſua incolumitate conſiſtunt, omnique inexcuſabili & neceſſariâ occupatione probantur liberi, fraterno corripiantur affectu.

Quod minimè Clericos transmigrari conveniat. CAP. XX.

Clericos in Eccleſia miniſtrantes, ſicut jam conſtituimus, in alterius civitatis Eccleſia ſtatutos fieri non oportet: ſed contentos eſſe in quibus ab initio miniſtrare meruerunt, exceptis illis, qui proprias amittentes provincias, ex neceſſitate ad aliam Eccleſiam tranſierunt. Si quis autem Epiſcopus poſt hanc definitionem ſuſceperit Clericum, ad alium Epiſcopum pertinentem, placuit & ſuſcipientem (*q*) communione privari, donec is, qui migraverat, Clericus ad propriam fuerit regreſſus Eccleſiam.

De Epiſcoporum aut Clericorum accuſatoribus.

CAP. XXI.

Clericos aut Laicos accuſantes Epiſcopos, aut Clericos paſſim, & ſine probatione, ad accuſationem recipi non debere, niſi prius eorum diſcutiatur exiſtimationis opinio.

Quod non liceat Clericis poſt mortem ſui Epiſcopi res ad eum pertinentes diripere.

CAP. XXII.

Non licere Clericis poſt obitum ſui Epiſcopi res ad eum pertinentes diripere, ſicut antiquis quoque eſt canonibus conſtitutum. Quod ſi hoc facere tentaverint, graduum ſuorum periculo ſubjacebunt.

(*l*) *fieri* Cod. 1. addit. (*m*) in poſſeſſionibus Cod. 1. 2. 3.
(*n*) *fuerit* abeſt à Cod. 1. 2. 3. (*o*) *movere certamen* abeſt à Cod. 1. 2.
(*p*) *dum* abeſt à tribus Codicibus. (*q*) *& ſuſceptum* Cod. 1. 2. 3.

De Clericis & monachis, qui præter voluntatem ſui Epiſcopi ad urbem regiam Conſtantinopolim veniunt.

CAP. XXIII.

Venit ad aures Sancti Concilii, quod quidam Clerici & Monachi, quibus nil ab Epiſcopo ſuo commiſſum eſt, eſt autem quando & communione ab eo privantur, pervenientes ad urbem regiam Conſtantinopolitanam, in ea diutiùs immorentur, excitantes turbas, & ſtatum Eccleſiaſticum commoventes, ſubvertentes etiam quorundam domos: decrevit Sancta Synodus, hujuſmodo primo quidem (*r*) à defenſore Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ commoneri, ut egrediantur ab urbe regia, quod (*s*) iiſdem negotiis impudenter inſiſtant, etiam nolentes idem defenſor expellat, ut ad propria loca perveniant.

Quod non liceat monaſteria, quæ conſecrata ſunt, diverſoria ſecularia fieri.

CAP. XIV.

Quæ ſemel dedicata ſunt monaſteria, Conſilio Epiſcoporum, maneant perpetuò Monaſteria, & res, quæ ad ea pertinent, Monaſteriis reſervari, nec poſſe ea ultra fieri ſecularia habitacula: qui verò hoc fieri permiſerint, canonum ſententiis ſubjacebunt.

Quod non oporteat ordinationes Epiſcoporum diu differre. CAP. XXV.

Quoniam quidam Metropolitanorum, quantum comperimus, negligunt commiſſos ſibi greges, & ordinationes Epiſcoporum facere differunt, placuit Sanctæ Synodo intra tres menſes ordinationes Epiſcoporum celebrari, niſi forte neceſſitas inexcuſabilis præparet tempus dilationis extendi: quod ſi hoc minimè fecerit, correptioni Eccleſiaſticæ ſubjacebit: veruntamen redditus Eccleſiæ viduatæ penes œconomum ejuſdem Eccleſiæ integri reſerventur.

De diſpenſatoribus ſingularum Eccleſiarum.

CAP. XXVI.

Quoniam in quibusdam Eccleſiis, ut rumore comperimus, præter œconomos Epiſcopi facultates Eccleſiaſticas tractant, placuit omnem Eccleſiam habentem Epiſcopum habere œconomum de Clero proprio, qui diſpenſet res Eccleſiaſticas ſecundùm ſententiam Epiſcopi proprii; ità, ut Eccleſiæ diſpenſatio præter teſtimonium non ſit, & ex hoc diſpergantur Eccleſiaſticæ facultates, & Sacerdotio maledictionis derogatio procurretur. Quod ſi hoc minimè fecerit, Divinis Conſtitutionibus ſubjaceat. (*t*)

De his qui rapiunt puellas.

CAP. XXVII.

Eos, qui rapiunt mulieres ſub nomine ſimul habitandi cooperantes, aut connibentes raptoribus: decrevit Sancta Synodus, ut ſiquidem Clerici ſunt, decidant gradu proprio, ſi verò Laici, anathematizentur. (*u*)

(*x*) *SEQUITUR CONSTITUTIO, ET FIDES CHALCEDONENSIS CONCILII. ÆTIUS, ARCHI-DIACONUS CONSTANTINOPOLIS, NOVÆ ROMÆ, LEGIT.*

SAncta, & magna univerſalis Synodus quæ ſecundùm gratiam, & Sanctiones piiſſimorum & Chriſtianorumque (*y*) Imperatorum Valentiniani, & Marciani Auguſtorum congregata apud Chalcedona, metropolim Bithyniæ provinciæ in Martyrio Sanctæ Martyris Euphemiæ ſtatuit ſubter adnexa.

Dominus noſter, & Salvator Chriſtus notitiam fidei confirmans diſcipulis ſuis ait: *Pacem* (*z*) *meam do vobis, pacem meam relinquo vobis*, ne ullus à proximo ſuo diſſonet in doctrina pietatis, ſed æqualiter prædicationem veritatis oſtendat. Sed quoniam non quieſcit nequiſſimus Zizania (*a*) ſtationibus pietatis inſpergere, novi aliquid contra veritatem ſemper inveniens, ob hoc frequenter Dominus noſter providens humano generi, piiſſimum, & fideliſſimum Principem ad Zelum fidei ſuſcitavit, & undique Sacerdotij Principes convocavit, quatenus gratiam omnium Domino noſtro Jeſu Chriſto operante, ab ovilibus Chriſti peſtem mendacii ſubmoveret. Quod quidem fecimus communi decreto, dogma-

ta

(*r*) *per defenſorem* Cod. 2, 3. (*s*) *ſi* in Cod. 1, 2, 3. (*t*) *ſubjacebit* tres Codices noſtri.
(*u*) *Explicit textus Chalcedonenſis Concilii.* tres Codices. (*x*) *Incipit* tres Codices.
(*y*) *Chriſtianiſſimorumque* Cod. 1, 2, 3. (*z*) Joannis XIV. (*a*) Forte *ſationibus*.

ta fugantes erroris, & integram patrum renovavimus fidem trecentorum decem & octo ſymbolum omnibus prædicantes & tanquam propinquos pietatis hujus conſenſum recipientes Patres adſcripſimus, qui poſtea apud magnam Conſtantinopolim convenerunt centum quinquaginta. Quoniam & ipſi eandem fidem ſubſignaverunt, decernimus (*a*) ſtatutæ ordinem & formam fidei reſervantes nos, (*b*) & quæ apud Epheſum olim facta eſt, Sancta Synodus, cujus præſides fuerunt Sanctæ memoriæ Cæleſtinus, Romanæ urbis antiſtes, & Cyrillus Alexandrinæ Eccleſiæ, præfulgere quidem rectæ, & immaculatæ fidei expoſitionem trecentorum decem, & octo Sanctorum & Beatiſſimorum apud Nicæam, ſub piæ recordationis Conſtantino Principe congregatorum. Obtinere autem etiam centum quinquaginta Sanctorum Patrum apud Conſtantinopolim conſtituta, ad interimendas quidem, quæ tunc emerſerant, hæreſes. Sufficeret quidem ad plenitudinem cognoſcendam pietatis, & confirmationem, prudens hoc, & ſalutare per Dei gratiam ſymbolum: de patre (*c*) enim, & Filio, & Spiritu Sancto (*d*) doctrinam perfectam edocet, & Domini inhumanationem fideliter accipientibus repræſentat. Sed quoniam lædere prædicationem veritatis conantes, propriis hæreſibus novas voces proferunt, hi quidem myſterium Domini propter nos Divinæ diſpenſationis audentes corrumpere, & matris Dei virginis appellationem recuſant, alii verò confuſionem, permiſtionémque introducunt, & unam naturam carnis, & Deitatis ſtultè confingunt, paſſibilem unigeniti Divinam eſſe naturam confuſione portentoſâ dicentes. Ob hoc illis omnem aditum contra fidem volens claudere præſens nunc ſancta & magna, atque univerſalis Synodus prædicationis hujus ab initio inconcuſſam docens, conſtituit præ cæteris trecentorum decem & octo Sanctorum Patrum fidem manere illæſam. Et propter illos, qui adverſus Spiritum Sanctum pugnant, Monachomenos (*e*) poſterioribus temporibus à Patribus apud Conſtantinopolim CL. congregatis de eſſentia Spiritûs conroborat traditam diſciplinam, quam illi omnibus notam fecerunt: non quaſi deeſſet aliquid præcedentibus inferentes, ſed de Sancto Spiritu ſuam ſententiam promulgantes adverſùs eos, qui veritatem ipſius lædere tentaverunt, Scripturam teſtimoniis roborantes. At verò propter illos, qui myſterium diſpenſationis violare conantur, & purum hominem eſſe, qui ex Sancta Virgine Maria natus eſt, impudentius diſirantes, Epiſtolas Beati Cyrilli Eccleſiæ Alexandrinæ præſulis, Synodicas utique literas ad Neſtorium, & ad alios per orientem acceptiſſimas habet, ad convincendas Neſtorii blaſphemias, & ad interpretationem (*g*) ſalutaris ſymboli his, qui pro Zelo Dei (*h*) noſſe deſiderant, quibus etiam ſubjunxit (*i*) Epiſtolam magnæ & ſenioris urbis præſulis Beatiſſimi, & Sancti Epiſcopi Leonis, quæ Scripta eſt ad Sanctæ memoriæ Archiepiſcopum Flavianum, & ad ſenſus peſſimos Eutychetis auferendos; quippe magni illius Petri confeſſionibus congruentem & quandam columnam nobis (*k*) adverſùs prava dogmata jure conjunctam ad confirmationem recti dogmatis. Eos (*l*) autem, qui in dualitate filiorum diſpenſationis convellere Myſterium nituntur, præcepit & illos, qui paſſibilem Deitatem unigeniti auſi ſunt dicere: Sacerdotali munere (*m*) ſubmoveri. Et his, qui in duâbus naturis Chriſti promiſtionem (*n*) aut confuſionem dici æſtimant, repugnandum: vel eos qui cœleſtem, aut alterius eſſe ſubſtantiæ carnem, quæ illi eſt aſſumpta de nobis, formam Dei negantes abjicit. Et qui duas quidem ante unionem naturas Domini fabulantur, unam verò poſt unionem confingunt, anathematizat. Sequentes igitur Sanctos Patres unum, eundémque confiteri filium, & Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum conſonâ voce omnes docemus eundem perfectum in Deitate, eundem perfectum

in

(*a*) *ſtatui* Cod. 1. 2. 3. (*b*) *noſque* tres Codices. [*c*] *autem* Cod. 1. 2. 3.
(*d*) plenitudinem *Codices tres* omittunt *doctrinam perfectam*.
(*e*) *Machomenos* Cod. 1. 2. 3. aliàs *forte* Macedonianos (*f*) *ac* tres Codices loco *at*.
(*g*) *autem amoris* Cod. 1. 2. 3. (*h*) *pro zelo Dei* abeſt à tribus Codd.
(*i*) *ſubjunxit* abeſt à tribus Codd. (*k*) *nubis* habent Cod. 1. 2. 3.
(*l*) *his, qui in univerſalitatem filiorum diſpenſationem* Cod. 1. 2.
(*m*) *numero* pro munere Cod. 1. 2. 3. (*n*) *per remixtionem* Cod. 3.

in humanitate, Deum verè & hominem verè, eundem ex anima rationali, & corpore, coeſſentialem Patri ſecundùm Deitatem, coeſſentialem nobis eundem ſecundùm humanitatem, per omnia nobis ſimilem abſque peccato, ante ſæcula quidem de Patre genitum ſecundùm Deitatem, in noviſſimis autem diebus eundem propter ſalutem noſtram ex Maria Virgine Theotoco ſecundùm humanitatem unum eundémque Chriſtum Filium Dominum unigenitum, in duabus naturis inconfusè, immutabiliter, indivisè, inſeparabiliter agnoſcendum, nuſquam ſublata eſſentia naturarum propter unionem, magiſque ſalvâ proprietate utriusque naturæ, & unam perſonam, atque exiſtentiam concurrentem, non in duas perſonas partitum, atque diviſum, neque disjunctum: ſed unum, & eundem Filium unigenitum, Deum verbum Jeſum Chriſtum, ſicut ante Prophetæ de eo, & ipſe nos Jeſus Chriſtus erudivit, & patrum nobis ſymbolum tradidit. His igitur cum omni undique veritate, & diligentia, & ſollicitudine à nobis definitis: ſtatuit Sancta, & univerſalis Synodus, alteram fidem nulli licere proferre vel conſcribere, vel componere, vel ſentire, vel docere aliter. Eos autem, qui auſi ſint componere fidem alteram, aut proferre, aut docere, aut tradere alterum Symbolum volenti, vel converti, vel ex gentibus ad cognitionem veritatis venire, vel ex judæis, vel hæreſi quacunque: ſi Epiſcopi fuerint, aut Clerici, alienos eſſe Epiſcopos ab Epiſcopatu, & Clericos à Clero: ſi verò Monachi aut Laici fuerint, anathematizari.

ET SUBSCRIPSERUNT UNIVERSI EPISCOPI.

Paſchaſius (o) Epiſcopus, Vicarius Domini mei beatiſſimi, atque Apoſtolici univerſalis Eccleſiæ Papæ Leonis urbis Romæ, Synodo præſidens, ſtatui, conſenſi & ſubſcripſi.

Lucenſis Epiſcopus civitatis Eccleſiæ Auſculanæ, Vicarius Domini mei, beatiſſimi, & Apoſtolici Viri, univerſalis Eccleſiæ Papæ, urbis Romæ Leonis in Synodo græcè lecta ſubſcripſi.

Bonifacius Presbyter Sanctæ Eccleſiæ Romanæ, ſtatui, & ſubſcripſi.

Leontius Romanus Ss.
Anatolius Conſtantinopolitanus Ss.

PROVINCIÆ THRACIÆ. III.

Cyriacus Heraclienſis per Lucianum *aliàs* Peluſianum.
Romanus Eudoxiopolitanus Lucianus Buzes, *aliàs* Byzes.

PROVIN. THRACIÆ ALTERIUS. III.

Erotion	Philippopolitanus	Sebaſtianus	Beryis (p)
Epictetus	Berois		

PROVIN. DIOCLETIANOPOLI RODOPES. IV.

Baſilius (q) Trajanopolitanus Docimaſius Marodianus
Serenus *aliàs* Cærenus Maximianopolitanus
Marius *aliàs* Macarius Aenuntos

PROVIN. AEMI MONTIS. I.

Jobianus Demectri.

PROVIN. ILLYRII. VII.

Anaſtaſius Theſſalonicenſis per Quintillum Epiſcopum Heraclienſem.

Sozon	Philippenſis	Dardanius	Barlaa
Maximinus	Senienſis	Nicolaus	Strobienſis
Anopatus	Thaſſutanus	Euſebius	Deborotanus (r)

PROVIN. HELLADIÆ. VIII.

Petrus	Corinthi	Nicetas	Megarenſis
Joannes	Meſſenenſis	Ophelimus	Geteas

Atha-

(o) Cod. 1. *Paſchaſinus.* Cod. 2. & 3. non habent nomina ſubſcribentium.
(p) Cod. 1. *Berius.* (q) *Traianopolitanus* Cod. 1. (r) *Deverotanus* Cod. 2.

Athanaſius	Opuntunenſis	Irenicus	Naupactunenſis
Domnus	Plateonenſis	Oneſimus	Alguſanus

PROVIN. SYRIÆ PRIMÆ. IX.

Maximus	Antiochenus	Macarius Laodicenſis per Euſebium Preſbyterum Antiochenum	
Theoctiſtus	Berienſis	Gerontius	Seleucenſis
Romulus	Chalcedonenſis	Petrus	Gabalenſis
Marias	Onoſatenſis, *aliàs* Maras Onothatenſis		
Sabas	Paltibenſis, *aliàs* Paltinenſis		
Vranius	Gabalonienſis		

PROVIN. SYRIÆ SECUNDÆ. I.

Domnus Apamienſis per Mellitum Lariſſenſem.

PROVIN. CILICIÆ PRIMÆ. VIII.

Theodorus	Tarſenſis	Matronianus Pompeiopolitanus, per Theodorum Metropolitanum.	
Alexandrus	Sebaſtenſis	Philippus	Adanenſis
Hypatius	Zephyrenſis	Theodorus	Auguſtenſis
Chryſippus	Malletanus	Salluſtius Corycanus (s) per Philippum Adanenſem.	

PROVIN. CILICIÆ SECUNDÆ. XIX.

Cyrillus	Anazarbenſis	Polichronius	Epiphanenſis
Joannes	Flaviados	Indemus	Hypenopolitanus
Julianus	Roſſutanus, *aliàs* Roſſitanus		
Baſſianus	Mopſueſtienſis, per Sophronium Epiſcopum Iſauriæ.		
Baſilius, *aliàs* Balius Seleucienſis			
Theodorus	Claudiopolitanus	Julianus	Celenderitanus
Joannes	Diocæſarienſis	Danihelus	Anagnoſti
Epiphanius	Ceteſtoroenſis	Mampreus	Titiopolitanus
Acacius	Antiochenſis, *aliàs* Antiochenus		
Leamanditos	Antiochenſis per Papam Diaconum		
Ammonius	Latapis	Arlianus Selinuntonienſis, per Paulum Subdiaconum.	
Natalus	Philadelphiæ, *aliàs* Philadelphitanus		
Tyrannus	Germanicenſis		

PROVIN. PHOENICES. XIII.

Photinus *aliàs* Photius, Tyrienſis.			
Damianus	Sidonenſis, *aliàs* Sinodenſis, ſed malè.		
Paulus	Ptolemaidos, *aliàs* Ptolemidos		
Olympius	Aratopolitanus	Paulus	Porphyreonius (t)
Thomas	Paneadis	Petrus Biblitanus (u) per Fotrum Purentanum	
Euſtathius	Berithropolitanus	Theodorus	Tripolitanus
Paraclitus	Arcis	Alexandrus	Amparadus
Porphyrius	Batryopolitanus, per Seloſium Diaconum, *aliàs* Geloſium		
Phoſphorus	Sithroſiadenſis, *aliàs* Stoſiadenſis		

PROVIN. PHOENICES LIBANITIDIS aliàs LIBANITES. VII.

Theodorus	Damaſcenus	Vranius	Emiſienſis
Joſeph	Heliopolitanus	Thomas	Eulreopolitanus
Valerius	Laodicenſis	Euſtathius	Sileſaracenſis
Jordonis, *aliàs* Jordanis Arabienſis.			

PROVIN.

(s) *Corycutanus* Cod. 1. [t] *Prophiritanus* Cod. 1. [u] *Biblutanus* Cod. 1.

PROVIN. ARABIÆ. XV.

Conſtantinus	Boſtron	Eulogius	Philadelphienſis
Proclus	Adraonenſis	Theodoſius	Canotaſienſis
Hormiſda	Philippopolitanus	Flaccus Geraſotanus per Conſtantinum Boſtroenſem.	
Auguſtus	Euſratenſis	Stephanus	Hieraſpolitanus
Theodoretus	Samoſatenus	Joannes	Cyropolitanus
Timotheus	Germanienſis	Eultius (*x*)	Doliches
Gavianus, *aliàs* Gavinianus Zeugmatos			
Patritius	Perrenſis	Rufinus	Neocæſarienſis

PROVIN. OSDROENES. VIII.

Nonnus	Caelaba Sedenſis, *aliàs* Zelabaſedenſis		
Gavimas	Marcopolitanus	Joannes	Carron
Habraamus	Caſtrocircon	Danielus	Macedonopolitanus
Damianus	Callinicopolitanus	Sophronius	Conſtantinopolitanus
Joannes	Seracenus, *aliàs* Saracenus		

PROVIN. MESOPOTAMIÆ. VI.

Simeon	Amidenſis	Noe	Zephanenſis
Maras	Azetinenſis, *aliàs* Ezetinienſis		
Zebennos	Martipolitanus, *aliàs* Martiropolitanus		
Gavimas	Inreles	Euſebius	Suphsninenſis

PROVIN. PALÆSTINÆ PRIMÆ. IX.

Juvenalis	Hieroſolymitaous	Glycon Cæſarienſis per Zoſimum Epiſcopum Medinenſem	
Leontius	Aſcalonitanus	Photinus	Dioſpolitanus
Paulus	Antheodonenſis	Heraclius (*y*)	Agathopolitanus
Pancratius	Abiadenſis, *aliàs* Ebiadenſis		
Polychronius	Anepatridenſis	Stephanus	Jamnienſis

PROVIN. PALÆSTINÆ SECUNDÆ. IV. (*z*)

Severianus	Scythopolitanus	Anianus	Capitoliados
Zebinus	Pelleſitanus	Joannes	Gadarenſis (*a*)

PROVIN. PALÆSTINÆ TERTIÆ. VI. (*b*)

Berillus	Elicnſis	Aretas	Eluſitanus
Muſonius	Zooronenſis	Martianus	Diotanus
Nuz, *aliàs* Niz	Tyras	Martianus	Gazes

PROVIN. PALÆAS EPIRU. VIII.

Atticus	Nicopolitanus	Marcus	Euriss
Peregrinus	Finicenus	Eutychius	Adrianopolitanus
Claudius	Aſchiamenſis	Soterius	Nesbitanus
Philocteras, *aliàs* Fictectos Dodonenſis		Joannes	Bruticenſis

PROVIN. METROPOLI EPIRI. IV.

Zenobius	Boſtroenſis	Lucas	Doracienſis
Euſebius	Apollonienſis	Petrus	Ethinienſis

PROVIN. THESSALIÆ. I.

Conſtantinus (*c*)	Demetriados		

PROVIN. CRETÆ. V.

Martyrius	Gorginenſis	Gennadiùs	Enoſitanus
Cyrillus	Subretanus	Eufratos, *aliàs* Eufrates Eleutherienſis	
Demetrius	Laupenſis, *aliàs* Lupenſis		

PROVIN.

[*x*] *Eyoltius* Cod. 1. [*y*] *Praclios* Cod. 1. [*z*] *V.* Cod. 1.
(*a*) *Gadarenſis* Cod. 1. (*b*) *VII.* Cod. 1. (*c*) *Demetrias* Cod. 1.

PROVIN. BITHYNIÆ PONTICÆ. (*d*) V.

Eunomius	Nicomedenſis	Anaſtaſius	Nicæas
Julianus	Cous, *aliàs* à Co, & Presbyter (*e*) Archiepiſcopi Leontis.		
Eleutherius	Chalcidos	Callinicus	Apamenus

PROVIN. GALATIÆ PRIMÆ VII.

Euſebius	Ancyranus, *aliàs* Anquiranus		
Julianus	Tabianus	Meliſtoggus	Juliopolitanus
Hyperetus	Aſponotanienſis	Acacius	Cynnitanus
Leucadius	Mnizutanus	Euphraſius	Galatinenſis

PROVIN. GALATIÆ SECUNDÆ. VII.

Theoctiſtus	Peſinuntos per Fotium Archidiaconum, *aliàs* per Forqtium		
Elpidius	Myricenontermis	Myſteros	Amorii
Aquila	Eudoxiados	Cyriacus	Tronicatenſis
Pius	Peteniſſenſis	Longinus (*f*)	Orciſſu

PROVIN. CAPPADOCIÆ PRIMÆ. III. (*g*)

Gelaſius, *aliàs* Thalaſſius	Cæſarienſis	Muſonius	Nyſſenus
Firminus	Thermis		

PROVIN. CAPPADOCIÆ SECUNDÆ. IV.

Patritius	Tyanenſis	Theodoſius	Nanziazenſis
Ariſtomachus	Colonienſis	Cyrus	Cybiſtronenſis

PROVIN. ARMENIÆ PRIMÆ. III.

Joannes	Sebaſtenſis	Cecropius	Sebaſtianopolitanus
Joannes	Nicopolitanus		

PROVIN. ARMENIÆ SECUNDÆ. IV.

Conſtantinus	Melitinenſis	Acacius	Arimantheus
Adonius	Craviſſu, per Lothium presbyterum		
Joannes	Arcis, *aliàs* Argis, per Euphronium presbyterum		

PROVIN. PONTIPOLEMONIACI. IV.

Dorotheus	Neocæſarienſis, per Photinum Diaconum		
Joannes	Polemoniacus	Gratiadus (*h*)	Ceruſſuntelus, *aliàs* Ceſarunthes
Atarbius	Trapezuntos		

PROVIN. HELLESPONTI. V.

Seleucius	Amaſenus, *aliàs* Amarenus
Antonius (*i*)	Amiſſenus, per Olympium Diaconum
Paralios	Andranoponenſis, per Elpidium Presbyterum
Vranius	Iborenſis, per Paulum presbyterum
Atticus	Zenonenſis, *aliàs* Zelonenſis
Antiochus	Synopenus

PROVIN. PAPHLAGONIÆ. V.

Petrus	Gagrotanus	Aetherius	Pompeiopolitanus, per Epiphanium Presbyterum
Renas	Loll'opolitanus	Polichronius	Dedirenſis, *aliàs* Dadirenſis
Theodorus	Soronenſis		

PROVIN. NONORIADOS, *aliàs* HONORIADOS. VI.

Calegorus	Claudiopolitanus	Theodorus	Heraclenſis
Apragmonius	Tuitanus	Theophilus	Adrianopolitanus, per Pelagium presbyterum.

(*d*) *Ponticis VI.* Cod. 1. (*e*) *Presbyteri* Cod. 1. [*f*] *Longinus* abeſt à Cod. 1. [*g*] *VII.* Cod. 1. (*h*) *Geraſſuntanus* Cod. 1. (*i*) *Antoninus* Cod. 1.

Genethlius	Erantenſis per Eulogium presbyterum		
Olympius	pruſiadenſis, per Modeſtum presbyterum		

PROVIN. HELLESPONTI ANIANÆ. XI.

Diogenes	Gyzicunctos	Petrus	Dardanenſis
Thalaſſius	pari	David	Adrianenſis
Eulalius	pionienſis	Pionius	Troadenſis
Stephanus	pimanenus	Theuſebius	Ilii
Hermas	Abydenſis	Daniel	Lampſacenus
Patritius	Adrianopolitanus		

PROVIN. ASIÆ. XX.

Stephanus	Epheſinus	Ætherius	Smyrnenſis
Thomas	Æliocomenus & Valentiniampolitanus		
Euſebius	Clazomenus	Cyriacus Etles, *aliàs* Edes, *aliàs* Adles.	
Mamas	Animetu	Leontius	Magneſiæ majoris
Quintus	Phocenſis	Proclus	Aloſizenus
Baſilius	Paleaſpolitanus	Rutinus, *aliàs* Runus Briulonitanus	
Philippus	Neaslíletanus	Helaias	Eleas
Olympius	Evazotanus	Petronius	Myrincus
Heſperus	Epitanenſis	Paulinus Perronatanus, *aliàs* perperonotanus.	
Neonius	Nyſſenus		
Marcellinus	Metropolitanus	Julianus	Hypepotanus

PROVIN. LYDIÆ. XIII.

Florentius	Sardeonenſis	Menecrates	Coraſenſis
Patritius	Craſſenſis	Polycarpus	Gabalenſis
Paulus	Tripolitanua	Helias	Vendotanus
Conſinios	Hierocæſarienſis	Amaxios	Selgon, *aliàs* Zelgon
Andreaa	Satalenus	Dionyſius	Attanenſia
Gemellus	Stratonicenſis	Altimedos	Eulantenſis
Leucius	Apolloſieru		

PROVIN. PAMPHYLIÆ. VIII.

Epiphanius	Pergenſis	Theophilus	Adriaſſu.
Neon	Soniſu, *aliàs* Siniſu		
Diodorus	Lyſanienſis	Paulus	Poglonienſis
Marcellinus	Iſindonenſis	Macedon	Magidonenſis
Maras	Codroylonenſis, *aliàs* Godroyionenſis		

PROVIN. PAMPHYLIÆ ALTERIUS. XXII.

Amphilotius	Sidenſis (*k*)	Gajus	Sucdronenſis
Eudoxius	Ellelonenſis	Martianus	Corallenſis
Euſebius	Cottinenſis	Obremus	Caraceſienſis
Romanus	Myrrenſis	Ariſtoclitus	Olymponenſis
Eudoxius	Comatenſis	Palladius	Capitalenſis
Cyrinus	Patarenſis	Stephanus (*l*)	Lymmirenſis
Zenodotus	Telmiſu	Cronton Paſiridonenſia, *aliàs* Paſittonenſis	
Philippus	Barbarenſis	Theodorus	Antipollenus
Leontius	Araxenus	Antipatros	Cacumenus.
Cratinus	Panormitanus	Andreas	Ptolcotanus
Nicollus	Acraſſutanus	Romanus	Bobonenſis

PROVIN. LYCAONIÆ. VIII.

Oneſiphorus	Iconenſis	Neoptolemus	Cronenſis
Paulus	Derbenſis (*m*)	Plutarchus	Lyſtron
Eugenius	Canon	Rufus	Sides
Tyrannus	Imadanenſis	Aſcholias (*n*) Lalandenſis, *aliàs* Ladandenſis	

PRO-

(*k*) *Sideſenſis* Cod. 1. (*l*) *Lymmirenſis* Cod. 1. (*m*) *Dernenſis* Cod. 1.
(*n*) *Aſchalius* Cod. 1.

PROVIN. PISIDIÆ. XVI.

Pergamius	Antiochenus	Eutropius	Adadonenſis
Paulus	Philomedenſis	Longinus	Apamenus
Theoctiſtus	Tyreu	Eorticius	Metropolitanus
Cyrus	Siniandenſis	Libanius	Pallatonenſis
Alexander	Seleucenſis	Olympius	Sozopolitanus
Photianus	Salagaſutanus	Meſſalinus	Laodicenſis
Barrones, *aliàs* Baſſones	Neaſpolitanus		
Florentinus	Adrianopolitanus	Muſonius	Limenenſis
Maximinus	Zozilonenſis		

PROVIN. CARIÆ. (o) XIII.

Cretonianus	Aphrodiſius, *aliàs* Aphrodius		
Dionyſius	Antiochenus	Joannes (p)	
Placalus	Jaſſi	Panias Eriſtonenſis, *aliàs* Ariſtodonenſis	
Dionyſius	Latomenus	Menandros	Heracleus
Eupichius	Stratonicenſis	Joannes	Amazonenſis
Tichanius	Apollonenſis	Theodoretus	Alabandenſis
Joannes	Enidienſis	Calandion Halicarnaſſenſis, per Paulinum *aliàs* Publianum Presbyterum.	

PROVIN. PHRYGIÆ SALUTARIS XII.

Marianus	Sinadenſis (q)	Aquila	Auroclenus
Euſebius	Dorilei	Myros Bilandenſis, *aliàs* Bilandrenſis	
Mocimus, *aliàs* Mozimus	Epſu	Epiphanius	Mardagenſis
Philippus	Lyeiados	Cyriacus	Eucarpenſis
Abirtius	Hieropolitanus	Baſilius	Nicolienſis
Euſtochius	Docimii	Strategius	Polibatenſis

PROVIN. PHRYGIÆ PACATIANÆ. XIII.

Nunechius	Laociaſtrimitarias	Danielus	Cadonenſis
Modeſtus (r)	Sebaſtenſis		
Eulalius	Fibrienſis, *aliàs* Sibrienſis		
Matthias	Temeſenſis (ſ)	Paulus	Ariſtenſis
Charis	Dionyſopolitanus	Gennadius	Acmonenſis
Thomas	Theodoſiopolitanus	Philippus	Agiraſſidenſis
Joannes	Trapezuntinus	Evandros	Dioclea
Gennadius	Moſinenſis		

PROVIN. JONNESON. IV.

Joannes	Rhodi	Florentius	Mitylenenſis
Euphrotius	Chi	Batrachus	Naxenſis

PROVIN. CYPRI. VII.

Olympius	Conſtantienſis, per Didymum Epiſcopum Lapitenſem		
Epaphroditus	Camaſſenſis	Eliodorus	Amathuntos
Soteras	Theodoſianenſis	Didymus Lapitenſis, *aliàs* Lapidenſis	
Proeuchius	Archenoenſis, *aliàs* Arcenoenſis		
Photinus (t)	Cytrenus		

PROVIN. APHRICÆ. II.

Valerianus	Baſſianenſis	Valerianus	Apher

EXPLICIT (u) *SANCTUM CHALCEDONENSE CONCILIUM.*

(o) *Caſaria* Cod. t. (p) *Aliſdonenſis* Cod. t. (q) *Sinalidenſis* Cod. t.
[r] *Dodeſtus* Cod. t. [ſ] *Temeſianenſis* Cod. t. [t] *Photinus* Cod. t.
(u) *Explicit Canones Chalcedonenſis* Cod. t.

TITULI CANONUM (a) SARDICENSIS CONCILII.

NUMERO XXI.

I. De Epiſcopis, etiam laica communione privandis, qui civitates (b) *mutaverint.*

II. Item de iiſdem Epiſcopis, ut ſi per ambitionem ſedem mutaverint, nec in exitu communionem (c) *laicam conſequantur.*

III. Ut inter diſcordes Epiſcopos Comprovinciales antiſtites audiant, quod ſi (d) *damnatus appellaverit Roman. Pontificem, id obſervandum, quod ipſe cenſuerit.*

IV. Ut nullus accuſati ſedem uſurpet Epiſcopi.

V. Quando quis debeat à vicinis Provinciæ Epiſcopis ordinari?

VI. De non ordinandis Epiſcopis per vicos & modicas civitates.

VII. De Provinciali Synodo retractanda per vicarios Epiſcopi urbis Romæ, ſi ipſe decreverit.

VIII. Quando, & in quibus cauſis Epiſcopi ad Comitatum ire debeant?

IX. De Diaconis ad Comitatum dirigendis.

X. Quod ad Comitatum pro pupillis & viduis ac neceſſitatem patientibus ſit eundum.

XI. Ut, qui in canali ſunt Epiſcopi, euntes ad Comitatum ſollicitè diſcutiant.

XII. De his, qui ignorant, quid ſit in Synodo conſtitutum.

XIII. De Laicis non temerè faciendis Epiſcopis.

XIV. Quamdiu Epiſcopus in aliena civitate remoretur?

XV. Non liceat Epiſcopo à ſua Eccleſia plus tribus hebdomadibus abeſſe.

XVI. De Clericis à communione ſummotis, ab alio non recipiendis Epiſcopo.

XVII. De excommunicatis apud vicinos Epiſcopos audiendis.

XVIII. De non ſollicitandis Clericis alienis.

XIX. De non ordinandis Clericis alienis ſinè ſui conſenſu Epiſcopi.

XX. De Presbyteris & Diaconis, qui Theſſalonicam veniunt, quantum temporis ibi reſideant?

XXI. De ſuſcipiendis his, qui perſecutionem patiuntur.

PRÆFATIO (e) EX TERTIO CODICE ANTIQUO.

SUnt etiam Regulæ Eccleſiaſticæ, quæ in Aphricanis regionibus frequentiſſimo Synodali Concilio conſcriptæ ſunt, quæ quoniam multipliciter, & diverſis modis inveniuntur; ſi ad manus cujuscunque Catholicorum venerint, ſalvâ & incolumi fide Catholicâ, quæ apud Nicæam Bithyniæ à CCCXVIII. patribus expoſita eſt, & poſtea iterum in urbe Roma de Spiritu Sancto ab Epiſcopis ſalubriter adjecta eſt, ſi quid in his rationabile repererit, quod tamen à Sancta, atque Apoſtolica Eccleſia Romana non diſcrepet, ſequi debebit.

Præterea ſunt aliæ XL. Regulæ, quæ per Oſium Epiſcopum Cordubenſium currunt, quæ titulantur tanquam. XX. Epiſcopum apud Sardicam, quæ tamen non apud Græcos, ſed apud Latinos magis inveniuntur, ſed quoniam de Oſii perſona mentio facta eſt, neceſſariè omnibus Catholicis intimandum eſt; hunc eundem apud Nicæam Bithiniæ inter Sanctiſſimos. CCCXVIII. Patres fuiſſe honorabilem, atque ab Epiſtolica Sede cum Victore & Joventio Presbyteris deſtinatum, quique in Hiſpaniis uſque ad tempus Conſtantii Principis in corpore man-

(a) *Incipiunt Canones Sardicenſis* Cod. 1. 2. 3. (b) *mutaverunt* Cod. 1, 3.
[c] *ſaltem* Cod. 1. 2. 3. [d] *Diaconatie* Cod. 1. 2.
[e] Præfatio hæc non extat in tribus Codicibus MS. Colonienſibus.

manſit. Nam memoratus Conſtantius: ſicut vir eruditiſſimus *Sulpitius Severus* in Chronicis ſuis refert; qui diligenti cura complectens noſtræ memoriæ dereliquit apud Arminium Italiæ numeroſum utriuſque orbis Synodum Epiſcopalem collegit, & adverſus fidem Catholicam vel CCCXVIII. Patrum definitionem Arii cupiens venena revolvere, Eccleſiam Dei Tyrannicâ uſurpatione turbavit; denique coacti, vel metu Principis, vel Tauri præfecti præſentia; cui excutio taliter fuerat delegata, ut ſi major pars Concilii in Arianorum perfidia conſentiret; ipſe conſulatus inſignia mereretur: penè omnes qui ibidem fuerunt, Epiſcopi ſubſcripſerunt. Sed poſtea iterum Divino inſpirante præſidio, quàm plurimi agentes pœnitentiam, datis quoque libellis ad Sanctam Eccleſiam, de qua plus neceſſitate quàm voluntate diſceſſerant, redierunt. Unde & in æternum ab omnibus Catholicis Ariminenſe Concilium rectè dicitur anathema. Quod ſi quis dicere neglexerit; Catholicus non eſt. Hunc ergo Oſium; ſicut prædictus Sulpitius refert; in longa Synodi diſceptatione quoniam ut ſupra memoratum eſt; adhuc Conſtantii temporibus erat in corpore: placuit miſsâ Epiſcopali Legatione debere perquiri, utrum in ſancta & venerabili Nicæna congregatione; in quâ præſens fuerat, Homuſion; ſicut nos Catholici rectè confitemur unius cum Patre ſubſtantiæ Filium: an certè; ſicut Ariani obtendunt Homœuſion; quod eſt ſimilis cum Patre ſubſtantiæ Filium CCCXVIII. Patres noſtri confiteri decreviſſent? Qui ſive per longam ætatem deſipiens; ſive certè pro aſſentatione Principis hujuſmodi reddidiſſe perhibetur.

Utramquè partem rectè intendere quæ confeſſa fuerit, ſive Homuſion, ſive Homœuſion, cujus ſententia; quoniam ità ſtultè prolata eſt; ab omnibus Catholicis; etiam ab Arianis uno ore irriſa; atque refutata eſt. Denique in civitate Corduba; in qua Epiſcopatum tenuit; poſt hanc conſultationem; ſive reſponſum nomen ejus inter Catholicos Epiſcopos anteceſſores, vel deceſſores ejus minimè recitatur. Sunt hæ Regulæ, quæ per ſæpè dictum Oſium,& XX. Epiſcopos currunt ſalva; & incolumi Fide Catholica; quæ apud eandem Nicæam Bithyniæ à CCCXVIII. Patribus expoſita eſt; & poſtea iterum in urbe Roma de Spiritu Sancto à Catholicis Epiſcopis ſalubriter adjectum eſt. Siquid in his rationabile, qui legit; repererit; quod tamen à Sancta; atque Apoſtolica Romana Eccleſia non diſcrepet; ſequi debebit:

INCIPIUNT CANONES SARDICENSIS
CONCILII. NUMERO XXI.

De Epiſcopis etiam Laica communione privandis, qui civitates mutaverunt.

CAPUT I.

Oſius Epiſcopus dixit. Non minus mala conſuetudo, quàm pernicioſa corruptela; funditus eradicanda eſt: necui liceat Epiſcopo, de civitate ſuâ ad aliam tranſire civitatem. Manifeſta eſt enim cauſa, quâ hoc facere tentat: cum nullus in hac re inventus ſit Epiſcopus, qui de majore civitate ad minorem tranſiret. Unde apparet, avaritiæ ardore eos inflammari, & ambitioni ſervire, & ut dominationem agant. Si omnibus placet, hujuſmodi pernicies ſævius, & auſterius vindicetur, ut nec laicam communionem habeat, qui talis eſt. Reſponderunt univerſi; placet.

Item de iiſdem Epiſcopis, ut ſi per ambitionem ſedem mutaverint, nec in exitu communionem; ſaltem Laicam; conſequuntur.

CAP. II.

Oſius Epiſcopus dixit. Etiam ſi talis aliquis extiterit temerarius, ut fortaſſis talem (*f*) excuſationem aſſerens aſſeveret, quod populi literas acceperit; cùm manifeſtum ſit potuiſſe (*g*) plures præmio, & mercede corrumpi eos, qui ſinceram fidem non habent: ut clamarent in Eccleſia; & ipſum petere viderentur Epiſcopum. Omnino has fraudes damnandas eſſe arbitror: ità, ut nec laicam in fine communionem talis accipiat. Si verò (*h*) omnibus placet; ſtatuite; Synodus reſpondit: placet.

Aa 3 Ut

(*f*) *talem* abeſt à tribus Codicibus noſtris.
(*h*) *vobis* pro vero. Cod. 1. 2. 3.

(*g*) *pauci* Cod. 1. 2. 3.

Ut inter diſcordes Epiſcopos Comprovinciales antiſtites audiant, quod ſi damnatus appellaverit Romanum Pontificem, id obſervandum, quod ipſe cenſuerit. CAP. III.

Oſius Epiſcopus dixit. Illud quoque neceſſariò adjiciendum eſt, ut Epiſcopi de ſua provincia ad aliam provinciam, in qua non ſunt Epiſcopi, non tranſeant; niſi fortè à fratribus ſuis invitati; ne videamur januam claudere charitatis. Quod ſi in aliqua provincia aliquis Epiſcopus contra fratrem ſuum Epiſcopum litem habuerit; (*i*) unus de duobus ex alia provincia advocet Epiſcopum cognitorem. Quod ſi aliquis Epiſcopus judicatus fuerit in aliqua cauſa, & putat ſe bonam cauſam habere: ut iterum Concilium renovetur, ſi vobis placet, Sancti Petri Apoſtoli memoriam honoremus, ut ſcribatur ab his, qui cauſam examinarunt, Julio Romano Epiſcopo, & ſi judicaverit renovandum eſſe judicium, renovetur; & det judices. Si autem probaverit talem cauſam eſſe, ut non refricentur ea, quæ acta ſunt, quæ decreverit, confirmata erunt: ſi hoc omnibus placet? Synodus reſpondit: placet.

Ut nullus accuſati ſedem uſurpet Epiſcopi.

CAP. IV.

Gaudentius Epiſcopus dixit. Addendum ſi placet huic ſententiæ, quam plenam Sanctitate protuliſti: (*k*) ut cùm aliquis Epiſcopus depoſitus fuerit eorum Epiſcoporum judicio, qui in vicinis locis commorantur, & proclamaverit agendum ſibi negotium in urbe Roma, alter Epiſcopus in ejus Cathedra poſt appellationem ejus, qui videtur eſſe depoſitus, omninò non ordinetur, niſi cauſa fuerit in judicio Epiſcopi Romani determinata.

Quando quis debeat à vicinis Provinciæ Epiſcopis ordinari. CAP. V.

Oſius Epiſcopus dixit. Si contigerit in una provincia, in qua plurimi fuerint Epiſcopi, unum fortè remanere Epiſcopum, (ille (*l*) verò per negligentiam noluerit ordinare Epiſcopum,) & populi convenerunt, Epiſcopi (*m*) vicinæ provinciæ debent (*n*) illum prius convenire Epiſcopum, qui in ea provincia moratur; & oſtendere, quod populi petant ſibi rectorem; & hoc juſtum (*o*) eſt, ut & ipſi veniant, & cum ipſo ordinent Epiſcopum. Quod ſi conventus literis tacuerit, & diſſimulaverit, nihilque reſcripſerit, ſatisfaciendum eſſe populis, ut veniant ex vicina Provincia Epiſcopi, & ordinent Epiſcopum.

De non ordinandis Epiſcopis per vicos, & modicas civitates. CAP. VI.

Licentia verò danda non eſt ordinandi Epiſcopum, aut in vico aliquo, aut in modicâ civitate, cui ſufficit unus presbyter, quia non eſt neceſſe ibi Epiſcopum fieri, ne vileſcat nomen Epiſcopi, & authoritas. Non debent illi ex alia Provincia invitati facere Epiſcopum: niſi aut in his civitatibus, quæ Epiſcopos habuerunt, aut ſi qua talis, aut tam populoſa eſt civitas, quæ mereretur habere Epiſcopum; Si hoc omnibus placet? Synodus reſpondit: placet.

De Provinciali Synodo retractandâ per vicarios Epiſcopi urbis Romæ, ſi ipſe decreverit.

CAP. VII.

Oſius Epiſcopus. Placuit autem, ut ſi Epiſcopus accuſatus fuerit, & judicaverint congregati Epiſcopi regionis, ipſius, & de gradu ſuo eum dejecerint, ſi appellaverit, qui dejectus eſt, & confugerit ad Epiſcopum Romanæ Eccleſiæ, & voluerit ſe audiri; ſi juſtum putaverit, ut renovetur (*p*) judicium, vel diſcuſſionis examen, ſcribere his Epiſcopis dignetur, qui in finitima & propinqua provincia ſunt, ut ipſi diligenter omnino requirant, & juxta fidem veritatis definiant. Quod ſi is, qui rogat cauſam ſuam iterum audiri, deprecatione ſuâ moverit Epiſcopum Romanum, ut è latere ſuo presbyterum mittat; erit in poteſtate Epiſcopi, quid velit, & quid æſtimet. Et ſi decreverit, mittendos eſſe, qui præſentes cum Epiſcopis judicent, habentes ejus authoritatem, à quo deſtinanti ſunt; erit in ſuo arbitrio; ſi verò crediderit Epiſcopos ſufficere, ut negatio terminum imponant, faciet, quod ſapientiſſimo conſilio judicaverit.

Quan-

(*i*) *ne* interponitur in tribus noſtris. (*k*) *extuliſtis* pro *protuliſtis* Cod. 1. 2. 3.
(*l*) Hoc comma omiſſum in Cod. 1. 2. (*m*) *Epiſcopos* Cod. 1, 2. 3.
(*n*) *debere* Cod. 1. 2. 3. (*o*) *eſſe* Cod. 1. 2. 3.
(*p*) *examen* LOCO judicium, Diſcuſſionis examen Cod. 1. 2. 3.

Quando, & in quibus cauſis Epiſcopi ad comitatum ire debeant. CAP. VIII.

Oſius Epiſcopus dixit. Importunitates, & nimia frequentia, & injuſtæ petitiones fecerunt, nos non tantam habere vel gratiam vel fiduciam, dum quidam non ceſſant ad Comitatum ire Epiſcopi, & maximè Aphri, qui, ſicut cognovimus, Sanctiſſimi fratris & Coepiſcopi noſtri Grati ſalutaria conſilia ſpernunt, atque contemnunt: ut non ſolùm ad Comitatum multas & diverſas, Eccleſiæ non profuturas, proferant cauſas, ùt fieri ſolet, aut oportet, aut pauperibus, aut viduis, aut pupillis ſubveniatur, ſed & dignitates ſæculares, & adminiſtrationes quibusdam poſtulant. Hæc itaque pravitas olim non ſolum murmurationes, ſed & ſcandala excitat. Honeſtum eſt autem, ut Epiſcopi interceſſionem his præſtent, qui iniqua vi opprimuntur, aut ſi vidua affligatur, aut pupillus expolietur. Si tamen iſthæc nomina juſtam habent cauſam, aut petitionem. Si vobis ergo fratres chariſſimi, placet, decernite, ne Epiſcopi ad Comitatum accedant, niſi fortè hi, qui religioſi Imperatoris literis vel invitati vel vocati fuerint. Sed quoniam ſæpè contingit, ut ad miſericordiam Eccleſiæ confugiant, qui injuriam patiuntur, aut qui peccantes in exilio vel inſulis damnantur, aut certè quamcùnque ſententiam ſuſcipiunt, ſubveniendum eſt his, & ſine dubitatione petenda indulgentia, hoc ergo decernite, ſi vobis placet, univerſi dixerunt. Placet; conſtituatur.

De Diaconis ad Comitatum dirigendis.

CAP. IX.

Oſius Epiſcopus dixit. Hoc quoque providentia veſtra tractare debet, qui (q) decreviſtis, ne Epiſcoporum improbitas nitatur, ut ad comitatum pergant. Quicunque ergo, qualis ſuperiùs memoravimus preces habuerint, vel acceperint, per Diaconum ſuum mittant, quia perſona miniſtri invidioſa non eſt, &, quæ impetraverit, celeriùs poterit referre, & hoc conſequens eſſe videtur, ut de qualibet provincia Epiſcopi ad eum fratrem & coepiſcopum noſtrum preces mittant, qui in Metropoli conſiſtit, ut illi (r) & Diaconum ejus, & ſupplicationes deſtinet tribuens commendatitias epiſtolas pari ratione ad fratres & Cœpiſcopos noſtros, qui in illo tempore in his regionibus, & urbibus morantur, in quibus fœlix, & beatus Auguſtus rempublicam gubernat. Si verò habet Epiſcopus amicos in palatio qui cupit aliquid, quod tamen honeſtum eſt, impetrare, non prohibetur per Diaconum ſuum rogare, ac ſignificare his, quos (ſ) ſcit benignâ interceſſione ſibi abſenti poſſe præſtare.

Quod ad Comitatum pro pupillis & viduis, ac neceſſitatem patientibus ſit eundum.

CAP. X.

Si (ſ) verò Romam venerint, ſicut dictum eſt Sanctiſſimo fratri, & Coepiſcopo noſtro Romanæ Eccleſiæ preces, quas habent, tradant: ut & ipſe prùis examinet, ſi honeſtæ, & juſtæ ſunt, & præſtet diligentiam, atque ſollicitudinem, ut ad Comitatum perferantur. Univerſi dixerunt placere ſibi, & honeſtum eſſe conſilium.

Alipius Epiſcopus dixit. Si propter pupillos & viduas, vel laborantes, qui cauſas (u) iniquas habent, ſuſceperint peregrinationis incommoda: habebunt aliquid rationis, nunc verò, cùm ea poſtulent præcipuè, quæ ſine invidia hominum, & ſine reprehenſione eſſe non poſſunt, non neceſſe eſt ire ad Comitatum.

Ut, qui in Canali ſunt Epiſcopi, euntes ad comitatum ſollicitè diſcutiant.

CAP. XI.

Gaudentius Epiſcopus dixit. Ea, quæ ſalubriter præmonuiſtis (x) convenientia, & æſtimatione omnium, & Deo placitura, & hominibus, tenere hanc firmitatem poſſunt, ſi metus huic ſententiæ conjungatur. Scimus enim, & ipſi ſæpiſſimè propter paucorum impudentiam religioſùm Sacerdotale nomen fuiſſe reprehenſum. Si igitur aliquis contra omnium ſententiam niſus voluerit ambitioni magìs placere, quàm Deo; is debet ſcire, cauſis redditis, honorem dignitatémque ſe amiſſurum, quòd ità demùm compleri poterit, ſi unusquisque noſtrum, qui in carnali conſtitutus eſt, cùm progredientem Epiſcopum viderit, inquirat tranſitum ejus, cauſas videat, quò tendat, agnoſcat, & ſiquidem

(q) *quia* Cod. 3. (r) *ille* Cod. 1. 2. 3. (ſ) *quod* Cod. 1. 2.
(t) *qui* pro ſi. (u) *non* (x) *providiſtis*

dem eum invenerit ire ad Comitatum, requirat & illud, quod ſuperiùs comprehenſum eſt, niſi fortè invitatus eſt, ut ei facultas eundi permittatur. Si verò, ut ſuperiùs memoravit Sanctitas veſtra, propter deſideria, & ambitiones ad comitatum pergat, neque in literis ejus ſcribatur, neque in communione recipiatur. Si vobis placet, omnium ſententia confirmari debet. Univerſi dixerunt honeſtum eſſe, & placere ſibi hanc conſtitutionem.

De his, qui ignorant, quid ſit in Synodo conſtitutum. CAP. XII.

Oſius Epiſcopus dixit. Sed & moderatio neceſſaria eſt, dilectiſſimi fratres, ne ſubitò adhuc aliqui neſcientes, quid decretum ſit in Synodo, veniant ad civitates eas, quæ in canali ſunt. Debet ergo Epiſcopus civitatis ipſius admonere eum, & inſtruere, & ex eo loco Diaconum ſuum mittat: admonitus ipſe tamen redeat in Parochiam ſuam.

De Laicis non temerè faciendis Epiſcopis.

CAP. XIII.

Oſius Epiſcopus dixit. Et hoc neceſſarium arbitror ut diligentiſſimè tractetis: ſi fortè aut dives, aut ſcholaſticus de foro, aut ex adminiſtratore Epiſcopus fuerit poſtulatus: ut non priùs ordinetur niſi ante, & lectoris munere, & officio Diaconi aut Presbyteri fuerit perfunctus: & ità per ſingulos Gradus, ſi dignus fuerit, aſcendat ad culmen Epiſcopatûs. Poteſt enim per has promotiones, quæ habebunt utique prolixum tempus, probari, quâ fide ſit, quâ modeſtiâ quâ gravitate, & verecundiâ. Et ſi dignus fuerit probatus, Divino Sacerdotio illuſtretur; quia conveniens non eſt, nec ratio, vel diſciplina patitur, ut temerè, & leviter ordinetur aut Epiſcopus, aut presbyter, aut Diaconus, qui neophytus eſt. Maximè cum & Magiſter gentium, Beatus Apoſtolus, ne hoc fieret, denunciâſſe, & prohibuiſſe videatur. Sed hi, quorum per longum tempus examinata ſit vita, & merita fuerint comprobata.

Quamdiu Epiſcopus in aliena civitate remoretur? CAP. XIV.

Oſius Epiſcopus dixit. Et hoc quoque ſtatuere debetis, ut ex alia civitate cùm venerit ad aliam civitatem, vel ex provincia ſua ad aliam provinciam, & ambitioni magis, quàm devotioni ſervi- ens voluerit in alienâ civitate multo tempore reſidere: Fortè enim evenit, Epiſcopum loci non eſſe tam inſtructum, neque tam doctum. Is verò, qui advenit, incipiat contemnere eum, & frequenter facere ſermonem, ut dehoneſtet, & infirmet illius perſonam; ità ut hac occaſione non dubitet relinquere adſignatam ſibi Eccleſiam, & tranſeat (a) ad alienam. Definite ergò tempus, quia & non recipi Epiſcopum inhumanum eſt, & ſi diutiùs reſideat, pernicioſum eſt: hoc ergo ne fiat, providendum eſt. Memini autem ſuperiore Concilio, fratres noſtros conſtituiſſe, ut, ſiquis laicus in ea, in qua commoratur, civitate tres Dominicos dies, id eſt, per tres ſeptimanas, non (b) celebrâſſe conventum, communione privetur. Si hæc circa laicos conſtituta ſunt, multò magis Epiſcopo nec licet, nec decet, ſi nulla ſit tam gravis neceſſitas, quæ detineat, ut amplius à ſuprà ſcripto tempore abſens ſit ab Eccleſia ſua. Univerſi dixerunt, placere ſibi.

Ne liceat Epiſcopo à ſua Eccleſia plus tribus hebdomadibus abeſſe. XV.

Oſius Epiſcopus dixit. Quia nihil prætermitti oportet, ſunt quidam fratres, & Coepiſcopi noſtri qui non (c) eam civitatem (d) poſſident, in qua videntur Epiſcopi eſſe conſtituti, vel certè quòd (e) parvam rem illic habeant. Alibi autem idonea prædia habere cognoſcuntur, vel affectionem proximorum, quibus indulgeant, hactenus permitti eis oportet, ut accedant ad poſſeſſiones ſuas, & diſponant, vel ordinent fructum laboris ſui; ut poſt tres Dominicos, id eſt, poſt tres hebdomadas, ſi morari neceſſe eſt, in ſuis potius fundis morentur. Aut ſi eſt proxima civitas, in qua eſt presbyter, ne ſine Eccleſia videatur facere diem Dominicum, illuc accedat: ut neque res domeſticæ per abſentiam ejus, detrimentum ſuſtineant, & non frequenter veniendo ad civitatem, in qua Epiſcopus moratur, ſuſpicionem jactantiæ & ambitionis evadat. Univerſi dixerunt, placere ſibi.

De

(a) *tranſire* Cod. 3. (b) *celebrâſſet* Cod. 1. 2. 3. (c) *in ea civitate* Cod. 1. 2.
(d) *poſſident* omiſſum Cod. 1. 2. (e) *quod* omiſſum in tribus noſtris.

De Clericis à communione ſummotis, ab alio non recipiendis Epiſcopo. CAP. XVI.

Oſius Epiſcopus dixit. Hoc quoque omnibus, ut ſive Diaconus, ſive Presbyter, ſive quis Clericorum ab Epiſcopo ſuo communione fuerit privatus, & ad alterum perrexerit Epiſcopum, & ſcierit, ad quem confugit, eum ab Epiſcopo ſuo fuiſſe abjectum; non oportet, ut ei communionem indulgeat, quod ſi fecerit, ſciat ſe convocatis Epiſcopis cauſas eſſe dicturum. Univerſi dixerunt, hoc ſtatutum & pacem ſervabit, & concordiam cuſtodiet.

De excommunicatis apud vicinos Epiſcopos audiendis. CAP. XVII.

Oſius Epiſcopus dixit. Quod me adhuc movet, reticere non debeo, ſi Epiſcopus, qui (*f*) fortè iracundus (quod eſſe non debet) & aſperè commovetur adverſus presbyterum, ſive Diaconum ſuum, & exterminare eum de Eccleſia voluerit, providendum eſt, ne innocens damnetur, aut perdat communionem, & ideo habeat poteſtatem is, qui abjectus eſt ut Epiſcopos finitimos interpellet, & cauſa ejus audiatur, ac diligentiùs tractetur, quia non oportet ei negare audientiam roganti, & ille Epiſcopus, qui juſtè, aut injuſte eum abjecit, patienter accipiat, ut negotium diſcutiatur, ut vel probetur ſententia ejus à plurimis vel emendetur. Tamen priuſquam omnia diligenter & fideliter examinentur, eum, qui fuerit à communione (*g*) ſeparatus, ante cognitionem nullus debet præſumere, ut eum communione ſociet. Hi verò, qui conveniunt ad audiendum, ſi viderint Clericorum eſſe faſtidium, & ſuperbiam, quia jam non decet, ut Epiſcopus injuriam, vel contumeliam patiatur, ſeverioribus eos verbis caſtigent, ut obediant honeſta præcipienti Epiſcopo, qui (*h*) ſicut ille Clericis Syncerum exhibere debet amorem charitatis, ità quoque viciſſim miniſtri infucata debent Epiſcopo ſuo exhibere obſequia.

De non ſollicitandis Clericis alienis. CAP. XVIII.

Januarius Epiſcopus dixit. Illud quoque ſtatuat Sanctitas veſtra, ut nulli Epiſcopo liceat, alterius Epiſcopi civitatis miniſtrum Eccleſiaſticum ſollicitare, & in ſuis Parochiis ordinare. Univerſi dixerunt: placet, quia ex his contentionibus ſolet naſci diſcordia, & ideo prohibet omnium ſententia, ne quis hoc facere audeat.

De non ordinandis Clericis alienis ſinè ſui conſenſu Epiſcopi. CAP. XIX.

Oſius Epiſcopus dixit. Et hoc univerſi conſtituimus, ut quicunque ex alia Parochia voluerit alienum miniſtrum ſinè conſenſu Epiſcopi ipſius, & ſine voluntate ordinare, non ſit rata ordinatio ejus. Quicunque autem hoc uſurpaverit, à fratribus, & Coepiſcopis noſtris & admoneri debet, & corrigi.

De Presbyteris & Diaconis, qui Theſſalonicam veniunt, quantum temporis ibi reſidebunt? CAP. XX.

Aetius (*i*) Epiſcopus dixit. Non ignoratis, quanta & qualis ſit Theſſalonicenſium civitas, ſæpè ad eam veniunt ex aliis regionibus presbyteri & Diaconi, & non ſunt contenti brevi tempore morari, & aut reſident ibi, & aut certè vix poſt longa ſpatia, ad ſua redire coguntur. Univerſi dixerunt: ea tempora, quæ conſtituta ſunt circa Epiſcopos, & circa has perſonas, obſervari debent.

De ſuſcipiendis his, qui perſecutionem patiuntur. CAP. XXI.

Oſius Epiſcopus dixit. Suggerente fratre, & Coepiſcopo noſtro Olympio, etiam hoc placuit; ut, ſi aliquis vim perpeſſus eſt, & iniquè expulſus, pro diſciplinâ, & Catholica confeſſione, vel pro defenſione veritatis, effugiens pericula, innocens, & devotus ad aliam venerit civitatem, non prohibeatur immorari, quamdiu aut redire poſſit, aut injuriâ ejus remedium acceperit; quia durum eſt eum, qui perſecutionem patitur, non recipi; etiam & larga benevolentia, & humanitas ei eſt exhibenda. Omnis Synodus dixit, univerſa, quæ conſtituta ſunt, Catholica Eccleſia in univerſo orbe diffuſa cuſtodiet.

(*f*) *quis* Cod. 2. 3. (*g*) *communioni* Cod. 1. 2. 3. (*h*) *quia omnes tres.*
(*i*) *Olympius* Cod. 2. pro Aetius.

ET SUBSCRIPSERUNT, (k) *QUI CONVENERANT.*

Oſius	ab Spania	Cordubenſis
Vincentius	de Capua Legatus S. Eccleſiæ Rom. ab Spadoniis	
Florentinus	de Emerita	
Coſtus (*l*)	ab Spaniis	de Cæſar-Auguſta
Maximus	à Tuſcia	
Porphyrius	à Macedonia	de Philippis
Eutherius	à Proica	de Candos
Moyſtus	à Theſſalia	de Thebis
Dioſcorus	de Thracia	de Thracia
Lucius	de Thracia	de Caniopoli
Evagrius	à Macedonia	de Heraclianopoli
Zoſymus	à Bacacia	de Ligmedo
Diodorus	ab Aſia	de Tenedo
Aetius	à Macedonia	de Theſſalonica
Parigorius	à Dardania	de Seupis
Athanaſius	Alexandriæ	
Jonas	à Macedonia	de Partecopoli
Macedonius	à Dardania	de Vlpianis
Fortunatianus	Aquilegienſis	
Heliodorus	de Nicopoli	
Arius	à Palæſtina	
Chocras	ab Achaia	
Stercoreus	de Canuſia	
Martyrius	ab Achaia	de Neapoli
Severus	Ravennenſis	
Protaſius	Mediolanenſis	
Veriſſimus	à Gallia	de Lugduno
Palladius	à Macedonia	de Dio
Alexander	ab Achaia	de Ceporiſma
Tihius (*m*)	ab Aſia	de Metonis
Annianus	ab Spania	de Ceſſalona
Calipodius	Depolitanus (*n*) Legatus S. Eccleſiæ Rom.	
Domitianus	ab Spadoniis	de Aſturica
Prætextatus	ab Spaniis	de Barcilona
Baſſus	à Macedonia	de Diocletianopoli
Marcellus	à Machedonia	de Ancyra
Aſclepius	ab Achaia	de Serdica *aliàs* Palæſtina
Protogenes	à Theſſalia, *aliàs* ab Achaia	de Gaza Serderdica
Hymenæus	à Theſſalia	Separata, *aliàs* de Phrata
Item Lucius	ab Italia	de Verona
Julius	à Bacacia	de Tebeſſem
Athenodorus	à Bacacia	de Blacena
Alexander	à Theſſalia	de Lariſſa
Vitalis	ab Achaia	de Aquiripenſis
Triphon	ab Achaia	de Macarce
Gaudentius	ab Achaia	de Naiſo
Alypius	ab Achaia	de Megaris
Calunis	ab Achaia	Ripenſi de Caſtra
Poſtarcus (*o*)	ab Achaia	de Patris
Eutherius	ab Pannonia	
Aſturius	de Arabia	
Dias	à Poſibus	
Irenæus (*p*)	ab Achaia	de Secoro

Diony-

(*k*) Codex 2. non habet nomina: Codex 3. pauciſſima. (*l*) *Caſtus* Cod. 1. & 3.
(*m*) *Tychius* Cod. 1. (*n*) *Neapolitanus.* (*o*) *Protarcus* Cod. 1. (*p*) *Herenius* Cod. 2.

Dionyſius	ab Achaia	de Elide
Urſatius	ab Italia	de Brixia
Marcus	ab Aſia	de Sciſcia
Valens	ab Achiarpenſod	Scythopolitanus
Gerontius	à Macedonia	de Brebi
Eutychius	ab Achaia	
Alexander	ab Achaia	de Moreniis

ET CÆTERI.

ET SUBSCRIPSERUNT OMNES EPISCOPI DIVERSARUM PROVINCIARUM, VEL CIVITATUM. Numero CXXI.

EXPLICIUNT CANONES CONCILII SARDICENSIS.

TITULI (*a*) CANONUM CONCILII CONGREGATI APUD CARTHAGINEM.

NUMERO XXXIII.

I. Ut, quæ in Nicæno Concilio ſtatuta ſunt omnimodo conſerventur.
II. De Trinitate prædicanda.
III. De continentia.
IV. De diverſis Ordinibus ab uxoribus abſtinendis.
V. De avaritia.
VI. Ut Chriſma à Presbyteris non fiat.
VII. De his, qui in periculo poſiti reconciliantur.
VIII. De his, qui in accuſationem majoris natu veniunt, & ut Epiſcopum nulli criminoſo liceat accuſare.
IX. De his, qui merito facinorum ſuorum ab Eccleſiæ Congregatione pelluntur.
X. De Presbyteris, qui à propriis corripiuntur Epiſcopis.
XI. Siquis Presbyter contra Epiſcopum ſuum inflatus Schiſma fecerit, anathema ſit.
XII. Siquis Epiſcopus abſque tempore Synodi in crimine detentus fuerit, à XII. Epiſcopis audiatur.
XIII. Ut non liceat Epiſcopum, niſi à plurimis ordinari; ſed ſi neceſſitas fuerit, vel à tribus ordinetur Epiſcopis.
XIV. Ut de Tripoli unus Epiſcopus in legationem veniat, vel ut Presbyter ibidem à quinque Epiſcopis audiatur.
XV. De diverſis ordinibus Eccleſiæ ſervientibus; ut ſiquis cauſam criminis incurrerit, & abnuerit judicium Eccleſiaſticum, debeat periclitari, & ut filii Sacerdotum ſpectacula ſæcularia non adeant.
XVI. Ut nullus Epiſcopus, Presbyter, & Diaconus conductor exiſtat, & ut Lectores uxores accipiant, & Clerici abſtineant ab uſuris, & quo tempore vel ipſi vel virgines conſecrentur?
XVII. Ut unaquæque Provincia propter longinquitatem Primatem habeat proprium.
XVIII. Siquis Clericus ordinatur, moneri debet conſtituta ſervare, & ut corporibus defunctorum Euchariſtia non detur, nec baptiſma; & ut per ſingulos annos per omnes Provincias ad Concilium Metropolitani conveniatur.
XIX. Ut ſiquis Epiſcopus accuſatur, ad primatem ipſius Provinciæ cauſa deferatur.
XX. De Presbyteris, vel Clericis accuſatis.
XXI. Ut filii Clericorum in matrimonio non jungantur hæreticis.
XXII. Ut Epiſcopi, vel Clerici in eos, qui Catholici non ſunt, nihil conſerant.
XXIII. Ut Epiſcopi trans mare non proficiſcantur.
XXIV. Ut præter Scripturas Catholicas nihil in Eccleſia legatur.
XXV. De Epiſcopis, vel ſequentibus Ordinibus, qui Sacroſancta Myſteria contrectant, placuit ab uxoribus contineri.

(*a*) *Incipiunt Canones Carthaginenſes* Cod. 1, 2.

XXVI. Ut tres Eccleſiæ nemo diſtrahat.

XXVII. Presbyteri & Diaconi in graviore culpa convicti manus impoſitionem tanquam laici, nequaquam ſuſcipiant.

XXVIII. Presbyteri & Diaconi, vel Clerici, qui cauſa ſua ad tranſmarina putaverint appellandum; in communione minimè ſuſcipiantur.

XXIX. Siquis excommunicatus ante audientiam communicare præſumpſerit, ipſe in ſe damnationem protulit.

XXX. De accuſato vel accuſatore.

XXXI. Siqui Clerici ab Epiſcopis ſuis promoti contempſerint, nec illic maneant, unde recedere noluerunt.

XXXII. Siquis Clericorum pauper promotus in ordine poſtea habuerit aliquid, Eccleſiæ poteſtati ſubjaceat.

XXXIII. Ut Presbyteri rem Eccleſiæ, in qua ſunt conſtituti, non vendant, & nulli Epiſcopo liceat rem tituli matricis Eccleſiæ uſurpare.

INCIPIUNT CANONES SYNODI

CARTHAGINENSIS. (*b*)

POſt Conſulatum Glorioſiſſimorum Imperatorum Honorii XII. & Theodoſii VIII. Auguſtorum V. (*d*) Kal. Junii Carthagine, in Secretario Baſilicæ Fauſtæ (*e*) cum Aurelius Papa, unà cum Valentino, primæ ſedis provinciæ Numidiæ, Fauſtino eccleſiæ Potentiæ, provinciæ Italiæ Piceni, Legato Eccleſiæ Romanæ: Sed & Legatis diverſarum Provinciarum Aphricanarum, id eſt, Numidiarum, Byzacenæ, Mauritaniæ Cæſarienſis, ſed & Tripolim, & Vincentio Coloſitano, Fortunatio, & cæteris Epiſcopis provinciæ Proconſularis reſidentibus CCXVII. nec non Philippo, & Aſello presbyteris atque Legatis Romanæ Eccleſiæ concediſſet, adſtantibus Diaconis; Aurelius Epiſcopus dixit. Poſt diem præſtitutam Concilii, ut recordamini Fratres Beatiſſimi, multa flagitata ſunt, exſpectantes Fratres noſtros, qui nunc ad præſentem Synodum Legati adveniunt, quæ geſtis neceſſe eſt ſocientur, quæ de re Domino Deo noſtro de tantæ Congregationis çætu gratias referimus. Super eſt, ut tam exemplaria Nicœni Concilii, quæ nunc habemus, & à Patribus conſtituta ſunt, quàm etiam hic à deceſſoribus noſtris eandem Synodum firmantes, vel quæ ſecundùm (*f*) formam per omnes Clericorum gradus à ſummo uſque ad ultimum ſalubriter ordinata ſunt, in medio proferantur. Ab univerſo Concilio dictum eſt: Proferantur.

Daniël Notarius recitavit. Nicæni Concilii fidei (*g*) profeſſio, vel ſtatuta ità ſe habent, & cùm diceret Fauſtinus Epiſcopus plebis potentianæ, provinciæ Italiæ Piceni, Legatus Romanæ Eccleſiæ dixit. Injuncta nobis ſunt à Sede Apoſtolica aliqua per Scripturam, aliqua etiam in mandatis, cum veſtra beatitudine tractanda, ſicuti & geſtis ſuperioribus meminimus, hoc eſt, de Nicænis Canonibus, ut conſerventur & conſtituta eorum, & conſuetudo quia & aliqua ordine, & Canone tenentur, aliqua conſuetudine firmata ſunt. De his ergo primitus ſi placet beatitudini veſtræ tractemus, & poſtea cætera, quæ acta, vel inchoata ſunt, inſerta, firmabuntur, ut & ad ſedem venerandam reſcriptis veſtris intimare poſſitis, ad quæ nos ammonuiſſe

Tituli Canonum præmiſſi abſunt à noſtris tribus Codibus.
Præfatio *poſt conſulatum* abeſt à Cod. 2.

(*b*) Edimus Canones Concilii Carthaginenſis, eo ordine & numero, quo MS. Codices antiquiſſimi Dionyſii exigui eos referunt. Annos poſt conſulatum Honorii XII. & Theodoſii VIII. eſt annus Chriſti CCCCXIX. quo anno *ſextum* Carthagine Concilium habitum fuit. Quinque Concilia ante hunc annum Carthagine, & in aliis Africæ locis celebrata fuere. Crabbius, Surius, Binius, & recentiſſimè Schelestrateus *in Diſſertatione de Eccleſia Africana* conati ſunt Canones hos à Dionyſio coacervatos ad ſuos annos Conſoles, Epiſcopos & Synodos ſigillatim referre, ſed parum profecerunt: Certum hoc, quod multarum Synodorum Canones ad Synodum anni 419. adjuncti inſerti fuere. Nos uti in MSS. noſtris reperimus, ſic edimus.

(*c*) XIII. Cod. 1. & 3. (*d*) VIII. Kal. Junias Cod. 1. 3. (*e*) *fauſti* Cod. 1, 3.

(*f*) *eam formam* Cod. 1. 3. (*g*) *fidei* abeſt à 1. & 3. Cod.

nuiſſe apud venerabilem Papam evidenter clareat, licèt & Capitula actionum jam inſerta ſint geſtis. De ipſis ergo, ùt ſuperius dixi, quid veſtræ Beatitudini placeat, agere debemus. Veniat ergo commonitorium in medio (*b*) ut ſcire poſſit veſtra Beatitudo, quid in eo contineatur, ut ad ſingula reſpondeatur.

Aurelius Epiſcopus dixit. Proferatur commonitorium, quod fratres, & Conſacerdotes noſtri in actis nuper allegaverunt, & cætera, quæ acta ſunt, vel agenda ſunt, ſubſequentur. Daniël notarius recitavit commonitorium fratri Fauſtino, & Filiis Philippo, & Aſello presbyteris Zoſimus Epiſcopus. Vobis commiſſa negotia non latent vos, ità ac ſi noſtra, immò quia noſtra ibi in vobis pœnitentia (*i*) eſt, cuncta peragite, maximè cùm & hoc noſtrum poſſitis habere mandatum, & verba Canonum, quæ in pleniorem firmitatem huic commonitorio inſeruimus. Ità enim dixerunt fratres in Nicæno Concilio: cùm de Epiſcoporum appellatione decernerent.

Placuit autem, ut ſi Epiſcopus accuſatus fuerit, & judicaverint congregati Epiſcopi regionis (*k*) ipſius, & de gradu ſuo dejecerint eum, & apellâſſe videatur, & confugerit ad Beatiſſimum Eccleſiæ Romanæ Epiſcopum, & voluerit audiri, & juſtum putaverit, ut renovetur examen, ſcribere his Epiſcopis dignetur, qui in finitima, & propinqua provincia ſunt: ut ipſi diligenter omnia requirant, & juxta fidem veritatis definiant. Quod ſi quis rogat cauſam ſuam iterum audiri & deprecatione ſuâ moverit Epiſcopum Romanum ut de latere ſuo presbyterum mittat, erit in poteſtate Epiſcopi, quid velit, & quid exiſtimet. Et ſi decreverit mittendos eſſe, qui præſentes cum Epiſcopis judicent habentes authoritatem ejus, à quo deſtinati ſunt, erit in ejus arbitrio. Si verò crediderit ſufficere Epiſcopos, ut negotio terminum imponant, faciet, quod ſapientiſſimo conſilio ſuo judicaverit.

Et cùm recitaret Alypius Epiſcopus Eccleſiæ Tagæſtenſis, Legatus Provinciæ Numidiæ dixit. De hoc jam ſuperioribus etiam literis Concilii noſtri reſcripſimus, & id nos ſervaturos profitemur, quod in Nicæno Concilio conſtitutum eſt, adhuc tamen me movet, quomodo (*l*) cum inſpiceremus græca exemplaria hujus Synodi Nicænæ, iſta ibi, neſcio qua ratione minimè invenimus, unde petimus Venerationem tuam Sancte Papa Aureli, ut quia hoc authenticum Concilium Nicænum in urbe dicitur eſſe Conſtantinopolitana, aliquos cum ſcriptis tuæ Sanctitatis mittere digneris, & non ſolùm ad ipſum ſanctum Fratrem noſtrum Conſtantinopolitanum Epiſcopum, ſed etiam ad Alexandrinum, & Antiochenum venerabiles Sacerdotes, qui hoc nobis Concilium ſub adſtipulatione literarum ſuarum dirigant, ut omnis poſtmodum ambiguitas auferatur, quia nos ità, ut frater Fauſtinus attulit, minimè invenimus iſta, nos tamen paulisper ſervaturos, ut antea dixi, donec integra exemplaria veniant, profitemur. Petendus eſt autem literis noſtris etiam venerabilis Eccleſiæ Romanæ Epiſcopus Bonifacius, ut ipſe quoque dignetur ad memoratas Eccleſias aliquos mittere, qui eadem exemplaria debeant ſecundùm ejus ſcripta perferre, nunc autem memorati Nicæni Concilii, qualia exemplaria habemus, his geſtis ſociamus.

Fauſtinus Epiſcopus, Legatus Eccleſiæ Romanæ dixit. Nec veſtra Sanctitas præjudicat Eccleſiæ Romanæ, ſive de hoc Capitulo, ſive de aliis, quia dicere dignatus eſt Frater noſter, & Coepiſcopus Alygrius, (*m*) dubios eſſe Canones, ſed hæc ipſa ad ſanctum & beatiſſimum Papam noſtrum ſcribere dignemini, ut & ipſe integros Canones inquirens cum veſtra Sanctitate de omnibus conſtitutis tractare poſſit. Sufficit autem, & ipſe beatiſſimus Epiſcopus urbis Romæ, ſicut & veſtra Sanctitas apud ſe tractat: ità & ipſe inquirat, ne contentio inter Eccleſias naſci videatur: ſed magis charitate fraternâ deliberare poſſitis, ipſo reſcribente, quod melius obſervari debeat.

Aurelius Epiſcopus dixit. Præter iſta, quæ promiſimus actis, neceſſe eſt, ut etiam noſtræ parvitatis literis Sancto Fratri, & Conſacerdoti noſtro Bonifacio ſingula, quæ tractamus, plenitùnè intimemus. Ergo ſi omnibus placet proſecutio noſtra, ore omnium condiſcamus. Univerſum Concilium dixit: placet.

Nova-

(*b*) *in medium* cod. 3. (*i*) *præſentia* eſt. (*k*) *S. Religioſus* cod. 1.
(*l*) *movit quoniam* cod. 1. (*m*) *Alypius* cod. 1. 3.

Novatus Epiſcopus, Legatus Mauritaniæ Sitifenſis dixit. Nunc meminimus hoc commonitorio, etiam de Presbyteris, vel Diaconibus contineri, (*n*) qualiter audiri ab Epiſcopis ſuis, vel à finitimis debeant, quod in Nicæno Concilio minimè legimus, unde (*o*) nobis hoc ipſum jubeat Sanctitas veſtra, recitari.

Aurelius Epiſcopus dixit. Reciteтur ad locum etiam hoc, quod depoſcitur: Daniel Notarius recitavit. De appellationibus autem Clericorum, id eſt de (*p*) minoris loci, eſt ipſius Synodi certa reſponſio, de qua re, quid acturi ſitis, credimus inſerendum, quod taliter dictum eſt.

Oſius Epiſcopus dixit. Quid me adhuc moveat, reticere non debeo. Si Epiſcopus forte iracundus (quod eſſe non debet) citò aut aſperè commoveatur adversùs Presbyterum, ſive Diaconum ſuum, & exterminare eum de Eccleſia voluerit, providendum eſt, ne innocens damnetur, aut perdat communionem; habeat poteſtatem ejectus, ut finitimos interpellet, ut cauſa ejus audiatur, & diligentiùs tractetur, quia non oportet ei negare audientiam roganti. Et ille Epiſcopus, qui aut juſtè aut injuſtè eum rejecit, patienter accipiat, ut negotium diſcutiatur, ut aut probetur ejus, aut emendetur ſententia &c.

Cúmque recitarentur, Auguſtinus Epiſcopus Eccleſiæ Hipponenſis, Legatus (*q*) Provinciæ Numidiæ dixit. Et hoc nos ſervaturos profitemur, ſalvâ diligentiore inquiſitione Concilii Nicæni. Aurelius Epiſcopus dixit. Si hoc etiam omnium veſtræ charitati placet, reſponſione firmate, univerſum Concilium dixit. Omnia, quæ in Nicæno Concilio ſtatuta ſunt, nobis omnibus placent. Jocundus Epiſcopus Eccleſiæ Suffitulæ, Legatus Provinciæ Byzacenæ dixit. Quod ſtatutum eſt in Nicæno Concilio, violari à quoquam nullatenus poteſt.

Fauſtinus Epiſcopus Legatus Eccleſiæ Romanæ dixit. Adhuc ſecundùm profeſſionem Sanctitatis veſtræ, tam Sancti Alypii, quàm etiam fratris noſtri Jocundi, aliqua infirmari credo, aliqua firmari, quod non debeat, cum jam in dubium ipſi Canones venerint. Ergo ut placet & nobis & beatitudinem veſtræ, ad Sanctum, & venerabilem Eccleſiæ Romanæ Epiſcopum veſtra Sanctitas referre dignetur, ut & ipſe, quod Sanctus Auguſtinus ſtatuere dignatus eſt, deliberare poſſit, utrum & hoc concedendum? hoc eſt, de appellatione (*r*) inferioris gradûs. Si ergo adhuc in dubium venit, & de hoc Capitulo juſtum eſt, ut Beatiſſimæ Sedis Epiſcopus informari debeat, ſi tamen approbatis Canonibus hoc non inveniri poſſit. Aurelius Epiſcopus dixit. Etiam, quæ dudum veſtræ charitati intimavimus, nunc patimini exemplaria ſtatutorum Nicæni Concilii, ſed & quæ hic ſalubriter à noſtris deceſſoribus ſecundùm ejuſdem Concilii formam, vel quæ nunc à nobis ordinata ſunt, recitari, & geſtis inſeri, omne Concilium dixit. Exemplaria fidei, & Statuta Nicænæ Synodi, quæ ad noſtrum Concilium per Beatæ recordationis olim prædeceſſorem tuæ Sanctitatis; qui interfuit *Cæcilianum* Epiſcopum adlata ſunt, ſed & quæ Patres exemplaria ſequentes hic conſtituerunt, vel nunc communi Tractatu ſtatuimus, his geſtis Eccleſiaſticis inſerta manebunt, Itá, ut quemadmodum (*s*) ſuperiùs dictum eſt, venerabilibus viris Antiochenæ, & Alexandrinæ, ſed & Conſtantinopolitanæ Eccleſiarum Epiſcopis ſcribere veſtra beatitudo dignetur, ut examinaria (*t*) veriſſima Concilii Nicæni ſub adſtipulatione literarum ſuarum dirigat, quibus declaratis, ea Capitula, quæ in commonitorio præſens frater, & Coepiſcopus noſter Fauſtinus ſed & Conpresbyteri Philippus & Aſellus ſecum attulerunt, aut ibidem reperta, à nobis firmabuntur, aut ſi non inveniantur, collectâ Synodo de hoc in ſequenti tractabimus. Daniël Notarius Nicæni Concilii profeſſionem fidei, vel ejus Statuta recitavit in Concilio Aphricano.

PRO-

(*n*) *continere* cod. 1. 3. (*o*) *nobis* abeſt à cod. 1. 3. (*p*) *de* abeſt à cod. 1. 3.
(*q*) *Legatus* abeſt à cod. 1. 3. (*r*) *appellationibus* cod. 1. 3.
(*s*) *quemadmodum* abeſt à cod. 1. 3. (*t*) *exemplaria* cod. 1. 3.

PROFESSIO FIDEI NICÆNI CONCILII.

CRedimus in unum Deum, Patrem omnipotentem viſibilium & inviſibilium factorem, & in unum Dominum Jeſum Chriſtum, Filium Dei, natum de Patre unigenitum, hoc eſt de ſubſtantia Patris, Deum de Deo (*u*) lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, natum, non factum, unius ſubſtantiæ cum Patre, quod græci dicunt Homuſion, per quem omnia facta ſunt, ſive quæ in cœlo, ſive, quæ in terra. Qui propter nos homines & propter noſtram ſalutem deſcendit, & incarnatus eſt, homo factus. Paſſus eſt, & reſurrexit tertia die, aſcendit in cœlos, ſedit ad dexteram Patris (*x*) inde venturus eſt judicare vivos & mortuos, & in Spiritum Sanctum. Eos autem, qui dicunt, erat tempus, (*y*) quando non erat, & priuſquam naſceretur non erat, & quia ex nullis extantibus factus eſt, vel ex alia ſubſtantia dicentes mutabilem & convertibilem Filium Dei, hos anathematizat Catholica & Apoſtolica Eccleſia.

Statuta quoque Nicœni Concilii in viginti Capitulis ſimiliter recitata ſunt, in ſuperioribus inveniuntur adſcripta. Deinde quæ in Conciliis Aphricanis promulgata ſunt, actis præſentibus inſerta noſcuntur.

Ut, quæ in Nicæno Concilio ſtatuta ſunt, omnimodo ſerventur

CAP. I.

Aurelius Epiſcopus dixit. Hæc ità apud nos habentur Exemplaria ſtatutorum, quæ tunc Patres noſtri de Concilio Nicœno ſecum detulerunt, cujus formam ſervantes, hæc, quæ ſequuntur conſtituta, firmata in nobis cuſtodiantur.

De Trinitate prædicanda. CAP. II.

Univerſum Concilium dixit. Deo propitio pari profeſſione fides eccleſiaſtica, quæ per nos traditur in hoc cœtu glorioſo, primitus confitenda eſt, tunc demum ordo Eccleſiaſticus ſingulorum, & conſenſu omnium adſtruendus. Ad corroborandas autem Fratrum, & Coepiſcoporum noſtrorum, nuper promotorum mentes, ea proponenda ſunt, quæ à Patribus certa diſpoſitione accepimus. Ut Trinitatis, quam noſtris (*z*) ſenſibus conſecratam retinemus, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti unitatem, quæ nullam noſcitur habere differentiam: ſicuti (*a*) dicimus, ità Dei populos inſtruamus. Item ab univerſis Epiſcopis nuper promotis dictum eſt, plane ſic accepimus, ſic tenemus, ſic docemus fidem Evangelicam cum veſtra doctrina ſequentes,

De Continentia. CAP. III.

Aurelius Epiſcopus dixit. Cum (*b*) in præterito Concilio de continentiæ & caſtitatis moderamine tractaretur, gradus iſti tres: qui conſtitutione quadam caſtitatis per conſecrationes adnexi ſunt. Epiſcopos inquam, Presbyteros & Diaconos, ità placuit, ut condecet Sacros Antiſtites, ac Dei Sacerdotes, nec non & Levitas, vel qui Sacramentis Divinis inſerviunt: continentes eſſe in omnibus, quò poſſint ſimpliciter, quod à Deo poſtulant, impetrare, ut quod Apoſtoli docuerunt, & ipſa ſervavit antiquitas nos quoque cuſtodiamus.

De diverſis ordinibus ab uxoribus abſtinendis.

CAP. IV.

Fauſtinus Epiſcopus Eccleſiæ Potentinæ, Provinciæ Piceni, Legatus Romanæ Eccleſiæ, dixit. Placet, ut Epiſcopi, presbyteri, & Diaconi, vel qui Sacramenta contrectant, pudicitiæ cuſtodes ab uxoribus ſe abſtineant. Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt, placet; ut in omnibus, & ab omnibus pudicitia cuſtodiatur, qui altari inſerviunt.

De avaritia. CAP. V.

Aurelius Epiſcopus dixit. Avaritiæ cupiditatem (*c*) rerum omnium malorum matrem eſſe, nemo qui (*d*) dubitet; proinde inhibenda eſt, nequis alienos fines uſurpet, aut per præmium terminos Patrum Statutos tranſcendat, nec omninò cuiquam Clericorum liceat

de

(*u*) *vero* ſequitur: *Lumen de Lumine, Deum verum de Deo vero* abſunt à cod. 1. 3.
(*x*) *unde* cod 1. 2. (*y*) *tempus* abeſt à 1. & 3. (*z*) *noſtris in ſenſibus* tres codices.
(*a*) *dudicimus* cod. tres. (*b*) *in* abeſt à 3. cod. [*c*] *cupiditas, quam* codices tres.
(*d*) *quis* pro qui.

de qualibet re fœnus accipere. Quamquam novellæ ſuggeſtiones, quæ vel obſcuræ ſunt, vel ſub genere latent, inſpectæ à nobis, formam accipient. Cæterùm de quibus apertiſſimè Divina Scriptura ſanxit, non eſt differenda (*e*) ſententia, ſed potiùs exequenda. Proinde quod in Laicis reprehenditur, id multò magis debet in Clericis prædominari. Univerſum Concilium dixit. Nemo contra Prophetas, nemo contra Evangelia facit ſine periculo.

Ut chriſma à Presbyteris non fiat.

CAP. VI.

Fortunatus Epiſcopus dixit. In præteritis Conciliis Statutum meminimus eſſe, ut chriſma, vel reconciliatio pœnitentium, nec non & puellarum conſecratio à presbyteris non fiant, ſiquis autem emerſerit hoc faciens, quid de eo Statuendum ſit? Aurelius Epiſcopus dixit. Audivit Dignatio veſtra ſuggeſtionem fratris & coepiſcopi noſtri Fortunati, quid ad hæc dictis ab univerſis epiſcopis dictum eſt. Chriſmatis (*f*) confectio, & puellarum conſecratio à presbyteris non fiat, vel reconciliare quenquam in publica miſſa presbytero non licere, hoc omnibus placet.

De his, qui in periculo poſiti reconciliantur.

CAP. VII.

Aurelius Epiſcopus dixit. Siquisquam in periculo fuerit conſtitutus, & ſe reconciliari Divinis altaribus petierit; ſi epiſcopus abſens fuerit, debet utique presbyter conſulere epiſcopum, & ſic periclitantem ejus præcepto reconciliare, quam rem debemus ſalubri Concilio roborare. Ab univerſis epiſcopis dictum eſt, placet, quod Sanctitas veſtra neceſſariò nos inſtruere dignata eſt.

De his, qui in accuſationem majoris natu veniunt, & ut Epiſcopum nulli criminoſo liceat accuſare.

CAP. VIII.

Numidius epiſcopus (*g*) Maſſilitanus dixit. Præterea ſunt quamplurimi non bonæ converſationis: qui exiſtimant majores natu, vel epiſcopos paſſim, vagéque in accuſationem pulſandos, debent tam facilè admitti, nec ne? Aurelius Epiſcopus dixit. Placet igitur charitati veſtræ, ut is, qui aliquibus ſceleribus irretitus eſt, vocem adverſus majorem natu non habeant accuſandi? Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt, ſi criminoſus eſt, non admittatur. Placet.

De his qui merito facinorum ſuorum ab Eccleſiæ congregatione pelluntur.

CAP. IX.

Auguſtinus epiſcopus, Legatus provinciæ Numidiæ dixit. Hoc ſtatuere dignemini, (*h*) ut ſiqui fortè merito facinorum ſuorum ab eccleſia pulſi ſunt, & ſive ab aliquo epiſcopo, vel presbytero fuerint in communionem ſuſcepti, etiam ipſe pari eum eis crimine teneatur obnoxius, refugientibus (*i*) ſui Epiſcopi regulare judicium. Ab univerſis epiſcopis dictum eſt, omnibus placet.

De Presbyteris, qui à propriis corripiuntur Epiſcopis. CAP. X.

Alypius epiſcopus, Legatus provinciæ Numidiæ dixit. Nec illud prætermittendum eſt, ut ſiquis forte presbyter ab epiſcopo ſuo correptus tumore vel ſuperbiâ, inflatus putaverit ſeparatim ſacrificia Deo offerenda, vel aliud erigendum altare contra Eccleſiaſticam fidem, vel diſciplinam crediderit, non exeat impunitus. Valentinus primæ ſedis provinciæ Numidiæ dixit. Neceſſario diſciplinæ Eccleſiaſticæ, & fidei congrua ſunt, quæ frater noſter Alypius proſecutus eſt, proinde quid videatur veſtræ dilectioni, edicite.

Siquis Presbyter contra Epiſcopum ſuum inflatus ſchiſma fecerit, anathema ſit.

CAP. XI.

Ab univerſis epiſcopis dictum eſt. Siquis presbyter à præpoſito ſuo correptus fuerit, debet utique apud vicinos Epiſcopos conqueri, ut ab ipſis ejus cauſa poſſit audiri, ac per ipſos ſuo epiſcopo reconciliari, quod niſi fecerit, ſed ſuperbiâ (quod abſit) inflatus ſecernendum ſe ab epiſcopi ſui communione duxerit, ac ſeparatim cum aliquibus ſcisma (*k*) faciens ſacrificium Deo obtulerit, anathema habeatur (*l*) & locum amittat, ac (*m*) ſi querimoniam juſtam adverſus epiſcopum non habuerit, inquirendum erit.

Siquis

(*e*) *deferenda* cod. 1. & 2. (*f*) *Chriſma* cod. 3.
(*g*) *Maſulitanus* cod. 1. & 2. *Arylitanus* cod. 3. (*h*) *dignamini* cod. 3.
(*i*) *refugientes* 3. cod. (*k*) *ſchiſma* abeſt à 3. cod. (*l*) *habeat* cod. 1. 2.
(*m*) *ac* abeſt à 3. cod.

Siquis Epiſcopus abſque tempore Synodi in crimine detentus fuerit, à XII. Epiſcopis audiatur. CAP. XII.

Felix Epiſcopus dixit. Suggero ſecundùm Statuta veterum Conciliorum, ut ſi quis Epiſcopus (quod non optamus) in reatum aliquem incurrerit, & fuerit ei nimia neceſſitas, non poſſe plurimos congregare: ne in crimine remaneat, à XII. Epiſcopis audiatur, & Presbyter à ſex Epiſcopis cum proprio ſuo Epiſcopo audiatur, & Diaconus à tribus.

Ut non liceat Epiſcopum, niſi à plurimis ordinari, ſed ſi neceſſitas fuerit, vel à tribus ordinetur Epiſcopis.

CAP. XIII.

Aurelius Epiſcopus dixit. Quid ad hæc dicit Sanctitas veſtra? ab univerſis Epiſcopis dictum eſt: A nobis veterum Statuta debere aſſervari, ſicuti & inconſulto Primate cujuslibet Provinciæ tam facilè non præſumant multi congregati Epiſcopi Epiſcopum ordinare: niſi neceſſitas fuerit, tres Epiſcopi, in quocunque loco ſint, ejus præcepto ordinare debebunt Epiſcopum, & ſiquis contra ſuam profeſſionem, vel ſubſcriptionem venerit in aliquo, ipſe ſe honore privabit.

Ut de Tripoli unus Epiſcopus in legationem veniat, & ut Presbyter ibidem à quinque Epiſcopis audiatur.

CAP. XIV.

Item placuit de Tripoli, propter inopiam Provinciæ unus Epiſcopus in Legationem veniat, & ut ibi Presbyter à quinque audiatur Epiſcopis, & Diaconus à tribus, ut ſuperiùs memoratum eſt, proprio Epiſcopo reſidente.

De diverſis ordinibus Eccleſiæ ſervientibus, ut ſi quiſ (n) *cauſam criminis incurrit & abjecerit* (o) *Judicium Eccleſiaſticum, debeat periclitari, & ut Filii Sacerdotum ſpectacula ſæcularia non adeant.* CAP. XV.

Item placuit, ut (*p*) quisquis Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum, ſeu Clericorum, cùm in Eccleſia fuerit crimen inſtitutum, vel civilis cauſa fuerit commota; ſi relicto Eccleſiaſtico judicio, publicis judiciis purgari voluerit, etiam ſi pro ipſo fuerit prolata ſententia, locum ſuum amittat. Et hoc in criminali (*q*) actione: in civili verò perdat, quod evincit, ſi locum ſuum obtinere maluerit. Hoc etiam placuit, ut à quibuscunque Judicibus Eccleſiaſticis ad alios judices Eccleſiaſticos, ubi eſt major auctoritas, fuerit provocatum, non eis obſit, quorum fuerit ſoluta ſententia, ſi convinci non potuerint vel inimico animo judicâſſe, vel aliqua cupiditate aut gratia depravati. Sanè ſi ex conſenſu partium electi fuerint judices, etiam à pauciori numero, quàm conſtitutum eſt, non liceat provocari: & ut filii Sacerdotum ſpectacula ſæcularia non exhibeant, ſed nec expectent, licèt hoc ſemper Chriſtianis omnibus indictum ſit, & ubi blaſphemiæ ſunt, non accedant.

Ut nullus Epiſcopus, Presbyter, & Diaconus conductor exiſtat, & ut Lectores uxores accipiant, & Clerici abſtineant ab uſuris, & quo tempore vel ipſi, vel virgines conſecrentur? CAP. XVI.

Item placuit, ut Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi non ſint conductores, aut procuratores, neque ullo turpi negotio, & inhoneſto victum quærant, quia reſpicere debent, ſcriptum eſſe, *nullus militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus.* Item (*r*) placuit, ut Lectores, cùm ad annos pubertatis pervenerint, cogantur aut uxores ducere, aut continentiam profiteri. Item placuit, ut Clericus, ſi commodaverit pecuniam, accipiat, ſi ſpeciem, eandem ſpeciem, quantum dederit, accipiat, & ut ante XXV. annos ætatis nec Diaconi ordinentur, nec Virgines conſecrentur (*s*) & ut Lectores populum non ſalutent.

Ut unaquæque Provincia propter longinquitatem primatem habeant proprium.

CAP. XVII.

Placuit, ut Mauritania Sitifenſis, ùt poſtulavit, Primatem Provinciæ Numidiæ, ex cujus cœtu ſeparatur, ut ſuum habeat Primatem: quem conſentientibus omnibus Primatibus Provinciarum Aphricanarum, vel omnibus Epiſcopis, propter longinquitatem habere permiſſa eſt.

(*n*) *in* cod. 3. (*o*) *abnuerit* 3. cod. (*p*) *ut* abeſt à 3. (*q*) *actione* abeſt à 3.
(*r*) *idem* abeſt à 3. (*s*) *nec virgines conſacrentur* abeſt à 3.

Siquis Clericus ordinatur, moneri debet conſtituta ſervare, & ut corporibus mortuorum Euchariſtia non detur, nec Baptiſma, & ut per ſingulos annos per omnes Provincias ad Concilium Metropolitani conveniatur.

CAP. XVIII.

Item placuit, ut ordinatis Epiſcopis, vel Clericis priùs ab ordinatoribus ſuis placita Conciliorum auribus eorum inculcentur: ne ſe aliquid contra ſtatuta Concilii feciſſe pœniteant. Item placuit, ut corporibus defunctorum Euchariſtia non detur, ſcriptum eſt enim *accipite, & edite*; cadavera autem nec accipere poſſunt, nec edere: & nec jam mortuos homines Baptizari faciat Presbyterorum ignavia, pro qua re confirmandum eſt in hac Sancta Synodo, ut ſecundùm Nicæna Statuta propter cauſas Eccleſiaſticas, quæ ad perniciem plebium ſæpe veteraſcunt, ſingulis quibusque annis Concilium convocetur, ad quod omnes Provinciæ, quæ primas ſedes habent, de Conciliis ſuis binos, aut quantos delegerint, Epiſcopos (*t*) legatos mittant ut in congregato conventu plena poſſit eſſe auctoritas.

Ut ſiquis Epiſcopus accuſatur, ad Primatem ipſius Provinciæ cauſa deferatur.

CAP. XIX.

Aurelius Epiſcopus dixit. Quiſquis Epiſcoporum accuſatur, ad Primatem (*u*) Provinciæ ipſius cauſam deferat accuſator: nec à communione ſuſpendatur, cui crimen intenditur, niſi ad cauſam ſuam dicendam Electorum Judicium die ſtatuta literis evocatus minimè occurrerit, hoc eſt infra ſpatium menſis, ex ea die, quâ eum literas accepiſſe conſtiterit. Quod ſi aliquis veras neceſſitatis cauſas probaverit, quibus eum occurrere non potuiſſe manifeſtum ſit, cauſæ (*x*) dicendæ intra alterum menſem integram habeat facultatem: veruntamen diu poſt menſem ſecundum non communicet, donec purgetur. Si autem ad Concilium univerſale infra anni ſpatium occurrere noluerit, ut vel ibi cauſa ejus terminetur, ipſe in ſe damnationis ſententiam dixiſſe judicetur: tempore ſane, quo non communicat, nec in ſua Eccleſia, vel Parochia communicet. Accuſator autem ejus, ſi nunquam diebus cauſæ dicendæ defuerit, à communione non removeatur, ſi verò aliquando defuerit ſubtrahens ſe, reſtituto in communione Epiſcopo, ipſe removeatur à communione accuſator: ità tamen, ut nec ipſi adimatur facultas cauſæ peragendæ. Si ſe ad diem occurrere non noluiſſe, ſed non potuiſſe probaverit, placuit illud ſanè, ut cùm agere cœperit in Epiſcoporum Judiciis, ſi fuerit accuſatoris perſona culpabilis, ad arguendum non admittatur, niſi proprias cauſas, non tamen Eccleſiaſticas aſſerere voluerit.

De Presbyteris, vel Clericis accuſatis.

CAP. XX.

Si autem Presbyteri, vel Diaconi accuſati, adjuncto ſibi ex vicinis locis cum proprio (*y*) Epiſcopo legitimo numero collegarum, quos ab eodem accuſati petierint, (*z*) id eſt, una ſecum in Presbyteri nomine ſex: in Diaconi tres, ipſorum cauſam diſcutiant, eàdem dierum, & dilationum, & à communione remotionum, & diſcuſſione perſonarum inter accuſatores, & eos qui accuſantur, forma ſervatâ. Reliquorum autem Clericorum cauſas etiam ſolus Epiſcopus loci agnoſcat, & (*a*) definiat.

Ut Filii Clericorum in Matrimonio non jungantur Hæreticis. CAP. XXI.

Iterum placuit, ut Filii Clericorum gentilibus vel Hæreticis, vel ſchiſmaticis (*b*) matrimonio non jungantur.

Ut Epiſcopi vel Clerici in eos, qui non ſunt Catholici, nihil conferant.

CAP. XXII.

Et ut in eos, qui Catholici Chriſtiani non ſunt, etiamſi conſanguinei fuerint, per donationes rerum ſuarum Epiſcopi, vel Clerici nihil conferant.

Ut Epiſcopi trans mare non proficiſcantur.

CAP. XXIII.

Item ut Epiſcopi trans mare non proficiſcantur, niſi conſulto primæ ſedis Epiſcopo ſuæ cujusque Provinciæ: ut ab eo præcipuè poſſint ſumere formatam vel commendationem.

Ut

[*t*] *delegatos* cod. 3. [*u*] *primates* cod. 3. [*x*] *cauſa ſua* cod. 3.
[*y*] *proprius Epiſcopus* codices tres. [*z*] *petierunt* 1. & 2. cod. [*a*] *finiat* tres codices.
(*b*) *ſchiſmaticis* abeſt à tribus cod.

Ut præter Scripturas Catholicas nihil in Eccleſia legatur. CAP. XXIV.

Item placuit,(*c*) ut præter Scripturas (*d*) Catholicas nihil in Eccleſia legatur ſub nomine Divinarum Scripturarum. Sunt autem Canonicæ Scripturæ, id eſt, Geneſis, Exodus, Leviticus, Numeri Deuteronomium, Jeſu Nave, Judicum, Ruth, Regum libri IV, Paralipomenon libri II, Job, Pſalterium, Salomonis libri V, liber(*e*) XII Prophetarum, Heſaias, Hieremias, Ezechiël, Daniel, Tobias, Judith, Eſther, Esdræ libri II, Maccabæorum libri II, Novi Teſtamenti Evangeliorum libri IV, Actuum Apoſtolorum liber I, Epiſtolæ Pauli XIV, Petri Apoſtoli Epiſtolæ II, Joannis Apoſtoli III, Jacobi Apoſtoli liber I, Judæ Apoſtoli liber I, Apocalypſis Joannis Apoſtoli liber I. Hoc etiam fratri, & conſacerdoti noſtro Bonifacio vel aliis earum partium Epiſcopis pro confirmando iſto canone innoteſcat, quia in Patribus iſta accepimus in Eccleſia legenda.

De Epiſcopis, vel ſequentibus ordinibus, qui Sacroſancta Myſteria contrectant, placuit ab uxoribus contineri.

CAP. XXV.

Aurelius Epiſcopus dixit. Addimus fratres chariſſimi præterea, cùm de quorundam Clericorum, quamvis Lectorum, erga uxores proprias incontinentia referretur, placuit, quod & in diverſis Conciliis firmatum eſt, ut (*f*) Subdiaconi, qui Sacra Myſteria contrectant, & Diaconi, & Presbyteri, ſed & Episcopi ſecundùm priora ſtatuta etiam ab uxoribus ſe contineant: ut tanquam non habentes videantur eſſe; quod niſi fecerint, ab Eccleſiaſtico removeantur officio. Cæteros autem Clericos ad hoc non cogi, niſi maturiori ætate. Ab univerſo Concilio dictum eſt, quæ veſtra Sanctitas eſt juſtè moderata, & ſancta, & Deo placita ſunt, confirmamus.

Ut res Eccleſiæ nemo diſtrahat.

CAP. XXVI.

Item placuit, ut rem Eccleſiæ nemo vendat, quod ſi redditus non habet, & aliqua nimia neceſſitas cogit, hoc(*g*) inſinuandum eſſe Primati Provinciæ ipſius: ut cum ſtatuto numero Epiſcoporum, utrum faciendum ſit, arbitretur. Quod ſi tanta urget neceſſitas Eccefiæ, ut non poſſit ante conſulere, ſaltem vicinos teſtes convocet Epiſcopos, curans ad Concilium omnes referre ſuæ Eccleſiæ neceſſitates, quod ſi non fecerit, reus Deo & Concilio venditor honore amiſſo teneatur.

Presbyteri & Diaconi in graviore culpa convicti, manûs impoſitionem tanquam laici, nequaquam ſuſcipiant.

CAP. XXVII.

Item confirmatum eſt, ut ſiquando presbyteri vel Diaconi in aliqua graviore culpa convicti fuerint, quâ eos à Miniſterio neceſſe ſit removeri, non eis manus, tanquam pœnitentibus, vel tanquam fidelibus Laicis, imponatur: neque permittendum, ut rebaptizati ad Clericatûs gradum promoveantur.

Presbyteri, Diaconi, vel Clerici, qui cauſa ſua ad transmarina putaverint appellandum, in communionem minimè ſuſcipiantur.

CAP. XXVIII.

Item placuit, ut presbyteri, Diaconi, vel cæteri inferiores Clerici, in cauſis, quas habuerint, ſi de judiciis Epiſcoporum ſuorum queſti fuerint, vicini Epiſcopi eos cum conſenſu ſui Epiſcopi audiant, & inter eos definiant, adhibiti ab eis Epiſcopi: quod ſi & ab eis provocandum putaverint, non provocent ad Transmarina Judicia, ſed ad Primates ſuarum provinciarum, ſicut & de Epiſcopis ſæpe conſtitutum eſt. Ad Transmarina autem qui putaverit appellandum, à nullo intra Aphricam ad communionem ſuſcipiatur.

Siquis excommunicatus ante audientiam communicare præſumpſerit, ipſe in ſe damnationem protulit.

CAP. XXIX.

Item placuit univerſo Concilio, ut, qui excommunicatus fuerit pro ſuo neglectu, ſive Epiſcopus, ſive quilibet Clericus, & tempore excommunicationis ſuæ ante audientiam communionem præſumpſerit: ipſe in ſe damnationis judicetur protuliſſe ſententiam.

De accuſato, vel accuſatore. CAP. XXX.

Item placuit, ut accuſatus vel accuſator in eo loco, unde eſt ille, qui accuſatur,

(*c*) *placuit* abeſt à tribus codd. (*d*) *Canonicas* omnes tres, non *Catholicas*.
(*e*) *libri*. cod. 3. (*f*) *ut* abeſt à tribus. (*g*) *hanc* cod. tres.

cuſatur, ſi metuit aliquam vim temerariæ multitudinis, locum ſibi eligat proximum, quò non ſit difficile teſtes perducere: ubi cauſa finiatur.

Siqui Clerici ab Epiſcopis ſuis promoti contempſerint, nec illic maneant, unde recedere noluerunt. CAP. XXXI.

Item placuit, ut quicunque Clerici, vel Diaconi pro neceſſitatibus Eccleſiarum non obtemperaverint Epiſcopis ſuis, volentibus eos ad honorem ampliorem in ſua Eccleſia promovere; nec illic miniſtrent in gradu ſuo, unde recedere noluerunt.

Siquis Clericorum pauper promotus in ordine, poſtea habuerit aliquid, Eccleſiæ poteſtati ſubjaceat. CAP. XXXII.

Item placuit, ut Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, vel quicunque Clerici, qui nihil habentes ordinantur, & tempore Epiſcopatûs vel Clericatûs ſui agros, vel quæcunque prædia nomine ſuo comparant, tanquam rerum Dominicarum invaſionis crimine teneantur: niſi admoniti in Eccleſiam eadem ipſa contulerint. Si autem ipſis propriè aliquid liberalitate alicujus, vel ſucceſſione cognationis obvenerit, faciant inde, quod eorum propoſito congruit. Quod ſi à ſuo propoſito retrorſum exorbitaverint, honore Eccleſiaſtico indigni, tanquam reprobi, judicentur.

Ut Presbyteri rem Eccleſiæ, in qua ſunt conſtituti non vendant, & nulli Epiſcopo liceat rem tituli matricis Eccleſiæ uſurpare. CAP. XXXIII.

Item placuit, ut Presbyteri non vendant rem Eccleſiæ, ubi ſunt conſtituti, neſcientibus Epiſcopis ſuis, quomodo & Epiſcopis non liceat vendere prædia Eccleſiæ, ignorante Concilio, vel Presbyteris ſuis. Non habente ergo neceſſitatem (*b*) nec Epiſcopo liceat matricis Eccleſiæ, nec (*i*) Presbytero rem tituli ſui uſurpare.

EXPLICIUNT CANONES CARTHAGINENSIS CONCILII.

(*b*) *neceſſitate* cod. 1. 2. (*i*) *Presbytero* abeſt à tribus.

TITULI (*) CANONUM DIVERSORUM CONCILIORUM APHRICANÆ PROVINCIÆ. (**)

NUMERO CV.

1. *Quod nihil de Hipponenſi Concilio ſit emendandum.*
2. *Ut Epiſcopi vel Clerici non facilè filios ſuos emancipent.*
3. *Ut Epiſcopi vel Clerici non ordinentur, niſi omnes ſuos fecerint Chriſtianos.*
4. *Quod præter panem & merum mixtum aquâ, nihil in Sacramentis offerri debeat.*
5. *Ut Clerici, vel continentes ad virgines, viduáſque non accedant.*
6. *Ut Princeps Sacerdotum non appelletur Epiſcopus.*
7. *Ut Clerici tabernas, niſi in peregrinis, non ingrediantur.*
8. *Ut à jejunis Deo Sacrificia peragantur.*
9. *Ut in Eccleſiis convivia minimè celebrentur.*
10. *De Pœnitentibus.*
11. *De Virginibus.*
12. *De ægrotantibus, qui pro ſe reſpondere non poſſunt.*
13. *De Paſſionibus Martyrum.*
14. *De Parvulis, qui apud Donatiſtas baptizati ſunt.*
15. *De rebaptizationibus, reordinationibus, vel tranſlationibus Epiſcoporum.*
16. *Quod Epiſcopi ordinare Epiſcopum debeant.*
17. *Quot addi debeant Epiſcopi numero ordinatorum, ſi de ordinando Epiſcopo fuerit contradictum.*
18. *De Eccleſia Carthaginis dies Paſcha nuncietur.*
19. *De viſitandis Provinciis.*

20. *Ut*

(*) *Incipiunt Canones* omnes tres codd. (**) *Numidia* codd. 3.

Vetiſſimus eſt hic Titulus. Non enim unius loci, aut anni, ſed plurium Africæ Conciliorum Canones diverſis annis conditi, ab anonymo inepto Rapſodo in hanc maſſam ſunt conferti, imò acta de Appellationibus ſub Zoſimo, Bonifacio, Cæleſtino, in unum Concilium ſub 105 numeris redegit. *Perronius* Cardinalis *apud Schelestrate Diſſert. de Eccl. Africana pag.* 265. 266.

20. *Ut Diœceſes, niſi ex conſenſu Epiſcopi proprii Epiſcopum non accipiant.*
21. *Ut alienus Clericus minimè ſuſcipiatur ab alio.*
22. *Ut Carthaginenſi Epiſcopo, unde voluerit, Clericum liceat ordinare.*
23. *Ut Epiſcopi, qui in Diœceſibus fuerint ordinati, Diœceſim ſibi nullam vendicent.*
24. *Ut parvuli apud Donatiſtas baptizati, in Catholica Clerici ordinentur.*
25. *De reliquiis idolorum, vel templis ab Imperatoribus abolendis.*
26. *Ut Clerici de Judicii ſui cognitione non cogantur in publico dicere teſtimonium.*
27. *De Paganorum conviviis auferendis.*
28. *De ſpectaculis, ut die Dominico, vel cæteris Sanctorum feſtivitatibus minimè celebrentur.*
29. *De Clericis damnatis.*
30. *De hiſtrionibus Chriſtianis factis.*
31. *De manu miſſionibus, ut in Eccleſia celebrentur ab Imperatore poſcendum.*
32. *De Equitio damnato Epiſcopo.*
33. *Ut cum Donatiſtis leviùs agatur.*
34. *De literis mittendis judicibus, ut ea, quæ inter Donatiſtas, & Maximianiſtas facta ſunt, innoteſcant.*
35. *Ut Clerici Donatiſtarum in Eccleſia Catholica ſuſcipiantur in Clero.*
36. *Ut Legatio ad Donatiſtas componendæ pacis gratiâ dirigatur.*
37. *Qui Clerici ab uxoribus debeant abſtinere?*
38. *De bis, qui plebes proprias derelinquunt.*
39. *De infantibus baptizandis, quoties dubitatur, utrum fuerint baptizati.*
40. *Diem Paſchæ, diem Concilii nunciandum.*
41. *Ne interventor Epiſcopus cathedram, ubi interventor eſt, ſedeat.*
42. *De Defenſionibus Eccleſiarum ab Imperatore poſcendis.*
43. *De Epiſcopis, qui ad Concilia non occurrunt.*
44. *De Creſconio.*
45. *De Eccleſia Hipponenſium Diarrhytorum.*
46. *De Clericis, qui intra annum cauſam ſuam agere non procurârint.*
47. *Ut de alieno monaſterio receptos, nec præpoſitos monaſterii, nec Clericos liceat ordinare.*
48. *De Epiſcopis, qui hæreticos, vel paganos hæredes inſtituunt.*
49. *De Manumiſſionibus.*
50. *De falſis memoriis Martyrum.*
51. *De Idolorum reliquiis extirpandis.*
52. *Ut ab Epiſcopo Carthaginenſi, cùm opus fuerit, omnium Epiſcoporum nomine dictentur, & ſubſcribantur Epiſtolæ.*
53. *De Epiſcoporum ordine, ut qui poſteriùs ordinati ſunt, prioribus ſe non audeant anteferre.*
54. *De QuodvultDeus Epiſcopo.*
55. *De Maximiano Epiſcopo.*
56. *Ut Epiſcopi, qui ordinantur, ab Ordinatoribus ſuis Epiſtolas accipiant, quæ diem & conſulem præferant.*
57. *De bis, qui vel ſemel in Eccleſia legerint, ab aliis non poſſe promoveri.*
58. *De conveniendis Donatiſtis.*
59. *Forma Conventionis Donatiſtarum.*
60. *Quale Commonitorium acceperunt Legati contra Donatiſtas.*
61. *Brevis cauſarum.*
62. *Concilium univerſale non niſi neceſſitate faciendum.*
63. *Ut ab electis Judicibus provocare non liceat.*
64. *Ut ab Imperatoribus poſtuletur Advocatorum Defenſio pro cauſis Eccleſiæ.*
65. *De plebibus, quæ nunquam Epiſcopos habuerunt.*
66. *De plebibus, vel Diœceſibus ex Donatiſtarum pravitate converſis.*
67. *De Suggeſtione Maurentii Epiſcopi.*
68. *De pacificandis Eccleſiis, Romana, & Alexandrina.*
69. *De bis, qui uxores, aut quæ viros dimittunt, ut ſic maneant.*
70. *De precibus ad altare dicendis.*
71. *De bis, qui publicorum Judiciorum cognitionem ab Imperatore propoſcerint.*
72. *De bis, qui, cum in Aphricâ non communicant, voluerint trans mare ſubripere.*
73. *Ut pergentes ad comitatum cauſam ſuam vel Carthaginenſi, vel Romano Pontifici inſinuare procurent.*
74. *Concilium de cogitatione Epiſcopi.*
75. *Concilium contra Hæreſim Pelagii & Cæleſtini.*
76. *Quod Adam non ſit factus à Deo mortalis.*
77. *Quod parvuli in peccatorum remiſſionem baptizentur.*
78. *Quod gratia Dei non ſolùm remiſſionem tribuit peccatorum, ſed etiam præſtat adjutorium, ne peccetur.*
79. *Quod gratia Chriſti non ſolùm ſcientiam tribuit quod agamus, ſed etiam dilectionem nobis inſpirat, ut quod ſcimus, implere valeamus.*
80. *Quod ſine Dei gratia nihil boni poſſumus implere.*
81. *Quod non ſolùm humilis, ſed & verax Sanctorum vox iſta eſt, ſi diximus, quia pecca-*

peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus. (*)

82. *Quod in oratione Dominica Sancti pro ſe dicant: dimitte nobis debita noſtra.*

83. *Quod veraciter à Sanctis dicatur: Dimitte nobis debita noſtra.*

84. *De plebibus converſis à Donatiſtis.*

85. *De Diœceſibus, qualiter eas dividant inter ſe Epiſcopi tam Catholici, quàm qui ex Donati parte converſi ſunt.*

86. *Ut ſiquam Diœceſim Epiſcopus ab Hæreſi liberans triennio poſſederit, nullus eam repetat.*

87. *De his, qui in plebes, quas ad ſe putant pertinere, inconventis his, à quibus tenentur, irruerint.*

88. *De his, qui plebes ad ſe pertinentes negligunt.*

89. *Quod Electorum Judicum ſententia ſperni non debeat.*

90. *Ut ſi Epiſcopus negligat ſuam Diœceſim, communione privetur.*

91. *De Epiſcopis, qui Donatiſtas communicaſſe ſibi mentiti fuerint.*

92. *De Presbyteris & Clericis, ut non appellent, niſi ad Aphricana Concilia.*

93. *De Virginibus, etiam minoribus velandis.*

94. *Ne diutiùs Epiſcopi teneantur in Concilio, ternos ex ſe ſingularum Provinciarum Judices eligant.*

95. *Quod excommunicati ad accuſationem admitti non debeant.*

96. *Quod ſervi, & liberti, omnéſque infames perſonæ non debeant accuſare.*

97. *Ut qui unum crimen non probaverit, ad alterum admitti non debeat.*

98. *Qui ad Teſtimonium admittendi ſint?*

99. *De Epiſcopo, qui excommunicat eum, qui ſibi ſoli crimen dicit eſſe confeſſum.*

100. *Ut non temere quenquam communione privet Epiſcopus.*

101. *Epiſtola totius Concilii Aphricani ad Bonifacium urbis Romæ Epiſcopum.*

102. *Epiſtola Cyrilli Alexandrini Epiſcopi ad Concilium Aphricanæ Provinciæ.*

103. *Epiſtola Attici Epiſcopi Conſtantinopolitani ad memoratum Concilium.*

104. *Symbolum fidei Nicæni Concilii.*

105. *Epiſtola totius Concilii Aphricani ad Papam Cæleſtinum, urbis Romæ Epiſcopum.*

[*] I. Joannis I.

INCIPIUNT CANONES CONCILIORUM
DIVERSORUM APHRICANÆ PROVINCIÆ.
NUMERO CV.

Recitata ſunt etiam in iſta Synodo diverſa Concilia univerſæ provinciæ Aphricæ, tranſactis temporibus Aurelii Carthaginenſis Epiſcopi celebrata. Glorioſiſſimo Imperatore Theodoſio Auguſto III. (*a*) & Abundantio Clariſſimo Viro, Conſulibus, VIII, Idus Octobris, Hippone regio, in Secretario Baſilicæ pacis. (*b*) Geſta hujus Concilii ideo deſcripta non ſunt, quia ea, quæ ibi ſtatuta ſunt, in ſuperioribus probantur inſerta.

De Concilio Carthaginenſi, ubi Legati Epiſcopi proconſulares ad Concilium Adrumetinum deſtinantur.

Glorioſiſſimis Imperatoribus, Arcadio III, & Honorio II, Augg. Conſſ. VI. Kal. Juliarum, Carthagine. In hoc Concilio Legati (*c*) directi ſunt Epiſcopi, proconſulares ad Concilium Adrumetinum.

De Concilio Carthaginenſi, ubi multa ſunt conſtituta.

Cæſario, & Attico VV. CC. (*d*) Conſſ. Quinto Kal. Septembris Carthagine in Secretario Baſilicæ reſtitutæ, cùm Aurelius Epiſcopus unà cum Epiſcopis conſediſſet, adſtantibus etiam Diaconibus, advenientibus quoque Victore ſene Puppianenſe, Tuto Migirpenſe, Evangelio Aſſuritano.

Allocutio ad Epiſcopos Aurelii Carthaginenſis Epiſcopi.

Aurelius Epiſcopus dixit. Poſt diem præſtitu-

(*a*) Anous Chriſti CCCXCIII. habuit Coſſ. Theodoſium Aug. III. & Abundantium V. C. quo Concilium Hipponenſe celebratum fuit, in quo Divus Auguſtinus de Fide & Symbolo Apoſtolorum diſputavit. *Schelestr. Diſſert. de Eccleſ. Africana pag.* 171.

(*b*) *& cætera geſta* tres codices. [*c*] *delecti* tres cod.

[*d*] Eſt hic annus Chriſti 397. & Exordium Concilii Carthaginenſis Tertii, in qoo quinquaginta Canones editos fuiſſe docet *Schelestratus Diſſert. III. de Eccleſ. Africana C. VII.*

præſtitutam Concilii conſedimus, ùt recordamini fratres Beatiſſimi, & arbitrabamur (*e*) omnium provinciarum per (*f*) Aphricam Legationes conveniſſe ad diem, ùt dixi, præſtitutam noſtri Tractatus, ſed cum Sacerdotum noſtrorum Epiſtola Byzacenorum fuiſſet recitata, vel quid mecum iidem, qui tempus, & diem Concilii prævenerant, tractâſſent, veſtræ charitati legeretur, lecta eſt etiam à fratribus Honorato, & Urbano; qui nobiſcum hodie Concilio (*g*) participantur: Legatio Sitifenſis provinciæ deſtinata. Frater etiam Reginus Eccleſiæ Vegei Selitanæ literas ad parvitatem meam datas Creſcentiani primæ Sedis, ut ipſe inſinuat, Numidiarum, & Aurelii Coepiſcoporum noſtrorum, in quibus ſcriptis veſtra mecum charitas recognoſcit promiſiſſe eoſdem, quod aut ipſi dignarentur venire, aut ad hoc Concilium fuiſſent ex more deſtinaturi Legatos. Sed hoc, quia minimè factum videtur, diu ſe detineri de longinquo venientes Legati Mauritaniæ Sitifenſis non poſſe teſtantur, & ideo fratres, ſi veſtræ charitati videtur, literæ fratrum noſtrorum Byzacenorum, ſed & breviarium, quod eidem epiſtolæ adjunxerunt, ad hunc cœtum conrogatum legantur, ut ſiqua forte illic movere charitatis veſtræ animum poſſunt, in eodem breviario, quæ diligentius fuerint animadverſa, in melius reformentur. Hoc enim frater, & coepiſcopus noſter primæ Sedis, vir perſpectus, merito ſuæ gravitatis, atque prudentiæ, Mizanius (*h*) ſcribens ad meam parvitatem poſtulavit. Si ergo placet, quæ tractata ſunt, legantur, & ſingula à veſtra charitate conſiderentur.

(*) *In hoc Concilio ſtatutum eſt, ut Epiſcopi ſine formata non navigent.*

Cæſario, & Attico VV. CC. Conſſ. Sexto Kal. Julias Carthagine, placuit, ut nullus Epiſcoporum naviget, ſine formata Primatis. Geſta in authenticis, qui quæret, inveniet.

De Concilio iſto Legati ad Imperatores infra Scripti diriguntur Epiſcopi.

Poſt Conſulatum Glorioſiſſimi Imperatoris Honorii (*i*) Auguſti IV. & Eutychiani V. C. Quinto Kal. Majas. Carthagine, in Secretario Baſilicæ Reſtitutæ. In hoc Concilio Legationem ſuſceperunt Epigonius, & Vincentius Epiſcopi, ut pro confugientibus ad Eccleſiam, quocunque reatu involutis legem de Glorioſiſſimis Principibus mereantur, nequis eos audeat abſtrahere.

(k) *In hoc Concilio Legatio deſtinatur ad Romanum & Mediolanenſem Epiſcopos de parvulis, qui apud hæreticos baptizati ſunt, & ad Imperatorem de idolorum reliquiis auferendis, & de aliis rebus quamplurimis.*

Poſt conſulatum. Fl. Stiliconis (*l*) V. C. XIV. (*m*) Kal. Julias. Carthagine (*n*) in Secretario Baſilicæ Reſtitutæ. Cum Aurelius Epiſcopus unà cum Epiſcopis ſuis conſediſſet, adſtantibus Diaconibus, Aurelius epiſcopus dixit. Eccleſiarum Dei per Aphricam conſtitutarum neceſſitates mecum optimè novit charitas veſtra, Sanctiſſimi Fratres, & quoniam præſtitit Dominus, ut ex aliqua parte Sancti Cœtûs veſtri eſſet congregata præſentia, videtur mihi, ut has eaſdem neceſſitates, quas pro ſollicitudine noſtra indagare potuimus, in medium proferamus, quas cum approbaverit veſtra Sinceritas, ſit conſequens, eligendum eſſe unum à noſtro numero conſacerdotem, qui auxiliante Domino, & orationibus veſtris, & has ipſas neceſſitates ſuſcipere poſſit, & gnaviter peragendas implere, perrecturus ad tranſmarinas Italiæ partes, ut tam Sanctis Fratribus &

[*e*] *arbitrabantur* cod. 1, 2. (*f*) *pro Aphrica* cod. 1, 2. (*g*) *Concilium* cod. 3.

(*h*) *Mizonius* cod. 3.

(*) Hoc caput in aliis codicibus inſertum eſt poſt canonem XXVI. uti & in noſtris tribus codicibus, & non in principio, uti codices Wendelſtini habebant.

(*i*) Annus Chriſti 399. eſt annus poſt conſulatum Honorii IV. & Eutychiani Viri C. qui anno 398. coſſ. erant. Celebratum tunc fuit Concilium Carthaginenſe quartum & canones 104. editi, ùt ajunt.

(*k*) Idem hoc Caput eſt inſertum poſt Cap. XXIII. infra; adeòque tria Capita codices Moguntini præpoſuerunt, quæ codices MSS. Colonienſes poſt Cap. XXIII. rejiciunt.

(*l*) Flavius Stilico fuit Coſ. I. anno 400. ergo 401 eſt annus poſt conſulatum.

(*m*) XVII. habent noſtri tres codices.

(*n*) Acta Concilii Carthaginenſis poſt Stiliconem, hoc eſt, anno 401. ſunt deperdita, vel aliis Conciliis immixta. *Schelestrat. loco citat.*

& conſacerdotibus noſtris, Venerabili Sancto Fratri Anaſtaſio, Sedis Apoſtolicæ Epiſcopo, quàm etiam Sancto Fratri Venerio Sacerdoti Mediolanenſis Eccleſiæ, neceſſitatem ipſam, ac dolorem, atque inopiam noſtram valeat intimare. Ex his enim ſedibus hoc fuerat prohibitum, quod noverint, communi periculo providendum, maximè quia tanta indigentia Clericorum eſt, multæque Eccleſiæ ità deſertæ ſunt, ut ne unum quidem Diaconum, vel in literarum (o) habere reperiantur. Nam de cæteris ſuperioribus gradibus, & officiis tacendum arbitror, quia, ùt dixi, ſi Miniſterium Diaconi facile non invenitur, multò magis ſuperiorum honorum invenire non (p) poſſe certiſſimum eſt, & quotidie (q) nos planctus diverſarum pene emortuarum plebium jam non ſuſtinemus: quibus niſi fuerit aliquando ſubventum, gravis nobis (r) & inexcuſabilis innumerabilium animarum pereuntium cauſa apud Deum manſura eſt.

Quod nihil de Hipponenſi Concilio ſit emendandum. CAP. I.

Epigonius Epiſcopus dixit. In hoc breviario, quod decerptum eſt de Concilio Hipponenſi, nihil arbitramur eſſe emendandum, vel aſſuendum; niſi id (s) dies Sanctæ Paſchæ tempore Concilii innoteſcat.

Ut Epiſcopi vel Clerici non facilè filios ſuos emancipent. CAP. II.

Ut Epiſcopi vel Clerici filios ſuos à ſua poteſtate per emancipationem exire non ſinant: niſi de moribus eorum fuerint, & de ætate ſecuri, ut poſſint ad eos jam propria pertinere peccata.

Ut Epiſcopi vel Clerici non ordinentur, niſi omnes ſuos fecerint Chriſtianos.

CAP. III.

Ut Epiſcopi, & Presbyteri & Diaconi non ordinentur priusquam omnes, qui ſunt in domo eorum, Chriſtianos Catholicos fecerint.

Quod præter panem, & merum mixtum aqua nihil in Sacramentis offerri debeat.

CAP. IV.

Ut in Sacramentis corporis & ſanguinis Domini nihil amplius offeratur, quàm (t) quod ipſe Dominus tradidit, hoc eſt, panis, & vinum aqua mixtum: primitiæ verò, ſeu mel & lac, quod uno die ſolenniſſimo in infantium myſterio ſolet offerri, quamvis in altari offerantur, ſuam tamen habeant propriam Benedictionem, ut à Sacramento Dominici corporis & ſanguinis diſtioguantur, nec amplius in primitiis offeratur, quàm de uvis & frumentis.

Ut Clerici, vel continentes ad virgines vel viduas non accedant.

CAP. V.

Clerici, vel continentes ad viduas vel virgines, niſi ex juſſu vel permiſſu Epiſcoporum, aut Presbyterorum non accedant, & hoc non ſoli faciant, ſed cum Conclericis (u) vel cum (x) quibus Epiſcopus, aut Presbyter juſſerit, nec ipſi Epiſcopi & Presbyteri ſoli habeant acceſſum ad hujuſmodi fœminas: ſed ubi aut Clerici præſentes ſunt, aut graves aliqui Chriſtiani.

Ut Princeps Sacerdotum non appelletur Epiſcopus. CAP. VI.

Ut primæ ſedis Epiſcopus non appelletur Princeps Sacerdotum, aut ſummus Sacerdos, aut aliquid hujuſmodi, ſed tantùm primæ Sedis Epiſcopus.

Ut Clerici tabernas, niſi in peregrinis, non ingrediantur. CAP. VII.

Ut Clerici edendi vel bibendi cauſâ tabernas non ingrediantur; niſi peregrinationis neceſſitate.

Ut à jejunis Deo Sacrificia celebrentur.

CAP. VIII.

Ut Sacramenta Altaris non niſi à Jejunis hominibus celebrentur, excepto uno die anniverſario quo cœna Domini celebratur, nam ſi aliquorum promeridiano tempore defunctorum, ſive Epiſcoporum, ſive cæterorum commendatio facienda eſt, ſolis orationibus fiat: ſi illi, qui faciunt, jam pranſi inveniuntur.

Ut in Eccleſiis convivia minimè celebrentur.

CAP. IX.

Ut nulli Epiſcopi, vel Clerici in Eccleſia (y) conveniantur, niſi fortè tranſeuntes

(o) *in literatum*. cod. 1. 2. (p) *non* abeſt à tribus. (q) *quotidianos* cod. 1. 2. 3.
[r] *nos* codices tres. [s] *ut* cod. 3. (t) *quàm* abeſt à 3. (u) *Clericis* cod. 1. 2.
[x] *cum his cum* cod. 3. [y] *conviventur* cod. 3.

ſeuntes hoſpitiorum neceſſitate illic reficiant; populi etiam ab hujuſmodi conviviis, quantum fieri poteſt, prohibeantur.

De Pœnitentibus. CAP. X.

Ut pœnitentibus ſecundùm differentiam peccatorum Epiſcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur, & ut Presbyter inconſulto Epiſcopo non reconciliet pœnitentem; niſi [z] abſentiæ Epiſcopi neceſſitate cogente. Cujuscunque autem pœnitentis publicum, & vulgatiſſimum crimen eſt, quod univerſam Eccleſiam commoverit, ante abſidem manus ei imponatur.

De Virginibus. CAP. XI.

Ut Virgines Sacræ, cùm parentibus, à quibus cuſtodiebantur, privatæ fuerint, ab Epiſcopo (*a*) cuſtodiantur. Ubi autem Epiſcopus abſens eſt, providentia gravioribus fœminis commendetur (*b*) ut ſimul habitantes invicem ſe cuſtodiant; ne (*c*) paſſim vagando Eccleſiæ lædant exiſtimationem.

De ægrotantibus, qui pro ſe reſpondere non poſſunt. CAP. XII.

Ut ægrotantes, ſi pro ſe reſpondere non poſſunt, cùm voluntatis eorum teſtimonium hi, (*d*) qui ſuis periculo proprio affuêre, dixerint, baptizentur. Ut Schænicis, atque Hiſtrionibus, cæteriſque hujuſmodi perſonis reconciliatio non negetur.

De paſſionibus Martyrum. CAP. XIII.

Liceat etiam legi paſſiones Martyrum, cùm anniverſarii dies celebrantur.

De parvulis, qui apud Donatiſtas baptizati ſunt. CAP. XIV.

De Donatiſtis placuit, ut conſulamus fratres, & conſacerdotes noſtros Syricium & Simplicianum de ſolis infantibus, qui baptizantur penes eoſdem: ne quod ſuo (*e*) non fecerunt judicio, cùm ad Eccleſiam Dei ſalubri propoſito fuerint converſi, parentum illos (*f*) error impediat, ne promoveantur Sacri Altaris Miniſtri.

Quibus inſertis, Honoratus, & Urbanus Epiſcopi Legati Provinciæ Mauritaniæ Sitifenſis, dixerunt. Jam dudum, cùm apud Sanctitatem veſtram allegaremus Scripta, dilati ſumus eâ contemplatione, quouſque (*g*) fratres noſtri advenire poſſent de Numidia Legati, ſed quia non parvi dies ſunt, quibus exſpectati minimè venerunt, ultra prætermittere, quæ nobis mandata ſunt à noſtris Coepiſcopis, non oportet, atque ideo fratres ſuggeſtionem noſtram libenter admittite. De fide enim Nicæni Tractatûs audivimus: verum eſt de Sacrificiis inhibendis poſt prandium, ut ab jejunis, ſicuti dignum eſt, offerantur, & tunc & nunc firmatum eſt.

De rebaptizationibus, & reordinationibus vel translationibus Epiſcoporum. CAP. XV.

Illud autem ſuggerimus mandatum nobis, quod etiam in Capuenſi plenaria Synodo videtur ſtatutum, ut non liceat fieri rebaptizationes, reordinationes, vel Tranſlationes Epiſcoporum. Nam Creſconius villæ Rhegenſis Epiſcopus, plebe ſua derelictâ, Tubunienſem invaſit Eccleſiam, nec (*h*) uſque (*i*) hodie commonitus, ſecundùm quod ſtatutum fuerat, relinquere eandem, quam invaſerat plebem, contempſit. Adverſùm iſtum, quæ pronunciata fuerant, confirmata quidem audivimus, ſed petimus, ſecundùm quod nobis mandatum eſt, ut dignemini dare fiduciam, quo jam neceſſitate ipsâ cogente liberum nobis ſit Rectorem Provinciæ ſecundùm ſtatuta Glorioſiſſimorum Principum adverſùs illum adire, ut, qui miti admonitione Sanctitatis veſtræ adquieſcere noluit, & emendare illicitum, authoritate judiciariâ protinus excludatur. Aurelius Epiſcopus dixit, ſervatâ formâ diſciplinæ non æſtimabitur appetitus, ſi à veſtra charitate modeſtè conventus recedere detrectaverit: cùm fuerit ſuo contemptu, & contumaciâ faciente etiam authoritate judiciariâ (*k*) conventus. Honoratus & Urbanus Epiſcopi dixerunt: Hoc enim omnibus placet. Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt: placet, & juſtum eſt.

Quot

[z] *abſentia* cod. tres.
(*a*) *Epiſcopi vel Presbyteri* loco *ab Epiſcopo cuſtodiantur* cod. 1. 2. 3.
(*b*) *commendentur* tres cod. (*c*) *aut* loco *ne* cod. 1. 2.
(*d*) *ſui proprio periculo dixerint* habent tres codices. (*e*) *ſuos* cod. 1. & 2.
(*f*) *illis* codices tres. (*g*) *quod* cod. tres loco quouſque. (*h*) *&* pro *nec* cod. tres.
(*i*) *in hodie* cod. tres. (*k*) *convictus* cod. 1. 2.

Quot Epiſcopi ordinare Epiſcopum debeant.

CAP. XVI.

Honoratus, & Urbanus Epiſcopi dixerunt: Et illud nobis mandatum eſt, ut quia proximè fratres noſtri Numidiæ duo Epiſcopi ordinare præſumpſerunt Pontificem: non niſi à XII. cenſeatis celebrari Epiſcoporum ordinationes. Aurelius Epiſcopus dixit. Forma antiqua ſervabitur, ut non minus, quàm tres ſufficiant, qui fuerint deſtinati ad Epiſcopum ordinandum, propterea, quia in Tripoli fortè, & in Arzuge interjacere videntur Barbaræ Gentes: nam in Tripoli, ut aſſeritur, Epiſcopi ſunt quinque tantummodo, & poſſunt fortè de ipſo numero vel duo neceſſitate aliqua occupari: difficile eſt enim, ut de quolibet numero omnes poſſint occurrere; nunquid debet hoc ipſum impedimento eſſe Eccleſiaſticæ utilitati? Nam & in hac Eccleſia, ad quam dignata eſt veſtra Sanctitas convenire, crebrò, ac pene per diem Dominicam ordinandos habemus, nunquid nam frequenter duodecim potero, vel decem, vel non multò minus advocare Epiſcopos? ſed facile eſt mihi, duos adjungere meæ parvitati vicinos. Quapropter cernit mecum charitas veſtra, hoc ipſum obſervari non poſſe.

Quot adhi debeant Epiſcopi numero ordinatorum, ſi de ordinando Epiſcopo fuerit contradictum. CAP. XVII.

Sed & illud eſt ſtatuendum, ut quando ad eligendum Epiſcopum convenerimus, ſiqua contradictio fuerit oborta, quia talia tractata ſunt apud nos, non præſumant ad purgandum eum, qui ordinandus eſt, tres Epiſcopi (*l*) jam: ſed poſtuletur ad numerum ſupradictorum, (*m*) ſi haberi poſſunt, unus vel duo, & in eadem plebe, cui ordinandus eſt, diſcutiantur primò perſonæ contradicentium. Poſtremò, etiam illa, quæ objiciuntur, pertractentur, & cum purgatus fuerit in conſpectu publico, ità demum ordinetur. Si hoc cum veſtræ Sanctitatis animo concordat, roboretur veſtræ dignationis reſponſione. Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt: ſatis placet.

Ut de Eccleſià Carthaginis dies Paſchæ nuncietur. CAP. XVIII.

Honoratus & Urbanus Epiſcopi dixerunt: Quoniam de commonitorio noſtro omnia tractata noſcuntur, addimus etiam, de die Paſchæ nobis eſſe mandatum, ut de Eccleſia ſemper Carthaginenſi, ſicuti adſolet, inſtruamur, & non ſub anguſto temporis ſpatio. Aurelius Epiſcopus dixit. Si Sanctitati veſtræ videtur, quoniam nos ſpopondiſſe jam dudum meminimus, ut ſingulis quibúſque annis ad tractandum conveniamus, & cùm venerimus in unum, tunc divulgabitur Sanctus Paſchæ dies per Legatos, qui adfuerint Concilio. Honoratus, & Urbanus Epiſcopi dixerunt: Nunc de præſenti cætu petimus, ut literis Provinciam noſtram de hac die informare dignemini. Aurelius Epiſcopus dixit: ità fiat neceſſe eſt.

De viſitandis Provinciis. CAP. XIX.

Honoratus & Urbanus Epiſcopi dixerunt: Et illud nobis verbo mandatum eſt, ut quia conſtitutum eſt in Concilio Hipponenſi, ſingulas debere Provincias tempore Concilii viſitandas eſſe; dignemini etiam, quod hoc anno ſecundùm ordinem diſtuliſtis, vel alio anno Mauritaniam Provinciam viſitare. Aurelius Epiſcopus dixit. Tunc de Provincia Mauritania, propter quod in finibus Aphricæ poſita ſit, nihil ſtatuimus, ſiquidem vicinæ ſunt barbarico, ſed præſtet Deus, ut ex abundanti non pollicentes venire poſſimus ad veſtram Provinciam. Cogitare enim debetis fratres, quia hoc ſibi & Tripolitani & Arzugitani fratres potuerunt exigere, ſi ratio pateretur.

Ut Diœceſes, niſi ex conſenſu Epiſcopi proprii, Epiſcopum non accipiant.

CAP. XX.

Epigonius Epiſcopus dixit, Multis Conciliis hoc ſtatutum à cœtu Sacerdotali eſt, ut plebes, quæ in Diœceſibus ab Epiſcopis retinentur, quæ Epiſcopos nunquam habuerunt, non niſi cum voluntate ejus Epiſcopi, à quo tenentur, proprios accipiant Rectores, id eſt, Epiſcopos. At verò, quia nonnulli, dominatu quodam adepto communionem (*n*) fratrum abhorrent, vel certè, cùm

(*l*) *Epiſcopi* abeſt à tribus. (*m*) *ſupradictorum ſi haberi poſſunt* abeſt à tribus.
(*n*) *commonitorem* cod. 2.

cùm depravati fuerint, quaſi in quadam arce Tyrannica ſibi dominatum vendicant, quòd plerique tumidi, atque ſtolidi adverſùm Epiſcopum ſuas cervices erigunt presbyteri, vel conviviis ſibi concinnantes plebem, vel certè perſuaſu maligno, ut illicito favore eoſdem velint ſibi collocare rectores. Quod quidem inſigne mentis tuæ tenemus votum, frater religioſe Aureli, qui hæc ſæpe oppreſſiſti, non curando tales petitores. Sed propter eorum malos cogitatus, & pravè continuata conſilia hoc dico, non debere rectorem accipere eam plebem, quæ in Diœceſi ſemper ſubjacuit, nec unquam proprium Epiſcopum habuit. Quapropter ſi univerſo Sanctiſſimo Cœtui placet hoc, quod proſecutus ſum, confirmetur. Aurelius Epiſcopus dixit. Fratris, & Conſacerdotis noſtri proſecutioni non obſiſto, ſed hoc me & feciſſe, & facturum eſſe profiteor circa eos ſane, qui fuerint concordes, non ſolùm circa Eccleſiam Carthaginenſem, ſed circa omne Sacerdotale conſortium. Sunt enim pleríque conſpirantes cum plebibus propriis, quas decipiunt, ut dictum eſt, eorum ſcalpentes aures, blandi ad ſeducendum, vitioſæ vitæ homines, vel certè inflati, & ab hoc conſortio ſeparati, qui putant propriæ plebi incubandum, & nonnunquam conventi ad Concilium venire detrectant: ſua forte ne prodantur flagitia, metuentes. Dico, ſi placet, circa hos non tantùm Diœceſes non eſſe ſervandas, verùm & de propria Eccleſia, quæ illis malè faverit, omni modo adnitendum, ut etiam authoritate publicâ rejiciantur, atque ab ipſis Principalibus Cathedris removeantur. Oportet enim, ut, qui univerſis fratribus, ac toto Concilio inhæſerit, non ſolùm ſuam (*o*) integre, ſed & Diœceſes poſſideat. At verò, qui ſibimet putant plebes (*p*) ſufficere, fraternâ dilectione contemptâ, non tantùm Diœceſes amittant, ſed, ut dixi, etiam propriis publicâ careant authoritate, ut rebelles. Honoratus & Urbanus Epiſcopi dixerunt. Summa proviſio Sanctitatis tuæ cohæſit mentibus ſingulorum, & puto, omnium reſponſione ea, quæ proſequi dignatus es, roboranda. Univerſi Epiſcopi dixerunt: placet, placet.

Ut alienus Clericus minimè ſuſcipiatur ab alio.

CAP. XXI.

Epigonius Epiſcopus dixit: in multis Conciliis hoc ſtatutum eſt, etiam nunc hoc confirmandum (*q*) eſt à veſtra prudentia, Beatiſſimi fratres, ut Clericum alienum nullus ſibi (*r*) præripiat Epiſcopus præter ejus arbitrium, cujus fuerit Clericus. Dico autem, Julianum, qui ingratus eſt Dei beneficiis, per meam parvitatem in ſe collatis, ità temerarium & audacem extitiſſe, ut eum, qui à me Baptizatus eſt, cùm eſſet puer egentiſſimus mihi ab eodem commendatus, cúmque multis annis à me aleretur, atque increſceret, hunc, ut dixi, Baptizatum eſſe in Eccleſia mea per manum parvitatis meæ, conſtat: idem in Diœceſi Mappalenſi lector eſſe cœperat, immo annis (*s*) ſex me duobus legerat, neſcio, quo contemptu humilitatis meæ. Idem Julianus eum (*t*) arripuit, quem dicit quaſi proprium civem ſui loci, Vazaritani, me inconſulto uſurpare: nam & Diaconum illum ordinavit. Hoc ſi liceat, pateat hæc licentia, à vobis (*u*) Beatiſſimi Fratres; ſi minùs, tam impudens cohibeatur, ne ſe miſceat communioni cujuſquam. Numidius Epiſcopus dixit. Si non poſtulatâ, neque conſultâ tuâ dignatione id videtur feciſſe Julianus, judicamus omnes iniquè factum atque indignè. Quapropter niſi idem Julianus correxerit errorem ſuum, & cum ſatisfactione eundem Clericum, quem fuerat auſus ordinare, revocaverit tuæ plebi, contra ſtatuta Concilii faciens, contumaciæ ſuæ ſeparatus à nobis excipiet Judicium. Epigonius Epiſcopus dixit. Ætate Pater, & ipſa promotione antiquiſſimus, vir laudabilis, frater & collega noſter Victor vult hanc petitionem generalem omnibus effici.

Ut Carthaginenſi Epiſcopo, unde voluerit Clericum liceat ordinare.

CAP. XXII.

Aurelius Epiſcopus dixit. Sermonem meum admittite fratres. Contingit (*x*) nonnunquam, ut poſtulentur ab Eccleſiis, quæ præpoſitis egent, ut presbyteris, vel Epiſcopis; & tamen memor ſtatutorum id ſequor, ut conveniam

(*o*) *jure integro* cod. tres. (*p*) *ſuas* cod. tres. (*q*) *confirmatum* tres cod.
(*r*) *privet* cod. 1. 2. 3. (*s*) *ferme* non *ſex me* tres codices. (*t*) *eum* abeſt à tribus.
(*u*) *à nobis* tres codices. (*x*) *contigit* cod. 1. 2.

niam Epiſcopum ejus, atque ei inculcem, quòd ejus Clericus à qualibet Eccleſia poſtuletur, ſed forte in hodierno non reluctati ſunt, & nequando contingat, ut reluctentur, cum fuerint à me in hac cauſa poſtulati, quem ſcitis multarum Eccleſiarum, & ordinandorum curam ſuſtinere; juſtum eſt ergo, ut quemlibet conſacerdotum conveniam cum duobus è conſortio noſtro, vel tribus teſtibus. Sin verò indevotus extiterit; quid cenſet charitas veſtra, faciendum? Ego enim cunctarum Eccleſiarum, dignatione (*y*) Dei, ut ſcitis fratres, ſollicitudinem ſuſtineo. Numidius Epiſcopus dixit. Fuit ſemper hæc licentia huic ſedi, ut unde vellet, & de cujus nomine fuiſſet conventus, pro deſiderio cujusque Eccleſiæ ordinare Epiſcopum. Epigonius Epiſcopus dixit. Bonitas ſequeſtrat poſſibilitatem, minus enim præſumis frater, cùm te bonum & clementem omnibus præbes (*z*) habes enim hoc in arbitrio. Satis eſt, ut ſatisfiat perſonæ uniuscujuſque Epiſcopi in prima tantummodo conventione. Si autem quod (*a*) libet huic ſedi vendicandum ſibi fuerit arbitratus, neceſſe habes tu, omnes Eccleſias ſuffulcire, unde tibi non poteſtatem damus, ſed tua adſignamus, ut liceat voluntati tuæ & ſemper tenere, quem voles, ut præpoſitos plebibus, vel Eccleſiis non (*b*) conſtituas, qui poſtulati fuerint, & unde voles.

Poſthumianus Epiſcopus dixit. De inde, qui unum habuerit, nunquid debet illi unus (*c*) Presbyter auferri? Aurelius Epiſcopus dixit. Sed Epiſcopus unus eſſe poteſt, per quem dignatione Divinâ Presbyteri multi conſtitui poſſint, unus autem Epiſcopus difficilè invenitur conſtituendus. Quapropter ſi neceſſarium Epiſcopatui quis habuerit Presbyterum, & unum, ut dixiſti frater, habuerit, etiam ipſum ad promotionem dare debebit. Poſthumianus Epiſcopus dixit. Ergo ſi habet alius abundantes Clericos, debet mihi alia plebs ſubvenire. Aurelius Epiſcopus dixit. Sanè (*d*) quando tu Eccleſiæ alteri ſubveneris, perſuadebitur illi, qui plures habet Clericos, ut unum tibi ordinandum largiatur.

Ut Epiſcopi, qui in Diœceſibus fuerint ordinati, Diœceſim ſibi nullam vendicent.

CAP. XXIII.

Honoratus & Urbanus Epiſcopi dixerunt. Audivimus conſtitutum, ut Diœceſes (*e*) non mereantur Epiſcopos accipere, niſi conſenſu ejus, ſub quo fuerant conſtitutæ; ſed in provincia noſtra cum aliqui forte in Diœceſi, concedente eo Epiſcopo, in cujus poteſtate fuerant conſtituti, ordinati ſunt Epiſcopi, etiam Diœceſes ſibi vendicant: hoc & corrigi charitatis veſtræ judicio, & inhiberi de cœtero debet. Epigonius Epiſcopus dixit: ſingulis Epiſcopis ſervatum eſt, quod decebat: ut ex maſſa Diœceſium nulla carperetur, ut proprium Epiſcopum habuiſſet, niſi ipſe conſenſum adhibuiſſet, concedendi. Sufficiat enim ſi (*f*) conceſſerit, ut (*g*) eadem Diœceſis permiſſa proprium tantùm Epiſcopum habeat, cæteras ſibi non vendicent Diœceſes, quia exempta de faſce multarum ſola meruit honorem Epiſcupatûs ſuſcipere. Aurelius Epiſcopus dixit. Non dubito charitati veſtræ omnium placere eum, qui in Diœceſi concedente Epiſcopo, qui matricem tenuit, ſolam eandem retinere plebem, in qua fuerit ordinatus: quoniam igitur univerſa arbitror fuiſſe tractata, ſi omnia cum animo veſtro convenerunt, ſermone veſtro cuncta roborate. Univerſi Epiſcopi dixerunt. Omnia nobis hæc placuerunt. Et hæc noſtrâ ſubſcriptione firmavimus. Et ſubſcripſerunt. Aurelius Epiſcopus Eccleſiæ Carthaginenſis, huic decreto conſenſi, & prælecto ſubſcripſi. Similiter & cæteri Epiſcopi ſubſcripſerunt.

(h) *Ut parvuli apud Donatiſtas baptizati, in Catholica Eccleſia Clerici ordinentur.*

CAP. XXIV.

Unde quoniam ſuperiori Concilio ſtatutum eſſe, mecum recognoſcit unanimitas veſtra, ut hi, qui apud Donatiſtas parvuli baptizati ſunt, nondum ſcire valentes erroris eorum interitum, & poſteaquam ad ætatem rationis capacem pervenerunt, agnitâ veritate falſitatem eorum abhorrentes, ad Eccleſiam Dei Catholicam per univerſum mundum diffuſam

(*y*) *dignationem* cod 1, 2. (*z*) *reddis* cod. tres. (*a*) *quod licet* cod. tres.
(*b*) *non* abeſt à tribus. (*c*) *ipſe* cod. 1, 2. (*d*) *quomodo* cod. tres pro quando.
(*e*) *Diœceſin non mereantur Epiſcopus* cod. 1, 2. (*f*) *conſenſerit* tres codic.
(*g*) *eandem* cod. 1, 2. (*h*) *Poſt hoc Caput XXIII. ſequuntur tria Capitula in fronte Canonum poſita.*

ſam ordine antiquo per manûs impoſitionem recepti ſunt, debere talibus ſuſcipiendum munus clericatûs non impedire nomen erroris, cùm veram Eccleſiam illorum putaverint ad fidem accedendo, & ibi Chriſto crediderint, & Trinitatis Sacramenta perceperint: quæ omnia vera, & Sancta, atque divina eſſe certiſſimum eſt, & in his omnem animæ ſpem conſtitutam. Quamquam & hæreticorum præſumpta audacia, veritatis nomine palliata, hæc tradere audeat, quæ quoniam ſimplicia ſunt, ut præmonet Beatus Apoſtolus dicendo, *Unus Deus, una Fides, unum Baptiſma*: & iterari non liceat, quod ſemel dare oportet, anathematizato nomine erroris recipiantur per manus impoſitionem in unam Eccleſiam, Columbam, ut dictum eſt, & unam matrem omnium Chriſtianorum, ubi omnia illa Sacramenta ſalubriter & (*k*) æterna, & vitaliter accipiuntur; quæ perſeverantibus in hæreſi magnam damnationis pœnam conquirunt, ut quod eis veritate ad æternam vitam conſequendam eſſet luminoſius, hoc in errore ſit tenebroſius, atque damnoſius. Quod fugientes nonnulli, & matris Eccleſiæ (*l*) ubera cognoſcentes, qui illa omnia Sancta myſteria amore veritatis crediderunt, atque perceperunt, quibus Sacramentorum rebus cum vitæ bonæ probitas (*m*) acceſſerit ſine dubio ad officium clericatûs tales eſſe applicandos, & maximè in tanta rerum neceſſitate, nullus eſt, qui non concedat. Quanquam nonnulli ejusdem ſectæ Clerici (*n*) cum plebibus atque honoribus ſuis ad nos tranſire deſiderent, qui amore honoris, aut perſuadent ad vitam, aut retinent ad ſalutem. Sed hoc majori fratrum ſupradictorum conſiderationi dimittendum cenſeo, ut prudentiori ſuo conſilio noſtræ ſuggeſtionis ſermonem cùm perpenderint, quid de hac re eis placeat, nos informare dignentur. Tantum de his, qui infantes baptizati ſunt, ſatagimus, noſtræ, ſi placet, in iiſdem ordinandis conſentiant voluntati, omnia ergo quæ ſuperiùs comprehendimus, apud Sanctos Epiſcopos agenda eſſe mecum honorabibilis fraternitas veſtra perpendat.

De Reliquiis idolorum, vel templis ab Imperatoribus abolendis. CAP. XXV.

Inſtant etiam aliæ neceſſitates à religioſis Imperatoribus poſtulandæ: ut reliquias idolorum per omnem Aphricam jubeant penitus amputari, nam pleriſque in locis maritimis, atque poſſeſſionibus diverſis, adhuc erroris iſtius iniquitas viget: ut præcipiantur, & ipſa (*o*) deleri, & templa eorum quæ in agris, vel in locis abditis conſtituta nullo ornamento ſunt, jubeantur omni modo deſtrui.

Ut Clerici de Judicii ſui Cognitione non cogantur, in publico dicere Teſtimonium.

CAP. XXVI.

Petendum etiam, ut ſtatuere dignentur, ut ſi fortè in Eccleſia quamlibet cauſam jure Apoſtolico Eccleſiis impoſito agere voluerint, & fortaſſe deciſio Clericorum uni parti diſplicuerit: non liceat Clericum in Judicio ad Teſtimonium devocari eum, quia (*p*) cognitor vel præſens fuit, ut nulla ad Teſtimonium dicendum Eccleſiaſtici cujuslibet perſona pulſetur.

De Paganorum conviviis auferendis.

CAP. XXVII.

Illud etiam petendum, ut, quæ (*q*) contra præcepta Divina convivia multis in locis exercentur, quæ ab errore gentili attracta ſunt, ità ut nunc à Paganis Chriſtiani ad hæc celebranda cogantur, ex qua re temporibus Chriſtianorum Imperatorum perſecutio altera fieri occultè videatur; vetari talia jubeant, & de civitatibus, & de poſſeſſionibus impoſita pœna prohiberi; maximè cùm etiam in natalibus beatiſſimorum Martyrum per nonnullas civitates, & in ipſis locis ſacris talia committere non reformident. Quibus diebus etiam, quod pudoris eſt dicere, ſaltationes ſceleratiſſimas per vicos, atque plateas exercent, ut matronalis honor, & innumerabilium fœminarum pudor, devotè venientium ad ſacratiſſimum diem, injuriis laſcivientibus appetatur, ut etiam ipſius ſanctæ religionis penè fugiatur acceſſus.

(*k*) & abeſt à tribus. (*l*) *Catholica* cod. tres. (*m*) *acceperit* cod. tres.
(*n*) *Clericorum* cod. 1. 2. (*o*) *ipſa deleri* tres cod.
(*p*) *qui* cod. tres pro *quia*. (*q*) *quoniam* tres codices pro *quæ*.

De ſpectaculis: ut die Dominico, vel cæteris Sanctorum feſtivitatibus minimè celebrentur. CAP. XXVIII.

Nec non & illud petendum, ut ſpectacula theatrorum, cæterorúmque ludorum die Dominicâ, vel cæteris religionis Chriſtianæ diebus celeberrimis amoveantur, maximè quia Sancti Paſchæ octavarum die populi ad circum magis, quam ad Eccleſiam conveniant, deberi transferri devotionis eorum dies, ſi quando occurrerint: nec oportere etiam quemquam Chriſtianorum cogi ad hæc ſpectacula, maximè, quia in his exercendis, quæ contra præcepta Dei ſunt, nulla perſecutionis neceſſitas à quoquam adhibenda eſt; ſed, uti oportet hominem, liberâ voluntate ſubſiſtat ſibi divinitùs conceſſâ. Corporatorum enim maximè periculum conſiderandum eſt, qui contra præcepta Dei magno terrore coguntur ad ſpectacula convenire.

De Clericis damnatis.

CAP. XXIX.

Et illud petendum: ut ſtatuere dignentur, (*r*) ut ſiquis cujuslibet honoris Clericus judicio Epiſcoporum quocunque crimine fuerit damnatus, non liceat eum ſive ab Eccleſiis, quibus præfuit, ſive à quolibet homine defenſari, interpoſitâ pœnâ damni, pecuniæ, atque honoris, quo nec ætatem, nec ſexum excuſandum eſſe præcipiant.

De hiſtrionibus Chriſtianis factis.

CAP. XXX.

Et de his etiam petendum, ut ſiquis ex qualibet ludicra arte ad Chriſtianitatis gratiam venire voluerit, ac liber ab illa macula permanere, non eum liceat à quoquam iterum ad eadem exercenda reduci vel cogi.

De manumiſſionibus, ut in Eccleſia celebrentur, ab Imperatore poſcendum.

CAP. XXXI.

De manumiſſionibus ſanè in Eccleſia dicendis, ſi id noſtri Conſacerdotes per Italiam facere reperiuntur, noſtræ etiam erit fiduciæ iſtorum ordinem ſequi: datâ plenè (*s*) licentiâ miſſo Legato, ut quæcunque digna fide pro ſtatu Eccleſiæ, & ſalute animarum agere potuerit, nos laudabiliter in conſpectu Domini accepturos. Quæ omnia, ſi Sanctitati veſtræ placent, edicite: ut & meam ſuggeſtionem ratam eſſe vobis advertant, & noſtram (*t*) olim conſenſionem ſinceritas eorum libenter accipiat. Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt. Omnibus placent hæc, quæ injuncta ſunt peragenda, & prudenter à tuâ Sanctitate narrata.

De Equitio damnato Epiſcopo.

CAP. XXXII.

Aurelius Epiſcopus dixit. Equitii etiam, olim merito ſuo epiſcopali ſententiâ damnati, non arbitror prætereundam eſſe legationis cauſam: ut ſi fortè eum in illis partibus repererit, ſi (*u*) eidem Fratri noſtro curæ pro Eccleſiæ ſtatu, quod oportuerit, vel ubi licuerit, adversùs eum peragere. Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt, multum placet & iſta perſecutio: (*x*) maximè cùm olim damnatus ſit Equitius, & ejus impudens inquietudo pro ſtatu & ſalute Eccleſiæ magis magíſque ubique repellenda. Et ſubſcripſerunt. Aurelius Epiſcopus Eccleſiæ Carthaginenſis, huic decreto conſenſi, & prælecto ſubſcripſi. Similiter & cæteri Epiſcopi ſubſcripſerunt.

In hoc Concilio Literæ leguntur Anaſtaſii Romani Pontificis, de Donatiſtis Catholicos Epiſcopos admonentis. (y)

Vincentio, (z) & Flabito VV. CC. Conſſ. Idus Septembris Carthagine in Secretario Baſilicæ reſtitutæ, cùm in Concilio congregati in Eccleſia Carthaginenſi conſediſſemus ex Aphricanis omnibus Provinciis Epiſcopi, id eſt, Aurelius ejuſdem ſedis Epiſcopus cum collegis ſuis, quos eorum ſubſcriptio manifeſtat, ait idem Aurelius Epiſcopus: recitatis epiſtolis Beatiſſimi Fratris, & conſacerdotis noſtri Anaſtaſii Eccleſiæ Romanæ Epiſcopi, quibus nos paternæ & fraternæ charitatis ſollicitudine, ac ſinceritate adhortatus eſt, ut de hæreticorum, & ſchiſmaticorum Donatiſtarum inſidiis & improbitatibus, quibus Aphricanam Eccleſiam Catholicam graviter vexant, nullo modo diſſimulemus. Gratias agimus Domino noſtro,

(*r*) *dignetur* cod. 1. (*s*) *planè* cod. 1. 3. (*t*) *omnium* loco *olim*.
(*u*) *ſit* cod. 1. 3. pro *ſi*. (*x*) *profecutio* cod. 1.
(*y*) *admonentes* cod. 1. 3. p. *ait autem Aurelius Epiſcopus* omiſſa in cod. 1. 3.
(*z*) Vincentius & Fravita coſſ. erant anno 401.

ſtro, quòd illi optimo, ac Sancto Antiſtiti ſuo tam piam curam pro membris Chriſti, quamvis in diverſitate terrarum, ſed in una compage corporis conſtitutis inſpirare dignatus eſt.

Ut cum Donatiſtis levius (a) *agatur.*

CAP. XXXIII.

Deinde pertractatis, & conſideratis omnibus, quæ utilitati Eccleſiæ convenire videbantur, annuente, atque admonente Spiritu Dei eligimus (*b*) cum memoratis hominibus, quamvis de Dominiei corporis unitate, inquietâ diſſenſione præciſis, leniter, & pacificè agere: ut quantum in nobis eſt, omnibus, qui eorum communione, & ſocietate irretiti ſunt per univerſas Provincias Africanas penitus innoteſcat, quàm miſerabili errore devincti ſunt; ne fortè, ſicut dicit Apoſtolus, nobis in manſuetudine corripientibus diverſa ſentientes, det illis Deus pœnitentiam ad cognoſcendam veritatem, & reſipiſcant de diaboli laqueis, captivati ab ipſo in ipſius voluntatem.

De literis mittendis judicibus, ut ea, quæ inter Donatiſtas & Maximianiſtas acta ſunt, innoteſcant.

CAP. XXXIV.

Itaque placuit, ut ex Concilio noſtro literæ darentur ad judices Africanos, à quibus hoc peti congruum videretur, ut in hoc adjuvent communem matrem Eccleſiam Catholicam, in quo Epiſcopalis Authoritas communiri (*c*) in civitatibus poteſt, id eſt, ut judiciariâ poteſtate atque diligentia ex fide Chriſtiana, quid geſtum ſit in omnibus locis, in quibus Maximianiſtæ Baſilicas obtinuerunt, qui ab eis ſchiſma fecerunt, inquirant, & geſtis publicis propter firmam notitiam omnibus neceſſariam faciant inhærere.

Ut Clerici Donatiſtarum in Eccleſiâ Catholica ſuſcipiantur in Clero.

CAP. XXXV.

Deinde placuit, ut literæ mittantur ad Fratres Coepiſcopos noſtros, & maximè ad ſedem Apoſtolicam, in qua præſidet memoratus venerabilis frater, & collega noſter Anaſtaſius, quò noverit habere Aphricam magnam neceſſitatem propter Eccleſiæ pacem & utilitatem, ut & ipſis Donatiſtis: quicunque Clerici correcto conſilio ad Catholicam unitatem tranſire voluerint ſecundùm uniuscujusque Epiſcopi Catholici voluntatem, atque conſilium, qui in eodem loco gubernat Eccleſiam, ſi hoc paci Chrſtianæ prodeſſe viſum fuerit, in ſuis honoribus ſuſcipiantur. Sicut prioribus ejuſdem diviſionis temporibus factum eſſe manifeſtum eſt. Quod multarum & pœnè omnium Aphricanarum Eccleſiarum, in (*d*) quibus talis error exortus eſt, exempla teſtantur: non ut Concilium, quod in transmarinis partibus de hàc re factum eſt, diſſolvatur, ſed ut illud maneat circa eos, qui ſic tranſire ad Catholicam volunt, ut nulla per eos unitatis compenſatio procuretur. Per quos autem vel omni modo perfici (*e*) adjuvari manifeſtis fraternarum animarum lucris Catholica unitas in locis, in quibus degunt, viſa fuerit, non eis obſit, quod contra honores eorum, quamvis ſalus nulli intercluſa ſit. In transmarino Concilio ſtatutum eſt, id eſt, ut ordinati, in parte Donati, ſi ad Catholicam correcti tranſire voluerint (*f*) ut ſuſcipiantur in honoribus ſuis ſecundùm transmarinum Concilium, ſed exceptis his, per quos Catholicæ unitati conſuletur.

Ut Legatio ad Donatiſtas componendæ pacis gratia dirigatur.

CAP. XXXVI.

Deinde placuit, ut his peractis, Legati etiam prædicandæ pacis, atque unitatis, ſine qua ſalus Chriſtiana non poteſt obtineri, è numero noſtro ad ipſorum Donatiſtarum, ſive quos habent Epiſcopos, ſive ad plebes mittantur, per quos omnibus in notitiam perferatur, quam nihil habeant, quod adverſùs Eccleſiam Catholicam juſtè poſſint dicere: maximè ut manifeſtum fiat omnibus per geſta etiam municipalia, propter documentorum firmitatem, quid ipſi de Maximianiſtis ſchiſmaticis ſuis egerint: ubi ei (*g*) divinitus demonſtratur, ſi attendere velint, tam iniquè tunc illos ab Eccleſiæ unitate præciſos, quàm iniquè nunc

(*a*) *lenius* cod. 1. 3. (*b*) *elegimus.* (*c*) *contemni* cod. 1. 3.
(*d*) *quibus* ſine *in.* cod. 1. 3. (*e*) *proficì* cod. 1. (*f*) *non* pro *ut* cod. 1. 3.
(*g*) *eis* pro *ei* cod. 1. 3.

nunc clamant, à ſe Maximianiſtas ſchiſma feciſſe, ex quorum tamen numero, quos jam plenarii Concilii ſui authoritate damnaverant, in ſuis honoribus denuò receperunt, baptiſmum, quem damnati, & excluſi dederant, acceptaverunt; (*b*) ut videant, quàm ſtulto corde reſiſtant paci Eccleſiæ toto orbe diffuſæ: cùm iſta faciant pro parte Donati, neque ſe iſtorum; quos itâ receperunt, communione propter intuitum pacis contaminari dicant; & nos condemnent, (*i*) id eſt, Eccleſiam Catholicam, etiam in extremis terrarum partibus conſtitutam, per eorum communionem inquinatam, quos tunc accuſantes convincere nequiverunt.

Qui Clerici ab uxoribus debeant abſtinere.

CAP. XXXVII.

Præterea, cùm de quorundam Clericorum, quamvis erga uxores proprias, incontinentia referretur: placuit Epiſcopos, & Presbyteros & Diaconos ſecundùm priora ſtatuta etiam ab uxoribus continere, quod niſi fecerint, ab Eccleſiaſtico removeantur officio; cæteros autem Clericos ad hoc non cogi, ſed ſecundùm uniuscujuſque Eccleſiæ conſuetudinem obſervari debere.

De his, qui plebes proprias derelinquunt.

CAP. XXXVIII.

Rurſum placuit, ut nemini ſit facultas, relictâ principali Cathedrâ ad aliquam Eccleſiam in Diœceſi (*k*) conſtitutam ſe conferre, vel in re propria diutiùs, quàm oportet, conſtitutum; curam, vel frequentationem propriæ cathedræ negligere.

De infantibus baptizandis, quoties dubitatur, utrum fuerint baptizati.

CAP. XXXIX.

Item placuit, de infantibus, quoties non inveniuntur certiſſimi teſtes, qui eos baptizatos eſſe ſinè dubitatione teſtentur, neque ipſi ſunt per ætatem de traditis ſibi Sacramentis idonei reſpondere, abſque ullo ſcrupulo eos eſſe baptizandos, ne iſta trepidatio eos faciat Sacramentorum purgatione privari. Hinc enim legati Maurorum, fratres noſtri, conſuluerunt, quia multos tales à barbaris redimunt.

Diem Paſchæ & diem Concilii nunciandum.

CAP. XL.

Item placuit, ut dies venerabilis Paſchæ formatarum ſubſcriptione omnibus intimetur; dies verò Concilii idem ſervetur, qui in Hipponenſi Concilio conſtitutus eſt, id eſt X. Kal. Septembris. Et ſcribendum ad ſingularum quarumque Provinciarum Primates, ut quando apud ſe Concilium congregant, iſtum diem non impediant.

Ne interventor Epiſcopus Cathedram, ubi interventor eſt, teneat. CAP. XLI.

Item conſtitutum eſt, ut nulli interceſſori licitum ſit Cathedram, cui interceſſor datus eſt, quibuslibet populorum ſtudiis, vel ſeditionibus retinere, ſed dare operam, ut intra annum eisdem Epiſcopum provideat; quod ſi neglexerit, anno exempto interventor alius tribuatur.

De Defenſoribus Eccleſiarum ab Imperatore poſcendis. CAP. XLII.

Ab Imperatoribus, univerſis viſum eſt, poſtulandum propter afflictionem pauperum, quorum moleſtiis ſine intermiſſione fatigatur Eccleſia, ut defenſores eis adversùs potentias divitum cum Epiſcoporum proviſione delegentur.

De Epiſcopis, qui ad Concilia non occurrunt.

CAP. XLIII.

Item placuit, ut quotieſcunque Concilium congregandum eſt, Epiſcopi, qui neque ætate, neque ægritudine, neque aliquâ graviore neceſſitate impediuntur, competenter occurrant, & à (*l*) Primatibus ſuarum quarumcunq; provinciarum intimetur, ut de univerſis Epiſcopis, vel duæ, vel tres turmæ ſiant, ac de ſingulis turmis viciſſim, quotquot electi fuerint, ad diem Concilii inſtantiſſimè occurrant. Quod ſi non potuerint occurrere, excuſationes ſuas in tractatoria ſubſcribant; vel ſi poſt adventum tractatoriæ aliquæ neceſſitates repentè forſitan ortæ fuerint: niſi rationem impedimenti ſui apud ſuum Primatem reddiderint, Eccleſiæ ſuæ communione debere eſſe contentos.

De

(*b*) *acceptaverant* cod. 1. 3. (*i*) *contemnant* cod. 1. 3. (*k*) *Diœceſin* cod. 1. 3.
(*l*) *à* omittitur cod. 1. 3.

De Creſconio. CAP. XLIV.

De Creſconio villa Regenſi hoc omnibus viſum eſt, ut hinc quoque Primati Numidiæ intimetur, quò cognoſcat, memoratum Creſconium ſcriptis ſuis conveniendum eſſe, ut proximo univerſali Aphricano Concilio ſuam præſentiam non differat exhibere; quod ſi venire contempſerit, in ſe cognoſcat ſententiam (*m*) promulgatam.

De Eccleſia Hipponenſium Diarctorum.

CAP. XLV.

Rurſum placuit, ut (*n*) quoniam Hipponenſium Diaretorum Eccleſiæ deſtitutio non eſt diutius negligenda (*o*) Eccleſiæ, ibi ab his retineantur (*p*) qui Equitii facinoroſam communionem declinaverunt, miſſis ex præſenti Concilio Epiſcopis, Regino, Alypio, Auguſtino, Materno, Theaſio, Evodio, Placiano, Urbano, Valerio, Ambivio, Fortunato, Quod-vult-Deo, Honorio, Januario, Apto, Honorato, Ampelio, Victoriano, Evangelo & Rogatiano. Conventis ergo (*q*) & correctis his, qui culpabili pertinacia fugam ejuſdem Equitii expectandam putabant, cum omnium voto eis Epiſcopus ordinetur. Si autem illi pacem conſiderare noluerint, non impediant in eligendo ad ordinandum præpoſito utilitatem tanto tempore Eccleſiæ deſtitutæ.

De Clericis, qui intra annum cauſam ſuam agere non procuraverint.

CAP. XLVI.

Rurſus conſtitutum eſt, ut quoties Clericis convictis, & confeſſis in aliquo crimine vel propter eorum, quorum verecundiæ parcitur, vel propter Eccleſiæ opprobrium, aut inſulentem inſultationem hæreticorum, atque gentilium, ſi forte cauſæ ſuæ adeſſe voluerint, & innocentiam ſuam aſſerere, intra annum excommunicationis hoc faciant. Si verò intra annum cauſam ſuam purgare contempſerint, nulla eorum vox poſtea penitus audiatur.

Ut de alieno Monaſterio ſuſceptos nec præpoſitos Monaſterii, nec Clericos liceat ordinare. CAP. XLVII.

Item placuit, ut ſiquis de alterius Monaſterio repertum vel ad Clericatum promovere voluerit, vel in ſuo Monaſterio majorem Monaſterii conſtituerit, Epiſcopus, qui hoc fecerit, à cæterorum communione contemptus ſit, & ille neque Clericus, neque Præpoſitus perſeveret.

De Epiſcopis, qui hæreticos, vel paganos heredes inſtituunt. CAP. XLVIII.

Item conſtitutum eſt, ut ſiquis Epiſcopus hæredes extraneos à conſanguinitate ſua, vel hæreticos etiam conſanguineos, aut paganos Eccleſiæ prætulerit, ſaltem poſt mortem anathema ei dicatur, atque ejus nomen inter Dei Sacerdotes nullo modo recitetur. Nec excuſari poſſit, ſi inteſtatus defecerit, quia utique debuit factus Epiſcopus rei ſuæ ordinationem congruam ſuæ profeſſioni nequaquam differre.

De manumiſſionibus. CAP. XLIX.

Item placuit, ut de manumiſſionibus in Eccleſia celebrandis ab Imperatore petatur.

De falſis memoriis Martyrum.

CAP. L.

Item placuit, ut altaria, quæ paſſim per agros, & per vias, tanquam memoriæ martyrum conſtituuntur, in quibus nullum corpus, aut reliquiæ martyrum conditæ probantur, ab Epiſcopis, qui locis eiſdem præſunt, ſi fieri poteſt, evertantur: ſi autem hoc per tumultus populares non ſinitur, plebes tamen admoneantur, ne illa loca frequentent, ut qui rectè ſapiunt, nullâ ibi ſuperſtitione devincti teneantur: & omnino nulla memoria martyrum probabiliter acceptetur, niſi ubi corpus aut aliquæ reliquiæ ſunt, aut origo alicujus habitationis, vel poſſeſſionis, vel paſſionis fideliſſimâ origine traditur. Nam quæ per ſomnia, & per inanes quaſi revelationes quorumlibet hominum ubicunque conſtituuntur altaria omni modo reprobentur.

De Idolorum reliquiis extirpandis.

CAP. LI.

Item placuit, ab Imperatoribus Glorioſiſſimis peti, ut reliquiæ idololatriæ non ſolùm in ſimulacris, ſed in quibuscunque locis, vel lucis, vel arboribus omni modo deleantur.

(*m*) *promulgandam* cod. 1. 3. (*n*) *ut* abeſt à tribus. (*o*) & *Eccleſia* cod. 1. 3.
(*p*) *retineantur* cod. 1. 3. (*q*) *conventis* abeſt à 1. 3.

Ut ab Epiſcopo Carthaginenſi, cùm opus fuerit, omnium Epiſcoporum nomine dictentur, & ſubſcribantur Epiſtolæ.

CAP. LII.

Ut ſiquæ literæ dictandæ in Concilio placuerint, venerandus Epiſcopus, qui huic ſedi præſidet, omnium nomine dictare, & ſubſcribere dignetur: in quibus etiam ad Epiſcopos Legatos, qui per Provincias Aphricanas in cauſa Donatiſtarum mittendi ſunt, placuit literas dari tenorem mandati continentes, quem non egrediantur. Et ſubſcripſerunt. Aurelius Epiſcopus Eccleſiæ Carthaginenſis huic decreto conſenſi, & prælecto ſubſcripſi. Similiter & cæteri Epiſcopi ſubſcripſerunt. (*r*)

In hoc Concilio præterita decreta firmantur.

Glorioſiſſimis Imperatoribus Arcadio, & Honorio Auguſtis V. Conſ. (*s*) ſexto Kal. Septembris in civitate Melibitana, in Secretario Baſilicæ cùm Aurelius Epiſcopus (*t*) Carthaginenſis in Concilio univerſali conſediſſet, adſtantibus Diaconibus, Aurelius Epiſcopus dixit: Quoniam Eccleſiæ Sanctæ unum eſt corpus, omniúmque membrorum caput eſt unum, factum eſt, volente Deo, & (*u*) noſtram infirmitatem juvante, ut ad hanc Eccleſiam venerimus dilectionis, & fraternitatis gratiâ invitati; unde quæſo charitatem veſtram, quia ità credendum eſt, (*x*) quia noſter acceſſus ad vos nec ſuperfluus, nec inſuavis eſt cunctis, ut conſenſus omnium veſtrum manifeſtetur concordare complacitis decretorum, quæ jam dudum vel in Hipponenſi Synodo ſunt firmata, vel poſtmodum meliore Concilio apud Carthaginem definita, nunc quoque nobis ex ordine recitentur. Tunc demum fraternitatis veſtræ concordia luce clarior apparebit, ſi hæc, quæ à nobis ſuperioribus Conciliis legaliter definita noſcuntur, non ſolùm conſenſu veſtro his actis, verùm & ſubſcriptionibus (*y*) manifeſtetis. Xantippus Epiſcopus primæ ſedis Numidiæ ſuâ manu (*z*) confirmavit ſubſcribendo, etiam nobis placere poſſe, & noſtra ſubſcriptione firmamus. Nicetius Epiſcopus primæ ſedis Mauritaniæ Sitifenſis dixit: quæ recitata ſunt decreta, quoniam ratione non carent, & ſunt approbata cunctis, etiam & meæ parvitati hæc placent, quæ quidem propriâ ſubſcriptione firmabo.

De Epiſcoporum ordine, (a) ut qui poſteriùs ordinati ſunt, prioribus ſe non audeant anteferre.

CAP. LIII.

Valentinianus Epiſcopus dixit. Si permittit bonum patientiæ veſtræ, proſequor ea, quæ præterito tempore in Eccleſia Carthaginenſi geſta ſunt, & ſubſcriptionibus fratrum firmata claruerunt, etiam nos hoc ſervaturos eſſe profiteor: ſed illud ſcimus, inviolatè ſemper manſiſſe Eccleſiaſticam diſciplinam; ità ut nullus fratrum prioribus ſuis ſe aliquando auderet anteponere, ſed officiis charitatis id ſemper exhibitum eſt prioribus, quod (*b*) in ſequentibus gratanter ſemper acciperetur. Hunc ordinem jubeat Sanctitas veſtra meliùs veſtris interlocutionibus roborari. Aurelius Epiſcopus dixit. Non decuerat quidem, ut hæc repeteremus; niſi fortè exiſterent inconſideratæ mentes quorundam, quæ ad hæc ſtatuenda noſtros acuerent ſenſus: ſed communis hæc cauſa eſt, quam inſinuavit frater & conſacerdos noſter, ut unusquiſque noſtrûm ordinem ſibi decretum à Deo cognoſcat, (*c*) nec poſteriores anterioribus ſe præferant, nec eis inconſultis aliquid agere præſumant. Qua de re dico, prout captus animi mei retinet, eos, qui putaverint ſpretis majoribus aliquid præſumendum, competenter ab omni eſſe Concilio coercendos. Xantippus Epiſcopus primæ ſedis Numidiæ dixit. Audivit omnium fratrum præſentia proſecutionem fratris, & conſacerdotis noſtri Aurelii: quid ad hæc reſpondent? Datianus Epiſcopus dixit: quæ (*d*) majorum decrevit ſententia, noſtro aſſenſui mancipabuntur, ut quæ præteritorum Conciliorum geſtis tenentur Carthaginenſis Eccleſiæ, noſtrâ aſſenſio-

(*r*) *Hic ſicut in aliis Canonibus invenitur. Incipit Concilium Milevitanum*: hæc omnia inſeruntur cod. 3tio hoc loco.
(*s*) Arcadius Aug. V, & Honorius Aug. V. erant Coſſ. anno 402.
(*t*) *Eccleſiæ* additur cod. 1. 3. (*u*) *ad* pro *&*. [*x*] *quia inſuavis eſt* abeſt à 1. & 3. cod.
[*y*] *Manifeſtis roboretur* cod. 3. (*z*) *confirmaverunt* cod. 1. (*a*) *ordinatione* cod. 3.
(*b*) *ab inſequentibus* cod. 1. 3. (*c*) *& poſteriores anterioribus deferant* cod. 1. 3.
(*d*) *Maurorum* cod. 3.

ſenſione plenè apud omnes firma teneantur. Univerſi Epiſcopi dixerunt. Hic ordo & à patribus, & à majoribus ſervatus eſt, & à nobis, Deo propitio ſervabitur, ſalvo etiam jure primatûs Numidiæ & Mauritaniæ.

De Archibo & Matricula Numidiæ.

Deinde placuit omnibus Epiſcopis, qui in hoc Concilio ſubſcripſerunt, ut matricula & archibus Numidiæ, & apud primam ſedem ſit, & in Metropoli, id eſt, Conſtantina. (e)

De Quod-vult-Deo Epiſcopo.

CAP. LIV.

De Quod-vult-Deo etiam Centurienſi, quomodo (f) adverſarius ipſius, cùm ſe petiſſet introduci ad Concilium noſtrum, interrogatus, utrum cum eo vellet apud Epiſcopos experiri, primò promiſerat, & alia die reſpondit, hoc ſibi non placere, atque diſceſſit; placuit omnibus Epiſcopis, ut nullus eidem Quod-vult-Deo communicet, donec cauſa ejus, qualem potuerit, terminum ſumat. Nam adimi ei Epiſcopatum, antequam cauſæ ejus exitus appareret, nulli Chriſtiano videri jure potuiſſet.

De Maximiano Epiſcopo. CAP. LV.

De Maximiano autem Bagaienſi, & ad eum, & ad ipſam plebem placuit de Concilio literas dari, ut & ipſe ab Epiſcopatu diſcedat, & illi ſibi alium requirant.

Ut Epiſcopi, qui ordinantur, ab Ordinatoribus ſuis Epiſtolas accipiant, quæ diem & Conſulem præferant. CAP. LVI.

Deinde placuit, ut quicunque deinceps ab Epiſcopis ordinantur per Provincias Aphricanas, literas accipiant ab Ordinatoribus ſuis, manu eorum conſcriptas, continentes Conſulem & diem; ut nulla altercatio de poſterioribus, vel anterioribus oriatur.

De his, qui vel ſemel in Eccleſia legerint, ab aliis non poſſe promoveri.

CAP. LVII.

Item placuit, ut quicunque in Eccleſia vel ſemel legerit, ab alia Eccleſia ad Clericatum non teneatur. Et ſubſcripſerunt. Aurelius Epiſcopus Eccleſiæ Carthagenenſis huic decreto conſenſi, & prælecto ſubſcripſi. Similiter & cæteri Epiſcopi ſubſcripſerunt.

In hoc Concilio, quid egerint Epiſcopi, qui ad tranſmarina Legati directi ſunt, intimatur.

Glorioſiſſimo Imperatore Theodoſio Auguſto, & Rumorido (g) V. C. Conſſ. VIII. Kal. Septembris Carthagine, in Baſilica Regionis ſecundæ, cùm Aurelius Epiſcopus in univerſali Concilio conſediſſet, adſtantibus Diaconibus, Aurelius Epiſcopus dixit: Exigente ratione fraternitas veſtra à mea tenuitate ad hoc Concilium congregata eſt: jam dudum enim, ſicut veſtra Sanctitas recordatur, habito Concilio deſtinavimus fratres noſtros ad tranſmarina Legatos, quos oportuit in cœtu Sanctitatis veſtræ perfunctæ legationis curſum narrare; & licet heſterno die de hac re confidentibus nobis præter geſta Eccleſiaſtica diligentiùs, quæ geſſerint, tractaremus, hodie tamen oportet tractatum heſterni diei actis Eccleſiaſticis confirmari.

De Epiſcopis Provinciarum Aphricæ, qui non adfuerunt præſenti Concilio.

Ordo itaque rerum depoſcit, ut primitus de Fratribus noſtris, & Conſacerdotibus, qui ad hoc Concilium, vel de Bizantio, vel certè de Mauritania convenerunt, quæramus, quemadmodum huic Concilio decreverint intereſſe, & offerentibus Philologo, Geſta, (h) Venuſtiano, & Feliciano, Epiſcopis Provinciæ Bizantinæ Legationis literas, & recitatis, offerentibus etiam Luciano, & Sylvano Legatis Provinciæ Mauritaniæ Sitifenſis Legationis literas, & recitatis, Aurelius Epiſcopus dixit: Horum Scriptorum textus ſociabitur geſtis.

De Epiſcopis Byzantinis. (i)

Numidius Epiſcopus dixit; Animadvertimus, Fratres & Coepiſcopos noſtros Byzantinæ Provinciæ, & Mauritaniæ Sitifenſis ad Concilium deſtinâſſe Legatos, nunc quæramus, utrum Legati Numidiæ advenerint? vel certè Provinciæ Tripolitanæ, vel Mauritaniæ Cæſarienſis?

De

(e) *conſtantia* cod. 1. 3; [f] *quoniam* pro *quomodo*.

[g] Rumtrino Rumtrido cod. 1. 3. Vera nomina Conſulum anni 403. ſunt, Theodoſius junior Aug. & Fl. Rumoridus. *Pagi in Breviario.*

(h) Alii legunt; *Geta*. (i) *Byzacenus* cod. 1. 3;

De Epiſcopis Mauritaniæ Sitifenſis.

Lucianus & Sylvanus Epiſcopi, Legati Provinciæ Mauritaniæ Sitifenſis dixerunt: Serò ad Cæſarienſes fratres noſtros tractatoria venit, nam jam & illi venirent, tamen neceſſe eſt veoiant, & confidimus de animis illorum, quia ſiquid in hoc Concilio geſtum fuerit, & ipſi ſine dubio ſuos conſenſus adhibebunt.

De Epiſcopis Numidiæ.

Alypius Epiſcopus Eccleſiæ Tageſtenſis (*i*) dixit. Nos quidem de Numidia venimus. Ego, & Sancti fratres Auguſtinus, & Poſidius, ſed de Numidia Legati mitti non (*k*) potuerunt, quod adhuc tumultu tironum, Epiſcopi propriis oeceſſitatibus in civitatibus ſuis aut impediti, aut occupati ſunt. Nam etiam tractatoriam Sanctitatis tuæ, cùm ad ſanctum ſenem Sancti Spiritus (*l*) deferrem, in præſenti tractatu hoc viſum fuerat, ut Concilium indiceretur, quod (*m*) inſtructa legatio poſſet ad hoc Coocilium deſtinari. Sed cùm eum poſterioribus literis ammooerem de impedimento tironum, ut ſuperiùs dixi, reſcriptis propriis excuſavit.

De (*n*) Tripolitania verò fratribus noſtris hoc potui condiſcere, quòd Dulcicium fratrem noſtrum deſtinaverunt Legatum: ſed quia non potuit occurrere, hoc aſſeveraverunt quidam filii noſtri venientes de ſupradicta Provincia, quod commemoratus navi ſe commiſerat, & credendum eſt accidiſſe nonnullam de tempeſtatibus moram, quæ retardaret ejus adventum. Tamen etiam circa ipſos, ſi charitati veſtræ placet, hæc forma ſervabitur, ut placita ad eoſdem Concilii tranſmittantur. Ab uoiverſis Epiſcopis dictum eſt: hæc, quæ ſtatuit Sanctitas tua, omnibus placent.

De conveniendis Donatiſtis.

CAP. LVIII.

Aurelius Epiſcopus dixit: quod in tractatum venit charitatis veſtræ, puto hoc Eccleſiaſticis geſtis eſſe firmandum. Profeſſio veſtrûm omnium hoc deprompſit, debere unumquemque noſtrûm in civitate ſua per ſe convenire Donatiſtarum Præpoſitos, aut adjungere ſibi vicinum collegam: ut pariter eos in ſingulis quibuſque civitatibus, vel locis per Magiſtratus, vel Seniores locorum conveniaot; hoc ſi omnibus placet, edicatur. Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt: Omnibus placet, & omnes hoc ſubſcriptiooe noſtra firmabimus. Petimus etiam, ut epiſtolis ad Judices de Concilio mittendis pro omnibus ſubſcribat Sanctitas tua. Aurelius Epiſcopus dixit: Si videtur charitati veſtræ, forma conventionis eorum recitetur: ut huoc tenorem proſecutionis omnes, ſi placuerit, teneamus. Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt: recitetur, Lætus Notarius recitavit.

Forma Conventionis Donatiſtarum.

CAP. LIX.

Ille Epiſcopus Eccleſiæ illius dixit, Quid de authoritate illius ampliſſimæ ſedis impetraverimus, petimus gravitatem veſtram recitare, & geſtis innecti, atque ut in effectum deduci jubeatis. Recitatâ autem juſſione, atque actis innexâ, dixit (*o*) ille Epiſcopus Eccleſiæ illius, Quid ergo nobis de Concilio Eccleſiæ Catholicæ mandatum ſit ad Donatiſtas per veſtram gravitatem perferendum, audire, & actis inſerere, & ad eos perferre dignemioi, eorùmque reſponſionem rurſus apud acta veſtra nobis inſinuare. Convenimus nos ex Concilii noſtri Catholicâ authoritate miſſi, de veſtra correptione gaudere cupientes, conſiderantes Domini charitatem, qui dixit: Beati Pacifici, (*p*) quia ipſi filii Dei vocabuntur, & admonuit per Prophetam etiam in (*q*) his, qui dicunt ſe fratres noſtros non eſſe, dicere nos debere, fratres noſtri eſtis. Hanc ergo pacificam ex charitate venientem communionem noſtram contemnere non debetis: ut ſiquid veritatis habere vos arbitramini, non dubitetis aſſerere, id eſt, ut congregato veſtro Concilio deligatis ex vobis, quibus cauſam aſſertionis veſtræ committatis, ut & nos poſſimus hoc facere, ut etiam de noſtro Coocilio deligaotur, qui cum eis, quos (*r*) delegeritis, cooſtituto loco, & tempore, quidquid quæſtionis eſt, quod veſtram à nobis ſeparat communionem, cum

(*i*) *Tagaſtenſis* cod. 3. [*k*] *Legatio mitti non potuit* cod. 3.
(*l*) *Sanctippum* pro Sancti Spiritus. (*m*) *quo*. (*n*) *de Epiſcopis Tripolitanis* titulus cod. 1.
(*o*) *dicat* cod. 1. 3. (*p*) *Matthai V. 9.* (*q*) *in* abeſt à cod. 1. 3.
(*r*) *quod* pro quos cod. 1. 3.

cum pace diſcutiant & tandem aliquando adjuvante Domino Deo noſtro, finem veternoſus error accipiat, ne propter animoſitatem hominum infirmi (*t*) noſtri, & ignari populi ſacrilega diſſenſione diſpereant. Si enim hoc fraternè acceperitis, veritas facilè diluceſcet, ſi autem hoc facere nolueritis, diffidentia (*u*) veſtra facilè innoteſcet. Cúmque recitata eſſet, ab univerſis Epiſcopis dictum eſt: ſatis placet, hoc fiat: Et ſubſcripſerunt. Aurelius Epiſcopus Eccleſiæ Carthaginenſis huic decreto conſenſi, & prælecto ſubſcripſi. Similiter & cæteri Epiſcopi ſubſcripſerunt.

Hæc Synodus adverſus Donatiſtas legationem ad Principes dirigit.

Glorioſiſſimo Imperarore Honorio Auguſto VI. (*y*) Conſ. XVI. Kal. Julias Carthagine, in Baſilica Regionis ſecundæ. In hoc Concilio legationem ſuſceperunt Theaſius; & Evodius contra Donatiſtas, in quo Concilio inſertum eſt communitorium, quod ita ſe continet.

Quale communitorium (x) *acceperunt Legati contra Donatiſtas.* CAP. LX.

Communitorium fratribus, Theaſio & Evodio Legatis ex Carthaginenſi Concilio ad Glorioſiſſimos, Religioſiſſimósque Principes miſſis. Cum Domini auxilio piiſſimos Imperatores adierunt, ut eis inſinuent. Quemadmodum plena fiducia ſecundùm ſuperioris anni Concilium Donatiſtarum præpoſiti actis municipalibus ſunt conventi, ut ſi conſiderent de aſſertionibus ſuis, electis ex ſuo numero aliquibus idoneis, nobiſcum pacificè conferrent & manſuetudine Chriſtianâ, ſiquid veritatis tenerent, non ambigerent demonſtrare, quò ita ſinceritas Catholica, quæ jam pridem ſuperioribus temporibus claruit, nunc quoque (*z*) imperitiam, vel pertinaciam reſiſtentibus innoteſceret; ſed quia diffidentiâ (*a*) premebantur, nihil pene auſi ſunt reſpondere. Unde quia impletum eſt erga eos Epiſcopale ac pacificum officium, & illi, qui veritati reſpondere nequiverunt, ad immanes violentias ſunt converſi, ità ut multos Epiſcopos, multóſque Clericos (ut de laicis taceamus) inſidiis oppreſſerint, Eccleſias etiam aliquas invaſerint, aliquas invadere pertentaverint, ipſorum jam clementiæ eſt conſulere, ut Eccleſia Catholica, quæ eos religioſo utero genuit, & Fidei firmitate nutrivit, eorum etiam proſpectione muniatur, ne temerarii homines religioſis temporibus infirmos populos terrendo prævaleant, quoniam ſecundo depravare non poſſunt; Nora eſt enim, & ſæpe legibus conclamata Circuncellionum, quâ furunt, (*b*) dereſtabilis manus. Quæ eriam ipſorum religioſiſſimorum ſupra Principum frequentibus Sanctionibus condemnara eſt, adversùs quorum furorem poſſemus non inſolita, nec à Scripturis Sacris aliena impetrare (*c*) ſubſidia, quando Apoſtolus Paulus, ſicut in Apoſtolorum actibus fidelibus notum eſt, factioſorum conſpirationem militari etiam ſubmovit auxilio. Sed nos illud poſcimus, ut Catholicis Eccleſiis ordinum per civitates ſingulas, & vicinorum quorumque poſſeſſorum per diverſa loca ſine ulla diſſimulatione tuitio præbeatur. Simul etiam petendum, ut illam legem, quæ à religioſæ memoriæ eorum Patre Theodoſio de auri libris decem in ordinatores, vel ordinatos hæreticos, ſeu etiam in poſſeſſores, ubi eorum congregatio depræhenditur, promulgata eſt, ità deinceps confirmari præcipiant: ut in eos valeat, contra quos propter eorum inſidias Catholici provocati (*d*) conteſtationem (*e*) depoſuerunt, ut hoc ſaltem terrore à ſchiſmatica, vel hæretica pravitate deſiſtant, qui conſideratione æterni ſupplicii emendari, corrigique diſſimulant. Petendum etiam, ut lex, quæ hæreticia, vel ex donationibus, vel ex teſtamentis aliquid capiendi, vel relinquendi denegat facultatem, ab eorum quoque pietate hactenus repetatur, ut eis relinquendi, vel ſumendi jus adimat, qui pertinaciæ furore cæcati, in Donatiſtarum errore perſeverare voluerint; cæterum illis, qui conſideratione unitatis & pacis ſe corrigere voluerint, abſque interdicto hujus legis, capiendæ hæreditatis aditus pateat, ſi adhuc in errore hæretico conſtitutis aliquid ante donationis, vel hæreditatis obvenit, his ſane exceptis, qui lite pulſati puta-

(*t*) *infirma anima* cod. 1. 3. (*u*) *differentia* cod. 1. 3. (*x*) *commonitorium* cod. 1. 3.
[*y*] Honorius Aug. Coſ. VI. fuit anno 404. & Ariſtænetus Collega.
[*z*] *per* addit cod. 1. 3. [*a*] *differentiâ.* (*b*) *furiunt* cod. 1, 3.
(*c*) *præſidia* cod. 1, 3. (*d*) *provocatio* cod. 1, 3. [*e*] *depoſuerint* cod. 1. 3.

putaverint ad Catholicam tranſeundum, quia de talibus credibile eſt, non metu cæleſtis judicii potius, quàm terreni commodi aviditate unitatem Catholicam præoptâſſe. Ad hæc autem omnia præſidio opus eſt poteſtatum ſuarum quarumcunq; Provinciarum. Sanè pro utilitatibus Eccleſiæ, quicquid intellexerint prodeſſe, agendi & imperandi liberam decernimus legationem. Illud prætereà cunctis (*f*) vobis placuit, ut literæ de cœtu noſtro ad glorioſiſſimos Imperatores, & eminentiſſimas Poteſtates dirigantur, quibus inſtruantur, noſtro omnium conſenſu ad beatiſſimum Comitatum Legatos à nobis eſſe directos. Sed quia iiſdem literis ab omnibus ſubſcribi tardiſſimum eſt, niſi ſingulorum ſubſcriptionibus eædem epiſtolæ onerentur, petimus, frater Aureli, ut iiſdem tua charitas noſtro omnium n mine ſubcribere dignetur. Et ſubſcripſerunt. Aurelius Epiſcopus Eccleſiæ Carthaginenſis huic decreto conſenſi, & ſubſcripſi. Similiter & cæteri Epiſcopi ſubſcripſerunt. Literæ etiam ad judices mittendæ ſunt, ut, donec Dominus Legatos ad nos redire permittat, tuitiones per ordines civitatum, & poſſeſſores prædiorum Eccleſiæ Catholicæ impertiant. Adjungendum etiam de Equitio, ut improbitas ejus, quâ ſibi jus ſacerdotale improbiſſimè vendicat, ab Hipponenſi Diaretorum Diœceſi ſecundùm ſtatuta Imperatorum repellatur. Literæ etiam ad Epiſcopum Romanæ Eccleſiæ commendatione Legatorum mittendæ ſunt, vel ad alios, ubi fuerit Imperator. Et ſubſcripſerunt. Item Aurelius Epiſcopus Eccleſiæ Carthaginenſis huic decreto conſenſi, & prælecto ſubſcripſi. Similiter & cæteri Epiſcopi ſubſcripſerunt.

In hac Synodo, quæ ſtatuta ſunt, brevis declarat adnexus.

Stilicone iterum (*g*) & Arthemio VV. CC. Conſſ. X. Kal. Septembris Carthagine in Baſilica Regionis ſecundæ. Hujus Concilii geſta ideo non ex integro deſcripſi, quoniam magis ea, quæ in tempore neceſſaria fuerunt, quàm aliqua generalia, conſtituta ſunt, ſed ad inſtructionem ſtudioſorum ejuſdem Concilii brevem digeſſi.

Brevis Cauſarum. CAP. LXI.

Ut libera legatio ab omnibus provinciis ad Concilium dirigatur, ad Mizonium Legati & literæ, propter liberam dirigendam legationem deſtinare præcepta ſunt, ut quia apud Carthaginem tantum unitas facta eſt, dentur etiam literæ ad judices, ut & aliis provinciis, & civitatibus operam impendi jubeant unitati, ut gratiarum actiones de Carthaginenſi Eccleſia pro univerſa Aphrica, de excluſione Donatiſtarum cum Epiſcoporum literis ad comitatum mittantur. Recitatæ ſunt literæ Papæ Innocentii: ut Epiſcopi ad transmarina pergere facilè non debeant, quod hoc ipſum Epiſcoporum ſententiis confirmatur, ut propter gratiarum actionem & excluſionem Donatiſtarum duo Clerici Eccleſiæ Carthaginenſis ad comitatum mittantur.

In (h) *hoc Concilio quædam de conſtitutis ſuperioribus corriguntur, ut Conc.lium univerſale non, niſi neceſſitate faciendum.*

CAP. LXII.

Glorioſiſſimis Imperatoribus Honorio VII. & Theodoſio II. iterum Auguſtis (*i*) Conſſ. Idus Junii. Carthagine in Baſilica regionis ſecundæ, cùm Aurelius Epiſcopus unà cum Epiſcopis ſuis conſediſſet, adſtantibus Diaconibus ait: quoniam conſtitutum fuerat in Concilio Hipponenſi, ut ſingulis annis contraheretur Concilium Aphricæ plenarium, non tantùm hic apud Carthaginem, verùm etiam per diverſas provincias ſuo ordine, & hoc reſervatum eſt: ut indiceremus aliquando in Numidia, aliquando in Byzantio; at quia hoc laborioſum omnibus fratribus viſum eſt, (*k*) placuit, ut non ſit ultra fatigandis fratribus anniverſaria neceſſitas, ſed quoties exegerit cauſa communis, id eſt, totius Aphricæ, undecunque ad hanc ſedem de hac re datæ literæ fuerint, congregandam eſſe Synodum in ea provincia; ubi opportunitas perſuaſerit, cauſæ autem, quæ communes non ſunt, in ſuis provinciis judicentur.

Ut

(*f*) *nobis* cod. 1. 3.
(*g*) Stilico II. & Anthemius Coſſ. erant anno 405. *Pagi in Breviario.*
(*h*) *In hac* Prologus hic abeſt à cod. 1.
(*i*) Honorius Aug. VII. & Theodoſius jun. II. Auguſtus erant Coſſ. anno 407.
(*k*) *Concilium univerſale nonniſi neceſſitate faciendum* hic inſeritur cod. 1.

Ut ab electis judicibus provocare non liceat.

CAP. LXIII.

Si autem fuerit provocatum, eligat qui provocaverit, judices; & cum eo & ille, contra quem provocaverit: ut ab ipſis deinceps nulli liceat provocare.

De Legationibus diverſarum Provinciarum.

Cùm univerſæ legationes diverſarum Provinciarum allegarentur, gratiſſimè acceptæ ſunt, id eſt Numidiarum, Byzacenorum, Maurorum Sitifenſium, itémque Cæſarienſium, ſed & Tripolitanorum.

Ut ab Imperatoribus poſtuletur advocatorum defenſio pro cauſis Eccleſiæ.

CAP. LXIV.

Placuit etiam, ut petant ex nomine provinciarum omnium legati perrecturi, Vincentius, & Fortunianus (*l*) à Glorioſiſſimis Imperatoribus, ut dent facultatem defenſores conſtituendi Scholaſticos qui in actu ſunt, vel in munere defenſionis cauſarum, ut more Sacerdotum provinciæ iidem ipſi quidem defenſionem Eccleſiarum ſuſceperint, habeant facultatem pro negotiis Eccleſiarum, quoties neceſſitas flagitaverit, vel ad obſiſtendum obrepentibus, vel ad neceſſaria ſuggerenda, ingredi judicum Secretaria.

Ut ſit Legatio libera.

Placuit, ut Legationem liberam habeant ad comitatum miſſi delecti legati.

Proteſtatio Maurorum Pontificum de Primoſo. (m)

Proteſtatos eſſe præterea Mauros Cæſarienſes conſtat. Primoſum per principales civitatis Thiganenſis conventum literis eorum fuiſſe, ut ſecundùm principalia ſcita plenario Concilio ſui præſentiam faceret, & ut oportuit, requiſitus Primoſus repertus non eſt, ſicuti Diaconi renunciaverunt: ſed quia popoſcerunt iidem Mauri, de plenario Concilio oportere literas deſtinari ad venerabilem fratrem ſenem Innocentium; has, placuit, mitti, ut agnoſcat requiſitum Primoſum in Concilio, & minimè fuiſſe repertum.

De plebibus, qui nunquam Epiſcopos habuerunt.

CAP. LXV.

Placuit & illud: ut plebes, quæ nunquam habuerunt proprios Epiſcopos, niſi ex Concilio plenario uniuſcujuſque Provinciæ, & primatis, atque conſenſu ejus, ad cujus diœceſim eadem Eccleſia pertinebat, decretum (*n*) fuerit, minimè accipiant.

De plebibus, vel Diœceſibus ex Donatiſtis converſis. CAP. LXVI.

Sanè ut illæ plebes, quæ converſæ ſunt à Donatiſtis, & habuerunt Epiſcopos ſine dubio, inconſulto Concilio habere mereantur; quæ autem plebes habuerunt Epiſcopum, & eo defuncto valuerunt (*o*) non Epiſcopum proprium habere, ſed ad alicujus Epiſcopi diœceſim pertinere, non eis eſſe denegandum. Nec non & illud ſuggeſtum eſt, quod plebes ante legem Imperatorum de unitate datam (*p*) quicunque converterentur Epiſcopi ad Catholicam, ipſi eas obtinere debeant, verùm à lege unitatis, & deinceps oporteat univerſas Eccleſias vendicare ſibi Epiſcopos Catholicos eorum locorum, ad quæ loca ſub hæreticis pertinebant, vel converſorum ad Catholicam, vel non converſorum hæreticorum, & diœceſes, & ſi qua forte ſunt inſtrumenta Eccleſiæ, vel ad ejus jus pertinentia. Qui verò aliqua uſurpaverunt, poſt legem (*q*) uſurpata conventi reſtituant.

De Suggeſtione Maurentii Epiſcopi.

CAP. LXVII.

Ad ſuggeſtionem vel poſtulationem Epiſcopi Maurentii, cùm lecta fuiſſet ſcheda, quam obtulit Epiſcopus Placentius (*r*) qui perſonam legati Numidarum geſtabat, ſententia (*s*) ejuſdem Placentii recitata eſt in conſpectu Epiſcoporum, & cùm quærerentur hi, quos adeſſe voluit, à Diaconis pro foribus, id eſt, ſeniores à nova Germania, ac minimè invenirentur, ſecundò vel tertiò requiſiti; propterea cenſuit Sanctum Concilium, ut literæ ad eundem ſenem Xantippum prærogentur, quò noverit voluntati plebis memoratæ nullo modo injuriam Epiſcopi ſuccumbendum. Maurentius Epiſcopus dixit. Quoniam requiſiti ſunt ſenio-

(*l*) *Fortunatianus* cod. 1. 3. (*m*) *Promoſo* cod. 1. 3. (*n*) *decretus* cod. 1. 2.
(*o*) *voluerunt* cod. 1. 3. (*p*) *lata* cod. 1. 3. (*q*) *uſurpatam* cod. 1. 3.
(*r*) *Placentinus* cod. 1. 3. (*s*) *ſecundum ſententiam* cod. 1. 3. (*t*) *Placentini* cod. 1. 3.

ſeniores à nova Germania ſecundò ac tertiò, & non ſunt inventi, quibus præceptum erat à primate, ut occurrerent ad venerabile Concilium, quod nunc agitur Idibus Juniis, ſuam abſentiam procurârunt: idcircò decernat ex hac re aliquid Sanctitas veſtra, ne ſub (*u*) moleſtia calumniæ ipſorum innocens videar laborare. Concilium Sanctum ſtatuit, debuiſſe quidem ſecundùm cenſuram ſacerdotalem ex hoc Concilio adversùs contumaces ferri ſententiam, ſed quia manſuetudo Eccleſiaſtica ſervanda eſt in omnibus cauſis, promiſſæ ſunt (*x*) ad ſenem Xantippum, ut noverint Judices de Concilio electos ſinè dilatione conſiderare debere in civitate Thuburſicenſi, ut negotio congruum adhibeatur examen. Maurentius (*y*) Epiſcopus dixit. Judices peto Sanctum ſenem Xantippum, Sanctum Auguſtinum, Florentium, Theaſium, Sanſucium, Secundum, & Poſidium, hos decerni mihi jubeatis. Sanctum Concilium conceſſit Judices poſtulatos, reliquos autem Judices ad complendum numerum neceſſarios, eligentibus ipſis ſenioribus à nova Germania, ſenex Xantippus curavit decernere.

De pacificandis Eccleſiis, Romana, & Alexandrina. CAP. LXVIII.

Placuit etiam, ut de diſſenſione Romanæ, atque Alexandrinæ Eccleſiæ ad Sanctum Papam Innocentium ſcribatur, quo utraque Eccleſia intra ſe pacem, quam præcepit Dominus, teneat.

De his, qui uxores, aut quæ viros dimittunt, ut ſic maneant. CAP. LXIX.

Placuit, ut ſecundùm Evangelicam & Apoſtolicam diſciplinam, neque dimiſſus ab uxore, neque dimiſſa à marito, alteri conjungatur, ſed ità maneant, aut ſibimet reconcilientur; quod ſi contempſerint, ad pœnitentiam redigantur, in qua cauſa legem Imperialem petendam promulgari.

De precibus ad altare dicendis.

CAP. LXX.

Placuit etiam hoc, ut preces, quæ probatæ fuerint in Concilio, ſive præfationes, ſive commendationes, ſeu manûs impoſitiones ab omnibus celebrentur, nec aliæ omninò contra fidem præferantur, ſed quæcunque cùm prudentioribus fuerunt collatæ, dicantur.

De his, qui publicorum judiciorum cognitionem ab Imperatore popoſcerint.

CAP. LXXI.

Placuit, ut quicunque ab Imperatore cognitionem judiciorum publicorum petierit, honore proprio privetur; ſi autem Epiſcopale judicium ab Imperatore poſtulârit, nihil ei obſit.

De his, qui cùm in Aphrica non communicant, voluerint transmare ſubrepere.

CAP. LXXII.

Quicunque autem non communicant in Africa, ſi in Transmarinis ad communicandum obrepſerint, jacturam Clericatûs excipiant.

Ut pergentes ad Comitatum, cauſam ſuam, vel Carthaginenſi, vel Romano Pontifici inſinuare procurent.

CAP. LXXIII.

Placuit, ut quicunque ad Comitatum ire voluerit, in formata, quæ ad urbis Romæ Eccleſiam mittitur, intimetur: ut inde etiam ad comitatum formatam accipiat. Quod ſi accipiens ad Romanam tantummodo formatam, & tacens neceſſitatem, quæ (*z*) ad comitatum pergere, à communione removeatur. Quod ſi ibi Romæ ei repentina neceſſitas orta fuerit ad comitatum pergendi, alleget apud Epiſcopum urbis Romæ ipſam neceſſitatem, & de hoc ſcripta ejuſdem Romani Epiſcopi perferat. Formatæ autem, quæ à Primatibus, vel à quibuſcunque Epiſcopis Clericis propriis dantur, habeant diem Paſchæ. Quod ſi adhuc ejuſdem anni Paſchæ dies incertus eſt, ille præcedens adjungatur, quomodo ſolet poſt conſulatum in publicis geſtis adſcribi. Placuit & illud, ut adversùs Donatiſtas & Paganos, vel eorum ſuperſtitiones Legati miſſi de hoc glorioſo Concilio, quidquid utile perviderint, de glorioſiſſimis Principibus impetrent. Placuit etiam petitum (*a*) omnium Epiſcoporum, & epiſtolis omnibus de Concilio dandis Sanctitas tua ſola ſubſcribat. Et ſubſcripſerunt. Aurelius Epiſcopus Carthaginenſis huic decreto

(*u*) *modeſtia* cod. I. (*x*) *promiſerunt* cod. I. 3. (*y*) *Maurelius* cod. I. 3.
(*z*) *eſt* cod. 3. (*a*) *petitu* cod. I. 3.

creto conſenſi, & prælecto ſubſcripſi. Similiter & cæteri Epiſcopi ſubſcripſerunt.

Concilium contra Paganos & Hæreticos.

Baſſo, (*b*) & Philippo VV. CC. Conſſ. XVI. Kal. Julias. Carthagine, in Secretario Baſilicæ Reſtitutæ, in hoc Concilio legationem iterum ſuſcepit Fortunatianus Epiſcopus contra Paganos & hæreticos.

Item Concilium contra Paganos & Hæreticos.

Baſſo, & Philippo VV. CC. Conſſ. Tertio Idus Octobris. Carthagine ſuſceperunt legationem Reſtitutus, & Florentius Epiſcopi, contra paganos & hæreticos eo tempore, quo Severus, & Macarius occiſi ſunt, & propter eorum cauſam Evodius, & Theaſius, & Victor Epiſcopi cæſi ſunt.

Concilium de cognitione Epiſcopi.

CAP. LXXIV.

Glorioſiſſimis Imperatoribus Honorio VIII. & Theodoſio III. (*c*) Aug. Conſſ. XVIII. Kal. Julias Carthagine in Baſilica Secunda. In hoc Concilio placuit, ut non ſibi unus Epiſcopus vendicet cognitionem. Geſta hujus Concilii ideo non deſcripſi, quoniam provinciale, non univerſale celebratum eſt.

Concilium contra Donatiſtas.

CAP. LXXV.

Poſt conſulatum (*d*) Glorioſiſſimis Imperatoribus Honorio VIII. & Theodoſio III. Augg. XVIII. Kal. Julias Carthagine in Baſilica Regionis ſecundæ, in hoc Concilio legationem ſuſceperunt contra Donatiſtas Florentius, Poſidius, Præſidius, & Benenatus Epiſcopi eo tempore, quo lex data eſt, ut libera voluntate quis cultum Chriſtianitatis exciperet.

Concilium contra hæreſim Pelagii & Cæleſtini. Quod Adam non ſit factus à Deo mortalis. CAP. LXXVI.

Glorioſiſſimis Imperatoribus Honorio XII. & Theodoſio VIII. (*e*) Augg. Conſſ. Kal. Majas, Carthagine in Secretario Baſilicæ Fauſti, cùm Aurelius Epiſcopus in univerſali Concilio conſediſſet,

adſtantibus Diaconibus, placuit omnibus Epiſcopis, quorum nomina, & ſubſcriptiones inditæ ſunt, in Sancta Synodo Carthaginenſis Eccleſiæ conſtitutis, ut quicunque dixerit, Adam primum hominem mortalem factum, ità, ut, ſive peccaret, ſive non peccaret, moreretur in corpore, hoc eſt, de corpore exiret, non peccati merito, ſed neceſſitate naturæ, anathema ſit.

Quòd parvuli in peccatorum remiſſionem baptizentur. CAP. LXXVII.

Item placuit, ut quicunque parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, aut dicit, in remiſſionem quidem peccatorum eos baptizari, ſed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod lavacro regenerationis expietur: unde ſit conſequens, ut in eis forma baptiſmatis in remiſſionem peccatorum non vera, ſed falſa intelligatur; anathema ſit. Quoniam non aliter intelligendum eſt, quod ait Apoſtolus: *Per unum* (f) *hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ità in omnes homines pertranſiit, in quo omnes peccaverunt:* niſi quemadmodum Eccleſia Catholica ubique diffuſa ſemper intellexit. Propter hanc enim regulam Fidei etiam parvuli, qui nihil peccatorum in ſe ipſis adhuc committere potuerunt, ideò in peccatorum remiſſionem veraciter baptizantur: ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione contraxerunt.

Quòd gratia Dei non ſolùm remiſſionem tribuit peccatorum, ſed etiam præſtat adjutorium, ne peccetur.

CAP. LXXVIII.

Item placuit, ut quicunque dixerit gratiam Dei, quâ juſtificamur per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, ad ſolam remiſſionem peccatorum valere, quæ jam commiſſa ſunt, non etiam ad adjutorium, ut non committantur; anathema ſit,

Quòd gratia Chriſti non ſolùm ſcientiam tribuit, quod agamus, ſed etiam dilectionem nobis inſpirat, ut quod ſcimus, implere valeamus. CAP. LXXIX.

Item quisquis dixerit, eandem gratiam

(*b*) Anicius Baſſus & Fl. Philippus coſſ. erant anno 408.
(*c*) Honorius Aug. VIII. & Theodoſius Aug. III. coſſ. erant anno 409.
(*d*) Annus ſequens 410. erat poſt Conſulatum Honorii VIII. & Theodoſii III.
(*e*) Annus 418. habuit coſſ. Honorium Aug. XII. & Theodoſii Aug. VIII.
(*f*) Rom. V, 12.

tiam Dei per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, propter hoc tantum nos adjuvare ad non peccandum: quia per ipſam nobis revelatur, & aperitur intelligentia mandatorum, ut ſciamus, quid appetere, quid vitare debemus, etiam facere diligamus: non autem per illam nobis præſtari, ut quod faciendum agnoverimus, agere valeamus, anathema ſit. Cùm enim dicat Apoſtolus: *Scientia inflat, charitas verò ædificat,* (e) valde impium eſt, ut credamus ad eam, quæ inflat, nos habere gratiam Chriſti; ad eam, quæ ædificat, non habere, cùm ſit utrumque donum Dei, & ſcire, quid facere debeamus, & diligere, ut faciamus, ut ædificante charitate ſcientia nos non poſſit inflare. Sicut autem de Deo ſcriptum eſt, *Qui docet hominem ſcientiam*, ita etiam ſcriptum eſt, *Charitas ex Deo eſt.*

Quòd ſine Dei gratia nihil boni poſſumus implere. CAP. LXXX.

Item placuit, ut quicunque dixerit, ideò nobis gratiam juſtificationis dari, ut quid facere libero jubemur arbitrio, faciliùs poſſimus implere per gratiam, tanquam etſi gratia non daretur, non quidem facilè, ſed tamen poſſimus etiam ſine illa implere Divina mandata; anathema ſit. De fructibus etiam (f) mandatorum Dominus loquebatur, ubi non ait: ſinè me difficiliùs poteſtis facere, ſed ait: *Sinè* (g) *me nihil poteſtis facere.*

Quòd non ſolùm humilis, ſed verax Sanctorum vox iſta eſt: ſi dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus. CAP. LXXXI.

Item placuit, quod ait Sanctus Joannes Apoſtolus: *Si dixerimus,* (h) *quia peccatum non habemus, nos ipſos decipimus, & veritas in nobis non eſt*; Quisquis ſic accipiendum putaverit, ut dicat: propter humilitatem oportere dici, nos habere peccatum, non, quia verè ita eſt, anathema ſit. Sequitur enim Apoſtolus, & adjungit, *Si autem confeſſi fuerimus peccata noſtra, fidelis eſt, & juſtus, qui remittat nobis peccata, & mundet nos ab omni iniquitate.* Ubi ſatis apparet, hoc non tantùm humiliter, ſed etiam veraciter dici. Poterat enim Apoſtolus dicere: Si dixerimus, non habemus peccatum, nos ipſos extollimus, & humilitas in nobis non eſt, ſed cùm ait: *Nos ipſos decipimus, & veritas in nobis non eſt*, ſatis oſtendit, eum, qui dixerit, ſe non habere peccatum, non verum loqui, ſed falſum.

Quòd in oratione Dominica Sancti pro ſe dicant: Dimitte nobis debita noſtra.

CAP. LXXXII.

Item placuit, ut quicunque dixerit, in oratione Dominicâ ideo dicere Sanctos, *Dimitte nobis debita noſtra*, ut non pro ſe ipſis hoc dicant, quia non eſt eis jam neceſſaria iſta petitio, ſed pro aliis, qui ſunt in ſuo populo peccatores: & ideo non dicere unumquemque Sanctorum: Dimitte nobis (i) debita mea, ſed dimitte nobis debita noſtra, ut hoc pro aliis potiùs, quàm pro ſe juſtus petere intelligatur; anathema ſit. Sanctus enim & juſtus erat Apoſtolus Jacobus, cùm dicebat; *In multis enim offendimus.* (k) Nam quare additum eſt, *omnes*: niſi ut iſta ſententia conveniret & pſalmo, ubi legitur: *Ne intres* (l) *in judicio cum ſervo tuo, quoniam non juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens*: & in oratione ſapientiſſimi Salomonis: *Non eſt homo, qui non peccavit*, & in libro Sancti Job: *In manu omnis hominis ſignat, ut ſciat omnis homo infirmitatem ſuam*? Unde etiam Daniel Sanctus, & juſtus, cùm in oratione pluraliter diceret: *Peccavimus, iniquitatem fecimus*, & cætera. Quæ ubi veraciter & humiliter confitetur: ne putaretur, quemadmodum quidam ſentiunt, hoc non de ſuis, ſed de populi ſui potiùs dixiſſe peccatis, poſtea dixit: *Cùm orarem, & confiterer peccata mea, & peccata populi mei Domino Deo meo.* Noluit dicere, peccata noſtra, ſed peccata populi ſui dixit, & ſua; quoniam futuros iſtos, qui tam malè intelligerent, tanquam Propheta, prævidit.

Quòd veraciter à Sanctis dicatur: Dimitte nobis debita noſtra. CAP. LXXXIII.

Item placuit, ut quicunque ipſa verba Dominicæ orationis, ubi dicimus: Dimitte nobis debita noſtra, ità volunt à Sanctis dici: ut humiliter, non veraciter hoc dicatur, anathema ſit. Quis enim ferat orantem, & non hominibus, ſed ipſi Domino mentientem, qui labiis ſibi dicit dimitti velle, & corde dicit, quæ ſibi dimittantur, debita non habere.

De plebibus converſis à Donatiſtis.

CAP. LXXXIV.

Item placuit, quoniam quidem ante aliquot annos in Eccleſia plenario Concilio

(e) I. Cor. VIII. (f) *enim* cod. 1, 3.
(i) *mihi* cod. 1. (k) *omnes* cod. 1. 3.
(g) Joan. XV, 5. (h) I. Joan. I, 8, 9.
(l) Jacobi III, 2, 2.

cilio conſtitutum eſt, ut quæcunque Eccleſiæ in Diœceſi conſtitutæ ante leges de Donatiſtis latas Catholicæ (i) lectæ ſunt, ad eas Cathedras pertineant, per quarum Epiſcopos factum eſt, ut Catholicæ unitati communicarent: poſt leges autem, quæcunque communicaverint, illuc pertineant, quò pertinebant, cùm eſſent in parte Donati. Sed quia multæ controverſiæ poſtea inter Epiſcopos de Diœceſibus ortæ ſunt, & oriuntur, quibus tunc minus videtur eſſe proſpectum; nunc iſto Concilio Sancto placuit, ut ubicunque Catholica fuit, & pars Donati, & ad diverſas Cathedras pertinebant, quocunque tempore illic unitas facta eſt, vel facta fuerit, ſive ante leges ſive poſt leges, ad eam Cathedram pertineant ad quam Catholica, quæ jam ibi fuerat, pertinebat.

De Diœceſibus, qualiter eas dividant inter ſe Epiſcopi tam Catholici, quàm qui ex Donati parte converſi ſunt.

CAP. LXXXV.

Ita ſanè, ut ſi Epiſcopus ex Donatiſtis ad Catholicam unitatem converſus eſt, æqualiter inter ſe dividant eas, quæ ſic fuerint inventæ, ubi ambæ partes fuerunt, id eſt, ut alia loca ad illum, alia ad illum pertineant, ità ut ille dividat, qui amplius temporis in Epiſcopatu habet, & minor eligat. Quod ſi fortè unus fuerit locus, ad eum pertineat, cui vicinior invenitur. Quod ſi ambabus Cathedris æqualiter vicinus eſt, ad eum pertineat, quem plebs elegerit. Quod ſi fortè antiqui Catholici ſuum Epiſcopum voluerint, & illi ſuum, qui ex Donati parte converſi ſunt: plurimorum voluntas paucioribus præferatur. Si autem partes æquales ſunt, majoris temporis Epiſcopo deputetur. Si autem ità plurima loca inveniuntur, in quibus ambæ partes fuerunt, ut non poſſit æqualiter dividi, velut ſi impari numero fuerint; diſtributis eis locis, qui parem habent numerum, quicunque locus remanſerit, hoc in eo ſervetur, quod ſuperiùs dictum eſt, cùm de uno tractaretur loco.

Ut, ſiquam Diœceſim Epiſcopus ab Hæreſi liberans triennio poſſederit, nullus eam repetat.

CAP. LXXXVI.

Item placuit, ut etiam, ſi quiſquam poſt leges aliquem locum ad Catholicam unitatem converterit: ſi eum per triennium, nemine repetente, retinuit, ulteriùs ab eo non repetatur. Si tamen per ipſum triennium fuit Epiſcopus, qui potuit repetere, & tacuit, præjudicium patietur: ſi autem non fuit, non præjudicetur matrici, ſed liceat, cùm locus acceperit Epiſcopum, quem (k) non habebat, ex ipſo die intra triennium repetere. Itemque ſi fuerit Epiſcopus ad Catholicam ex Donati parte converſus, non ei præjudicet præfinitum tempus, ſed ex quo die converſus eſt, habeat per triennium poteſtatem repetendi loca, quæ ad ipſam pertinebant Cathedram.

De his, qui in plebes, quas ad ſe putant pertinere, inconventis his, à quibus tenentur, irruerint.

CAP. LXXXVII.

Item placuit, ut quicunque Epiſcopi plebes, quas ad ſuam Cathedram æſtimant pertinere, non ità repetant, ut cauſas ſuas Epiſcopis judicantibus agant, ſed alio retinente irruerint, ſive volentibus, ſive nolentibus plebibus; cauſæ ſuæ detrimentum patiantur. Et quicunque jam hoc fecerunt, ſi nondum eſt inter Epiſcopos finita contentio, ſed adhuc inde contendunt: ille inde diſcedat, quem conſtiterit, prætermiſſis Judiciis Eccleſiaſticis irruiſſe. (l) Hoc ſibi quiſque blandiatur, ſi à primate, ut retineat, literas impetraverit: ſed ſive habeat literas, ſive non habeat, conveniat eum, qui tenet, & ejus literas accipiat, ut eum appareat pacificè tenuiſſe Eccleſiam ad ſe pertinentem. Si autem ille aliquam quæſtionem retulerit, per Epiſcopos judices cauſa finiatur, ſive quos eis primates dederint, ſive quos ipſi vicinos ex conſenſu elegerint.

De his, qui plebes ad ſe pertinentes negligunt.

CAP. LXXXVIII.

Item placuit, ut quicunque negligunt, loca ad ſuam Cathedram pertinentia in Catholicam unitatem lucrari, conveniantur à diligentibus vicinis Epiſcopis, ut id (m) agere non morentur. Quod ſi intra ſex menſes à die conventionis non effecerint, qui potuerit ea lucrari, ad ipſum pertineant. Ità ſanè, ut

(i) *factæ ſunt* cod. 1. 3. (k) *qui* pro *quem* cod. 1. 3. (l) *nec* pro *hoc* cod. 1. 3.
(m) *dare* pro *agere* cod. 1. 3.

ut ſi ille, ad quem pertinuiſſe videbantut, probare potuerit, magis illius electam negligentiam ab hæreticis, ut impune ibi ſint, & ſuam diligentiam fuiſſe præventam; ut eo modo ejus cura ſollicitior vetaretur; cùm hoc Judices Epiſcopi cognoverint, ſuæ Cathedræ loca reſtituantur. (q) Sanè ſi Epiſcopi, inter quos cauſa verſatur, diverſarum ſunt Provinciarum, ille Primas det Judices, in cujus Provincia eſt locus, de quo contenditur. Si autem ex communi placito vicinos judices elegerint, aut unus eligatur, aut tres, ut ſi tres elegerint, aut omnium ſententiam ſequantur, aut duorum.

Quod Electorum Judicum ſententia ſperni non debeat. CAP. LXXXIX.

A Judicibus autem, quos communis conſenſus intellexerit (r) non liceat provocare. Et quisquis provocatus repertus fuerit per contumaciam nolle obtemperare judicibus, cùm hoc primæ ſedis Epiſcopo fuerit prolatum, det literas: ut nullus ei communicet Epiſcopo (s) donec obtemperet.

Ut ſi Epiſcopus negligat ſuam Diæceſim, communione privetur.

CAP. XC.

Si in matricibus Cathedris Epiſcopus negligens fuerit adverſùs hæreticos, conveniatur à vicinis Epiſcopis diligentibus, & ei ſua negligentia demonſtretur, ut ſe excuſare non poſſit. Quod ſi ex die, quo convenitur, intra ſex menſes, ſi in ejus Provincia executio fuerit, & non eos ad unitatem Catholicam convertendos curaverit, non ei communicetur, donec adimpleat. Si autem executor ad loca non venerit, non adſcribatur Epiſcopo.

De Epiſcopis, qui Donatiſtas communicâſſe mentiti fuerint.

CAP. XCI.

Si autem probatum fuerit, eum de communione illorum fuiſſe mentitum, dicendo eos communicâſſe, quos, eo ſciente, non communicâſſe conſtiterit, etiam Epiſcopatum amittat.

De Preſbyteris & Clericis, ut non appellent, niſi ad Aphricana Concilia.

CAP. XCII.

Item placuit, ut Preſbyteri, Diaconi, vel cæteri inferiores Clerici, in cauſis, quas habuerint, ſi de Judiciis Epiſcoporum ſuorum queſti fuerint, vicini Epiſcopi eos audiant, & inter eos, quidquid eſt, finiant adhibiti ab eis ex conſenſu Epiſcoporum ſuorum. Quod ſi & ab eis provocandum putaverint, non provocent, niſi ad Aphricana Concilia, vel ad Primates Provinciarum ſuarum; ad transmarina autem qui putaverit appellandum, à nullo intra Aphricam in communionem ſuſcipiatur.

De Virginibus, etiam minoribus velandis.

CAP. XCIII.

Item placuit, ut quicunque Epiſcoporum neceſſitate periclitantis pudicitiæ virginalis, cùm vel petitor potens, vel raptor aliquis ſutmidatur: vel ſi etiam aliquo mortis periculoſo ſcrupulo compuncta fuerit, ne non velata moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his, ad quorum curam pertinet; velaverit virginem, ſeu velavit intra viginti & quinque annos ætatis, non ei obſit Concilium, quod de iſto annorum numero conſtitutum eſt.

Ne diutiùs Epiſcopi teneantur in Concilio, ternos ex ſe ſingularum Provinciarum Judices eligant.

CAP. XCIV.

Item placuit, ne diutiùs univerſi Epiſcopi, qui ad Concilium congregati ſunt, teneantur ab univerſo Concilio, judices ternos de ſingulis provinciis eligi: & electi ſunt de provinciâ Carthsginenſi Vincentius, Fortunatianus, & Clarus: de Provincia Numidiæ Alypius, Auguſtinus, & Reſtitutus: de Provincia, (t) Bycancena cum Sancto ſene Donatiano Primate Cresconius, Jocundus, & Aemilianus: de Mauritania Sitifenſi Severinus, Aſiaticus, & Donatus: de Provincia Tripolitana Plautius, qui ex more Legatus unus eſt miſſus: qui omnes cum Sancto ſene Aurelio univerſa cognoſcant, à quo petiit univerſum Concilium, ut cunctis, ſive geſtis, quæ confecta jam ſunt, ſeu Epiſtolis ipſe ſubſcribat. Et ſubſcripſerunt. Aurelius Epiſcopus Eccleſiæ Carthaginenſis huic decreto conſenſi, & prælecto ſubſcripſi. Similiter & cæteri Epiſcopi ſubſcripſerunt.

Item

(q) *reſtituant* cod. 3. (r) *elegerit* cod. 1. 3. (s) *Epiſcoporum* cod. 1. 3.
(t) *Bizacena* cod. 1. 3.

Item huic Concilio interfuit Eccleſiæ Romanæ Legatio.

Poſt Conſulatum glorioſiſſimorum Imperatorum Honorii XII. & Theodoſii VIII. (*u*) Augg. III. Kal. Junias Carthagine in Secretario Baſilicæ Reſtitutæ, cùm Aurelius Epiſcopus unà cum Fauſtino Eccleſiæ Potentinæ, Provinciæ Italiæ Piceni, Legato Romanæ Eccleſiæ: Vincentio (*x*) Caluſitano, Fortunatiano Neapolitano, Mariano Uzipparenſi, Adeodato Simidico, Pentadio Carpetano, Rufiniano (*y*) Muzucenſi, Prætextato (*z*) Sicilienſi, Quod-vult-Deo Verenſi, Candido Abbiritano, Galloniano Utinenſi, (*b*) Legatis Provinciæ Proc: Alypio Thag. Auguſtino Hipponenſium Reg. & Poſidio Calamenſi Legg. Provinciæ Numidiæ: Maximiano Aquenſi, (*c*) Jocundo Suffetulenſi, (*d*) & Hilarino Horreocellorum, Legatis Provinciæ Byzancenæ: Novato (*e*) Sitifenſi, & Leone Moctenſi, Legatis Provinciæ Mauritaniæ Sitifenſis: Nicello Ruſurrenſi, Laurentio Icoſitano, & Numeriano Ruſgunienſi, Legatis Provinciæ Mauritaniæ Cæſarienſis, ab univerſali Concilio judicibus delectis, adſtantibus Diaconibus, conſediſſet, & quibuſdam peractis, multi Epiſcopi cæterorum peragendorum memoraſſe conquererentur ſuſtincre non poſſe, & ad proprias Eccleſias feſtinarent; placuit univerſo Concilio, ut ab omnibus eligerentur de ſingulis quibuſque Provinciis, qui propter alia peragenda reſiderent. Et factum eſt, ut hi adeſſent, quorum ſubſcriptiones eos affuiſſe teſtantur.

Quòd excommunicati ad accuſationem admitti non debeant. CAP. XCV.

Placuitque omnibus, quoniam ſuperioribus Conciliorum decretis de perſonis, quæ (*f*) admittendæ ſunt ad accuſationem Clericorum, jam conſtitutum eſt, & quæ perſonæ non admittantur, non expreſſum eſt; idcircò definimus, eum ritè ad accuſationem non admitti, qui poſteaquam excommunicatus fuerit, in ipſa adhuc excommunicatione conſtitutus, ſive ſit Clericus, ſive Laicus, accuſare voluerit.

Quòd ſervi & liberti, omneſque infames perſonæ non debeant accuſare.

CAP. XCVI.

Item placuit, ut omnes ſervi, vel liberti proprii ad accuſationem non admittantur, vel omnes, quos ad accuſanda publica crimina leges publicæ non admittunt. Omnes etiam infamiæ maculis aſperſi, id eſt, hiſtriones, ac turpitudinibus ſubjectæ perſonæ, hæretici etiam, ſive Pagani, ſive Judæi: ſed tamen omnibus, quibus accuſatio denegatur, in cauſis propriis accuſandi licentia non neganda.

Ut, qui unum crimen non probaverit, ad alterum admitti non debeat.

CAP. XCVII.

Item placuit, quotieſcunque Clericis ab accuſatoribus multa crimina objiciuntur, & unum ex ipſis, de quo priùs egerit, probare non valuerit: ad cætera jam non admittatur.

Qui ad Teſtimonium admittendi ſint?

CAP. XCVIII.

Teſtes autem ad teſtimonium non admittendos, qui nec ad accuſationem admitti præcepti ſunt: vel etiam, quos ipſe accuſator de ſua domo perduxerit. Ad teſtimonium autem intra annos XIV. ætatis ſuæ non admittantur.

De Epiſcopo, qui excommunicat eum, qui ſibi ſoli crimen dicit eſſe confeſſum.

CAP. XCIX.

Item placuit, ut ſi quando Epiſcopus dicit, aliquem ſibi ſoli proprium crimen fuiſſe confeſſum, atque ille neget, (*g*) & pœnitere noluerit: non putet ad injuriam ſuam Epiſcopus pertinere, quod illi ſoli non creditur. Et ſi ſcrupulo propriæ conſcientiæ ſe dicit, neganti nolle communicare, ſecretè (*h*) tamen interdicat ei communionem, donec obtemperet.

Ut non temere quenquam communione privet Epiſcopus. CAP. C.

Quamdiu excommunicato non communicaverit ſuus Epiſcopus, eidem Epiſcopo ab aliis non communicetur Epiſcopis,

[*u*] Annus Chriſti 418. habuit hos Conſules. [*x*] *Caluſitano* cod. 1. 3.
(*y*) *Muzuenſi* cod. 1. 3. (*z*) *Sicilibbenſi* cod. 1. 3.
(*b*) *Vucenſi* cod. 3. [*c*] *Aquævegenſi* cod. 1. 3.
[*d*] *Maximiano Suffetelenſi* cod. 1. & 3. interponunt. (*e*) *Notavo* cod. 1. 3.
(*f*) *non* cod. 1. 3. (*g*) *& pœnitere noluerit* abeſt à cod. 1. 3.
(*h*) *Secretè tamen* uſque ad finem Canonis abeſt à cod. 1. 3.

pis, ut magis caveat Epiſcopus, ne dicat in quenquam, quod aliis documentis convincere non pote. Aurelius Epiſcopus dixit, juxta ſtatuta totius Concilii congregati, & meæ mediocritatis ſententiam placet facere rerum omnium concluſionem. Univerſi tituli deſignati, & digeſti hujus diei tractatum Eccleſiæ geſta ſuſcipiant, quæ verò adhuc expreſſa non ſunt, die ſequenti per Fratres noſtros Fauſtinum Epiſcopum, Philippum, & Aſellum Presbyteros venerabili Fratri, & Coepiſcopo noſtro Bonifacio reſcribemus.

ET SUBSCRIPSERUNT.

Aurelius Epiſcopus his geſtis Statutorum apud nos habitis, ſubſcripſi.

Fauſtinus Epiſcopus Eccleſiæ Potentinæ, Provinciæ Piceni Legatus Eccleſiæ Romanæ, his geſtis ſubſcripſi.

Alypius Epiſcopus Tagaſtenſis, Legatus Provinciæ Numidiæ, his geſtis ſubſcripſi.

Auguſtinus Epiſcopus Hipponenſis, Legatus Provinciæ Numidiæ, his geſtis ſubſcripſi.

Poſidius Epiſcopus Calamenſis, Legatus Provinciæ Numidiæ, his geſtis ſubſcripſi.

Vincentius Caluſitanus, his geſtis ſubſcripſi.

Fortunatianus Neapolitanus, his geſtis ſubſcripſi.

Pentadius Carpetanus, his geſtis ſubſcripſi.

Rufianus Maxenſis, his geſtis ſubſcripſi.

Prætextatus Sicilienſis, his geſtis ſubſcripſi.

Quod-vult-Deus Verenſis, his geſtis ſubſcripſi.

Candidus Germaniæ, his geſtis ſubſcripſi.

Callonius Uticenſis, his geſtis ſubſcripſi.

Maximianus Aquenſis, his geſtis ſubſcripſi.

Jocundus Suffenilenſis, (*i*) Legatus Provinciæ Byzancenæ, his geſtis ſubſcripſi.

Maximus (*k*) Legatus Provinciæ Byzancenæ, his geſtis ſubſcripſi.

Hilarius (*l*) Horreocellenſis, Legatus Provinciæ Byzancenæ, his geſtis ſubſcripſi.

Novatus Sitifenſis, Legatus Provinciæ ejuſdem, his geſtis ſubſcripſi.

Ninellus Ruſurianenſis, Legatus Provinciæ Cæſarienſis, his geſtis ſubſcripſi.

Numerianus Rusgurienſis, Legatus Provinciæ Cæſarienſis, his geſtis ſubſcripſi.

Leo Moctenſis, Legatus Provinciæ Cæſarienſis, his geſtis ſubſcripſi.

Alius Leo, Legatus Provinciæ Sitifenſis, his geſtis ſubſcripſi.

Et cæteri Epiſcopi ducenti decem & ſeptem ſubſcripſerunt.

Philippus Presbyter Eccleſiæ Romanæ, his geſtis à nobis recollectis ſubſcripſi.

Aſellus Presbyter, Legatus Eccleſiæ Romanæ, his geſtis ſubſcripſi, quæ per nos directa ſunt.

Incipit Epiſtola ab omni Concilio Aphricano ad Bonifacium, urbis Romæ Epiſcopum, per Fauſtinum Epiſcopum, Philippum, & Aſellum Presbyteros, Legatos Eccleſiæ Romanæ directa.

CAP. CI.

Domino Beatiſſimo, & honorabili fratri Bonifacio Aurelius Valentinus primæ ſedis Provinciæ Numidiæ, & cæteri, qui præſentes adfuimus numero CCXVII. ex omni Concilio Aphricæ. Quoniam Domino placuit, ut de his, quæ nobiſcum egerunt Sancti fratres noſtri, Fauſtinus, & conpresbyteri Philippus, & Aſellus, nunc Beatæ memoriæ Epiſcopo Zoſimo, à quo ad nos mandata & literas attulerunt, ſed tuæ venerationi, qui in ejus locum es divinitus conſtitutus, humilitas noſtra ſubſcriberet, ea breviter inſinuare debemus quæ utrorumq; concordiâ terminata ſunt, nec ea, quæ prolixis geſtorum voluminibus continentur, in quibus, ſalvâ quidem charitate, non tamen ſine parvo altercationis labore demorati ſumus, ea geſtis deliberantes (*m*) quæ nunc ad cauſam pertinent. Quanquam & ille, ſi adhuc eſſet in corpore, hoc acciperet gratius, quod videret pacatiùs terminatum Domine frater. Apiarius presbyter, de cujus & ordinatione, & excommunicatione fuerat exortum non ſolum Siccenſi, verum etiam totius Aphricanæ Eccleſiæ non leve ſcandalum, de omnibus erratis ſuis veniam petens communioni eſt reſtitutus. Prior autem coepiſcopus noſter Siccenſis Urbanus, quod in eo corrigendum viſum eſt, ſine ulla dubitatione cor-

(*i*) *Suffetulenſis* cod. 1. 3. (*k*) *Maximinus* cod. 3. (*l*) *Hilarinus* cod. 3.
(*m*) *delibantes* cod. 1, 3.

correxit. Quia verò paci, & quieti Eccleſiæ non tantùm ad præſens, ſed etiam in poſterum proſpiciendum fuit, quoniam talia multa præceſſerant, ut vel ſimilia, vel etiam graviora deinceps præcaveri oporteret, placuit nobis, ut de Siccenſi Eccleſia, retento ſcilicet honore gradûs ſui, Presbyter removeretur Apiarius, & accepto Epiſtolio, ubicunque alibi vellet, & poſſet, presbyterii munere ſungeretur. Quod eidem ipſi per literas proprias poſtulanti ſinè difficultàre conceſſimus. Sanè priuſquam hæc cauſa iſto termino clauderetur, inter alia, quæ diuturnis diſceptationibus verſabamus, quia rogatio ipſa poſcebat, ut apud acta Eccleſiaſtica, à fratribus noſtris Fauſtino coepiſcopo, & Philippo atqne Aſello conpresbyteris quæreremus, ut promerent, quidquid eis nobiſcum agendum fuiſſet injunctum. Nonnulla quidem ſine ullo ſcripto proſecuti ſunt verbis, ſed cùm id potiùs flagitaremus, quod in literis ferrent, communitorium protulerunt. Quod recitatum nobis, etiam geſtis, quæ ſecum ad vos deferunt, eſt allegatum. In quo eis quatuor quædam nobiſcum agenoa mandata ſunt, unum de appellationibus Epiſcoporum ad Romanæ Eccleſiæ Sacerdotem: alterum, ne ad Comitatum Epiſcopi importunè navigent: tertium de tractandis Presbyterorum, & Diaconorum cauſis apud finitimos Epiſcopos, ſi à ſuis excommunicati perperam fuerint: quartum de Urbano Epiſcopo excommunicando, vel etiam Romam evocando, niſi ea, quæ videbantur corrigenda, corrigeret. Quorum omnium de primo, & tertio, id eſt, ut Romam liceat Epiſcopis provocare, & ut Clericorum cauſæ apud ſuarum Provinciarum Epiſcopos finiantur; jam priori anno etiam literis noſtris ad eundem venerabilis memoriæ Zoſimum Epiſcopum datis, inſinuari curavimus, ut ea ſervare ſine ulla ejus (*n*) paulisper ſineremus, uſque ad inquiſitiorem ſtatutorum Concilii Nicæni. Et nunc de tua poſcimus Sanctitate, ut, quemadmodum ea apud Niceam à Patribus acta vel conſtituta ſunt, ſic ea à nobis facias cuſtodiri, & ibi apud vos iſta, quæ in communitorio attulerunt, faciant exerceri, id eſt, ſi Epiſcopus accuſatus fuerit, & judicaverint congregati Epiſcopi regionis ipſius, (*o*) & de gradu ſuo dejecerint eum, & appellaſſe videatur, & confugerit ad Beatiſſimum Eccleſiæ Romanæ Epiſcopum, & voluerit audiri, & juſtum putaverit, ut renovetur examen, ſcribere his Epiſcopis dignetur, qui in finitima, & propinqua provincia ſunt, ut ipſi diligenter omnia requirant, & juxta fidem veritatis definiant. Quod ſi is, qui rogat cauſam ſuam iterum audiri, deprecatione ſuâ moverit Epiſcopum Romanum, ut è latere ſuo (*p*) Presbyteros mittat, erit in poteſtate Epiſcopi, quid velit, & quid æſtimet, & ſi decreverit, mittendos eſſe, qui præſentes cum Epiſcopis judicent, habentes authoritatem ejus, à quo deſtinati ſunt, erit in ſuo arbitrio. Si verò crediderit, ſufficere Epiſcopos, ut negotio terminum imponant, faciet, quod ſapientiſſimo ſuo conſilio judicaverit. Item de Presbyteris, & Diaconibus. Si Epiſcopus quis iracundus (quod eſſe non debet) citò, aut aſperè commoveatur adversùs Presbyterum, ſive Diaconum ſuum, & exterminare eum de Eccleſia voluerit, providendum eſt, ne innocens damnetur, aut perdat communionem: habeat poteſtatem ejectus, ut finitimos interpellet, & cauſa ejus audiatur, & diligentiùs tractetur, quia non oportet ei negari audientiam roganti, & ille Epiſcopus, qui aut juſtè, aut injuſtè eum rejecit, patienter accipiat, ut negotium diſcutiatur, ut aut probetur ejus, aut emendetur ſententia. Hæc utique ad adventum veriſſimorum Exemplariorum Niceni Conciliï inſerta geſtis ſunt, quæ ſi ibi, quemadmodum ipſo, quod apud nos fratres, ex Apoſtolica Sede directi allegaverunt communitorio continentur. Eo (*q*) quod ordine vel apud vos in Italia cuſtodirentur, nullo modo nos talia, qualia commemorare jam nolumus, vel tolerare cogeremur, ſed credimus, adjuvante miſericordia Domini Dei noſtri, quod tua Sanctitate Romanæ Eccleſiæ præſidente non ſumus jam iſtum typum paſſuri. Et ſervabuntur erga nos, quæ nobis etiam non diſſerentibus, cuſtodiri debent. Cum frater charitate, quæ ſecundùm ſapientiam, atque juſtitiam, quam tibi donavit Altiſſimus,

(*n*) *injuria* addit cod. 3. (*o*) *ut* pro *&* cod. 1. (*p*) *Presbyterum* cod. 1. 3.
(*q*) *eoque* cod. 1. 3.

mus, etiam ipſe proſpicis eſſe ſervanda, ſi fortè aliter ſe habent canones Concilii Nicæni. Quamvis enim plurimos codices legeremus, ſed nuſquam in Nicæno Concilio, in latinis codicibus legimus, quemadmodum in ſupradicto communitorio, inde directa ſunt. Tum (r) quia hic in nullo codice græco ea potuimus invenire ex Orientalibus Eccleſiis, ubi perhibentur, eadem decreta poſſe etiam authentica reperiri: magis nobis deſideremus afferri. Pro qua re tuam quoque venerationem obſecramus, ut ſcribere etiam ipſe digneris ad illarum partium Sacerdotes, hoc eſt, Eccleſiæ Antiochenæ, Alexandrinæ, & Conſtantinopolitanæ. Et ſi aliis etiam tuæ placuerit Sanctitati, ut inde ad nos iidem canones apud Nicæam civitatem à Patribus conſtituti veniant. Te potiſſimum hoc beneficium cunctis Occidentalibus Eccleſiis in Domini adjutorio conferente. Quis enim dubitet, exemplaria eſſe veriſſima Concilii in Græcia Nicæni Synodi congregati, quæ de tam diverſis locis, & de nobilibus græcis Eccleſiis allata, & comparata concordant? Quod donec fiat, hæc quæ in communitorio ſupradicto nobis allegata ſunt, de appellationibus Epiſcoporum ad Romanæ Eccleſiæ Sacerdotem, & de Clericorum cauſis apud ſuarum Provinciarum Epiſcopos terminandis, nos uſque ad probationem ſervaturos eſſe profitemur, & beatitudinem tuam ad hoc nos adjuturam, in Dei voluntate confidimus. Cætera verò, quæ in noſtra Synodo geſta, vel firmata ſunt, quoniam ſupradicti fratres noſtri, Fauſtinus coepiſcopus, Philippus & Aſellus conpresbyteri ſecum ferunt, ſi dignatus fueris, tuæ nota facient Sanctitati: & alia manu. Dominus noſter te nobis annis plurimis cuſtodiat beatiſſime Frater. Subſcripſerunt quoque Alypius, Auguſtinus, Poſidius, Marinus, & cæteri Epiſcopi.

Incipiunt Reſcripta ad Concilium Aphricanum Cyrilli Alexandrini Epiſcopi, Authentica Concilii Nicæni tranſlata de Græco per Innocentium Presbyterum. Tranſmiſerunt etiam Epiſtolam cum eodem Concilio Nicæno per memoratum Presbyterum Innocentium, & Marcellum Subdiaconum Eccleſiæ Carthaginenſis, Sancto Bonifacio Epiſcopo Eccleſiæ Romanæ: ſub d. VI. Kal. Decembris ſunt directa.

CAP. CII.

Dominis honorabilibus, Sanctis fratribus Coepiſcopis, Aurelio, Valentino, ſed & omni ſanctæ congregationi in Carthaginenſi Synodo congregatæ, Cyrillus ſalutans in Deo charitatem veſtram. Scripta venerationis veſtræ, multam habentia querimoniam, in omni lætitia per filium (s) veſtrum Innocentium presbyterum ſuſcepi, quibus à nobis ſperatis, ut de ſcrinio (t) veſtræ Eccleſiæ veriſſima exemplaria ex authentica Synodo apud Nicenam civitatem, Metropolim Bithyniæ, à Sanctis Patribus conſtitutis (u) atque formata, ſub noſtræ fidei profeſſione veſtræ dilectioni porrigamus. Unde etiam (x) honorabiles fratres, ſalute præeunte, neceſſe habui per horum latorem filium noſtrum Innocentium presbyterum, fideliſſima exemplaria ex authentica Synodo, in Nicena civitate Bithyniæ habita, veſtræ charitati dirigere. Quod & in Eccleſiaſtica hiſtoria requirentes, invenietis. De Paſcha verò, ut ſcripſiſtis; nunciamus vobis, XVII. Kal. Majas nos futura indictione celebrare: & alia manu. Deus & Dominus noſter Sanctam veſtram Congregationem cuſtodiat, quod optamus, chariſſimi Fratres.

Incipit Epiſtola Attici Epiſcopi Conſtantinopolitani ad eoſdem.

CAP. CIII.

Dominis Sanctis, merito Beatiſſimis fratribus, Coepiſcopis, Aurelio, Valentino, vel cæteris chariſſimis in Synodo apud Carthaginenſem habita, conſtitutis, Atticus Epiſcopus, per filium noſtrum Marcellum Subdiaconum veſtrum ſcripta veſtræ delectionis cum omni gratiarum actione ſuſcepi, Domino gratias agens, quòd merui tantorum fratrum benedictione perfrui. Dominis, bea-

(r) *Tamen* cod. 1. 3. (s) *noſtrum* cod. 1. 3. (t) *noſtra* cod. 1. 3.
(u) *conſtituta* cod. 1, 3. (x) *Domini* cod. 1. 3.

Beatiſſimi fratres, (*y*) ſcribitis ſanè, ut veriſſimos Canones apud Nicæam civitatem, Metropolim Bithyniæ, à Patribus conſtitutos ſub fidei adſtipulatione dirigam. Et quis eſt, qui communem fidem, vel ſtatuta à Patribus firmata ſuis fratribus denegat? Qua de re per eundem filium meum Marcellum, Subdiaconum veſtrum, nimiùm feſtinantem, ſicut ſtatuti ſunt in Nicena civitate à Patribus Canones in integro, ut juſſiſtis, direxi, petens, ut pro me plurimum veſtra Sancta Congregatio orare jubeat. Et aliâ manu: Deus noſter Sanctitatem veſtram cuſtodiat, quod optamus, Sancti fratres.

Incipiunt Exemplaria Concilii Nicæni, directa ſub die VI. Kal. Decembris, poſt Conſulatum Glorioſiſſimorum Imperatorum Honorii XII. & Theodoſii IX (z) Augg. Bonifacio urbis Romæ Epiſcopo.

CAP. CIV.

Credimus in unum Deum, patrem omnipotentem, viſibilium, nec non inviſibilium creatorem. Et in unum Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, Filium Dei, natum ex Patre unigenitum, hoc eſt, ex ſubſtantia Patris, Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero: natum non creatum, ejuſdem cum Patre ſubſtantiæ, per quem omnia facta ſunt, cœleſtia, & terrena. Qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit, & incarnatus eſt, & homo factus, paſſus eſt. Et reſurrexit tertiâ die, aſcendit in cœlum, venturus inde judicare vivos, & mortuos: & in Spiritum Sanctum. Eos verò, qui dicunt, erat tempus, quando non erat, & qui ex nihilo factum, vel ex alia ſubſtantia, vel eſſentia eſſe, aut mutabilem, aut convertibilem Filium Dei dicunt, anathematizat Catholica, & Apoſtolica Eccleſia.

Symbolo fidei etiam exemplaria ſtatutorum ejuſdem Concilii Niceni à memoratis Pontificibus annexa ſunt, ſicut ſuperiùs per omnia continentur. Quæ nos hic iterum conſcribi neceſſarium non eſſe credimus.

Incipit Epiſtola Concilii Aphricani ad Papam Cæleſtinum, urbis (a) Romæ Epiſcopum.

CAP. CV.

Domino Dilectiſſimo, & honorabili fratri Cæleſtino, Aurelius, Palatinus, Antonius, Tutus, Servus Dei, Terentius, Fortunatus, Martinus, Januarius, Optatus, Celeſticus (*b*) Donatus, Theaſius, Vincentius, Fortunatianus & cæteri, qui in univerſali Aphricano Concilio Carthaginis affuimus. Si quemadmodum Sanctitas tua de adventu APIARII lætatos vos fuiſſe, miſſis per conpresbyterum noſtrum Leonem literis, intimavit: ità nos quoque de ejus purgatione hæc ſcripta cum lætitia mitteremus; eſſet profectò & noſtra, & veſtra modò alacritas certior, nec præpropera videretur, quæ adhuc de audiendo, quàm de audito præceſſerat. Adveniente ſanè ad nos Sancto fratre, & Coepiſcopo noſtro Fauſtino, Concilium congregavimus, & credidimus ideo cum illo miſſum: quoniam ſicut per ejus operam presbyterio ante redditus fuerat, ità nunc poſſet de tantis criminibus à Tabracenis objectis eo laborante purgari. Cujus tanta, ac tam immania flagitia decurſum noſtri Concilii examen invenit, ut & memorati Patrocinium potiùs, quàm Judicium, ac defenſoris magis operam, quàm diſceptatoris juſtitiam ſuperarent. Nam primùm, quantùm (*c*) obtinuerit omni Congregationi diverſas injurias ingerendo, quaſi Eccleſiæ Romanæ aſſerens privilegia, & volens eum à nobis in communione ſuſcipi, quem tua Sanctitas credens appellâſſe, quod probare non potuit, communioni reddiderat, quod minimè tamen licuit, quod etiam geſtorum meliùs lectione cognoſces. Triduano tamen laborioſiſſimo agitato judicio, cùm diverſa eidem objecta afflictiſſimi quæreremus, vel moras Coepiſcopi noſtri Fauſtini, vel tergiverſationes ipſius Apiarii, quibus nefandas turpitudines occulere conabatur, Deus Judex juſtus, fortis, & longanimis, magno (*d*) impendio reſecavit.

(*y*) *ſcripſiſtis* cod. 1. 3.

(*z*) *VIII.* cod. 3. & rectè: nam anno 419. advenerunt Exemplaria Concilii Nicæni per Cyrillum Alexandrinum, & Atticum Conſtantinopolitanum Epiſcopos directa Bonifacio Urbis Romæ Epiſcopo ad petitionem Epiſcoporum Africanorum ſpecialem in Concilio Africano anni 418. *Pagi in Breviario.*

(*a*) Cum S. Bonifacius Papa obiiſſet anno 422. 4. Septembris, & ſucceſſiſſet S. Cæleſtinus eodem anno, 10. Septembris: ad hunc fuit miſſa hæc Epiſtola.

(*b*) *Caleſtinus* cod. 1. (*c*) *obſtiterit* cod. 1. 3. (*d*) *compendio* cod. 1. 3.

ſecavit. Tetriore quippe, ac putidiore obſtinatione compreſſâ, quâ tantum libidinum cœnum impudentiâ negationis volebat obruere, Deo noſtro ejus conſcientiam coarctante, & occulta, quæ in illius corde tanquam in volutabro criminum jam damnabat, (*f*) etiam hominibus publicante, repentè in confeſſionem cunctorum objectorum flagitiorum doloſus negator erupit. Et tandem de omnibus incredibilibus opprobriis ultroneus ſe ipſe convicit, atque ipſam quoque noſtram ſpem, quâ eum & credebamus, & optabamus de tam pudendis maculis poſſe purgari, convertit in gemitus, niſi quoniam iſtam noſtram mæſtitiam uno tantùm ſolatio mitigavit, quòd & nos labore diuturnioris quæſtionis abſolvit, & ſuis vulneribus qualemcunque medelam, etſi invitâ, ac ſuæ conſcientiæ reluctante confeſſione providit. Domine frater, (*g*) præfatio itaque (*b*) devitato ſalutationis officio, impendio deprecamur, ut deinceps ad veſtras aures hinc venientes non faciliùs admittatis, nec à nobis excommunicatos in communionem ultra velitis excipere, quia hoc etiam Niceno Concilio definitum facilè advertet venerabilitas tua. Nam & ſi de inferioribus Clericis, vel laicis videtur ibi præcaveri, quantò magis hoc de Epiſcopis voluit obſervari; ne in ſua provincia communione ſuſpenſi à tua Sanctitate præproperè, vel indebitè videantur communioni reſtitui. Presbyterorum quoque & ſequentium Clericorum improba refugia, ſicut te dignum eſt, (*i*) repellet Sanctitas tua, quia & nulla Patrum definitione hoc Eccleſiæ derogatum eſt Aphricanæ, & decreta Nicena ſive inferioris gradus Clericos, ſive ipſos Epiſcopos ſuis Metropolitanis apertiſſimè commiſerunt. Prudentiſſimè enim, juſtiſſiméque viderunt, quæcunque negotia, in ſuis locis, ubi orta ſunt, finienda, ac (*k*) unicuique providentiæ gratiam Sancti Spiritûs defuturam, quâ æquitas à Chriſti Sacerdotibus & prudenter videatur, & conſtantiſſimè teneatur: maximè, quia unicuique conceſſum eſt, ſi judicio offenſus fuerit cognitorum, ad Concilia ſuæ provinciæ, vel etiam univerſale provocare. Niſi fortè quiſquam eſt, qui credat, unicuilibet poſſe Deum noſtrum examinis inſpirare juſtitiam, & innumerabilibus congregatis in Concilium Sacerdotibus denegare? Aut (*l*) quàm ipſum transmarinum judicium ratum erit, ad quod teſtium neceſſariæ perſonæ, vel propter ſexûs, vel propter ſenectutis infirmitatem, vel multis aliis impedimentis adduci non poterunt? Nam ut aliqui, tanquam à tuæ Sanctitatis latere mittantur, nullâ invenimus Patrum Synodo conſtitutum. Quia illud, quod pridem per eundem Coepiſcopum noſtrum Fauſtinum, tamquam ex parte Niceni Concilii exinde transmiſiſtis, in Conciliis verioribus, quæ accipiuntur Niceni, à Sancto Cyrillo Coepiſcopo noſtro Alexandrinæ Eccleſiæ, & à venerabili Attico Conſtantinopolitano antiſtite, ex authentico miſſis, quæ etiam ante hoc per Innocentium Presbyterum, & Marcellum Subdiaconum, per quos ad nos ab eis directa ſunt, venerabilis memoriæ Bonifacio Epiſcopo deceſſori veſtro à nobis transmiſſa ſunt, in quibus tale aliquid non potuimus reperire. Executores etiam Clericos veſtros quibusque petentibus nolite mittere, nolite concedere, ne fumoſum typum ſæculi in Eccleſiam Chriſti, quæ lucem ſimplicitatis & humilitatis diem, Deum videre cupientibus præfert, videamur inducere. Nam de fratre noſtro Fauſtino (amoto jam pro ſuis nefandis nequitiis, de Chriſti Eccleſia, dolendo Apiario) ſecuri ſumus, quod eum probitate, ac moderatione tuæ Sanctitatis, ſalvâ fraternâ charitate ulterius in Aphrica minimè patiatur. Et alia manu. Dominus noſter Sanctitatem veſtram ævo longiore orantem pro nobis cuſtodiat, Domine frater.

EXPLICIT APHRICANUM CONCILIUM.

(*f*) Apiarius Presbyter Siccenſis, qui bis ex Africa Romam appellaverat, tandem ſuómet ore ſcelera, ob quæ in Africa depoſitus fuerat, confeſſus eſt: & depoſitioni ſuæ acquievit.

(*g*) *præfato* cod. 3. (*b*) *debita* cod. 1. 3. (*i*) *repellat* cod. 1. 3.

(*k*) *nec* pro *ac* cod. 1. 3. (*l*) *quomodo* cod. 1. 3.

Hic finis codicis Canonum veteris Eccleſiæ, in Conciliis vetuſtiſſimis editorum, ex Archæo Romanæ Eccleſiæ per Hadrianum Pontificem Carolo M. donati ad uſum Eccleſiarum occidentalium: ſeu Eccleſiarum in Regno Caroli exiſtentium, adeóque Eccleſiarum Germaniæ, Bavariæ, Norici,

Belgii,

Belgii, Galliæ. Sequebantur in eodem codice Wendelſtini, & noſtris, Carolini ævi MSS. Epiſtolæ Summorum Pontificum à Siricio ad Gregorium. Verùm cùm eæ in Conciliis editæ non fuerint, reſervantur codici Epiſtolarum Pontificiarum ad Germanicas Eccleſias deſtinatarum.

SYNODUS IN VILLA DURIA.

Anno Chriſti DCCLXXIV. Hadriani Papæ II. Caroli Regis VI.

Acta Eccleſiaſtica in Duria hoc anno, indicat gemina donatio facta Folrado Abbati S. Dionyſii.

CArolus gratiâ Dei Rex Francorum & Longobardorum, vir inluſter. Quidquid enim ad loca Sanctorum venerabilium congruenter ob amorem Dei concedimus, vel confirmamus, hoc nobis procul dubio ad æternam beatitudinem, Domino protegente, pertinere confidimus. Ideóque cognoſcat magnitudo, ſeu utilitas veſtra, qualiter venerabilis vir *Foleradus Abba* clementiæ regni noſtri ſuggeſſit, eò quod in amore & reverentia beatiſſimi & S. Dionyſii, Ruſtici & Helutherii in ſua proprietate in pago *Alſacenſe*, in loco, qui dicitur *Fulradovilare*, infra fines Audoldovilare, cellam ædificâſſet, vel à novo ſuo opere conſtruxiſſet, & in antea auxiliante Domino & bonorum hominum ædificare velle, ut ubi beatiſſimus & martyr Hypolitus corpore requieſcit humatus. Propterea nos propter nomen Domini, & animæ ſalutem, eò quod mercis noſtra in æternum permaneat, ut etiam ad petitionem fideli noſtro Fulrado, ad ipſo loco ſuperiùs conſcripto, aliqua loca ſilveſtria pro opportunitate & ſtipendia Servorum Dei ibidem degentium, in pago Alſacenſe ex Marca fiſco noſtro Quuingirheim, in amore beatorum Sanctorum Dionyſii & Privati, nec non *& S. Hypoliti*, donamus, donatúmque in perpetuum eſſe volumus, hoc eſt, ſylva & foreſte noſtra ſuperiùs denominata de una parte Laimaha, ubi dicitur Bobolino cella, & inde pervenitur, ubi ſtet Simisbach venit in Laima: deinde verò per Heſſimisbach, ubi ipſe ſurgit, inde etiam Nanneſt. Deinde autem de monte uſque ad Rumbach, deinde Fludimisberch, deinde in Aliarumbach, deinde in Bureberch, exinde in Tertiarumbach, deinde autem pergit in Ackivis Ragni, deinde in foreſte perducias & confinia, inde per Laimaha fluvio in valle de Ambaripas per marca Gasmaringa & Odeldinga uſque Ophampol, & inde per Laimaha fluvio Aliaripa uſque ubi Audenbach in Laimaha confluit, & pergit per ipſo fluvio uſque radices Stophanberch per valle, ſub integritate ipſius monte uſque in Stagorbach, inde per Rivadmarca, Odeldinga, & Gaſmaringa, & inde per confinia uſque inde Ophampol. Iſta omnia per loca denominata, marcas & confinia, totum & ad integrum infra ipſos fines, cum piſcatione quacumque avis capiendo, & ad ipſo ſancto loco concedimus, atque pro opportunitate Eccleſiæ inductum eſſe volumus: & jubemus, ut per tota illa foreſte noſtra foras ipſos fines denominatas paſtura ad eorum peculia ex noſtra indulgentia conceſſum habeat. Præcipientes enim jubemus, ut nullus quislibet de fidelibus noſtris, neque de judiciaria poteſtate, qui ipſâ caſa Dei vel Rectores ejus de ipſa loca denominata inquietare, nec condemnare, nec contra rationis ordine facere non præſumatis, nec vos, neque juniores, ſeu ſucceſſoréſque veſtri, ſed pro mercedis noſtræ augmentum, vel ſtabilitatem Regni noſtri, in luminaribus ipſius Eccleſiæ, vel ad ſtipendia ſervorum Dei ibidem exiſtentium, futuris temporibus proficiat in augmentis, qualiter delectet ipſa congregatione pro nos & uxore noſtra, etiam & prolis, Domini miſericordiam attentiùs exorare. Et hæc auctoritas firmior habeatur, vel per tempora meliùs conſervetur, manu propriâ ſubter firmavimus, & de annulo noſtro ſigillare juſſimus. Signum Caroli Glorioſiſſimi Regis. Wigbaldus ad vicem Hitherii recognovit. Datum octavo decimo Kalend. Octobris, anno ſexto regnante

nante Domino noſtro Carolo Glorioſiſſimo Rege. Actum Dura Palatio publico.

Doublet in Hiſtoria Abbatiæ S. Dionyſii L. III. pag. 707. *& ſeqq.*

Ex quo Mabillonius, & Eckhartus L. XXIV. Hiſtoriæ rerum Franciæ pag. 635.

In eodem Palatio Regio Durienſi eodem anno Regis Caroli VI. & die dedit Diploma Carolus, quo Monaſterium Lebraha in Eliſatia ſitum ſubjicit Dionyſiano cœnobio.

Indicat Mabillon. de re diplomatica L. IV. §. LIV. p. 281. *ex Doublet. Hiſtoria Abbatiæ S. Dionyſii.*

SYNODUS IN VILLA DURIA.

Anno Chriſti DCCLXXV. Adriani I. Papæ III. Caroli Regis VII.

Caroli M. placitum, quo adversùs Herchenradum Seniorem Epiſcopum Pariſienſem, Placitium Monaſterium in pago Pinciacenſe Monaſterio San-Dionyſiano Judicio Crucis adſcribitur.

CArolus gratiâ Dei Rex Francorum & Longobardorum, vir inluſter. Tunc regalis celſitudo ſuis culminis ſublimatur, quando cunctorum jurgia juxta præpoſitionis vel reſponſionis eloquia inter alterutrum ſalubre deliberat ſententia: quatenus ſub Deo in Rege manet poteſtas, quomodo cuncta terribilia debeant ordonare (igitur) cùm nos in Dei nomine DURA VILLA IN PALACIO NOSTRO ad univerſorum cauſas audiendum, vel recta Judicia termenandum reſederimus; ibique veniens Apoſtolicus in Chriſto Pater HERCHENRADUS Epiſcopus Urbis Pariſius civitate Pontifex (*a*) FOLRADO Abbate interpellabat; repetibat ei, eò quod ipſi PLACICIO (*b*) Monaſthirio, qui eſt conſtructus in honore Sanctæ Mariæ & Sancti Petri in Pago Pinciacenſe, quem Francus homo, nomine ADERALDUS, ad caſa Sancti Mariæ, & Sancti Stephani, & Sti Germani per ſuum ſtrumentum condonavit, ipſe Folradus Abba ad parte Sancti Dioniſii poſt ſe teniat malo ordine injuſtè: ſed ipſe Folradus Abba de præſente adſtabat, & taliter dedit in reſpunſis, quod ipſo Placicio Monaſthirio poſt ſe ad parte Sancti Dionyſii nunquam reteniat malo ordine injuſtè: pro eo, quod dixit: quod Francus homo nomine HAGADEUS ipſo Monaſthirio Placicio à Monaſthirio Sancti Dionyſii manus poteſtativas per ſuum ſtrumentum condonâſſet; & per ipſa traditione plus obtingit ipſæ Monaſthirius Placicius ad caſa Sancti Dionyſii adhærere, quam ipſius Herchenrado Epiſcopo à parte Sanctæ Mariæ & Sancti Stephani & Sancti Germani adreddere. Unde & ipſa ſtrumenta præ manibus ſe habere adfirmant, & ipſas in præſentia noſtra protulerunt recenſendas. Etiam & de hac cauſa ad utraſque partes ibi certa cognovimus, & ad Divina Myſteria, Chriſti miſericordia conſpirante (ſicut longa conſuetudo expoſcit, & ipſe volumptariè conſenſerunt) jobemus emanare judicium, ut dum per ipſis ſtrumentis de utraſque partis certamen non declaratur, ut recto thramite ad Dei (*c*) Judicium, ad crucem eorum homenes, his nominibus Aderamno de parte Sancti Dionyſii, vel Folrado Abbate, & Corello de parte Sanctæ Mariæ, vel Sancti Stephani, & Sancti Germani, vel Herchenrado Epiſcopo, exire atque ſtare deberint. Quod ità & in capella noſtra recenſendâ Miſſa Harnaldo presbytero viſi fuerunt ſtetiſſe: & ea hora, protegente Divinâ dexterâ Dei, Deus omnipotens ſuum juſtum judicium declaravit, ut homo memorato Herch-

(*a*) Fultadus Monachus & Abbas S. Dionyſii, Archi-Capellanus Regius ſub Pippino & Carolo Magno, tantæ tunc dignitatis, ut locum primum ubique ſupra Archi-Epiſcopos & Epiſcopos, etiam in Synodis, teneret. Obiit anno 784. *Eckhart. Tomo I. Hiſtor. Franc. L.* 24. §. 219.

(*b*) Placiciom. PLAISIR. Vicus haud procul à *S. Germani oppido in ſylva Ledia.*

(*c*) *Judicium* crucis. *Vide in fine.*

Herchenrado Epiſcopo, nomine Corellus, ad ipſo Dei judicium ad ipſa crucem trephidus & convictus aparuit: & tunc ipſe Herchenradus Epiſcopus in præſentia noſtra, vel procerum noſtrorum ſibi recognovit vel reſededit, quod nec ipſe nec pars Eccleſiæ ſuæ Sanctæ Mariæ, Sancti Stephani, ſeu Sancti Germani nullum drictum habebant, per quod ipſo Placicio Monaſthirio habere potuiſſent. Proinde nos taliter una cum fidelibus noſtris, id ſunt GHÆRARDO, BERNARDO, RADULFO, HILDERADO, ERMENALDO, HEBROINO, THEUDOALDO, AGMONE, Comitibus; HALTBERTO, LAUMBERTO, HÆRTERIO, & ANSELMO Comite, Palatio noſtro, vel reliquis quàm pluris viſi fuimus judicâſſe, ut dum ipſe memoratus homo Sancti Dionyſii, vel Folrado Abbate, nomine Adelramnus, jam dicto homine Sancti Mariæ, vel Sancti Stephani, ſeu Sancti Germani, nec non & Herchenrado Epiſcopo, nomine Corello, ad ipſo Dei Judicio ad crucem ibidem convicuit; & ipſe Corellus ibidem ad ipſo Dei Judicio trepidus & convictus aparuit: propterea jobemus, ut dum hæc cauſa ſic acta, vel perpetrata eſſe cognovimus, ut memoratus Fulradus Abba memorato Placicio Monaſthyrio, unà cum ſuis apendiciis, vel quicquid ibidem pertinere videtur, in contra ſæpe dicto Herchenrado Epiſcopo vel Eccleſiæ ſuæ Sancti Mariæ, vel Sancti Stephani, & Sancti Germani ſuiſque ſucceſſoribus ad parte Sancti Dionyſii Monaſthyriæ ſuæ jure firmiſſimum habeat evindicatum, atque elidiatum, & ſit inter ipſis in poſtmodum abſque ulla repeticione Herchenrado Epiſcopo vel ſucceſſoribus ſuis, omniq; tempore ſubita atq; definita ſeu & indulta cauſatio.

THEUDEGARIUS recognovit & ſubſcripſit.

Datum quinto Kalendas Auguſtas, in anno ſeptimo Regni noſtri, Duria villa in Palatio publico, in Dei nomine feliciter: amèn.

Eckhartus hoc diploma adnotavit. Sumptum ex Mabillonii L. VI, de re diplomatica N. LI, ex Autographo Archas S. Dionyſiani.

Rhegino in Chronico ad h. a. Rex habuit Synodum in villa, quæ dicitur Duria. *Adelmus* ad h. a. *Monachus Egoliſmenſis. Annales Reuberiani.* Ex quibus Baronius, Binius, & Synodographi colligunt Concilium habitum in Duria hoc anno.

Judicium Crucis, hoc Sæculo VIII. æræ Chriſtianæ uſitatum, in eo ſitum erat. Controverſiæ dubiæ terminandæ partes litigantes conſtituebant hominem unum aut plures, qui tempore Miſſæ, aut dum Pſalmi, & oratio Dominica recitabatur, ſtabant ad Crucem brachiis expanſis. Qui prior laſſus brachia demiſiſſet, aut titubantia oſtendiſſet, ejus pars victa cenſebatur. Vide *Cangii Gloſſarium. verbo crux.*

Herchenradus Epiſcopus Pariſinus. Duo hujus nominis fuerunt: unus ſenior ſub Carolo Magno, hoc Diplomate memoratus. Alter junior ſub Carolo Calvo, ante Æneam Epiſcopum. *Vide Galliam Chriſtianam fuſiorem.*

Annus ſeptimus Regni Caroli Magni coincidit anno Chriſti 775. Nam anno 768. 24. Septembris obiit Pippinus Caroli Pater. BINIUS reliqua acta hujus Concilii, & cæterorum Sæculo octavo Duriæ à Carolo geſtorum, ait exſtare in *collectionis* Anſegiſi Abbatis Capitularium libris quatuor, à Baluzio emendatiſſimè editis. *Binius Tom. III. Concil P. I. pag. 475.*

VORMATIÆ SYNODUS.

Anno Chriſti DCCLXXVI. Hadriani Papæ IV. Caroli Regis VIII.

Cùm perveniſſet Dominus Carolus Rex Vormatiam omnes iſtas cauſas (*Saxonum Rebellium*) audiens, conjunxit Synodum ad eandem civitatem, & ibi placitum publicum tenens, conſilio facto cum Dei adjutorio, ſub celeritate, & nimia feſtinatione Saxonum caſas, ſeu firmitates ſubitò introivit.

Annales Francor. ex MS. Loiſelii apud Ducheſne Tomo II.
Vita Caroli M. ab Egoliſmenſo Monacho.
Adelmus ad h. a. *Annales Reuberiani.*
Poeta Saxo. *Regino in Chronico.*
Ex his Binius Tomo III, Concil. Part. I. pag. 475.

CONCILIUM PADERBORNENSE (*a*)

Anno Chriſti DCCLXXVII. Hadriani V. Caroli Regis IX.

Saxones poſt multas cædes & varia bella afflicti, tandem Chriſtiani effecti, Francorum ditioni ſubduntur, & Conventus in Saxonia babetur in loco, qui vocatur Padrabrunno, ubi Stinalarabi Saracenus, Præfectus Cæſar-Auguſtæ, venit ad Regem; Ibi Saxones baptizati ingenuitatem, & omnem proprietatem ſuam ſecundùm morem gentis abdicantes, Regi tradiderunt, ſi à die illa, & deinceps, Chriſtianitatem, & Regi, & Filiis ejus fidelitatem abnegâſſent. Annales Pithoeani ad hunc annum.

Carolus confirmat Folrado Privilegium Salonæ contra Epiſc. Metenſem.

CArolus gratiâ Dei Rex Francorum & Langobardorum, atque Patricius Romanorum. Oportet Serenitas noſtra, ut ea, quæ à fidelibus noſtris poſtulata fuerint juſtè & rationabiliter, pro ſervitio & fidelitate, quæ circa genitorem meum PIPPINUM Regem, & circa me habere videntur, eis impertire debeamus. Notum ſit omnibus fidelibus noſtris tam & præſentibus, quàm & futuris, qualiter veniens FOLRADUS Cappellanus Palatii noſtri, & Abba Sancti Dionyſii, nobis retulit Privilegium à partibus Sancti Dionyſii, quàm *Senodalis Conſiiius* (b) *anno IX. ad PATRISBRUNNA* ex promiſſo (*c*) ANGALRAMNO Epiſcopo & WILHARIO (*d*) Archiepiſcopo conſtituerunt de res proprietatis ſuæ in loco, qui dicitur Salona, quæ eſt conſtructus, in honore Sanctæ Dei Genitricis & Beatorum Martyrum, & Confeſſorum, & Virginum, ubi Sanctus Privatus Martyr, & Sanctus Illarius Confeſſor requieſcere videntur, & meo in privilegio inſertum invenimus, ut neque Angalramnus Epiſcopus, neque Succeſſores ſui, neque Archidiaconus, neque miſſus Eccleſiæ ſuæ Mediomatricus ibi in ipſo Cœnobio Pontificium habere non debeant, niſi Abbas S. Dionyſii expeticrit ordinationes faciendi, Chriſmætandi, & tabulas benedicendi. Interrogavimus Angalramnum Epiſcopum, ſi ipſum Privilegium conſentire debuiſſet. Et ipſe nullatenus denegavit, niſi ſicut & *Chnenodale conſilio* conſtituerunt Coepiſcopi ſui, ſic conſentivit, ſicut ipſe privelegius clariter innotuit. Propterea talem præceptum & confirmationem permanere præcipimus ad partibus Sancti Dionyſii, ut poſt hunc diem nullus quilibet Epiſcoporum, neque Angalramnus, aut ſucceſſores ſui ipſo Cœnobio non contingat, niſi ſit ſub emunitate & privilegio Sancti Dionyſii regulariter, ſicut cæteras Eccleſias, quas de ipſa caſas Sancti Dionyſii aſpicere videntur, & terrolas, quas Angalramnus & Folradus infra ipſo agro Salona & ſine commutaverunt..... Simile modo ex noſtrum permiſſum & confirmationem abſque Epiſcoporum Mettenſis Eccleſiæ impedimentum pars Sancti Dionyſii una cum cœnobio Salona ſub noſtram tuitionem & defenſionem, procerúmque noſtrorum partibus Sancti Dionyſii debeant reſpicere, & quidquid per commutationes Regum aut donationem, aut collata ibidem populi additum, aut cenſatum, & Folradus de ſuas res ipſo Cœnobio ditavit ſub emmunitate & defenſione Sancti Dionyſii omnique tempore permanere debeant, ex noſtra auctoritate confirmatum, ut meliùs delectet ipſam congregationem Sancti Dionyſii, & Sancti Privati, & Sancti Illarii pro nobis & pro eis, uxoréque noſtra Domini miſericordiam attentiùs deprecare. Et ut hæc auctoritas firmior habeatur, vel per tempora meliùs conſer-

(*a*) Schateno primum Padetbornenſe, in quo Catolus in Comitatu Sactorum Præſulum ædificavit Eccleſiam ad Pattisbrunna (*ex Chronico S. Galli, & Divionenſi*) & ingens hominum multitudo baptiſmatis fonte abluta fuit. Sacerdotes tevocati & diſtribuci. *Annal. Paderbornenſ. L. I. ad h. a.*

(*b*) Mentio duplex Synodi Paterbrunnenſis h. a. celebrati.

(*c*) Angalramnus Mettenſis Epiſcopus.

(*d*) Willharius Archi-Epiſcopus Senonenſis.

ſervetur: manu noſtrâ propriâ ſubter eam firmavimus, & de anulo noſtro ſigillavimus.

SIGNUM CAROLI GLORIOSISSIMI REGIS.

Nomen & Signum Cancellarii omiſſum.

Datum, quod fuit Decembris dies . . Anno X. regnante Domno noſtro Carolo Rege. Actum Aquis Palatio publico in Dei nomine feliciter. Amen.

Mabillon. de re diplomatica L. VI. N. LII. *Manſi Supplementi Tom. I. pag.* 726.

Regino in Chronico ad h. a. Omnes Saxones convenerunt, ait, excepto Widichindo, qui cum paucis Saxonibus in partibus Normanniæ, nunc *Dania*, confugit.

Annales Francorum Maſciacenſes apud Labbé Tom. II. MS.

Egolismenſis Monachus ait, fuiſſe tres Reges Saracenos de Hiſpania, qui convenerunt, Carolum in Synodo Paderbrunnenſi ſalutaturi. *Ex his Binius Tomo III. Concilior. parte I.*

Hoc eodem anno 777. actum fuiſſe de Epiſcopatibus, per Saxoniam inſtituendis, & ſpeciatim Oſnabrugenſis Ecclеſiæ initia refert *Schatenus L. VII. Hiſtoria Weſtphalia ex vita S. Ægilis & Gobelinus Perſona in Coſmodromio ætate VI. pag. mihi* 188. 189.

SYNODUS DURIENSIS (*a*)

Anno Chriſti DCCLXXIX. Hadriani Papæ VII. Caroli Regis XI.

Cum MS. KRUFFTIO collata.

ANno feliciter undecimo Regni Domini noſtri Caroli Glorioſiſſimi Regis in menſe Maij, factum Capitulare, qualiter congregatis in unum (*b*) Synodali Concilio Epiſcopis, Abbatibus, Viriſque illuſtribus Comitibus, unà cum piiſſimo Domino noſtro ſecundùm Dei voluntatem de cauſis opportunis conſenſerunt decretum.

De Metropolitanis.

CAP. I. Ut Suffraganei Epiſcopi ſecundùm Canones ſubjecti ſint, & ea, quæ erga miniſterium illorum emendanda cognoſcunt, (*c*) libenti animo emendent, & corrigant.

De Epiſcopis.

CAP. II. Ubi præſentes Epiſcopi ordinati non ſunt, ſine tarditate ordinentur.

De Monaſteriis.

CAP. III. Ut ubi Regulares fuerunt, ſecundùm Regulas vivant, nec non & Monaſteria puellarum ordinem ſanctum cuſtodiant: & unaquæque Abbatiſſa in ſuo Monaſterio ſine intermiſſione reſideat.

CAP. IV. Ut Epiſcopi de Presbyteris & Clericis infra illorum Parochia poteſtatem habeant ſecundùm Canones.

CAP. V. Ut Epiſcopi, de inceſtuoſis hominibus emendandi licentiam habeant, ſeu & de viduis infra ſua Parochia, poteſtatem habeant corrigendi.

CAP. VI. Ut nulli liceat alterius Clericum recipere, aut ordinare in aliquo gradu.

De Decimis.

CAP. VII. Ut unuſquiſque ſuam decimam (*d*) donet, atque per juſſionem Pontificis diſpenſetur.

De Homicidis.

CAP. VIII. Ut homicidæ, aut cæteri rei, qui legibus mori debent, ſi ad Eccleſiam confugerint, non excuſentur, neque eis ibidem victus detur.

De Latronibus.

CAP. IX. 1. Ut Latrones de infra emunitate, Judices ad Comitis placita præſentent, &, qui hoc non fecerit, beneficium & honorem perdat.

2. Similiter & Waſſus noſter, ſi hoc non

(*a*) Eckhartus & Schatenus indubitanter primos Canones 24. adſcribunt Synodo Durienſi hujus anni 779. Baluzius T. I. Capitularium, Amerspachius, Lindenbruch, Goldaſtus primos XXIV. Canones ad h. a. referunt: ſed locum Concilii non addunt.

(*b*) *Synodoſiali. Confero codicem Krufftii MS. ſimili titulo & exordio.*

(*c*) *Inventor.*

(*d*) Primam mentionem decimarum hoc & 13. Capp. fieri obſervat *Eckhartus hiſtor. Francor. Lib.* 24. *p.* 661. Et Carolum Regem primùm ſua authoritate eas decimas introduxiſſe, univerſales feciſſe aſſerit.

non impleverit, beneficium & honorem perdat, & qui beneficium non habuerit, bannum ſolvat.

De Perjuris.

Cap. X. 1. De eo, qui perjurium fecerit, ſe ſciente, nullam redemptionem habeat, niſi manum perdat.

2. Quodſi accuſator contendere voluerit de ipſo perjurio, ſtent ante crucem. Et ſi jurator vicerit, lege ſua accuſator emendetur.

3. Hoc verò de minoribus cauſis obſervandum. De Majoribus verò rebus, aut de ſtatu ingenuitatis ſecundùm (*e*) legum cuſtodiant.

De Latronibus juſtè peremptis, & hominibus injuſtè punitis.

Cap. XI. De vindicta ex juſto Judicio in Latronibus facto, teſtimonio Epiſcoporum abſque peccato Comites eſſe dicuntur; ſic tamen, ut abſque invidia, aut occaſione mala, & nihil aliud interponatur, niſi vera Juſtitia ad perficiendum, & pacem confirmandam; & ſi quis per odium, aut malum ingenium, niſi per Juſtitiam faciendam, hominem diffecerit, honorem ſuum perdat, & legibus, contra quem injuſtè fecit, ſecundùm pœnam, quam intulit, emendet.

De ſtatutis Pippini Regis.

Cap. XII. Quæ bonæ memoriæ genitor noſter in ſua placita conſtituit, ſic & nos conſervare volumus.

De nonis & decimis, vel cenſu Eccleſiarum.

Cap. XIII. De rebus verò Eccleſiarum, unde nunc penſiones exeunt, decimæ & nonæ ſint ſolutæ. Unde antea non exiêrunt, ſimiliter nona (*f*) & decima dentur, ac de caſatis quinquaginta Solid. 1. & de caſatis triginta, medio ſolido: & de viginti, tremiſſe uno. Et precariæ, ubi modò ſunt, renoventur, ubi non ſunt, ſcribantur: & ſit diſcretio inter (*g*) præſtarias de verbo noſtro factas, & inter eas, quæ ſpontanea voluntate de ipſis rebus Eccleſiarum faciunt.

De Truſte (h)

Cap. XIV. De Truſte facienda nemo præſumat.

De Tributariis Eccleſiarum.

XV. De cerariis (*) & tabulariis, atque Cartulariis, ſicut de longo tempore fuit, obſervetur.

Ut Sacramentorum pro Gildonia (i) *non fiat.*

XVI. De Sacramentis per Gildonia invicem conjurantibus, ut nemo facere præſumat. Alio verò modo, de illorum Eleëmoſinis, aut de incendio, aut de naufragio, quamvis convenientiam faciant, nemo in hoc jurare præſumat.

Ut iterantibus nullus impedimentum faciat.

XVII. De iterantibus, qui ad Palatium aut aliubi pergunt, ut eos cum collecta nemo ſit auſus (*k*) ſalire.

De Herba non tollenda.

XVIII. Ut nemo alterius herbam defenſionis tempore tollere præſumat, niſi in hoſtem pergendo, aut miſſus noſter ſit: qui aliter facere præſumit, emendetur.

De Thaloneis (*l*) *forbannitis.*

XIX. De Thæloneis, qui jam antea forbanniti fuerunt, ut nemo tollat, nec novas, niſi ubi antiquo tempore conſuetudo fuit, præſumat.

Ut mancipia non ſine teſtibus vendantur.

Cap. XX. De mancipiis, tot qui vendentur, ut fiat in præſentia Epiſcopi, vel Comitis, aut in præſentia Archidiaconi & centenarii, ſive voce Domini, aut Judicis, aut Comitis, ante bene nota

(*e*) *legem.*

(*f*) *Nona* pars frugum, vel *decima*, vel cenſus pecuniarius de domibus, ſeu caſatis, pro diverſitate temporum & regionum diverſæ erant; & Sacerdotibus alendis à Regibus donabantur.

(*g*) *Inter preſtarias, & de verbo noſtro factas, & inter ſpontaneas.* Variis enim modis hæ fiebant donationes, vel à privatis, vel ſub Regis aut Epiſcopi ratificatione.

(*h*) *Truſtis*, ſignificat fidelitatis ſignum, quo quis alii ab Rege ſe ſervum vel clientem dedit, addixit.

[*] *Cerarii:* qui tenentur ad ceram dandam. *Tabularii* manu miſſi per tabulam ſcriptam.

(*i*) *Gildonia*, ſignificat cœtum, contubernium, confratriam, quibus ſe variè invicem obligabant ad varia.

(*k*) Adſalire, invadere ſpolii causâ.

(*l*) *Forbannitis*, id eſt, abrogatis, abolitis.

ta teſtimonia. Et foras marcha nemo mancipium vendat. Qui hoc fecerit, tantas vices bannum ſolvat, quanta mancipia vendit; & ſi non habet precium, in Wadium pro ſervo ſemetipſum donet Comiti, uſque dum ipſos bannos ſolvat.

De Bruniis, (m) *non exportandis.*

Cap. XXI. De Bruniis, ut nullus foras noſtro Regno vendere præſumat.

De Comitibus, vel Waſſis Dominicis, Juſtitias non facientibus.

Cap. XXII. Si Comes in ſuo Miniſterio Juſtitias n n fecerit, miſſum noſtrum de ſua ſonniare faciat, uſque ad dum Juſtitiæ ibidem factæ fuerint. (n)

De his, qui pretium pro faida (o) *recipere, & Juſtitiam facere nolunt.*

Cap. XXIII. Si quis pro faida pretium recipere non vult, tunc ad nos ſit transmiſſus, & nos eum dirigamus, ubi damnum minimè facere poſſit. Simili modo, & qui pro faida pretium ſolvere noluerit, nec Juſtitiam exinde facere, in tali loco eum mittere volumus, ut per eum majus damnum non creſcat.

De Latronibus bis per membra & 3tiò per vitam puniendis.

Cap. XXIV. De Latronibus ità præcipimus obſervandum, ut per primam vicem non moriantur, ſed oculum perdant.

De ſecunda verò culpa, naſus ipſius Latronis abſcindatur.

De tertia verò culpa, ſi non emendaverit, moriatur.

Hactenus Baluzius & alii citati.

(m) *Brunia* pro lorica. Thorax militaris.

(n) *Etſi Vaſſo noſtro juſtitiam non fecerit, tunc eis comes & miſſus ad ipſius caſas redeant, & de ſuo vibant, quouſque juſtitiam faciant.* Hæc addit Kruffiius codex Capitulo XXI, nobis XXII.

(o) *Faida* pretium, Læſo, vel ejus amicis pro injuria condonanda. *Freda*, multa Regi pendeoda ob injuriam 3tio illatam.

Codex Kruffiius MS. Sæculi decimi, Coloniæ extans apud Familiam DD. DE KRUFFT, addit his XXIV. Capitolis, alia LXVIII. oniverſim XCII. ſed nos ex iis ea duntaxat, ſuo loco & anno referemus, quæ ad rem Eccleſiaſticam ſpectant: Nam hæc Capitula XCII. non omoia anno XI. Caroli Regis edita fuiſſe alionde conſtat. *Cl. Eckhartus* ac *Baluzius* ea ad ſuum locum & anoum retuleroot. Spectant etiam ad huoc aooum & Conveotum Durienſem veroſimiliter:

II. *Conventus Epiſcoporum de Precibus faciendis.*

III. *Donatio Carolina de Villa Folrado Abbati donata.*

ACTIO SECUNDA.
CONVENTûS DURIENSIS
VEROSIMILITER.
DECRETALE PRECUM QUORUNDAM
EPISCOPORUM.

Qualiter pro Rege & Exercitu ejus, hac inſtanti tribulatione, à Fidelibus in orationibus, & eleëmoſynis Deo ſupplicandum eſt.

CApitulare, qualiter inſtitutum eſt in hoc Epiſcoporum CONVENTU, ia eſt: ut unuſquiſque Epiſcopus tres Miſſas & Pſalteria cantet, unum pro Domino Rege, alterum pro exercitu Francorum, tertium pro præſenti tribulatione. Presbyteri verò unuſquiſque tres Miſſas. Monachi & Monachæ, & Canonici unuſquiſque Pſalteria tria. Et biduanam omnes faciant, tam Epiſcopi, Monachi & Monachæ, atque Canonici, atque eorum infra caſati homines, vel qui potentes ſunt. Et unuſquiſque Epiſcopus, aut Abbas, vel Abbatiſſa, qui hoc facere poteſt, libram donet de argento, aut valentem in eleëmoſynam, mediocres verò mediam libram, minores verò ſolidos quinque. Epiſcopi, Abbates, atque Abbatiſſæ pauperes famelicos quatuor pro iſta ſtriccitate nutrire debent

bent uſque tempore meſſium, & qui tantum non poſſunt, juxta quod poſſibilitas eſt, aut tres, aut duos, aut unum: Comites fortiores libram unam de argento, aut valentem donent in eleëmoſynam, mediocres mediam libram. Vaſſus Dominicus de caſatis ducentis mediam libram, de caſatis centum ſolidos quinque, de caſatis quinquaginta, aut triginta, unciam unam. Et faciant biduanas, atque eorum homines in eorum caſatis, vel qui hoc facere poſſunt. Et qui redimere ipſas biduanas voluerit, fortiores comites uncias tres, mediocres unciam, & dimidiam; minores ſolidum unum. Et de pauperibus famelicis, ſicut ſupraſcriptum eſt, & ipſi faciant. Hæc omnia, ſi Deo placuerit, pro Domino Rege, & pro exercitu Francorum, & præſente tribulatione Miſſa S. Johannis ſint completa.

In Conventu Durienſi veroſimiliter hoc decretum fuit conceptum, & acceptatum ab Epiſcopis in comitatu Regis exiſtentibus.

Mabillon de re diplomatica L. IV. §. LIV. Pag. 28.

Doubletus diploma expanſum refert.

DONATIO SACRA,

FACTA HOC ANNO IN CONVENTU DURIENSI VEROSIMILITER.

CAROLUS, gratiâ Dei Rex Francorum & Longobardorum vir inluſter. Si enim ex his, quæ Divina pietas nobis affluentur tribuit, locis venerabilibus concedimus, hoc nobis ad mercedis augmentum vel ſtabilitatem regni noſtri pertinere confidimus. Pro quo donamus villam noſtram Hairibertingas ad Sacro-Sanctam Eccleſiam Beatiſſimi Martyris Dionyſii, ubi Sanctus VARANUS corpore requieſcit in loco, qui dicitur Hairibertingas, & vir venerabilis FOLRADUS Abba præeſſe videtur, quam ipſe in ſua proprietate infra fine Hairbertingas ſuper fluvium Brailia, in ducato Alamanorum in Comitato Hurma novo conſtruxit opere, hoc eſt, fiſco noſtro Hairebertingas: quantumcumque in ipſa curte Hairebertingas habere viſi ſumus, & ibidem aſpicere videntur, unà cum villa nuncupante, Bolamen, cum omnibus appendiciis ſuis, id eſt, cum terris, domibus, ædificiis, manſis, mancipiis, accolabus, litis, libertis, ſylvis, pratis, paſcuis, aquis, aquarumve decurſibus, mobilibus & immobilibus, farinariis, gregis cum paſtoribus, peculium, utriusque ſexûs tam majora, quàm & minora, totum & ad integrum à die preſente ad ipſa caſa Dei, vel partibus Sancti Varani pleniſſima voluntate conceſſimus, atque induſſimus pro luminaribus & ſtipendiis Monachorum. Propterea hanc præceptionem auctoritatis noſtræ conſcribere fecimus. Per quam omnino jubemus, ut ab hac die tam ipſe Folradus Abba, quàm & ſui ſucceſſores, prædictam rem ad partem jam dictæ Eccleſiæ Sancti Varani habeant, teneant, atque poſſideant, & quicquid exinde ad profectum ejuſdem Eccleſiæ facere eligerint, in omnibus (Chriſto propitio) licentiam habeant, & poteſtatem faciendi: & nullus ex judiciaria poteſtate, aut quælibet perſona, prædicto Folrado Abbate, vel Sancto Varano, neque juniores, aut ſucceſſores ſui de memorata re inquietare, nec contra rationis ordine vel calumniam. Generare quoque tempore Pontificium non habeat, ſed hoc noſtræ confirmationis donum jure, Domino adjuvante, ad ipſa caſa Dei valeat poſſidere firmiſſimum: ut ipſa congregatio ibi anſiſtentium pro me valeant Domini miſericordiam adtenciùs exorare, uxoréque noſtra, prolis, & leudis, ut per interceſſionem Sancti Varani, illiúſque congregatione mereamur adipiſci vitam æternam. Et ut hæc anctoritas firmior habeatur, vel noſtris & futuris temporibus meliùs conſervetur, manu propriâ decrevimus roborare, & de anulo noſtro juſſimus ſigillare. Signum Caroli Glorioſiſſimi Regis. Ego Wigbaldus ad vicem Hitherii recognovi. Data ſeptimo Idus

Idus Septembris, anno undecimo & ſeptimo regni noſtri. Actum Duria palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

Cum effigie ejuſdem Regis ſana & integra in Sigillo cereo.

Doublet in Hiſtoria Abbatiæ S. Dionyſii L. III. pag. 715. *& ſeqq. Mabillon. de re diplomatica L. IV. §. LIV. idem refert.*

CONCILIUM II. APUD PATERBRUNNAM, ALII APUD LUPPIAM, VEL LUPPIÆ FONTES.

Anno Chriſti DCCLXXX. Hadriani Papæ IX. Caroli Regis XII.

ACTA IN HAC SYNODO.

I. Controverſia de proprietate cellæ S. Goaris inter WEOMADUM *Archi-Epiſcopum Trevericum, &* ASSUERUM *Abbatem Prumienſem definita fuit, Carolo pro Abbate pronuntiante.*

REgnante poſt obitum Patris magno Carolo, orta eſt inter Trevirorum Pontificem tunc Weomadum, & Abbatem Aſſuerum pro eadem cella, nempe Sanctis Goaris ad lævam Rheni Ripam contentio; aſſerente Epiſcopo, eam ad ſuæ Eccleſiæ jus pertinere: Abbate contra dicente, eſſe illam Regis, lege hæreditariâ poſſeſſionem, neque in ea poſſe ſibi aliquid Eccleſia vendicare, quæ & ſibi à Rege Pippino commiſſa (*in conventu Attiniaci Anno* 765. *ut videtur*) & in Dominium Clariſſimi Caroli ſucceſſionis jure transmiſſa. Ità eis diu multúmque certantibus, & re ad controverſiam ſæpe deductâ, directi ſunt ex latere Regis & ſemel, & iterum, ac tertiò Legati fidiſſimi & veraces, qui cauſam diligenter inquirerent, litémque congruè terminarent: quíque rem examinantes non aliud, quàm quod Abba proteſtatus fuerat, invenerunt, Regii ſcilicet, quàm Eccleſiaſtici juris poſſeſſionem loci ſæpe dicti exiſtere.

Sed cùm Epiſcopo hæc nequaquam ſufficerent, famoſiſſimus Princeps habito in Saxonia ſuper fontem (qui Lippia dicitur) generali *Conventu*, ſub præſentia totius prope Regni Primatum, & utriuſque ordinis Clariſſimorum Virorum, rem per ſe examinandam ſuſcepit, omniumque, qui tum adſuêre, judicio jurisjurandi conditio cauſidico Monaſterii, tunc *Roberto* nomine, eſt conſtituta, quâ ille poſtea cum aliis duodecim firmavit, poſſeſſionem ſæpedictam non Eccleſiæ Trevirorum, ſed Dominio Regio tantum competere. Hoc ergo modo re definita, & Epiſcopo tandem adquieſcente, famoſiſſimus Rex cum ſuorum conſenſu cellam Sancti Viri Monaſterio Prumiæ tradidit, edito traditionis ejuſdem privilegio, quo firmavit, teſtatuſq; eſt, ſe pro amore Chriſti & Eleemoſyna Parentum ſuorum, Pippini videlicet Regis & Reginæ Bertradæ, cellam ipſam hac lege jam dicto Monaſterio ſubdere, ut omni deinceps tempore Rectores Monaſterii ejuſdem eam tenere, & rebus ejus liberâ conditione in uſus ſuorum, Deóque ſervientium fratrum neceſſarios uti, ac ſinè ulla cujuſquam contradictione, quæ utilitati communi competerent, de ea facere & ordinare deberent: neque rebus ſolummodo, quas tempore eodem cellæ Dominium retineret, ſed & illis, quæ futuris Succeſſoribus adquiſiſſet, jure firmiſſimo uterentur.

Hæc Wandelbertus Diaconus & Monachus Prumienſis, in vita S. Goaris.

ACTIO II. Wigtrudis è prima è Saxonum nobilitate Matrona injuriam ſibi illatam conqueſta, ſuſcipitur in tutelam cum filio Meinulpho, quem in baptiſmo ſuſcepit ipſemet Carolus, futurum ſubin Epiſcopum Paderbornenſem.

ACTIO III. Ad firmandam Chriſti Reli-

Religionem inter Saxones variæ Eccleſiæ vel deſignatæ, vel inſtitutæ fuêre à Carolo, nempe, Mindenſis, Halberſtadienſis, Verdenſis, & Paderbornenſis, & Monaſterienſis initia jacta fuiſſe, docet

Schatenus Libro VII. Hiſtoria Weſtphalia ad annum 780.

Ex autore vita Caroli magni, ex Reginone, ex Gobelino in Coſmodromio, ex Dithmaro, ex Adamo Bremenſi, ex Abbate Stadenſi, aliiſque: quorum nonnulli ad Concilium III. Paderbornenſe anni 785. referunt hæc exordia.

ACTIO IV. Willehaldus mittitur (*b*) ad partes Saxoniæ ad Pagum, qui dicitur Wigmodia.

Ad Eginharti & Francorum ſcriptorum ſilentium de his Actis Eccleſiaſticis in conventibus Paterbornenſibus objectum, appoſitè reſpondet Schatenus; Biographi Sanctorum apud Surium & Mabillonium, item Cœnobiorum Hiſtoriographi ſexcenta facta Eccleſiaſtica in Synodis recenſent, de quibus ſilent Annales Franci, Politicis enarrandis intenti.

Ad Lippia fontes Synodum anni 780. *celebratam referunt Annaliſta, Loiſeliamus, Bertinianus, Metenſis, Pagi in Critica ad h. a. Lippienſem vocat Binius.*

Regino, ait; *ad locum, ubi Lippa conſurgit.* Chronicon vetus Moiſſiacenſe in eodem loco ad h. ann.

[*b*] Anſcharius in vita S. Willehadi, poſt Archi-Epiſcopi Bremenſia, editâ *à Philippo Ceſare.*

Annales Francorum ex codice MS. Tilii apud DUCHESNE T. II. referunt, Synodum habitam Duriæ anno DCCLXXX. exiguo diſcrimine, nempe annus hic eſt proximus anno 779. quo Conventum Duriæ celebratum ferè unanimi aliorum Annaliſtarum conſenſu retulimus.

WORMATIÆ CONVENTUS.

Anno Chriſti DCCLXXXI. Hadriani Papæ X. Caroli Regis XIII.

Acta Conventûs hujus: I. Reconciliatio Taſſilonis Ducis cum Carolo Rege. II. Miſſio à militia Epiſcopis conceſſa.

POſt ſecundum iter Italicum Romæ, Papiæ, Mediolani ſuſceptum Carolus in Germaniam revertit, & quot Româ ſecum duxerat Pontificios legatos, Formoſum & Damaſum Epiſcopos, ſuóſque Riculfum & Eberhardum Magiſtrum Pincernarum ad Taſſilonem, Bajoariæ Ducem, rebellionis ſuſpectum, mittit, qui ipſi ex authoritate Apoſtolica ſuggererent, ut recordaretur priorum Sacramentorum (anno 770.) & non aliter faceret, niſi ſicut jurejurando jam dudum promiſerat Pippino & filiis ejus. His admonitionibus conſenſit Taſſilo, & ſumptis obſidibus ad Regem venit Wormatiam, ubi renovavit Sacramenta, & dedit duodecim obſides; ſed non diu promiſſa ſervavit.

Annales Nazariani.

Vetus Chronicon Moiſſiacenſis Cœnobii.

Annales Pithoeani addunt, honorificè remiſſum Taſſilonem ad ſua.

Rhegino h. a.

Alteram actionem hujus conventûs, ſpectantem ad Eccleſiam, collegit *Eckhartus ex Lib. VI. Capitularium Benedicti Levitæ Cap.* 285. nempe Regi à populo ſupplicatum fuiſſe Wormatiæ, ut Epiſcopi deinceps ad militiam proficiſci ne cogerentur, exceptis duobus, aut tribus doctis, ad benedictionem dandam, & ad periclitantium reconciliationem faciendam: ſed alii omnes in ſuis Parochiis reſideant, ibidem Deo fideliter famulaturi, & Sacroſancta Myſteria Canonicè peracturi, atque pro Rege, ejúſque exercitu, unà cum ſibi ſubjectis, orationes, Miſſas, Litanias, & Eleemoſynas perſoluturi. Hoc autem à ſe non peti, *inquiunt*, quo ſupplementum ad bellicos ſumptus ex rebus Eccleſiaſticis uſurpent; quos contra potiùs augeri cupiunt; ſed quòd Epiſcopos, ſi apud ſe remanſerint, cùm ſuæ, tum Regis ſaluti utiliores fore perſuaſum habeant. Rex piæ populorum ſupplicationi conſenſit, eámque proximo generali conventu confirmatum iri promiſit.

Eckhart. Hiſtoria Francia L. XXIV. N. CCIII.

SYNO-

SYNODUS COLONIENSIS.
Anno Chriſti DCCLXXXII. Adriani Papæ XI. Caroli Regis XIV.

SYnodum Coloniæ à Carolo M. habitam, & Legatos variarum gentium illuc exceptos fuiſſe, indicat

Baronius h. a.

Sequenti anno Dominus Rex Carolus Rhenum tranſiit, & in Colonia Synodum tenuit. Ibi omnes Saxones venerunt, excepto rebelli Widochindo: & illuc convenerunt Normandi, Nuntii Regis Sigefridi. Similiter Avari convenerunt illic, miſſi à Cagano & Vigurio. Ibi peracto placito reverſus eſt Domnus Rex Carolus in Franciam.

Hæc Egolismenſis Biographus Caroli à Pithoeo editus: ex quo Baronius ad h. a. Synodum Coloniensem habitam, à Carolo M. ſcribit.

At Annales *Reuberiani*, *Newenariani*, & *Pithoeani* dicunt, tres hos Legatos ad Carulum veniſſe in loco, ubi *Lippia* oritur, poſtquam apud Coloniam Carolus Rhenum tranſiſſet.

SYNODUS PADERBORNENSIS III.
EODEM ANNO.

SCHATENUS aſſerit, In Conventu generali anni hujus 782. ad Lippiæ fontes habito, veniſſe ad Carolum Regem, Romà reverſum, Proceres Weſtphaliæ, Angariæ, Oſtphaliæ, cum Epiſcopis: & ea, quæ Carolus Romæ egerat cum Hadriano Pontifice, de Epiſcopatibus per Saxoniam inſtituendis, dividendis, dotandis, intellexiſſe, cœpiſſéque ordinari Rempublicam ſacram & civilem. Sed Acta hujus Synodi interiisse dolet SCHATENUS

Annal. Paderbornenſium Lib. I. ad h. a. 782.

SYNODUS PADERBORNENSIS IV.
Anno Chriſti DCCLXXXV. Hadriani Papæ XIV. Caroli M. XVII.

CAROLUS Eresburgo digreſſus eſt Paderbornam, advectóque ex Francia commeatu, & omnium rerum annonâ, celebrem Menſe Majo ad fontes Paderæ Synodum denuo habuit: juſſique non modò adeſſe Præſules & Sacerdotes, qui aulam ſectabantur, ſed & militiæ Duces, Comites, Conſiliarii periti legum, omniſque Weſtfaliæ Senatus & populus; prætereáque novi Epiſcopi, quos Saxoniæ præſtitueret. Acta hujus Synodi licet cum aliis interciderint, nihil tamen veriſimiliùs à probatis auctoribus aſſertum, quàm in ea totius Weſtphaliæ & Angariæ conſenſione ejuratam eſſe omnem cum Witechindo ac rebellium capitibus ſocietatem belli, tranſiſſeque Weſtfalos & Angarios, novo fidei Sacramento dicto, in poteſtatem & Imperium Francorum: interque decreta, ſancita primùm libertas Chriſtianæ Religionis, proſcripto Idolorum cultu, cœptáque Saxonia in Provinciæ formam redigi: impoſiti Duces militiæ, Comites & Præfecti; ordinatáque Reſpublica haud ſecùs, quàm devicto DESIDERIO, Longobardorum Rege, in Italiâ fecerat Carolus ad formam legéſque Imperii Francici: arces & caſtella præmunita præſidiis: deſcriptæ Ducum regiones, quas militia tenerent, Marchiarum limites, quos *Marchas* dixêre: Comitum pagi, per quos jus dicerent: data pro meritis feuda in militare obſequium: præ-

præſcriptæ ſacræ profanæque leges; multâq; ejusmodi ſalubriter conſtituta, ad rebellem toties populum in fide regni Francici continendum. Ejus rei gratiâ, ut quidam volunt, in hac Synodo Paderbornenſi occultum illud, ſecretúmque Judicium, quod *Vemium* paſſim vocant, ſeveris illis legibus eſt præſcriptum, cœptumque comprimis per Weſtphaliam exerceri. Sed rem nullam majori cura & ſollicitudine complexus Rex, quàm Religionem. Hinc quod ante quinquennium cœperat, hoc anno & hac Synodo Paderbornenſi confecit: Saxoniámque inter Epiſcopos diviſam, certis ſimul limitibus deſcripſit, quibus Epiſcoporum Diœceſes continerentur: ſimul ex hac Synodo Paderbornenſi, qui aderant, Epiſcopos ſuis ſedibus aut reddidit, aut impoſuit. Inde Wiho Oſnabrugenſi, Willehadus Bremenſi, Hercumbertus Mindenſi: Hildegrimus, D. Ludgeri frater, Halberſtadienſi, Suibertus Verdenſi, Bernardus Abbas Mimigardevordenſi, Albertus Schidrenſi Eccleſiæ eſt præſtitutus. Burchardo Paderbornenſis Eccleſia manſit, Vicario adhuc munere gubernanda, quam ſenio prope confectus, ut faſti Herbipolenſes nos docent, Megingaudo & Bernulpho, alii poſt alium adminiſtrandam commiſit.

Schatenus Lib. VIII. Hiſtoriæ Weſtfalicæ pag. 495. 496.

Secutus Autorem Tranſlationis S. Liborii Helmoldum, Albertum Stadenſem, Dithmarum, Gobelinum, Crantzium.

In hoc Conventu Paderbornenſi Procerum Francorum ac Saxonum, aut alibi per hæc tempora, vetuſtas illas Saxonum Leges à Carolo ſancitas [emendatas] eſſe, quas Heroldus primùm in lucem produxit, & Lindenbrochius in Volumen aliarum gentium, quæ Francico Imperio continebantur, bona fide retulit & *Baluzius* Tomo I. Capitularium p: 249. 256. turſum p. 275. 280. de annis 788. circiter 789. 797. V. Kal. Novembris, perſuadet ſibi *Schatenus loco citato.*

ATTINIACENSIS CONVENTUS IN AUSTRASIA, HODIE IN CAMPANIA.

Anno Chriſti DCCLXXXV. Hadriani Papæ XIV. Caroli Magni XVII.

CAROLUS Rex Natalem Domini Attiniaci (*a*) celebrat: ibi poſt conventionem de Pace initam, Witichindus Saxonum Dux, & Albio Transalbinorum Princeps, cum ſuis Comitibus, ſacris undis abluuntur. Carolus Rex Witechindum de ſacro fonte levavit, magnificis donis auxit, Ducatûs Titulum in Saxones reliquit. GEVAM Sigefridi Danorum Regis Filiam, Faſtradâ Reginâ ſpondente, & levante baptizatam, & Liberos ejusdem pari beneficio affectos fuiſſe, Scriptores coævi indicant. Viciſſim Witechindi egregia fides & liberalitas in Eccleſiam deinceps prædicatur poſt *Crantzium & Biographum S. Ludgeri, à Schateno L. VIII. Hiſtoriæ Weſtphaliæ ad h. a. Et Eginbarto.*

Miniſter Baptiſmi, quis fuerit, coævi non prodiderunt. Alii Lullo Moguntino Archi-Epiſcopo; Alii Hercumberto Mindenſi: Alii Hildegrimo Halberſtadienſium Epiſcopo hoc munus tribuunt.

Ex hoc anno Saxonia ſatis pacata & Francis ſubjugata fuit: Eccleſiarum augmentum & corroborata fides illuxit Bardewici, Selingeoſtadii; Auſicæ, ſive Elzæ ad Salam, vel inchoatæ, vel ſaltem præordinatæ Eccleſiæ fuerunt. Huc ſpectat Gratulatoria Hadriani Papæ ad Carolum Regem de Saxonia Chriſto ſubjecta, & inſtructio de relapſis Saxonibus, quas ſubjicio poſt hunc annum.

(*a*) In Conventum hunc Attiniacenſem ad h. a. uti & baptiſmum Witechindi omnes Annaliſtæ Francorum & Biographi Caroli conſentiunt. Annales Francorum Pithoeani, Newenariani, Reuberiani. Schatenus ad annum 786. refert Baptiſmum.

Exem-

Exemplar Epiſtolæ Hadriani Papæ ad Domnum Carolum Regem directæ, in qua continetur de gente dudum perfida, ſcilicet Saxonum, qualiter Dominus ac Redemptor noſter per præfati Regis laborioſa certamina, ad Dei cultum, ſuæ Catholicæ, & Apoſtolicæ Eccleſiæ rectitudinem Fidei, ſeu ad Sacrum Baptiſmatis Fontem uſque perduxiſſet, & de Letaniis, & de Jejuniis & Orationibus pro hujuſcemodi re.

Domino Excellentiſſimo Filio, noſtróque ſpiritali compatri, CAROLO Regi Francorum, & Longobardorum, atque Patricio Romanorum, Hadrianus Papa.

PRæſtolatos, nimiſque nobis optabiles regales veſtros ſuſcepimus affatus per fideliſſimum veſtrum latorem atque miſſum, videlicet *Andream* religioſum Abbatem: quos reſerantes reperimus in eis de veſtræ præcelſæ regalis potentiæ, & comparis, ſobolisque veſtræ, ſeu cunctorum præcipuorum veſtrorum, noſtrorúmque fidelium ſoſpitate, & incolumi, ac ſereniſſimâ proſperitate: in quibus Redemptori mundi conſuetas retulimus grates. Magis autem inibi de veſtris à Deo præſidiatis regalibus triumphis comperientes, qualiter ſævas, adverſâsque gentes, ſcilicet Saxonum, ad Dei cultum, & ſuæ Sanctæ Catholicæ, & Apoſtolicæ Eccleſiæ rectitudinem fidei perduxeritis, atque Domino auxiliante, & Petri, Paulique Apoſtolorum Principum interventione ſuffragante, ſub veſtra eorum colla redacta ſunt poteſtate, ac ditione: eorúmque Optimates ſubjugantes, Divinâ inſpiratione, regali anniſu, univerſam illam Gentem Saxonum ad Sacrum deduxiſti Baptiſmatis fontem. Unde nimis amplius Divinæ Clementiæ retulimus laudes, quia noſtris, veſtríſque temporibus gentes paganorum in veram, & magnam deductæ religionem atque perfectam fidem, veſtris regalibus ſubſternuntur ditionibus. In hoc quippe freta veſtra à Deo fundata exiſtat potentia, quia ſi, ùt pollicita eſt, fautori ſuo Beato Petro Apoſtolo, & nobis, puro corde, atque libentiſſimo animo adimpleverit, maximas robuſtiores illarum gentium ſuis præcipuis ſuffragis veſtris ſubſternet pedibus, ut nemine eos perſequente, veſtris regalibus ſubjiciantur potentiis, & maximum fructum in die Judicii ante tribunal Chriſti de eorum animarum ſalute offerre mereamini digniſſimum munus, & pro amore animarum lucra infinita mereamini adipiſci in Regno cæleſti. Illud autem, quod veſtra intimavit regalis excellentia, ut in uno menſe, vel in una die, pro hujuſmodi operibus, ſcilicet ſtabilitatis veſtræ victoria, laudes Deo gerentes caneremus, & unâ, vel duabus feriis Litanias perageremus; valde hoc nobis delectabile exiſtit. Quatenus Apoſtolica exarantes cenſurâ, decrevimus in omnibus noſtris partibus, quæ ſub ditione Spiritalis Matris veſtræ, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ exiſtunt, illicò celebrari eaſdem unà nobiſcum, diſponentes emiſimus, Domino protegente; videlicet viceſimâ tertiâ die, & viceſimâ ſexta, atque viceſimâ octavâ bujus advenientis Junii menſis, quæ ſunt in primis Vigiliæ Beati Joannis Baptiſtæ, & Natalis Sanctorum Joannis, & Pauli, nec non & Vigiliæ Beati Petri Apoſtoli. Similiter & veſtra Regalis potentia in ſuis dirigat univerſis finibus, ſeu transmarinis partibus, ubi Chriſtiana moratur gens, ſimiliter perficiendas triduanas litanias. Et ideo tale protelatum emiſimus ſpatium propter tam longinquas Chriſtianas nationes, ultra veſtrum regale morantes regnum. Nos quippe non ſolùm unam, vel duas, ut nobis inſinuâſtis, celebrandas Litanias prævidimus; ſed etiam pro veſtra, ut ſoliti ſumus, indeſinenter orare excellentiâ cupientes, decrevimus perficere, & Redemptori mundi canere laudes, ut ipſæ gentes, quæ per veſtrum Regale

gale certamen ad Chriſtianam perductæ ſunt fidem, uſque in ævum per veſtrum maneant adminiculum, & noſtris veſtriſque finibus omnes repelli faciat ægritudinis morbos, & procul ejiciat peſtilentiam, ut noſtris, veſtriſque diebus populus nobis à Deo commiſſus in magna degentes ubertatis affluentiâ, ſimulque ſinceriſſimæ ſoſpitatis lætitiâ, longiori ævo unà cum Domina Regina, veſtrâque nobiliſſima prole, mereamini Regni gubernacula perfrui, & in ætheris arcibus ſinè fine regnare, ut per veſtra laborioſa certamina magis, magiſque Spiritalis Mater veſtra Sancta Romana Eccleſia maneat exaltata. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

Extat hæc Epiſtola N. XCI. in codice Carolino à Gretſero S. J. Theologo anno 1613. primùm integro vulgato è codice membranaceo, Cæſareæ Viennenſis Bibliothecæ deſcripto, quem Carolus Rex anno XXIII. Regni ſui, Chriſti DCCXCI. ſcribi decrevit, & fecit. Extat in poſtremæ editionis Gretſerianæ anni 1735. *Tomo ſexto p.* 775. Centuriatores Magdeburgenſes ſimilem viderant, & fœdis gloſſis maculaverant. Panvinius Epitomen ediderat: Gretſerus primùm vulgavit hactenus ampliſſimum textum Epiſtolæ Pontificiæ.

R E S P O N S O R I A

HADRIANI PAPÆ
AD CAROLUM MAGNUM,
DE MODO, SAXONES AD PAGANISMUM RELAPSOS, RECONCILIANDI DEO ET ECCLESIÆ.

Carolus Rex, cùm indicâſſet Adriano Papæ per Itherium & Manegarium Abbates, Legatos ſuos, Saxones quoſdam (inter annos 777. & 785.) in Paganiſmum relapſos eſſe, déque iis, quid agendum eſſet, interrogâſſet: reſpondit Pontifex, poſt longam pœnitentiam eos ad conſortium Eccleſiæ poſſe recipi.

Domno Excellentiſſimo Filio, noſtróque ſpiritali Compatri CAROLO, Regi Francorum & Longobardorum, atque Patritio Romanorum, Adrianus Papa

VEſtræ à DEO protectæ regalis Excellentiæ ſuſcipientes Miſſos, ſcilicet Itherium & Magenarium, religioſos Abbates, ſciſcitati ſunt nos, interrogantes de Saxonibus, qui Chriſtiani fuerunt, & ad Paganiſmum reverſi ſunt, qualem pœnitentiam eis Sacerdotes indicare debeant? Hoc Prædeceſſorum noſtrorum Sanctorum Pontificum dudum decretum eſt, quòd, qui reſipiſcentes, & ruinas ſuas cogitantes redire maluerint, ſub longa pœnitentiæ ſatisfactione admittendi ſunt, & iterum pœnitentiæ ſatisfactione purgentur, quæ non tam temporis longitudine, quàm cordis compunctione penſanda ſunt; & ideo Excellentiſſime, & à Deo protecte Fili, oportet Sacerdotem partibus illis paſtoralem circumdare ſolertiam, atque Epiſcopalem induere vigilantiam, & in eorum arbitrio indicere pœnitentiam, conſiderantes piaculum tam voluntatis, quámque extra voluntatem coacti ad ſuum revertentes vomitum; & tunc canonica promere ſententia, quatenus, ſi veraciter reverſi in fide orthodoxa maluerint perſeverare, promiſſuros, ſe omnem adimplere Epiſcopalem prædicationem, indiculum orthodoxæ fidei exarantes, ſecundùm olitanam Patrum traditionem, unum confitentes Baptiſmum, ſub jusjurandum pollicentes, fidem Chriſtianitatis ſervaturos: in gremio ſuſcipiantur orthodoxæ fidei Eccleſiæ, ut copioſa merces vobis adſcribatur in cœlis. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

In Codice Carolino N. LXXX. editionis Gretſeriana Typo ultimo Tomo VI. pag. 765.
Baronius & Centuriatores ejuſdem Epiſtola meminerunt.

HA-

HADRIANI PAPÆ
CAPITULA,

Quæ ex Græcis & Latinis Canonibus, & Synodis Romanis, atque Decretis Præſulum ac Principum Romanorum ſparſim collecta ſunt, & Ingilramno, Mediomatricæ urbis Epiſcopo, Romæ à Beato Hadriano Papa tradita, ſub die XIII. Kalendas Octobres, Indictione IX. quando pro ſui negotii cauſâ agebatur.

TITULI CANONUM.

1. *Quòd qui Epiſcopum accuſat, Dei ordinationem accuſat.*
2. *Qui negotium habet cum Epiſcopo, priùs ad illum privatim recurrat.*
3. *De primatu ſedis Apoſtolicæ, & de legitimâ Epiſcopi vocatione.*
4. *De diſcutienda accuſatoris perſonâ.*
5. *Qualiter Epiſcopus ad Synodum convocetur, & qualiter in ea de illo agatur.*
6. *Ut ſi quis Metropolitanum ſuſpectum habuerit, apud Primatem audiatur.*
7. *De Canonicæ accuſationis ordine.*
8. *Ut accuſatio Clericorum intra Provinciam fiat, & ut pulſatis appellare liceat.*
9. *Salvo ſedis Apoſtolicæ primatu, res Provinciæ cujuſque Synodus Provinciæ diſpenſet.*
10. *Omnis accuſatio intra Provinciam audienda.*
11. *Quæ ſæculi leges non admittunt, à Clericorum cauſis repellenda.*
12 *Cauſæ, ubi ortæ ſunt, finiendæ, ſalvâ appellatione.*
13. *Epiſcopi ejecti & ſpoliati ante accuſationem redintegrandi.*
14. *Ut Metropolitanus Epiſcopi cauſam ſine Comprovincialibus, & Epiſcopus Presbyteri cauſam ſine Clericis ſuis non audiat.*
15. *Accuſantium perſonam ante omnia diſcutiendam.*
16. *Ut hi, quorum libertas neſcitur, nequaquam accuſent Sacerdotes.*
17. *Ut Criminoſus accuſandi vocem non habeat.*
18. *Nullus Epiſcopus alterius Parochianum retineat, ordinet, vel judicet.*
19. *De peregrinis Judiciis non recipiendis.*
20. *Ut Epiſcopus extra Provinciam ad Judicium non vocetur, eique provocare liceat, ſi judices ſuſpectos habeat.*
21. *Quales perſonæ ad accuſationem non admittantur.*
22. *Ut accuſatores præſentes adſint, & accuſatis ſpatium detur ad abluenda crimina.*
23. *De Epiſcopis, qui ad Romanum appellant Pontificem.*
24. *Qui Clericum accuſat, ſi probare non poteſt, infamiæ jacturam ſubeat.*
25. *De Primatum & Metropolitanorum differentia.*
26. *Judici omnia patienter audienda, quæ proponentur, priuſquam ſententiam ferat.*
27. *De iis, qui indiſcuſſos poteſtate tyrannica damnant: & quòd Epiſcopi, vel Presbyteri non debeant ab aliis judicari, niſi & à quibus ordinari.*
28. *Ubi judicari debeant, qui adverſus Epiſcopum, vel Metropolitanum cauſam habent.*
29. *Ut Epiſcopus accuſatus ab omnibus Comprovincialibus audiatur.*
30. *De Epiſcopo, qui alterius Parochianum ordinat, vel judicat.*
31. *Ut eorum in accuſatione, vel teſtimonio vox obſtruatur, qui Divinis vocibus mortui ſunt.*
32. *De non neganda appellatione accuſato.*
33. *Quod reis, qui de ſe confeſſi ſunt, ſuper alios non ſit credendum.*
34. *Ut qui judices ſuſpectos habuerint, vocem appellationis exhibeant.*
35. *Quod omnibus, qui lite pulſati ſunt,*

Capitula vel articuli collecti ex diverſis Conciliis & Decretis Pontificum per Angilramnum Epiſcopum Metenſem, oblati Papæ Hadriano. Sic habent alii codices MSS. teſte Dupinio *Nova Bibliotheca Autorum Eccleſiaſticorum Tomo VI. Pag.* 114. *& Calmeto, Hiſtoria Eccleſiaſtica & Civilis Tomo I. L. XI. pag.* 529. Qui judicant hunc titulum veroſimiliorem eſſe eo, quem Sirmondus ex aliis MSS. ſecutus eſt: duplex enim titulus hujus collectionis reperitur, alius in aliis MSS. *Vide Diſſertat. ad Sæculum VIII.*

non alibi, quàm in proprio foro jurgandum ſit.

36. *Ut appellantes nulla arceantur detentione.*
37. *Quòd etiam in cauſis criminalibus appellare liceat.*
38. *In cauſis capitalibus abſens accuſare non poteſt, nec accuſatus per alium defendi.*
39. *De conſtitutionibus contra Canones & decreta, vel contra bonos mores conditis.*
40. *Ut non conſtringat Clericum ſententia, non à ſuo judice dicta.*
41. *De bis, qui falſa aliis irrogant.*
42. *De Provinciali Synodo retractanda per Vicarios Urbis Romæ Epiſcopi.*
43. *De iis, qui majores natu accuſant.*
44. *Quòd in cauſâ Capitali, vel in cauſâ ſtatûs non per Advocatos, ſed per ipſos agendum ſit.*
45. *Ut liceat majores judices appellare, quoties neceſſitas ingruerit.*
46. *Ut Metropolitani Epiſcoporum cauſas, niſi præſentes omnes fuerint Epiſcopi comprovinciales, audire non præſumant.*
47. *Quæ in laicis arguuntur, à Clericis respuantur.*
48. *De contemptoribus Canonum, laicis vel Clericis.*
49. *Delatores qui ſint, & quâ pœnâ multandi.*
50. *De iis, qui in alterius famam Scripturam, aut verba contumelioſa confinxerint.*
51. *De eo, qui iratus crimen objecit, & poſtea retractat.*
52. *Qui crimen objicit, probare debet: & ut cauſa ibi agatur, ubi crimen admiſſum eſt.*
53. *Ne judices cauſam abſentis perſonæ ſua ſententia præſumant.*
54. *De eo, qui frequenter litigat, ut non ſuſcipiatur abſque examine.*
55. *Quòd Epiſcopi inter ſe corrigere, ſi quid ortum fuerit, debent.*
56. *Summus Præſul à nemine judicatur.*
57. *Ut judex non antè reum condemnet, quàm ipſe confiteatur, aut per teſtes revincatur.*
58. *Injuſta Episcoporum damnatio à Synodo retractanda.*
59. *Quòd Eccleſiam ſuam relinquere nullus debeat.*
60. *Ante Judicem non ſuum pulſatus taceat, ſi velit: & ut appellanti induciæ dentur.*
61. *De eo, qui contra ſuam ſubſcriptionem venit.*
62. *Falſum crimen adverſùs Epiſcopum, Presbyterum, Diaconem objicienti nec in fine danda communio.*
63. *De libellis famoſis.*
64. *Ut diebus Dominicis cauſæ ab Epiſcopo non audiantur.*
65. *De potente, ſi quem expoliaverit, ut ab Epiſcopo excommunicetur.*
66. *Ut nullus Clericus à ſuo recedat Epiſcopo.*
67. *Ut criminibus implicati ad accuſationem aut teſtimonium non admittantur.*
68. *Crimino ſi accuſatio periculoſa eſt, & admitti non debet.*
69. *Miſerorum ruinis qui ſuccurrit, Dei à ſe removet vindictam.*
70. *De periculo judicantium, & providentia eorum.*
71. *De accuſatione adverſùs Doctorem ſubmovenda.*
72. *De Presbyteris, Diaconibus, & reliquis Clericis, ex decreto Sancti Sylveſtri & LXXXIV. Epiſcoporum.*
73. *Laici Teſtimonium adverſùs Clericum ſuſcipi non debet.*
74. *Clericus in Publico examinandus non eſt, ſed in Eccleſiâ.*
75. *De Epiſcopis damnare volentibus eum, à quo ſunt conſecrati.*
76. *Ut nullus contra Religionem faciat.*
77. *De Apoſtolicis & Canonicis decretis minimè violandis.*
78. *De injuſto Judicio Principis metu, vel juſſu terminato caſſando.*
79. *Quod hi, qui contra patres armantur, Deo exiſtant odioſi.*
80. *Ut nullus regum hujus Canonis cenſuram in aliquo violare præſumat.*

I. *Quòd qui Epiſcopum accuſat, Dei ordinationem accuſat.*

DEI Ordinationem accuſat, in qua conſtituuntur, qui Epiſcopos accuſat vel condemnat, dum minùs ſpiritualia, quàm terrena ſectantur. Unde & Propheta ait: *Nolite* (a) *tangere Chriſtos meos, & in Prophetis meis nolite malignari.*

II. *Qui cum Epiſcopo negotium habet, priùs ad illum privatim recurrat.*

Placuit, ut quæcunque perſona contra Epiſcopum, vel Actores Eccleſiæ, ſe proprium crediderit habere negotium, priùs ad eum recurrat caritatis ſtudio; ut familiari colloquio commonitus, ea ſanare debeat, quæ in querimoniam deducuntur. Quam rem, ſi differre voluerit, ſententiam ſuſcipiat excommunicationis.

III.

(a) I. Paralip. XVI, 22. Pſalmo CIV, 15.

III. *De Primatu Sedis Apoſtolicæ, & de legitimâ Epiſcopi vocatione.*

Nullus Epiſcopus, niſi canonicè vocatus, & in legitimâ Synodo ſuo tempore Apoſtolicâ auctoritate convocatâ (cui juſſione Domini, & meritis B. Petri Apoſtoli, ſingularis congregandorum Conciliorum auctoritas, & Sanctorum Canonum ac venerandorum Patrum decretis multipliciter privata tradita eſt poteſtas) ſuper quibuslibet criminibus pulſatus audiatur, vel impetatur. Si aliter præſumptum à quibuslibet fuerit, in vanum deducatur, quod egerint. Nec inter Eccleſiaſtica ullo modo reputabitur, nec ullas habebit vires, quicquid ei obviaverit. Quoniam eadem ſedes teſtante veritatis voce Primatum obtinuit; nec prima diceretur, ſi aliam ſuper ſe haberet. Quæ etiam Caput eſt omnium Eccleſiarum, à qua omnes ſumpſère originem. Primatum enim non Synodalibus, aut aliquibus commentis meruit inſtitutis, ſed Domino largiente, qui ait: *Tu es Petrus*, (b) *& ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam.* Et reliqua talia, & his ſimilia. Quibus ſi aliquis ſuperbo ſpiritu obviaverat præceptionibus, non exeat impunitus, ſed gradûs ſui periculo ſubjacebit.

IV. *De diſcutienda accuſatoris perſonâ.*

Placuit, ut ſemper primò in accuſatione Clericorum fides & vita blaſphemantium perſcrutetur. Nam fides omnes actus hominis debet præcedere, quia dubius in fide infidelis eſt. Nec eis omnino eſſe credendum, qui veritatis fidem ignorant, aut non rectæ converſationis vitam ducunt: quoniam tales facilè & indifferenter lacerant, & criminantur rectè & piè viventes, & credentes. Ideo ſuſpicio eorum diſcutienda eſt primò, & corrigenda.

V. *Qualiter Epiſcopus ad Synodum convocetur, & qualiter in eâ de illo agatur.*

Sancta Synodus Romana dixit. Hæc ſunt, quæ deinceps, propter malorum hominum inſidias, qui in Eccleſiam & Eccleſiaſticos indifferenter ſæviunt viros, conſervari firmiſſimè volumus in Sæcula. Si quis Epiſcopus ab illis accuſatoribus, qui recipiendi ſunt, fuerit accuſatus, poſtquam ipſe ab eis caritativè conventus fuerit, ut ipſam cauſam emendare debeat, & eam corrigere noluerit, non olim, ſed tunc ad ſummos Primates cauſa ejus canonicè deferatur. Qui congruo in loco, infra ipſam Provinciam, tempore à Canonibus præfixo Nicænis, Concilium canonicè convocare debebunt, ità ut ab omnibus ejuſdem Provinciæ Epiſcopis in eo audiatur. In quo & ipſe canonicè convocatus, ſi eum aut infirmitas, aut alia gravis neceſſitas non detinuerit, adeſſe debebit: quia ultra Provinciæ terminos accuſandi antè licentia non eſt, quàm audientia rogetur. Nam ſi ſuis fuerit rebus exſpoliatus, aut quod abſit, quod alienum ab omnibus debet eſſe fidelibus, à ſede propriè ejectus, aut in detentione aliqua à ſuis ovibus fuerit ſequeſtratus; tunc Canonicè, antequam in priſtinum reſtituatur honorem, & ſua omnia, quæ inſidiis inimicorum ſuorum ei ablata fuerant, redintegrentur; nec convocari, nec judicari poterit, niſi ipſe pro ſuâ neceſſitate, minimè tamen judicandus, advenire ſponte elegerit. Nec omnino à quoquam reſpondere cogatur, antequam omnia integerrimè, quæ per ſuggeſtiones inimicorum ſuorum amiſerat, poteſtati ejus ab honorabili Concilio redintegrentur, & Præſul priùs ſtatui priſtino reſtituatur: & ipſe diſpoſitis ordinatiſque libere ac ſecurè ſuis, tunc Canonicè convocatus, ad tempus Synodo in legitima & Canonicâ veniat ad cauſam, & ſi ità juſtè videtur, accuſantium propoſitionibus reſpondeat. Nam hoc ſummopere providendum eſt, ne antequam hæc omnia fiant, coactus reſpondeat: quia contentio ſemper vitanda eſt. Adimi namque Epiſcopo Epiſcopatum, antequam cauſæ ejus exitus appareat, nulli Chriſtiano videri jure poteſt. Quod ſi ægrotans fuerit Epiſcopus, aut aliqua eum gravis neceſſitas detinuerit, pro ſe Legatum ad Synodum mittat: nec à communione ſuſpendatur, cui crimen intenditur, niſi ad cauſam ſuam dicendam electorum Judicum die ſtatutâ litteris evocatus, minimè occurrerit: hoc eſt, niſi alia præoccupaverit neceſſitas, infra duorum, vel trium menſium ſpatium, & eo amplius, pro ut cauſa dictaverit. Quòd ſi ex utraque parte ad cauſam dicendam venerint, quia unus abſque altero audiri non debet, quærendum eſt in Judicio, cujus ſint converſationis,

(b) Matthæi XVI, 18.

ſationis, & fidei, atque ſuſpicionis accuſatores, aut quâ intentione hoc faciant: quia ad hoc admitti non debent, niſi bonæ converſationis, & rectæ fidei viri, & ii, qui omni ſuſpicione careant, & bonâ vitâ clareant, neque infames exiſtant. Quòd ſi accuſatorum perſonæ in Judicio Epiſcoporum culpabiles apparuerint, ad arguendum non admittantur, niſi proprias habuerint cauſas, non tamen criminales, vel Eccleſiaſticas. Infamis enim perſona, nec Procurator poteſt eſſe, nec cognitor. Abſente verò adverſario non audiatur accuſator; nec ſententia, abſente parte alia, à Judice dicta, ullam obtinebit firmitatem. Neque abſens per alium accuſare, aut accuſari poteſt. Nec affinis teſtis admittatur. Neminem ergò exhiberi de Provincia ad Provinciam, vel ad Comitatum oportet, niſi ad relationem Judicis, ad quem fuerit appellatum; id eſt, ut actor ſemper rei forum ſequatur. Si quis autem Judicem adverſum ſibi ſenſerit, vocem appellationis exhibeat, quam nulli oportet negari.

VI. *Ut ſi quis Metropolitanum ſuſpectum habuerit, apud Primatem audiatur.*

Si quis autem putaverit ſe à proprio Metropolitano gravari, apud Primatem Diœceſeos, aut apud Conſtantinopolitanæ civitatis ſedem, agat Judicium & reliqua.

VII. *De Canonicæ accuſationis ordine.*

Accuſationis ordinem, dudum Canonicis inſtitutum decretis, ſervari jubemus. Ut ſi quis Clericorum in accuſatione pulſatus fuerit, non ſtatim reus æſtimetur, qui accuſari potuit, ne ſubjectam innocentiam faciamus. Sed quisque ille eſt, qui crimen intendit, in Judicium veniat, nomen rei indicet, vinculum inſcriptionis arripiat, cuſtodiæ ſimilitudinem, habitâ tamen dignitatis æſtimatione, patiatur: nec ſibi fore noverit licentiam mentiendi, cùm calumniantes ad vindictam poſcat ſimilitudo ſupplicii.

VIII. *Ut accuſatio Clericorum intra Provinciam fiat, & ut pulſatis liceat appellare.*

Si quis Clericus ſuper quibuslibet criminibus pulſatus fuerit; in Provincia, in qua conſiſtit ille, qui pulſatur, ſuas exerat actiones: nec æſtimet eum accuſator ſuus alibi, aut longiùs pertrahendum ad Judicium. Illi verò, qui pulſatus fuerit, ſi judicem ſuſpectum habuerit, liceat appellare.

IX. *Salvo Sedis Apoſtolicæ Primatu, res Provinciæ cujuſque Synodus Provinciæ diſpenſat.*

Salvo Romanæ Eccleſiæ in omnibus primatu, manifeſtum eſt, quòd illa, quæ ſunt per unamquamque Provinciam, ipſius Provinciæ Synodus diſpenſet, ſicut in Nicæno conſtat decretum eſſe Concilio.

X. *Omnis accuſatio intra Provinciam audienda.*

Ultra Provinciæ terminos accuſandi licentia non progrediatur. Omnis accuſatio intra Provinciam audiatur, & à Comprovincialibus terminetur.

XI. *Quæ ſæculi leges non admittunt, à Clericorum cauſis repellenda.*

Accuſationes & accuſatores, atque ea negotia, quæ ſæculares non adſciſcunt leges, Divinâ ac Synodicâ funditùs à Clericis repelli auctoritate cenſemus: quia indignum eſt ſuperiores pati ab inferioribus, quæ inferiores ab eis pati deſpiciunt.

XII. *Cauſæ ubi ortæ ſunt finiendæ, ſalvâ appellatione.*

Prudentiſſimè, juſtiſſiméque Nicæna, ſive Africana decreta definierunt, quæcumque negotia in ſuis locis, ubi orta fuerint, finienda: maximè quia unicuique conceſſum eſt, ſi judicio offenſus fuerit cognitorum, ad Concilium ſuæ Provinciæ, vel etiam univerſale provocare.

XIII. *Epiſcopi ejecti & ſpoliati, ante accuſationem redintegrandi.*

Placuit, Epiſcopos ejectos, atque ſuis rebus exſpoliatos, Eccleſias proprias primò recipere, & ſua omnia eis reddi; & poſtea, ſi quis eos accuſare vellet, æquo periculo facere. Judices eſſe decernentes, Epiſcopos rectâ ſapientes, in Eccleſiam convenientes, ubi teſtes eſſent ſingulorum, qui oppreſſi videbantur.

XIV. *Ut Metropolitanus Epiſcopi cauſam ſine Comprovincialibus, & Epiſcopus Presbyteri cauſam ſine Clericis ſuis non audiat.*

Nullus Metropolitanus Epiſcopus, abſque cæterorum omnium Comprovincialium

cialium Epiſcoporum inſtantia, aliquorum audiat cauſas eorum, quia irrita erunt, immò etiam cauſam in Synodo pro facto dabit. Nec reliquorum aliquis Epiſcoporum, ſuorum Sacerdotum cauſas audiat, abſque præſentia Clericorum ſuorum: quia irrita erit ſententia Epiſcopi, niſi præſentia Clericorum confirmetur.

XV. *Accuſantium perſonam ante omnia diſcutiendam.*

Primò ſemper vita & perſona accuſantium diligenter inquiratur, & poſtea, quæ objiciuntur, fideliter pertractentur: quia nihil aliter fieri debet, niſi impetitorum priùs vita diſcutiatur.

XVI. *Ut hi, quorum libertas neſcitur, nequaquam accuſent Sacerdotes.*

Ii, qui non ſunt bonæ converſationis, vel quorum fides, & vitæ libertas neſcitur, non poſſunt Sacerdotes accuſare: nec viles perſonæ in accuſationen eorum admittantur.

XVII. *Ut Criminoſus accuſandi vocem non habeat.*

Ii, qui in aliquibus criminibus irretiti ſunt, vel qui ſunt ſuſpicioſi, vocem adversùs majores natu non habeant accuſandi, ſed ii, qui omni ſuſpicione careant.

XVIII. *Nullus Epiſcopus alterius Parochianum retineat, ordinet vel judicet.*

Nullus Epiſcopus alterius Parochianum præſumat retinere, aut ordinare, abſque ejus voluntate, vel judicare: quia ſicut irrita erit ejus ordinatio, ità & judicatio: quoniam cenſemus nullum alterius judicis, niſi ſui, ſententiâ teneri. Nam qui eum ordinare non potuit, nec judicare ullatenus poterit

XIX. *De peregrinis judiciis non recipiendis.*

Peregrina judicia generali ſanctione prohibemus: quia indignum eſt, ut ab externis judicetur, qui Provinciales & à ſe electos debet habere judices.

XX. *Ut Epiſcopus extra Provinciam ad judicium non vocetur, eique provocare liceat, ſi judices ſuſpectos habeat.*

Nullus Epiſcopus extra ſuam Provinciam ad judicium devocetur; ſed vocato eo Canonicè, in loco omnibus congruo, tempore Synodali, ab omnibus Comprovincialibus Epiſcopis audiatur; qui concordem ſuper eum, Canonicámque proferre debent ſententiam. Quia ſi hoc minoribus tam Clericis, quàm laicis conceſſum eſt, quanto magis de Epiſcopis ſervari convenit? Nam ſi ipſe Metropolitanum, aut judices ſuſpectos habuerit, aut infeſtos ſenſerit; apud Primatem Diœceſeos, aut apud Romanæ ſedis Pontificem judicetur.

XXI. *Quales perſonæ ad accuſationem non admittantur.*

Placuit, ut nullus ſervus, nullus libertus, nulla infamis perſona Sacerdotem accuſet. Omnes verò infames eſſe dicimus, quos leges ſæculi infames appellant, & omnes, qui culpis exigentibus, ad Sacerdotium non poſſunt provehi. Indignum eſt enim, ut illi eos accuſent, qui eſſe non poſſunt, quod ipſi ſunt: quoniam ſicut majores à minoribus non judicantur, ità nec criminari poſſunt.

XXII. *Ut accuſatores præſentes adſint, & accuſatis ſpatium detur ad abluenda crimina.*

Placuit, ut nullus Epiſcopus quemquam Clericorum judicare, aut damnare præſumat, niſi accuſatus legitimos accuſatores præſentes habeat, locúmque defendendi accipiat ad abluenda crimina.

XXIII. *De Epiſcopis, qui ad Romanum appellant Pontificem.*

Placuit, ſi Epiſcopus accuſatus appellaverit Romanum Pontificem, id ſtatuendum, quod ipſe cenſuerit.

XXIV. *Qui Clericum accuſat, ſi probare non poteſt, infamiæ jacturam ſubeat.*

Si quis Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus, vel quilibet Clerici, apud Epiſcopos, quia alibi non oportet, à qualibet perſonâ fuerint accuſati, quicumque fuerit ille, ſive ſublimis vir honoris, ſive ullius alterius dignitatis, qui hoc genus illaudabilis intentionis arripuerit, noverit, docenda probationibus, monſtranda documentis ſe debere inferre. Si quis verò circa hujuſmodi perſonas non probanda detulerit, auctoritate hujus Sanctionis intelligat, ſe jacturam infamiæ propriæ ſuſtinere; ut damno pudoris, exiſtimationis diſpendio, diſcat, ſibi alienæ verecundiæ impunè inſidiari, ſaltem de cætero non licere: ſed qualem fratri

fratri paraverat damnationem, talem in ſe ſuſcipiat.

XXV. *De Primatum & Metropolitanorum differentia.*

Nullus Archi Epiſcoporum, niſi qui primas Sedes tenent, appelletur Primas, aut Princeps Sacerdotum, aut Summus Sacerdotum, vel aliquid hujuſmodi: ſed tantùm ille, qui in Metropoli ſedet, aut Metropolitanus, aut Archi-Epiſcopus vocetur, & ſuum in Canonibus præfixum non excedens teneat cum humilitate modum. Et ille, qui primam ſedem retinet, tantummodo primæ ſedis appelletur Epiſcopus: ſalvâ ſemper in omnibus auctoritate Beati Petri Apoſtoli.

XXVI. *Judici omnia patienter audienda, quæ proponentur, priuſquam ſententiam ferat.*

Judicantem oportet cuncta rimari, & ordinem rerum plena inquiſitione diſcutere, interrogândi ac proponendi, adjiciendíque patientia præbita ab eo, ut ibi actio partium limitata ſit pleniter, nec priùs litigantibus ſua velit ſententia obviare, niſi quando ipſi peractis omnibus jam nihil habuerint in quæſtione, quod proponant: & tam diu actio ventiletur, quouſque ad rei veritatem perveniatur. Frequenter ergò interrogari oportet, ne aliquid fortè prætermiſſum remaneat, quod annecti conveniat.

XXVII. *De iis, qui indiſcuſſos poteſtate tyrannicâ damnant: &, quod Epiſcopi, vel Presbyteri non debeant ab aliis judicari, niſi & à quibus ordinari.*

Sunt nonnulli, qui indiſcuſſos poteſtate tyrannicâ non canonicâ auctoritate damnant; & ſicut nonnullos gratia favoris ſublimant, ità quoſdam, odio invidiâque permoti humiliant, & levi opinionis aurâ condemnant, quorum crimina non adprobant. Ideóque communi decreto cenſemus, ut quandocunque aliquis Epiſcoporum criminatur, congregatis omnibus ejuſdem Provinciæ Epiſcopis cauſa ejus audiatur, ut non occultè judicetur vel condemnetur: qui ab aliis priùs judicari non poteſt, niſi ab iis, à quibus ordinari potuit. Quod ſi aliter factum fuerit, nullas vires habebit.

XXVIII. *Ubi judicari debeant, qui adversùs Epiſcopum, vel Metropolitanum cauſam habent.*

Si Clericus, vel Laicus, habuerit cauſam adversùs Epiſcopum proprium, vel adversùs alterum, aut Epiſcopus adversùs quemquam, apud Synodum Provinciæ judicetur. Quòd ſi adversùs ejuſdem Provinciæ Metropolitanum Epiſcopus, vel Clericus habuerit querelam, petat Primatem Diœceſeos, ut apud ipſum judicetur, aut apud Sedem Apoſtolicam.

XXIX. *Ut Epiſcopus accuſatus, ab omnibus Comprovincialibus audiatur.*

Si quis Epiſcopus ſuper certis accuſatur criminibus, ab omnibus audiatur, vel judicetur, qui ſunt in Provincia, Epiſcopis.

XXX. *De Epiſcopo, qui alterius Parochianum ordinat, vel judicat.*

Si quis Epiſcopus judicaverit, vel ordinaverit alterius Parochianum ſinè conſilio & voluntate Epiſcopi ſui, oportet eum non ſinè increpatione in communi Concilio admitti, ità ut Eccleſiaſticum ultra non ſolvat Canonem.

XXXI. *Ut eorum in accuſatione, vel teſtimonio vox obſtruatur, qui Divinis vocibus mortui ſunt.*

Placuit, eorum accuſandi Sacerdotes, & teſtificandi in eos, vocem obſtruere, quos non humanis, ſed Divinis vocibus mortuos eſſe ſcimus: quia vocem funeſtam potiùs intercidi, quam audiri oportet.

XXXII. *De non neganda appellatione accuſato.*

Placuit, ut accuſato, ſi Judicem ſuſpectum habuerit, liceat appellare; quia non oportet negare audientiam roganti.

XXXIII. *Quòd reis, qui de ſe confeſſi ſunt, ſuper alios non ſit credendum.*

Non eſt credendum contra alios eorum confeſſioni, qui criminibus implicantur, niſi ſe priùs probaverint innocentes: quia periculoſa eſt, & admitti non debet rei adversùs quemcunque confeſſio.

XXXIV. *Ut qui Judices ſuſpectos habuerint, vocem appellationis exhibeant.*

Si quis Judicem adversum ſibi ſenſerit, vocem appellationis exhibeat: ut cùm ei conceſſum fuerit, integro negotio apud alium Judicem amotis dilationibus poſſit audiri.

XXXV.

XXXV. *Quòd omnibus, qui lite pulſati ſunt, non alibi, quàm in proprio foro jurgandum ſit.*

Clericus, ſive Laicus, ſi crimine, aut lite pulſatus fuerit, non aliubi, quàm in foro ſuo provocatus audiatur.

XXXVI. *Ut appellantes nulla arceantur detentione.*

Appellantem non debet afflictio ulla, aut carceris, aut derentionis injuriare cuſtodia; ſi liceat appellatori vitiatam cauſam appellationis remedio ſublevare.

XXXVII. *Quòd etiam in cauſis criminalibus appellare liceat.*

Liceat etiam in cauſis criminalibus appellare: nec appellandi vox denegetur ei, quem in ſupplicium ſententia deſtinarit.

XXXVIII. *In cauſis capitalibus abſens accuſare non poteſt, nec accuſatus per alium defendi.*

In criminalibus cauſis, nec accuſator, niſi per ſe, aliquem accuſare poteſt, nec accuſatus per aliam perſonam ſe defenſare permittitur.

XXXIX. *De Conſtitutionibus contra Canones & Decreta, vel contra bonos mores conditis.*

Conſtitutiones, contrà Canones & Decreta Præſulum Romanorum, vel bonos mores, nullius ſunt momenti.

XL. *Ut non conſtringat Clericum ſententia non à ſuo Judice dicta.*

In Clericorum cauſa hujuſmodi forma ſervetur; ut ne quemquam eorum ſententia non à ſuo Judice dicta conſtringat.

XLI. *De his, qui falſa aliis irrogant.*

Omnis, qui falſa aliis intulerit, puniatur, & pro falſitate ferat infamiam.

XLII. *De provinciali Synodo retractanda per Vicarios urbis Romæ Epiſcopi.*

Ut provincialis Synodus retractetur per Vicarios Romani Pontificis, ſi ipſe decreverit.

XLIII. *De iis, qui majores natu accuſant.*

De iis, qui in accuſationem majoris natu veniunt: & ut Epiſcopum nulli crimino ſo liceat accuſare.

XLIV. *Quòd in cauſâ capitali, vel in cauſâ ſtatûs, non per Advocatos, ſed per ipſos agendum ſit.*

Si quando in cauſa capitali, vel in cauſa ſtatûs, interpellatum fuerit, non per Procuratores, ſed per ipſos eſt agendum.

XLV. *Ut liceat majores Judices appellare, quoties neceſſitas ingruerit.*

Placuit, ut à quibuſcumque Judicibus Eccleſiaſticis ad alios Judices Eccleſiaſticos, ubi major eſt auctoritas, fuerit provocatum, audientia non negetur.

XLVI. *Ut Metropolitani Epiſcoporum cauſas, niſi præſentes omnes fuerint Epiſcopi Comprovinciales, audire non præſumant.*

Si quis Metropolitanus Epiſcopus, niſi quod ad ſuam pertinet propriam ſolummodo Parochiam, ſine conſilio & voluntate omnium Comprovincialium Epiſcoporum extra aliquid agere tentaverit, gradûs ſui periculo ſubjacebit; & quod egerit, irritum habeatur & vacuum: ſed quicquid de Provincialium Coepiſcoporum cauſis, ſuarúmque Eccleſiarum & Clericorum, atque Sæcularium neceſſitatibus, agere aut diſponere neceſſe fuerit; hoc cum omnium conſenſu Comprovincialium agatur Pontificum; non aliquo Dominationis faſtu; ſed humillima & concotdi omnium adminiſtratione; ſicut Dominus ait: *Non veni miniſtrari, ſed miniſtrare.* Et alibi: *Qui major eſt veſtrûm, erit Miniſter veſter*, & reliqua. Similiter & ipſi Comprovinciales Epiſcopi cum ejus conſilio, niſi quantum ad proprias pertinet Parochias, agant; juxta Sanctorum conſtituta Patrum: ut uno animo, uno ore concorditer Sancta glorificetur TRINITAS in Sæcula.

XLVII. *Quæ in laicis arguuntur, à Clericis reſpuantur.*

Quod in laicis reprehenditur id multò magis debet in Clericis prædamnari.

XLVIII. *De Contemptoribus Canonum, laicis, vel Clericis.*

Ut laici contemptores Canonum excommunicentur; Clerici verò honore priventur.

XLIX.

XLIX. *Delatores qui ſint, & quâ pœnâ multandi.*

Delatori aut lingua capuletur, aut convicto caput amputetur. Delatores autem ſunt, qui invidiâ produnt alios.

L. *De iis, qui in alterius famam, Scripturam aut verba contumelioſa confinxerint.*

Qui in alterius famam in publico Scripturam, aut verba contumelioſa confinxerit, & repertus ſcripta non probaverit, flagelletur: & qui ea priùs invenerit, rumpat, ſi non vult auctoris facti cauſam incurrere.

LI. *De eo, qui iratus crimen objecit, & poſtea retractat.*

Si quis iratus crimen aliquod cuilibet temerè objecerit, convitium non eſt pro accuſatione habendum: ſed permiſſo tractandi ſtudio, id quod iratus dixit, per Scripturam ſe probaturum eſſe fateatur: aut ſi fortè reſipiſcens poſt iracundiam, quæ dixit, iterare aut ſcribere noluerit, non ut reus criminis habeatur.

LII. *Qui crimen objicit, probare debet: & ut cauſa ibi agatur, ubi crimen admiſſum eſt.*

Qui crimen objicit, ſcribat ſe probaturum revera: & ibi cauſa agatur, ubi crimen admittitur: ut qui non probaverit, quod objecit, pœnam, quam intulerit, ipſe patiatur.

LIII. *Ne judices cauſam abſentis perſonæ ſua ſententia præſumant.*

Caveant judices Eccleſiæ, ne abſente eo, cujus cauſa ventilatur, ſententiam proferant: quia irrita erit, immò cauſam in Synodo pro facto dabunt.

LIV. *De eo, qui frequenter litigat, ut non ſuſcipiatur abſque examine.*

Ejus, qui frequenter litigat, & ad accuſandum eſt facilis, accuſationem nemo abſque grandi examine recipiat.

LV. *Quòd Epiſcopi inter ſe corrigere, ſi quid ortum fuerit, debent.*

De accuſationibus Epiſcoporum Conſtantinus Imperator inter cætera, ſic ait: veſtræ, inquit, accuſationes tempus habebunt proprium, id eſt, diem magni judicii: judicem verò illum, qui tunc futurus eſt omnibus judicare. Mihi ergo homini conſtituto de hujuſmodi rebus non licet habere auditorium, Sacerdotum ſcilicet, accuſantium ſimul, & accuſatorum. Quos minimè convenit tales debere monſtrari, qui judicentur ab aliis, cùm ab ipſo Domino magis ſint ipſi judicandi: de quibus ait Propheta: *Deus ſtetit in Synagoga Deorum:* (a) *in medio autem Deos diſcernit.* Neque poſſunt humano condemnari examine, quos Deus ſuo reſervavit judicio. Et reliqua talia, & his ſimilia.

LVI. *Summus Præſul à nemine judicatur.*

Neque Præſul ſummus à quoquam judicabitur: quia dicente Domino, *Non eſt diſcipulus ſuper Magiſtrum.* (b)

LVII. *Ut Judex non antè reum condemnet, quàm ipſe confitcatur, aut per teſtes revincatur.*

Judex crimonoſum diſcutiens, non antè ſententiam proferat capitalem, quàm aut reum ſe ipſe confiteatur, aut per innocentes teſtes convincatur.

LVIII. *Injuſta Epiſcoporum damnatio à Synodo retractanda.*

Irritam eſſe injuſtam Epiſcoporum damnationem: idcirco à Synodo retractandam.

LIX. *Quòd Eccleſiam ſuam relinquere nullus debeat.*

Ut ne quis, dum in ea durare poterit, qualibet neceſſitate ſuam relinquat Eccleſiam.

LX. *Ante judicem, non ſuum, pulſatus taceat, ſi velit: & ut appellanti induciæ dentur.*

Pulſatus ante ſuum judicem cauſam dicat; & non ante ſuum judicem pulſatus, ſi voluerit taceat: & ut pulſatis, quoties appellaverint, induciæ dentur.

LXI. *De eo, qui contra ſuam ſubſcriptionem venit.*

Si quis contra ſuam profeſſionem, vel conſcriptionem venerit, ſi Clericus fuerit, deponatur, ſi laicus anathematizetur.

LXII. *Falſum crimen adverſùs Epiſcopum, Presbyterum, Diaconem objicienti, nec in fine danda communio.*

Si quis Epiſcopum, aut Presbyterum, aut Diaconem falſis criminibus appetierit, & probare non potuerit; nec in fine dandam ei eſſe communionem.

LXIII.

(a) Pſalmo LXXXI, 1. (b) Lucæ VI, 40.

LXIII. *De libellis famoſis.*

Si qui inventi fuerint libros famoſos legere, vel cantare, excommunicentur.

LXIV. *Ut diebus Dominicis cauſæ ab Epiſcopo non audiantur.*

Ut nullus Epiſcopus, vel infra poſitus, die Dominico cauſas judicare præſumat.

LXV. *De potente, ſi quem expoliaverit, ut ab Epiſcopo excommunicetur.*

Ut ſi quis potentum quemlibet exſpoliaverit, & admonente Epiſcopo non reddiderit, excommunicetur.

LXVI. *Ut nullus Clericus à ſuo recedat Epiſcopo.*

Ut nullus Clericus ab Epiſcopo ſuo recedat, & ad alium ſe transferat.

LXVII. *Ut criminibus implicati ad accuſationem aut teſtimonium non admittantur.*

Homicidæ, malefici, fures, ſacrilegi, raptores, venefici, adulteri, & qui raptum fecerint, vel falſum teſtimonium dixerint, ſeu qui ad ſortilegos magoſque cucurrerint, nullatenus ad accuſationem vel teſtimonium erunt admittendi.

LXVIII. *Criminoſi accuſatio periculoſa eſt, & admitti non debet.*

Qui crimen intendit, agnoſcendum eſt, ſi ipſe antè non fuit criminoſus: quia periculoſa eſt, & admitti non debet rei adverſus quemcumque profeſſio.

LXIX. *Miſerorum ruinis qui ſuccurrit, Dei à ſe removet vindictam.*

Occurrere quiſque fidelium ruinis miſerorum debet ſubſidio quo valet, & ex relevatione alienæ vindictæ à ſe Dei removere vindictam. Libat enim Domino proſpera, qui ab afflictis pellit adverſa.

LXX. *De periculo judicantium, & providentia eorum.*

Majus periculum eſt judicantis, quàm ejus qui judicatur. Unde unicuique providendum eſt, ne aliquem injuſtè judicet, aut puniat.

LXXI. *De accuſatione adverſùs Doctorem ſubmovenda.*

Accuſationes adverſùs Doctorem nemo ſuſcipiat: quia non poteſt humano condemnari examine, quem Deus ſuo Judicio reſervavit.

LXXII. *De Presbyteris, Diaconibus & reliquis Clericis, ex decreto Sylveſtri, & LXXXIV. Epiſcoporum.*

Presbyter non adverſus Epiſcopum, non Diaconus adverſus Presbyterum, aut Subdiaconus adverſus Diaconum, non acolytus adverſus Subdiaconum, non exorciſta adverſus acolytum, non lector adverſus exorciſtam, non oſtiarius adverſus lectorem det accuſationem. aliquam. Et non damnabitur Præſul, niſi in LXXII. teſtibus. Neque Præſul ſummus à quoquam judicabitur: quoniam ſcriptum eſt: *Non eſt diſcipulus ſuper Magiſtrum.* Presbyter autem in cardine conſtitutus, non niſi in XLIV. teſtibus damnabitur. Diaconus Cardinarius conſtitutus urbis Romæ, niſi in XXVI. non condemnabitur. Subdiaconus, acolytus, exorciſta, lector, niſi ſicut ſcriptum eſt in VII. teſtibus, non condemnabitur. Teſtes autem ſinè aliqua ſint infamia, uxores & filios habentes, & omnino Chriſtum prædicantes.

LXXIII. *Laici Teſtimonium adverſus Clericum ſuſcipi non debet.*

Teſtimonium Laici adverſus Clericum nemo ſuſcipiat.

LXXIV. *Clericus in publico examinandus non eſt, ſed in Eccleſia.*

Nemo enim Clericum quemlibet in publico examinare præſumat, niſi in Eccleſia, & reliqua.

LXXV. *De Epiſcopis damnare volentibus eum, à quo ſunt conſecrati.*

Epiſcopi Pontifici, à quo conſecrati probantur, præjudicium inferre nullum poſſunt. Quòd ſi præſumptum fuerit, viribus carere non dubium eſt, nec poſſe inter Eccleſiaſtica ullo modo ſtatuta cenſeri.

LXXVI. *Ut nullus contra Religionem faciat.*

Non licet Imperatori, vel cuipiam pietatem cuſtodienti, aliquid contra mandata Divina præſumere.

LXXVII. *De Apoſtolicis & Canonicis decretis minimè violandis.*

Providendum eſt, ne in aliquo Apoſto-

Apoſtolica, aut Canonica decreta violentur.

LXXVIII. *De injuſto Judicio, Principis metu vel juſſu terminato, caſſando.*

Injuſtum Judicium, & definitio injuſta, regio metu vel juſſu à Judicibus ordinata, non valeat.

LXXIX. *Quod hi, qui contra Patres armantur, Deo exiſtant odioſi.*

Sic odit Deus eos, qui adverſus Patres armantur, ut Patrum invaſores, qui in omni mundo infamia notantur.

XXC. *Ut nullus regum bujus Canonis cenſuram in aliquo violare præſumat.*

Item generali decreto conſtituimus, ut execrandum anathema, & velut prævaricator Catholicæ fidei, apud Deum reus exiſtat, quicumque Regum, vel potentûm, deinceps Canonum cenſuram in quocunque crediderit, vel permiſerit violandam.

BINIUS, SIRMONDUS.

SYNODUS WORMATIÆ.

Anno Chriſti DCCLXXXVI. Hadriani Papæ XIV. Caroli Magni XVIII.

Actio una. Exercitum Rex Carolus miſit contra Rebelles in Britanniam, 2dò in Orientalem Franciam.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCLXXXVI. Carolus miſit exercitum ſuum partibus Britanniæ unà cum miſſo ſuo Odulfo Principe Cacorum (a), ubi multa Caſtella acquiſierunt Franci, & eorum Primates repræſentaverunt Wormatiam Regi in publico conventu.

Regino L. II. Chron. Autor vitæ Caroli Magni. Ex his, Harduinus Tom. III. Concil.

Fragmentum Annalium ex veteri cod. MS. Alexand. Petavii apud And. du Cheſne Tom. II. Script. Franc.: Hanc alteram actionem Conventûs Wormatienſis refert.

Anno DCCLXXXVI. Rebellari conati ſunt quidam Comites, nonnulli etiam nobilium in partibus Auſtriæ, (b) & conjurantes invicem, quos poterant coegerunt, ut contra Carolum Regem inſurgerent: quod factum multos exterruit, cúmque proſpicerent, quod opus nefandum implere non poſſent, neque opportunum tempus adeſſet, ſubito exterriti, latebras undique quæſière. Quo comperto Carolus Rex ſolitâ clementiâ omnia conſilio regens juſſit eos ad ſe venire.

Procedente autem tempore *in menſe Auguſto* apud Wormatiam Synodum Epiſcoporum, ac Conventum magnificum coire fecit. Ubi decernens, quod hi, qui potiſſimè in hac conjuratione devicti ſunt, honore ſimul ac luminibus privarentur, atque exitio damnarentur: eos verò, qui innoxii in hàc conjuratione ſeducti ſunt, clementer abſolvit.

Iisdem ferè verbis hoc deductum Concilium in *veteri Chron. Cœnobii Moiſſiacenſis:* excepto, quod menſe Aprili, non verò Auguſto factum aſſerat. *Procedente tempore menſe Aprili in Wormatia Synodum Epiſcoporum, ac Conventum magnificum coire fecit.*

Huic Wormatienſi Conventui Lullum Archi-Epiſcopum Moguntinum, Albuinum ſeu Wittam Epiſcopum Buraburgenſem, aliàs Frideslarienſem, Bernwelfum Wurceburgenſem interfuiſſe non dubitat *Eckhartus Tom. I. pag. 714. 715. Hiſtoriæ Franciæ.*

(a) Lego Cocorum ſeu Seneſcalco, Præfecto menſæ Regiæ & coquinæ Audulfo.

(b) Orientalis Franciæ Hartradus Princeps conjurationis contra Carolum Regem. *Annales Renberiani. Eginhartus. Sigebertus apud Eckhartum Tomo I. pag. 712.*

CON-

CONVENTUS WORMATIENSIS.

Anno Chriſti DCCLXXXVII. Hadriani Papæ XV. Caroli Magni XIX.

CAROLUS in civitate Wormatia poſitus ſervum Dei WILLEHADUM conſecrari fecit Epiſcopum tertio Idus Julii, conſtituítque eum Paſtorem atque Rectorem ſuper Wigmodiam, & Laras, & Riuſtri, & Aſterga, nec non Nordendi, & Wanga, ut inibi auctoritate Epiſcopali & præeſſet populis, & uti cœperat, doctrinâ ſalutari, operibúſque eximiis ſpeculator deſuper intentus prodeſſe ſtuderet.... Septem annis prius in eadem Presbyter eſt demoratus Parochia, (*a*) vocatus tamen Epiſcopus, & ſecundùm quod poterat, cuncta poteſtate præſidentis ordinans.

Vita Willehadi C. VIII. apud Mabillon. Sæculi III. Benedictini parte II. p. 409. Chronicon Moiſſiacenſe.

Diploma Caroli Magni Spiræ Nemetum datur anno 788. Indict. XII. aliàs XI. *apud Adamum Bremenſem L. I.* Hiſtoriæ Capite X. annos verò Incarnationis fortè Adamus, aut alius addidit Diplomati Carolino. *Schatenus* L. VIII. Hiſtoriæ Weſtphaliæ pag. 514. refert Diploma Eccleſiæ Bremenſi conceſſum ſpiræ Nemetum anno 788. quod mox ſubjiciemus, quale invenimus.

Actio ſecunda hujus Conventus Wormatiæ. Legatio ad Taſſilonem: Exercitûs in Bavariam miſſio: Taſſilonis apud Lechfeld ſubjectio & deditio Taſſilonis cum Carolo à tertio Romano itinere reverſo.

CAROLUS autem à Roma veniens, Synodum apud Wormaciam congregavit, & manifeſtavit Sacerdotibus, & Optimatibus Regni, qualiter verſutia Taſſilonis coram Summo Pontifice eſſet deprehenſa: miſit itaque cum conſultu fidelium ad eundem Ducem monens, ut Apoſtolicis adhortationibus obediret, qui cùm nollet, Rex exercitum partibus Bavariæ movit, & venit in locum, qui dicitur Lechfeld ſuper Auguſtam civitatem cum valida manu. Tunc videns Taſſilo ſe ex omni parte circumdatum, venit ad Carolum, tradens ſe manibus ejus ad ſervitium, & reddidit Ducatum ſibi commiſſum à Pippino, & ſe in omnibus peccâſſe, & malè egiſſe confeſſus eſt, & denuò renovans Sacramenta dedit XII. obſides, & filium ſuum I. Theodonem decimum tertium obſidem.

Chronicon Reicherſpergenſe ad h. annum. Regino in Chronico. Annales Reuberiani.

(*a*) Hinc patet Wihonem, Guntherum, Ludgerum, alióſque Sæculo hoc octavo nondum conſecratos, vocatos fuiſſe Epiſcopos, quia munia Epiſcopalia prædicando, baptizando, & Presbyteros in variis locis inſtituendo obierunt, certè Willehadus ab anno 780. Epiſcopos vocatur, licet non niſi hoc anno 787. conſecratus fuerit Wormatiæ. *Nota Eckharti p. 721. loc. citato.*

CAROLI MAGNI DIPLOMA,

DE BREMENSI ECCLESIA,

Cum præſentium Epiſcoporum CONSILIO commiſſa Willehado, ejúſque Conſecratione; de hujus Eccleſiæ dote; limitibus, à Carolo præſtitutis.

IN nomine Domini, & Salvatoris noſtri JESU CHRISTI, Carolus Divinâ ordinante providentiâ Rex. Si Domino Deo exercituum ſuccurrente in bel-

lis victoriâ potiti ſumus , in illo , & non in nobis gloriamur , & in hoc ſæculo pacem , & proſperitatem , & in futuro perpetuæ mercedis retributionem nos promereri confidimus. Quapropter noverint omnes Chriſti fideles , quod Saxones , quos à progenitoribus noſtris ob ſuæ pertinaciam perfidiæ ſemper indomabiles , ipſique Deo , & nobis tamdiu rebelles , quouſque illius , non noſtrâ virtute ipſos , & bellis vicimus , & ad Baptiſmi gratiam Deo annuente perduximus , priſtinæ libertati donatos , & omni nobis debito cenſu ſolutos , pro amore illius , qui nobis victoriam contulit , ipſi tributarios , & ſubjugales devotè addiximus , videlicet , ùt qui noſtræ poteſtatis jugum hactenus ferre detractaverunt , victi jam (Deo gratias) & armis , & fide Domino , & Salvatori noſtro Jeſu Chriſto , & Sacerdotibus ejus , omnium ſuorum jumentorum , & fructuum , totiuſque culturæ decimas , ac nutrituræ , divites , & pauperes legaliter conſtricti perſolvant. Proinde omnem terram eorum antiquo Romanorum more in Provinciam redigentes , & inter Epiſcopos certo limite diſterminantes , Septentrionatem illius dartem , quæ eſt piſcium ubertate ditiſſima , & pecoribus alendis habetur aptiſſima , pio Chriſto , & Apoſtolorum ſuorum Principi Petro pro gratiarum actione devotè obtulimus : ſibique in Wigmodia in loco *Bremon* vocato , ſuper flumen Wirraham Eccleſiam , & Epiſcopalem ſtatuimus cathedram. Huic Parochiæ decem Pagos ſubjecimus , quos etiam abjectis eorum antiquis vocabulis , & diviſionibus , in duas redegimus Provincias , his appellantes nominibus , Wigmodiam , & Lorgoë. Inſuper ad præfatæ conſtructionem Eccleſiæ in ſupra dictis Pagis LXX. manſos cum ſuis Colonis offerentes totius hujus Parochiæ incolas decimas ſuas Eccleſiæ , ſuóque Proviſori fideliter perſolvere , hoc noſtræ Majeſtatis præcepto , jubemus , donamus , & confirmamus. Adhuc etiam ſummi Pontificis , & univerſalis Papæ Adriani præcepto , nec non & Moguntiacenſis Epiſcopi Lullonis (*a*) omniúmq; , qui affuere Pontificum *CONSILIO* , eandem Bremenſem Eccleſiam cum omnibus ſuis appendiciis Willehado probabilis vitæ viro, coram Deo, & Sanctis ejus commiſimus. Quem etiam primum ejuſdem Eccleſiæ III. Idus julii conſecrari fecimus Epiſcopum , ut populis Divini ſemina verbi fecundùm datam ſibi ſapientiam fideliter diſpenſando , & novellam hanc Eccleſiam Canonico ordine , & monaſteriali competentia utiliter inſtruendo , interim plantet , & riget , quoúſque precibus Sanctorum ſuorum exoratus , incrementum det Omnipotens Deus. Innotuit etiam idem venerabilis vir ſerenitati noſtræ , eam , quam diximus , Parochiam propter barbarorum infeſtantium pericula , ſeu varios eventus , qui in ea contingere ſolent , ad ſuſtentacula , ſive ſtipendia Dei ſervorum inibi militantium Deo , minimè ſufficere poſſe. Quamobrem quia Deus omnipotens in gente Freſonum , ſicut & Saxonum , oſtium fidei apperuit , partem prænominatæ Regionis , videlicet Freſiæ , quæ contigua huic Parochiæ eſſe dignoſcitur , eidem *Bremenſi* Eccleſiæ , ſuóque proviſori Willehado Epiſcopo , ejúſque ſucceſſoribus , perpetualiter delegavimus retinendam. Et quia caſus præteritorum nos cautos faciunt in futurum , ne quis , quod non optamus , aliquam ſibi in eadem Diœceſi uſurpet poteſtatem , certo eam limite fecimus terminari , eique hos terminos , mare Oceanum , Albiam fluvium , Liam , Steinbach , Haſalam , Wimarcham , Schnedbach, Oſtam, Mulinbach, Motam paludem , quæ dicitur Sigefridesmor , Quiſtinam , Cheſenmar , Aſchbroch , Wiſebroch , Bivernam , Uternam , iterúmque Oſtam , ab Hoſta uſque quo perveniatur ad paludem , quæ dicitur Caldenbach. Deinde ipſam paludem uſque in Wempnam fluvium. A Wempnâ verò Bicinam , Farſtrinam , uſque in Wirraham fluvium. De hinc ab Orientali parte ejuſdem fluminis viam publicam , quæ dicitur Heſſeweg , Sturmegœ , & Lorgœ diſterminantem Sechbaſam , Alapam , Caldowa , iterúmque Wirrham : ex Occidentali autem parte viam publicam , quæ dicitur Foloweg, Derve, & Lorgoe dividentem, uſque in Huntam flumen. Deinde ipſum flumen, & Amrivum lucum Sylveſtrem, quem incolæ loci Wildloch nominant, Finolam , Waldesmoer , Berepol , Eddenri ad paludem , Emiſgœ , & Oſtergœ diſterminantem , Bruſtlacho , Biberlach, ite-

(*a*) Inſinuatur Concilium Wormatienſe III. Idus Julii anni 787.

iterúmque mare, firmos, & intransgreſſibiles circumſcribi juſſimus. Et ut hujus donationis, ac circumſcriptionis auctoritas noſtris, futuriſque temporibus Domino protegente valeat inconvulſa manere, manu propriâ ſubſcripſimus, & annuli noſtri impreſſione ſignari juſſimus.

(✝) SIGNUM DOMINI CAROLI REGIS INVICTISSIMI.

Hildebaldus Archi-Epiſcopus Colonienſis, & ſacri Palatii Capellanus recognovi. Data II. Idus Julii, anno Dominicæ Incarnationis DCCLXXXVIII. Indictione XII. Anno autem Regni Domini Caroli XXI. Actum in Palatio Nemetenſi feliciter. Amen.

Adamus Bremenſis *Hiſtoria Eccleſiaſtica Cap. X.* teſtatur ſe hoc præceptum Carolinum ex Eccleſia Bremenſi habuiſſe & deſcripſiſſe: editum à Lindenbruchio anno 1595. Mabilloo. recudit *in Actis Sanctorum Ordinis S. Benedicti Seculi III. Parte II. pag.* 403. In ſubſcriptione legit annum 789. pro 788. ſic congruit Indict. XII. & annus 21. Carolini Regni. ADDIT, annum Incarnationis fortè ab Adamo, aliòve Librario adjectum fuiſſe huic Diplomati.

Schatenus L. VIII. Hiſtoria Weſtphaliæ authentiam Diplomatis tuetur non ſpernendis argumentis.

2*dò.* Etſi hoc Diploma anno 789. datum fuerit, refert ſe tamen ad Synodum Wormatienſem antecedentem anno 787. celebratam, cujus mentionem diſertam facit.

CONSTITUTIO DE SCHOLIS (*a*) PER SINGULA EPISCOPIA ET MONASTERIA INSTITUENDIS.

ADMONITIO.

Laboraſſe Carolum Magnum, ut inſtaurentur in Galliis ſtudia litterarum, & Scholæ publicæ inſtituerentur, teſtantur, ut de aliis nihil dicam, Concilium Cabilonenſe II. Cap. 3. *& Pariſienſe ſub Ludovico pio Libro III. Cap.* 12. *Qui ejus vitam ſcripſit*, Monachus Engoliſmenſis, *Autor eſt, in eam maximè curam incubuiſſe poſt tertium iter Romanum, cùm ab urbe grammaticos adduxiſſet, anno* ſeptingenteſimo octogeſimo ſeptimo. *Nec dubium, quin multæ Caroli hac de re fuerint Leges atque Capitula. Epiſtola hæc de numero eſt illarum, quæ generales dicebantur, quod uno exemplo, paucis mutatis, ad diverſos mitterentur Metropolitanos, Epiſcopos, Abbates, & alios, ut res poſtulabat. Sed in hac noſtra, quæ ad* Baugulfum (b) *Fuldæ Abbatem miſſa eſt, ſcriniarii oſcitantia obrepſit, ut nonnulla ſub finem hæſerint, quæ mutari oportebat, ut, quæ Metropolitano conveniant, non Abbati. Sic enim habet in codice Sancti Arnulfi Metenſis, ex quo deprompta eſt.*

Hæc Admonitio eſt Jacobi Sirmondi Soc. JEſu.

CAROLUS gratia Dei Rex Francorum, & Longobardorum, ac Patricius Romanorum, BAUGULFO Abbati, & omni Congregationi, tibi etiam fidelibus commiſſis oratoribus noſtris, in omnipotentis Dei nomine amabilem direximus ſalutem. Notum igitur ſit Deo placitæ devotioni veſtræ, quia nos unà cum Fidelibus noſtris conſideravimus utile eſſe, ut Epiſcopia (*c*) & Monaſteria nobis Chriſto propitio ad gubernandum commiſſa, præter regularis vitæ ordinem, atque Sanctæ Religionis converſationem, etiam in litterarum meditationibus, eis, qui donante Domino diſcere poſſunt, ſecundùm uniuſcujuſque expa-

(*a*) Scholæ trium generûm erant Sæculo VIII. Palatinæ in Regis Palatio ſub Archi-Capellano. Epiſcopales apud Eccleſiam Cathedralem ſub Epiſcopis. Monachales ſub Abbatibus. In Monaſteriis Scholæ internæ & externæ.

(*b*) Baugulfus, ſecundus Fuldenſis Abbas à morte Sturmii electus anno 780. renuntiat anno 802. *Ex Schannati Hiſtoria Fuldenſis Parte III.*

(*c*) Igitur ſimilis formæ Encyclica Epiſtola ad omnes Epiſcopos intra Regnum Carolinum habitantes ſcripta fuit, uti ad Abbatem Fuldenſem, & reliquos Abbates Præſides ſtudiorum Monaſticorum.

capacitatem, docendi ſtudiûm, debeant impendere; qualiter ſicut regularis norma honeſtatem morum, itâ quoque docendi & diſcendi inſtantia ordinet, & ornet ſeriem verborum; ut, qui Deo placere appetunt rectè vivendo, ei etiam placere non negligant rectè loquendo. Scriptum eſt enim: *Aut ex verbis tuis* (d) *juſtificaberis, aut ex verbis tuis condemnaberis.* Quamvis enim melius ſit benè facere, quàm nôſſe; prius tamen eſt nôſſe, quàm facere. Debet ergo quisque diſcere, quod optat implere; ut tanto uberius quid agere debeat, intelligat anima, quanto in omnipotentis Dei laudibus ſine mendaciorum offendiculis cucurrerit lingua. Nam cum omnibus hominibus vitanda ſint mendacia, quantò magis illi ſecundùm poſſibilitatem declinare debent, qui ad hoc ſolummodo probantur electi, ut ſervire ſpecialiter debeant veritati: nam cùm nobis in his annis à nonnullis Monaſteriis ſæpiùs ſcripta dirigerentur, in quibus, quod pro nobis fratres ibidem commorantes in ſacris & piis orationibus decertarent, ſignificaretur, cognovimus in plериſque præfatis conſcriptionibus eorundem & ſenſus rectos, & ſermones *incultos*: quia quod pia devotio interius fideliter dictabat, hoc exteriùs, propter negligentiam diſcendi, lingua inerudita exprimere ſinè reprehenſione non valebat. Unde factum eſt, ut timere inciperemus, ne fortè, ſicus minor erat in ſcribendo prudentia, ità quoque & multo minor eſſet, quàm rectè eſſe debuiſſet, in Sanctarum Scripturarum ad intelligendum ſapientia. Et bene novimus omnes, quia quamvis periculoſi ſint errores verborum, multò periculoſiores ſunt errores ſenſuum. Quamobrem hortamur vos, litterarum ſtudia non ſolùm non negligere, verùm etiam humilimâ & Deo placitâ intentione ad hoc certatim diſcere, ut facilius & rectiùs Divinarum Scripturarum Myſteria valeatis penetrare. Cùm autem in ſacris paginis ſchemata, tropi, & cætera his ſimilia inſerta inveniantur, nulli dubium eſt, quod ea unusquiſque legens tanto citius ſpiritualiter intelligat, quanto prius in litterarum magiſterio pleniùs inſtructus fuerit. Tales verò ad hoc opus viri eligantur, qui & voluntatem & poſſibilitatem diſcendi, & deſiderium habeant alios inſtruendi. Et hoc tantùm eâ intentione agatur, quâ devotione à nobis præcipitur. Optamus enim vos, ſicut decet Eccleſiæ milites, & interius devotos, & exterius doctos, caſtóſque bene vivendo, & ſcholaſticos bene loquendo, ut quicunque vos propter nomen Domini & Sanctæ converſationis nobilitatem ad videndum expetierit, ſicut de aſpectu veſtro ædificatur viſus; itâ quoque de ſapientia veſtra, quam in legendo ſeu cantando perceperit inſtructus, omnipotenti Domino gratias agendo gaudens redeat. Hujus itaque Epiſtolæ Exemplaria ad omnes Suffragantes, tuosque Coëpiſcopos, & per univerſa Monaſteria dirigi non negligas; ſi gratiam noſtram habere vis. Nullus Monachus foris Monaſterio judiciaria teneat, nec per mallos, & publica placita pergat. Legens valeat.

Baluzius Tomo I. Capitularium pag. 201.

(*d*) Matthæi XII, 37.

SYNODUS IN INGELHEIM,
DIOECESIS MOGUNTINÆ.
Anno Chriſti DCCLXXXVIII. Hadriani Papæ XVI. Caroli Magni XX.

ACTIO. Finalis Sententia Caroli in Taſſilonem Monaſterio includendum.

IN Suburbano Moguntino, in Villa, quæ vocatur Ingelheim, quia ibi hyemaverat, & Natalem Domini & Paſcha celebravit, cùm in eadem villa generalem populi ſui Rex decreviſſet fieri Conventum, ac Taſſilonem Ducem, ſicut &

cæ-

cæteros vaſſos ſuos in eodem adeſſe juſſiſſet, atque ille, ut ei fuerat imperatum, ad Regis præſentiam perveniſſet, crimine læſæ Majeſtatis à Bajoariis accuſatus eſt. Objiciebant ei, quod, poſtquam filium ſuum obſidem Regi dederat (*anno ſuperiore*) ſuadente conjuge ſua Luiburgâ, quæ filia Deſiderii Regis Longobardorum fuit, & poſt Patris exilium (*a*) Francis inimiciſſima ſemper extitit, in adverſitatem Regis, & ut bellum contra Francos ſuſciperent, Hunnorum gentem concitarer. Quod verum fuiſſe rerum in eodem anno geſtarum probavit eventus. Objiciebantur ei & alia complura, & dicta, & facta, quæ nonniſi ab inimico & irato, vel fieri, vel proferri poterant, quorum ne unum quidem inficiari cœpit. Sed noxæ convictus uno omnium aſſenſu, læſæ Majeſtatis reus capitali ſententiâ damnatus eſt. Sed clementia Regis, licet morti addictum, liberare curavit detruſione in Monaſterium. Poſtulavit autem Taſſilo (*b*) magnis precibus, ut non ibidem in Palatio tonderetur, propter confuſionem videlicet atque opprobrium, quod à Francis habere videbatur. Rex ejus precibus adquieſcens, ad S. Goarem tranſmiſit, & ibidem Clericus factus eſt pridie Nonas Julias, & exinde exiliatus eſt ad Cœnobium, quod vocatur *Gemmeticum*.

Filius ejus Theodo (& alter filius Theotbertus) ad B. Maximinum comam capitis ſui depoſuit, & ipſius uxor Luitburga velamen ſibi impoſuit, & filias ejus unam ex illis tranſmiſit ad *Cala* Monaſterio, & aliam ad *Lauduno* Monaſterio.

Hæc ex Annalibus Reuberianis, Nazarianis apud Duchesne Tomo II. Scriptorum Franc. item ex Fragmento Petaviano apud eundem Duchesne in unam ſeriem collegimus, & digeſſimus.

(*a*) Deſiderium Regem Longobardorum, & Anſam Conjugem anno 774. captos, & in Franciam miſſos fuiſſe certum eſt.

[*b*] Taſſilonem apud S. Goaris tonſum, deinde Fuldenſi Monaſterio, demum Laureshamenſi Monaſterio creditum, & in hoc ſepultum cenſet *Eckhart. Hiſtor. Franciæ L. XXV. §. XXIV.* Filios autem ex S. Maximino Gemeticum forte cum Patre translatos fuiſſe, idem autumat.

Mabillonii Nota. Taſſilo Nepos Caroli Martelli, & conſobrinus Caroli Magni, tam religiosè vixit in Monaſterio, quàm libens intravit, teſte *Eginharto*: Signum veræ pœnitentiæ hujus viri fuit humilis deprecatio culpæ, facta in Concilio Francofurtenſi anno 794, ut ex ejus actis Cap. III, conſtat: Hinc licet non inter Sanctos, attamen pios, & religioſo fine vitæ coronatos, refertur: & Gemmetici verò ſimiliter defunctus eſt vitâ. *Seculo III. Actorum Ord. S. Benedicti Parte II. pag.* 443.

Simili felici exitu in monaſterio Corbejæ Franciæ Deſiderium Longobardorum Regem, Socerum Taſſilonis, anno 774. captâ papiâ Carolo deditum, vitam abſolviſſe adnotat *Mabillon. Loco citato ex Hepidanno San-Gallenſi Scriptore.*

CAROLI MAGNI
REGIS
CAPITULARE
AQUISGRANENSE, SIVE EDICTUM LEGATIONIS, QUOD IN AQUISGRANI PALATIO DATUM EST DIE X. KALENDAS APRILES, ANNO CHRISTI DCCXXCIX. INDICTIONE XII. ANNO HADRIANI PAPÆ XVIII. CAROLI EJUSDEM REGIS XXI.

Nunc primùm (a) in Lucem editum ex MS. Codice Aquitanico.

TITULI CAPITULORUM.

1. *De his, qui ab Epiſcopo proprio excommunicantur.*

2. *De*

(*a*) Primus edidit hoc Capitulare Vitus Amerpachius anno 1545. Ingolſtadii in 8vo. Recudit in

2. *De his, qui ad ordinandum veniunt.*
3. *De Clericis fugitivis & peregrinis.*
4. *De Presbyteris, Diaconis, vel his, qui in Clero ſunt.*
5. *De uſuris.*
6. *De Presbyteris miſſas cantantibus, & & non communicantibus.*
7. *De his, qui à Synodo, vel à ſuo Epiſcopo damnati ſunt.*
8. *De ſuffraganeis Epiſcopi.*
9. *De Chorepiſcopis.*
10. *De Epiſcopis, vel quibuslibet ex Clero.*
11. *De ordinationibus, vel quibuslibet negotiis.*
12. *De cura Epiſcoporum.*
13. *De Provincialibus Epiſcopis.*
14. *De Monachis & Clericis.*
15. *De die Dominica, qualiter ſervanda eſt.*
16. *De ignotis Angelorum nominibus.*
17. *De mulieribus, ne ad altare accedant.*
18. *De maleficis vel incantatoribus.*
19. *De Epiſcopis, ubi non oporteat eos conſtitui.*
20. *De libris Canonicis.*
21. *De Epiſcopis ordinandis, vel quibuslibet ex Clero.*
22. *De Monachis, & Clericis, & Presbyteris.*
23. *De ſervis alterius non ſollicitandis.*
24. *De ſtabilitate Epiſcoporum vel Clericorum.*
25. *De Presbyteris non abſolutè ordinandis.*
26. *De propoſito Monachorum & Clericorum.*
27. *De Monachis, qui ad Clericatum provehuntur.*
28. *De negotio Clericorum inter ſe.*
29. *De conſpiratione Clericorum vel Monachorum.*
30. *De accuſatione Laicorum contra Epiſcopos.*
31. *De Monaſteriis Deo dicatis.*
32. *De ſide Sanctæ Trinitatis prædicanda.*
33. *De avaritia.*
34. *De his, qui ſe convertunt ad Deum.*
35. *De his, qui non ſunt bonæ converſationis.*
36. *De his, qui excommunicato communicaverint.*
37. *De ſubjectione Presbyterorum.*
38. *De Clericis Eccleſiaſtici ordinis.*
39. *Ut Clerici non ſint Uſurarii.*
40. *De Virginibus Deo dicatis.*
41. *De Principali Cathedra Epiſcoporum.*
42. *De falſis nominibus Sanctorum.*
43. *De uxore à viro dimiſſa.*
44. *De judicibus à Metropolitano probatis.*
45. *De accuſatione vilium perſonarum.*
46. *De virginibus velandis.*
47. *De oblatis pauperum.*
48. *De Jejuniis à Sacerdotibus conſtitutis.*
49. *De his, qui contra naturam peccant.*
50. *De Presbyteris, quo tempore ordinentur.*
51. *De ſponſa alterius.*
52. *De Monachis & Virginibus propoſitum non ſervantibus.*
53. *De pace danda.*
54. *De nominibus recitandis.*
55. *De Canonum inſtitutis à Presbyteris non ignorandis.*
56. *De Clericis alterius Epiſcopi.*
57. *De ſervis alterius.*
58. *De Sacerdotibus contra decretalia agentibus.*
59. *De Viduis, ne velentur.*

ITEM ALIA CAPITULA.

60. *De fide Catholica, & primo præcepto legis.*
61. *De pace & concordia ſervanda.*
62. *De judicibus.*
63. *De perjuriis.*
64. *De Auguriis, vel aliis maleficiis.*
65. *De odio, vel invidia.*
66. *De avaritia vel concupiſcentia.*
67. *De homicidiis.*
68. *De furtis, & injuſtis connubiis, & falſis teſtimoniis.*
69. *De honore parentum.*

70. *De*

4to Joannes Buſæi Soc. JEſu Moguntiæ anno 1602. in 4to. Recudit tertiò Melchior Goldaſtus Haiminsfeldius, Francofurti in Folio anno 1613. *in Collectione Conſuetudinum & Legum Imperialium pag.* 104. Eadem Capitula Anſegiſus Lib. I. ſuæ collectionis ab initio ad N. 82. inſeruit: quos Anſegiſi Libros IV. edidit Francofurti Petrus Lindenbrogius 1613. præter Anſegiſi Abbatis Libros, Baluzius edidit hoc Capitulare anni 1689. unà cum fontibus Canonicis, ex quibus ſingola Capita deſumpta ſunt: ſecutus *SIRMONDUM*, qui anno 1629. primùm è codice MS. Aquitanico hoc Capitulare unà cum fontibus, ex quibus ſingula Capitula deſumpta fuere, *Tomo II. Conciliorum Galliæ pag.* 129. *& ſeqq. vulgavit.* Idem extat in Codice Palatino Bibliothecæ Vaticanæ indicante Cl. Schannato.

70. *De fide Presbyterorum ab Epiſcopis diſcutienda.*
71. *De honore Eccleſiæ Dei.*
72. *De Miniſtris Altaris Dei , & de ſchola.*
73. *De voto Monachorum , & de Clericatu.*
74. *De menſuris & ponderibus.*
75. *De ſuſceptione hoſpitum.*
76. *De Abbatiſſis contra morem Eccleſiæ facientibus.*
77. *De Clericis , qui ſe fingunt eſſe Monachos.*
78. *De Pſeudographis & dubiis narrationibus.*
79. *De mangonibus , & nudis cum ferro.*
80. *De cantu Romano , à Monachis peragendo.*
81. *De operibus ſervilibus , quæ diebus Dominicis non ſunt agenda.*
82. *De prædicatione Epiſcoporum , ac Presbyterorum.*

PRÆFATIO.

REgnante Domino noſtro JESU CHRISTO in perpetuum. Ego Karolus gratiâ Dei , ejúsque miſericordiâ donante, Rex & Rector Regni Francorum , & devotus Sanctæ Dei Eccleſiæ Defenſor, humilisque Adjutor , omnibus Eccleſiaſticæ pietatis ordinibus , ſeu ſæcularis potentiæ dignitatibus, in Chriſto Domino, Deo æterno, perpetuæ pacis & beatitudinis ſalutem. Conſiderans pacifico piæ mentis intuitu, unà cum Sacerdotibus & Conſiliariis noſtris , abundantem in nos, noſtrúmque populum Chriſti Regis clementiam , & quàm neceſſarium eſt , non ſolùm toto corde & ore ejus pietati agere gratias inceſſanter; ſed etiam continua bonorum operum exercitatione ejus inſiſtere laudibus : quatenus, qui noſtro Regno tantos contulit honores, ſuâ protectione nos , noſtrúmque Regnum in æternum conſervare dignetur. Quapropter placuit nobis, veſtram rogare ſolertiam , ô Paſtores Eccleſiarum Chriſti, & Ductores gregis ejus, & clariſſima mundi luminaria , ut vigili curâ , & ſedulâ admonitione populum Dei per paſcua vitæ æternæ ducere ſtudeatis, & errantes oves bonorum operum exemplo , ſeu adhortatione, humeris intra Eccleſiaſticæ firmitatis muros reportare ſatagatis ; ne lupus inſidians aliquem , Canonicas Sanctiones transgredientem , vel paternas traditiones univerſalium Conciliorum excedentem, quod abſit, inveniens devoret. Ideò magnæ devotionis ſtudio admonendi & adhortandi ſunt , immò compellendi, ut firmâ fide , & infatigabili perſeverantiâ, intra paternas Sanctiones ſe contineant. In quo operis ſtudio ſciat certiſſimè Sanctitas veſtra, noſtram vobis cooperari diligentiam. Quapropter & noſtros ad vos direximus miſſos , qui ex noſtri nominis auctoritate unâ vobiſcum corrigerent , quæ corrigenda eſſent. Sed & aliqua capitula ex Canonicis Inſtitutionibus , quæ magis vobis neceſſaria videbantur, ſubjunximus. Ne aliquis, quæſo , hujus pietatis admonitionem eſſe præſumptioſam judicet , qua nos errata corrigere, ſuperflua abſcindere , recta coartare ſtuduimus : ſed magis benevolo caritatis animo ſuſcipiat. Nam legimus in Regnorum libris , quomodo Sanctus Joſias regnum ſibi à Deo datum circumeundo , corrigendó , admonendo , ad cultum veri Dei ſtuduit revocare. Non ut me ejus Sanctitati æquiparabilem faciam , ſed quòd nobis ſint ubique Sanctorum ſemper exempla ſequenda , & quoscumque poterimus, ad ſtudium bonæ vitæ , in laudem, & in gloriam Domini noſtri JESU CHRISTI , congregare neceſſe eſt. Quapropter, ut prædiximus , aliqua Capitula notare juſſimus, ut ſimul hæc eadem vos admonere ſtudeatis , & quæcumque vobis alia neceſſaria eſſe ſcitis : ut & iſta , & illa æquali intentione prædicetis; nec aliquid, quod veſtræ Sanctitati , populóque Dei utile videtur, omittatis , ut pio ſtudio nos admoneatis : quatenus, ut & veſtra ſolertia, & ſubjectorum obedientia æternâ felicitate ab Omnipotente Deo remuneretur,

I. De his , qui ab Epiſcopo proprio excommunicantur. OMNIBUS.

SUnt enim aliqui , qui culpis exigentibus ab Epiſcopo proprio excommunicantur , & ab aliis Eccleſiaſticis vel Laicis præſumptiosè in communionem accipiuntur : quod omnino ſanctum Nicænum Concilium , ſimul & Chalche-

Chalchedonenſe, nec non & Antiochenum, atque Sardicenſe fieri prohibent.

De his, qui excommunicantur, (a) ſive Clerici, ſive laici, ab Epiſcopis per ſuas quasq; Parochias, ſervetur iſta ſententia, ut ii, qui ab aliis excommunicantur, ab aliis non recipiantur. Requiratur ſanè, ne fortè pro aliqua indignatione animi, aut contentione, aut qualibet tali commotione ſtomachantis Epiſcopi, abjecti ſint. Ut ergo hæc dignâ poſſint examinatione perquiri, rectum eſſe viſum eſt, per ſingulos annos in ſingulis quibusque Provinciis bis in anno Epiſcoporum Concilia fieri: ut ſimul omnes in unum convenientes ex univerſa Provincia, ejuſmodi examinent quæſtiones: ut ità demum, qui ob culpas ſuas Epiſcoporum ſuorum offenſam meritò contraxerunt, dignè etiam à cæteris excommunicati ſimiliter habeantur; uſque quo vel in commune omnibus, vel ipſi Epiſcopo ſuo fuerit viſum, humaniorem circa eos tenere ſententiam. Agantur autem Concilia, ſemel quidem ante dies Quadrageſimæ; ut omnibus, ſi quæ ſunt, ſimultatibus amputatis, mundum Deo ſolemne munus poſſit offerri. Secundò verò agatur circa Autumni tempus.

Non (b) autem liceat communicare excommunicatis: neque per domos ingredi, & cum eis orare, qui Eccleſiæ non participant: nec in alteram Eccleſiam recipi, qui ab aliâ ſegregantur. Quòd ſi viſus fuerit quilibet Epiſcoporum, vel presbyterorum, aut Diaconorum, vel etiam, qui in Canone detentus, excommunicatis communicare; & hunc oportet communione privari, tanquam Eccleſiæ regulas confundentem.

Si quis (c) à proprio Epiſcopo excommunicatus eſt, non eum priùs ab aliis debere ſuſcipi, niſi à ſuo fuerit receptus Epiſcopo, aut Concilio facto occurrat & reſpondeat: & ſi Synodo ſatisfecerit, & ſtatuerit, ſub alia ſententia recipi oportere. Quod etiam circa Laicos & presbyteros & Diaconos, & omnes, qui in Clero ſunt, convenit obſervari.

Hoſius (d) Epiſcopus dixit: Hoc quoque omnibus placeat, ut ſive presbyter, ſive Diaconus, ſive quis Clericorum, ab Epiſcopo ſuo communione fuerit privatus, & ad alterum Epiſcopum perrexerit, & ſcierit is, ad quem confugit, eum ab Epiſcopo ſuo fuiſſe abjectum, non oportet, ut ei communionem indulgeat. Quod ſi fecerit, ſciat ſe convocatis Epiſcopis cauſas eſſe dicturum. Univerſi dixerunt: Hoc ſtatutum & pacem ſervabit, & concordiam cuſtodiet.

II. *De his, qui ad ordinandum veniunt.* AD SACERDOTES.

Item habetur in eodem Concilio, ut eorum, qui ad ordinandum veniunt, fides & vita priùs ab Epiſcopo diligenter diſcutiatur, & ſic ordinentur.

Si qui (e) ſine examinatione provecti ſunt presbyteri, & examinati confeſſi ſunt peccata ſua, & cùm confeſſi ſunt, contra regulam venientes homines manus eis temerè impoſuerunt, hos Eccleſiaſticus ordo non recipit. In omnibus enim, quod irreprehenſibile eſt, Catholica defendit Eccleſia.

III. *De Clericis fugitivis & peregrinis.* OMNIBUS.

Item in eodem Concilio, nec non & in Antiocheno, ſimul & Chalchedonenſe, ut fugitivi Clerici & peregrini à nullo recipiantur, nec ordinentur ſine commendatitiis literis, & ſui Epiſcopi, vel Abbatis licentia.

Si qui (f) ſine reſpectu agentes, & timorem Dei ante oculos non habentes, neque Eccleſiaſtica ſtatuta cuſtodientes, receſſerint ab Eccleſiâ ſuâ, ſive presbyteri, ſive Diaconi, ſivè in quocunque ordine Eccleſiaſtico poſiti fuerint, hi nusquam ſuſcipi debent in alia Eccleſiâ, ſed cum omni neceſſitate cogantur, ut

[a] Concilium Nicænum c. 5. (b) Concil. Antiochenum can. 2.
(c) Concil. Antioch. can. 6. (d) Conc. Sardic. can. 16.
[e] Conc. Nicæn. can. 9. (f) Conc. Nicæn. c. 16.

ut redeant ad Eccleſias ſuas: aut ſi permanſerint, excommunicatos eos eſſe oportet. Si quis autem auſus fuerit, aliquem, qui ad alterum pertinet, ordinare in ſuam Eccleſiam, cùm non habeat conſenſum Epiſcopi illius, à quo receſſit Clericus ſuus, irrita ſit hujuſmodi ordinatio.

Si quis (*g*) Presbyter, vel Diaconus, vel quilibet Clericus, desertâ ſuâ Eccleſiâ, ad aliam tranſeundum eſſe crediderit, & ibi paulatim teneat, quò migravit, perpetuò permanere, ulteriùs miniſtrare non debet: præſertim, ſi ab Epiſcopo ſuo ad revertendum fuerit exhortatus. Quòd ſi & poſt evocationem ſui Epiſcopi non obaudiat, ſed perſeveraverit, omnibus modis ab officio deponi debere, nec aliquando ſpem reſtitutionis habere. Si quem verò poſt hanc culpam depoſitus alius Epiſcopus ſuſceperit, & ipſe à communi Synodo pœnam merebitur increpationis, tamquam Eccleſiaſtica Jura diſſolvens.

Peregrinos (*h*) Clericos & Lectores in aliena civitate, ſine Synodicis litteris Epiſcopi ſui, penitùs nuſquam miniſtrare poſſe.

IV. De Presbyteris, Diaconibus, vel his, qui in Clero ſunt. AD SOLOS SACERDOTES.

Item in eadem Synodo interdictum eſt Presbyteris, & Diaconibus, vel omnibus, qui in Clero ſunt, mulierem non habere in domo ſuâ, propter ſuſpicionem, niſi matrem, aut ſororem, vel eas tantùm perſonas, quæ ſuſpiciones effugiunt.

De (*i*) ſuſpectis verò, omnimodis interdicit Sancta Synodus, neque Epiſcopo, neque Presbytero, neque Diacono, neque omnino ulli Clericorum, habere ſecum mulierem extraneam: niſi fortè mater ſit, aut ſoror, aut avia. In his namque perſonis, & harum ſimilibus, omnis ſuſpicio declinatur. Qui autem præter hæc agit, periclitabitur de Clero ſuo.

V. De Uſuris. OMNIBUS.

Item in eodem Concilio, ſeu in decretis Papæ Leonis, nec non & in Canonibus, qui dicuntur Apoſtolorum, ſicut & in lege ipſe Dominus præcepit, omnino omnibus interdictum eſt, ad uſuram aliquid dare.

Quoniam multi Cleri (*k*) avaritiæ cauſâ turpia lucra ſectantes, oblitique Divini præcepti, quod dicit: *Qui pecuniam ſuam non dedit ad uſuram*, fœnerantes centeſimas exigunt; ſtatuit hoc Sanctum Concilium, ut ſi quis inventus fuerit, poſt hanc definitionem uſuras accipere, vel ex quolibet tali negotio turpia lucra ſectari, vel etiam ſpecies frugum ad ſexcuplum dare, omnis, qui tale aliquid commentus fuerit ad quæſtum, abſcindatur ex Clero, & alienus ab Eccleſiaſtico habeatur gradu.

Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus uſuras à debitoribus exigens, aut deſinat, aut certè damnetur.

VI. De Presbyteris Miſſas cantantibus, & non communicantibus. AD SACERDOTES.

Auditum eſt, aliquos Presbyteros Miſſam celebrare & non communicare, quod omnino in Canonibus Apoſtolorum interdictum eſſe legitur: vel quomodo dicere rectè poteſt, ſi non communicaverit: Sumpſimus Domine Sacramenta? Hæc verò per ſingula capita in Statutis Nicæni Concilii legere poteſtis, ſeu & in aliis Sanctorum Patrum Synodalibus inſtitutis, vel edictis.

Si quis Epiſcopus, (*l*) aut Presbyter, aut Diaconus, vel quilibet ex Sacerdotali Catalogo, factâ oblatione non communicaverit; aut cauſam dicat, ut ſi rationabilis fuerit, veniam conſequatur; aut ſi non dixerit, communione privetur, tamquam qui populo cauſa læſionis extiterit, dans ſuſpicionem de eo, qui ſacrificavit, quòd rectè non obtulerit.

(*g*) Conc. Antioch. can. 3.
(*h*) Conc. Chalcedon. can. 13.
(*i*) Conc. Nicæn. can. 3.
(*k*) Conc. Nicæn. can. 17.
(*l*) Canon. Apoſtol. 9.

VII. De his, qui à Synodo, vel à ſuo Epiſcopo damnati ſunt.
OMNIBUS.

In Antiocheno Concilio, quòd his, qui damnati ſunt à Synodo, vel à ſuo Epiſcopo, & poſteà miniſtrare præſumunt, præcipitur, ut nullus audeat communicare: ſi quis verò eis communicaverit, ſimili ſententiæ ſubjaceat, ſicut & damnatus.

Si quis Epiſcopus à Synodo, (*m*) vel Presbyter, vel Diaconus à proprio Epiſcopo fuerit exauctoratus, & præſumpſerit miniſterii quippiam; non ei amplius liceat, neque in aliâ Synodo ſpem reſtitutionis habere, neque aſſertionis alicujus locum: ſed & communicantes ei, omnes abjiciantur ab Eccleſiâ: & maximè, ſi poſtquam cognoverunt ſententiam adverſùs eum prolatam, contumaciter communicaverint.

VIII. De Suffraganeis Epiſcopis.
EPISCOPIS.

Item in eodem Concilio, ut ad Metropolitanum Epiſcopum Suffraganei reſpiciant, & nihil novi audeant facere in ſuis Parochiis ſinè conſcientia & conſilio ſui Metropolitani, nec Metropolitanus ſinè eorum conſilio.

Per ſingulas (*n*) Provincias Epiſcopos conſtitutos ſcire oportet, Epiſcopum Metropolitanum, qui præeſt, curam & ſollicitudinem totius Provinciæ ſuſcepiſſe. Propter quod ad Metropolitanam civitatem ab his, qui cauſas habent, ſine dubio concurratur. Quapropter placuit, eum & honore præire, & nihil ultra ſinè ipſo reliquos Epiſcopos agere, ſecundùm antiquam Patrum noſtrorum, quæ obtinuit, regulam; niſi hæc tantum, quæ uniuſcujuſque Eccleſiæ per ſuam Diœceſim competunt. Unumquemque enim Epiſcopum oportet poteſtatem habere ſuæ Diœceſis ad hanc gubernandam ſecundùm competentem ſibi reverentiam, ad providendum regioni, quæ ſubeſt ipſius civitati. Ita, ut etiam ordinare ei Presbyteros, & Diaconos probabili judicio liceat; & de ſingulis moderatione & pondere diſceptare: ultrà autem nihil agendum permittitur citra Metropolitani Epiſcopi conſcientiam.

IX. De Chor-Epiſcopis.
SACERDOTIBUS.

Item in eodem Concilio, ſimul & in Ancyronenſi, ut Chor-Epiſcopi cognoſcant modum ſuum, & nihil faciant abſque licentiâ Epiſcopi, in cujus Parochiâ habitant.

Qui in fundis (*o*) & villis conſtituti ſunt Chor-Epiſcopi, tametſi manûs impoſitiones ab Epiſcopis ſuſceperunt, & ut Epiſcopi conſecrati ſunt, placuit Sanctæ Synodo, ſcire eos oportere, modum proprium retinere, & gubernare adjacentes Eccleſias ſibi commiſſas, & eſſe contentos propriâ ſollicitudine & gubernatione, quam ſuſceperunt. Conſtituere autem his permittitur Lectores, & Subdiaconos, & Exorciſtas: quibus ſufficiat iſtorum tantùm graduum licentiam accepiſſe. Non autem Presbyterum, non Diaconum audeat ordinare, præter conſcientiam Epiſcopi civitatis, vel Eccleſiæ, cui adjacens invenitur ſeu ipſe, ſeu regio, in quâ præeſſe dinoſcitur. Quod ſi prævaricari auſus fuerit conſtituta, deponi eum, & dignitate, quâ præditus eſt, debere privari. Chorepiſcopus autem ab Epiſcopo civitatis vel loci, cui adjacet, ordinandus eſt.

Vicariis (*p*) Epiſcoporum, quos Græci Chorepiſcopos dicunt, non licere Presbyteros, vel Diaconos ordinare: ſed nec presbyteris civitatis, ſinè Epiſcopi præcepto, amplius aliquid jubere; vel ſinè auctoritate litterarum ejus, in unaquaque Parochia aliquid agere.

X. De Epiſcopis, vel quibuſlibet ex Clero. OMNI CLERO.

Item in eodem Concilio, ut Epiſcopus, vel quilibet ex Clero ſine conſilio vel litteris Epiſcoporum, vel Metropolitani, non audeant ad Regalem dignitatem pro ſuis cauſis clamare, ſed in com-

(*m*) Concil. Antioch. can. 4.
(*n*) Concil. Antioch. can. 9.
(*o*) Conc. Antioch. can. 10.
(*p*) Concil. Ancyr. can. 13.

communi Epiſcoporum Concilio cauſa examinetur.

Si quis Epiſcopus, (*q*) presbyter, vel omnis omninò, qui eſt ſub Eccleſiaſticâ regulâ conſtitutus, præter conſilium & litteras eorum Epiſcoporum, qui ſunt intra provinciam, & maximè Metropolitani, ad Imperatorem perrexerit, hunc abdicari & ejici non ſolùm communione debere, ſed à propriâ dignitate privari, tamquam moleſtum & importunum Imperialibus auribus, contra Eccleſiaſtica conſtituta. Si autem neceſſitas cogat ad Imperatorem excurrere, cum deliberatione & conſilio Metropolitani ipſius provinciæ Epiſcopi, & cæterorum conſcientiâ, qui in eadem provinciâ ſunt, & litteris ire debebit.

XI. De ordinationibus, vel quibuslibet negotiis. EPISCOPIS.

Item in eodem Concilio, ſimul & in Sardicenſi, nec non & in decretalibus Innocentii Papæ, ut nullus Epiſcopus in alterius Parochiâ ordinationes aliquas audeat facere, vel negotia peragere, quæ ad eum non pertinent.

Nullum (*r*) Epiſcoporum debere ex alia provincia ad aliam tranſitum facere, & ordinare aliquos in Eccleſiis, aut provehere ad ſacrum miniſterium: nec alios illuc ſecum abſtrahat Epiſcopos, niſi fortè rogatus per litteras abierit, non ſolùm à Metropolitano, ſed ab his, qui cum eo ſunt, provinciæ Epiſcopis. Quod ſi nullo invitante, inordinatè ſuperveniat, & aliquos vel ordinare præſumpſerit, vel quoslibet actus illi Eccleſiæ competentes, ad ſe minùs pertinentes, uſurpare tentaverit, vacua quidem & inania erunt omnia, quæ geſſerit; ipſe verò hujus indiſciplinati auſûs, & irrationabilis cœpti dignas cauſas, expendat, tamquam depoſitus à Sanctâ Synodo, & per hujuſmodi præſumptionem jam prædamnatus.

Januarius (*s*) Epiſcopus dixit: illud quoque ſtatuat Sanctitas veſtra, ut nulli liceat Epiſcopo alterius Epiſcopi civitatis miniſtrum Eccleſiaſticum ſollicitare, & in ſuis Parochiis ordinare. Univerſi dixerunt: quia ex his intentionibus ſolet naſci diſcordia. Et ideò prohibet omnium ſententia, ne quis hoc facere audeat.

Innocentius (*t*) Florentino Epiſcopo Tiburtienſi. Non ſemel, ſed aliquotiens clamat Scriptura Divina, transferri non oportere (*u*) terminos à Patribus conſtitutos: quia nefas eſt, ſi, quod alter ſemper poſſederit, alter invadat. Quod tuam bonitatem frater, & Coepiſcopus noſter Urſus adſerit perpetrâſſe. Nam Nomentanam, ſive Filicienſem Parochiam, ad ſuam Diœceſim à majoribus pertinentem, invaſiſſe te, atque illic Divina celebrâſſe myſteria inconſulto eodem, ac neſciente, non ſine dolore conqueſtus eſt. Quod ſi verum eſt, non leviter te culpam incurriſſe cognoſcas. Unde ſi declinare cupis tantæ uſurpationis invidiam, noſtris litteris admonitum te convenit abſtinere. Certè ſi aliquid tibi credis juſtitiæ ſuffragari, integris omnibus, & in priſtino ſtatu manentibus, poſt dies venerabiles Paſchæ adeſſe debebis, ut memoratis poſſis intentionibus reſpondere, partibúſque in medio collocatis, quid antiquitas aut veritas habeat, inquiramus.

XII. De Curâ Epiſcoporum. EPISCOPIS.

Item in eodem Concilio, ut Epiſcopus ejus Eccleſiæ curam habeat, ad quam ordinatus eſt.

Epiſcopum (*x*) de Diœceſi ad alteram Diœceſim non debere tranſire, neque ſi ſe ipſum ingeſſerit, neque ſi à populis fuerit violenter attractus, neque ſi etiam hoc ei ab Epiſcopis ſuadetur. Manere autem eum debere in Eccleſiâ Dei, quam ab initio ſortitus eſt, & non ab ea aliò demigrare, ſecundùm regulam ſuper hoc olim à Patribus conſtitutam.

(*q*) Concil. Antioch. can. 11. (*r*) Concil. Antiochen. can. 13.
(*s*) Concil. Sardic. can. 18. (*t*) Innocentius Ep. 7.
(*u*) Deuteronom. 19. Proverb. XXII, 28. (*x*) Concil. Antioch. can. 21.

XIII. De Provincialibus Epiſcopis. EPISCOPIS.

Item in eodem Concilio, nec non & in Chalchedonenſi, ut Provinciales Epiſcopi cum ſuo Metropolitano bis in anno propter cauſas Eccleſiæ Concilia celebrent.

Propter (*y*) Eccleſiaſticas curas, & quæ exiſtunt, controverſias ſolvendas, ſufficere viſum eſt, bis in anno per Provincias ſingulas Epiſcoporum Concilium fieri. Primò quidem poſt tertiam hebdomadam Paſchalis Feſtivitatis: ità ut in quarta hebdomada, quæ conſequitur, id eſt, mediæ Pentecoſtes, Concilium compleatur: admoneant autem Provinciales Epiſcopos hi, qui in amplioribus, id eſt, qui in Metropolitanis civitatibus degunt. Secundum verò Concilium Idibus Octobribus habeatur, qui dies apud Græcos Hyperberetæi Menſis decimus quintus invenitur. In ipſis autem Conciliis, & Presbyteros, & Diaconos præſentes eſſe oportet, & omnes quotquot ſe læſos exiſtimant, & ſynodicam exſpectare ſententiam. Nec liceat aliquibus apud ſemetipſos, ſinè Metropolitanorum Epiſcoporum conſcientia, Synodos facere, quibus de omnibus cauſis conſtat permiſſum eſſe judicium.

Ad aures (*z*) noſtras pervenit, quoniam in Provinciis non fiunt Epiſcoporum Synodi ſecundùm Canonum conſtituta; & hinc multa rerum Eccleſiaſticarum, quæ emendanda ſunt, negligi. Sancta igitur Synodus conſtituit, ſecundùm Canones Patrum, bis in anno Epiſcopos in id ipſum in unaquaque Provinciâ convenire, quò Metropolitanus conſtituerit, & omnia, quæcumque emerſerint, corrigere. Epiſcopi verò, qui non convenerint, in propriis poſiti civitatibus, & non per profectionem abſentes, maximè ſuppeditante ſalute, & à neceſſariis & excuſabilibus occupationibus liberi, fraternitatis intuitu corripiantur.

XIV. De Monachis & Clericis. EPISCOPIS.

In Concilio Laodicenſi, nec non & in Africano, præcipitur, ut Monachi & Clerici tabernas non ingrediantur edendi & bibendi causâ.

Quoniam (*a*) non oportet Altario ſervientes, à Presbyteris uſque ad Diaconos, & deinceps Ordinis Eccleſiaſtici omnes, uſque ad Miniſtros, aut Lectores, aut Pſaltas, aut Exorciſtas, aut Oſtiarios, aut etiam eos, qui in propoſito ſunt continentiæ, tabernas introire.

Ut Clerici (*b*) edendi, vel bibendi causâ tabernas non ingrediantur, niſi peregrinationis neceſſitate compulſi.

XV. De die Dominica, qualiter ſervanda eſt. AD OMNES.

Item in eodem Concilio præcipitur, ut à veſpera uſque ad veſperam dies Dominica ſervetur.

Non (*c*) oportet Chriſtianos judaizare, & in Sabbato vacare, ſed operari eos in eadem die. Dominica verò, præponendo eamdem diem, ſi hoc eis placet, vacent tamquam Chriſtiani. Quod ſi inventi fuerint judaizare, anathema ſint.

XVI. De ignotis Angelorum nominibus. OMNIBUS.

Item in eodem Concilio præcipitur, ut ignota Angelorum nomina nec fingantur, nec nominentur, niſi illorum, quos habemus in auctoritate. Hi ſunt Michael, Gabriel, Raphael.

Quòd non (*d*) oportet Chriſtianos derelictâ Eccleſiâ Dei abire, & Angelos nominare, & congregationes facere, quæ omnia interdicta ſunt. Quicumque autem inventus fuerit occukè huic idololatriæ vacans, anathema ſit: quoniam derelinquens Dominum noſtrum JEſum Chriſtum Filium Dei, acceſſit ad idola.

XVII.

(*y*) Concil. Antiochen. can. 20.
[*z*] Concil. Chalcedon. can. 19.
(*a*) Concil. Laodic. can. 24.
(*b*) Concil. Afric. can. 7.
(*c*) Concil. Laodic. can. 29.
(*d*) Concil. Laodicen. can. 35.

Google

XVII. *De Mulieribus, ne ad Altare accedant.*

CLERICIS ET NONNANIS.

Item in eodem Concilio, quòd non oporteat mulieres ingredi ad Altare.

Non oportet (e) mulieres ingredi ad Altare.

XVIII. *De maleficis, vel incantatoribus.* AD SACERDOTES.

In eodem Concilio, ut cauclearii, malefici, incantatores, & incantatrices fieri non ſinantur.

Quoniam non (f) oportet Miniſtros Altaris, vel Clericos, magos aut incantatores eſſe, aut facere, quæ dicuntur phylacteria, quæ ſunt magna obligamenta animarum: hos autem, qui talibus rebus utuntur, projici ab Eccleſiâ juſſimus.

XIX. *De Epiſcopis, ubi non oporteat eos conſtitui.*

OMNIBUS.

Item in eodem Concilio, nec non & in Sardicenſi, quod non oporteat in villulis, vel in agris Epiſcopos conſtituere.

Non (g) oportet in vicis & in villis Epiſcopum ordinari, ſed eos, qui circumeant, conſtitui. Hos autem, qui hinc ordinati ſunt, nihil agere ſine conſcientia Epiſcopi civitatis. Similiter etiam Presbyter nihil ſine præcepto Epiſcopi & conſilio agat. Si enim ſubitò, aut vicus aliquis, aut modica civitas, cui ſatis eſt unus Presbyter, voluerit ſibi Epiſcopum ordinari, ut vileſcat nomen Epiſcopi & auctoritas, non debent illi ex aliâ Provinciâ invitati facere Epiſcopum, niſi aut in his civitatibus, quæ Epiſcopos habuerint, aut ſi qua talis, aut tam populoſa eſt, quæ mereatur habere Epiſcopum. Hoc omnibus placet? Synodus reſpondit: Placet.

XX. *De Libris Canonicis.*

SACERDOTIBUS.

Item in eodem Concilio, ut Canonici Libri tantùm legantur in Eccleſiâ.

Non oportet (h) ab Idiotis Pſalmos compoſitos, & vulgares, dici in Eccleſiis: neque libros, qui ſunt extra Canonem, legere, niſi ſolos canonicos novi & veteris teſtamenti. Quæ autem oporteat legi, & in auctoritatem recipi, hæc ſunt: Geneſis mundi, Exodus Ægypti, Leviticum, Numeri, Deuteronomium. Jeſu Nave, Judices, Ruth, Regnorum libri quatuor, Paralipomenon libri duo, Eſdræ libri duo, liber Pſalmorum CL, Proverbia Salomonis, Cantica Canticorum, Eccleſiaſtes, Job, Eſther, Duodecim Prophetæ, id eſt, Oſee, Amos, Joel, Abdias, Jonas, Micheas, Naum, Abacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias. Item Iſaias, Hieremias, Ezechiel, Daniel. Novi Teſtamenti Evangelia quatuor, ſecundùm Matthæum, ſecundùm Marcum, ſecundùm Lucam, ſecundùm Joannem. Actus Apoſtolorum. Catholicæ Epiſtolæ, Petri II. Jacobi I. Joannis III. Judæ I. Epiſtolæ Pauli XIV. ad Romanos, ad Corinthios prima & ſecunda, ad Galatas, ad Epheſios, ad Philippinenſes, ad Coloſſenſes, ad Theſſalonicenſes prima & ſecunda, ad Timotheum II. ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos.

XXI. *De Epiſcopis ordinandis, vel quibuslibet ex Clero.*

CLERICIS ET MONACHIS.

Item in Concilio Chalcedonenſi, nec non & in Canonibus Apoſtolorum, ut non oporteat Epiſcopum, aut quemlibet ex Clero, per pecunias ordinari: quia utrique deponendi ſunt, & qui ordinat, & qui ordinatur: nec non, & qui mediator eſt inter eos.

Si quis (i) Epiſcopus ordinationem pro pecuniâ fecerit, & vendiderit rem, quæ niſi gratiâ non adquiritur; & ſub pecunia ordinaverit Epiſcopus Provincialem Epiſcopum, ſive Presbyterum, vel Diaconum, aut eorum quemquam, qui in numero Clericorum continentur, aut acceptâ pecuniâ fecerit œconomum, vel defen-

(e) Concil. Laodicæn. can. 44.
(f) Concil. Laodicæn. can. 36.
(g) Concil. Sardic. can. 6.
(h) Concil. Laodic. can. 59.
(i) Concil. Chalcedon. can. 2.

defenſorem, vel oſtiarium, vel quemcumque hujuſcemodi, pro turpitudine lucri; qui hoc feciſſe probatur, ſui gradûs periculum ſuſtinebit. Sed & is, qui ordinatur, nihil ex ordinatione, quæ pro negotiatione proceſſit, utilitatis adquirat; ſed fiat dignitatis, vel rei, quæ ipſi pro pecunia commiſſa eſt, alienus. Si quis autem his tam turpibus, & nefariis lucris medius interfuiſſe videtur, & is, ſi quidem Clericus fuerit, degradetur; ſi verò Laicus, aut Monachus, anathematizetur.

Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, per pecunias hanc obtinuerit dignitatem, dejiciatur & ipſe, & ordinator ejus, & à communione modis omnibus abſcidatur, ſicut Simon Magus à Petro.

XXII. De Monachis, & Clericis, & Presbyteris. OMNIBUS.

Item in eodem Concilio infra duo Capitula, nec non & in decretis Leonis Papæ, ut nec Monachi, nec Clerici, nec Presbyteri in ſæcularia negotia abeant.

XXIII. De ſervis alterius non ſollicitandis.

Et ut ſervum alterius nullus ſollicitet ad Clericatum, vel monachalem ordinem, ſine voluntate & licentia Domini ſui.

Item (*k*) qui revera & manifeſtè ſolitariam vitam ſectantur, honore competenti fungantur. Quoniam verò quidam, ſub prætextu habitûs monachalis, Eccleſias, & conventus, & res communes diſturbant, civitates indiscretè circumeuntes, & Monaſteria ſibi conſtituere ſtudentes; placuit, nuſquam ullum ædificare debere, neque monaſterium conſtituere, neque oratorium, abſque civitatis Epiſcopi voluntate. Monachos verò, qui ſunt per ſingulas civitates & Provincias, Epiſcopis ſubditos eſſe, & quietem diligere, & jejuniis eſſe intentos & orationibus, & in illis locis obſervare, in quibus ſæculo renuntiâſſe videntur. Nequaquam autem Eccleſiaſticis vel ſæcularibus rebus communicare, nec importunitatem inferre, deſertis propriis Monaſteriis, niſi fortè quæſiti fuerint propter cauſam neceſſariam à civitatis Epiſcopo. Sanè in Monaſteriis non eſſe ſuſcipiendum ſervum, ad Monachum faciendum, præter proprii Domini voluntatem. Qui verò hoc conſtitutum noſtrum exceſſerit, eum à communione ſuſpendi decrevimus, ne nomen Dei blaſphemetur. Civitatis autem Epiſcopos oportet competentem providentiam Monaſteriis impendere.

Admittuntur (*l*) paſſim ad ordinem ſacrum, quibus nulla natalium, nulla morum dignitas ſuffragatur. Et qui à Dominis ſuis libertatem conſequi minimè potuerunt, ad faſtigium Sacerdotii, tamquam ſervilis vilitas hunc honorem capiat, provehuntur: & probari Deo poſſe creditur, qui Domino ſuo necdum probare ſe potuit. Duplex itaque in hac parte reatus eſt: quod & ſacrum Miniſterium talis conſortii vilitate polluitur, & Dominorum, quantum ad inlicitæ uſurpationis temeritatem pertinet, jura ſolvuntur. Ab his itaque, fratres chariſſimi, omnes veſtræ Provinciæ abſtineant Sacerdotes, & non tantùm ab his, ſed ab aliis etiam, qui originali, aut alicui conditioni obligati ſunt, volumus temperari. Niſi fortè eorum petitio, aut voluntas acceſſerit, qui, aliquid ſibi in eos vendicant poteſtatis. Debet enim eſſe immunis ab aliis, qui Divinæ militiæ fuerit aggregandus, ut à caſtris Dominicis, quibus nomen ejus adſcribatur, nullis neceſſitatis vinculis abſtrahatur.

XXIV. De ſtabilitate Epiſcoporum, vel Clericorum. SACERDOTIBUS.

Item in eodem Concilio infra duo Capitula, nec non & in Sardicenſi, ut nec Epiſcopus, nec Clerici transmigrent de civitate in civitatem.

De Epiſcopis (*m*) vel Clericis, qui ſe

(*k*) Concil. Chalcedon. can. 4.
(*l*) Leo PP. cap. I.
(*m*) Concil. Chalcedon. can. 5.

ſe de civitate in civitatem transferunt, placuit ut Canones, qui à Sanctis Patribus de his ipſis conſtituti ſunt, ſuam habeant firmitatem.

Hoſius (*n*) Epiſcopus dixit: Ut de civitate in civitatem quiſquam ſi migraverit aut Epiſcopus, aut Clericus, excommunicatus remaneat.

XXV. De Presbyteris non abſolutè ordinandis. OMNIBUS.

Item in eadem Synodo, ut nullus abſolutè ordinetur, & ſine pronuntiatione & ſtabilitate loci, ad quem ordinatur.

Nullum (*o*) abſolutè ordinari, neque Presbyterum, neque Diaconum, neque penitus quemquam eorum, qui ſunt in Eccleſiaſtico ordine, niſi ſpecialiter Eccleſiæ civitatis, vel vici, vel Martyrii, qui ordinandus eſt, fuerit declaratus. Horum autem ordinationem hujuſmodi, qui abſolutè ordinantur, conſtituit Sancta Synodus inefficacem eſſe, & nuſquam poſſe ad ordinantis injuriam prævalere.

XXVI. De propoſito Monachorum & Clericorum. SACERDOTIBUS.

Item in eodem Concilio, ut Clerici & Monachi in ſuo propoſito & voto, quod Deo promiſerunt, permaneant.

Qui ſemel (*p*) ſunt ordinati, aut qui Monachi facti ſunt, conſtituimus neque ad militiam, neque ad ſæcularem dignitatem venire. Cùm verò hoc arripuerint, niſi pœnitentes ad hoc revertantur, quod propter Deum elegerant, anathematizentur.

XXVII. De Monachis, qui ad Clericatum provehuntur. OMNIBUS.

Item in Decretis Innocentii Papæ de eadem re, ut Monachus, ſi ad Clericatum provehatur, propoſitum Monachicæ profeſſionis non amittat.

De Monachis, (*q*) qui diu morantes in monaſteriis, poſtea ad Clericatûs ordinem perveniunt, non debere eos à priori propoſito deviare. Aut enim ſicut in monaſterio fuit, & quod diu ſervavit, in meliori gradu poſitus amittere non debet: aut ſi corruptus, poſtea baptizatus, in monaſterio ſedens, ad Clericatûs ordinem accedere voluerit, uxorem omnino habere non poterit: quia nec benedici cum ſponſa poteſt jam corruptus. Quæ forma ſervatur in Clericis maximè, cùm vetus regula hoc habeat, ut quisque corruptus baptizatus Clericus eſſe voluiſſet, ſponderet, ſe uxorem omnino non ducere.

XXVIII. De negotio Clericorum inter ſe. OMNIBUS.

Item in eodem Concilio, ut ſi Clerici inter ſe negotium aliquod habuerint, à ſuo Epiſcopo dijudicentur, non à ſæcularibus.

Si quis (*r*) Clericus cum Clerico cauſam habeat, Epiſcopum ſuum non deſerat, & ad judicia ſæcularia currat: ſed priùs apud Epiſcopum ſuum examinet cauſam, aut certè eum voluntate ipſius Epiſcopi, cauſa dicatur, apud quos partes utræque voluerint. Si quis autem contra hæc venire tentaverit, canonicis interdictis ſubjaceat. Si verò Clericus habeat cauſam cum extraneo Epiſcopo, vel cum ſuo; apud Synodum Provinciæ cauſam dicat. Si autem Epiſcopus, vel Clericus, diſceptationem habeat cum Metropolitano Epiſcopo, aut ad Diœceſeos primam ſedem recurrat, aut ad ſedem Conſtantinopolitanam, apud quam cauſa dicatur.

XXIX. De conſpiratione Clericorum vel Monachorum. OMNIBUS.

Item in eodem Concilio, ut nec Clerici, nec Monachi conſpirationem, vel inſidias contra paſtorem ſuum faciant.

Conjurationis (*s*) vel conſpirationis crimen etiam apud extrinſecas leges peni-

(*n*) Concil. Sardic. can. 1.
(*o*) Conc. Chalcedon. can. 5.
(*p*) Conc. Chalcedon. can. 7.
(*q*) Innocentius PP. cap. 17.
(*r*) Conc. Chalcedon, can. 9.
(*s*) Conc. Chalcedon. can. 18.

penitùs amputatur: multò magis in Eccleſiâ Dei hoc ne fiat, oportet prohiberi. Igitur Clerici, aut Monachi, ſi inventi fuerint conjurati, aut per conjurationem calumniam machinantes Epiſcopis, vel Clericis; proprium amittant gradum.

XXX. De accuſatione laicorum contra Epiſcopos.

AD OMNES.

Item in eodem Concilio, ut laici Epiſcopos, aut Clericos non accuſent, niſi priùs eorum diſcutiatur exiſtimationis opinio.

Clericos, (*t*) vel laicos, qui accuſant Epiſcopos, vel Clericos, quomodocumque & ſine Judicio non ſuſcipi ad accuſandum debere, niſi priùs eorum exiſtimatio fuerit diſcuſſa.

XXXI. De Monaſteriis Deo dicatis.

OMNIBUS.

Item in eodem, ut loca, quæ ſemel Deo dedicata ſunt, ut Monaſteria ſint, maneant perpetuò Monaſteria, nec poſſint ultrà fieri ſæcularia habitacula.

Quæ Deo ſemel ſacrata ſunt Monaſteria ſecundùm Epiſcoporum conſenſum, oportet in perpetuum Monaſteria nuncupari, & eorum res Monaſteriis reſervari, & non poſſe ulteriùs cœnacula ſæcularia fieri. Si qui verò hæc fieri permiſerint, Canonicis interdictis ſubjaceant.

XXXII. De fide Sanctæ Trinitatis prædicanda.

OMNIBUS.

In Concilio Carthaginenſe, primò omnium neceſſe eſt, ut fides Sanctæ TRINITATIS, & INCARNATIONIS CHRISTI, PASSIONIS, RESURRECTIONIS, ASCENSIONIS IN COELO diligenter omnibus prædicetur.

Anno (*u*) ab Alexandro MXXXVI. Menſe Junio, XIV. Kalendas Julii, à magna Synodo dictum eſt: Credimus in unum Deum, Patrem omnipotentem, omnium viſibilium & inviſibilium factorem. Et in unum Dominum noſtrum JESUM CHRISTUM, FILIUM DEI, natum de Patre unigenitum, hoc eſt, de ſubſtantia Patris. Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero. Natum non creatum, homouſion Patri, hoc eſt, ejuſdem cum Patre ſubſtantiæ, per quem omnia facta ſunt, quæ in Cœlo, & quæ in terris. Qui propter noſtram ſalutem deſcendit, & incarnatus eſt, homo factus, paſſus eſt, & reſurrexit tertiâ die, & aſcendit in Cœlos. Inde venturus eſt judicare vivos & mortuos. Et in Spiritum Sanctum. Eos autem, qui dicunt, erat aliquando, quando non erat, & antequam naſceretur, & quia ex nullis extantibus factus eſt, aut ex alia ſubſiſtentia vel ſubſtantia dicunt eſſe, aut convertibilem Filium Dei, anathematizat Catholica & Apoſtolica Eccleſia.

XXXIII. De avaritia. OMNIBUS.

Item in eodem, de prohibenda avaritia, ut nullus alienos fines uſurpet, vel terminos Patrum tranſcendat.

Aurelius (*x*) Epiſcopus dixit: Avaritiæ cupiditas, quam omnium malorum matrem eſſe, nemo, qui dubitet, proinde inhibenda eſt, ne quis alienos fines uſurpet, aut per præmium terminos Patrum ſtatutos tranſcendat: nec omnino cuiquam Clericorum liceat de qualibet re fœnus accipere. Quamquam novellæ ſuggeſtiones, quæ vel obſcuræ ſunt, vel ſub genere latent, inſpectæ à nobis formam accipient: cæterùm, de quibus apertiſſimè Scriptura Divina ſanxit, non ferenda ſententia eſt, ſed potiùs exequenda. Proinde quod in laicis reprehenditur, id multò magis debet in Clericis prædamnari.

XXXIV. De his, qui ſe convertunt ad Deum. OMNIBUS.

Item in eodem, de his, qui in periculo conſtituti ſunt, & convertunt ſe ad Deum, ut Canonicè inquirantur de reconciliatione, & Canonicè reconcilientur.

Aure-

(*t*) Concil. Chalcedon. can. 21.
[*x*] Concil. Carthagin. can. 5.
(*u*) Concil. Carthagin. in Profeſſione Fidei.

Aurelius (*y*) Epiſcopus dixit: ſi quiſquam in periculo fuerit conſtitutus, & ſe reconciliari Divinis Altaribus petierit, etſi Epiſcopus abſens fuerit, debet utique presbyter conſulere Epiſcopum, & ſic periclitantem ejus præcepto reconciliare. Quam rem debemus ſalubri conſilio roborare. Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt. Placet, quod Sanctitas veſtra neceſſariò nos inſtruere dignata eſt.

XXXV. *De his, qui non ſunt bonæ converſationis.* OMNIBUS.

Item in eodem, ut illi, qui non ſunt bonæ converſationis, & eorum vita eſt accuſabilis, non audeant Epiſcopos, vel majores natu accuſare.

Aurelius (*z*) Epiſcopus dixit: Placet igitur caritati veſtræ, ut is, qui aliquibus ſceleribus inretitus eſt, vocem adversùs majorem natu non habeat accuſandi? Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt: Si criminoſus eſt, non admittatur. Placet.

XXXVI. *De his, qui ex communicato communicaverint.* OMNIBUS.

Item in eodem, ut qui ex communicato præſumptuoſè communicaverit, excommunicetur & ipſe.

Auguſtinus (*a*) Epiſcopus, legatus Provinciæ Numidiæ, dixit: Hoc ſtatuere dignamini, ut ſi qui fortè merito facinorum ſuorum ab Eccleſiâ pulſi ſunt, & ſive ab aliquo Epiſcopo, vel Presbytero, fuerint in Communionem ſuſcepti, etiam ipſe pari cum eis crimine teneatur obnoxius, refugiens ſui Epiſcopi regulare judicium. Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt: omnibus placet.

XXXVII. *De ſubjectione Presbyterorum.* SACERDOTIBUS.

Item in eodem Concilio infra duo Capitula, nec non & in Canonibus Apoſtolorum, ut nullus Presbyter contra ſuum Epiſcopum ſuperbire audeat.

Alypius (*b*) Epiſcopus, legatus Provinciæ Numidiæ, dixit: Nec illud prætermittendum eſt, ut ſi quis fortè Presbyter ab Epiſcopo ſuo correptus, tumore vel ſuperbiâ inflatus, putaverit ſeparatim ſacrificia Deo offerenda, vel aliud erigendum altare, contra Eccleſiaſticam fidem, vel diſciplinam crediderit, non exeat impunitus. Valentinus primæ ſedis Provinciæ Numidiæ dixit: Neceſſariò diſciplinæ Eccleſiaſticæ & fidei congrua ſunt, quæ frater noſter Alypius proſecutus eſt. Proinde quid videatur veſtræ dilectioni, edicite. Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt: Si quis Presbyter à præpoſito ſuo correptus fuerit, debet utique apud vicinos Epiſcopos conqueri, ut ab ipſis ejus causâ poſſit audiri, ac per ipſos ſuo Epiſcopo reconciliari. Quod niſi fecerit, ſed ſuperbiâ, quod abſit, inflatus ſecernendum ſe ab Epiſcopi ſui communione duxerit, ac ſeparatim cum aliquibus ſchiſma faciens, ſacrificium Deo obtulerit, anathema habeatur, & locum amittat: ac ſi queremoniam juſtam adversùs Epiſcopum non habuerit, inquirendum erit.

Si quis (*c*) Presbyter, contemnens Epiſcopum ſuum, ſeorſum collegerit, & altare aliud erexerit, nihil habens, quo reprehendat Epiſcopum in causâ Pietatis, & juſtitiæ; deponatur, quaſi principatûs amator exiſtens, eſt enim tyrannus. Et cæteri Clerici, quicumque tali conſentiunt, deponantur: laici verò ſegregentur. Hæc autem poſt unam, & ſecundam, & tertiam Epiſcopi obſecrationem fieri conveniat.

XXXVIII. *De Clericis Eccleſiaſticè ordinis.* OMNIBUS.

Item in eodem, ut Clerici Eccleſiaſtici ordinis, ſi culpam incurrerint, apud Eccleſiaſticos judicentur, non apud ſæculares.

Item (*d*) placuit, ut quiſquis Epiſcoporum, Presbyterorum, & Diacono-

(*y*) Concil. Carthagin. can. 8.
(*z*) Concil. Carthagin. can. 9.
(*b*) Concil. Carthagin. can. 10. 11.
(*c*) Canon. Apoſtolor. 32.
(*d*) Concil. Carthagin. can. 15.

conorum, ſeu Clericorum, cùm in Eccleſia ei fuerit crimen inſtitutum, vel civilis cauſa fuerit commota; ſi relicto Eccleſiaſtico judicio, publicis judiciis purgari voluerit, etiamſi pro ipſo fuerit prolata ſententia; locum ſuum amittat, & hoc in criminali actione: in civili verò perdat, quod evicit, ſi locum ſuum obtinere maluerit. Hoc autem placuit, ut à quibuſcumque judicibus Eccleſiaſticis ad alios judices Eccleſiaſticos, ubi eſt major auctoritas, fuerit provocatum, non eis obſit, quorum fuerit ſoluta ſententia, ſi convinci non potuerint, vel inimico animo judicâſſe, vel aliqua cupiditate, aut gratiâ depravati. Sanè ſi ex conſenſu partium electi fuerint judices, etiam à pauciori numero, quàm conſtitutum eſt, non liceat provocare. Et ut Filii Sacerdotum ſpectacula ſæcularia non exhibeant, ſed nec exſpectent: licet hoc ſemper Chriſtianis omnibus interdictum ſit, ut ubi blaſphemiæ ſunt, non accedant.

XXXIX. *Ut Clerici non ſint uſurarii.* OMNIBUS.

Item in eodem, ut qui commodaverit pecuniam, pecuniam accipiat: Si ſpeciem aliam, eandem ſpeciem, quam dederit, accipiat.

Item (e) placuit, ut Clericus, ſi commodaverit pecuniam, pecuniam accipiat: ſi ſpeciem, eamdem ſpeciem, quantam dederit, accipiat. Et ut ante XXV. annos ætatis nec Diaconi ordinentur, nec virgines conſecrentur: & ut Lectores populum non ſalutent.

XL. *De Virginibus Deo dicatis.* OMNIBUS.

In Concilio Africano præcipitur, ut Virgines Deo Sacratæ, à gravioribus perſonis diligenti cuſtodiâ ſerventur.

Ut Virgines ſacræ, (f) cum parentibus, à quibus cuſtodiebantur, privatæ fuerint, ab Epiſcopo cuſtodiantur. Ubi autem Epiſcopus abſens eſt, providentia gravioribus feminis commendetur: ut ſimul habitantes invicem ſe cuſtodiant; ne paſſim vagando Eccleſiæ lædant exiſtimationem.

XLI. *De principali Cathedra Epiſcoporum.* EPISCOPIS.

Item in eodem, ut non liceat Epiſcopo principalem Cathedram ſuæ Parochiæ negligere, & aliquam Eccleſiam in ſuâ Diœceſi magis frequentare.

Rurſum placuit, (g) ut nemini ſit facultas, relicta principali cathedrâ, ad aliquam Eccleſiam in Diœceſi conſtitutam ſe conferre, vel in re propria diutiùs, quàm oportet, conſtitutum, curam & frequentationem propriæ Cathedræ negligere.

XLII. *De falſis Nominibus Sanctorum.* EPISCOPIS.

Item in eodem, ut falſa nomina Martyrum, & incertæ Sanctorum memoriæ non venerentur.

Item placuit, (h) ut altaria, quæ paſſim per agros & per vias, tamquam memoriæ Martyrum conſtituuntur, in quibus nullum corpus, aut reliquiæ Martyrum conditæ probantur, ab Epiſcopis, qui locis eiſdem præſunt, ſi fieri poteſt, evertantur. Si autem hoc per tumultus populares non ſinitur, plebes tamen admoneantur, ne illa loca frequentent, ut qui rectè ſapiunt, nulla ibi ſuperſtitione devincti teneantur. Et omnino nulla memoria Martyrum probabiliter acceptetur, niſi ubi corpus, aut aliquæ reliquiæ ſunt, aut origo alicujus habitationis, vel poſſeſſionis, vel paſſionis, fideliſſima origine traditur. Nam quæ per ſomnia, & per inanes quaſi revelationes quorumlibet hominum, ubicumque conſtituuntur altaria, omnimodo reprobentur.

XLIII. *De uxore à viro demiſſa.* OMNIBUS.

Item in eodem, ut nec uxor à viro demiſſa, alium accipiat virum, vivente viro ſuo: nec vir aliam accipiat, vivente uxore priore.

Pla-

(e) Concil. Carthagin. can. 16.
(g) Concil. African. can. 38.
(f) Concil. African. can. XI.
(h) Concil. African. can. 50.

Placuit, (*i*) ut ſecundùm Evangelicam & Apoſtolicam diſciplinam, neque dimiſſus ab uxore, neque dimiſſa à mariro, alteri conjungatur; ſed ità maneant, aut ſibimet reconcilientur. Quod ſi contempſerint, ad pœnitentiam redigantur: in quâ causâ legem imperialem petendam promulgari.

XLIV. De Judicibus à Metropolitano probatis. EPISCOPIS.

Item in eodem, ut probati à Metropolitano Judices non ſpernantur.

A Judicibus (*k*) autem, quos communis conſenſus elegerit, non liceat provocare: & quiſquis probatus fuerit, per contumaciam nolle obtemperare judicibus; cùm hoc primæ ſedis Epiſcopo fuerit probatum, det litteras, ut nullus ei communicet Epiſcoporum, donec obtemperet.

XLV. De accuſatione vilium perſonarum. OMNIBUS.

Item in eodem infra duo Capitula, ut viles perſonæ non habeant poteſtatem accuſandi: & ſi in primo crimine victi ſunt falſum dicere, in ſecundo non habeant poteſtatem dicendi.

Item (*l*) placuit, ut omnes ſervi, vel proprii liberti, ad accuſationem non admittantur, vel omnes, quos ad accuſanda publica crimina leges publicæ non admittunt: omnes etiam infamiæ maculis aſperſi, id eſt hiſtriones, ac turpitudinibus ſubjectæ perſonæ, hæretici etiam, ſive Pagani, ſive Judæi. Sed tamen omnibus, quibus accuſatio denegatur, in cauſis propriis accuſandi licentiam non negandam.

Item (*m*) placuit, quotieſcumque Clericis ab accuſatoribus multa crimina objiciuntur, & unum ex ipſis, de quo priùs egerit, probare non valuerit, ad cætera jam non admittatur.

XLVI. De Virginibus velandis. OMNIBUS.

Item in eodem, ut virgines non velentur ante XXV. annos, niſi rationabili neceſſitate cogente.

Item (*n*) placuit, ut quicunque Epiſcoporum neceſſitate periclitantis pudicitiæ virginalis, cum vel petitor potens, vel raptor aliquis formidatur, vel ſi etiam aliquo mortis periculoſo ſcrupulo compuncta fuerit, ne non velata moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his, ad quorum curam pertinet, velaverit virginem, ſeu velavit intra XXV. annos ætatis; non ei obſit Concilium, quod de iſto annorum numero conſtitutum eſt.

XLVII. De oblatis pauperum. OMNIBUS.

In Concilio Gangrenſi, ut nulli liceat oblata, quæ ad pauperes pertinent, rapere vel fraudare.

Si quis (*o*) oblationes fructuum, Eccleſiæ debitas, voluerit extra Eccleſiam accipere, vel dare, præter conſcientiam Epiſcopi, & non magis cum conſilio ejus, cui hæc credita ſunt, de his agendum putaverit, anathema ſit.

XLVIII. De jejuniis à Sacerdotibus conſtitutis. OMNIBUS.

Item in eodem, ut Eccleſiaſtica à Sacerdotibus jejunia conſtituta ſine neceſſitate rationabili non ſolvantur.

Si quis eorum, (*p*) qui in propoſito ſunt continentiæ, præter neceſſitatem corporalem ſuperbiat, & jejunia communia, quæ totius Eccleſiæ traditio celebrat, putaverit diſſolvenda, perfectam ſcientiam eſſe apud ſe judicans, anathema ſit.

XLIX. De his, qui contra naturam peccant. SACERDOTIBUS.

In Concilio Ancyronenſi invectum eſt in eos, qui cum quadrupedibus, vel maſcu-

(*i*) Concil. African. can. 69.
(*k*) Concil. African. can. 89.
(*l*) Concil. African. can. 69.
(*m*) Concil. African. can. 97.
(*n*) Concil. African. can. 93.
(*o*) Concil. Gangrenſe can. 7.
(*p*) Concil. Gangrenſ. can. 19.

maſculis, contra naturam peccant; dura & diſtricta pœnitentia. Quapropter Epiſcopi, & Presbyteri, à quibus judicium pœnitentiæ injungitur, conentur omnimodis hoc malum à conſuetudine prohibere vel abſcindere.

In titulo (*q*) Græca verba hæc ſunt: περὶ τῶν ἀλογευσαμένων ἢ θι'αλογινομένω: quæ nos latinè poſſumus dicere, de his, qui irrationabiliter verſati ſunt, ſive verſantur. Senſus autem in hac ſententia triplex eſſe poteſt, qui ex ſubjectis conjicitur: aut de his, qui cum pecoribus coitu mixti ſunt, aut more pecudum inceſta cum conſanguineis commiſerunt, aut cum maſculis concubuerunt. Quotquot igitur ante viceſimum ætatis ſuæ annum tale crimen admiſerunt, XV. annis in pœnitentiâ exactis, orationi tantùm incipiant participari; & quinquennio altero in communione ſimplici perdurantes, poſt viceſimum cum oblatione ad communionem ſuſcipiantur. Diſcutiatur autem & vita eorum, quæ fuerit tempore pœnitentiæ, & ità hanc humanitatem conſequantur. Quod ſi, qui perſeverantiùs abuſi ſunt hoc crimine, prolixius tempus habeant ſubmiſſioni. Quotquot verò exacta viginti annorum ætate, & uxores habentes, in hoc crimen inciderunt; viginti quinque annis pœnitentiâ actâ, ad communionem orationum tantùm admittantur: in qua communione orationis altero quinquennio perdurantes, plenam communionem cum oblatione recipiant. Quod ſi aliqui & uxores habentes, & excedentes quinquageſimum ætatis ſuæ annum, in hoc prolapſi ſunt, ad exitum vitæ tantùm communionem mereantur.

L. De Presbyteris, quo tempore ordinentur. EPISCOPIS.

In Concilio Neocæſarienſi, ut nullatenus presbyter ordinetur ante XXX. ætatis ſuæ annum: quia Dominus JESUS CHRISTUS non prædicavit ante XXX. annum.

Presbyter (*r*) ante XXX. annorum ætatem, quamvis ſit dignus, non ordinetur: ſed obſervet uſque ad præfinitum tempus. Dominus enim XXX. anno baptizatus eſt, & tunc prædicavit.

LI. De ſponſa alterius.

OMNIBUS.

In decretalibus Siricii Papæ, ut alterius ſponſam nemo accipiat.

De (*s*) Conjugali autem violatione requiſiſti, ſi deſponſatam alii puellam, alter matrimonio poſſit accipere? Hoc ne fiat, modis omnibus inhibemus: quia illa benedictio, quam nuptæ Sacerdos imponit apud fideles, cujuſdam Sacrilegii inſtar eſt, ſi ulla transgreſſione violetur.

LII. De Monachis & Virginibus, Propoſitum non ſervantibus.

EPISCOPIS, MONACHIS & VIRGINIBUS.

Item ejuſdem, ut Monachi & Virgines ſuum propoſitum omnimodis obſervent.

Præterea (*t*) Monachorum quoſdam, atque Monacharum, abjecto propoſito Sanctitatis, in tantam proteſtaris demerſos eſſe laſciviam, ut priùs clanculo, velut ſub Monaſteriorum prætextu, illicitâ ac ſacrilegâ ſe contagione miſcuerint: poſtea verò in abruptum conſcientiæ deſperatione perducti, de illicitis complexibus liberè filios procrearint: quod & publicæ leges, & Eccleſiaſtica jura condemnant. Has igitur impudicas, deteſtabiléſque perſonas à Monaſteriorum cœtu, Eccleſiarúmque conventibus eliminandas eſſe mandamus: quatenus retruſæ in ſuis ergaſtulis, tantum facinus continuâ lamentatione deflentes, purificatorio poſſint pœnitudinis igne decoquere, ut eis vel ad mortem ſaltem, ſolius miſericordiæ intuitu, per communionis gratiam poſſit indulgentia ſubvenire.

LIII. De pace danda.

OMNIBUS.

In decretalibus Innocentii Papæ, ut pax

(*q*) Concil. Ancyran. can. 15.
(*r*) Concil. Neocæſarienſ. can. 11.
(*s*) Siricius PP. cap. 4.
(*t*) Siricius cap. 6.

pax detur omnibus, confectis Chriſti Sacramentis.

Pacem (*u*) igitur aſſeris, ante confecta myſteria quoſdam populis imperare, vel ſibi inter Sacerdotes tradere, cùm poſt omnia, quæ aperire non debeo, pax ſit neceſſariò indicenda: per quam conſtet, populum ad omnia, quæ in myſteriis aguntur, præbuiſſe conſenſum, ac finita eſſe, pacis concludentis ſignaculo demonſtrentur.

LIV. De nominibus recitandis.

SACERDOTIBUS.

Item ejuſdem, ut nomina publicè non recitentur ante preces Sacerdotales.

De (*x*) nominibus verò recitandis, antequam precem Sacerdos faciat, atque eorum oblationes, quorum nomina recitanda ſunt, ſuâ oratione commendet, quàm ſuperfluum ſit, & ipſe pro tuâ prudentia recognoſcis: ut cujus hoſtiam necdum Deo offeras, ejus nomen antè inſinues, quamvis incognitum illi nihil ſit. Priùs ergo oblationes ſunt commendandæ: ac tunc eorum nomina, quorum oblationes ſunt, edicenda: ut inter ſacra myſteria nominentur, non inter alia, quæ antè præmittimus, ut ipſis myſteriis viam futuris precibus aperiamus.

LV. De Canonum inſtitutis, à Presbyteris non ignorandis.

EPISCOPIS & SACERDOTIBUS.

In (*y*) Decretis Cæleſtini Papæ, ut nulli Sacerdoti liceat ignorare Sanctorum Canonum inſtituta.

Nulli Sacerdotum ſuos liceat canones ignorare; nec quicquam facere, quod Patrum poſſit regulis obviare. Quæ enim à nobis res digna ſervabitur, ſi decretalium norma conſtitutorum, pro aliquorum libitu, licentiâ populis permiſsâ, frangatur?

LVI. De Clericis alterius Epiſcopis.

EPISCOPIS.

In decretis Leonis Papæ ſancitum eſt, & in Sardicenſe Concilio, ut Epiſcopus alterius Clericum ad ſe non ſollicitet, nec ordinet.

Alienum (*z*) Clericum, invito Epiſcopo ipſius, nemo ſuſcipiat, niſi fortè ex placito caritatis id inter dantem accipientémque conveniat. Nam gravis injuriæ reus eſt, qui de fratris Eccleſiâ, id, quod eſt utilius, aut pretioſius, audet vel allicere, vel tenere. Itaque ſi intra Provinciam res agitur, transfugam Clericum ad Eccleſiam ſuam Metropolitanus redire compellat. Si autem longiùs receſſit, tui præcepti auctoritate revocabitur, ut nec cupiditati, nec ambitioni occaſio relinquatur.

LVII. De ſervis alterius.

EPISCOPIS.

Item ejuſdem, ut nullus Epiſcopus ſervum alterius ad Clericatûs officium ſine Domini ſui voluntate promovere præſumat. Et hoc Gangrenſe Concilium prohibet.

Si quis ſervum (*a*) occaſione religionis doceat Dominum ſuum contemnere, & ejus miniſterium deſerere, ac non potiùs docuerit eum ſuo domino bonâ fide, & cum omni honorificentia deſervire, anathema ſit.

LVIII. De Sacerdotibus contra decretalia agentibus.

EPISCOPIS.

Item ejuſdem, ut ſi quis Sacerdotum contra conſtituta decretalia præſumptiosè agat, & corrigi nolens, ab officio ſuo ſubmoveatur.

Hoc (*b*) itaque admonitio noſtra denuntiat, quòd ſi quis fratrum contra hæc conſtituta venire tentaverit, & prohibita fuerit auſus admittere, à ſuo ſe noverit officio ſubmovendum; nec communionis noſtræ futurum eſſe conſortem, qui ſocius eſſe non voluit diſciplinæ. Ne quid verò ſit, quod prætermiſſum à nobis fortè credatur, omnia decretalia conſtituta tam beatæ recordationis Innocentii, quàm omnium

(*u*) Innocentius PP. cap. 1.
(*x*) Innocentius PP. cap. 2.
(*y*) Cæleſtinus PP. cap. 20.
(*z*) Leo PP. cap. 39.
(*a*) Concil. Gangrenſe can. 3.
(*b*) Leo PP. cap. 5.

nium deceſſorum noſtrorum, quæ de Eccleſiaſticis Ordinibus, & Canonum promulgata ſunt diſciplinis, ità à veſtra dilectione cuſtodiri debere mandamus, ut ſi quis in illa commiſerit, veniam ſibi deinceps noverit denegari.

LIX. De viduis, ne velentur. EPISCOPIS.

In Decretis Gelaſii Papæ, ut nullus Epiſcopus viduas velare præſumat.

Viduas (*e*) autem velare Pontificum nullus attentet; quod nec auctoritas Divina delegat, nec Canonum forma præſtituit. Non eſt ergo penitus uſurpandum, eiſque ſic Eccleſiaſtica ſunt inferenda præſidia, ut nihil committatur inlicitum.

ITEM ALIA CAPITULA.

Hæc enim Dilectiſſimi, pio ſtudio, & magnâ dilectionis intentione, veſtram unanimitatem admonere ſtuduimus, quæ magis neceſſaria videbantur; ut Sanctorum Patrum canonicis inſtitutis inhærentes, præmia cum illis æternæ felicitatis accipere mereamini. Scit namque prudentia veſtra, quàm terribili anathematis cenſurâ feriantur, qui præſumptiosè contra ſtatuta univerſalium Conciliorum venire audent. Quapropter & vos diligentiùs admonemus, ut omni intentione illud horribile execrationis judicium vobis cavere ſtudeatis; magis canonica inſtituta ſequentes, & pacificâ unitate nitentes, ad æterna pacis gaudia venire digni efficiamini. Sunt quoque alia Capitula, quæ vobis utilia huic præcedenti admonitioni ſubjungere viſa ſunt.

LX. De Fide Catholica, & primo Præcepto legis. OMNIBUS.

Primò omnium admonemus, ut Fides Catholica ab Epiſcopis & Presbyteris diligenter legatur, & omni populo prædicetur: quia hoc primum præceptum eſt Domini Dei omnipotentis in lege: *Audi* (d) *Iſraël, quia Dominus Deus tuus, Deus unus eſt*: & ut ille diligatur ex toto corde, & ex totâ mente, & ex tota anima, & ex tota virtute noſtra.

LXI. De pace & concordia ſervanda. OMNIBUS.

Ut pax ſit, & concordia, & unanimitas cum omni populo Chriſtiano, inter Epiſcopos, Abbates, Comites, Judices, & omnes ubique, ſeu majores, ſeu minores perſonas: quia nihil Deo ſine pace placet, nec munus ſanctæ oblationis ad altare, ſicut in Evangelio, ipſo Domino præcipiente, legimus: quia & illud ſecundum mandatum eſt in lege: *Diliges* (e) *proximum tuum, ſicut te ipſum.* Item in Evangelio: *Beati pacifici,* (f) *quoniam Filii Dei vocabuntur.* Et iterum: *In hoc* (g) *cognoſcent omnes, quia mei diſcipuli eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem.* In hoc enim præcepto diſcernuntur filii Dei, & filii Diaboli: quia filii Diaboli ſemper diſſenſiones & diſcordias movere ſatagunt; filii Dei ſemper paci, & dilectioni ſtudent.

LXII. De Judicibus. OMNIBUS.

Ut quibus data eſt poteſtas judicandi juſtè judicent, ſicut ſcriptum eſt: *Juſtè* (h) *judicate filii hominum.* Non in muneribus, quia munera excæcant corda prudentium, & ſubvertunt verba juſtorum. Non in adulatione, nec in conſideratione perſonæ, ſicut in Deuteronomio (*i*) dictum eſt, *Quod juſtum eſt judicate, ſive civis ſit ille, ſive peregrinus: nulla ſit diſtantia perſonarum, quia Dei judicium eſt.* Primùm namque judici diligenter diſcenda eſt lex, à ſapientibus populo compoſita; ne per ignorantiam à via veritatis erret: & dum ille rectum intelligit judicium, caveat ne declinet aut per adulationem aliquorum, aut per amorem cujuſlibet amici, aut per timorem alicujus potentis, aut propter præmium, à recto judicio. Rectum autem & honeſtum videtur, ut judices jejuni cauſas audiant, & diſcernant.

LXIII. De perjuriis. OMNIBUS.

Habemus in lege, Domino præcipiente, *Non* (k) *perjurabis in nomine meo, nec polluens nomen Dei tui, neque aſſumens nomen Domini Dei tui in vanum.* Ideo omnino

(*c*) Gelaſius PP. cap. 13. (*d*) Deuteronom. VI, 4. (*e*) Matth. V. Levit. XIX.
(*f*) Matthæi V, 9. (*g*) Joannis XIII, 35. (*h*) Pſalmo LVII, 2.
(*i*) Deuteronom. I, 17. (*k*) Exodi XX. Levitici XIX, 12.

nino admonendi ſunt omnes diligenter, ut caveant perjurium, non ſolùm in Sancto Evangelio, vel in altari, ſeu in Sanctorum Reliquiis, ſed & in communi loquela: quia ſunt aliqui, qui per caritatem & veritatem jurant, & cavent ſe à juramento nominis Dei, & neſciunt, quòd idem eſt Deus, quod caritas & veritas, dicente Joanne Apoſtolo: *Quia* (l) *Deus caritas eſt.* Item ipſe Dominus in Evangelio: *Ego ſum* (m) *via & veritas*, ideò, qui in veritate & caritate jurat, in Deo jurat. Item cavendum eſt, ne Phariſaicâ ſuperſtitione aliquis plus aurum honoret, quàm altare: ne dicat ei Dominus: *Stulte*, (n) *& quid eſt majus, aurum, an Altare, quod ſanctificat aurum?* Sed & nobis honeſtum videtur, ut qui in Sanctis habet jurare, hoc jejunus faciat, cum omni honore & timore Dei. Et ſciat, ſe rationem redditurum Deo, unusquiſque veſtrûm, ubicumque ſit, ſive intra Eccleſiam, ſive extra Eccleſiam. Et ut parvuli, qui ſine rationabili ætate ſunt, non cogantur jurare, ſicut Gunebodigni faciunt. Et qui ſemel perjuratus fuerit, nec teſtis ſit poſthæc, nec ad Sacramentum accedat, nec in ſuâ cauſâ, vel alterius jurator exiſtat.

LXIV. *De Auguriis, vel aliis maleficiis.* OMNIBUS.

Habemus in lege Domini mandatum, non auguramini, & in Deuteronomio: *Nemo* (o) *ſit, qui ariolos ſciſcitetur, vel ſomnia obſervet, vel ad auguria intendat.* Item: *Nemo* (p) *ſit maleficus, nec incantator, nec Pythonis conſultor.* Ideo præcipimus, ut nec cauculatores, & incantatores, nec tempeſtarii, vel obligatores non ſiant; & ubicumque ſunt, emendentur, vel damnentur. Item de arboribus, vel petris, vel fontibus, ubi aliqui ſtulti luminaria, vel alias obſervationes faciunt, omnino mandamus, ut ipſe peſſimus uſus, & Deo execrabilis, ubicumque invenitur, tollatur & deſtruatur.

LXV. *De odio, vel invidia.* OMNIBUS.

Prædicare neceſſe eſt, quantum malum ſit odium, vel invidia: quia in lege ſcriptum eſt: *Non* (q) *oderis fratrem in corde tuo, ſed publicè argue eum.* Item Joannes Evangeliſta: *Qui* (r) *odit fratrem ſuum, homicida eſt.* Item in Evangelio: *Si* (s) *peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipſum ſolum.* Et cætera, quæ ibi leguntur.

LXVI. *De avaritia, vel concupiſcentia.* OMNIBUS.

De avaritia autem Apoſtolum legimus dicentem: *Avaritia, quæ* (t) *eſt idolorum ſervitus, cavenda eſt.* De concupiſcentia verò legitur, quòd radix ſit omnium malorum: & in lege: *Non concupiſces* (u) *rem proximi tui.*

LXVII. *De Homicidiis.* OMNIBUS.

Item ut homicidia infra Patriam, ſicut in lege Domini interdictum eſt, nec cauſa ultionis, nec avaritiæ, nec latrocinandi, non fiant; & ubicumque inventa fuerint, à judicibus noſtris ſecundùm legem ex noſtro mandato vindicentur: & non occidatur homo, niſi lege jubente.

LXVIII. *De furtis, & injuſtis connubiis, & falſis teſtimoniis.* OMNIBUS.

Item & furta, & injuſta connubia, nec non & falſa teſtimonia, ſicut ſæpe rogavimus, prohibere diligenter, ſicut & lex Domini prohibet.

LXIX. *De honore Parentum.* OMNIBUS.

Et hoc cum magno ſtudio admonendum eſt, ut filii honorent parentes ſuos: quia ipſe Dominus dicit: *Honora* (x) *Patrem tuum & matrem tuam, ut ſis longævus ſuper terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi.*

LXX. *De Fide Presbyterorum ab Epiſcopis diſcutienda.* SACERDOTIBUS.

Ut Epiſcopi diligenter diſcutiant per ſuas Parochias Presbyterorum fidem, Baptiſma Catholicum, & Miſſarum celebrationes: ut fidem rectam teneant, & Baptiſma Catholicum obſervent, & Miſſarum

(l) I. Joannis IV.
(m) Joannis XIV, 6.
(n) Matthæi XXIII, 19.
(o) Levitici XIX, 31.
(p) Deuteronom. XVIII, 10, 11.
(q) Levitici XIX, 17.
(r) I. Joannis III, 15.
(s) Matthæi XVIII, 15.
(t) Coloſſ. III, 5.
(u) Exodi XX, 16.
(x) Exodi XX, 12.

ſarum preces bene intelligant. Et ut Pſalmi dignè ſecundùm diviſiones verſuum modulentur: & Dominicam orationem ipſi intelligant, & omnibus prædicent intelligendam, ut quiſque ſciat, quid petat à Deo: & ut *Gloria Patri* cum omni honore apud omnes cantetur, & ipſe Sacerdos cum Sanctis Angelis, & populo Dei, communi voce *Sanctus, Sanctus, Sanctus* decantet. Et omnimodis dicendum eſt Presbyteris & Diaconibus, ut arma non portent, ſed magìs confidant in defenſione Dei, quàm in armis.

LXXI. *De honore Eccleſiæ Dei.* ALIQUID SACERDOTIBUS. ALIQUID OMNIBUS.

Placuit nobis, admonere reverentiam veſtram, ut unuſquiſque veſtrûm videat per ſuam Parochiam, ut Eccleſia Dei ſuum habeat honorem: ſimul & Altaria ſecundùm ſuam dignitatem venerentur: & non ſit Domus Dei, & Altaria pervia canibus: & ut vaſa ſacrata Deo cum magna veneratione habeantur: & ut ſacrificia ſanctificata cum magna diligentia ab eis colligantur, qui digni ſunt, vel cum honore ſerventur: & ut ſæcularia negotia, vel vaniloquia in Eccleſiis non agantur, quia *Domus* (y) *Dei domus Orationis* debet eſſe, non ſpelunca latronum: & ut intentos habeant animos ad Deum, quando veniunt ad Miſſarum ſolemnia: & ut non exeant ante completionem benedictionis ſacerdotalis.

LXXII. *De Miniſtris Altaris Dei, & de ſchola.* SACERDOTIBUS.

Sed & hoc flagitamus veſtram almitatem, ut miniſtri Altaris Dei ſuum miniſterium bonis moribus ornent: ſeu & alii Canonici obſervantia ordinis, vel Monachi propoſito conſecrationis, obſecrámus: ut bonam & probabilem vitam & converſationem habeant, ſicut ipſe Dominus in Evangelio præcipit: *Sic* (z) *luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in cælis eſt.* Ut eorum bonâ converſatione multi attrahantur ad ſervitium Dei. Et non ſolùm ſervilis conditionis infantes, ſed etiam ingenuorum filios aggregent, ſibíque ſocient. Et ut ſcholæ legentium puerorum fiant, Pſalmos, notas, cantus, compotum, grammaticam per ſingula Monaſteria, vel Epiſcopia diſcant: ſed & libros Catholicos bene emendatos habeant: quia ſæpe, dum bene aliquid Deum rogare cupiunt, per inemendatos libros malè rogant. Et pueros veſtros non ſinite eos vel legendo, vel ſcribendo, corrumpere. Et ſi opus eſt Evangelium, vel Pſalterium, & Miſſale ſcribere, perfectæ ætatis homines ſcribant cum omni diligentiâ.

LXXIII. *De voto Monachorum, & de Clericatu.* SACERDOTIBUS.

Simul & hoc rogare curavimus, ut omnes ubicumque, qui ſe voto Monachicæ vitæ conſtrinxerunt, Monachicè & regulariter omnimodis ſecundùm votum ſuum vivant, ſecundùm quod ſcriptum eſt: *Vota* (a) *veſtra reddite Domino Deo veſtro.* Et iterum: *Melius eſt non vovere, quàm vovere, & non reddere.* Et ut ad Monaſteria viventes, ſecundùm ordinem, primò in pulſatorio probentur, & ſic recipiantur. Et qui ex ſæculari habitu in Monaſteria veniunt, non ſtatim foras ad miniſteria Monaſterii mittantur, antequam intus bene erudiantur. Et ut Monachi ad ſæcularia placita non vadant. Similiter qui ad Clericatum accedunt, quod nos nominamus Canonicam vitam, volumus, ut illi Canonicè ſecundùm ſuam regulam omnimodis vivant: Et Epiſcopus eorum regat vitam, ſicut Abba Monachorum.

LXXIV. *De menſuris & ponderibus.* OMNIBUS.

Ut æquales menſuras, & rectas, & pondera juſta & æqualia omnes habeant, ſive in civitatibus, ſive in Monaſteriis, ſive ad dandum in illis, ſive ad accipiendum, ſicut in lege Domini præceptum habemus. Item in Salomone, Domino dicente: *Pondus* (b) *& pondus, menſuram & menſuram odit anima mea.*

LXXV. *De ſuſceptione hoſpitum.* OMNIBUS.

Et hoc nobis competens & venerabile videtur, ut hoſpites, peregrini, & pauperes, ſuſceptiones regulares & Canonicas per loca diverſa habeant: quia ipſe

(y) Lucæ XIX, 46. (z) Matthæi V, 16. (a) Eccleſ. V, 3, 4.
(b) Levitici XIX, 36.

ipſe Dominus dicturus erit in remuneratione magni diei: *Hoſpes* (c) *eram, & ſuſcepiſtis me.* Et Apoſtolus, hoſpitalitatem laudans, dixit: *Per hanc* (d) *quidam placuerunt Deo, Angelis hoſpitio ſuſceptis.*

LXXVI. *De Abbatiſſis contra morem Eccleſiæ facientibus.*
EPISCOPIS & ABBATIBUS.

Auditum eſt, aliquas Abbatiſſas, contra morem Sanctæ Dei Eccleſiæ, benedictiones cum manûs impoſitione, & ſignaculo ſanctæ Crucis, ſuper capita virorum dare, nec non & velare virgines cum Benedictione Sacerdotali: quod omnino à vobis, Sanctiſſimi Patres, in veſtris Parochiis illis interdicendum eſſe ſcitote.

LXXVII. *De Clericis, qui ſe fingunt eſſe Monachos.* CLERICIS.

Ut illi Clerici, qui ſe fingunt habitu, vel nomine Monachos eſſe, & non ſunt, omnimodis videntur eſſe corrigendi atque emendandi, ut vel veri Monachi ſint, vel veri Canonici.

LXXVIII. *De pſeudographiis, & dubiis narrationibus.*
OMNIBUS.

Pſeudographiæ, & dubiæ narrationes, vel quæ omnino contra fidem Catholicam ſunt, ùt Epiſtola peſſima & falſiſſima, quam tranſacto (e) anno dicebant aliqui errantes, & in errorem alios mittentes, quòd de Cœlo cecidiſſet, nec credantur, nec legantur, ſed comburantur; ne in errorem per talia ſcripta populus mittatur. Sed ſoli Canonici libri, & Catholici tractatus, & Sanctorum auctorum dicta legantur & tradantur.

LXXIX. *De mangonibus & nudis cum ferro.*
ALIQUID SACERDOTIBUS.
ALIQUID OMNIBUS.

Item ut iſti mangones & cotiones, qui ſine omni lege vagabundi vadunt, per iſtam terram non ſinantur vagari, & deceptiones hominibus agere. Nec iſti nudi cum ferro, qui dicunt ſe datâ ſibi pœnitentiâ ire vagantes. Melius videtur, ut ſi aliquid inconſuetum & capitale crimen commiſerint, in uno loco permaneant laborantes, & ſervientes, & pœnitentiam agentes, ſecundùm quod ſibi canonicè impoſitum ſit.

XXC. *De Cantu Romano à Monachis peragendo.*
OMNIBUS CLERICIS.

Monachi, ut cantum Romanum pleniter & ordinabiliter per nocturnale vel gradale officium peragant, ſecundùm quod beatæ memoriæ genitor noſter Pippinus Rex decertavit, ut ficret, quando Gallicanum cantum tulit, ob unanimitatem Apoſtolicæ Sedis, & Sanctæ Dei Eccleſiæ pacificam concordiam.

XXCI. *De operibus ſervilibus, quæ diebus Dominicis non ſunt agenda.* OMNIBUS.

Statuimus quoque, ſecundùm quod & in lege Dominus præcepit, ut opera ſervilia diebus Dominicis non agantur, ſicut & bonæ memoriæ Genitor meus in ſuis Synodalibus Edictis mandavit, quòd nec viri ruralia opera exerceant, id eſt, nec in vinea colenda, nec in campis arando, nec in metendo, vel fœnum ſecando, vel ſepem pònendo: nec in ſylvis ſtirpare, vel arbores cædere, vel in petris laborare, nec domos conſtruere: nec in horto laborent, nec ad placita conveniant, nec venationes exerceant. Sed tria carraria opera licet fieri in die Dominico, id eſt, hoſtilia carra, vel victualia, vel, ſi fortè neceſſe erit, corpus cujuslibet duci ad ſepulchrum. Item fœminæ opera textrilia non faciant, nec capulent veſtitus, nec conſuant, vel acupictile faciant: nec lanam carpere, nec linum battere, nec in publico veſtimenta lavare, nec berbices tondere habeant licitum: ut omnimodis honor & requies diei Dominici ſervetur. Sed & ad Miſſarum ſolemnia ad Eccleſias undique conveniant, & laudent Deum in omnibus bonis, quæ nobis in illo die fecit.

XXCII. *De prædicatione Epiſcoporum & Presbyterorum.*
OMNIBUS.

Sed & unicuique veſtrûm viden-
dum

(c) Matth. XXV, 35. (d) Hebr. XIII, 2.
(e) Vide paginam 68. Tomi hujus primi, ubi refertur hæc Epiſtola ad A.C. 745.

dum eſt, dilectiſſimi & venerabiles Paſtores & rectores Eccleſiarum Dei, ut presbyteri, quos mittitis per Parochias veſtras, ad regendum, & ad prædicandum per Eccleſias populum Deo ſervientem, rectè & honeſtè prædicent, & non ſinatis nova, & non canonica, aliquos ex ſuo ſenſu, & non ſecundùm Scripturas Sacras, fingere & prædicare populo. Sed & voſmetipſi utilia honeſtè, & rectè, & quæ ad vitam ducunt æternam, prædicate, aliósque inſtruite, ut hæc eadem prædicent. Primò omnium prædicandum eſt omnibus generaliter, ut credant, Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum unum eſſe Deum omnipotentem, æternum, inviſibilem, qui creavit Cœlum & Terram, mare & omnia, quæ in eis ſunt: & unam eſſe Deitatem, ſubſtantiam, & Majeſtatem in tribus perſonis Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti. Item prædicandum eſt, quomodo Filius Dei incarnatus eſt de Spiritu Sancto, & ex Maria ſemper Virgine, pro ſalute & reparatione humani generis, paſſus, ſepultus, & tertiâ die reſurrexit, & aſcendit in Cœlos: & quomodo iterum venturus ſit in Majeſtate Divina, judicare omnes homines ſecundùm merita propria; & quomodo impii propter ſcelera ſua cum diabolo in ignem æternum mittentur, & juſti cum Chriſto, & cum Sanctis Angelis ſuis in vitam æternam. Item diligenter prædicandum eſt de reſurrectione mortuorum, ut ſciant, & credant, in iiſdem corporibus præmia meritorum accepturos. Item cum omni diligentia cunctis prædicandum eſt, pro quibus criminibus deputentur cum diabolo in æternum ſupplicium. Legimus enim, Apoſtolo dicente: *Manifeſta autem ſunt opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immunditia, luxuria, idolorum ſervitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, animoſitates, iræ, rixæ, diſſenſiones, hæreſes, ſectæ, invidiæ, homicidia, ebrietates, commeſſationes, & his ſimilia: quæ prædico vobis, ſicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur.* Ideo hæc eadem, quæ magnus prædicator Eccleſiæ Dei ſingillatim nominavit, cum omni ſtudio prohibeantur, intelligentes, quàm ſit terribile illud, quod dixit: Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur. Sed & omni inſtantia admonete eos de dilectione Dei & proximi, de fide & ſpe in Deo, de humilitate & patientia, de caſtitate & continentia, de benignitate & miſericordia, de Eleēmoſynis & confeſſione peccatorum ſuorum: & ut debitoribus ſuis ſecundùm Dominicam orationem ſua debita dimittant. Scientes certiſſimè, quod qui talia agunt regnum Dei non poſſidebunt. Et hoc ideo diligentiùs injungimus veſtræ caritati, quia ſcimus, temporibus noviſſimis pſeudo-doctores eſſe venturos, ſicut ipſe Dominus in Evangelio prædixit, & Apoſtolus Paulus ad Timotheum teſtatur. Ideo, Dilectiſſimi, toto corde præparemus nos in ſcientia veritatis, ut poſſimus contradicentibus veritati reſiſtere, & Divinâ donante gratiâ verbum Dei creſcat, & currat, & multiplicetur in profectum Sanctæ Dei Eccleſiæ, & ſalutem animarum veſtrarum, & laudem, & gloriam nominis Domini noſtri JESU CHRISTI. Pax prædicantibus, gratia obedientibus, gloria Domino noſtro JESU CHRISTO.

Anno Dominicæ Incarnationis (*f*) DCCLXXXIX. Indictione XII. Anno XXI. Regni noſtri actum eſt hujus Legationis Edictum, in Aquiſgrani Palatio publico. Data eſt hæc charta die X. Kalendas Apriles.

CARO-

(*f*) Hæc eadem temporis notatio in codice Palatino-Vaticanæ Bibliothecæ ſequentibus duobus Capitulis Caroli M. tituli loco præſcribitur. *Nota P. Labbé.* Baluzius Tomo I. Capitularium hoc ſecundum & tertium Capitulare refert ad annum hunc DCCLXXXIX.

CAROLI MAGNI
REGIS
CAPITULA,

Quæ ad Monachos (g) propriè ſpectant: eidémque loco & anno, quibus ſuperiora, in nonnullis Codicibus adſcribuntur.

I.

DE Monachis gyrovagis, vel ſarabaitis.

II.

De Anachoretis, melius eſt, ut hortentur in congregatione permanere, quàm animus eorum alicubi ambulare tentet.

III.

Ut non parvipendentes ſint Paſtores animarum ſibi commiſſarum; nec majorem curam habeant de lucris terrenis, quàm de animabus ſibi commiſſis.

IV.

De obedientia, quæ Abbati debet exhiberi, & ut abſque murmuratione ſit.

V.

De Decanis, & Præpoſitis, ut eorum mutatio ſecundùm Regulam fiat.

VI.

De Cellariis Monaſterii, ut non avari, ſed tales mittantur, quales Regula præcipit.

VII.

Ut ubi corpora Sanctorum requieſcunt, aliud Oratorium habeatur, ubi fratres ſecretè poſſint orare.

VIII.

De Eulogiis.

IX.

De ſuſceptione hoſpitum, ſicuti regula continet.

X.

De veſtimentis Monachorum, ubi ſuperfluum eſt abſcidatur; & ubi minus, augeatur.

XI.

De noviter venientibus ad converſionem, ut ſecundùm regulam probentur, & non antea recipiantur, niſi ſicut regula jubet. Et nullus cogatur invitus promittere: & de obedientia, & de ſtabilitate permanendi, ſicut regula jubet.

XII.

De filiis nobilium, qui offeruntur.

XIII.

De ordinando Abbate.

XIV.

De Fratribus in viam directis.

XV.

Ut nullus Abbas pro ſuſceptione Monachi præmium (h) quærat.

XVI.

Ut diſciplina Monachis regularis imponatur, non ſæcularis: id eſt, non orbentur, nec mancationes alias habeant, niſi ex auctoritate regulæ.

Item alia Capitula (i) de diverſis rebus, partim Eccleſiaſticis, partim Politicis.

I.

UT Comites Pupillorum & Orphanorum cauſas primùm audiant: & in venationem non vadant in illo die, quando placitum debent cuſtodire, nec ad paſtum.

II.

De Sacramento fidelitatis, quod nobis & filiis noſtris jurare debent, quod his verbis conteſtari debet: *Sic promitto ego ille, partibus Domini mei Caroli Regis, & Filiorum ejus, quia fidelis ſum, & ero diebus vitæ meæ, ſine fraude vel malo ingenio.*

(g) Hoc Capitulare, & ſequens tertium anni hujus in codice Sancti Vincentii conjunguntur cum præcedente eodem titulo & anno. Idem fit in editione Bavarica: Igitur omnia tria ad hunc annum & locum pertinent. *Sirmondus.*

(h) Præmium non quærat *Baluzius.*

(i) Capitulare tertium anni 789. dicitur *Baluzio.*

III.

De Monaſteriis minutis, ubi Nonnanes ſine regula ſedent, volumus,ut in uno loco congregatio fiat regularis, & Epiſcopi prævideant, ubi fieri poſſit: & nulla Abbatiſſa foras Monaſterium exire præſumat ſine noſtra juſſione, nec ſibi ſubditas facere permittat: & earum clauſtra ſint bene firmata, & nullatenus Winileodos ſcribere vel mittere præſumat: & de pallore earum propter ſanguinis minutionem.

IV.

De codicibus, vel tabulis requirendum. Et ut nullus in pſalterio, vel in Evangelio, vel in aliis rebus ſortiri præſumat, nec divinationes aliquas obſervare.

V.

Ut nullus glorietur, per injuſtitiæ rationem aut conquirere aliquid, aut continere.

VI.

Ut illæ diſciplinæ, quæ propter legem conſervandam ſunt conſtitutæ, propter præmium non dimittantur.

VII.

Ut audiant Epiſcopi baptiſterium Presbyterorum, ut ſecundùm morem Romanum baptizent.

VIII.

De calceamentis ſecundùm Romanum uſum.

IX.

Ut in diebus Feſtis, vel Dominicis omnes ad Eccleſiam veniant. Et non invitent Presbyteros ad domos ſuas,ad miſſam faciendam.

X.

Omninò prohibendum eſt omnibus ebrietatis malum: & iſtas conjurationes, quas faciunt per Sanctum Stephanum, aut per nos, aut per filios noſtros prohibemus: & præcipimus, ut Epiſcopi, vel Abbates non vadant per caſam miſcendo.

XI.

De eo, quòd Miſſi noſtri providere debent, ne fortè aliquis clamor ſuper Epiſcopum, vel Abbatem, vel Abbatiſſam, vel Comitem, ſeu per qualemcunque gradum ſit, & nobis renuntiare.

XII.

De injuſtis teloneis.

XIII.

De manu leproſi.

XIV.

Ut Monachi, & qui in gradu Sacerdotali conſtituti ſunt, ad ſæcularia negotia non tranſeant. De reliquis tonſuratis detur ſpatium uſque in Synodum noſtram.

XV.

Ut Epiſcopi, & Abbates, & Abbatiſſæ culpas (*k*) canum non habeant, nec falcones, nec accipitres, nec jaculatores.

XVI.

De pauperibus in plateis, vel quadruviis jacentibus, ut ad Eccleſiam veniant, & illorum confeſſiones donentur.

XVII.

Ut ſupra altaria (*l*) tecuaria fiant, vel laquearia.

XVIII.

Ut Cloccæ non baptizentur, nec chartæ per perticas pendeant propter grandinem.

XIX.

Ut Miſſi noſtri provideant beneficia, quomodo ſint condirecta, & nobis renuntiare ſciant.

XX.

De leproſis, ut ſe non intermiſceant alii populo.

XXI.

Et omnino Miſſis noſtris præcipimus, ut bona, quæ aliis per verbum noſtrum docent facere, factis in ſe ipſis oſtendant

Baluz. Tomo I. Capitularum à pag. 241. *ad* 244.
Labbé Tomo IV. Conciliorum pag. 844. 845. 846.

(*k*) cupplas. (*l*) teguria *Baluzius.*

CON-

CONVENTUS WORMATIÆ.

Anno Chriſti DCCXC. Hadriani XVIII. Caroli Magni XXII.

MAgnum Conventum cum Francis habuit Rex Carolus ad Vangionem, (*a*) quod eſt Wormatia.

Venit ibidem Legatio (*b*) Hunnorum, quos audivit, & ſuos viciſſim ad eorum Principes miſit. Agebatur de confiniis Regnorum ſuorum, quibus in locis eſſe deberent. Hæc contentio, atque altercatio belli, quod poſtea anno 791. cum Hunnis geſtum eſt, ſeminarium & origo fuit.

Rex diſpoſuit (*c*) ea, quæ utilia videbantur eſſe in Regno ſuo. Cæterùm annus hic à bellorum motibus (*d*) quietus fuit. Nulla expeditio à Rege facta.

(a) *Annales Francorum S. Martini Maſciacenſis apud Labbé Tomo II. MSS. Bibliothec.*
(b) *Fragmentum Annal. Petavii apud Ducheſne Tomo II. Scriptor. Franciæ. Annales Reuberiani, Newenaariani.*
(c) *Chronicon S. Arnulphi.*
(d) *Annal. Newenaariani, & Reuberiani.* *Ex his Synodographi Sirmondus & Harduinus.*

CONCILIUM RATISBONENSE.

Anno Chriſti DCCXCII. Hadriani XX. Caroli Magni XXIV.

De hæreſi Felicis Orgellitani Epiſcopi.

ORgellis eſt civitas in Pyrenæi montis jugo ſita, cujus Epiſcopus, nomine Felix, natione Hiſpanus, ab Elipando, Toleti Epiſcopo, per literas conſultus, quid de Humanitate Salvatoris Dei, & Domini noſtri JESU CHRISTI ſentire deberet, utrùm ſecundùm id, quod homo eſt, proprius, an adoptivus Dei Filius credendus eſſet, ac dicendus? valde incautè atque inconſideratè, & contra antiquam Catholicæ Eccleſiæ doctrinam, adoptivum non ſolùm pronuntiavit, ſed etiam ſcriptis ad memoratum Epiſcopum libris, pertinaciſſimè pravitatem opinionis ſuæ defendere curavit. Hujus rei cauſa ductus (*a*) ad Palatium Regis, qui tunc apud Reginum, Bajoariæ civitatem, in qua & hiemaverat, reſidebat. Ubi congregato Epiſcoporum Concilio (*b*) auditus eſt, & erraſſe convictus. (*c*)

Ad Præſentiam Adriani Pontificis (*d*) Romam miſſus, ubi etiam coram ipſo in Baſilica Beati Petri Apoſtoli hæreſim confeſſus eſt, atque abdicavit.

Quo facto ad civitatem ſuam reverſus eſt.

Annales Francorum à Newenaario editi 1521, *Quibus conſentiunt Petaviani, & Reuberiani, Loiſeliani, Lauriſhamenſes, Bertiniani, Metenſes.*

(*a*) Præfectus Urgellæ civitatis, tunc ad regnum Aquitaniæ, adeóque ad Francos pertinentis, videtur tumultuantem Felicem Carolo Regi miſiſſe Ratisbonam.

[*b*] Epiſcopi Bavariæ Arno Salisburgenſis, Waldericus Patavienſis, Paulinus Aquilegienſis, & finitimi videntur huic Synodo interfuiſſe. *Hanſiz. Germania Sacra Tomo I. pag.* 145.

(*c*) Hæc prima Synodus coacta ad errorem Felicis damnandum, altera Romana hoc eodem anno ſub Hadriano: Tertia Francofordienſis anni 794. Quarta Aquisgranenſis anno 799. Quinta Urgellitana anni 798. cui Benedictus Aniani, & S. Cornelii ad Indam Abbas interfuit: Ultima Aquisgranenſis anni 803.

(*d*) Hadrianus Papa jam anno 783. hujus erroris ſparſi notitiam habuerat, & de eo Ep. *XCVII. Codicis Carolini editionis novæ Tomo VI. Gretſeriano*, ſcriptâ *ad omnes Hiſpaniæ Epiſcopos*, meminit,

nit, obi de hæreſi blaſphema Elipaodi Toletani Epiſcopi, olim diſcipuli Felicis, & Aſcarici Ep. Bracarenſis, jam à Felice ſeductorum, veluti Neſtorii hæretici poſterorum: quos doctiſſimè confutat teſtimoniis denſis S. Scripturæ & SS. Patrum. Angelbertus Abbas Felicem, juſſu Caroli, Pontifici Romano dedit in manos, qui errantem ovicolam ad erroris abjurationem adegit hoc anno. *Nota hæc eſt Clmi Eckharti rerum Franciæ L. XXV.* §. L.

Eodem anno, & in eadem urbe Regino, Pippinus Filius major Caroli Regis conjurationem iniit cum quibuſdam Francis in Regis Patris ſui necem, qui Franci crudelitatem Reginæ Faſtradæ ſe ferre non poſſe, aſſeverabant.

Hæc conjuratio ab Ardulfo Longobardo detecta fuit; qui ob meritum fidei ſervatæ, Monaſterio S. Dionyſii donatus eſt. Autores verò conjurationis, ut rei læſæ Majeſtatis, partim gladio cæſi, partim patibulis ſuſpenſi, ob meditatum ſcelus tali morte multati ſunt.

Aonales *Newenariani*, *Reuberiani*, *Petaviani*. Qoorum alii in Conventu Epiſcoporum Ratisbonenſi, alii poſt Conventum, hanc conjuratorum condemnationem inſtitutam narraot.

Chronicon vetus Cænobii Moiſſiacenſis refert haoc detectam Pippioi & Procerum conjuratiooem ad aooum ſequentem 793: & Conventum ad Rageoesburch in ipſa hyeme anoi ejuſdem celebratum, in quo Carolus fideles ſuos Epiſcopos, Abbares, & Comites, qui cum Pippino io ipſo conſilio peſſimo noo fuiſſent, multiplicitet honoravit auro, argeoio, & ſerico, & donis plorimis: veroſimilius aotem eſt, hæc omois anno 792. poſt Synodum actitata fuiſſe.

CONCILIUM FRANCOFORDIENSE,

In quo hæreſis Feliciana ab Epiſcopis univerſi Regni Francorum, Italiæ, Galliæ, ac Germaniæ, præſente Carolo Magno Rege, atque Hadriani Papæ Legatis, Theophylacto & Stephano Epiſcopis, tertiò damnata eſt,

Anno Chriſti DCCXCIV. Hadriani ejuſdem Papæ XXIII. Caroli Magni XXVI.

Index eorum, quæ in hoc Concilio (*) continentur.

I. Epiſtola Hadriani Papæ ad Epiſcopos Hiſpaniæ, contra Elipandum Epiſcopum Toletanum.

II. Libellus Epiſcoporum Italiæ contra Elipandum, Concilii decreto miſſus ad Provincias Hiſpaniæ.

III. Synodica Concilii, ab Epiſcopis Galliæ & Germaniæ ad Præſules Hiſpaniæ miſſa.

IV. Caroli Magni Regis Epiſtola ad Elipandum, in qua trium etiam ſuperiorum Libellorum fit mentio.

V. Admonitio Surii & Sirmondi ad Canonem II. Concilii Francofordienſis.

VI. Canones LVI. Concilii Francofordienſis, ex antiquis codicibus eruti.

VII. Epiſtola Paulini Aquilejenſis in Synodo Francofordienſi ſcripta.

VIII. Caroli Regis Donatio, facta Monaſterio Caunenſi in eadem Synodo.

EPISTOLA HADRIANI PAPÆ AD EPISCOPOS HISPANIÆ, CONTRA ELIPANDUM EPISCOPUM TOLETANUM.

HAdrianus Papa Sanctæ Catholicæ atque Apoſtolicæ, primæq; Pontifex Sedis, Dilectiſſimis Fratribus, & Conſacerdotibus noſtris, Galliciis, Spaniiſq; Eccle-

(*) Deſunt & inretiernoi literæ Elipandi Epiſcopi Toletani, ad Carolom Regem: alteræ ejuſdem ad Hadrianum Papam; Tertiæ ejuſdem ad Epiſcopos Galliarum; ſed ex Reſpooſoriis Hadriaoi, Caroli, & Epiſcoporum colligitur argumentum earundem literarum, nempe pertinax & doloſa

Eccleſiis præſidentibus, in roſeo Chriſti ſanguine ſalutem. Si tamen licet de omnibus Fratribus & Conſacerdotibus dici. Non enim caritatis vinculo fraterna anſula perſtringente noſtris illigare amplexibus amoris connivemus modò, qui non ſunt fidei noſtræ communioni ſinceris ſenſibus ſociati, ac per hoc à gremio Sanctæ Matris Eccleſiæ lacrymabili diviſione exſtant exortes. Igitur dilectiſſimus Filius noſter, & ſpiritalis Compater, Domnus Carolus Magnus, & venerabilis Princeps, Rex Francorum ac Longobardorum, ſeu Patricius Romanorum, ſæpe nos ſtyli ferculo, Catholicæ fidei epulas offerendo, multa refectionis dulcedine ſatiare conſuevit, & confluente ad vallem mentis ex aliis quibuscumque rebus amaritudinis unda, mellitis quinimmo rivulis, lætitiæ de fonte manantibus ſumma nihilominus ſuavitate temperare non ceſſat. Sed quoniam ferventi ſuccenſus Fidei zelo, ea, quæ contraria orthodoxæ fidei, Spaniarum de confiniis allata ſibi perſenſit, noſtris curavit ſumma pernicitate obtutibus præſentari, Beati Petri amore feliciter obſtrictus, non renuit illi honorem debitum exhibere, & ſedis ejus Præſulem dignum duxit ſacris ſyllabis conſulendum; Regiam videlicet vel Canonicam placuit ei conſuetudinem renovare. Cúmque perlectus, & ſagaciùs exploratus fuiſſet Epiſtolæ (*a*) textus, reperta ſunt in eodem pſeudoſyllabo perquam plurima cum Autore ſuo Elipando, Toletanæ ſedis Archiepiſcopo, redarguenda, ac per hoc redargutionis vindictâ modis omnibus ulciſcenda. Unde non mediocri dolore mente noſtrâ ſauciatâ, medium ſe in animum noſtrum triſtitiæ angor immerſit. Quâ de re nimio ſatis zelo compulſi, ex auctoritate ſedis Apoſtolicæ, pro cauſâ ſiquidem orthodoxæ fidei, æquum ratúmque per ſacros apices proſpeximus reſpondendum.

Materia autem cauſalis perfidiæ inter cætera rejicienda, de adoptione JESU CHRISTI, FILII DEI, ſecundùm carnem falſis argumentationibus digeſta, perfidorum verborum ibi ſtramina incompoſito calamo legebantur. Hoc Catholica Eccleſia numquam credidit, numquam docuit, numquam malè credentibus aſſenſum præbuit. Multa ſiquidem ſparſim in ſacris foliis Divinarum Scripturarum teſtimonia ſuper hoc negotio inſerta reperiri poſſunt. Sed ſi in unum plura coacervatim colligere non vitamus, menſuram prorſus Epiſtolæ ultra modum excedere nihilominus judicamur. Sufficiant ergo pauca de multis, ne moroſa legendi prolixitas deſidioſis faſtidium inferat, non abſtergat. Cujus namq; meliùs, quàm ipſius Domin. verba primùm ponenda ſunt? Ipſius nimirum veritatis teſtimonia inſerenda. Ipſe enim de ſe innotuit, cujus filius eſſet, cùm Patris nomen, ſe aſſerat hominibus nuntiâſſe. Ait enim: *Manifeſtavi* (b) *nomen tuum hominibus, quos dediſti mihi de mundo.* Nomen paternum tunc manifeſtavit hominibus, cùm ſe Patris filium verum, & non putativum: proprium innotuit, & non adoptivum. Sed notandum, quod dicitur: *Hominibus, quos dediſti mihi.* Non enim ſunt iſti ex illis hominibus, quos ei Pater dederat, & immo, quos ille cum Patre ante mundi conſtitutionem elegerat, qui eum adoptivum, & non proprium filium confitentur: quaſi alienus aliquando à Patre fuerit, aut per carnis extraneus ab eo factus eſſet aſſumptionem; cùm, ut Verbum caro fieret, una exſtiterit Patris Filiique voluntas, ſicut ſcriptum eſt: *Ut facerem voluntatem* (c) *tuam, Deus meus volui.* Hinc aliàs ait: *Aſcendo* (d) *ad Patrem meum, & Patrem veſtrum.* Diſtinctè enim dixit: *Meum & veſtrum.* Ejus videlicet, non per gratiam, ſed per naturam: noſter verò, per gratiam adoptionis. Porrò numquam non fuit filius, quia numquam non fuit Pater. Semper enim & ubi-

O o

defenſio erroris Feliciani. Sed Elipandi Epiſtolæ reſponſoriæ ad Alcuinum ſuperſunt inter opera *Alcuini edita Pariſiis* 1617. *pag.* 910. Et Alcuini ad Elipandum prima cohortatoria Ep. tum libelli duo confutatorii Elipandi *in eadem Editione*: demum Epiſtola Elipandi ad Felicem, nuper converſum.

(*a*) Epiſtola hæc vel à Felice Urgellitano, vel ab Elipando Toletano, vel ab alio erroris ſocio Hiſpano Epiſcopo, ſcripta fuit ad Hadrianum PP. niſi fors hi Epiſcopi Concilium coegerint pro ſuo errore tuendo, ut opinatur *Manſi Supplementi Tomo I.* Ut ut ſit, ea Epiſtola non extat. Hæc Hadriani Epiſtola eandem confutat clariſſimis SS. Scripturæ teſtimoniis.

(*b*) Joannis XVII, 6. (*c*) Pſalm. XXXIX, 9. (*d*) Joann. XX, 17.

ubique diſtinctè Patrem ſuum appellat. *Pater*, (e) inquit, *meus uſque modò operatur, & ego operor.* Et rurſus: *Pater clarifica* (f) *filium tuum, ut filius tuus clarificet te.* Et: *Pater meus* (g) *quod dedit mihi, majus omnibus eſt.* Quòd ſi ſecundùm eorum callidam tergiverſationem cuncta, quæ protulimus, ad Divinitatem tantummodo Filii Dei referenda opinantur, dicant, ubi umquam communi affectu dixerit nobiſcum, Pater noſter? *Scit* enim, inquit, *Pater veſter,* (i) *quid vobis opus ſit.* Non ait, noſter, quaſi nobiſcum adoptatus per gratiam. Et alibi: *Eſtote ergo* (k) *& vos perfecti, ſicut & Pater veſter cæleſtis perfectus eſt.* Cur non dixit, noſter? Quia aliter noſter, & aliter ſuus. Hinc rurſus ait: *Si vos, cùm ſitis mali,* (l) *noſtis bona dare filiis veſtris, quanto magis Pater veſter, qui in cælis eſt, dabit bona petentibus ſe?* &c. Hinc Paulus, Electionis vas, ait: *Proprio filio* (m) *ſuo non pepercit Deus, ſed pro nobis omnibus tradidit illum.* Scimus enim, quia non eſt traditus ſecundùm Divinitatem; ſed ſecundùm id, quod homo verus erat. Illum nimirum qui traditus eſt, id eſt, hominem, ipſum Apoſtolus proprium Dei Filium proteſtatur.

Quid enim præſtabilius, quídve clarius, & omni religione devotius, quàm beati Petri, primi Paſtoris Eccleſiæ, felici confeſſione prolatæ fidei tenere fundamentum? *Fundamentum*, (n) inquit Magiſter gentium, *aliud nemo poteſt ponere præter id, quod poſitum eſt, quod eſt CHRISTUS JESUS.* Hujus nimirum fundamenti immobilis ſoliditatem B. Petrus, non carne & ſanguine, ſed Patre revelante de cœlo, confitendam declaravit. Cùm refutatis quorundam opinionibus, quid in diſcipulorum animis fides operaretur, cunctorum cognitor exploraret; ſolus pro ſe, & pro omnibus, & pro unitate unus, teſtimonium fidei perhibuit, dicens: *Tu es* (o) *Chriſtus, Filius Dei vivi.* Qui mox confeſſionis præmium, nullâ interveniente morâ adeptus, ut cœli janitor, & ligandi, ſolvendíque arbiter factus eſt animarum. Statimque Dominus: *Et ego dico* (p) *tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam.* Super hanc, inquit, petram, quam confeſſus es, & à quâ vocabuli ſortitus es dignitatem: ſuper hanc ſoliditatem fidei Eccleſiam meam ædificabo. Et idcirco portæ inferi non prævalebunt adversùs eam, per quas aditus mortis panditur, ut ad inferni clauſtra eorum errores ſequendo deſcendant, qui ſe à B. Petri fidei communione diſſociant. Relictâ, heu miſeri! inviolabilis petræ inconcuſſâ firmitate, ſuper lubrica & arenoſa ruralia perfidiæ domum ædificare feſtinant. Inundatione autem juxta Dei beatificam vocem facta, illiſum eſt limen domûs, *& cecidit*, (q) *quia non erat fundata ſuper Petram.* O quàm bene fidei ejus immobiliter perſiſtente muro, omnium hæreticorum fluxa ſunt machinamenta deſtructa! Numquidnam dixit Petrus: Tu es Chriſtus, qui propter nos factus es Filius hominis, & per adoptionem factus es Filius Dei? Abſit. Hoc nec Petrus confeſſus eſt, nec Sancta Eccleſia, ſuper firmam fundata petram, id eſt, Fidei fundamentum, quod Chriſtus eſt, confitetur; quam Chriſtus protegit & defendit, & Petrus, Chriſti auxilio fultus, gubernat. Sed unâ voce cum Petro Chriſtum Dei Filium confitetur, quia unus eſt Chriſtus, Dei, hominíſque Filius, non per gratiam adoptionis, ſed propriâ filii dignitate.

Sufficeret quinimmo, in his duobus, vel tribus teſtibus ſtare omne verbum: ſed propter controverſias litigantium, qui falſis objectionibus, conjecturalium quæſtionum molimine, veritatis refragari nituntur aſſertionibus, adhibeamus quin etiam alios veritatis teſtes, Sanctos ſcilicet Prædicatores noſtros, qui in gremio Catholicæ Eccleſiæ lacte fidei ſunt nutriti, & ad tantam perfectionis maturitatem pertingere meruerunt, quatenus & ſolidi cibi capaciores fierent, & minutiùs turbis frangendi peritiam retinerent. Beatus igitur Athanaſius, Alexandrinæ Sedis Antiſtes, ſancto afflatus ſpiritu, hoc modo fidei ſuæ exorſus principium dedit: Confitemur Filium Dei, ante ſæcula ſempiternum, ex Patre genitum, noviſſimis verò temporibus propter noſtram ſalutem de MARIA Virgine natum, ſicut ſcriptum eſt: *Quando* (r) *venit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum, factum*

(e) Joannis V, 17.
(f) Joannis XVII, 1.
(g) Joan. X, 29.
(i) Matth. VI, 18.
(k) Matth. V, 48.
(l) Lucæ XI, 13.
(m) Roman. VIII, 32.
(n) I. Corinth. III, 11.
(o) Matth. XVI, 16.
(p) Ibidem.
(q) Matth. VII, 25.
(r) Galat. IV, 4.

Digitized by Google

factum ex muliere. Ac deinceps: Si quis verò adversùs Divinas Scripturas alium dicens Filium Dei, & alium, qui ex Maria Virgine, hominem ſecundùm gratiam adoptatum, ſicut nos, quaſi eſſent duo filii, unus ſecundùm naturam, qui ex Deo, & unus ſecundùm gratiam, qui ex Maria: & ſi quis Domini noſtri carnem deſurſum dicit, & non ex Virgine Maria; aut mutatam Deitatem in carnem, & confuſam, aut alienatam, aut paſſibilem Deitatem, aut inadorandam Domini noſtri carnem, ſicut hominis, & non adorandam Domini & Dei carnem; hunc anathematizat Sancta & Apoſtolica Eccleſia, juxta Pauli vocem dicentis: *Si quis (s) aliter evangelizaverit vobis præter quod accepiſtis, anathema ſit.* Eloquentiſſimus vir, S. Gregorius Nazianzenus, ad Clidonium ità ſcribit: Si quis introducit duos filios, unum quidem, qui ex Deo, & Patre, ſecundum verò, qui ex matre, & non eumdem, ut adoptionis excedat gratiam, quæ promiſſa eſt his, qui rectè credunt, alienum eum à noſtro conſortio judicamus. Naturæ verò duæ, Deus & homo, nam & anima, & corpus. Filii verò non duo, neque Dii, neque duo homines, quamvis Paulus *interiorem* (t) *& exteriorem* hominem appellaverit. Sed hujus expoſitio Capituli tempore reſervatur opportuno.

Venerabilis verò Pater Auguſtinus, & admirabilis Doctor, in quodam ſermone ſuper Evangelio Joannis, inter cætera, ſic ait: Non enim nos nati ſumus de Deo, quomodo ille unigenitus, ſed adoptati per gratiam ipſius. Ille enim venit Unigenitus ſolvere peccata. Advertat tandem aliquando obſtinata dementia veſtra, & abjicientes opera tenebrarum, induti arma lucis, relictâque nocte perfidiæ, in die ſinceræ fidei honeſtè ambulate. Penſate, quid Doctor iſte dixerit, adoptatos nos eſſe per gratiam ipſius, qui peccata ſolvere venit. Quomodo per illius gratiam nos ſumus adoptati, ſi ipſe conſors nobis in adoptionis gratiâ fuit? Credatur ergò, quod dici nefas eſt, particeps etiam nobis in causâ peccati. Nam ſicut peccata noſtra non tolleret, ſi ipſe peccatum haberet: ità adoptionis gratiam nobis non tribueret, ſi ipſe propter hominem, quem aſſumpſit ſine ſorde peccati, neceſſarium eguer't, ut gratiam adoptionis acciperet. Animadvertite, quid Dilectus Joannes Baptiſta, & Præcurſor dixit: *Joannes*, inquit, *teſtimonium perbibuit*, (u) *quia ipſe eſt Filius Dei:* Ipſe eſt, inquit, unus idémque. Oportebat, ait Beatus Auguſtinus, cum Capituli hujus myſterium exponendo revelaret, ut ille baptizaret, qui eſt Filius Dei unicus, non adoptivus. Adoptati Filii, miniſtri ſunt unici: unicus autem habet poteſtatem, adoptare miniſtrum. Scriptum eſt enim: *Pater* (x) *diligit Filium, & omnia dedit in manu ejus.* Adoptivis verò filiis non dedit omnia, ſed quædam dona chariſmatum. Pater diligit Filium: ſed quomodo Pater Filium? Non quomodo Dominus ſervum: quomodo unicum, non quomodo adoptatum.

Jam nunc videamus, quid de hac re ſentiat prædeceſſor noſter, Beatus Gregorius, egregius Doctor, ſagaciſſimus Verbi Dei indagator, & venerabilis Pater. Denique in libris moralibus, Sancto repletus Spiritu, inter cætera de eo, quod ſcriptum eſt: *Erátque (y) vir ille magnus inter omnes Orientales.* Omnes, inquit, qui in hunc Orientem fide conſiſtunt, rectè Orientales vocantur. Sed quia omnes homines tantummodo homines, ipſe autem Oriens Deus & homo; rectè dicitur: *Erat magnus inter omnes Orientales*, ac ſi apertè diceretur, omnes, qui in fide Deo naſcuntur, ſuperat: quia non ut cæteros adoptio, ſed natura illum Divinitatis exaltat. Et rurſus alibi idem ipſe: Quia omnis homo tantummodo homo eſt, ipſe autem Deus & homo, in terrâ ei ſimilis non eſt: quia etſi adoptivus quiſque filius ad percipiendum Divinitatem proficit; nequaquam tamen, ut Deus naturaliter eſſet, accepit. Item ipſe in eodem libro B. Job, de eo, quod ſcriptum eſt: *Ecce Deus (z) excelſus in fortitudine, & nullus ei ſimilis in legislatoribus.* Ac ſi diceret, Qui humilis videbatur in infirmitate, excellus manet in fortitudine. Et poſt paululum: Legislator Moyſes, Legislatores etiam Prophetas, vel cunctos Legislatores dicere poſſumus, quos ex lege admonuiſſe recta populum ſcimus: ſed huic mediatori in legislatoribus ſimilis nullus eſt: quia iſti gratuitò vocati ex peccatis ad innocentiam redeunt; Redemptor autem noſter homo ſine peccato

(s) Galat, I, 9.
(t) Roman, VII.
(x) Joan. III, 35.
[y] Jobi I, 3.
(u) Joan. I, 34.
[z] Jobi XXXVI, 22.

cato eſt, filius ſine adoptione. Nam etſi homo quidem, ſed extra menſuram hominum credendus eſt. Unde bene dicitur: *Nullus ei ſimilis in legislatoribus.* Ecce de quo ſcriptura dicit, *Deus excelſus in fortitudine, & nemo ei ſimilis in legislatoribus.* Et de quo alia Scriptura dicit: *Quis in nubibus* (a) *æquabitur Domino? aut quis erit ſimilis Deo inter filios Dei?*

Tanta nimirum vos temeritatis dementia deludit, ut æquare eum nubibus & legislatoribus non erubeſcatis: adoptivum eum filium, quaſi purum hominem, calamitati humanæ ſubjectum, & quod pudet dicere, ſervum eum impii & ingrati tantis beneficiis, liberatorem noſtrum non pertimeſcitis venenoſâ fauce ſuſurrare. Cur non veremini, queruli obtrectatores, Deo odibiles, illum ſervum nuncupare, qui vos de ſervitute diaboli liberavit; cui ſervituti vos iterum nitimini perfidiæ ſponte colla ſubmittere? Porrò cum eſſetis ſervi peccati, ipſe vos liberavit gratuito munere per adoptionis gratiam in ſortem filiorum Dei. Numquid non ſonat de vobis vox illa Domini dicentis: *Ego* (b) *honorifico Patrem meum, & vos inhonorâſtis me?* Tales gratiarum actiones infelices ei refertis, ut, qui vos honorificè liberos pretio ſanguinis fecit, eum vos injurioſè adoptivum & ſervum caninis non confundamini linguis latrare? nam etſi in umbrâ Prophetiæ dictus eſt ſervus, propter ſervilis formæ conditionem, quam ſumpſit ex Virgine, ſicut ſcriptum eſt: *Conſiderâſti ſervum meum Job,* (c) *quòd non ſit ei ſimilis in terrâ?* Hoc nos unà cum Beato Gregorio intelligimus, & ſecundùm hiſtoriam de S. Job, & allegoricè de Chriſto dictum. Numquid propterea ſervi ei nomen imponere debemus, quia ſub perſonâ Job ſcriptura eum typicè deſignabat? Hinc etiam alius Propheta, membrum ſcilicet ſacri corporis, ex perſonâ ſummi capitis, tropica clamat involvente vaticinia nube: *O Domine,* (d) *ego ſervus tuus, ego ſervus tuus, & Filius ancillæ tuæ.* Et rurſus: *Da imperium* (e) *puero tuo, & ſalvum fac Filium ancillæ tuæ.* Et illud: *Noli timere ſerve* (f) *meus Jacob, & rectiſſime, quem elegi.*

Quæ cuncta & juxta litteram Propheticè & myſticè revelata, noſtri mediatoris deſignant perſonam: quod quilibet Catholicorum virorum, hujus Prophetiæ myſterio uſus, quemadmodum in quodam libro de Incarnatione Domini B. Ambroſius, ſimile quid dixerit: propter eos videlicet hæreticos, qui phantaſticum, aut etiam ſemiplenum Dominicum corpus ſacrilego ore ſuſurrant. Numquid docuerunt, eum ſervum, & adoptivum filium prædicare, cùm univerſalis Eccleſia, Evangelicis atque Apoſtolicis imbuta luculentiſſimis documentis, Deum ac Dominum ſuum, totis medullis cordis, tota animi devotione, in dextera eum Patris profitetur ſedentem? Poſtquam autem ceſſavit umbra veritatis, & ipſa in promptu manifeſtata eſt veritas, quæ ſub allegorica ſilva latebat, nuſquam eum à parte ſervum vocatum legimus, ſed filium, & dilectum, & ſuum; nec filium Dominum eum ſuum appellâſſe, ſed Patrem. Nam Deus & homo erat, qui ſecundùm Deum dicebat: *Ego &* (g) *Pater unum ſumus;* & ſecundùm hominem: *Pater* (h) *major me eſt:* & tamen non ait: Pater Dominus meus eſt, ſed major. Enim verò etiam in ipſo articulo paſſionis, in quo ſervilis forma pati parata erat, ubi omnis humanæ conditionis infirmitas monſtrabatur, non eum Dominum appellavit, ſed Patrem. *Pater,* (i) inquit, *ſi fieri poteſt, tranſeat à me calix iſte.* Quoniam magnum pietatis Sacramentum, quod apparuit in mundo, juxta Pauli vocem, aſſumptum eſt in gloria. Nullus unquam Evangeliſtarum, nemo Apoſtolorum, ſervum eum commemorat, ſed Dominum & Salvatorem. Nam Thomas cum exploraret veſtigia vulnerum, quæ clavi & lancea intulerunt, exclamavit dicens: *Dominus* (k) *meus, & Deus meus.* Petrus ait: *Domine,* (l) *tu mihi lavas pedes?* Diſcipuli omnes, *Domine* (m) *adauge nobis fidem.* Paulus, Clariſſima mundi tuba, ſemper eum Dominum & ipſe confitetur, & omnium linguam confiteri perdocet.

Jam

(a) Pſalmo LXXXVIII, 7. (b) Joan. VIII, 49. (c) Jobi I, 8.
(d) Pſalmo 115, 16. (e) Pſalm. 85, 16. (f) Iſaiæ 44, 2.
(g) Joan. X, 30. (h) Joan. XIV, 28. (i) Matth. XXVI, 42.
(k) Joan. XX. (l) Joan. XIII. (m) Lucæ XVII.

Jam revelata & impleta erat omnis figuratæ locutionis obumbratio : ipſe enim de cruce teſtimonium perhibuit. Nam cùm accepiſſet acetum , dixit: *Conſummatum* (n) *eſt.* Cùm autem in Altari crucis Hoſtiam ſe pro nobis exhibuiſſet Deo & Patri in odorem ſuavitatis, & aceti poculum mixta guſtâſſet fellis amaritudine , tunc conſummata ſunt omnia, quæ longè ante Propheticis fuerant oraculis pronunciata. Hieruſalem autem per figuram ſignificabat Eccleſiam: ſed in re corporea civitas eſt. Et his ſimilia, quàm plurima, & innumerabilia myſteriorum Sacramenta, figuratæ locutionis modo edita, & ænigmatibus ſenſim foliis involuta , per ſacras paginas inveniuntur inſerta ; quæ longè aliter ſunt habenda in ſpecie rerum, aliter in myſticis veneranda figuris. Dictus quippe eſt in myſterio Redemptor noſter *lapis* (o) *angularis*, propter duos parietes utriuſque populi, ut faceret utraque unum. Dictus etiam & petra , propter firmitatem. Dictus eſt namque & agnus, propter innocentiam & manſuetudinem, & ſacrificium , quod in Altari crucis pro nobis obtulit Deo & Patri. Num quidnam lapis , & petra eſt inſenſibilis creatura ? aut agnus eſt irrationale animal ? aut vitulus laſcivum pecus? Nam ſi propter ſervi formam, & injuriam paſſionis, paulò minùs ab Angelis eſt minoratus, propter triumphum tamen victoriæ, & gaudium reſurrectionis, gloriâ & honore eſt coronatus. *Conſtituiſti* (p) *eum*, ait Pſalmiſta, *ſuper opera manuum tuarum* : *omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus.* Omnia namque poſt gloriam reſurrectionis ſubjecta ſunt ei : haud dubio Angeli, & omnis creatura. Dominum igitur Angelorum, omníſque creaturæ, cujus ſub pedibus cuncta ſubjecta ſunt, vos dicitis ſervum & adoptivum.

Paulus namque, mundi lilium, & Eccleſiæ pulcherrima roſa, templum ſcilicet Spiritûs Sancti, & prædicabilis Doctor , in univerſo ore ſuo Dominum eum, & non ſervum appellat. Ait namque : *In nomine* (q) *JESU omne genu flectatur*, *cæleſtium* , *terreſtrium* , *& infernorum : & omnis lingua confiteatur*, *quia Dominus JESUS CHRISTUS in gloria Dei Patris eſt.* Unde & aliàs dicit: *Etſi* (r) *novimus Chriſtum ſecundùm carnem*, *ſed jam nunc non novimus illum.* Ac ſi patenter diceret: Etſi novimus eum mortalem, paſſibilem, vulneri deditum: ſed jam in Gloria Patris ſcimus eum ab omni humanæ conditionis debito alienum. Paulus electionis vas, docet , ut omnis lingua, confiteatur , quia Dominus JESUS CHRISTUS in gloria eſt Dei Patris; cur ſurdâ aure, & erroris obvoluto tenebris corde hunc locum ſcripturæ legendo tranſilitis ? Paulus, omnem linguam Dominum JESUM eum confiteri, hortatur, & docet: & veſtra lingua non confunditur, ſervum eum & adoptivum latrare ? Hæc namque ſtultiloqua lingua in fruſta eſt præcidenda, & per mille, ut ità dixerim, partes minutiùs detruncanda.

Cur vos non revocant ad viam veritatis & lucis, cæci, ſceleſti, immites, & incompoſiti , tam ſalubria ſcripturarum documenta ? qui cadentes ſicut Balaam, apertos habetis oculos , nihil videntes : & quia in foveam erroris corruiſtis , ideò lumine veritatis privati, ignorantiæ veſtræ tenebras non videtis. Apertos vos dicitis habere oculos : ſed quia à ſtatu rectitudinis recidiſtis , idcirco Patrem mendacii , qui Adæ in peccati nocte aperuit oculos ad malum , & clauſit in bonum , intuemini: & patrem luminis non aſpicitis , qui diſcuſsâ nocte peccati, juſtitiæ nobis diem veritatis radio illuminavit. Numquid non legiſtis : *Quia omne datum optimum* (s) *& omne donum perfectum*, *deſurſum eſt*, *deſcendens à Patre luminum ?* Cur vos de deorſum à Patre mendacii , & rectore tenebrarum harum nummum expoſcitis peccatorum ? cur cum antiquo ſerpente renovare vultis delicti chirographum , quod dulcis clementiæ bonitas , unica ac ſingularis pietas, cruci affixit in arce, & roſeo pretioſi ſanguinis abluit oſtro ? An neſcitis, quia ab origine mundi uſque ad mediatoris adventum, hujus emptionis debitum, veneni gutta, calamo ſcribentis infuſa , mendaciíque fraude deceptionis falſitas exarata , omne humanum genus in ventrem malitiæ ſuæ trahens, quaſi fluvium ingurgitantem abſorbuit ? Sicut de eo ſcriptum eſt : *Abſorbebit* (t) *fluvium* , *& non mirabitur. & habet fiduciam*, *quod influit Jordanis in os ejus.*

(*n*) Joannis XIX.
(*o*) Pſalm. 117, 22.
(*p*) Pſal. VIII, 7.
(*q*) Philipp. II, 10.
(*r*) II. Corinth. V, 16.
(*s*) Jacobi I, 17.
(*t*) Job. XL, 18.

Cur non præcavetis, miſeri, ne fortè propter perfidiam veſtram elevet ſe Jordanis in undam tumeſcentem, glomeratíſque fluctibus extra ripas, vos in locis paluſtribus evomat, ſtatímque ſerpens ille vos inveniat, in cœno erroris defixos, apertóque crudelitatis ore, ſummâ vos rapacitate deglutiat? Intelligite, quæ dico. Per Jordanem, Eccleſiam, vel baptizatorum advertite multitudinem: per tumeſcentem undam, cenſuram diſciplinæ, & anathematis jacturam: extra ripas enim Jordanis, extra gremium Eccleſiæ: per cœnum, hæreſeam pollutionem. In ſerpente diabolus debet intelligi: qui ideò hæreticorum corda perfidiæ veneno ſauciare inhianter deſiderat, ut eos, quaſi ebrios, fauce devoret impietatis.

Cur beati Petri parvi penditis glorioſæ confeſſionis inviolabilem fidem? Cur Sacratiſſimi Pauli Apoſtoli plena Sacramentorum Myſteriis deſpicitis perſpicua documenta? Cur non per Evangelicas paginas planam & directam, Catholica luce perfuſam viam repetitis veritatis? Cur non tot teſtium Chriſti veridicas ſimpliciter, ſacratiſſque prolatas ſuſcipitis Sanctiones; ſed magìs his crudelitatis præbetis aſſenſum, quæ veſtris auribus diabolica ſibilat lingua? Patris teſtimonio, de filio perhibentis, non creditis, qui dixit, *Hic eſt filius meus dilectus*? Spiritûs Sancti oſtenſionem in ſpecie columbæ, quia ipſe eſſet dilectus filius, nihil penditis? Super quem putatis Spiritum Sanctum in ſpecie Columbæ deſcendiſſe? ſuper Deum? An ſuper hominem? An propter unam perſonam Chriſti, ſuper Dei hominíſque filium? Spiritus namque Sanctus, cùm ſit inſeparabiliter amborum, Patris ſcilicet & filii, & ex Patre filióque eſſentialiter procedat, quo pacto credi poteſt ſuper Deum deſcendiſſe, à quo nunquam receſſerat; & à quo ineffabiliter ſemper procedit? Dei enim filius, ſecundùm id, quod Deus eſt, Sanctum Spiritum, cum Patre numquam à ſe recedente, inenarrabili modo mittit: & ſecundùm id, quod homo eſt, ſuper ſe venientem ſuſcepit. De eo ergo, id eſt, de hominis filio, ſuper quem Spiritus Sanctus deſcendit, licet unus ſit Dei hominíſque filius, vox Patris intonuit, dicens: *Hic eſt filius* (u) *meus dilectus, in quo mihi bene complacuit.* Si ſecundùm Divinitatem dixiſſet, nequaquam diceret, *In quo mihi bene complacui.* Sed tantummodo, in quo mihi bene placuit. Sed dum dicit, complacuit, totam ſimul Trinitatem comprehendit, quia in homine Chriſto tota complacuit Trinitas. Animadvertite, quia nihil vobis reſtat, ut ſecundùm Divinitatem tantummodo credatis dixiſſe Patrem, *Hic eſt filius meus*: ſed potiùs ſecundùm humanitatem, ſuper quam Spiritus Sanctus dicitur deſcendiſſe. Joannes clamat dicens: *Ego neſciebam* (x) *eum, ſed qui miſit me baptizare in aquâ, ille mihi dixit, ſuper quem videris Spiritum deſcendentem & manentem ſuper eum, ipſe eſt.* Ipſe utique unicus, proprius & dilectus, & non ſervus & adoptivus. Ipſius igitur filii teſtimonium abnuetis, qui diſtinctè ſemper eum ſuum Patrem & noſtrum appellat? Cui ergo vultis credere? aut cui vultis adæquare eum? Dicit enim ipſe per Prophetam: *Cui* (y) *adſimilâſtis & adæquâſtis me?* Cui alius Propheta dicit: *Non eſt ſimilis* (z) *tibi in Diis Domine, & non eſt ſecundùm opera tua?* Non eſt ſecundùm opera ejus, quia ſicut ſingulariter eſt homo ultra homines, ità ſingulare eſt opus ei, & excellens omnia opera Sanctorum, qui Dii non eſſentialiter propter gloriam divinitatis, ſed nuncupativè pro meriti appellantur dignitate. Opus namque ejus eſt, ut ſit unicus, proprius & dilectus Filius Dei. Noſtrum opus eſt, ut ſimus ſervi per conditionem, & filii per gratiam adoptionis.

Jam nunc tempus eſt, ut à labore operis ſtyli requieſcat mucro: non torpeſcat, ſed requieſcat, & otio reparatus, ſemper ſit ad omne opus bonum paratus. Series enim prolixæ orationis jam jamque ſuſpenſum expoſcit verſiculi punctum. Attamen priuſquam libelli imponatur terminus finalis, adhibenda eſt litigatorum optio ſententialis. Eligant namque quæ volunt, vitam aut mortem, benedictionem aut maledictionem. Optamus namque, & infinitam boni Paſtoris Domini precamur benignitatis clementiam, ut qui *ovem perditam* (a) *ad ovile* propriis humeris reportavit, ut relictis erroris anfractibus, in quibus malæ beſtiæ, id eſt, maligni ſpiritus commorantur,

(u) Matth. III, & XVII, 5. [x] Joan. I, 3, 33. (y) Iſaiæ XL, 25.
(z) Pſalm. 85, 8. (a) Lucæ XV, 4.

rantur, & ad viam, quæ ducit ad vitam æternam, fidei paſſibus Chriſto redeant pertrahente: quatenus in ſinu matris Eccleſiæ ſuſcepti, per lamentum pœnitentiæ ſordes abluant peccatorum, & infamata eorum modeſtia, bonæ famæ recipiant priſtinam dignitatem. Nec honoris periclitentur naufragio, & à noſtro non disjungantur conſortio: ac per hoc reconciliati Communioni Catholicæ Fidei, Divina illos pietas cœleſtium faciat eſſe participes gaudiorum. Quod ſi exigentibus indignis meritis, tam inſolubili eos malignus Spiritus perfidiæ laqueo, juſto Dei Judicio, ſtrangulavit, ut reſolvi nequeant; ex auctoritate prorſus ſedis Apoſtolicæ, ac Beati Petri Apoſtolorum Principis, & per eam, quam illi Magiſter & Dominus tradidit poteſtatem, & ſolvendi, ligandique licentiam tribuit, quod ſine gravi mœrore non poſſumus dicere, perpetuo eos anathematis vinculo religatos, ultrici cum ſequacibus ſuis vindicta plectendos, ac per hoc & à gremio Eccleſiæ, & à noſtro conſortio definio alienos. Si quis autem fidelium, Deúmque timentium, caritatem eis benignitatis impartiendo, & Chriſti amore, pro eis precis oblationem Domino offerre voluerit, non ſolùm non inhibemus, ſed ut faciat, Apoſtolicâ admonitione & optamus, & ſalubri incitamus exhortatione: ut Deus omnipotens, qui neminem vult perire, & omnes homines propter nimiam bonitatem ſuam vult ſalvos fieri, revocet eos ad viam veritatis, & ad agnitionem pertingere, ſicut dignum eſt, rectæ fidei, quæ eſt in CHRISTO JESU, Domino noſtro, qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit & regnat Deus in Trinitate perfecta, per omnia ſæcula ſæculorum, Amen.

Surius Tomo III. Conciliorum.
Binius Tomo III. Concilior. Part. I. p. 141.
Sirmondus edidit denuo collatam banc Epiſtolam cum Codice MS. Remenſi, ex quo nos eam recudimus.

Aliam Epiſtolam Hadriani Papæ, *directam omnibus Epiſcopis, per univerſam Spaniam commorantibus, maximè tamen Elipando, vel Aſcarico, cum eorum conſentaneis, pro hæreſi vel blaſphemia, quòd Filium Dei adoptivum nominant, &c.* refert volumen Epiſtolarum Pontificiarum ad Carolum Martellum, Pippinum, & Carolum M., editum primò à Gretſero, *noviſſima Editionis Tomo VI. N. XCVII. pag.* 782. Sed quia eadem Epiſtola multos alios errores hæreticorum confutat, in eadem Hiſpania graſſantes, hinc Concilii Francofordienſis Actis non additur.

LIBELLUS EPISCOPORUM ITALIÆ CONTRA ELIPANDUM, CONCILII DECRETO MISSUS AD PROVINCIAS HISPANIÆ.

Incipit Libellus ſacroſyllabus, Catholico ſalubriter editus ſtylo in Concilio, Divino nutu babito in Suburbanis Moguntiæ, Metropolitanæ civitatis, Regione Germaniæ, in loco celebri, qui dicitur Franconofurd, ſub præſentiâ Clementiſſimi Principis Domini Caroli, glorioſique Regis, anno feliciſſimo Regni ejus XXVI. Placuit igitur Sancto Venerandóque Concilio, quatenus hic Libellus pro causâ fidei ad Provincias Galliciæ, ac Spaniarum mitti deberet, ob noxios reſecandos errores: ſpecialiter autem ad Elipandum, Toletanæ Sedis Epiſcopum: in quo omnis bujus negotii conſtat materia quæſtionum.

SAncto incitante Spiritu, ac zelo Fidei Catholicæ, ſcintillatim ſub pectore ferveſcente Clementiſſimi & tranquilliſſimi, glorioſique CAROLI Regis, Domini terræ, Imperii ejus decreto, per diverſas Provincias Regni ejus ditioni ſubjectas, ſummâ celeritate præcurrente, multitudo Antiſtitum, ſacris obtemperando præceptis, in uno Collegio aggregata convenit. Quadam die reſidentibus cunctis in Aulâ ſacri Palatii, adſiſtentibus in modum coronæ Presbyteris, Diaconibus, cunctóque Clero, ſub præſentiâ prædicti Principis, allata eſt Epiſtola (a) miſſa

[a] Epiſtola hæc non ſupereſt.

miſſa ab Elipando, auctore noxii ſceleris, Toleranæ Sedis Pſeudo-Epiſcopo, Hiſpalenſi (*b*) termino circumſeptæ. Cúmque jubente Rege, publicâ voce recitata fuiſſet, ſtatim ſurgens venerabilis Princeps de ſellâ regiâ, ſtetit ſupra gradum ſuum, ac locutus eſt de causâ fidei prolixo ſermone, & adjecit: Quid vobis videtur? Ab anno prorſus præterito, & ex quo cœpit hujus peſtis inſaniâ tumeſcente, perfidiæ ulcus diffuſiùs ebullire; non parvus in his regionibus, licet in extremis finibus Regni noſtri, error inolevit, quem cenſurâ fidei neceſſe eſt modis omnibus reſecare. Cúmque imprecata & conceſſa eſſet moroſa dilatio per dies aliquot, placuit ejus manſuetudini, ut unusquiſque, quicquid ingenii captu rectiùs ſentire potuiſſet, per ſacras ſyllabas die ſtatuto, ejus Clementiæ oblatum ſui cor pectoris, fidei munus ſtyli ſerculo mentis vivacitate deſerret. Sed ſicut mos eſt hæreticis, triſtia lætis, dulcia permiſcere amaris, veneni poculum mellis ſapore temperare; quædam in eadem epiſtola plena blaſphemiis, & Catholicæ Fidei reperta ſunt modis omnibus inimica: quædam verò, ſi dici liceat, inveniri poteraut non rejicienda. Sed in eodem poculo, in quo gutta veneni infuſa turgeſcit, mellis nihilominus amareſcit dulcedo.

Quapropter ego (*c*) Paulinus, licet indignus peccator, omniúmque Servorum Domini ultimus ſervus, Aquilegienſis Sedis, Heſperiis oris accinctæ, cui Deo auctore deſervio, nomine, non merito Præſul, unà cum Reverendiſſimo, & omni honore digno, Petro Mediolanenſis Sedis Archi-Epiſcopo, cunctíſque cum Collegis, Fratribus, & Conſacerdotibus noſtris, Liguriæ, (*d*) Auſtriæ, Heſperiæ, Æmiliæ Catholicarum Eccleſiarum Venerandis Præſulibus, juxta exilem intelligentiæ noſtræ tenuitatem, Sancto perdocente Spiritu, corde, linguâ, ſtylo, contra eorum veſanias, qui rectæ fidei ſunt adverſarii, reſpondere non formido: cùm ſit ſancta & univerſalis Eccleſia ſuper firmam nihilominus immobiliter fundata petram, & portæ inferi nequeant prævalere adversùs eam. Verumtamen, quia in mari hujus ſæculi conſtituta perſiſtit, adverſis hæreticorum flatibus, violentis perfidorum procellis, fumantibúsque maledicorum undis illiſa concutitur: licet quaſſari poſſit, & mergi nequeat, Chriſti firmata dextera, & Apoſtolico gubernaculo moderata: neceſſarium tamen exiſtimo omnibus Chriſtianis, cunctiſque Fidelibus, maximè Apoſtolicis Viris, contra hoſtes ejus, fidei armis dimicare. Non enim Chriſti miles impetum irruentis belli debet enerviter expaveſcere, nec effugii latibula inermis palando appetere: ſed armis militiæ ſuæ præcinctus, irrumpentium hoſtium pectora, ſpiritalibus jaculis ex arcu intorquens ſcripturarum, intrepidè perforare: quatenus & ſemetipſum, fidei clypeo munitus, illæſum cuſtodiat, & inimicorum latera ſpiculis cruentet acutis. Nam ante certaminis trophæum, tironis non plectitur circa verticem triumphalis corona. Cujus rei ratio Apoſtolicis evidentiùs adprobatur documentis. *Oportet*, (e) inquit egregius Prædicator, & de caſtris Dominicis probatiſſimus miles, *hæreſes eſſe, ut hi, qui probati ſunt, manifeſti fiant.* Altâ etenim nonnunquam diſpenſatione agitur, ut unde cadere ad ruinam timetur vacillantibus plantis, inde valentiùs roborata firmiter inconcuſſa perſiſtat: & antiquus hoſtis, unde ſe viciſſe ſuperbè gloriatur, inde Divinâ ſuperatus potentiâ, ſe ſuccubuiſſe doleat proſtratus. Nam quia ſuper Fidei fundamentum omnium virtutum fabricam perſiſtere non ignorat, ipſam fidei malitiæ ſuæ manu eradicare ſoliditatem feſtinat, quemadmodum de ejus ſatellitibus, id eſt, malignis ſpiritibus, per Pſalmiſtam dicitur: *Qui dicunt, exinanite,* (f) *exinanite uſque ad fundamentum.* Uſque ad fundamentum quippe maligni ſpiritus animam inaniter ſe exinaniſſe gloriantur, ſi ab ipſo fundo mentis fidei firmitatem; tentationum jacula exaggerando, eradicare valebunt. Sciunt utique, nihil eſſe boni omne, quod videtur bonum, niſi fuerit ſuper fidei fundamen-

(*b*) Finitimæ ruri, *legit Binius.*

(*c*) Idem Paulinus, præter hanc Synodicam Concilii Francofordienſis, ſcripſit ad Carolum Magnum Libros tres contra Felicem Urgellitanum Epiſcopum, qui Dominum JESUM nuncupativum Deum, & Filium Dei adoptivum peſtilenti errore aſſerebat. Editi ſunt hi tres Libri poſt opera Alcuini anno 1617.

(*d*) Auſtriæ heſperiæ, *legit Labbeus ſinè diſtinctione.*

(*e*) I. Corinth. XI, 19. (*f*) Pſalm. 136, 7.

damentum firmiter radicatum. *Sine fide* (g) *enim impoſſibile eſt Deo placere.* Firmum autem fundamentum Dei ſtat, habens ſignaculum hoc: *Novit Dominus*, (h) *qui ſunt ejus.* Licet ille ſæviat, ac mille modis fraude calliditatis ſerpendo extra ſepta ſanctæ Eccleſiæ, hinc inde ſquamas nequitiæ ſuæ ſyrtis ſcopulis illiſus exſpoliet; ac per hoc circumquaque diſcurrens, modò in orbe circulato latenter ſe circa viam objiciens, ut pedem ſimpliciter calcantis mordeat; modò in ſumma ſeſe ſuſpendens falſitatis cauda, hæreticorum pectora veneno perfidiæ inficiendo tumida reddat, ut ſauciata ea vitalia faſtidiendo Spiritalia alimenta evomant. Sed quia ſuper firmam petram fundata eſt, portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.

Hujus nimirum peſtiferi ſerpentis inſtinctu, felliſque poculo debriati quidam, quorum non ſunt nomina in calculo candido agni ſcripta, hæreſim veternoſam, illuſtrium, fortium ſcilicet virorum calcibus mirabiliter inculcatam, Catholicâque falce olim funditus detruncatam, ſpinoſo moliuntur rediviva radice ſuſcitare de ſtirpe. Adſtruunt igitur, ſed falſis adſertionibus, Dominum noſtrum JESUM CHRISTUM, adoptivum Dei Filium de Virgine natum, quod Divinis nequeunt adprobare documentis. Hæc igitur dicentes, aut in utero Virginis eum ſuſpicantur adoptatum; quod dici nefas eſt, quia de Beata Virgine inenarrabiliter ſumpſit, non adoptavit carnem: aut certè purum eum hominem ſine Deo natum, quod cogitare impium eſt, neceſſe eſt fateantur; ac per hoc poſtea, quaſi eguerit adoptionem, à Patre in Filium ſit adoptatus: cùm nihil Deus eguerit, qui erat in eo non per gratiam, quemadmodum in cæteris ſanctis, puriſque hominibus, ſed eſſentialiter per naturam. *Deus*, (i) inquit Apoſtolus, *erat in Chriſto, mundum reconcilians ſibi.* Quo igitur pacto nobis adoptionem tribuit filiorum, ſi ipſe neceſſarium eguit, ut ſibi haberet? Nam quia peccatum non habuit, ideo nobis peccata donavit: quia non accepit ut vita eſſet, ſed ipſe eſſentialiter vita eſt, idcirco nobis vitam æternam indulſit.

Videamus nunc, quid de ejus Incarnatione Gabriel, cui creditum fuerat ſecretæ diſpenſationis Sacramentum, ad MARIAM Virginem dicat, *Ave* (k) inquit, *gratia plena, Dominus tecum.* Cumque turbata eſſet in ſermone, ſubjunxit Angelus: *Ne timeas MARIA, inveniſti enim gratiam apud Deum; Ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus JESUM. Hic erit magnus, & vocabitur Altiſſimi filius.* Jámque credula Angelicis dictis, cùm ordinem tantæ novitatis inquireret, quomodo ſine viro fieri poſſit, mox Angelus addidit: *Spiritus Sanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi. Ideóque & quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur Filius Dei.* Non enim ait, adoptivus vocabitur Filius Dei, ſed abſolutè, Filius Dei, & Filius Altiſſimi. Denique non de ſolâ excellentia Majeſtatis ejus tunc loquebatur Angelus, ſed potiùs de incarnatâ Divinitate. Porro, *Quod* pronomen neutri generis eſt. Ait enim: *Quod enim ex te naſcetur Sanctum, vocabitur Filius Dei.* Et rurſus Matthæus narrat Angelum dixiſſe: *Quod enim* (l) *in eâ natum eſt, de Spiritu Sancto eſt.* Ut non dubites de corpore dixiſſe, quod de inviolatâ Virgine ſumpſit, more ſacri eloquii partem pro toto; ut per ſolum corpus, totum intelligas hominem in anima rationali ex eâ natum. Sed ne quilibet ſcrupulus ambiguitatis remaneret, quia de incarnationis ejus myſterio dixerit, ſtatim poſt pauca ſubinfert: *Dabit ei Dominus Deus ſedem David Patris ejus.* Secundùm carnem videlicet David filius dictus eſt, non ſecundùm Divinitatem. Habes igitur, quoniam, de quo ſupra dixerat: *Quod enim ex te naſcetur Sanctum; vocabitur Filius Dei*, non adoptivus, ſed verus; non alienus, ſed proprius; de eo ſubjecit, *Dabit ei Dominus Deus ſedem David Patris ejus.* Nam quis eum adoptâſſe in filium credatur, cùm tota Sancta Trinitas hominem Chriſtum in utero Virginis operata ſit? ſicut ſcriptum eſt, & juxta hiſtoriam de primo Adam, & de ſecundo, id eſt, Chriſto, in Prophetiæ Sacramento: *Faciamus* (m) *hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram.* Vel certè quemadmodum in hac eadem Evangelica lectione angelica voce declaratur: Ait enim: *Spiritus Sanctus ſuperveniet in te.* Habes Spiritûs Sancti tertiam de Trinitate perſonam. *Et virtus Altiſſimi obumbrabit tibi.* In

Pp

(g) Hebræ. XI, 6.
(h) II. Timoth. II, 19.
(i) II. Corinth. V, 19.
(k) Lucæ I.
(l) Matth. I, 20.
(m) Geneſ. I, 26.

In virtute namque Altiſſimi, Filii perſona demonſtratur: quia ipſe eſt Dei virtus, Deíque ſapientia. In Altiſſimi nomine, Patris nihilominus perſona accipienda eſt. Dicant ergo, ſi valent, hæretici: quod ſi nequeunt, Catholicis ſe humiliter ſalubribus ſubdant documentis; quis de his tribus perſonis eum adoptaverit, cum tota eum Trinitas in utero, immaculatæ operata ſit Virginis.

Porrò adoptivus dici non poteſt, niſi is, qui alienus eſt ab eo, à quo dicitur adoptatus: & gratis ei adoptio tribuitur, quoniam non ex debito, ſed ex indulgentia tantummodo adoptio præſtatur; ſicut nos aliquando, cùm eſſemus peccando filii iræ, alieni eramus à Deo: per proprium & verum filium ejus, qui non eguit adoptionem; adoptio nobis filiorum donata eſt: Paulo adteſtante, qui ait: *Cùm ergo venit* (n) *plenitudo temporis, miſit Deus Filium ſuum, factum ex muliere, factum ſub lege, ut eos, qui ſub lege erant, redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus per ipſum.* Proprius filius factus eſt ex muliere, non adoptivus. Hinc aliàs idem ipſe egregius prædicator dixit. *Proprio* (o) *filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit eum.* Igitur cùm ad Jordanis alveum Joanne comite, qui Chriſtus à populis exiſtimabatur, adpropinquaret, & ut ſanctificaretur aquarum natura, mediis ſeſe Jordanicis intinxiſſet in undis, ut manifeſtiùs inter adoptivum & proprium filium diſcerneret, ſtatim vox Patris intonuit dicens: *Hic eſt Filius* (p) *meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* Et rurſus, cùm eſſet in monte Sancto cum diſcipulis, quos voluit, & viſi eſſent cum eo Moyſes & Elias loquentes, mox paterna vox fulgida per nubem diſcurrens intonuit, diſcrevitque, qui eſſent ſervi per gratiam, & per adoptionem filii, & qui verus ac proprius filius: *Hic eſt*, inquit, *filius meus dilectus,* (p) *in quo mihi bene complacui, ipſum audite.* In Adam quippe ſibi Deus Pater diſplicuiſſe innotuit, qui peccando filii dignitatem amiſit. *Pœnitet,* (q) inquit, *me feciſſe hominem ſuper terram.* In unigenito ſibi filio complacuit, quia propria non habuit, ſed aliena peccata tulit: qui numquam à paternâ voluntate diſcordans: *Factus* (r) *pro nobis eſt Patri obediens uſque ad mortem, mortem crucis. Propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen.* Si igitur juxta hæreticos adoptivo nomine cenſetur, ut nos puri & ingrati homines; quo ergo pacto Apoſtolus eum nomen perhibet ſuper omne nomen habere? Adoptivi etenim non eſt ſuper omne nomen, ſed commune, & infra nominum tenetur menſuram.

Videamus jam nunc, qualiter primus Paſtor Eccleſiæ fidei poſuerit fundamentum. Nam cùm Magiſter & Dominus diſcipulos ſagaciùs exploraret, quid de ſe homines dicerent, & illi ſingulorum opiniones diverſo ſermone retexuiſſent, qui, eum unum quemlibet de adoptivis filiis exiſtimabant, quorum adoptio nondum in re, quam per mediatoris perceperunt adventum, ſed adhuc in ſpei ſervabatur occulto: Illico Dominus, quid illi de ſe fixiùs corde retinerent, adjunxit: *Vos*, (s) inquit, *quem me eſſe dicitis?* Móxque Beatus Petrus, cui non caro & ſanguis, ſed Pater cœleſtis revelavit, *Tu es*, inquit, *Chriſtus Filius Dei vivi.* Ecce fidem Beati Petri Apoſtoli, quam hæretici ſurdâ aure tranſiliunt, perfunctoriè legere non pertimeſcunt. Petrus confeſſus eſt Chriſtum verum Filium Dei vivi; & tu hæretice dicis, Chriſtus adoptivus Filius eſt? Enimverò fortaſſis erigeres perfidiæ aurem, ſi abſolutè dixiſſet, Tu es Filius Dei vivi. Fingeres forſitan more tuo, falſâ argumentatione ut diceres, ſecundûm Divinitatem eum Filium Dei confeſſus eſt. Sed quoniam cum additamento dixerat: *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi*, omnium hæreticorum ora fidei ſuæ pugno attrivit: Chriſti namque nomen ab homine, quem aſſumpſit, accepit, quia unctus in homine fuit. Nihil tibi reſtat, quid dicas, niſi ſolito more faciens, ſumas de officinâ mendacii veneno illita ſpicula, quibus ſimplicium corda jaculando falſis adſertionibus perforare non erubeſcas. Frons enim meretricis facta eſt tibi, erubeſcere noluiſti. Defraudare etenim ſacram non veremini ſcripturam, parvipendentes Magiſtri gentium prohibitionem dicentis: *Nolite* (t) *adulterare verbum Dei.*

Sed

(n) Galat. IV, 4.
(o) Roman. VIII, 32.
(p) Matth. III. XVII.
(q) Geneſ. VI, 6.
(r) Philipp. II, 9, 10.
(s) Matth. XVI, 15.
(t) II. Corinth. IV, 2.

Sed quid mirum, ſi ſtulti in his erratis, quæ allegorica ſunt ſilva condenſa, & umbroſis phalerarum ænigmatibus obvoluta, & carpere neſcitis docta manu de ſub foliis literarum pendentia ſpiritualium fructuum poma, cùm in propatulo per Sanctos Prædicatores eductam, malè intelligentes orthodoxam depravatis doctrinam? Cujus temeritatis, & audaciæ eſtis, ô infelices! inflati ſuperbiæ faſtu, ut ipſa Joannis Evangeliſtæ mirabilia documenta, perverſis non erubeſcatis fabulis depravare, juxta veſtram vecordiam, & non ſecundùm ſanam doctrinam, intelligentes myſtica Sacramenta? Dicitis enim, quòd Joannes ſcribat in Epiſtola ſua: *Habemus* (u) *Advocatum apud Patrem JESUM CHRISTUM*, & hoc ſit Advocatus, quod & adoptatus: cum longè aliud ſit advocatus, & aliud adoptatus. Nam advocatus ille mihi eſt, qui pro me judicem interpellat, & cauſam neceſſitatis meæ propriâ tuitione defendit. Convenientiùs quippe propitiatus dici poteſt, quàm adoptatus, quia ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris. Cum enim naturam noſtram, quam in ſe adſumpſit, in dextera Patris collocatam oſtendendo Patri, inceſſabiliter manifeſtat, propitium eum nobis advocatus noſter, quaſi interpellando efficit, & benignum. Adoptivus verò dicitur, cui nihil à Patre adoptante debetur, ſed gratìs indulgendo conceditur. Abuſivè namque & non eſſentialiter, adoptivus eſt filius dictus, ſicut Moyſes in filium adoptatus eſt filiæ Pharaonis, alienus ab ea, & generatione, & ſanguinis adfinitate. Hoc ideo poſuimus, ut patenter daretur intelligi, eum dici adoptatum, qui nondum priùs fuerat proprius filius adoptantis. Unde in Dei Filium non cadit nomen adoptionis, quia ſemper verus Filius, ſemper Dominus, ac per hoc, & poſt aſſumptum hominem veri filii vocabulum non amiſit, qui numquam verus deſiit eſſe Filius. Quod ſi juxta veſtram veſaniam hoc putatis advocatum eſſe, quod & adoptatum: confitemini ergo, quod eſt deterius, & omni blaſphemiâ plenum, duos adoptivos, Filium ſcilicet, & Spiritum Sanctum. Non enim negare valetis, Spiritum Sanctum paracletum eſſe: quod enim Græcè παράκλητος, hoc latinè dicitur advocatus. Fatemini quin etiam, quod eſt ſuper omne malum deterius, ſuper omnem impietatem ſceleſtius, duos adoptivos filios, Verbum ſcilicet, & Spiritum Sanctum, ut ſitis deteriores Arrio & Eunomio, & Maranatha anathemate Macedonio digni. Adoptivus enim nonniſi adfectatæ locutionis alienus dicitur filius. Omnis enim adoptio ex affectione ducit vocabuli ſui originem, quamquam Etymologiæ ſuæ non videatur trahere ſimilitudinis ſonum. Habet namque ex utraque parte utinam adverbium eleganter inſitum, ut ſi dicas, utinam ſis mihi in Filium adoptivum; & econtrà, utinam merear à te in Filium adoptari. Ex affectu quidem dilectionis pars ſubrepit parti, ut in utráque conveniat dilectionis effectus. Sed videant hæretici, qui portæ ſunt inferi, quid dixerint; quinimò perverſo garriant ore. Obdurata nempe illorum corda, mendacii latibula per abrupta perfidiæ debacchantes, ſemper inquirunt: & ne veritatis luce perfundantur, in ſpelæo ſe falſitatis occulere feſtinant. Cecidit, heu prô dolor! ſuper eos invidiæ ignis, & ideo juſtitiæ ſolem non meruerunt videre.

Sancta autem Catholica, atque Apoſtolica Eccleſia, quæ licet in toto ſit orbe terrarum diffuſa, una tamen eſt amica ſponſi, proxima, & columba, quæ pennis deargentatis ſacri eloquii refulget pulchritudine, & in pallore auri poſteriora ejus perfectæ fidei puritate clareſcunt, confitetur Sanctam & ineffabilem Trinitatem in Unitate: ſalvâ ſcilicet inconfuſibiliter proprietate perſonarum, inſeparabilem ſubſtantiam confitetur, Ità ſanè, ut alius credatur Pater, quia Pater eſt, qui genuit coæternum ſibi ſine tempore, & omni initio Filium: & alius credatur Filius, quia Filius eſt, qui genitus eſt ſine initio à Patre, non putativè, ſed verè: & alius credatur Spiritus Sanctus, quia Spiritus Sanctus, & à Patre, Filióque procedit. Et non eſt aliud Pater, & aliud Filius, & aliud Spiritus Sanctus; ſed unum ſunt inſeparabiliter Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus: non unus, ſed unum: quia alia eſt perſona Patris, alia Filii, alia Spiritûs Sancti: ſed una, & æqualis, & conſubſtantialis, & coæterna eſt Patris, Filiique, & Spiritûs Sancti inenarrabilis Divinitatis Majeſtas, quia unus eſt Deus. Unionem námque

(u) Imæ Joannis II.

námque in eſſentiâ confitemur, Trinitatem verò in Perſonarum diſcretione prædicamus. Dominum igitur noſtrum JESUM CHRISTUM, Dei Filium, verum Deum, ſemper in Patre, ſemper cum Patre, ſemper credimus apud Patrem. In ultimis námque temporibus, propter nos, & propter noſtram ſalutem, ſecundùm ſecretæ diſpenſationis arbitrium, deſcendit de cœlo, unde numquam receſſerat: venit nimirum in propriâ, ubi numquam deerat: natus eſt de Spiritu Sancto, & MARIA Virgine, dicente Angelo: *Quod enim* (x) *in eâ natum eſt, de Spiritu Sancto eſt.* Factus verus homo, juxta id, quod ſcriptum eſt: *Et verbum caro factum* (y) *eſt, & habitavit in nobis*: permanſit verus & omnipotens Deus in utraque naturâ, unus Dei Filius, idémque hominis Filius. Nihil enim humana nativitas Divinæ præjudicavit nativitati: adſumpſit, quod non erat, permanſit in id eſſentialiter, quod erat. Non commixtionem paſſus, neque diviſionem: ſed in unâ perſonâ Chriſti Deus verus, & homo permanet verus: non duo filii Deus & homo, ſed unus filius Deus & homo: non alius filius hominis, & alius Dei, ſed unus idémque Dei, hominiſque filius. Unde & eos valde execramur, qui eum adoptivum impio grunniunt ore. Quia ſicut præfati ſumus, adoptivus dici non poteſt, niſi is, qui priùs alienus eſt ab eo, à quo adoptari deſiderat. Dei ergo filius, quâ ratione credi poteſt adoptivus, qui inſeparabiliter adſumpto homine in unâ perſonâ coeunte utraque naturâ, non duo filii, alius Dei, & alius hominis, ut, ſicut illi errando æſtimant, adoptivus ſit hominis filius, & ſine adoptione Dei filius: ſed in unâ perſonâ unus idémque Dei & hominis filius, qui nunquam hominem, quem adſumpſit, deſeruit, etiam nec in cruce, quando inclinato capite tradidit ſpiritum, Paulo atteſtante, qui ait: *Si enim cognoviſſent, numquam Dominum Gloriæ crucifixiſſent;* Dominus Gloriæ dicitur crucifixus, cùm ſola caro ſit crucifixa. Sed quia Dominus Gloriæ idem ipſe erat, qui & hominis filius, qui crucifigebatur, & numquam hominem deſeruit, ſicut dictum eſt, quem adſumpſit, ideo dicitur Dominus gloriæ crucifixus.

Sunt etiam plerique, qui adſtruunt ex tribus ſubſtantiis unam mediatoris perſonam, Verbi, carnis, & animæ, cùm in cauſa fidei non videatur neceſſarium, Sophiſticâ diſputatione ſæcularium litterarum calculos ſyllogiſticâ ſpargere manu. Sufficeret enim, juxta præcedentium, Catholicorum Patrum ſaluberrimæ promulgationis doctrinam, ſincera ſimplicitatis voce ex utraque natura unam perſonam confiteri, veri Dei, veríque hominis Chriſti, Divina ſcilicet & humana: ſed propter eos utique, qui ſemiplenam ſine animâ rationali, & ad vicem animæ Divinam naturam in carnis diſpenſatione adſumptam ſuſpicantur, cùm Pſalmiſta alacri pectore dicat: *Ecce* (z) *enim Deus adjuvat me, & Dominus ſuſceptor eſt animæ meæ.* Pro hac igitur re, & hujuſcemodi erroris nubilo, ſtyli flabello ex aëre mentis ventoſas nubium umbras diſpergere feſtinamus: quàtenus æterni ſolis perfuſa radio, micantes ſtellas per cælos valeat puris obtutibus inſpicere ſcripturarum. Non enim ignoramus ex duabus ſubſtantiis humanam ſubſiſtere naturam, ex anima nimirum & carne: ſed unum ſine altero perfectum non efficere hominem. Quid enim caro ſine anima, niſi terra? & quid anima ſine carne? nónne ſpiritus? Homo enim ex utroque, & non ex uno. Unde quia Redemptor noſter perfectum hominem adſumpſit in Deum, idcirco ex duabus naturis Deum & hominem confitemur. Non enim caro ſine anima perfecta humana poteſt dici integráque natura. Nam cùm ex limo terræ finxiſſet Deus hominem, protinus inſufflavit in eum ſpiraculum vitæ, ſicut ſcriptum eſt: *Et factus eſt homo in animam viventem.* Non igitur alter, qui formatus eſt, & alter, qui inſufflatus, ſed unus idémque. Ex flatu namque animata eſt terra, tam incomprehenſibili arte, mirabilíque modo, ſummi artificis manu configulata, ut inveſtigari pleniùs nequeat, qualiter & unum ſit anima & caro, quæ perfectum efficiunt hominem; & tamen diverſa ſit ſubſtantia carnis & ſpiritùs. Nam cùm ſcriptum ſit: *Ad te* (a) *omnis caro veniet:* Et rurſus: *Non timebo,* (b) *quid faciat mihi caro.* Et iterum: *Et videbit* (c) *omnis caro ſalutare Dei noſtri:* nullo namque pacto ſine anima vide-

(x) Joannis I, 14.
(y) I. Corinth. II, 8.
(z) Pſal. LIII, 6.
(a) Pſal. LXIV, 3.
(b) Pſalmo LV, 5.
(c) Iſaia XL. ex Græco.

videre poteſt, ut videat Salutare Dei; nec venire valet, ut veniat ad eum omnis caro.

Ponamus igitur, exempli cauſâ, ſecundùm humanæ rationis affectum, neceſſitate per omnia compellente, materialia themata diſputandi. Nam ſicut in planis & ſolidis figuris linea, & in quadrangulis punctus, licet ſint indiſſecabiles & dividi nequeant, & idcircò egregiè depingant dimenſionum figuras; omnium tamen nomerorum multitudinis ſummam in ſe ſociatam retinent, & ex ſe uſque ad infinitam numeroſitatem procedentes, & rurſus in ſe uſque ad unum recurrentes, individuam retinere probantur unionis cenſuram. Fingamus igitur animam in forma corporis, quaſi lineam vel punctum in plánis, ſolidis, atque quadrangulatis figuris cunctas membrorum partium in ſe individuè continentes poſitiones, unumquodque in juncturâ ſuâ inſertum, ita ut & unum & diverſum. Nam ſi ſubtrahas lineam & punctum æqualitatis, nobilitas degeneratur figuræ. Inſtante autem lineæ jacentis primordio, punctíque circumſuſa numeri quadratura, quique ſegregari, vel non ſegregari poſſunt, reſolvi inſolubili ſectione in lineæ punctíque privilegio demonſtrantur. Ita ſanè vis animæ, cùm ſit incorporea & inviſibilis, nec dividi poteſt, nec recipit ſectionum ſciſſuras: totam tamen corporis molem, quæ dividi, vel ſegregari poteſt, in ſe continentem mirabiliter regit, & pet totum diffuſa animando vivificat, & quaſi punctus in medio ſuam individuè retinet dignitatem, & in alienam non reſolvitur qualitatem. Nam ſicut dictum eſt, cùm ſit incorporea, corporaliter cuncta per corpus diſponit; & cùm ſit ſubſtantia carnis corporea, per incorpoream creaturam, id eſt, animam, corporeas perficit actiones. Tantâ enim ſocietatis convenientiâ ſibimet ſunt junctæ, ut unum ſine altero nihil poſſit, & alterum ſine altero plenam non poſſit humanam monſtrare naturam: & idcirco placuit ex utraque humanam definire naturam. Nam anima incorporea per corporeos oculos videt, audit, ſentit: & corporei oculi per incorpoream animam videre probantur. Nam ſi recedat anima, oculi aperti remanentes, & aures patentes nec videre poſſunt, nec audire. Per linguam loquitur anima, & lingua loquitur per animam. In qualibet enim parte corporis inciſâ carne anima dolet: ſine anima verò in fruſta ſecata caro, nec dolere, nec ſentire poteſt. Per carnem nempe anima, & per animam caro eſurit, ſitit, triſtatur. Numquid poteſt dici caro ſine anima, humana natura, cùm nihil ſit aliud, niſi terra? animata verò terra humana profectò poteſt dici integra perfectáque natura. Omne enim imperfectum amittit nominis proprietatem, niſi perfectionis ei commodiùs adjiciatur ſupplementum. Ex quatuor igitur diverſis elementis humana ſubſiſtere fertur natura; calido, frigido, humido, ſicco, id eſt, igne, aëre, terra & aquâ. Cum ergo ex his quatuor variis homo ſubſiſtat naturis, numquid debemus in uno homine quatuor ſubſtantias profiteri? Si hoc placet, addatur quin etiam quinta, id eſt, anima, ut conſtet homo ex quinque, & Verbi Omnipotentis ſit ſexta: & tunc, quod eſt omni fatuitate dementius, omníque vecordiâ ſtultius, fateantur ſex in una Dei, Hominíſque Chriſti perſona ſubſtantiæ.

Tu forſitan ſuſpicaris, quicumque es noſtræ refragator adſertionis: de memoria nobis avolâſſe, quia dixerit beatus Apoſtolus, in interiore homine habitare Chriſtum per fidem in cordibus noſtris. Hæc noa tota devotione mentis, totáque ſimplicitate veraciter retinemus cordia: & adjicimus ea, quæ te forſitan ſomniante latent. Idem vas electionis Paulum dixiſſe reminiſcimur: *Ipſe autem Deus* (d) *Pacis ſanctificet vos per omnia, ut integer ſpiritus veſter, & anima, & corpus ſine querela in adventum Domini noſtri JESU CHRISTI ſervetur.* Tria, inquam, dixit, ſpiritus, & anima, & corpus. Numquid aliud eſt ſpiritus, & aliud anima? Non diviſit ſubſtantias, ſed dignitatem diſtinxit. Spiritalis quippe anima, & ſpiritale corpus, vult, ut in adventum Domini noſtri JESU CHRISTI ſervetur. In hoc ſpiritali homine, qui & interior dicitur, profitetur idem mirabilis Doctor, habitare Chriſtum per fidem in cordibus noſtris. Nam eſt homo animalis, & eſt ſpiritalis, non per ſubſtantiam, ſed per meriti qualitatem. Animalia quippe ab anima, ſpiritalia verò à ſpiritu nuncupatur: quemadmodum idem, veridicus videlicet Doctor

(d) I. Theſſalon. V.

ctor, alterum ab altero diſcrevit: *Animalis*, (e) inquit, *homo non percipit ea, quæ ſunt Spiritûs Dei:* hic eſt exterior, qui foras ſe ad exteriora appetenda effundit. *Spiritalis autem dijudicat omnia*, id eſt, diſcernit, *& ipſe à nemine judicatur.* Hic eſt, inquam, interior, in quo Chriſtus creditur habitare, qui introrſus ſe per contemplationis gratiam retinet, & internæ refectionis dulcedine depaſtus in amore ſui Conditoris ſuaviter requieſcit.

His ità prælibatis, ad ea, quæ reliquimus, revertamur. Quæro igitur, ut dicas mihi, in quâ natura ipſe mediator Dei, & hominum, homo CHRISTUS JESUS, dignatus eſt eſurire, ſitire, paſſionum ſentire dolores. Quid moraris? Non vales negare, meliùs eſt, ut profitearis, quia ſecundùm humanam. Divina enim natura impaſſibilis, inviolabilis, & ſemper permanet immutabilis. Verum eſt, omnino verum, quia in humana. Volo ergo, ut liquidiùs definias, quid ſit humana natura: ſola caro, an ſola anima, an utraque anima, & caro? Non enim poſſumus, nec fas eſt, veritati contradicere, ex utraque nihilominus humana conſtat natura, ex anima ſiquidem & carne. Dicito ergo mihi, in ſolâ carne, an in ſolâ animâ, an, quod verius eſt, in utraque pertulit vulnera paſſionum? Caro enim ſine anima nihil ſentit: anima enim ſine carne non eſurit, neque ſitit, nec poteſt crucifigi: & tamen crucifixa eſt per carnem. In ſummis etenim palmis, & in extremis crucifixa eſt plantis. Quod ſi non eſt crucifixa cum carne, cur ſenſit dolorem? Caro enim, ſicut dictum eſt, ſine animâ nihil ſentit. Quòd ſi per carnis cognationem ſentit dolorem, & caro per animam dolet inciſa; nec caro ergo ſine anima, nec anima ſine carne, plena poteſt humana dici natura. Ex utraque námque connexione, carnis ſcilicet, & animæ, perfecta conſtat humana natura. Unde & majores noſtri hâc definitione ſancitâ, quorum ſagaciſſima capacitatis peritia longè valde à noſtræ tarditatis diſtat ignavia, placuit eis, Sancto adnuente Spiritu, duas in unâ Chriſti perſonâ indubitanter profiteri naturas, Divinam ſcilicet, & humanam: quia anima & caro non ſunt duo, ſed unus homo. Deum enim, & hominem Dei Filium confitetur. *Mediator*, (f) inquit Apoſtolus, *Dei & hominum, homo CHRISTUS JESUS*, qui ex anima & carne non duo, ſed unus eſt dictus homo.

Ceſſent ergo jam nunc omnes ſuperfluæ muſſitantium adinventiones: ceſſent calumniatrices querularum quæſtionum objectiones, quæ ad rem non pertinent, ſed magìs ad ſimplicium ſubverſionem. *Doctrinis variis, & peregrinis non abducamur*: ſed confiteamur cum Sanctis Patribus noſtris, Catholicis, orthodoxiſque Viris, qui rectam fidem & corde perceperunt, & inviolabili ore Eccleſiæ filios ſalubriter docuerunt, duas in Chriſto naturas, Divinam nimirum & humanam, verum Deum, verúmque hominem: in utroque proprium Dei Filium, non adoptivum: ſempiternum ex Patre, temporaliter natum ex Virgine Matre: conſubſtantialem in ſua Deo Patri, Sanctóque Spiritui: conſubſtantialem etiam nobis in noſtra. Noſtra dicimus in carnis conditione, non in peccati vel miſeriæ communione. Peccatum enim non fecit, ſed alienum tulit: nec dolus inventus eſt in ore ejus, ſed dolores noſtros ipſe portavit: vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra: diſciplina pacis noſtræ ſuper eum, & livore ejus ſanati ſumus. Omnium autem hæreticorum perverſa dogmata, cum auctoribus, & ſequacibus ſuis, æterno anathemate percelli judicamus. Elipandum námque, & Felicem, novos hoſtes Eccleſiæ, ſed veternosâ fæce perfidiæ pollutos, niſi ab hac ſtultitia reſipiſcant, & per rectæ fidei ſatisfactionem lamentis ſe abluant pœnitentiæ, indignos & ingratos eos à conſortio Catholicorum perpetuâ animadverſione eliminare decernimus, & à gremio Orthodoxæ Eccleſiæ cenſemus alienos. Optamus tamen, & omni adniſu mentis, immenſæ Pietatis boni Paſtoris, qui animam ſuam poſuit pro ovibus ſuis, & neminem vult perire, Clementiam imprecamur; ut perfidiæ relicto errore, ad viam veritatis, quæ eſt Chriſtus, & ipſo redeant perducente: quatenus in ſinum Matris Eccleſiæ, dilectionis ſuſcepti amplexu, tranquilla ſuaviter fidei pace quieſcentes, largiſſima ſugant ubera bonitatis Dei, ac per hoc perpetuæ felicitatis gaudia, gratiâ Dei, qui pro omnibus mortem guſtavit, largiente, ſine fine valeant

(e) I. Corinth. II, 14.

(f) I. Timoth. II, 5.

leant adipiſci. Eos etiam, qui poſt hanc tam ſaluberrimam definitionem, quam plenaria Synodus, Sancto afflata Spiritu concorditer ſubtili ſinceritate terminavit, falſiſſimis eorum aſſertionibus, ſive clàm, ſive in publicâ voce, præbuerint aſſenſum, ſimili eos ſententiæ vindictâ ſancimus eſſe plectendos; *reſervato* (g) *per omnia juris privilegio ſummi Pontificis, Domini & Patris noſtri Hadriani, primæ Sedis Beatiſſimi Papæ.*

Nos autem, Domini, & Cariſſimi fratres, ſequentes præcedentium Patrum ſanam Doctrinam, reſpuentes per omnia deliramenta nugacium hominum, corde credamus ad juſtitiam, ore autem confiteamur ad ſalutem, Dominum noſtrum JESUM CHRISTUM verum Dei Filium, non putativum: proprium in utraque naturâ, non adoptivum: æqualem & coæternum Patri, Sanctóque Spiritui; qui Eccleſiam ſuam proprio ſanguine adquiſitam, ſine macula & rugâ immaculatam cuſtodiat, & corda noſtra in rectæ fidei puritate immutilato jure conſervet. Catholicum atque Clementiſſimum, ſempérque inclytum domnum Carolum, Regem, per interceſſiones Beatæ, Glorioſæ, ſempérque VIRGINIS DEI GENITRICIS MARIÆ, per quam meruimus auctorem ſuſcipere vitæ, Beati Petri, primi Paſtoris Eccleſiæ, omniumque Sanctorum, verùm etiam ſuffragantibus precibus veſtris, omnipotens, & Sancta TRINITAS ſua eum gratia circumcingat, ſuáque dextera ſemper protegat, & defendat, ut faciat, quæ illi ſunt placita: quatenus cœleſtibus fretus armis, inimicos nominis Chriſti, auxilio fultus de cœlo, ad terram proſternat. Barbaras etiam nationes infinitâ Deus omnipotens ditioni ejus potentiâ ſubdat: ut ex hac occaſione ad agnitionem perveniant veritatis, & cognoſcant verum & vivum Deum, creatorem ſuum. Regenerati ſiquidem undâ baptiſmatis, in gremio adgregentur matris Eccleſiæ, ut impleatur, quod bonus Paſtor promiſerat dicens, *Et alias* (h) *oves habeo, quæ non ſunt ex hoc ovili, & illas oportet me adducere; & vocem meam audient, ut fiat unum ovile, & unus Paſtor.* Multiplicetur pax in diebus ejus, ut ſit Sancta Eccleſia libera, & ab omni ſtrepitu mundi ſecura, quâ libertate Chriſtus eam liberavit: liceátque Domini Sacerdotes juxta Evangelicas & Apoſtolicas, canonicáſque regulas ſimpliciter Domino deſervire, militare in ſolis caſtris Dominicis: quia juxta ejuſdem Domini vocem: *Nemo poteſt duobus* (i) *Dominis ſervire.* Et Paulus: *Nemo militans* (k) *Deo, implicat ſe negotiis ſæcularibus, ut placeat ei, cui ſe probavit.* Nemo ſibi blandiatur, quòd utrumque poſſit, & Deo & mundo ſervire; quia veritas eſt, & mentiri non poteſt, qui hoc fieri non poſſe teſtatur. Unde ſupplicandus eſt tranquilliſſimus Princeps noſter, ut ille pro nobis contra viſibiles hoſtes, pro Chriſti amore, Domino opitulante, dimicet; & nos pro illo contra inviſibiles hoſtes, Domini imprecantes potentiam, ſpiritualibus armis pugnemus, quatenus vicariam ei retributionem in illâ die pro Eccleſiâ ſuâ Dei Filius rependat: ut quemadmodum ille nunc eam inter tot mundanos tumultus conſtitutam reddit ſecuram; ita eum illa cœleſtis regni faciat eſſe participem. Indulgeat miſeratus captivis, ſubveniat oppreſſis, diſſolvat faſciculos deprimentes: ſit conſolatio viduarum, miſerorum refrigerium: ſit Dominus & Pater, ſit Rex & Sacerdos, ſit omnium Chriſtianorum moderantiſſimus gubernator, auxiliante Domino noſtro JESU CHRISTO, qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit & regnat Deus in Trinitate perfecta, per omnia ſæcula ſæculorum, Amen.

Surius Tomo III.

Binius Tomo III. Concilior. Parte I. p. 144. & ſeqq.

Sirmondus cum Cod. MS. Remenſi collatum edidit.

(*g*) Ecce reverentiam Patrum Concilii Francofurtenſis erga ſummum Pontificem.

(*h*) Joannis X, 16. (*i*) Matth. VI, 24. (*k*) II. Timoth. II.

SYNO-

SYNODICA CONCILII AB EPISCOPIS GERMANIÆ ET GALLIÆ, AD PRÆSULES HISPANIÆ MISSA.

Sancta Synodus, & Venerabiles in Chriſto Patres, cum omnibus Epiſcopis Germaniæ, Galliæ, & Aquitaniæ, & toto Catholicæ pacis Clero, Præſulibus Hiſpaniæ, & cæteris ibidem Chriſtianitatis nomen habentibus, in Domino Deo, Dei Filio vero & proprio, JESU CHRISTO, æternæ beatitudinis Salutem.

IN Nomine Domini noſtri JESU Chriſti, qui dixit: *Ubi ſunt duo,* (a) *vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum ego in medio eorum*, congregatis nobis in unum caritatis conventu, præcipiente & præſidente Piiſſimo & Glorioſiſſimo Domino noſtro, CAROLO Rege, ad renovandum cum conſilio pacificæ unanimitatis Sanctæ Dei Eccleſiæ ſtatum, & ad prædicandam orthodoxæ Fidei veritatem, in qua Divina operante gratiâ ſalutis noſtræ initium extat & finis, cui nihil augeri poteſt vel minui, quæ una debet eſſe omnium Chriſtianorum, dicente Beato Apoſtolo: *Unus* (b) *Dominus, una Fides, unum Baptiſma: unus Deus, & Pater omnium, qui ſuper omnia, & in omnibus nobis.* In hac omnis Sanctitas vitæ, omnis ſpes remunerationis æternæ, ſine quâ nihil ſanctum, nihil Deo acceptabile, nihil vivum. *Juſtus* enim (c) *ex fide vivit:* quam qui diabolo decipiente perdiderit, vivens mortuus eſt: quia ſicut per fidem juſtitia, ita etiam per fidem veram vita obtinetur æterna, dicente Domino Salvatore: *Hæc eſt autem vita* (d) *æterna, ut cognoſcant te ſolum verum Deum, & quem miſiſti JESUM CHRISTUM.*

Inter cætera itaque, quæ pro hujus fidei firmitate tractavimus, Domini Regis noſtri præcipuâ pietate, ac laudabili ſapientia adſidente, & auxiliante nobis, præcepit ſubitò glorioſa illius excellentia fidei veſtræ libellum adferri in medium: qui cùm à Notario, nobis diligentiùs attendentibus, ſub diſtinctione ſententiarum, & proprietate ſenſuum perlegeretur ad finem, audivimus in eo novas quaſdam aſſertiones exaratas, non tam antiquis Sanctorum Doctorum traditionibus convenientes, quàm veſtris nuper inventionibus utcumque confirmatas. Sed duæ difficiles res noſtris in eo libello, quem direxiſtis, ſenſibus occurrerunt. Una, cur nobis non ſufficiant, quæ in Sanctorum Patrum dictis inveniuntur, & univerſali Catholicæ Sanctionis conſuetudine confirmantur, dicente Scriptura: *Terminos* (e) *Patrum tuorum ne transgrediaris.*

Numquid ſagaciores ſumus, ad inveniendam viam veritatis, quàm Apoſtolici Doctores? Et quare aliquid confirmare audemus, quod in illorum non inveniatur ſcriptis? Altera res eſt, quare generationem Filii Dei, vel æternam de Patre, vel temporalem de Matre, quiſquam hominum audeat inveſtigare, dicente Scripturâ: *Altiora* (f) *te ne quæſieris.* Unde & Sanctus Auguſtinus dicit in ſermone de Nativitate Chriſti: Meritò, Dilectiſſimi, miranda eſt Salvatoris noſtri nativitas, non ſolùm illa Divina, de quâ dictum eſt: *In principio* (g) *erat Verbum:* ſed etiam illa humana, de qua idem dicit Evangeliſta: *Verbum caro factum eſt.* Unde & Propheta: *Generationem* (h) *ejus quis enarrabit?* Divina enim magìs fide veneranda ſunt, quam ratione inveſtiganda.

Sed tempus eſt, ut ad diſcutiendos ſenſus libelli veſtri veniamus, in quo Sanctorum Patrum per loca teſtimonia invenimus poſita, ſed malè perfidiæ veneno corrupta, & inter flores pulcherrimos Fidei Catholicæ anguinos erroris veſtri dentes inſertos. Tacuiſtis nomina librorum & numerum Capitulorum, ut difficiliùs error veſter inveſtigaretur: & ex hoc ſolo perſpicuum eſt, erràſſe, vos volun-

(a) Matth. XVIII,
(b) Epheſ. IV,
(c) Roman. I. Habacuc, II.
(d) Joannis XVII,
(e) Prov. XXII, 28.
(f) Eccleſ. III, 22.
(g) Joann. I.
(h) Iſaiæ LIII, 8.

voluntariè, dum Sanctorum Patrum venerabiles ſenſus, per intermiſſiones aliquorum verborum maculare nitimini. Et miramur, vel magìs lugemus, quare hoc facere velitis, quare puriſſimos Catholicæ Fidei fontes hæretico pede turbare non timeatis. Invenimus enim in libelli veſtri principio ſcriptum, quod vos poſuiſtis: " Confitemur, & credi-
" mus Deum Dei Filium, ante omnia
" tempora, ſine initio ex Patre genitum,
" coæternum, & conſubſtantialem: non
" adoptione, ſed genere. Item poſt pauca eodem loco legebatur: " Confi-
" temur, & credimus, eum factum ex
" muliere, factum ſub lege, non genere
" eſſe Filium Dei, ſed adoptione: non
" naturâ, ſed gratiâ." Ecce ſerpens inter pomifera Paradiſi latitans ligna, ut incautos quosque & decipiat. Ex ſermonibus Sancti Auguſtini hæc teſtimonia translata ſunt, ſed hæretica pravitate additum invenimus in ſequenti periodo: Non genere eſſe Filium Dei, ſed adoptione: quod etiam in ſequentibus pleniùs, volente Deo, demonſtrabimus. Nunc verò tantummodo ad oſtendendos, & cavendos mortiferos veneni ſuccos legentibus inſervimus. Quod autem exempli gratiâ poſuiſtis: *Pater major* (i) *me eſt*; non propter adoptionem, ſed propter formam ſervi dixit, in quâ minor eſt Patre. Simili modo, & propter formam ſervi illud dictum eſt: *Puer* (k) *autem creſcebat, & confortabatur ſpiritu.* Hoc verò, quod Joannes dixit: *Vidimus* (l) *gloriam ejus, gloriam quaſi Unigeniti à Patre, plenum gratiâ & veritate*; contra adoptionem carnis facit. Si unigenitus, quomodo tunc adoptivus? Vel, ſi non eſt proprius filius, quomodo tunc plenus gratia & veritate?

Igitur quod ſequitur in Epiſtolâ adſertionis veſtræ, beatum dixiſſe Hilarium: " Nam & in ipſo uſu noſtro eſt
" adoptivus filius, & verus filius: adop-
" tivum filium non dicimus naturâ eſſe,
" qui verus eſt filius." Videtis, quomodo cæca mens contra ſuam ponit teſtimonia ſententiam. Quis eſt, qui audet dicere, Chriſtum non eſſe verè Filium Dei, Joanne Baptiſta atteſtante, dum vidit Spiritum Dei deſcendentem, & manentem ſuper eum: *Et ego vidi*, (m) *& teſtimonium perhibui, quia hic eſt Filius Dei?* De quo & Apoſtolus teſtatur: *Quorum Patres*, (n) *ex quibus Chriſtus ſecundùm carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula.* Et ſi verus Deus, etiam & verus Filius: & ſi verus Filius, nequaquam adoptivus: quia adoptivus, ſicut in teſtimonio Sancti Hilarii poſitum eſt, non verè naturâ eſt Filius.

Item de tractatu in Apocalypſim beati Hieronymi, ut dicunt, hoc modo poſitum teſtimonium in Epiſtolâ reperimus præfata: " Calculum candidum,
" id eſt, gemma alba, adoptio carnis in
" Filio Dei." Quod longè aliter in eodem tractatu invenitur: Et dabo ei, inquit, calculum candidum, id eſt, adoptionem filiorum Dei. Nam calculus gemma pretioſa eſt. Et poſt pauca: ſive calculum: corpus in baptiſmo candidatum: ſive calculi appellatione ſermo Divinus ſignificatur. Epiſtola verò Beati Hieronymi, quam ad Ceraſiam ſcriptam dicitis, hactenus, nec apud Romanos, nec apud nos inveniri potuit. Nec ſibi ipſi eum umquam contraria ſcribere putamus: & veris credere meliùs eſt exemplaribus, quàm dubiis. Ecce pravitas omni tergiverſatione deterior, quæ ſic Sanctorum Patrum puriſſimis ſenſibus venena ſuæ infundit perfidiæ. Sequitur in Epiſtolâ:

Item in Homilia Sancti Auguſtini ſecundùm humanæ ſervitutis formam ità dicit: Homo adoptatur, cujus gloriam quæſivit, qui eſt ab illo unicus natus. Ecce quem Auguſtinus dicit adoptatum, hunc Joannes dixit: *Advocatum* (o) *habemus apud Patrem.* In hoc itaque loco ignoramus, quid priùs agendum ſit, an pravitas repellenda, ſive imperitia decidenda? In XXVI. Homilia, in expoſitione ejus ſententiæ legitur, ubi Dominus dixit: *Qui à ſemetipſo* (p) *loquitur, propriam gloriam quærit.* Ubi poſt congruam expoſitionem infert: Quid tu homo facere debes, qui quando aliquid boni facis, gloriam tuam quæris: quando autem aliquid mali facis, Deo calumnias meditaris? Intende tibi. Creatura es, agnoſce Creatorem; Servus es, ne contemnas Dominum. Adoptatus es, ſed non meritus. Quære gloriam ejus, à quo habes hanc gratiam homo adop-

tatus,

(i) Joan. XIV.
(k) Lucæ II, 40.
(l) Joan. I, 14.
(m) Joan. I, 34.
(n) Rom. IX, 5.
(o) Imæ Joan. II, 1.
(p) Joan. VII, 18.

tatus, cujus gloriam quæſivit, qui eſt ab illo unico natus. De Chriſto enim dixit, unicus natus: de nobis verò, homo adoptatus. Quam adoptionem praviſſimo ſenſu, qui ſcripſit Epiſtolam, ad Chriſti voluit transferre humanitatem. In quâ perverſitate ſenſus utrumque, & imperitia ſcribentis patet, & mala voluntas non latet. Etiam & in ſequenti mox ſententia, & falſitas malæ voluntatis apparet, ubi dixit: Ecce quem Auguſtinus dicit adoptatum, Joannes Apoſtolus dicit advocatum. Certiſſimum eſt enim, Joannem Apoſtolum Chriſtum Advocatum nominare, ſicut ipſe teſtatur: *Apud* (q) *Patrem habemus Advocatum Dominum noſtrum JESUM CHRISTUM.* Perſpicuum quoque eſt, Sanctum Auguſtinum de homine quolibet per gratiam adoptato dicere, ſicut ex ſequentiâ lectionis certiſſimè cognoſci poteſt.

Sequitur in eodem libello noſtro: " Item prædeceſſores noſtri Eugenius, " Hildefonſus, Julianus, Toletanæ ſedis " Antiſtites, in ſuis dogmatibus ità dix" erunt in Miſſâ de cœnâ Domini: Qui " per adoptivi hominis paſſionem dum " ſuo non indulſit corpori." Item in Miſſâ de Aſcenſione Domini: " Hodie ſal" vator noſter poſt adoptionem carnis " ſedem repetivit Deitatis." Et cætera, quæ ex parentum veſtrorum dictis poſuiſtis; ut manifeſtum ſit quales habeatis parentes, & ut notum ſit omnibus, unde vos traditi ſitis in manus infidelium. Quia hominem Chriſtum, verum Dei Patris Filium eſſe negâſtis, vobis defenſor eſſe noluit, ſed tradidit vos in manus inimicorum ſuorum, ut dominentur veſtrî, qui eum recipere noluerunt; & cui illi publicè detrahunt, vos occultè illi derogatis. Nec illius Chriſti teſtimonio credere vultis de ipſo dicentis: *Pater clarifica* (r) *filium tuum, ut filius tuus clarificet te.* Dum dixit, tuus, proprietatem oſtendit, veluti & Pater in baptiſmo teſtimonio comprobavit: *Hic* (s) *eſt filius meus dilectus.* Meus dixit, addididit quoque, dilectus: ut intelligeretur proprius eſſe filius, ſicut apoſtolus dixit, *Proprio* (t) *filio ſuo non pepercit.* Et melius eſt teſtimonio Dei Patris credere de ſuo filio, quàm Hildefonſi veſtri, qui tales vobis compoſuit preces in Miſſarum ſolemniis, quales univerſalis & Sancta Dei non-habet Eccleſia. Nec vos in illis exaudiri putamus. Et ſi Hildefonſus veſter in orationibus ſuis Chriſtum adoptivum nominavit, noſter verò Gregorius, Pontifex Romanæ Sedis, & clariſſimus toto orbe Doctor, in ſuis orationibus ſemper eum unigenitum nominare non dubitavit. In oratione enim, quæ eſt ſecundâ feriâ poſt palmas, ità poſuit: Da, quæſumus, omnipotens Deus, ut, qui in tot adverſis ex noſtra infirmitate deficimus, intercedente unigeniti Filii tui paſſione reſpiremus. Item quartâ feriâ ejuſdem ſeptimanæ: Præſta, quæſumus, omnipotens Deus, ut qui noſtris exceſſibus inceſſanter affligimur, per unigeniti tui paſſionem liberemur. Item in Aſcenſione Domini: Concede, quæſumus, omnipotens Deus, ut qui hodiernâ die unigenitum tuum, redemptorem noſtrum, ad cœlos aſcendiſſe credimus. Item ad ſanctam Crucem: DEUS, qui unigeniti tui, Domini noſtri, JESU CHRISTI, pretioſo ſanguine humanum genus redimere dignatus es. Ecce eum Unigenitum nominavit, cujus ſanguine redempti ſumus.

Quod autem dicitis in Epiſtola fidei veſtræ, " Ex Patre unigenitum ſine ad" optione, primogenitum verò in fine " temporis, verum hominem adſumen" do de Virgine, carnis adoptione, uni" genitum in naturâ, primogenitum in adoptione & gratiâ." Scimus enim Deum Dei Filium ex utraque natura, & unigenitum eſſe, & primogenitum: unigenitus, quia ſolus ſine initio ex Deo Patre genitus, & ſolus ex initio temporis ex Matre Virgine genitus: ideóque in utraque naturâ unigenitus etiam, & primogenitus; quia omnis unigenitus primogenitus eſt: licet ſecundùm humanam generationem, non omnis primogenitus unigenitus ſit. Idem ipſe Dei Filius, primogenitus eſt Virginis, ùt dicitis; etiam & unigenitus, qui non habuit ſequentes carnaliter fratres. Igitur & Deo Patri primogenitus, quia priùs ex Deo Patre genitus, quàm ulla eſſet creatura, vel aliquod eſſet tempus, Apoſtolo teſte, qui ait, ad Coloſſenſes ſcribens: *Gratias* (u) *agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in parte ſortis Sanctorum in lumine: qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum Filii dilectionis claritatis ſuæ;*

(q) Imæ Joan. II, 1.
(r) Joan. XVII, 1.
(s) Matth. III, 17.
(t) Rom. VIII, 32.
(u) Coloſſ. I, 12.

ſuæ : in quo habemus redemptionem, remiſſionem peccatorum : qui eſt Imago Dei inviſibilis, primogenitus omnis creaturæ : quia in ipſo condita ſunt univerſa in Cælis, & in terrâ, viſibilia & inviſibilia, ſive Throni, ſive Dominationes, ſive Principatus, ſive poteſtates : omnia per ipſum, & in ipſo creata ſunt : & ipſe eſt ante omnes ; & omnia in ipſo conſtant : & ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ, qui eſt principium, primogenitus ex mortuis, ut ſit in omnibus ipſe primatum tenens : quia in ipſo complacuit omnem plenitudinem Divinitatis inhabitare corporaliter. Item Salomon : *Dominus* (x) *poſſedit me initio viarum ſuarum, antequam quicquam faceret à principio. Ab æterno ordinata ſum, & ex antiquis, antequam terra fieret : necdum erant abyſſi, & ego jam concepta eram : necdum fontes aquarum eruperant, necdum montes gravi mole conſtiterant. Ante colles ego parturiebar, &c.* Item in libro Sapientiæ, ipſâ dicente Sapientiâ, id eſt, FILIO DEI : *Ego* (y) *ex ore Altiſſimi prodivi, primogenita ante omnem creaturam. Ego in cælis feci, ut oriretur lumen indeficiens, & ſicut nebula texi omnem terram. Ego in altis habitavi, & thronus meus in columnâ nubis.* Item, ubi dicit Apoſtolus : *Exſpectantes* (z) *beatam Spem, & adventum gloriæ magni Dei & Salvatoris noſtri JESU CHRISTI, qui dedit ſeipſum pro nobis.* Ubi eſt, inquit, ſerpens Arius? ubi Eunomius coluber? MAGNUS DEUS, JESUS Chriſtus, Salvator dicitur, non Primogenitus omnis creaturæ : non Verbum Dei & Sapientia, quæ ſunt appellationes Divinæ generationis ; ſed JESUS & CHRISTUS, quæ vocabula adſumpti hominis ſunt. Neque verò alium, JESUM CHRISTUM, alium Verbum dicemus, ut nova hæreſis calumniatur : ſed eundem, & ante ſæcula, & ante mundum, & poſt MARIAM, immò ex MARIA, magnum Deum appellamus, Salvatorem noſtrum JESUM CHRISTUM, qui dedit ſemetipſum pro nobis.

Hæc teſtimonia ideo poſuimus, ut cognoſcatis Deum & Dominum noſtrum JESUM CHRISTUM, in utraque naturâ eſſe, & unigenitum, & primogenitum ; non adoptivum, ſed Magnum Deum : nec ex eo fratres nominari, ſicut Helvidius blaſphemat, quòd primogenitus eſt, ſed ex paternæ charitatis affectu. Nam quatuor modis in Scripturis Sanctis fratres appellari legimus, ſicut Beatus Hieronymus in libello contra eundem Helvidium teſtatur ; naturâ, gente, cognatione, affectu. Naturâ, ut Eſau & Jacob, duodecim Patriarchæ, Andreas & Petrus, Jacobus & Joannes. Gente, quia omnes Judæi fratres inter ſe vocantur, ut in Deuteronomio : *Si autem* (a) *emeris fratrem tuum, qui eſt Hebræus, vel quæ eſt Hebræa ; ſerviet tibi ſex annis, & in ſeptimo anno dimittes eum liberum abs te.* Et in eodem : *Conſtituendo* (b) *conſtitues ſuper te Principem, quem elegerit Dominus Deus tuus, eum, qui ex fratribus tuis ſit,* & reliqua. Cognatione autem fratres vocantur, qui ſunt de unâ familiâ, ſicut Loth frater Abrahæ dicitur, cum ſit filius fratris ſui Aran, dicente Abraham : *Non ſit rixa* (c) *inter me, & te, & inter Paſtores meos, & Paſtores tuos, quia omnes fratres nos ſumus.* Qua lege, & in Evangelio fratres Domini dicuntur Jacobus, Judas, & Simon. Affectu quoque fratres dicuntur, qui in duo ſcinditur, in ſpiritale, & in commune. In ſpiritale, quia omnes Chriſtiani fratres vocantur : ut ibi : *Ecce* (d) *quàm bonum, & quàm jucundum, habitare fratres in unum.* Et Salvator : *Narrabo* (e) *nomen tuum fratribus meis.* Et alibi : *Vade,* (f) *dic fratribus meis.* Porrò in commune, quia omnes homines, ex uno Patre nati, pari germanitate conjungimur. Hinc Hieronymus dicit, affectu fratres eſſe Domini, non adoptione, ubi dicit : *Narrabo* (g) *nomen tuum fratribus meis.* Et item : *Ite, dicite fratribus meis.*

Sequitur in Epiſtolâ veſtrâ : " Cariſſimi, nunc Filii Dei ſumus, & nondum apparuit, quid erimus. Scimus, quia, cùm apparuerit, ſimiles ei erimus, & videbimus eum, ſicuti eſt. Similes utique in carnis adoptione, & non ſimiles ei in Divinitate. " Hujus verò ſententiæ intellectum longè aliter Catholici Patres expoſuerunt. Dicit enim Sanctus Auguſtinus in Epiſtola ad Italicam Virginem : In tantum ergo videbimus, in quantum ſimiles erimus ; quia & nunc in tantum non videmus, in quantum diſſimiles ſumus. Inde igitur videbimus,

(x) Prov. VIII, 22. (y) Eccleſ. XXIV, 5. (z) Tit. II, 13.
(a) Deut. XV, 12. (b) Deut. XVII, 15. (c) Gen. XIII, 8.
(d) Pſalm. CXXXII, 1. (e) Pſalm. XXI, 23. (f) Joan. XX, 17.
(g) Hebr. II, 12.

mus, ubi ſimiles erimus. Quis autem dementiſſimus dixerit, corpore nos vel eſſe, vel futuros eſſe ſimiles Deo? In interiore igitur homine iſta ſimilitudo eſt, qui renovatur in agnitione Dei, ſecundùm agnitionem ejus, qui creavit eum: & tanto efficimur ſimiliores illi, quanto magis in ejus agnitione & caritate proficimus: quia etſi exterior homo noſter corrumpitur, interior autem renovatur de die in diem: ità ſanè, ut in hac vitâ, quantuſcumque profectus ſit, longè abſit ab illâ perfectione ſimilitudinis, quæ idonea erit ad videndum Deum. Quid verò David putatis dixiſſe de fratribus adoptivis: *Unxit te Deus*, (h) *Deus tuus, oleo lætitiæ præ participibus tuis?* Non enim Beatus Hieronymus, & cæteri Sanctæ Scripturæ Tractatores, hanc participationem unctionis de adoptivis fratribus, ſed de Regibus, qui Chriſti vocabantur, intelligi voluerunt, qui oleo humanæ compoſitionis uncti eſſe leguntur: ſicut idem Beatus Hieronymus in tractatu ejuſdem Pſalmi expoſuit: *Oleo lætitiæ præ conſortibus tuis.* Alii Reges, qui typum illius prætulerunt, & regnando conſortes dicti ſunt, oleo corruptibili ſunt inuncti: hic verò Filius Dei, à Deo Patre oleo exultationis, hoc eſt, reſurrectionis, aſcenſionis, Dominationíſque eſt delibutus: quia Chriſtus naturâ unctus, nos per gratiam, quia in illo pleniter ſuit Divinitas.

Item poſt multa teſtimonia, quæ omnia exequi longum eſt, noviſſimè in Micheæ Prophetæ ſententiam offendiſtis, in quâ pœnitentis populi perſonam in ſe ipſo Propheta aſſumpſit: in qua & veſtræ blaſphemiæ ſtultitiam aperuiſtis, dicendo: *Numquid* (i) *dabo Primogenitum meum pro ſcelere meo? Fructum ventris mei pro peccato animæ meæ?* Quòd dixit primogenitum, ſecundùm humanitatem: " quòd dixit fructum ventris mei, ſe" cundùm Divinitatem. Quæ aures Catholicæ hanc expoſitionem audire non abhorrent? Quis fidelis illam nare contractâ non reſpuit? Tam ridiculoſa eſt, tam ſtulta hujus ſententiæ expoſitio apud vos, ut propter Sanctitatem aurium magis taceamus, quid de veſtrâ interpretatione ſentimus, quàm exponamus: & lectoris arbitrio dimittimus de vobis in hoc loco judicare. Tantùm dicimus, quid Beatus Hieronymus de hac intellexit ſententia. Dicit enim in Tractatu ejuſdem Prophetæ: Deus populum ad judicium provocârat. Ille ſciens peccatum ſuum, non vult contendere, ſed rogare: nec tamen in ipſis precibus habet fiduciam. Nihil enim dignum eſt, quod pro peccato Deo poſſit offerri: & nulla humilitas poteſt maculas eluere delictorum: quia impoſſibile eſt, ſanguinem taurorum, & vitulorum, & holocauſta medullata, & cruorem arietum, & hircorum pinguium, ſordes animæ lavare. *Numquid*, ait, *dabo Primogenitum meum pro ſcelere meo*, ſicut Rex Moab feciſſe deſcribitur? *Aut fructum ventris mei pro peccato animæ meæ*, quod fecit Jephte, pro temeritate voti offerens filiam? Item ſecundùm LXX. allegoricam expoſitionem ità diſſeruit: Si dedero primogenita mea pro impietate; & fructum ventris mei pro peccato animæ meæ: dabo quidem, quicquid in me primum eſt; ſed pro meo peccato, & impietate nihil dignum offeram Deo. Unde & David precatur, & dicit: *Magis, magiſque* (k) *lava me ab iniquitate meâ, & à peccato meo munda me.*

Item mentionem Epiſtolæ B. Pauli ad Hebræos facientes, nec intelligentes omnia, quæ poſuerunt, contra ſe eſſe, & ſemper ubique Chriſtum Dominum, Filium Dei nominari; non ſervum, non adoptivum, ſicut in illis teſtimoniis perſpicuum eſt, quia ex principio Epiſtolæ illius ponere voluerunt: *Multifariè,* (l) *multiſque modis olim Deus locutus eſt Patribus noſtris in Prophetis, noviſſimè diebus iſtis locutus eſt nobis in Filio, quem conſtituit hæredem univerſorum, per quem fecit & ſæcula. Qui cùm ſit ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ ejus, portánſque omnia verbo virtutis ſuæ, purgationem peccatorum faciens, ſedet ad dexteram Majeſtatis in excelſis: tantò melior Angelis effectus, quantò differentiùs præ illis nomen hæreditavit. Cui enim dixit aliquando Angelorum, Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rurſum: Ego ero illi in Patrem, & ipſe erit mihi in Filium. Et iterum: Cùm introduceret Primogenitum in orbem terrarum, dicit: Adorent eum omnes Angeli Dei.* Hæc itaque teſtimonia non ſervum, non adoptivum dicunt Dominum noſtrum JESUM Chriſtum, ſed Filium & hæredem univerſorum;

(h) Pſalm. XLIV, 8.
(i) Mich. VI, 7.
(k) Pſalm. L, 3.
(l) Hebr. I, 1.

rum: ſicut & in ſequentibus ejuſdem Epiſtolæ legimus: Moyſes quidem, tanquam famulus fidelis, fuit in totâ domo ejus: Chriſtus verò tamquam filius in domo ſuâ. Et paulò ante: *Amplioris enim* (m) *gloriæ iſte præ Moyſe dignus habitus eſt.* Quomodo amplioris gloriæ, ſi ſervus, ſicut & Moyſes, vel ex ſervo adoptivus? Quos & Beatus Auguſtinus in Homilia III. Sancti Evangelii ſecundùm Joannem mirabiliter diſtinxit, dicens: Tenete ergò, Fratres, ſoliditatem iſtam: Lex per Moyſem data eſt, gratia & veritas per JESUM CHRISTUM facta eſt. Per ſervum lex data eſt, & reos fecit: per Imperatorem indulgentia data eſt, & reos liberavit. Lex per Moyſem data eſt: non ſibi aliquid ampliùs ſervus adſignet, quàm quod per illum factus eſt. Electus ad magnum Miniſterium, tamquam fidelis in domo, ſed tamen ſervus, agere ſecundùm legem poteſt, ſolvere à reatu legis non poteſt.

Quod autem in ſequentibus Epiſtolæ veſtræ legitur: "His præmiſſis Sanctorum Patrum ſententiis, adſertionibus noſtris roboratis, in commune decrevimus ab eorum decretis nullo modo deviare veſtigiis." Optamus, dominúmque deprecamur, hoc omnino verum eſſe, quod dicitis. Sed necdum perſpeximus ità eſſe. Faciat quandoque miſericordia Divina fieri, ut terminos Sanctorum Patrum non transgrediamini.

Quod etiam & in ſequentibus adjunxiſtis: "In profeſſione Nicæni Symboli non invenimus dictum, in Chriſto duas naturas, & tres ſubſtantias, & homo deificus, & Deus humanatus." Quid eſt natura hominis, niſi anima & corpus? vel quid eſt inter naturam & ſubſtantiam, ut tres ſubſtantias neceſſe ſit nobis dicere, & non magis ſimpliciter, ſicut Sancti Patres dixerunt, confiteri Dominum noſtrum, JESUM CHRISTUM, Deum verum, & verum hominem in unâ perſonâ? Manſit verò perſona Filii in SANCTA TRINITATE, cui perſonæ humana acceſſit natura, ut eſſet & una perſona, Deus & homo: non homo deificus, & humanatus Deus; ſed Deus homo, & homo Deus: propter unitatem perſonæ unus Dei Filius, & idem hominis Filius: perfectus Deus, perfectus homo. Perfectus homo non eſt, niſi animâ, & corpore, ſicut & Sanctus Papa Leo in Homilia IV. de Natali Domini, eamdem nuncupat naturam, quam & ſubſtantiam, ità dicens: tanto fœdere naturam utramque conſeruit, ut nec inferiorem conſumeret glorificatio, nec ſuperiorem minueret adſumptio. Salvâ igitur proprietate utriuſque ſubſtantiæ, & in unam coëunte perſonam, nec negamus & nos, Chriſto hæc tria veraciter ineſſe, Divinitatem ſcilicet, animam, & corpus. Sed, quia verè Deus & homo dicitur, in Dei nomine totum, quod Dei eſt, deſignatur, in hominis verò, totum, quod hominis eſt, intelligitur. Ideo ſufficit, in eo unam perfectam Divinitatis, & alteram perfectam humanitatis confiteri ſubſtantiam. Aliud enim eſt, contra hæreticos contendere: aliud verò, puram fideliter confiteri fidem. Ibi enim veritas animæ, & carnis in Chriſto oſtendenda erat, hîc perfecta humanitas in eodem confitenda eſt. Sic & Sanctus Auguſtinus in libro, quem Enchiridion nominari placuit, evidentiſſimè & Catholicè in undecimo Capitulo (n) expoſuit, ità dicens de Deo Chriſto: Nempe ex quo homo eſſe cœpit, non aliud cœpit homo eſſe, quàm Dei Filius, & hoc unicus: & propter Deum Verbum, quod illo ſuſcepto Caro factum eſt, utique Deus: ut quemadmodum eſt una perſona quilibet homo, anima ſcilicet rationalis & caro, ita ſit Chriſtus una perſona, Verbum & homo.

Conſuetudo Eccleſiaſtica ſolet in Chriſto duas ſubſtantias nominare, Dei videlicet & hominis, ſicut Caſſiodorus in ſecundi Pſalmi tractatu cum ſententiâ Sancti Auguſtini roboravit: Et ne per hæreticas, inquit, contentiones Chriſtiani animus fluctuetur, quem oportet omnia veraciter fixéque credere, nominis ipſius definitionem auctoritate Patrum brevi ſatisfactione concludimus. Audiamus ergo Beatum & Doctiſſimum Auguſtinum in Evangeliſtæ Joannis expoſitione dicentem: Agnoſcamus geminam ſubſtantiam Chriſti, Divinam ſcilicet, qua æqualis eſt Patri; humanam, qua major eſt Pater. Utrumque autem ſimul, non duo, ſed unus eſt Chriſtus, ne ſit quaternitas, non Trinitas Deus: ac per hoc Chriſtus eſt Deus, anima rationa-

(m) Hebr. III, 3.

(n) Cap. XXXV.

tionalis, & caro: qua veritate recognitâ, competenter mortiferos vitamus errores. Item Beatus Ambroſius in hymno quodam de Natali Domini ità dicit: Geminæ gigas ſubſtantiæ alacris, ut currat viam. Item Sanctus Auguſtinus in libro Enchiridion (o) Capitulo XIII. Proinde ſicut confitemur, Dominus noſter JESUS CHRISTUS, qui de Deo Deus, homo autem natus eſt de Spiritu Sancto, & Maria Virgine, utraque Subſtantia, Divina ſcilicet atque humana, Filius eſt unicus Dei Patris omnipotentis. Item in expoſitione Catholicæ Fidei: Non ergo duos Chriſtos, neque duos Filios, ſed Deum & hominem unum Filium: quem propterea Unigenitum dicimus, manentem in duabus ſubſtantiis, ſicut ei naturæ veritas contulit. Iſidorus quoque in libro Etymologiarum: Sic autem, inquit, Dei Filio juncta eſt humana natura, ut ex duabus ſubſtantiis fieret una Perſona.

Item Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Diaconus Paſchaſius, in libro ſecundo operis pulcherrimi, quod de Spiritu Sancto compoſuit, cujus opuſculi Beatus Gregorius Papa Romanus, in libris Dialogorum mentionem fecit, in Capitulo IV. ità dicit: Itaque in Deo & homine gemina ſubſtantia; ſed non gemina perſona eſt: quia perſona perſonam conſumere poteſt, ſubſtantia verò ſubſtantiam non poteſt: ſiquidem perſona res juris eſt, ſubſtantia res naturæ. Hoc loco neceſſarium videtur, ut in Chriſto, Domino pariter & homine, unam perſonam, & duas ſubſtantias teſtimoniis aſſeramus. Da unam Redemptoris Dei, hominisque perſonam. Apoſtolus dicit: *Si enim cognoviſſent Sapientiam* (p) *Dei, numquam Dominum Gloriæ crucifixiſſent.* Si requiras, quomodo potuerit inviolabilis pati, & incomprehenſibilis crucifigi; Perſonæ unitas facit, ut quod homo pêrtulit, Deus pertuliſſe credatur. Item cùm Evangeliſta commemorat: *Nemo* (q) *aſcendit in cœlum, niſi qui de cœlo deſcendit, Filius hominis, qui eſt in cœlo.* Quomodo hic Filium hominis ante Paſſionis & Reſurrectionis, ſive Aſcenſionis diem, & de cœlo aſſerit deſcendiſſe, & in cœleſtibus permanere, niſi hoc per unitatem perſonæ ratio veritatis abſolvat? Sicut alio loco capitis, & corporis ſociatur perſona, cùm legitur: *Eſurivi enim*, (r) *& dediſtis mihi manducare, ſitivi, & dediſtis mihi bibere.* Quid agit perſonæ unitas? Homo paſcitur, & Deus reficitur: pes confovetur, & caput fomentum in ſe ſentire teſtatur. Dicit ergo: *Numquam Dominum gloriæ crucifixiſſent*, & è diverſo: *Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui de cœlo deſcendit, Filius hominis, qui eſt in cœlo.* Vide, quomodo per unitatem perſonæ humana divinis, & humanis Divina miſcentur. Deus crucifigitur, & homo de cœlo deſcendere, & in cœlo permanere memoratur. Item paulò poſt, in eodem Capitulo: Paulus Apoſtolus etiam duas ſubſtantias evidenter, remotâ Sacramenti obſcuritate, digeſſit, ità dicens: *Patres noſtri, ex quibus* (s) *Chriſtus ſecundùm carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula.*

Sed & inter lucidiſſimas & Catholicas Sancti Auguſtini ſententias, quas ſparſim, & inordinatè poſuiſtis ad defenſionem, ut vos dicitis, veſtram; ut nos intelligimus, accuſationem erroris veſtri: non metuiſtis, intermiſcere ſenſus adulterinos, fingentes eum dicere, quod in illius non invenimus dictis. Ex quo perſpicuum eſt, vos veſtræ non confidere cauſæ, quia in exemplis Sanctorum Patrum, non inveniſtis fidem veſtram confirmari: ideóque adulterinos pravitatis ſenſus interpoſuiſtis, aſſerentes illos dicere, quod non dixerunt, ſicut certiſſimè cognoſci poteſt in Capitulo XI. de libro Sancti Auguſtini, quem Enchiridion, ut præfati ſumus, nominavit: cujus Capituli textum ponimus, ut faciliùs veſter pateſcat error, & malitiæ noſcatur imperitia. Dicit enim præfatus Pater: Proinde (t) CHRISTUS JESUS Dei Filius eſt, Deus, & homo: Deus ante omnia ſæcula, homo in noſtro ſæculo: Deus, quia Dei Verbum, Deus enim erat Verbum: homo autem, quia in unitatem perſonæ acceſſit Verbo anima rationalis, & caro. Quocirca in quantum Deus eſt, ipſe, & Pater unum ſunt: in quantum autem homo eſt, Pater major eſt illo. Cùm enim eſſet unicus Dei Filius, non gratiâ, ſed naturâ; ut eſſet etiam plenus gratiâ, factus eſt & hominis Filius: idem ipſe utrumque ex utroque unus Chriſtus. Quia cùm in formâ

(o) Cap. XXXVIII. (p) Ima Cor. II, 8. (q) Joan. III, 13.
(r) Matth. XXV, 35. (s) Rom. IX, 5. (t) Cap. XXXV.

formâ Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt, quod naturâ erat, id eſt, eſſe ſe æqualem Deo: exinanivit autem ſe, accipiens formam ſervi, non amittens vel minuens formam Dei. Ac per hoc, & minor eſt factus, & manſit æqualis, utrumque unus, ſicut dictum, ſed aliud propter Verbum, aliud propter hominem: propter Verbum æqualis Patri, propter hominem minor: unus DEI FILIUS, idémque hominis Filius: unus hominis Filius, idemque, & DEI FILIUS: non duo FILII DEI, DEUS & homo, ſed unus DEI FILIUS, DEUS ſine initio, homo à certo initio, Dominus noſter JESUS CHRISTUS.

Hiſce igitur veriſſimis Catholicæ fidei adſertionibus, perfidiæ venena intermiſcere non metuiſtis. Ubi ergo ille dixit, cùm enim eſſet unicus Dei filius, non gratiâ, ſed naturâ; ut eſſet etiam plenus gratiâ, factus eſt & hominis Filius, idem ipſe utrumque ex utroque unus Chriſtus: ad confirmandum errorem veſtrum, interpoſuiſtis, quod ille non dixit, hoc modo: cùm enim eſſet unicus Dei Filius, non adoptione, ſed genere, neque gratiâ, ſed naturâ: ut eſſet etiam plenus in formâ ſervi, adoptione & gratiâ, factus eſt hominis filius, idem ipſe utrumque ex utraque unus Chriſtus. Videat, qui legit, & intelligat, quanta eſt hæc pravitas, & quanta eſt hæc tergiverſatio. Quare Sanctorum Patrum ſenſus commaculatis, & venenum erroris Catholico melli immiſcetis? Quid eſt, quòd dicitis, Deum naturâ Dei Filium, genere eſſe Filium Dei? Quid eſt, quod adoptionem gratiæ conjungitis, dum in eodem Capitulo paulò poſt idem mirificus Doctor, eum, qui eſt hominis filius, unicum Dei Filium nominare non dubitaret, ità dicens, ſicut, & antè expoſuimus: Nempe ex quo homo eſſe cœpit, non aliud cœpit homo eſſe, quam Dei Filius, & hoc unicus: & propter neum Verbum, quod illo ſuſcepto caro factum eſt, uniquè Deus; ut quemadmodum una perſona eſt quilibet homo, anima ſcilicet rationalis, & caro, ità ſit Chriſtus una perſona, Verbum, & homo. Igitur ſi unicus, quomodo adoptivus, dum multi ſunt adoptivi filii? Unicus itaque de multis non poteſt dici. Item unitas perſonæ, quæ eſt in Dei Filio, & Filio Virginis, adoptionis tollit injuriam. Si ergo Deus verus eſt, qui de Virgine natus eſt, quomodo tunc poteſt adoptivus eſſe, vel ſervus? Deum enim nequaquam audetis confiteri ſervum, vel adoptivum: etſi eum Propheta ſervum nominâſſet, non tamen ex conditione ſervitutis, ſed ex humilitatis obedientia, quâ factus eſt Patri obediens uſque ad mortem, præfato Papa Leone dicente in Homilia II. de Nativitate Chriſti: Aſſumpta eſt de matre Domini natura, non culpa: creata eſt forma ſervi ſine conditione ſervili. Item Sanctus Augnſtinus in Homilia XXXIX. dicit: Dominus noſter etiam in forma ſervi non ſervus, ſed in formâ etiam ſervi Dominus fuit. Nonne ſecundùm ſæculi nobilitatem, Beata MARIA Virgo ex regali & libera proſapia proceſſit? Huic ergo Virgini, Regiæ dignitatis, Spiritus Sanctus acceſſit, & Filium ex ea procreari fecit. Mirum, ſi Spiritus Sanctus hominem ex ea non potuit facere perfectum, & ingenuum.

Sed, & hoc volumus à vobis audire, an Adam primus humani generis Pater, qui de terra Virgine creatus eſt, liber eſſet conditus, ſive ſervus? Si ſervus, quomodo tunc Imago Dei? Si liber, quare & Chriſtus quoque non ingenuus de Virgine? Meliore quidem terrâ, etiam animatâ, & immaculatâ, Spiritu Sancto operante, factus eſt homo, dicente Apoſtolo, *Factus eſt* (u) *primus homo de terra terrenus, ſecundus de Cælo cœleſtis.* Si terrenum liberum conditum confitemur, quare non multò magis cœleſtem liberum confitemur? Unde, Adam fuit ſervus factus, niſi ex peccato, Apoſtolo Petro atteſtante: *Qui enim* (x) *peccatum facit, ſervus eſt peccati?* Chriſtus autem non fecit peccatum, ideò ſervus non eſt peccati; ſed magis liberator & redemptor eorum, qui ſervi ſunt peccati, eo ipſo atteſtante. *Si Filius* (y) *vos liberaverit, verè liberi eritis.* Sed fortè ſervum hominis eum fuiſſe dicitis. Quid eſt, quod dicit Propheta, *Deus* (z) *judicium tuum Regi da, & juſtitiam tuam filio Regis: & adorabunt eum omnes Reges terræ, omnes gentes ſervient ei?* Item Apoſtolus. *Omnia* (a) *ſubjecit ſub pedibus ejus.* Et hoc ſæpiùs

(u) I. Cor. XV, 47. (x) II. Petr. II, 19. (y) Joan. VII, 36.
(z) Pſalm. LXXI. 1. & 11. (a) Ime Cor. XV, 26.

ſæpiùs repetitur, quàm exemplis indigeat edoceri, quòd ſit Dominus omnium, non alicujus ſervus. Anne Angelorum eum ſervum vultis dicere, quia dictum eſt: *Minuiſti* (b) *eum paulò minùs ab Angelis?* Utique minoratus eſt propter mortalitatem carnis, non propter conditionis ſervitium: ideoque ſtatim ſequitur: *Gloriâ, & honore coronâſti eum, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum. Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus.* Item Apoſtolus ad Hebræos, *Tanto* (c) *melior effectus Angelis, quanto differentius præ illis nomen hæreditavit.* Et iterum, *Cùm* (d) *introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes Angeli Dei.*

Quid dicitis de Deo Patre, qui eum in baptiſmo etiam, & in transfiguratione, quæ facta eſt in monte, filium nominavit, non ſervum: *Hic eſt filius* (e) *meus dilectus, in quo mihi bene placuit?* De quâ ſententia Beatus Hilarius in libro VI. de fide, ità diſſeruit: Si proprium ac ſingulare eſt: *Hic eſt Filius meus*; quid calumnias Deo Patri profeſſæ de filio proprietatis adferimus? Anne tibi videtur in eo, quod dicitur, hoc ſignificari, alios quidem cognominatos habeo in filios, ſed hic filius meus eſt? Donavi adoptionis nomen plurimis: ſed iſte mihi filius eſt. Ne quæras alium, ne non hunc eſſe credas. Hunc ergo tamquam digito indice, ac verbi ſignificatione contingo, quia dico, & meus eſt, & filius eſt. Hæc quidem Paternæ vocis ſignificatio ea fuit, non quòd, qui ad implendam omnem juſtitiam baptizandus erat, ignoraretur: ſed, ut, qui ad Sacramentum ſalutis noſtræ homo cernebatur, Dei voce Dei Filius noſceretur. Reſtat igitur, ut ſit Rex, & Redemptor, Deus, & Dei Filius: de quo & Apoſtolus ad Romanos: *Qui proprio Filio ſuo* (f) *non pepercit.* Proprium nominavit, non adoptivum. De quâ ſententiâ idem Beatus Hilarius in libro præfato ità dicit: Numquidnam etiam nunc adoptionis in eo erit nuncupatio, in quo proprietas eſt hoc nomen? Item poſt pauca: Quære virtutem dicti, ut magnitudinem caritatis intelligas. Quid ſit proprium, expende, ne ignores veritatem. Nunc enim Apoſtolus proprium ait filium, cùm in multis, vel ſuum, vel ejus ſæpe dixiſſet. Quamvis multi codices, per translatorum ſimplicem intelligentiam, in hoc loco, proprio filio, ſuo filio conſcriptum habeant: tamen Græcitas, quâ lingua Apoſtolus eſt locutus, proprium nunc magis, quàm ſuum nuncupavit. Et licet communis intelligentiæ ſenſus non ſatis inter proprium, & ſuum differat, verùm Apoſtolus, cùm in cæteris aliis dictis ſuum filium commemorâſſet, hìc tamen dicit: *Qui proprio Filio non pepercit.* Item libro VIII. Sentíſne, quid tibi deſit, Chriſto negando, quod ſuum eſt? Si per naturam Dei Chriſtus tibi Dominus eſt; habes Spiritum Sanctum: ſi verò per adoptivum nomen hic Dominus eſt; Spiritu Sancto carens ſpiritu erroris animaris: quia nemo, niſi in Spiritu Sancto Dominum JESUM poteſt dicere. Item in dogmate Catholicæ Fidei. Ergo Dei Filius, hominis factus eſt Filius, natus ſecundùm veritatem naturæ ex Deo, Dei Filius: & ſecundùm veritatem naturæ ex homine, hominis Filius: ut veritas unigeniti non adoptione, neque appellatione, ſed in utraque nativitate Filii nomen naſcendo haberet, ut eſſet verus Deus, & verus homo unus Filius. Item Sanctus Evangeliſta Joannes verum eum Filium nos credere edocuit, dicens: *Et nos vidimus,* (g) *& teſtificamur, quoniam Pater miſit Filium ſuum Salvatorem mundi. Quisquis confeſſus fuerit, quoniam JESUS eſt Filius Dei, Deus in eo manet, & ipſe in eo.* Item poſt pauca: *Scimus, quoniam Filius Dei* (h) *venit, & dedit nobis ſenſum, ut cognoſcamus verum Deum, & ſimus in vero Filio ejus. Hic eſt verus Deus, & vita æterna.* Tu verò quiſquis es, qui Chriſtum prædicas adoptivum, unde tibi iſte ſenſus veniſſet, voluiſſem ſcire: Ubi hoc nomen didiciſſes, oſtende. Patriarchæ neſcierunt, Prophetæ non dixerunt, Apoſtoli non prædicaverunt, Tractatores hoc nomen tacuerunt, Doctores Fidei noſtræ non docuerunt. Fortè in tertium cœlum raptus fuiſti, & ibi audiſti arcana verba, quæ hucuſque Sanctæ Dei Eccleſiæ ignota eſſent, ſi tu in tertium cœlum raptus non eſſes? Aut ſuper pectus Domini recubuiſti, & ibi audiſti, quæ Beatus Joannes audire non meruit? Aut

te

[*b*] Pſal. VIII, 6.
(*c*) Hebr. I, 4.
(*d*) Ibid. 6.
(*e*) Math. III. & XVII.
(*f*) Rom. VIII, 32.
(*g*) Imæ Joan. IV, 14.
(*h*) Imæ Joan. V, 20.

te per Choros Angelorum agnus ducens, hoc tibi nomen oſtendit? Aut tibi Leo de tribu Juda librum ſeptem ſigillis clauſum aperuit, unde hæc myſteria intelligeres, & nomina proferres, quæ quatuor animalibus incognita manſiſſent, immò toti mundo inaudita, niſi tu novus Doctor ad declarandum tuum nomen veniſſes?

Dices enim, cur times adoptivum Chriſtum Dominum nominare? Dico tibi, quia nec Apoſtoli eum ſic nominarunt, nec Sancta Dei, & Catholica Eccleſia conſuetudinem habuit, ſic eum appellare, immò nec credere eum adoptivum eſſe, ſed proprium filium, juxta præcedentia Apoſtolorum teſtimonia, & Sanctorum Doctorum dogmata. Plurimæ verò ſunt in Sanctis Scripturis appellationes Domini noſtri JESU CHRISTI: ſicut leo, agnus, lapis, vermis, & multa talia, quæ omnia certas habent, & myſticas ſignificationes, cur ità dicantur. Adoptivus ſiquidem non habet aliam ſignificationem, niſi ut JESUS CHRISTUS non ſit proprius Filius Dei, nec ex Virgine ei in filium genitus; ſed neſcio, ex quo ſervo adoptatus in filietatem, ut vos dicitis: quarum ſignificationum allegoricas intérpretationes diceremus, ſi huic præſenti rationi neceſſariæ viderentur, ſicut Leo propter Regiam Dignitatem, agnus propter innocentiam, vermis propter humilitatem incarnationis. Quòd verò eum dicitis leproſum nominari, videtur, vos minùs intendiſſe, quomodo Propheta hoc nomen poſuit: *Et nos*, inquit, *putavimus* (i) *eum, quaſi leproſum & percuſſum à Deo, & humiliatum. Ipſe autem vulneratus eſt propter iniquitates noſtras.* Quaſi leproſum dixit, non leproſum. Item, putavimus, dixit, id eſt, ut Beatus Hieronymus in Tractatu ejusdem Prophetæ expoſuit: Nos putavimus, eum propria ſuſtinere peccata: ſed ut veriùs intelleximus, pro noſtris vulneratus eſt iniquitatibus: Nullatenus morbo lepræ percuſſus eſt in corpore, nec leprâ peccati vulneratus eſt in anima. Lupum verò, & vulturem eum non legimus in Scripturis Sanctis, quantum noſtræ occurrit memoriæ, nuncupari: nec etiam adoptivum.

Nónne olim eadem hæreſis veſtra in Neſtorio ab univerſali Eccleſia refutata eſt, etiam & damnata? Quapropter fortè illum anathematizare noluiſtis, dum alios, Bonoſum ſcilicet, Arium, & Sabellium, Manichæúmque, qui prava de Dei Filio ſenſerunt, in Epiſtola veſtra anathematizâſtis. Numquid non ideo damnatus eſt, qui Beatam MARIAM ſemper Virginem, non Dei, ſed hominis tantummodo credidit eſſe Genitricem? De cujus hæreſi Sanctus Cyrillus Eulogio Presbytero ſcribit, hoc modo dicens: Neſtorius itaque in ſuis expoſitionibus ſimulat ſe dicere unum Filium, & unum Dominum: ſed refert filiationem ad ſolum Dei Verbum. Et paulò poſt: Dicendo enim, quia propterea Deus Verbum, Chriſtus nominatur, quia habet copulationem ad Chriſtum; quomodo non apertum eſt, duos dicere Chriſtos, ſi Chriſtus ad Chriſtum habet conjunctionem, tanquam alter ad alterum? Videtur enim, Neſtorium dicere copulationem, quod vos dicitis adoptionem. Quid eſt adoptio, niſi caritatis copulatio, qua Pater adoptione filii copulat filium, quem proprium non habet? Et certiſſimum eſt, ſicut præfati ſumus, alium eſſe proprium filium, alium adoptivum. Nónne tunc duo filii erunt Deo Patri, unus proprius, & alter adoptivus, quod nullus Catholicus audet dicere? Quid eſt aliud dicere, eandem Virginem adoptivum, vel ſervum genuiſſe, niſi negare, Deum illam genuiſſe? Si Deus generatus eſt, nequaquam adoptivus, ſed Filius: quia alia perſona eſt proprii filii, alia adoptivi filii, vel ſervi. Et ſcimus, unam eſſe perſonam in Chriſto Deo, Dei & hominis, ſicut Beatus Gregorius in Epiſtola ad Quirinum Epiſcopum ſcripſit: Non autem, inquit, priùs in utero Virginis caro concepta eſt, & poſtmodum divinitas venit in carnem: ſed mox, ut Verbum venit in uterum, mox Verbum, ſervatâ propriæ virtute naturæ, factum eſt caro, & perfectus homo. Idem in veritate carnis, & animæ rationalis natus eſt per uterum Virginis Filius Dei. Si igitur mox à tempore conceptionis verus Deus, Dei Filius conceptus eſt; quando fuit, ut homo eſſet ſinè Deo, unde adoptaretur in filium? Sicut enim nunquam fuit, ut Deus Pater eſſet ſinè Deo Filio, de quo dictum eſt: *In* (k) *principio erat Verbum*; ità nunquam fuit, ut homo JESUS eſſet

Rr ſinè

(i) Iſaiæ LIII, 4.

[k] Joan. I, 1.

ſine Deo, de quo dictum eſt, *Verbum* (l) *caro factum eſt*, id eſt Deus homo factus eſt. Sicut enim Arius filium ſeparavit à Patre, dicendo: erat, quando non erat Dei Filius; ità per adoptionem vos ſeparatis hominem Chriſtum à Deo Filio.

Et miramur, dum tanta Sanctorum Patrum teſtimonia profertis, cur non intelligatis, quòd contra eadem teſtimonia ſenſum punitis veſtrum, alia pravè intelligentes, alia peſſimè interpretantes, juxta Apoſtolum, (*m*) non intelligentes, quæ dicitis, nec de quibus affirmatis. Sufficiat vobis, obſecramus, dicere in confeſſione Catholicæ fidei, quod Sancti Patres dixerunt: & ſic Symbolum tenere Eccleſiaſticæ profeſſionis, ſicut Sanctiſſimi Doctores expoſuerunt. Longè ſiquidem inferiores ſumus illis, ad excogitanda verba convenientia fidei Apoſtolicæ. Tantùm firmiter credamus, & teneamus, quod illi ſcripſerunt, qui Spiritu Dei repleti ſunt, & nobis à Deo dati ſunt Doctores. Quî enim vobis diſplicet in Domino noſtro JESU CHRISTO, ut verus ſit Deo Patri Filius, dum ille ipſe, & ſe Filium nominavit & veritatem, dicendo: *Pater* (n) *clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te.* Et iterum: *Ego ſum via*, (o) *& veritas, & vita?* Niſi fortè cum judæis vultis dicere: *Tu* (p) *de te ipſo teſtimonium dicis, teſtimonium tuum non eſt verum.* Mox ille ipſe pro ſe reſpondebit vobis. *Si ego teſtimonium perhibeo de me ipſo, teſtimonium verum eſt.* Et paulò poſt: *In lege*, inquit, *veſtrâ ſcriptum eſt, quia duorum hominum teſtimonium verum eſt. Ego ſum, qui teſtimonium perhibeo de me ipſo, & teſtimonium perhibet de me, qui miſit me, Pater.* Pater de cœlis intonuit, & eum filium ſuum nominavit: Chriſtus de terris in cœlos clamavit, ſe filium nominavit, & vos cum Judæis adhuc increduli eſtis? Latro in cruce eum Dominum nominavit: Centurio morientem eum videns clamavit: *Verè Filius Dei* (q) *erat iſte.* Sed & dæmones eum verè Filium Dei ſummi cum ſuâ legione proclamaverunt, ſicut in ſanctis legitur Evangeliis. Et Elipandus eum ſuâ legione negat adhuc eum verè Filium Dei eſſe? Apoſtoli interrogati à Chriſto dicente: *Quem dicunt* (r) *homines eſſe filium hominis?* de filio hominis interrogat, & de filio hominis reſpondet ei Petrus dicens: *Tu es* (s) *Chriſtus Filius Dei vivi:* & pro hac laudabili confeſſione meruit ab ipſo Deo ſalvatore noſtro audire: *Beatus es Simon Bariona, quia caro, & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus, qui in cælis eſt.* Patrem ſuum dixit, qui hæc revelavit. Pater de ſuo Filio myſteria revelavit, ſæculari inaudita ſapientiæ: & pro hac glorioſâ confeſſione Beatum Petrum, Principem Apoſtolorum, cœli, terræque remuneravit poteſtate, dicens: *Tu es* (t) *Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam. Et tibi dabo claves Regni Cælorum: & quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in Cælis, & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum, & in Cælis.* Auditis, quid hæc fides Apoſtolica meruit: videte, quid veſtra mereatur adoptio. Paulus eumdem, qui crucifixus eſt, Dei virtutem, & Dei ſapientiam prædicavit, ſcribens ad Corinthios: *Nos verò Chriſtum* (u) *prædicamus, & hunc crucifixum, Judæis quidem ſcandalum, gentibus autem ſtultitiam, credentibus verò Dei virtutem, & Dei ſapientiam.* Ecce duo luminaria mundi, quale de Chriſto Filio Dei teſtimonium proferunt: & vos eum adhuc adoptivum vultis dicere, & nobiſcum Spiritum adoptionis accepiſſe Dei Filium? Eſaias eum Filium appellat: *Filius*, inquit, (x) *datus eſt nobis, & factus eſt principatus ſuper humerum ejus; & vocabitur nomen ejus admirabilis, Deus fortis, Princeps pacis, Pater futuri ſæculi.*

Intelligite, fratres, quæ legitis, & nolite nova, & incognita nomina fingere, ſed quæ in Sanctâ Scripturâ inveniuntur, tenete. Illa enim, quæ ibi inveniuntur de CHRISTO DEO, honeſtas habent ſignificationes, & noſtræ ſaluti convenientes. Et nolite per humanas inventiones fluctuare, ſed in ſoliditate Sanctarum Scripturarum vosmetipſos roborate. Illas legite, illas docete: quia in illis eſt vita æterna. Inculcâſtis iterum, iterúmque replicâſtis, vos conſona ſanctis Patribus ponere teſtimonia. Sed, ùt probavimus, longè aliter vos illorum intel-

(*l*) Ibid. 14. (*m*) I. Tim. I. (*n*) Joan. XVII, 1.
(*o*) Joan. XIV, 6. (*p*) Joan. VIII, 13. & ſeq. (*q*) Matth. XXVIII, 54.
(*r*) Matth. XVI, 13. (*s*) Ibid. 16. (*t*) Matth. XVI, 18.
(*u*) Imæ Cor. I, 23. (*x*) Eſaiæ IX, 6.

intelligitis dicta, quàm illi ipſi intellexerunt, qui hæc ipſa teſtimonia libris inſerebant: & invenimus, ſicut & antè præfati ſumus, certiſſimè vos illorum Sanctiſſima Scripta hæreticæ pravitatis veneno infeciſſe, & interſeruiſſe verba, quæ nuſquam in eorum legimus libris. Niſi fortè veſtri Magiſtri ità ſenſiſſent, quorum nomina Sanctæ univerſali Dei Eccleſiæ ignota putamus hucuſque remanſiſſe, ſi hujus erroris ſchiſma per vos ea mundo non innotuiſſet. Deſinite, fratres, veſtros per aures populi Chriſtiani diffamare parentes, & vosmetipſos à Sanctâ Dei dividere Eccleſiâ: & nolite per diverticula diſcurrere errorum, & ciſternas vobis hæreticâ perfidiâ diſſipatas fodere, quæ aquas puriſſimæ fidei non tenebunt. Sed per viam regiam ad limpidiſſimum Catholicæ puritatis fontem feſtinate, & ex eo potate Spiritum caritatis, & fidei, quatenus de ventre veſtro fluant aquæ vivæ ſalientes in vitam æternam. Tenete vos intra terminos Sanctorum Patrum, & nolite novas verſare quæſtiunculas: ad nihilum enim valent, niſi ad ſubverſionem audientium. Sufficit enim vobis Sanctorum Patrum veſtigia ſequi, & illorum dicta firmâ tenere fide. Illi enim in Domino noſtri extiterunt Doctores in fide, & ductores ad vitam: quorum & ſapientia, Spiritu Dei plenâ, libris legitur inſcripta, & vita meritorum miraculis clara, & Sanctiſſima: quorum animæ apud Deum Dei Filium, Dominum noſtrum JESUM CHRISTUM, pro magno pietatis labore regnant in cœlis.

Hos ergo totâ animi virtute, toto caritatis affectu ſequimini, cariſſimi fratres, ut horum inconcuſsâ firmitate doctrinis adhærentes, conſortium æternæ beatitudinis, donante vero, & proprio Filio Dei, Domino noſtro JESU CHRISTO cum illis habere mereamini in cœlis. Deſinite, fratres, illum prædicare ſervum, quem Regem, & redemptorem habemus, cui data eſt omnis poteſtas in Cœlo, & in terrâ. Ceſſate eum adoptivum nominare, qui verus Deus, & verus Dei Filius: in cujus nomine omne genu flectatur cœleſtium, terreſtrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus JESUS CHRISTUS in gloria eſt Dei Patris. Intelligite in hac profeſſione veſtrâ duplices diabolicæ fraudis latuiſſe dolos: hoc eſt, ut vos, qui gratiâ baptiſmi redempti eſtis, ab unitate Catholicæ disjungeret Eccleſiæ, & ſchiſmatici erroris laqueo à viâ ſalutis æternæ retraheret, & gentibus, inter quas habitatis, Chriſtianæ fidei initia intercluderet, dum & Dominum noſtrum JESUM CHRISTUM, quem Deum colimus, & adoramus, ſervum prædicatis, & adoptivum. Hæc enim ſunt argumenta diaboli, & ut vos ſubvertat in fide, & illos avertat à fide. Quieſcite, viri fratres, quieſcite ab hac nequitia: & eſtote vobiſmet ipſis Doctores ad vitam, & vicinis veſtris ductores ad fidem. Conſiderate, quale eſt hoc ſcandalum inter paganas gentes, ut dicatur, Deum Chriſtianorum ſervum eſſe, vel adoptivum. Nos per illum adoptivi ſumus, non ille nobiſcum adoptivus ſervus. Cur eum ſervum nominare debemus, qui nos amicos maluit nominare, quàm ſervos, dicens: *Jam non dicam vos ſervos,* (y) *ſed amicos: quia ſervus neſcit, quid faciat Dominus ejus. Vos autem dixi amicos, quia omnia, quæcumque audivi à Patre meo, nota feci vobis*? Attendite, quâ caritate nos nominavit amicos, eâ caritate nominemus eum Deum Dei Filium, & diligamus ex toto corde, quia ipſe priòr dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis, ut emundaret ſibi populum acceptabilem, ſectatorem bonorum operum. Credamus eum Dominum, & non ſervum, ipſo dicente, *Vos* (z) *vocatis me: Magiſter, & Domine, & bene dicitis, ſum etenim.* Et verum Deum, verúmque Dei Filium confiteamur in utraque natura, Divina ſcilicet, & humana. Credamus eum omnia velle, quæ meliora ſunt, & omnia poſſe, quæ vult, ſicut dictum eſt, *Omnia* (a) *quæcumque voluit Dominus, fecit in Cœlo & terrâ.* Quis negat, meliorem eſſe proprietatem in filio, quàm adoptionem? Et dum omnipotens Dei Filius noſtræ fragilitatis naturam in unitatem ſuæ perſonæ adſumere voluit, ut eſſet mediator Dei, & hominum; cur non debuit ex meliore filiorum dignitate, & multò excellentiore, noſtram ſibi in unitatem perſonæ adſociare humanitatem, quatenus ex ſuâ glorioſâ, & propriâ nobilitate noſtræ ſervitutis redimeret

[y] Joan. XV, 15. [z] Joan. XIII, 13. [a] Pſalm. CXIII, 9.

mereri ignobilitatem? Venit enim medicina ad ægros, miſericordia ad miſeros, redemptor ad reos, liber ad ſervos, ut dictum eſt, *Deus* (b) *ultionum liberè egit.* Et in Evangelio: *Si filius* (c) *vos liberaverit, verè liberi eritis.* Non ſimus ingrati tantorum beneficiorum Domini noſtri JESU CHRISTI, per quem conditi ſumus, & à quo iterum redempti ſumus, & in gloriam Filiorum Dei adoptati. Prædicemus eum Deum verum, & vivum, & verè Filium Dei, ut ad ejus beatiſſimam viſionem pervenire mereamur, in qua eſt æterna beatitudo, & beata æternitas. Cui laus, & gloria in omnes æternitates. Amen.

Surius Tom. III. Concilior.
Binius Tomo III. Concilior.
Sirmondus Tom. II. Concil. Galliæ.

(b) Pſalm. 93. 1. [c] Joan. VIII, 36.

CAROLI MAGNI
REGIS
EPISTOLA
AD ELIPANDUM, ET CÆTEROS
EPISCOPOS HISPANIÆ, IN QUA TRIUM
ETIAM SUPERIORUM LIBELLORUM FIT MENTIO.

CAROLUS, GRATIA DEI REX FRANCORUM ET Longobardorum, ac Patricius Romanorum, Filius & Defenſor Sanctæ Dei Eccleſiæ, Elipando, Toletanæ civitatis Metropolitano, & cæteris in partibus Hiſpaniæ Conſacerdotibus orthodoxæ Fidei, & fraternæ caritatis, in CHRISTO, Dei Filio proprio & vero, optamus Salutem.

GAudet pietas Chriſtiana, divinæ ſcilicet, atque fraternæ per lata terrarum ſpatia duplices caritatis alas extendere, ut materno foveat affectu, quos ſacro genuerat baptiſmate. Et maxima eſt Sanctæ Matris Eccleſiæ exultatio, ſuorum adunatio filiorum, ut ſint conſummati in unum, qui redempti ſunt ab uno, dicente eodem redemptore Domino noſtro JESU CHRISTO: *Pater* (a) *ſancte, ſerva eos in nomine tuo, quos dediſti mihi, ut omnes unum ſint, ſicut & nos unum ſumus.* Unde & in Cantico canticorum de Sancta dicitur Eccleſia: *Terribilis, ut* (b) *caſtrorum acies ordinata.* Conſtipata exercitûs ordinatio, & unanimis bellatorum fortitudo, magno ſolet hoſtibus eſſe terrori: ſic Filiorum Sanctæ Matris Eccleſiæ intra murum Catholicæ Fidei pacifica adunatio aëreis poteſtatibus nimiùm conſtat terribilis, & ignitis malignæ perfidiæ ſpiculis omnino impenetrabilis extat, ſicut & veriſſimus gentium prædicator præcipit, dicens: *In omnibus adſumentes* (c) *ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignita extinguere*, & hoc ſæculum nequam libero ad cœleſtia volatu evadere. Sine fide enim impoſſibile eſt, placere Deo. Impoſſibile eſt, quod omnino ab homine fieri non poteſt. Principium eſt ſalutis noſtræ fides: quâ intemeratâ, & integrâ ſanitate confirmatâ, totius vitæ curſus per bonorum veſtigia operum feliciter fine tenus currit. Per fidem enim, ſicut idem præfatus Doctor in Epiſtola ad Hebræos teſtatur, *omnes* (d) *Sancti placuerunt Deo.*

Hanc igitur fidem orthodoxam, & ab Apoſtolicis traditam Doctoribus, & ab univerſali ſervatam Eccleſia, nos pro virium noſtrarum portione ubique in omnibus ſervare, & prædicare profitemur: quia non eſt in alia aliqua ſalus, niſi

(a) Joan. XVII, 1. (b) Cant. VI, 39. (c) Epheſ. VI, 16.
(d) Hebr. XI.

ſi in illa, quam pacifica ab initio ſalutis noſtræ unanimitate ſemper ſervabat Eccleſia: pro quâ etiam, viri fratres, & veſtra bona devotio, quam vos habere decet in Domino, his partibus fidei veſtræ litteras dirigere curâſtis, utrùmque, & generales ad Sacerdotales Sanctiſſimas aures, ad nos quoque ſpeciales. In quarum utique ſerie litterarum non ſatis nobis elucebat, an quaſi ex auctoritate magiſterii vos veſtra docere diſpoſuiſtis, an ex humilitatis diſcipulatu, noſtra diſcere deſideratis. Tamen ſive hoc, ſive illud veſtris ineſſet animis, petitionem veſtram, caritate Chriſtianæ religionis cogente, non ſpernendam eſſe cenſuimus: valde deſiderantes, Deúmque ex intimo cordis affectu deprecantes, quatenus in vera fidei ſoliditate firmiter utrinque permaneamus, & inter fluctivagos hujus ſæculi æſtus, Spiritu Sancto navigium veſtri curſûs regente, ad portam perpetuæ tranquillitatis pervenire mereamur. Ad hanc autem tranquillitatem capiendam, oculus cordis fide purificandus eſt, & aſſiduis Sanctarum Orationum precibus mentis acies illuſtranda, ut puræ veritatis lumen, omni errorum nube expulsâ, contemplari valeat, ne in opiniones noxiæ falſitatis temeritas inordinata incautiùs gradientes præcipitet. Nec pigeat Chriſtianum, ubi hæſitet, quærere; nec pudeat, ubi neſciat, diſcere: quoniam pia humilitas diſcendi ſapientiæ intrat ſecreta; & melius eſt, diſcipulum eſſe veritatis, quàm Doctorem exiſtere falſitatis. Ille ad altiora ſemper provehitur; iſte ad inferiora ſemper dilabitur, & inde Magiſter efficitur erroris, unde auditor contempſit eſſe veritatis.

Hanc igitur, fratres, perniciosam devitantes elationem, Sanctorum Patrum, & Catholicorum Doctorum ſacris inhæreamus ſenſibus. Diſcamus, quæ ſcripſerunt, credamus, quæ docuerunt, & non declinemus ad dexteram, neque ad ſiniſtram, ſed per viam Regiam ad Regem & redemptorem, Deum, & Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, concordi fidei, & veritatis curramus profeſſione. *Corde enim creditur* (e) *ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem, eodem atteſtante Apoſtolo: Juſtus autem* (f) *ex fide vivit.* Si juſtus ex fide vivit, quomodo, qui fidem non habet rectam, ſe vivere exiſtimat? Nos nempe non ſumus infidelitatis filii in perditionem, ſed fidei in acquiſitionem animæ. Sequamur Sanctorum Patrum venerabilia præcepta. Decet enim, ut omnium Chriſtianorum una ſit fides, & unus animus, ſicut eſt unum ovile, & unus Paſtor. Qui verò extra Eccleſiaſtici ovilis ſepta inveniuntur, lupinâ rabie devorabuntur, quia vocem boni Paſtoris non audiunt, qui ante ſuas oves ingreditur, & egreditur, ut eos ad paſcua vitæ peducat æternæ. Nobis itaque dictum intelligamus, quod egregius prædicator ſuis cariſſimis filiis præcipiebat, dicens: *Obſecro vos* (g) *per nomen Domini noſtri JESU CHRISTI, ut unum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata: ſitis autem perfecti in uno ſenſu, & in eadem ſcientiâ.* Hæc habentes Apoſtolicæ auctoritatis præcepta, concordate nobiſcum. Diligimus vos: hoc vobis volumus in Domino, quod, & nobis: quia perfecta, quam habemus in Chriſto, caritas congregare gaudet, non ſpargere: adunare, non ſcindere; & inconſutilem Salvatoris noſtri tunicam integram ſervare, non dividere: prævidentes hoc idem in Pace Chriſti cuſtodire, quod milites in paſſione ejus obſervabant.

His ita prælibatis veſtris in Domino valde congaudemus profectibus: ità ut in cordibus noſtris fraterno vulnerati amore, veſtram, quam patimini inter gentes, lacrymabili gemitu condoleamus oppreſſionem: ſed majore multò triſtitiâ lugemus, ſi aliquid diabolicâ fraude interiùs oppreſſionis per infidelitatem, vel cujuslibet ſchiſmatici erroris patiamini in cordibus. Iſte eſt continuus dolor pectoribus noſtris, & pene irremedicabile vulnus, niſi per ejus miſericordiam, qui ſanat contritos corde, & vult omnes homines ſalvos fieri, ad agnitionémque veritatis pervenire, illi nos lætificent, qui contriſtaverunt. Veſtra igitur correctio, noſtra eſt lætificatio: deſiderantes vos ſocios habere in Fide Catholicâ, & cooperatores in prædicatione veritatis, ut gaudium, quod Chriſtus ſuis promiſit diſcipulis, habitet in nobis, & gaudium noſtrum impleatur in vobis.

Ad impletionem verò hujus gaudii, fraternâ cogente caritate, juſſimus Sanctorum

(e) Rom. X, 10. [f] Rom. I, 17. [g] Imæ Cor. I, 10.

ctorum Patrum Synodale ex omnibus undique noſtræ ditionis Eccleſiis congregari Concilium: quatenus ſancta omnium unanimitas firmiter decerneret, quid credendum ſit de adoptione carnis Chriſti, quam nuper novis adſertionibus, & Sanctæ Dei univerſali Eccleſiæ antiquis temporibus inauditis, vos ex veſtris ſcriptis intuliſſe cognovimus. Immò & ad Beatiſſimum Apoſtolicæ Sedis Pontificem, de hac novâ intentione, noſtræ devotionis ter, quatérque direximus Miſſos, ſcire cupientes, quid Sancta Romana Eccleſia, Apoſtolicis edocta traditionibus, de hac reſpondere voluiſſet inquiſitione. Nec non & de Britanniæ partibus aliquos Eccleſiaſticæ diſciplinæ viros convocavimus: ut ex multorum diligenti conſideratione veritas Catholicæ Fidei inveſtigaretur, & probatiſſimis Sanctorum Patrum hinc inde roborata teſtimoniis abſque ullâ dubitatione teneatur. Idcircò vobis per ſingulos libellos dirigere curavimus, quid prædictorum Patrum pia unanimitas, & pacifica perſcrutatio, auctoritate Eccleſiaſticâ inveniret, ſtatuiſſet, confirmaret. Primò, quid Dominus Apoſtolicus, cum Sancta Romana Eccleſia, & Epiſcopis illis in partibus quaquaverſum commorantibus, & Catholicis Doctoribus ſentiret, ſub unius libelli tenore ſtatuimus. Deinde ſecundo loco, quid Eccleſiaſtici Doctores, & Sacerdotes Eccleſiarum Chriſti de propinquioribus Italiæ partibus, cum Petro, Mediolanenſi Archi-Epiſcopo, & Paulino Forojulianenſi, vel Aquilejanenſi Patriarcha, viris in Domino valde Venerabilibus, intelligi, vel firmiter credi voluiſſent, ſuis propriis reſponſionibus exaratum poſuimus libellum, quia ipſi quoque præſentes noſtro Synodali Conventui adſuerunt. Poſthæc tenet & tertius libellus orthodoxam Sanctorum Patrum Epiſcoporum, & Virorum Venerabilium Fidem, qui in Germaniæ, Galliæ, Aquitaniæ, & Britanniæ Partibus, dignis Deo deſerviunt officiis, veſtríſque objectionibus Sanctarum Scripturarum teſtimoniis roboratas obtinet reſponſiones. Dein quarto loco meæ propriæ unanimitatis, cum his Sanctiſſimis prædictorum Patrum Decretis, & Catholicis Statutis conſenſum ſubnexui, ſicut vosmetipſi in veſtrâ Epiſtolâ, quam meo ſpecialiter adſignâſtis nomini, rogare curâſtis: id eſt, ne paucorum ſubdolis adſertionibus conſentirem, ſed plurimorum teſtimoniis roboratam fidem firmiter tenerem. Facio certiſſimè, Deo Domino meo JESU CHRISTO donante, horum me ſanctiſſimæ multitudini, & probatiſſimæ auctoritati in veræ Fidei Profeſſione firmiter aſſocians, nec veſtræ me paucitati in conſenſione hujus novæ adſertionis ſocium admitto: ſed Apoſtolicæ Sedi, & antiquis ab initio naſcentis Eccleſiæ, & Catholicis Traditionibus tota mentis intentione, totâ cordis alacritate conjungo. Quicquid in illorum legitur libris, qui Divino Spiritu afflati, toti orbi à Deo Chriſto dati ſunt Doctores, indubitanter teneo: hoc ad ſalutem animæ meæ ſufficere credens, quod ſacratiſsimæ Evangelicæ veritatis pandit hiſtoria, quod Apoſtolica in ſuis Epiſtolis confirmat auctoritas, quod eximii Sacræ Scripturæ Tractatores, & præcipui Chriſtianæ Fidei Doctores ad perpetuam poſteris ſcriptum reliquerunt memoriam. Cum his quoque Doctoribus, & Sanctæ Eccleſiæ Paſtoribus, veram prædico Fidem, quos in præſenti tempore ille nobis dedit luminaria, qui dixit: *Ecce* (h) *ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem Sæculi.*

Hi ſunt Propugnatores Fidei noſtræ, hi ſunt Rectores per diverſas Sedes civitatis CHRISTI: cujus antemurale eſt Fides Catholica, & caritas firmiſſimus murus, & propugnacula Divinarum teſtimonia Scripturarum: & divitiæ ſalutis in ea ſunt ſapientia, & ſcientia, & ſpes portarum cuſtodia: quæ quatuor clavibus, id eſt, prudentia, juſtitia, fortitudine, & temperantia, piis aperiuntur animis. Hujus verò civitatis ipſe Dei verus & proprius filius, Deus verus, homo verus, JESUS CHRISTUS, Dominus noſter, regali præſidet potentiâ: cujus gratia totam illius civitatis ſtructuram regit, defendit, & exaltat. Quisquis ad hanc civitatem, rectâ ſibi prævia ante fide, manus bonorum operum habens pleniſſimas, pervenire feſtinat, apertas inveniet portas, & Regem Regum cum millibus Sanctorum agminum obviare ſibi gaudebit. Sed & gratias vobis agimus de inſtantiâ orationum veſtrarum, quibus

(h) Matth. XXVIII, 20.

quibus memoriam noſtrî aſſiduè vos habere dixiſtis: optantes, ut preces veſtræ acceptabiles ſint Domino Deo Salvatori noſtro, & ut ipſe per ſuam miſericordiam dignos vos efficiat exaudiri, & ad unitatem Sanctæ ſuæ Eccleſiæ revocare dignetur, & ejuſdem pietatis humeris in Sanctæ Matris Eccleſiæ reportet ovile, qua de cœlis veniens, ovem requireie perditam, inventámque cum triumpho gloriæ ad Sedem Paternæ Majeſtatis revexit.

Illud quoque, quod vobis noſtram pietatem flagitare placuit, quatenus in præſentia noſtra libelli veſtri legeretur textus, & perſcrutante plurimorum conſilio, quid in eo rectæ fidei Sanctionibus conſentiens inveniretur: fecimus, ſicut petiiſtis, collectis undique, veluti præfati ſumus, Eccleſiaſticis Doctoribus, & Populi Chriſtiani Rectoribus: nobiſque omnibus pacifico unanimitatis choro conſidentibus eumdem libellum à capite calcetenus per diſtinctiones uniuſcujuſque ſententiæ, & per interrogationes, vel reſponſiones, prout cuique libuit, perlegere juſſimus. Quid verò de eo libello Præſules Eccleſiarum Chriſti, Fideſque Catholicæ Doctores intellexiſſent, non opus mihi, in hac mea iterare Epiſtola, dum illorum libellus proprius hoc vobis evidenter oſtendit.

Scriptam itaque in Epiſtolâ veſtrâ hujuſmodi obſecrationem invenimus: " Poſcentes vos per eum, qui pro te in " cruce manus innoxias extendit, & pro " te ſanguinem pretiόſum effudit, & " pro te mortem pertulit & ſepulturam, " ad liberandos electos ad infernum de" ſcendit, & pro te reſurgens, tibi viam " ad cœlos revertendi, ſicut ad cœleſtem " Patriam, demonſtravit, ut per te ip" ſum arbiter ſedeas. " Ecce ego veſtris petitionibus ſatiſfaciens, congregationi Sacerdotum auditor & arbiter adſedi. Diſcrevimus, & Deo donante decrevimus, quid eſſet de hac inquiſitione firmiter tenendum. Sed modò per eamdem obſecrationem vos iterum iterúmque obteſtor, ut in pacificâ unanimitate, & Catholicæ Fidei profeſſione nobiſcum firmiter maneatis: nec vos doctiores æſtimetis univerſali Sancta Dei Eccleſia. Eam fidem tenete, quam orthodoxi Patres in ſuis nobis ſymbolis ſcriptam reliquerunt. Et nolite plùs ſapere, quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem. Nec ratiocinando humano ingenio Divina vos Myſteria inveſtigare arbitremini: ſed magis credendo honorate, quæ humana fragilitas temerè perſcrutando invenire non valet.

Exemplum mihi Conſtantini Imperatoris propoſuiſtis, cujus initium B. Iſidorum laudâſſe dicitis, & finem doluiſſe: quod ne mihi accidat, per quemdam Beatum, quem Antiphraſium cognominâſtis, benigne ſuadetis. Hoc etiam, Divinâ miſerante gratiâ, præcavere ſatago: non ab illo tantummodo, ſed etiam ab omnibus, qui aliquid rectæ fidei contrarium docere videntur. Aſſiduâque devotione Dominum depoſco, & quoſcumque ex filiis Sanctæ Matris Eccleſiæ valeo, mihi in hac petitione adjutores convoco; ne me alicujus verboſa adulatio, vel fraudulenta laudatio decipiens, à via veritatis avertat, ſæpiùs cum Propheta decantans: *Corripiet* (i) *me juſtus in miſericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.* Vos verò vobiſmetipſis cavete, quod nos fraterno admonuiſtis amore, procurantes diligentiſſimè: Omnipotentiſque Dei vobis aſſiduis precibus clementiſſimam convocate gratiam, ne callidâ antiqui hoſtis verſutiâ ſenſus veſtros in aliqua parte corrumpat, & pejus fiat interius Diaboli ſervitium, quàm exterius gentis inimicæ. Eúmque exſpectate Redemptorem, quem ſalutis veſtræ habuiſtis auctorem. Illum glorificate in corde, & portate in corpore; & dignam in vobis illi præparate habitationem in fide, quæ per dilectionem operatur: quatenus vos illius glorioſa potentia, & ineffabilis miſericordia, ab utriuſque ſervitutis moleſtia, exteriore ſcilicet, & interiore, liberet & cuſtodiat, & in magno die ante conſpectum gloriæ ſuæ cum multiplicibus laboris veſtri divitiis glorioſos ſtare concedat, & vocem optabilem cum operatoribus Apoſtolicæ Fidei audire faciat: *Venite* (k) *benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum eſt ab origine mundi.* Paratum igitur vobis regnum ab origine mundi, indubitata veritatis promiſſione ſperatis, ſi Catholicæ Fidei unanimitati vosmetipſos adjungere curetis. Exteriores ſervitutis moleſtias internâ fidelitatis ſpe conſolamini,

(i) Pſalm. CXLIII, 5. (k) Matth. XXV, 34.

mini. Oculos mentis veſtræ ad eum erigite, qui vos eripuit de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum filii dilectionis ſuæ.

Hactenus, antequam hujus adoptionis in Chriſto nomen à vobis exortum noſtros offenderet animos, vos germanitatis amore dileximus. Et ſi nos veſtrum corporale ſervitium contriſtaret, rectitudo tamen Fidei Catholicæ lætificavit in vobis. Nunc verò duplici pro vobis affligimur mœrore, diabolicâ fraude deceptis in corde, & inimicâ ſervitute oppreſſis in corpore. Sed redite obſecro ad unitatem Sanctæ Matris Eccleſiæ, ut vos eruat de anguſtia ſervitutis terrenæ, qui vos per baptiſmi gratiam à vinculo liberavit originalis peccati. Exſpoliâſtis veterem hominem, quomodo iterum, fraude decepti malignâ, induamini illo? Adoptionis filii Deo Patri facti eſtis, per eum, qui non eſt adoptivus, ſed proprius: State per fidei inviolabilem confeſſionem in libertate filiorum Dei, & nolite infidelitatis jugum ſubire. Expellite vincula diabolicæ deceptionis de cordibus, quatenus Deus Chriſtus, qui ſolvit compeditos, excutiat catenam gentis inimicæ de manibus veſtris. Habetis nos, Divina auxiliante gratiâ, cooperatores gaudii veſtri, ſi vos nobiſcum Catholicæ Fidei vultis eſſe Prædicatores. Certiſſimum itaque ibi erit Divinæ miſerationis auxilium, ubi una eſt totius Eccleſiæ caritas, & una veræ Fidei confeſſio. Ad multitudinem populi Chriſtiani, & ad Sacerdotalis Concilii unanimitatem revertimini. Si enim duorum, vel trium ſancto, pióque conſenſui, ſecundùm ſuam promiſſionem, Dominum eſſe præſentem non dubitamus: quantò magis, ubi tot Sanctiſsimi Patres, tot Venerabiles Fratres, tot filii piæ Matris Eccleſiæ, in nomine illius pacifica conveniunt unanimitate, eum adeſſe medium non eſt dubitandum, & illorum regere conſilia, qui ſui nominis laudem quærere dinoſcuntur.

Ad confirmanda igitur corda veſtra in fide & veritate, hanc noſtri nominis, fraternâ inſtigante caritate, Epiſtolam ſcribere curavimus, optantes, ut noſtra, quam habemus pro fide Catholicâ, proficiat devotio, & vos Divina Clementia ad fidem reducat Catholicam. Ante igitur, quàm hujus ſæpe dicti ſcandali à vobis oriretur offenſio, duplici caritate, ſicut prædiximus, dileximus vos: id eſt, in orationibus noſtris per omnes Regni noſtri Eccleſias habuimus ſocios, & veſtri memoriam quotidie facientes: itidem quoque & Deo auxiliante voluntatem habuimus, vos liberare à ſervitio ſæcularis neceſſitatis, ſecundùm temporis oportunitatem, & veſtri conſilii adhortationem. Nunc verò hac duplici caritate (quod ſine dolore non dicimus) fraudâſtis vosmetipſos, non intelligentes, vos fraude diabolicâ eſſe deceptos, ut utroque juvamine vos denudaret, id eſt, participatione fidei, & orationum noſtrarum, vel ſolatio auxilii noſtri. Videte, videte, quàm grande malum adverſùm voſmetipſos habetis factum, quòd nequaquam auſi ſumus orare pro vobis, ſicut pro fidelibus Sanctæ Dei Eccleſiæ filiis, nec vos adjuvate, quomodo fratres, in veſtris maximis neceſſitatibus. Quapropter revertimini ad hanc duplicem conſolationem, & abjicite à vobis hanc malignam diabolicæ fraudis verſutiam, ut poſſitis nobiſcum conſortium habere in omni caritate, & auxilio opportuno. Poſt hanc verò correptionem, ſive admonitionem Apoſtolicæ auctoritatis, & ſynodalis unanimitatis, ſi non reſiſpiſcitis ab errore veſtro; ſcitote, omnino vos pro hæreticis haberi, nec ullam vobiſcum communionem pro Deo audemus habere. Currite, dum lucem habetis, ne tenebræ vos anathematis apprehendant, unde non poteſtis pedes veſtros explicare, ſed æternâ damnatione irretitos eſſe lugebitis. Adhuc enim pia Mater Eccleſia revocat vos ad gremium ſuæ miſericordiæ, volens vos Deo nutrire in filios. Tantùm nolite vos abſtrahere ab ejus pietate, qui vos vocavit in regnum filii dilectionis ſuæ.

Credimus in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem cœli & terræ, viſibilium omnium & inviſibilium. Credimus in unum Dominum noſtrum JESUM CHRISTUM, Filium Dei unigenitum: natum ex Patre ante omnia ſæcula, & ante omnia tempora: Lumen de Lumine, Deum verum de Deo vero: natum, non factum: naturalem, non adoptivum: per quem omnia condita ſunt, cœleſtia & terreſtria, unius eſſentiæ, & unius ſubſtantiæ cum Patre. Credimus & in Spiritum Sanctum Deum verum,

verum, Vivificatorem omnium, à Patre & Filio procedentem, cum Patre & Filio coadorandum & conglorificandum. Credimus eamdem Sanctam TRINITATEM, PATREM, & FILIUM, & SPIRITUM SANCTUM, unius eſſe Subſtantiæ, unius potentiæ, & unius eſſentiæ tres Perſonas, & ſingulam quamque in Trinitate Perſonam plenum Deum, & totas tres Perſonas unum Deum Omnipotentem: Patrem ingenitum, Filium genitum, Spiritum Sanctum procedentem ex Patre & Filio. Nec Patrem aliquando cœpiſſe; ſed ſicut ſemper eſt Deus, ita ſemper & Pater eſt, quia ſemper habuit Filium. Æternus Pater, æternus Filius, æternus & Spiritus Sanctus, ex Patre, Filióque procedens. Unus Deus omnipotens, Pater & Filius, & Spiritus Sanctus. Ubique præſens, ubique totus, Deus æternus, ineffabilis, incomprehenſibilis. In qua Sanctâ TRINITATE nulla eſt perſona vel tempore poſterior, vel gradu inferior, vel poteſtate minor: ſed per omnia æqualis Patri Filius, æqualis Patri & Filio Spiritus Sanctus Divinitate, voluntate, operatione, & gloria. Alius tantummodo in perſona Pater, alius in perſona Filius, alius in perſona Spiritus Sanctus. Non aliud, ſed unum naturâ, potentiâ, & eſſentiâ Deus Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus. Credimus ex hac Sanctâ TRINITATE, Filii tantummodo perſonam, pro ſalute humani generis de Spiritu Sancto, & MARIA VIRGINE incarnatam. Ut, qui erat in Divinitate Dei Patris Filius, eſſet & in humanitate hominis Matris Filius: perfectus in Divinitate Deus, perfectus in humanitate homo: Deus ante omnia ſæcula, homo in fine ſæculi: verus in utràque ſubſtantia Dei Filius, non putativus, ſed verus, non adoptione, ſed proprietate: una perſona Deus & homo, unus Mediator Dei & hominum: in forma Dei æqualis Patri, in forma ſervi minor Patre: in forma Dei Creator, in forma Servi Redemptor. Unus in utroque Dei Filius proprius & perfectus, ad implendam humanæ ſalutis diſpenſationem, paſſus eſt verâ carnis paſſione, mortuus verâ corporis ſui morte: ſurrexit verâ carnis ſuæ reſurrectione, & verâ animæ reſumptione: & eodem corpore, quo paſſus eſt, & reſurrexit: aſcendit in cœlos, ſedens in dextera Dei Patris: & in eadem forma, quâ aſcendit, venturus judicare vivos ac mortuos: cujus regni non erit finis. Prædicamus unam Sanctam Dei Eccleſiam toto orbe diffuſam, locis ſeparatam, fide & caritate conjunctam: & veram remiſſionem peccatorum in eadem Eccleſia, ſive per baptiſmum, ſive per pœnitentiam, Divina donante gratiâ, & bonâ voluntate hominis cooperante. Credimus & omnes homines reſurrecturos eſſe, & ſingulos ſecundùm ſua opera judicari. Impios æternis ſuppliciis damnandos cum Diabolo & Angelis ejus: Sanctos verò æternâ gloriâ coronandos cum Chriſto, & Sanctis Angelis ejus in ſæcula ſempiterna.

Hæc eſt Fides Catholica, & ideo noſtra. Optamus etiam & veſtra: quia una eſt Fides, & unum Baptiſma, & unus Dominus noſter JESUS CHRISTUS, qui eſt Deus verus, & verus homo: verus Deus, & verus Dei Filius, in utraque natura unus idémque Mediator Dei & hominum Homo JESUS CHRISTUS, qui eſt Deus benedictus in ſæcula. Hanc Fidem vos, cariſſimi Fratres! firmiter tenere in commune deprecamur. Et ſi aliter antea in quolibet verbo ſenſiſtis, corrigite voſmetipſos, & ad unitatem Sanctæ Dei Eccleſiæ purâ fide feſtinate: & contentiones nominum, novitatéſque vocum devitate, quia juxta Apoſtolum, non eſt hæreticus, niſi ex contentione. Vos igitur, quia pauci eſtis, unde putatis vos aliquid verius invenire potuiſſe, quàm quod Sancta univerſalis toto orbe diffuſa tenet Eccleſia? Sub tegmine alarum illius requieſcite, ne vos avida Diaboli rapacitas, ſi foris inveniat, nefando gutture devoret. Redite ad pium Matris Eccleſiæ gremium. Illa vos foveat & nutriat, donec occurratis in virum perfectum, & in plenitudinem corporis Chriſti. Habetote vos cooperatores ſalutis veſtræ; Catholicæ pacis auxiliatores: & ſocietas noſtra ſit in Chriſto JESU Domino noſtro, qui vos nobiſcum incorruptos & immaculatos fide pariter & opere cuſtodiat, & conſtituat ante conſpectum gloriæ ſuæ incontaminatos & irreprehenſibiles, & perpetuæ beatitudinis hæredes pariter perficiat in æternum. Amen.

Surius, Binius, Sirmondus.

JACOBI SIRMONDI

ADMONITIO AD LECTOREM

De Canone II. Concilii Francofordienſis, quo rejecta eſt ſecunda Synodus Nicæna, & de Capitulari, ſeu Libris IV. Caroli Magni, quos adversùs eandem Synodum ſcriptos Hadriano Papæ miſit.

QUæſitum eſt à multis, noſtrâ, & Patrum ætate doctiſſimis viris, de Canone iſto, & de libris Carolinis, primùm, verine eſſent, an falſi & ſubdititii? Deinde, an Synodus illa Græcorum, cui adverſantur, Nicæna pro Imaginibus Synodus fuerit, an alia? Nec injuria fortaſſe de utroque capite, re nondum compertâ, dubitabatur. Nunc verò, & Synodi Canones, librôſque Caroli pro legitimis omnes fere agnoſcunt, & de Synodo Nicæna quæſtionem fuiſſe, quod ex libris ipſis patet, ſimuliter conſentiunt. Ac de libris ſanè Caroli, ut Hincmarum omittam, qui bos à ſe lectos teſtatur; inficiari nemo poteſt, niſi qui Hadriani Papæ ad eoſdem libros reſponſioni, ſeu confutationi, quæ in omnium manibus verſatur, fidem detractam velit. De Canonibus verò qui ſequuntur, quin ii quoque veri ſincerique ſint, nobis certè propter antiquiſſimi codicis auctoritatem ambigere non licet: ut de multis ejus ſæculi ſcriptoribus nihil dicam, qui, dum ſeptimam Synodum à Francofordienſi rejectam tradunt, ſecundùm hunc Canonem, de quo agimus, tacitè ſignificarunt. Nec difficilè porrò iſta ſibi de Gallorum Epiſcopis perſuadebit, qui meminerit, illos Ludovici Pii temporibus non diſſimilia in Synodo Pariſienſi ſenſiſſe, & Anaſtaſii Bibliothecarii apud Joannem VIII. cenſurâ perſtrictos fuiſſe, quòd adverſus Synodi Nicænæ decretum in approbanda Imaginum adoratione cunctarentur. Reſtat ergo, ut quænam illorum de Imaginibus mens fuerit, aut quâ ratione purgari queant, qui Synodum Nicænam, quam inter oecumenicas numeramus, explodere auſi ſint, conſideremus. Quamquam quòd ad Synodi nomen attinet, in promptu habent, quò invidiam depellant. Conſtat enim, ſic in hac quæſtione verſatos eſſe, tum Synodi Francofordienſis, tum Carolini voluminis autores, ut ſibi non cum oecumenico Concilio, ſed cum peculiari Græcorum, ut apellabant, Synodo rem eſſe contenderent. Ità enim paſſim in libris illis profitentur, queruntúrque propterea, illam ſibi, aut univerſalis, aut ſeptimæ Synodi nomen arrogare, cùm oecumenicam dici poſſe negarent, ad quam ſoli Græci conveniſſent, reliquarúmque Provinciarum Eccleſiæ convocatæ, aut ſententiam per Epiſtolas more Eccleſiaſtico rogatæ non fuiſſent. Et quidem, ſi rem ſuis momentis expendamus, ſatis omnino cauſæ videbatur, cur Synodum, cui tot adhuc Provinciarum, ac totius pene Occidentis ſuffragia deeſſent, pro oecumenica nondum haberent. Nec Hadrianus ipſe aliter ſe ſentire oſtendebat: qui allatam è Græcia Synodum, ut Hincmarus eodem loco docet, in Galliam miſit, Conciliúmque ejus cauſa convocari à Carolo juſſit; & libris Carolinis, quibus oppugnata eſt, ità reſpondit, ut oecumenicæ Synodi nomen illis, auctoritatémque nuſquam objiciat. Quare habebant, ut dixi, hac in parte Galli, quo ſe defenderent. Haud perinde fortaſſe in re ipſa, hoc eſt, in quæſtione Imaginum, in qua vehementer à Synodo diſſentiebant. Nam, cùm in Synodo Nicæna de Sacris Imaginibus duo eſſent conſtituta, & retinendas nimirum, & adorandas Imagines eſſe; prius illud Galli libenter amplectebantur, quod ipſi quoque jam ante in Synodo Gentiliaca contra Græcos Iconoclaſtas adſtruxerant: alterum verò penitus reſpuebant, Imaginéſque non adorandas, ſed memoriæ tantùm cauſa, & inſtructionis habendas affirmabant; Gregorium Magnum, ut ajebant, ducem ſequuti, qui in eam ſententiam Sereno Maſſilienſi Epiſcopo reſcripſiſſe videbatur. Ac meritò ſanè adorandas Imagines negarent, ſi adorare id erat, quod interpretabantur, hoc eſt, Divinum honorem cultúmque deferre. Sic enim vitandam Imaginum adorationem docuerat S. Gregorius, & adorari Deum ſolum oportere, manifeſtum eſt, ſed mirum profectò, ſuſpicari id Gallos de Græcis potuiſſe, aut Synodum Nicænam, quod Francofordienſis Canon declarat, hoc nomine traducere, quaſi Imagines Divino cultu adorandas ſtatuiſſet: cum in Synodo illa nihil ſit expreſſius, quàm adorationis, ſeu προσκυνήσεως, quæ Imaginibus tribuitur, nomine non intelligi veram latriam, quæ naturæ Divinæ debetur; ſed honorariam tantùm venerationem, quâ dum Imagines proſequimur, prototypa ipſa per eas honoramus; quo utique ſenſu Gregorius idem, qui adorandas Divino cultu Imagines negabat, in aliis ad JANUARIUM, & ad

& ad SECUNDINUM Epiſtolis, congruentem hanc illarum venerationem apertè confirmârat. Et HADRIANUS Papa, ſub finem Epiſtolæ, quâ libris Carolinis reſpondet, Gregorii Magni, & Synodi Nicænæ diverſas de Imaginum cultu ſententias non fuiſſe demonſtrat. Denique Galli ipſi, qui adorari ſacras Imagines vetabant, crucis tamen effigiem, Reliquias Sanctorum, codicem Evangelii, & alia, quorum par, atque Imaginum, eſt ratio, adorare conſuèrant. Unde adversùs illos non inſcitè pro ſeptimâ Synodo argumentatur idem ANASTASIUS. " Ajunt, inquit, quòd " non ſit quodlibet opus manuum hominum " adorandum. Quaſi non ſit codex Evangelio" rum opus manuum hominum, quem quoti" die oſculando adorant. Similiter forma cru" cis, quam ſe adorare omnes ubique Chriſtiani " fatentur. Quod ſi quamlibet crucem aure" am, vel argenteam, aut ligneam adoramus, " quæ utique non eſt eadem ipſa crux, in qua " ſalus noſtra patrata eſt, ſed figura, & Ima" go ejus: quare non adoremus figuram, & " Imaginem ejus, qui eamdem ſalutem opera" tus eſt? venerabilior namque eſt, qui ſalutem " operatus eſt, quàm ea materia, in qua idem " ſalvator operatus eſt: ac per hoc magis eſt " adoratione digna Imago Chriſti, ſalutem ope" rantis, quàm Imago crucis ſalutem tantum" modo bajulantis." Cæterùm qui Synodo Nicænæ, nondum ſatis intellectæ, adorationique Imaginum, religioſa, ut apparet, ſed inani trepidatione pertinaciùs initio reſtiterant, iidem poſtea, rebus explicatis atque perſpectis, & Synodum eamdem ſunt amplexi, & ſacrarum Imaginum venerationem religioſiſſimè coluerunt. Quare libros Carolinos, quos majores noſtri re tandem ipſa damnarant, vel Hadriani ad eos reſponſionem, minus proinde neceſſariam, repræſentari hoc loco (ne quis fortaſſe inconſultò requirat) ſupervacaneum cenſuimus.

Hactenus Sirmondus Tomo II. Concilior. Galliæ p. 191.
Similem imò prolixiorem Admonitionem Laurentius Surius, poſt quatuor jam recitatas Epiſtolas ediderat, & Binius eandem cum Notis ſuis recuderat Tomo III. Conciliorum.

CANONES CONCILII FRANCOFORDIENSIS.

Nunc primùm (a) in Lucem editi ex Codice S. Remigii Remenſis.

TITULI CANONUM.

1. *Damnata hæreſis Elipandi, & Felicis Epiſcoporum, qui in Dei Filio adoptionem adſerebant.*
2. *Synodus Græcorum de adorandis imaginibus rejecta.*
3. *De Indulgentia Taſſiloni Duci Bajoariæ à Carolo Rege conceſſa.*
4. *De ſtabili pretio annonæ, tum privatæ, tum publicæ.*
5. *De novis Denariis, ut ab omnibus ubique recipiantur.*
6. *Ut Epiſcopi juſtitias faciant in ſuis Parochiis.*
7. *Ut Epiſcopus non migret de ſua civitate, nec Presbyter, aut Diaconus de ſua Eccleſiâ.*
8. *De Altercatione Viennenſis, & Arelatenſis Epiſcopi: & de Tarentaſſia, Ebreduno, & Aquis.*
9. *De Purgatione & reconciliatione Petri Epiſcopi.*
10. *Gerbodo incertæ ordinationis Epiſcopo dignitas abrogata.*
11. *Ut Monachi à ſæcularibus negotiis & placitis abſtineant.*
12. *Ut recluſi, niſi ex Epiſcopi, & Abbatis approbatione non fiant.*
13. *Ut Abbas cum ſuis dormiat Monachis.*
14. *Cellarii in Monaſteriis, quales eligendi ſunt.*
15. *De Monaſteriis, ubi Corpora Sanctorum ſunt.*
16. *Ut pro introeuntibus in Monaſterium præmia non exigantur.*
17. *Ut Abbas ſinè conſenſu Epiſcopi non eligatur.*
18. *Nulla ex culpa Monachos Abbati cæcare, aut mutilare licet.*
19. *Ne Clerici, aut Monachi tabernas ingrediantur.*
20. *Epiſcopus Canones & Regulam ſcire debet.*
21. *Dies Dominica quomodo obſervanda.*
22. *Ne in villis aut vicis ordinentur Epiſcopi.*
23. *Servum ſinè Domini licentiâ nemo recipiat, vel ordinet.*
24. *Ut Clerici, & Monachi in propoſito permaneant.*

(a) A Patre Jacobo Sirmondo Tomo III. Concilior. Galliæ,

25. *Ut decimas & nonas Eccleſiæ ſolvant, qui debent, & omnes decimam de ſua proprietate.*
26. *Ut Eccleſiæ per eos reſtaurentur, qui beneficia habent, & ut inde ablata reſtituantur.*
27. *Ut Clerici alieni ſinè commendatitiis non recipiantur; & qui nunc ſunt, redeant ad Eccleſias ſuas.*
28. *Ut abſolutè nullus ordinetur.*
29. *Ut Epiſcopus ſibi ſubditos rite doceat.*
30. *De altercationibus Clericorum inter ſe, vel cum Laicis.*
31. *Ut conjurationes non fiant.*
32. *Ut Monaſteriorum diſciplina ſervetur.*
33. *Ut orationem Dominicam, & Symbolum Fidei omnes doceantur.*
34. *De avaritia & cupiditate.*
35. *De hoſpitalitate.*
36. *Ut criminoſis accuſare non liceat.*
37. *De Reconciliatione.*
38. *Ut Presbyteri contumaces cum Regiæ Capellæ Clericis non communicent.*
39. *De Judicio Presbyteri in crimine deprehenſi.*
40. *De ſuſcipienda cura puellarum, quæ parentibus privatæ ſunt.*
41. *Ut Epiſcopus extra propriam ſedem ultra tres hebdomadas non hæreat: & in Epiſcopi rebus poſt ejus obitum quis ſuccedat.*
42. *Quinam Sancti in Eccleſiâ venerandi ſint.*
43. *De arboribus & lucis deſtruendis.*
44. *Ut electi utrinque judices non ſpernantur.*
45. *Ut parvuli ad Sacramenta non trahantur.*
46. *Ut in velandis virginibus Canones obſerventur.*
47. *Abbatiſſæ, quæ regulariter non vivunt, deponendæ.*
48. *Ut Oblationes, quæ in Eccleſiis fiunt, diſpenſet Epiſcopus.*
49. *Ut Presbyter ante annos XXX. non ordinetur.*
50. *Ut poſt Miſſarum Solemnia pax invicem detur.*
51. *Ut nomina ante oblationem non recitentur.*
52. *Quòd non in tribus tantum linguis orandus ſit Deus.*
53. *Ut Epiſcopi & Presbyteri Canones non ignorent.*
54. *Quatenus Eccleſiæ ab ingenuis conſtructæ tradi, aut vendi queant.*
55. *De licentia Hildeboldi, Archi-Capellani.*
56. *De Alcuino, quem Rex Synodo commendavit.*

CANONES.

I. *Damnata hæreſis Elipandi, & Felicis Epiſcoporum, qui in Dei Filio adoptionem adſerebant.*

CONjungentibus, Deo favente, Apoſtolica auctoritate, atque piiſſimi Domini noſtri Caroli Regis juſſione, anno XXVI. Principatûs ſui, cunctis regni Francorum, ſeu Italiæ, Aquitaniæ Provinciæ Epiſcopis ac Sacerdotibus Synodali Concilio, inter quos ipſe mitiſſimus Sancto interfuit conventui. Ubi in primordio Capitulorum exortum eſt de impia ac nefanda hæreſe Elipandi, Toletanæ ſedis Epiſcopi, & Felicis Orgellitanæ, eorúmque ſequacibus, qui malè ſentientes in Dei Filio adſerebant adoptionem. Quam omnes qui ſupra Sanctiſſimi Patres, & reſpuentes unâ voce contradixerunt, atque hanc hæreſim funditus à Sancta Eccleſia eradicandam ſtatuerunt.

II. *Synodus Græcorum de adorandis Imaginibus rejecta.*

Allata eſt in medium quæſtio de nova Græcorum Synodo, quam de adorandis Imaginibus Conſtantinopoli fecerunt, in qua ſcriptum habebatur, ut qui imaginibus Sanctorum, ità ut DEIFICÆ TRINITATI, ſervitium aut adorationem non impenderent, anathema judicarentur. Qui ſuprà Sanctiſſimi Patres noſtri omnimodis adorationem, & ſervitutem renuentes contempſerunt, atque conſentientes condemnaverunt.

III. *De indulgentia Taſſiloni Duci Bajoariæ à Carolo Rege conceſſa.*

His peractis, de Taſſilone definitum eſt Capitulum, qui dudum Bajoariæ Dux fuerat, ſobrinus videlicet Domini Caroli Regis. In medio Sanctiſſimi adſtitit Concilii, veniam rogans pro commiſſis culpis, tam quas tempore Domni Pippini Regis adverſus eum, & regnum Francorum commiſerat, quàm & quas poſtea ſub tempore Domini noſtri Piiſſimi Caroli Regis, in quibus fraudator fidei ſuæ extiterat, indulgentiam ut ab eo mereretur, accipere, humili petitione viſus eſt poſtulâſſe. Dimittens videlicet puro animo iram atque omne ſcandalum de parte ſua, quæque in eo perpetrata fuiſſent, & ſciebat: nec non

omnem

omnem juſtitiam, & res proprietatis, quantum illi, aut filiis, vel filiabus ſuis in Ducatu Bajoariorum legitimè pertinere debuerant, gurpivit atque projecit, & in poſtmodum omni lite calcanda, ſine ulla repetitione induſit, & filios, ac filias ſuas in illius miſericordia commendavit. Et idcirco Dominus noſter, miſericordiâ motus, præfato Taſſiloni gratuito animo, & culpas perpetratas induſit, & gratiam ſuam pleniter conceſſit, & in ſua Eleëmoſyna eum in amore dilectionis viſus eſt ſuſcepiſſe, ut ſecurus de Dei miſericordia exiſteret in antea. Unde tres breves ex hoc Capitulo, uno tenore conſcriptos, fieri præcepit. Unum in palatio retinendum, alterum præfato Taſſiloni, ut ſecum haberet in Monaſterio, dandum, tertium verò in ſacri Palatii capella recondendum fieri juſſit.

IV. *De ſtabili pretio annonæ, tum privatæ, tum publicæ.*

Statuit piiſſimus noſter, conſentiente Sancta Synodo, ut nullus homo, ſive Eccleſiaſticus, ſive Laicus ſit, umquam cariùs vendat annonam, ſive tempore abundantiæ, ſive tempore caritatis, quàm modium publicum, & noviter ſtatutum. De modio de avena, denarius unus, modio ordei denarii duo, modio ſigali denarii tres, modio frumenti denarii quatuor. Si verò in pane vendere voluerit, duodecim panes de frumento, habentes ſingulos libras duas, pro denario dare debeat, ſigalatios quindecim æquo pondere pro denario; ordeaceos viginti ſimiliter penſantes, avenaceos viginti quinque ſimiliter penſantes. De annona verò publica Domni Regis, ſi venundata fuerit, de avena modii duo pro denario, ordeo denario uno, ſigalo denariis duobus, frumento modius denariis tribus. Et qui noſtrum habet beneficium, diligentiſſimè prævideat, quantum poteſt Deo donante, ut nullus ex mancipiis, ad illum pertinentibus beneficium fame moriatur: & quod ſupereſt ultra illius familiæ neceſſitatem, hoc liberè vendat jure præſcripto.

V. *De novis denariis, ut ab omnibus in omni loco accipiantur.*

De denariis autem certiſſimè ſciatis noſtrum edictum, quod in omni loco, in omni civitate, & in omni emporio ſimiliter vadant iſti novi denarii, & accipiantur ab omnibus. Si autem nominis noſtri nomiſma habent, & mero ſunt argento, pleniter penſantes; ſi quis contradicit eos in ullo loco, in aliquo negotio emptionis vel venditionis, ſi ingenuus eſt homo, quindecim ſolidos componat ad opus Regis, ſi ſervilis conditionis, ſi ſuum eſt illud negotium proprium, perdat illud negotium, aut flagelletur nudus ad palum coram populo. Si autem ex juſſione Domini ſui fecerit, tunc ille Dominus ſolidos quindecim componat, ſi ei approbatum fuerit.

VI. *Ut Epiſcopi juſtitias faciant in ſuis Parochiis.*

Statutum eſt à Domno Rege, & Sancta Synodo, ut Epiſcopi juſtitias faciant in ſuis Parochiis. Si non obedierit aliqua perſona Epiſcopo ſuo de Abbatibus, Presbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus, Monachis, & cæteris Clericis, vel etiam aliis, in ejus Parochia, veniant ad Metropolitanum ſuum, & ille dijudicet cauſam cum Suffraganeis ſuis. Comites quoque noſtri veniant ad judicium Epiſcoporum. Et ſi aliquid eſt, quod Epiſcopus Metropolitanus non poſſit corrigere vel pacificare, tunc tandem veniant accuſatores cum accuſato cum literis Metropolitani, ut ſciamus veritatem rei.

VII. *Ut Epiſcopus non migret de ſua civitate, nec Presbyter, aut Diaconus de ſua Eccleſiâ.*

Definitum eſt etiam à Domno Rege, & Sancta Synodo, ut Epiſcopus non migret de civitate in civitatem, ſed curam habeat Eccleſiæ ſuæ. Similiter Presbyter, & Diaconus maneat in ſua Eccleſia canonicè.

VIII. *De Altercatione Viennenſis & Arelatenſis Epiſcopi, & de Tarentaſia, Ebreduno & Aquis.*

De Altercatione Urſionis, Viennenſis Epiſcopi, & Eliſanti, Arelatenſis Epiſcopi, lectæ ſunt Epiſtolæ Beati Gregorii, Zoſimi, Leonis, & Symmachi, quæ definierunt, eò quod Viennenſis Eccleſia quatuor Suffraganeas habere Sedes deberet, quibus illa quinta præmineret; & Arelatenſis Eccleſia novem Suffraganeas habere deberet, quibus ipſa præmineret. De Tarentaſia verò, & Ebreduno, ſive Aquis, legatio facta eſt ad ſedem

dem Apoſtolicam; & quidquid per Pontificem Romanæ Eccleſiæ definitum fuerit, hoc teneatur.

IX. *De purgatione & reconciliatione Petri Epiſcopi.*

Definitum eſt etiam ab eodem Domno noſtro Rege, ſive à Sanctâ Synodo, ut Petrus Epiſcopus, conteſtans coram Deo & Angelis ejus, juraret cum duobus aut tribus, ſicut ſacrationem ſuſcepit, aut certè cum ſuo Archi-Epiſcopo, quòd ille in mortem Regis, ſive in regnum ejus non conſiliaſſet, nec ei infidelis fuiſſet. Qui Epiſcopus, dum cum quibus juraret non inveniſſet, elegit ſibi ipſe, ut ſuus homo ad Dei judicium iret, & ille teſtaretur abſque Reliquiis, & abſque Sanctis Evangeliis, ſolummodo coram Deo, quod ille innocens exinde eſſet, & ſecundùm ejus innocentiam Deus adjuvaret illum ſuum hominem, qui ad illud judicium exiturus erat. Et exivit tamen ejus homo ad judicium Dei, neque per Regis ordinationem, neque per Sanctæ Synodi cenſuram, ſed ſpontaneâ voluntate. Qui etiam à Domino liberatus, idoneus exivit. Clementia tamen Regis noſtri præfato Epiſcopo gratiam ſuam contulit, & priſtinis honoribus eum ditavit: nec paſſus eſt, eum eſſe ſinè honore, quem proſpexit, de compoſito crimine nihil mali meruiſſe.

X. *Gerbodo, incertæ ordinationis Epiſcopo, dignitas abrogata.*

Definitum quidem à Domno Rege, & à Sanctâ Synodo eſſe dinoſcitur, ut Gerbodus, qui ſe Epiſcopum eſſe dicebat, & ſuæ ordinationis teſtes non habuit, qui tamen Epiſcopalia à Magenardo, Metropolitano Epiſcopo, conſecutus eſt; qui etiam profeſſus eſt Diaconum, & Presbyterum non ſecundùm canonicam ordinationem ordinatum eſſe, ut ab eodem gradu Epiſcopatûs, quem ſe habere dicebat, deponeretur à prædicto Metropolitano, ſive à Comprovincialibus Epiſcopis.

XI. *Ut Monachi à ſæcularibus negotiis, & placitis abſtineant.*

Ut Monachi ad ſæcularia negotia, neque ad placita exercenda non exeant; niſi ità faciant, ſicut ipſa regula præcepit.

XII. *Ut recluſi, niſi ex Epiſcopi & Abbatis approbatione non fiant.*

Ut recluſi non fiant, niſi quos antè Epiſcopus Provinciæ, atque Abbas comprobaverint, & ſecundùm eorum diſpoſitionem in recluſionis loco ingrediantur.

XIII. *Ut Abbas cum ſuis dormiat Monachis.*

Ut Abbas cum ſuis dormiat Monachis ſecundùm Regulam Sancti Benedicti.

XIV. *Cellarii in Monaſteriis, quales eligendi ſunt.*

Ut Cellarii in Monaſteriis avari non eligantur: ſed tales electi ſint, quales Regula Sancti Benedicti docet.

XV. *De Monaſteriis, ubi Corpora Sanctorum ſunt.*

De Monaſterio, ubi Corpora Sanctorum ſunt, ut habeat Oratorium intra clauſtrum, ubi peculiare officium, & diuturnum fiat.

XVI. *Ut pro introeuntibus in Monaſterium præmia non exigantur.*

Audivimus enim, quod quidam Abbates, cupiditate ducti, præmia pro introeuntibus in Monaſterium requirant. Ideo placuit nobis, & Sanctæ Synodo, ut pro ſuſcipiendis in ſancto ordine fratribus nequaquam pecunia requiratur; ſed ſecundùm Regulam Sancti Benedicti ſuſcipiantur.

XVII. *Ut Abbas ſine conſenſu Epiſcopi non eligatur.*

Ut Abbas in congregatione non eligatur, ubi juſſio Regis fuerit, niſi per conſenſum Epiſcopi loci illius.

XVIII. *Nulla ex culpa Monachos Abbati cæcare, aut mutilare licet.*

Abbates, qualibet culpâ à Monachis commiſſâ, nequaquam permittimus cæcare, aut membrorum debilitatem ingerere, niſi regulari diſciplinæ ſubjaceant.

XIX. *Ne Clerici aut Monachi tabernas ingrediantur.*

Ut Presbyteri, Diaconi, Monachi, & Clerici tabernas ad bibendum non ingrediantur.

XX. *Epiſcopus Canones, & regulam ſcire debet.*

Ut Epiſcopum Canones, & regulam non liceat ignorare.

XXI. *Dies Dominica quomodo obſervanda.*

Ut dies Dominica à veſpera uſque in veſperam ſervetur.

XXII.

XXII. *Ne in villis ac vicis ordinentur Epiſcopi.*

Quòd non oporteat in villis, nec in vicis, Epiſcopos ordinari.

XXIII. *Servum ſine Domini licentia nemo recipiat, vel ordinet.*

De ſervis alienis, ut à nemine recipiantur, neque ab Epiſcopis ſacrentur ſine licentia Dominorum.

XXIV. *Ut Clerici & Monachi in propoſitio permaneant.*

De Clericis & Monachis, ut in ſuo propoſito permaneant.

XXV. *Ut decimas & nonas Eccleſiæ ſolvant, qui debent, & omnes decimam de ſua proprietate.*

Ut decimas & nonas, ſive cenſus, omnes generaliter donent, qui debitores ſunt ex beneficiis & rebus Eccleſiarum, ſecundùm priora Capitula Domni Regis. Et omnis homo ex ſua proprietate legitimam decimam ad Eccleſiam conferat. Experimento enim didicimus, in anno quo illa valida fames irrepſit, ebullire vacuas annonas à dæmonibus devoratas, & voces exprobrationis auditas.

XXVI. *Ut Eccleſiæ per eos reſtaurentur, qui beneficia habent, & inde ablata reſtituantur.*

Ut Domus Eccleſiarum, & tegumenta ab eis fiant emendata, vel reſtaurata, qui beneficia exinde habent. Et ubi repertum fuerit per veraces homines, quod lignamen & petras, ſive tegulas, quæ in domibus Eccleſiarum fuerint, & modo in domo ſua habeat, omnia in Eccleſia fiant reſtaurata, unde abſtracta fuerunt.

XXVII. *Ut Clerici alieni ſine commendatitiis non recipiantur, & qui nunc ſunt, redeant ad Eccleſias ſuas.*

De Clericis, ut nequaquam de Eccleſia ad aliam Eccleſiam tranſmigrent, neque recipiantur, ſine conſcientia Epiſcopi, & litteris commendatitiis, de cujus Diœceſi fuerunt, ne fortè diſcordia exinde veniat in Eccleſia. Et ubi modò tales reperti fuerint, omnes ad eorum Eccleſias redeant, & nullus eos poſthæc retinere audeat, poſtquam Epiſcopus, aut Abbas ſuus eos recipere voluerit. Et ſi fortè ſenior ignorat, ubi ſuum requirere debet Clericum; cum quo fuerit, ipſe eum ſub cuſtodia retineat, & non permittat eum vagari alibi, uſque dum Domino ſuo reſtituatur.

XXVIII. *Ut abſolutè nullus ordinetur.*

Ut non abſolutè ordinentur.

XXIX. *Ut Epiſcopus ſibi ſubditos rite doceat.*

Ut unusquisque Epiſcopus ſibi ſubditos bene doceat, & inſtruat: ità ut in domo Dei ſemper digni inveniantur, qui Canonicè poſſint fieri electi.

XXX. *De altercationibus Clericorum inter ſe, vel cum laicis.*

De Clericis ad invicem altercantibus, aut contra Epiſcopum ſuum agentibus, ut ſicut Canones docent, ità omnimodis peragant. Et ſi fortè inter Clericum, & Laicum fuerit orta altercatio, Epiſcopus & Comes ſimul conveniant, & unanimiter inter eos cauſam definiant ſecundùm rectitudinem.

XXXI. *Ut conjurationes non fiant.*

De conjurationibus, & conſpirationibus, ne fiant, & ubi ſunt inventæ, deſtruantur.

XXXII. *Ut Monaſteriorum diſciplina ſervetur.*

Ut Monaſteria ſecundùm Canonicam inſtitutionem fiant cuſtodita.

XXXIII. *Ut orationem Dominicam, & Symbolum fidei omnes doceantur.*

Ut fides Catholica Sanctæ TRINITATIS, & oratio Dominica, atque Symbolum fidei, omnibus prædicetur, & tradatur.

XXXIV. *De avaritia & cupiditate.*

De avaritia & cupiditate calcanda.

XXXV. *De Hoſpitalitate.*

De Hoſpitalitate ſectanda.

XXXVI. *Ut criminoſis accuſare non liceat.*

De criminoſis, ut non habeant vocem accuſandi majores natu, aut Epiſcopos ſuos.

XXXVII. *De reconciliatione.*

De reconciliatione tempore neceſſitatis.

XXXVIII. *Ut Presbyteri contumaces cum Regiæ Capellæ Clericis non communicent.*

De Presbyteris, qui contumaces fuerint

rint contra Epiſcopos ſuos, ut nequaquam communicent cum Clericis, qui in Capella Regis habitant, niſi reconciliati fuerint ab Epiſcopo ſuo, ne fortè Canonica excommunicatio ſuper eos exinde veniat.

XXXIX. *De judicio Presbyteri, in crimine deprehenſi.*

Si Presbyter in criminali opere fuerit deprehenſus, ad Epiſcopum ſuum ducatur, & ſecundùm Canonicam inſtitutionem conſtringatur. Et ſi fortè negare voluerit, & accuſator comprobationem dare non potuerit, & coram Epiſcopo definitum eſſe nequiverit; tunc ad univerſale Concilium illorum ratio deferatur.

XL. *De ſuſcipiendâ curâ puellarum, quæ parentibus privatæ ſunt.*

De puellis, quæ à parentibus privatæ fuerint, ut ſub Epiſcoporum, & Presbyterorum providentia gravioribus fœminis commendentur, ſicut canonica docet auctoritas.

XLI. *Ut Epiſcopus extra propriam ſedem ultra tres hebdomadas non hæreat, & in Epiſcopi rebus poſt ejus obitum quis ſuccedat.*

Ut nullus Epiſcopus propriam ſedem amittat aliubi frequentando, aut in propriis rebus ſuis manere audeat amplius, quàm tres hebdomadas. Et propinqui, vel hæredes Epiſcopi, res, quæ ab Epiſcopo ſunt acquiſitæ, aut per comparationes, aut per traditiones, poſtquam fuerit ordinatus, nequaquam poſt ejus obitum hæreditare debeant; ſed ad ſuam Eccleſiam Catholicè. Illæ autem, quas priùs habuit, niſi traditionem ad Eccleſiam ex eis fecerit, hæredibus & propinquis ſuccedant.

XLII. *Quinam Sancti in Eccleſiâ venerandi ſunt.*

Ut nulli novi Sancti colantur, aut invocentur, nec memoriæ eorum per vias erigantur: ſed hi ſoli in Eccleſia venerandi ſint, qui ex auctoritate paſſionum, & vitæ merito electi ſunt.

XLIII. *De arboribus & lucis deſtruendis.*

De arboribus, & lucis deſtruendis canonica obſervetur auctoritas.

XLIV. *Ut Electi utrinque Judices non ſpernantur.*

Ut Electi Judices de utriſque partibus non ſpernantur.

XLV. *Ut parvuli ad Sacramenta non trahantur.*

De eorum teſtibus canonica ſit obſervatio: & parvuli non trahantur ad Sacramentum, ſicut Guntbadingi faciunt.

XLVI. *Ut in velandis Virginibus Canones obſerventur.*

De Virginibus, quo tempore velandæ ſint, vel quibus occupationibus ante annos XXV. detinendæ, ſi neceſſitas compellit, ea quærantur, quæ in Canone ſcripta ſunt.

XLVII. *Abbatiſſæ, quæ regulariter non vivunt, deponendæ.*

De Abbatiſſis, quæ canonicè, aut regulariter non vivunt, Epiſcopi requirant, & Regi adnuntient, ut ab honore priventur.

XLVIII. *Ut oblationes, quæ in Eccleſia ſiunt, diſpenſet Epiſcopus.*

De oblationibus, quæ in Eccleſia, vel in uſus pauperum conferuntur, canonica obſervetur norma, & non ab aliis diſpenſentur, niſi cui Epiſcopus ordinaverit.

XLIX. *Ut Presbyteri ante annos XXX. non ordinentur.*

De Presbyteris ante XXX. ætatis annum non ordinandis.

L. *Ut poſt Miſſarum ſolemnia pax invicem detur.*

Ut confectis ſacris Myſteriis in Miſſarum Solemniis omnes generaliter pacem ad invicem præbeant.

LI. *Ut nomina ante oblationem non recitentur.*

De non recitandis nominibus antequam oblatio offeratur.

LII. *Quòd non in tribus tantùm linguis orandus ſit Deus.*

Ut nullus credat, quòd nonniſi in tribus linguis Deus orandus ſit: quia in omni lingua Deus adoratur, & homo exauditur, ſi juſta petierit.

LIII. *Ut Epiſcopi & Presbyteri Canones non ignorent.*

Ut nulli Epiſcoporum & Sacerdotum liceat Sacros Canones ignorare.

LIV. *Quatenus Eccleſiæ ab ingenuis conſtructæ tradi, aut vendi queant.*

De Eccleſiis, quæ ab ingenuis hominibus conſtruuntur, licet eas tradere, aut vendere, tantummodo, ut Eccleſia non deſtruatur, ſed ſerventur quotidie honores.

LV. *De licentia Hildeboldi Archi-Capellani.*

Dixit enim Dominus Rex in eadem Synodo, ſe à Sede Apoſtolica, id eſt, ab Hadriano Pontifice, licentiam habuiſſe, ut Angilramnum Archi-Epiſcopum (*a*) in ſuo Palatio aſſiduè haberet propter utilitates Eccleſiaſticas. Deprecatus eſt eamdem Synodum, ut eo modo, ſicut Angilramnum habuerat, ità etiam Hildeboldum (*b*) Epiſcopum habere debuiſſet; quia & de eodem, ſicut & de Angilramno, Apoſtolicam licentiam habeat. Omnis Synodus conſenſit, & placuit eis eum in Palatio eſſe debere propter utilitates Eccleſiaſticas.

LVI. *De Alcuino, quem Rex Synodo commendavit.*

Commonuit etiam, ut Alcuinum ipſa Sancta Synodus in ſuo conſortio, ſive in orationibus recipere dignaretur, eo quod eſſet vir in Eccleſiaſticis doctrinis eruditus. Omnis namque Synodus ſecundùm admonitionem Domini Regis conſenſit, & eum in eorum conſortio, ſive in orationibus receperunt.

(*a*) Angilramnus Nomine Archi-Epiſcopi & Pallii honore gaudebat, ex ſpeciali Privilegio Sedis Apoſtolicæ, licet Metropolitanus non eſſet, ſed merus Metenſis Epiſcopus. Simili honore nominis & Pallio duo alii Epiſcopi Metenſes donati fuere Chrodogangus & Drogo. *Sirmondus in notis ad Capitularia.*

Baluzius credit ſub ſecundâ Regum Franciæ Sanctione Archi-Capellani & Archi-Cancellarii officia fuiſſe conjuncta. *Tomo II. Capitularium pag.* 1047.

(*b*) Hildeboldum Colonienſem Leo III. in Ep. ad Carolum vocat fratrem ſuum Archi-Epiſcopum, & Capellanum: idem erat Apocriſiarius Sedis Apoſtolicæ. *Anaſtaſius in vita Leonis III. Sirmondus in notis ad Capitularia.*

Angilramno anno 791. defuncto Hildeboldus in hæc officia ſubintrârat, Pontificiâ conceſſione, quæ nunc, petente Carolo, à Patribus Concilii Francofurtenſis confirmatur & collaudatur.

INCIPIT EPISTOLA PAULINI (*a*)

PATRIARCHÆ FOROJULIENSIS,

EDITA IN LOCO CELEBRI, NOMEN FRANCOFURT, IN SYNODO MAGNA, CONTRA FELICEM HÆRETICUM, DE HEISTULFO, QUI UXOREM SUAM OCCIDIT CAUSA ADULTERII, PROPTER UNIUS TESTIMONIUM.

Admonere te cum lacrymis, & multo gemitu cordis curaveram, fili Heiſtulfe, ſi tamen filius dici debeas, qui tam crudeliter infelix homicidium perpetrâſti. Nam occidiſti uxorem tuam, partem corporis tui, legitimo tibi matrimonio ſociatam, ſine mortis cauſa, non tibi reſiſtentem, non inſidiantem quocumque modo vitæ tuæ. Non inveniſti eam, cum alio viro nefariam rem facientem: ſed incitatus à diabolo, impio inflammatus furore, latrocinii more atrociùs eam gladio tuo crudelior omni beſtiâ intereniſti. Et nunc poſt mortem ejus addis iniquitatem ſuper iniquitatem, filiorum tuorum improbe prædo: qui matri non pepercisti, & ideo filios tuos orphanos eſſe feciſti, inducere vis ſuper eam mortis cauſam poſt mortem per unum homicidam, & reprobum teſtem, (*b*) cùm nec ſecundùm Evangelium, nec ulla Divina humanaque lex uniùs teſtimonio, etiam idonei, quempiam condemnat vel juſtificat. Quantò magis per iſtum flagitioſiſſimum, & tam ſceleſtiſſimum, nec illa debuit viva condemnari, nec tu poteris poſt ejus mortem excuſari. Priùs cauſa criminis ſubtiliter in veritate fuerat inveſtiganda, & tunc, ſi rea fuiſſet inventa, ſecundùm

(*a*) Hincmarus Remenſis, conſultus ab Volfado, Bituricenſi Archi-Epiſcopo, de inconſulta uxoris cæde, hanc Paulini ſententiam loco reſponſi miſit. *Flodoardus L. III. Hiſtor. Remenſ. C. III.*

(*b*) *Addit Burchardus*: Incuſare vis mortuam? Hoc nec Evangelium concedit, nec ulla Divina humanáque Lex concedit, ut unius teſtimonio, etiam idoneo, aliquis condemnetur, vel juſtificetur.

cundùm legis tramitem debuit excipere ultionis vindictam. Nam etſi verum, quod abſit, fuiſſet, ſicut adulter ille mentitus eſt, poſt octo annos pœnitentia forſitan peracta dimittere eam per approbatam cauſam poteras, ſi voluiſſes: occidere eam tamen nullatenus debuiſſes: *Non enim vult Deus mortem peccatoris, ſed ut convertatur ad pœnitentiam, & vivat.*

Idcirco placeat tibi conſilium noſtrum, (*c*) & fac hoc, quod tibi melius, & levius videri poteſt. Miſerere animæ tuæ, ut non ſis tuus tibimet homicida. Quapropter, homicida, rogamus te, relinque hoc malignum ſæculum, quod te traxit ad tam immaniſſimum peccati facinus: ingredere in Monaſterium, humiliare ſub manu Abbatis, multorum fratrum precibus adjutus. Obſerva cuncta ſimplici animo, quæ tibi (*d*) fuerint imperata, ſi fortè ignoſcat infinita Dei bonitas peccatis tuis, & refrigeret animam tuam, priusquam crucieris perpetuis flammis. (*e*) Hoc tibi melius & levius eſſe certiſſimè ſcias. Sin autem pœnitentiam publicam, in domo tua permanens, vel in hoc mundo vis agere, quod tibi gravius, & durius, & pejus eſſe non dubites, ità ut agere debeas, te exhortamur. Omnibus diebus, quibus vixeris, pœnitere. Vinum & omnem ſiceram non bibas. Carnem nullo unquam tempore ullam quamlibet commedas, præter Paſcha, & diem natalis Domini. In pane & aqua, & ſale pœnitere. In jejuniis & vigiliis, orationibus, atque eleëmoſynis omni tempore perſevera. Armis nunquam cingere, nec cauſam in quolibet loco litigare præſumas. Uxorem nunquam ducere, nec concubinam habere, nec adulterium committere. In balneo nunquam lavare, in conviviis lætantium nunquam te commiſcere. In Eccleſia ſegregatus ab aliis Chriſtianis poſt oſtium & poſtes te ſimiliter reponere. Ingredientium, & egredientium te ſuppliciter orationibus commendare. A communione Sacri Corporis, & Sanguinis Chriſti cunctis diebus vitæ tuæ, indignum te exiſtimans, abſtinere. In ultimo tamen exitû vitæ tuæ pro viatico, ſi merueris, ut ſit, qui tribuat, tantummodo venialiter, ut accipias tibi concedimus.

Sunt alia multa, quæ tibi duriùs, & ſatis acriùs, erant juxta tam magnum pondus peccati, infelix, adjicienda. Sed ſi hæc omnia, quæ ſupra miſericorditer dicta ſunt, perfecto ordine, Domino auxiliante feceris, & cuſtodieris, confidimus de immenſa Dei clementia, remiſſionem te tuorum habiturum peccatorum: & ſecundùm boni juſtique Paſtoris imperantis juſſionem, reſolvit te Sancta Eccleſia ab hoc vinculo peccati in terris, ut ſis per ipſius gratiam, qui eam ſanguine ſuo acquiſivit, ſolutus in cœlis. Sin autem aliter feceris, & Sanctæ Matris Eccleſiæ ſalubrem admonitionem deſpexeris, ipſe tibi ſis Judex, & in laqueo diabolico interitûs permanebis. Sanguis tuus ſuper caput tuum. Nos alieni à conſortio tuo pro aliorum Filiorum Dei ſalute, ipſo opitulante, omni ſollicitudine intenti innitimur deſudare: & Domini attentiùs miſericordiam quotidie implorare. Qui cum Patre, & Spiritu Sancto vivit & regnat Deus in trinitate perfecta per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

Apud Burchardum poſt ea verba in margine indicata, lugeas deflenda peccata; *ſequentia in hunc modum leguntur.*

Secundum autem Conſilium tale eſt. Arma depone, & cuncta ſæcularia negotia dimitte. Carnem & ſagimen omnibus diebus vitæ tuæ non comedas, excepto uno die Reſurrectionis Domini, & uno die Pentecoſtes, uno die Natalis Domini: cæteris temporibus in pane & aqua, & interdum leguminibus, & oleribus pœniteas, in jejuniis & vigiliis, in orationibus, & eleëmoſynis perſeveres omni tempore. Vinum, medonem, & mellitam cerviſiam nunquam bibas, niſi in illis prædictis tribus diebus. Uxorem ne ducas, concubinam non habeas, adulterium non facias, abſque ſpe conjugii perpetuo permaneas, nunquam te laves in balneo, equum non aſcendas: cauſam tuam & alteriûs in Conventu Fide-

(*c*) *Burchardus:* duo Conſilia proponimus tibi. Acceptâ tecum deliberatione duorum elige magis, quod placeat, & miſerere animæ tuæ, & tu hic in iſto anguſto tempore poſitus.

(*d*) Ab Abbate fuerint.

[*e*] Iſtud conſilium, ut certiſſimè ſcias, levius & ſalubrius eſt, ut ſub alterius cuſtodia lugeas deflenda peccata.

Fidelium non agas, in conviviis lætantium nunquam ſedeas: in Eccleſia ſegregatus ab aliis Chriſtianis poſt oſtium humiliter ſtes, ingredientium, & egredientium orationibus ſuppliciter te commendes: communione ſacri corporis, & ſanguinis Domini cunctis diebus vitæ tuæ indignum te exiſtimes. In ultimo termino vitæ tuæ pro viatico, ſi obſervaveris Conſilium, ut accipias, tibi concedimus. Sunt & alia multa duriora, quæ tibi juxta pondus tanti facinoris eſſent adjicienda; ſed, ſi hæc omnia, quæ ſuprà miſericorditer dicta ſunt, perfecto corde, Deo auxiliante, perfeceris & cuſtodieris, confidimus de immenſa Dei clementia remiſſionem tuorum peccatorum habiturum: & ſecundùm boni, juſtique paſtoris imperium, reſolvat te Sancta Eccleſia ab hoc vinculo peccati in terris, ut per ipſius gratiam, qui eam ſuo ſanguine redemit, ſis ſolutus in cœlis; ſin autem aliter feceris, & Sanctæ Matris Eccleſiæ ſalubre conſilium deſpexeris, ipſe tibi ſis judex, & in laqueo Diaboli, quo irretitus teneris, maneas, ſanguiſque ſit ſuper caput tuum, nos alieni à conſortio tuo: & ſub indiſſolubili anathemate permaneas, donec Deo & Sanctæ Eccleſiæ ſatisfacias.

Hæc apud Burchardum loco indicato.

Edidit Harduinus ex MS. codice Pariſienſis Collegii, Societatis JEſu, collato cum Capite quadrageſimo Libri VI, Decretorum Burchardi, Vormatienſis Eccleſiæ Epiſcopi. *Tomo IV. Concil. pag. 909.*

CAROLI REGIS PRÆCEPTUM,

PRO

ANIANO, ABBATE MONASTERII CAUNENSIS, IN SYNODALI CONCILIO FRANCONOFURTI ANNO DCCXCIV.

CArolus gratiâ Dei Rex Francorum, & Longobardorum, ac Patricius Romanorum, omnibus fidelibus noſtris præſentibus, & futuris. Rectum eſt, regalis poteſtas illis tuitionem impertiat, quorum neceſſitas comprobatur. Igitur cognoſcat magnitudo, ſeu utilitas veſtra, quia vir venerabilis ANIANUS Abbas ex Monaſterio Sancti Joannis, & Sancti Laurentii, quod fuit conſtructum in locis nuncupatis Extorio, & Olibegio, noſtro *Synodali Concilio* veniens unà cum Monachis ſuis Continuo, Stromundo, Lurio, cum omnibus rebus vel hominibus Monaſterii ſui, quas moderno tempore videtur poſſidere, ſe pleniùs commendavit: & nos ſub noſtra tuitione eum, & Monachos ſuos cum omnibus rebus, atque hominibus ſuis recipimus, ac retinemus, quatenus diebus vitæ ſuæ ſub noſtra tuitione valeant quietè vivere, & reſidere. Propterea has litteras noſtras pro firmitatis ſtudio eis dedimus, per quas omnino jubemus, ut nullus quislibet de vobis, neque de junioribus veſtris, prædicto Aniano Abbati, ſeu Monachis ſuis, nec rebus, nec hominibus eorum, contingere, nec inquietare, aut contra rationis ordinem calumniam generare non præſumatis, niſi ut diximus, cum omnibus rebus vel hominibus illorum ſub noſtra tuitione valeant quietè vivere, vel reſidere. Similiter conceſſimus ei villam Caunas, ſicuti Milo ad ſuum Monaſterium per ſuas litteras delegavit, cum omnibus appendiciis ſuis, quatenus meliùs delectet ipſos ſervos Dei pro nobis, vel ſtabilitate regni noſtri Domini miſericordiam exorare. Et ſi aliquæ cauſæ adversùs eos ſurrexerint, vel homines eorum autoltæ fuerint, quas in promptu abſque gravi illorum diſpendio definire non potueritis, uſque in noſtram præſentiam reſerventur, quatenus ante nos ſecundùm legis ordinem accipiant finitivam ſententiam. Et ut hæc auctoritas firmior habeatur, vel à fidelibus noſtris meliùs conſervetur, de annulo noſtro eam ſubter ſigillari juſſimus.

VINDOLAICUS ad vicem Radonis recognovit.

Data

Data XIII. Kalendas (*a*) Auguſti, anno vigeſimo ſexto, & vigeſimo Regni noſtri.

Actum Franconoforti, Palatio Regio, in Dei nomine feliciter. Amen.

Baluz. in Appendice Tomi II. Capitularium pag. 1399. *ex Archivo Monaſterii Caunenſis.*

Mabillon. L. VI. de re diplomatica N. LVIII. idem refert; ſed Baluzii exemplar correctius & integrius ſecuti ſumus.

(*a*) Synodus Francofurtenſis æſtatis initio habita fuit: poſtquam Rex ibi hyemaverat, & Paſchalis feſti ſolemnitatem celebraverat, ajunt Annales Francorum à Newenaario & Reubero: in eâ igitur Synodo Carolus tutanda ſuſcepit Monaſteria S. Laurentii, & S. Joannis, & villam Caunis Aniano Abbati donavit: ſed utriuſque facti expeditio in Cancellaria ſeriùs contigit, nempe XIII. Kal. Auguſti.

Quot, & quæ perſonæ interfuerint Concilio nationali Francofurtenſi, neſcitur. CCC. intervenisse, quidam memorant.

Annales Francici Reuberiani ajunt, ex omnibus Regni Carolini Provinciis Epiſcopos fuiſſe illic à Carolo Rege congregatos, communi Epiſcoporum auctoritate Librum contra hæreſin Felicis, illic condemnatam, compoſitum, & propriis manibus Epiſcoporum ſubſcriptum fuiſſe.

Interfuere Legati Romani Pontificis Hadriani nomine, Theophylactus, & Stephanus Epiſcopi.

Paulinus Aquilegienſis Patriarcha, Petrus Mediolanenſis Archi-Epiſcopus.

Hildebaldus Sacri Palatii Regii Archi-Capellanus, cujus mentio eſt in Canone LV., utique à Latere Regis non abſuit.

Ricolphus Moguntinus, in cujus Parochia eſt Franconofortum, veroſimillimè adfuit.

Cæteri Epiſcopi Germaniæ, Bavariæ, Italiæ, Gothiæ, Aquitaniæ, Gallæciæ, Galliæ, qui tunc interfuerint, neſcitur. Abbates plurimi cum Monachis interfuère.

Ex Chronico Moiſſiacenſi, edito in *Collection. veter. Monument. Tomo V. Martenii & Durandi* interfuit Benedictus, qui & vocatur Villiza, Abbas Monaſterii Anianenſis, cum Monachis Beda, Addone, qui & Smaragdus vocatur, Ingelâ, Aimone, Rabano, Georgio: item Abbas ex Monaſterio S. Joannis Anianus, cum Monachis Continuo, Sitomondo, & Lurione, ut patet ex diplomate jam citato. *Hæc ex Eginharto & Annalibus Francorum.*

ANno Dominicæ Incarnationis DCCXCV. Rex CAROLUS venit Moguntiam, ibíque tenuit placitum ſuum in villa, quæ dicitur, Cuffenſtein, in ſuburbio ejuſdem urbis.

Acta hujus Conventûs latent.

Regino L. II. Chronic. *Eginhardus in Chronico.*
Annales Loiſeliani apud Ducheſne T. II. Scriptor. Franciæ.

CAPITULARE SAXONUM.

DATUM AQUISGRANI ANNO CHRISTI DCCXCVII. V. KALENDAS NOVEMBRES, IN GENERALI EPISCOPORUM ET OPTIMATUM CONVENTU.

INCIPIUNT CAPITULA.

I. De Juſtitia Eccleſiarum, Viduarum, Orphanorum, & minùs Potentium. De raptu & incendio, & de exercitu.
II. De obſervatione ſuperiorum Capitulorum.
III. De compoſitione ſecundùm Legem Saxonum.
IV. De his, qui cauſam judicatam repetere præſumunt in Patria, aut in præſentia Regis.
V. De mannitione ad placitum.
VI. De compoſitione rerum, quæ Presbyteris ablatæ ſunt.
VII. De compoſitione Miſſorum Regiorum.
VIII. Ne quis incendium faciat infra Patriam.
IX. De banno augendo.

X. De

Digitized by Google

X. De malefactoribus, qui mori debent.
XI. Quales debeant eſſe ſolidi Saxonum.

Anno ab Incarnatione Domini noſtri JESU Chriſti DCCXCVII. & XXX. ac XXII. regnante Domno CAROLO Præcellentiſſimo Rege, convenientibus in unum Aquis palatio in ejus obſequio Venerabilibus Epiſcopis, & Abbatibus, ſeu Illuſtribus Viris Comitibus V. Kalendas Novembris, ſimúlque congregatis Saxonibus de diverſis pagis, tam de Veſtfalahis & Angrariis, quàm & de Ooſtfalahis, omnes unanimiter conſenſerunt & aptificaverunt, ut de illis Capitulis, pro quibus Franci, ſi Regis bannum tranſgreſſi ſunt, ſolidos ſexaginta componunt, ſimiliter Saxones ſolvent, ſi alicubi contra bannos fecerint.

HÆC SUNT CAPITULA.

De juſtitia Eccleſiarum, Viduarum, Orphanorum, & minùs Potentium. De raptu & incendio, & de exercitu.

I.

UT Eccleſiæ, Viduæ, Orphani, & minùs potentes juſtam, & quietam pacem habeant. Et ut raptum, & fortiam, nec incendium infra patriam, quis facere audeat præſumptivè. Et de exercitu nullus ſuper bannum Domini Regis remanere præſumat.

De obſervatione ſuperiorum Capitulorum.

II. Si quis ſupradicta octo Capitula tranſgreſſus fuerit, omnes ſtatuerunt, & aptificaverunt, ut Saxones ſimiliter, ſicut Franci, ſexaginta ſolidos componant.

De compoſitione ſecundùm legem Saxonum.

III. Item placuit omnibus Saxonibus, ut ubicunque Franci ſecundùm legem ſolidos duodecim, ingenui quinque, liti quatuor componant.

De his, qui cauſam judicatam repetere præſumunt in Patria, aut in præſentia Regis.

IV. Hoc etiam ſtatuerunt, ut qualiſcunque cauſa infra Patriam cum propriis vicinantibus pacificata fuerit, ibi ſolito more ipſi pagenſes ſolidos duodecim pro diſtrictione recipiant, & pro vuargilda, quæ juxta conſuetudinem eorum ſolebant facere, hoc conceſſum habeant. Si autem in præſentia Miſſorum regalium cauſæ definitæ fuerint, pro jam dicta vuargilda ſupra ſcriptos ſolidos duodecim ipſis pagenſes habeant conceſſos. Et pro hoc, quia Miſſus regalis ex hac re fatigatus fuerit, alios duodecim ſolidos inde recipiat ad partem Regis. Si autem ipſa cauſa ad Palatium in præſentia Regis, ad definiendum fuerit perducta; tunc utrique ſolidi duodecim, id eſt, pro vuargilda, & quod vicinis debuit componere, eò quod infra Patriam definita ratio non fuerit, ad partem Regis faciant componere, quod ſint ſolidi XXIV. Nam ſi fuerit aliquis, qui in Patria, juxta quod ſui convicini judicaverint, ſeque pacificare noluerit, & ad Palatium pro hujus rei cauſa venerit, & ibi ei fuerit judicatum, quod juſtum judicium judicâſſent, in prima vice, ùt ſuprà dictum eſt, ſolidos XXIV. ad partem Regis componat. Et ſi tunc inde rediens, ſe pacificare, & juſtitiam facere renuerit, & iterum pro iſta cauſa ad palatium fuerit convocatus, & dejudicatus; bis XXIV. ſolidos componat. Si verò necdum correptus tertiâ vice pro eadem re ad Palatium remeaverit; triplam compoſitionem exinde faciat ad partem Regis.

De mannitione ad placitum.

V. Si quis de nobilioribus ad placitum mannitus venire contempſerit, ſolidos quatuor componat, ingenui duos, liti unum.

De compoſitione rerum, quæ Presbyteris ablatæ ſunt.

VI. De Presbyteris ſtatuerunt, quòd ſi aliquid eis, aut eorum hominibus quis contrarium facere, aut tollere præſumpſerit contra juſtitiam, omnia in duplum reſtituat ei, & componat.

De compoſitione Miſſorum Regiorum.

VII. De Miſſis Regis ſtatuerunt, ut ſi ab eis aliquis interfectus evenerit, in triplum eum componere debeat, qui hoc facere præſumpſerit. Similiter quicquid aut eorum omnibus factum fuerit, omnia tripliciter faciant reſtaurare, & ſecundùm eorum euva componere.

Ne quis incendium faciat infra Patriam.

VIII. De incendio convenit, quòd nullus infra Patriam præſumat facere propter iram, aut inimicitiam, aut qualibet malevola cupiditate; excepto ſi talis fuerit rebellis, qui juſtitiam facere noluerit, & aliter diſtrictus eſſe non poterit, & ad nos, ut in præſentia noſtra juſtitiam reddat, venire deſpexerit, condicto commune placito ſimul ipſi Pagenſes veniant; & ſi unanimiter conſenſerint pro diſtrictione illiûs caſa incendatur, tunc de ipſo placito, commune conſilio facto, ſecundùm earnem euva fiat peractum, & non pro quálibet iracundia, aut malevola intentione, niſi pro diſtrictione noſtra, ſi aliter facere auſus fuerit, ſicut ſuperiùs dictum eſt, ſolidos ſexaginta componat.

De banno augendo.

IX. Item placuit, ut quandoquidem voluerit Domnus Rex propter pacem, & propter faidam, & propter maiores cauſas bannum fortiorem ſtatuere, unà cum conſenſu Francorum, & fidelium Saxonum, ſecundùm quod ei placuerit, juxta quod cauſa exigit, & opportunitas fuerit, ſolidos ſexaginta multiplicare in duplum, & ſolidos centum, ſive uſque ad mille componere faciat, qui ejus mandatum transgreſſus fuerit.

De malefactoribus, qui mori debent.

X. De malefactoribus, qui vitæ periculum ſecundùm euva Saxonum incurrere debent, placuit omnibus, ut qualiſcunque ex ipſis ad regiam poteſtatem confugium fecerit, aut in illius ſit poteſtate, utrum interficiendum illis reddat, aut unà cum conſenſu eorum habeat licentiam, ipſum malefactorem cum uxore & familia, & omnia ſua foris Patriam infra ſua Regna, aut in marca, ubi ſua fuerit voluntas, collocare, & habeant ipſum, quaſi mortuum.

Quales debeant eſſe ſolidi Saxonum.

XI. Illud notandum eſt, quales debent ſolidi eſſe Saxonum, id eſt, bovem annoticum utriuſque ſexus auctumnali tempore, ſicut in ſtabulum mittitur, pro uno ſolido. Similiter & vernum tempus, quando de ſtabulo exiit, & deinceps, quantum ætatem auxerit, tantum in pretio creſcat. De annona vero bortrinis pro ſolido uno ſcapilos quadraginta donant, & de ſigale viginti. Septentrionales autem pro ſolido ſcapilos triginta dent, & ſigale quindecim. Mel vero pro ſolido bortrenſi ſiglæ una & medio donant. Septentrionales autem duas ſiclas de melle pro uno ſolido donent. Item hordeum mundum, ſicut & ſigale pro uno ſolido donent. In argento duodecim denarios ſolidum faciant. Et in aliis ſpeciebus ad iſtud pretium omnes æſtimationes compoſitionis ſunt.

EXPLICIT CAPITULARE SAXONUM.

Illmus Fürſtenbergius primus edidit ex codice Palatino Bibliothecæ Vaticanæ, poſt Monumenta Paderbornenſia.

Baluz. Tomo I. Capitul. pag. 275. 280.

Anno DCCXCVII. Carolos Rex ad Aquis Palatium Concilium habuit eum Epiſcopis, Abbatibus, Monachis, de Cœnobium S. Pauli, qoalitet cooſtituere deberet: & in ipſo anoo perrexit in Saxooia, & ibidem hyemavit. *Chronicon breve apud Duchesne Tomo II. Scriptor. Francia.*

Erit igitur hæc cooſultatio de Cœnobio S. Pauli, Actio Concilii Aquenſis anni hujus.

Rex hoc anno bis Aquisgranum venit, & otraque vice diverſos Legatos honorificè ſuſcepit & abſolvit: eodem anno bis in Saxoniam profectus eſt ad Saxones çompeſceodos, & in ordinem redigeodos: eò ſpectat Capitulate Saxonicum ſupra deſcriptum. *Annales Reubersani, & Pithœani.*

CONCI-

CONCILIUM RATISBONENSE.

Anno Chriſti DCCXCVIII. Leonis III. Papæ III. Caroli Magni XXX.

De Translatione Cathedræ Ratisbonenſis ex Monaſterio S. Emmerani in Eccleſiam S. Stephani.

LEO III. P. M. confirmat Translationem Sedis Epiſcopalis Ratisb. ex Monaſterio S. Emmerani ad Eccleſiam S. Stephani, illiúſque omnimodam exemptionem promulgat.

§. I.

IN nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti Dei Omnipotentis, Leo. Papa. Agnitum eſſe volumus, cunctis Chriſtianæ Religionis fidelibus, tam præſentibus, quàm futuris, qualiter Chriſtianiſſimus Imperator, & Auguſtus, nomine Carolus, Deo aſpirante, Chriſtum hæreditatis ſuæ deſiderans fieri poſſeſſorem, quoddam Monaſterium juxta muros civitatis TYBURNIÆ, quæ à Tyberio Cæſare Auguſto ædificata eſt, quæ modo vulgo appellata eſt REGANISPURCH, quod eſt conſtructum in honore S. Mariæ, Matris Domini noſtri Jeſu Chriſti, & Principis Apoſtolorum Petri, & S. Georgii Martyris, ubi præclariſſimus martyr, & Epiſcopus Pictaviæ, corpore requieſcit Emmerammus, in noſtram immunitatem, ſucceſſorúmque noſtrorum gratiâ defenſionis transfudit, & nos continuo pro Chriſti amore gratuita mente petitioni ejus piè annuentes decrevimus ita fieri, & juſſimus hanc chartam auctoritatis noſtræ inde conſcribi.

§. II.

Et Epiſcopus ejuſdem civitatis tertius, nomine ADALWINUS juxta decreta Canonum, & cum auctoritate noſtra; in præſentia piiſſimi Imperatoris Caroli, rectâ ratione, in *Synodali Concilio* cum Judicio Epiſcoporum, Clericorum, nec non nobilium laicorum de eodem loco Cathedram Pontificalem mutavit, & Canonicâ auctoritate in civitatem ad Eccleſiam Sancti Stephani Protomartyris ſtatuit, & ſuæ ſuorúmque ſucceſſorum proprietati, & poteſtati deinceps in futurum abalienavit. Econtra ante dictus Chriſtianiſſimus Imperator dedit ad illum locum, ubi modò ſedes Epiſcopalis eſt, à parte meridiana ipſius Monaſterii perticas decempedas XL. & in alia parte C. in longitudine ducentas VII. & Eccleſiam Sancti Petri, & Eccleſiam Sancti Pauli juxta muros prædictæ civitatis, & WIMINTINGEN, & EGILOLFESHEIM, & Eccleſiam juxta NAPURCH, quæ vocatur BERSANA; & confirmavit Monaſterium pretioſi Dei Martyris Emmerammi in poteſtate Imperatorum, ſive Regum uſque ævum permanere, & ità confirmavit; ut Rector & Abbas ejuſdem cœnobii unoquoque anno VII. aureos Romam ad altare Sancti Petri perſolveret. Hæc mutatio, & confirmatio fuit anno ab incarnatione Domini DCCXCVIII. auctoritatis noſtræ; ità ut ſi quis Imperator, aut Rex eandem Eccleſiam tam Sanctam alicui præſtet, anathema ſit. Congregatio autem Monaſterii liberam habeat poteſtatem, & electionem Abbatis juxta Decretum Sancti Benedicti ſinè omnium contradictione ſubſtituendi, & præfatum Monaſterium cum Monachis, & omnibus ibidem in præſens collatis vel impoſterum conferendis, in noſtram, ſucceſſorúmque noſtrorum inmunitatem recepimus feliciter. Amen.

Petzius Theſauri noviſſimi anecdotorum Tomo I. Parte III. pag. 4. ex cod. MS. Monaſterii S. Emmerani deſcripſit.

Hundius in Metropol. Salisburgenſi ediderat §. 1*mum bujus Bullæ.*

Cointius & Pagi ad A.C. 781. Bullæ huic Leoninæ fidem abjudicant, quibus aſſurgit *Manſi Tomo I. Supplementi Conciliorum pag.* 729. Non ità tamen, ut factam translationem hoc tempore neget: quia id aſſerit Arnulfus *in Miraculis S. Emmerani*: verùm probabiliùs ſub Adalwino, quàm ſub Sindperto Ratisbonenſi Epiſcopo. *Manſi Loco citato.*

Velſerus rerum Boicarum ad h. annum. Hundius *in Catalogo Epp. Ratisbonenſium* ad anni 792. initium refert.

CONCI-

CONCILIUM AQUISGRANENSE.

In quo Felix Urgellitanus hæreſeos, in quam relapſus fuerat, iterum convictus, Catholicam Fidem ex animo poſitâ ſimulatione profeſſus eſt.

Anno Chriſti DCCXCIX. Leonis III. Papæ IV. Caroli Magni XXXII.

CONFESSIO FIDEI FELICIS, ORGELLITANÆ SEDIS EPISCOPI, quam ipſe poſt ſpretum errorem ſuum in conſpectu Concilii edidit, & eis, qui in ipſo errore ei dudum conſentientes fuerant, direxit.

IN nomine Dei. Felix, olim indignus Epiſcopus, Domnis in Chriſto Fratribus Emani Presbytero, Ildeſindo Presbytero, atque Exſuperio, Gundefredo, Sidonio, nec non & Ermegildo, ſeu cæteris Presbyteris: ſimiliter Wittildo, Diacono, & Witirico, ſeu cæteris Clericis, in Parochia Orgellitanæ Eccleſiæ degentibus, ſeu cæteris fidelibus Eccleſiæ in ſuperdicto commiſſo commorantibus, in Domino Deo Patre, & Jeſu Chriſto, vero Filio ejus, Domino ac Redemptore noſtro, & in Spiritu Sancto, æternam ſalutem.

De cætero ad agnitionem veſtram reducimus, quia, poſtquam ad præſentiam Domini noſtri, ac piiſſimi glorioſíque Caroli Regis perductus ſum, & ejus conſpectui præſentatus, licentiam ab eo, ſecundùm quod & venerabilis Domnus Laidradus (*a*) Epiſcopus nobis in Orgello pollicitus eſt, accepimus: qualiter in ejus præſentiam in conſpectu Epiſcoporum, quos ad ſe ordinatio glorioſi Principis noſtri convenire fecerat, ſententias noſtras, quas ex libris Sanctorum habere nos de adoptione carnis in Filio Dei, ſeu nuncupatione in humanitate ejus, credebamus, repræſentaremus; qualiter non in violentia, ſed ratione veritatis, noſtra adſertio rata judicaretur, ſi ab illis per auctoritatem Sanctorum Patrum minimè repudiaretur. Quod ità factum eſt: nam prolatas à nobis ſententias de ſuper dicta contentione, hoc eſt, de adoptione carnis atque nuncupatione, ità illi ex auctoritate de libris Sanctorum Patrum, id eſt, Cyrilli, Epiſcopi, & Beati Gregorii Papæ urbis Romæ, ſeu Beati Leonis, ſive & aliorum Sanctorum Patrum, qui nobis priùs incogniti erant, ſeu per auctoritatem Synodi, quæ nuper in Roma hâc intentione, præcipiente glorioſiſſimo ac piiſſimo Domino noſtro Carolo, adverſùs Epiſtolam meam, quam dudum venerabili viro Albino, Abbati Turonenſis Eccleſiæ, conſcripſeram, congregata eſt. In qua Synodo (*b*) præſente LEONE Apoſtolico, & cum eo cæteri Epiſcopi numero quinquaginta ſeptem reſidentes, & plerique Presbyteri ac Diaconi cum eis in Domo Beatiſſimi Petri Apoſtoli: per quorum omnium aucthoritatem iſtas jam dictas ſententias noſtras non qualibet, ut dictum eſt, violentia, ſed ratione veritatis, ut oportuit, excluſerunt. Quorum auctoritate veritatis, & totius Eccleſiæ univerſalis conſenſu, convicti, ad univerſalem Eccleſiam, Deo favente ex toto corde noſtro reverſi ſumus: non qualibet ſimulatione, ſeu velamine falſitatis, ſicut dudum, quod Deus ſcit; ſed, ut dixi, verâ cordis credulitate, & oris profeſſione. Quod etiam in conſpectu multorum Sacerdotum, & Monachorum profeſſi ſumus, pœnitudinem gerentes de priſtino errore, & Sacramento, quam pro hac intentione olim prævaricatus ſum: profitentes, nos deinceps adoptionem carnis in Filio Dei, ſive nuncupationem in humanitate,

(*a*) Ladradus, Laudunenſis Epiſcopus, miſſus fuit à Caroln Rege Orgellas ad Felicem invitandum ad Concilium Aquenſe.

(*b*) Mentio Synodi Romanæ ſub Leone III. anno 799. forte coactæ LVII. Epiſcoporum in Domo Beatiſſimi Petri, in qua Epiſtola Felicis ad Albinum ſcripta, pro errore tuendo, damnata fuit; cujus Synodi excerpta exhibet *Hardouin. Tomo IV. Concil. p.* 927.

nitate, nullo modo credere, vel prædicare; ſed ſecundùm quod dogmatibus Sanctorum Patrum informamur, eundem Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum in utráque natura, Deitatis ſcilicet & humanitatis, proprium ac verum filium profitentes, unigenitum videlicet Patris, unicum filium ejus: ſalvas tamen utriúſque naturæ proprietates,ità dumtaxat, ut nec divinitas Verbi Dei (*c*) in natura credatur humana converſa, vel humana à Verbo adſumpta (*d*) invidia mutata: ſed utraque, id eſt, Divina atque humana, ab ipſo conceptu in utero Virginis, ità in ſingularitate perſonæ ſibimet connexæ atque conjunctæ ſunt, ut unicus Filius Patri, & verus Deus ex ipſo utero Glorioſæ Virginis abſque ulla corruptione editus prodiretur. Non ità homo adſumptus à verbo de ſubſtantia Patris, ſicut ipſumque verbum à fidelibus genitus credatur, cùm ſit ex ſubſtantia matris, ſed quia, ùt dictum eſt, in ipſa vulva Sanctæ Virginis ab ipſo conceptu ab eo, qui ſecundùm Divinitatem verus, & proprius Dei Filius exiſtit, in ſingularitate perſonæ ſuæ ſuſceptus eſt, atque conceptus, verus, & proprius Dei Filius, ex eadem ſancta Virgine natus eſt. Non alius Dei Filius, & alius hominis Filius; ſed Deus, & homo, unicus Dei Patris verus, ac proprius Filius, non adoptione, non appellatione, aut nuncupatione; ſed in utrâque natura, ùt dictum eſt, unus Dei Patris ſecundùm Apoſtolum verus ac proprius Dei Filius credatur.

Hæc eſt confeſſio fidei noſtræ, quam Deo juvante à Sanctis Patribus per eorum ſcripta cognovimus, & ab univerſali Eccleſia poſt priſtinum errorem noſtrum accepimus, & tenemus. Quod & vos omnes credere, & confiteri per eundem Dominum noſtrum exhortamur, nil diminuentes, aut addentes ex ſenſu veſtro, ſed hoc, quod vobis innoteſcimus, cum univerſali Eccleſia indubitanter retinentes: & ut pro me miſero, per quem uſque nunc in Eccleſia Dei contentio verſa eſt, ex totis præcordiis veſtris Domini miſericordiam implorare non dedignetis: qualiter propter veſtram emendationem, & orationem Catholicorum Sacerdotum, qui in ſimili prævaricatione, ùt ego, nequaquam obnoxii ſunt, Domini miſericordiam, priúſquam de hoc mortali corpore egrediar, conſequi valeam. Quod per hoc me magis conſequi à Domino confido, ſi ſcandalum, ſeu error in fide, qui per me in uſque nunc, inter utraſque partes duravit, per me iterum omnia correcta atque ſedata fuerint: atque omnia Eccleſiæ membra in unitate fidei, & concordia caritatis velut in unum corpus compaginata, ità nemo ex nobis in Eccleſia Dei ultra ſcandalum, vel quodlibet ſchiſma intromittere audeat: ſed omnes nos cum univerſali Eccleſia, quæ in toto mundo dilatata noſcitur, ſimiliter ſentientes, & ea, quæ dudum intentio orta eſt, id eſt adoptionem carnis, ſeu nuncupationem in humanitatem Filii Dei, anathematizantes; pacem, ut dixi, & unitatem fidei cum omnibus fidelibus Eccleſiæ, abſque ulla ſimulatione, inconvulsâ fide retineamus: ne cum Neſtorii impietate concordantes, qui purum hominem Chriſtum Dominum credidit, alicubi deinceps labamur, qui dixit: oportet verò & de Dei diſpenſatione, quam pro noſtra ſalute in diſpenſatione Domini Chriſti Dominus Deus perfecit, ſcire, quoniam Deus verbum hominem perfectum adſumpſit ex ſemine Abrahæ, & David ſecundùm pronuntiationem Divinarum ſcripturarum: hoc conſtitutum natura, quod erant illi, ex quorum erat ſemine, hominem perfectum natura, ex anima intellectuali, & carne humana conſtantem, perfectum hominem conſtitutum ſecundùm nos per naturam, Spiritus Sancti virtute in vulva Virginis formatum, factum ex muliere & factum ſub lege, ut omnes nos à ſervitutis lege redimeret: ante jam prædeſtinatam adoptionem accipientes, inenarrabiliter ſibimet uniens: mortuum quidem eum ſecundùm legem humanam faciens, ſuſcitans verò ex mortuis, & perducens in Cœlum, & conſedere faciens ad dexteram Dei: unde perſonam, conſtitutos principatus, & poteſtates, & Dominationes, & virtutes, & omne, quod nominatur nomen, non ſolùm in hoc ſæculo, verùm etiam & in futurum, ab omni creatura accepit adorationem; ſicut inſeparabilem à Divina natura habens copulationem, relationem Dei & intelligentiam omni creaturæ

[*c*] *Forte* in naturam credatur humanam.

[*d*] *Forte* in Divinam *pro* invidia.

turæ adoratione exhibentem. Et neque duos filios dicimus, neque duos Dominos: quoniam unus filius Patris ſecundùm ſubſtantiam, Deus Verbum unigenitus Filius Patris, ſicut iſte conjunctus & particeps conſtitutis filii communicat nomine, & honore. Dominus ſecundùm eſſentiam Deus Verbum, cui iſte conjunctus honore communicat. Et ideo neque duos filios nos dicimus, neque duos homines: quia manifeſto conſtituto ſecundùm ſubſtantiam Domino, & filio inſeparabilem tenet ad eum copulationem, qui cauſa noſtræ ſalutis adſumptus confertur nomine, &honore Domino & filio, non ſicut unusquiſque noſtrum ſecundùm ſeipſum conſtitutus eſt Filius. Unde & multi ſecundùm beatum Paulum dicimur filii: Sed ſolus præcipuum habens hoc, quod ad Dei Verbi Copulationem, adoptionem, & Dominationem participans, aufert quidem omnem ſuſpicioοem dualitatis filiorum & Dominorum. Præſtato verò nobis in copulationem ad Domini verbum, bonam haberet ipſiûs fidem, & intelligentiam, & theoriam, pro quibus & adorationem per relationem Dei ab omnibus cepit creatura. Unum igitur filium dicimus, & Dominum Chriſtum, per quem omnia facta ſunt: principaliter quidem Deum Verbum intelligentes ſubſtantialiter filium Dei & Dominum: conſpirantes autem adſumptum Nazaret, quem unxit Deus Spiritu & virtute, ſic in Verbi Dei copulationem adoptionis participantem, & Dominationis, qui & ſecundus Adam.

Hæc eſt ſententia Neſtorii Hæretici, qui purum hominem abſque Deo Virginis utero genitum impiè adſtruebat. In quem hominem ex eadem ſancta Virgine procreatum & genitum, poſt Nativitatem ejus, verbum Dei, hoc eſt, divinitatem Filii Dei, deſcendiſſe, & habitaſſe præ ceteris Sanctis impudenter prædicabat. Et ob hoc, ſicut in Chriſto duas naturas, ità & duas perſooas in eo ſatis improbè vindicare contendebat. Nos verò ejus impietatem anathematizantes, quædam teſtimonia ex libris Sanctorum Patrum, quos Eccleſia venerabiliter recipit, decerpentes, huic Epiſtolæ ſubnectimus: per quæ nos ad viam veritatis poſt priſtinum errorem noſtrum reverſi ſumus, vobis ſubter adſcriptam direximus: per quæ & vos de dicta intentione veritatem fidei pleniùs agnoſcere poteſtis, & ad rectum tramitem fidei reverti. Contra quas ſententias Patrum diſſentiens, aliter, quam illas nos informant, credere aut docere voluerit, & adoptionem, & nuncupationem in carne ſalvatoris credere vel prædicare præſumpſerit, anathema ſit. A quo jaculo anathematis ipſe verus ac proprius Dei Filius, de quo loquitur, tam vos, quàm nos, & hìc & in futuro liberare dignetur. Cui cum Patre in unitate Spiritus Sancti ſimilis, & coæqualis exſtat gloria, ante omnia ſæcula, & nunc, & in dies æternitatis.

Beatus denique Cyrillus in tractatu ſuo inter alia ità dicit: Immo multum intereſt, & incomparabilibus differentiis gloriæ, & eminentiæ Salvatoris noſtri monumentis, ea quæ noſtra ſunt. Nos enim famuli ſumus: ille verò naturaliter Dominus Deus, licet factus ſit nobiſcum, & in his, quæ ſunt noſtra diſpenſativè. Præterea & Beatus Paulus Chriſtum eum nominavit & Deum; ità dicens: *Scitote cognoſcentes* (c) *quia omnis fornicator*, &c. *non habet hæreditatem in regno Chriſti*, & *Dei.* Solus autem Chriſtus etiam Deus verè, qui Emmanuel eſt. Etenim nos per gratiam Dei: verumtamen non ità Deus Filius, ſed natura magis, & veritate, licet caro ſit factus.

Item ipſe in eodem tractatu poſt aliqua ità dixit: quomodo proprius Dei Filius nominatus eſt Chriſtus, qui etiam traditus eſt à Deo & Patre, cauſa omnis ſalutis & vitæ. *Traditus eſt* (d) *enim propter peccata noſtra*, & *ipſe iniquitates multorum portavit in corpore ſuo*, *in ligno*; ſecundùm Prophetæ vocem. Palam ergo eſt, quia unitatis res adſumpta neceſſariè proprium filium declaravit Dei, qui ex ſanctâ Virgine eſt. Corpus enim erat non alterius cujuspiam ſecundùm nos, ſed magis proprium ex Patre exiſtentis Verbi, natum ex ea.

Item ipſe poſt paululum contra Neſtorium: ſicut enim in Adam omnes morimur, ſic & omnes in Chriſto vivificamur. Si enim non pateretur humanè pro nobis, neque operaretur Divinè, quæ ad ſalutem ſunt. Dicitur enim prius

(c) Epheſ. V, 5. (d) Iſaiæ LIII, 5. I. Petri II, 2.

us quidem mori, ùt homo: reviviſcere autem poſtea, eo quod ſit naturaliter Deus. Si igitur non eſt paſſus mori carne ſecundùm ſcripturas, neque vivificatur Spiritu, hoc eſt, non revixit. Et ſi hoc eſt verum, vana eſt fides noſtra, adhuc ſumus in peccatis noſtris. Baptizati enim ſumus in mortem ejus, ſecundùm Beati Pauli vocem, & remiſſionem peccatorum habuimus per ſanguinem ejus. Sed ſi eſt Chriſtus neque filius verè, neque naturaliter Deus, ſed homo purus ſecundùm nos, & divinitatis organum: ſalvati quidem ſumus non in Deo quodammodo, ſed in uno magis ſecundùm nos moriente pro nobis, & virtutibus alienis reſuſcitato. Quomodo ergo eſt mors deſtructa per Chriſtum? & *infra*. Colimus autem non hominem purum, abſit, ſed Deum potiùs naturaliter, non ignorantes ejus gloriam, licèt factus ſit ſecundùm nos.

Item Beati GREGORII PAPÆ urbis Romæ ſua per moralia. Erátque ille vir magnus inter omnes Orientales. Omnes, inquit, qui in hunc Orientem fide pleni conſiſtunt, rectè Orientales vocantur. Sed quia omnes homines tantummodo homines, ipſe autem Oriens Deus & homo; rectè dicitur: erat magnus inter omnes Orientales. Ac ſi apertè diceretur: omnes, qui in fide Deo naſcuntur, ſuperat: quia non ùt ceteros adoptio, ſed natura illum Divinitatis exaltat. *Et rurſus alibi idem ipſe.* Quia omnis homo tantummodo homo eſt, ipſe autem Deus & homo. In terra ei ſimilis non eſt, quia etſi adoptivus quisque filius ad percipiendum Divinitatem proficit, nequaquam tamen, ut Deus naturaliter eſſet, accepit.

Item in libro Beati Job. Mediatori verò noſtro in legislatoribus ſimilis nullus eſt, quia iſti gratuitu vocati ex peccatis ad innocentiam redeunt. Redemptor autem noſter ſine peccato eſt, filius ſinè adoptione, nec perpetravit unquam, quod redarguit. Quas quidem ſententias prius non rectè intelligebamus.

Item Beati Athanaſii Alexandrini Epiſcopi: ſi quis verò adversùs Divinas ſcripturas docet, alium dicens Filium Dei, & alium qui ex Maria Virgine, hominem ſecundùm gratiam adoptatum, ſicut nos: quaſi eſſent duo filii, unus ſecundùm naturam, qui ex Deo: & unum (*e*) ſecundùm gratiam, qui ex Maria. Et ſi quis Domini noſtri carnem, deſurſum dicit, & non ex Virgine Maria: aut mutatam Deitatem in carnem & confuſam: aut paſſibilem Domini Deitatem: aut inadorandam Domini noſtri carnem ſicut hominis: & non adorandam Domini, & Dei carnem; hunc anathematizat Catholica, & Apoſtolica Eccleſia.

Item Sancti Gregorii Nazianzeni Epiſcopi ad Cledonium: ſi quis introducit duos filios, unum quidem, qui ex Deo Patre; ſecundum verò, qui ex Matre, & non unum, eundémque, & adoptione excedat gratia, quæ promiſſa eſt iis, qui credunt: alienum eum à noſtro conſortio judicamus. Naturæ verò duæ Deus & homo: nam & anima & corpus: filii verò à duo: neque Dii, neque duo homines.

Item Beatus Leo Papa urbis Romæ ità dicit: exſultet rectarum mentium fides, & verum, unúmque Dei Filium non ſolùm ſecundùm Deitatem, quâ à Patre eſt genitus, ſed etiam ſecundùm humanitatem, quâ de Matre Virgine eſt natus, intelligant.

Item ipſe alibi. Adſumpta eſt de Matre Domini natura, non culpa: creata eſt forma ſervi ſine conditione ſervili: quia novus temperatus eſt veteri, ut & veritatem ſuſciperet generis, & vitium excluderet vetuſtatis.

Extat hæc Confeſſio edita inter opera Alcuini 1617. *Pariſinæ Editionis pag.* 998.

Apud Harduinum Tomo IV. Concil. p. 929.

Vide vitam Alcuini ad diem XIX. Maji inter Acta Sanctorum Antwerp.

Synodi hujus nomen, hiſtoriámque Alcuino maximè debemus, cujus in ea præcipuæ adversùs Felicem partes fuerunt. Narrat enim, qui ejus vitam conſcripſit, Carolum Magnum Regem, ut Felicianam hæreſin expugnaret, magnam Synodum Epiſcoporum in Aquisgrani Palatio congregâſſe, in eâque Alcuinum & Felicem Regis juſſu diebus aliquot conflixiſſe, ità ut à ſecunda uſque ad ſeptimam Sabbathi vix aliud geſtum ſit: victum ſe denique Felicem

(*e*) *fortè* unus.

cem voce, fletúque teſtatum eſſe. Quâ de re Alcuinus idem, ſed tacitâ ſui mentione, in hæc verba ſcribit, & Synodi annum deſignat, libro primo adverſùs Elipandum:

" Sed & idem Felix, *inquit*, anno præfati Glorioſi Principis trigeſimo ſecuodo, advocatos voluntariè
" veoiens ad Aquis Palatium, ibíque in præſrotia Optimatum illius, ſive Sacerdotum Dei, ra-
" tionabiliter auditus, & veraciter convictus, atque Deo dans gloriam, verámque confeſſus
" fidem, io pacem Catholicæ unanimitatis reverſus eſt cum ſois diſcipulis, qui ibi tunc tem-
" poris erant præſcotes.

Nec diſſimilia ſunt, quæ Felix ipſe in Fidei ſuæ confeſſione perſequitur, quam poſt hæc ad ſuos Urgellitanos ſcripſit, quæ & nuper edita eſt cum operibus Alcuini.

" Poſtquam, *inquit*, ad præſeotiam Domini noſtri, ac piiſſimi, glorioſíqoe Caroli perductus ſom,
" liceotiam ab eo, ſecundùm quod & Veocrabilis Domnus Laidradus Epiſcopus nobis in Or-
" gello pollicitus eſt, accepimus: qualiter io ejus præſentiam, io conſpectu Epiſcoporum,
" quos ad ſe ordinatio Glorioſi Principis noſtri conveoire fecerat, ſententias noſtras, quas ex
" Libris Sanctorum habere nos de adoptiooc carnis in Filio Dei, ſeu nuncupariooe in humani-
" tate ejus credebamus, præſentaremus: qualiter non in violentia, ſed ratiooe veritatis noſtra
" aſſertio rata judicaretur, ſi ab illis per auctoritatem Sanctorum Patrum minimè repudiarentur.
" Quod ita factum eſt. Nam prolatas à nobis ſententias de ſuperdicta contentione, hoc eſt,
" de adoptione carnis, atque noncupatione, itá illi ex auctoritate de Libris Sanctorum Patrum,
" id eſt, Cyrilli Epiſcopi, & Beati Gregorii Papæ nobis Romæ, ſeu Beati Leonis, ſive & alio-
" rum Sanctorum Patrum, qui nobis priùs ineogniti eraur, ſeu per auctoritatem Synodi, qoæ
" nuper io Roma hac intentione, præcipienre Glorioſiſſimo, ac Piiſſimo Domino noſtro Carolo,
" adverſùs Epiſtolam meam, quam dudum Venerabili Viro Albino, Abbati Turouenſis Eccle-
" ſiæ, ſcripſeram, congregata eſt. In quâ Synodo, præſente Leone Apoſtolico, & cum eo
" cæteri Epiſcopi Numero LVII. reſidentes, & pleríque Presbyteri, ac Diaconi cum eis in do-
" mo Beatiſſimi Petri Apoſtoli. Per quorum omoium auctoritatem jam dictas ſententias no-
" ſtras non qualibet, ùt dictum eſt, violeotia, ſed ratiooe veritatis, ùt oportuit, excluſeruor.
" Quorum auctoritate veritatis, & totius Eccleſiæ uoiverſalis cooſenſu convicti, ad univerſa-
" lem Eccleſiam, Den favenre, ex toro corde noſtro reverſi ſumus, oon qualiber ſimulatione,
" ſeu velamioe falſitatis, ſicut dudum, quod Deus ſcit, ſed, ùt dixi, verâ cordis credulitate,
" & oris profeſſiooe. Quod etiam in conſpectu multorum Sacerdotum, & Mooachorum
" profeſſi ſumus. &c.

Notata hæc, & excerpta ex Alcuino ſunt à P. Jacobo Sirmondo S. J.

Adde his, quæ de hoc Concilio habentur apud Papebrochium, in Actis Sanctorum ad XIX. Maji, in vita B. Alcuini, edita à du Cheſne, à Coævo ſcripta. Hæc nempe ſequentia:

" Advocans namque (Carolus M.) Albioum Inſtitutorem ſuum Toroois, & miſerum Felicem hæ-
" reſis hujus adſtructorem de Hiſpaniæ partibus, congregavit Synodum magnam Epiſcoporum
" in Aquisgrani Imperiali Palatio, in quorum ipſe ſedens medio, Felicem, licèt valde repug-
" nantem, de Natura Filii Dei ſecundùm carnem cum Albino doctiſſimo diſputaodo rationabi-
" liter confligere juſſit. Tum quantum Epiſcoporum tuoc exſtitit ſilentium! O quàm clara
" & inexpugnabilis Caroli cum auctoritate Magiſtri ſui Fidei confeſſio atque defeoſio! Per
" plura autem Felix fugiens latibula, plurioribus ab Albioo confoſſus eſt ſpiculis, in tantum,
" ut penè omnes civitates Iſraël conſummaret, quouſque Filios hominis veniret. Nam à ſe-
" cunda uſque ad ſeptimam Sabbati parum aliud geſtom eſt. Omnibus denique ejus patefacta
" focordia, atqoe ab univerſis Apoſtolicâ auctoritate hæreſi confutatâ, ſoli ſibi latuit defor-
" miter, oſque dum dicta Cyrilli Martyris ab Albino ſibi directa legit lamentabiliter. Ea
" natura, quæ per diabolum vitiata eſt, ſuper Angelos exaltata eſt, propter triumphum Chri-
" ſti, atque ad dextram Patris collecta. Hanc ergo legeos ſcotentiam, tandem ſe recogno-
" viſſe, & impiè egiſſe, voce, & nimio fletu teſtatus eſt.

CA-

CAPITULARE
INTERROGATIONIS
AD EPISCOPOS
DE PRESBYTERIS (a) CRIMINOSIS.

CErtum eſt, Carolum Magnum multùm laboràſſe, ut quietam ac tranquillam vitam procuraret populis ſibi ſubjectis, præcipuè verò viris Eccleſiaſticis, ac propterea omni ſtudio in id incubuiſſe, ut vitam eorum, moréſque ad optimum exemplar componeret. Duæ in primis res animum ejus valde occuparunt, quid agendum foret de Presbyteris criminoſis, non convictis, neque confeſſis, & quid Chorepiſcopis liceret, quidve non liceret. Ea de cauſa Arnonem Archi-Epiſcopum Juvavenſem, & alios quoſdam miſit ad Leonem III. Pontificem Romanum anno DCCXCIX. aut circiter, ut ejus reſponſis edoctus, rei finem imponeret, quæ tum multum habebat difficultatis ac laboris. Interim Regni ſui Epiſcopos per literas admonuit legationis à ſe Romam miſſæ, ut & ipſi ſeriò cogitarent, quid fieri deberet, ac poſtea in commune conſulerent coram Imperatore. Epiſtola ejus miſſa ad Epiſcopos non extat integra. Supereſt tantum ea pars, in qua agitur de Presbyteris criminoſis, relata in Libro V. *Capitularium Cap. XXXV.* & *apud Hincmarum in Epiſtola XLVIII. Cap. I.*

FRAGMENTUM EPISTOLÆ
IMPERATORIÆ.

ET hoc vobiſcum magno ſtudio pertractandum eſt, quid de illis Presbyteris, unde approbatio non eſt, & ſemper negaut, faciendum ſit. Nam hoc ſæpiſſimè à nobis, & progenitoribus, atque anteceſſoribus noſtris ventilatum eſt, ſed non ad liquidum hactenus definitum. Unde ad conſulendum Patrem noſtrum Leonem Papam Sacerdotes noſtros mittimus. Et quidquid ab eo, vel à ſuis perceperimus, vobis, unà cum illis, quos mittimus, renuntiare non tardabimus. Vos interdum viciſſim tractate attentiùs, quid ex his vobiſcum conſtituamus unà cum prædicti Sancti Patris inſtitutionibus; ut murmur ceſſet populi, & nos his ſatisfacientes, inlæſi, Domino auxiliante, ab utriſque maneamus.

CAPITULA DATA POST REDITUM LEGATORUM à SEDE APOSTOLICA.

De Chorepiſcopis, ne deinceps fiant.

I.

PLacuit, ne Chorepiſcopi à quibuſdam deinceps fiant; quoniam hactenus à neſcientibus Sanctorum Patrum, & maximè Apoſtolicorum decretis, ſuiſque quietibus ac delectationibus inhærentes facti ſunt. Idcirco & olim perſæpe & noſtro à Sancta Apoſtolica Sede tempore ſunt prohibiti, & ne deinceps à quoquam, tam ordinante, quàm ordinari cupiente talis præſumptio aſſumatur, à cunctis noſtri Regni Epiſcopis eſt in Synodo canonicè prohibitum.

Ut ſi Chorepiſcopi aliquam conſecrationem, aut confirmationem fecerint, ab Epiſcopis canonicè reformentur.

II. Hominum confirmatio, Eccleſiarum, Altarium, Virginum, Chriſmatum, Presbyterorum, Diaconorum, & Subdiaconorum conſecrationes à Chorepiſcopis factæ, ab Epiſcopis, qui Canonicè ordinati ſunt, reformandæ, Canonicéque ſunt peragendæ, quia Chorepi-

[a] Eadem materia iterum agitabitur in Conventu anni 803. Sæculi proximi. Eckhartus putat, eam controverſiam in Synodo anno 801. agitatam fuiſſe Aquisgrani: dein in Synodo anni 802. menſe Martio ibidem celebrata, conſtitutionem, ex mente Leonis Papæ confectam, recitatam fuiſſe, quam Benedictus Levita Cap. XXXVI. Libri V. ex editione Baluzii ſubdidit.

epiſcopi hæc contingere non debuerunt, nec agere potuerunt. Non enim ea tribuere valuerunt, quæ non habuerunt. Nequaquam enim talis ordinatio, vel conſecratio reiteratio eſſe à prudentibus, & rectè ſapientibus videtur, ſed irrita indubitanter fore agnoſcitur. Si quis autem Chorepiſcoporum aliquid ex prædictis agere tentaverit, non acta, ſed imperfecta, atque irrita erunt, & ipſe omni Eccleſiaſtico irrevocabiliter careat gradu.

De Presbyteris & Miniſtris Eccleſiæ, ut à ſuis & non ab aliis Epiſcopis chriſma petant, vel accipiant.

III. In ſingulis Epiſcoporum Parochiis Presbyteri, eorúmque Miniſtri à non quibuslibet Epiſcopis, ſed à ſuis propriis chriſma petant vel accipiant. Nec alio unquam tempore, juxta ſacros Canones vel ſecundùm morem Romanum, niſi in cœna Domini, ſanctum chriſma conficiatur. Quibus etiam diebus Presbyteris, vel eorum Miniſtris Canonicè diſpenſandum eſt, ſed non aliis tradendum, niſi ſolummodo Presbyteris, vel Diaconibus, aut Subdiaconibus bene fidelibus. Indignum enim eſt, ut alii illud ſuſcipiant, niſi illi qui hoc in tradendo uſui ſunt.

De Chorepiſcoporum caſſanda ſuperſtitione.

IV. Similiter & hoc ſtatutum eſt, ut à Chorepiſcopis, qui juxta Sancto, rum decreta locum ſeptuaginta diſcipulorum, id eſt, Presbyterorum, tenent, vel ab ipſis Presbyteris nec virginum conſecratio, nec Sancti Spiritus traditio, nec Eccleſiarum, vel altarium conſecratio, vel illa, quæ ſolis Epiſcopis debentur, fiant. Nam ſi à duobus Epiſcopis Epiſcopus non poteſt conſecrari, quomodo ille Epiſcopus erit, aut aliquid de Epiſcopali Miniſterio, niſi quantum Presbyter, cuius locum in Eccleſia tenet, agere poterit? Omnia ergo, quæ iſti præſumptioſi de Epiſcopali Miniſterio egerunt, irrita eſſe comprobantur, & affectu carere, atque per omnia tam ab Apoſtolica ſede; quàm & omnium Epiſcoporum decreto irrita eſſe, & potiùs nocumenta, quàm aliqua adjumenta ſunt judicata, ac ſæpius interdicta. Ideóque ne fiant ſub anathematis vinculo interdicimus, atque qui ab eis ſunt polluti potiùs, quàm ſanctificati, in meliorem ſtatum Canonicè, id eſt à tribus ordinatis Epiſcopis ut reformentur jubemus: quia reformatio non eſt iteratio, ſed Eccleſiaſtica, & Canonica perfectio.

De his qui à Chorepiſcopo confirmati ſunt.

V. Si quis ab Epiſcopo & non à Chorepiſcopo, qui non Epiſcopus, ſed Vicarius Epiſcopi, priusquàm prohibiti eſſent, & erant, & dicebantur, fuerit confirmatus, reiterari talis confirmatio non debet. Nam Chorepiſcopi ante Apoſtolicam, atque Synodalem prohibitionem non ex ſeptuaginta diſcipulorum, ùt ſacri Canones teſtantur, ordine erant, quos nunquam Spiritum paraclitum tradidiſſe novimus. Sed quia olim, ùt dictum eſt, jam dicti Chorepiſcopi prohibiti ſunt, ideo modò nihil ſunt, nec Spiritum paraclitum ullo unquam tempore tradere non potuerunt, nec modò poſſunt. Quapropter non apparet iteratum, quod olim Canonicè non agnoſcitur patratum.

Baluz. Tom. I. Capitularium pag. 327. 330.

DIGRESSIO AD SÆCULUM OCTAVUM.

§. 1. *Synodi extra Germaniam celebratæ in cauſis Germanicæ Eccleſiæ.*

PRima occurrit Romana, anni 717, ùt Hagiographi Antwerpienſes judicant, *Tomo III. Septembr. p.* 269. *&* 289. in notis præviis, & additis ad vitam S. Corbiniani ſub Gregorio II. Papa celebrata, in ſecundo itinere S. Corbiniani, Romam inſtituto.

Verba ARIBONIS Biographi coævi ſunt hæc *Cap. IV.* " Ipſe *S. Corbinianus* Romam " uſque pervenit, & oratione factâ, ad utraque Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli limina, ad Summi Pontificis Gregorii II. præſentiam veniens, ad ejus ſe ſtravit veſtigia.

" Tunc coram eo lacrymis fuſis, flebili voce " deplorans, qualiter ſuum decretum (*ſolitariam vitam ducendi*) impoſito honore perdidiſſet, " & in priſtina petitione perſiſtens, ut ad cœno-" bium

" biom eum ire permiſiſſet, vel in quandam
" cellulam eum deputâſſet, vel in aliqua ſecreta
" ſilva ad operationem ei concederet agellum.

" His auditis, tantam humilitatem ejus ad-
" miratus Papa, eôque à ſe dimiſſo, ad ſecreta
" neceſſaria Synodum congregavit, & in eorum
" Collegio talia promulgavit.

" Quibus auditis illi unâ voce omnes pro-
" clamabant, eum reverti *debere* ex multis teſti-
" moniis Scripturarum.

" His ità dicentibus, virum Dei in medium
" venire juſſit. Quorum verbis fide receptâ ſe
" victum conſiderans, ut injunctum ſibi à tanto
" Patre officium (*Apoſtolica prædicationis*) nullo
" modo deberet omittere, & à lucro vacuum re-
" dire, cum ſummo ibi aliquantum temporis re-
" tentus honore, benedictione acceptâ, vale fa-
" ciens omnibus, triſtis receſſit. "

Hagiographi ad diem VIII. Septemb. p. 288. ex Aribone Biographo, antè a Surio & Mabillone, recentiſſimè à Meichelbekio recuſo ad fidem MSS.

Altera Synodus de Translatione S. Corbiniani.

Fuit S. Corbinianus in prima Romana profectione ordinatus Epiſcopus ſub Conſtantino PP. Poſt ſecundam Romanam profectionem anni 717, circa annum 722. (alii 724.) fixit Cathedram Epiſcopalem Friſingæ. Obiit circa 730. Circa 769. annum, à morte circiter XL., Aribo Friſingenſis Epiſcopus, & in Cathedra Succeſſor, GENERALEM SYNODUM congregavit poſt triduanum jejunium, pſalmodiam continuam, & Miſſarum celebrationes; & ex conſilio omnium Coepiſcoporum, & cæterorum Eccleſiaſticorum virorum, & ipſius Principis Bajoariæ Taſſilonis II. decretum fuit, corpus S. Corbiniani ex urbe Megenſi Friſingam traducendum: quod mox effectui datum cum ſummâ ſolemnitate, nec ſinè miraculis.

Ex Aribone Biographi loc. citat. p. 294. 295.

De Synodo ſecundâ Romanâ anni 738. & aliis hoc Sæculo.

Anno 738. quo tertiùm Romam profectus eſt S. Bonifacius, ROMÆ indictam fuiſſe Synodum celebrandam à Gregorio III. colligitur ex *Ep. XXVII.* inter Serrarianas: ſic enim ſcribit:
" Nunc autem hic expectantes Sacerdotum conſi-
" lium, vel Synodi conſultum, adhuc ignora-
" mus, quando hoc fieri faciat Apoſtolicus Pon-
" tifex; ſed eo finito, Deo volente, & vita
" comite, ad veſtram præſentiam feſtinabimus."

Utrum ea Synodus habita fuerit, nullus veterum prodidit; fuiſſe autem veriſimiliter in ea agendum de ſtatu Eccleſiarum Germaniæ, Franciæ, Baioariæ ſub Carolo Martello admodum perturbato, vexato, afflicto, teſtantur multæ literæ à Papa Gregorio III. S. Bonifacio datæ, commendatitiæ tum ad Principem, tum ad Epiſcopos Germaniæ, Rhenanæ, Franciæ, & Bajoariæ: propterea Concilii finis S. Bonifacio expectandus fuit ante reditum in Germaniam.

Pagi ad annum hunc 738.

Confer Epiſtolas CXXVII. CXXVIII. CXXIX. CXXX. *inter Boniſacianas à Serrario editas.*

COMPENDIENSI Synodo anno DCCLVII. celebratæ interfuêre è Germaniâ Epiſcopi Chrodegangus Metenſis, Fulcharius Tungrenſis, Mangaudus, ſeu Magingaudus Würceburgenſis, Sidonius Conſtantienſis.

Ex privilegio dato Monaſterio Gôrzienſi docet Eckhart. Hiſt. T. I. p. 564.

Anno DCCLXII. Auguſti die XIII. anno XI. regnantis Pipini Regis chartam dedit hic Rex pro confirmatione PRUMIENSIS Cœnobii, in qua tot Epiſcopi præſentes ſubſcribunt, ut Synodi ſpeciem præ ſe ferat.

Ex Germanis ſubſcribunt Fulcarius Tungrenſis, Magingaudus Wurceburgenſis, Berthelmus Colonienſis, Baſinus Spirenſis, Weomadus Treverenſis, præter multos alios ex Francia eidem chartæ ſubſcribentes.

Eckhart. Tom. I. rerum Franciæ pag. 575.

DCCLXV. Conventui ATTINIACENSI anni hujus valde multi Germaniæ Epiſcopi interfuerunt Chrodegangus Metenſis, Edda Stradeburgenſis, Lullo Moguntinus, Baldebertus Baſilienſis, Megingozus Wirzaburgenſis, Folcricus Tungrenſis, Theodulphus Epiſcopus de Monaſterio Laubias, Joannes Conſtantienſis, Willibaldus de Monaſterio Aichſtadii, Madalſeus Viridunenſis, Hanſeus Biſontionis civitatis Epiſcopus.

Labbéus ex Schedis Holſtenii Româ miſſis.

DCCLXIX. Lull Moguntinus interfuit Concilio Lateranenſi Romæ.

Manſi Tomo I. Supplementi pag. 713.

§. 2. *De numero Synodorum à S. Boniſacio coactarum.*

PONtifices, ſub quibus vixit S. Bonifacius, & Apoſtolicum officium feliciſſimo ſucceſſu per Friſiam, Bavariam, Thuringiam, Auſtraſiam, Franciam exercuit, tot & tam crebris literis ab anno 738. ad 753. Bonifacium, & Coepiſcopos Germaniæ, Franciæ, ad Synodos celebrandas hortati ſunt, ut credas, omni anno Synodum celebratam fuiſſe in locis Apoſtolicæ Miſſionis.

Gregorius III. *Epiſt. 119. ad Epiſcopos Germaniæ Rhenanæ:* " In quo vobis loco Bonifacius
" ad celebranda Concilia convenire mandaverit,
" ſive juxta Danubium, ſive in civitate Auguſtâ,
" vel ubicunque indicaverit, pro nomine Chriſti
" parati eſſe inveniamini. "

Et Ep. 130. " De Concilio vero, ut juxta
" ripam Danubii debeas celebrare noſtrâ vice,
" præcipimus fraternitati tuæ, Apoſtolicâ aucto-
" ritate te ibidem præſentari. "

Zacharias Papa Ep. 137. *ad univerſos Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, Abbates per Galliæ & Francorum Provincias conſtitutos.*

" Ad Synodum quoque omni anno conve-
" nire, ad pertractandum de unitate Eccleſiæ;
" ut, ſiquid adverſi acciderit, penitus ampute-
" tur, & Dei Eccleſia maneat inconcuſſa. "

Iterum Ep. 138. " Tua autem Reverentia
" [*ſcribit Zacharias Bonifacio*] auxiliante Do-
" mino, vice noſtrâ, volumus, ut omni anno
" apto tempore in Francorum Provincia Conci-
" lium debeas celebrare. "

Demum Ep. 140. " Concilia verò aggre-
" gatis Epiſcopis Provincialibus, ut tibi, & ubi
" tibi rectum videtur, celebranda procura. "
Scripſerat S. Bonifacius Zachariæ, multitudine negotiorum & Eccleſiarum ſe impediri, ne Conciliis adeſſe & præeſſe poſſet, aliósque Sacerdotes petit à Papa deſignari, Conciliorum celebrandorum moderatores: Verùm Zacharias deſiderio Bonifacii reſtitit. " Dum Tua Sanctitas ſuper-
" ſtes exiſtit, qui Sedis Apoſtolicæ, & noſtram
" illic præſentas vicem, alium illuc dirigere ne-
" ceſſarium non eſt; " Ex his iteratis mandatis Pontificum conſtat, quanto ardore urſerint annuam Conciliorum celebrationem Pontifices, & dum Bonifacium laudant, ùt Pontificiæ voluntatis executorem, ejúsque Concilia approbant, utique S. Bonifacium ea Concilia celebrâſſe inſinuant.

2dò. Quod permulta Concilia à S. Bonifacio celebrata fuerint, colligitur ex primi Millenarii moribus; cauſæ enim ordinariæ Synodorum, tùm Romæ, tùm in Provinciis cogendarum, erant hæ: Miſſiones Apoſtolicorum Virorum per orbem: Fundationes novarum Eccleſiarum; conſecrationes Eccleſiarum, & Epiſcoporum, Diœceſeon inſtitutio, diviſio, hæreſum orientium ſuppreſſio, extirpatio, abuſuum reformatio: Hæ cauſæ quoties occurrerint ultimis quindecim annis vitæ Bonifacianæ, patet intuenti obiter vitam Bonifacianam.

Itaque non admodum laborandum ſibi credidit Cl. MANSI in figenda Chronologia annorum Leonis Auguſti, Conſtantini Filii &c, nec in conciliandis variis diebus aut datis.

Ipſa verba clariſſima, diſertiſſima Pontificum Romanorum, Bonifacii, & Biographorum Willibaldi, aliorúmque editorum ab Hagiographis, nobis viam monſtrabunt ad numerum, & ordinem Synodorum ſub S. Bonifacio celebratarum.

§. 3. *Referamus primò aliorum ſententias.*

A WILLIBALDUS Biographus coævus quinque Concilia ab S. Bonifacio habita ſcribit, & quintum quidem Sueſſione.

Ad diem V. Junii §. 44. Hagiographi Antw.

B *Binius Tomo III. Conciliorum* quatuor enumerat;

Primum Ratisbonæ vel Auguſtæ ad annum 742.
Secundum Liptinis Calendis Martii anno 743.
Tertium Sueſſione anno 744.
Quartum in Germania anno 745. *pag.* 380. *Tomi III.*

C *Cl. Eckhartus in Hiſtoria rerum Franciæ Orientalis pag.* 459. ſex Synodos numerat:

Primam in Bajoaria & fortè Friſingæ anno 740.
Secundam Salizburgi in Franconia anno 741.
Tertiam ibidem.
Quartam Liptinis anno 743.
Quintam apud Sueſſiones 744.
Sextam Germanicam ex octo Epiſcopis Anglis conflatam circa 746. pag. 471.

D *Serarius Lib. III. rerum Moguntiacarum Notatione LIV. pag.* 576. tres Synodos à S. Bonifacio habitas ſcribit:

Primam anno 742. XI. Kal. Majas.
Secundam anno 743. die primo Martii.
Tertiam anno 745.

E *Pagius in critica Baronii ad* 742, ſtatuit Primum ſub S. Bonifacio Concilium celebratum eſt anno 742. N. VII. ad hunc annum.
Secundum Liptinenſe anno 743. deinde anno 744. Sueſſionenſe.

F *Cl. Manſi Supplementi Conciliorum Tomo I. pag.* 556. 557. nonniſi quinque Concilia celebrata à S. Bonifacio cenſet:

Primum anno 742.
Secundum Germanicum anni 743., quod Labbéo, & cæteris primum eſt.
Tertium Senonenſe anni 744. (*fortè Sueſſionenſe ſcribendum eſt.*)
Quartum Liptinenſe anno 745.
Quintum S. Bonifacii Germanicum, quod Labbéus tertium dicit, anno 747. celebratum, collegit ex Epiſtola Zachariæ, quâ jubet Bonifacio, ut data Pippino reſponſa canonica in Concilio ſtatim celebrando recitet.

Statuta, à D'acherio, ſub Bonifacii nomine vulgata, credit eſſe Scriptoris alienæ à S. Bonifacio ætatis.

§. 4. *Noſtra ſententia.*

EGo ſeptem minimùm, diſtincta tempore & loco, Concilia in Bavaria, Thuringia, Auſtraſia, Neuſtria, inter annos 740. & 753. celebrata fuiſſe ex Epiſtolis Pontificiis, ex Bonifacianis, ex actorum Apoſtolicorum naturâ, ſerie, & ſucceſſione veroſimillimum judico.

Primum anno 740. in Bajoaria loco incerto. *Mabillon. Seculo III. Benedictino pag.* 20. *in notis ad S. Willibaldi vitam.*

Secun-

Secundum 742. anno 11. Zachariæ Papæ, in Germania loco incerto, Kal. Maji ſub Carlomanno Principe.

Tertium 743. Liptinenſe cum abjuratione diaboli, & indiculo ſuperſtitionum, & allocutione variâ ſacerdotali.

Quartum 744. Capitulare datum in Synodo, cui interfuit Bonifacius, Sedis Apoſtolicæ Legatus.

Annum ex conjecturâ addo; ſi quis velit illud præcedenti, vel poſteriori Synodo conjungere, non repugno.

Sed quæ Majores noſtri in 101 codicibus MSS. diſcreverunt, ea temerè confundenda non judico.

Quintum anno 745. Sueſſionenſe.

Hoc plerique cenſent quintum, à Willibaldo numeratum.

1mò ipſe *Mabillonius Sæculi III. Benedictini p.* 20. & *vita Bonifaciana* §. 44. *Tomo I. Junii Hagiographi pag.* 468.

Sed multiplex hîc diſcrimen apparet: nam illud quintum Willibaldus ait, *Carlomanno conſentiente* factum fuiſſe.

Sueſſionenſe autem, ſub Pippino Duce, ajunt omnes Synodographi.

2dò narrat Willibaldus, in eo quinto Concilio quatuor primitus principalium Synodorum numeroſa Canonum conſtituta conſervanda admonuiſſe Bonifacium, quæ admonitio in nullis Synodalibus Actibus ſub Bonifacio legitur. *Eckhart. Manſius.*

3tiò idem Willibaldus §. 47. *vita loc. citat.* narrat, à S. Bonifacio Lullum ſub Pippino jam Rege, adeòque poſt annum 752. *Synodalia* conſtituta recuperando, conſecratum fuiſſe Archi-Epiſcopum Moguntinum, ſua in Cathedra Succeſſorem, & poſt in Friſiam reverſum S. Bonifacium Martyrium pro Chriſto obiiſſe; idem dicit Autor ſupplementi vitæ Bonifacianæ ex MS. codice Trevirenſi, *ab Hagiographis editus pag.* 475. " *Synodali ergo auctoritate, & conſenſu Principis Pippini, Lullum Moguntia ordinavit.*

Habemus ergò ſex Synodos Bonifacianas, à *Willibaldo coævo*, & MS. Treverico diſtinctè enumeratas.

Quod autem Hagiographi conquerantur pag. 470. quartum & quintum Concilium non extare; intelligunt, credo, de *actis* harum Synodorum: quanquam non diffiteantur, ſtatuta Bonifaciana, à D'acherio edita, ad alterutram ex his poſſe referri, quod & ego feci.

Concilium Romanum, etſi Romæ celebratum ſit, judicavi inter Germaniæ Concilia inſerendum; non quia Synodum Bonifacianam præcisè confirmavit; ſed quia ad petitionem & relationem Bonifacii pro cauſa Eccleſiarum Germaniæ, novis hæreticis turbatarum, habitum fuit.

Aliud Concilium ſub S. Bonifacio celebratum collige ex Ep. CV. ad Ludbertum ſcripta, cujus verba clariſſima ſunt, & acta diverſa ab Synodorum præteritarum actis.

Siquis autem hoc Concilium cum ſequenti 610 copulare voluerit, faciat meâ pace; dum modo cauſam reddat, cur ea, quæ in tot codicibus MSS, Europæ diſtincta cum ſuis titulis referantur, in eundem annum, locum & diem conjici, ſeu confundi debeant.

Sexta Synodus, in Provincia Francorum ſub Carlomanno celebrata, ſtatuitur anno 745. *ex Epiſt. XIX. Bonifacianâ ex Othlono & Eckharto.*

Statuta S. Bonifacii numero 36. refer ad quam Synodum, & cujus anni voles; ea non ſibi, ſed Clero, & Epiſcopis, & Monachis docendis & corrigendis ſcripſit, & publicavit hortatu Pontificum.

Septima Synodus ponitur circa 747. quam juſſu Zachariæ Papæ coegit, ut Capitula canonica per Ardobanium miſſa Pippino publicaret. *Epiſt.* 139. & 140. *apud Serrarium.*

Eckhart. rerum Franciæ Lib. 23. §. 91.

Octavum Synodale Decretum ſub Pippino Rege, & Bonifacio incerti temporis & loci eſt, attamen in Auſtraſia conditum, in quo diſpenſatum eum fratribus Fuldenſibus. *v. pag.* 10.

Nonum vel octavum, & ultimum eſt Moguntinum Concilium, in quo Lullus à S. Bonifacio ordinatur Archi-Epiſcopus, & Succeſſor in Cathedra. *pag.* 93.

Nullam harum Synodorum ſinè idoneo autore ex coævis certis ſcriptis aſſerui.

§. 5. *Reſpondetur Pagio & Manſio.*

NUnc reſpondebo Clariſſimo Pagio in criſi Baronii ad annum 742. eique anno primum Concilium Bonifacii alliganti.

Ratio prima Non habitæ ante eum annum Synodi à S. Bonifacio eſt Pagio incompoſita Eccleſiarum Germaniæ œconomia.

Sed reſpondeo. Quò majus vulnus, eò citiùs medicina adferenda. Ab anno 738. reverſus in Germaniam, conſecravit tres Epiſcopos in Bajoaria, & quatuor Diœceſes diviſit, ordinavit; quatuor in Haſſia, Thuringia, Franconia Epiſcopos conſecraverat, ſuiſque Diœceſibus diviſa Hierarchiæ Eccleſiaſticæ apparerat; & hæc ante annum 742: Ecce reſtitutionem Eccleſiaſticæ œconomiæ in Germania: an hæc omnia tam gravia negotia ſine Concilio?

Ratio altera Pagi: Mors Gregorii III. impedivit Bonifacium à cogendis Conciliis.

Reſpondeo. Cùm ea mors non impedierit Bonifacium ab octo Diœceſium finibus regundis, & coordinandis, nec eum impedivit à cogendo Concilio Epiſcoporum & Presbyterorum. Nam præter ſeptem novos à ſe conſecratos Epiſcopos vivebant tum Epp. Auguſtanus, Curienſis, Conſtantien-

ſtantienſis, Baſileenſis, Spirenſis, Wormatienſis, Moguntiōus, Trevirenſis, Coluuienſis, Tungrenſis: præter numeroſum comitatum Bonifacii tot Anglorum Presbyterorum, inter quoa & forte erant Regionarii Epiſcopi EOBANUS, DADANUS &c. Nihil ergo mors Gregorii interrupit Concilia celebranda, & Apoſtolicum curſum Bonifacianum.

Ratio tertia Pagii. Willibaldus aſſerit tantum quinque Concilia celebrâſſe S. Bonifacium.

℞. Quòd quinque ſub Carlomanno in Auſtraſia celebraverit, aſſerit Willibaldus. Quòd verò quinque tantùm, quòd nullum in Neuſtria, in Bajoaria, in Suevia, Thuringia celebraverit, non dicit Willibaldus, imò contrarium dicit, ut ſupra oſtendi §. 4.

Ratio quarta. Bonifacius ſcripſit, *in Francia* ab octoginta annis nullum Concilium habitum fuiſſe.

Reſpondi dudum ego, aliíque Critici ad hunc locum Bonifacii, per Franciam non poſſe hic intelligi Franciam univerſam, ſed Auſtraſiam, & Rhenanam, in qua Majores Domûs, uti Regiam Dignitatem abſorbebant, ſic Eccleſias & earum præſules diripiebant, & ineptiſſimis dabant: Hinc hæc querela Bonifacii, nec ad Bajoariam, nec ad Germaniam referri poteſt.

Ratio quinta. Si Synodus ante annum 742. celebrata fuiſſet, hujus acta confirmâſſent Patres, uti Patres in Synodo Liptinenſi 743. confirmârunt acta præcedentis Synodi habitæ.

Reſpondeo. Non omnia antecedentia ſemper in poſterioribus Synodis repeti, vel confirmari.

Quod ſemel id factum fuerit in Liptinenſi, inde non ſequitur, Bonifacium ſemper Synodum inchoâſſe à confirmatione ſuperioris Synodi.

Hactenus reſponſum Clmo Pagio.

Cl. Manſi Supplementi Tomo I. pag. 551. & 556. ſtatuit primum Concilium Germanicum, à nullo vetere, aut recentiori Scriptore indicatum, in quo tres Epiſcopales Sedes Wurceburgenſis, Buraburgenſis, Erphesphordenſis in Germania à S. Bonifacio erectæ ſunt ad annum 742.

Secundum verò Germanicum, cui Burchardus interfuit, quod Labbéo *primum* dicitur, rejicit ad annum 743. XI. Kal. Majas, adcóque corrigit omnes codices, qui hoc Concilium ad 742. referunt.

Ratio Clariſſimi viri eſt. Quod Burchardus non fuerit conſecratus Epiſcopus Wurceburgenſis, niſi paulò ante Aprilem anni 743. eò quod Zacharias Papa Bonifacio non reſponderit de confirmatione trium Epiſcoporum in Germania, niſi Epiſtolâ data Kalend. Aprilis. Indict. XI.

Sed Reſpondet Eckhartus *rerum Franciæ Lib. XXIII. N.* 11. *pag.* 389. S. Burchardum Wurzburgi conſecratum fuiſſe Epiſcopum à S. Bonifacio anno 741. ex Biographâ Heidenheimenſi moniali. Diem verò Zacharianæ Epiſtolæ N. CXLII. quæ erat Kalend. Aprilis. Indict. XI. *edita hoc Tomo* 1. *pag.* 47. à Pagio corrigi, & corrigendum eſſe, & loco ind. XI. ſcribendum *decimam*, loco Kalendarum Aprilis ſcribendas Kalendas Februarii.

Ejuſmodi errores circa diem datæ, & annum in Bonifacianis Epiſtolis occurrere, omnes Critici conſentiunt. *Deinde* hac ratione evincitur. Zacharias Papa mortuo Gregorio III., IV. Kal. Decembris. Indict. X. jam inchoatâ ſuccedit, & eligitur quartâ poſt obitum die. Bonifacius, accepto nuntio mortis & ſucceſſoris, ſtatim ad Zachariam ſcribit: & narrat jam inſtitutos à ſe tres Epiſcopatus in Germania: ergo anno 741. exeunte, cùm hic nuntius ad Bonifacium perferretur, erant jam tres Epiſcopi, quos inter Burchardus conſecratus erat.

Huic Epiſtolæ Zacharias ſtatim reſpondet per Denéardum, miſſum S. Bonifacii, ergo ſub initium anni 742. quo Indict. X. adhuc currebat & Kal. Februarii vel Martii. Unde eodem anno XI. Kal. Majas poterat Burchardus & Witta, & Willibaldus, anno ſuperiore conſecrati, eſſe præſentes Synodo Germanicæ, *quam pag.* 48. hujus Tomi repræſentamus cum Canonibus. Non eſt igitur cauſa ſufficiens, omnes Mss. codices concordes in hoc Concilio, uti à nobis relatum eſt, corrigendi. *Nec major ratio* ex eo ſumi poteſt, quòd anno 743. XI. Kal. Majas incidat *in Dominicam*, quia more antiquo Dominicâ exorditi Synodos *ſæpè* alias animadvertit Manſius.

Sed hoc ipſo, quòd *ſæpè* fiat, nulla eſt regula univerſalis: imò antiquiſſimis temporibus ſunt dies certi fixi Conciliorum verno & autumnali tempore, quo Synodi quot annis in Africa Carthagine inchoabantur. Unde nec ex hoc capite, annus hujus Synodi mutandus venit.

adum Germanicum vellet Manſius ad annum 747. ſtatuere vel permittere, in quo legerentur Capitula Pippino miſſa ab Zacharia per Arbanium: ſed præter hæc nullum aliud Germanicum ſub Bonifacio celebratum agnoſcit ob numerum quinarium Conciliorum ſub Bonifacio à Willibaldo determinatum; cui argumento ſuprà reſpondi.

§. 6. *Concilium ſuppoſitum fictitium.*

STabilito nunc veroſimili numero Conciliorum ſub S. Bonifacio retractanda eſt opinio Othloni, & Eckharti: hic Lib. XXIII. *Rerum Franciæ Orientalis* §. CIV. pag. 485. ſtatuit, anno
" 748. fuiſſe habitum Concilium, cui Auſtra-
" ſiæ, & Neuſtriæ Epiſcopi interfuerunt, & om-
" nes ſe Bonifacio ſubjecerunt, & de unitate fi-
" dei convenerunt.

Probat hoc ſuum Concilium, & in eo acta ex vita S. Bonifacii ab Othlono ſcripta L. II. cap. 14. ubi refertur Zachariæ Papæ Epiſtula, data pridie nonas Novembris, Imperante Domino

mino Auguſto Conſtantino anno XXXII. Imperii ejus, indict. V.

Non ſolùm hæc *data*, ſed integra Epiſtola, ab Othlono Zachariæ tributa, fictitia videtur, ità, ut mirer, hanc fabulam ab Cl. Eckharto admiſſam, illíque Concilium inædificatum fuiſſe.

Prima probatio ſumitur ex ſilentio omnium ſcriptorum coævorum octavi, noni, decimi ſæculi, qui talem ſubjectionem tot Eccleſiarum ſub Moguntina, talem mutationem, & everſionem Hierarchiæ tot Germanicarum Eccleſiarum non tacuiſſent.

Othlonus ſæculo XI. Primus eſt & ſolus produxit contra omnes ſæculi octavi & noni ſcriptores.

2dò. Hoc ſæculo octavo Zacharias Metropolim Coloniam Agrippinam, mortuo Regiofredo, Boniſacio, hactenus regionario Archiepiſcopo, confirmavit, ad petitionem Francorum anno 745. aut anno 747. Francorum mutatâ petitione Moguntiam Bonifacio *confirmavit* in Metropolim ordinariam, ſeu Cathedralem: Neutram erigit in Metropolim, ſed nunc hanc, poſt illam Metropolim *confirmat* Bonifacio, qui hactenus nullam ordinariam cathedram habuerat. *Ità D'acherii & Mabillonius.* An Pontifex intra tres hos annos nullâ prolatâ cauſâ ſus déque vertit omnia? Hodie Coloniam Metropolim confirmat, cras Metropoliticâ dignitate exuit? Suffraganeos Coloniæ facit ſuffraganeas Moguntiæ? & quando, quis Pontifex Coloniam rurſus Metropolim Eccleſiam effecit? quando Pontifex Tungros, Trajectum denuo Coloniæ ſubmiſit?

Tertium Argumentum falſitatis Ep. Othlonianæ eſt Ep. XCVII. Bonifacii ad Stephanum Papam, quâ queritur, quòd Colonienſis Epiſcopus Hildegarius prætendat Ultrajectinam Eccleſiam ad ſuam Metropolim pertinere, *vide eam pag.* 92. hujus Tomi: uti revera Ultrajectum Metropoli Coloniæ paruit ab 753. ad 1559. adeo parùm memor erat Bonifacius, quod Colonia anno 748. ſibi uti Metropolitæ ſubjecta fuiſſet ab Zacharia? Nempe Othlonianum commentum Bonifacio ignotum erat, uti & Zachariæ & Stephano.

Quartò aſſerit Eckhartus, quòd omnes Epiſcopi Colonienſis, Trajectenſis, Tungrenſis, Wormatienſis, Spirenſis ſubjecerint ſe Bonifacio in aliqua Synodo: hic error inædificatus eſt Epiſtolæ Othlonianæ: Synodi illius nemo meminit, ne Othlonus quidem: Epiſcopi Germaniæ, & Franciæ Bonifacium veriti ſunt uti Legatum Apoſtolicum, non ùt ſuum *Archiepiſcopum*: nam Trevir. Colonienſis, Remenſis, Archiepiſcopi ante Bonifacii adventum fuerunt. Hi Epiſcopi conſenſerunt cum eodem in unitatem fidei: at ecce anno 751. omnia confunduntur, & ſubjiciuntur uni Moguntino, quâ Archiepiſcopo, adeoque tota Hierarchia Germaniæ & Franciæ una iſthac Synodo annihilata fuit & diſſipata.

Taceo nunc errores Chronologicos in hac Othlonianâ Epiſtola. Inprimis *in data* pridie

nonas Novembris, Imperante Domino Conſtantino anno XXVIII. imperii ejus, indict. V. quæ notæ temporis conveniunt anno 751. At Cointius & Pagius rectè, judice Eckharto, ſtatuunt, eas notas temporis Epiſtolæ huic erroneè ſuppoſitas & delendas; rectiùs dixiſſent, totam Epiſtolam delendam.

Alter error hujus Epiſtolæ eſt, quòd huc-uſque Cathedralem ſedem minimè ſibi Bonifacius vendicaverit: at ante annum 751. jam quadriennio ſedebat in Moguntina Cathedra.

3tius error Chronologicus, quòd poſt ordinationem Bonifacius XXV. annos in prædicatione Evangelii laborârit: at ab anno 723. quo Romæ ordinatus fuit ad 751. non 25. ſed 29. anni effluxerunt.

Epiſtolam Othlonianam exhibet Surius ad diem V. Junii p. 80. 81.

Hi errores contra Chronologiam & hiſtoricos omnes coævos Bonifacio & Zachariæ Papæ, omnium Eccleſiarum Germaniæ ab Scriptore ſæculi XII. proditi oſtendunt, nullâ fide dignam eſſe eam Epiſtolam, & Zachariâ Pontifice indigniſſimam, & nullo temporis momento veram fuiſſe.

§. 7. *De progreſſibus ſcientiæ, & ſtudii Canonici apud Epiſcopos Germaniæ ſæcul. VIII.*

CAnonum Eccleſiæ Catholicæ ſcientia omnibus Epiſcopis neceſſaria eſt, eóque amplior, quo plures populos paſcunt, & Diœceſes patentiores obtinent.

Sæculo IV. vidimus, Epiſcopos Germaniæ Rhenanæ, Norici, & Pannoniæ interfuiſſe Conciliis Romanis, Sardicenſi, & Gallicanis, ubi graviſſimæ de fide, diſciplina controverſiæ agitatæ, & deciſæ fuerunt: iidem Epiſcopi è Sardicenſi, & Nicæno domum reverſi, exemplar Conciliorum ſecum detulerunt, & Archivo Eccleſiæ ſuæ inſeruerunt.

Ex Sæculo VII. habemus Synodicam Epiſtolam Martini I. Papæ ad Servatium Tungrenſem, quâ eidem mittit volumen geſtorum in proxima Synodo, & petit ab eo, ut acta in hac Synodo *Synodali conventione* Epiſcoporum confirmentur. Ex quo exemplo collige ſollicitudinem Romanæ Eccleſiæ Pontificum in communicandis Synodalibus ſtatutis cum Epiſcopis Occidentalium Eccleſiarum. *pag.* 28

Gerhardus von Maſtricht in *Hiſtoria Juris Eccleſiaſtici*, edita *Arnhemii* 1678. *pag.* 71. cùm ad Germanos perveniſſet, & quam collectionem Canonum Eccleſiæ Germanæ ante ſæculum VIII. JCti tribuerint, inquireret, reſpondit, id determinari vix poſſe ob hiſtoricorum ſilentium & penuriam. Tum uno ſalto tranſit ad ſæculum IX., & allatas à Riculpho Moguntino in Germaniam Iſidori Peccatoris merces, veluti primum

muin codicem canonum, Germanis oblatum, curſim inſinuat. Abſit tam abſurdus ſaltus, & enormis hiatus.

Sæculo VIII. Pontifices Romaoi nacti Apoſtolicos Germaniæ interioris Doctores, eoſdem doctrinâ Canonicâ ex Archivo romanæ Eccleſiæ affatim dotârunt, veluti armis neceſſariis ad regendum populum Dei, ad errores, abuſus, ſuperſtitiones elimioandas, ad Hierarchiam Cleri Catholici iuſtituendam, & mores Chriſtiaois dignos formandos.

Primos, qui ſæculo octavo Canones Epiſcopis, & Clero communicavit, fuit Gregorius II. *Epiſtolà* ad Bonifacium Presbyterum, circa annum 726. ſcriptâ, *N. CXXIII. inter Bonifacianas*, quæ XII. Canones continebat. Lege eam *pag.* 33. Ejuſdem Pootificis Capitulare, datum Martiniaoo Epiſcopo, & Georgio Presbytero, in Bavariam ablegatis, lege *pag.* 35.

Prætec has duas Canonum Epitomas, io Germaniam miſſas, lege io vita Bonifacii, ab Othlono ſcripta, *apud Surium die 5. Junii pag.* 61. quòd Papa Gregorius II. accepto Sacrameoto Fidei à Bonifacio jam conſecrato Epiſcopo, viciſſim eum io omnibus adjuvare, præferre, & venerari ſtuduit.

" Nam libellum, in quo ſacratiſſima Ec-
" cleſiaſticæ inſtitutionis judicia, Pontificalibus
" digeſta Conventibus, habebantur, ei dona-
" vit, præcipiens, ut tam Clerus, quàm cæteri
" populi, ſuo regimini ſubjiciendi, iſtitutis
" talibus erudirentur.

Willibaldus. Surius ex Othlono Loc. cit.

Hic *Libellus* Booiſacio anoo 723, Româ in Germaoiam redeunti datus, videtur fuiſſe collectio Canonum, quâ Eccleſia Romana utebatur, eràtque neceſſaria viro Apoſtolico, multos Epiſcopos, & Epiſcopatus in Bajoaria, Thuringia, Francooia, & Neuſtria iuſtituturo: adeóque diverſus eſt ab Epiſtola Caoonica, jam antea Bonifacio Presbytero ſcripta, & à Capitulari, dato duobus viris in Bavariam ablegatis ab eodem Pontifice.

Mabillonius *in Annalibus Benedictinis* credit, hunc libellum fuiſſe Epiſtolam Gregorii Papæ *Clero & Plebi, dilectiſſimis filiis inſcriptam.* Sed *Eckhartus rerum Franciæ Lib. XXI. §. XIII. pag.* 342. exiſtimat, eum libellum fuiſſe potiùs *Inſtituta antiqua Sanctorum Patrum*, ùt ipſe Bonifacius *in juramento ſuo* loquitur, ſive codicem Canonom Eccleſiaſticorum, quo cootinebaotur Caoones Apoſtolorum, Cooci liáque Nicænum, Ancyranum, Neocæſarienſe, Gangreoſe, Antiocheoum, Laodicenſe, Cooſtantinopolitanum, Epheſinum, Chalcedonenſe, Sardiceoſe, Carthaginenſe, & Africanum: cujuſmodi codex, Anglo-Saxonicâ exaratus manu, ipſius S. Booifacii ætate, extat adhuc ioter Libros MSS. Bibliothecæ Cathedralis Witceburgenſis vetuſtiſſimos.

Eckhart. loc. cit.

Juramentum à Booifacio præſtitum fuit *imperante Domino Leone Magno Imperatore, anno ſeptimo poſt conſulatum ejus, ſed & Conſtantini Magni Imperatoris, ejus filio, anno quarto, Indict. ſextâ.* Quæ notæ conveniunt Anoo Chriſti 723. ſi pro *Indictione VI.* corrigas *VII.* Similis correctio ſæpe oeceſſaria in cæteris *datis* Literarum Pontificiarum inter *Serrarianas* editas.

Ab illo ergo aono communicatus fuit Germaniæ codex Canooum Eccleſiæ Romanæ; an tam plenus, quàm ille, ab Hadriano oblatus Carolo Magoo, pro certo affirmari noo poteſt.

Gregorius III. Succeſſor Gregorii II, qui S. Bonifacium Archiepiſcopum creavit, non deſtitit, eundem informare: cujus ſpecimen habemus in Epiſtola *CXXII.* quæ IX. canonica documenta continet. *Pag.* 38. *hujus primi Voluminis.*

Zacharias autem crebrioribus & prolixioribus literis Virum Apoſtolicum informavit, inſtitutos ab eodem Epiſcopatus, & Archi-Epiſcopatus reſtauratos, & Concilia habita confirmavit, enaſcentia dubia circa fidem & diſciplinam, & ritus varios reſolvit; quas leges *pag.* 42. *& ſeqq.*

Germania ipſa, medio ſæculo octavo tot Epiſcopis inſtructa, frequentes Synodos celebravit, in iiſdem Caoonca condidit aut novos pro neceſſitate abuſuum corrigendorum, aut veterea ea veteri codice Canonum reſtauravit, & obſervantiam eorundem induxit.

PIPPINUS & CAROLOMANNUS Principes, ipſi intereſſe voluerunt Conciliis, ſuâ auctoritate ea tueri, & Canonum executionem validâ manu adjuvare ſatagebant. Unde Epiſcopalis dignitatis vigor, & Juriſdictio Eccleſiaſtica, & populi Sanctitas iodies augebatur & effulgebat, & Canooici juris ſcientia, & Canonom obſervantia major fuit iotroducta, & propagata.

Sunt enim Concilia Eccleſiaſtica, Sæculo VIII. creberrima, Canonum fontes, ubi conduntur, formantur & autorizantur. Verbum Dei quærimus in Scriptura Sacra, Canones in- & ex Conciliis Epiſcoporum. Poſt Nicænom primum œcumenicum, orbis Catholici conſenſu receptum, etſi jam quædam Provincialia Concilia præceſſiſſent, cogitatum fuit de codice canonum Eccleſiæ colligendo.

Deoique CAROLUS MAGNUS, à Deo datus Germaniæ, tum bellicâ gloriâ, tum Eccleſiarum fundaodarum, dotandarum, tuendarum, in Septentrionem extendendarum cœleſti cooſilio, ſapientia, & poteſtate regiâ donatus, novam, ut ità dicam, Catholicæ Eccleſiæ io Germaoia, oovam Juri Canonico Germanico induit faciem, Apoſtolicis viris, Epiſcopis, & Abbatibus, cœlitus miſſis, & Verbum Dei prædicantibus à Solis ortu ad occaſum.

Advertit ſagaciſſimus Catholicus Rex oeceſſariam Eccleſiæ Germanicæ cum Petro, cui oves & agnos paſcendos Chriſtus commiſerat, conjunctionem; Petro enim confirmandos fratres omnes Chriſtum commiſiſſe meminerat.

§. 8.

§. 8. *De Codice veteris Juris Canonici pleniſſimi, dato Carolo Magno.*

CArolus igitur Romam profectus eſt ter ante Sæculum nonum, nimirum annis 774. 781. 787., magnum deſiderium habens inviſendi Limina Apoſtolorum, & honorandæ memoriæ S. Petri; ad cujus tumulum cum Papa Hadriano lubens orabat, & Deo gratias agebat, quòd per ſuffragia Principis Apoſtolorum ſibi victoriam indulſiſſet, ità loquuntur *antiquiſſimi Scriptores Francorum*.

In una ex his tribus peregrinationibus Hadrianus Papa Carolo donavit codicem veterum *Canonum*, non *Epitomen*, qualem Cl. Caniſius *Tomo VI. antiquarum Lectionum pag. 433. & ſeqq.* ex codice MS. Weingartenſis Cœnobii primùm evulgavit *Ingolſtadii anno* 1604. & *Binius* recudit in *collectione Conciliorum anno* 1618.;

Sed integram *collectionem Canonum*, qualem ex *Dionyſii exigui* labore adornatam edidit *Wendelſtinus anno* 1525. *Moguntiæ* ex tribus codicibus MSS. Moguntinæ Eccleſiæ, & nos cum tribus codicibus MSS. *Metropolitanæ Colonienſis* collatam edimus hoc primo volumine. *Pagina ad* 795. *& de Marca L. I. Concordiæ cap. IX.*

Quo anno autem ex his tribus, ſuprà enumeratis, hæc donatio facta ſit, parvi refert: multi eam factam credunt anno 774. in primo congreſſu Regis & Papæ. Sirmondus anno 787. alii ad unam ex tribus illis epochis. Certum tempus cùm hactenus à nemine indagatum fuerit, retulimus nos ad primam peregrinationem anno 774. inſtitutam.

Sirmondus Epiſtolam duntaxat ab Hadriano Pontifice codici Canonum præfixam inſeruit Conciliis Gallicanis. Nos ipſum hoc corpus veterum Canonum, uti FUNDAMENTUM & baſin omnium Canonum poſteriorum, in Eccleſiis Catholicæ Germaniæ, aliàs occidentalibus, conditorum, collectioni Germaniæ Conciliorum inſerendum putavimus, ſic enim habet inſcriptio. *Ad uſum occidentalium Eccleſiarum*.

§. 9. *De Capitulis Angilramni.*

ANgilramnus Eccleſiæ Metenſis Epiſcopus fuit à die 25. Septembris anni 768. ad annum 791. quo obiit. Idem erat Archicapellanus Caroli Magni, ex quo officio tenebatur ſequi curiam Regis, ſed ex officio Epiſcopi reſidere apud Eccleſiam Metenſem.

Epiſcopi Auſtraſiæ & Germaniæ, nec exemplo Caroli Magni, qui apud Pontificem, veniam Curiæ regiæ ſectandæ, Angilramno impetrâſſe dicebatur, neque Angilramni gratiâ apud Regem territi, accuſabant eum violatorum Canonum, qui reſidentiam Epiſcopi apud Eccleſiam ſuam poſcebant.

Angilramnus, ut querimoniis Epiſcoporum Provincialium ſuorum faceret ſatis, dicitur ſcripſiſſe Capitula XXC. ex græcis, & Latinis Canonibus, & Synodis Romanis, atque decretis Præſulum ac Principum Romanorum collecta, quibus abſentiam ſuam ab Eccleſia excuſare nitebatur.

Huic collectioni, ab Antonio Auguſtino cum notis editæ, à Surio, Binio, Sirmondo & Labbéo collectioni Conciliorum Generalium inſertæ, duplex præfigitur titulus, unus hic: " Hadriani Papæ Capitula, quæ ex Græcis, & Latinis... " Collecta ſunt, & Angilramno Mediomatricæ " urbis Epiſcopo, Romæ à B. Hadriano Papa " tradita ſunt, ſub die XIII. Kal. Octobris in" dict. IX. quando pro ſui negotii cauſâ agebatur, *vid. pag.* 249. Nempe ind. IX. poſt Septembrem anni 785. jam inchoata erat.

Alter titulus eſt. " Incipiunt capitula col" lecta ex diverſis Conciliis, ſive Decretis Ponti" ficum Romanorum, ab Angilramno Metenſi " Epiſcopo tradita, Hadriano Papæ oblata: *ità* " *Codex Ms. S. Victoris Pariſiis.*

Hunc autem titulum *Baluzius in præfatione ad emendationem Gratiani per Anton. Auguſtinum §. IV. Eckhart L. XXV. rerum Franciæ §. LXXXI. pag.* 768. *Calmetus Hiſtoria civilis, & Eccleſiaſt. Lotharingiæ L. XI. pag.* 529. multò veroſimiliorem exiſtimant primo.

Rationes Calmeti ſunt. 1ma: accuſati eſt, ſuam cauſam tueri, non judicis, apud quem accuſatus cauſam dicere vult: erat autem Angilramnus accuſatus, & Papam judicem volebat.

2da Cauſa: Hadrianus Papa anno 787. vel anteriore quopiam, donaverat Carolo Regi *codicem Canonum veterum Eccleſiæ Romanæ*, qualem Dionyſius exiguus compilaverat, à nobis recuſum pag. 131. in quo nulla Epiſtola decretalis Pontificia ante Siricium extat, nulla poſt Gregorium I.; at Illuſtriſſimus Auguſtinus oſtendit, Canones Angilramni deſumptos ex Epiſtolis ſuppoſititiis Anacleti, Evariſti, Alexandri, Teleſphori, Hygini, Pii, Aniceti, Eleutherii, Caliſti, Fabiani, Stephani, Felicis, Eutychii, Marcellini, Euſebii, Julii; quas Iſidorus Peccator, in Hiſpania Epiſcopus, fabricatus fuit, ùt jam eruditi omnes fatentur. Ignoravit ergo Hadrianus Papa has adulterinas merces.

Aut quâ veroſimilitudinis ſpecie quis dixerit, aut crediderit, eundem integerrimum Pontificem Hadrianum, alium codicem dediſſe Carolo Regi, alium Angilramno ejuſdem Regis Archicapellano?

Ratio 3tia. Abſurdiſſima theſis eſt, quòd Hadrianus Papa ignoraverit Anteceſſorum ſuorum Epiſtolas: qui non niſi illas, quas Dionyſius exiguus collegerat, Carolo Magno donavit; quod ſignum eſt, alias nullas in Scrinio Romanæ Eccleſiæ aſſervatas, & notas fuiſſe ad eum diem.

Unum hic obſervo, Angilramnum jam anno 785. habuiſſe notitiam *codicis Canonum*, ab Iſidoro Peccatore conflati, adeóque Ricolphum, qui

non niſi anno 787. ad Cathedram Moguntinam *teſte Serrario* aſcendit, non fuiſſe primum codicis Iſidoriani delatorem ex Hiſpania in Germaniam.

Sed ut ut hæc Hincmari, & de Marca, & Calmeti vera ſint; non poteſt Illmus de Marca diffiteri, hæc Iſidoriana in tres ultimos *Librorum Capitularium Regum Francorum* inſerta, & frequentiſſimè ab Epiſcopis Gallicanis laudata fuiſſe *Decretalium Iſidorianorum* verba, & auctoritatem uſurpatam. *L. III. de concord. Cap. V.*

Hincmarus tamen Remenſis Epiſcopus, contra Hincmarum nepotem, Laudunenſem, his Iſidorianis mercibus initi volentem, ſe tuitus eſt, nullóſque alios Canones, quàm à Nicæno ad Africana Concilia, nullas Decretales Pontificias, quàm ab Siricio ad Gregorium I. pro canonibus ab Eccleſia Gallicana receptis, unà cum Hadriano Papa agnovit.

Addit de Marca, à Nicolao Papa non incongruè Gallicanis Epiſcopis fuiſſe objectum, " *eos* " *uti his Capitulis; cùm ipſi ſua intentioni hæc* " *ſuffragari conſpiciant.*

Ob eandem igitur cauſam, nempe vetuſtiſſimi uſûs horum capitulorum Angilramni apud Germaniæ & Galliæ Epiſcopos, nos ea inſeruimus huic *Tomo I.* abſque notis Antonii Auguſtini, quæ ad ſcholas pertinent, & ad criſin, non ad corpus Canonum in Eccleſiis noſtris receptorum.

§. 10. *De Synodo Lateranenſi anni 774.*

Etſi hæc Synodos extra Germaniam celebrata ſit, ejus tamen veritatem aut falſitatem nôſſe, intereſt Epiſcoporum Germaniæ. Agitur enim de jure Regio antiquo, quo Carolus uſus fuerit in conſtituendis Epiſcopis Germaniæ & Franciæ.

Sigebertus in Chronico, edito *Pariſiis anno* 1613. ad annum 774. narrat, Adrianum Papam collecto Romæ Concilio CLIII. Epiſcoporum & Abbatum, dediſſe CAROLO REGI " Jus eligendi Pontificem, & ordinandi Apoſtolicam ſedem, dignitatem quoque Patriciatûs: inſuper Archiepiſcopos & Epiſcopos per ſingulas Provincias: ab eo inveſtituram accipiendam definiviſſe: &, ut niſi à Rege laudetur, & inveſtiatur Epiſcopus; à nemine conſecretur: omnéſque huic decreto rebelles anathematizavit, & niſi reſipiſcerent, bona eorum publicari.

Hanc conceſſionem *Gratianus Diſtinct. LXIII. Cap. XXII.* tranſcripſit pro jure Imperatorio eligendi Pontificis Romani. *Anaſtaſius, & Anonymus Scriptor. hiſtoriæ Romanor. PP. editus à Petzio Anecdotorum Tomo I. Parte III. Et Landulphus Senior Mediolan.* Sæculo XI. florens, editus *à Muratorio Tom. IV. inter Scriptores Italiæ: & Bernardus Guidonis de Hadriano* adoptârunt. *De Niem. L. de inveſtituris Epiſcoporum* eam recoxit.

Centuriatores Magdeburgenſes Tomo VIII. *Goldaſtus conſtitution. Imperial. Tom. I.* & nuper *Pfeffingerus ad Vitriarium Lib. I. Tit. IV.* §. 29. *pag.* mihi 355. hoc Concilium Romanum pro Imperiali jure in Electiones Romm. Pontif. recuderunt.

Sed Aubertus Miræus, cùm anno 1608. Eccleſiaſtica vetera chronica denuo ederet Antverpiæ; edidit & hoc chronicon Sigeberti ex vetuſtis codicibus MSS. in quorum nullo reperit hoc *Emblema*, ab aliquo ſchiſmatico poſteriore Sigeberto aſſertum; unde liquet, genuinum Sigeberti Librum hoc Concilium non habere.

Fruſtra igitur Baronius, & alii Sigebertum accuſant de hoc confiсto Concilio, de quo omnes coævi & ſuperiores hiſtorici tacent.

Superſedeo nunc aliis argumentis, quibus Illmus de Marca, aliíque falſitatem prætenſi Concilii oſtendunt, docentque, acatholicos nullam ex hac fictitia Synodo cauſam habere, ampliandæ poteſtatis Regiæ in Electiones Pontificum Romanorum.

De Marca L. VIII. de concord. Cap. XII.

Pagi in Critica ad annum 774.

Manſi in Supplemento Concilior. Tom. I. pag. 721.

Similis farinæ eſt pſeudo Synodus Romana anni 964. ſub Leone VIII., quam refert Gratianus *eadem Diſtinctione* 63. *Cap.* 23. *ex Ivonis Pannormia L. VIII. cap.* 136.

Goldaſtus Tomo I. Conſtitution. imperial.

Theodericus de Niem.

De Marca Lib VIII. de concord. Cap. 12. id Concilium tuentur.

Sed Franc. Pagi *in Breviario Hiſtorico-Chronologico-Critico in vita Leonis* VIII. *Antipapæ* obſervat, de Marcam non reſpondere argumentis Baronii pro falſitate hujus Pſeudo-Synodi, quam & annotator Baronii multis oſtendit fide indignam eſſe.

Hæc ſpeciatim de Conciliis hoc Sæculo celebratis ad Germaniam ſpectantibus.

Supereſt Quæſtio:

§. 11.

Quâ auctoritate Principes & Reges, Pippinus, Carolomannus, Carolus Magnus intervenerint Conciliis Eccleſiaſticis?

Utrum ex ea interventione conſequens ſit, Jus in Sacra, in definiendis dogmatibus, ſibi hos Principes arrogâſſe?

An omnia Capitularia facta fuerint in Conciliis Epiſcoporum?

An

An omnia ea approbata fuerint à Romano Pontifice?

Ad primam Quæſtionem Reſpondeo:

Factum ex hiſtoria certum eſt, quòd Principes Franci, & Germani interfuerint Conciliis, quòd ea cogi, convocari juſſerint, quòd dicti fuerint iis præſediſſe.

Concilii Germanici anni 742, Præfatio hæc eſt in omnibus codicibus MSS. " Ego Carlomannus, Dux & Princeps Francorum, cum " conſilio Servorum Dei, & Optimatum meorum, Epiſcopos, qui in Regno meo ſunt, " cum Presbyteris, ad Concilium & Synodum pro " timore Chriſti congregavi, id eſt, Bonifacium " Archiepiſcopum &c. *pag.* 48.

Sic legit Illuſtriſſimus Baronius ad A. C. 742. *N. XXI.* Sic omnes Synodographi in omnibus codicibus legerunt.

Similis Frons Synodi Sueſſionenſis anni 744.:

" Ego Pippinus, Dux & Princeps Francorum... " unà cum conſenſu Epiſcoporum, ſive Sacerdotum, vel Servorum Dei conſilio... apud Sueſſionis civitatem Synodum, vel Concilium " congregari fecimus. *Vide pag.* 57.

Illuſtriſſimus Baronius ad annum 745. N. 15. ex *vita S. Bonifacii* apud Surium hæc excerpit:

" Cum Carlomanno jubente, & Bonifacio con" ſulente Synodus haberetur.

Idem Illuſtriſſimus ad annum 794. N. XI. ex Epiſtola Caroli Regis ad Elipandum hæc verba tranſcripſit:

" Ad impletionem verò hujus gaudii (*converſionis hæreticorum*) fraternâ cogente caritate, " juſſimus Sanctorum Patrum Synodale ex omnibus undique noſtræ ditionis Eccleſiis congregare Concilium; quatenus ſancta omnium unanimitas firmiter decerneret, quid credendum " ſit de adoptione carnis Chriſti.

PP. Epiſcopi Concilii Francofordienſis in ſua Synodali ſic loquuntur:

" Congregatis in unum, caritatis conventu, " Præcipiente & præſidente piiſſimo & glorioſiſſimo Domino noſtro Carolo Rege. "

Has autem locutiones ſive Regum, ſive Conciliorum habere, & habere poſſe legitimum Catholicum ſenſum, dubitandum non eſt, quia Catholici Scriptores eas adhibuerunt, nemine arguente.

Ecce autem Papebrochius in *Propylæo ad Tom. II. Aprilis*, ſcripto anno 1675. *Parte I.* §. 30. *de Diplomatis diſcernendis*, ut ſpurias rejicit Synodos anno 742. Ratisbonæ, & anno 744. Sueſſione celebratas, eò quod his Carolomannus & Pippinus præſediſſe leguntur. *Rationem addit:*

" Cùm Carolomannum & Pippinum præſidere " his Synodis, excedat ſæcularem poteſtatem, & " Principem laicum faciant conventui Eccleſiaſtico præſidere, eáque ordinare, quæ diſciplinam " & correctionem Cleri, ac Monachatûs concernunt; abſit, ut ea habeamus pro genuinis....

" Extant ea quidem in vulgatis Synodorum " collectionibus, æquè, ac alia ſpuria non pauca, ſuiſque Annalibus Baronius haud indigna " cenſuit; ſed, quòd ſalvâ tanti Scriptoris reverentiâ ſcriptum ſit, ſeveriori fuerunt examine " ponderanda, nec propter eam, quam præferunt, ſpeciem utilitatis ſtatim recipienda.

Huic cenſuræ Papebrochii reſponderunt viri Catholici Clariſſimi, *Pagius* Annotator *ad A.C.* 744. *N. IX.* *ad annum* 776. *N. VIII.* *ad annum* 873. *N. XVI.* & *ſequentibus*. *De Marca L. de Concordia.* VI. *Cap.* 25.

Baluz. in notis ad Capitularia Tom. II. *pag.* 1260. oſtendit, eam cenſuram juſto ſeveriorem eſſe, & contrariam hiſtoriis Conciliorum, tam in Francia, quàm Germaniâ celebratorum, quibus Reges interfuiſſe, quæ à Regibus convocata fuiſſe, competiſſimum eſt.

Nam *primò* Regia præſidentia vel convocatio, vel præſentia, nil demit juri Pontificio, imò nequidem juri Legatorum Pontificiorum, quominus Epiſcopis & Canonibus dogmaticis definiendis ſoli præſideant.

Inſpiciamus acta Concilii Francofordienſis, quod toties, à Carolo Magno coactum, ſub ejus præſidio celebratum, ſcribitur. Leges in libello ſacroſyllabo, qui non tantùm ſuo, ſed & omnium Epiſcoporum nomine in Hiſpanias miſſus fuit, Sancti Spiritûs afflatu, ſaluberrimâ definitione Concilii falſiſſimam Elipandi hæreſin terminatam fuiſſe, *Reſervato per omnia juris privilegio Summi Pontificis, Domini, & Patris noſtri Hadriani, primæ Sedis beatiſſimi Papæ.* Quod privilegium Illuſtriſſimus Baronius ſcribit, accipi poſſe vel de poteſtate Rom. Pontificis, ad condemnandas novas hæreſes & hæreſiarchas; vel de poteſtate Rom. Pontificis, Conciliorum omnium acta cognoſcendi, & ap- & reprobandi.

Igitur Illuſtriſſimus Baronius nequaquam judicavit, aut ſpuriam, aut irritam Francofordienſem Synodum, aut alias, ſimili ſtylo uſas, dum de interventu Regum aut Principum loquuntur, ne centenas Catholicas Synodos exſufflemus.

Imò ex hac Francofordienſi, ad quam Papa duos Legatos miſit, confirmatur Pontificia poteſtas in Concilia.

Nam primò Carolus ante Synodi indictionem Legatos ad Hadrianum Papam miſit, ter quatérque exploraturos ejuſdem mentem de mota ab Elipando quæſtione. " Imò ad Beatiſſimum " Apoſtolicæ Sedis Pontificem de hac nova inventione (*Felicis & Elipandi*) noſtræ devotionis ter,

qua-

" quatérque diteximus miſſos, ſcire cupientes, quid
" Sancta Romana Eccleſia Apoſtolicis edocta tradi-
" tionibus, de hac reſpoodere voloiſſet ioquiſitione.

Baronius h. a. N. XI.

Poſt Synodum, cùm ſenſiſſet Carolus, Legatos ſedis Apoſtolicæ diſſentire ab Epiſcopis Germaniæ, Legatum novum Angilbertum Abbatem S. Richarii Romam miſit ad Pontificem, & contradictiones ortas eidem expoſuit.

Probat id Baronius N. XXXII. ad annum 794. ex Epiſtola Caroli ad Hadrianum.

Deniquè literis acceptis ab Hadriano papa, diſſentiente à Germanicis & Gallicanis Epiſcopis circa cultum imaginum, ſubjungit Carolus Magnus:
" Apoſtolicæ Sedi, & antiquis ab initio naſceo-
" tis Eccleſiæ & Cathnlicis traditionibus totâ
" mentis conteotione, totâ entdis alacritate con-
" jungor. *Baron. §. XXIX. ad hunc annum.*

Hæc acta *ante - in - & poſt* Synodum, quæ à Carolo Magno coacta fuiſſe inties ſcribitur, Caroli Catholicum pectus oſtendunt, & ſublimem de ſummo Pontifice exiſtimationem & obſervantiam, circa Concilia incboanda, & approbanda.

Obſervat autem Gretſerus *Lib. II. contra Replicatorem Tomo* VI. *nova edition. pag.* 378. quòd Carolus in Epiſtola ad Elipandum jam citata, non ſe primo loco judicem erroris Elipaodi ſtatuerit, ſed io ea damnatione primas det Domino Apoſtolico, *cum Sancta Romana Eccleſia.*

Secundum & tertium Sanctiſſimis Patribus aſſignat locum, id eſt, Epiſcopis Catholicis Judicibus, tum demum quarto loco: " Meæ pro-
" priæ, ait, unanimitatis cum his ſanctiſſimis
" prædictorum Patrum decretis, & Catholicis
" Statutis conſenſum ſubnexui; ſicut vosmetipſi
" in veſtra Epiſtola, quam meo ſpecialiter de-
" ſignâſtis nomine rogare curâſtis &c. Non ſunt hæc verba Judicis, vel Præſidis, in definiendis Eccleſiæ dogmatibus, ſed modeſtiſſimi Principis, conſentientis Eccleſiæ Prælatis, & Doctoribus.

Præterea aperiamus *Librum* VI. *Capitularium N. CCCLXXXI.* " Auctoritas Eccleſiaſtica atque
" canonica docet, non debere abſque ſententia
" Romani Pontificis Concilia celebrare.

Baluz. Tomo I. *pag.* 994.

Explicat ſubinde Gretſerus *Loco cit. Cap.* III. *&* IV., quo ſenſu Catholico Carolus Magnus dicatur, & dici queat, *Synodos convocâſſe, & Synodis præſediſſe.*

Alterum argumentum, quo Pagius ad annum 776. *N.* VIII. *& ſeqq.* probat, Reges, etſi dicantur convocâſſe Synodos, nullam inde ſibi ſpiritualem arrogâſſe poteſtatem; ſed eam omnem Petro, & Epiſcopis datam, agnoviſſe, ex modo, quo Synodi celebrabantur à Principibus, Epiſcopis, Abbatibus, Comitibus, ævo Carolino ſub 2dâ Regum ſtirpe.

Primo ordinariè quovis anno duplex conventus erat *Generalis*, ùt loquuntur Annales Francorum, etſi non ſemper eodem, nec æque ſtato tempore.

In his conventibus Rex proponebat Capitula, de quibus deliberandum. Verùm quia ex his cauſis aliæ Eccleſiaſticæ, ſæculares aliæ; Optimates vel Proceres in duas aut tres claſſes ſecedebant. Epiſcopi dogmata & diſciplinam Cleri inſpiciebant, quo loco eſſent: an integra, ac ſana omnia, & Canonibus priſcis conformia. Abbates, & Monachi regulam S. Benedicti inſpiciebant, & revolvebant. Duces, & Comites Laicorum belli, & pacis cauſas agitabant. Factâ maturâ diſcuſſione, ſinguli in - & pro ſuo foro referebant coram Rege; cujus accedente conſenſu robur executioni, & tuitio Eccleſiæ Canonibus accedebat. Diſcimus hoc ex titulo Capitularis anni 779. " Congregatis in unum Synodali
" Concilio Epiſcopis, Abbatibus, viriſque il-
" luſtribus, Comitibus unà cum piiſſimo Do-
" mino noſtro, ſecundùm Dei voluntatem, pro
" cauſis opportunis conſenſerunt. *vid. pag.* 239.

Idem renovat ad annum 813. à N. XIV. Nihil ergo præſentia Regia autoritati Papali, vel Epiſcopali circa dogmata & leges Eccleſiaſticas condendas, reſtaurandas detraxit; imò eiſdem vim, & robur in initione, executione opportuniſſimè commodavit.

Altera quæſtio præcipua eſt, an & quam vim habeant Capitularia ſub Pippino, Carolo Magno, & ſequentibus ſecundæ ſtirpis Regibus, edita à medio ſæculo octavo ad ſæculum decimum?

Ea ſunt tum politica pro Imperio, tum ſacra pro Eccleſia, & Eccleſiaſticis.

Politica Capitula plenam vim, Laicos obligandi, habere, utì à legitimis Regibus, & Principibus lata pro ſalute Imperii, nemo eſt, qui dubitet.

At, utrum ſacra Capitula, pro Eccleſia & Eccleſiaſticis lata, eandem vim obligandi Epiſcopos & Clericos habeant? quæritur.

Clariſſimus Baluzius *in Præfatione ad Capitularia Tomo* I. §. VII. *& ſeqq.* magno molimine horum Capitularium in Clericos & Laicos obligandos poteſtatem tuetur & propugnat. Verùm quæſtionis reſolutio inde pendet, quâ auctoritate ea Capitularia prodierint.

Suſpicio juſta celeberrimi & doctiſſimi viri Antonii Auguſtini, Tarraconenſis Archi-Epiſcopi, eſt, CAPITULARIUM FONTEM ESSE IPSA CONCILIA ATQUE CONVENTUS, in quibus Imperator cum Epiſcopis & aliis Conſiliariis de rebus tam Eccleſiaſticis, quàm profanis agebat. *L. poſteriore de emendatione Gratiani Dialogo X.* mihi *pag.* 447. *Baluzius in Præfat.* §. IX.

Unde

Unde patet auctoritas Capitularium : uti enim Canones Eccleſiaſtici vim obligandi derivant à Conciliis Epiſcoporum, à quibus conditi fuêre: V.g. *Niceni* à Concilio Nicæno, *Ancyrani* à Concilio Ancyrano : ſic & Capitularia Regum Francorum Eccleſiaſtica, cùm permulta fuerint edita in Conciliis Liptinenſi, Sueſſionenſi, Wormatienſi, Ingelheimenſi, Aquisgranenſi, vim in Clerum & Eccleſiaſticos ab his ſacratis coetibus Epiſcoporum, à Spiritu S. conſtitutorum ad regendam Eccleſiam Dei, mutuantur.

Idem obſervat van Eſpen *Tractatûs hiſtorico-Canonici in omnes Canones Parte IV. Cap. II. pag.* mihi 746.

Exceptio tamen hîc intercurrit : Non enim *omnia* Capitula Francorum, nec *ſemper* in Synodis publicis fiebant; ſed ſæpe in privatis virorum Eccleſiaſticorum cœtibus, qui fortè tum in comitatu Regis erant, edebantur.

Exceptio 2da. Multa Capitularia deprompta ſunt è codice Canonum veteris Eccleſiæ, qualis Carolo Magno ab Hadriano donatus fuit: igitur vim ſuam à fontibus veterum Synodorum mutuantur.

Exceptio 3tia. Multa ex Decretalibus Romanorum Pontificum Siricii, Innocentii, Cœleſtini, Gregorii ſumpta ſunt, unde & ab his auctoritatem habent.

Quædam etiam ex Suppoſititiis Iſidori Decretalibus, aut Pſeudo-Synodis, ab eodem congeſtis : quæ conſuetudine & acceptatione Eccleſiarum Germanicarum non leve robur acquiſiverunt.

Unde patet, variam eſſe Capitularium auctoritatem pro diverſitate fontium, è quibus deſumpta ſunt.

Hoc univerſim verum eſt: magnam eorum auctoritatem in Eccleſia Dei fuiſſe, & Concilia poſteriora Sæculo VIII. & IX, ſæpe ad anteriora Capita confugiſſe: Imò Canonum collectores, Reginonem, Burchardum, Ivonem, Gratianum, iis liberaliter uſos, poſtquam ab Anſegiſo Abbate anno 827. & Benedicto Levita Moguntino anno 845. in ſeptem Libros utcunque congeſti, & compilati fuêre.

Nihil gravius pro Capitularium commendatione dici poteſt, quàm quod Leo IV. PP. Lothario Auguſto circa annum 847. ſcripſit:

De Capitulis, vel Præceptis Imperialibus veſtris, veſtrorum Pontificum, Prædeceſſorum, irrefragabiliter cuſtodiendis & conſervandis, quantum voluimus & valemus, Chriſto propitio, & nunc, & in ævum nos conſervaturos, modis omnibus profitemur. Et ſi fortaſſe quilibet aliter vobis dixerit, vel dicturus fuerit, ſciatis, eum pro certo mendacem.

Ivo Pannormia Lib. II. Cap. 149.

Gratianus Diſt. X. Cap. IX.

§. 12. *De diſſidio PP. Concilii Francofurtenſis anni 794. à Patribus Concilii ſecundi Nicæni anni 787.*

Synodus Nationalis Francofurtenſis Canone II. inter LVI. ſic ſtatuit : " Allata eſt in medium quæſtio de nova Græcorum Synodo, quam de adorandis imaginibus Conſtantinopoli fecerunt, in qua ſcriptum habebatur, ut, qui Imaginibus Sanctorum, ità, ut Deificæ Trinitati ſervitium, aut adorationem non impenderent, anathema judicarentur. Qui ſupra Sanctiſſimi Patres noſtri omnimodis adorationem, & ſervitium renuentes contempſerunt, atque conſentientes damnaverunt.

In hoc Canone error facti evidens eſt, undecunque ille natus ſit, & quidem duplex : *primus* circa dogma : Nam Patres Concilii Nicæni ſecundi id non ſcripſerunt, ſed contrarium omnino, nempe latriam ſoli Deo reſervârunt; Imaginibus autem cultum honorarium, latriâ inferiorem.

Secundò. Nicææ eſt habita ſeptima Synodus, non Conſtantinopoli : hîc enim ſola ultima actio celebrata fuit, & confirmata fidei definitio, cui ſubſcripſerunt Imperatores.

Nullum igitur in fide divortium fuit inter Patres Francofurtenſes & Nicæni ſecundi.

Fuit tamen diſſidium circa Imagines.

Et primò quidem Epiſcopi Germaniæ, Franciæ, Italiæ, negabant Imagines confringendas, lacerandas, & damnabant εἰκονοκλάστας, & in his conſentiebant ſeptimæ Synodo Orientales cum Occidentalibus.

2dò. Eas Imagines aſſervandas ad imprimenda memoriæ humanæ Myſteria Chriſti Domini, B. V., & Sanctorum. Utrumque colligitur ex Epiſtolis S. Gregorii Papæ. Una eſt *CV. Epiſtola Libri IX. Regiſtri Epiſtolarum indict. II.* Altera eſt *XIII. Epiſtola Libri XI. Regiſtri Epiſtolarum* edition. novæ *S. Gregorii Magni Tomo II. pag.* 1006. *& pag.* 1099.

Utrumque ſcribit Gregorius Papa Sereno Maſſilienſi Epiſcopo, eúmque docet ſequentia : " Perlatum ſiquidem ad nos fuerat, quòd inconſiderato zelo ſuccenſus, Sanctorum Imagines ſub hac quaſi excuſatione, ne adorari debuiſſent, confregeris.

" Et quidem, quia eas adorari vetuiſſes, omninò laudavimus, fregiſſe verò reprehendimus. Dic frater! à quo factum Sacerdote aliquando auditum eſt, quod feciſti? Si non aliud, vel illud te non debuit revocare, ut, deſpectis aliis fratribus, ſolum te Sanctum, & eſſe crederes ſapientem? Aliud eſt enim picturam adorare, aliud per picturæ hiſtoriam, quid ſit adorandum, addiſcere.

" Nam

" Nam quod legentibus ſcriptura, hoc
" idintis præſtat pictura cernentibus: quia in
" ipſa etiam ignorantes vident, quid ſeqûi debe-
" ant. In ipſa legunt, qui literas neſciunt.
" Unde & præcipuè gentibus pro lectione pi-
" ctura eſt.

Hæc Sententia Gregorii Magni prorſus inſederat Epiſcopis Germaniæ.

Iconoclaſtas damnabaor & abominabantur, imagines ſervabant, & ſervabant in Eccleſiis, & exponebant palam, ſed cultum eia nullum deferendum putabant: In quo ipſo redarguuntur à Romanis.

Nam, cùm Germani, & Gallicani populi, & Clerici, crucem Chriſti colerent, impensè ſalutarent, caput illi inclinarent, deoſcularentur, procumbendo ad illam, mente ſemper ad Chriſtum directâ: cùm Librum Evangelii honorarent, cùm Reliquias Sanctorum congruo cultu venerarentur; non videbantur poſſe denegare imaginibus Chriſti & Sanctorum cultum relativum ad prototypa; Deinde XII. Epiſcopi Franciæ interfuerunt Concilio Romano, ſub Stephano Papa III. celebrato anni 769. in quo ſacrarum imaginum cultus rurſum probatus fuit, ut Baronius probat in vita Stephani III. & adnotator Baronii ad annum 769. & Fleury *Hiſtor. Eccleſiaſtica L. XLIV.* In qua denegatione cultûs imaginibus tribuendi, alii extremâ, alii mediâ via incedebant.

Auctor Carolinus, & Scriptor libelli, nomine Synodi Pariſienſis editi, & Agobardus (ſi ab hoc Scriptore diverſus eſt) ferventiùs cauſam tuentur, & imaginum cultores pœne idololatris, certè ſuperſtitioſis æquant. Paulò moderatior eſt Jonas Ep. Aurelianenſis. At Walafridus Strabus, & Dungalus, non longè à ſententia Nicænæ Synodi recedunt.

Obſervatio altera eſt, quòd Hadrianus Papa, & cæteri Italiæ Epiſcopi, licet ſcirent, à ſe diſſentire Carolum, & Patres Francofurtenſes circa cultum licitum imaginum, nihilominus eos propterea nec reprehendêrunt, nec ſe ab eis ſejunxerunt, nec ullum iis errorem exprobrârunt. Cujus cauſa Theologis nota eſt.

Imagines Chriſti ac Sanctorum habere, non habere: colere cultu honorario, aut nullo cultu afficere, res eſt de ſe adiaphora, nihil ad fidem pertinens: adeóque variis temporibus varia circa hæc variarum Eccleſiarum diſciplina fuit, ſalvâ fidei unitate. At imaginem Chriſti ac Sanctorum calcare, dilacerare, non minùs iniqua & injuria humani generis judicio habentur, ac ſi Patris aut Regis imaginem, quis filios, aut ſubditus conſpuat, calcet, dilaceret.

Huic doctrinæ Theologicæ conſonat ultimum Capitulum *Libri Carolini*, etſi aliàs vehementiſſimo ſtylo exarati: quod citavit Papa HADRIANUS in ſcripto de imaginibus ad Carolum Regem Francorum.

Ultimum Capitulum: Ut ſciat Domnus Apoſtolicus, & Pater noſter, & cuncta ſimul Romanorum Eccleſia, ut, ſecundùm quod continetur in Epiſtola Beatiſſimi Gregorii, quam ad Serenum Maſſilienſem Epiſcopum direxit, permittimus imagines Sanctorum, quicunque eas formare voluerint, tam in Eccleſia, quàmque extra Eccleſiam, propter amorem Dei & Sanctorum ejus. Adorare verò eas nequaquam cogimus, qui noluerint. Frangere, vel deſtruere eas, etiamſi quis voluerit, non permittimus. Et quia ſenſum Sanctiſſimi Gregorii ſequi in hac Epiſtola univerſalem Catholicam Eccleſiam Deo placitam, indubitanter liberè profitemur.

His verbis excerptis è libro Carolino ſubjungit Pontifex: Hoc ſanctum & venerandum Capitulum multùm diſtat à totis ſupradictis Capitulis. Et idcircò eum agnovimus VESTRÆ à Deo ſervatæ, orthodoxæque regalis excellentiæ eſſe proprium, in eo, ubi rectæ fidei plena penitus confeſſa eſt, ſenſum Sanctiſſimum Gregorii ſequi.

Binius. Ex quo
Harduin. Tomo IV. Concil. p. 817.

Quaſi ſcripſiſſet Papa Hadrianus, Carolo: cætera libelli Carolini indigna ſunt, quibus nomen Caroli Regis prætexatur: at hæc ultima verba, ex S. Gregorio ſumpta, digna ſunt fide Caroli Regis, & Catholicorum Epiſcoporum Germaniæ & Galliæ, & conſonant fidei Romanæ Eccleſiæ, & Italiæ, & Hiſpaniæ, & Orientalium Epiſcoporum in ſeptima Synodo Nicæna congregatorum.

Obſervatio tertia. Germaniæ & Galliæ Antiſtites paulatim induerunt mores Eccleſiæ Romanæ, & Orientalis, quia imaginibus cultum relativum infrà Latriam tribuerunt.

Vide hac de lite plenam & eruditam diſſertationem *Mabillonis in præfatione ad primam partem Sæculi quarti Benedictini*, quem ſequitur & Pagi Crites ad A. C. 825.

§. 13. *De numero Synodorum contra Felicis Urgellitani hæreſin coactorum.*

Certæ ex hiſtoricis coævis, & Theologis Scriptoribus Sæculi VIII. ſunt hæ Synodi, contra Felicem, Urgellitanum Epiſcopum, qui Chriſtum ſecundùm humanam naturam adoptivum Dei Filium, & nuncupativum Deum aſſerere auſus fuerat, coactæ:

1ma Ratisbonæ anno 792.

Omnes Annaliſtæ Francorum & Alcuinus L. adversùs Elipandum, Toletanum Archi-Epiſcopum.

2da Romana, ſub Hadriano anno eodem 792.

Iidem Auctores Annaliſtæ apud Pagium ad h. annum.

Synodica Hadriani ex hac Synodo Romana ad Epiſcopos Hiſpaniæ, ad Carolum, ad Epiſcopos Galliæ.

3tia

3tia Francofordienſis anni 794.

4ta Romana anni 799. hactenus obſcura.

Ex Schedis Pithoeanis à Sirmondo eruta, & ab Harduino recuſa Tomo IV. Conc. p. 927. Pagius ad h. annum N. IX.

5ta Synodus Urgellitana adversùs Felicem anno 799. Præſide Laidrado, Archiepiſcopo Lugdunenſi, & Nefridio Narbonenſi, & Benedicto Abbate S. Cornelii ad Indam, & Anianenſi, aliiſque Epiſcopis & Abbatibus.

Conſtat ex IV. Libris Alcuini contra Elipandum ſcriptis poſt hanc Synodum.

Pagi Adnotator ad annum 799. N. XI. XII, XIII.

Mabillon. in vita Benedicti Anianenſis.

6ta Synodus Aquisgranenſis exeunte anno 799. celebrata, ad quam Felix veniens, & ab Alcuino hæreſeos convictus, edidit ultroneam Fidei Catholicæ Profeſſionem, quæ extat inter opera Alcuini, & ab Harduino recuſa eſt Tomo IV. Concilior. pag. 929.

Præter has ſex Synodos, in cauſa Felicis celebratas, duæ aliæ jactantur:

Primam edidit Baluzius in ſuis ad Illmum de Marca adnotatis ad *Concordiæ Libri VI. Cap. XXV.* " Nempe Narbonenſe Concilium anno " 788. Indict. XII. V. Kal. Julii, Caroli Regis " anno XXIII. celebratum, pro Felicis Urgellitanæ " Sedis Epiſcopi peſtifero dogmate, monente " per ſuæ auctoritatis literas Domno Apoſtolico " Hadriano, ac Domno Imperatore per Miſſum " ſuum, nomine Deſiderium. " Quam Synodum prolixa apologia conatur tueri *Baluzius.* Sed Pagius, Crites Baronii, ad hunc annum 788. multis argumentis demonſtrat, eam falſitatis ſuſpectam eſſe, quæ lege, ſi voles: maximè quòd ejus *acta* & *data* contradicant omnibus coævis ſcriptoribus de initio, progreſſu, & fine Felicianæ hæreſeos.

Alterum Concilium Romanum anno 794. contra Felicem, aſſeritur à Manſi Tomo I. Supplementi pag. 731. *ex Annalibus Moiſſiacenſibus & Autore veterum Annalium Francorum.*

Verùm, quàm clara eſt aſſertio Annaliſtæ Franci de Concilio Romæ congregato poſt univerſale Concilium Francofordienſe: tam clara, imò longè clariora ſunt verba Caroli Regis, quibus aſſerit, ſe mittere Elipando Toletano Feliciani erroris pertinaciſſimo defenſori, *quid Domnus Apoſtolicus cum Sancta Romana Eccleſia, & Epiſcopis* Italiæ ſentiant de Feliciana hæreſi: adò Synodicam Epiſtolam Patrum Francofordienſium. Cùm autem major & certior ſit auctoritas Caroli Regis, quàm cujuſvis obſcuri Annaliſtæ, qui non ſunt ſemper accurati in rebus referendis ad eum annum, quo contigerunt; Hinc retinuimus ordinem loci & temporis, quem Hadriani Epiſtola occupavit, ante Francofordienſe Concilium. Nec judicamus multiplicanda Concilia ſine ſufficienti & idoneo teſtimonio.

SÆCULUM NONUM.

EDICTUM DOMINICUM.

De honore & adjutorio, Epiſcopis præſtando à Comitibus & aliis Judicibus, datum circa annum Chriſti DCCC.

Carolus, gratiâ Dei Rex Francorum, & Longobardorum, ac Patricius Romanorum, dilectis Comitibus, Judicibus & vaſſis noſtris, Vicariis, Centenaris, vel omnibus miſſis noſtris, & agentibus. Cognoſcat utilitas veſtra, quia reſonuit in auribus noſtris quorundam præſumptio non modica, quòd non ità obtemperetis Pontificibus noſtris, ſeu Sacerdotibus, quemadmodum Canonum & legum continet authoritas: ità ut Presbyteros, neſcio, quâ temeritate, præſentari Epiſcopis denegetis, inſuper & aliorum Clericos uſurpare non pertimeſcatis, & abſque conſenſu Epiſcopi in veſtras Eccleſias mittere audeatis. Nec non & in veſtris Miniſteriis Pontifices noſtros talem poteſtatem habere non permittatis, qualem rectitudo Eccleſiaſtica docet. Inſuper nonas & decimas, vel cenſus improbâ cupiditate de Eccleſiis, unde ipſa beneficia ſunt, abſtrahere nitimini, & precarias de ipſis rebus, ſicut à nobis dudum in noſtro Capitulare inſtitutum eſt, accipere negligitis, & ipſam ſanctam Dei Eccleſiam unà cum ipſis Epiſcopis, vel Abbatibus emendare juxta vires veſtras denegetis. Quapropter nos unà cum conſenſu Epiſcoporum noſtrorum, Abbatum, nec non & aliorum Sacerdotum hæc

hæc inſtituta partibus veſtris direximus. Præcipientes enim jubemus,ut nullus quilibet ex fidelibus noſtris,à minimo uſque ad maximum,in his,quæ ad Deum pertinent Epiſcopo ſuo inobediens parere audeat de ſupradictis Capitulis ſeu aliis eruditionibus, ad illorum miniſterium pertinentibus; ſed cum bona voluntate & omni manſuetudine ſubjectionis,unusquisque Sacerdoti ſuo,propter Deum & pacis ſtudium, obtemperare ſtudeat. Si quis autem, quod abſit, unus ex vobis, ullus de nonis & decimis,cenſibúſque reddendis,atque precariis renovandis negligens apparuerit, & importunus epiſcopis noſtris de his,quæ ad miniſterium illorum pertinere noſcuntur, vel ſicut in Capitulare, dudum à nobis facto, continetur, contradicere præſumpſerit; ſciat ſe procul dubio, niſi ſe citò correxerit, in conſpectu noſtro exinde dicere rationem. Et ut has literas certiùs credatis, de annulo noſtro ſubter eas decrevimus roborare.

Baluz. Tomo I. Capitularium pag. 329. 332.

CONCILIUM MOGUNTINUM

CAROLUS Rex congregavit Optimates ſuos, & Synodum habuit apud Moguntiam Epiſcoporum, vel Abbatum.

Martene Collectio vet. Monumentor. Tomo V.

Menſe Auguſto inchoante, Moguntiacum veniens, generalem Conventum ibidem habuit. *Eginhardus in Chronico.*

Annal. Francor. à Newenaario editi ad h. a. & à Reubero, & à Pithoeo, Annal. Metenſ.

Ex his Manſi Supplementi Tomo I. pag. 742. *Concilium hoc anno Moguntiæ coactum fuiſſe colligit.*

CAPITULUM
DE HONORANDA SEDE APOSTOLICA.
ANNO CHRISTI DCCCI.

IN memoriam Beati Petri Apoſtoli, honoremus Sanctam Romanam, & Apoſtolicam Sedem; ut, quæ nobis Sacerdotalis mater eſt dignitatis, eſſe debeat Magiſtra Eccleſiaſticæ rationis. Quare ſervanda eſt cum manſuetudine humilitas; ut licet vix ferendum ab illa Sancta Sede imponatur jugum, feramus, & piâ devotione toleremus. Si verò, quod non decet, quilibet, ſive ſit Presbyter, ſive Diaconus, aliquam perturbationem machinando, & noſtro Miniſterio inſidiando, redarguatur, falſam ab Apoſtolica ſede detuliſſe Epiſtolam, vel aliud quid, quod inde non conveneri, ſalvâ fide, & integra circa Apoſtolicum, humilitate penes Epiſcopum ſit poteſtas, utrum eum in carcerem, aut in aliam detrudat. cuſtodiam, uſquequo per Epiſtolam, aut per idoneos ſuæ partis legatos, Apoſtolicam interpellet ſublimitatem, ut potiſſimum ſuâ ſanctâ legatione dignetur decernere, quid de talibus juſto ordine lex Romana ſtatuat definire; ut & is corrigatur, & cæteris modus imponatur.

Confer Concilium Triburienſe C. 30.
Burchardum L. I. C. 220.
Ivonem. Part. 5. *C.* 50.
Gratianum Diſtinct. XIX. C. 3.
Baluz. Tomo I. Capitularium p. 357.
Crombach in Metropoli Colon. MS. ad annum DCCCI. refert.

CARO-

CAROLI MAGNI EDICTUM.

Quo jejunium pro neceſſitatibus publicis, maximè pro fame, peſte & bello indicitur.

Ex MS. Andaginenſis Monaſterii S. Huberti.

IN nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti. Carolus Sereniſſimus Auguſtus à Deo coronatus, Ghaerbaldo Epiſcopo, cum univerſis tibi omnipotente Deo, & noſtrâ ordinatione commiſſis, in Domino ſalutem.

Notum ſit dilectioni veſtræ, quia nos cum fidelibus noſtris tam Spiritualibus, quàm ſæcularibus tractantes, cum conſenſu, & pari conſilio invenimus neceſſarium, & propter inſtantes quaſdam neceſſitates, quas ſubter ſignificaturi ſumus, tria triduana jejunia ab omnibus nobis generaliter eſſe celebranda, atque ab eo, in quio vivimus, movemur, & ſumus, auxilium eſſe quærendum, à quo quicquid juſtè ac rationabiliter fides veſtra; ſpes certa, ſeu charitas perfecta poſtulat, ſine dubio tempore congruo impetrat: ipſo Domino dicente: *Petite & dabitur vobis, quærite & invenietis, pulſate & aperietur vobis.* Ipſa autem jejunia, ſicut nobis omnibus viſum eſt, hac diſcretione poſſe fieri, Domino largiente, congruenter impleta, ſcilicet ut primum XI. diebus poſt feſtivitatem S. Andreæ transactis, id eſt III. idus & idus Decembris. Et XVIII. Calendas Januarii tali ratione fiat, ut omnes à vino, & carne his III. diebus abſtineant, & uſque horam nonam jejunent, excepto quæ aut ætas aut infirmitas non permittit, qui tamen ſecundùm ſuam qualitatem, vel vitæ ſuæ profeſſionem aut (a) rationibus ſatis, aut Eleëmoſynis congruis id ipſum ſecundùm conſilium Magiſtrorum redemere ſtudeat, quod jejunando & abſtinendo complere non valet. Horâ autem nonâ omnes generaliter ad Eccleſias vicinas, ubi eis denuntiatur, devota mente occurrant, & ſi hora, vel locus permiſerit, aliquo ſpatioſo loco Letania procedant, atque pſallendo Eccleſiam intrantes, cum omni devotione miſſam audiant. Quâ ſubacta, unusquisque domum redeat, & ſtatutis cibis corpori ſatisfaciat, non ad voluntatem, ſed ad neceſſitatem ac ſobrietatem. Similiter quoque monemus unumquemque, ut Eleëmoſynam faciant, ſecundùm quod commodum ſubſtantiæ ſuæ permiſerit, & mentis devotio Domino inſpirante ſuaſerit; & unusquiſque presbyterorum miſſam cantet, & alterius ordinis Clericus vel Monachus, ſive Deo ſacrata, qui Pſalmos didicit, L. Pſalmum ſimiliter cantet. Opera autem ea his diebus operare permittimus, quæ nec ad Eccleſiam venire impediant, nec ante ſtatutam horam manducare, aut bibere cogant. Duo quoque cætera triduana jejunia his diebus pari ratione per omnia erant celebranda, unum poſt Theophaniam VII. Idus, & IV. Idus, & II. Idus Januarii. Aliud verò poſt ſeptuageſimam, II. Idus Februarii, & XV. Calendas Martii, & IV. Calendas Martii. Neceſſitates verò, quas ſupra nos dicturos eſſe promiſimus, inter cæteras, quas tamen hac vice commemorare neceſſarius diximus, hæc ſunt. Denique compertum habemus per fideles noſtros, qui nobis de ſingulis regni noſtri partibus hæc nuntiaverunt, quòd inſolito more, & ultra conſuetum, ubique terræ ſterilitas eſſe, & famis periculum imminere videtur. Aëris etiam intemperies frugibus valde contraria; peſtilentia quoque per loca, & pagorum gentium circa marcas noſtras ſedentia bella continua. Multa præterea, quæ, & nunc enumerare longum eſt, & nobis experimentum poſſunt eſſe notiſſima, ſi recordare volumus, qualia incommoda ſingulis diebus propter merita noſtra ſentiamus, certiſſiméque ab bis exterioribus colligere poſſumus, nos per omnia Domino non placere interiùs, qui tanta mala compellimur tolerare exteriùs. Quamobrem bonum nobis omnino videtur, ut unusquisque noſtrûm cor ſuum humiliare in veritate ſtudeat, & in quo-

(a) *Fortè*: orationibus.

quocunque loco, ſive actu, ſive cogitatu ſe Deum offendiſſe deprehenderit, pœnitendo tergat, flendo doleat, & ſeipſum, in quantum ipſo largiente poteſt, ab his malis in futurum cavendo cuſtodiat: & hæc debet eſſe præmiſſæ orationis intentio, ut omnipotens Deus, qui non ſolùm facta, verùm etiam antequam fiant, omnia novit, corda noſtra compungat, & nos ſibi ſupplices atque ſubjectos in vera humilitate faciat, & unumquemque noſtrûm, ab obſervantia mandatorum ſuorum depulſo à nobis omni errore, convertat, miſereatúrque, ſive à nobis mala repellendo, ſive bona quibus indigni ſumus, tribuendo, ſicut ipſe novit nos indigere, & tribuat, ut in membris ſuis, id eſt, in corpore ſanctæ Eccleſiæ numerari mereamur, quam pacificare, adunare, & regere, atque ab omni malo protegere dignetur, nobis etiam in illa unitate comprehenſis, qui ut gratiam illius promereri poſſimus, hæc jejunia, atque has orationes, ab omnibus vobis generaliter fieri decrevimus. Hanc quoque Epiſtolam relegentes ſecundùm tibi à Deo datam ſapientiam coram omnibus diligenter relege, & tradere facias: ità ut omnes intelligant, pro qua neceſſitate hæc agenda ſunt, & unusquiſque veſtrûm per ſingulas Eccleſias Baptiſmales dirigite, & bonos interpretes mittite, qui omnia tradant, ſicut ſuperiùs diximus: nam & per ſingula Monaſteria infra Parochia tua ità facias.

Manſi T. I. Supplement. p. 768.

EPISTOLA
CAROLI MAGNI
IMPERATORIS
AD GARIBALDUM LEODIENSEM EPISCOPUM.

De curâ, quam inſtruendis populis præcipuè ante Baptiſmum adhibere debent Paſtores.

IN nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti. Carolus Sereniſſimus Auguſtus à Deo coronatus, magnus, pacificus, Imperator, gubernans imperium, qui & per miſericordiam Dei Rex Francorum & Longobardorum, Garibaldo Epiſcopo in Domino ſalutem.

Bene igitur recordari credimus Sanctitati tuæ, qualiter ſæpius in conventu, & *Concilio noſtro* monuimus de prædicatione in Sancta Dei Eccleſia unusquiſque veſtrûm ſecundùm Sanctorum Canonum autoritatem, & prædicare & docere deberet. Primò omnium de fide Catholicâ; ut qui amplius capere non valuiſſet, tantummodo orationem Dominicam, & Symbolum fidei Catholicæ, ſicut Apoſtoli docuerunt, tenere & memoriter recitare potuiſſet, & ut nullus de ſacro fonte baptiſmatis aliquem ſuſcipere præſumeret, antequam in veſtra, aut miniſtrorum veſtrorum ſacri ordinis præſentia orationem Dominicam, & ſymbolum recitaret, & ſicut in proximo comperimus, in die apparitionis Domini multi fuerunt apud nos inventi, qui volebant ſuſcipere infantes de ſacro fonte baptiſmatis, quos juſſimus ſingulariter, & diligenter examinare & requirere, ſi orationem Dominicam, & ſymbolum, ut ſupra diximus, ſcirent & memoriter tenerent; & plures, qui nulla exinde in memoriam habeant: quibus præcepimus abſtinere, ut antequam orationem, & ſymbolum ſcirent, & recitare potuiſſent, neque aliquem de ſacro fonte baptiſmatis ſuſcipere præſumerent. Et valde erubeſcentes fuerunt ex hac re, & ſpondere volebant, ut ſi conceſſum eis fuiſſet, ad tempus hoc improperium à ſe potuiſſent auferre. In quo loco intelleximus, quod non eis fuit convenientia, & ſicut in Capitulari noſtro poteſtis reperire, diſcretionem factam

factam habuimus, quanto tempore ſe unusquiſque abſtinere debuiſſet ab hoc opere, uſque dum bonus fidejuſſor eſſe valeret in hoc negotio, ſcilicet aut certè ſtatim alium inveniret ſcientem, aut ſi infirmitas non impediret, expectaret de Paſcha uſque in Pentecoſten, donec ipſe diſceret ea, quæ ſupra dicta ſunt. Nunc autem denuo monemus, ut memores ſitis, ſicut condecet de miniſterio Sacerdotali, & conventum habeatis cum veſtris Sacerdotibus, & diligenter omnem rei veritatem requirite, & examinate: ità ut opus Domini non prætereat, nec aliqua requiſitio vobis exinde fiat ante conſpectum Sanctæ Majeſtatis.

Manſi T. I. Supplementi p. 766.

Ex MS. Andaginenſis Monaſterii S. Huberti, ante annos 800. exarato.

EPISTOLA GHAERBALDI (a).
EPISCOPI LEODIENSIS, AD SUÆ DIOECESIS PRESBYTEROS,
Ut ſolliciti ſint, populos ſuos docere Orationem Dominicam, & Symbolum Apoſtolorum.

GHaerbaldus, Clementiâ Dei Epiſcopus, omnibus Presbyteris, qui infra parochia noſtra conſiſtunt, & Eccleſias Domini una nobiſcum Deo auxiliante regunt, in Domino perpetuam optamus ſalutem.

Cognoſcatis, quia Epiſtola *Domni & Sereniſſimi Imperatoris noſtri ad nos venit*, quæ relicta in præſentiam noſtram, ubi comperimus, quia Domnus noſter exiſtimat, noſtram eſſe negligentiam, ut non adnunciemus populum pleniter de oratione Dominicâ, ut ſciant, & ſymbolum, quod Apoſtoli docuerunt: & Domno noſtro dictum eſt, quia noſtra pigritia ſit, qui Sacerdotes ſimus in populo, & prædicare & docere populum debemus, qualiter per rectam fidem, & orationem, & opus bonum, ad cœleſtia regna perveniant; & ex ea parte credo, quòd veſtra aliquorum negligentia ſit: propterea mandamus vobis, atque conteſtamur per tremendam omnipotentis Majeſtatem, ut negligentes de hac re ampliùs non exiſtatis, ſed pleniter cum omni ſtudio, & omni diligentia, ut unuſquiſque veſtrûm ad ſuam baſilicam vel in quantaſcumque baſilicas miſſarum ſolemnia celebrat, prædicare & commonere unusquiſque juxta modum capacitatis ſuæ faciat de præcepto Dei omnipotentis, & verbo Domni noſtri Imperatoris ſui, & parvitatis noſtræ, quia tantum pondus nobis ſuprapoſitum inter vos partire debemus, ut unusquisque orationem Dominicam, id eſt, *Pater noſter, qui es in cœlis*, & reliqua, quæ ſequuntur, & Symbolum, ſicut docuerunt Sancti Apoſtoli, diſcere, & in memoriam retinere ſtudeat, & ore proferre, quia ſine fide impoſſibile eſt placere Deo, & opus bonum, & adnuncietis populo, quia hæc eſt arma, unde ſe contra diabolum defenſare debent, & adverſùm generis humani inimicum pugnare debent. Hæc eſt arma Spiritalis, in qua vincitur diabolus, & gaudent de victoriâ illi, qui cum iſta arma pugnant, id eſt, rectam credulitatem, fidem & rationem, & opus bonum ſufficiant iſta vobis. Cæterùm, ſi vos aliquando de iſta adnunciatione negligentes eritis, arcius & diſtinctius vos diſtringere debemus.

Manſi T. I. Supplementi p. 767.

Ex MSS. Andaginenſis Monaſterii S. Huberti in Ardenna.

(a) Anno DCCLXXXIV. Agilfridus Epiſcopus Leodienſis, Vir nobilis, præclarus, & in Caroli Magni Palatio nominatiſſimus obiit, ſub quo Eccleſia Leodienſis multa acquiſivit, ſicut Privilegia à Carolo Rege conceſſa teſtantur. GERBALDUS vir nobilis & honeſtus ei ſucceſſit. *Anſelmus de geſtis Pontificum Leodienſium. Cap. 33.*

Fortè hæc Epiſtola in Synodo Diœceſana promulgata fuit, quò majorem efficaciam ſuæ & Imperatoriæ monitioni tribueret.

GHAERBALDI
EPISCOPI LEODIENSIS,
INSTRUCTIO PASTORALIS AD GREGEM SUUM.

Ex MS. Andaginenſi S. Huberti.

GHaerbaldus, (*a*) omnipotentis Dei misericordiâ Epiſcopus, omnibus Parochianis noſtris in Pago Condruſtinſe, (*b*) Lomicenſium, (*c*) Hasbanienſium, (*d*) Ardanenſium, filiis chariſſimis, in Domino plurimam ſalutem.

Commune nobis votum communis proſequatur oratio; ut quod nos debitores ſumus verbi Divini & prædicationis vobis impendere, veſtra oratio ſuppleat; ut ſicut dignum eſt, & Deo acceptabile, proferamus ad utilitatem & profectum animæ veſtræ: quia commendatum gregem Chriſti, qui Chriſtum diligit, paſcat. Ergo, quia nobis ſermo Divinus adhortatur & admonet, ut erga nobis commiſſos non pigro vigilemus affectu, ſed inceſſanter, & præſenti conloquio, & ſcriptis commoneamus eos, qui nobis commiſſi ſunt, qualiter ad perpetuam vitam tendere, & pervenire, omnipotenti Deo auxiliante, valeant;

I. Primum quidem omnium monere vos volumus, ut jam dudum prædicavimus ipſi, & prædicare juſſimus, de Fide Catholica & oratione Dominica. Inter cætera, quæ vobis ſæpe prædicavimus, primum omnium fidem rectam & orationem, qua Salvator diſcipulis orare inſtituit, & diſcipuli nobis commiſſam tradiderunt, exemplum orandi & credulitatis exemplum verbis paucis, ſed in myſterio magnum, ubi ſalus noſtra & ſpes omnium continetur. Eſt enim oratio Dominica, ubi dicimus: *Pater noſter, qui es in cælis*, & cætera, quæ ſequuntur. Symbolum verò, quod duodecim Apoſtoli, unuſquiſque verſiculum ſuum edidit, ſicut duodecim fuerunt Apoſtoli, duodecim verſiculos ediderunt ad noſtram fidem & credulitatem. Sicut unuſquiſque Chriſtianus tenere & credere debet atque profiteri, & quod in baptiſmo fidejuſſor ejus promiſit credere deberet, in his verſiculis duodecim continetur, ubi ſalus noſtra profiteri poterit, ità ut corde credat & ore profiteatur, quia ùt ait Apoſtolus: *Corde creditur ad juſtitiam, ore confeſſio fit ad ſalutem.* Ideo & unuſquiſque Chriſtianus, qui profitetur ſe Deum credere, debet ore confiteri, quod corde credit, ut alii audiant, quomodo credat, & quomodo Deo fidelis ſit: quia ſi dicit, ſe Deum credere, & ore non profitetur, quis ſcit, utrum fidelis, aut infidelis ſit? Palam eſt, quod dicimus, & unuſquisque veſtrûm, qui ſervum habet, exemplo illius capere poteſt. Si ſervum quis habeat, & interroget eum, utrum ei fidelis ſit; ſi tacet, & non reſpondet, utrum fidelis ſit, Dominus non bene credit ei, antequam profiteatur ſe fidelem eſſe Domini ſui; & poſt profeſſionem fidelitatis; ſi non demonſtratur in opere, non placet Domini ſolis verbis profiteri fidelitatem, ſi opus non ſequatur, & in opere demonſtretur, qualiter fidelis ſui Domini exiſtat ſervus. Quapropter de hac re vobis exhortationis & communionis noſtræ cauſa paſtoralis direximus, ut amplius negligentia de veſtra oratione, id eſt, Dominica, ubi diximus, *Pater noſter*, *qui es in cælis*, & de Symbolo duodecim Apoſtolorum, quod inchoatur ſic: *Credo in Deum Patrem omnipotentem*, & cæteri verſiculi, qui ſequuntur, ut diximus, negligentes non exiſtatis. Sed omnes, ſive majores, ſive minores, ſive viri, ſive fœminæ, ſive infantes, qui diſcere poſſunt, omnes diſcatis, & in memoriam retineatis: quia hæc eſt ſalus veſtra, & ſpes veſtra, & arma juſtitiæ.

II. Iſtud enim admonere & prædicare caritas Chriſti urget nos, & ſollicitudo

(*a*) Ghaerbaldus, ſeu Gerbaldus, præfuit Eccleſiæ Leodienſi annis viginti quinque: obiit 808.
(*b*) Pagus Condruſtinſis, eſt Condruſiorum Regio Cæſari nota, cujus caput Hoyum.
(*c*) Lomicenſium pagus eſt tractus inter Moſam & Sabin jacens.
(*d*) Hasbaniæ in Brabantica caput Trudonopolis.
(*e*) Ardennæ vaſtiſſimus tractus per Leodium, Luxemburgum, Eyſaliam porrigitur.

tudo Domni, & Imperatoris noſtri, qui circa omnem Religionem Eccleſiaſticam ſolicitiſſimam curam prævigilat, & excitat pigritiam noſtram, ut non dormiamus, ſed vigilemus in cuſtodia mandatorum Domini, & prædicationis officium unuſquisque conſideret, quis ſit talis, unde Propheta loquitur: *Væ, qui conſurgitis manè ad ebrietatem ſectandam, & potandum uſque ad Veſperam, ut vino æſtuetis,* & cætera, *& opus Domini non reſpicitis, nec opera manuum ejus conſideratis.* Ad imaginem quippe Dei factus eſt homo, & unusquisque ſublimitatem & nobilitatem conditionis humanæ conſiderare debet, quia ad imaginem Dei factus eſt, ut imaginem Dei, ad quam factus eſt, non faciat ſimile animalibus & pecoribus, qui nihil aliud quærunt, niſi quod terrenum eſt, id eſt, manducare, bibere, luxuriare, atque dormire. Illi, qui ad imaginem Dei facti ſunt, diſcreti ab his ſunt, qui ſciunt rationem, & diſcretionem boni, & mali: neque de his ſolis, quæ videntur, cogitare debent, ſed de his, quæ non videntur, & per fidem creduntur, & per ſpem exſpectantur, id eſt, æterna. *Quæ autem videntur*, ait Apoſtolus, *temporalia ſunt: quæ autem non videntur, æterna ſunt.* Item Apoſtolus: *Eſt autem fides ſperandarum ſubſtantia rerum non apparentium.* Quæ autem videmus, in præſenti ſunt. Quæ autem non videmus, ſperamus, & per patientiam exſpectamus. Ideóque non debetis ea ſola ſequi, quæ terrena, & negotiationis, atque ambitionis, terrenæ cupiditatis inſiſtunt, ſed ea, quæ æterna ſunt, & finem non habent, id eſt, vitam futuri ſæculi, & lucem æternæ beatitudinis; quam lucem, non iſtam, quæ corporeis oculis videmus, ſed illam, quæ eſt Chriſtus, qui dixit: *Ego ſum Lux mundi*, nec illam lucem, quam cum pecoribus communiter videmus, ſed illam lucem, quæ eſt Jeruſalem cæleſtem, quæ eſt viſio pacis, in quâ nulla perturbatio, ſed ſumma pax & lux, ità ùt ſcriptum eſt: *Civitas illa non eget ſole, neque luna, nam claritas Dei illuminabit illa, & lucerna ejus eſt Agnus*, id eſt, Chriſtus. Illam vitam & illam lucem toto affectu, totâ mente, toto intellectu deſiderare debetis, ut ad illam ſubvenire, & illam poſſidere poſſetis, protegente & adjuvante Domino Deo, & Salvatore noſtro JESU CHRISTO, qui omnes homines vult ſalvos fieri, & ad cognitionem veritatis venire. Via enim illa, quâ illuc pervenitur, Chriſtus eſt, qui dixit: *Ego ſum via, & nemo venit ad Patrem, niſi per me.* Ideóque fides noſtra vobis tenenda eſt, per quam veniamus ad viam, ut non erremus, ſed per viam veniamus ad Patriam, ubi ſinè perturbatione, & abſque ulla anxietate perpetuò cum Domino & Sanctis ejus vivere poſſemus.

III. Hæc autem omnia, ut promereamur, fide & operatione inſtantiſſimâ pervenire debemus, quia fides ſinè operibus otioſa eſt, & opus ſinè fide inanis eſt: quia ſinè fide impoſſibile eſt placere Deo, & fides ſinè operibus inanis eſt. Et ideo in utrumque placere poſſumus Deo & fide cum operibus, & opus cum fide. Ideóque fides vera nobis tenenda eſt, per quam veniamus ad viam, ut non erremus, ut ſit fides recta cum opere, & opus bonum cum fide. Unum ſinè altero non valet, & ad fidem rectiſſimam, & ad orationem inſtantes, & ad opus bonum promptiſſimos vos ſolicitâ commonitione & prædicatione exhortor, ne fortè in vacuum curram, aut excurriſſem in vobis. Sæpè enim prædicatione noſtrâ, quamvis imperitus ſermone, ſed tamen ſolicitâ admonitione, prædicavimus in vobis verbum Domini. Unusquiſque veſtrûm videat, ut aliquem fructum habeam in vobis, ſicut credo, quòd & habeam. Nam devotio veſtra circa Eccleſias, & Conventus ad Miſſarum ſolemnia, & Vigilias, & luminaria Eccleſiæ, ſufficienter vos promptos, & Deo devotiſſimos exiſtere novimus, nam de oratione & credulitatis veſtræ fide ſolicitiores & promptiores vos volumus eſſe. Nam & qui in poſterum in Paſcha & Pentecoſten filios & filias de ſacro fonte ſuſcepturi ſunt, ſciant ſe orationem Dominicam, & fidem Symboli Apoſtolorum reddere rationem, ut ſciamus, qualiter verus fidejuſſor ſit unuſquiſque illius, quem ſuſcepturus eſt à ſacro fonte. *Igitur & qui dormiunt, nocte dormiunt; & qui inebriantur*, ait Apoſtolus, *nocte inebriantur. Nos autem, qui diei ſumus, ſobrii ſimus, & vigilemus in orationibus.* Ante omnia autem in invicem caritatem habeamus, quia caritas operit multitudinem peccatorum. Et vos in omni opere bono fructificantes perveniatis ad gloriam,

riam, quam oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quam præparavit Deus diligentibus ſe. His præmiſſis, moneo vos, ſicut filiis chariſſimis, quia in omnibus cariſſimi nobis facti eſtis, ità ut ſitis ſinceres, & ſinè offenſa, ùt ait Apoſtolus, repleti omnem fructum juſtitiæ in gloria & laudem Déi. Salutamus vobis iterum in Domino & Salvatore noſtro JESU Chriſto perpetuam ſalutem.

Ex MS. Andaginenſi S. Huberti ante annos 800. *exarato.*

Manſi T. I. Supplementi p. 763. 764. *&c.*

ANTIQUUM CAPITULARE, PER MISSOS CAROLI MAGNI IMPERATORIS PROMULGATUM.

Ex MS. Andaginenſis Monaſterii S. Huberti ante annos 800. *exarato.*

Diligendo nobis in Domino illo comiti, Hadalhardus, (*a*) Fulradus, (*b*) Unrocus, (*c*) Senhrocculfus miſſi Domni Imperatoris, in Domino ſalutem.

Non incognitum bonitati veſtræ, qualiter Domnus Imperator in iſtis partibus injunctam nobis habuit legationem ſuam Radoni (*d*) ſcilicet, Fulrado & Unroco, ut nos, quantum voluiſſemus, & Dei & ſuam voluntatem in ipſâ legatione agere decertaremus. Sed quia modo Rado ex parte infirmatus eſt, & hac vice in ipſa legatione, ſecundùm quod neceſſe eſt, ire non poteſt, placuit Domni Imperatori, ut Adalhardum & Hrocculfum in ſupra dicta legatione adjungeret, qualiter omnes pariter, ſecundùm quod tum ratio permittit, vel neceſſitas docet, ſicut prædictum eſt, ad Dei & ſuam voluntatem peragendam decertando laboremus. Nos igitur in ipſa (*e*) lectione poſiti, idcirco ad vos hanc direximus Epiſtolam, ut vobis & ex parte Domni Imperatoris juberemus, & ex noſtrâ parte exhortando precaremur, ut de omni re, quantum ad miniſterium veſtrum pertinet, tam ex his, quæ ad Dei cultum, quámque ex his, quæ ad Domni noſtri ſervitium, ſeu ad Chriſtiani populi ſalvationem, vel cuſtodiam pertinent, totis viribus agere ſtudeatis. Præceptum eſt enim vobis omnino, & omnibus reliquis miſſis à Domno noſtro, ut medio Apreli ei veraciter renunciemus, quid in regno ſuo ex his, quæ ipſe in iſtis annis per miſſos ſuos fieri juſſit, factum ſit, vel quid dimiſſum ſit, ut facientibus gratias condignas reddat, & non facientibus, ſecundùm quod ei placet, increpationes meritas rependat. Et quid plura vobis deinde dicere poſſumus? non vult omnino, niſì ut ſic adimpletum ei nunciemus, ſicut juſſit, & quid exinde dimiſſum ſit, & per cujus negligentiam dimiſſum ſit. Nunc autem admonemus, ut capitularia veſtra relegatis, & quæque vobis per verba commendata ſunt, recolatis, & tale exinde certamen habere ſtudeatis, pro quo & apud Deum mercedem, & apud ipſum magnum Dominum noſtrum condignam retributionem ſuſcipiatis.

I. Primò igitur inter cætera præcipimus, & admonemus, ut tam vos ipſi, quámque omnes juniores, ſeu pagenſes veſtri Epiſcopo veſtro hoc præſenti, ſeu per miſſum ſuum mandanti, per omnia, quantum ad ſuum Miniſtèrium pertinet, obedientes ſitis, & nullam exinde negligentiam habeatis: deinde & de juſtitiis Domni Imperatoris ſecundùm quod vobis vel ſcriptum, vel verbis eſt dictum, tale certamen habeatis, ſicut vos exinde debitores eſſe cognocitis.

II. Deinde, ut juſtitias Eccleſiarum, vidua-

(*a*) Adalardus, Abbas Corbeienſis, Caroli Magni Patruelis, & Regni Italici ſub Pippino Rege Adminiſter.

(*b*) Fulradus, Abbas S. Quintini apud Auguſtam Veromanduorum, Adalardi Patruelis.

(*c*) Unrocus Comes, qui anno 811. interfuit pacto inter Carolum M., & Hemmingum Regem Danorum.

(*d*) Rado, Abbas Attebatenſis S. Vedaſti, & Caroli M. Cancellarius, obiit 815.

(*e*) *Fortè* legatione.

viduarum, orfanorum & reliquorum omnium ſinè ullo malo injuſto pretio, vel ſinè ulla dilatione, aut non neceſſaria ora (*f*) pleniter, & inreprehenſibiliter, & juſtè, ac rectè per omnia faciatis, ſive ad vos ipſos, ſive ad juniores veſtros, ſeu ad quemcunque hominem pertinet, ut exinde & apud Deum mercedem, & apud Dominum noſtrum bonam recipiatis retributionem.

III. Deinde, ut quicunque vobis rebelles, aut inobedientes fuerint, & vobis nec ſecundùm juſtitiam auſcultare voluerint, inbreviate illos, quanticumque fuerint, & aut antea, ſi neceſſe fuerit, remandate, aut nobis ipſis, cùm in ſimul fuerimus, dicite, ut exinde ſecundùm quod Dominus noſter commendatum habet, faciamus.

IV. Deinde, ut hoc certiſſimè provideatis, ſi aliquid eſt de omni illo mandato, ſive ſecundùm Deum, ſive ſecundùm ſæculum, quod vobis Domni noſtri, aut ſcribendo aut dicendo commendatum eſt, dubitetis, ut celeriter miſſum veſtrum bene intelligentem ad noſtras perſonas mittatis, qualiter omnia & bene intelligatis, & adjuvante Domino bene perficiatis.

V. Deinde obſervate etiam valde, ne aut vos ipſi, aut aliquis, quantum vos prævidere poteſtis, in veſtro Miniſterio in hoc malo ingenio deprehenſus fiat, ut dicatis: tacete, tacete, donec illi miſſi tranſeant, & poſtea faciamus nobis invicem juſtitias: & per illam occaſionem ipſæ juſtitiæ aut remaneant, aut certè tardæ fiant; ſed magis certate, ut antè factæ fiant, quàm nos veniamus ad vos.

VI. Nam ſi tale aliquod malum ingenium inter vos factum fuerit, aut ſi ipſæ juſtitiæ, quas ſinè nobis facere poteſtis, aut per negligentiam, aut per malitiam tamdiu retractæ fuerint, donec nos veniamus, ſciatis certiſſimè, quod grandem contra vos rationem habebimus.

VII. Deinde ut iſtam Epiſtolam & ſæpius legatis, & bene ſalvam faciatis, ut ipſa inter nos, & vos in teſtimonium ſit, utrum ſic factum habeatis, ſicut ibi ſcriptum eſt, aut non habeatis.

(*f*) *Fortè* mora.

Manſi Tomo I. Supplementi pag. 759.
Crombach. in Metropol. Colon. MS. refert ad annum 802.
Adde vel conjunge Sirmondi Tomo II. Concil. pag. 230. *Titulum I. ex Capitulis Eccleſiaſticis Carolinis pro honore Epiſcoporum.*
Baluzii Capitulare Imum anni 802. *Capitula data Miſſis Dominicis anno ſecundo Imperii.*

SYNODUS APUD AQUIS PALATIUM.

Anno Chriſti DCCCII. Leonis III. Papæ VIII. Caroli Imp. II.

ANNO DCCCII. recordatus piiſſimus Carolus Imperator miſericordiæ ſuæ de pauperibus, qui in univerſo ejus imperio erant, & juſtitias pleniter habere non poterant: noluit de infra Palatio pauperibus Vaſſos (*a*) tranſmittere (*b*) ad juſtitias faciendum propter munera; ſed elegit in Regno ſuo Archi-Epiſcopos & Abbates cum Ducibus & Comitibus, qui opus non habebant ſuper innocentes munera accipere: & ipſos miſit per univerſum Regnum, ut Eccleſiis, viduis, orphanis, & pauperibus, & cuncto populo juſtitiam facerent.

Annales Canigonenſes, & Anianenſes, & Lambeciani.
Chronicon Moyſſiacenſe apud Baluzium in notis ad Capitularia Tomo II. pag. 1056.
Eckhart. rerum Franc. Tomo II. pag. 10. *Hanſitz. in Metrop. Saliſburg. pag.* 117. 119. 806. 808.
Pagi in Critica ad hunc annum.

(*a*) Vaſſi

(*a*) Vaſſi, fideles ſervi, qui obſequium exhibent Regi, vel Duci, vel Comiti. Vaſſi Dominici: Vaſalli Regii: Droudi à voce Germanica, fideles, treue.

(*b*) Miſſi Dominici pro adminiſtranda Juſtitia per totum Imperium ab hoc anno ſecundo Imperii non erant ſoli Duces, vel Comites, ſed mixti ex Clericis & Laicis: è Clericis Archi- & Epiſcopi, Abbates; è Laicis, Comites, Duces, & nobiliores Viri. Provincia, vel Regio, quæ Miſſis Dominicis aſſignabatur, vocabatur *Miſſaticus*, vel *Miſſaticum*.
His Miſſis dabantur Capitula, ſeu Monita, juxta quæ in Statum Eccleſiaſticorum, Monachorum, & Monialium, & Laicorum inquirere debebant: quæ verò ipſimet definire non poterant, ad Regem, vel Imperatorem referenda erant.
Miſſorum hujuſmodi Epiſcoporum & Comitum nomina, & Provincias lege apud *Baluzium*, *Eckhartum*, *Hanſizium*, *Cointium* locis citatis.

CAPITULA DATA MISSIS DOMINICIS (*c*) ANNO SECUNDO IMPERII.

INCIPIUNT CAPITULA.

1. *De Legatione à Donmo Imperatore directa.*
2. *De Fidelitate promittenda Donmo Imperatori.*
3. *Ut unuſquiſque ſe in ſervitio Dei conſervare ſtudeat.*
4. *De perjuriis cavendis.*
5. *De Eccleſiis, viduis, orphanis, & peregrinis.*
6. *Ut beneficium Domni Imperatoris nemo deſertet.*
7. *De hoſte pergendi.*
8. *Ut bannum Domni Imperatoris, aut cenſum nemo marrire præſumat.*
9. *De Juſtitia facienda.*
10. *Ut Epiſcopi & Presbyteri ſecundùm Canones vivant, & cæteros doceant.*
11. *De officio Epiſcoporum, Abbatum, & Abbatiſſarum erga ſubditos.*
12. *Ut Monachi, & Canonici, & Sanctimoniales ſecundùm Regulam vivant.*
13. *De Advocatis, Vicedominis, & centenariis Epiſcoporum, Abbatum, & Abbatiſſarum.*
14. *De concordia Epiſcoporum, Abbatum, & Abbatiſſarum cum comitibus.*
15. *Ut Abbates & Monachi ſubjecti ſint Epiſcopis.*
16. *De ordinatione Clericorum, & Monachorum.*
17. *Ut Monachi ſecundùm regulam vivant.*
18. *Ut Monaſteria puellarum firmiter obſervata ſint.*
19. *Ut Epiſcopi, & alii Clerici canes ad venandum, aut acceptores non habeant.*
20. *Ut Abbatiſſæ, & Sanctimoniales intra clauſtra ſua maneant, nec egrediantur abſque licentia, & conſilio Epiſcopi.*
21. *Ut Presbyteri Comitum Epiſcopis ſuis ſubjecti ſint.*
22. *Ut Canonici pleniter vitam Canonicam obſervent.*
23. *Qualis debeat eſſe converſatio Clericorum, qui cum Presbyteris degunt.*
24. *Ne Presbyter, aut Diaconus mulieres in domo ſuâ habeat.*
25. *Ut Comites, & Centenarii Juſtitias faciant.*
26. *Ut Judices judicent ſecundùm legem.*
27. *De Hoſpitalitate.*
28. *Quam providentiam Comites, & Centenarii habere debeant erga Miſſos Dominicos.*
29. *De pauperibus non opprimendis.*
30. *De his, qui ad Imperatorem confugiunt.*
31. *De his, qui Juſtitiam Domni Imperatoris annuntiant.*
32. *De homicidiis cavendis, de compoſitione occiſorum, & de pœnitentia homicidarum.*
33. *De inceſtis puniendis. Et de Friccone, qui inceſtum in Sanctimoniali perpetravit.*
34. *Ut omnes parati ſint, quandocunque Domnus Imperator juſſerit.*
35. *De honore Epiſcoporum & Presbyterorum. Et de nuptiis illicitis.*
36. *Ut omnes Miſſis Dominicis conſentientes ſint ad Juſtitias faciendas. Et de perjurio cavendo.*
37. *De patricidis, & fratricidis, & de eorum pœnitentia.*
38. *De illicitis & inceſtis conjunctionibus.*
39. *Ut nemo feramina furetur in foreſtibus Dominicis.*
40. *Capitula ad omnes generaliter.*
41. *Admonitio de Symbolo Fidei.*

INCI-

(*c*) Multoties Carolus & ſequentes Imperatores delegârunt Epiſcopos cum Comitibus ad faciendas juſtitias in Regnis ſuis: Prima Miſſio inſtituta hoc anno 802. Aliæ aliis annis. Anno 853. Lotharius Imp. & Carolus Rex Valentianis varios miſſos Epiſcopos & Comites per Provincias deſtinavit. *Eckhart. T. II. rerum Franc. pag. 10. & 425.*

Incipiunt ſuprascripta Capitula
et eorum textus.

De Legatione à Domno Imperatore directa.

I.

SEreniſſimus igitur & Chriſtianiſſimus Domnus Imperator Carolus elegit ex optimatibus ſuis prudentiſſimos, & ſapientiſſimos viros, tam Archi-epiſcopos, quàm & reliquos Epiſcopos, ſimúlque & Abbates venerabiles, laicóſque religioſos, & direxit in univerſum regnum ſuum, & per eos cunctis ſubſequentibus ſecundùm rectam legem vivere conceſſit. Ubi autem aliter, quàm rectè, & juſtè in lege aliquid eſſet conſtitutum, hoc diligentiſſimo animo exquirere juſſit, & ſibi innoteſcere, quod ipſe donante Deo meliorare cupit. Et nemo per ingenium ſuum, vel aſtutiam præſcriptam legem, ut multi ſolent, vel ſibi ſuam juſtitiam marrire audeat, vel prævaleat, neque Eccleſiis Dei, neque pauperibus, nec viduis, nec pupillis, nullique homini Chriſtiano. Sed omnes omnino ſecundùm Dei præceptum juſta viverent rationem juſto judicio, & unusquisque in ſuo propoſito, vel profeſſione unanimiter abſque turpis lucris negotio pleniter obſervaſſent. Sanctimoniales ſub diligenti cuſtodia vitam ſuam cuſtodirent, laici, & ſeculares rectè legibus ſuis uterentur abſque fraude malignâ, omnes in invicem in caritate, & pace perfectè viverent, & ut ipſi miſſi diligenter perquirerent, ubicunque aliquis homo ſibi injuſtitiam factam ab aliquo reclamâſſet, ſicut Dei omnipotentis gratiam ubi cupiant cuſtodire; & fidelitatem ſibi promiſſam conſervare; ità ut omnino in omnibus ubicunque, ſive in Sanctis Eccleſiis Dei, vel etiam pauperibus, pupillis, & viduis, atque cuncto populo legem pleniter, atque juſtitiam exhiberent ſecundùm voluntatem, & timorem Dei. Et ſi tale aliquid eſſet, quod ipſi per ſe cum Comitibus Provincialibus emendare, & ad juſtitiam reducere nequiviſſent, hoc abſque ulla ambiguitate cum brebiariis ſuis ad ſuum referrent judicium; & per nullius hominis adulationem, vel præmium, nulliúſque conſanguinitatis defenſione, vel timore potentum, recta juſtitia impediretur ab aliquo.

De Fidelitate promittenda Domno Imperatori.

II. Præcepitque, ut omnis homo in toto regno ſuo, ſive Eccleſiaſticus, ſive laicus, unusquiſque ſecundùm votum, & propoſitum ſuum, qui antea ſibi fidelitatem Regis nomine promiſiſſent, nunc ipſum promiſſum hominis Cæſari faciat. Et ii, qui adhuc ipſum promiſſum non perfecerunt, omnes uſque ad duodecimum ætatis annum ſimiliter facerent. Et ut omnibus traderetur publicè, qualiter unusquiſque intelligere poſſet magna in iſto Sacramento, & quàm multa comprehenſa ſunt, non ut multi uſque nunc exiſtimaverunt, tantùm fidelitatem Domno Imperatori uſque in vita ipſius: & ne aliquem inimicum in ſuum regnum causâ inimicitiæ inducat: & ne alicui infidelitate illius conſentiant, aut retaciat; ſed ut ſciant omnes iſta miſerationem hoc Sacramentum habere.

Ut unusquiſque ſe in ſervitio Dei conſervare ſtudeant.

III. Placuit, ut unusquiſque ex perſona propria ſe in Sancto Dei ſervitio ſecundùm Dei præceptum, & ſecundùm ſponſionem ſuam pleniter conſervare ſtudeant ſecundùm intellectum & vires ſuas; quia ipſe Domnus Imperator non omnibus ſingulariter neceſſariam poteſt exhibere curam, & diſciplinam.

De perjuriis cavendis.

IV. Secundò, ut nullus homo neque cum perjuris, neque aliis ullo ingenio, vel fraude, per nullius umquam adolationem, vel præmium, neque ſervum Domni Imperatoris, neque terminum, neque terram, nihilque, quod jure poteſtativo permaneat, nullatenus contradicat, neque abſtrahere audeat, vel celare. Et ut nemo fugativos fiſcales ſuos, qui ſe injuſtè, & cum fraude liberos dicunt, celare, neque abſtrahere cum perjurio, vel alio injenio præſumat.

De Eccleſiis, viduis, Orphanis, & peregrinis.

V. Ut Sanctis Eccleſiis Dei, neque Viduis, neque Orphanis, neque peregrinis fraudem, vel rapinam, vel aliquid inju-

injuriæ quis facere præſumat: quia ipſe Domnus Imperator poſt Domim & Sanctorum ejus, quorum & protector, & defenſor eſſe, conſtitutus eſt.

Ut beneficium Domini Imperatoris nemo deſertet.

VI. Ut beneficium Domni Imperatoris deſertare nemo audeat, propriam ſuam exinde conſtruere.

De hoſte pergendi.

VII. Ut hoſtile bannum Domni Imperatoris nemo prætermittere præſumat, nullusque Comes tam præſumptioſus ſit, ut illum de his, qui hoſtem facere debiti ſunt, exinde vel aliqua propinquatis defenſionem, vel cujus muneris adolationem dimittere audeat.

Ut bannum Domni Imperatoris, aut cenſum nemo marrire præſumat.

VIII. Ut nullum bannum, vel præceptum Domni Imperatoris nullus omnino in nullo marrire præſumat, neque opus ejus ſtricare, vel impedire, vel minuere, vel in alio contrarius fieri voluntati, vel præceptis ejus. Et ut nemo debitum ſuum, vel cenſum marrire auſus ſit.

De juſtitia facienda.

IX. Ut nemo in placito pro alio rationare uſum habeat defenſionem alteriûs injuſtè, ſive pro cupiditate aliqua minus rationare valente, vel pro ingenio rationis ſuæ juſtum judicium marrire, vel rationem ſuam minùs valente opprimendi ſtudio. Sed unusquiſque pro ſuâ cauſâ, vel cenſu, vel debito rationem reddat, niſi aliquis ſit infirmus, aut rationes neſcius, pro quibus miſſi vel priores, qui in ipſo placito ſunt, vel Judex qui cauſam hujus rationis ſciat, rationetur conplacito: vel ſi neceſſitas ſit, talem perſonam largiatur, ut rationem, qui omnibus probabilis ſit, & qui in ipſa bene noverit cauſâ. Quod tamen omnino fiat ſecundùm convenientiam priorum, vel Miſſorum, qui præſentes adſunt. Quod & omnimodis ſecundùm juſtitiam legem fiat adque præmium, mercedem, vel aliquo malæ adulationis ingenio, vel defenſione propinquitatis, ut nullatenus juſtitia quis marrire prævaleat. Et ut nemo aliquid alicui injuſtè conſentiat; ſed omni ſtudio, & voluntate omnes ad juſtitiam perficiendam præparati ſint. Hæc enim omnia ſupra dicta imperiali Sacramento obſervari debentur.

Ut Epiſcopi, & Presbyteri ſecundùm Canones vivant, & ceteros doceant.

X. Ut Epiſcopi, & Presbyteri ſecundùm Canones vivant, & ità ceteros doceant.

De Officio Epiſcoporum, Abbatum, & Abbatiſſarum erga ſubditos.

XI. Ut Epiſcopi, Abbates, atque Abbatiſſæ, qui ceteris prælati ſunt, cum ſumma veneratione, ac diligentia ſubjectis ſibi præeſſe ſtudeant, non potentivâ Dominatione, vel tyrannide ſibi ſubjectos premant, ſed ſimplici dilectione cum manſuetudine, & caritate, vel exemplis bonorum operum commiſſum ſibi gregem ſolicitè cuſtodiant.

Ut Monachi, & Canonici, & Sanctimoniales ſecundùm regulam vivant.

XII. Ut Abbates, ubi Monachi ſunt, pleniter cum Monachis ſecundùm regulam vivant, atque Canones diligenter diſcant, & obſervent. Similiter Abbatiſſæ faciant.

De Advocatis, Vice Dominis, & Centenariis Epiſcoporum, Abbatum, & Abbatiſſarum.

XIII. Ut Epiſcopi, Abbates, atq; Abbatiſſæ Advocatos, atque Vice Dominos, Centenarióſque legem ſcientes, & juſtitiam diligentes, pacificóſque, & manſuetos habeant, qualiter per illoſq; Sanctæ Dei Eccleſiæ magis præceptum, vel merces adcreſcat. Quia nullatenus neque præpoſitos neque Advocatos damnoſos, & cupidos in Monaſteria habere volumus, à quibus magìs nos blaſphemia, vel detrimenta oriantur. Sed tales ſint, quales eos Canonica, vel Regularis inſtitutio fieri jubet, voluntati Dei ſubditos, & ad omnes juſtitiam perficiendi ſemper paratos, legem pleniter obſervantes abſque fraude maligna, juſtum ſemper judicium in omnibus exercentes, præpoſitos veſtros tales, quales ſancta Regula fieri docet. Et hoc omnino obſervent, ut nullatenus à quibus magis nobis à Canonica, vel regulari norma diſcendant, ſed humilitatem in omnibus habeant. Si autem aliter præſumpſerint, regularem diſciplinam ſentiant. Et ſi ſe emendare nolue-

noluerint, à præpoſito removeantur; & qui digni ſunt, in loca eorum ſubrogentur.

De concordia Epiſcoporum, Abbatum, & Abbatiſſarum cum comitibus.

XIV. Ut Epiſcopi, Abbates, atque Abbatiſſæ, Comitéſque unanimiter invicem ſint conſentientes legem ad judicium juſtum terminandum cum omni caritate, & concordia pacis, & ut fideliter vivant ſecundùm voluntatem Dei, ut ſemper, ubique, & propter illos, & inter illos juſtum judicium, ibique perficiantur pauperes, viduæ, orphani, & peregrini conſolationem, & defenſionem ab eis habeant; ut & nos per eorum bonam voluntatem magis præmium vitæ æternæ, quàm ſupplicium mereamur.

Ut Abbates, & Monachi ſubjecti ſint Epiſcopis.

XV. Abbates autem, & Monachi omnimodis volumus, & præcipimus, ut Epiſcopis ſuis omni humilitate, & obedientia ſint ſubjecti, ſicut Canonica conſtitutio mandat. Et omnes Eccleſiæ, atque baſilicæ in Eccleſiaſtica defenſione, & poteſtate permaneant. Et de rebus ipſius baſilicæ nemo auſus ſit in diviſione, aut in ſorte mittere. Et quod ſemel offeritur, non revolvatur, & ſanctificat & vindicet. Et ſi autem aliter præſumpſerit, præſolvatur, & bannum noſtrum componat: & Monachi ab Epiſcopo Provinciæ ipſius corripiantur. Quod ſi ſe non emendent, tunc Archi-epiſcopus eos ad Synodum convocet. Et ſi neque ſic ſe correxerint, tunc ad noſtram præſentiam ſimul cum Epiſcopo ſuo veniant.

De ordinatione Clericorum, & Monachorum.

XVI. De ordinatione eligenda, ut Domnus Imperator jam olim ad Francorum banno conceſſit, ut Epiſcopi Abbatibus; ità etiam nunc & firmavit; eo tamen tenore, ut neque Epiſcopus, neque Abbas in Monaſterio viliores meliori plus diligat, & eum propter conſanguinitatem ſuam, vel aliqua adolationem melioribus ſuis præferre ſtudeat, & talem nobis ducit ordinandum, cùm meliorem eo habet occultatum, & oppreſſum. Quod nequaquam fieri volumus: quia irriſio, & deluſio noſtra hoc fieri videtur. Sed tales in Monaſteriis nutriantur ad ordinandum, in quibus & nobis merces, & profectus adcreſcat commendatoribus ſuis.

Ut Monachi ſecundùm Regulam vivant.

XVII. Monachi autem, ut firmiter, ac fortiter ſecundùm Regulam vivant; quia diſplicere Deo novimus, quiſquis in ſua voluntate tepidus eſt, teſtante Joanne in Apocalypſin: *Utinam calidus eſſes, aut frigidus; ſed quia tepidus es, incipiam te evomere ex ore meo.* Sæcularem ſibi negligentiam nullatenus uſurpent. Foris Monaſterio nequaquam progrediendi licentiam habeant, niſi maximâ cogente neceſſitate. Quod tamen Epiſcopus, in cujus Diœceſi erunt, omnino procuret, ne foris Monaſterio vagandi uſum habeant, ſed ſi neceſſitas ſit, ad aliquam obedientiam aliquem foris pergere, & hoc cum conſilio, & conſenſu Epiſcopi fiat: & tales perſonæ cùm teſtimonium foris mittantur, in quibus nulla ſit ſuſpitio mala, vel à quibus nulla opinio mala oriatur. Foris verò peculium, vel res Monaſterii ſui Abbas cum Epiſcopi ſui licentia, & conſilio ordinet, qui provideat, non Monachum, niſi alium fidelem. Quæſtum verò ſæcularem, vel concupiſcentiam mundanarum rerum omnibus modis devitent, quia avaritia, vel concupiſcentia hujus mundi omnibus eſt evitanda Chriſtianis, maximè tamen his, qui mundo & concupiſcentiis abrenuntiaſſe videntur. Lites, & contentiones nequaquam neque infra, neque foris Monaſterio movere præſumant. Qui autem præſumpſerint, graviſſimâ diſciplinâ regulari corripiantur, ut taliter cæteri metum habeant talia perpetrandi. Ebrietatem & commeſſationem omnino fugiant, quia inde libidine maximè polluari omnibus notum eſt. Nam pervenit ad aures noſtras opinio pernicioſiſſima, in fornicatione, & abominatione, & inmunditia multos jam in Monaſteriis eſſe deprehenſos, maximè contriſtat & conturbat, quod ſinè horrore magno dici non poteſt, ut inde maximam ſpem ſalutis omnibus Chriſtianis oriri crederent, id eſt, de vita, & caſtitate Monachorum, in tantum, ut aliquis ex Monachis Sodomitas eſſe auditum. Unde rogamus, & conteſtamur, ut certiſſimè ampliùs ex his diebus omni cuſtodiâ ſe

ex

ex his malis conſervare ſtudeant, ut nunquam ampliùs tale quid ad noſtras aures perveniat. Et hoc omnibus notum ſit, quia nullatenus injuſta mala in nullo loco ampliùs in toto Regno noſtro conſentire audeamus, quantò minùs inter eos, quos caſtitatis, & ſanctimoniæ emendatioris eſſe cupimus. Certè amplius quid tale ad noſtras aures pervenerit, non ſolùm in eos, ſed etiam & in cæteros, qui talia conſentiant, talem ultionem facimus, ut nullus Chriſtianus, qui hoc audierit, nullatenus tale quid perpetrare ampliùs præſumpſerit.

Ut Monaſteria puellarum firmiter obſervata ſint.

XVIII. Monaſteria puellarum firmiter obſervata ſint, & nequaquam vagare ſinantur, ſed cum omni diligentia conſerventur: neque litigationes, vel contentiones inter ſe movere præſumant, neq; in ullo Magiſtris, & Abbatiſſis inobedientes, vel contrariæ fieri audeant. Ubi autem regulares ſunt, omnino ſecundùm regulam obſervent. Non fornicationi deditæ, non ebrietati, non cupiditati ſervientes, ſed omnimodis juſtè, & ſobriè vivant. Et ut in Clauſtra, vel Monaſterium earum vir nullus intret, niſì ad Miſſam tantùm & ſtatim exeat. Et ut nemo alterius filiam ſuam in congregationem Sanctimonialium recipiat abſque notitia, vel conſideratione Epiſcopi, ad cujus Diœceſim pertinet locus ille; & ut ipſe diligenter exquirat, qualiter in Sancto Dei ſervitio permanere cupiat, & ſtabilitatem ſuam ibidem firmare, vel profeſſionem. Ancillæ autem aliorum hominum, vel tales fœminæ, quæ ſecundùm morem converſationis in ſancta congregatione vivere nolunt, omnes pleniter de congregatione ejiciantur.

Ut Epiſcopi, & alii Clerici canes ad venandum, aut acceptores non habeant.

XIX. Ut Epiſcopi, Abbates, Presbyteri, Diaconi, nulluſque ex omni Clero canes ad venandum; aut acceptores, falcones, ſeu ſparvarios habere præſumant; ſed pleniter ſe unusquisque in ordine ſuo Canonicè vel regulariter cuſtodiant. Qui autem præſumpſerit, ſciat unusquiſque honorem ſuum perdere. Cæteri verò tale exinde damnum patiantur, ut reliqui metum habeant talia ſibi uſurpare.

Ut Abbatiſſæ, & ſanctimoniales intra clauſtra ſua maneant, nec egrediantur abſque licentia, & conſilio Epiſcopi.

XX. Ut Abbatiſſæ unà cum ſanctimonialibus ſuis unanimiter, ac diligenter intra clauſtra ſe cuſtodiant, & nullatenus foris clauſtra ire præſumant. Sed Abbatiſſæ cùm propter aliquas de ſanctimonialibus dirigere, hoc nequaquam abſque licentia, & conſilio Epiſcopi ſui faciant. Similiter & cum ordinationem aliquam in Monaſteriis agere debeant, vel aliquas Monaſteriis receptiones facere, & hoc cum Epiſcopis ſuis pleniter antea retractent; & quod ſalubrius, vel utilius fieri diſponat, Epiſcopi Archiepiſcopo annuntient, & cum ejus conſilio, quæ agenda ſunt, perficiantur.

Ut Presbyteri Comitum Epiſcopis ſuis ſubjecti ſint.

XXI. Ut Presbyteros, ac ceteros Canonicos, quos Comites ſuis in Miniſteriis habent, omnino eos Epiſcopis ſuis ſubjectos exhibeant, ut Canonica inſtitutio jubet, & his Epiſcopis ſuis pleniter ſub ſancta diſciplina eos erudire ſint conſentientes, ſicut noſtram gratiam, vel ſuos honores habere deſiderant.

Ut Canonici pleniter vitam Canonicam obſervent.

XXII. Canonici autem pleniter vitam Canonicam obſervent, & in domo Epiſcopali, vel etiam in Monaſterio cum omni diligentia ſecundùm Canonicam diſciplinam erudiantur. Nequaquam foris vagare ſinantur, ſed ſub omni cuſtodia vivant non turpis lucri dediti, non fornicarii, non fures, non homicidæ, non raptores, non litigioſi, non iracundi, non elati, non ebrioſi; ſed caſti corde, & corpore, humiles, modeſti, ſobrii, manſueti, pacifici, ut Filii Dei digni ſint ad ſacros ordines promoveri: non per vicos, neque per villas ad Eccleſiam vicini, vel terminantes ſinè magiſterio, vel diſciplina, qui Sarabaïti dicuntur, luxoriando, vel fornicando, vel etiam cetera iniqua operando, quæ conſentiri abſurdum eſt.

Qualis debeat eſſe conſervatio Clericorum, qui cum Presbyteris degunt.

XXIII. Presbyteri Clericos, quos ſecum habent, ſolicitè prævideant, ut Canonicè vivant, non inanis luſibus, vel

vel conviviis ſecularibus, vel canticis, vel luxurioſis uſum habeant; ſed caſtè & ſobriè vivant.

Ne Presbyter aut Diaconus mulieres in Domo ſuâ habeat.

XXIV. Si quis autem Presbyter, ſive Diaconus poſt hoc in Domo ſua ſecum mulieres extra Canonicam licentiam habere præſumpſerit, honorem ſimul & hæreditatem privet utriúſque ad noſtram præſentiam.

Ut Comites & Centenarii Juſtitias faciant.

XXV. Ut Comites & Centenarii omnes ad juſtitiam faciendam compellant, & juniores tales in Miniſteriis ſuis habeant, in quibus ſecuri confidant, quia legem atque juſtitiam fideliter obſervent, pauperes nequaquam opprimant, fures, latronésque, & homicidas, adulteros, maleficos, atque incantatores, vel auguratrices, omnéſque ſacrilegos, nullâ adulatione, vel præmio, nullóque ſub tegimine celare audeant; ſed magis prodere, ut emendentur, & caſtigentur ſecundùm legem, ut Deo largiente omnia hæc mala à Chriſtiano populo auferantur.

Ut judices judicent ſecundùm legem.

XXVI. Ut judices ſecundùm ſcriptam legem juſtè judicent, non ſecundùm arbitrium ſuum.

De Hoſpitalitate.

XXVII. Præcipimúſque, ut in omni regno noſtro neque dives, neque pauper, peregrinis hoſpitia denegare audeant, id eſt, ſive peregrinis, propter Deum ambulantibus per terram, ſive cuilibet iteranti propter amorem Dei, & propter ſalutem animæ ſuæ, tectum, & focum, aquam nemo illi deneget: ſi autem amplius eis aliquis boni facere voluerit, à Deo ſibi ſciant retributionem optimam, ut ipſe dixit: *Qui autem ſuſceperit unum parvulum propter me, me ſuſcipit:* Et alibi: *Hoſpes fui, & ſuſcepiſtis me.*

Quam providentiam Comites, & Centenarii habere debeant erga Miſſos Dominicos.

XXVIII. De legationibus à Domino Imperatore venientibus, Miſſis directis, ut Comites, & Centenarii prævideant omni ſollicitudine, ſicut gratiam Domini Imperatoris cupiunt, ut abſque ullum (a) ort eant per Miniſteria eorum, omnibuſque omnino præcipiant, qui hoc debiti ſunt, prævidere, ut nullam moram nuſquam patiantur; ſed cum omni feſtinatione eos faciant ire viam ſuam, & taliter providentiam ſuam habeant, ut Miſſi noſtri diſponant.

De pauperibus non opprimendis.

XXIX. De pauperibus verò, qui in ſuâ Eleëmoſyna Domnus Imperator concedit, qui pro banno ſuo ſolvere debent; ut eos Judices, Comites, vel Miſſi noſtri, pro conceſſo non habeant conſtringere pro arte ſua.

De his, qui ad Imperatorem confugiunt.

XXX. De his, quos vult Domnus Imperator, Chriſto propitio, ut pacem ac defenſionem habeant in regno ſuo, id ſunt, qui ad ſuam Clementiam feſtinant, aliquid nuntiare cupientes, ſive ex Chriſtianis, ſive ex paganis, aut propter inopiam, vel propter famem, ſuffragantiam quærunt; ut nullus eos ſibi ſervitio conſtringere, vel uſurpare audeat, neque alienare, neque vendere; ſed ubi ſponte manere voluerint, ſub defenſione Domni Imperatoris, ibi habeant ſuffragia in ſua Eleëmoſyna. Si quis hoc transgredere præſumpſerit, ſciat ſe exinde damnum pati vitam præſumptioſus diſpoſitum juſſâ Domnum Imperator.

De his, qui juſtitiam Domni Imperatoris annuntiant.

XXXI. Ut his, qui juſtitiam Domni Imperatoris annuntiant, nihil læſionis vel injuriæ quis machinare præſumat, neque aliquid inimicitiæ contra eos movere. Qui autem præſumpſerit, bannum Dominicum ſolvat. Vel ſi majoris debiti reus ſit, ad ſuam præſentiam perduci, juſſum eſt.

De Homicidiis cavendis, de compoſitione occiſorum, & de pænitentia homicidarum.

XXXII. Homicidia, pro quibus multitudo perit populi Chriſtiani, omni conteſtatione deſerere ac vetare mandamus; quia ipſe Dominus odia, & inimicitias ſuis fidelibus contradixit, multò magis homicidia; quomodo enim ſibi Deum placatum fore confidit, qui filium ſuum, proximum ſibi, occiderit. Qualiter

Aaa

(a) *Fortè* ullâ morâ.

liter verò Chriſtum Dominum ſibi propitium eſſe arbitretur, qui fratrem ſuum interfecerit? Magnum quoque & inhabitaculum periculum eſt, cum Deo Patre, & Chriſto, cœli, terræ Dominatore, inimicitias hominum movere, quos aliquid tempus latitando effugere poteſt, ſed tamen caſu aliquando in manus inimicorum ſuorum incidit; Deum autem ubi effugere valet, cui omnia ſecreta manifeſta ſunt, qui temeritatem ejus ira quis extimat de re. Quapropter ne populus nobis ad regendum commiſſus hoc malo pereat, hoc omni diſciplina devitare prævidimus, quia nos nullo modo placatum, vel propitium habebit, qui ſibi Deum iratum non formidaverit. Sed ſæviſſima diſtrictione vindicare volumus in eum, qui malum homicidii auſus fuerit perpetrare. Tamen ne peccatum adcreſcat, & inimicitia maxima inter Chriſtianos non fiat, vel ſuadente diabolo homicidia contingant, ſtatim reus ad ſuam emendationem recurrat, totâque celeritate perpetratum malum ad propinquos extincti dignâ compoſitione emendet. Et hoc firmiter bannimus, ut parentes interfecti nequaquam inimicitiam ſuper commiſſum malum adaugere audeant, neque pacem fieri petenti denegare, ſed datâ fide paratam compoſitionem recipere, & pacem perpetuam reddere, verùm autem nullam moram compoſitionis facere. Ubi autem hoc peccatorum merito contingerit; ut quis vel fratres, vel propinquum ſuum occiderit, ſtatim ſe ad pœnitentiam ſibi compoſitam ſumit, & ità, ut Epiſcopus ejus ſibi diſponat abſque ulla ambiguitate, ſed juvante Domino perficere ſuum remedium ſtudeat, & componat occiſum ſecundum legem, & cum propinquis ſuis ſe omnino complaceat, & datâ fide nullam inimicitiam exinde movere nemo audeat. Qui autem dignam emendationem facere contempſerit, hereditate privetur uſque ad judicium noſtrum.

De Inceſtis puniendis, & de Friccone, qui inceſtum in Sanctimoniali perpetravit.

XXXIII. Inceſtuoſum ſcelus omnino prohibemus. Si quis autem nefanda fornicatione contaminatus fuerit, nullatenus ſine diſtrictione gravi relaxetur; ſed taliter ex hoc corripiatur, ut ceteri metum habeant talia perpetrandi, ut auferatur penitus immunditia à populo Chriſtiano, & ut reus ex hoc per pœnitentia amittat pleniter, ſicut ei ab Epiſcopo ſuo diſponatur, & eadem femina in manus parentum ſit conſtituta uſque ad judicium noſtrum. Si autem judicium Epiſcopi ad ſuam emendationem conſentire noluerit, tunc ad noſtram præſentiam perducatur. Memores exempli, quod de inceſto factum eſt, quod Fricco perpetravit in Sanctimoniali Dei.

Ut omnes parati ſint, quandocunque Dominus Imperator juſſerit.

XXXIV. Ut omnes pleniter bene parati ſint, quandocunque juſſio noſtra, vel annuntiatio advenerit. Si quis autem tunc ſe imparatum dixerit, & prætererit mandatum, ad palatium perducatur; & non ſolùm ille, ſed etiam omnes, qui bannum, vel præceptum noſtrum transgredere præſumunt.

De Honore Epiſcoporum, & Presbyterorum, & de nuptiis illicitis.

XXXV. Ut omnes omnino Epiſcopos, & Presbyteros ſuos omni honore venerentur in ſervitio, & voluntate Dei; & ne inceſtis nuptiis, & ſe ipſos & ceteros maculare audeant; conjunctiones facere non præſumant, antequam Epiſcopi, Presbyteri, cum ſenioribus populi conſanguinitatem conjungentium diligenter exquirant. Et tunc cum benedictione jungantur. Ebrietatem devitent, rapacitatem fugiant, furtum non faciant; lites, & contentiones, atque blaſphemia, ſive in conviviis, ſive in conplacito omnino devitentur, ſed cum caritate & concordia vivant.

Ut omnes Miſſis Dominicis conſentientes ſint ad juſtitias faciendas, & de perjurio cavendo.

XXXVI. Et ut omnes omnino ad omnem juſtitiam exequendam Miſſis noſtris ſint conſentientes, & uſum perjurii omnino non permittant; quia hoc peſſimum ſcelus Chriſtiano populo auferri neceſſe eſt. Si quis autem poſt hoc in perjurio probatus fuerit, manum dextera ſemper dereſceat, tamen hæreditate propriâ priventur uſque ad noſtrum judicium.

De

De Patricidis, & Fratricidis, & de eorum pœnitentia.

XXXVII. Ut hii, qui patricidia; vel fratricidia fecerint: Avunculum, Patruum, vel aliquem ex propinquis occiderint, & judicium Epiſcoporum, Presbyterorum, ceterorúmque judicium obedire, & conſentire noluerint; quod ad ſalutem animæ ſuæ, juſtumque judicium ſolvendum Miſſi noſtri, Comites in Italia cuſtodiâ coartent: ut ſalvi ſint, nec ceterum populum coinquinent, uſque dum in noſtra præſentia perducantur, & de res proprias ſuas interim nihil habeant.

De illicitis, & inceſtis conjunctionibus.

XXXVIII. Similiter & his fiat, qui inlicitis & inceſtis conjunctionibus reprehenſi ſunt correpti, & nec ſe emendare volunt, neque Epiſcopis, nec Presbyteris ſuis obtemperare, & bannum noſtrum præſumunt contemnere.

Ut nemo feramina furetur in foreſtribus Dominicis.

XXXIV. Ut in foreſtes noſtras feramina noſtra nemo furari audeat, quod jam multis vicibus fieri contradiximus, & nunc iterum bannimus firmiter, ut nemo ampliùs faciat, ſicut fidelitatem nobis promiſſam unusquisque conſervare cupiat, itá ſibi caveat. Si quis autem Comes, vel Centenarius, aut Baſſus noſter, aut aliquis de miniſterialibus noſtris feramina noſtra furaverit, omnino ad noſtram præſentiam perducantur ad rationem. Ceteris autem vulgis, qui ipſum furtum de feraminibus fecerit, omnino, quod juſtum eſt, componat, nullatenúſque eis exinde aliquid relaxetur. Si quis autem ſcierit alicui perpetratum, in ea fidelitate conſervata, quam nobis promiſerunt, & nunc promittere habent, nullus hoc celare audeat.

Capitula ad omnes generaliter.

XL. Noviſſimè igitur ex omnibus decretis noſtris nôſſe cupimus in univerſo regno noſtro, Miſſos noſtros nunc directos, ſive inter Eccleſiaſticos viros, Epiſcopos, Abbates, Presbyteros, Diaconos, Canonicos, omnes Monachos, ſive Sanctimoniales, qualiter unusquisque in ſuo Miniſterio, vel profeſſione noſtra bannum vel decretum habeat conſervatum, vel ubi civibus ex his dignum ſit, ex bona voluntate ſua gratias agere, vel adjutoria impendere, vel, ubi aliquid adhuc neceſſitatis, emendare. Similiter autem laicos, & in omnibus ubicunque locis. Si de mundeburde Sanctarum Eccleſiarum, vel etiam viduarum, & orphanorum, ſeu minimum potentium, atque rapina, nec non de exercitali placito inſtituto, & ſuper ipſis cauſis, qualiter præcepto, vel voluntati noſtræ ſint obedientes, vel etiam qualiter bannum noſtrum habeant conſervatum, qualiterque ſuper omnia unusquiſque certamen habeat in ſancto ſervitio ſeipſum cuſtodire. Et ſi hæc omnia bona, & bene ſunt ad Dei omnipotentis laudem, ei gratias referamus, ut dignum eſt. Ubi autem aliquid malum eſſe credimus, ſic ad emendandum omne ſtudio, & voluntate certamen habeamus, ut cum Dei adjutorio hoc ad emendationem perducamus, & ad noſtram æternam mercedem, & omnium fidelium noſtrorum. Similiter & de Comitibus & Centenariis miniſterialibus noſtris inter nos omnia ſupradicta eſſe cupimus feliciter.

Admonitio de Symbolo fidei.

XLI. Audite fratres dilectiſſimi! pro ſalute veſtra hunc Miſſum, ut ammoneamus vos, quomodo ſecundùm Deum juſtè & benè vivatis, & hoc ſecundùm cum juſtitia, & cum miſericordia converſemur. Ammonemus vos in primis, ut credatis unum Deum Patrem omnipotentem, & Filium, & Spiritum Sanctum. Hic eſt unus Deus & verus, perfecta Trinitas, & vera unitas. Deus, creator omnium bonorum noſtrorum. Credite Filium Dei, pro ſalute mundi hominem factum, natum de Spiritu Sancto, & Virgine Maria. Credite, quòd pro noſtra ſalute mortem paſſus eſt, & tertiâ die ſurrexit à mortuis, aſcendit in cœlo, ſedet ad dexteram Dei. Credite eum venturum ad judicandos vivos, & mortuos, & nunc reddet unicuique ſecundùm opera ſua. Credite unam Eccleſiam, id eſt, congregationem bonorum hominum per totum orbem terræ. Et ſcitote, qui illi ſoli ſalvi eſſe poterunt, & illi ſoli ad regnum Dei pertinent, qui in iſtius Eccleſiæ ſedis & communione, & charitate perſeverant.

Baluz. Tomo I. Capitularium à pag. 361. *ad* 376.

SYNO-

SYNODUS WORMATIENSIS.

TITULUS I.

DE IMMUNITATE SACERDOTUM à BELLO.

SUPPLICATIO POPULI APUD CAROLUM MAGNUM PRO SACERDOTUM CAUSA, NE IN HOSTEM, AUT PUGNAM PERGERENT.

Ex Capitulis Wormatiæ (a) *Decretis.*

FLexis (*a*) omnes precamur poplitibus Majeſtatem veſtram, ut Epiſcopi deinceps, ſicut hactenus, non vexentur hoſtibus, ſed quando nos, vóſque in hoſtem pergimus, ipſi propriis reſideant in Parochiis, Deóque fideliter famulari ſtudeant, & eorum Sacroſancta Myſteria Canonicè, & Deo placitè, peragere ſatagant, atque pro vobis, & cuncto exercitu veſtro, unà cum omnibus ſibi commiſſis orare viriliter, Miſſáſque decantare, & Litanias atque Eleemoſynas facere decertent. Quoſdam enim ex eis in hoſtibus, & præliis vulneratos vidimus, & quoſdam periiſſe cognovimus. Hæc verò valde periculoſa, & oppidò ſunt cavenda, quæ idcirco fuggerimus, ne pro talibus vos, & nos ſimul pereamus. Novit Dominus, quando eos in talibus videmus, terror apprehendit nos, & quidam ex noſtris timore perterriti, propter hoc fugere, & inimicis terga vertere ſolent. Plures enim poteſtis habere præliatores, ſi illi propriis reſident in Parochiis, quàm ſi vobiſcum pergunt: quoniam illi, qui eos prævident, omnes tunc pugnabunt, quod modò nequaquam faciunt, ſed eos tantummodo cuſtodiunt. Nam ſine dubio potiùs vobis, nobíſque proficere poſſunt, ſi remanſerint, quàm ſi in hoſtem, vel ad pugnam perrexerint, quia tunc eorum precibus adjuvamur, & modò eorum preſſuris gravamur.. Quando verò Moyſes expanſis ad Cœlum manibus orabat, vincebat Iſraël, & quando à precibus ceſſabat, & manus ejus gravabantur, priuſquam ſuſtentatæ fierent, & ipſe precibus inſiſteret, vincebatur, & terga vertebat. Talibus ergò, & multis aliis exemplis fulti, quorum prolixitatem vitantes modò non dicimus, quia ſapienti ſemel dicta ſufficiunt; prædicta, obnixè omnes precamur, & ut concedantur, rogamus: quia nullatenus volumus aſſentire, ut nobiſcum ad talia pergant, niſi duo, aut tres benè docti, electione videlicet cæterorum, ad benedictionem dandam, vel ad periclitantium reconciliationem faciendam; ne vos & nos ſimul cum pluribus pereamus, ſed eorum precibus, ut jam memoratum eſt, fulciamur. Quam formam & de Sacerdotibus tenere optamus: id eſt, ut nec illi in hoſtem, niſi bene docti, & ipſi electione, atque permiſſione propriorum Epiſcoporum, qui tamen tales ſint, de quorum ſcientia & vita, ac converſatione omnes ſecuri eſſe poſſimus. Illud tamen vobis & omnibus ſcire cupimus, quod non propterea hæc petimus, ut eorum res, aut aliquid ex eorum pecuniis, niſi ipſis aliquid ſponte nobis dare placuerit, aut eorum Eccleſias viduari cupiamus: ſed magis eis, ſi Dominus poſſe dederit, augere deſideramus: ut & ipſi, & vos, & nos ſalviores ſimus, & Deo potiùs, ipſo adminiculante, placere mereamur. Scimus enim, res Eccleſiæ Deo eſſe ſacratas: ſcimus, eas eſſe oblationes fidelium, & pretia peccatorum. Quapropter ſi quis eas ab Eccleſiis, quibus à fidelibus collatæ, Deóque ſacratæ ſunt, auſert, procul dubio ſacrilegium committit; cæcus enim eſt, qui iſta non videt. Quiſquis ergo noſtrûm ſuas res Eccleſiæ tradit, Domino Deo illas offert, atque dedicat, ſuíſque Sanctis, & non àlteri, dicendo talia, & agendo ità. Facit enim Scripturam de ipſis rebus, quas Deo dare deſiderat; & ipſam Scripturam coram Altari, aut ſuprà, tenet in manu, dicens ejuſmodi loci Sacerdotibus, atque Cuſtodibus: Offero Deo, atque dedico omnes res, quæ hac in

[*a*] Lindenbrogius L. VI. Capitul. hoc Cap. CCLXXXV. refert ex Capitulis Conventus Wormatienſis.

(*b*) Sirmondus hæc recitat inter Capitula ſelecta Eccleſiaſtica ab anno 768. ad 814. edita à Carolo, tum Rege, tum Imperatore. Secuti ſunt eum alii Synodographi. Nos quærimus Canones & Capitula ad Synodos ſuas referre, quantum fas eſt. Hinc ea, quæ certæ invenimus attributa Synodo ad eam, ejúſque annuos deferimus.

in chartula tenentur inſertæ, pro remiſſione peccatorum meorum, ac Parentum, & filiorum, aut pro quocunque illas Deus liberare voluerit, ad ſerviendum ex his Deo in Sacrificiis, Miſſarúmque ſolemniis, orationibus, luminariis, pauperum, ac Clericorum alimoniis, & cæteris Divinis Cultibus, atque illius Eccleſiæ utilitatibus. Siquis autem eas inde, quod fieri nullatenus credo, abſtulerit, ſub pœna ſacrilegii ex hoc Domino Deo, cui eas offero, atque dedico, diſtrictiſſimas reddat rationes. Ponit etiam in ea alias conjurationes, quas enumerare longum eſt. Nam qui eas inde poſteà aufert, quid agit niſi ſacrilegium? Si ergo amico quidpiam rapere furtum eſt, Eccleſiæ verò fraudari vel auferri indubitanter ſacrilegium eſt. Unde & in Sacris Canonibus, Spiritu Dei conditis, habetur ità: ſiquis oblationes Eccleſiæ extra Eccleſiam accipere, vel dare voluerit, præter Epiſcopi conſcientiam, vel ejus, cui hujuſcemodi ſunt officia commiſſa, nec cum ejus voluerit agere conſilio, anathema ſit. Abſit enim, ut rerum Eccleſiarum cupiditate, vel ablatione ſacrilegi, aut anathema efficiamur, aut talibus laqueis unquam devinciamur: quoniam ſcimus, anathematizatos homines, vel ſacrilegos, non ſolùm infames, & à conſortio fidelium, priuſquam hæc per publicam ſatisfactionem Eccleſiæ, & Epiſcoporum reconciliationem, manúſque impoſitionem emendent, alienos eſſe; ſed etiam à Regno Dei extorres fieri, ſi in talibus defecerint, non dubitamus. Ut ergo omnis ſuſpicio à nobis, cunctis Sacerdotibus, & omnibus Chriſti, & Sanctæ Dei Eccleſiæ fidelibus funditus auferatur, profitemur, omnes ſtipulas dextris in manibus tenentes, eáſque propriis è manibus ejicientes coram Deo, & Angelis ejus, ac vobis, cunctíſque Sacerdotibus, & populis circumſtantibus, nec talia facere, nec facere volentibus conſentire, ſed magis Deo auxiliante reſiſtere. Et hoc vobis, omnibúſque Fidelibus Sanctæ Dei Eccleſiæ, & noſtris notum eſſe cupimus, quòd cum his, qui abſque voluntate, aut conſenſu, vel datione Rectoris illius Eccleſiæ, cui iſtæ res juſtè eſſe debentur, & maximè proprii Epiſcopi, res Eccleſiæ à Regibus petere, aut retentare, vel auferre, aut invadere, vel vaſtare præſumpſerint, nec in hoſtem, nec ad pugnam ire, nec cibum ſumere, nec ad Eccleſiam, vel ad Palatium, aut in itinere pergere, nec etiam noſtros homines cum eorum hominibus, aut Caballos, vel reliquâ pecora noſtra cum eorum pecoribus, aut ad paſtum ire, aut ſimul habitare, vel manere, nec ullam participationem cum eis, niſi pro emendatione, ante publicam emendationem, & Eccleſiæ ſatisfactionem; unquam ſcienter, aut libenter habere debeamus, ne pro eorum iniquitatibus, atque flagitiis, unà cum eis nos & noſtri, quod abſit, pereamus. Scimos enim, quia perit juſtus pro impio. Tales verò à nobis, ſi nos fideles habere vultis, ſegregate, & in ergaſtulum ſub publica pœnitentia redigite, & poſtulata concedite. Ut ergo hæc omnia à vobis & à nobis, ſive à ſucceſſoribus veſtris & noſtris, futuris temporibus abſque ulla diſſimulatione conſerventur, ſcriptis Eccleſiaſticis inſerere jubete, & inter veſtra Capitula interpolare præcipite.

CAPUT II.

Conceſſio Domini Caroli Imperatoris, ne Epiſcopi ad bella pergant.

Omnibus (*d*) notum eſſe volumus, quia non ſolùm ea, quæ ſuper Epiſcoporum, & Presbyterorum hoſtium vexationibus, & precibus pro nobis, & vobis fieri rogitâſtis, concedere optamus: ſed quidquid pro Sanctæ Dei Eccleſiæ, & Sacerdotum, ſive totius populi, & veſtra utilitate inveneritis, concedere paratiſſimi ſumus, & modò iſta, ſicut petiſtis, concedimus: & quando vita comite, Deo auxiliante, ad generale placitum venerimus, ſicut petiſtis, conſultu omnium Fidelium noſtrorum ſcriptis firmare noſtris, noſtrorúmque, atque fututis temporibus irrefragabiliter manenda firmiſſimè, Domino adminiculante, cupimus. Modò ea, quæ generalia ſunt, & omnibus conveniunt ordinibus, ſtatuere, ac cunctis Sanctæ Dei Eccleſiæ, noſtriſque Fidelibus, ob Dei omnipotentis amorem & recordationem tradere parati ſumus, & ad proximum Synodalem noſtrum Conventum, ac generale placitum, ubi plures Epiſcopi, & Comites convenerint, iſta, ſicut poſtulâſtis, firmabimus.

CA-

(*d*) Capitularium L. VI, Cap. CCLXXXVI, Edition. Lindenbrogii.

CAPUT III.

Decretum Domni Caroli Regis Francorum, ut Servi Dei neque in hoſtem pergant, neque armaturam bajulent.

Carolus gratiâ Dei Rex, Regníque Francorum Rector, (*c*) & devotus Sanctæ Eccleſiæ Defenſor, atque Adjutor in omnibus, Apoſtolicæ Sedis hortatu, omniúmque fidelium noſtrorum, & maximè Epiſcoporum, ac reliquorum Sacerdotum conſultu, Servis Dei per omnia omnibus armaturam portare, vel pugnare, aut in exercitum, & in hoſtem pergere, omnino prohibemus; niſi illi tantummodo, qui propter Divinum Miniſterium, Miſſarum ſcilicet ſolemnia adimplenda, & Sanctorum Patrocinia portanda, ad hoc electi ſunt, id eſt, unum, vel duos Epiſcopos cum Capellanis, Presbyteris, Princeps ſecum habeat, & unuſquiſque Præfectus unum Presbyterum, qui hominibus peccata confitentibus judicare, & indicare pœnitentiam poſſit.

CAPUT IV.

De hoſte & pugna, atque armis Sacerdotibus prohibitis.

Secundâ vice propter ampliorem obſervantiam, Apoſtolica auctoritate, & multorum, Sanctorum Epiſcoporum admonitione inſtructi, Sanctorúmque Canonum Regulis edocti, conſultu videlicet omnium Nobilium noſtrorum, nosmetipſos corrigentes, poſteriſque noſtris exemplum dantes, volumus, ut nullus Sacerdos in hoſtem pergat, niſi duo, vel tres tantùm Epiſcopi, electione cæterorum, propter benedictionem, & prædicationem, populíque reconciliationem; & cum illis electi Sacerdotes, qui bene ſciant populis pœnitentias dare, Miſſas celebrare, de infirmis curam habere, ſacratíque olei cum ſacris precibus unctionem impendere, & hoc maximè providere, ne ſinè viatico quis de Sæculo recedat. Hi verò nec arma ferant, nec ad pugnam pergant, nec effuſores ſanguinum, vel agitatores fiant: ſed tantùm Sanctorum pignora, & Sacra Miniſteria ferant, & orationibus pro viribus inſiſtant: ut populus, qui pugnare debet, auxiliante Domino, victor exiſtat, & non ſit Sacerdos, ſicut populus. Reliqui verò, qui ad Eccleſias ſuas remanent, ſuos homines bene armatos nobiſcum, aut, cum quibus juſſerimus, dirigant: & ipſi pro nobis, & cunctoexercitu noſtro, Miſſas, Litanias, Oblationes, Eleemoſynas faciant, orantes Deum cœli, ut proficiamus in itinere, quo pergimus, victoréſque, Deo adminiculante, exſiſtamus. Gentes enim & Reges earum, quæ Sacerdotes ſecum pugnare permiſcerunt, nec prævalebant in bello, nec victores extiterunt: quia non erat differentia inter Laicos & Sacerdotes, quibus pugnare non eſt licitum. Hæc verò Galliarum, Spaniarum, Longobardorum, nonnulláſque alias gentes, & Reges earum ſeciſſe cognovimus, qui propter prædictum nefandiſſimum ſcelus, nec victores extiterunt, nec Patrias retinuerunt. Quam foveam caventes, malumus cum paucis, & licitis, Domino opem ſerente, victores exiſtere, quàm cum multis, & illicitis terga, quod abſit, vertere, & cum prædictis gentibus perire. Qualis enim Victoria datur, ubi Sacerdotes unâ horâ Dominica pertractant Miniſteria, & Chriſtianis Dominicum porrigunt Corpus pro ſuarum animarum redemptione, & poſt Chriſtianos, quibus hoc miniſtrare debuerant, aut Paganos, quibus Chriſtum prædicare, propriis, ſacrilegiſque manibus necant? Præcipuè, dicente eis Domino: Vos eſtis ſal terræ; quòd ſi ſal evanuerit, in quo condietur? Ad nihilum valet ultrà, niſi, ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus. Et dum hæc ità ſe habeant, eligimus potiùs, Domino adminiculante, nobiſque, illis, & cunctis eorum Eccleſiis opem ſerente, nec quidquam eis pro hoc de honoribus, vel Eccleſiarum rebus minuente, ut gradus eorum, & Sanctorum Canonum decreta cuſtodiant; quam illi aut nobis imperantibus, aut conſentientibus, contra hæc faciant, aut gradibus careant, aut pereant, & nos ſimul, quod abſit, cum eis, & victoriâ careamus, vel pereamus. Quoniam peccatis exigentibus timemus, ſi talia, & tam illicita, aut imperemus, aut agere conſentiamus, ut unà cum eis pereamus; quia non ſolùm, qui faciunt, ſed & qui conſentiunt facientibus, æquo piaculo rei ſunt in conſpectu Dei & Sanctorum

(*c*) Capitulorum L. VI. Cap. XCI. Edition. Lindenbrogii.

ctorum eius. Si verò iſta veraciter ex utraque parte fuerint cuſtodita, credimus, quia corruent ante nos omnes paganæ gentes, & erimus Victores; inſuper & bene agentes, Domino auxiliante, vitam poſſidebimus ſempiternam.

CAPUT V.

De his, qui putaverunt idcirco præceptum fuiſſe, non ire ad pugnam Sacerdotes, ut honor eis minueretur.

Quia inſtigante antiquo hoſte audivimus, quoſdam nos ſuſpectos habere, proprerea, quòd conceſſimus Epiſcopis, & Sacerdotibus, ac reliquis Dei ſervis, ut in hoſtes, niſi duo, aut tres, à cæteris electi, & Sacerdotes ſimiliter perpauci, ab eis electi, non irent, ſicut in prioribus noſtris continetur Capitularibus, nec ad pugnam properarent, nec arma ferrent, nec homines, tam Chriſtianos, quàm paganos necarent, nec agitatores Sanguinum fierent, vel quidquam contra Canones facerent; quòd honores Sacerdotum, & res Eccleſiarum auferre, vel minorare eis voluiſſemus: Quod nullatenus facere velle, vel facere volentibus conſentire, omnes ſcire cupimus. Sed quantò quis eorum ampliùs ſuam normam ſervaverit, & Deo ſervierit, tantò eum plus honorare, & cariorem habere volumus. Et ut hæc certiùs credantur, & per futura tempora conſerventur; præcipimus, ut nullus res Eccleſiæ niſi precariò poſſideat, & poſtquam ipſæ precariæ finitæ fuerint, faciant poteſtativè Speculatores Eccleſiarum, utrum elegerint, aut ut ipſas res recipiant, aut poſteris eorum ſub precario & cenſu habere permittant. Ita tamen, ut ipſi proprias & utiles res eiſdem Eccleſiis, de quarum jure eſſe videntur, legalirer tradant, & ſic à Rectoribus earundem Eccleſiarum precariæ, ſi renovandæ ſunt, Canonicè renoventur. Novimus ergo multa regna, & Reges eorum propterea cecidiſſe, quia Eccleſias ſpoliaverunt, réſque earum vaſtaverunt, abſtulerunt, & pugnantibus dederunt. Quapropter nec fortes in bello, nec in fide ſtabiles fuerunt, nec victores extiterunt: ſed terga multi vulnerati & plures interfecti verterunt, Regnáque, & Regiones, &, quod pejus eſt, Regna cœleſtia perdiderunt, atque propriis hæreditatibus caruerunt, & hactenus carent. Quæ omnia vitantes, nec talia facere, nec conſentire, nec infantibus, aut ſucceſſoribus noſtris exemplum dare volumus: ſed quantum valemus, & poſſumus, adjuncto Leonis Papæ, & omnium Epiſcoporum, quorum conſilio uſi hoc egimus, Spiritu, noſtro ſpiritui, per Deum, & omnium Sanctorum merita prohibemus, conreſtamúrque, ne talia facianr, vel facere volentibus conſentiant; ſed adjutores, & defenſores, atque ſublimatores Eccleſiarum, & cunctorum ſervorum Dei pro viribus exiſtant; ne in foveam, in quam prædicti Reges, & regna ceciderunt, cadant, aut in profundum, quod abſit, inferni demergantur. Et ut hæc devotiùs per futura tempora conſerventur, præcipientes jubemus, ut nullus tam noſtris, quàm futuris temporibus, à nobis, vel ſucceſſoribus noſtris, ullo unquam tempore, abſque conſenſu & voluntate Epiſcoporum, in quorum Parochiis eſſe noſcunrur, res Eccleſiarum petere, aut invadere, vel vaſtare, aut quocunque ingenio alienare præſumat. Quod ſi quis fecerit, tam noſtris, quàm & ſucceſſorum noſtrorum temporibus, pœnis ſacrilegii ſubjaceat, & à nobis, atque ſucceſſoribus noſtris, noſtriſque Judicibus, vel Comitibus, ſicut ſacrilegus, & homicida, vel fur ſacrilegus, legaliter puniarur, & ab Epiſcopis noſtris anathematizetur; ità, ut mortuus etiam ſepulturâ, & cunctis Dei Eccleſiæ precibus, & oblationibus careat, nec eleemoſynam ſuam quiſquam recipiat. Quod autem maximum ſacrilegium ſit, res Eccleſiæ auferre, invadere, alienare, vaſtare, vel ſubripi, maximè omnes Scripruræ Divinæ teſtantur, & Beatus Symmachus Papa Synodali ſententiâ cunctos feriendo dicit. Iniquum eſt, inquit, & ſacrilegii inſtar, ut quæ vel pro ſalute, vel pro requie animarum ſuarum unuſquiſque Venerabili Eccleſiæ, pauperum cauſâ, conrulerit, aut certè reliquerit, ab his, quibus maximè ſervari convenerat, auferri, aut in aliud transferri. Et multa Sanctorum Canonum Decreta, & Sanctorum Patrum Edicta hæc eadem teſtantur, quæ ſcrutari & ſcire cupientibus perfacilè patent.

TITU-

TITULUS II.

De Purgatione Sacerdotum. (*a*)

CAPUT I.

Quid de Presbyteris criminoſis, de quibus approbatio non eſt, agendum ſit.

ET hoc (*b*) vobiſcum magno ſtudio pertractandum eſt, quid de illis Presbyteris criminoſis, unde approbatio non eſt, & ſemper negant, faciendum ſit. Nam hoc ſæpiſſimè à nobis, & à progenitoribus, atque anteceſſoribus noſtris ventilatum, ſed non ad liquidum hactenus definitum. Unde ad conſultandum Patrem noſtrum Leonem Papam Sacerdotes noſtros mittimus: & quidquid ab eo, vel à ſuis perceperimus, vobis una cum illis, quos mittimus, renuntiare non tardabimus. Vos interdum viciſſim tractate attentiùs, quid ex his vobiſcum conſtituamus unà cum prædicti Sancti Patris inſtitutionibus: ut murmur ceſſet populi, & nos his ſatisfacientes, illæſi, Domino auxiliante, ab utriſque maneamus. Sequitur conſtitutio memorata.

CAPUT II.

Decretum Caroli Regis ex conſultu Leonis Papæ, de purgatione Sacerdotum.

Omnibus, (*c*) vobis viſu, aut auditu notum eſſe non dubitamus, quòd ſæpiſſimè, ſuadente antiquo hoſte, Sacerdotibus crimina diverſa objiciantur: ſed quoniam, qualiter ex his rationabilis examinatio & ſatisfactio fiat, licet tempore bonæ memoriæ Domni genitoris noſtri Pippini, ſive priſcis temporibus, à Sanctis Patribus, & à reliquis bonæ devotionis hominibus ſæpiſſimè ventilatum fuerit. Nos tamen pleniter, & ad liquidum definitum reperire minimè quivimus. Noſtris quippe temporibus id ipſum à Saoctis Epiſcopis, & reliquis Sacerdotibus, & ceteris Eccleſiaſticæ dignitatis Miniſtris, noſtris in regnis, ſeu in aliis degentibus, nobíſque unà cum eis agentibus, ſæpiſſimè propter multas, & nimias reclamationes, quæ ex hoc ad nos ex diverſis partibus venerunt, ventilatum eſt; ſed qualiter conſultu Domni, & Patris noſtri Leonis Apoſtolici, ceterorúmque Romanæ Eccleſiæ Epiſcoporum, & reliquorum Sacerdotum, ſive Orientalium, & Græcorum Patriarcharum, & multorum Sanctorum Epiſcoporum, & Sacerdotum, nec non & noſtrorum Epiſcoporum omnium, ceterorúmque Sacerdotum, & Levitarum auctoritate, & conſenſu, atque reliquorum fidelium, & cunctorum Conſiliariorum noſtrorum conſultu definitum eſt, vobis omnibus, utriuſque Ordinis Miniſtris, ſcire volumus. Statutum eſt namque ratione, & neceſſitate, ac auctoritate prædicta, conſultu omnium, ut quotieſcunque cuique Sacerdoti crimen imponitur, ſi ipſe accuſator talis fuerit, ut recipi debeat (quia quales ad accuſationem Sacerdotum admitti debeant, in Canonibus pleniter expreſſum eſt,) ſi autem, ut dictum eſt, ille accuſator, qui canonicè eſt recipiendus, eum cum legitimo numero verorum & bonorum teſtium approbare in' conſpectu Epiſcoporum poterit, tunc canonicè dijudicetur; & ſi culpabilis inventus fuerit, canonicè damnetur. Si verò, cum ſupraſcripto prætextu approbare ipſe accuſator minimè poterit; & hoc canonicè definiatur. Ipſe ergo Sacerdos, ſi ſuſpicioſus, aut incredibilis, ſuo Epiſcopo, aut reliquis ſuis Conſacerdotibus, ſive bonis, & juſtis de ſuo populo, vel de ſuâ plebe hominibus fuerit, ne in crimine, aut in prædicta ſuſpicione remaneat, cum tribus, aut quinque, vel ſeptem bonis, ac vicinis Sacerdotibus, exemplo Leonis Papæ, vel eo ampliùs, ſi ſuo Epiſcopo viſum fuerit, aut neceſſe propter tumultum populi id eſſe proſpexerit, & cum aliis bonis & juſtis hominibus ſe Sacra-

(*a*) Anno DCCCIII. Carolus è Bajoaria per Alamanniam ad civitatem Wormatienſem perrexit, & ibi de purgatione Sacerdotum ſedentium ſecunda vice tulit. Nempe ex Decreto Leonis III. Papæ, & Gregorii II. vide illod Capitolar. L. VII. Cap. CCV. *edition. Lindenbruchii*, Eckhart. Tomo II. *rerum Francicar.* p. 33.

[*b*] Lib. V. Capitularium C. XXXIII. Edition. Lindenbruchii.

[*c*] L. V. Capitulariom Cap. XXXIV. ex Editione Lindenbrogii.

Sacramento, coram populo ſuper quatuor Evangelia dato, purgatum Eccleſiæ reddat. Siquis autem ſcire deſiderat, quales teſtes ad accuſationem Sacerdotum recipi debeant, & quid de accuſatore faciendum ſit, pleniter in Canonibus reperire poterit.

CAPUT III.

Ut Presbyteri criminoſi, ad Synodum venientes, in medium collocentur.

Presbyteros (*d*) criminoſos, canonicè ad Synodum venientes, jubemus juxta Decreta Papæ Innocentii, Capite trigeſimo tertio, in medio collocari: diſcuſsiſque objectionibus, quæ ipſis Presbyteris impinguntur, ſi convinci potuerint, à Sacerdotali removeantur officio; quia, qui Sancti non ſunt, tractare Sancta non poſſunt; atque alieni efficiantur à miniſterio, quod vivendo illicitè polluerunt. Et ſi convinci non potuerint, ſecundùm anterius Capitulum, conſultu Leonis Papæ, & multorum Epiſcoporum, ſtatutum cum aliis Presbyteris & Fidelibus, juſtíſque hominibus, ſatisfaciant Epiſcopo ſuo, & populo.

CAPUT IV.

De purgatione Sacerdotum, qualiter Wormatiæ ſecundâ vice à Domno Carolo, & à ſuis tractata, atque ſopita eſt.

Omnibus (*e*) vobis tam præſentibus, quàm & futuris, ſcire cupimus, quia ideo conſultu Sedis Apoſtolicæ, & omnium noſtrorum Epiſcoporum, ac reliquorum Sacerdotum, atque maximè cunctorum Fidelium noſtrorum, de purgatione criminatorum Sacerdotum tanta tractavimus, eámque cum teſtibus, ſicut in anteriori Capitulari noſtro continetur, fieri decrevimus: quoniam neſciebamus, eandem cauſam à Beato Gregorio Papa eſſe definitam. Nam eùm Wormatiæ generalem Conventum habuiſſemus, allata eſt nobis à Riculfo, Moguntiacenſi Metropolitano, Epiſtola Beati Gregorii Papæ, in qua inter cætera continebantur hæc: *De Presbytero verò, vel quolibet Sacerdote, à populo accuſato, ſi certi non fuerint teſtes, qui crimini illato approbent veritatem; jusjurandum erit in medio, & illum teſtem proferat de innocentiæ ſuæ puritate, cui nuda & aperta ſunt omnia, ſicque maneat in proprio gradu.* Iſta verò omnia, quia (*g*) vires noſtras excedunt, in judicio Epiſcoporum juxta Canonicam Sanctionem definienda relinquimus; ut hæc, quando orta fuerint, ità definire ſatagant, ut nec ſecundùm Sæculum juſtam reprehenſionem, nec penes Deum, quod abſit, damnationem, ſed æternæ beatitudinis, ipſo auxiliante, qui omnia infucata præſtat, præmia conſequantur.

(*d*) L. V. Capitularium Caput CCXVIII. Editionis Lindenbrogii.

(*e*) L. VII. Capitular. Cap. CCV. ejuſdem Edition.

[*f*] Obſerva reverentiam & abſtinentiam Caroli Imperatoris in dijudicandis Sacerdotibus etiam criminoſis.

AQUISGRANENSIS SYNODUS.

Anno Chriſti DCCCIII. Leonis III. Papæ IX. Caroli Imperii IV.

ACTIO I. Relectio Canonum pro Epiſcopis, Presbyteris.
ACTIO II. Regulæ S. Benedicti inculcatio pro Abbatibus & Monachis.
ACTIO III. Pſalmodiæ Romanæ Commendatio pro omnibus Epiſcopis & Presbyteris in omni Imperio Caroli.
ACTIO IV. Scholæ Cantorum conſtituendæ in omnibus Monaſteriis.

I. ANno DCCCII. (*a*) Menſe Octobri congregavit Carolus univerſam Synodum in Aquis, & ibi fecit (*b*) Epiſcopis, Presbyteris, Diaconibus prælegi univerſos Canones, quos Sancta Synodus præcepit, & Decreta Pontificum: & pleniter juſſit eos tradi coram omnibus Epiſcopis, Presbyteris & Diaconibus Menſe Octobri.

II. Carolus in Sancta Synodo (*Aquisgranenſi*)

granenſi) congregavit univerſos Abbates, & Monachos, qui ibi aderant, & ipſi inter ſe Conventum fecerunt, & legerunt Regulam S. P. Benedicti, & tradiderunt eam ſapientes in conſpectu Abbatum & Monachorum: & tunc juſſio generaliter ſuper omnes Epiſcopos, Abbates, Presbyteros, Diaconos, ſeu univerſo choro Clericorum facta eſt, ut unuſquiſque in loco ſuo juxta conſtitutionem SS. Patrum, ſive in Epiſcopalibus, ſive in Monaſteriis, aut per univerſas Eccleſias, ità, ut Canonici juxta Canones viverent, & quidquid in Clero, aut in populo de culpis & negligentiis apparuerit, juxta Canonum auctoritatem emendâſſent, & quidquid in Monaſteriis, ſeu in Monachis, contra Regulam S. Benedicti factum fuiſſet, hoc juxta Regulam ejuſdem emendare feciſſent.

III. Mandavit autem, ut unuſquiſque Epiſcopus in omni Regno, vel Imperio ſuo ipſi cum Presbyteris ſuis officium, ſicut pſallit Eccleſia Romana, facerent.

IV. Nam & Scholas ſuas cantorum in loca congrua conſtrui præcepit.

V. Similiter & in Monaſteriis, S. Benedicti ſervantibus Regulam, ut officium ipſius facerent, ſicut Regula docet.

Annales Francorum editi à Marten. & Durand. T. VII. Collection. Monumentorum veterum.

Labbée ex Chronico Moiſſiacenſi. *Manſi Supplem. Tom. I. pag.* 745. *qui & S. Simperti Decreta regularia, à Sancta Synodo in Francia edita, veroſimiliter ad hanc Synodum refert. p.* 789.

(*a*) Chronicoo Moiſſiacenſe ad annum 802. refert hanc Syondum, & Annales Lambeciani.

(*b*) Annaliſtæ Francorum vocant hujuſmodi Synodos Examinationes Epiſcoporum & Clericorum: *Eckhart. T. II. Franc. p.* 10.

REGULARIA DECRETA, à SANCTA SYNODO IN FRANCIA (*a*) JUSSU CAROLI (*b*) MAGNI, (*c*) PATRITII, ET REGIS ROMANORUM CELEBRATA, AD MEMORIAM VERBO ET SCRIPTO, PRÆSENTIBUS FRATRIBUS MONASTERII MURBACENSIS PATEFACTA PER SIMPERTUM ABBATEM EJUSDEM LOCI, ET EPISCOPUM AUGUSTENSEM, CUI SYNODO INTERFUIT PERSONALITER.

AD memoriam veſtram, fratres Chariſſimi, revocare ſcripto decrevimus ea, quæ verbis, & capitulis proximè à Sancta Synodo auribus veſtris intimavimus, & in ſingulis Capitulis, quæ ibi digeſta ſunt, quaſi recapitulationem facientes, poſſibilitatis, & neceſſitatis in eis commoda requiſivimus: quia quædam ibi ſecundùm auctoritatem regulæ, quædam verò uſu & conſuetudine prolata ſunt: quæ conſuetudo, ſi aliquo vitio correpta non fuerit, pro lege regulari inculpatè retineri poterit.

Primo enim Capitulo denuntiatum eſt, ut, cùm Abbates ad propria loca remeâſſent, regulam per ſingula diſcutientes relegerent, & adimplerent, quod à nobis in diſcuſſione verborum juxta modulum intelligenniæ noſtræ actum eſt. Illa verò adimpletio, non in ſpario temporis, ſicut illa interpretatio, ſed in curſu totius vitæ noſtræ ponenda eſt, duobus modis, aut adimplendo, Domino adjuvante, ſponſionem noſtram: aut ſi peccatis ſurripientibus prævaricatores Sanctæ Regulæ exiſtimus, emendando regularibus diſciplinis.

Secundo: Ut, qui poſſunt, regulam memoriter diſcerent. Ubi jungendum putavimus, ut cùm ex corde recitanda

(*a*) Cùm hæc Synodus in Fraocia dicatur coacta, nnn poteſt iotelligi de Conventu Ratishooenſi in Bavaria.

(*b*) Cùm dicatur coacta ſub Carolo, non poteſt differri ad tempora Ludovici Pii, vel annum 817.

(*c*) *Magni* nomeo Carolo vivo non fuit tributum à coævo: Titulus igitur hic ſeriùs præfixus fuit.

tanda dicitur, à dictatoribus ordinatis diſtantibus interpretetur. Quoſdam verò totam per ordinem memoriæ commendare juſſimus, qui deſcripti in noſtro Catalogo continentur, quorum numerus uſque ad triginta ſex excreſcit. Quibusdam verò Capitula decem ex eadem regula denominata diſcenda injunximus, qui ſimili modo deſcripti noſcuntur: niſi fortè ætatis, aut viſûs impedimentum ad diſcendum obſtiterit: ſaltem hæc clauſo codice ex corde poſſunt proferre; qui verò nec ex integro, nec ex parte iſta percurrere nequiverint, audiendæ ſententiæ ſingulorum penetrent, & menti reponant, in quo ſe participes cæteris, ſi opere audita probaverint, eſſe non dubitent. Ubi etiam addendum eſt, ut nullus fratrum prætermittatur, qui in aliquâ meditatione lectionis Divinæ tempore ordinario occupatus non ſit; *Verbi gratiâ*, ut ſcholaſtici, poſtquam Pſalmi, cantica, & hymni memoriæ commendata fuerint, regula poſt regulæ textum committi, interim verò hiſtoriam Divinæ auctoritatis, & expoſitores ejus, nec non & Collationes Patrum, & vitas eorum legendo, Magiſtris eorum audientibus, percurrant. Poſtquam verò in iſtis probabiliter educati fuerint, ad artem Litteraturæ, & ſpiritales ſe transferant flores. Qui verò de habitu ſæculari converſi, notitiâ literarum indigent, poſt earum cognitionem orationem Dominicam, & ſymbolum, & ſic deinceps pœnitentium pſalmos, poſt hæc reliquos, uſque dum vita, & virtus ſuppetit, diſcere non deſinant.

Tertio: Ut omnes officium S. Benedicti faciant. Quod Capitulum illis obſervandum convenit, qui hactenus Romanæ Eccleſiæ officio ſub Monachico habitu degentes uſi ſunt.

Nos verò, qui ab ipſis penè cunabulis à majoribus noſtris eruditi, in eadem diſpoſitione viximus, quidquid menti occurrit, quod negligentia prætermiſit, emendatio ſupplere debebit, id eſt, ut omnes horæ Canonicæ tam ad nocturnas vigilias, quàm ad diurnas horas, excepto completorio; Antiphonis terminentur. Hebdomadarii legentes in refectorio lectiones per ſingulas horas Canonicas, unicuique tempori congruentes, in Eccleſia recitant, quas per ordinem memoriæ commendent. Similiter & eas, quæ tempore æſtivo ex Prophetis ad nocturnos decantandæ ſunt, pronuntiationes in choro per tres horas Canonicas, id eſt, ad nocturnos, matutinis, & veſpertinis conventibus ſine intermiſſione fiant. Pſalmi ordinatè, absque ullâ feſtinatione, diviſionibus in verſibus cuſtoditis, pſallantur: orationes, quæ à Sacerdote recitantur, uſque ad diviſionem verſuum, ab eodem Sacerdote dicantur; ac deinde ſubſequentia congregatio reſpondeat. Quinquageſimus ſine confuſione alicujus præcipitationis, choris alternantibus, dicatur: Kyrie eleyſon in ordine ſuo ſimul ſtando ordinatè decantent. Ea verò, quæ in Regulari diſtributione Pſalmorum de uſu Romanæ Eccleſiæ addita ſunt, & in quibuſdam cœnobiis in uſu non habentur, adhuc nobis retinenda cenſuimus, donec conſultu meliorum, aut dimittantur, aut tenendum certiora reddantur.

Quarto: Ut Abbates communes eſſe debeant ejus Monachis in manducando, in bibendo, in dormiendo, ſeu in cæteris quibuslibet cauſis. In hoc quippe negotio uti regulari poteſtate volo, cui non præjudicat alicujus novæ conſtitutionis cenſura. Sive enim communi victu, ſeu in abſtinentia ſingulari, quilibet rumore vulgi reſpergi poterit, quod & exemplo Salvatoris, & ejus præcurſoris, factum dignoſcitur. Nos verò ſicut in conventu fratrum infirmitates corporis noſtri expoſuimus, non in tantum obtemperando gulæ illecebris, quantum conſulendo neceſſitatibus corporis, ſic victum noſtrum, Domino moderante, diſponere cupimus, ut & ſuſtineat ad utilia, non noceat ad adverſa.

Quinto, Ut fratres in coquina, in piſtrino, & cæteris officiis artium, propriis manibus laborent, & veſtimenta ſua lavent. In lavatione veſtium antiqua conſuetudo teneatur, ut, qui per ſe poſſunt, faciant; qui verò ſenio, aut infirmitate deficiunt, curâ præpoſiti ab aliis adjuti eorum neceſſitas expleatur. In calceamentis verò, & veſtimentis conſuendis adhuc ordinatio noſtra teneatur, ità, ut, qui per ſe hoc facere potuerint, faciant: quibus verò cauſa impoſſibilitatis ſuprà deſcripta obſtiterit; curâ præpoſiti, & Camerarii eorum neceſſitas ſuſtentetur; ne ab aliis intùs, foriſque ſolatio eis ad hoc quærendi neceſſitas incumbat.

cumbat. Iterim verò, quo hæc taliter geruntur, inſtruendi ſunt fullones, ſartores, ſutores non forinſecus, ſicut hactenus, ſed intrinſecùs, qui iſta fratribus, neceſſitatem habentibus, faciant, quæ induciæ uſque Calendas Septembris proximas dandæ ſunt. In coquinandi verò, & piſtrinandi arte in commune ab omnibus adjuvetur, tam à ſeptemanariis, quàm à reliquis omnibus, quibus ſolatio ſint novitii, & pulſantes noſtri ad hoc deputati; donec in ſupradicto ſpatio temporis fratres ad hoc eligantur, qui annuis temporibus excurſis viciſſim expleant, cæterorum omnium ſolatio, ſicut hactenus adjuti.

Sexto, De modo vigiliarum obſervando, ſicut in illo Capitulare continetur, ſufficit nobis, id eſt, ut opus vigiliarum ſemper cum die finiatur: niſi fortè maturiùs contingat ſurgere, ubi neceſſe eſt, ut imbecillitas corporum ſomno refocilletur.

Septimo, Ut à volatilibus omni tempore ab omnibus abſtineatur, exceptâ cauſâ infirmitatis, licet hoc regulæ auctoritas non interdicat, ſed quaſi in arbitrio edendi, aut abſtinendi derelinquat. Decreverunt in præfatâ Synodo Sancti Patres, quia optioni noſtræ relictum eſt, religioſioris vitæ ſumere diſciplinam, ſuóque præcepto firmaverunt, ut à tali edulio Monachi abſtinentiæ fræno omni tempore cohiberentur, exceptâ cauſâ neceſſitatis ſupra ſcripta.

Octavo & nono Capitulis, in quibus lavatio pedum in quadrageſima, & cœna Domini deſcribitur, facili ordine poterit obſervari, ſi Abbas præſens fuerit: ſi non præpoſitus, qui in vice ejus eſt, ſicut locum, ità officium compleat.

Decimo, Ut Abbates frequenter villas non circumeant, niſi cauſa neceſſitatis, nec fratribus illas cuſtodiendas committant, ubi noſtræ viſitationis raritas utinam non noceat. Nam frequentationis circumitio inter villas ideo nunquam fit à nobis, quia aliud impedimentum noſtræ occupationis nos fatigat, dum inter curas Epiſcopatûs, & Palatinas ordinationes, nulla ad providendas poſſeſſiones noſtras nobis licentia ſuppetit. Sed Deus eſt teſtis, qui conſcius eſt cordis, quòd in terrenis occupationibus non ſponte, ſed invitus inhæreo, qui quandoque à tributis Cæſaris nos abſolvat, quibus obnoxii ſumus; ut ſecuriùs, quæ Dei ſunt, quandoque nobis agere liceat. Fratres verò, qui in diverſis Miniſteriis foris occupati fuerant, medio Auguſto, cùm meditatio facienda erit, ſive de cellis, ſive de villis ad Cœnobium redeant, quod antè nullatenus fieri poteſt, propter notitiam locorum, in quibus præſunt. Interim verò actores boni providendi ſunt, qui prædicta loca in poſterum provideant.

Undecimo: Ut poma & lactucæ, niſi cùm alius cibus ſumitur, non comedantur, quod, ſtatim adimpletum eſt.

Duodecimo verò *Capitulo*, ut tempus phlebotomiæ certum non terminetur, niſi quando neceſſitas expoſcit, concedatur. Ubi jungendum eſt, ut, qui tantummodo phlebotomantur, quadrageſimali cibo recreentur; qui verò potionem pro certis, aut denominatis paſſionibus biberint, eſu volatilium reparentur. Et ideo volatilia, quæ de curtis noſtris venire annuo tempore ſoliti fuerant, ad hoc reſerventur. Quæ verò ex acto cenſu ab hominibus noſtris venerant, penſandum, qualiter in fratrum neceſſaria utiliùs vertantur.

Tertio decimo, Ut mandatum poſt cœnam fiat, quod & antea ſimiliter fecimus.

Quarto decimo, Ut mediocra veſtimenta dentur. Ubi jungendum, caperina veſtimenta, ſeu ſerico circumſuta, omnino Monachis interdicta ſunt. Si verò apud aliquem hujuſcemodi veſtimentum cum velocitate conſumptum, aut mutatum, ampliùs caveatur, ne addatur.

Quinto decimo, Quod de numero veſtimentorum, ſeu calceamentorum, dictum eſt, & de datione uncti, & ſapone, ſicut hactenus à nobis obſervatum eſt, adhuc in antea teneatur: ut indigentibus veſtimenta præbeantur, veteribus in præſenti redditis; quæ verò ſuperabundant, Priori reddantur, propter pauperes conſolandos. Corium verò confectum fratribus detur ad annum, ſicut antè, uſque dum ſutores nutriantur. Tunc calceamenta præbeantur, ſicut in Synodo definitum eſt. Radendi verò uſus, qui mediâ Quadrageſimâ ſolebat fieri, in Sabbatum Sancti Paſchæ differatur.

Sexto

Sexto decimo verò, & *decimo ſeptimo Capitulo* nihil addendum eſt, quia ſicut ante à nobis obſervatum eſt, ſic in antea obſervabitur.

Decimo octavo Capitulo, In quo carcer talis fieri jubetur, ut focus in eo fieri poſſit: iſte, quem hactenus habuimus, ſufficiat. Uſque dum plus neceſſaria ædificia, quæ igne conſumpta ſunt, reſtaurentur.

Decimo nono Capitulo de alleluja decantatione, ſicut in eadem Synodo definitum eſt, Romanæ Eccleſiæ concorditer, ut in ſeptuageſima dimittatur.

Viceſimo Capitulo de ſuſceptione novitiorum, ſicut Regula docet, ità agatur. Tonſura verò eorum, & mutatio veſtimentorum, poſtquam promiſſionem ſuam firmaverint, agatur. De Sacerdotibus verò, vel ſcholaſticis ſuſcipiendis, præceptum Synodi non habemus, & ideo ſuſceptio eorum regularis, quantum poſſibilitas ſinit, habeatur, uſque dum decretum manifeſtius inde audiatur.

Viceſimo primo Capitulo uſus balnei interdictus omnino eſt, excepto, quibus neceſſitas infirmitatis inſiſtit. Unde, non (*a*) conſiderantes infirmorum imbecillitates, ad initium quadrageſimæ ſcaphas balneum concedimus. Interim verò fiant copæ balneariæ abundanter, Præpoſiti & Cellarii ordinatione factæ, in quibus fratres ſingillatim, & non communiter, cùm neceſſitas expoſcit, benedictione antea perceptâ, lavare poſſint, invicem ſibi ſolatia præbentibus, ſine acceſſu extraneorum. In hac dilatione non prævaricatores Synodi, quod abſit, ſimus; ſed induciis factis, uſque dum neceſſitas procuretur, ut illicitùm cautiùs auferatur.

Viceſimo ſecundo Capitulo, in quo præcipitur, ut Abbas ad portam cum hoſpitibus non convivet, quod nos in uſu nunquam habuimus. In auditorio verò, ubi Abbas legere ſolet, & cum fratribus, & cum hoſpitibus viciſſim, ſeu communiter, colloquium habere ſolitus eſt, comedere cum hoſpitibus valde raró uſi ſumus. Quem uſum, niſi certiùs interdicatur, habere volumus. Qui locus in confinio clauſtri, & januæ Monaſterii ſitus eſt, ità, ut fratres ſine impedimento hoſpitum, & hoſpites ſine fratribus ad colloquium recipere poſſit.

Viceſimo tertio Capitulo. Ut hoſpitibus, quibus licentia intrandi eſt in refectorium, dignè adminiſtretur, Abbas verò contentus ſit cibo fratrum, quod facilè obſervabitur, ut & Abbati dignè adminiſtretur, & hoſpitibus. Fratres etiam in adventu fratrum aliquatenus congaudeant, & abſtinentiæ fræna relaxent.

Viceſimo quarto, & *quinto Capitulis*, quæ de lectoris cibo, & miniſtrorum refectione deſcripta ſunt, ſtatim obſervata ſunt.

Ultima verò duo Capitula, quæ de prohibitione oſculi fœminarum, & ut Monachi nudi non verberentur, iſtiuſmodi uſus apud nos nunquam fuit, nec, Domino adjuvante, in antea erit. De compatratione & commatratione omnino caveatur, ne ab ullo Monachorum aliquâ occaſione præſumatur: quia in veritate non expedit animabus eorum, & omnino alienum eſt à propoſito eorum. Hactenus explicitis Capitulis, quæ proximè in ſua (*b*) Synodo geſta ſunt, & à nobis recapitulatis: ſuperſunt aliqua, quæ illa ſchola Monachorum in uſu habet, juxta quorum exempla nos informandi ſumus.

Duas etenim ſilentii Regulas cuſtodiunt, unam nocturnam, alteram diurnam. Illa cum nocturna à collatione veſpertinali uſque ad verſum Capituli protrahitur. Iſta verò diurna à verſu Capituli uſque ad ſuprà dictam veſpertinam collationem. In illo enim nocturnali ſilentio penitus loquendi licentia interdicta eſt. In diurnali verò, cùm alter alterum appellaverit, ſive junior à ſeniore aliquid requiſierit; ſilenter abſque ullo ſtrepitu vocis, & humilis ſit confabulatio, paucis valde & rationabilibus verbis, nullâque eis, aut ſimul ſtandi, aut conſedendi, aut coambulandi ſinitur mora, excepto diſcendi, aut cooperandi gratiâ, ſed ſemper aut in lectione, aut in opere manuum, omnes horas diurnas conſumant.

Intervallum, quod inter opus Dei, & horam refectionis contigerit, aut orando, aut legendo tranſigunt: excepto, ſi ad neceſſitatem naturæ quis ire debeat. Ubicunque gloria Sanctæ Trinitatis, ſive in Oratorio, ſive in quolibet loco inſonuerit; ſi ſtantes ſunt, propè

(*a*) *Fortè nos* (*b*) *Fort ſanctâ*

propè uſque ad humum proſternuntur, uſque cum Sancta Trinitas perdicatur. Si verò ſederint, abhumo ſurgentes gloriam reſurgendo & inclinando deferunt Sanctæ Trinitati.

Obviantes ſibi, juniores à prioribus, uſque ad genudeflexionem corpora humiliando, petunt benedictionem. Cùm in domum quamlibet intraverint, ubi Conventus Fratrum eſſe debet, genu flexo, & ſupplice dexterâ, petunt benedictionem, crucem adorando, & benedictionem poſtulando. In ſalutatione hoſpitum ſimiliter & genuflectunt, & dexteram terratenus dimittunt.

Cùm tempus legendi eſt, nunquam ſine Lectorivo ſuo reſidere audent, ſed ſinguli ſingulos habentes lectionem ſuam in eis memores commendant, qui quomodo à nobis etiam facti fiant, à nobis ordinandum eſt. Jurandi uſus apud eos penitus non habetur, quòd Evangelicum mandatum eum omnibus Chriſtianis interdicat, quantò magìs his, qui cum nomine Chriſtiano etiam Sæculo abrenuntiaverunt?

Uſum latinitatis potiùs, quàm ruſticitatis, qui inter eos Scholaſtici ſunt, ſequuntur: in tali etiam confabulatione notitia ſcripturarum aliquotiens magis, quàm lectione penetratur, & dictandi uſus diſcitur, & ad diſcendum ſenſus acuitur.

Hæc, & alia ſimilia his, quæ menti non occurrunt, in ſuprà dictorum Cœnobitarum converſationibus comperta habemus, ad quorum exempla informandos per univerſa Regni ſui Cœnobia Monachos decrevit Imperiali cenſurâ; ut uno modo ea, quæ ex auctoritate Regulæ: ſeu illa, quæ ex conſuetudinum adinventione aguntur, in uſu habeantur. Unde neceſſarium reor, ſi veſtræ placet dilectioni, ut in his ante præmoniti, certamen habeatis, in his omnibus inſtrui; ut bonis & honeſtis moribus exculti non tantùm coram Deo laudabiles, ſed etiam coram hominibus . . . . . poſſit ad humilitatem & gratiarum actionem cæteros revocare. Interim providendi ſunt unus, aut duo, qui in unumquodlibet ex his Cœnobiis mittantur, ad ſpeculandam vitam & habitum illorum, qui nos in omnibus, in quibus fortâſſe titubamus, certiores reddant, qui & illis boni exempli forma ſint, ad quos intraverint, & nobis ſine zizaniis mixtum triticum reponendum in horrea reportant. (*a*)

Super quibus omnibus & ſingulis, dum Reverendi, honorabiles, ac religioſi viri Domini Walkherus de Wiltsperg Abbas, Leonardus de Reicheuſtain Decanus, Capitulum, ſeu Conventus Imperialis Monaſterii Murbacenſis ſibi à me, ùt publico Notario ſubſcripto, unum, vel plura publicum, ſeu publica fieri petierunt tot, quot fuerint neceſſaria, inſtrumentum vel inſtrumenta.

Acta ſunt hæc anno, Indictione, die, menſe dicti Maximiliani Romanorum Regis, tempore, loco, & horâ, quibus ſuprà, [*b*] præſentibus ibidem honorabili Domino, & diſcretis viris Joanne Ort Presbytero, Capellano Murbacenſi, & Richardo Muling, atque Joanne de Wertheim ejuſdem loci incolis, Laicis literaris, Baſilienſis Diœceſis, teſtibus, ad præmiſſa vocatis ſpecialiter, & rogatis.

Et ego Wilhelmus de Hogenhem &c. &c. Laicus conjugatus, Conſtantienſis Doctor publicus, ſacra Imperiali auctoritate Notarius, quia dictæ rotulæ pergamineæ, vetuſtæ, ſeu cartæ ſtatutorum, ac ceremoniarum regularium, tempore Sancti SIMPERTI uſitatorum, præſentationi, receptioni, requiſitioni, transſumptioni, ac auſcultationi, omnibúsque aliis & ſingulis præmiſſis, dum, ſicut præmittitur, fierent, & agerentur, unà cum prænominatis teſtibus præſens interfui, eáque omnia & ſingula ſic fieri vidi, & audivi. Idcirco præſens publicum transſumpti inſtrumentum per me fideliter ſcriptum, exinde confeci, ſubſcripſi, publicavi, & in hanc publicam formam redegi, ſignóque & nomine meis ſolitis, & conſuetis ſignavi, rogatus pariter & requiſitus in fidem, & teſtimonium omnium, & ſingulorum.

Attamen, ut veritas magìs eluceſcat, & fides plena adhibeatur, Reverendus ſemper, & Colendus Dominus Walcherus ſæpè dictus Abbas Murbacenſis præſens publicum transſumpti inſtrumentum Sigilli ipſius appenſione communiri fecit, ac juſſit.

Manſi Tomo I. Supplementi Concilior. à pag. 789.
Ex Petzio Tomi II. Anecdotorum Parte III.

[*a*] Regularia Statuta pro Monaſterio Murbacenſi omnes attribuunt S. Simperto, Epiſcopo Auguſtano, & Abbati Murbacenſi. *Petzius Tom. II. Anecdotorum Parte III.* qui primus ea edidit. S. Simpertus à Stangelio ad annum 817. à Bucellino ad annum 809. vixiſſe ſcribitur. Corbi-

Corbinianus Khamm *in Hierarchia Auguſtana* anno inter 809. & 827. defunctum aſſerit. Ab Eckharto Lib. XXV. *Rerum Franciæ Orientalis* §. XLVII. idem Simpertus, horum ſtatutorum Scriptor, dicitur *Epiſcopus Ratisbonenſis*, nullo aſſertionis ſuæ prolato argumento, pro his Statutis Ratisbonenſi Antiſtiti attribuendis. Demum Bucellinus inter Ratisbonenſes Epiſcopos recenſet Simpertum; ſed hunc fuiſſe Abbatem Murbacenſem ignorat, cùm ſit diligentiſſimus, dum ordinis ſui decora, Abbates, Epiſcopos recenſet. Quâ in Synodo hæc Statuta collaudata fuerint, neſcitur: Alii ad Francofordienſem anno 794.: Alii ad Synodum Aquisgranenſem anni 803. vel 817. referunt; Hoc certum, ſub Carolo Magno publicata, & alicubi approbata fuiſſe, adeòque ad 803. veroſimiliter referuntur.

(*b*) Notarii Præfatio, qui hæc anno 1500. ex Archivo Murbacenſi tranſcripſit, omiſſa eſt brevitatis causâ.

CONVENTUS AD SALTZ.

Anno Chriſti DCCCIV. Leonis III. Papæ IX. Caroli Imperii IV.

I.

De Ordinatione Eccleſiarum.

UT Eccleſiæ Dei bene conſtructæ, & reſtauratæ fiant, & Epiſcopi unusquiſque infra ſuam Parochiam exinde bonam habeat providentiam, tam de officio & luminariis, quamque & de reliqua inſtauratione.

II.

De Decimis & Donationibus Eccleſiarum.

De Decimis, ubi antiquitus fuerunt Eccleſiæ Baptiſmales, & devotio facta fuit, juxta quod Epiſcopus ipſius Parochiæ ordinaverit, omnimodis fiant donatæ, & ſi donatione Regum, aut cæterorum, Deum timentium bonorum hominum, ad Epiſcopia, ſeu Monaſteria aliquæ res delegatæ ſunt, & ex ipſis rebus antiquitus ad ipſas Eccleſias priores Decimæ datæ fuerint, ipſa antiqua donatio vel devotio firma & ſtabilis omnino permaneat: tamen, ùt ſupra diximus, Decimas de ipſis rebus, qui ipſas poſſidere videtur, perſolvat.

III.

Ut propter novas Eccleſias, antiquiores ſuas Decimas non perdant.

Quicumque voluerit in ſua proprietate Eccleſiam ædificare: unà cum conſenſu & voluntate Epiſcopi, in cujus Parochia fuerit, licentiam habeat. Verumtamen omnino providendum eſt, ut aliæ Eccleſiæ antiquiores propter hanc occaſionem nullatenus ſuam juſtitiam, aut decimam perdant, ſed ſemper ad antiquiores Eccleſias perſolvantur.

IV.

De ordinandis Presbyteris.

Ut unuſquiſque Epiſcopus in ſua Parochia ſecundùm Canonicam inſtitutionem Presbyteros ordinari faciat.

V.

De Ingreſſu in Monaſteria Puellarum.

Ut nullus in Monaſterio Puellarum, ſeu Ancillarum Dei, intrare præſumat, nec Presbyter, nec Diaconus, nec Subdiaconus, vel Clericus, aut Laicus, niſi tantùm Presbyter, ad Miſſam celebrandam, tempore opportuno ingrediatur, ſalvâ neceſſitate Monaſterii ſecundùm Canonicam Inſtitutionem, & juxta quod Epiſcopus ipſius Parochiæ ibidem ordinaverit, Presbyter autem, Miſsâ celebratâ, ſtatim exeat.

VI.

Ut in Monaſteriis Puellarum, eæ ſolùm infantes nutriantur, quæ in eo loco perſeveraturæ ſunt.

Quicumque Filiam ſuam, aut Nepotem, aut Parentem, Deo omnipotenti offerre voluerit, licentiam habeat. Sin autem, domi infantes ſuas nutriat, & non aliam infra Monaſteria mittere, nutriendi causâ, præſumat, niſi quæ in ipſo loco firmiter in Dei ſervitio perſeverare voluerit, vel ſecundùm inſtituta Sanctorum Patrum, ſeu Canonicam Auctoritatem.

VII.

Ut Maſculi in Monaſteriis Puellarum non nutriantur.

Omnino prohibemus, ut nullus maſculum, filium, aut nepotem, vel Parentem

tem ſuum in Monaſterio puellarum ad nutriendum commendare præſumat, nec quiſquam illum ſuſcipere audeat.

VIII.

Ut arma in Monaſteriis Puellarum non deponantur.

Ut nullus ex Clericali Ordine, Sacerdotes videlicet, aut alii Clerici, neque Laicus, bruneas, aut arma infra Monaſteria Puellarum commendare præſumat, nec quiſquam recipere audeat, excepto, ſi in Eleemoſyna datum fuerit.

Admonitio Imperatoris ad Presbyteros.

ADmonere vos cupio, Fratres & Filioli mei, ut iſta pauca Capitula, quæ hinc ſcripta ſunt, intentiùs audiatis.

I. In primis, ut Sacerdos Dei, de Divina Scriptura doctus ſit, & Fidem Trinitatis rectè credat, & alios doceat, & ſuum officium bene poſſit implere.

II. Ut totum Pſalterium memoriter teneat.

III. Ut Signaculum, & Baptiſterium memoriter teneat.

IV. Ut de Canonibus doctus ſit, & ſuum pœnitentiale bene ſciat.

V. Ut cantum & compotum ſciat.

VI. Ut nullus Sacerdos fœminas ſecum habitare permittat, exceptâ Matre, ſorore, vel amitâ.

VII. Ut Presbyteri in Tabernis bibere non præſumant.

VIII. Ut nullus avaritiam ſectetur, nec ſit ſuperbus, non ebrioſus, non violentus, nec ſomnolentus.

IX. Ut nullus præſumat in Cœna Domini jejunium ſolvere.

X. Ut nullus baptizare præſumat, niſi in Paſcha & Pentecoſte, excepto infirmo.

XI. Ut nullus Presbyter, nec Diaconus, nec Clericus, Chriſma alicui dare præſumat pro aliqua neceſſitate, qui, ſi hoc fecerit, degradetur.

XII. Ut nullus Presbyter ad Synodum contemnat venire, quod ſi aliter facere præſumpſerit, coactus veniat, & ſecundùm Canones judicetur.

Harduin. Tomo IV. Conciliorum ad h. annum.

CONCILIUM TEGERNSEENSE.

In Monaſterio ejus nominis ad Lacum Tegurinum in Diœceſi Friſingenſi habitum, pro lite quadam ejuſdem Monaſterii cum ſuo Epiſcopo.

Anno Caroli Imperatoris IV. Chriſti DCCCIV. Die XVI. Junii.

BRevem Commemoratorium de causâ SANCTÆ MARIÆ ſemper VIRGINIS, & Beati Corbiniani, Confeſſoris Chriſti, Domo Epiſcopali, qui dicitur Friſiginga, quomodo Atto Epiſcopus interpellavit Adalbertum Abbatem, & Zachonem Vicarium ejus, pro cauſa Sanctæ Mariæ, quæ abſtracta injuſto ordine fuit partibus illorum. Protulit prædictus Epiſcopus ſententiam ſuam coram Epiſcopis, & Abbatibus, quorum nomina hic ſcripta continentur. Erant enim congregati ad Eccleſiam Beati Emmerami Martyris Chriſti, quæ eſt ſita prope civitatem, qui vulgò nominatur Reganespurc. Hæc ſunt nomina virorum religioſorum, & prudentium. Inprimis Altheus Epiſcopus, Walterich Epiſcopus, Arn Epiſcopus, Itheri Abbas, Ato Diaconus ſive Abbas, Hunrih Abbas, Urolf Abbas, Reginperht Abbas, item Reginpehrt Capellanus Presbyter, Wolfheri Capellanus Presbyter, Petto Abbas, Cunzi Presbyter. Coram iſtis omnibus ſpoponderunt prædicti Abbates Adalperht, & Zacco omnia ſe reddituros ad domum Beatæ MARIÆ, quicquid exinde injuſto ordine abſtractum habuerunt, & per Wadium illorum utrique manibus ſuis, quaſi coacti, in manu Epiſcopi Attonis dederunt, dicentes, ſe reddituros ex integro juſtitia ſecundùm rectum judicium faciendam. Sed nihil profuit de his omnibus, unde Wadium

Wadium dederunt, nec quicquam de juſtitia noſtra ad illos invenire potuimus. Cùm non poſt multum temporis contigit enim, ut Meginhart abbas ipſius domui vivente Zaccone accepit. Deinde venerandus vir Atto Epiſcopus, & Maginhardus Abbas pro hoc condixerunt publicum placitum fieri, & qualiter adunata eſt cohors, & ſtipata caterva in loco, qui dicitur Tegarinſeo, ad translationem corporis Sancti Martyris Chriſti Quirini hic intelligitur. Ipſo die reſedentibus viris Illuſtriſſimis Arnonem Archiepiſcopum, Attonem Epiſcopum, Oadalhardum Epiſcopum, Hiltigero vocato Epiſcopo, Maginhardo Abbate, Cundhario Abbate, Ellannodo Archipresbytero, Perhtrato Presbytero, & Capellano Domni Imperatoris, Oadalfrido Presbytero, Zacconi Monacho, qui quondam Abbas, Rihheri presbytero, & M. Iſaac presbytero, & M. Lantolt, M. Eparhat, M. Arn, M. & omnis congregatio ipſius Monaſterii: inſuper Droant com. Pippimes com. Cundhart com. Reginbart cent. Domni Imperatoris: Maginhart, Amalrih, Sivarzolf, Hitto, Amo, & alii plurimi. Facta eſt ibi inquiſitio, & ventilata cauſa inter Attonem Epiſcopum, & Maginhardum Abbatem ex ipſo Monaſterio jam dicto. Atto Epiſcopus, requirens Eccleſias baptismales ad ſuum Epiſcopatum legitimè pertinentes, id fuerunt: ad Aſewendingas, & ad Hartbeningas, ad Egilingas, Worm, Gojollinga, Tanchiricha, Lezinhuſir, Holtzhuſir, Hrodungeſchiricha, Phunzina, Helphindorff, ad Funſinga, ad Pohloh, & decimam de Eccleſia ad Feldkirc, & Eccleſiam ad Holtzhuſen, de traditione quondam noviliſſimi viri nomine dd, & illam Parrochiam ad Tankirc, & altaria duo conſecrata, & ad Teorhage, eò quod injuſtè abſtractæ eſſent de ipſum Epiſcopatum, & conlocatæ in illorum Monaſterio multo jam tempore. Tunc ipſe Maginhardus Abba juxta auditum, & dicta multorum hominum, qui illud adſerebant, retinere temptabat in multitudine hominum traditionum ad ipſius Monaſterii facta. Tunc Arn Pontifex taliter adſerens ajebat: *Si iſtas Eccleſias & omnia, quicquid à te repetit Domnus Atto Epiſcopus habere vis, veniat advocatus tuus in præſente, & faciat inde legem, & conquiratur ad ipſa caſa Dei, quicquid legitimè ſecundùm ordinem conquiri poteſt; ſin autem, reddatur, qua legitime poſſidere non queas.* Poſt hoc dictum venerunt iterum ipſi inter ſe, & placitaverunt, qualiter illos ad concordiam pacis revocare potuiſſent, quod ità & fecerunt. Tunc Maginhard Abba reddidit ipſas Eccleſias, & decima, & duo Altaria in ipſo loco reſtituenda, quæ injuſtè abſtractæ fuerunt, coram iſtis præſentibus Attonem Epiſcopum per manus Arnonem Pontificem, & Ellannod Archipresbyterum, ea ſcilicet ratione, ut ſi valuiſſet inveſtigare per veraces teſtes, quòd plus legitimè ad ipſum ſuum Monaſterium ob traditionem nobilium hominum pertinere deberent, quàm ad ipſium Epiſcopatum, ut hoc cum licentiam, & gratiam ipſius Epiſcopi requirere liceret, quæ ſecundùm Canonicam inſtitutionem fieri potuiſſet. Poſt ea verò Arn. Pontifex ſupplicavit Attonem Epiſcopum, ut ipſas Eccleſias per præſtitum beneficii reddidiſſet hoc Maginhardum Abbatem, excepto illa decima, tali ordine, ut ipſa decima ad ipſas Eccleſias tali tenore accipiat, ſicut ſolitus eſt accipere ipſe Epiſcopus ad ſuos Parrochianos presbyteros, quod ità & factum eſt. Eccleſiam verò ad Tankirc, & Altaria ſupra ſcripta ipſe Epiſcopus ad ſuum Epiſcopatum retineat cum omni decima ſua; & ità ſtatuerunt inter ſe, atque definierunt, ut ſi amplius nullam calumniam inde generaret, ipſe Abbas partibus ipſum Pontificem eaſdem Eccleſias legitimè viſitare deberetur, excepto, ſicut diximus, illa decima legitima, ſicut ſuperiùs intimavimus. Si verò pro eâ ullam calumniam præſumeret generare ipſe Abbas, & ſui, & rebelles fieri, atque lites excitare ſuperbiendo contra ipſum Pontificem, vel contra Canonicam inſtitutionem, vel ipſam convenientiam irritam fieri poteſtatem, habeat ipſe Epiſcopus ipſas Eccleſias ſupra memoratas ad ſuam revocare Epiſcopalem ſedem. Actum Tegarinſeo Monaſterio publico, XVI. Kalendas Julii, anno quarto Imperii Domini noſtri Karoli, Sereniſſimi Auguſti, indictione XII. in Dei nomine feliciter. Amen.

BERHTHARIUS Notarius hanc notitiam ſubſcripſit.

Meichelbeck Hiſtor. Friſingenſ. Tom. I. Part. II. pag. 92.
Ex quo Manſi Supplementi Tomo I. p. 747.

D. MAN-

D. MANSI NOTA. Concilii hujus hiſtoriam ſuppeditat vetus documentum, quod ex vetuſto codice Traditionum Friſingenſium integrum refert P. Meichelbeck in Hiſtoriâ Friſingenſi Tom. I. Part. II. pag. 92. Ex eo verò tota Concilii hujus hiſtoria deducitur: Tegernſeenſibus Monachis diem dixerat Atto Friſingenſis Epiſcopus ad Concilium quoddam in Eccleſiâ S. Emmerammi extra mœnia urbis Ratisbonenſis cogendum, ut Eccleſias quasdam baptiſmales, id eſt, Parrochiales, quas illos contra jus & fas retinere contendebat, ſibi Epiſcopo ſuo reſtituerent. Monachi jus ſuum pro viribus in eo defenſabant; tandem ex ſententia Concilii reddere omnia juſſi ſunt. Cùm dicta nequaquam ſteriſſent, anno quarto Imperii Caroli, die XVI. Kal. Julias iterum ad Concilium, in eodem Tegernſeenſi Monaſterio coactum, ſiſtere ſe juſſi ſunt. Multa ibi pro ſe Monachi, ſed cùm dicta ſua ſcriptis documentis probare nequaquam potuerint, iterum victi cauſâ exciderunt. *Manſi Supplement. T. I. loc. cit.*

CONVENTUS IN SALTZ.

Anno Chriſti (*a*) DCCCIV. Leonis III. PP. IX. Caroli Imperat. IV.

Pax perfecta Carolum inter & Saxones domitos, & horum Decimæ Sacerdotibus pendendæ.

ANno DCCCIII. Carolus Conventu habito in Palatio Saltz, Saxones antiqua libertate donavit, eósque pro conſervandâ fide Catholicâ ab omni ſolvit tributo, excepto, quòd omnes divites, ac pauperes totius ſuæ culturæ, ac nutrituræ Decimas, Chriſto & Sacerdotibus ejus fideliter reddere juſſit.

Chronicon Quedlinburgenſe. Leibnitz. Scriptor. Brunſvicenſ. T. II.

NObilis hic annus longi certamina belli,
Tandem Saxones inter, Francóſque peracti,
Firmo perpetuæ concluſit fœdere pacis.
Auguſtus pius ad ſedem, Saltz nomine, dictam
Venerat: huc omni Saxonum nobilitate
Collecta, ſimul has pacis leges inierunt,
Ut toto penitus cultu, ritúque relicto
Gentili, quem dœmonicâ priùs arte colebant
Decepti, poſt hæc fidei ſe ſubdere vellent
Catholicæ, Chriſtóque Deo ſervire per ævum.
At verò cenſum Francorum Regibus ullum
Solvere nec penitus deberent, atque tributum,
Cunctorum pariter ſtatuit ſententia concors:
Sed tantùm decimas Divinâ lege ſtatutas
Offerrent, ac Præſulibus parere ſtuderent,
Ipſorúmque ſimul Clero, qui dogmata Sacra,
Quíque fidem Domino placitam, vitámque docerent.
Tum, ſub Judicibus, quos Rex imponeret ipſis,
Legatiſque ſuis, permiſſi legibus uti
Saxones patriis, & libertatis honore.
Hoc ſunt poſtremo ſociati fœdere Francis,
Ut gens & populus fieret concorditer unus,
Ac ſemper Regi parens æqualiter uni.
Si tamen hoc dubium cuiquam fortaſſe videtur,
De vitâ ſcriptum Caroli legat ipſe libellum,
Quem Francos inter clarus, veráxque relator,
A ſummo prudens, Einhardus nomine, ſcripſit.
Hac igitur pacis ſub conditione, fideles
Se Carolo, natiſque ſuis, ſtirpique nepotum
Ipſius, juraverunt per ſæcla futuros.
Quos per ter denos, & tres tam duriter annos
Linquere protracti penitus conamina belli
Plus Regis pietas & munificentia fecit,
Quam terror. Nam ſe quiſquis commiſerat ejus
Egregiæ fidei, ritus ſpernendo profanos,
Hunc

(*a*) Hermann. Contract. Chronograph. Saxo, Albertus Stadenſis, Pfeffinger ad *Vitriarium* L. I. Tit. II. pag. 224. finem belli Saxonici, pacémque initam referunt ad annum 804. Quare & hunc Conventum in eundem annum ſtatuendum duxi, licet alii anno præcedenti adſcribant.

Hunc opibus ditans, ornabat honoribus amplis,
Copia pauperibus Saxonibus agnita primùm
Tunc fuerat rerum, quas Gallia fert opulenta,
Prædia præſtiterat cùm Rex compluribus illic,
Ex quibus acciperent pretioſæ tegmina veſtis,
Argenti cumulos, dulcíſque fluenta Lyæi.
His ubi primores donis illexerat, omnes
Subjectos ſibimet, reliquos obtriverat armis,
Et multis experta modis innotuit ejus
Tam dulcis pietas, quàm formidabilis ira,
Præfatum ſtatuêre fide ſervare perenni
Fœdus, & ulteriùs non id mutâſſe probantur.

Poëta Saxo, qui claruit ſub Arnolfo Imperatore.

Eckhart. Tomo II. Hiſtor. Franc. p. 21.

PRÆCEPTUM DE SCHOLIS GRÆCIS ET LATINIS,

INSTITUENDIS IN ECCLESIA OSNABRUGENSI, DATUM ANNO DCCCIV.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Carolus Imperator Auguſtus, Romanum gubernans Imperium, qui & Rex Francorum, & Longobardorum, nec non modò Dominator & Saxonum. Notum ſit omnibus Sanctæ Dei Eccleſiæ fidelibus, noſtriſque præſentibus ſcilicet & futuris, qualiter nos ob noſtræ mercedis augmentum Wihoni Oſnabruckgenſi Epiſcopo, ſuæque Eccleſiæ, quam nos primam omnium in Saxonia in honore Sancti Petri, Principis Apoſtolorum, & Sanctorum Martyrum Criſpini, & Criſpiniani conſtruximus, quoddam nemus, vel foreſtum, infra hæc loca ſitum, Farnevinkil, Rutanſtein, Angeri, Oſning, Sinedi, Bergashovid, Drevensmeri, Etanarfeld, Dumeri, collaudatione illius Regionis potentum, cum omni integritate, in porcis videlicet ſilvaticis, atque cervis, avibus, & piſcibus, omníque venatione, quæ ſub banno uſuali ad foreſtum deputatur, ad ſimilitudinem foreſti noſtri Aquiſgranum, pertinentis in ſilva Oſningi, in perpetuum proprietatis uſum donavimus: eâ videlicet ratione, quòd ſi quiſquam hoc idem nemus, noſtro banno munitum, ſine prædictæ ſedis Epiſcopi licentia, ſtudio venandi, vel ſilvam exſtirpandi, vel aliquod hujuſmodi negotium peragendi, umquam intrare præſumpſerit; ſciat ſe tam Divinæ, quàm & Regiæ ultionis vindictam concurſurum, nec non pro delicto ſexaginta ſolidos noſtri ponderis, quos nobis pro banno violato deberi ſtatuimus, redditurum. Inſuper verò eidem Epiſcopo, ſuiſque ſucceſſoribus perpetuam concedimus libertatem, & ab omni regali ſervitio confirmamus abſolutionem. Niſi fortè contingat, ut Imperator Romanorum, & Rex Græcorum conjugalia fœdera inter filios eorum contrahere diſponant, tunc Eccleſiæ illius Epiſcopus, omni ſumptu à Rege, vel Imperatore adhibito, laborem ſimul & honorem illius legationis aſſumat. Et hoc ea de cauſa ſtatuimus, quia in eodem loco græcas, & latinas ſcholas in perpetuum manere ordinavimus, & nunquam Clericos utriúſque linguæ gnaros ibidem deeſſe in Dei miſericordia confidimus. Et ut hæc auctoritas firmior habeatur, & diuturnis temporibus meliùs conſervetur; manu propriâ ſubter eam roborare decrevimus, & de anulo noſtro ſigillare juſſimus.

SIGNUM CAROLI PIISSIMI IMPERATORIS.

Amalbertus ad vicem Ercanbaldi recognovi.

Data XIII. Kal. Januarias anno IV. Chriſto propitio Imperii noſtri, & XXXVII. Regni noſtri in Francia, atque XXXI. in Italia, actum Aquiſgrani Palatio in Dei nomine feliciter. Amen.

Illmus Fürſtenbergius poſt Monumenta Paderbornenſia.

Inde varii, & Baluzius Tomo I. Capit. pag. 417.

CAPI-

CAPITULARE DOMINICUM

DATUM ANNO INCARNATIONIS DOMINI NOSTRI JESU DCCCV. AD THEODONIS VILLAM. LEONIS III. PP. XI. CAROLI IMPER. VI.

1. *De Lectionibus.*
2. *De Cantu.*
3. *De Scribis & Notariis.*
4. *De diverſis diſciplinis diſcendis.*
5. *De compoto & de arte medicina.*
6. *De Eccleſiis ſine honore manentibus.*
7. *De iis, qui ad Monaſterium nuper venerunt.*
8. *De iis, qui ad fugiendum debitum ſervitium, ſæculum relinquunt.*
9. *De relinquentibus ſæculum.*
10. *De Laicis nuper converſis.*
11. *De ſervis propriis, vel ancillis.*
12. *De Congregationibus ſuperfluis.*
13. *De non pulſatis ſecundùm Regulam.*
14. *De Infantibus puellis quando velentur.*
15. *De Præpoſitis Monachorum.*
16. *De inceſtuoſis.*

I.

UT Lectiones in Eccleſia diſtinctè legantur.

II.

Ut cantus diſcatur, & ſecundùm ordinem & morem Romanæ Eccleſiæ fiat: & ut Cantores de Metis revertantur.

III.

De Scribis, quòd vitioſè non ſcribant. Ut unusquiſque Epiſcopus, & Abba, & ſinguli Comites ſuum Notarium habeant.

IV.

De cæteris diſciplinis Eccleſiæ, ut ſecundùm Canones vel Regulam fiant.

V.

De compoto, ut veraciter diſcant omnes: De medicinali arte, ut infantes hanc diſcere mittantur.

VI.

De Eccleſiis ſine honore manentibus in luminariis, & officiis: & de his, qui Decimas quidem apprehendunt, & de Eccleſiis non curant, ut omnimodis emendetur: & de Altaribus, ut non ſuperabundent in Eccleſiis.

VII.

De nuper venientibus ad Monaſterium, ut primò diſcant Regulam, antequam foras mittantur ad Miniſteria, & quòd non vadant ad judicia ſæcularia.

VIII.

De his, qui ſæculum relinquunt ad ſervitium Dominicum impediendum, & tunc neutrum faciunt, ut aut in ſæculo ſint, aut plenè in Regula permaneant.

IX.

Ut omnes Clerici unum de duobus eligant, aut pleniter ſecundùm Canonicam, aut ſecundùm Regularem Inſtitutionem vivere debeant.

X.

De Laicis noviter converſis, ne, antequam ſuam legem pleniter vivendo diſcant, ad alia negotia mittantur.

XI.

De propriis ſervis & ancillis, ut non ſupra modum in Monaſteria (a) ſumantur, ne deſertentur villæ.

XII.

De congregationibus ſuperfluis, ut nullatenus fiant: ſed tantos congreget quis, quantis conſilium dare poſſit.

XIII.

De illis, qui non ſunt ſecundùm Regulam pulſati, ut deinceps emendentur, & pulſentur ſecundùm Regulam.

XIV.

Ut infantulæ ætatis puellæ non velentur, antequam illæ eligere ſciant, quid velint, (b) & ut pulſentur ſalvâ Canonicâ ſententiâ & auctoritate.

XV.

Ut Laici non ſint Præpoſiti Monachorum infra Monaſteria, nec Archi-Diaconi ſint Laici.

XVI.

De Inceſtuoſis, ut Canonicè examinentur, & nec propter alicujus amicitiam alii relaxentur, alii conſtringantur.

Eginhardus in Chronico, & Browerus L. VIII. Annal. Trever. referunt hæc Capitula ad annum Chriſti 806.

ACTIO

(a) *ſumantur* alii mittantur. [b] *& ut pulſentur* in codice Palatino omittitur.

ACTIO II.

CAPITULUM IMPERATORIS,

De honore Epiſcoporum, & reliquorum Sacerdotum, datum in eodem loco, in quo ſancita ſunt ſuperiora Capitula, id eſt, apud Theodonis villam.

VOlumus, atque præcipimus, ut omnes ſuis Sacerdotibus tam majoris ordinis, quàm & inferioris, à minimo uſque ad maximum, ut ſummo Deo, cujus vice in Eccleſiâ legatione funguntur, obedientes exiſtant. Nam nullo pacto agnoſcere poſſumus, qualiter nobis fideles exiſtere poſſunt, qui Deo infideles, & ſuis Sacerdotibus, apparuerint: aut qualiter nobis obedientes, noſtríſque Miniſtris ac legatis obtemperantes erunt, qui illis in Dei cauſis, & Eccleſiarum utilitatibus, non obtemperant? Potiùs námque, juxta veritatis vocem, ille metuendus eſt, qui poteſt animam, & corpus perdere in Gehennam, quàm ille, qui corpus torquere, & honores temporales poteſt auferre. De illis dictum eſt: *Qui vos audit, me audit. Et qui vos ſpernit me ſpernit.* Et alibi: *Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei.* Et rurſus: *Qui ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis, melius illi, ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo ejus, & demergatur in profundo maris.* Et iterum: *Qui vos recipit, me recipit. Et qui me recipit, recipit eum, qui me miſit.* Et multa alia, horúmque ſimilia. His ergo fulti oraculis, jubemus, ut omnes eis pro viribus ad eorum peragenda miniſteria, & ad malos, & peccatores, atque negligentes homines diſtringendos ſummopere obedientes exiſtant. Qui autem in his, quod abſit, aut negligentes, eiſque inobedientes fuerint inventi, ſciant, ſe nec in noſtro Imperio honores retinere, licet etiam filii noſtri fuerint, nec in palatio locum, neque nobiſcum, aut cum noſtris ſocietatem, aut communionem ullam habere; ſed magis ſub magnâ diſtrictione, & ariditate pœnas luere. In his námque omnium noſtrorum fidelium volumus agnoſcere fidem ac benevolentiam. Quoniam ſi hæc fideliter & utiliter impleverint, tunc Deo & nobis fideles erunt. Si autem, quod abſit, ſecus egerint, tunc non ſolùm infideles, ſed etiam infames atque reprobi manifeſtè apparentes notabuntur, eorúmque domus publicabuntur, & ipſi exiliabuntur.

Baluz. Tomo I. Capitular. pag. 437.
Sirmondus pag. 230. *ex Lib. VII. Capitularium N. CCCXC.*

CONCILIUM PROVINCIALE SALISBURGENSE.

Anno Chriſti DCCCVII. Leonis III. Papæ XII. Caroli Imper. VII.

De Diſtributione (a) Bonorum Eccleſiaſticorum.

„ Cùm ſe congregâſſet Synodus Epiſcoporum, Abbatum, cœterorúmque Clericorum Bojoariæ Provinciæ, ad Metropolim Salisburgenſem, & ibidem non pauca utilitatis ſuæ pertractâſſent, moverunt iidem Epiſcopi, Arno Archiepiſcopus, *(b)* Atto, Adalvinus, Emricus, Hatto, quæſtiones de decima fidelium populorum, quæ affertur ad Eccleſias. Lectis inde Capitulis ex Canonum auctoritate, quid inde agi debuiſſet; invenerunt quatuor portiones fieri, unam Epiſcopo, alteram Clericis, tertiam pauperibus, quartam fabricis Eccleſiæ. Tum conſenſerunt ibi cuncti Abbates, qui præſentes aderant huic decreto ſecundùm Canones, & reddiderunt portiones Epiſcoporum Epiſcopis, quæ illos contigiſſet, id eſt, Meyinhart,

" hart, Vrolf, Joannes, Wolfdrege, " Wolfkanhart, Kerrich, Hepſilo, & " cœteri, unusquiſque ſuo Epiſcopo, eâ " ratione, ut ulterius exinde nulla inter " illos diſcordia deinceps ſemper maneret.

" Act. XVII. Kalen. Febr. Ann. VII. " Imperante Carolo glorioſo Auguſto " poſt conſulatum ejus.

(*a*) Quoniam Acta hujus Concilii interciderunt, eorum ſummam ex vetuſto codice Friſingenſis Eccleſiæ deſcripſit *Brunerus L. VI. Annalium Boicorum.*

(*b*) Arno Salisburgenſis Archiepiſcopus, Atto Friſingenſis, Adalwinus Ratisbonenſis, Emricus Sabionenſis, Hatto Paſſavienſis Epiſcopi erant *Judice Metzgero L. III. C. XI. Hiſtoriæ Salisburgenſis. Hanſitz. in Metropoli Salisburgenſi pag.* 119. *Pagi in Critica ad h. annum.*

Ex hujus Concilii Decreto patet, bona Eccleſiaſtica in Germania & Bajoaria, nondum in beneficia ſingulis Clericis propria fuiſſe diſtributa, ſed decimalium bonorum diſtributionem fuiſſe penes Epiſcopos juxta Decreta Simplicii & Gelaſii Pontificum. *Nota Patris Biner Parte IV. Apparatus Eruditionis pag.* 291.

CONVENTUS IN INGELHEIM.

Anno Chriſti DCCCVII. Leonis III. Papæ XII. Caroli Imper. VII.

ANno DCCCVII. Carolus Imperator perrexit ad Ingelaeim Palatium, & ibi habuit Conventum ſuum cum Epiſcopis & Comitibus, & aliis Fidelibus: & mandavit eis, ut juſtitias facerent in Regno ejus. Poſtea dedit eis licentiam, ad propria remeare, & quietè ſedere, & ut Deo gratias agerent, ad pacem & concordias ipſorum, & illum annum fecit ſine hoſte.

Chron. vetus Cœnobii Moiſſiacenſis.

In eodem Palatio Ingelheimenſi anni hujus, VII. idus Auguſti, commutationem factam variorum bonorum inter Agilwardum Wireeburgenſem Epiſcopum, & Audulfum glorioſum Comitem, ab Carolo Auguſto Imperatore confirmatam fuiſſe, docet diploma autographum ex Archivio Wireeburgenſis Eccleſiæ ab Eckharto productum.

Tom. II. Hiſtor. Franc. Eckhart. L. XXVII. pag. 51.

CONCILIUM AQUISGRANENSE.

Anno Chriſti DCCCIX. Leonis III. PP. XV. Caroli Imper. X.

De Proceſſione Spiritûs S. à Patre, Filióque.

" EOdem tempore exorta eſt quæ- " ſtio de Proceſſione Spiritûs San- " cti, ventilata primùm anno DCCLXVII " in Synodo Gentiliacenſi, dein anno " DCCCIX. in Aquisgranenſi, ac paulò " poſt in collatione, eodem anno Romæ " cum Leone Pontifice habita, cui Adal- " hardus Abbas Corbeienſis, juſſu Ca- " roli Magni, unà cum Jeſſe Ambianenſi, " & Bernario Wormatienſi, Epiſcopis in- " terfuit, comitante Smaragdo, Monaſte- " rii S. Michaëlis in pago Virdunenſi " Abbate, qui prædictam collationem " in litteras retulit. Dogma probavit " ſingulari edito libello Theodulfus Epi- " ſcopus Aurelianenſis, cui Carolus Au- " guſtus hanc Provinciam demandave- " rat.

" Hujus Controverſiæ occaſio petita " eſt ex more Gallorum, qui cùm in " Symbolo Conſtantinopolitano addidiſ- " ſent vocem: FILIOQUE, in quorun- " dam reprehenſionem incurrêre, præ- " cipuè Johannis Monachi Jeroſolymi- " tani. Is quippe anno jam dicto in Gal- " liam miſſus ad Carolum, controver- " ſiam hac de re commovit, quæ ad Ro- " mani Pontificis judicium delata. Gal- " lorum

" lorum ſententiam probavit Leo PP. III, " non factum: ratus nefas, quidquam ci" tra Eccleſiæ univerſæ definitionem in " Fidei Symbolum admittere: *Licet*, in" quit, *docendo cantare, & cantando doce" re: ſed illicitè in prohibitis, nec ſcribendo, " nec cantando licet inſerere.* Legatis per" ſuadentibus conſenſit Pontifex, ut ne " vox: FILIOQUE penitus expungere" tur, ne videlicet id crederetur eſſe con" tra fidem; ſed tamen, ut paulatim in " Palatio intermitteretur, conſuluit; " quatenus aliæ Eccleſiæ ejus exemplo " eam vocem cantare dediſcerent. Ve" rùm vox ſemel admiſſa revocari non " potuit, immo propagatus eſt ejus uſus " ad alias Eccleſias, adeóque per totam " Eccleſiam Latinam ante medium Sæcu" lum nonum, teſtante Photio Patriar" cha, qui litem de hac additione Latinis " intentavit, ac poſt eum Michaël Ce" rularius, Leonis Papæ IX Pontifica" tu, uti ſuo loco demonſtrandum. Ab " hac voce ventum eſt ad dogma ipſum, " quod fuit Seminarium, & præcipua " cauſa funeſtæ diſceſſionis Græcorum à " Latinis, de qua etiam nunc ingemiſci" mus.

Mabillon. in Præfatione Partis primæ Sæculi IV. Idem ſcripſerant Annales *Loiſéliani, Laurishamenſes, Pithoeani, & cæteri pæne iiſdem verbis*:

Bzovius ad hunc annum addit Synodum Romanam. Ab hac Synodo Bernarius, & Jeſſe " Epiſcopi, cum Adelhardo Abbate profecti, Ro" mam advenêre. In eorum gratiam Leo Papa " in Secretario B. Petri Apoſtoli habito CONCI" LIO decrevit, ne quicquam Symbolo aut ad" derent, aut ab eo detraherent. Hujus rei causâ " duabus in laminis argenteis in altera Græcè, in " altera Latinè, ſine tamen aliqua additione in" ſculpi juſſit Leo idem Symbolum Conſtanti" nopolitanum, eáſque habitas præ foribus Baſi" licæ S. Petri affigi.

Referenda eſt Romana Synodus ad annum 810. *judice Pagio, quia Menſe Novembri anni* 809. *fuit finita Synodus Aquisgranenſis.*

Quæſtio hîc eſt de Crinomeno Synodi Aquisgranenſis anni 809. Illuſtriſſimus Baronius exiſtimat non dubitatum, nec tractatum in eo Concilio fuiſſe de Proceſſione Spiritûs S. à Patre & Filio; ſed unicè controverſum de additamento: FILIOQUE ad Symbolum Conſtantinopolitanum: cum quo augmento Symbolum canebant Hiſpani & Galli. Econtrario Pagius ex Annaliſtis Loiſeliano, Fuldenſi, Bertiniano, Metenſi, ex Eginhardo, monacho Egolismenſi, Adone, & omnibus antiquioribus Scriptoribus docet, agitatam fuiſſe in Concilio anni hujus Quæſtionem hanc: *Utrum, ſicut procedit Spiritus S. à Patre, ità procedat à Filio?*

2dò. Idem probatur ex literis Caroli Imp. ad Leonem Papam ſcriptis, quæ nullum habent verbum de hoc additamento, ſed totæ ſunt in coacervandis teſtimoniis Scripturæ & Patrum pro Proceſſione Spiritûs S. à Patre & Filio.

3tiò. Probatur ex libro Theodulfi, Aurelianenſis Epiſcopi, pro hac cauſa ſcripti juſſu Caroli Imperatoris.

4tò. Probatur ex libro Alcuini pro hac eadem causâ ſcripti juſſu Caroli, pro Epiſcoporum Germaniæ & Franciæ fide ſimul, & additamento ad Symbolum tuendo.

EPISTOLA CAROLI MAGNI IMPERATORIS, AD LEONEM III. PAPAM URBIS ROMÆ DIRECTA POST CONCILIUM AQUISGRANENSE, ET À SMARAGDO (*a*) ABBATE EDITA.

Quæſtio, quæ de Spiritûs S. Proceſſione eſt nuper exorta, jam dudum eſt diligentiſſimè à Sanctis Patribus ventilata. Sed quia jam diu à quærentibus neglecta jacebat, non quievit quaſi antiquitus ventilata: ſed quaſi quædam his temporibus nobis ſubito emerſit occulta: quod divinitus ſpiratum fideliter credens non dubito. Crebris etenim quæſtionum ictibus præſens Eccleſia tunditur, ut doctrinis Catholicis erudita, ſanæque fidei confeſſionibus elimata, in æter-

(*a*) Smaragdus Abbas S. Michaëlis ad Moſam in Diœceſi Virdunenſi, Ord. S. Benedicti, ſcripſit Epiſtolam hanc ad Papam Leonem III., juſſu Imperatoris Caroli Magni, de Proceſſione Spiritus S. de qua ventilata quæſtio fuit in Concilio Aquisgranenſi anno 809.

æternum quandoque, hæreditate filiorum perceptâ, vivere cum Domino valeat feliciter regnatura. Sed quia, ut præfatus ſum, hæc quæſtio diu à quærentibus indiſcuſſa jacebat, voluit omnipotens Deus in eamdem ſuſcitare corda Paſtorum: ut negligentiæ tempore ſublato exercitationis ſanctæ brachio cœleſtem valeant perfodere theſaurum. Sermonis etenim Dominici ſarculo ſæpius Divinarum ſcripturarum Paſtores debent proſcindere campum, ne zizania ſatoris iniqui, ſeménque malignum formoſi tritici valeat opprimere fructum: aut volans paſſim volucris hæretica ſemen Catholicum à cordibus rapiat parvulorum, horridáque ſpinarum emerſio Domini nitidam poſſit ſuffocare ſegetem. Lectionis etenim ſacræ cognitio imbecillis baculum, nervoſis arma miniſtrat, hoſtium ſubdolas fortiter premit inſidias, & victoribus æternas promittit feliciter coronas. Ergo procul à Paſtoribus negligentiæ torpor abſcedat: procul à mentis acumine inertia damnoſa recedat, molliſque laſcivia corporis membra relinquat, & altus ſopor molliſque ſomnus in rigidas, lucroſáſque lectionis emergat excubias; ut Eccleſiæ ager opimus, doctorúmque ſemine ſatus, valeat centenos omnipotenti reddere fructus.

Jam nunc adgrediar de Spiritûs Sanctus proceſſione. Quòd Spiritus Patris ſit in Filio, idémque Spiritus & Patris ſit, & Filii, Eſaias teſtatur, ubi vox Patris ait ad Filium: *Spiritus* (b) *meus, qui eſt in te, & verba mea, quæ poſui in ore tuo, non recedant de ore tuo, & de ore ſeminis tui à modo, & uſque in ſempiternum.* Item in Eſaia ſcriptum eſt: *Ibi obviaverunt ſibi cervi, & viderunt facies ſuas mutuo. Tranſierunt: unus ex iis non periit, & Spiritus ejus congregavit eos.* Cervos hîc Apoſtolos priſci Patres intellexerunt, quos Spiritus Chriſti in Hieruſalem congregavit, ubi obviantes mutuò ſalutârunt. Igitur quòd Patris ſit Spiritus, ipſe Dominus Apoſtolis ait: *Non enim* (d) *vos eſtis, qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis.* Et quòd idem Spiritus Filii ſit, Paulus teſtatur dicens: *Si quis autem* (e) *Spiritum Chriſti non habeat, hic non eſt ejus.* Itémque in Epiſtola ad Galatas ait: *Quoniam autem eſtis Filii Dei* (f) *miſit Deus Spiritum Filii ſui in corda noſtra, clamantem.: Abba Pater.* Beatus quoque Petrus in Epiſtola ſua ait: *Reportantes* (g) *finem fidei veſtræ, ſalutem animarum. De qua ſalute exquiſierunt, atque ſcrutati ſunt Prophetæ, qui de futura in vobis gratia prophetaverunt, ſcrutantes in quod, vel quale tempus ſignificaret, qui in eis erat Spiritus Chriſti, prænuntians eas, quæ in Chriſto ſunt paſſiones, & poſteriores glorias.* Et Dominus in Evangelio ait: *Cùm venerit* (h) *Paracletus Spiritus veritatis, qui à Patre procedit.* Ubi ſuum eſſe Spiritum docuit, quia ipſe eſt veritas, & Patris, à quo eum dixit procedere. Quòd Spiritum Sanctum dedit Pater Apoſtolis, in Epiſtola ad Corinthios ſecunda ſcriptum eſt: ait enim inter cætera: *Qui autem* (i) *confirmat nos vobiſcum in Chriſto, & qui unxit nos Deus, & qui ſignavit nos, & dedit pignus Spiritûs in cordibus noſtris.* Item in Epiſtola ad Theſſalonicenſes prima: *Non enim vocavit,* (k) ait, *nos Deus in immunditiam, ſed in Sanctificationem, itaque, qui hæc ſpernit, non hominem ſpernit; ſed Deum, qui etiam dedit Spiritum ſuum Sanctum in nobis.* Et quòd eumdem Spiritum Sanctum dedit & Filius, in Epiſtola Joannis ſcriptum eſt: *In hoc intelligimus,* (l) *quoniam in eo manebimus, & ipſe in nobis, quoniam de Spiritu ſuo dedit nobis.* Quòd Spiritum Sanctum effudit Pater in diſcipulos,. in Epiſtola ad Titum ſcriptum eſt: *Cùm autem* (m) *benignitas & humanitas apparuit Salvatoris noſtri, non ex operibus juſtitiæ, quæ fecimus nos; ſed ſecundùm ſuam miſericordiam ſalvos nos fecit per lavacrum regenerationis & renovationis Spiritûs Sancti, quem effudit in nos abunde per JEſum Chriſtum Salvatorem noſtrum.* Quòd & eumdem Spiritum Sanctum effudit Filius, in Actibus ſcribitur Apoſtolorum. Ajunt enim Apoſtoli inter cætera: *Hunc* (n) *Jeſum reſuſcitavit Deus, cujus nos omnes teſtes ſumus. Dextera igitur Dei exaltatus & promiſſione Spiritûs acceptâ à Patre effudit hunc, quem vos videtis, & auditis.* Item, quòd una ſit à Patre & Filio, Spiritûs Sancti effuſio, Joële teſtante didicimus. Ait enim vox Patris ſimul & Filii

(b) Iſaiæ LIX. 21.
(d) Matth. X, 20.
(e) Roman. VII, 9.
(f) Galat. IV, 6.
(g) I. Petri I, II.
(h) Joannis XVI, 13.
(i) 2. Corinth. V, 5.
(k) I. Theſſalon. IV, 6, 7. 8.
[l] I. Joannis III, 13.
(m) Titum III, 5.
(n) Actuum II, 33.

Filii : *Effundam de Spiritu* (o) *meo ſuper omnem carnem, & prophetabunt filii veſtri, & filiæ veſtræ. Senes veſtri ſomnia ſomniabunt, & juvenes veſtri viſiones videbunt : ſed & ſuper ſervos meos, & ſuper ancillas meas in diebus illis effundam de Spiritu meo, & dabo prodigia in cælo, & in terra.* Quòd Spiritus Sanctus oris ſit Patris, in Pſalmo trigeſimo ſecundo legitur : *Verbo Domini* (p) *cæli firmati ſunt, & Spiritu oris ejus omnis virtus eorum.* Et quòd os ſit Filii, in Eſàia ſcriptum eſt : ait enim idem Propheta de Filio : *Percutiet* (q) *terram virga oris ſui, & Spiritu labiorum ſuorum interficiet impium.* Cui ſententiæ concordans Paulus in Epiſtola ad Theſſalonicenſes ait : *Et tunc* (r) *revelabitur ille iniquus, quem Dominus Jeſus interficiet Spiritu oris ſui, & deſtruet illuſtratione adventûs ſui.* Quòd Spiritus à Patre procedat, ipſe Dominus teſtatur dicens : *Spiritus,* (s) *qui à Patre procedit, ille me clarificabit.* Et cætera talia plura in Evangeliis inveniuntur teſtimonia. Et quòd idem Spiritus procedat à Filio, liber Job, ore Dominico ſacratus, teſtis eſt : ubi hæc inter cætera ait : *Et audite* (t) *auditionem in terrore vocis ejus, & ſonum de ore illius procedentem.* Hoc in loco os Patris Filius eſt intelligendus, ſonus verò de ore illius procedens, Spiritus Sanctus, qui à Filio procedens cum ſonitu ſuper Apoſtolos in igne deſcendens apparuit, ſicut Apoſtolorum teſtantur Actus, ubi ſcribitur : *Dum* (u) *complerentur dies Pentecoſtes, erant omnes pariter in eodem loco : & factus eſt repente de cælo ſonus, tanquam advenientis Spiritûs validiſſimi, & replevit totam domum, ubi erant ſedentes : & apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tanquam ignis, ſeditque ſupra ſingulos eorum, & repleti ſunt omnes Spiritu Sancto.* Beatus autem Gregorius hunc ſupradictum libri Job verſiculum exponens, inter cætera ſic ait : Poteſt autem per os Dei unigenitus Filius deſignari ; per ſonum verò oris poteſt ejuſdem Spiritus Sanctus deſignari : ſonus igitur de ore Domini procedit, cùm conſubſtantialis ejus Spiritus, ad nos per Filium veniens, ſurditatem noſtræ inſenſibilitatis ſumpſit. De hac igitur ipſâ proceſſione, quâ Spiritus Sanctus à Filio procedit, ſicut procedit à Patre, Beatus Athanaſius in libro, quem ſcripſit contra Arium, inter cetera ſic ait : Ego credo Filium in Patre, & Patrem in Filio : Spiritum quoque paraclitum, qui procedit à Patre, & Filii ejus, & Patris, quia & à Filio procedit, ſicut in Evangelio ſcriptum eſt, quod per inſufflationem ſuam dederit in diſcipulis ſuis Spiritum Sanctum, dicens : *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittentur eis :* & cetera. Cyrillus quoque de hac ipſa Spiritûs Sancti proceſſione contra Neſtorium inter cetera ſic ait : Quamvis enim in ſua ſit ſubſtantia Spiritus, & ejus intelligatur in perſona proprietas, juxta id, quod Spiritus eſt, & non Filius ; attamen alienus non eſt ab illo : nam Spiritus appellatus eſt veritatis, & veritas Chriſtus eſt. Unde & ab iſto ſimiliter, ſicut & à Deo Patre, procedit. Ambroſius inter cetera de Spiritu Sancto ſic ait : Non enim quaſi ex loco mittitur Spiritus, aut quaſi ex loco procedit, quando procedit ex Filio. *Hieronymus* quoque de hac ipſa Spiritûs Sancti Proceſſione in Symboli expoſitione inter cætera ſic ait : Spiritus, qui à Patre & Filio procedit, Patri, filióque coæternus, & per omnia coæqualis eſt. Hæc eſt Sancta Trinitas, id eſt, Pater & Filius, & Spiritus Sanctus, una eſt Deitas & potentia, una & eſſentia, id eſt, Pater, qui genuit, filiúſque genitus, & Spiritus Sanctus, qui à Patre filióque procedit. Hæc tria unus Deus eſt. *Auguſtinus* quoque in expoſitione fidei Catholicæ inter cetera ſic ait : In illa igitur Sancta Trinitate unus eſt Pater, qui ſolus de ſe ipſo eſſentialiter unum genuit Filium : & unus Filius, qui de uno Patre ſolus eſt eſſentialiter natus : & unus Spiritus, qui ſolus eſſentialiter de Patre filióque procedit. Item ipſe adverſus Maximum hæreticum : Quæris à me, ſi de ſubſtantia Patris & Filius ; de ſubſtantia Patris eſt etiam Spiritus Sanctus ; cur unus Filius & alius non ſit Filius ? Ecce reſpondeo, ſive capias, ſive non capias. De Patre eſt Filius : de Patre & Spiritus Sanctus, ſed ille genitus eſt, iſte procedens : ideo ille Filius eſt Patris, de quo eſt genitus, iſte autem Spiritus utriúſque, quoniam de utróque procedit.

(o) Joëlis II, 28. (p) Pſalmo XXXII, 9. (q) Iſaiæ XI, 14.
(r) II. Theſſalon. II, 8. (s) Joannis XVI, 14. (t) Job. XXXVII, 2.
(u) Actuum II, 2.

Et poſt paululum ipſe: Amborum eſt ergo Spiritus, procedendo de ambobus. Item ipſe in libro de Trinitate inter cætera ait: Cùm per Scripturarum Sanctarum teſtimonia docuiſſem de utroque procedere Spiritum Sanctum, ſi ergo inquam, & de Patre, & de Filio procedit Spiritus Sanctus, cur Filius dixit: *De Patre procedit*? Cur putas, niſi quemadmodum ſolet ad eum referre, & quod ipſius eſt, de quo ipſe eſt; unde illud quod ait: *Mea doctrina non eſt mea, ſed ejus qui miſit me.* Si igitur hîc intelligitur ejus doctrina, quam tamen dixit non eſſe ſuam, ſed Patris; quantò magis illic intelligendus eſt, & de ipſo procedere Spiritus Sanctus, ubi ſic ait: *De Patre procedit*: ut non diceret: de me non procedit. A quo autem habet Filius, ut ſit Deus? ſi enim de Deo Deus, ab illo habet utique, ut etiam de illo procedat Spiritus Sanctus: ac per hoc Spiritus Sanctus, ut etiam de illo procedat, ſicut procedit de Patre, ab ipſo habet Patre. Item ipſe Spiritus Sanctus. Spiritus verò Sanctus non, dum de Patre procedit in Filium, & de Filio procedit ad ſanctificandum creaturam; ſed ſimul de utroque procedit: quamvis hoc Filio Pater dederit, ut quemadmodum de ſe, ità quoque de illo procedat. Hæc à nobis, ſummo opitulante opifice, de Spiritûs Sancti proceſſione multiplicia Sanctarum Scripturarum adgregata ſunt teſtimonia; ut Divinorum librorum ſententiis victus, multorúmque orthodoxorum nube teſtium preſſus, veritati non valeat reſiſtere inimicus, ſed potiùs ſententiis Catholicis, veridicíſque ſuaſus teſtimoniis, revertatur ad tutiſſimum Eccleſiæ ſinum: ut pariter Catholico educatus in gremio, quandoque æternum cum filiis mercatur accipere regnum.

Holſteinius edidit. Harduinus recudit Tomo IV. Conciliorum.

RATIO, (a) QUÆ HABITA EST

DE SYMBOLO FIDEI,

In Secretario Sancti Petri Apoſtoli, inter Domnum Leonem Sanctiſſimum, & Coevangelicum Papam urbis Romæ, & Bernarium, atque Jeſſe Epiſcopos, ſeu Adalardum Abbatem, miſſos Domni Caroli Imperatoris per Indictionem II.

LEctis à prædictis Miſſis per ordinem teſtimoniis, atque à Domno Apoſtolico diligentiſſimè auditis, ait: Ita ſentio, ita teneo, cum his auctoribus, & Sacræ Scripturæ auctoritatibus. Si quis aliter de hac re ſentire, vel docere voluerit, defendo; & niſi converſus fuerit, & ſecundùm hunc ſenſum tenere voluerit, contraria ſentientem funditus abjicio. His dictis, novi, quòd nonnulla colloquendo potiùs, quàm diſputando præceſſerunt: quorum ſeries ſenſuum, ſeu verborum, niſi tantum, quod inde fuit, non ſatis memoriæ occurrit: cúmque eadem collatio ad hoc uſque procederet, ut jam magis certa diſputatio, quàm, ut ſupra, collocutio habenda eſſet; etſi non eadem fuit proprietas ſermonum, in quantum recordari valeo, iſte tamen curſus fuit ſenſuum, & ſumma concluſio noviſſimarum definitionum. MISSI. Quia verò, ut dicitis, ita certiſſimum credendum eſt, credendo immutabiliter tenendum; tenendo verò, ſicubi neceſſe fuerit, conſtantiſſimè defendendum eſt; numquid non id neſcientes docendum; ſcientibus autem, ut id attentiùs teneamus, confirmandum eſt? PAPA. Ita eſt. MISSI. Si ita eſt, ſi quis hoc neſcierit, vel ita non crediderit, num ſalvus eſſe poterit? PAPA. Quiſquis ad hoc ſenſu ſubtiliore pertingere poteſt, & id ſcire, aut ita ſciens credere noluerit, ſalvus eſſe non poterit. Sunt enim multa, è quibus iſtud unum eſt, ſacræ fidei altiora myſteria, ſubtiliotáque Sacramenta, ad quorum indagationem pertingere multi valent, multi verò aut ætatis quantitate, aut intelligentiæ qualitate præditi non valent. Et ideo, ùt prædiximus, qui poterit

(a) *Ex Baronio, ad annum* 809. *auctore Smaragdo Abbate, qui & inter Miſſos Caroli Imp. ad Papam fuit.*

tuerit, & noluerit, ſalvus eſſe non poterit. MISSI. Si ergo ita eſt, immo quia ita eſt, quod non credere non licet, & non tacendo docere licet, cur non licet cantare, vel cantando docere? PAPA. Licet, inquam, licet docendo cantare, & cantando docere, ſed illicitè in prohibitis, nec ſcribendo, nec cantando licet inſerere. MISSI. Quia ergo utriſque notum eſt, quòd ideò à vobis, ut in Symbolum cantando, vel ſcribendo inſeratur, illicitum ducatur vel dicatur; quia illi, qui idem Symbolum condiderunt, non indiderunt, ut cætera: & ſequentes principales Synodi, Chalcedonenſis ſcilicet quarta, Conſtantinopolitana quoque quinta & ſexta, ut novum ultra Symbolum à quoquam qualibet neceſſitate, ſeu ſalvandi homines devotione condere, & in veteribus tollendo, addendo, mutandóque quidquam inſerere prohibuerunt, non eſt ibi diutiùs immorandum. Sed hoc quæro, hoc ut dicatur, rogo: quia id credere bonum eſt, bònum hodie ſicut ad credendum, ita ad cantandum tunc eſſe, ſi ab eis inſertum fuiſſet. PAPA. Bonum certè & valdè bonum, utpote tam fidei Sacramentum magnum, quod non licet non credero, quiſquis ad hoc valet pertingere. MISSI. Numquid non bene idem tunc auctores feciſſent, ſi quatuor rantùm addendo ſyllabas, tam perneceſſarium Fidei Sacramentum cunctis deinceps Sæculis perſpicuum redderetur? PAPA. Sicut non audeo dicere, non bene feciſſe, ſi feciſſent; quia procul dubio ſicut cætera, quæ vel omiſerunt, ſcientes utique, & non tam humanâ, quâm Divinâ illuminati ſapientiâ fecerunt: ita quoque non audeo dicere, iſtud eos nobis minùs intellexiſſe; perpendiſſe, cur dimiſerunt, vel cur dimiſſum, ne ultra mitteretur, ſicut & cætera prohibuêre. Tu & tui videte, quid ſentiatis de vobis. Nam & ego me illis non dico, præferam, ſed etiam illud abſit, mihi ut coæquare præſumam. MISSI. Abſit etiam, Pater! Deo noſtro protegente, illud à nobis, ut nos quidquam horum cogitemus vel dicamus, vel ſuperbia inflati, vel in Divinis rebus humanæ laudis cupidine provocati, ac ſi noſmet illis non tantùm præferre, verùm etiam coæquare præſumamus: ſed tantùm ſecundùm hujus temporis qualitatem, & imbecillitatem fratrum noſtrorum charitate compatientes, illud quærimus, in eo laboramus, ut, quia finis mundi appropinquat, in quo ſicut prædicta ſunt tempora periculoſa; etiam ideo inter cætera maximè fratribus noſtris prodeſſe valeamus. Quo ergo fideles in Domino in Sacramento Fidei reddere ſtudeamus, & idcirco, quia præfatum Symbolum à quibuſdam ita cantari reperimus, & quod id Eccleſiaſticæ congruere Fidei, ſicut ſentimus, atque per hoc & nunc, quàm plurimos doctos, & ſine fine uſque in finem Sæculi, de tanto Myſterio, ſi ita teneatur, inſtruendos eſſe cognovimus, qui nequaquam inſtruerentur, niſi cantaretur: melius nobis viſum fuit, cantando tantos inſtruere, quàm tacendo indoctos relinquere. Si enim ſciret Paternitas tua, quanta ſunt hodie millia id ſcientium, quia cantatur, qui nunquam ſcituri eſſent, niſi cantaretur, fortaſſe nobiſcum teneres, & id tuo etiam conſenſu, ut cantaretur, acquieſceres. PAPA. Interim aſſentio. Verumtamen quæſo, reſponde mihi: Num univerſa hujuſmodi Fidei myſtica Sacramenta, quæ Symbolo non continentur, ſine quibus quiſque, qui ad hoc pertingere poteſt, Catholicus eſſe non poteſt, Symbolis inſerenda, & propter compendium minùs intelligentium, ut cuique libuerit, addenda ſunt? MISSI. Nequaquam, quia non æquè omnia neceſſaria ſunt. PAPA. Etſi non omnia, certè plurima ſunt his ſimilia, quæ niſi à ſapientibus credantur, Catholici eſſe non poſſunt. MISSI. Dabiſne aliquid, non dico ſublimius, ſed ſaltem huic ſimile, Symbolo deeſſe? PAPA. Nempe dabo, & abundanter dabo. MISSI. Da primò unum, & ſi neceſſe fuerit, da alterum. PAPA. Quia amica agitur contentione, quod agitur, & pro utrarúmque partium quæritur ſalute, quod quæritur (atque utinam, quoties aliquid hujuſmodi in majoribus, ſeu in minoribus Eccleſiaſticis, vel Catholicis utilitatibus quæritur, ita per omnia pacificè, ſine perverſâ intentione quæreretur) ne quid forte de tam venerandis myſteriis temerè loquâmur, detur conſiderandi locus, & dabimus, quidquid de his dederit Dominus. *Et nocturnâ dilatione congruâ datâ, ait* PAPA: Numquid magis ſalutare eſt credere, periculoſúmve non credere, Spiritum Sanctum à Filio, ſicut à Patre procedere, quàm Filium Sapientiam Deum à Sapientia

Ddd 2

entia Deo, Veritatem Deum, à Veritate Deo genitum eſſe: & tamen utrumque unam Sapientiam, unam Veritatem eſſentialiter Deum eſſe: cùm tamen conſtet, id à Sanctis Patribus eidem Symbolo inditum non eſſe? Si ergo hæc duo, ſicuti ſapientes decet, in tam familiari diſputatione ad hoc valent, ut nobiſcum ſentiatis, & cognoſcatis, tot priores Catholicos Patres, qui hoc, unde agitur, vel Symbolis non inſeruerunt, vel inſerere, quemadmodum cætera, ut ſupra dictum eſt, prohibuêre, non præſenti ignorantia, non futura negligenti providentia prætermiſiſſe, & prætermiſſum ne mitteretur, prohibuiſſe, à coacervandis teſtimoniis libentiſſimè quieſcimus, ſciendum verò non ſolum ſecundùm eſſentiam Divinitatis, verùm etiam ſecundùm Myſterium Dominicæ Incarnationis tanta, Deo auctore, & eorumdem Patrum auctoritate damus & talia, quanta non ſolùm ſapientibus ſatisfacere, ſed etiam ſtultos valeant opprimere. MISSI. Non inquam neceſſe eſt in eo laborare, an neſciamus, quod ſcimus, quia quidquid exinde cæteri ſciunt, nos Deo auctore ſcimus, aut ſcite poſſumus, ſi non ſcimus. PAPA. Hoc eſt, inquit, quod miramur, qui ſine profectuoſo labore poteſtis quieſcere, laboratis, ne quieſcatis. MISSI. Non ideo laboramus, ne quieſcamus. Sed ne propter inertiam pii laboris præmium amittamus, & ſalva diligentiore inquiſitione, declinatâque pertinaci contentione, adhuc magis æſtimamus lucrum, quod per hoc in corde quærentium acquiritur, quàm detrimentum in eo fieri illorum, qui addiderunt, ac ſi per contumaciam contemptores Paternarum Conſtitutionum exſiſterent. Aliud eſt enim, per arrogantiam tranſiliendo bona contemnere, aliud bona per benevolentiam meliora efficere. PAPA. Iſtud quoque. Etſi in quibuſdam, ut agatur, bonum eſt, non tamen ideo ubique agendum eſt. Qua de re multa, id ita eſſe, probantia addi poterant teſtimonia, ſed res per ſe admodum paret, quanto melius ſit, ut quiſque quodlibet bonum, ita ut eſt, utile reddere ſtudeat, aut, ſi forte id ipſum bonum melius efficere nititur, hoc primò caveat, hoc magnopere perpendat, ne & ſe ultra, quàm debuit temerarium præſumendo, & illud, quod per ſe ſalubre erat, reddat noxium corrumpendo. Niſi quis forte aſſerere velit de præſenti, unde agitur, vel ſimilibus Capitulis, quæ ſine periculo ſuo docere licet & diſcere, ut ordo docendi licitus dimittatur; & ibi deferantur, ubi numquam deinceps docens aut diſcens innocens, ſed ſemper ſanè in transgreſſionis crimine merito culpabilis uterque judicetur. Quod te fortaſſe, ſi non dedigneris audire, non immerito tangit, qui hic, quod hactenus in Eccleſia Dei & ſibi quiſque ſapiens ſcire, & ſine cogitatione delicti inſipienter potuit docere, jam deinceps non dico ſtultus diſcere, ſed nec ipſe ſapiens ſine prævaricatione poſſit cantare, cantandóve, ut vultis, quemquam docere: & dum multis alio, quàm debetis, tramite prodeſſe eligitis, nullum in hac dumtaxat parte dimittitis, cui, ſi vos ſecutus fuerit, non noceatis: nam de eo, quod ſupra docuiſtis, non æquè judicandus vel habendus ſit ille, qui tale aliquid, devotè fructum quærendo, ageret, illo, qui hoc contumaci juſſione præſumeret. Hæc defenſio, vel, ſi dici liceat, tergiverſatio non huc reſpicit, non iſtud intendit, quia non idem Patres diſcernendo vel decreverunt, nec ſanxerunt, ut ipſum benevolus præſumeret, non malevolus, ſed tantummodo nullus. MISSI. Numquid non à te id ipſum ſymbolum eſt data in Eccleſia cantandi licentia? Numquid à nobis huc uſus ille cantandi proceſſit? Hinc etenim illuc mos idem cantandi, non à nobis huc advenit, & quomodo illum uſque hodie cantamus? PAPA. Ego licentiam dedi cantandi, non autem cantando quidpiam addendi, minuendi, ſeu mutandi: & ut expreſſiùs aliquid, quia vos cogitis, loquar, quamdiu vobis in hoc ſatisfuit, quomodo in hujuſmodi cantando vel celebrando Sacroſanctis Myſteriis Sancta Romana tenet Eccleſia, nequaquam aut nobis in talibus laborare, aut aliis laborandi occaſionem neceſſe fuit ingerere: quod vero aſſeritis, ideo vos ita cantare, quoniam alios in iſtis partibus vobis priores audiſtis cantâſſe, quid ad nos? Nos enim id ipſum non cantamus, ſed legimus, & legendo docere, nec tamen legendo, aut docendo addere quidpiam, eidem ſymbolo inſerendo, præſumimus. Quæ verò prædictis ſymbolis fidei tantum non congruentia deeſſe cognoſcimus, non, ut ſæpè dictum eſt, inſerere præſumimus, ſed locis, temporibúſve opportu-

portunis, quibus competit, miniſtrare curamus. MISSI. Ergo, ut video, illud à veſtra Paternitate decernitur, ut primò illud, de quo quæſtio agitur, de ſæpe fato Symbolo tollatur: & tunc demum à quolibet licitè ac liberè, ſive cantando, ſive tradendo, diſcatur & doceatur. PAPA. Ita procul dubio à noſtra parte decernitur, ita quoque, ut à veſtra aſſentiatur, à nobis omnimodis ſuadetur. MISSI. Quanquam ergo, ut ſuprà ipſe dixiſti, pro ambarum partium quæritur ſalute, quod quæritur, ſublatis his, quæ vultis, bonum eſt, ut idem Symbolum cantetur. PAPA. Bonum ſanè, quod tamen non imperando, ſed, utpriùs, permittendo dicimus: quia illud, ſicuti tunc, ita & nunc, ſi ſincerè agatur, utile indigentibus eſſe poſſe non ignoramus. MISSI. Quia verò, ut dicitis, & verum dicitis, bonum eſt cantare id ipſum Symbolum: Numquid enim, ſi ſermo plenus rectà fide è medio tollatur, idem ſermo ab omnibus, ac ſi contra fidem ſit condemnabitur? Quale ergo dabis conſilium, ne idipſum ad aliquod tranſeat exitium? PAPA. Si priuſquam ità cantaretur, interrogatus eſſem; ne insereretur, utique reſpondiſſem. At nunc, quod tamen non affirmando, ſed vobiſcum pariter tractando dico, quantum menti occurrit, ità mihi videtur poſſe utrumque fieri, ut paulatim in Palatio, quia in noſtra Sancta Eccleſia non cantatur, cantandi conſuetudo ejuſdem Symboli intermittatur: ſicque fiat, ut quod id ipſum, ut cantaretur, non quælibet imperantis auctoritas, ſed potius id audiendi fecerat novitas; ſi dimittatur à vobis, dimittetur ab omnibus: & ità fortaſſe, quantum eſſe poteſt, non incongruè utrumque fieri poſſit: ut, quod jam nunc à quibúſque priùs neſcientibus rectè creditur, credatur, & tamen illicita cantandi conſuetudo ſine cujúſque fidei læſione tollatur.

Hardouin. Tomo IV. Conciliorum. pag. 969.

CAROLI MAGNI
IMPERATORIS
CAPITULARE INTERROGATIONIS,

Quod anno Imperii ſui undecimo edidit de iis, quæ pro communi omnium utilitate interroganda conſtituit.

I.

In primis ſeparare volumus Epiſcopos, Abbates, & Comites noſtros & ſingulariter illos alloqui. II. Quæ cauſæ efficiunt, ut unus alteri adjutorium præſtare nolit, ſive in marcha, ſive in exercitu, ubi aliquid utilitatis defenſione Patriæ facere debet? III. Unde illæ frequentiſſimæ cauſationes, in quibus unus alteri quærit, quicquid parem ſuum viderit poſſidentem. IV. De eo, quod quilibet alterius hominem ad ſe fugientem ſuſcipit. V. Interrogandi ſunt, in quibus rebus, vel locis, Eccleſiaſtici laicis, aut laici Eccleſiaſticis Miniſterium ſuum impediunt. In hoc loco diſcutiendum eſt, atque interveniendum, in quantum ſe Epiſcopus, aut Abbas rebus ſæcularibus debeat inſerere, vel in quantum Comes, vel alter laicus, in Eccleſiaſtica negotia. Hic interrogandum eſt acutiſſimè, quid ſit, quod Apoſtolus ait: *Nemo militans Deo, implicat ſe negotiis ſæcularibus*, vel ad quos ſermo iſte pertineat. VI. Quid ſit, quod unuſquiſque Chriſtianus in baptiſmo, vel quibus abrenuntiet. VII. Quæ ſectando, vel negligendo, ipſam ſuam renuntiationem, vel abrenuntiationem irritam faciat. VIII. Quòd ille bene in Deum non credit, qui præcepta ejus impunè ſe contemnere putat: vel qui ea, quaſi non ventura, deſpicit, quæ ille comminatus eſt. IX. Quòd in nobis deſpiciendum eſt, utrum verè Chriſtiani ſumus: quod in conſideratione vitæ, vel morum noſtrorum facillimè cog-

Anno DCCCXI, Imp. Carolus Verno tempore poſt pacem ſancitam cum Hemmingo, Danorum Rege, Placitum generale ſecundùm conſuetudines Aquis habuit. *Annales Bertiniani & Metenſes. Tomo III. Du Cheſne Scriptor. Francorum.*

cognoſci poteſt, ſi diligenter converſationem coràm diſcutere voluerimus. X. De vitâ & moribus Paſtorum noſtrorum, id eſt, Epiſcoporum, qui populo Dei non ſolùm docendo, ſed etiam vivendo exemplum bonum dare debent. Ipſis namque Apoſtolum dixiſſe credimus, ubi dicit: *Imitatores mei eſtote, & obſervate eos, qui ità ambulant, ſicut habetis formam noſtram.* XI. De vitâ eorum, qui dicuntur Canonici, qualis eſſe debeat. XII. De converſatione Monachorum, & utrum aliqui Monachi eſſe poſſint præter eos, qui regulam ſancti Benedicti obſervant. Inquirendum etiam, ſi in Galliâ Monachi fuiſſent, priùſquam traditio regulæ Sancti Benedicti in has Parrochias perveniſſet. XIII. Iſta conſerveris, ſicut vobis decet: & in vobis confido, piiſſimi Pontifices, & in quantum inveſtigare poſſum, vobis mittere, ſeu ſcribere non dubito: bene valere in Domino.

Sirmondus Tomo II. Concilior. Galliæ.
Baluz. Tomo I. Capitularium pag. 477.

ITEM BREVIS CAPITULORUM, QUIBUS FIDELES NOSTROS EPISCOPOS ET ABBATES ALLOQUI VOLUMUS, ET COMMONERE.

De communi omnium noſtrûm utilitate.

PRimò commemorandum eſt, quòd anno præterito tria triduana jejunia fecimus, Deum orando, ut ille nobis dignaretur oſtendere, in quibus converſatio noſtra coram illo emendari debuiſſet: quod nunc facere deſideramus.

II. Quærendum eſt in primis Eccleſiaſticis, id eſt, Epiſcopis, & Abbatibus, ut illi nobis patefaciant de converſatione ſuâ, qualiter vivere debeant, ut cognoſcere valeamus, cui de illis aut bonum, aut aliud aliquid refrænati credere debeamus: & ut ſcire poſſimus, in quantum cuilibet Eccleſiaſtico, id eſt, Epiſcopo, vel Abbati, ſeu Monacho, ſæcularibus negotiis ſe ingerere, aut quid propriè pertineat ad illos, qui dicuntur, & eſſe debent, Paſtores Eccleſiæ, Patréſque Monaſteriorum, ut aliud ab eis non quæramus, quàm quod ipſis facere licet; & ut quislibet ex eis à nobis ea non quærat, in quibus eis conſentire non debemus.

III. Interrogare volumus ipſos Eccleſiaſticos, ut qui Scripturas Sanctas non ſolùm ipſi diſcere, ſed etiam alios docere debent, qui ſint illi, quibus Apoſtolus loquitur: *Imitatores mei eſtote:* vel quis ille, de quo idem dicit: *Nemo militans Deo, implicat ſe negotiis ſæcularibus,* aut qualiter Apoſtolus ſit imitandus, vel quomodo Deo militet.

IV. Iterum inquirendum ab eis, ut nobis veraciter patefaciant, quid ſit, quod apud eos dicitur, ſæculum relinquere, vel in quibus internoſci poſſint hi, qui ſæculum relinquunt, ab his, qui adhuc ſæculum ſectantur. Utrum in eo ſolo, quòd arma non portant, nec publicè conjugati ſunt.

V. Inquirendum etiam, ſi ille ſæculum dimiſſum habeat, qui quotidie poſſeſſiones ſuas augere quolibet modo, qualibet arte, non ceſſat, ſuadendo de cœleſtis regni beatitudine, comminando de æterno ſupplicio inferni, & ſub nomine Dei, aut cujuslibet ſancti, tam divitem quàm pauperem, qui ſimplicioris naturæ ſunt, & minùs docti atque cauti inveniuntur, ſi rebus ſuis exſpoliant, & legitimos hæredes eorum exheredant; ac per hoc pleróſque ad flagitia, & ſcelera propter inopiam, ad quam per hoc fuerint devoluti, perpetranda compellant: ut quaſi neceſſariò furta, & latrocinia exerceat, cui paternarum rerum hæreditas, ne ad eum perveniret, ab alio prærepta eſt.

VI. Iterum inquirendum, quomodo ſæculum reliquiſſet, qui cupiditate ductus, propter adipiſcendas res, quas alium vidit poſſidentem, homines ad perjuria & falſa teſtimonia pretio conducit: & advocatum, ſive Præpoſitum, non juſtum ac Deum timentem, ſed crudelem ac cupidum, ac perjuria parvipendentem inquirit, & ad inquiſitionem rerum non qualiter, ſed quanta acquirant.

VII. Quid de his dicendum, qui quaſi ad amorem Dei & Sanctorum, ſive Martyrum, ſive Confeſſorum, oſſa

&

& reliquias Sanctorum corporum de loco ad locum transferunt, ibique novas Baſilicas conſtruunt, & quoscumque potuerint, ut res ſuas illuc tradant, inſtantiſſimè adhortantur. Ille ſiquidem vult, ut videatur quaſi bene facere, ſeque propter hoc factum benemeritum apud Deum fieri, quibus poteſt, perſuadere Epiſcopis. Palam ſit, hoc ideo factum, ut ad aliam perveniat poteſtatem.

VIII. Miramur, unde accidiſſet, ut is, qui ſe confitetur ſæculum reliquiſſe, neque omnino vult conſentire, ut ipſe à quolibet ſæcularis vocetur; armatus homo cùm ſit, & propria velit retinere; & ad eos, qui nondum in totum ſæculum renuntiaverunt, hoc pertineat: ad Eccleſiaſticos verò quomodo juſtè pertineat, penitus ignoramus; niſi illi nobis inſinuaverint, qui hæc, quaſi licita, uſurpare non dubitant.

IX. Quid unuſquiſque Chriſto in baptiſmo promittat, vel quibus cauſis abrenuntiet, quamvis unicuique Chriſtiano conſiderandum ſit; ſpecialiter tamen ab Eccleſiaſticis inquirendum: qui laicis ipſius pomiſſionis & abrenuntiationis in ſuâ vitâ exemplum præbere debent. Hic diligentiſſimè conſiderandum eſt, & acutiſſimè diſtinguendum, quæ ſectando, vel quæ negligendo, unusquisque noſtrûm ipſam ſuam promiſſionem, & abrenuntiationem vel conſervet, vel irritam faciat. Et quis ſit ille Satanas, ſive adverſarius, cujus opera, vel pompas in baptiſmo renuntiavimus. Hic autem conſpiciendum eſt, ne perverſa unusquisque faciendo, illum quislibet noſtrûm ſequatur; cui jam dudum in baptiſmo renuntiavimus.

X. In quo Canonum, vel in cujus Sancti Patris regula conſtitutum ſit, ut invitus quislibet, aut Clericus, aut Monachus fiat: aut ubi Chriſtus præcepiſſet, aut quis Apoſtolus prædicâſſet, ut de nolentibus & invitis, & vilibus perſonis congregatio fieret in Eccleſia vel Canonicorum, vel Monachorum.

XI. Quam utilitatem conferat Eccleſiæ Chriſti, quòd is, qui Paſtor, vel Magiſter nec cujuscumque venerabilis loci eſſe debet, magis ſtudet in ſuâ converſatione habere multos, quàm bonos: & non tantùm probis, quàm multitudine hominum delectatur: plus ſtudet, ut ſuus Clericus, vel Monachus, bene cantet & legat, quàm juſtè & beatè vivat. Quamquam non ſolùm minimè in Eccleſiâ contemnenda ſit cantandi, vel legendi diſciplina, ſed etiam omnimodis exercenda. Sed ſi utrumque cuilibet venerabili loco accedere non poteſt; tolerabilius tamen ferenda nobis videtur imperfectio cantandi, quàm vivendi. Et quamvis bonum ſit, ut Eccleſiæ pulcra ſint ædificia; præferendus tamen eſt ædificiis bonorum morum ornatus & culmen. Quia in quantum nobis videtur, ſtructio Baſilicarum veteris legis quandam trahit conſuetudinem; morum autem emendatio propriè ad novum Teſtamentum, & Chriſtianam pertinet diſciplinam. Quod ſi Chriſtus, & Apoſtoli, & qui Apoſtolos rectè ſecuti ſunt, in Eccleſiaſticâ diſciplinâ ſunt ſequendi; aliter nobis in multis rebus faciendum eſt, quàm uſque modò feciſſemus; multa de uſu & conſuetudine noſtra auferenda; & non minùs multa, quæ hactenus non fecimus, facienda.

XII. Quâ regulâ Monachi vixiſſent in Gallia, priuſquam regula Sancti Benedicti in ea tradita fuiſſet, cùm legamus Sanctum Martinum & Monachum fuiſſe, & ſub ſe Monachos habuiſſe, qui multo ante S. Benedictum fuit.

XIII. De Sanctimonialium & ancillarum Dei converſatione.

Sirmondus T. II. Concilior. Galliæ.
Baluz. Tomo I. Capitularium p. 479.

EPISTOLA GENERALIS CAROLI MAGNI IMPERATORIS, AD ARCHI-EPISCOPOS REGNI FRANCORUM.

IN nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti. Carolus Sereniſſimus Auguſtus à Deo coronatus, Magnus, pacificus Imperator (Romanorum) gubernans

nans Imperium, qui & miſericordia Dei Rex Francorum & Longobardorum, (*a*) Odilberto Archi-Epiſcopo in Domino Salutem. Sæpe tecum, immò & cum cæteris Collegis tuis familiare colloquium de utilitate Sanctæ Dei Eccleſiæ habere voluiſſemus, ſi abſque moleſtia corporali id efficere potuiſſes. Sed quamvis Sanctitatem tuam in Divinis rebus tota intentione vigilare non ignoremus; omittere tamen non poſſumus, quin tuam Devotionem Sancto incitante Spiritu noſtris apicibus compellamus, atque commoneamus, ut magis ac magis in Sanctâ Dei Eccleſiâ ſtudioſè ac vigilanti cura laborare ſtudeas in prædicatione ſanctâ, & doctrina ſalutari: quatenus per tuam devotiſſimam ſolertiam verbum vitæ æternæ creſcat, & currat, & multiplicetur numerus populi Chriſtiani in laudem & gloriam Salvatoris noſtri Dei. Nôſſe itaque per tua ſcripta, aut per te ipſum volumus, qualiter, & tu, & Suffraganei tui, doceatis & inſtruatis Sacerdotes Dei, & plebem vobis commiſſam, de Baptiſmi Sacramento, id eſt, cur primò infans Catechumenus efficitur, vel quid ſit Catechumenus, deinde per ordinem omnia, quæ aguntur. De ſcrutinio, quid ſit ſcrutinium. De ſymbolo, quæ ſit ejus interpretatio ſecundùm Latinos. De credulitate, quomodo credendum ſit in Deum Patrem omnipotentem, & in Jeſum Chriſtum Filium ejus, & in Spiritum Sanctum, Sanctam Eccleſiam Catholicam, & cætera, quæ ſequuntur in eodem Symbolo. De abrenuntiatione Satanæ; & omnibus operibus ejus & pompis. Quid ſit abrenuntiatio, & quæ opera Diaboli, & pompæ ejus? Cur inſufflatur, & cur exorcizatur? Cur Catechumenus accipit ſalem? Quare tangantur nares, pectus ungatur oleo? Cur ſcapulæ ſignantur, & quare pectus, & ſcapulæ lavantur? Cur albis induitur veſtimentis? Cur ſacro Chriſmate caput perungitur, & myſtico tegitur velamine? & cur corpore, & ſanguine Dominico confirmatur? Hæc omnia ſubtili indagine per ſcripta nobis, ſicut diximus, nuntiare ſatage; & ſi ita teneas, & prædices, aut in hoc, quod prædicas, te ipſum cuſtodias. Benè vale, & ora pro nobis.

Baluz. Tomo I. Capitularium pag. 483.

[*a*] Odilbertus, Mediolanenſis Archi-Epiſcopus, ſtatim juſſis Regiis paruit, & Librum *de Baptiſmo* ſcriptum, Carolo miſit, quo XII. Capitibus reſpondet poſtulatis Regiis. Laidradus Archie. Lugdunenſis etiam opus *de Sacramento Baptiſmi* Carolo inſcripſit. Amalarius archiep. Trev. *de Sacro Baptiſmate* ad Carolum ſcripſit, item Theodulfus Ep. Aurelianenſis Librum *de Ordine Baptiſmi.* Jeſſe Ep. ambianenſis Sacerdotes ſuæ Diœceſis de ordine Baptiſmi *Epiſtolâ ſcriptâ* inſtruxit. *Nota Eckharti Tomo II. Franciæ Oriental. pag.* 69.

CAROLUS IMPERATOR CONTROVERSIAM FINIUM INTER ARCHI-EPISCOPATUM AQUILEGIENSEM & SALISBURGENSEM DIRIMIT, DRAVO AMNE STATUTO LIMITE.

IN nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti. Carolus Sereniſſimus Auguſtus, à Deo coronatus, Magnus, pacificus, Imperator, Romanorum gubernans Imperium, quia per miſericordiam Dei Rex Francorum & Longobardorum. Notum ſit omnium fidelium noſtrorum magnitudini, præſentium, & futurorum, qualiter viri venerabiles, URSUS Sanctæ Aquilegienſis Patriarcha, & ARNO Juvavenſis Eccleſiæ Archi-Epiſcopus, ad noſtram venientes præſentiam, non minimam inter ſe contentionem habuerunt de Carantanâ Provinciâ, quòd ad utriuſque illorum Diœceſin pertinere deberet. Nam URSUS Patriarcha antiquam ſe autoritatem habere aſſerebat, & quòd tempore, antequam Italia à Longobardis fuiſſet invaſa, per *Synodalia Geſta*, quæ tum temporis ab anteceſſoribus ſuis Aquilegienſis Eccleſiæ rectoribus agebantur, oſtendi poſſet, prædictæ Carantanæ Provinciæ civitates ad Aquilegiam eſſe ſubjectas. ARNO verò Epiſcopus aſſerebat, ſe habere autoritatem Pontificum Sanctæ Roma-

Romanæ Eccleſiæ, ZACHARIÆ, STEPHANI, atque PAULI, quorum præceptis, & confirmationibus prædicta Provincia tempore Anteceſſorum ſuorum ad Juvavenſis Eccleſiæ Diœceſin fuiſſet adjuncta.

Nos autem auditâ, & diſcuſſâ eorum contentione; ut in unam eos caritatem, & concordiam revocaremus, & ut in futurum tam inter ipſos, quàm & ſucceſſores eorum omnis controverſia, atque diſceptatio fuiſſet penitus ablata, prædictam Provinciam Carantanum ita inter (*eos*) dividere juſſimus, ut DRAVUS fluvius, qui per mediam Provinciam illam currit, terminus ambarum Diœceſium eſſet; & à ripa Auſtrali ad Aquilegienſis Eccleſiæ Rectorem; ab Aquilonari verò ripa ad Juvavenſis Eccleſiæ Præſulem ipſius Provinciæ pertineret. Eccleſiæ verò, quæ in utraque ripâ fuiſſent conſtructæ, ubicunque poſſeſſiones ſuas juſtè ſibi collatas habere noſcerentur, abſque contradictione, & contentione ambarum partium haberent, quia compertum habemus, quod quædam Eccleſiæ in unâ ripâ fluminis prædicti ſunt conſtructæ.

Hâc igitur definitione promulgatâ à nobis, præcipimus, atque jubemus, ut tam præſentes viri venerabiles, MAXENTIUS videlicet, qui in locum nuper viri venerabilis URSI, Patriarchæ, ſubrogatus eſt, & ARNONEM virum venerabilem Juvavenſis Eccleſiæ Archi-Epiſcopum decernere in futurum nulla controverſia, aut quæſtio moveatur, ſed contenti ſint, ex utraque parte noſtro judicio, quod inter eos ſecundùm rectitudinis normam, propter charitatem, & pacem, quæ inter tales viros decet, conſervandam judicavimus. Neque enim juſtior nobis, ſuper hujuſmodi diſceptatione ſententia proferenda videbatur, quàm ut diviſio inter eos illius Provinciæ fieret, cujus ambo ſe auctoritatem habere aſſerebant: quia nos eorundem auctoritatem neutiquam falſam, neutiquam infirmam facere volumus, quia una antiquitate, altera Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ſublimitate præcellebat. Hanc noſtræ auctoritatis juſſionem, ut majorem per tempora vigorem ſortiretur, firmiórque ab iis, qui poſt nos futuri ſunt, hominibus haberetur, more noſtro eam ſubſcribere, & de Bullâ noſtrâ juſſimus ſigillare. Datum XVIII. Kalend. Junii, anno XI. Chriſto propitio, Imperii noſtri: XLII. Regni noſtri in Francia; atque XXXVII. in Italia, Indictione quartâ. Actum Aquisgrani Palatii, in Dei nomine feliciter. Amen.

Hanſiz. Tomo II. Germaniæ Sacræ pag. 120.

Aquilegienſes olim Metropolitanum jus per Noricum Mediterraneum exercuerant in Epiſcopos Tiburaienſem, Celejenſem, Petovionenſem. Subinde Francis valeſcentibus Gallicani Epiſcopi eis Eccleſiis curam adjecerant. Demum Virgilius Salisburgenſis, converſo ad Chriſtum Sclavorum Duce, eas partes procurandas ſuſceperat. Unde mota lis de finibus jam anno 798: quæ anno 811. ab utroque Archi-Epiſcopo delata ad Placitum Caroli Aquis habitum, hoc diplomate dirempta & finita fuit. *Hanſiz. in Epiſcopatu Salisburgenſi Germaniæ Sacræ Tom. II. p. 120. 121.*

CONVENTUS AQUISGRANENSIS.

Anno Chriſti DCCCXII. Caroli Imperii XIII.

De Monaſterii Fuldenſis Pace reſtaurata.

FActa eſt conturbatio porro non minima in Monaſterio S. Bonifacii (id eſt Fuldenſi) & Fratres XII. ex ipſa familia perrexerunt ſimul cum Abbate Ratgario (tertio loci Abbate) ad Judicium Imperatoris Caroli. Nec tamen ita commotio illa quievit. Sed poſt Ricolphus Archi Epiſcopus Moguntiacenſis, & Beonnarius Epiſcopus civitatis Wangionum, & Hatto Epiſcopus Auguſtenſis, & Wolgarius Epiſcopus Eccleſiæ Wirzaburg cum cæteris Fidelibus, quaſi ſimul ad illud Placitum convenerunt juſſu Imperatoris, ſanaverunt commotionem illam in Monaſterio S. Bonifacii.

Chronicon Hildensheimenſe apud Ducheſne Tomo III. Scriptor. Franc. pag. 509. ad annum XLIV. regni Caroli, qui juxta eum Scriptorem eſt 812. Chriſti.

Monachi recentis inſtituti zelo flagrantes, perire ſibi veteris diſciplinæ rigorem nolebant: at Ratgarius ſummo jure Abbatis nunquam ceſſit, qui demum rogatu fratrum accuſantium anno 817. depoſitus fuit, Sancto Eigile ſucceſſore. *Pagi ad annum* 812. *N. XV.*

LIBELLUS SUPPLEX
MONACHORUM FULDENSIUM CAROLO IMPERATORI PORRECTUS.

Hæc quoque Cœnobium totum Fuldenſe rogavit
AUGUSTUM CAROLUM, jura novare ſibi.
Quæ cuncta honeſta cenſebat Cæſar opimus,
Et votum precibus juſſit ineſſe piis.

IN primis petimus Pietatem tuam, Clementiſſime Imperator, quòd liceat nobis orationum, pſalmodiæ, & vigiliarum modum tenere, quem Patres noſtri habuerunt pro amicis noſtris viventibus atque defunctis, id eſt, quotidianam precem pro te, Domine Auguſte, & pro liberis tuis, & pro omni populo Chriſtiano. Quam manè, quando in unum convenimus, & Capitulum de Regula coram fratribus legebatur, exſurgentes poſt lectionem, ter verſum: *Deus in adjutorium meum intende*, adjuncta *Gloria Patri*, cantantes, flexis genibus Pſal. L. cecinimus, ſimul cum verſibus, & collecta. In ſecunda quoque feria unius cujuſque ſeptimanæ, orationem pro omnibus, nobis Eleëmoſynas tribuentibus, id eſt, eundem Pſalm. L, quem tota congregatio, juxta corpus B. Martyris ſimul proſtrata, cantavit, cum oratione Dominica & Verſibus. Pro defunctis ergò fratribus noſtris commemorationem illam, quam quotidie bis habuimus, id eſt, poſt matutinam celebrationem & veſpertinam, quæ eſt antiphona, videlicet: *Requiem æternam*, & prima poſt Pſalmi: *Te decet Hymnus Deus.* Verſus & Collecta. In Kalendis verò omnium menſium unam vigiliam, & 2. Pſalmos. Pro Sturmi quoque Abbate, & Fundatoribus Monaſterii iſtius, in anniverſaria obitûs die, unam vigiliam, & unum Pſalterium per ſingulos annos.

II. Quòd Presbyteris concedatur Miſſas ſæpius celebrare, & quòd ſpatia eis ad hoc dentur, ſicut à majoribus noſtris dabantur. Quódque illi ad ſacrum ordinem eligantur, qui eruditi ſint verbo, & ſancta converſatione probati, & nec fures, nec ſcelerati, & qui Sacerdotii juris penitus ignari ſunt.

III. Ut Sanctorum honor & feſtivitas non deteſtetur, ſed in Vigiliis & Miſſis eorum digna commemoratio fiat: & quod in his feſtivitatibus, quibus major veneratio convenit, fratribus ab opere ad lectiones & pſalmodiam vacare liceat, ſicut apud Majores noſtros licitum eſt: id eſt, in feſtivitate Sanctæ Mariæ, & XII. Apoſtolorum, S. Stephani, & S. Laurentii, & cæterorum, quorum memoriæ apud Eccleſias Germaniæ celebres fiunt, nec non & eorum, quorum corpora in his Regionibus habentur.

IV. Quòd communicationem fracti panis ante cibum quotidie ſumere, non reſpuatur, ſecundùm exempla præcedentium Patrum.

V. Quòd infirmorum major cura ſit & miſeratio, ſenum videlicet, & debilium: neque penuriâ victûs affligantur, neque veſtitûs paupertate conterantur, & nec ineptiis aliquibus vexentur; ità ut nec baculum eis pro ſuſtentatione ferre liceat, nec ad inclinatorium, quod nos formulam dicimus, morando hærere, quia cœcus, & claudus non poſſunt ſine ſuſtentatione baculi bene incedere, nec decrepitus ſine formula genua flectere. Hoc rogamus, ut tales, propter faſtidium, de Monaſterio non ejiciantur, ne fortè in cellis, ſub laicis conſtituti, ſine confeſſione & neceſſario vitæ viatico moriantur.

VI. Quòd omnibus, ad Monaſterium, vitæ hujus amore venientibus, pietas congrua impendatur, & nec infirmi, neque ſeniores, neque delicati duritia aufugentur: ſed omnes cum miſericordia ſuſcipiantur, & ſolatium, quod petierint, honeſtè infirmitati eorum impertiatur.

VII. Quòd nullus ante probationem ſuſcipiatur, neque corpori Monaſterii ſocietur; ne fortè aliquis magis propter commoda terrena, quàm propter æternæ vitæ amorem ſe Monaſterio

ſociare

ſociare voluerit, & receptus inhoneſto ſuo more conturbet fratres.

VIII. Ut nullus propter pecuniam, vel poſſeſſionem terrenam, fictis ſuaſionibus ſeductus, & blanditiis deceptus, poſtquam in Monaſterium ſuſceptus fuerit, & non habens, quod ſibi promittebat, triſtitiâ, & pœnitentiâ ſæculi pereat; ſed veritas unicuique ore proferatur, & opere impleatur.

IX. Quòd nullus vi Monachus fieri cogatur, nec ad Clerum tondeatur, ſive liber ſit, ſive ſervus; quia tales in Monaſterium ſuſcepti auctores fiunt ſcelerum, & executores vitiorum.

X. Quòd victum & veſtitum, ſicut majores noſtri nobis conſtituerunt, habere liceat: quia primus Abbas noſter Sturmis, in Monaſterio S. Benedicti per annum converſans, huc poſtea rediens, ſecundùm electionem Sancti Bonifacii, habitum eorum, & victum dijudicantis, nobis iſtum conſtituit, cujus rei plures adhuc teſtes ſuperſunt.

XI. Quòd commune (a) Magiſterium à Decanis & Præpoſito omnibus fratribus fiat: quia hæ diviſiones, quæ modò factæ ſunt, occaſiones ſunt ſcandalorum, diſſenſionum, & contradictionum. Credimus enim, propter pacis caritatiſque cuſtodiam expedire, ſecundùm priorem conſtitutionem communiter fratribus Decanos omnes conſtitui, ut communis cura cautelam præbeat, & dilectionem impendat.

XII. Ut ædificia immenſa, atque ſuperflua, & cætera inutilia opera omittantur, quibus fratres ultra modum fatigantur, & familiæ foris diſpereunt; ſed omnia juxta menſuram, & diſcretionem fiant. Fratribus quoque ſecundùm regulam certis horis vacare lectioni liceat, & item certis operari.

XIII. Quòd peregrinorum ſuſceptio, & lavatio in eis pedum non negligatur, ſed ſecundùm regulam, & ſecundùm priorum noſtrorum conſuetudinem, quandocúmque venerint, miſericorditer ſuſcipiantur, & ab omnibus fratribus lavatio pedum eis exhibeatur.

XIV. Quòd hoſpitalitas antiqua non oblivìſcatur, ſed omnibus hoſpitibus congruus honor, & omnis humanitas exhibeatur. Quando autem plures ſimul advenerint, ut in Miſſa Sancti Bonifacii, conſolatione undique facta, ab his, qui cellas provident, omnibus refectio præbeatur.

XV. Ut privata negotia, & ſæcularia beneficia, & diviſio poſſeſſionum atque agrorum, in ipſo Monaſterii loco non fiant, quia inde exoriuntur jurgia, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, inimicitiæ, diſſenſiones, invidiæ, furtivæ commeſſationes, & ebrietates, & pœne omnia mala, & ſaluti noſtræ contraria: ſed omnes agri atque cellæ in communi omnium fratrum fiant: & omnes homines, qui in eodem Monaſterii loco habitant, ab uno veſtiario veſtitum accipiant, prout Præpoſitus, ſive Cellarius diſpenſaverint, nec mercimonia aliqua ab aliquibus ibi vendentur, ſed ſint omnia omnibus communia.

XVI. Ut ipſa Monaſterii miniſteria per fratres ordinentur, id eſt, Piſtrinum, hortus, Braciarium, coquina, agricultura, & cetera miniſteria, ſicut apud deceſſores noſtros fuerunt; quia devotius, & digniùs per fratres omne exercebitur officium, quàm per laicum, aut ſervum malevolum.

XVII. Quòd malitioſæ, & furioſæ mentis homines, & ad cuncta flagitia perpetranda promptiſſimi, non colligantur intra Monaſterium, ſicut factum eſt de illo homicida Clerico, qui monachum interfecit: qui contra omnium fratrum voluntatem, & conſenſum locatus eſt in Monaſterio; quia timemus, ne fortè cognati ipſius monachi, diabolicâ ſuaſione in ultionem ejus inflammentur, & homicidium augeatur. Quódque ipſi, qui propter ſcelera ſua, & improbitates, inter ſæculares eſſe non poterant, in vicina Monaſterii loca gregatim non collocentur, quia furto Monaſteria deprædant, & proxima quæque loca latrociniis infeſtant.

XVIII. Quòd ipſe Abbas corrigatur, ne inſtitutis Sancti Bonifacii detrahat, dicens, quòd decreta ejus Synodus damnaverit: & quòd majores & cetera Monaſteria non reprehendat, quaſi regulariter non vivant.

XIX. Ut crucis gloriatio in ſingulis diebus Dominicis fiat ante Miſſam, fratribus omnibus circa vicina quæque loca Mona-

(a) *Fortè* Miniſterium.

Monaſterii crucem ſequentibus, hymnos, & antiphonas cantantibus ſicut apud majores noſtros uſus erat in diebus Dominicis, Paſſionis, & Reſurrectionis Domini gloriam celebrari, quòd in diebus jejuniorum ab Epiſcopo decretis, crucem portare, & Litanias facere liceat.

XX. Hoc igitur, quod maximè nobis neceſſarium eſſe judicavimus, præ omnibus optabamus, id eſt, veritatem & concordiam cum Abbate noſtro habere, ſicut cum anterioribus noſtris Abbatibus habuimus: & miſericordiam, & familiaritatem, pietatem & modeſtiam in illo ſentire: & ut eſſet benignus infirmis, propitius delinquentibus, affabilis fratribus, mœſtorum conſolator, laborantium adjutor, benevolorum auxiliator, bene certantium hortator, laſſorum refocillator, cedentium ſuſtentator, cadentium reſtaurator: omnes fratres amaret, nullum odiret, & nullum zeli, vel livoris dolo perſequeretur: fierétque non turbulentus vultu, non anxius animo, non nimius in judicio, non obſtinatus in conſilio; ſed hilaris facie, lætus mente, diſcretus in opere, conſentiens in utilitate: & quando aliquis de fratribus præoccupatus fuerit in aliquo delicto, non ſtatim tyrannicâ vindictâ illum excruciaret, ſed miſericorditer diſciplinâ corrigere feſtinaret, concurſúmque clementer ſuſciperet, nec pravâ ſuſpicione denuo illum fatigaret, neque perpetuo odio exterminaret.

His & talibus, Domine Imperator, apud priores noſtros Abbates uſi ſumus, & de hoc iſtum Abbatem ſæpiſſimè rogavimus, ſed uſque in præſentem diem impetrare non potuimus.

Browerus L. III. Fuldenſ. Antiquitatum C. XII.

CONCILIUM MOGUNTIACUM,

CAROLI MAGNI IMPERATORIS JUSSU, IN CLAUSTRO BASILICÆ S. ALBANI CELEBRATUM SUB DIE V. IDUS JUNIAS, INDICTIONE VI. ANNO CHRISTI DCCCXIII. LEONIS III. PAPÆ XVIII. CAROLI EJUSDEM REGIS ET IMP. XLV.

TITULI CANONUM.

1. *De Fide Catholicâ firmiter tenendâ.*
2. *De ſpe habendâ in Deum.*
3. *De caritate ab omnibus conſervandâ.*
4. *De Sacramento Baptiſmi uniformiter celebrando.*
5. *De pace, & concordia, & unanimitate.*
6. *De Orphanis & exhæredatis ſubveniendo.*
7. *Ut res pauperum, vel minùs potentum, malo occaſione non emantur.*
8. *De poteſtate Epiſcoporum pro rebus Eccleſiaſticis, ac de convenientia Epiſcoporum cum laicis.*
9. *De vitâ Canonicorum.*
10. *Item de vitâ Clericorum.*
11. *De vita Monachorum.*
12. *Ne Monachi placita ſæcularia adeant.*
13. *De Sacris Virginibus.*
14. *De negotio ſæculari, Clericis & Monachis interdicto.*
15. *De Imitatione Apoſtolicâ.*
16. *De eo, quid ſit relinquere mundum.*
17. *De armis omittendis.*
18. *De fictis virtutibus, & veris vitiis diſcernendis.*
19. *Ut in Monaſteria nimis multi homines non mittantur.*
20. *De locis Monaſteriorum, vel ædificiis providendis.*
21. *Ut Epiſcopi ſciant, qualiter Canonici, qui ſunt cum Abbatibus, vivant.*
22. *De Clericis vagis.*
23. *De Clericis injuſtè tonſuratis.*
24. *De Clericis adeuntibus Imperatorem.*
25. *Ut prædicatio ſancta aſſiduè in Eccleſiâ fiat.*
26. *Presbyteri tantùm ad Miſſarum ſolemnia, introitum habeant ad Monaſteria puellarum.*
27. *Ut Presbyteri Chriſma diligenter cuſtodiant.*

28. *Ut*

28. *Ut Preſbyteri aſſiduè utantur orariis.*
29. *Ne Laici Preſbyteros ejiciant de Eccleſiis, eóſve in eis conſtituant abſque Epiſcopi conſenſu.*
30. *Ne Laici à Preſbyteris munéra exigant.*
31. *De fugitivis Clericis.*
32. *Quid ſit Litania, & quid exomologeſis.*
33. *De Litaniâ majore.*
34. *De quatuor temporibus obſervandis.*
35. *De indicto jejunio.*
36. *De Feſtivitatibus anni.*
37. *De Dominicis diebus cum veneratione obſervandis.*
38. *De Decimis, ut dentur.*
39. *Ut Eccleſiæ pacem habeant.*
40. *Ut in Eccleſiis placita ſæcularia non fiant.*
41. *Ut antiquæ Eccleſiæ honorem ſuum habeant.*
42. *De Beneficiis Eccleſiaſticis, ut qui hæc habent, ad Eccleſiarum reſtaurationem adjuvent, & nonam, & decimam reddant.*
43. *Ne Preſbyter ſolus Miſſam cantet.*
44. *De oblatione & pace in Eccleſia facienda.*
45. *Ut Symbolum & Orationem Dominicam omnes diſcant.*
46. *Ut malum ebrietatis omnino vitetur.*
47. *De ſpiritalibus filiolis inſtruendis.*
48. *Ut canticum luxurioſum circa Eccleſias non canatur.*
49. *De ſubintroductis mulieribus.*
50. *De Præpoſitis, vel Advocatis, ſive Vice-Dominis.*
51. *Ne corpora Sanctorum transferantur de loco ad locum.*
52. *Qui mortui in Eccleſiâ ſepeliantur.*
53. *De inceſtuoſis.*
54. *Ne proprius filius de Baptiſmo ſuſcipiatur: & ne filiola, vel commater uxor ducatur.*
55. *De damnatis nuptiis.*

PRÆFATIO.

IN nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti. Glorioſiſſimo & Chriſtianiſſimo Imperatori CAROLO Auguſto, veræ Religionis Rectori, ac Defenſori Sanctæ Dei Eccleſiæ, unà cum prole ſuá, ejúſque fidelibus, vita & ſalus, honor & benedictio, cum victoria ſine fine manſura. Almificæ Reverentiæ veſtræ patefacimus nos humillimi famuli, ac miſſi veſtri, Hildebaldus ſcilicet Sacri, Palatii Archi-Epiſcopus, Richolfus, & Arno Archi-Epiſcopi, ſeu Bernharius, unà cum reliquis Coepiſcopis, atque Abbatibus, & cætero Clero, quia venimus ſecundùm juſſionem veſtram in civitatem Moguntiam; ibique pariter adunati primitus cum Litaniis triduanum celebravimus jejunium, Divinam ſuppliciter poſtulantes Clementiam, quatenus ſanctâ gratiâ ſuâ Conventum & Actionem ipſius Synodi ſibi acceptabilem facere dignaretur, & Chriſtiano populo proficientem ad ſalutem & vitam perpetuam, vobiſque ad æternum honorem & gloriam. Tum verò conſedentes in clauſtro Baſilicæ Sancti Albani, Martyris Chriſti, conſonâ voce gratias egimus Deo Patri omnipotenti, quia Sanctæ Eccleſiæ ſuæ, tam pium, ac devotum in ſervitio Dei conceſſit habere Rectorem, qui ſuis temporibus ſacræ Sapientiæ fontem aperiens, oves Chriſti indeſinenter ſanctis reficit alimentis, ac Divinis inſtruit diſciplinis, Chriſtianúmque populum indefeſſo labore amplificare conatur, hilaritérque Chriſti honorat Eccleſias, ac de fauce diri draconis multorum animas ſtudet eripere, & ad ſinum Sanctæ Matris Eccleſiæ revocare, atque ad gaudia Paradiſi, & ad Regna cœleſtia omnes communiter invitare, Sanctâ Sapientiâ ſuâ; devotiſſimóq; ſtudio cæteros Reges tranſcendens. Incipientes igitur in nomine Domini, communi conſenſu & voluntate tractare pariter de ſtatu veræ Religionis, ac de utilitate & profectu Chriſtianæ plebis, convenit nobis, de noſtro communi Collegio Clericorum, ſeu laicorum, tres facere turmas, ſicut & fecimus. In prima autem turma conſederunt Epiſcopi cum quibuſdam Notariis, legentes atque tractantes Sanctum Evangelium, nec non Epiſtolas, & Actus Apoſtolorum, Canones quoque, ac diverſa Sanctorum Patrum opuſcula, Paſtoralémque librum Gregorii, cum cæteris ſacris dogmatibus: diligenti ſtudio perquirentes, quibus modis ſtatum Eccleſiæ Dei, & Chriſtianæ plebis profectum ſanâ doctrinâ & exemplis juſtitiæ inconvulſum, largiente gratiâ Dei, perficere & conſervare potuiſſent. In alia verò turmâ conſederunt Abbates, ac probati Monachi, Regulam Sancti Benedicti legentes, atque tractantes diligenter, qualiter Monachorum vitam in meliorem

liorem ſtatum, atque augmentum eum Dei gratiâ perducere potuiſſent. In tertia denique turmâ ſederunt Comites & Judices, in mundanis legibus decertantes, vulgi juſtitias perquirentes, omniúmque advenientium cauſas diligenter examinantes, modis, quibus poterant, juſtitias terminantes. In his itaque omnibus primò decrevimus, unicuique perſonæ, vel ſexui congruum honorem impendere, ſecundùm dictum Beati Petri, primi Paſtoris Eccleſiæ, ubi ait: *Omnes honorate, fraternitatem diligite, Deum timete, Regem honorificate. Servi ſubditi eſtote in omni timore Dominis, non tantùm bonis & modeſtis, ſed etiam dyſcolis. Hæc eſt enim gratia in Chriſto JESU Domino noſtro.* Hinc Paulus ad Timotheum ſcripſit, dicens: *Attende tibi & doctrinæ, inſta in illis. Hoc enim faciens, & te ipſum ſalvum facies, & eos, qui te audiunt. Seniorem ne increpaveris, ſed obſecra ùt Patrem, juvenes ùt fratres, anus ùt matres, juvenculas ùt ſorores in omni caſtitate.* Inſuper etiam congruum nobis eſſe videbatur, ut Sacerdotes Eccleſiæ Dei jure legitimo & inconvulſo honorarentur, de quibus Dominus ait: *Qui vos audit, me audit: & qui vos recipit, me recipit: qui autem me recipit, recipit eum, qui me miſit.* Et Apoſtolus ad Hebræos: *Obedite*, inquit, *Præpoſitis veſtris, & ſubjacete eis. Ipſi enim pervigilant, quaſi rationem reddituri pro animabus veſtris.* Nam de reverentia Eccleſiarum dicit Dominus: *Domus mea, domus orationis vocabitur cunctis gentibus.* De his tamen omnibus valde indigemus veſtro adjutorio, atque ſanâ doctrinâ, quæ & nos jugiter admoneat, atque clementer erudiat, quatenus ea, quæ paucis ſubter perſtrinximus Capitulis, à veſtrâ auctoritate firmentur, ſi tamen veſtra pietas ità dignum eſſe judicaverit; & quicquid in eis emendatione dignum reperitur, veſtra magnifica Imperialis Dignitas jubeat emendare: ut ità emendata, nobis omnibus, & cunctæ Chriſtianæ plebi, ac poſteris noſtris proficiant ad vitam & ſalutem, & ad gloriam ſempiternam; Vobiſque inde merces, honor, & laus, & benedictio, ac beatitudo permaneat in omnes æternitates ſæculi. Amen.

CANONES.

I. *De fide Catholicâ firmiter tenendâ.*

INitium enim actionis noſtræ de fide eſſe decrevimus, quæ bonorum omnium eſt fundamentum, & quia *ſine fide*, ut dicit Apoſtolus: *Impoſſibile eſt placere Deo.* Fides tamen indiget opere, quia fides ſine operibus mortua eſt. Ideo Beatus Gregorius: Ille: inquit, verè credit, qui exercet operando, quod credit. Quapropter de verâ fide omnes omnino Chriſtianos alterutrum inter ſe jugiter admonere, & docere oportet. Maximè tamen Domini Sacerdotes in eo certamine laborare decet, ut firmiter ab omnibus teneatur.

II. *De ſpe habenda in Deum.*

Spes verò in Deum firmiter à cunctis Chriſtianis tenenda eſt. Unde Pſalmiſta commemorat: *Sperate in eo omnis congregatio populi*, & reliqua. Et iterum: *Spera in Domino, & fac bonitatem.* Et iterum: *Sperantes autem in Domino, miſericordia circumdabit.* Et Apoſtolus: *Spe enim ſalvi facti ſumus.*

III. *De caritate ab omnibus conſervanda.*

Caritas Deus eſt, ùt ait Joannes Apoſtolus: *Qui manet in caritate, in Deo manet, & Deus in eo.* Item Paulus Apoſtolus: *Finis*, inquit, *præcepti eſt caritas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta.* Caritatem ergo qui habet, omnia bona habet. Quam ideo commemoravimus, quia volumus, ut firmiter ab omnibus æquè Catholicis conſervetur. Auguſtinus quoque in ſermone de laude caritatis dicit: Si ergo non vacat, omnes paginas perſcrutari, omnium ſcripturarum ſecreta penetrare, tene caritatem, ubi pendent omnia: ibi tenebis, quod ibi didiciſti. Ille itaque tenet, & quod patet, & quod latet in Divinis ſermonibus, qui caritatem tenet in moribus.

IV. *De Sacramento Baptiſmi uniformiter celebrando.*

Sacramenta itáque Baptiſmatis volumus, ut ſicut Sancta veſtra fuit admonitio, ità concorditer, atque uniformiter in ſingulis Parochiis, ſecundùm Romanum ordinem inter nos celebrentur, jugi-

jugitérque conſerventur: id eſt, ſcrutinium ad ordinem Baptiſmatis, ſicut in decretis Leonis Papæ ſub duobus continetur Capitulis. In Capitulo XI. Duo tempora, id eſt, Paſcha, & Pentecoſte, ad baptizandum, à Romano Pontifice legitima præfixa ſunt. Item Capitulo XII. Non interdictâ licentiâ, quâ in Baptiſmo tribuendo quolibet tempore periclitantibus ſubvenitur. Et Siricius: Si in qualibet neceſſitate opus fuerit ſacri unda Baptiſmatis, omni volumus celeritate ſuccurri.

V. *De pace & concordia & unanimitate.*

Ut pax & concordia ſit, atque unanimitas in populo Chriſtiano: quia unum Deum Patrem habemus in cœlis, & unam matrem Eccleſiam, unam fidem, unum Baptiſma. Ideo in unâ pace & unanimitate concorditer vivere debemus, ſi ad unam & veram hæreditatem regni cœleſtis cupimus pervenire: quia non eſt diſſenſionis Deus, ſed pacis, ut ipſe ait: *Beati Pacifici, quoniam Filii Dei vocabuntur.*

VI. *De Orphanis & exhæredatis ſubveniendo.*

Propter iſtius itaque pacis concordiam conſervandam, placuit nobis de Orphanis & pauperibus, qui debitè & indebitè dicuntur amiſiſſe hæreditatem paterni vel materni juris, ad ſe legibus pertinentem; ſi alicubi inventi fuerint, quos patres vel matres propter traditiones illorum exhæredes fecerunt, aliorum ſcilicet ſuaſionibus, aut petitionibus, vel aliquo ingenio; omnino volumus, atque decrevimus emendari, quantum ad nos, vel ad noſtram pertinet poteſtatem, juxta voluntatem Dei, & veſtram ſanctam admonitionem, & conſiderationem. Quòd ſi fortè extra officium noſtrum alicubi inventum fuerit, admonere veſtram Clementiam audeamus, ut emendetur.

VII. *Ut res pauperum, vel minùs potentûm malâ occaſione non emantur.*

Propter proviſiones pauperum, pro quibus curam habere debemus, placuit nobis, ut nec Epiſcopi, nec Abbates, nec Comites, nec Vicarii, nec judices, nullúſque omnino ſub mala occaſione, vel malo ingenio, res pauperum, vel minùs potentum, nec emere, nec vi tollere audeat. Sed ſi quis ex eis aliquid comparare voluerit, in publico placito coram idoneis teſtibus, & cum ratione hoc faciat. Ubicumque autem aliter inventum fuerit factum, hoc omnino emendetur per juſſionem veſtram.

VIII. *De poteſtate Epiſcoporum pro rebus Eccleſiaſticis, ac de convenientia Epiſcoporum cum laicis.*

Ut Epiſcopi poteſtatem habeant res Eccleſiaſticas providere, regere, gubernare, atque diſpenſare ſecundùm Canonicam auctoritatem, volumus: & ut laici in eorum miniſterio obediant Epiſcopis, ad regendas Eccleſias Dei, viduas, & orphanos defendendos; & ut obedientes ſint eis ad eorum Chriſtianitatem ſervandam. Et Epiſcopi conſentientes ſint Comitibus & Judicibus ad juſtitias faciendas: & ut nullatenus per aliquorum mendacium, vel falſum teſtimonium, neque per perjurium, aut per præmium, lex juſta in aliquo depravetur.

IX. *De vita Canonicorum.*

In omnibus igitur, quantùm humana permittit fragilitas, decrevimus, ut Canonici Clerici Canonicè vivant, obſervantes Divinæ Scripturæ doctrinam, & documenta Sanctorum Patrum, & nihil ſine licentia Epiſcopi ſui, vel Magiſtri eorum compoſitè agere præſumant in unoquoque Epiſcopatu: & ut ſimul manducent, & dormiant, ubi his facultas id faciendi ſuppetit, vel qui de rebus Eccleſiaſticis ſtipendia accipiunt, & in ſuo clauſtro maneant: & ſingulis diebus manè primo ad lectionem veniant, & audiant, quid eis imperetur. Ad menſam verò ſimiliter lectionem audiant, & obedientiam ſecundùm Canones ſuis Magiſtris exhibeant.

X. *Item de vitâ Clericorum.*

Diſcretionem igitur eſſe volumus, atque decrevimus inter eos, qui dicuntur ſæculum reliquiſſe, & adhuc ſæculum ſectantur. Placuit igitur Sancto Concilio, ut ità diſcernantur, ſicut in Regula Clericorum dictum eſt. His igitur lege Patrum cavetur, ut à vulgari vitâ ſecluſi, à mundi voluptatibus ſeſe abſtineant; non ſpectaculis, non pompis interſint, convivia inhoneſta & turpia fugiant. Tamen Hieronymus in Epi-

Epiſtolâ ad Nepotianum dicit: "Omnium Chriſtianorum domos, quaſi proprias, amare debemus, ut conſolatores nos in mœroribus ſuis potiùs, quàm convivas in proſperis noverint. Item Iſidorus: "Clerici tamen convivia privata non tantùm pudica, ſed & ſobria colant: uſuris nequaquam incumbant, neque turpium occupationes lucrorum, fraudiſq; cujuſquam ſtudium appetant." Amorem pecuniæ, quaſi materiam cunctorum criminum fugiant: ſæcularia officia, negotiáque abjiciant: honorum gradus per ambitionem non ſubeant: pro beneficiis medicinæ Dei munera non accipiant: dolos & conjurationes caveant: odium, æmulationem, obtrectationem, atque invidiam fugiant. Non vagis oculis, non infræni linguâ aut petulanti, timidóque geſtu incedant: ſed pudorem ac verecundiam mentis ſimplici habitu inceſſúque oſtendant. Obſcœnitatem etiam verborum, ſicut & operum, penitus execrentur. Viduarum atque Virginnm viſitationes frequentiſſimas fugiant: contubernia fœminarum nullatenus appetant: Caſtimoniam quoque inviolati corporis perpetuò conſervare ſtudeant. Senioribus quoque debitam præbeant obedientiam; neque ullo jactantiæ ſtudio ſe attollant. Poſtremò in doctrina, in lectionibus, in Pſalmis, hymnis & canticis, exercitio jugi incumbant. Tales enim debent eſſe, qui Divinis cultibus ſe mancipandos ſtudent exhibere: ſcilicet, ut dum ſcientiæ operam dant, doctrinæ gratiam populis adminiſtrent.

XI. *De vita Monachorum.*

Abbates autem cenſuimus, ità cum Monachis ſuis pleniter vivere, ſicut ipſi, qui in præſenti Synodo aderant, palam nobis omnibus promiſerunt: id eſt, ſecundùm doctrinam Sanctæ Regulæ Benedicti, quantùm humana permittit fragilitas. Ac deinde decrevimns, ſicut Sancta Regula dicit, ut Monaſterium, ubi fieri poſſit, per Decanos ordinetur: quia illi Præpoſiti ſæpe in elationem incidunt, & in laqueum diaboli.

XII. *Ne Monachi placita ſæcularia adeant.*

Hoc tamen omnino volumus, ut Monachi ad ſæcularia placita nullatenus veniant, neque ipſe Abbas ſine conſilio Epiſcopi ſui: & cùm neceſſitas exigit, tunc per juſſionem, & conſilium Epiſcopi illuc vadat. Nequaquam tamen contentiones, aut lites aliquas ibi movere præſumat: ſed quicquid quærendum, vel etiam reſpondendum ſit, per advocatos ſuos hoc faciat. Abbates & Monachi uſque ad interrogationem ſilentium habeant: & cùm interrogantur, cum humilitate, & reverentia reſpondeant: alias querelas omnino devitent. In eorum clauſtro permaneant, nullúſque ex eis foras vadat, niſi per neceſſitatem ab Abbate mittatur in obedientiam. Nec foris manducent, neque bibant, ſine permiſſione Abbatis, nec ad convivia ſæcularia vadant.

XIII. *De Sacris Virginibus.*

Abbatiſſæ cum Sanctimonialibus omnino rectè, & juſtè vivere cenſemus. Quæ verò profeſſionem Sanctæ Regulæ Benedicti fecerunt, regulariter vivant. Sin autem, Canonicè vivant pleniter, & ſub diligenti curâ cuſtodiam habeant, & in clauſtris permaneant, neque foras exitum habeant. Sed & ipſæ Abbatiſſæ in Monaſteriis ſedeant, nec foras vadant ſine licentiâ, & conſilio Epiſcopi ſui.

XIV. *De negotio ſæculari Clericis & Monachis interdicto.*

Miniſtri autem Altaris Domini, vel Monachi, nobis placuit, ut à negotiis ſæcularibns omnino abſtineant. Multa ſunt ergo negotia ſæcularia: de his tamen pauca perſtrinximus, ad quæ pertinet omnis libido, non ſolùm in immunditia carnis, ſed etiam in omni concupiſcentia carnali. Quicquid plus juſto appetit homo, turpe lucrum eſt. Munera injuſta accipere, vel etiam dare: pro aliquo ſæculari quæſtu, pretio aliquem conducere: contentiones, & lites vel rixas amare, in placitis ſæcularibus diſputare, exceptâ defenſione orphanorum aut viduarum: conductores aut procuratores eſſe ſæcularium rerum: turpis verbi, vel facti joculatorem eſſe, vel jocum ſæcularem diligere, aleas amare, ornamentum inconveniens propoſito ſuo quærere, in deliciis vivere velle, gulam & ebrietatem ſequi, pondera injuſta, vel menſuras habere, negotium injuſtum exercere. Nec tamen juſtum negotium eſt contradicendum propter neceſſitates diverſas; quia legimus

gimus Sanctos Apoſtolos negotiatos eſſe, & in Regula Sancti Benedicti præcipitur, prævidere, per quorum manus negotium Monaſterii tranſeat. Canes, & aves ſequi ad venandum, in omnibus quibuslibet ſit cauſis, ſuperfluum eſſe. Ecce talia, & his ſimilia, miniſtris Altaris Domini, nec non & Monachis, omnino contradicimus. De quibus dicit Apoſtolus: *Nemo militans Deo, implicat ſe negotiis ſæcularibus.*

XV. *De Imitatione Apoſtolicâ.*

Apoſtolus dicit: *Imitatores mei eſtote, & obſervate eos, qui ità ambulant, ſicut habetis formam noſtram: non eos obſervantes, qui ſunt inimici Crucis Chriſti, quorum finis interitus, quorum Deus venter eſt, & gloria in confuſione ipſorum, qui terrena ſapiunt. Noſtra autem converſatio in cœlis eſt.* Sicut Hieronymus in Epiſtolam ad Galatas ait: Æmulantur autem bene, qui cùm videant, vel audiant, eſſe in aliquibus gratias, virtutéſque, ipſi tales eſſe deſiderant, & fidem, vitam, atque induſtriam eorum, per quæ illa meruerunt, nituntur imitari, ut poſſint ea quoque, quæ bonâ æmulatione digna ſunt, conſequi, magis quærentes ſpiritalia, quàm carnalia, ut perſeveranti gradu ad finem boni operis pervenire poſſint. Auguſtinus in primo libro de agone Chriſtianorum hanc ſententiam interpretans, dicit: Imitatores meì eſtote, ſicut & ego Chriſti. Quare intelligendum eſt, etiam ipſum Apoſtolum in ſemetipſo triumphâſſe de poteſtatibus hujus mundi, ſicut de Domino dixerat, cujus ſe imitatorem eſſe profitetur. Imitemur ergo & nos illum, ſicut hortatur: & caſtigemus corpus noſtrum, & in ſervitutem redigamus, ſi mundum volumus vincere. Aliquando quidem ſuo Exemplo Chriſti nos fieri imitatores jubet, dicendo: *Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti.* Aliquando quidem de ſe reticens, ad ipſius nos imitationem Dei extendit, dicens: *Eſtote ergo imitatores Dei, ſicut filii chariſſimi.* Jam verò demonſtrans, quia nihil ità hanc imitationem pariat, quàm ſi ità vivat aliquis, ut bonum ejus in commune proficiat, atque univerſis utiliora provideat, adjunxit: *Ambulate in caritate.* Ideo cùm dixiſſet: Imitatores Dei eſtote; continuò de caritate diſſeruit: quia hæc præ-

cipuè virtus homines Deo proximos faciat.

XVI. *De eo, quid ſit relinquere mundum.*

Sæculum autem relinquere, eſt, ſicut Gregorius dicit, ſæculi voluptatibus contraire. Hinc Paulus admonet: *Qui emunt, tanquam non poſſidentes: & qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur.* Et Gregorius in libro Paſtorum: Ut videlicet ſic vobis ſuppetant, & exteriùs ſerviant, quatenus à ſupernæ dilectionis ſtudio animum non reflectant.

XVII. *De armis omittendis.*

Nos autem, qui relinquimus ſæculum, id modis omnibus obſervare volumus, ut arma ſpiritalia habeamus, ſæcularia dimittamus. Laicis verò, qui apud nos ſunt, arma portare non præjudicemus; quia antiquus mos eſt, & ad nos uſque pervenit.

XVIII. *De fictis virtutibus, & veris vitiis diſcernendis.*

Dominus dicit in Evangelio: *Attendite à falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecùs autem ſunt lupi rapaces.* Hinc Hieronymus in Commentario Matthæi dicit: De omnibus quidem intelligi poteſt, qui aliud habitu, ac ſermone promittunt, aliud opere demonſtrant. Item in alio loco: *Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum Cœlorum.* Nec his quidem accommodanda fides eſt, qui, cùm pollent integritate fidei, turpiter vivunt, & doctrinæ integritatem operibus deſtruunt. Utrúmque enim Dei ſervis neceſſarium eſt, ut opus ſermone, & ſermo operibus comprobetur. Et Beda in tractatu in Evangelium Lucæ dicit: " Ipſe enim finis eſt, ut nihil duplici " animo faciamus. Si veram, inquit, " & non fictam vis habere juſtitiam; " quæ verbis oſtentas, etiam factis com- " penſare curato... Et Apoſtolus: *Dilectio ſine ſimulatione, odientes malum, adhærentes bono.*

XIX. *Ut in Monaſteria nimis multi homines non mittantur.*

Ut plures non mittantur in Monaſteria Canonicorum, vel Monachorum, aut etiam puellarum, quàm ſufferri poſſit.

XX.

XX. *De locis Monaſteriorum, vel ædificiis providendis.*

Deinde dignum, ac neceſſarium eſt, ut Miſſi per quæque loca directi, ſimul cum Epiſcopis uniuſcujusque Diœceſis, perſpiciant loca Monaſteriorum, Canonicorum pariter, & Monachorum, ſimilitérque puellarum, ſi in apto & congruo loco ſint poſita, ubi commodum neceſſarium poſſit acquiri, quod ad utilitatem pertinet Monaſterii, ſicut in Sancta Regula dicitur: " Monaſterium autem ità " debet conſtitui, ut omnia neceſſaria " infra Monaſterium exerceantur; ut non " ſit neceſſitas Monachis, vel Clericis, va- " gandi foras, quia omnino non expe- " dit animabus eorum. Similiter quoque ædificia Monaſteriorum ſupradicti Miſſi, & cum eis Epiſcopi, per diverſa loca prævideant, ſi apta ſint, & congruenter Sanctæ Profeſſioni compoſita: vel ſi clauſtrum firmum habeant, in quo ſalvari poſſint animæ in eis commorantium ſub diſciplinâ Canonicâ, vel regulari. Ubi autem aliter invenrum fuerit, hoc omnimodis Epiſcopus loci ipſius faciat emendari: ità ut condignam profeſſioni eorum cuſtodiam habeant Canonici, vel Monachi, atque Nonnanes, ne detur eis occaſio malefaciendi, quod abſit.

XXI. *Ut Epiſcopi ſciant, qualiter Canonici, qui ſunt cum Abbatibus, vivant.*

Præcipimus, ut unusquiſque Epiſcopus ſciat per ſingula Monaſteria, quantos quiſque Abbas Canonicos in Monaſterio ſuo habeat: & hoc omnino ambo pariter provideant, ut, ſi Monachi fieri voluerint, regularirer vivant: ſin autem, Canonicè vivant omnino.

XXII. *De Clericis vagis.*

De Clericis vagis, ſeu de acephalis, id eſt, de his, qui ſunt ſinè capite, neque in ſervitio Domini noſtri, neque ſub Epiſcopo, neque ſub Abbate, ſed ſinè Canonicâ, vel regulari vitâ degentes, ut in libro Officiorum ſecundo, Capitulo tertio, de eis dicitur. " Hos neque in- " ter laicos ſæcularium officiorum ſtudia, " neque inter Clericos Religio tenet Di- " vina, ſed ſolutos, atque oberrantes ſola " turpis vita complectitur, & vaga: qui- " que dum nullum metuunt, explendæ " voluptatis ſuæ licentiam ſectantur, " quaſi animalia bruta, libertate, ac deſi- " derio ſuo feruntur, habentes ſignum " Religionis, non Religionis officium, " hippocentauris ſimiles, nec equi, nec " homines. " Tales omnino, ubicunque inventi fuerint, præcipimus, ut Epiſcopi ſine ullâ morâ eos ſub cuſtodia conſtringant Canonicâ, & nullatenus eos ampliùs ità errabundos, & vagos ſecundùm deſideria voluptarum ſuarum vivere permittant. Sin autem Epiſcopis ſuis canonicè obedire noluerint, excommunicentur uſque ad judicium Archi-Epiſcopi regionis illius. Si autem nec ille eos corrigere valuerit, tunc omnino ſub vinculis conſtringantur, uſque ad Synodum, ut ibi eis judicetur, utrum ad judicium Domini noſtri, aut ad iſtam magnam Synodum adſerantur ſub cuſtodia publica.

XXIII. *De Clericis injuſtè tonſuratis.*

De Clericis verò hoc ſtatuimus, ut hi, qui hactenus inventi ſunt, ſive in Canonico, ſive in Monachico Ordine, tonſurati ſinè eorum volunrate; ſi liberi ſunt, ut ità permaneant: & deinceps cavendum, ur nullus tondeatur ſinè legitimâ ætate, & ſpontaneâ voluntate, vel cum licentiâ Domini ſui.

XXIV. *De Clericis adeuntibus Imperatorem.*

De Clericis adeunnbus Imperatorem, hoc placet omnibus modis obſervare, quod de eis in Sacris Canonibus conſtitutum eſt.

XXV. *Ut Prædicatio Sancta aſſiduè in Eccleſiâ fiat.*

De officio Prædicationis, ſi fortè Epiſcopus non fuerit in domo ſuâ, aut infirmus eſt, aut aliâ aliquâ causâ exigente non valuerit; numquam tamen deſit diebus Dominicis, aut Feſtivitatibus, qui Verbum Dei prædicet, juxta quod intelligere vulgus poſſit.

XXVI. *Presbyteri tantùm ad Miſſarum Solemnia introitum habeant ad Monaſteria Puellarum.*

Ut Presbyteris per Monaſteria Puellarum opportuno tempore liceat Miſſarum Solemnia celebrare, & iterum ad proprias Eccleſias redire.

XXVII. *Ut Presbyteri Chriſma diligenter cuſtodiant.*

Presbyteri ſub ſigillo cuſtodiant Chriſma

Chriſma, & nulli ſub prætexu medicinæ, vel maleficii, donare inde præſumant. Quod ſi fecerint, honore priventur.

XXVIII. *Ut Presbyteri aſſiduè utantur orariis.*

Presbyteri ſinè intermiſſione utantur orariis propter differentiam Sacerdotii dignitatis.

XXIX. *Ne Laici Presbyteros ejiciant de Eccleſiis, eòsve in eis conſtituant, abſque Epiſcopi conſenſu.*

Ut Laici Presbyteros non ejiciant de Eccleſiis, neque conſtituant ſinè conſenſu Epiſcoporum ſuorum.

XXX. *Ne Laici à Presbyteris munera exigant.*

Ut Laici omnino munera injuſta non exigant à Presbyteris propter commendationem Eccleſiæ cuiquam Presbytero.

XXXI. *De fugitivis Clericis.*

Ut unusquiſque Epiſcopus in ſua Parochia diligenter Presbyteros, vel Clericos inquirat, unde ſint, & ſi aliquem fugitivum invenerit, ad ſuum Epiſcopum redire faciat.

XXXII. *Quid ſit Litania, & quid exomologeſis.*

Litaniæ autem græco nomine appellantur, quæ latinè dicuntur rogationes. Inter Litanias autem, & exomologeſes hoc differt, quòd exomologeſes pro ſolâ peccatorum confeſſione agantur: Litaniæ verò indicantur propter rogandum Deum, & impetrandum in aliquo miſericordiam ejus. Sed nunc jam utrumque vocabulum ſub unâ deſignatione habetur.

XXXIII. *De Litania majore.*

Placuit nobis, ut Litania major obſervanda ſit à cunctis Chriſtianis diebus tribus, ſicut legendo reperimus, & ſicut Sancti Patres noſtri inſtituerunt, non equitando, nec pretioſis veſtibus induti, ſed diſcalceati, cinere, & cilicio induti, niſi infirmitas impedierit.

XXXIV. *De quatuor temporibus obſervandis.*

Conſtituimus, ut quatuor tempora anni ab omnibus cum jejunio obſerventur, id eſt, in menſe Martio hebdomadâ prima; & Feria IV., & Feria VI., & Sabbato veniant omnes ad Eccleſiam, hora nona cum Litaniis ad Miſſarum ſolemnia. Similiter in menſe Junio hebdomadâ ſecundâ, Feria IV., & VI., & Sabbato jejunetur uſque ad horam nonam, & à carne ab omnibus abſtineatur. Similiter in menſe Septembrio hebdomada tertia, & in menſe Decembrio hebdomada, quæ fuerit plena ante vigiliam Natalis Domini, ſicut eſt in Romana Eccleſia traditum.

XXXV. *De indicto jejunio.*

Quod ſi quis indictum jejunium ſuperbiendo contempſerit, & obſervare cum Chriſtianis noluerit, in Gangrenſi Concilio præcipitur, ut anathematizetur, niſi emendare ſe ſtudeat.

XXXVI. *De Feſtivitatibus anni.*

Feſtos dies in anno celebrare ſancimus. Hoc eſt, diem Dominicum Paſchæ, cum omni honore, & ſobrietate venerari, ſimili modo totam hebdomadam illam obſervari decrevimus. Diem Aſcenſionis Domini pleniter celebrare. Item Pentecoſtem ſimiliter, ùt in Paſcha. In Natali Apoſtolorum Petri, & Pauli diem unum, Nativitatem S. Joannis Baptiſtæ, Aſſumptionem S. Mariæ, Dedicationem S. Michaëlis, Natalem S. Remigii, S. Martini, S. Andreæ. In Natali Domini dies quatuor, Octavas Domini, Epiphaniam Domini, Purificationem S. Mariæ. Et illas Feſtivitates Martyrum, vel Confeſſorum obſervare decrevimus, quorum in unaquaque Parochia Sancta Corpora requieſcunt. Similiter etiam Dedicationem templi.

XXXVII. *De Dominicis diebus cum veneratione obſervandis.*

Omnes dies Dominicos cum omni veneratione decrevimus obſervari, & à ſervili opere abſtinere: & ut mercatus in eis minimè ſit, nec placitum, ubi aliquis ad mortem, vel ad pœnam judicetur.

XXXVIII. *De Decimis, ut dentur.*

Admonemus, atque præcipimus, ut decimas Deo omnino dari non negligatur, quas Deus ipſe ſibi dari conſtituit: qnia timendum eſt, ut quiſquis Deo debitum ſuum abſtrahit, ne forè Deus per peccatum ſuum auferat ei neceſſaria ſua.

XXXIX. *Ut Eccleſiæ pacem habeant.*

Reum, confugientem ad Eccleſiam, nemo

nemo abſtrahere audeat, nec inde donare ad pœnam, vel ad mortem, ut honor Dei, & Sanctorum ejus conſervetur: ſed Rectores Eccleſiarum pacem, & vitam, ac membra ejus obtinere ſtudeant: tamen legitimè componat, quod iniquè fecit.

XL. *Ut in Eccleſiis placita ſæcularia non fiant.*

Præcipimus, ut in Eccleſiis, aut in domibus Eccleſiarum, vel atriis, placita ſæcularia minimè fiant.

XLI. *Ut antiquæ Eccleſiæ honorem ſuum habeant.*

Eccleſiæ antiquitùs conſtitutæ nec decimis, nec aliis poſſeſſionibus priventur, ità ut novis oratoriis tribuantur.

XLII. *De Beneficiis Eccleſiaſticis, ut, qui hæc habent, ad Eccleſiarum reſtaurationem adjuvent, & nonam, ac decimam reddant.*

Quicumque Beneficium Eccleſiaſticum habent, ad tecta Eccleſiæ reſtauranda, vel ipſas Eccleſias emendandas, omnino adjuvent, & nonam, & decimam reddant.

XLIII. *Ne Presbyter ſolus Miſſam cantet.*

Nullus Presbyter, ùt nobis videtur, ſolus Miſſam cantare valet rectè. Quomodo enim dicet: Dominus vobiscum, vel ſurſum corda admonebit habere, & alia multa his ſimilia, cùm alius nemo cum eo ſit?

XLIV. *De oblatione, & pace in Eccleſia facienda.*

Oblationem quoque, & pacem in Eccleſia facere, jugiter admoneatur populus Chriſtianus: quia ipſa oblatio ſibi, & ſuis magnum remedium eſt animarum, & in ipſa pace vera unanimitas, & concordia demonſtratur.

XLV. *Ut Symbolum, & orationem Dominicam omnes diſcant.*

Symbolum, quod eſt ſignaculum Fidei, & orationem Dominicam diſcere ſemper admoneant Sacerdotes populum Chriſtianum. Volumùsque, ut diſciplinam condignam habeant, qui hæc diſcere negligunt, ſive in jejunio, ſive in alia caſtigatione emendentur. Propterea dignum eſt, ut filios ſuos donent ad ſcholam, ſive ad Monaſteria, ſive foras Presbyteris, ut Fidem Catholicam rectè diſcant, & orationem Dominicam, ut domi alios edocere valeant. Et qui aliter non potuerit, vel in ſua lingua hoc diſcat.

XLVI. *Ut malum ebrietatis omnino vitetur.*

Magnum malum ebrietatis, unde omnia vitia pullulant, modis omnibus præcipimus cavere: & qui hoc vitare noluerit, excommunicandum eum eſſe decrevimus uſque ad emendationem congruam.

XLVII. *De ſpiritalibus filiolis inſtruendis.*

Deinde præcipimus, ut unusquiſque Compater, vel proximi, ſpiritales filiolos ſuos Catholicè inſtruant.

XLVIII. *Ut canticum luxurioſum circa Eccleſias non cantetur.*

Canticum turpe, atque luxurioſum circa Eccleſias agere omnino contradicimus. Quod & ubique vitandum eſt.

XLIX. *De ſubintroductis mulieribus.*

Omnibus igitur Clericis fœminas ſecum in domibus ſuis habere ultra licentiam Canonum firmiter ſit contradictum.

L. *De Præpoſitis, vel Advocatis, ſive Vice-Dominis.*

Omnibus igitur Epiſcopis, Abbatibus, cunctóque Clero omnino præcipimus, Vice-Dominos, Præpoſitos, Advocatos, ſive defenſores bonos habere, non malos, non crudeles, non cupidos, non perjuros, non falſitatem amantes, ſed Deum timentes, & in omnibus juſtitiam diligentes. De Judicibus autem, vel Centenariis, atque Tribunis, ſeu Vicariis, dignum eſſe cenſemus, ut, ſi mali fuerint, de miniſterio ſuo abjiciantur.

LI. *Ne Corpora Sanctorum transferantur de loco ad locum.*

Deinceps verò Corpora Sanctorum de loco ad locum nullus præſumat transferre, ſinè conſilio Principis, vel Epiſcoporum, & Sanctæ Synodi licentiâ.

LII. *Qui mortui in Eccleſia ſepeliantur.*

Nullus mortuus infra Eccleſiam ſepeliatur, niſi Epiſcopi, aut Abbates, aut digni Presbyteri, vel fideles Laici.

LIII. *De Inceſtuoſis.*

Ut Epiſcopi inceſtuoſos pariter inveſti-

veſtigare ſtudeant, omnino præcipimus. Et ſi pœnitere noluerint, de Eccleſiâ expellantur, donec ad pœnitentiam revertantur.

LIV. *Ne in quartâ generatione conjugium copuletur.*

Contradicimus quoque, ut in quartâ generatione nullus ampliùs conjugio copuletur: ubi autem poſt interdictum factum inventum fuerit, ſeparetur.

LV. *Ne proprius filius de Baptiſmo ſuſcipiatur, & ne filiola, vel commater uxor ducatur.*

Nullus igitur proprium filium, vel filiam de fonte Baptiſmatis ſuſcipiat: nec filiolam, nec commatrem ducat uxorem; nec illam, cujus filium, aut filiam ad confirmationem duxerit. Ubi autem factum fuerit, ſeparentur.

LVI. *De damnatis nuptiis.*

Siquis uxorem viduam duxerit, & poſtea cum filiaſtra ſua fornicatus fuerit, ſeu duabus ſororibus nupſerit; aut ſi qua duobus fratribus nupſerit, ſeu cum Patre & Filio, tales copulationes anathematizari, & disjungi præcipimus, nec umquam ampliùs conjugio copulari, ſed ſub magna diſtrictione fieri.

Facta eſt autem hæc Synodus in civitate Moguntiâ, in clauſtro Baſilicæ S. Albani Martyris, anno Domini DCCC XIII., & Imperii Domni Caroli Imperatoris anno XIII. Indictione VI. V. Idus Junii. Ubi ſederunt Epiſcopi XXX. Abbates verò XXV.

Concilium hoc Moguntinum à Crabbio, Surio, Binio, & poſt à Sirmondo editum, collatum fuit cum MS. Eccleſiæ noſtræ Metropolitanæ, cujus *variantes* adſcribo.

Præfatio codicis noſtri uncialibus literis elegantiſſimè picta eſt hoc cum Titulo: PRÆFATIO CONCILII EPISCOPORUM MOGUNTIÆ HABITA. Ante Canonem quartum erat hic Titulus prævius: *De Sacramento Eccleſiæ.* Canonis XIV. erat hic Titulus duntaxat: *De negotio ſeculari.* Cætera aberant. Canonis XXIX. erat hic Titulus ſolùm: *Ne Laici Presbyteros ejiciant de Eccleſia.* Canonis XXXVIII. hic ſolùm: *De Decimis.* Canonis XXXIX. ultima verba ſic leguntur: *Tamen legitimè component, quod iniquè fecerunt.* Impreſſa leguntur numero ſingulari. Canonis XLVIII. hic erat titulus: *Ut canticum luxurioſum circa Eccleſias deſeratur.* In fine KAROLI ſcribitur in MS. noſtro per K., & Indictio V. loco ſextæ.

Hactenus variantes Codicis Metropolitani Colonienſis ab impreſſis; in quo & Canones Conciliorum Arelatenſis VI. Remenſis II. Toronenſis III. Cabillonenſis II. eodem anno celebratorum aſſervantur memorando exemplo diligentiæ Archi-Epiſcoporum noſtrorum in ſervandis codicibus MSS. Conciliorum.

CAROLI MAGNI
IMPERATORIS
CAPITULARE.

Anno Imperii ejus XIII. poſt Synodos præcedentes editum, de iis, quæ Epiſcopi congregati in unum obſervanda decreverant, & admonenda.

TITULI CAPITULORUM.

1. *De Baptiſmo ritè celebrando.*
2. *Ut Laici Presbyteros de Eccleſiâ non ejiciant.*
3. *Ut Laici pro datis Eccleſiis munera non exigant.*
4. *Ut Canonici, & Monachi ſecundùm ordinem vivant.*
5. *Ut in Monaſteriis Puellarum Presbyteri peractis ſacris non ſubſiſtant.*
6. *Ut plures in Monaſteriis, quàm ferre poſſint, non recipiantur.*
7. *De Decimis.*
8. *De inceſtuoſis inveſtigandis, & coërcendis.*
9. *De pace, & concordia.*
10. *Ut Comites Epiſcopis obediant, & juſtitias faciant.*
11. *Ut tempore famis unuſquiſque ſuos alere ſtudeat.*

12. *Ut*

12. *Ut Epiſcopo liceat de Theſauro Eccleſiæ pauperibus erogare.*
13. *Ut juſta ſint pondera, & menſuræ.*
14. *Ut prædicatio aſſiduè fiat, & ab omnibus intelligatur.*
15. *De iis, quæ Dominico die fieri non debent.*
16. *Ut Epiſcopi Parochias ſuas circumeant.*
17. *Ut Chriſma ſub ſigillo cuſtodiatur.*
18. *Ut Parentes, & Patrini filios ſuos doceant.*
19. *Ut Eccleſiis antiquis ſua jura ſerventur.*
20. *In Eccleſiis ſepelire quos liceat.*
21. *Ut placita in Eccleſiis, eorùmve atriis non fiant.*
22. *Ut res pauperum fraudulenter non acquirantur.*
23. *Ut fugitivi Clerici redire compellantur.*
24. *Ut, qui Beneficium habet Eccleſiæ, ad ejus ſarta tecta adjuvet.*
25. *Ut publici criminis rei publicæ pœnitentiæ ſubjiciantur.*
26. *Ut Presbyteri, quod docent, opere compleant.*
27. *De Presbyteris, qui confeſſiones revelare dicebantur.*
28. *De Tumultibus, quos faidoſi homines excitabant.*

CAPITULA.

I.

UT unuſquiſque (*a*) Archi-Epiſcopus ſuos Suffraganeos diligenter, ſtudioſéque admonere ſtudeat, ut unuſquiſque ſuos Presbyteros pariter inveſtigare non negligat, Baptiſmatis Sacramenta qualiter agant, & hoc eos ſtudioſè doceant, ut ordinabiliter fiat.

II.

Ut Laici (*b*) Presbyteros non ejiciant de Eccleſiis, nec alios mittere præſumant.

III.

Ut Laici (*c*) omninò non audeant munera exigere à Presbyteris propter commendationem Eccleſiæ cuique Presbytero.

IV.

Providendum (*d*) neceſſe eſt, qualiter Canonici vivere debeant, nec non & Monachi, ut ſecundùm ordinem Canonicum, & regularem vivere ſtudeant.

V.

De Monaſteriis (*e*) Puellarum, ut Presbyteros opportuno tempore ad Miſſarum ſolemnia liceat advenire, & iterum ad proprias Eccleſias redire.

VI.

Ut plures non (*f*) mittantur in Monaſteria Canonicorum, atque Monachorum, ſeu Puellarum, quàm ſufferri poſſit.

VII.

De Decimis admonendis.

VIII.

De inceſtuoſis (*g*) omninò inveſtigandum, ut ab Eccleſiâ expellantur, niſi pœnitentiam egerint.

IX.

Ut pax ſit (*h*) & concordia inter Epiſcopos, & Comites, & reliquos Clericos, & Monachos, & Laicos.

X.

Ut Comites (*i*) & Judices, ſeu reliquus populus obedientes ſint Epiſcopo, & invicem conſentiant ad juſtitias faciendas, & munera pro judicio non accipiant, nec falſos teſtes.

XI.

Ut unuſquiſque (*k*) propter inopiam famis ſuos familiares, & ad ſe pertinentes gubernare ſtudeat.

XII.

Ut unicuique (*l*) Epiſcoporum liceat de Theſauro Eccleſiæ pauperibus erogare, ad nutrimentum ſecundùm Canones, cum teſtibus.

XIII.

Ut pondera (*m*) & menſuræ ubique æqualia ſint, & juſta.

XIV.

De officio (*n*) Prædicationis, ut juxta, quod benè vulgaris populus intelligere poſſit, aſſiduè fiat.

XV.

Ne Dominicis (*o*) diebus mercatum fiat, neque placitum: & ut his diebus nemo

(*a*) Arelatenſe VI. can. III.
(*b*) Ibid. can. 4.
(*c*) Ibid. can. 5.
(*d*) canon. 6.
(*e*) Moguotinom can. 26.
(*f*) Ibid. can. 19.
(*g*) Moguotinum can. 53.
(*h*) Arelatenſe VI. can. 13.
(*i*) Ibid. can. 13.
(*k*) Ibid. can. 14.
[*l*] Turonenſe III. can. 15.
(*m*) Arelat. VI. can. 15.
(*n*) Mogunt. can. 25.
(*o*) Arelat. can. 16.

nemo ad pœnam, vel ad mortem judicetur, & de operibus cavendis admoneatur.

XVI.

Ut unusquiſque (*p*) Epiſcopus interim circumeat Parochiam ſuam docendo & admonendo, & quæque ſunt neceſſaria, emendare ſtudeat, & ſi quid emendare nequiverit, ad prædictum placitum proferat.

XVII.

Ut Presbyteri (*q*) ſub ſigillo cuſtodiant Chriſma, & nulli ſub prætextu medicinæ, vel maleficii, donare præſumant. Quod ſi fecerint, honore priventur.

XVIII.

De fide (*r*) unuſquiſque Compater, vel Parentes, vel proximi filios ſuos ſpiritales Catholicè inſtruant, ità, ut coram Deo ratiocinare debeant.

XIX.

Ut Eccleſiæ (*s*) antiquitus conſtitutæ, nec Decimâ, nec aliâ ullâ poſſeſſione priventur, ità ut novis tribuatur Eccleſiis.

XX.

Ut mortui (*t*) non ſepeliantur in Eccleſiâ, nisi Epiſcopi, vel Abbates, vel fideles, & boni Presbyteri.

XXI.

Ut placita (*u*) in domibus, vel atriis Eccleſiarum minimè fiant.

XXII.

Ut Comites, (*x*) vel Vicarii, ſeu Judices, ac Centenarii, ſub mala occaſione, vel ingenio, res pauperum non emant, nec cui tollant, ſed quiſquis hoc comparare voluerit, in publico placito coram Epiſcopo hoc faciat.

XXIII.

Ut (*y*) unuſquiſque in ſuâ Parochiâ Presbyteros, vel alios Clericos diligenter inquirat, & fugitivos ad loca ſua redire faciat, & ad proprium Epiſcopum ſuum.

XXIV.

Ut quiſque (*z*) Beneficium Eccleſiaſticum habet, ad tecta Eccleſiæ reſtauranda, vel ipſas Eccleſias omninò adjuvet.

XXV.

Ut qui (*aa*) publico crimine convicti ſunt rei, publicè judicentur, & publicam pœnitentiam agant ſecundùm Canones.

XXVI.

Ut Presbyteri bene vivere ſtudeant, & ità populum doceant.

XXVII.

Ut hoc inquiratur, ſi de partibus Auſtriæ verum eſt, quod dicunt, an non: quòd Presbyteri de confeſſionibus accepto pretio manifeſtent latrones.

XXVIII.

Ut inquiratur diligenter de faidoſis hominibus, qui ſolent incongruas commotiones facere, tam in Dominicis diebus, quamque & aliis ſolemnitatibus, ſicuti & in feriaticis diebus. Hoc omnino prohibendum eſt, ne facere præſumant.

Hactenus edicti hujus Capitula, vel ſummæ potiùs, ac breviaria Capitulorum. In altero autem codice Gandavenſi, ex quo & poſtrema duo Capita deſcripſimus, quæ in Metenſi non ſunt, ſequebantur præterea hoc loco, repetebantúrque ex ſuperioribus Capitula duo, quartum nimirum & quintum, ſed plena, atque integra in hunc modum:

IV.

PRovidendum omnimodis, ac diligenter exquirendum, qualiter Canonici vivant, nec non & Monachi: ut unuſquiſque eorum ſecundùm ordinem canonicè, ac regulariter vivant, & non ſimiliter: Id eſt, ut refectoria & dormitoria unà ſimul obſerventur, quemadmodum jam dudum in Capitulis noſtris injunctum habemus.

V.

De Monaſteriis Puellarum, ut Presbyteris certo tempore ad Miſſarum ſolemnia celebranda liceat ad eas in Eccleſia convenire, & mox ad proprias redire Eccleſias. Cæteri verò Clerici, vel Laici ſimiliter obſerventur, ut nequaquam in eadem Monaſteria ingredi audeant, nisi neceſſitatis cauſa ipſius Monaſterii compulerit.

(*p*) Arelat. can. 17. (*q*) Ibid. can. 18. (*r*) Mogunt. can. 47.
(*s*) Arelat. can. 20. (*t*) Mogunt. can. 52. (*u*) Ibid. can. 40.
[*x*] Arelat. can. 23. (*y*) Ibid. can. 24. [*z*] Ibid. can. 25.
(*aa*) Ibid. can. 26.

pulerit. Hoc tamen cum ſummâ providentiâ Epiſcopi, vel Abbatiſſæ fiat. Similiter & hoc pleniter obſervandum ſit, ut fœminæ per Domos Clericorum minimè diſcurrant.

CAROLI Magni Capitulare. Titulus in codice Metenſi ſimplex erat: *de anno* 13. In Gandavenſi plenior: *Hæc ſunt Capitula, quæ Epiſcopi congregati in unum obſervanda decreverunt, & admonenda.* Et edita conſtat in Conventu Aquiſgranenſi, in quo conſtitutionum, quæ in Synodis ſuperioribus factæ fuerant, collationem coram Imperatore habitam, docet idem *Eginhartus.* Præter hæc autem, quæ tom à Carolo Imperatore ſancita ſunt, multa poſt hæc ex earundem Synodorum Canonibus ab Anſegiſo Abbate *in Librum II. Capitularium* tranſlata, & à Benedicto rurſum levita, tota propemodum additio III. ex iiſdem Canonibus conflata. *Adnotatio Sirmondi.*

CAPITULARE PRIMUM.

INCERTI ANNI.

I.

Ut eorum, qui ad ordinandum veniunt, fides, & vita, & ſcientia priùs ab Epiſcopo diſcutiatur.

II. Ut fugitivi Clerici & peregrini à nullo recipiantur ſinè commendatitiis literis.

III. Ut Presbyteri, Diaconi, vel cæteri Clerici, mulierem extraneam in domo ſuâ non habeant.

IV. Ut Monachi & Clerici tabernas non ingrediantur edendi, vel bibendi causâ.

V. Ut ignota agendorum nomina nec fingantur, nec nominentur.

VI. Ut mulieres ad Altare non ingrediantur.

VII. Ut Canonici libri tantùm legantur in Eccleſiâ.

VIII. Ut nullus per pecuniam ordinetur.

IX. Ut Monachus, vel Clericus ad ſæcularia negotia non tranſeat.

X. Ut Clerici de civitatè in civitatem non transmigrentur.

XI. Ut nullus abſolutè ordinetur.

XII. Ut Clerici, & Monachi in ſuo propoſito permaneant.

XIII. Ut Clerici, inter ſe negotium habentes, à ſuo Epiſcopo dijudicentur, non à ſæcularibus.

XIV. Ut Clerici & Monachi inſidias contra Paſtorem ſuum non faciant.

XV. Ut loca, quæ ſemel Deo dedicata ſunt, ut Monaſteria ſint, maneant perpetuò Monaſteria, nec poſſint ultra fieri ſæcularia habitacula.

XVI. Ut nullus Presbyter contra ſuum Epiſcopum ſuperbire audeat.

XVII. Ut Clerici Eccleſiaſtici ordinis, ſi culpam incurrerint, apud Eccleſiaſticos judicentur, non apud ſæculares.

XVIII. Ut qui commodaverit pecuniam, pecuniam accipiat: ſi ſpeciem aliam, eandem ſpeciem, quantum dederit, accipiat.

XIX. Ut ante viginti quinque annos ætatis nec Diacones ordinentur, nec Virgines conſecrentur.

XX. Ut Virgines Deo Sacratæ, ſimul habitantes, invicem ſe cuſtodiant, nec paſſim vagando Eccleſiæ lædant exiſtimationem.

XXI. Ut falſa nomina martyrum non venerentur.

XXII. Ut nec uxor à viro dimiſſa alium accipiat, vivente viro ſuo, nec vir aliam accipiat, vivente uxore priore.

XXIII. Ut Eccleſiaſtica jejunia ſinè neceſſitate rationabili non ſolvantur.

XXIV. Ut nullatenùs Presbyter ante trigeſimum ætatis ſuæ annum ordinetur.

XXV. Ut nulli Sacerdotum liceat ignorare Sanctorum Canonum inſtituta.

XXVI. Ut nullus Epiſcopus ad clericatûs officium ſervum alterius, ſinè Domini ſui voluntate, promovere præſumat.

XXVII. Ut Epiſcopi, & reliqui Sacerdotes Canones benè intelligant, & ſecundùm Canonicam inſtitutionem vivant.

XXVIII. Ut Epiſcopi diſcutiant diligenter per ſuas Parochias Presbyteros, eorum fidem, Baptiſma, & Miſſarum celebrationes, & ut fidem rectam teneant, & Baptiſma Catholicum obſervent, & Eccleſiam preces benè intelligant, & ut Pſalmi dignè ſecundùm modulationes verſuum modulentur.

XXIX.

XXIX. Ut fides Catholica ab Epiſcopis, & Presbyteris diligenter legatur, & omni populo prædicetur. Et Dominicam orationem ipſi intelligant, & omnibus prædicent intelligendam, ut quiſque ſciat, quid petat à Deo.

XXX. Ut omnis populus Chriſtianus fidem Catholicam, & Dominicam orationem memoriter teneat.

XXXI. Ut inter Epiſcopos, Abbates, Comites, Judices, & omnes ubique ſeu majores, ſeu minores perſonas pax ſit, & concordia, & unanimitas, quia nihil Deo ſinè pace placet.

XXXII. Ut Abbates, Canonici Canones intelligant, & Canones obſervent, & Clerici, Canonici ſecundùm Canones vivant.

XXXIII. Ut Abbates regulares, & Monachi regulam intelligant, & ſecundùm regulam vivant.

XXXIV. Ut Abbatiſſæ Canonicæ, & Sanctimoniales canonicè ſecundùm canones vivant, & clauſtra earum ordinabiliter compoſita ſint.

XXXV. Ut Abbatiſſæ regulares Sanctimoniales, in Monachico propoſito exiſtentes, regulam intelligant, & regulariter vivant, & clauſtra earum rationabiliter diſpoſita ſint.

XXXVI. Ut Eccleſia Dei ſuum habeat honorem, ſimul & altaria ſecundùm ſuam dignitatem venerentur. Et non ſit domus Dei, & altaria ſacra pervia canibus. Et ut ſæcularia negotia, vel vaniloquia in Eccleſiis non agantur.

XXXVII. Ut Presbyteri, & Diacones, vel reliqui Clerici, arma non portent, ſed confidant in defenſione Dei, quàm in armis.

XXXVIII. Ut quibus data eſt poteſtas judicandi, juſtè vel judicent, non muneribus, quia munera excæcant corda prudentium. Et ut judices jejuni cauſas judicent, & diſcernant.

XXXIX. Ut omnes caveant perjurium, non ſolùm in Sancto Evangelio, vel in Altare, ſeu in Sanctorum reliquiis, ſed & in communi loquelâ. Et ut qui in ſanctis habet jurare, hoc jejunus faciat cum omni honeſtate, & timore Dei. Et qui ſemel perjuratus fuerit, nec teſtis ſit poſt hæc, nec in ſuâ cauſâ, nec in alterius jurator exiſtat.

XL. Ut nemo ſit, qui ariolos ſciſcitetur, vel ſomnia obſervet, vel ad auguria intendat. Nec ſint malefici, nec incantatores, nec phitones, nec cauculatores, nec tempeſtarii, vel obligatores. Et ubicunque ſunt, emendentur, vel damnentur.

XLI. Ut obſervationes, quas ſtulti faciunt ad arbores, vel petras, vel fontes, ubicunque inveniuntur, tollantur, & deſtruantur.

XLII. Ut homicidia infra patriam, nec cauſâ ultionis, nec avaritiæ, nec latrocinandi non fiant. Et non occidatur homo, niſi lege jubente.

XLIII. Ut furta, & injuſta connubia, & inlicitæ cauſæ prohibeantur.

XLIV. Ut æquales menſuras, & rectas, & pondera juſta, & æqualia omnes habeant; & qui antea dedit tres modios, nunc det duos.

XLV. Ut mangones, & cociones, & nudi homines, qui cum ferro vadunt, non ſinantur vagari, & deceptiones hominibus agere.

XLVI. Ut opera ſervilia diebus Dominicis non agantur. Et ut dies Dominica à veſperâ ad veſperam celebretur.

XLVII. Ut omnes fidelitatem promittant Domno Imperatori.

XLVIII. Ut Comites, & Judices confiteantur, quâ lege vivere debeant, & ſecundùm ipſam judicent.

XLIX. Ut beneficia Domni Imperatoris, & Eccleſiarum conſiderentur, ne fortè aliquis alodem ſuum reſtaurans beneficia deſtruat.

L. Ut beneficia Saxonum in Franciâ conſiderentur, qualiter condirecta ſint.

LI. Ut liberi homines pauperes à nullo injuſtè opprimantur.

LII. Ut omnes parati ſint, quandoeunque Domni Imperatoris juſſio venerit.

LIII. Ut miſſi ad Domnum Imperatorem venientes, & ab eo directi, honorabiliter ſuſcipiantur.

LIV. Ut hij, qui in Mundeburde Domni Imperatoris ſunt, pacem, & defenſionem ab omnibus habeant.

LV. Ut inquiratur, ſi aliquis homo propter juſtitiam Domni Imperatoris annun-

annunciando occiſus ſit, vel aliquid mali paſſus ſit.

LVI. Ut hij, qui per beneficium Domni Imperatoris Eccleſiaſticas res habent, decimam, & nonam dare, & Eccleſiarum reſtaurationem facere ſtudeant.

LVII. Ut bannus, quem per ſemetipſum Domnus Imperator bannivit, ſexaginta ſolidos ſolvatur. Cæteri verò banni, quos Comites & judices faciunt, ſecundùm legem uniuscujusque componantur.

LVIII. Ut omnes bonos, & idoneos Vicedominos, & Advocatos habeant, & judices.

LIX. Ut Miſſi noſtri, undecunque neceſſe fuerit, tam de juſtitiis Eccleſiarum Dei, viduarum, orphanorum, pupillorum, & cæterorum hominum inquirant, & perficiant, & quodcunque ad emendandum invenerint, emendare ſtudeant, in quantum meliùs potuerint. Et quod per ſe emendare nequiverint, in præſentiam noſtram adduci faciant.

Ex Sirmondo Soc. Jeſu recudit Baluz. Tomo I. Capitularium.

CAPITULARE SECUNDUM.

INCERTI ANNI.

A Baluzio primùm editum ex veteri Codice MS. Clariſſimi Viri Philiberti de la Mare, Senatoris Divionenſis.

CAPITULA à DOMNO KAROLO IMPERATORE, ET FILIO EJUS HLUDOWICO, AC SAPIENTISSIMIS IPSORUM EPISCOPIS EXCERTA.

De commutationibus utilibus permanendis, inutilibusque delendis.

I.

UBicunque commutationes tam tempore noſtro, quámque genitoris noſtri legitimæ, & rationabiles, atque utiles inter Eccleſias Dei factæ ſunt, permaneant. Ubicunque verò inutiles, & incommodæ, atque inrationabiles factæ ſunt, diſſolvantur, & recipiat unusquisque, quod dedit. Ubi verò mortua manus interjacet, aut alia quælibet cauſa, quæ rationabilis non eſſe videatur, inventa fuerit, diligenter deſcribatur, & ad noſtram notiam perferatur.

De illis, qui res Eccleſiæ tenent.

II. Si quis Eccleſiaſticam rem tenet, & admonitus judicium declinaverit, quousque ad diſcuſſionem veniat, ut rem reſtituat Eccleſiaſticam, à communione privetur.

Quòd res Eccleſiarum vota ſint fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum; quibus non ſolùm collata conſervanda, ſed etiam augenda ſunt.

III. Quia juxta Sanctorum Patrum traditionem novimus, res Eccleſiæ vota eſſe fidelium, pretia peccatorum, & Patrimonia pauperum, cui non ſolùm habita conſervare, verùm etiam multa Deo opitulante conferre optamus, tamen ut ab Eccleſiaſticis de non dividendis rebus illius Eccleſiæ ſuſpicionem dudum conceptam penitus amoveremus, ſtatuimus, ut neque noſtris, neque Filiorum, & Deo diſpenſante, ſucceſſorum noſtrorum temporibus, qui noſtram vel progenitorum noſtrorum voluntatem, vel exemplum imitari voluerint, nullam penitus diviſionem, aut jacturam patiatur Eccleſia.

De prædiis Deo dicatis.

IV. Placuit, ne prædia cæleſtium ſecretorum dicata, Deóque tradita à quibusdam aliquâ occaſione vexentur, aut invadantur, ſed ſub immunitatis tuitione perpetuâ firmitate perdurent. Similiter & homines eorum, & omnia, quæ eis ſubjecta eſſe noſcuntur. Si quis contra hæc venerit, componat, ſicut de immunitate conſtituimus, & pœnitentiâ publicâ à Sacerdotibus uſque ad ſatisfactionem mulctetur.

De

De his, qui fidelium oblationes auferunt, vel vaſtant, aut ſinè proprii Epiſcopi juſſione dant, vel accipiunt.

V. Qui fidelium oblationes ab Eccleſiis, vel à jure Sacerdotum auferunt, vel ablatas accipiunt, non ſolùm aliena vota diſrumpunt, ſed & ſacrilegium operantur, nec non & Eccleſiæ Dei fraudatores exiſtunt. Quia Eccleſiæ aliquid fraudari, vel auferri, ſacrilegium eſſe, à majoribus approbatur.

De Privilegiis Eccleſiarum, vel Clericorum non corrumpendis.

VI. Ut privilegia, quæ Eccleſiis, & Clericis ab anteceſſoribus noſtris, vel à nobis conceſſa ſunt, ſemper maneant incorrupta.

De Privilegiis Eccleſiarum.

VII. Ut Privilegia, quæ Sacroſanctis Eccleſiis, & Clericis à ſingulis Regibus, vel Epiſcopis, cæteriſque rectoribus ſunt conceſſa, ſemper maneant incorrupta.

Quòd ſacrilegium ſit, Eccleſiæ aliquid auferre, aut Sacerdotibus, vel miniſtris, aut ipſo ſancto cultui, locóque injuriam inferre. Cap. ex lege.

VIII. Si quis in hoc genus ſacrilegii prorupèrit, ut in Eccleſias, earúmque res irruens, Sacerdotibus, ac Miniſtris, vel ipſo cultui, locóque aliquid, quod non oportet, injuriæ inferat, divini cultûs injuriam convictus, ſive confeſſus reus, Capitali ſententiâ noverit vindicandum. Nec expectetur, ut Epiſcopus injuriæ propriæ ultionem depoſcat, cui ſanctitas ignoſcendi ſoli gloriam dereliquit. Sitque cunctis non ſolùm liberum, ſed etiam laudabile, factas atroces Sacerdotibus, aut Miniſtris, injurias veluti publicum crimen perſequi, ac de talibus reis, ultionem mereri.

Quòd hi, qui prædia Eccleſiaſtica diripiunt, vel vaſtant, ſacrilegi ſint, exilióque damnandi.

IX. Ab omnibus illius uſurpationis contumelia depellenda eſt, ne prædia ſibi cæleſtium ſecretorum dicata, à quibuſdam irruentibus vexentur. Quod ſi quis præſumpſerit, poſt debitæ ultionis acrimoniam, quæ erga ſacrilegos jure promenda, exilio perpetuæ deportationis damnetur.

Quòd prædones Eccleſiæ ſacrilegi ſint, ſicut Scripturæ teſtimonio comprobatur.

X. Sacrilegi ſunt Eccleſiæ prædones, unde & in concilio Agathenſi ſub quarto Capitulo decretum habetur ità: Amico quidpiam rapere, furtum eſt; Eccleſiæ verò fraudari, vel abſtrahi, ſubripique, ſacrilegium. Omnes enim contra leges facientes, reſque Eccleſiæ diripientes, Eccleſias, ſacerdotéſque contra Divinas Sanctiones vexantes, ſacrilegi vocantur, atque indubitanter infames, ſacrilegique habendi ſunt.

Quòd ea, quæ Domino conſecrantur, ad jus Eccleſiaſticum pertinent.

XI. Ea, quæ Domino offeruntur, vel conſecrantur, ad jus pertinent Sacerdotum. Et ſacrilegi ſunt omnes, qui ea auferunt.

Quòd omnia, quæ Deo offeruntur, procul dubio & conſecrantur.

XII. Omnia, quæ Domino offeruntur, procul dubio & conſecrantur. Et non ſolùm ſacrificia, quæ à Sacerdotibus ſuper altare Domino conſecrantur, oblationes fidelium dicuntur, ſed quidquid ei à fidelibus offeruntur, ſive in mancipiis, ſive in agris, vineis, ſilvis, pratis, aquis, aquarúmque decurſibus, artificiis, libris, utenſilibus, petris, ædificiis, veſtimentis, pellibus, laneficiis, pecoribus, paſcuis, membranis, mobilibus, & immobilibus, vel quæcunque de his rebus ad laudem Dei ſiunt, vel ſupplementum Sanctæ Eccleſiæ, ejúſque Sacerdotibus, atque ornatum præſtare poſſunt, Deo, Eccleſiæque ſuæ à quibuſcunque ultrò offeruntur, Domino indubitanter conſecrantur, & ad jus pertinent Sacerdotum. Et quia Chriſtum, & Eccleſiam, unam perſonam eſſe veraciter agnoſcimus, quæque Eccleſiæ ſunt, Chriſti ſunt, & quæ Eccleſiæ, vel in ſupradictis, vel in quibuſcunque ſpeciebus, ſive pollicitationibus, ſive pignoribus, ſive ſcriptis, ſive corporalibus rebus offeruntur, Chriſto offeruntur. Et quæ ab Eccleſiâ ejus quocunque commento alienantur, vel tolluntur, ſive alienando, ſive vaſtando, ſive invadendo, ſive minorando, ſive diripiendo, Chriſto tolluntur. Et, ſi ab amico quippiam rapere, furtum eſt; præcipuè Chriſto Domino noſtro, qui eſt Rex Regum

Regum, & Dominus Dominantium, aliquid auferre, vel alienare, vel ſubripere, vel vaſtare, ſacrilegium eſt. Omnes námque Eccleſiæ Prædones manifeſtiſſimè ſunt ſacrilegi. Et nullus ſacrilegus, niſi per puram, probatámque, atque publicam pœnitentiam, & per Eccleſiæ ſatisfactionem, Epiſcoporúmque per manûs impoſitionem, juxta Canonicas Sanctiones, reconciliationem, Regnum Dei poſſidebit, & non ſolùm à Regno Dei fit alienus, ſed etiam à liminibus Sanctæ Eccleſiæ, & præcipuè ab illius, quàm læſit, uſque ad prædictam ſatisfactionem extorris efficitur. Talium verò ſcelerum patratoribus, niſi poſt prædictam ſatisfactionem, nec vivis, nec mortuis communicare debemus. Quia, qui rapit pecuniam proximi ſui, iniquitatem facit; qui autem pecuniam Eccleſiæ abſtulerit, ſacrilegium facit. Qui non ſolùm ſacrilegi, ſed etiam fures ſacrilegi, & lupi, atque homicidæ, pauperúmque necatores ſunt, & inſuper anathematis vinculo damnati, coram Deo & Sanctis ejus efficiuntur.

Ut Eccleſiarum privilegia, vel facultates, ſive quidquid ad eaſdem pertinet, nullus invadere præſumat.

XIII. Præcipimus omnibus, ditioni noſtræ ſubjectis, ut nullus privilegia Eccleſiarum, vel Monaſteriorum infringere, réſque Eccleſiarum invadere, vel vaſtare, aut alienare, vel facultates earum diripere præſumat, nec ſinè peccario poſſidere pertentet. Quia, ſicut à Sanctis Patribus inſtructi ſumus, graviſſimum peccatum hoc eſſe dinoſcitur, teſtante Sacrâ Scripturâ, quæ ait: Qui abſtulerit aliquid Patri, vel Matri, & dicit, hoc non eſſe peccatum, particeps homicida eſt. Pater noſter ſinè dubio Deus eſt, mater noſtra Eccleſia, quæ nos in baptiſmo ſpiritaliter regeneravit. Ergo qui Chriſti pecunias, vel Eccleſiæ fraudat, vel rapit, ſive vaſtat, vel alienat, homicida ante conſpectum juſti judicis eſſe deputabitur. De quo quidam ſapientum dicit: qui rapit pecuniam proximi ſui, iniquitatem facit; qui autem pecuniam Eccleſiæ abſtulerit, ſacrilegium facit.

Quod homicidæ ante Deum deputentur, qui res Eccleſiæ vaſtant.

XIV. Volumus omnes ſcire, quòd qui Chriſti, & Eccleſiæ pecunias auferunt, résque ejus fraudant, rapiunt, vaſtant, vel diripiunt, homicidæ ante Deum eſſe deputantur: quia res pauperum, quos Eccleſia paſcere debet, diripiunt.

Baluzius Tomo I. Capitularium.

HÆC SUNT CAPITULA SUB CAROLO MAGNO ANNI INCERTI,

EX DIVINARUM SCRIPTURARUM SCRIPTA, QUÆ ELECTI SACERDOTES CUSTODIENDA, ATQUE ADIMPLENDA CENSUERUNT.

I. UT unuſquiſque Sacerdos Eccleſiam ſuam cum omni diligentiâ ædificet, & Reliquias Sanctorum cum ſummo ſtudio vigiliarum noctis, & Divinis officiis conſervet.

II. Ut omnes Sacerdotes horis competentibus diei, & noctis, ſuarum ſonent Eccleſiarum ſigna, & ſacra tunc Deo celebrent officia, & populos erudiant, quomodo, aut quibus Deus adorandus eſt horis.

III. (*a*) Ut omnibus Feſtis diebus, & Dominicis, unuſquiſque Sacerdos Evangelium Chriſti populo prædicet.

IV. (*b*) Ut unuſquiſque Sacerdos cunctos ſibi pertinentes erudiat, ut ſciant, qualiter decimas totius facultatis Eccleſiis Divinis debitè offerant.

V.

(*a*) Sirmondo IV. (*b*) Sirmondo VI.

V. (*c*) Ut ipſi Sacerdotes populi ſuſcipiant decimas, & nomina eorum, & quæcumque dederint, ſcripta habeant, & ſecundùm auctoritatem Canonicam coram teſtibus dividant, & ad ornamentum Eccleſiæ primam eligant partem, ſecunda autem ad uſum pauperum, adque peregrinorum, per eorum manus miſericorditer cum omni humilitate diſpenſant. Tertiam vero partem ſibimetipſis ſoli Sacerdotes reſervant.

VI. Ut unusquiſque Sacerdos orationem Dominicam, & Symbolum populo ſibi commiſſo curiosè inſinuent, ac totius Religionis ſtudium, & Chriſtianitatis cultum eorum mentibus oſtendant.

VII. (*d*) Ut cuncti Sacerdotes precibus aſſiduis pro virâ & Imperio Domni (*e*) Imperatoris, & filiorum, ac filiarum ſalute orent.

VIII. (*f*) Ut unusquiſque Sacerdos quotidianis adſiſtat orationibus pro Pontifice, cujus gubernatur regimine.

IX. (*g*) Ut nullus Sacerdos in domibus, vel aliis locis, niſi in Eccleſiis Deo dicatis, celebrare Miſſas audeat.

X. (*h*) Ut cunctis Sacerdotibus jus, & tempus baptiſmatis temporibus congruis, ſecundùm Canonicam Inſtitutionem, cautiſſimè obſervetur.

XI. (*i*) Ut omnes Sacerdotes quibuſcumque horis omnibus indigentibus Baptiſmum infirmitatis causâ diligentiſſimè tribuant.

XII. (*k*) Ut nullus Presbyter ſacrum officium, ſive Baptiſmale Sacramentum, aut aliquid bonorum Spiritualium, pro aliquo pretio vendere præſumat, ne vendentes, & ementes in templo columbas imitentur, ut pro his, quæ adepti ſunt gratiâ Divinâ, non pretia concupiſcant terrena, ſed ſolùm Regni cœleſtis gloriam promereantur accipere.

XIII. (*l*) Ut nullus Presbyter à ſede propria Sanctæ Eccleſiæ, ſub cujus titulo ordinatus fuit, ammonitionis causâ ad alienam pergat Eccleſiam, ſed in eadem devotus uſque ad vitæ permaneat exitum.

XIV. Ut nullus ex Sacerdotum numero ebrietatis initium (*) nutriet, nec alios cogat per ſuam juſſionem inebriari.

XV. Ut nullus Sacerdos extranearum mulierum habeat familiaritatem, nec in ſuâ domu, in quâ ipſe habitat, nullam mulierem unquam permittat habitare.

XVI. (*m*) Nulli Sacerdotum liceat fidejuſſorem eſſe, neque derelictâ propriâ lege, ad ſæcularia judicia accedere præſumat.

XVII. (*n*) Nemo ex Sacerdotum numero arma pugnantium umquam portet, nec litem contra proximum ullam excitet.

XVIII. (*o*) Ut nullus Presbyter edendi, aut bibendi causâ ingrediatur in tabernis.

XIX. (*p*) Ut nullus Sacerdos quicquam cum juramento juret; ſed ſimpliciter cum puritate & veritate omnia dicat.

XX. (*q*) Ut cuncti Sacerdotes omnibus, illis confitentibus eorum crimina, dignam pœnitentiam cum ſummâ vigilantia ipſis indicant: & omnibus infirmis ante exitum vitæ viaticum, & communionem Corporis Chriſti miſericorditer tribuant.

XXI. (*r*) Ut ſecundùm diffinitionem Sanctorum Patrum, ſi quis infirmatur, à Sacerdotibus oleo ſanctificato cum orationibus diligenter unguatur.

XXII. De Nonis & Decimis.

Volumus, atque jubemus, ut de omni conlaboratu, & de vino, & fœno fideliter, & pleniter ab omnibus nona, & decima perſolvatur. De nutrimine verò pro decima, ſicut hactenus conſuetudo fuit, ab omnibus obſervetur. Si quis tamen Epiſcoporum fuerit, qui argentum pro hoc accipere velit, in ſua maneat poteſtate.

XXIII. De antiquis Eccleſiis, ut non rem ſuam habeant.

Ut nec Decimis, nec aliis poſſeſſionibus

(*c*) Sirmondo VII. (*d*) Sirmondo Imum Tomo II. Concil. Galliæ pag. 249.
(*e*) Mentio Caroli Imperatoris indicat, vel anno 801., vel poſteriore hæc Capitula ab Epiſcopis congregatis ſtatuta fuiſſe.
(*f*) Sirmondo II. (*g*) Sirmondo IX. (*h*) Sirmondo X.
(*i*) Sirmondo XI. (*k*) Sirmondo XII. (*l*) Idem.
(*m*) XVII. De Profeſſione XXX. annorum Sirmondus interponit. (*) *Fortè* vitium.
(*n*) Sirmondo XVIII. (*o*) Sirmondo XIX. (*p*) Sirmondo XX.
(*q*) Sirmondo XXI. (*r*) Sirm. XXII. ex codice S. Vincentii Metenſis.

onibus priventur, itâ ut oratoriis tribuatur.

XXIV. De ſpiritalibus Filiolis.

Deinde præcipimus, ut unusquiſque Compater, vel proximi, ſpiritales filios ſuos Catholicè inſtruant.

XXV. De Sacerdotibus.

Ut juxta Apoſtoli vocem irreprehenſibiles ſint, & moribus ornati, & nequaquam turpibus lucris deſerviant, juxta illud, quod ait Scriptura: *Nemo militans Deo, implicat ſe negotiis ſæcularibus, ut ei placeat, cui ſe probavit.* Et à turpibus lucris, & uſuris non ſolùm ipſi abſtineant, verùm etiam plebes ſibi ſubditas abſtinere inſtruant.

XXVI. De inceſtuoſis.

Ut inceſtuoſi juxta Canonicam ſententiam pœnitentia multentur. Qui verò decimas, poſt crebras admonitiones, & prædicationes Sacerdotum, dare neglexerint, excommunicentur. Juramento verò eos conſtringi nolumus.

XXVII. De diſcretione in Corporis, & Sanguinis Domini perceptione.

Cavendum eſt enim, ne ſi nimiùm in longum differatur, ad perniciem animæ pertineat, dicente Domino: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Si verò indiſcretè accipiatur, timendum eſt illud, quod ait Apoſtolus: *Qui manducat, & bibit indignè, judicium ſibi manducat, & bibit.*. Juxta ergo Apoſtoli documentum, probare ſe debet homo, & ſic de pane illo manducare, & de calice bibere: ut videlicet abſtinens ſe aliquot diebus ab operibus carnis, & purificans corpus, animámque ſuam, præparet ſe ad percipiendum tantum Sacramentum, exemplo David, qui, niſi ſe confeſſus fuiſſet, abſtinuiſſe ſe ab opere conjugali ab heri, & nudius tertius, nequaquam panes propoſitionis à Sacerdote accepiſſet,

Manſi Tomo I. Supplementi p. 773. 774.
Ex Martenii veterum Monumentorum Tomo VIII.

Baluzius Tomo I. Capitularium idem ediderat, ſed alio ordine Capitulorum, pag. 357. 358. Nam quod hic eſt Caput *primum*, Baluzio & Sirmondo eſt *tertium*. Quod nobis eſt ſeptimum, Baluzio & Sirmondo eſt primum.
Iterum Baluzius non habet, niſi Capitula XXI. Martenius XXVII.

CAPITULA
SUB
CAROLO MAGNO
ANNI INCERTI.

I.

Sicut Sancta Synodus Nicæna interdicit, nullus unquam Presbyter in domo ſuâ habitare ſecum permittat mulierem extraneam, præter matrem, & ſororem, atque amitam, vel materteram, vel etiam ſecretum cubiculi, vel cellario nullus Presbyter aliquam fœminam adire permittat, quod ſi fecerit poſt hæc, ſciat ſe honore Epiſcopatûs deponi: quia hæc frequenter ſecundùm Canonicè inſtitutionem prohibuimus, & pleniter à Presbyteris obſervatum non fuit. Ideóque præcipimus, ut qui gradum honoris ſui retinere vult, omnimodis à familiaritate extranearum mulierum ſe abſtinere faciat, ut nulla occaſio inimico pateat ſuggerendi peccatum, & famam malam à populo nullus eorum incurrat.

II. Ut nullus Presbyter derelictâ ſuâ Eccleſiâ ſanguinum ſeminare præſumat ad domum quamlibet ullius fœminæ, vel Deo dicatam, vel laicam, ſed domum Eccleſiæ ſuæ unusquiſque ſuam opportunitatem agat, ut ibidem ad Eccleſiam ſuam ſemper inveniatur expetenti aliqua miniſteria ejus cauſa.

III. Sicut dudum interdiximus, & Sancti Canones prohibent, nullus Presbyter arma portare audeat.

IV. Ut nullus Presbyter tabernas ingredi audeat ad bibendum: nec ſe miſceat in tali conventu ſæcularibus hominibus, ubi turpia verba audiat, aut loquatur, aut contentiones ibi aliquas audiat, aut interſit, ſicut ſæpe contingere ſolet.

V. Ut nullus Presbyter pro baptizandi

zandi cauſa, & communionem tribuendi aliquod pretium exactare faciat, nec in minimum, nec in maximum: quia gratis accepimus, gratis dare debemus: quia nec vendere debent donum, & gratiam Dei, quod gratis datur. Quod ſi fecerit, & ad noſtram notitiam pervenerit, ſciat, ſe poſt hæc à gradu ſui ordinis periclitari.

VI. Ut Presbyteri vocati ad convivium à quolibet de fidelibus, contentiones inter ſe non habeant de ullâ re, nisi caritatis, & ſobrietatis verba, & Deo placabilia, & continentiam honeſtam, ut det(*) & Sacerdotibus.

VII. Ut nullus Presbyter baſilicam ſuam petat, & nullus Presbyter aliam Eccleſiam accipere audeat infra Parochiam ad Miſſam celebrandum, nisi illam, ubi ordinatus eſt, abſque licentiam & permiſſionem Epiſcopi.

VIII. Ut unusquiſque Presbyter omni hora, ſive die, ſive nocte, ad officium ſuum explendum paratus ſit, ſi fortuitu aliquis infirmus ad baptizandum venerit, pleniter poſſit implere officium ſuum: & ab ebrietate ſe caveat, ne propter ebrietatem non valeat adimplere officium ſuum, neque titubet in eo.

IX. Ut unusquiſque ſecundùm poſſibilitatem ſuam certare faciat de ornatu Eccleſiæ ſuæ, ſcilicet in patena & calice, planetam & albam, miſſale, lectionarium, martyrologium, pœnitentiale, pſalterium, vel alios libros, quot potuerit, crucem, capſam, vel, ùt diximus, juxta poſſibilitatem ſuam.

X. Ut qui de homicidio confeſſi fuerint, jubeat eos Presbyter abſtinere XL. dies ab Eccleſia, & Communione, antequam ab Epiſcopo reconcilientur, aut Epiſcopus eos Presbyteris reconciliare juſſerit.

XI. Ut omnis Presbyter curam, & ſollicitudinem agat, ne aliquis in infirmitate poſitus, ad extremum veniens, ſinè viaticum permittat de hoc Sæculo exire eos, ad quos accedere potuerit: quòd ſi exinde negligens fuerit, periculum ſui honoris ſubjacebit.

(*) *Fortè* decet.

XII. Ut unusquiſque Presbyter ad ſuam Eccleſiam admonitionem aliquam, & exhortationem ad populum faciat, ut unusquiſque ſe corrigat ab iniquitate, & tranſeat ad bonitatem, ſicut ſcriptum eſt, declinaverit.

XIII. Ut in Sacramento Corporis, & Sanguinis Domini ſemper aqua in calice miſceatur.

XIV. Ut nullus Presbyter ſuam pecuniam ad uſuram non donet, ne à quoquam plus recipiat, quàm commodaverit.

XV. Ut unusquiſque Presbyter, ſi venerit ad infirmum, & ille jam privatus fuerit officium loquendi; ſi teſtes adſunt, qui eum audierunt dicere, quòd confeſſionem ſuam donare voluiſſet, omnia circa eum expleat ſecundùm miniſterium ſuum, ſicut circa pœnitentem adimplere debet.

XVI. Ut Presbyter negotiator non ſit, nec per ullum turpiloquium pecunias congreget.

XVII. Ut ullus Presbyter alicubi fide juſſor non exiſtat.

XVIII. Ut nullus Presbyter ullum Clericum recipere præſumat de aliena Parochia.

XIX. Ut Presbyteri, quando ad infirmum accedunt, cum oleo conſecrato veniant, & oleo ſancto unguent eum in nomine Domini, & orent pro ipſo, & oratio fidei, ſicut ſcriptum eſt, ſalvet infirmum, & allevet eum Dominus, & ſi in peccatis fuerit, dimittantur ei.

XX. Ut Presbyter non ſinè Chriſmate & Oleo ſacrato ad baptizandum alicubi proficiſcatur, neque ſinè ſacrificio, ut ubicumque contigerit, ſuum miniſterium circa infirmos impleri poſſit. Et ipſum Oleum cum Chriſmate, adque ſacrificium cum omni cuſtodia & reverentia, atque religione cuſtodiat, nec per ebrietatem, aut per aliquod neglectum ſuum inhonoratum fiat ſacrum illum ſuprà ſcriptum.

Ex MS. Andaginenſis Monaſterii S. Huberti. Manſi T. I. Supplementi pag. 761.

CAPI-

CAPITULA
SUB
CAROLO MAGNO
ANNI INCERTI.

I.

PRimitus ergo quæ Chriſtianæ legis adverſa ſunt, ea præponimus, ſcilicet qui orationem dominicam, & Symbolum fidei Chriſtianitatis, memoriter non tenent, neque didicere volunt, eos notate, & ad præſentiam noſtram veniant, ſeu majores, ſeu minores, ſive nobiles, ſive ignobiles omnes generaliter ante veniant, & dicant orationem Dominicam, & Symbolum Apoſtolorum; ubi Catholicæ fidei plenitudo continetur: quia impoſſibile eſt ſinè fide placere Deo.

II. Ut ſic fidem uniuscujuſque opera ſequantur.

III. Ut ſi patrini, vel matrinæ, qui infantes de fonte ſuſcipiunt, ſive maſculos, ſive fœminas, ſi ipſum ſymbolum & orationem Dominicam ſciunt, & filios & filias ſpirituales, quos, & quas de fonte ſuſceperunt, pleniter inſtructos habeant de fide, de qua pro eis fidejuſſores extiterunt.

IV. Si omnes ſecundùm legem Domini, ſive nobiles, ſive ignobiles, uxores legitimè ſortitas habent, non uxores ab aliis dimiſſas, non Deo ſacratas, nonanes, non raptis, & contra parentum voluntatem habentibus, non parentum, neque propinquitatis alicujus adfinitate conjunctis, id eſt, primum non matris inceſtor, non ſororis, non materteræ, id eſt, matris ſororis, non amitæ, id eſt, ſororis Patris, non privignæ, id eſt, filiaſtram, non fratris uxorem, non abunculi uxorem, non nepotis uxorem, non quis Patris uxorem concubito inlicito violet, non conſobrinam, id eſt, in tertiam generationem, vel de una in tertiâ, de alia in quarta, vel ambabus in quartam generationem. Una lex, ſive de viro, ſive de fœmina, in iſtis generationibus conjunctis, ſive aliquam fœminam, quam ſuus conſobrinus, aut ſobrinus in ſecundam, aut tertiam, aut quartam generationem accepit, id eſt, aut in tertium articulum, vel in quartum ſibi de una parte in tertiam, & de alia in quarta pertinentes fuerunt, poſt obitum defuncti propinqui ejus, uxorem illius accipere non poteſt.

V. Ut inquiratur ab omnibus in parochia noſtra conſtitutis, ſi dies Dominicus ſecundùm ſuam venerationem veneratur, & colitur, ut nullus homo opera ſervile in die iſto ſancto faciat. Quod ſi fecit, ante nos veniat; & in præſentiâ noſtrâ rationem deducat, ſi ſua præſumptuoſitate, aut cupiditate alicujus rei adquirendum hoc opus ſervile fecit, aut ſui Domini juſſionem.

VI. Si feſtivitates Sanctorum, qui prædicantur ab Epiſcopo, & Presbyteris, quas colere debent, & feriatos habere, ſi cuſtodiantur, an non; & qui eas feſtivitates in contempto habet, & ad Miſſam venire deſpicit, & operatur in illis diebus.

VII. Si legitima jejunia per quatuor tempora celebrantur ab omnibus, & jejunent.

VIII. Si dictum jejunium, propter aliquam neceſſitatem denuntiatum quis infringere auſus fuit, & non ſecundùm quod ei denuntiatum fuit à presbytero Eccleſiæ, vel à Comite, & Decanis, ut hoc ſciamus, & ante nos veniant.

IX. Ut quisquis decimas pleniter non dedit de ſuâ conlaboratione, ut exinde ante nos rationes deducat, ſive nobiles, ſive ſervientes: & unusquiſque ſive Epiſcopus, ſive Abba, ſive Comes, ſive vaſſus Dominicus, ſive qui proprietate ſuâ habent, omnes ſuam familiam ante nos habeant, in locis, ubi per Epiſtolam noſtram denuntiamus, ſi ità poſſibile fuerit.

X. Ut inquirantur ſortilegi, & auruſpices, & qui menſes & tempora obſervent, & qui omnia obſervant, & ità filacteria circa collum portant, neſcimus quibus verbis ſcriptis & veneficiciis, id eſt, quæ mulieres potiones aliquas donent, ut partes excutiant, & aliquas divinationes faciunt, & pro hoc, ut à maritis ſuis majorem amorem habeant.

Omnes

Omnes maleficos ante nos, de qualibuſcumque cauſis blaſphemantur, ante nos adducere faciatis, ut cauſa eorum ante nos diſcutiatur.

XI. De homicidis, & perjuriis, id eſt, qui homicidiâ egerunt, & de perjuriis reprobati ſunt, & pœnitentiam non egerunt, neque agunt: ut ipſi ante nos veniant, & ſi confeſſi fuerunt, quòd pœnitentiam exinde accipiſſent à presbyteris, dicant, qualem pœnitentiam agant, & qui presbyteri fuerunt, qui eos dijudicaſſent de furtis, aut de perjuriis, aut de homicidiis, quas in quibuſcumque peccaverunt.

XII. Si alicubi in noſtrâ parochiâ locus talis eſt, aut ad fontes, aut arbores, aut ad petras: ſi aliqui ſtulti ibi vota faciant, aut obſervent pro aliquam ſanitatem, aut devotionem aliquam; ut illos nobis notos faciatis, & ante nos adducite, & ſi alia loca, infra noſtram parochiam innoteſcere faciatis, & iterum cultores, & vota oblationum.

XIII. Ut ſi presbyteri aliqui infra noſtra parochia recepti ſunt, non à nobis ordinati, neque ab anteceſſoribus noſtris; ſi aliquis eos receptos habet ad ſuam baſilicam, ante nos eos venire faciat, quicumque eos habuerit.

XIV. De presbyteris, qui infra noſtra parrochia conſtituti ſunt, qualiter ſe habent: ſi infra ſuum officium ſe continent ſecundùm Canonicam auctoritatem, & admonitionem noſtram, aut non: vel quale teſtimonium inter eos habent, id eſt, in populo, aut bonam famam, aut malam. Et ſi bona eſt fama, denuntietur, & ſciatur omnibus. Et ſi mala eſt fama, depublicetur ab omnibus, non per invidiam, neque per alicujus mala perſuaſione, ſed ex veritate proferendum.

XV. Admonendum eſt, ut inquiratur, quod dici nefas eſt; eos, qui incontinentes, & per maximam libidinem ſe circumferentes, etiam cum quadrupedibus miſcentur: ſi aliquis talem hominem habuerit, aut Paſtorem, aut qualiſcumque ſit, qui in hoc crimine inventus probatus fuerit, ante nos adducatur.

XVI. De his, qui commatres habent ad conjugium, de fonte, vel ſacro Chriſmate ab Epiſcopo conſignatum, id eſt, de confirmatione; ſi publicè eas habent, aut ſi adulteratur; ſimiliter de filiolis, quiſquis eas de fonte ſuſcepit, & cum ea adulteravit, vel ad manum Epiſcopi eam tenuerit, & poſtea in conjugium eam accepit, adulteravit.

XVII. Si quis vir filiaſtrum, aut filiaſtram ad manum Epiſcopi tenuit, id eſt, ad confirmationem, ubi ſeptiformis gratia Sancti Spiritûs datur, ſi quis in tali conjugium, aut adulterium miſcuerit, ante nos venire faciatis: & quia diciris, quia multa erga religiooem Chriſtianitatis apud pagenſes veſtros geruntur, in quantum recordare potuimus, in his capitularis commemoravimus modò, quia Domino Deo auxiliante, Domini noſtri Imperatoris licentia, præſentem me oſtendo, ad omnia emendanda, & in his cauſis, quæ in præfatis capitulis denuntiantur, & in cæteris, in quibus ante me proferuntur.

Ex MS. Andaginenſis Monaſterii ante annos 800. ſcripto, Manſi T. I. Supplementi p. 771. 772.

CAPITULARE
CAROLI MAGNI
REGIS FRANCORUM.

Ex MS. Codice Bibliothecæ Chigianæ eruit Mabillonius, & vulgavit Martene vet. Monum. Tom. VII. pag. 5.

I. DE Metropolitanis, ut ſuffraganei Epiſcopi eis ſecundùm Canones ſubjecti ſint; & ea, quæ erga miniſterium illorum emendanda cognoſcunt, li-

XIII. prima Capita hujus Capitolaris eadem ſunt cum XIII. primis Capitibus Capitularis Dorienſis anni 779. pag. 239. quæ Goldaſtus retulit ad 847. quaſi Lotharius eadem denuo promulgâſſet: ſed Amerbachius, Heroldus, Sirmondus, Baluzius ad annum 779. referunt ſub Carolo M. Rege, Synodali Concilio ſtatuta, & promulgata, quæ miror à Chariſſimis Editoribus poſterioribus non obſervata, quaſi nova Martene edidiſſet.

benti animo emendent, atque corrigant.

II. De Epiſcopis, ut, ubi in præſens ordinati non ſunt, ſinè tarditate ordinentur.

III. De Monaſteriis, quæ regularia fuerunt, ut ſecundùm Regulam vivant; nec non & Monaſteria puellarum ordinem ſanctum cuſtodiant, & unaquæque Abbatiſſa ſinè intermiſſione in ſuo Monaſterio reſideat.

IV. Ut Epiſcopi Presbyteris & Clericis infra illorum Parochiam, vel de ſuo miniſterio poteſtatem habeant, ſecundùm Canones facere.

V. Ut Epiſcopi de inceſtuoſis hominibus emendandi licentiam habeant ad regendum: & ſi de ipſis inceſtuoſis aliquis poſt judicium Epiſcopi in ipſo inceſtuoſo iterum miſerint, ſi alaudem habuerint, ipſam Fiſcus Regis recipiat.

VI. Nulli liceat alterius Clericum recipere, nec ordinare in aliquo gradu, ſinè dimiſſoria ſui Epiſcopi, de cujus Parochia (exſiſtit.)

VII. De Decimis, ut unusquiſque homo ſuam decimam donet, & per juſſionem, & conſilium Epiſcopi, in cujus Parochia fuerint, diſpenſentur.

VIII. De homicidis, & cæteris malefactoribus, qui legibus, aut pro pace facienda mori debent, nemo eos ad excuſationem in Eccleſiam ſuam introire permittat: & ſi abſque voluntate Paſtoris ibidem introierit: tunc ipſe, in cujus Eccleſia eſt, nullum victum ei donet, nec alium dare permittat.

IX. Ut latrones de infra emunitatem illorum Judices, & Advocati, ad Comitum placitum, quando eis annunciaverint, præſentent: & ſi dixerint, quòd illos latrones præſentare non potuiſſent; poſtquam eis denunciatum fuerit, nec pro nulla juſtitia dilatanda illis latronibus non conſenſiſſent, nec pro cauſa dilatationis de ſuâ poteſtate, vel de ſuo miniſterio ipſos latrones præſentare debeant ad juſtitias faciendum. Similiter & vaſſi Dominici ipſum exemplum exinde ſuſtineant, & qui ſupra ſcripta Sacramenta ſinè perjurio jurare non potuerint, ſi beneficium habuerint, aut actum per ipſum perdant: & ſi beneficium non habuerint, bannum Dominicum ſolvant.

X. Si quis perjurium fecerit, nullam redemptionem ei facere liceat, niſi manum perdat: & ſi ille, qui prius illi Sacramentum jurat, & de illo perjurio probatus fuerit, & aliqui de ſuis juratoribus dixerint, quod neſciens ſe ſibi perjuràſſet, aut hoc apud judicium Dei approbet verum eſſe: aut ſimiliter manum perdat, de cujus causâ perjuria fecerit, ſicut lex loci illius, ubi perjurium factum eſt, à longo tempore fuit: de quorum pretio emendare ſtudeat; De furto videlicet, de minoribus cauſis inſtituimus, ſi ille homo, cujus cauſa jurata fuerit, dicere voluerit, quòd ille, qui juravit, ſe ſciens perjuràſſet, ſtent ad crucem: & ſi ille, qui juravit, victus fuerit, quod ſe perjuràſſet: ſupraſcriptam ſententiam ſuſtineat. De majoribus verò cauſis lex, quam à longo tempore habuerunt, obſervetur.

XI. De vindicta & judicio in latrones, facto teſtimonio Epiſcoporum, abſque peccato Comites facere poſſint, ſi ibi nec invidia, nec alia occaſio mala, nec injuria non interpoſuerint, niſi vera juſtitia ad perficiendum, & pacem confirmandam: ut ſi quis latro de uno furto probatus fuerit, oculum perdat: & ſi de duobus furtis probatus fuerit, oculum perdat, & naſum ei cappilletur: & ſi de tribus furtis probatus fuerit, moriatur. Et his duobus furtis, unde oculum unum, & naſum perdere deberet, conſtituimus, ut Domini ſervi illius ſecundùm legem, cui facta furta fuerint, ſolvere debeat: de tribus verò furtis, unde mori debet, mors illius furta excludat. Et ſic omne ſinè culpâ per invidiam, aut injuſtam occaſionem, niſi per juſtitiam & pacem faciendam, hominem diſfecerit, honorem ſuum perdat, & legibus, contra quem juſtè fecit, ſecundùm pœnam, quam intulit, emendet.

XII. De cauſis verò, quas bonæ memoriæ Genitor noſter Pipinus in ſuis placitis & Synodis conſtituit, conſervare volumus.

XIII. De rebus verò Eccleſiarum, quæ uſque nunc per verbum Domini Regis homines ſæculares in beneficium habuerunt, ut in antea ſic habeant, niſi per verbum Domini Regis ad ipſas Eccleſias fuerint revocatæ: & ſi inde uſque nunc

nunc à parte Eccleſiæ decima & nona exivit, & nunc in antea faciat. Et inſuper illas Eccleſias de quinquaginta caſatos ſolido uno reddat: de triginta medio ſolido uno reddat; & de viginti tremiſſe, & quiſque nunc alium cenſum dedit, in antea ſicut priùs fecit,ità faciat: & uſque nunc nullum cenſum ex ivit, & ipſæ res Eccleſiæ, ubi ſunt, cenſentur, & ubi non ſunt, ſcribantur: & & ſit diſcretio inter precarias de verbo Dominico factas, & inter eas, quas Epiſcopi, & Abbates, & Abbatiſſæ eorum arbitrio, vel diſpoſitione faciunt: ut liceat eis, quando quidem eis placuerit, res, quas beneficiaverint, ad partes ipſius Eccleſiæ recipere, facientes, ut unusquisque homo ad cauſam Dei in honore Deo fideliter, & firmiter deſerviat.

XIV. Placuit nobis, Karolo magno Glorioſiſſimo Regi, ut vitia, quæ noſtris temporibus in Sancta Dei Eccleſiâ emerſa ſunt, eradicentur & evellantur.

XV. Volumus igitur, præordinante Deo, Eccleſias noſtras ſecundùm auctoritatem Canonicam ordinare, & ordinem Clericorum diſponere.

XVI. Monaſteria, quæ jam pridem regularia fuerunt, tam virorum, quàm puellarum, ſeu quæ ſub noſtro Dominio ſita ſunt, volumus, ut ſecundùm regulam diſponantur, & vivant: & ſi Abbates, vel Abbatiſſæ ſinè regulâ vivunt, ſeu inordinati inventi, vel inventæ fuerint; ſi correpti, vel correptæ emendare noluerint, abjiciantur: & de ipſâ congregatione, ſi digni inventi fuerint, Abbas, vel Abbatiſſæ eligantur: ſin autem, aliunde & de Monaſteriis regularibus ſimiliter.

XVII. (*b*) De Xenodochiis verò, nobis pertinentibus, quæ bene ordinata ſunt, ipſa permaneant: quæ verò deſtructa ſunt, ſecundùm qualitatem temporum ad priorem cultum perducere cupimus: & ibi pauperes reficiantur, & per perſonas idoneas fiant ordinata, qui ea juxta Dominum regant, & de Eleëmoſynis pauperum nihil ſubtrahant.

XVIII. De Eccleſiis baptiſmalibus ità cenſemus, ut per Presbyteros ordinatæ ſint, & nullam violentiam ab Epiſcopis ſuis, aut ſuppoſitam ab Epiſcopis ſuis patiantur, ſed ſecundùm Canonicam inſtitutionem, & antiquam conſuetudinem faciant.

XIX. Quando Epiſcopus ſuam Parochiam circumeat, ne plus ab ea exigat, vel capiat, niſi ſecundùm Canones, vel antiquam conſuetudinem: & oppreſſionem ab Epiſcopis, ejuſdémque hominibus ipſa plebs non patiatur: tam Epiſcopi, quàm Presbyteri, ſeu Diaconus, vel Abbas, & Monachi nullam venationem per ſe facere præſumant, aut ubi ipſi præſentes ſunt: neque illa jocorum genera ante ſe fieri permittant, quæ contra Canonum auctoritatem veniunt.

XX. De ſtipendiis quoque Clericorum, ut tam redditus, vel oblationes fidelium pleniter ſecundùm Canones ipſi Clerici habeant.

XXI. Ut Præpoſiti cardinalium Eccleſiarum obedientes ſint Epiſcopis ſuis, & Epiſcopi eos à ſuis, vel aliis juſtis utilitatibus expellere non præſumant abſque culpa, juſta ratione, & nulla eis per violentiam imponatur.

XXII. Propter ordinationes, vel conſecrationes Presbyterorum, cæterúmque Clericorum, nulla nos præmia amodo accepturos promittimus, neque ab ipſis, neque à parentibus, vel amicis.

XXIII. Exenia quoque, quæ Eccleſiis noviter impoſita ſunt, amputanda, & non majora, quàm conſuetudo fuerat, accipienda cenſemus.

XXIV. De decimis verò, quæ à populo in plebibus, vel baptiſmalibus Eccleſiis offeruntur, nulla exinde Paſtori Eccleſiæ, vel Epiſcopo imponatur.

XXV. Nolumus, I. ut neque Abbates, aut Presbyteri, aut Diaconi, neque quislibet de Clero de perſonis ſuis ad publica, vel ſæcularia judicia trahantur, vel diſtringantur: ſed à ſuis Epiſcopis adjudicati juſtitias faciant. Si autem de poſſeſſionibus, ſeu Eccleſiaſticis, ſeu propriis, ſuper eos clamor ad judicem venerit; mittat judex clamantem cum miſſo ſuo ad Epiſcopum, ut faciat eum per

(*b*) Hæc & ſequentia XVII. Capitula refert Baluzius ad annum 793. Eckhartus ad annum 783., quo Hildegardis Regina mortua eſt. Sed ea ipſa Capitula aliter ab iiſdem, quàm hic, eduntur.

per advocatum juſtitiam recipere. Si verò talis aliqua contentio inter eos orta fuerit, quam per ſe pacificare non velint, aut non poſſint; tunc per advocatum Epiſcopi, qualem juſſerit ipſe, cauſa ipſa ante Comitem, vel judicem veniat, & ibi ſecundùm legem finiatur, ante poſita perſona Clericorum, ſicut ſupra diximus.

XXVI. Ut Clerici, ſeu Monachi vagantes, ſive de ipſa Parochiâ, ſeu aliunde ſupervenientes, ſinè conſenſu Epiſcopi à nemine ſuſcipiantur.

XXVII. Ut Eccleſiæ baptiſmales ab his, qui debent, reſtaurentur, & ſingulis, prout ejus poſſibilitas fuerit, reſtaurandi menſura reputetur. Hoc ideo dicimus, quia in quibusdam locis quosdam per pecuniam conſentientibus Magiſtris ſe ſubtrahant. Audivimus autem, homines Eccleſiaſticos pro Eccleſiæ Miniſterio ordinari oportere.

XXVIII. Ut placita publica, vel ſæcularia, nec à Comite, nec à nullo Miniſtro ſuo, vel judice, nec in Eccleſia, nec in tectis Eccleſiæ circumjacentibus, vel cohærentibus nullatenus teneantur.

XXIX. Ut ſervi, Aldiones, libellarii antiqui, & alii noviter facti, qui non fraudem, neque per malum ingenium de publico ſervitio ſe ſubtrahentes, ſed per ſolam neceſſitatem, & paupertatem terram Eccleſiaſticam vel colunt, vel colendam ſuſcipiunt, non à Comite, vel aliquo Miniſtro illius, ad ullam angariam, ſeu ſervitium publicum, vel privatum cogantur, vel compellantur; ſed quidquid ab eis juſtè agendum eſt, à Domino, vel Patrono ſuo ordinandum eſt. Si verò de aliquo crimine accuſantur, Epiſcopus primò compelletur, & ipſe per Advocatum ſuum, ſecundùm quod lex eſt, juxta conditionem ſingularum perſonarum juſtitiam faciat. Si verò culpabilis fuerit, ſicut in capitulari Domini Imperatoris ſcriptum eſt, ità fiat. Cæteri verò liberi homines, qui vel commendationem, vel beneficium Eccleſiaſticum habent, ſicut reliqui homines juſtitiam faciant.

XXX. Audivimus etiam, quòd juniores Comitum, vel aliqui Miniſtri reipublicæ, ſive etiam nonnulli fortiores vaſſi comitum, aliquas redhibitiones vel collectiones, quidam per paſtum, quidam etiam ſine paſto, quaſi deprecando à populo exigere ſolent. Similiter quoque operas collectionis frugum, arare, ſeminare, ruinare, carrucare, vel cætera his ſimilia à populo per eandem, & per alias machinationes exigere conſuevere, non tantùm ab Eccleſiaſticis, ſed etiam à reliquo populo, quæ juſtè removenda eſſe videntur, quia in quibuſdam locis in tantum inde populus oppreſſus eſt, ut multi ferre non valentes, per fugam à Dominis, vel à Patronis ſuis lapſi fuerint, & terræ ipſæ in ſolitudinem redactæ ſunt. Potentioribus autem vel ditioribus ex ſpontanea tantùm voluntate, vel mutuâ dilectione volentibus ſolaria præſtare invicem, minimè prohibemus.

XXXI. De pontibus verò, vel reliquis ſimilibus operibus, quæ Eccleſiaſtici per juſtitiam, & antiquam conſuetudinem cum reliquo populo facere debent, hoc præcipimus, ut Rector Eccleſiæ interpellet ei, & ſolùm, quod poſſibilitas fuerit, ſuâ portio deputetur, & per alios exactores Eccleſiaſtici homines non compellantur. Si verò opus ſuum conſtituto die impletum non habuerit; liceat Comiti, pro pœna præpoſitum operis pignorare juxta æſtimationem, vel quantitatem perfecti operis, quouſque perficiat. Comes autem, ſi neglexerit, à Rege, vel miſſo Regis judicandus eſt.

XXXI. De decimis, ut dentur, & dare nolentes, ſecundùm quod anno præterito d enuntiatum eſt, à miniſtris reipublicæ exigantur, id eſt, obligantur quatuor, vel octo homines, vel prout opus fuerit, de ſingulis plebibus juxta æqualitatem, ut ipſi inter Sacerdotes, & plebem teſtes exſiſtant, ubi datæ, vel non datæ fuerint. Hoc ideò, ne ibi juramentum aliquod faciendi neceſſitas contingat. Non tamen ideo tantos teſtes mittendum dicimus, ut ipſi ſemper in dandis decimis præſentes eſſe pariter neceſſe ſit: ſed, ut dum pluribus committitur, minùs graventur. In duobus autem, ſi affuerint, ſufficere credimus. Negligentes autem à presbyteris admoneantur ante Eccleſias uſque ad tertiam vicem, ut ipſam decimam dent. Quod ſi contempſerint, ab introitu Eccleſiæ prohibeantur: & ſi tunc minimè emendave-

daverint, à miniſtris reipublicæ diſtricti, ſinguli per caput ſex ſolidos Eccleſiæ componant, & inſuper decimam dare cogantur. Nam ſi iterum contemptores extiterint, tunc per publicam auctoritatem domus, vel caſæ wiſſentur, (*) quouſq; pro ipſâ decima, ſicut ſuprà dictum eſt, ſatisfaciant. Quod ſi denuo rebelles, vel contradictores eſſe voluerint, & ſuper wiſſam ſuam auctoritate intrare præſumpſerint; tunc à miniſtris reipublicæ in cuſtodiam mittantur, uſque dum ad judicium publicum perducantur, & ibi ſecundùm legem ad Comitem, vel parte publica componant: reliqua autem, ùt ſupra dictum eſt de decimis, & ſex ſolidos contra Eccleſiam ſatisfaciant. Hæc interim, ùt ſuprà dictum eſt, inter cætera pia Chriſtianitatis opera ſervare convenit, quo uſque in ſequenti conventu medio Octobris, ùt condictum eſt, niſi fortè à Rege aliter præcipiatur, aliquid melius addendum, mutandum vel Deo Duce inveniatur.

(*) Id eſt, claudantur ſigno publico.

XXXIII. Qui Subdiaconum occiderit, CCC. ſolidos componat, qui Diaconum, CCCC. qui Presbyterum, ſexingentos, ſi Epiſcopum CCC. CCC. CCC. qui autem Monachum CCCC.

XXXIV. Si quis immunitati aliquod damnum fecerit CCC. CCC. ſolidos componat.

Manſi Supplementi T. I. à pag. 753. ad 758.

CONCILIUM TREVERENSE,

Cujus mentio fit in Epiſtolâ Frotharii, Tullenſis Epiſcopi, Interrogatoria ad Metropolitam Trevirenſ. de Synodali Concilio.

Anno Chriſti DCCCXIV. Leonis III. Papæ XX. Ludovici Pii Imp. anno I.

Domino Beatiſſimo, & unicæ dilectionis affectu colendo HETTI, ſupremâ largiente Providentiâ Treverorum Eccleſiæ Archi-Epiſcopo, Frotharius Epiſcoporum extimus, in Chriſto ſalutem.

TAnto ardore æſtuo, veſtræ Paternitatis ſublimitatem intuendi, atque audiendi, ac ſi multorum jam temporum labantur volumina, quibus veſtro aſpectu, vel veſtris colloquiis perfrui nequiverim. Nam & inde me uſquequaque fateor anxiari, quod nuper mihi de Palatio regredienti, defuit facultas, vobiſcum loquendi. Unde & inexplebilibus deſideriis ora dulcetudinis veſtræ his in partibus citiùs inviſere opto. Quapropter veſtris litteris mihi ſignificari expeto, quando huc pro legatione vobis injunctâ venire, vel quando Synodale Concilium juxta modernam conſtitutionem debeatis convocare. De his ob id præcipuè ſollicitus maneo, quia & ipſe ſecundùm Imperiale præceptum ad providendas manſiones, in quibus legati ſuſcipi debent, ſcilicet à monte Jovis uſque Palatium Aquis ire debeo, & infra menſem Octobrem ingrediens ante ſolemnitatem Beati Andreæ domum regredi cupio. Sed ſi vos infra eumdem menſem has in partes proficiſci cognovero, præſens adeſſe curabo, ut veſtri famulator, & adjutor in omnibus exſiſtens à vobis rurſus, & in ſpiritalibus rebus congruum ſupplementum recipere merear. Noſtri in omnibus reminiſcentem, vos in Chriſto bene opto valere.

Andreas Ducheſnius Tomo II. Hiſtor. Franciæ pag. 719. ex quo Harduin. Tomo IV. Conciliorum.

CONVENTUS, SEU PLACITUM PADERBRUNNÆ.

Anno Chriſti DCCCXV. Leonis III. Papæ XXI. Ludovici Pii II.

KAL. JULII IN SOLEMPNI CURIA, QUAM IN PATHERBRUN HABUIT LUDOVICUS KARULI F., FUNDATIO CORBEIÆ SAXONICÆ OB VOTUM PATRIS, ET LAUDABILEM PIETATEM REGIS, DECRETA, ET COEPTA EST.

FActum eſt autem eodem tempore, ut Sereniſſimus Imperator Ludovicus haberet Placitum in Saxonia, in loco, qui dicitur Patherbrunna, in ſecundo anno Regni ſui, Incarnationis verò Domini octingenteſimo decimo quinto. Tunc acceſſit præfatus Abba (*Adalhardus junior, Abbas Corbeiæ Franciæ*) ad eum, & locutus eſt ei cum conſilio, ſuadens, ut ad profectum Chriſtianæ Religionis in eadem Provincia, Monaſterium Monachorum conſtruere juberet, quod, cùm Piiſſimus Princeps benignè ſuſcepiſſet, placuit accerſere Epiſcopum nomine Hathumarum, ad cujus Diœceſin pertinebat locus, (a) ubi conſtruendum erat Monaſterium, ut cum ejus fieret imperio, & voluntate, ſicque factum eſt, ut ab ea die, & deinceps Religio Monachorum etiam in Religione Saxonica ſuccreſceret, atque proficeret. Eodem die remiſit Dominus Imperator eidem Abbati omne ſervitium, quod ad ſe pertinebat, ut liberiùs ſanctum opus implere quiviſſet.

Hiſtoria Translationis Reliquiarum S. Viti. In actis SS. Antverpiæ die 15. Junii.
Annales Corbeiæ Saxonicæ Franciſci Paullini.
Chronicon Hildesheimenſe, Tomo III. Scriptor. Franciæ Ducheſne.
Egmhardus in Chronico ad hunc annum.

(a) Corbeia Saxonica ad Viſurgim, cœpta ædificari anno 815. in ſylvæ Sollingenſis loco, qui dicitur Hethi, paululum remoto ab ea ſede, quam nunc obtinet Corbeia, Seminarium & Schola fuit magnorum Antiſtitum, & Sanctorum, & eruditorum Virorum. *Schatenus in Annal. Paderbornenſ. Eckhart. in hiſtoria Franciæ Orientalis ad hunc annum.*

CONCILIUM AQUISGRANENSE,

IN QUO EDITA EST FORMA INSTITUTIONIS CANONICORUM, ET SANCTIMONIALIUM, LUDOVICI PII JUSSU IN AQUISGRANI PALATIO CELEBRATUM ANNO CHRISTI DCCCXVI. INDICTIONE X. STEPHANI IV. PAPÆ ANNO I. LUDOVICI EJUSDEM PII REGIS ET IMPERATORIS III.

P R Æ F A T I O.

Cùm in nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis Chriſtianiſſimus, ac Glorioſiſſimus HLUDOWICUS, ſuperno munere Victor Auguſtus, anno Incarnationis Domini noſtri JESU CHRISTI DCCCXVI. Indictione X. Anno ſiquidem

(a) Epiſcopos & Abbates CCCLXIII. conveniſſe Aquis, ſcribit Schatenus ex autore Anonymo, & hos inter Hildibaldus Colonienſis, Hayſtulphus Moguntinus Archi-Epiſcopi erant, Wal-

quidem Imperii ſui tertio, Aquisgrani Palatio generalem, Sanctúmque convocaſſet Conventum, (a) & cœpiſſet ſecundùm ardentiſſimam erga Divinum cultum ſibi cœlitùs inſpiratam voluntatem, multa congrua, & neceſſaria de emendatione Sanctæ Eccleſiæ, illius videlicet amore, qui eam ſuo ſancto, & pretioſo redemit ſanguine, eique ſe adfuturum uſque ad conſummationem pollicitus eſt ſæculi, ſolerter, ac curiosè pertractare: eò uſque inter cætera perventum eſt, ut eundem Sanctum & Venerabilem, Deo annuente, aggregatum Conventum conſuleret, immò conſulendo admoneret, ſuper quibuſdam Eccleſiarum Præpoſitis, qui partim ignorantiâ, partim deſidiâ, ſubditorum curam parvipendebant, & hoſpitalitatem minùs juſto diligebant; quid facto opus eſſet. Adjunxit etiam monendo, ut, quia Canonicorum vita ſparſim in Sacris Canonibus, & in Sanctorum Patrum dictis erat indita, propter ſimplices quoſque, minúſque capaces, aliquam ex iiſdem Sacris Canonibus, & Sanctorum Patrum dictis inſtitutionis formam pari voto, paríque conſenſu excerperent, per quam patenter Prælatorum & ſubditorum vita monſtraretur: quatenus omnes, qui Canonica cenſentur profeſſione, per viam propoſiti ſui inoffenſo greſſu incederent, & in Chriſti militia devotiùs unanimes, atque concordes exiſterent. Sed ut in nutu divino fieret, Dominum in commune humiliter exorandum præmonuit, ut ſervorum ſuorum exoralibus pulſatus precibus, ejus admonitionitionem ſecundùm ſuam voluntatem fieri, ſuâque gratiâ eam præcedere, & ſubſequi dignaretur. Ad quam etiam admonitionem ſacer conventus intimo gaudio repletus, expanſis in Cælum manibus Creatori omnium gratias agens, benedixit. Quippe qui talem, tam pium, tamque benignum Eccleſiæ ſuæ Sanctæ Principem, cunctiſque ejus neceſſitatibus Sanctiſſimum ac devotiſſimum prætulerit procuratorem. Suſcipientes ergo libentiſſimè, hilaritérq; ejus ſaluberrimam, multis Deo miſerante profuturam, admonitionem, licèt plerique, auxiliante Chriſto, devotè, ac religiosè cum ſibi ſubjectis Canonicam ſervent inſtitutionem, & in pleríſque locis idem ordo pleniſſimè ſervetur: omnium tamen id animis ſedit, ut ſecundùm ejuſdem Principis admonitionem, unà Divino freti auxilio, & ejuſdem piiſſimi Principis non modico adjuti juvamine, ejus videlicet liberaliſſimâ largitione, copiam librorum præ manibus habentes, ex canonicâ authoritate, & Sanctorum Patrum dictis, veluti ex diverſis pratis quoſdam floſculos carpentes, hanc inſtitutionis formam excerperent, & Canonicis obſervandum conferrent: ut quorum fortè labore ob tarditatem ingenii, ſeu inopiam librorum ſparſim digeſta difficilè comprehendi poſſet, ſolerti ſtudio in eodem opere breviter congeſta perfacilè ab his reperiri poſſet: per quam, ùt præmiſſum eſt, & Prælati recto tramite incederent, & ſubditis normam vivendi abſque ignorantiæ obſtaculo ſalubriter nôſſent præbere. Vigilanti ergo ſtudio eamdem inſtitutionis formam colligere ſtuduerunt: in qua pleniſſimè continetur, qualiter & prælati vivere, & ſubjectos regere, eiſque eccleſiaſticos ſumptus adminiſtrare, & in Dei ſervitio conſtringere, bene operantes quoque ad meliora provocare, protervos quoſque, & negligentes debeant corripere. Cùm igitur hujus inſtitutionis formam, coram memorato Glorioſo Principe prolatam, ſacer conventus laudibus extuliſſet, & eccleſiaſticâ authoritate fulcitam, laudéque dignam, ac Sanctæ eccleſiæ utillimam, atque proficiam conſona voce prædicaret, nihílque in ea reprehenſionis ab iis, qui ſanum ſapiunt, reperi poſſe profiteretur, ab eodem Victorioſiſſimo Principe, & ab omnibus, qui aderant, Deo gratias acclamatum eſt. Nec immeritò: quippe qui & occúltâ ſuâ diſpenſatione, & gratiſſimâ inſpiratione Principem, ut id fieri moneret, compulit, & ut ad effectum perduceretur, miſerando adjuvit. Proinde omnium ſententiâ ſtatutum eſt, ab omnibus, qui in

candus Leudienſis, Meingardus Oſnabrugenſis, Theatgrimus Halberſtadienſis, Wolfgerus Herbipolenſis, Gerfridus Monaſterienſis, Baduradus Paderbornenſis Epiſcopi. *Annal. Paderbornenſium Lib. II. ad h. annum.*

Illmus Baronius & Cointius inducti ab auctore vitæ Ludovici Pii, & aliquibus Annaliſtis Francorum, Conventûs Aquisgranenſis ad hunc annum non meminerunt; quos Pagius in critica corrigit ex Annaliſta Lambeciano, & Annalibus Hildesheimenſibus.

in Canonicâ profeſſione Domino militant, hanc inſtitutionis formam, tot Eccleſiaſticorum virorum vigilanti ſtudio congeſtam, digniſque præconiis laudatam, juxta virium poſſibilitatem, modis omnibus obſervandam: quatenus hanc, ſive aliarum Sanctarum Scripturarum documenta ſedulâ meditatione prælegentes & prælati, & ſubditi, vocatione, quâ vocati ſunt, ope divinâ adminiculati, infatigabiliter ambulent, & pro tam piiſſimo Principe, qui ad lucrum animarum hoc ſacrum, & venerabile Concilium ad hanc formam congregandam, & ſtatuendam ſalutiferis admonitionibus excitavit, modernis, futuriſque temporibus Dei immenſam Clementiam jugiter exorent. Nam & in altero libello idem ſacer conventus, eodem religioſiſſimo Auguſto monente, quandam inſtitutionis formulam ex Sanctorum Patrum dictis ſtudioſè excerpſit, & in unum breviter, ſatiſque congruenter congeſſit, & Sanctimonialibus, Canonicè degentibus, tenendam percenſuit. In quâ continetur, quales eis Abbatiſſæ præferendæ ſint, qualiter eiſdem ſanctimonialibus infra Clauſtra Monaſterii vivendum, quid à Prælatis ſtipendiorum dandum, quibus documentis, & virtutum inſtrumentis exornandæ ſint: quatenus hâc formulâ vivendi inſpectâ, &, Deo ſibi adjutorium præbente, humiliter ſuſceptâ, & efficaciter impletâ cum bonorum operum lampadibus venienti ſponſo apparere, atque ejus thalamum ingredi mereantur.

INDEX CAPITUM

LIBRI I.

1. *De Tonſurâ Clericorum.* Iſidori.
2. *De Oſtiariis.* Ejusdem.
3. *De Lectoribus.* Ejusdem.
4. *De Exorciſtis.* Ejusdem.
5. *De Acolytis.* Ejusdem.
6. *De Subdiaconibus.* Ejusdem.
7. *De Diaconibus.* Ejusdem.
8. *De Presbyteris.* Ejusdem.
9. *De Sacerdotibus.* Ejusdem.
10. *De Epiſcopis.* Hieronymi.
11. *De Epiſcopis.* Ejusdem.
12. *De Paſtoribus.* Auguſtini.
13. *De Paſtoribus, quales in Eccleſia eligi debeant.* Gregorii.
14. *De Paſtoribus, ut indigni, atque imperiti ad Paſtorale Magiſterium accedere non præſumant.* Ejusdem.
15. *De indignis Præpoſitis.* Iſidori.
16. *De indoctis Præpoſitis.* Ejusdem.
17. *De his, qui in Regimine prodeſſe poſſunt, ſed idem officium per quietem propriam refugiunt.* Gregorii.
18. *De Præpoſitis Eccleſiæ.* Iſidori.
19. *Quòd Sancti contemplativæ vitæ fieri participes poſſunt.* Proſperi.
20. *De doctrinâ, & exemplis Præpoſitorum.* Iſidori.
21. *De humilitate Præpoſitorum.* Gregorii.
22. *De humilitate Præpoſitorum.* Iſidori.
23. *De doctrinæ diſcretione.* Ejusdem.
24. *Qualiter Prælati ſubjectos doceant, ac ſemetipſos diſcretâ circumſpectione prævideant.* Gregorii.
25. *De Doctorum ſilentio.* Iſidori.
26. *Quòd nihil profit Sacerdoti, etiamſi benè vivat, ſi malè viventes tacendo non arguat.* Proſperi.
27. *De Paſtoribus non rectè gradientibus.* Gregorii.
28. *De negligentiâ Sacerdotis, qui doctrinæ ſuæ contraria agendo, perſonam non poteſt implere Doctorum.* Proſperi.
29. *De his, qui benè docent, & malè vivunt.* Iſidori.
30. *De exemplis pravorum Sacerdotum.* Ejusdem.
31. *De Præpoſitis carnalibus.* Ejusdem.
32. *Luctuoſa deſcriptio carnaliter viventium Sacerdotum.* Proſperi.
33. *De iracundis Doctoribus.* Iſidori.
34. *De zelo paſtoralis officii erga ſubditos.* Gregorii.
35. *Quòd Sacerdotes nihil proprium habeant, & Eccleſiæ facultates tanquam communes, Deo rationem reddituri ſuſcipiant.* Proſperi.
36. *De diſciplinâ Sacerdotum in his, qui delinquunt.* Iſidori.
37. *De collatâ Epiſcopis poteſtate ligandi, atque ſolvendi.* Gregorii.
38. *De Epiſcopis, qui pro ordinatione Sacerdotii munera libenter accipiunt.* Ejusd.
39. *De ſubintroductis mulieribus.* Conc. Nic.
40. *De Clericis uſuras accipientibus.* Ejusd.
41. *De privilegiis Presbyterorum.* Ejusdem.
42. *De Excommunicatis.* Ejusdem.

43. *Quòd*

43. *Quòd non oporteat demigrare.* Ejusd.

44. *Non transmigrandum de civitate in civitatem.* Conc. Chalcedonenſis.

45. *De his, qui in Eccleſiis, in quibus provecti ſunt, minimè perdurârunt.* Conc. Nic.

46. *De flectendo genu.* Ejusdem.

47. *De damnatis, & miniſtrare tentantibus.* Conc. Antiocheni.

48. *De Clericis damnatis.* Conc. Africani.

49. *De peregrinorum ſuſceptione.* Conc. Antiocheni.

50. *Quòd non liceat Clerico in duarum civitatum Eccleſiis miniſtrare.* Conc. Chalc.

51. *Quòd non oporteat peregrinos Clericos ſinè commendatitiis miniſtrare.* Ejusdem.

52. *Quòd ſinè literis ſacro miniſterio ſervientes proficiſci non debeant.* Conc. Laod.

53. *De Clericis à communione ſummotis, ab alio non recipiendis Epiſcopo.* Conc. Sard.

54. *Si quis Excommunicatus ante ſententiam communicare præſumpſerit, ipſe in ſe damnationem protulit.* Conc. Carthag.

55. *De non ſollicitandis Clericis alienis.* Conc. Sardic.

56. *De his, qui ſemel legerint in Eccleſiâ, ab aliis non poſſe promoveri.* Conc. Afric.

57. *Si qui Clerici ab Epiſcopis ſuis promoti, contempſerint, nec illic maneant, unde recedere noluerunt.* Conc. Carth.

58. *Ut nullus alienum Clericum ſollicitare, vel tenere præſumat, ſuo Epiſcopo non præbente conſenſum.* Leonis Papæ.

59. *Ut in Eccleſiis convivia minimè celebrentur.* Conc. Africani.

60. *Quòd nullus Eccleſiaſticorum in tabernis comedere debeat.* Conc. Laodic.

61. *De avaritiâ.* Conc. Carthag.

62. *Quòd uſuram non ſolùm Clerici exigere non debent, ſed nec Laici Chriſtiani.* Leonis Papæ.

63. *De his, qui eſum carnium in Clero conſtituti diffugiunt.* Conc. Ancyrani.

64. *De numero certo Diaconorum.* Conc. Neocæſar.

65. *De his, qui abominantur eos, qui carnibus veſcuntur.* Conc. Gangrenſis.

66. *De his, quæ in uſus pauperum conferuntur.* Ejusdem.

67. *De his, qui pro virginitate ſuperbiunt.* Ejusdem.

68. *De his, qui dominico die jejunant, tanquam nihil præ cæteris differente.* Ejusd.

69. *De his, qui Eccleſiaſtica jejunia abſque neceſſitate diſſolvunt.* Ejusdem.

70. *De his, qui ſe à perceptione Sanctæ Communionis avertunt, & qui Excommunicatis per domos communicant.* Conc. Antioch.

71. *De his, qui ab aliâ paroeciâ, præter conſcientiam Epiſcoporum, ſuorum in aliis commorantur.* Ejusdem.

72. *De Clericis, vel Laicis excommunicatis.* Ejusdem.

73. *De Epiſcopis, & Clericis adeuntibus Imperatorem.* Ejusdem.

74. *De damnatis Epiſcopis, aut Clericis adeuntibus Imperatorem.* Ejusdem.

75. *Ut qui in Sacrario ſerviunt, uſuras non exigant.* Conc. Laodic.

76. *De his, qui debeant in pulpito pſallere.* Ejusdem.

77. *De honore, quem Presbyteris Diaconi, qui ſub ipſis ſunt, debeant exhibere.* Ejusdem.

78. *Quòd Diaconi non debeant benedicere, vel benedictionem dare.* Ejusdem.

79. *De Exorciſtis, qui non ſunt ab Epiſcopis ordinati.* Ejusdem.

80. *In Eccleſia prandia fieri non debere.* Ejusdem.

81. *Quòd præter Epiſcopi juſſionem Clericus proficiſci non debeat.* Ejusdem.

82. *Ut ad Sacrarium mulieres non introeant.* Ejusdem.

83. *Non licere Clericis, lubricis intereſſe ſpectaculis.* Ejusdem.

84. *Oblationes in domibus offerre non oportere.* Ejusdem.

85. *De Clericis, & Monachis, non manentibus in ſuo propoſito.* Conc. Chalcedon.

86. *Quòd non oporteat Clericos, habentes invicem negotium, proprium Epiſcopum relinquere, & ad ſæcularia judicia convocari.* Ejusdem.

87. *Quòd minimè Clericos transmigrare conveniat.* Ejusdem.

88. *Quòd non liceat Clericis, poſt mortem ſui Epiſcopi, bona ejus diripere.* Ejusdem.

89. *Si quis Clericorum pauper promotus, in ordine poſtea habuerit aliquid, Eccleſiæ poteſtati ſubjiciat.* Conc. Carthagin.

90. *Ut Clerici tabernas, niſi in peregrinis, non ingrediantur.* Conc. African.

91. *Ut alienus Clericus minimè ſuſcipiatur ab alio.* Ejusdem.

92. *Ut Clericus nec ſuo, nec alieno nomine fœnus exerceat.* Leonis Papæ.

93. *Ut Clerici nullas negotiationes inhoneſtas, & turpia lucra ſectentur.* Gelaſii Papæ.

94. *De vita Clericorum.* Hieron. ad Nep.

95. *De Inſtitutione Clericorum.* Ejusd. ad Paulinum.

96. *Ex*

96. *Ex Epiſtola Hieronymi, ad Ruſticum.*
97. *Quid diſtet inter Monachum & Clericum.* Ejusd. ad Heliodor.
98. *De vitâ Clericorum.* Ejusd. ad Oceanum.
99. *De Clericis.* Iſidori.
100. *De regulis Clericorum.* Ejusdem.
101. *De generibus Clericorum.* Ejusdem.
102. *Quales oporteat Clericos eſſe.* Gregorii.
103. *De ſubjectis bonis ſub paſtorali regimine conſtitutis.* Ejusdem.
104. *De ſubditis.* Iſidori.
105. *De invidis, & protervis ſubditis.* Greg.
106. *Quòd ſecundùm ſermonem Prophetæ culpâ ſuâ peccent, qui Sacerdotum increpationes, perverſâ voluntate contemnunt.* Proſperi.
107. *Cum quo damno animæ ſuæ ab Eccleſiâ, quæ pauperes paſcit, accipiunt illi, qui ſibi de ſuo ſufficiunt.* Ejusdem.
108. *Qui ſint, qui etiam cum profectu animæ ſuæ, opibus ſuſtentantur Eccleſiæ.* Ejusd.
109. *Quid facere debeant Clerici, quorum infirmitas non poteſt ſua contemnere.* Ejusd.
110. *Quæ ſint vera gaudia, & veræ divitiæ, & quid impedimenti adferant bona præſentia amatoribus futurorum.* Ejusdem.
111. *Quomodo intelligatur, quod dicit Apoſtolus, qui in Sacrario operantur, qui de Sacrario non edant.* Ejusdem.
112. *De vitâ & moribus Clericorum.* Auguſt.
113. *Item* (a) *de vitâ & moribus Clericorum.* Ejusdem Lib. 2.
114. *Quæ præcepta ſpecialiter Monachis, quæ generaliter cæteris conveniant Chriſtianis.*
115. *Quòd Canonica inſtitutio, Evangelicâ, & Apoſtolicâ authoritate fulta, cæteris ſupereminеat inſtitutionibus.*
116. *Quid ſint res Eccleſiæ.*
117. *Quòd diligenter munienda ſint Clauſtra Canonicorum.*
118. *Ut in congregandis Canonicis modus diſcretionis ſit tenendus.*
119. *De his, qui in congregatione ſibi commiſſa ſolummodò ex familiâ Eccleſiæ Clericos aggregant.*
120. *Qui Clerici, in congregatione Canonicâ conſtituti, Eccleſiaſtica accipere ſtipendia debeant.*
121. *Ut in congregatione Canonicâ æqualiter cibus & potus accipiatur.*
122. *De menſurâ cibi & potûs.*
123. *Quod à Prælatis gemina paſtio ſit ſubditis impendenda.*
124. *Ut Canonici, ſicut in cæteris, itâ etiam in cultu veſtium, modum teneant diſcretionis.*
125. *Ut Canonici cucullas Monachorum non induant.*
126. *Quâ authoritate horæ Canonicæ celebrentur, quas ſcire, ac religioſè obſervare Canonicos oportet.* Iſidori.
127. *De Veſpertinis.* Iſidori.
128. *De Completis.*
129. *De Vigiliarum antiquitate.*
130. *De Matutinis.*
131. *Ut Canonici horas Canonicas religioſè obſervent.*
132. *Quòd cantantibus, & pſallentibus Domino, Angelorum adſint præſidia.*
133. *Quales ad legendum, & cantandum in Eccleſiâ, conſtituendi ſint.*
134. *Qui modus ſit correptionis.*
135. *Ut erga pueros, qui nutriuntur, vel erudiuntur in congregatione Canonicâ, inſtantiſſima ſit adhibenda cuſtodia.*
136. *Ut omnes Canonici ad Completorium veniant.*
137. *De Cantoribus.*
138. *Quales vice Prælatorum in congregatione Canonicâ fungi debeant.*
139. *De Præpoſitis.*
140. *Qualis ſit Cellararius conſtituendus.*
141. *Cui committi debeant ſtipendia pauperum.*
142. *De infirmorum ac ſenum cura fratrum.*
143. *Qualiter porta Canonicorum cuſtodiatur.*
144. *Ut clauſtra Canonicorum diligenter cuſtodiantur.*
145. *Epilogus breviter digeſtus.*

CON-

(a) Hactenus Capitula, ab Amalario Diacono ex Conciliis, & Ss. PP. collecta, & ab Concilio Aquisgranenſi probata: Reliqua XXXII. ab ipſomet Concilio ſua auctoritate addita & præſcripta.

CONCILII AQUISGRANENSIS
LIBER I.
Qui eſt de Inſtitutione (*) *Canonicorum.*

CAPUT I.

De Tonſurâ Clericorum. Iſidori.

TOnſuræ (*a*) Eccleſiaſticæ uſus à Nazaræis, niſi fallor, exortus eſt. Qui priùs crine ſervato, denuo poſt magnam vitæ continentiam, devotione completâ, caput radebant, & capillos in igne Sacrificii ponere jubebantur, ſcilicet, ut perfectionem devotionis ſuæ Domino conſecrarent. Hujus ergo exempli uſus ab Apoſtolis introductus eſt, ut hi, qui in Divinis cultibus mancipati, Domino conſecrantur, quaſi Nazaræi, id eſt, Sancti Dei, crine præciſo innoventur. Hoc quippe & Ezechieli Prophetæ jubetur, dicente Domino: *Tu* (b) *Fili hominis, ſume tibi gladium acutum, & duces per caput tuum, & barbam.* Videlicet, quia & ipſe Sacerdotali genere Deo in miniſterium Sanctificationis deſerviebat. Hoc & Nazaræos illos, (*c*) Priſcillam & Aquilam, in Actibus Apoſtolorum primùm feciſſe legimus: Paulum quoque Apoſtolum, & quoſdam Diſcipulorum Chriſti, qui in hujuſmodi cultu mirandi extiterunt. Eſt autem in Clericis tonſura ſignum quoddam, quod in corpore figuratur, ſed in animo agitur: ſcilicet, ut hoc ſigno in religione vitia reſecentur, & criminibus carnis noſtræ, quaſi crinibus exuamur, atque inde innovatis ſenſibus, ut comis rudibus eniteſcamus, *Exſpoliantes* (d) *nos, juxta Apoſtolum, veterem hominem cum actibus ſuis, & induentes novum,* (e) *qui renovatur in agnitione Dei.* Quam renovationem in mente oportet fieri, ſed in capite demonſtrari, ubi ipſa mens noſcitur habitare. Quòd verò detonſo capite ſuperiùs, inferiùs circuli corona relinquitur, Sacerdotium, regnúmque Eccleſiæ in eis exiſtimo figurari. Tiara enim apud veteres conſtituebatur in capite Sacerdotum. Hæc ex byſſo confecta rotunda erat, quaſi ſphæra media, & hoc ſignificatur in parte capitis tonſa. Corona autem, latitudo aurei eſt circuli, quæ regum capita cingit; utrumque itáque ſignum in capite Clericorum exprimitur, ut impleatur etiam corporis quâdam ſimilitudine, quod ſcriptum eſt, Petro Apoſtolo perdocente: *Vos eſtis* (f) *genus electum, regale Sacerdotium.* Quæritur autem, cur ſicut apud antiquos Nazaræos, non antè coma nutritur, & ſic tondetur? Sed qui hæc exquirunt, advertant, quid ſit inter illud Propheticum velamentum, & hanc Evangelii revelationem, de quâ dicit Apoſtolus: *Cùm* (g) *tranſieritis ad Chriſtum, auferetur velamen.* Quod autem ſignificabat velamen, interpoſitum inter faciem Moſis, & adſpectum populi Iſraël, hoc ſignificabat illis temporibus etiam coma Sanctorum. Nam Apoſtolus etiam *comam* (h) *pro velamento* eſſe dicit. Proinde jam non oportet, ut velentur crinibus capita eorum, qui Domino conſecrantur, ſed tantùm, ut revelentur: quia, quod erat occultum in Sacramento Prophetiæ, jam in Evangelio declaratum eſt.

II. *De Oſtiariis.* Iſidori.

Oſtiarii (*i*) ſunt, qui in veteri teſtamento Janitores templi vocabantur, qui præerant portis Hieruſalem, quique ordinati per vices omnia interiora templi vel exteriora cuſtodiebant. Hi denique inter Sanctum, & iniquum diſcernentes, eos tantùm in Eccleſiâ, qui ſunt fideles, recipiunt. Intrare enim templum, niſi per hos, non poſſumus. Habent enim poteſtatem, tam bonos recipiendi, quàm rejiciendi indignos.

III. *De Lectoribus.* Iſidori.

Lectorum (*k*) ordo formam & initium à Prophetis accepit. Sunt igitur Lecto-

(*) Amalarius, Diaconus Metenſis, acceptis Libris è Palatio Imperatoris Capita Prima CXIII. hujus Libri condidit, quæ Synodus Aquenſis approbavit, & addidit XXXII. univerſim 145. *Pagi ad h. annum ex Ademaro in Chronico.*

(*a*) Iſidor. Eccleſ. Offic. Lib. 2. Cap. 4. (*b*) Ezech. 5. 1. (*c*) Act. 18.
(*d*) Epheſ. 4. (*e*) Coloſſ. 3. [*f*] 1. Pet. 2. 9.
[*g*] 2. Cor. 3. 16. (*h*) 1. Cor. 11. 15. [*i*] Iſidor. ibidem C. 14.
(*k*) Ibid. C. 11.

Lectores, qui verbum Dei prædicant, quibus dicitur: *Clama,* (l) *ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam.* Iſti quippe dum ordinantur, primùm de eorum converſatione Epiſcopus verbum facit ad populum: deinde coram plebe tradit eis codicem Apicum Divinorum, ad verbum Dei annuntiandum. Qui autem ad hujuſmodi provehitur gradum, iſte erit doctrinâ, & libris imbutus, ſenſuúmque, ac verborum ſcientiâ perornatus: itâ ut diſtinctionibus ſententiarum intelligat, ubi finiatur junctura, ubi adhuc pendeat oratio, ubi ſententiâ extremâ claudatur. Sicque expeditus, vim pronuntiationis tenebit, ut ad intellectum omnium mentes, ſenſúmque promoveat, diſcernendo genera pronuntiationum, atque exprimendo proprios ſententiarum affectus: modò indicantis voce, modò dolentis, modò increpantis, modò exhortantis, ſive his ſimilia, ſecundùm genus propriæ pronuntiationis, in quo magis illa ambigua ſententiarum adhibenda cognitio eſt. Multa enim in Scripturis ſunt, quæ, niſi proprio modo pronuntientur, in contrariam recidunt ſententiam, ſicuti eſt: *Quis* (m) *accuſabit adverſùs electos Dei? Deus, qui juſtificat?* quódque ſi confirmativè, non ſervato genere pronuntiationis ſuæ, dicatur, magna perverſitas oritur. Sic ergo pronuntiandum eſt, ac ſi diceret: Deúſne, qui juſtificat? Subauditur, non. Neceſſe eſt ergo in tantis rebus ſcientiæ ingenium, quo propriè ſingula, convenientérque pronuntientur. Propterea & accentuum vim oportet lectorem ſcire, ut noverit, in quâ ſyllabâ vox protendatur pronuntiantis. Plerúmque enim imperiti lectores in verborum accentibus errant, & ſolent irridere nos imperitiæ hi, qui videntur habere notitiam, detrahentes & jurantes, penitus nos neſcire, quod dicimus. Porrò vox lectoris ſimplex erit, & clara, ad omne pronuntiationis genus accommodata, plena ſucco virili, agreſtem & ſubruſticum effugiens ſonum: non humilis, nec adeò ſublimis: (n) non fracta, non tenera, nihilque fœmineum ſonans, neque cum motu corporis, ſed tantùm cum gravitatis ſpecie. Auribus enim, & cordi conſulere debet lector, non oculis: ne potiùs ex ſe ipſo exſpectatores magìs, quàm auditores faciat. Vetus opino eſt, lectores pronuntiandi cauſâ præcipuam curam vocis habuiſſe, ut exaudiri in tumultu poſſit. Unde & dudum lectores præcones, vel proclamatores, vocabantur.

IV. *De Exorciſtis.* Iſidori.

In ordine (o) & Miniſterio Eccleſiæ decet eſſe Exorciſtas, ſecundùm officia, quæ in templo Salomonis erant diſpoſita, quæque poſteriùs ſunt ab Esdrâ diſpertita. Et invenimus eos, quos ſcilicet Eſdras actores memorat templi, nunc eſſe Exorciſtas in Eccleſiâ Dei. Fuerunt enim ſub Esdra actores templi, ſervorum Salomonis filii, qui actum templi totius ſub curâ ſuâ haberent, ac ſacris oblationibus deſervirent. Et cùm fuiſſent ex ordine & Miniſterio templi, longè fuerunt ab officio Altaris Dei: quia nec Pſalmiſtis, nec Oſtiariis, nec ſacrorum ſervis attingere licebat ad munera Altaris, niſi tantúmmodo Levitis. Quid ergo eſt? Nullam aliam curam habebant actores templi, niſi ad ſartatecta facienda; ut quæcunque fuiſſent vexata in ædificiis templo, aut delapſa, per eoſdem Actores de theſauris Dominicis reficerentur, atque excolerentur. Ergo actores templi, Exorciſtæ ſunt in templo Dei. Quomodo enim Actor prudens, & bonus ſcit, quis ſit Domini ſui cenſus, & omnis ſubſtantiæ modus, & redigit apud ſe totius poſſeſſionis inſtrumenta originalia: ſic & Exorciſta redigit in ſuam diligentiam totius regni Domini ſecreta; ut memoriæ mandet de Scripturarum Sacramentis, unde exerceat donum, quod illi eſt à Spiritu Sancto conceſſum, ſecundùm Apoſtoli præconium, Exorciſtas enim memorat Apoſtolus, cùm dicit: *Numquid omnes* (p) *donationes habent ſanationum?* Hi enim cùm ordinantur, ſicut ait Canon, accipiunt de manu Epiſcopi libellum, in quo ſcripti ſunt Exorciſmi, accipientes poteſtatem, imponendi manus ſuper Energumenos, ſive Cathechumenos, ſive baptizatos.

V. *De Acolytis.* Iſidori.

Acolyti (q) græcè, latinè ceroferarii,

(l) Eſaiæ 58. 1. (m) Rom. 8. 33. (n) Iſidor. ibid. C. 13.
(o) Ibid. C. 13. (p) 1. Cor. 12. 30. Conc. Carthag. IV. D. XXIII. Exorciſtarum.
(q) Etymol. Lib. 7. C. 12.

rii, dicuntur à deportandis cereis, quando legendum eſt Evangelium, aut ſacrificium offerendum. Tunc enim accenduntur luminaria ab eis, & deportantur, non ad fugandas tenebras, dum ſol eo tempore rutilet, ſed ad ſignum lætitiæ demonſtrandum: ut ſub typo luminis corporalis, illa lux oſtendatur, de quâ in Evangelio legitur: *Erat lux,* (*r*) *quæ illuminat omnem hominem, venientem in hunc mundum.*

VI. *De Subdiaconibus.* Iſidori.

Subdiaconi, (*s*) qui apud græcos Hypodiaconi vocantur, in Esdra inveniuntur, appellantúrque ibi Nathinæi, id eſt, in humilitate Domino ſervientes. Ex eorum ordine fuit ille Nathanaël, qui in Evangelio Joannis Divinâ proditione commonitus, ſalvatorem meruit confiteri. Quíque etiam ad primum Divinitatis indicium fidelis enituit, proteſtante Domino, ac dicente: *Ecce verè Iſraëlita,* (*t*) *in quo dolus non eſt.* Denique iſti oblationes in templo Domini ſuſcipiunt à populis. Iſti obediunt officiis Levitarum. Iſti quoque vaſa corporis & ſanguinis Chriſti Diaconibus ad Altaria Domino offerunt. (*u*) De quibus quidem placuit Patribus, ut, quia Sacra Myſteria contrectant, caſti & continentes ſint ab uxoribus, & ab omni carnali immunditiâ liberi, juxta quod illis, Prophetâ dicente, jubetur: *Mundamini*, (w) *qui fertis vaſa Domini.* Hi igitur cum ordinantur, ſicut Sacerdotes & Levitæ, manûs impoſitionem non ſuſcipiunt: ſed patenam tantùm, & calicem de manu Epiſcopi, & ab Archidiacono ſcyphum aquæ cum aquamanili, & manutergium accipiunt.

VII. *De Diaconibus.* Iſidori.

Diaconorum (*x*) ordo à tribu Levi accepit exordium. Præcepit enim Dominus Moſi, ut poſt ordinationem Aaron Sacerdotis, & Filiorum ejus, rurſus Levi tribus in Divini cultûs Miniſterio ordinarentur, & conſecrarentur Domino, pro omnibus primogenitis, & ſervirent pro Iſraël coram Aaron, & filiis ejus, in tabernaculo Dei, excubantes in templo die ac nocte. Ipsíque geſtarent arcam & tabernaculum, & omnia vaſa ejus, & in circuitu tabernaculi caſtra ipſi rurſus conſtituerent, & in promovendo tabernaculo ipſi deponerent, rurſus ipſi componerent. A viginti quinque annis, & ſupra, in tabernaculo ſervire, ipſis mandatum eſt. Quam regulam Sancti Patres & in novo teſtamento conſtituerunt. In Evangelio (*y*) autem primordia eorum, & in actibus Apoſtolorum ità leguntur: *Convocantes autem duodecim Apoſtoli multitudinem diſcipulorum dixerunt: non eſt æquum, nos relinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis.* Quid ergo eſt Fratres? Conſiderate ex vobis viros boni teſtimonii ſeptem, plenos Spiritu Sapientiæ, quos conſtituamus in hanc rem. Nos verò orationi & miniſterio ſermonis inſtantes erimus. Et placuit ſermo eorum omni multitudine. Et elegerunt ſtatim Stephanum, virum plenum fide, & Spiritu Sancto, Philippum, Prochorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaum advenam Antiochenum. Hi ſteterunt ante Apoſtolos. Et cùm oràſſent, impoſuerunt illis manus. Verbúmque Dei creſcebat, & multiplicabatur numerus credentium. Ex hinc jam decreverunt Apoſtoli, Apoſtolorúmque ſucceſſores, per omnes Eccleſias ſeptem Diacones ordinandos eſſe, qui ſublimiore gradu cæteris proximè circa aram Chriſti, quaſi columnæ Altaris aſſiſterent, & non ſinè aliquo ſeptenarii numeri Myſterio: hi ſunt enim, quos in Apocalypſi legimus, *ſeptem Angeli* (z) *tubis canentes.* Hi ſunt ſeptem candebra aurea, hi voces tonitruorum: ipſi enim clarâ voce in modum præconis admonent cunctos, ſive in orando, ſive in flectendis genibus, ſive in pſallendo, ſive in lectionibus audiendis. Ipſi etiam, ut aures habeamus ad Dominum clamant. Ipſi quoque Evangelizant. Sinè ipſis Sacerdos nomen habet, officium non habet. Nam ſicut in Sacerdote conſecratio, ità & in Miniſtro diſpenſatio Sacramenti eſt. Ille orare, hic pſallere mandat. Ille oblata ſanctificat, hic ſanctificata diſpenſat. ipſis etiam Sacerdotibus propter præſumptionem non licet de menſâ Domini tollere

Iii 3

(*r*) Joan. 1. 9.
(*t*) Joan. 1. 47.
(*w*) Eſaiæ 52. 11.
(*z*) Apoc. 8. & 10.
(*s*) De Officiis Lib. 2. Cap. 10. 1. Eſdr. 2. & 8.
(*u*) Conc. Carth. IV. D. XXIII. Subdiaconi.
(*x*) Iſidor. Lib. cit. C. 8.
(*y*) Cap. 6.

tollere calicem, niſi eis traditus fuerit à Diacono. Levitæ inferunt oblationes in altaria: Levitæ menſam Domini componunt: Levitæ operiunt arcam teſtamenti. Non enim omnes vident alta Myſteriorum, quæ operiuntur à Levitis; ne videant, qui videre non debent, & ſumant, qui ſervare non poſſunt. Qui propterea altari albis induti adſiſtunt, ut cœleſtem vitam habeant, candidíque ad hoſtias & immaculati accedant, mundi ſcilicet, corpore, & incorrupti pudore. Tales enim decet Dominum habere miniſtros, qui nullo carnis corrumpantur contagio, ſed potiùs eminenti caſtitate ſplendeant. Quales autem Diaconi ordinentur, Paulus Apoſtolus pleniſſimè ſcribit ad Timotheum: Nam (*a*) cùm præmiſiſſet de Sacerdotum electione, continuò ſubjunxit: *Diaconi ſimiliter irreprehenſibiles*, hoc eſt, ſinè maculâ, ſicut Epiſcopi. *Pudici* utique, id eſt, à libidine continentes: *non bilingues*, ſcilicet, ne conturbent pacem habentes. *Non multo vino dediti*; quia ubi ebrietas, ibi libido dominatur, & furor. *Non turpe lucrum ſectantes*, ne de cœleſti miniſterio lucra terrena lectentur. Eſt quippe & turpis lucri appetitio, plus de præſentibus, quàm de futuris cogitare. Poſt hæc ſubjecit: *Hi autem probentur primùm, & ſic miniſtrent, nullum crimen habentes.* Hi utique, ſicut Epiſcopi ante ordinationem probari debent, ſi digni ſint, & ſic poſtea miniſtrare.

VIII. *De Presbyteris.* Iſidori.

Presbyterorum (*b*) ordo exordium ſumpſit, ùt dictum eſt, à filiis Aaron. Qui enim Sacerdotes vocabantur in veteri teſtamento, hi ſunt, qui nunc vocantur Presbyteri. Et qui nuncupabantur Principes Sacerdotum, nunc Epiſcopi nominantur. Presbyteri autem interpretantur Seniores, quia Seniores ætate græci Presbyteros vocant. His enim, ſicut Epiſcopis, diſpenſatio Myſteriorum Dei commiſſa eſt. Præſunt enim Eccleſiæ Chriſti, & in confectione Divini Corporis & Sanguinis conſortes cum Epiſcopis ſunt, ſimiliter & in doctrinâ populorum, & in officio prædicandi. Sed ſolùm propter auctoritatem Summi Sacerdotii, Clericorum ordinatio & conſecratio reſervata eſt, ne à multis diſciplina Eccleſiæ vindicata, concordiam ſolveret, ſcandala generaret. Nam Paulus Apoſtolus, eosdem Presbyteros, ùt verè Sacerdotes, ſub nomine Epiſcoporum ità aſſeverat, loquens ad Titum: *Hujus*, (c) inquit, *rei gratiâ reliqui te Cretæ, ut ea, quæ deſunt, corrigas, & conſtituas per civitates Presbyteros, quemadmodum ego tibi diſpoſui. Si quis ſinè crimine eſt, unius uxoris vir, filios habens fideles, non in accuſatione luxuriæ, aut non ſubditos. Oportet enim Epiſcopum ſinè crimine eſſe.* Quâ ſententiâ oſtendit, etiam Presbyteros ſub Epiſcoporum nomine taxari. Unde & ad Timotheum de ordinatione Epiſcopi, & Diaconi ſcribens, de Presbyteris (*d*) omninò tacuit, quia eos in Epiſcoporum nomine comprehendit. Iſdus enim primo conjunctus eſt gradus. Sicut & ad Philippenſes Epiſcopis & Diaconibus ſcribit, cùm (*e*) una civitas plures Epiſcopos habere non poſſit. Et in Actibus Apoſtolorum Presbyteros Eccleſiæ, iturus Hieroſolymam, congregavit, quibus inter cætera ait: *Videte* (f) *gregem, in quo vos Spiritus Sanctus Epiſcopos ordinavit.* Unde etiam tales in Eccleſiâ Presbyteros conſtituendos eſſe, ſicut Epiſcopos, & Apoſtolus ad Titum (*g*) loquitur, & Canones ipſi teſtantur: *Presbyterus autem merito, & ſapientia dici, non ætate. Nam & Moſi præcipitur, ut eligat Presbyteros.* Unde & in Proverbiis dicitur: *Gloria* (h) *ſenum canities.* Quæ eſt hæc canities, haud dubium, quin Sapientia, de qua ſcriptum eſt: *Canities* (i) *hominum prudentia eſt.* Cúmque nongentos & ampliùs annos ab Adam, uſque ad Abraham vixiſſe homines legerimus, nullus alius primus appellatus eſt Presbyter, id eſt, Senior, niſi Abraham, qui multò paucioribus annis vixiſſe convincitur. Non ergo propter decrepitam ſenectutem, ſed propter ſapientiam Presbyteri nominantur. Quod ſi ita eſt, mirum, cur inſipientes conſtituantur.

IX. *De Sacerdotibus.* Iſidori.

Veniamus (*r*) ergo nunc ad ſacratiſſimos ordines, & ſingulariter demonſtremus, quod eſt Sacerdotii fundamentum, vel quo authore Pontificalis ordo adolevit in ſæculo. Initium quidem Sacerdotii Aaron fuit, quanquam & Melchiſe-

(*a*) 1. Timoth. 3. 8. (*b*) Iſidor. ibid. Cap. 7. (*c*) Iſid. L. c. Cap. 1. 5.
(*d*) 1. Timoth. 3. (*e*) Philipp. 1. (*f*) Act. 20. 28.
(*g*) Iſid. L. c. Cap. 1. (*h*) Prov. 20. 29. (*i*) Sap. 4. (*r*) Iſid. L. c. C. 5.

chiſedech prior obtulerit Sacrificium, & poſt hunc Abraham, Iſaac, & Jacob. Sed iſti ſpontaneâ voluntate, non Sacerdotali authoritate iſta fecerunt. Cæterùm Aaron primus in lege Sacerdotale nomen accepit, primúsque ſtolâ indutus victimas obtulit, jubente Domino, ac loquente ad Moſem: *Accipe*, inquit, *Aaron*, (s) *& Filios ejus, & applicabis ad oſtium tabernaculi teſtimonii. Cùmque laveris Patrem cum filiis aquâ, indues Aaron veſtimentis ſuis, id eſt, lineâ & tunicâ, & ſuperhumerali, & rationali, quod conſtringes balteo, & pones tiaram in capite ejus, & laminam ſanctam ſuper tiaram; & oleum unctionis fundes ſuper caput ejus, atque hoc ritu conſecrabitur. Filios quoque illius applicabis, & indues tunicis lineis, cingéſque balteo, Aaron ſcilicet, & liberos ejus, & impones eis mitras, erúntque Sacerdotes mei religione perpetuâ.* Quo loco contemplari oportet, Aaron ſummum Sacerdotem, id eſt, Epiſcopum fuiſſe; & filios ejus Presbyterorum figuram præmonſtrâſſe. Fuerunt enim Filii Aaron & ipſi Sacerdotes, quibus meritò adſtare debuiſſent Levitæ, ſicut ſummo Sacerdoti. Sed hoc fuit inter Aaron ſummum Sacerdotem, & inter filios ejusdem Aaron, qui & ipſi erant Sacerdotes: Quod Aaron ſuper tunicam accipiebat poderem, ſtolam ſanctam, & coronam auream, mitram, & zonam auream, & ſuperhumerale, & cætera, quæ ſuprà memorata ſunt. Filii autem Aaron ſuper tunicas lineas cincti tantummodò, & tiarati aſtabant Sacrificio Dei. Sed forſitan quæritur & hoc: cujus figuram faciebat Moſes? Si enim filii Aaron Presbyterorum figuram faciebant, & Aaron ſummi Sacerdotis, id eſt, Epiſcopi; Moſes cujus? Indubitanter Chriſti, & verè per omnia Chriſti: quoniam fuit ſimilitudo Mediatoris Dei, qui eſt inter Deum & hominem JEſus Chriſtus, qui eſt verus Dux populorum, verus Princeps Sacerdotum, & Dominus Pontificum, cui eſt honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Hactenus de primordiis Sacerdotalibus in veteri teſtamento: in novo autem teſtamento poſt Chriſtum Sacerdotalis ordo à Petro cœpit. Ipſi enim primùm datus eſt Pontificatus in Eccleſiâ Chriſti. Sic enim loquitur ad eum Dominus: *Tu es*, inquit, *Petrus*, (t) *& ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſùs eam: & tibi dabo claves Regni Cælorum.* Hic ergo ligandi, ſolvendíque poteſtatem primus accepit, primúsque ad fidem populum virtute ſuæ prædicationis adduxit. Siquidem & cæteri Apoſtoli cum Petro par conſortium honoris, & poteſtatis acceperunt. Qui etiam in toto orbe diſperſi Evangelium prædicaverunt; quibúſquè decedentibus ſucceſſerunt Epiſcopi, qui ſunt conſtituti per totum mundum in ſedibus Apoſtolorum. Qui non jàm ex genere carnis & ſanguinis eliguntur, ſicut primùm ſecundùm Ordinem Aaron, ſed pro uniuscujuſque merito, quod in eum gratia Divina contulerit. Sicut etiam ad Heli Dominus prænuntiavit, dicens: *Hæc* (u) *dicit Dominus Deus Iſraël: Dixi, domus tua, & domus Patris tui permanebunt coram me uſque in æternum. Et nunc hæc dicit Dominus: Nequaquam, ſed glorificantes me glorificabo. Qui me ſpernit, ſpernetur.* Quatuor enim ſunt genera Apoſtolorum. Unum à Deo tantùm, ùt Moſes. Alterum per hominem & Deum, ùt Joſuë. Tertium tantùm per hominem, ſicut his temporibus multi favore populi, & poteſtatum in Sacerdotium ſubrogantur. Quartum autem genus ecce eſt, ſicut Pſeudo-Prophetarum; & Pſeudo-Apoſtolorum. Quid eſt autem nomen Apoſtolorum? Apoſtoli in latinâ linguâ Miſſi interpretantur, quia ipſos miſit Dominus, evangelizare ad illuminationem omnium populorum. Epiſcopus autem, ùt quidam prudentium ait, nomen eſt operis, non honoris. Græcum (w) eſt enim, atque inde ductum vocabulum, quòd ille, qui præficitur, ſuperintendit, curam ſcilicet ſubditorum gerens: ἐπὶ quippe ſuper, σκοπὸς autem intentio eſt; ergo Epiſcopum latinè ſuper Intendentem poſſumus dicere: ut intelligat, non ſe eſſe Epiſcopum, qui non prodeſſe, ſed præeſſe dilexerit. Quod verò per manûs impoſitionem à præceſſoribus Dei Sacerdotibus Epiſcopi ordinantur, antiqua eſt inſtitutio. *Iſaac* (x) autem Patriarcha Sanctus *ponens manum ſuam ſuper caput Jacob benedixit ei.* Similiter & Jacob filiis ſuis benedictionem dedit. Sed & Moſes ſuper

(s) Exod. 29. 4. (t) Matth. 16. 18. (u) 1. Reg. 2. 30.
[w] Aug. de civ. Dei L. 19. C. 19. [x] Gen. 27. 78.

ſuper caput (y) Joſuë manum ſuam imponens, dedit ei Spiritum virtutis, & ducatûs in populo Iſraël. Sic & ſuperimpletor legis, & Prophetarum Dominus noſter, JESUS CHRISTUS, per manus impoſitionem Apoſtolos benedixit, ſicut in Evangelio Lucæ ſcriptum eſt: *Et perduxit* (z) *illos trans Bethaniam: & elevavit manus ſuas, & benedixit eos. Factúmque eſt, cùm benedixiſſet illis, diſceſſit ab eis: & ipſi reverſi ſunt in Hieruſalem cum gaudio magno.* Et in Actibus Apoſtolorum ex præcepto Sancti Spiritûs (a) Paulo & Barnabæ ab Apoſtolis manus impoſita eſt in Epiſcopatum, & ſic miſſi ſunt ad evangelizandum. Quod autem à triginta annis Sacerdos efficitur, ab ætate ſcilicet Chriſti ſumptum eſt, ex quâ idem orſus eſt prædicare. Hæc enim ætas profectu jam non indiget parvulorum, ſed perfectionis vi plena eſt, & robuſta, & ad omne diſciplinæ ac Magiſteri exercitium præparata. Quòd verò unius virginalis matrimonii ſint, qui eliguntur in ordine Pontificatûs, & in veteri lege mandatum eſt, & pleniùs ſcribit Apoſtolus, dicens: *Unius* (b) *uxoris virum.* Sacerdotem (c) quærit Eccleſia, aut de monogamia ordinatum, aut de virginitate Sanctum. Digamus enim haud fertur agere Sacerdotium. Porrò, quòd Epiſcopus non ab uno, ſed à cunctis Provincialibus Epiſcopis ordinatur, ideo inſtitutum eſt, ne aliquid contra fidem Eccleſiæ unius tyrannica auctoritas moliretur. Propterea ab omnibus convenientibus conſtituitur, ac non minùs, quàm à tribus præſentibus, cæteris tamen conſentientibus teſtimonio literatum. Huic autem, dum conſecratur, datur baculus, ut ejus indicio ſubditam plebem vel regat, vel corrigat, vel infirmitates infirmorum ſuſtineat. Datur & annulus propter ſignum Pontificalis honoris, vel ſignaculum ſecretorum. Nam multa ſunt, quæ carnalium, minúsque intelligentium ſenſibus occultantes Sacerdotes, quaſi ſub ſignaculo condunt, ne indignis quibusque Sacramenta Dei aperiantur. Jam verò, quòd ſæculares viri nequaquam ad miniſterium Eccleſiæ aſſumantur, eadem auctoritas Apoſtolica docet, & dicit: *Manus* (d) *citò nemini impoſueris.* Et iterum: *Non neophytum, ne in ſuperbiam elatus* putet, ſe non tam miniſterium humilitatis, quàm adminiſtrationem ſæcularis poteſtatis adeptum: & in condemnationem ſuperbiæ, ſicut diabolus, per jactantiam dejiciatur. Quomodo enim valebit ſæcularis homo Sacerdotii magiſterium adimplere, cujus nec officium tenuit, nec diſciplinam cognovit? Aut quid docere poterit, cùm ipſe non didicerit? Nunc verò ſæpe cernimus, plurimos ordinationem talibus facere: nec eligunt, quæ Eccleſiæ proſunt, ſed quos vel ipſi amant, vel quorum ſunt obſequiis deliniti, vel pro quibus majorum quiſpiam rogaverit: Et, ut deteriora dicam, qui ut ordinarentur, muneribus impetrarunt. Taceo de reliquis. Alii ſucceſſores filios, vel Parentes faciunt, vel conantur poſteris præſulatûs relinquere dignitatem, cùm hoc nec Moſes, (e) amicus Dei, facere potuit, ſed Joſuë de aliâ tribu elegit, ut ſciremus, Principatum in populo non ſanguine defendendum eſſe, ſed vitæ meritis. Interdum autem, & juxta meritum plebium eliguntur perſonæ Rectorum: unde noverint populi, ſui ſuiſſe meriti, regimen perverſi ſuſcepiſſe Pontificis. Quòd autem is, qui poſt Baptiſmum aliquo mortali peccato corruptus, ad Sacerdotium non provehatur, Lex ipſa teſtatur. Moſes (f) enim in lege præcepit Sacerdotibus, *ne aliquod vitiatum ad aram Dei offerant.* Quod ipſum poſtea offerentibus Sacerdotibus Iſraël per Malachiam improperavit Deus, dicens: *Vos* (g) *Sacerdotes, qui polluiſtis nomen meum, & dixiſtis: in quo polluimus eum? Offerentes ſuper altare meum panem pollutum, & offerebatis cæcum & languidum.* Unde (h) & in Numeris vitula ruſa, cujus cinis expiatio eſt populi, non aliter jubetur offerri ad altare Domini, niſi quæ terrena opera non fecerit, jugúmque delicti non traxerit, nec vinculis peccatorum fuerit alligata. Sed quid plura ſubjiciamus? Si enim is, qui in Epiſcopatu, vel Presbyterio poſitus, mortale aliquod peccatum admiſerit, retrahitur: quantò magis ante ordinationem repudiari peccator inventus debet, ut non ordinetur? Quapropter quia

(y) Num. 27. 23.
(b) 1. Tim. 3. 2.
(e) Num. 27.
(h) Num. 19.
(z) Luc. 24. 50.
(c) Tit. 1.
(f) Levit. 1. & 2.
(a) Act. 13.
(d) 1. Tim. 5. 22.
(g) Malac. 1. 7.

quia lex peccatores à Sacerdotio removet, conſideret ſe unuſquiſque: & ſciens, quia potentes potenter tormenta patientur, retrahat ſe ab hoc non tam honore, quàm onere, & aliorum, qui digni ſunt, locum non ambiat occupare. Qui enim in erudiendis, atque inſtruendis de virtute populis præerit, neceſſe eſt, ut in omnibus Sanctus ſit, & in nullo reprehenſibilis habeatur. Qui enim alium de peccatis arguit, ipſe à peccato debet eſſe alienus. Nam quâ fronte ſubjectos arguere poterit, cùm illi ſtatim poſſit correptus ingerere: antè doce te, quæ recta ſunt, Epiſcope? Quapropter, qui negligit recta facere, deſinat recta docere. Priùs quippe ſemetipſum corrigere debet, qui alios ad bene vivendum monere ſtudet; ità ut in omnibus ſemetipſum formam vivendi præbeat, cunctoſque ad bonum opus, & doctrinâ, & opere provocet. Cui etiam ſcientia ſcripturarum neceſſaria eſt: quia ſi Epiſcopi tantùm ſit ſancta vita, ſibi ſoli poteſt prodeſſe ſic vivens. Porrò ſi & doctrinâ fuerit eruditus, poteſt cæteros quoſque inſtruere, & docere ſuos, & adverſarios repercutere. Qui niſi refutati fuerint, atque convicti, facilè poſſunt ſimplicium corda pervertere. Hujus autem ſermo debet eſſe purus, ſimplex, & apertus, plenus gravitate & honeſtate, plenus ſuavitate & gratiâ, tractans de Myſterio legis, de doctrinâ fidei, de virtute continentiæ, de diſciplinâ juſtitiæ: unumquemque diversâ admonens exhortatione, juxta profeſſionem, morúmque qualitatem: videlicet, ut pernoſcat, quid, cui, quando, vel quomodo proferat. Cujus præ cæteris ſpeciale officium eſt, ſcripturas legere, percurrere Canones, exempla Sanctorum imitari. Vigiliis, jejuniis, orationibus incumbere: cum fratribus habere pacem, nec quemquam ex membris ſuis diſcerpere. Nullum damnare, niſi comprobatum: nullum excommunicare, niſi diſcuſſum. Quique ità humilitate pariter, & authoritate præſtabit; ut nec per nimiam humilitatem ſuam, ſubditorum vitia convaleſcere faciat; nec per immoderatam auctoritatem ſeveritatis poteſtatem exerceat: ſed tantò cautiùs erga ſibi commiſſos agat, quantò duriùs à Chriſto judicari formidat. Tenebit quoque illam ſupereminentem donis omnibus caritatem, ſine quâ omnis virtus nihil eſt. Cuſtos enim Sanctitatis caritas eſt: locus autem hujus cuſtodis humilitas eſt. Habebit etiam inter hæc omnia & caſtitatis eminentiam, ità ut mens, Chriſti corpus confectura, ab omni inquinamento carnis ſit munda & libera. Inter hæc oportet eum ſollicitâ diſpenſatione curam pauperum gerere, eſurientes paſcere, veſtire nudos, ſuſcipere peregrinos, captivos redimere, viduas ac pupillos tueri, pervigilem in cunctis exhibere curam providentiâ & diſtributione diſcreta. In quo etiam & hoſpitalitas ità erit præcipua, ut omnes cum benignitate, & caritate ſuſcipiat. Si enim omnes fideles illud Evangelicum audire deſiderant: *Hoſpes* (i) *fui, & ſuſcepiſtis me*, quantò magis Epiſcopus, cujus diverſorium cunctorum debet eſſe receptaculum? Laicus enim unum, aut duos ſuſcipiens, implebit hoſpitalitatis officium: Epiſcopus ſi omnes non receperit, inhumanus eſt. In negotiis autem ſæcularibus dirimendis, oportet eum cauſam merito diſcernere, non gratiâ. Neque enim ſic debet Epiſcopus ſuſcipere potentem, ut contriſtet contra juſtitiam pauperem: neque pro paupere auferre juſtitiam à potente. Non defendat improbum, nec ſancta (k) indigno committenda arbitretur: neque arguat, aut impugnet, cujus crimen non reprehendit. Erit quoque illi etiam juxta Apoſtolum, manſuetudo, patientia, ſobrietas, moderatio, abſtinentia, ſive pudicitia, ut non ſolùm ab opere immundo ſe abſtineat, ſed etiam ab oculi, oris, & cogitationis errore. Ità ut dum nullum in ſe vitium regnare permittit, impetrare apud Deum veniam pro ſubditorum facinoribus valeat. Qui enim iſta ſectaverit, & Dei miniſter utilis erit, & perfectum Sacerdotium conſummabit.

X. *Excerptum Beati Hieronymi ex Epiſtolâ ad Titum.*

Hujus rei (l) *gratiâ reliqui te Cretæ, ut ea, quæ deſunt, corrigas.* Reliquit diſcipulum Titum Cretæ, ut rudimenta naſcentis Eccleſiæ confirmaret, & ſi quid videbatur deeſſe, corrigeret: ipſe pergens ad alias nationes, ut rurſum

(i) Matth. 25. 36. (k) 1. Tim. 5. (l) Tit. 1. 5.

ſum in eis Chriſti jaceret fundamentum. Quod autem ait, *ut ea, quæ deſunt, corrigas*, oſtendit, necdum eos ad plenam veniſſe ſcientiam veritatis: & licet ab Apoſtolo correcti fuerint, tamen adhuc indigere correctione. *Et conſtituas per civitates Presbyteros, ſicut & ego tibi diſpoſui.* Diligenter Apoſtoli attendamus verba dicentis: *Ut conſtituas per civitates Presbyteros, ſicut & ego tibi diſpoſui.* Qui qualis Presbyter debeat ordinari, in conſequentibus diſſerens hoc ait: *Si quis ſinè crimine eſt, unius uxoris vir*, &c. poſtea intulit: *Oportet enim Epiſcopum ſinè crimine eſſe, tanquam Dei diſpenſatorem.* Idem ergo eſt Presbyter, qui Epiſcopus. Et antequam diaboli inſtinctu ſtudia & ſchiſmata in religione fierent, ac diceretur in populis: *Ego ſum Pauli, ego Apollo, ego autem Cephæ*, communi Presbyterorum conſilio Eccleſiæ gubernabantur. Poſtquam verò unusquisque eos, quos baptizaverat, putabat ſuos, non Chriſti, in toto orbe decretum eſt, ut unus de Presbyteris electus ſuperponeretur cæteris, ad quem omnis cura Eccleſiæ pertineret, & ſchiſmatum ſemina tollerentur. Putat aliquis, non Scripturarum, ſed noſtram eſſe ſententiam, Epiſcopum & Presbyterum unum eſſe, & aliud ætatis, aliud eſſe nomen officii? Relegat Apoſtoli ad Philippenſes verba, dicentis: *Paulus* (m) *& Timotheus ſervi Chriſti Jeſu, omnibus Sanctis in Chriſto Jeſu, qui ſunt Philippis, cum Epiſcopis, & Diaconibus, gratia vobis & pax*, & reliqua. Philippi una eſt urbs Macedoniæ. Et certè in una civitate plures, ùt nunc putatur, Epiſcopi eſſe non poterant. Sed quia eosdem Epiſcopos illo in tempore, quos Presbyteros appellabant, propterea indifferenter de Epiſcopis, quaſi de Presbyteris eſt locutus. Adhuc alicui hoc videatur ambiguum, niſi altero teſtimonio comprobetur. In actibus Apoſtolorum ſcriptum eſt, quòd, cùm veniſſet Apoſtolus Paulus Miletum, miſerit Epheſum, & convocaverit Presbyteros ejuſdem Eccleſiæ, quibus poſtea inter cætera ſit locutus: *Attendite* (n) *vobis, & univerſo gregi, in quo vos poſuit Spiritus Sanctus Epiſcopos, paſcere Eccleſiam Domini, quam adquiſivit per ſanguinem ſuum.* Et hic diligentiùs obſervate, quomodo unius civitatis Epheſi Presbyteros vocans, poſtea eoſdem Epiſcopos dixerit. Videamus igitur, qualis Presbyter, ſive Epiſcopus ordinandus ſit. *Si quis eſt ſinè crimine, unius uxoris vir, filios habens fideles, non in accuſatione luxuriæ, aut non ſubditos. Oportet enim Epiſcopum ſinè crimine eſſe, tanquam Dei diſpenſatorem. Non protervum, non iracundum, non violentum, non percuſſorem, non turpis lucri appetitorem.* Primùm itáque ſinè crimine ſit, quod puto alio verbo ad Timotheum, (o) irreprehenſibilem nominatum. Non qui eo tantùm tempore, quo ordinandus eſt, ſine ullo ſit crimine, & præteritas maculas novâ converſatione deleverit: ſed ex eo tempore, quo in Chriſtum renatus eſt, nulla peccati conſcientiâ mordeatur. Quomodo enim poteſt præſes Eccleſiæ auferre malum de medio ejus, qui in delictum ſimile corruerit? Aut quâ libertate corripere peccantem, cùm tacitus ſibi ipſe reſpondeat, eadem ſe admiſiſſe, quæ corripit? Primùm itaque dicendum eſt, quòd tam Sanctum ſit nomen Sacerdotii, ut nobis etiam ea, quæ extra nos ſunt poſita, reputentur: non quòd propter vitia noſtra Epiſcopi non namus, ſed quòd propter filiorum incontinentiam ab hoc gradu arcendi ſimus. Quâ enim libertate poſſumus alienos filios corripere, & docere, quæ recta ſunt, cùm nobis ſtatim poſſit, qui fuerit correptus, ingerere, antè doce filios tuos? Aut quâ fronte extraneum corripio fornicantem, cùm mihi conſcientia mea ipſa reſpondeat: exhæreda ergo filium fornicantem, abjice filios tuos vitiis ſervientes? Cùm autem nequam filius in unâ tecum convivatur domo, tu audes de alterius oculo feſtucam detrahere, in tuo trabem non videns? Non itaque juſtus polluitur ex vitiis filiorum, ſed libertas ab Apoſtolo Eccleſiæ Principi reſervatur, ut talis fiat, qui non timeat propter vitia liberorum extraneos reprehendere. Oportet enim Epiſcopum ſine crimine eſſe tanquam Dei diſpenſatorem. Quæritur ergo inter diſpenſatores, ut fidelis quis inveniatur: & non comedens & bibens cum ebrioſis, percutiat ſervos & ancillas, ſed incertum Domini expectet adventum, & det

(m) Philipp. 1. 2.

[n] Act. 20. 28.

(o) 1. Tim. 3. 2.

det conſervis in tempore cibaria. Inter villicum autem & familiam hæc ſola diſtantia eſt, quòd conſervus præpoſitus eſt conſervis ſuis. Sciat itáque Epiſcopus & Presbyter, ſibi populum eſſe conſervum, non ſervum. Cætera quæ ſequuntur, in nobis poſita ſunt. *Non protervum*, id eſt, non tumentem, & placentem ſibi, quòd Epiſcopus ſit: ſed quaſi bonum villicum, id requirentem, quod pluribus proſit. *Non iracundum.* Iracundus eſt, qui ſemper iraſcitur, & ad levem reſponſionis auram, atque peccati, quaſi à vento folium commovetur. Neque verò, qui aliquando iraſcitur, iracundus eſt: Sed ille dicitur iracundus, qui crebrò hac paſſione ſuperatur. Prohibet quoque Epiſcopum eſſe vinolentum, ne ſenſu occupato vel exaltet riſum contra gravitatis decorem, & labiis diſſolutis cachinnet: vel ſi paululum triſtis cujusdam rei fuerit recordatus inter pocula, in ſingultus prorumpat & lacrymas. Longum eſt ire per ſingula, & inſanias, quas ebrietas ſuggerit, explicare. Poſt vinolentiam etiam hoc præcepit, ne percuſſor ſit. Quod quidem & ſimpliciter intellectum ædificat audientem, ne facilè manum porrigat ad cædendum, ne in os alterius verberandum inſanus erumpat. Melius eſt autem, ut non percuſſorem illum eſſe dicamus, qui manſuetus & patiens, ſciat in tempore, quid loquendum ſit, quid tacendum, nec ſermone inutili conſcientiam percutiat infirmorum. Turpis quoque lucri appetitus ab eo, qui Epiſcopus futurus eſt, eſſe debet alienus. Sunt enim multi docentes, quæ non oportet, turpis lucri gratiâ, qui totas domus ſubvertunt, & putant quæſtum eſſe pietatem. *Melior* (*p*) *eſt* autem, juxta Salomonem, *modica acceptio cum juſtitiâ, quàm multa genimina cum iniquitate: & magis diligendum in paupertate nomen bonum, quàm in divitiis nomen peſſimum.* Epiſcopus, qui imitator Apoſtoli eſſe cupit, habens victum & veſtitum, his tantùm debet eſſe contentus. *Qui* (*q*) *Altario ſerviunt, de Altario vivant.* Vivant, inquit, & non, divites fiant. Unde & æs nobis excutitur de zonâ, & unâ tantùm tunicâ induimur, ne de craſtino cogitemus. Turpis quoque lucri appetitio eſt, plus de præſentibus, quàm de futuris cogitare. Hucuſque quid non debeat habere Epiſcopus, ſive Presbyter, Apoſtoli ſermone præceptum eſt: nunc è contrario, quid habere debeat, explicatur: *Sed hoſpitalem, bonorum amatorem, caſtum, juſtum, ſanctum, continentem, abſtinentem, obtinentem eum, qui ſecundùm doctrinam eſt, fidelem ſermonem, ut potens ſit conſolari in doctrinâ ſanâ, & contradicentes arguere.* Ante omnia hoſpitalitas futuro Epiſcopo denuntiatur. Si enim omnes illud de Evangelio audire deſiderant: *Hoſpes* (*r*) *fui, & ſuſcepiſtis me*, quantò magis Epiſcopus, cujus domus omnium commune debet eſſe hoſpitium? Laicus enim unum, aut duos, aut paucos ſuſcipiens, implevit hoſpitalitatis officium: Epiſcopus niſi omnes receperit; inhumanus eſt. Quomodo itaque manſuetudo, patientia, ſobrietas, moderatio, abſtinentia lucri, hoſpitalitas quoque & benignitas præcipuè eſſe debent in Epiſcopo, & inter cunctos Laicos eminentia; ſic & caſtitas propriè, & (ùt ità dixerim) pudicitia Sacerdotalis: ut non ſolùm ab opere ſe immundo abſtineat, verùm à jactu oculi, & cogitationis errore mens, Chriſti corpus confectura, ſit libera. Juſtus quoque Epiſcopus eſſe debet & Sanctus, ut juſtitiam in populis, quibus præeſt, exerceat, reddens unicuique, quod meretur, nec accipiat perſonam in judicio. Inter Laici autem, & Epiſcopi juſtitiam hoc intereſt, quòd Laicus poteſt apparere juſtus in paucis: Epiſcopus verò in tot exercere juſtitiam, quot & ſubditos habet.

XI. *Excerptum ex Epiſtolâ Hieronymi ad Oceanum.*

Si quis (*s*) *Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat.* Opus, non dignitatem: laborem, non delicias. Opus, quod per humilitatem decreſcat, non intumeſcat faſtigio. *Oportet ergo Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe.* Id ipſum quoque ad Titum: *Si quis* (*t*) *eſt ſinè crimine.* Omnes virtutes in uno ſermone comprehendit, & penè rem contra naturam exigit. Si enim omne peccatum, etiam in otioſo verbo, reprehenſione dignum eſt: quis ille, qui abſque peccato, id

(*p*) Prov. 16. 8.
(*q*) 1. Tim. 6.
(*r*) Matth. 25. 36.
(*s*) 12. Tim. 3. 1.
(*t*) Tit. 1. 6.

id eſt, ſinè reprehenſione, verſetur in mundo? Sed futurus Paſtor Eccleſiæ talis eligitur, ad cujus comparationem rectè grex cæteri nominentur. Definiunt Rhetores Oratorem, qui ſit vir bonus, dicendi peritus. Ante vitam ſit lingua irreprehenſibilis, quæritur, ut doctus meritò ſuſcipiatur. Perdit enim auctoritatem dicendi, cujus ſermo opere deſtruitur. *Unius uxoris virum.* Certè de baptizatis ſermo eſt, nemo dubitet. *Sobrium, prudentem, ornatum, hoſpitalem, Doctorem, pudicum* &c. (u) Sacerdotes, qui miniſtrant in templo Dei, prohibentur vinum & ſiceram bibere, ne crapulâ & ebrietate aggraventur corda eorum: & ut ſenſus, officium exhibens Deo, vigeat ſemper, & tenuis ſit. Quod autem infert, *prudentem*, excludit eos, qui ſub nomine ſimplicitatis excuſant ſtultitiam Sacerdotum. Niſi enim cerebrum ſanum fuerit, omnia membra in vitio erunt. *Ornatum.* Qui vitia non habet, irreprehenſibilis appellatur: qui virtutibus pollet, ornatus eſt. Poſſumus & aliud intelligere ex hoc verbo, juxta illud Tullii: Caput eſt artis, decere quid facias. Sunt enim quidam ignorantes menſuram ſuam, & tantæ ſtoliditatis ac vecordiæ, ut & in motu, & in inceſſu, & in habitu, & in ſermone communi riſum ſpectantibus tribuant: & quaſi intelligentes, quid ſit ornatus, comunt ſe veſtibus & munditiis corporis, & lautiores menſæ epulas parant, cùm omnis iſtiuſmodi ornatus, & cultus ſordibus fœdior ſit. Quòd autem doctrina à Sacerdotibus expetatur, & veteris præcepta ſunt legis, & ad Titum pleniùs ſcribitur: (w) Innocens enim, & abſque ſermone converſatio, quantùm exemplo prodeſt, tantùm ſilentio nocet. Nam latratu canum, baculóque paſtoris, luporum rabies deterrenda eſt. *Non vinolentum, non percuſſorem.* Virtutibus vitia oppoſuit. Didicimus, quales eſſe debeamus: diſcamus, quales non eſſe debeant Sacerdotes. Vinolentia ſcurronum eſt, & comeſſatorum: ventérque mero æſtuans, citò deſpumat in libidines. In vino luxuria, in luxuriâ voluptas, in voluptate impudicitia eſt. Qui luxuriatur, vivens mortuus eſt: ergo qui inebriatur, & mortuus, & ſepultus eſt. Noë (x) ad unius horæ ebrietatem nudavit femora ſua, quæ per ſexcentos annos ſobrietate contexerat. Loth (y) per temulentiam neſciens libidini miſcet inceſtum: & quem Sodoma non vicerat, vina vicerunt. Percuſſorem autem Epiſcopum ille condemnat, qui dorſum poſuit ad flagella, & maledictus non remaledixit. *Sed modeſtum.* Duobus malis unum oppoſuit bonum, ut temulentia & ira modeſtiâ frænentur. *Non litigioſum, non avarum.* Nihil enim impotentius arrogantiâ ruſticorum, qui garrulitatem auctoritatem putant, & parati ſemper ad lites, in ſubjectum ſibi gregem tumidis ſermonibus tonant. Avaritiam in Sacerdote vitandam, & Samuel docet, Nihil (z) coram populo eripuiſſe ſe cuiquam probans: & Apoſtolorum paupertas, qui refrigeria ſumptuum à fratribus accipiebant, & præter victum atque veſtitum, nihil ſe aliud, nec habere, nec velle gloriabantur. Quam ad Timotheum avaritiam, ad Titum turpis lucri cupiditatem notat. *Domum* (a) *ſuam bene regentem.* Non ut opes augeat, non ut regias paret epulas, non ut cælatas patinas ſtruat, non ut phaſides aves lentis vaporibus coquat, qui ad oſſa perveniant, & ſuperficiem carnium non diſſolvant artificii temperamento: ſed ut, quod populo præcepturus eſt, priùs à domeſticis exigat. *Filios habentem ſubditos cum omni caſtitate.* Ne ſcilicet incontinentes imitentur filios Heli, (b) qui in veſtibulo templi cum mulieribus dormiebant. *Non neophytum, ne in ſuperbiam elatus in judicium incidat diaboli.* Herì Catechumenus, hodie Pontifex: herì in amphitheatro, hodie in Eccleſiâ: veſpere in circo, manè in altari: dudum fautor hiſtrionum, nunc virginum conſecrator. Quod autem ait: *Ne in ſuperbiam elatus in judicium incidat Diaboli*, quis non exemplo verum probet? Ignorat momentaneus Sacerdos humilitatem, & manſuetudinem ruſticorum. Ignorat blanditias Chriſtianas, neſcit ſe ipſum contemnere. De dignitate transfertur ad dignitatem. Non jejunavit, non flevit, non mores ſuos ſæpe reprehendit, & aſſiduâ meditatione correxit. Non ſubſtantiam pauperibus erogavit. De Cathedrâ quodam modo duci-

(u) Levit. 10.
(w) Tit. 1. 9.
(x) Gen. 9.
[y] Gen. 19.
[z] 1. Reg. 12.
[a] Tit. 1. 7.
[b] 1. Reg. 2.

ducitur ad Cathedram, id eſt, de ſuperbiâ ad ſuperbiam. Judicium autem & ruina Diaboli nulli dubium, quin arrogantia ſit. Incidunt in eam, qui in puncto horæ, necdum Diſcipuli, jam Magiſtri ſunt. *Oportet autem eum teſtimonium habere bonum ab his, qui foris ſunt.* Qualc principium, talis & clauſula. Qui irreprehenſibiſis eſt, non ſolùm à domeſticis, ſed & ab ahenis conſono ore laudatur. Alieni extra Eccleſiam ſunt Judæi, hæretici, atque gentiles. Talis ergo ſit Pontifex Chriſti, ut qui religioni detrahunt, vitæ ejus detrahere non audeant. Hos in Sacerdotibus eligendis Canones obſervare oportet.

XII. *Auguſtini de Paſtoribus Eccleſiæ.*

Qui Paſtorum (*) nomina audire volunt, & Paſtorum officium implere nolunt, quid ad eos per Prophetam dicitur, ſicut lectum audivimus, recenſeamns. Audite vos cum intentione, audiamus nos cum tremore: *Et factum* (c) *eſt Verbum Domini*, inquit Ezechiel, *ad me dicens: Fili hominis, propheta ſuper Paſtores Iſraël, & dic ad Paſtores Iſraël.* Hanc lectionem modò, cùm legeretur, audivimus. Hinc cum veſtrâ Sanctitate aliquid loqui decrevimus. Adjuvabit ipſe, ut vera dicamus, ſi non noſtra dicamus. Nam ſi noſtra dixerimus, paſtores erimus, paſcentes nos, non oves. Si autem illius ſunt, quæ dicimus, per quemlibet ipſe vos paſcit. Hæc dicit Dominus Deus: *O Paſtores Iſraël, qui paſcunt ſe ſolos.* Numquid non oves paſcunt Paſtores? Id eſt, non ſe paſcunt Paſtores, ſed oves. Hæc prima cauſa eſt, quare arguantur iſti Paſtores, quia ſe ipſos paſcunt, non oves. Qui ſunt, qui ſe ipſos paſcunt? De quibus Apoſtolus dicit: *Omnes* (d) *enim ſua quærunt, non quæ JESU CHRISTI.* Nos enim, quos in loco iſto, de quo periculoſa ratio redditur, Dominus ſecundùm dignationem ſuam, non ſecundùm meritum noſtrum conſtituit, habemus duo quædam: Unum, quòd Chriſtiani ſumus: Alterum, quòd Præpoſiti ſumus. Illud, quòd Chriſtiani ſumus, propter nos eſt: quòd Præpoſiti ſumus, propter vos eſt. In eo, quòd Chriſtiani ſumus, attenditur utilitas noſtra; in eo, quòd Præpoſiti ſumus, non niſì veſtra. Et ſunt multi, qui Chriſtiani, & non Præpoſiti, perveniunt ad Deum faciliore fortaſſe itinere, & tantò fortè expeditiùs ambulantes, quantò minorem ſarcinam portant. Nos autem excepto, quòd Chriſtiani ſumus, unde rationem reddemus Deo de vitâ noſtrâ: ſumus etiam Præpoſiti, unde rationem reddemus Deo de diſpenſatione noſtrâ. Ad hoc iſtam difficultatem propono, ut compatientes nobis, oretis pro nobis. Veniet enim dies, quo cuncta adducantur in judicium: & ille dies, ſi ſæculo longè eſt, unicuique homini ſuæ vitæ ultimus prope eſt: tamen utrumque latere voluit Deus, & quando veniat finis ſæculi, & quando ſit in unoquoque homine hujus vitæ finis. Vis non timere diem occultum, dum venerit? Inveniat te paratum. Cùm ergo Præpoſiti ad hoc ſint, ut his, qui ſubjecti ſunt, conſulant; nec ideo, quòd præſunt, omninò utilitatem ſuam attendant, ſed eorum, quibus miniſtrant: quiſquia itâ præpoſitus eſt, ut in eo, quòd præpoſitus eſt, gaudeat, & honorem ſuum quærat, & commoda ſua ſola reſpiciat, ſe paſcit, non ovea. Ad hos ſermo dirigitur. Audite tamquam oves Dei, & videte, quemadmodum vos ſecuros fecerit Deus. Qualescunque ſint, qui vobis præſunt, id eſt, qualeſcunque nos ſimus, vobis ſecuritatem dedit, qui paſcit oves Iſrael. Nam ſi Deus non deſerit oves ſuas, & mali paſtores debitas pœnas luent, & oves promiſſa percipient. Videamus ergò, quid alloquatur Paſtores, ſe ipſos paſcentes, non oves, ſermo Divinus neminem palpans: *Ecce* (e) *lac conſumitis, & lanis vos tegitis, & quod craſſum eſt, interficitis, & oves meas non paſcitis. Quod infirmum eſt, non confortâſtis: & quod ægrotat, non corroborâſtis: & quod tribulatum eſt, non colligâſtis: & quod errabat, non revocâſtis: & quod periit, non requiſiſtis: & quod forte fuit, confregiſtis: . . . Et diſperſæ ſunt oves meæ, eò quod non ſit paſtor.* Dicitur ad Paſtores paſcentes ſe ipſos, non oves, quid diligant, quid negligant. Quid ergò diligunt? *Lac conſumitis.* Propter quod & Apoſtolus dicit: *Quis* (f) *plantat vineam, & de fructu ejus non ſumit? Quis paſcit gregem, & de lacte gregis non percipit?* Invenimus ergo lac eſſe gregis, quidquid à plebe diſtribuitur præpoſitis, ad eorum ſuſtentandum victum temporalem.

(*) Aug. lib. ad Paſtores. Tom. 10. (c) Ezech. 34. 1. (d) Philipp. 2. 21.
(e) Ezech. 34. 3. (f) 1. Cor. 9. 7.

lem. Inde enim loquebatur Apoſtolus, cùm hæc diceret, quæ commemoravi. Et quidem Apoſtolus, quanquam elegerit manibus ſuis tranſigi, & nec ipſum lac quærere ab ovibus; tamen lactis percipiendi poteſtatem habere ſe dixit, & ſic Dominum diſpoſuiſſe, ut, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivant. Et dicit, alios Coapoſtolos ſuos hac poteſtate uſos fuiſſe, non uſurpatâ, ſed datâ. Plus ille fecit, ut nec, quod debebatur, acciperet. Ipſe ergo donavit & debitum, ſed ab aliis non exegit indebitum. Ille plus fecit; fortaſſis enim ipſum ſignificabat, qui ægrum cùm adduceret ad ſtabularium, dixit: *Si quid* (g) *ampliùs erogaveris, in redeundo reddam tibi.* De his ergo, qui non indigent lacte gregis, quid plura dicamus? Miſericordiores ſunt, vel potiùs ipſius miſericordiæ officium largiùs impendunt. Poſſunt, & quod poſſunt, faciunt. Laudentur hi, nec damnentur illi. Nam & ipſe Apoſtolus datum non quærebat, fructuoſas tamen oves ſuas eſſe cupiebat, non ſteriles, ſinè lactis ubertate. Itaque cùm eſſet quodam tempore in magnâ indigentiâ, vinctus in confeſſione veritatis, miſſum eſt illi à fratribus, unde neceſſitati & indigentiæ ejus miniſtraretur. Reſpondit autem illis gratias agens, & dixit: *Bene* (h) *feciſtis communicantes neceſſitatibus meis. Ego enim didici, in quibus ſum ſufficiens eſſe. Scio & abundare, novi & penuriam pati. Omnia poſſum in eo, qui me confortat. Veruntamen vos benefeciſtis uſibus mittere meis.* Sed ut oſtenderet in eo, quod illi benefecerunt, quid ipſe quæreret, ne inter illos eſſet, qui ſe ipſos paſcunt, non oves: non tam ſuæ gaudet ſubventum eſſe neceſſitati, quàm illorum gratulatur fœcunditati. Quid ergò ibi quærebat? Non quia quæro, inquit, datum, ſed requiro fructum. Non ut ego, inquit, explear, ſed ne vos inanes remaneatis. Qui ergò non poſſunt facere, quod Paulus, ut manibus ſuis ſe tranſigant, accipiant de lacte ovium: ſuſtentent ſuam neceſſitatem, ſed non negligant ovium infirmitatem. Non hoc ibi quærant tanquam commodum ſuum, ut ex neceſſitate penuriæ ſuæ videantur annuntiare Evangelium, ſed hominibus illuminandis parent lucem verbi veritatis. Sunt enim tanquam lucernæ, ſicut dictum eſt: *Sint* (i) *lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes.* Et: *Nemo* (k) *accendit lucernam, & ponit eam ſub modio: ſed ſuper candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo ſunt. Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in cælis eſt.* Si ergo tibi lucerna accenderetur in domo, nónne adjiceres oleum, ne extingueretur? Porrò, ſi lucerna accepto oleo non luceret, non erat planè digna, quæ in candelabro poneretur, ſed quæ continuò frangeretur. Unde ergo vivitur, neceſſitatis eſt accipere, caritatis eſt præbere. Non tanquam venale ſit Evangelium, ut iſtud ſit pretium ejus, quod ſumunt, qui adnuntiant, unde vivant. Si enim ſic vendunt, magnam rem vili vendunt. Accipiant ſuſtentationem neceſſitatis à populo, mercedem diſpenſationis à Domino. Non enim eſt idoneus populus, reddere mercedem illis, qui ſibi in caritate Evangelii ſerviunt. Non exſpectent illi mercedem, niſi unde & iſti ſalutem. Quid autem iſtis increpatur, unde arguuntur? Quia, cùm lac ſumerent, & lanis ſe tegerent, oves negligebant. Sua ergo tantùm quærebant, non quæ JESU CHRISTI. Sed quoniam diximus, quid ſit lac conſumere: quæramus, quid ſit lania tegere. Qui præbet lac, potum præbet: & qui præbet lanam, honorem præbet. Iſta ſunt duo, quæ à paſtoribus quæruntur, qui ſe ipſos paſcunt, non oves. Commodum ſupplendæ neceſſitatis, & favorem honoris, & laudis quærunt. Etenim veſtimentum propterea bene intelligitur in honore, quia nuditatem contegit. Eſt enim unusquiſque homo infirmus. Et quid eſt, quiſquis vobis præeſt, niſi quod vos eſtis? Carnem portat, mortalis eſt, manducat, dormit, ſurgit, natus eſt, moriturus eſt. Si ergo cogites, quid ſit, ſecundùm ſe ipſum homo eſt: & tamen honorando eum velut Angelum, contegis, quod infirmum eſt. Videre, cujusmodi indumentum acceperat à bonâ Dei plebe idem Paulus, cùm diceret: *Sicut Angelum* (l) *Dei excepiſtis me. Teſtimonium enim vobis perhibeo, quia ſi fieri poſſet, oculos veſtros eruiſſetis, & dediſſetis mihi.* Sed cùm tantus illi honor exhibitus eſſet, num-

(g) Luc. 10. 35.
(h) Philip. 4. 11. & 14.
(i) Luc. 12. 35.
(k) Matth. 5. 15.
(l) Gal. 4. 14. 15.

numquid propter ipſum honorem ſibi exhibitum, ne fortè negaretur, & minùs ille, cùm argueret, laudaretur, pepercit errantibus? Nam ſi hoc feciſſet, eſſet inter illos, qui ſe ipſos paſcunt, non oves. Diceret ergo apud ſe ipſum: Quid ad me pertinet? Quiſque quod velit, agat. Victus meus ſalvus eſt. Honor meus ſalvus eſt, & lac, & lana ſatis eſt mihi. Eat quiſque, quà poteſt. Ergo integra tibi ſunt omnia, ſi eat quiſque, quà poteſt? Nolo te præpoſitum facere: unum te conſtituo de ipſâ plebe. Si patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra. Proinde ipſe Apoſtolus cùm eis commemorat, quales fuerint erga illum, ne quaſi oblitus eorum honorificentiæ videretur, teſtimonium perhibet, quòd ſicut Angelum Dei ſuſceperint eum: quod ſi fieri poſſet, oculos ſuos vellent eruere, & illi dare. Et tamen accedit ad ovem languidam, ad ovem putridam, ſecare vulnus, non parcere putredini. *Ergo*, inquit, *inimicus factus ſum, vobis prædicans veritatem?* Ecce & accepit de lacte ovium, ſicut paulò ante commemoravimus, & indutus eſt lanis ovium, ſed tamen oves non neglexit. Non enim ſua quærebat, ſed quæ JESU CHRISTI. Abſit ergo, ut dicamus vobis: vivite, ùt vultis: ſecuri eſtote, Deus neminem perdet. Tantummodò Fidem Chriſtianam tenete. Non perdet ille, quod redemit. Non perdet, pro quibus ſanguinem fudit. Et ſi ſpectaculis volueritis oblectare animos veſtros; ite, quid mali eſt? Et feſta iſta, quæ celebrantur per univerſam civitatem in lætitiâ convivantium, & publicis menſis, ſe ipſos, ùt putant, jocundantium, re verâ perdentium, ite, celebrate ſecuri: magna eſt Dei miſericordia, quæ totum ignoſcat. Coronate vos roſis, antequam marceſcant. In domo Dei veſtri, quando volueritis, convivamini: implemini cibo & vino cum veſtris. Ad hoc enim data eſt illa creatura, ut fruamini eâ. Non enim paganis & impiis dedit Deus, & vobis non dedit. Hæc, ſi dixerimus, fortè congregabimus turbas ampliores. Et ſi ſunt quidam, qui ſentiant, nos hæc dicentes non rectè ſapere, paucos offendimus, ſed multitudinem conciliamus. Quod ſi fecerimus, non verba Dei, non verba Chriſti dicentes, ſed noſtra: erimus paſtores paſcentes noſmetipſos, non oves. Cùm autem dixiſſet, quæ diligant iſti paſtores, dicit & quæ negligant. Vitia enim ovium latè patent. Sanæ, atque craſſæ oves perpaucæ ſunt, id eſt, ſolidæ in cibo veritatis, utentes paſcuis bene de munere Dei. Sed mali illi paſtores non parcunt talibus. Parum eſt, quòd illas languentes, & infirmas, & errantes, & perditas non curant. Etiam iſtas fortes & pingues necant, quantùm in ipſis eſt: & illæ, ſi vivunt, de miſericordia Dei vivunt; tamen quantùm ad paſtores malos attinet, occidunt. Quomodo, inquit, occidunt? malè vivendo, malum exemplum præbendo. An fruſtra dictum eſt Servo Dei eminenti in membris Summi Paſtoris: *Circa omnes te ipſum* (m) *bonorum operum præbens exemplum, & forma eſto fidelibus?* Attendit enim, ovis, etiam fortis, plerùmque præpoſitum ſuum malè viventem, ſi declinet oculos à regulis Domini. Intendit in hominem, incipit dicere in corde ſuo: ſi præpoſitus meus ſic vivit, ego quis ſum, qui non faciam, quod ille facit? occidit ovem fortem. Si fortem ergo occidit ovem, jam de cæteris quid faciet? qui illud, quod non ipſe fructificaverat, ſed forte, aut robuſtum invenerat, malè vivendo interfecit? Dico caritati veſtræ, ac iterum dico, etſi vivunt oves, etſi fortes ſunt oves in verbo Domini, & tenent illud, quod audierunt à Domino ſuo: *Quæ* (n) *dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite:* Tamen, qui in conſpectu populi malè vivit, quantùm in illo eſt, eum, à quo attenditur, occidit. Non ſibi ergo blandiatur, quia ille non eſt mortuus: & ille vivit, & iſte homicida eſt. Quomodo cùm laſcivus homo intendit in mulierem ad concupiſcendum eam, ecce illa caſta eſt, & mœchatus eſt iſte: Domini enim vera & aperta eſt ſententia: *Quiſquis* (o) *viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo.* Non pervenit ad illius cubiculum, & in interiore ſuo cubiculo jam volutatur. Sic omnis, qui malè vivit in conſpectu eorum, quibus præpoſitus eſt, quantum in ipſo eſt, occidit etiam fortes oves. Qui ergo imitatur præpoſitum malum, moritur: qui non imitatur, vivit: tamen quantum ad illum pertinet, ambos occi-

(m) Tit. 2. 7. (n) Matth. 23. 3. (o) Matth. 5. 8.

occidit. *Et quod craſſum eſt*, inquit, *interfeciſtis*, *& oves meas non paſcitis.* Jam audiſtis, quid diligant: videte, quid negligant. *Quod infirmatum eſt, non confortâſtis: & quod malè habuit, non corroborâſtis: & quod contribulatum eſt, & quod confractum eſt, non colligâſtis: & quod errabat, non revocâſtis: & quod periit, non inquiſiiſtis, & quod forte fuit, confregiſtis, interfeciſtis, occidiſtis.* Infirmatur ovis, id eſt, infirmum cor gerit, ut poſſit cedere tentationibus, incauto & imparato ſupervenientibus. Paſtor negligens, quando ſic credit talis, non illi dicit: *Fili,* (p) *accedens ad ſervitutem Dei, ſta in juſtitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem.* Qui hæc enim loquitur, confortat infirmum, & ex infirmo facit firmum, ut non ille, cùm crediderit, proſpera hujus ſæculi ſperet. Si enim doctus fuerit ſperare proſpera ſæculi, ipſâ proſperitate corrumpitur, ſupervenientibus adverſitatibus ſauciatur, aut fortaſſis extinguitur. Non ergo eum ædificat ſuper petram, qui ſic ædificat, ſed ſuper arenam ponit: *Petra autem erat Chriſtus.* Chriſti paſſiones imitandæ ſunt, non à Chriſtianis deliciæ conquirendæ. Confortatur infirmus, cùm ei dicitur, ſpera. Imminent quidem tentationes hujus ſæculi, ſed ab omnibus te eruet Dominus, ſi ab illo non receſſerit retrò cor tuum. Nam ad confortandum cor tuum venit ille pati, venit ille mori, venit ſputis illiniri, venit ſpinis coronari, venit opprobria audire, venit poſtremò ligno configi. Omnia hæc ille pro te: tu nihil pro illo, ſed pro te. Quales autem ſunt, qui timentes hos lædere, quibus loquuntur, non ſolùm non præparant ad imminentes tentationes, ſed etiam promittunt felicitatem hujus ſæculi, quam Deus ipſi ſæculo non promiſit? Ille prædicit labores ſuper labores, uſque in finem venturos ipſi ſæculo; & tu vis ab ipſis laboribus exceptum eſſe Chriſtianum? quia Chriſtianus eſt, aliquid plus paſſurus eſt in hoc ſæculo. Etenim ait Apoſtolus: *Omnes* (q) *qui volunt in Chriſto piè vivere, perſecutionem patientur.* Jam ſi tibi placet paſtor ſua quærens, non quæ Jeſu Chriſti, ille dicat: omnes, qui volunt in Chriſto piè vivere, perſecutionem patientur: & tu dic, ſi in Chriſto piè vixeris, abundabunt tibi omnia bona. Et ſi filios non habes, ſuſcipies, & nutries omnes, & nemo tibi morietur. Hæccine eſt ædificatio tua? Attende, quid facias, ubi ponas. Super arenam eſt, quod conſtituis. Venturus eſt imber, influxurus eſt fluvius, flaturus eſt ventus, & impingent in domum iſtam, & cadet, & fiet ruina ejus magna. Leva de arenâ, pone ſupra petram: in Chriſto ſit, quem vis eſſe Chriſtianum. Attendat ad paſſiones Chriſti indignas. Attendat illum ſinè ullo peccato, quæ non rapuit, exolventem. Attendat ſcripturam dicentem ſibi: *Flagellat* (r) *omnem filium, quem recipit.* Et tu dicis: fortè exceptus eris? ſi exceptus à paſſione flagellorum, à numero filiorum. Itane, inquies, flagellat omnem filium? Prorſus flagellat omnem filium, ut & unicum. Unicus ille de Patris ſubſtantiâ natus, æqualis Patri in formâ Dei, Verbum, per quod facta ſunt omnia, non habebat, unde flagellaretur. Ad hoc carne indutus eſt, ut ſinè flagello non eſſet. Qui ergo flagellat unicum ſinè peccato, relinquit cum peccato adoptatum? In adoptionem vocatos nos eſſe Apoſtolus dicit: *Adoptionem* (s) *filiorum accepimus*, ut eſſemus unico cohæredes, eſſemus etiam hæreditas ejus. *Poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam.* Exemplum nobis propoſuit in paſſionibus ſuis. Sed planè, ne in futuris tentationibus deficiat infirmus, nec falſâ ſpe decipiendus eſt, nec terrore frangendus. Dices ei: Præpara animam tuam ad tentationem. Et fortè incipit labi, contremiſcere, nolle accedere. Habes & aliud: *Fidelis* (t) *Deus, qui non vos ſinet tentari, ſuprà quàm poteſtis ferre.* Illud enim promittere, & prædicere venturas paſſiones, infirmum confirmare eſt. Timenti autem nimium, & ex hoc deterrito, cùm polliceris miſericordiam Dei, non quia tentationes deerunt, ſed quia non permittit tentari ſuprà, quàm ferre poteſt, fructum colligere eſt. Sequitur: *Quod infirmatum eſt*, inquit, *non confortâſtis.* Paſtoribus malis dicit, Paſtoribus falſis, Paſtoribus ſua quærentibus, non quæ Jeſu Chriſti, & commodo lactis & lanæ gaudentibus, oves omni-

(p) Eccleſ. 2. 1.
(q) 2. Tim. 3. 12.
(r) Hæbr. 12. 6.
(ſ) Gal. 4. 5.
(t) 1. Cor. 10, 13.

omnino non curantibus. *Et quod malè habuit, non corroboràſtis.* Inter infirmum, id eſt, non firmum, & ægrotum, id eſt, malè habentem, hoc mihi videtur intereſſe. Etenim inter iſta, fratres, quæ diſtinguere utcumque conamur, fortè & nos poſſumus majori diligentiâ meliùs diſtinguere, & alius peritior, vel lumine cordis plenior. Interim ne fraudemini, quod ſentio, loquor. Infirmo, ne accidat tentatio, & eum frangat, timendum eſt. Languens autem jam cupiditate aliquâ ægrotat, jam cupiditate aliquâ impeditur ab intrandâ viâ Dei, à ſubeundo jugo Chriſti. Qui ergo videntur fervere in operibus bonis, ſed imminentes paſſiones tolerare nolle, aut non poſſe, infirmi ſunt: qui verò aliquâ cupiditate malâ amatores mundi, ab ipſis bonis operibus revocantur, languidi, & ægroti jacent. Quippe, qui in ipſo languore tanquam ſinè ullis viribus nihil boni poſſent operari. Sequitur: *Et quod* (u) *errabat, non revocàſtis: & quod periit, non inquiſiſtis.* Hic inter manus latronum, & dentes luporum furentium utcumque verſamur: & contumaces ſunt oves, quia quæruntur errantes. Alienas ſe à nobis dicunt, errore ſuo, & perditione ſuâ. Quid nos vultis, inquiunt, quid nos quæritis? Si in errore, inquit, ſum, ſi in interitu, quid me vis? quid me quæris? Quia in errore es, revocare volo: quia periiſti, invenire volo. Sic volo errare, ſic volo perire. Sic vis errare? Sic vis perire? Quanto meliùs ego nolo? Prorſus audeo dicere, importunus ſum. Audio dicentem Apoſtolum: *Prædica* (w) *verbum, inſta opportunè, importunè.* Quibus opportunè? Quibus importunè? Opportunè utique volentibus, importunè nolentibus. Prorſus importunus ſum, audeo dicere. Tu errare? Tu vis perire? Ego nolo. Revocabo errantem, requiram perditam, velis, nolis, id agam, etſi me inquirentem laniant vepres ſylvarum, per omnia anguſta me coarctabo. Omnes ſepes excutiam, quantum mihi virium terrens Dominus donat. Omnia peragrabo, revocabo errantem, requiram pereuntem. Timeo, ne negligens te, etiam, quod forte eſt, occidam. Vide enim quid ſequitur: *Et quod forte fuit, confregiſtis.* Si neglexero errantem, atque pereuntem, & eum, qui fortis eſt, delectabit errare, atque perire. Cupio lucra exteriora, ſed timeo plùs damna interiora. Si indifferentem habuero errorem tuum, attendit qui fortis eſt, cùm te perditum non requiro, & putat nihil eſſe, ire in hæreſim? Non fruſtra ergo, cùm jam dixiſſet ſuperiùs: quod craſſum eſt, interfeciſtis: Hic iterum in noviſſimo poſuit, & quod forte fuit confregiſtis. Proinde audi, quid ſequatur de iſtâ negligentiâ malorum, imò falſorum Paſtorum: *Et diſperſæ ſunt oves meæ, eò quod non ſit Paſtor, & factæ ſunt in comeſturam omnibus beſtiis agri.* Furantur lupi inſidiantes, rapiunt leones frementes, cùm oves adhærent Paſtori. Nam præſens eſt Paſtor, ſed malè agentibus non eſt Paſtor: & inhærent Paſtoribus, non Paſtoribus, ſe ipſos videlicet, non oves paſcentibus: & lethalis error conſequitur. Eunt in Beſtias deprædantes ſe, & de illarum morte ſe ſatiare cupientes. Tales enim ſunt omnes, qui gaudent de erroribus alienis. Diſperſæ ſunt, & erraverunt oves meæ in omnem montem, & in omnem collem altum: hoc eſt, in omnem tumorem terrenæ ſuperbiæ. Mons enim & collis, tumor terrenus, & ſuperbia ſæculi intelligitur. Sunt enim & montes boni, de quibus Propheta dicit: *Levavi* (x) *oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi.* In omnem montem, & in omnem collem, & in omnem faciem terræ lucent, & in omnem faciem terræ diſperſæ ſunt, omnia terrena ſectantes. Ea, quæ in faciem terræ lucent, ipſa amant, ipſa diligunt. Nolunt mori, ut abſcondatur vita eorum in Chriſto. Propterea Paſtores audite ſermonem Domini: *Vivo ego, dicit Dominus Deus: Ecce ego ipſe requiram oves meas, & viſitabo eas, ſicut viſitat Paſtor gregem ſuum.* Non curaverunt mali Paſtores, non enim ſuo ſanguine redemerunt. *Sicut viſitat,* inquit, *Paſtor gregem ſuum in diem.* In qualem diem? Cum fuerit nimbus & nubes, id eſt, in pluviâ, & in nebulâ. Pluvia & nebula, error ſæculi hujus, caligo magna ſurgens de cupiditatibus hominum, & nebula valida conterens (*) terram. Et difficile eſt, ut non errent oves in iſta nebula: ſed Paſtor non deſerit eas, in-

L l l

(u) Ezech. 34. 4. (w) 2. Tim. 4. 2. (x) Pſal. 120. 1. (*) *Fortè: contegens.*

inquirit eas, penetrat nebulam oculis validis, & acutiſſimis, non impeditur caligine nubium. Videt undique, errantem revocat. Tantum ut fiat, quod dicit in Evangelio: *Quæ* (y) *ſunt oves meæ, audiunt vocem meam, & ſequuntur me.* In medio ovium diſperſarum: ſic inquiram oves meas, & reducam eas ab omni loco, quò diſperſæ ſunt illic. In die nubis & nimbi, quando difficile eſt inveniri eas, tunc ego inveniam. Craſſa eſt nebula, pinguis nimbus eſt; oculos ejus nihil latet. Et educam eas de gentibus, & colligam eas de regionibus, & inducam eas in terram earum, & paſcam eas ſuper montes Iſraël. Conſtituit ſuper montes Iſraël Authores ſcripturarum Divinarum. Ibi paſcite, ut ſecurè paſcatis. Quidquid inde audieritis, hoc vobis bene ſapiat: quidquid extra eſt, reſpuite. Ne erretis in nebula, audite vocem Paſtoris: colligite vos ad montes Scripturæ Sanctæ. Ibi ſunt deliciæ cordis veſtri. Ibi nihil venenoſum, nihil alienum. Uberrima paſcua ſunt. Vos tantùm ſanæ venite, ſanæ paſcimini in montibus Iſraël, & in rivis, & in omni habitatione terræ. A montibus enim, quos oſtendimus, manaverunt rivi prædicationis Evangelicæ, cùm in omnem terram exivit ſonus eorum. Et facta eſt omnis habitatio terræ paſcendis ovibus læta, atque fœcunda. In paſcuis bonis paſcam eas, & in montibus altis Iſraël: & erunt ſtabula earum illic, hoc eſt, ubi requieſcant, ubi dicant: bene eſt, verum eſt, & manifeſtum eſt. Non fallimur. In gloria Dei requieſcent, tanquam in ſtabulis illis, & dormient, hoc eſt, requieſcent in deliciis ſuis bonis, & in paſcuis pinguibus paſcentur ſuper montes Iſraël. Sequitur: quod enim primum curavit, iterum dicit: *Hæc dicit Dominus Deus: quod periit, inquiram: & quod erravit, revocabo: & quod imminutum, colligabo: & quod exanime eſt, confortabo: & quod pingue eſt, & forte, cuſtodiam.* Quod non faciebant mali Paſtores, ſe ipſos paſcentes, non oves. Non ait Dominus, conſtitutam alios bonos Paſtores, qui faciant hæc; ſed ego, inquit, faciam; oves meas nulli committam. Securi vos fratres, ſecuræ vos oves. Nobis videtur timendum, quaſi deſit bonus Paſtor. Et addit ſic: *Et paſcam eas cum judicio.* Vide, quia ſic ſolus paſcit cum judicio paſcens. Quis enim homo certum judicat de homine? Temerariis judiciis plena ſunt omnia. De quo deſperavimus, ſubitò convertitur, & fit optimus: de quo præſumpſimus, ſubitò deficit, & fit peſſimus. Nec timor ergo noſter certus eſt, nec amor noſter certus. Quid ſit hodie quisque homo, vix novit ipſe homo: tamen, utcunque ipſe quid hodie; quid autem cras, nec ipſe. Paſcit ergo ille cum judicio, diſpertiens propria propriis. Novit enim, quid agat. Cùm judicio paſcit, quos judicatus redemit. Sequitur. Abſint, ut deſint modò boni Paſtores. Abſit à nobis, ut deſint. Abſit à miſericordiâ ipſius, ut non eos gignat atque conſtituat. Utique ſi ſunt bonæ oves, ſunt & boni Paſtores. Nam de bonis ovibus fiunt boni Paſtores. Sed omnes boni Paſtores in uno ſunt, unum ſunt. Illi paſcant, Chriſtus paſcit. Sint ergo omnes in Paſtore uno, & dicant vocem Paſtoris unam, quam audiant oves & ſequantur Paſtorem ſuum, & non illum, aut illum, ſed unum. Et omnes in illo unâ voce dicant, diverſas voces non habeant.

XIII. *De Paſtoribus animarum, quales in Eccleſiâ eligi debeant.* Gregorii.

Cùm rerum (z) neceſſitas expoſcit, penſandum valde eſt, ad culmen quiſque regiminis qualiter veniat: atque ad hoc ritè perveniens qualiter vivat, & bene vivens, qualiter doceat, & rectè docens, infirmitatem ſuam quotidie quantâ conſideratione cognoſcat: ne aut humilitas acceſſum fugiat, aut perventioni vita contradicat, aut vitam doctrina deſtituat, aut doctrinam præſumptio extollat. Priùs ergo appetitum timor temperet: poſt autem magiſterium, quod non à quærente ſuſcipitur, vita commendet. Ac deinde neceſſe eſt, ut Paſtoris bonum, quod vivendo oſtenditur, loquendo propagetur. Ad extremum verò ſupereſt, ut perfecta quæque opera conſideratione propriæ infirmitatis deprimat, ne hæc ante occulti arbitri oculos tumor elationis extinguat. Eſaias quoque ait: *Clama,* (a) *ne ceſſes: ſicut tuba*

(y) Joan. 10. 17.
(a) Eſa. 58. 1.

(z) Paſtoralis. p. 1. in Prooëmio.

ba exalta vocem tuam. Præconis namque officium ſuſcipit, quisquis ad Sacerdotium accedit, út ante adventum judicis, qui terribiliter ſequitur, ipſe ſcilicet clamando gradiatur. Sacerdos (*b*) ergo, ſi prædicationis eſt neſcius, quam clamoris vocem daturus eſt præco mutus? Fortes, perſeverantésque doctores, velut imputribilia ligna quærendi ſunt, qui inſtructioni ſacrorum voluminum ſemper inhærentes, Sanctæ Eccleſiæ unitatem denuntient, & quaſi intromiſſi circuli arcam Domini portent. Vectibus arcam Teſtamenti portare, eſt bonis Doctoribus Sanctam Eccleſiam ad rudes infidelium mentes prædicando deduci. Qui auro quoque jubentur operiri, ut cùm ſermone aliis inſonant, ipſi etiam vitæ ſplendore fulgeſcant. Neceſſe eſt igitur, ut, qui ad officium prædicationis excubant, à ſacræ lectionis ſtudio non recedant. Ad hoc namque vectes eſſe in circulis arcæ ſemper jubentur, ut cùm portari arcam opportunitas exigit, de intromittendis vectibus portandi tarditas nulla generetur: quia videlicet, cùm ſpiritale aliquid à ſubditis paſtor inquiritur, ignominioſum valde eſt, ſi tunc quærat diſcere, cùm quæſtionem debet enodare. Circulis arcæ fœderis vectes inhæreant, ut Doctores ſemper in ſuis cordibus eloquia ſacra meditantes, teſtamenti arcam ſinè mora elevent, ſi quidquid neceſſe eſt, protinus docent. Unde bene primus Paſtor Eccleſiæ Paſtores cæteros admonet, dicens: *Parati* (c) *ſemper eſtote, ad ſatisfactionem de ea, quæ in nobis eſt, ſpe.* Ac ſi apertè dicat, ut ad portandam arcam mora nulla præpediat, vectes à circulis nunquam recedant. Sancti (*d*) viri, dum præſunt, non in ſe poteſtatem ordinis, ſed æqualitatem conditionis attendant: Nec præeſſe gaudeant hominibus, ſed prodeſſe. Sciant enim, quòd antiqui Patres noſtri, non tam Reges hominum, quàm Paſtores pecorum fuiſſe memorantur. Cum Noë Dominus, filiiſque ejus poſt diluvium diceret: *Creſcite* (e) *& multiplicamini, & implete terram.* Subditur: *Et terror veſter, ac tremor ſit ſuper cuncta animalia terræ.* Homo quippe animalibus irrationalibus, non autem cæteris hominibus naturâ prælatus eſt. Idcirco ei dicitur, ut ab animalibus, non ab homine timeatur; quia contra naturam ſuperbire eſt, ab æquali velle timeri. Cuncti, (*f*) qui præſunt, non in ſe poteſtatem debent ordinis, ſed æqualitatem penſare conditionis. Nam ſicut præfati ſumus, antiqui Patres noſtri Paſtores pecorum, & non Reges hominum fuiſſe memorantur. Neceſſe eſt ergo, ut Rectores à ſubditis timeantur, quando ab iiſdem Deum minimè timeri deprehendunt: ut humanâ ſaltem formidine peccare metuant, qui Divina judicia non formidant. Nequaquam Præpoſiti ex ſubjectorum timore ſuperbiant, in quo non ſuam gloriam, ſed ſubditorum juſtitiam quærunt. In eo autem, quòd metum ſibi à perversè viventibus exigunt, quaſi non hominibus, ſed animalibus dominantur: quia videlicet, ex quâ parte beſtiales ſunt ſubditi, ex eâ debent etiam formidini jacere ſubſtrati. Facies Sanctæ Eccleſiæ ſunt hi, qui in locis regiminum poſiti apparent primi, ut ex eorum ſpecie honor ſit fidelis populi, etiam ſi quid in corpore latet deforme. Qui nimirum prælati plebibus, plangunt culpas infirmantium, ſéque ſic de alienis lapſibus, ac ſi de propriis affligunt. Sæpe rectores boni, dum quoſdam vident ad veniam poſt culpas redire, quoſdam verò in iniquitate perſiſtere, occulta omnipotentis Dei judicia mirantur, ſed penetrare nequeunt. Obſtupeſcunt enim, (*g*) quæ non intelligunt. Ille modis omnibus debet ad exemplum vivendi pertrahi, qui cunctis carnis paſſionibus moriens, jam ſpiritaliter vivit: qui proſpera mundi poſtpoſuit, qui nulla adverſa pertimeſcit, qui ſola interna deſiderat, cujus intentioni bene congruens, nec omnino per imbecillitatem corpus, nec valde per contumaciam repugnat ſpiritus. Ipſe nihilominus ad dignitatem paſtoralis officii debet provehi, qui ad aliena capienda non ducitur, ſed propria largitur: qui per pietatis viſcera citiùs ad ignoſcendum flectitur, ſed non plùs, quàm decet, ignoſcens, ab arce rectitudinis inclinatur: qui nulla illicita perpetrat, ſed perpetrata ab aliis, ùt propria deplorat: qui ex affectu cordis alienæ

[*b*] Paſtor. p. 2. Cap. 11. [*c*] 1. Pet. 3. 14. (*d*) Moral. Lib, 21, Cap. 10.
(*e*) Gen. 9. 2. (*f*) Paſtor. part. 2. Cap. 16.
(*g*) Paſtor, Lib. 1. Cap. 10.

alienæ infirmitati compatitur, ſicque in bonis proximi, ſicut in ſuis provectibus lætatur. Ad dignitatem Pontificialis Excellentiæ rectè pervenit, qui ita ſe imitabilem cæteris in cunctis, quæ agit, inſinuat, ut inter eos non habeat, quod ſaltem de tranſactis mens erubeſcat: qui ſic ſtudet vivere, ut proximorum quoque corda arentia doctrinæ valeat fluentis irrigare: qui orationis uſu experimento jam didicit, quod obtinere à Domino, quæcunque popoſcerit, poſſit: cui prophetica voce jam quaſi ſpecialiter dicitur: *Adhuc* (*) *loquente te, dicam, ecce adſum.* Si fortaſſe quiſquam veniat, ut pro ſe ad intercedendum nos apud potentem quempiam virum, qui ſibi iratus, nobis verò eſt incognitus, ducat, protinus reſpondemus: ad intercedendum venire non poſſumus, quia familiaritatis ejus notitiam non habemus. Si ergo homo apud hominem, de quo minimè præſumit, fieri interceſſor erubeſcit; quâ mente apud Dominum interceſſionis locum pro populo arripit, qui familiarem ſe ejus gratiæ eſſe per vitæ meritum neſcit? Aut ab eo quomodo aliis veniam poſtulat, qui, utrum ſibi ſit placatus, ignorat? Quâ in re eſt adhuc aliud ſolicitiùs formidandum, ne, qui placare iram poſſe creditur, hanc ipſe ex proprio reatu mereatur. Cuncti liquidò novimus, quia cùm is, qui diſplicet, ad intercedendum mittitur, iratus animus ad deteriora provocatur. Qui adhuc terrenis deſideriis adſtringitur, caveat, ne diſtricti iram judicis graviùs accendens, dum loco delectatur gloriæ, fiat ſubditis auctor ruinæ. Solerter ſe quiſque metiatur, ne locum regiminis aſſumere audeat, ſi adhuc in ſe vitium damnabiliter regnat: ne is, quem crimen depravat proprium, interceſſor fieri appetat pro culpis aliorum.

XIV. *Ut indigni ac imperiti ad paſtorale Magiſterium accedere non præſumant.* Gregorii.

Sunt (*b*) plerique Paſtorum, qui dum metiri ſe neſciunt, quæ non didicerunt, docere concupiſcunt. Qui pondus magiſterii tantò levius æſtimant, quantò vim magnitudinis illius ignorant. Ut quia indocti, ac præcipites doctrinæ arcem tenere appetunt, à præcipitationis ſuæ auſibus in ipſâ locutionis januâ repellantur. Nulla ars doceri præſumitur, niſi intentâ priùs meditatione diſcatur. Ab imperitis ergo paſtorale magiſterium quâ temeritate ſuſcipitur, quando ars eſt artium, regimen animarum? Quis autem cogitationum vulnera occultiora eſſe neſciat vulneribus viſcerum? Et tamen ſæpe, qui nequaquam ſpiritalia præcepta cognoverunt, cordis ſe medicos profiteri non metuunt: dum qui pigmentorum vim neſciunt, videri medici carnis erubeſcunt. Sunt nonnulli, qui intra Sanctam Eccleſiam per ſpeciem regiminis gloriam affectant honoris. Videri Doctores appetunt, tranſcendere cæteros concupiſcunt, atteſtante Veritate: *Primos* (i) *recubitus in cœnis, primas in conventibus cathedras quærunt*: qui ſuſceptum curæ paſtoralis officium miniſtrare dignè tantò magis nequeunt, quantò ad humilitatis magiſterium ex ſolâ elatione pervenerunt. Ipſa quippe in magiſterio lingua confunditur, quando aliud diſcitur, & aliud docetur. Contra indignos Paſtores Dominus per Prophetam queritur, dicens: *Ipſi* (k) *regnaverunt, & non ex me: Principes extiterunt, & non cognovi.* Ex ſe namque, & non ex arbitrio Summi Rectoris regnant, qui nullis fulti virtutibus, nequaquam Divinitus vocati, ſed ſuâ cupiditate accenſi culmen regiminis rapiunt potiùs, quàm aſſequuntur. Inutiles Sacerdotes internus judex & provehit, & non cognoſcit: quia quos permittendo tolerat, profectò per judicium reprobationis ignorat. Unde ad ſe quibuſdam, & poſt miracula venientibus, dicit: *Recedite* (l) *à me operarii iniquitatis: Neſcio, qui eſtis.* Paſtorum imperitia voce veritatis increpatur, cùm per Prophetam dicitur: *Ipſi* (m) *Paſtores ignoraverunt intelligentiam.* Quos rurſus Dominus deteſtatur, dicens: *Et tenentes* (n) *legem, neſcierunt me.* Et neſciri ergo ſe ab eis veritas conqueritur, & neſcire ſe principatum neſcientium ſe proteſtatur: quia profectò hi, qui ea, quæ ſunt Domini, neſciunt, à Domino neſciuntur, Paulo atteſtante, qui ait: *Si quis* (o) *autem ignorat, ignorabitur.* Plerúmque Paſtorum impe-

(*) Iſaiæ 58.
(*b*) Greg. in Prol. Paſtoralis.
(*i*) Math. 23. 6.
(*k*) Oſeæ 8. 4.
(*l*) Luc. 13. 17.
(*m*) Eſaiæ 56. 11.
(*n*) Hier. 2. 8.
(*o*) 1. Cor. 14. 39.

imperitia meritis congruit ſubjectorum: quia quamvis lumen ſcientiæ ſuâ culpâ exigente non habeant: diſtricto tamen judicio agitur, ut per eorum ignorantiam etiam hi, qui ſequuntur, offendant. Hinc namque in Evangelio per ſemetipſam Veritas dicit: *Si cæcus* (p) *cæco ducatum præbeat, ambo in foveam cadunt.* Hinc Pſalmiſta non optantis animo, ſed prophetantis myſterio denuntiat, dicens: *Obſcurentur oculi eorum, ne videant, & dorſum eorum ſemper incurva.* Oculi quippe ſunt, qui in ipſa honoris ſummâ faciê poſiti, providendi itineris officium ſuſcepetunt. Quibus hi nimirum, qui ſubſequenter inhærent, dorſa nominantur. Obſcuratis ergo oculis dorſum flectitur: quia cùm lumen ſcientiæ perdunt, qui præeunt, profectò ad portanda peccatorum onera curvantur, qui ſequuntur. Indigni quippe tanti reatûs pondera fugerent, ſi veritatis ſententiam ſollicitâ cordis aure penſarent, qui ait: *Qui* (q) *ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis, qui in me credunt, expedit ei, ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris.* Ne temerare ſacra regimina, quiſquis his impar eſt, audeat: & per concupiſcentiam culminis ducatum ſuſcipiat perditionis. Hinc enim piè Jacobus prohibet, dicens: *Nolite* (r) *plures Magiſtri fieri, fratres mei.* Hinc ipſe Dei, hominúmque Mediator regnum percipere vitavit in terris: qui ſupernorum quoque ſpirituum ſcientiam ſenſúmque tranſcendens, ante ſæcula regnat in cœlis. Plerúmque adverſitatis magiſterio ſub diſciplinâ cor premitur: quod, ſi ad regiminis culmen erupetit, in elationem protinus uſu gloriæ permutatur. Sic Saul, qui indignum ſe priùs conſiderans, fugerat: mox, ut regni gubernacula ſuſcepit, intumuit: honorari namque coram populo cupiens, dum reprehendi publicè noluit, ipſum tamen, qui in Regem ſe unxerat, abſcidit. David Propheta, Authoris ſui judicio penè in cunctis actibus placens, mox, ut preſſuræ pondere caruit, in tumorem vulneris erupit: factúſque eſt in morte viri crudeliter rigidus, qui in appetitu fœminæ enerviter fuerat flexus. Et, qui malia antè piè noverat parcere; in bonorum quoque nece poſt didicit ſinè obſtaculo retractationis anhelare. Priùs quippe ferire deprehenſum perſecutorem noluit, & poſt cum damno deſudantis exercitûs etiam devotum militem extinxit. Quem profectò ab electorum numero culpa longiùs raperet, niſi hunc ad veniam flagella revocâſſent. Plerumque qui ſubire magiſterium (ſ) paſtorale cupiunt, nonnulla quoque bona opera animo proponunt. Et quamvis hoc elationis intentione appetant, operaturos tamen ſe magna pertractant. Fitque, ut aliud in imia intentio ſupprimat, aliud tractantis animo ſuperficies cogitationis oſtendat. Nam ſibi ipſa de ſe mens ſæpe mentitur, & fingit ſe de bono opere amare, quod non amat: de mundi autem gloriâ non amare, quod amat. Sæpe mens principari appetens, fit ad hoc pavida, cùm quærit: audax, cùm pervenerit. Tendens enim, ne non perveniat, trepidat: ſed repentè perveniens jure ſibi hoc debitum, ad quod pervenerit, putat. Cumque percepto principatûs officio perfrui ſæculariter cæperit, libenter obliviſcitur, quidquid religiosè cogitavit. Neceſſe eſt enim, ut cùm cogitatio extra uſum ducitur, protinus mentis oculus ad opera tranſacta revocetur: ac penſet quiſque, quid ſubjectus egerit. Et repentè cognoſcit, ſi Prælatus bona agere, quæ propoſuerit, poſſit. Quia nequaquam valet in culmine humilitatem diſcere, qui in imis poſitus non deſiit ſuperbire. Neſcit laudem, cum ſuppetit, fugere; qui ad hanc didicit, cum deeſſet, anhelare. Nequaquam vincere avaritiam poteſt, quando ad multorum ſuſtentationem tendit is, cui ſufficere propria nec ſoli potuerunt. Ex anteactâ ergò vitâ ſe quiſque inveniat, ne in appetitu ſe culminis imago cogitationis illudat. Plerumque in occupatione regiminis ipſe quoque boni operis uſus perditur, qui in tranquillitate tenebatur: quia quieto mari rectè navem & imperitus dirigit: turbato autem tempeſtatum fluctibus etiam peritus ſe nauta confundit. Quid eſt poteſtas culminis, niſi tempeſtas mentis, in quâ dum cogitationum ſemper procellis navia cordis quatitur, huc, illucque inceſſanter impellitur, ut per repentinos exceſſus oris & operis, quaſi per obviantia ſaxa frangatur? Inter hæc, quæ protulimus, quid

(p) Matt. 15. 14. (q) Matt. 18. 6. (r) Jac. 3. 1.
(ſ) Greg. l. cit. C. 9.

quid ſequendum eſt, quid tenendum, niſi ut virtutibus pollens, coactus ad regimen veniat; virtutibus vacuus, nec coactus accedat? Ille ſi omnino renititur, caveat, ne acceptam pecuniam in ſudario ligans, de ejus occultatione judicetur. Pecuniam quippe in ſudario ligare, eſt, percepta dona ſub otio lenti torporis abſcondere. At contra iſte, cùm regimen appetit, attendat, ne per exemplum pravi operis Phariſæorum more ad ingreſſum Regni tendentibus obſtaculum fiat. Qui juxta vocem (*t*) Magiſtri, nec ipſi intrant, nec alios intrare permittunt. Conſiderandum quoque eſt, quia cum cauſam populi electus præſul ſuſcipit, quaſi ad ægrum medicus accedit. Si ergo adhuc in ejus opere paſſiones vivunt, quâ præſumptione percuſſum mederi properat, qui in facie vulnus portat?

XV. *De indignis Præpoſitis.*

Iſidori.

Non ſunt (*u*) promovendi ad regimen Eccleſiæ, qui adhuc vitiis ſubjacent. Hinc eſt, quod præceptum eſt David, non ædificare viſibile templum, quia ſanguinum vir belli frequentiâ eſſet. Quâ figurâ illi ſpiritaliter admonentur, qui vitiorum adhuc corruptioni ſunt deditι, ne templum ædificent, hoc eſt, Eccleſiam docere præſumant. Non debet honorem ducatûs ſuſcipere, qui neſcit ſubjectis tramite vitæ melioris præire. Neque enim quiſque ad hoc præficitur, ùt ſubditorum culpas corrigat, & ipſe vitiis ſerviat. Qui ſe indignum ad Epiſcopatum exiſtimat, locum ejus, qui dignus eſt, occupare non præſumat. Nam tam Sanctum eſt Sacerdotii nomen, ut nullâ vitiorum notâ maculari ſe ſinat. Graviùs enim condemnabitur, qui indignus ſuſcipit, quod non meretur. Qui regimen Sacerdotii contendit appetere, ante in ſe diſcutiat, ſi vita honori ſit congrua. Quod ſi non diſcrepat, humiliter ad id, ad quod vocatur, accedat. Reatum quippe culpæ geminat, ſi quis cum culpâ ad Sacerdotale culmen adſpirat. Uniuscujuſque caſus tantò majoris eſt criminis, quantò priuſquam caderet, majoris erat virtutis. Præcedentium namque magnitudo virtutum creſcit ad cumulum ſequentium delictorum. Plerique Sacerdotes ſuæ magìs utilitatis causâ, quàm gregis præeſſe deſiderant: nec ut proſint, præſules fieri cupiunt: ſed magìs, ut divites fiant, & honorentur. Suſcipiunt enim ſublimitatis culmen, non pro paſtorali regimine, ſed pro ſolius regiminis, vel honoris ambitione: atque abjecto opere dignitatis, ſolam nominis appetunt dignitatem. Dum mali Sacerdotes Deo ignorante non fiant, tamen ignorantur à Deo, ipſo per Prophetam teſtante: *Principes* (w) *extiterunt, ſed non cognovi.* Sed hic neſcire Dei, reprobare eſt: nam Deus omnia novit.

XVI. *De indoctis Præpoſitis.*

Iſidori.

Sicut iniqui (*x*) & peccatores miniſterium Sacerdotale aſſequi prohibentur, ità indocti & imperiti, à tali officio retrahuntur. Illi enim exemplis ſuis vitam bonorum corrumpunt: iſti ſuâ ignaviâ iniquos corrigere neſciunt. Quæ enim docere poterunt, quod ipſi non didicerunt? Deſinat locum docendi ſuſcipere, qui neſcit docere. Ignorantia quippe Præſulum, vitæ non congruit ſubjectorum: *Cæcus enim,* (y) *ſi cæco ducatum præbeat, ambo in foveam cadunt.* Sacerdotes indoctos per Eſaiam Prophetam ità Dominus improbat: *Ipſi,* inquit, *Paſtores* (z) *ignoraverunt intelligentiam.* Et iterum: *Speculatores ejus cæci omnes,* id eſt, imperiti Epiſcopi: *Neſcierunt,* inquit, *univerſi canes muti, non valentes latrare:* hoc eſt, plebes commiſſas non valentes, reſiſtendo malis, per verbum doctrinæ defendere.

XVII. *De his, qui in regimine prodeſſe poſſunt, ſed idem officium per quietem propriam refugiunt.* Gregorii.

Sunt (*a*) nonnulli, qui nimia virtutum dona percipiunt, & pro exercitatione cæterorum magnis muneribus exaltantur. Qui ſtudio caſtitatis mundi, abſtinentiæ robore validi, doctrinæ dapibus referti, patientiæ longanimitate humiles, authoritatis fortitudine erecti diſtricti ſunt. Qui nimirum culmen regiminum, ſi vocati ſuſcipere renuunt, ipſa ſibi plerúmque dona adimunt, quæ non pro

[*t*] Matth. 23. 13. [*u*] Lib. 3. Sententiarum. Cap. 34. (w) Oſeæ 8. 4.
[*x*] Iſidor. l. cit. C. 35. [*y*] Matth. 15. 14. [*z*] Eſa. 56. 11.
(*a*) Greg. Paſtor. Lib. 1. Cap. 5.

pro ſe tantummodo, ſed etiam pro aliis acceperunt. Cumque ſua & non aliorum lucra cogitant, ipſis ſe, quæ privata habere appetunt, bonis privant. Hinc itaque ad Diſcipulos Veritas dicit: *Non poteſt* (b) *civitas abſcondi ſuper montem poſita: neque accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo ſunt.* Hinc Petro Dominus ait: *Simon* (c) *Joannis, amas me?* Qui cùm ſe amare protinus reſpondiſſet, audivit: *Si diligis me, paſce oves meas.* Si ergo dilectionis eſt teſtimonium, cura paſtionis: quiſquis virtutibus pollens, gregem Dei renuit paſcere, Paſtorem ſummum convincitur non amare. Si noſtri, ſicut proximi, curam gerimus, quaſi utrumque pedem per calceamentum munimus. Qui verò ſua cogitans, utilitatem proximorum negligit, quaſi unius pedis calceamentum cum dedecore amittit. Sunt nonnulli, qui magnis muneribus ditati, dum ſolius contemplationis ſtudiis inardeſcunt, parere utilitati proximorum in prædicatione refugiunt. Secretum quietis diligunt, ſeceſſum ſpeculationis appetunt: de quo ſi diſtrictè judicentur, ex tantis procul dubio rei ſunt, quantis venientes ad publicum prodeſſe potuerunt. Quâ enim mente is, qui proximis profuturus eniteſceret, utilitati cæterorum ſecretum præponit ſuum: quando ipſe ſummi Patris unigenitus, ut multis prodeſſet, de ſinu Patris egreſſus eſt, ad publicum noſtrum? Sunt nonnulli, qui ex ſola humilitate refugiunt, ne his, quibus ſe impares æſtimant, præferantur: quorum profectò humilitas, ſi cæteris quoque virtutibus cingitur, tunc ante oculos Dei vera eſt, cum ad reſpuendum hoc, quod utiliter ſubire præcipitur, pertinax non eſt. Neque enim verè eſt humilis, qui ſuperni nutûs arbitrio, ut debeat præeſſe, intelligit, & tamen contemnit. Divinis diſpoſitionibus ſubditus, atque à vitio obſtinationis alienus, cùm ſibi regiminis culmen imperatur, ſi jam donis præventus eſt, quibus & aliis proſit, & ex corde debet fugere, & invitus obedire.

XVIII. *De præpoſito Eccleſiæ.* Iſidori.

Vir (d) Eccleſiaſticus & crucifigi mundo, per mortificationem propriæ carnis debet, & diſpenſationem Eccleſiaſtici ordinis, ſi ex Dei voluntate provenerit, nolens quidem, ſed humilis gubernandam ſuſcipiat. Multis intercipit ſatanas fraudibus eos, qui vitæ & ſenſûs utilitate præſtantes, præeſſe & prodeſſe aliis nolunt: & dum eis regimen animarum imponitur, renuunt, conſultius arbitrantes, otioſam vitam degere, quàm lucris animarum inſiſtere. Quod tamen decepti agunt, per argumentum Diaboli, fallentis eos per ſpeciem boni: ut, dum illos à paſtorali officio retrahit, nequaquam proficiant, qui eorum verbis, & exemplis inſtrui poterant. Viri Sancti nequaquam occupationum ſæcularium curas appetunt: ſed occulto ordine ſibi ſuperimpoſitas gemunt. Et quamvis illas per meliorem intentionem fugiant, tamen per ſubditam mentem portant. Quas quidem ſummopere, ſi liceat, vitare feſtinant: ſed timentes occultam diſpenſationem Dei ſuſcipiunt, quod fugiunt: exercent, quod vitare noſcuntur. Intrant enim ad cor, & ibi conſulunt, quid velit occulta voluntas Dei: ſeſéque ſubditos debere eſſe ſummis ordinationibus cognoſcentes, humiliant cervicem cordis jugo Divinæ diſpenſationis.

XIX. *Quòd Sacerdotes Sancti contemplativæ vitæ fieri participes poſſunt.* Proſperi.

Qui diligenter (e) de vitâ contemplativâ conſiderat, & ſufficienter inſtructus intelligit, quando, & ubi poſſit ejus perfectio comprehendi: non dubitabit, Eccleſiarum Principes vitæ contemplativæ poſſe, & debere fieri ſectatores. Quia ſive ſecundùm opinionem quorundam nihil aliud ſit vita contemplativa, quàm rerum latentium futurarúmque notitia: ſive vacatio ab omnibus occupationibus mundi, ſive divinarum ſtudium literarum, ſive, quod his probatur eſſe perfectius, ipſa viſio Dei: non video, quid impedimenti Sanctis Sacerdotibus poſſit afferri, quò minùs ad hæc quatuor, quæ commemoravi, perveniant. Duo enim, imum & ultimum, id eſt, rerum latentium, futurarúmque notitia, & ipſa viſio Dei, incomparabiliter præſtantiora erunt in illa

(b) Matth. 5. 14. (c) Joan. 21. 15.
(e) Proſp. de vita contempl. L. 1. Cap. 13.
(d) Iſidor. Lib. 3. Sent. Cap. 33.

illâ vitâ Beatâ, quam in iſtâ diverſis erroribus implicatâ? Quandoquidem tam rerum omnium notitia, quàm ipſa Dei ſubſtantia plenè, ac perfectè videbitur. Duo autem media, vacationem videlicet ab omnibus occupationibus mundi, & divinarum ſtudium literarum, etiam hic poſſunt habere pontifices. Sed illi, qui ſe ab omnibus implicamentis negotiorum ſæcularium removentes, non torpent otio, ſed inſiſtunt perfectionis ſuæ negotio, & ab ſtultitiâ ſapientiæ ſæcularis averſi, verbo Dei infatigabiliter vacant, ſapientes veraciter fiunt, cæleſtia ſapiunt, terrena deſpiciunt, contradicentes ſanæ doctrinæ redarguunt, obedientes inſtituunt, ſanctis virtutibus, quibus in dies ſingulos fiant Deo propinquiores, incumbunt: & tam ſuis, quàm omnium, qui per eos erudiuntur, provectibus clari, hic quidem velut guſtum quendam contemplativæ vitæ, quò ad eam ferventiùs provocentur, accipiunt: ſed ibi jam in æternum felices effecti, de ejus perfectione gaudebunt. Proinde non inflantur, quia hic omnium fidelium Catholicorum honorantur ut Capita: ſed lætantur potiùs, quia ibi Chriſti, qui eſt Sacerdotum, ac omnium fidelium caput, clariora membra futuri ſint. At ſi, quod abſit, ſæcularibus negotiis implicati, fundorum terminos, ſinè termino cupiditatis extendant, ac ſe paſſim exquiſitis deliciis addicant, quæ animam corpúſque debilitant: ſi gloriam non Chriſti, ſed ſuam, decepti vulgi adulantis honoribus, quærant: pluſque de ſe alienæ linguæ, quà ſuæ conſcientiæ credant: ſi omne gaudium ſuum, non in futurorum remuneratione, nec in ſanctitate vitæ, ſed in ſuâ tantùm dignitate conſtituant, & dum tales eſſe, quales creduntur, amant, nunquam ſibi diſpliceant: ac placentes ſibi, non ſint de ſuâ correctione ſolliciti: quis non intelligat tales, ſi in talibus perſeverent, nec ſe ante finem præſentis vitæ emendent, contemplativæ vitæ participes eſſe non poſſe? Ad quam non perveniunt, niſi qui ſtuduerint eſſe, quod facti ſunt, nec affectant videri, ſed eſſe, quod ſunt. Non alienis laudibus, ſed moribus ſuis eximii: nec ſolùm de ſuâ dignitate, ſed potiùs de ſacerdotalis vitæ nobilitate conſpicui: qui ſunt non appellatione tenus, ſed virtute pontifices, vitæ contemplativæ capaces, & gaudiorum cæleſtium cohæredes.

XX. *De doctrinâ & Exemplis præpoſitorum.* Iſidori.

Tam (*f*) doctrinâ, quàm vitâ clarere debet Eccleſiaſticus Doctor. Nam doctrina ſinè vita arrogantem reddit: vita ſinè doctrina inutilem facit. Sacerdotis prædicatio operibus confirmanda eſt, ità, ut, quod docet verbo, inſtruat exemplo. Vera enim eſt illa doctrina, quam vivendi ſequitur forma. Nam nihil turpius eſt, quàm ſi bonum, quod ſermone quisque prædicat, explere opere negligat. Tunc enim prædicatio utiliter profertur, quando efficaciter adimpletur. Unusquisque Doctor, & bonæ actionis, & bonæ prædicationis habere debet ſtudium. Nam alterum ſinè altero non facit perfectum. Sed præcedat juſtus bene agere, ut ſequenter poſſit bene docere. Sicut in numiſmate metallum, figura, & pondus inquiritur, ità in omni Doctore Eccleſiaſtico quid ſequatur, quid doceat, quomodo vivat. Per qualitatem igitur metalli doctrina: per figuram ſimilitudo Patrum: per pondus humilitas deſignatur. Qui ergo ab his tribus diſcrepaverit, non metallum, ſed terra erit.

XXI. *De humilitate præpoſitorum.* Gregorii.

Sit rector (*g*) diſcretus in ſilentio, utilis in verbo: ne aut tacenda proferat, aut proferenda reticeſcat. Nam ſicut incauta locutio in errorem pertrahit, ità indiſcretum ſilentium hos, qui erudiri poterant, in errore derelinquit. Sit rector (*h*) bene agentibus per humilitatem ſocius, contra delinquentium vitia per Zelum juſtitiæ erectus: ut & bonis in nullo ſe præferat, & cum pravorum culpa exigit, poteſtatem protinus ſui prioratûs agnoſcat: quatenus & honore ſuppreſſo æqualem ſe ſubditis bene viventibus deputet, & erga perverſos jura rectitudinis exercere non formidet. Omnes homines natura æquales genuit: ſed variante meritorum ordine, alios aliis culpa poſtponit. Ipſa autem diverſitas, quæ acceſſit ex vitio, divino Judicio diſpenſatur: ut, quia omnis homo æquè ſtare

(*f*) Iſidor. Lib. 3. Sent. Cap. 36. (*g*) Greg. Paſtor. Lib. 2. Cap. 4. (*h*) Ibid. Cap. 16.

ſtare non valet, alter regatur ab altero. Unde cuncti, qui præſunt, non in ſe poteſtatem debent ordinis, ſed æqualitatem penſare conditionis: nec præeſſe hominibus gaudeant, ſed prodeſſe: quam videlicet potentiam bene regit, qui & tenere illam noverit, & impugnare. Bene hanc regit, qui ſcit per illam ſuper culpas erigi, ſcit & cum illâ cæteris æqualitate componi. Quam tamen poteſtatem rectè diſpenſat, qui ſollicitè noverit, & ſumere ex illâ, quod adjuvat, & expugnare, quod tentat: & æqualem ſe cum illâ cæteris cernere, & tamen ſe peccantibus zelo ultionis antefèrre. Prædicator quisque ſtudeat, ut minas potentium ratiocinatione mitiget, & oppreſſorum anguſtias, quantum prævalet, ope levet: ut foris reſiſtentibus opponat patientiam, & intus ſuperbientibus exhibeat cum patientiâ diſciplinam: ut erga errata ſubditorum ſic manſuetudo zelum temperet, quatenus à juſtitiæ ſtudio non enervet: ſic ad ultionem zelus ferveat, ne tamen pietatis limitem fervendo tranſcendat. Rectoris officium eſſe debet, ut ingratos beneficiis ad amorem provocet, ut gratos quoque miniſteriis in amore ſervet: ut proximorum mala, cùm corrigere non valet, taceat: & quæcunque corrigi loquendo poſſunt, ſilentium conſenſum eſſe pertimeſcat.

XXII. *De humilitate Præpoſitorum.*

Iſidori.

Qui (*i*) præficitur ad regimen, taliter erga diſciplinam ſubditorum præſtare ſe debet, ut non ſolùm authoritate, verùm etiam humilitate clareſcat, ſed tamen ità in eo erit virtus humilitatis, ne diſſolvatur vita ſubditorum in vitiis: atque ita authoritas aderit poteſtatis, ne per tumorem cordis ſeveritas exiſtat immoderationis. Hæc eſt in Dei Sacerdotibus vera diſcretiò, quâ nec per libertatem ſuperbi, nec per humilitatem fiunt remiſſi. Hinc eſt, quòd Sancti cum multa conſtantia redarguerunt etiam Principum vitia: in quibus cùm ſumma eſſet humilitas, loco tamen neceſſario, liberè tranſgreſſores juſtitiæ increpabant. Aliquando etiam ſubditis nos oportet animo eſſe humiliores, quoniam facta ſubditorum judicantur à nobis, noſtra verò Deus judicat. Agnoſcat Epiſcopus ſervum ſe eſſe plebis, non Dominum. Verùm hæc caritas, non conditio exigit.

XXIII. *De doctrinæ diſcretione.*

Iſidori.

Non omnibus (*k*) una eadémque doctrina eſt adhibenda: ſed pro qualitate morum, diverſa exhortatio erit Doctorum. Nam quoſdam increpatio dura, quoſdam verò exhortatio corrigit blanda. Sicut periti medici ad varios corporis morbos diverſo medicamine ſerviunt, ità, ut juxta vulnerum varietates, medicina diverſa ſit; ſic & Doctor Eccleſiæ ſingulis quibuſque congruum doctrinæ remedium adhibebit, & quid cuique oporteat pro ætate, pro ſexu, ac profeſſione, adnuntiabit. Non omnibus ea, quæ ſunt clauſa, aperienda ſunt. Multi ſunt enim, qui capere non poſſunt: quibus, ſi indiſcretè manifeſtentur, ſtatim aut detrahunt, aut negligunt. Prima quippe prudentiæ virtus eſt, eam, quam docere oporteat, exiſtimare perſonam. Rudibus populis, ſed carnalibus, plana atque communia, non ſumma atque ardua prædicanda ſunt, ne immenſitate doctrinæ opprimantur potiùs, quàm erudiantur. Unde & Apoſtolus Paulus ait: *Non potui* (*l*) *vobis loqui, quaſi ſpiritalibus, ſed quaſi carnalibus; tanquam parvulis in Chriſto, lac vobis potum dedi, non eſcam.* Carnalibus quippe animis, nec alta nimis de cæleſtibus, nec terrena convenit prædicare: ſed mediocriter, ut initia eorum, moréſque deſiderant, edoceri. Cum corvus ſuos pullos viderit albi coloris, nullis eos cibis alit: ſed tantumdem attendit, donec paterno colore nigreſcant, & ſic illos frequenti cibo reficit. Ità & Eccleſiæ Doctor ſtrenuus, niſi eos, quos docet, viderit ad ſuam ſimilitudinem pœnitentiæ confeſſione nigreſcere, & nitore ſæculari depoſito, lamentationis habitum de peccati recordatione induere, utpote adhuc exterioribus, hoc eſt, carnalibus, non aperit intelligentiæ ſpiritalis profundiora myſteria: ne, dum audita non capiunt, priùs incipiant contemnere, quàm venerari mandata cæleſtia. Aliter eſt agendum erga eos, qui noſtro committuntur regimini, ſi offendunt:

(*i*) Iſidor. Lib. 3. Sent. Cap. 42.
(*k*) Iſidor. Lib. 3. Sent. Cap. 43.
(*l*) 1. Cor. 3. 2.

dunt: atque aliter cum his, qui nobis commiſſi non ſunt. Qui, ſi juſti ſunt, venerandi ſunt: ſi verò delinquunt, pro ſolâ caritate, ùt locus eſt, corripiendi ſunt: non tamen cum ſeveritate, ſicut hi, qui nobis regendi ſunt commiſſi. Priùs docendi ſunt ſeniores plebis, ut per eos infra poſiti faciliùs doceantur. Unde & Apoſtolus: *Hæc*, inquit, *commenda* (m) *fidelibus hominibus, qui idonei ſunt & alios docere.* Ingenium boni Doctoris eſt, incipere à laudibus eorum, quos ſalubriter objurgatos corrigere cupit, ſicut Apoſtolus (*n*) ad Corinthios facit, quos à laudibus inchoat, & increpationibus probat. Sed & erant apud Corinthios, qui & laude, & increpatione digni eſſent. Ille verò indiſcretè loquitur, qui ſic utraque omnibus loquitur, ut omnibus utraque convenire videantur.

XXIV. *Qualiter Prælati ſubjectos doceant, ac ſemetipſos diſcretâ circumſpectione prævideant.* Gregorii.

Quia (*o*) igitur, qualis eſſe debeat Paſtor, ſuperiùs oſtendimus: nunc qualiter doceat, demonſtremus. Non una eadémque cunctis exhortatio congruit, quia nec cunctos par morum qualitas adſtringit. Sæpe namque aliis officiunt, quæ aliis proſunt. Quia & plerumque herbæ, quæ hæc animalia nutriunt, alia occidunt. Et lenis ſibilus equos mitigat, catulos inſtigat: & medicamentum, quod hunc morbum imminuit, alteri vires jungit: & panis, qui vitam fortium roborat, parvulorum necat. Pro qualitate igitur audientium, formari debet ſermo Doctorum: ut & ad ſua ſingulis congruat, & tamen à communis ædificationis arte nunquam recedat. Quid enim ſunt intentæ mentes auditorum, niſi, ut ità dixerim, quædam in citharâ tenſiones tractæ chordarum? Quas tangendi artifex, ut non ſibimetipſi diſſimile canticum faciat, diſſimiliter pulſat: & idcirco chordæ conſonam modulationem reddunt, quia uno quidem plectro, ſed non uno impulſu feriuntur. Doctor quiſque, ut in una virtute caritatis cunctos ædificet, ex una doctrina, non unâ eadémque exhortatione, tangere corda audientium debet. (*p*) Doctor etenim, qui loci ſui neceſſitate exigitur ſumma dicere, hac eâdem neceſſitate compellitur ſumma demonſtrare. Illa namque vox libentiùs auditorum cor penetrat, quam dicentis vita commendat? Quia, quod loquendo imperat, oſtendendo adjuvat, ut fiat. Hinc enim per Prophetam Dominus dicit: *Super* (q) *montem excelſum aſcende tu, qui evangelizas Sion.* Ut videlicet, qui cæleſti prædicatione utitur, ima terrenorum operum deſerens, in rerum culmine ſtare videatur, tantóque faciliùs ſubditos ad meliora pertrahat, quantò per vitæ meritum de ſupernis clamat. Rectè etiam Sacerdos ſuperhumerale ex auro, hyacintho, & purpurâ, cocco bis tincto, & byſſo retorta factum habere præcipitur: ut quanta virtutum diverſitate clareſcere debeat, demonſtretur. In Sacerdotis quippe habitu ante omnia aurum fulget, ut in eo intellectus ſapientiæ principaliter emicet. Cui Hyacinthus, qui æthereo colore reſplendet, adjungitur, ut per omne, quod intelligendo penetrat, non ad favores infimos, ſed ad amorem cæleſtium ſurgat: ne, dum ſuis incautus laudibus capitur, ipſo etiam veritatis intellectu vacuetur. Auro videlicet, Hyacintho, ac purpuræ bis tinctus coccus adjungitur, ut ante interni judicis oculos omnia virtutum bona ex caritate decorentur, & cuncta, quæ coram hominibus rutilant, hæc in conſpectu occulti arbitri flamma intimi amoris accendat. Quæ ſcilicet caritas, quia Deum ſimul ac proximum diligit, quaſi ex duplici tincturâ fulgeſcit. Qui ſic ad authoris ſpeciem anhelat, ut proximorum curam negligat: vel ſic proximorum curam exequitur, ut à Divino amore torpeſcat: qui unum horum quodlibet negligit, in ſuperhumeralis ornamento habere coccum bis tinctum neſcit. Cùm rector ſe ad loquendum præparat, ſub quanto cautelæ ſtudio loquatur, attendat: ne, ſi inordinatè ad loquendum rapitur, erroris vulnere audientium corda feriantur: & cùm fortaſſe ſapiens videri deſiderat, unitatis compagem inſipienter abſcindat. In Evangelio Veritas ait: *Habete ſal* (r) *in vobis, & pacem habete inter vos.* Per ſal quippe verbi ſapientia deſignatur. Qui igitur loqui ſapienter nititur, magnopere metuat, ne in ejus eloquio audientium

(*m*) Tim. 2. 2.
(*n*) 1. Cor. 1
(*p*) Paſtor. Lib. 2. Cap. 5.
(*q*) Eſaiæ 40. 9.
(*o*) In Prologo Lib. 3. Paſtor.
(*r*) Marc. 9. 49.

tium unitas confundatur. Hinc Paulus ait: *Non plus* (s) *ſapere, quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem* Ne igitur Rector incautus ad loquendum prorüat, hoc, quod jam præmiſimus, per ſemetîpſam Diſcipulis veritas clamat: *Habete ſal* (t) *in vobis, & pacem habete inter vos.* Ac ſi figuratè per habitum Sacerdotis dicat: mala punica tintinnabulis jungite, ut per omnia, quæ dicitis, unitatem fidei cautâ obſervatione teneatis. Sacerdos ſemper vocem prædicationis habeat, ne ſuperni ſpectatoris judicium ex ſilentio offendat. Scriptum quippe eſt: (*) *Audiatur ſonitus, quando ingreditur, aut egreditur Sanctuarium in conſpectu Domini, & non moriatur.* Sacerdos in tabernaculum ingrediens vel egrediens moritur, ſi de eo ſonitus non auditur: quia iram contra ſe occulti judicis exigit, ſi ſinè prædicationis ſonitu incedit. Aptè tintinnabula veſtimentis Pontificis deſcribuntur inſerta. Veſtimenta etenim Sacerdotis, quid aliud, quàm recta opera debemus accipere, Prophetâ atteſtante, qui ait: *Sacerdotes* (v) *tui induantur juſtitiam?* Veſtimentis itaque illius tintinnabula inhærent, ut vitæ viam cum linguæ ſonitu, ipſa quoque opera Sacerdotis clament. Nos quia infirmi homines ſumus, cùm de Deo hominibus loquimur, debemus primùm meminiſſe, quid ſumus: ut ex propriâ infirmitate penſemus, quo docendi ordine infirmos fratres conſolemur. Conſideremus igitur, quia aut tales ſumus, quales nonnullos corrigimus: aut tales aliquando fuimus, etſi jam Divinâ gratiâ operante non ſumus: ut tantò eos temperantiùs corde humili corrigamus, quantò noſmetipſos veriùs in his, quos emendamus, agnoſcimus. Si nos Sacerdotes tales nec ſumus, nec fuimus, quales adhuc illi ſunt, quos emendare curamus: ne cor noſtrum fortè ſuperbiat, & de ipſâ innocentiâ in pejus ruat, quorum mala corrigimus, alia eorum bona nobis ante oculos revocemus: quæ ſi omnino nulla ſunt, ad occulta Dei judicia recurramus. Quia ſicut nos nullis meritis hoc ipſum bonum, quod habemus, accipimus: ita illis quoque poteſt gratia ſupernæ virtutis infundere, ut excitati poſteriùs etiam poſſint ipſa bona, quæ nos ante accepimus prævenire. Quis enim crederet, quod per Apoſtolatûs meritum Saulus lapidatum Stephanum præcurſurus erat, qui in morte ejus lapidantium veſtimenta ſervabat? His ergo primum cogitationibus humiliari cor debet, & tunc demum delinquentium iniquitates increpare.

XXV. *De Doctorum ſilentio.* Iſidori.

Pro malo (w) merito plebis aufertur doctrina prædicationis: pro bono merito audientis tribuitur ſermo Doctoris. In poteſtate divinâ conſiſtit, cui velit Deus doctrinæ verbum dare, vel cui auferre: & hoc aut pro dicentis, aut pro audientis fit merito, ut modo pro culpâ plebis auferatur ſermo Doctoris, modò verò pro utilitate rectoris tribuatur. Nam & bonus docet bonum, & malus malum: & bonus malum, & malus bonum: quod tamen fit juxta meritum pôpulorum. Non omnia tempora congruunt doctrinæ, ſecundùm Salomonis ſententiam, dicentis: *Tempus* (x) *tacendi, & tempus loquendi.* Non quidem per timorem, ſed per diſcretionem propter malorum incorrectibilem iniquitatem, nonnunquam electos oportet à doctrinâ ceſſare. Interdum Doctores Eccleſiæ calore caritatis ardentes conticeſcunt à docendo, quia non eſt, qui audiat, teſtante Prophetâ: *Civitates* (y) *Auſtri clauſæ ſunt, & non eſt, qui aperiat.* Qui docendi accipit officium, interdum ad tempus facta proximi taceat, quæ ſtatim corrigere nequaquam exiſtimat, Nam ſi corrigere poteſt, & diſſimulat, verum eſt, quòd conſenſum alieni erroris habeat, Plerique ſancti Doctores pro mali pertinaciâ, quia iniquos emendare nequeunt, his tacere diſponunt: ſed calorem Spiritûs, quo aguntur, ferre non ſuſtinentes iterum in increpationes proſiliunt impiorum.

XXVI. *Quòd nihil proſit Sacerdoti, etiamſi bene vivat, ſi malè viventes tacendo non arguat.* Proſperi.

Quod (z) verò dicit Apoſtolus: (**) Ut nos formam debeamus exhibere fidelibus. Quid valebit, ſi is, cui vel exhortandi bonos, vel caſtigandi malos cura commiſſa eſt, bene vivendo ſe imitandum

(s) Rom. 12. 3.
(t) Marc. 9. 49.
(w) Lib. 3. Sent. Cap. 44.
(x) Eccl. 3. 7.
(z) De vitâ Contemplat. Lib. 1, Cap. 20.
(*) Exod. 28.
(v) Pſal. 131. 16.
(y) Hiere. 13. 19.
(**) 2. Theſſ. 3. 9.

dum bonis exhibeat; & malos tacendo non arguat? Ad hoc enim, niſi me fallit opinio, ſanctè vivendum eſt Sacerdoti, ne dicta ſua repugnantibus factis evacuet. Si, quod prædicat fieri debere, non faciat, aut ſi, quod non facit, prædicare præſumpſerit, nihil apud eos, qui ejus vitam novêre, proficiet. Quia ad hoc eſt Eccleſiæ Dei præpoſitus, ut non ſolùm bene vivendo alios exemplo ſuæ converſationis inſtituat; ſed etiam fiducialiter prædicando ſingulis ante oculos peccata ſua conſtituat: quæ pœna maneat duris, quæ gloria obedientibus, oſtendat. Nullius ſalutem deſperando contemnat, animas emendari nolentium plangat, imitatus Apoſtolum, qui ait: *Ut lugeam* (a) *multos ex his, qui ante peccaverunt, & non egerunt pœnitentiam.* Et iterum: (*b*) *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non uror?* Quapropter ſciens, quòd ſi quibuslibet divitibus, ac potentibus malè viventibus parcat, aut foveat eos; perdat ſimul & pereat: & ſanctè debet vivere propter exemplum, & piè docere propter ſuæ adminiſtrationis officium: certus, quòd ei nihil ſua juſtitia ſuffragetur, de cujus manu anima pereuntis exigitur. Quando quicunque alius perierit, quem nulla docendi neceſſitas manet, ſolus pœnas ſui ſceleris dabit. Ille autem, cui diſpenſatio verbi commiſſa eſt, etiamſi ſanctè vivat, & tamen perditè viventes arguere aut erubeſcat, aut metuat; cum omnibus, qui eo tacente perierint, perit. Et quid ei proderit, non puniri ſuo, qui puniendus eſt alieno peccato? Mentior, niſi hoc Dominus per Ezechielem Prophetam ſub cujuſdam terroris denuntiatione loquitur, dicens ad eum: *Et tu* (e) *fili hominis, ſpeculatorem dedi te, domui Iſraël.* Nec hoc tranſeunter debemus audire, quòd Sacerdotem ſpeculatorem appellat: ut ſicut ſpeculatoris eſt, de loco editiore proſpicere, & plus omnibus contemplari, ità Sacerdos debet eſſe propoſiti ſublimitate celſior cunctis, ac majoris ſcientiæ habere gratiam, quâ poſſit ſub ſe viventes inſtruere. Videamus jam, quid divinus ſermo contineat. *Audies*, inquit, *ſermonem* (d) *ex ore meo, & annuntiabis eis ex me*: Ut hoc dicat Sacerdos, quod ex divinâ lectione didicerit, quod illi Deus inſpiraverit, non, quod præſumptione humani ſenſûs invenerit. Annuntiabis eis, inquit, *ex me*. Ex me, & non ex te. Mea verba loqueris eis, non eſt, quod ex eis, tanquam de tuis infleris. Ex me, inquit, eis annuntia. Sed jam, quid annuntiet, audiamus: *Si me dicente ad impium, impie, morte morieris, non fueris locutus, ut ſe cuſtodiat impius à viâ ſuâ, ipſe impius in iniquitate ſuâ morietur. Sanguinem verò ejus de manu tuâ requiram.* Quid expreſſius, quid apertius poteſt dici? Si impio, inquit, locutus non fueris, ut ſe ab impietate cuſtodiat, & ille perierit; ſanguinem ejus de manu tua requiram. Hoc eſt dicere: ſi ei peccata ſua non annuntiaveris, ſi eum non argueris, ut ab impietate ſuâ convertatur, & vivat: & te, qui non increpâſti, & ipſum, qui te tacente peccavit, flammis perennibus perdam. Quis rogo tam ſaxei pectoris, quis tam ferreus erit, quem ſententia iſta non terreat? Quis tam alienus à fide, qui ſententiæ iſti non credat.

XXVII. *De Paſtoribus non rectè gradientibus.* Gregorii.

Sunt (*e*) nonnulli, qui ſolerti curâ ſpiritalia præcepta perſcrutantur: ſed quæ intelligendo penetrant, vivendo conculcant. Repentè docent, quæ non opere, ſed meditatione didicerant. Et quod verbis prædicant, moribus impugnant. Unde fit, ut, cùm Paſtor per abrupta graditur, ad præcipitium grex ſequatur. Per Prophetam Dominus contra contemptibilem Paſtorum ſcientiam queritur, dicens: *Cùm ipſi* (f) *limpidiſſimam aquam biberetis, reliquam pedibus veſtris conculcabatis: & oves meæ, quæ conculcata pedibus veſtris fuerant, paſcebantur: & quæ pedes veſtri turbaverant, hæc bibebant.* Aquam quippe limpidiſſimam Paſtores bibunt, cum fluenta veritatis rectè intelligentes hauriunt. Sed eandem aquam perturbare, eſt ſanctæ meditationis ſtudia malè vivendo corrumpere. Aquam ſcilicet, Paſtorum turbatam pedibus, oves bibunt, cùm ſubjecti quique non ſectantur verba, quæ audiunt, ſed ſola, quæ conſpiciunt, exempla pravitatis imitantur. Qui cùm dicta ſitiunt, quæ per opera pervertuntur, quaſi corruptis fontibus in potibus lutum ſumunt. Nemo amplius

(*a*) 2. Cor. 12. 21.
(*d*) Ezech. 3.
(*b*) 2. Cor. 11. 29.
(*e*) Paſt. L. 2. C. 2.
(*c*) Ezech. 3. 17.
[*f*] Ezech. 34. 18.

pliùs nocet in Eccleſiâ, quàm qui perversè agens, nomen vel ordinem Sanctitatis habet. Delinquentem namque hunc redarguere nullus præſumit: & in exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reverentiâ ordinis peccator honoratur. Qui ad Sanctitatis ſpeciem deductus, vel verbo cæteros deſtruit, vel exemplo: melius profectò fuerat, ut hunc ad mortem ſub exteriori habitu terrena acta conſtringerent, quàm ſacra officia in culpâ cæteris imitabilem demonſtrarent: quia nimirum, ſi ſolus caderet, utcunque hunc tolerabilior inferni pœna cruciaret. Sæpe ſuſcepta (*g*) cura regiminis cor per diverſa diverberat: & impar quiſque invenitur ad ſingula, dum confusâ mente dividitur ad multa. Unde quidàm Sapiens providè admonet, dicens: *Fili*, (h) *ne in multis ſint actus tui.* Quia videlicet nequaquam plenè in uniuscujuſq; operis ratione colligitur, dum mens per diverſa ſparſa partitur. Cúmque foras per inſolentem curam trahitur, à timoris intimi ſoliditate vacuatur. Dum mens in exteriorum ſit diſpoſitione ſolicita, ſuî eſt ſolummodò ignara: & ſcit multa cogitare, ſe neſciens. Nam cùm plus, quàm neceſſe eſt, ſe exterioribus implicat, quaſi occupata in itinere, obliviſcitur, quò tendebat: ità, ut ab ſtudio ſuæ inquiſitionis aliena, ne ipſa quidem, quæ patitur, damna conſideret, & per quanta delinquat, ignoret. Ezechias Rex (*i*) peccare ſe minimè credidit, cùm venientibus ad ſe alienigenis, cellas aromatum oſtendit: ſed in damnatione ſecuturæ prolis ex eo iram judicis pertulit, quod ſe licenter facere exiſtimavit. Sæpe dum multa ſuppetunt, dumque agi poſſunt, ſubjecti, quæ acta ſunt, admirantur, in cogitatione ſe animus elevat, & planè in ſe iram judicis provocat, quamvis per iniqua foris opera non erumpat. Intus quippe eſt, qui judicat, intus, qui judicatur. Cùm ergo in corde delinquimus, latet hominibus, quid apud nos agimus: ſed tamen ipſo judice teſte peccamus. Hæc proferentes, non poteſtatem regiminis reprehendimus: ſed ab appetitu illius cordis infirmitatem munimus, ne imperfecti quique culmen arripere regiminis audeant: & qui in planis ſtantes titubant, in præcipiti pedem ponant. Cæcus Paſtor eſt, (*k*) qui ſupernæ lumen contemplationis ignorat, qui præſentis vitæ tenebris preſſus, dum venturam lucem nequaquam dirigendo conſpicit, quo greſſum operis ponat, neſcit. Claudus verò rector eſt, qui quidem, quò pergere debeat, adſpicit: ſed per infirmitatem montis vitæ viam perfectè non valet tenere, quam videt: quia ad virtutis ſtatum, dum fluxâ conſuetudine non erigitur, quò per deſiderium enititur, illuc greſſus efficaciter non ſequuntur. Parvo autem naſo eſt, qui ad tenendam menſuram diſcretionis idoneus non eſt. Naſo quippe odores, fœtoréſque diſcernimus. Rectè ergo per naſum diſcretio exprimitur, per quam virtutes eligimus, delicta reprobamus. Sed ſunt nonnulli, qui dum æſtimari ſe hebetes nolunt, ſæpe ſe in quibuſdam inquiſitionibus plùs quàm neceſſe eſt, exercentes, ex nimiâ ſubtilitate falluntur. Unde hìc (*l*) quoque ſubditur: *Vel grandi & torto naſo.* Naſus etenim grandis, & tortus, eſt diſcretionis ſubtilitas immoderata. Quæ dum plùs, quàm decet, excreverit, actionis ſuæ rectitudinem ipſa confundit. Fracto autem pede, vel manu eſt, qui viam Dei pergere omnino non valet, atque à bonis actibus funditus exors vacat: quatenus hæc, non ùt claudus, ſaltem cum infirmitate teneat, ſed ab his omnimodo alienus exiſtat. Gibbus verò eſt, quem terrenæ ſolicitudinis pondus deprimit, ne unquam ad ſuperna reſpiciat, ſed ſolis his, quæ in infimis calcantur, intendat. Qui etſi aliquando aliquid ex bono Patriæ cæleſtis audierit, ad hoc nimirum perverſæ conſuetudinis pondere prægravatus, cordis faciem non attollit: quia cogitationis ſtatum erigere non valet, quem terrenæ ſollicitudinis uſus curvum tenet. Lippus namque eſt, cujus quidem ingenium ad agnitionem veritatis emicat, ſed tamen hoc carnalia opera obſcurant. In lippis quippe oculis pupillæ ſanæ ſunt: ſed humore defluente infirmatæ palbebræ groſſeſcunt. Quæ quia infuſione crebrâ atteruntur, acies pupillæ vitiatur. Et ſunt nonnulli, quorum ſenſum carnalis vitæ operatio ſauciat, qui videre recta ſubtiliter per ingenium poterant, ſed uſu pravorum actuum cali-

(*g*) Greg. L. 2. Paſt. Cap. 4. (*h*) Eccl. 11. 10. (*i*) Eſaiæ 39.
(*k*) L. 2 Paſt. Cap. 11. (*l*) Levit. 21.

caligant. Lippus itaque eſt, cujus ſenſum natura exacuit; ſed converſationis pravitas confundit. Cui bene per Angelum dicitur: *Collyrio* (m) *inunge oculos tuos, ut videas.* Collyrio quippe oculos, ut videamus, inungimus, cùm ad cognoſcendam veri luminis claritatem, intellectûs noſtri aciem medicamine bonæ operationis adjuvamus. Albuginem tolerans, nihil videt: albuginem habet Sacerdos in oculo, qui veritatis lucem videre non ſinitur, quia arrogantiâ ſapientiæ, ſive juſtitiæ cæcatur. Pupilla namque oculi nigra, videt: albuginem tolerans, nihil videt: quia videlicet ſenſus humanæ cogitationis, ſi ſtultum ſe, peccatorémque intelligit, cognitionem intimæ claritatis apprehendit: ſi autem candorem ſibi juſtitiæ, ſive ſapientiæ tribuit, à luce ſe ſupernæ cognitionis excludit: & eo claritatem veri luminis nequaquam penetrat, quo ſe apud ſe per arrogantiam exaltat; ſicut de quibuſdam dicitur: *Dicentes* (n) *enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt.* Jugem verò habet ſcabiem in corpore, cui carnis petulantia ſinè ceſſatione dominatur in mente. In ſcabie etenim fervor viſcerum ad cutem trahitur, per quam rectè luxuria deſignatur: quia ſi cordis tentatio uſque ad operationem proſilit, nimirum fervor intimus uſque ad cutis ſcabiem prorupit. Et foris jam corpus ſauciat, quia dum in cogitatione voluntas non reprimitur, etiam in actionè dominatur. Quaſi enim cutis pruriginem Paulus curabat abſtergere, cùm dicebat: *Tentatio* (o) *vos non apprehendat, niſi humana.* Ac ſi apertè diceret: humanum quidem eſt, in corde tentationem perpeti: dæmoniacum verò eſt, tentationis certamine in operatione ſuperari. Impetiginem quoque habet in corpore, quiſquis avaritiâ vaſtatur in mente. Quæ ſi in parvis non compeſcitur, nimirum ſinè menſurâ dilatatur. Impetigo quippe ſinè dolore corpus occupat, & abſque occupati tædio excreſcens, membrorum decorem fœdat: quia & avaritia captivam animam, dum quaſi delectat, exulcerat: dum adipiſcenda quæque cogitationi objicit, ad inimicitias accendit: & dolorem in vulnere non facit, quia æſtuanti animo ex culpâ abundantiam promittit. Decor membrorum per impetiginem perditur, quia aliarum quoque virtutum per avaritiam pulchritudo depravatur. Et quaſi totum corpus exaſperat, quia per univerſa vitia animum ſupplantat, Paulo atteſtante, qui ait: *Radix* (p) *omnium malorum eſt cupiditas.* Ponderoſus eſt, qui turpitudinem non exercet opere, ſed tamen ab hac cogitatione continua ſinè moderamine gravatur in mente. Qui nequaquam uſque ad opus quidem nefarium rapitur, ſed ejus animus voluntate luxuriæ ſinè ullo repugnationis obſtaculo delectatur. Vitium quippe eſt ponderis, cùm humor viſcerum ad virilia labitur, quæ profectò cum moleſtiâ dedecoris intumeſcunt. Ponderoſus ergo eſt, qui totis cogitationibus ad laſciviam defluens, pondus turpitudinis geſtat in corde. Et quamvis prava non exerceat opere, ab his tamen non evellitur mente: nec ad uſum boni operis in aperto valet aſſurgere, quia gravat hunc in abditis pondus turpe. Quiſquis ergo quolibet horum vitio ſubigitur, panes Domino offerre prohibetur: ne profectò diluere aliena delicta non valeat is, quem adbuc propria devaſtant. Cùm (*q*) Sacerdos non agit bona, quæ loquitur, ei etiam ſermo ſubtrahitur, ne loqui audeat, quod non operatur, ſicut per Prophetam dicitur: *Peccatori* (r) *autem dixit Deus, quare tu enarras juſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum?* Unde etiam deprecatur, dicens: *Et ne* (s) *auferas de ore meo verbum veritatis uſquequaque.* Perpendit namque, quòd omnipotens Deus veritatis verbum facientibus tribuit, & non facientibus tollit. Qui ergo hoc de ore ſuo non auferri petiit, quid aliud, quàm gratiam bonæ operationis quæſivit? Ac ſi apertè diceret: à bono opere errare me non ſinas, ne, dum amitto ordinem bene vivendi, rectitudinem perdam loquendi. Plerumque Doctor, (*t*) qui docere audet, quod negligit agere, cùm deſierit bona loqui, quæ operari contempſit, docere ſubjectos incipit prava, quæ agit: ut juſto omnipotentis Dei judicio in bono jam nec linguam habeat, qui habere bonam vitam recuſat: quatenus, dum mens ejus terreno amori intenditur, de terrenis rebus

(*m*) Apoc. 3. 18.
(*p*) 1. Tim. 6. 10.
(*s*) Pſal. 118. 43.
(*n*) Rom. 1. 22.
(*q*) Moral. XI. Cap. 9.
(*t*) Moral. XI. Cap. 10.
(*o*) Cor. 10. 13.
(*r*) Pſal. 49. 16.

rebus ſemper loquatur : unde in Evangelio Veritas dicit : *Ex abundantia* (v) *enim cordis os loquitur. Bonus homo, de bono theſauro profert bona, & malus homo, de malo theſauro profert mala.* Hinc & Joannes ait : *Ipſi* (w) *de mundo ſunt, ideo de mundo loquuntur.*

XXVIII. *De negligentiâ Sacerdotis, qui doctrinæ ſuæ agendo contraria, perſonam non poteſt implere Doctoris.*

Proſperi.

Recolite (x) ergo, quanta & qualia, me audiente atque probante, dicere ſolebatis de adminiſtratione Pontificis, qui populi ſibi commiſſi curâ poſt habitâ, ardentiùs bona præſentia deſiderat, quàm futura : & oblitus, quòd non ſolùm de ſe, ſed etiam de grege ſibi credito rationem Paſtori Paſtorum omnium reddet, ſua, ſuorúmque detrimenta non cogitat. Quem non delinquentium peccata contriſtant, nec proficientium bona lætificant, ſed de ſe tantùm, plerúmque autem nec de ſe omnino ſolicitus, quid à ſuis boni, malive geratur, ignorat. Qui non prædicat perſeverantiam juſtis, pœnitentiam pravis, contemptum mundi converſis, futuras pœnas averſis. Qui non poteſt dicere contemptoribus admonitionis ſuæ, futurum cogitare judicium, quod ipſe fortè non cogitat. Amatoribus mundi, *Nolite* (y) *diligere mundum* : ſi eum mundi amor oblectat. Ambitioſis, ambitioni jam finem imponite, ſi eum ambitio ruinoſa præcipitat. Ebrioſis, ebrietatem cavete, ſi ſe mero uſque ad alienationem mentis ingurgitat. Sumptuoſis dapibus gravidus, non poteſt ſuis abſtinentiam laudare, quam calcat. Vitio cupiditatis addictus, cupidis amorem non poteſt diſſuadere pecuniæ. Inimicitiarum tenax, non valebit animos diſſidentium ſacerdotali tranquillitate componere. Juſtitiam prædicare judicibus erubeſcit, quam ipſe perſonæ potentis favore corrumpit : nec defendit oppreſſos, ſi perſonas aut honorat, aut deſpicit : & quidquid boni non facit, aut mali committit, nec jubebit fieri, nec vetabit, quia neceſſariam docendi authoritatem, contrarietate ſuæ actionis, aut amittit, aut minuit.

XXIX. *De his, qui bene docent, & malè vivunt.* Iſidori.

Interdum (z) Doctoris vitâ etiam ipſa verax Doctrina vileſcit. Et qui non vivit, ſicut docet, ipſam quam prædicat, veritatem contemptibilem facit. Arcus perverſus eſt lingua Magiſtrorum docentium bene, & viventium malè : & ideo quaſi ex perverſo arcu ſagittam emittunt, dum ſuam pravam vitam proprio linguæ ictu confodiunt. Qui bene docet & malè vivit, tanquam æs, aut cymbalum, ſonum facit aliis, ipſe tamen ſibi manet inſenſualis. Qui bene docet, & malè vivit, quod docet, bene viventibus proficit : quòd verò malè vivit, ſe ipſum occidit. Sicut Sacerdos, qui ſi dignè ſe agit, ut Sacerdotem decet, miniſterium ejus, & ipſi, & aliis utile eſt. Indignè autem vivens, aliis quidem utilis eſt loquendo, ſe autem interficit pravè vivendo. Ac per hoc, quod in illo mortuum eſt, proprium ejus eſt : quod verò vivit in eo, id eſt, ſacrum miniſterium, alienum eſt. Qui bene docet, & malè vivit, videtur ut cereus, qui aliis bonam novit lucem præſtare, ſe verò in malis ſuis conſumere atque extinguere. Qui bene docet, & malè vivit, videtur bonum malo conjungere, lucem tenebris miſcere, veritatem mendacio mutare.

XXX. *De exemplis pravorum Sacerdotum.* Iſidori.

Sæpe (a) per quos juſtitia docetur, per ipſos peccati morbus irrepit, & mors ad plebes pertranſit : ſcilicet vel dum mala docent, vel dum faciunt prava. Plerique Sacerdotes & Clerici pravè viventes, forma cæteris in malum exiſtunt, qui in bonis exemplum eſſe debuerunt. Hi enim quoſcunque exemplo malæ converſationis ſuæ perdunt, de illis rationem ſine dubio reddituri ſunt. Ex carnalium præpoſitorum exemplo plerúmque fit vita deterior ſubditorum ; & plebis merito fiunt tales Sacerdotes, qui exemplo deteriore popu-

(v) Matth. 12. 35. (w) 1. Joan. 4. 5.
(x) De vitâ Contempl. Lib. 1. Cap. 15. (y) 1. Joan. 2. 15.
(z) Lib. 3. Sent. Cap. 37. (a) Ibid. Cap. 38.

populum deſtruant, non ædificent. Ex merito enim plebis nonnunquam Epiſcopi depravantur, quatenus procliviùs corruant, qui ſequuntur. Capite langueſcente cætera corporis membra inficiuntur. Unde & ſcriptum eſt: *Omne caput* (b) *languidum & omne cor mœrens, à plantâ pedis uſq; ad verticem capitis non eſt in eo ſanitas.* Caput enim languidum, Doctor eſt agens peccatum: cujus malum ad corpus pervenit, dum eo vel peccante, vel pravè docente, peſtifer languor ad plebes ſubditas tranſit. Deteriores ſunt, qui ſive doctrinis, ſive exemplis vitam moréſque bonorum corrumpunt, his, qui ſubſtantias aliorum prædiáque diripiunt. Hi enim ea, quæ extra nos, ſed tamen, quæ noſtra ſunt, auferunt. Corruptores verò morum propriè nos ipſos diripiunt: quoniam divitiæ hominum mores eorum ſunt. Multùm ergo diſtant damna morum, à damnis temporalium rerum, dum iſta extra nos ſint, mores verò in nobis.

XXXI. *De Præpoſitis carnalibus.* Iſidori.

Providentiâ (*c*) plerúmque divini conſilii ordinantur præpoſiti, mundana, & exteriora ſectantes, ut dum temporalibus rebus ſe totos impendunt, ſpiritales tutiorem vitam contemplationis exerceant. Quia duræ ſunt quietè vivere volentibus ſarcinæ curarum Epiſcopalium, providet ſæpe Deus curis deditos ſæcularibus ad ſuſceptionem regiminis: ut dum hi exteriora ſinè tædio procurant, ſpiritales rebus interioribus ſine impedimento rerum terrenarum deſerviant. Dei ergo ordinem accuſant, à quo inſtituuntur, qui Epiſcopos condemnant, dum minùs ſpiritalia, ſed magìs terrena ſectantur. Ex divini enim tabernaculi diſpoſitione, ob injurias mundi ferendas & turbines, quoſdam inſtitui Epiſcopos, ſæcularibus curis inſiſtentes: ut hi, qui interiùs ſuperna deſiderant, nullo terreno obſiſtente negotio, liberiùs hoc, quod amant, intendant. Non eſt itaque judicandus à plebe rector inordinatus, dum magìs noverint populi, ſui fuiſſe meriti, perverſi regimen ſuſcepiſſe pontificis. Nam pro meritis plebium diſponitur à Deo vita rectorum. Exemplo David peccant, ad comparationem Principum, qui ex merito plebis prævaricantur. (*d*) Sententia damnantur Cham filii Noë, qui ſuorum præpoſitorum culpas in publico produnt, ſicut Cham, qui Patris pudenda non operuit, ſed deridenda monſtravit. Habituri ſunt Sem meritum & Japhet, qui reverenter operiunt, quæ Patres ſuos exceſſiſſe cognoſcunt. Si tamen Patrum facta non diligant, ſed tantùm operiant, nec imitentur. Nam ſunt, qui præpoſitos ſuos perverſè judicant, dum terrenis ſtudiis eos plus viderint eſſe intentos, ſi vel parum jam ipſi de ſpiritualibus cognoverint. Rectores ergo judicandi à Deo ſunt, à ſuis autem ſubditis nequaquam judicandi ſunt, exemplo Domini, qui per ſe vendentes columbas, & nummulariorum menſas proprio evertit flagello, & projecit à templo. Vel etiam ſicut dicit Pſalmiſta. *Deus ſtetit* (e) *in Synagogâ Deorum, in medio autem Deos diſcernit.* Quod ſi à fide exorbitaverit rector, tunc erit arguendus à ſubditis. Pro moribus verò reprobis tolerandus magìs, quàm diſtringendus à plebe eſt.

XXXII. *Luctuoſa deſcriptio carnaliter viventium Sacerdotum.* Proſperi.

Sed nos (*f*) præſentibus delectati, dum in hac vitâ commoda noſtra & honores inquirimus, non ut meliores, ſed ut ditiores, nec ut ſanctiores, ſed ut honoratiores ſimus, cæteris præeſſe feſtinamus. Nec gregem Domini, qui nobis paſcendus, tuendúſque commiſſus eſt, ſed noſtras voluntates, Dominationem, divitias, & cætera blandimenta carnaliter cogitamus. Paſtores dici volumus, nec eſſe contendimus. officii noſtri vitamus laborem, appetimus dignitatem. Immundorum ſpirituum feras à grege dilacerando non pellimus: & quod eis remanſerit, ipſi conſumimus, quando peccantes divites vel potentes, non ſolùm non arguimus, ſed etiam veneramur, ne nobis aut munera ſolita offenſi non dirigant, aut obſequia deſiderata ſubducant. Ac ſic muneribus eorum & obſequiis capti, imò per hæc illis addicti, loqui

(*b*) Eſaiæ 15.
(*c*) Iſid. lib. cit. Cap. 30.
(*d*) Gen. 9.
(*e*) Pſal. 81. c.
(*f*) De vitâ Contempl. L. 1. C. 21.

loqui eis de peccato ſuo, aut de futuro judicio formidamus: & ideò minaciter ſuperbiam noſtram divinus ſermo contundit, ſed noſter auditus nihil, unde proficiamus, admittit; quia præſentis vitæ capti dulcedine, quæ pœna negligentiam noſtram maneat in æternum, nolumus cogitare. In Paſtores ergo iſta dicuntur, de quorum nobis inani appellatione blandimur: Hæc dicit Dominus Deus: *Væ Paſtoribus* (g) *Iſraël, qui paſcebant ſemetipſos. Nonne greges paſcuntur à Paſtoribus? Lac comedebatis & lanis operiebamini. Quod craſſum erat, occidebatis, gregem autem meum non paſcebatis: quod infirmum fuit, non conſolidaſtis, & quod ægrotum, non ſanaſtis; quod fractum eſt, non alligaſtis: & quod abjectum, non reduxiſtis: quod perierat, non quæſiſtis: ſed cum auſteritate imperabitis eis, & cum potentiâ: & diſperſæ ſunt oves meæ, eò quod non eſſet Paſtor, & factæ ſunt in devorationem omnium beſtiarum agri.* Et paulò poſt: *Propterea, Paſtores, audite verbum Domini: Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia pro eo, quod facti ſunt greges mei in rapinam, & oves meæ in devorationem omnium beſtiarum agri, eò quod non eſſet Paſtor: neque enim quæſierunt Paſtores gregem meum, ſed paſcebant Paſtores ſemetipſos, & gregem meum non paſcebant. Propterea, Paſtores, audite verbum Domini: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ipſe ſuper Paſtores requiram gregem meum de manu eorum, & ceſſare eos faciam, ut ultra non paſcant gregem, nec paſcant ampliùs Paſtores ſemetipſos.* Quis ad hæc non contremiſcat? Quis iſta ſinè intolerabili metu futuræ examinationis accipiat, niſi qui aut non intelligit, aut futura non credit? Sed quia omnia, quæ Deus obſervari voluit, tam apertè poſuit, & ità ſui nominis authoritate firmavit, ut ea faciliùs, quod dictu quoque nefas eſt, contemnamus, quàm nos non intelligere, vel non credere, tam aperta & divina fingamus. Quando audimus, hæc dicit Dominus, quis non futurum eſſe credat, quod dicit Dominus, niſi qui Deo non credit? Quod autem dicit, væ Paſtoribus; iſtud væ pro maledicto poni, & Paſtorum nomine nos ſignificari, quis non intelligat, niſi qui futurum non cogitat? Greges Domini paſcendos Paſtores facti ſuſcipimus, & nos ipſos paſcimus, quando non gregum utilitati proſpicimus, ſed quod foveat, & augeat noſtras voluptates, attendimus. Lac & lanas ovium Chriſti, videlicet oblationes quotidianas, ac Decimas fidelium, gaudentes accipimus: & curam paſcendorum gregum, ac reficiendorum, à quibus perverſo ordine volumus paſci, deponimus. Non ſanamus ſpiritali conſilio peccatis infirmum: non ſacerdotali ope conſolidamus, aut reficimus diverſis tribulationibus fractum: non ad viam ſalutis revocamus errantem: non requirimus ſollicitudine paſtorali veniæ deſperatione jam perditum, ad hoc tantùm potentes effecti, ut nobis in ſubjectos dominationem tyrannicam vindicemus, non ut afflictos contra violentiam potentum, qui in eos ferarum more ſæviunt, defendamus. Inde eſt, quòd non tam à potentibus hujus mundi, quàm à nobis, quod pejus eſt, nonnulli graviter fatigati depereunt: quos ſe de manu noſtrâ Dominus requiſiturum terribiliter comminatur, dicens: *Requiram oves meas de manu Paſtorum, & ceſſare eos faciam, ut ultrà jam non paſcant greges meos.* Quod quid eſt aliud, quàm Paſtores, qui ſemetipſos, non greges meos paſcunt, ſublimitate ſuæ dignitatis expoliabo, & inter reprobos, quia honorem ſuum noluerunt cuſtodire, projiciam? Horum & his ſimilium conſideratione perterritus Propheta: *Timor* (h) *& tremor*, inquit, *venerunt ſuper me, & contexerunt me peccatorum meorum tenebræ. Et dixi, quis dabit mihi pennas ſicut Columbæ, & volabo, & requieſcam?* Et hoc eſt totum, propter quod imperitiæ meæ, ac futuri finis recordatus ingemui, & volui, ſarcinâ Epiſcopatûs mei depoſitâ, elongare fugiens, & manere in ſolitudine, & ibi expectare Dominum, qui ſalvum me faceret à puſillanimitate meâ, & ab ipsâ intolerabilium mihi ſollicitudinum tempeſtate.

XXXIII. *De iracundis Doctoribus.*
Iſidori.

Iracundi (i) Doctores, per rabiem furoris diſciplinæ modum ad immanitatem crudelitatis convertunt: & unde emendare ſubditos poterant, inde potiùs vulnerant. Ideo ſinè menſurâ ulciſcitur culpas Præpoſitus iracundus: quia cor ejus diſperſum in rerum curis, non colligitur in amorem unius Deitatis. Mens

(g) Ezech. 35. 2. (h) Pſal. 54. 6.

(i) Lib. 3. Sent. Cap. 40.

Mens enim ſoluta in diverſis, catenâ caritatis non adſtringitur: ſed malè laxata, malè ad omnem occaſionem movetur.

XXXIV. *De zelo paſtoralis officii ergo ſubditos.* Gregorii.

Omnis (*k*) ſpiritalis zelus Doctoris animum frigit: quia valde cruciatur, dum infirmos quoſque æterna deſerere, & rebus temporalibus delectari conſpicit. Nullum quippe omnipotenti Deo tale eſt ſacrificium, quale eſt zelus animarum, ſicut Pſalmiſta ait: *Zelus* (l) *domûs tuæ comedit me.* Paulus Apoſtolus zelo animarum cruciatus, dicebat: *Quis infirmatur*, (m) *& ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non uror.* Ipſum ſuum cor, quod animarum zelo ſuccenderat, quid aliud, quàm quaſi ſartaginem fecerat, in quo amore virtutum contra vitia ardebat: quod enim urebatur, ſartago erat. Inardeſcebat enim & coquebatur, quia incendebatur amaritudine, ſed virtutum alimenta præparabat ex ſuâ afflictâ cogitatione. Sed quid eſt, quod Ezechiel Propheta (*n*) eandem ſartaginem inter ſe, & civitatem murum ferreum ponit, niſi quod idem fortis zelus, qui nunc in mente Doctoris agitur, in die extremi judicii, inter eum & animam, quam à vitiis zelatur, teſtis eſt? Ut etſi audire is, qui docetur, noluerit, Doctor tamen pro zelo, quem exhibet, de authoris negligentiâ reus non ſit? Murum ergo ferreum Propheta inter ſe & civitatem ponit: quia in ultionis tempore, inde Doctor à damnationis periculo munitur, unde nunc per zelum cuſtodiæ cordis frixuram patitur. Quantum frixura cordis, quæ ſpiritali zelo agitur, omnipotenti Domino Deo placeat, apertè oſtenditur, cùm offerri per legem ſimila in Sacrificium jubetur. Scriptum quippe eſt: *In ſartagine* (o) *oleo conſperſa frigetur, offerétque eam calidam in odorem ſuaviſſimum Domino Sacerdos, qui Patri jure ſucceſſerit, & tota cremabitur in Altari.* Tunc ſimila in ſartagine frigitur, cum munda mens juſti per zeli ſancti ardorem crematur. Quæ conſpergi oleo præcipitur, id eſt, caritatis miſericordiâ miſceri, quæ in conſpectu omnipotentis Dei ardet & lucet. Conſpergatur ergo oleo mens, quæ in ſartagine frigitur: quia ſancti zeli diſtrictio neceſſe eſt, ut ex miſericordiæ virtute & ardeat, & clareſcat. Amat enim eundem ipſum, quem inſequi videtur. Unde & calida in odorem ſuaviſſimum Domino offerri præcipitur: quia, ſi amorem zelus non habet, ea, quæ de ſartagine offertur, calorem ſimila amiſit. Notandum valde eſt, quis ſimilam offerri præcipitur, videlicet Sacerdos, qui Patri jure ſucceſſerit. Ille enim Sacerdos Patri jure ſuccedit, qui ſe eſſe omnipotentis Domini Filium, moribus demonſtrat, atque à nobilitate intima operum ſuorum ignobilitate non diſcrepat. Quæ in altari tota cremari præcipitur, ut videlicet holocauſtum fiat. Simila itaque in ſartagine, eſt munda mens juſti, in zeli ſpiritalis afflictione, quæ per ſollicitudinem animarum frigitur: & non ſolum ſacrificium, ſed etiam holocauſtum Domino eſſe deputatur. Sumamus igitur ſartaginem ferream, & ponamus eam murum ferreum inter nos & civitatem, id eſt, aſſumamus zelum fortem, ut inter nos & auditoris noſtri animum, inveniamus hanc poſtmodum fortem munitionem. Tunc enim hunc murum ferreum inventuri ſumus, ſi tunc eum fortiter tenemus, videlicet docendo, cuſtodiendo, ſuadendo, increpando, mulcendo, terrendo, aliquando verò etiam ſeveriùs agendo. De quâ ſeveritate per Ezechiëlem rectè ſubditur: *Et obfirmabis* (p) *faciem tuam ad eam, & erit in obſidionem.* Quid eſt, obfirmare faciem ad Jeruſalem in latere deſcriptam, niſi ut ei animæ, cui cæleſtis pacis viſionem Doctor denuntiat, ſi adhuc eam infirmari in ſuis actibus conſpicit, remiſſiorem & clementiorem ſe minimè oſtendat? Unde ſcriptum eſt: *Filiæ* (q) *tibi ſunt? ſerva corpus illarum, & non oſtendas hilarem faciem tuam ad illas.* Infirmæ quippe animæ, atque ad appetitum mundi deditæ, aliquando meliùs ex ſeveritate ſervantur, ut obfirmata facies, id eſt, per ſeveritatis cuſtodiam ab omni ſpe frivolæ remiſſionis abducta, inconſtantem animam terreat, atque à delectatione vitiorum, diſtrictionis vigore conſtringat. Quod, cùm à Doctore agitur, ſemper neceſſe eſt,

(*k*) Lib. 1. Super. Ezech. hom. 12. [*l*] Pſal. 68. 10. (*m*) 2. Cor. 11. 29.
(*n*) Cap. 4. (*o*) Levit. 6. 21. 22. (*p*) Ezech. 4. 3.
(*q*) Eccl. 7. 26.

eſt, ut dulcedo & humilitas in corde teneatur; quatenus & multùm amet, & nunquam contra eum per elationem ſuperbiat: cui tamen amorem ſuum & humilitatem pro utilitate ejus prodere recuſat. Sequitur. *Et circumdabis eam.* Circumdat Doctor auditoris animam, cùm omne, quod in hac vitâ agitur, in tentationum laqueos apponi poſſe denuntiat: ut dum ubique ſit mens pavida, ubique circumſpecta, quantò timidior, tantò vigilantior vivat. Ipſe (*r*) namque zelus rectitudinis, dum inquietudine mentem agitat, ejus mox aciem obſcurat, ut altiora in commotione non videat, quæ bene priùs tranquilla cernebat. Sed inde ſubtiliùs ad alta reducitur, unde ad tempus, ne videat, reverberatur. Nam ipſa recti æmulatio, æterna poſt paululum in tranquillitate largiùs aperit, quæ hic interim per commotionem claudit: & unde mens turbatur, ne videat, inde proficit, ut ad videndum verius clareſcat. Sicut infirmati oculo, cum collyrium immittitur, lux penitus negatur. Sed inde eam poſt paululum veraciter recipit, unde hanc ad tempus ſalubriter amittit. Nunquam verò commotioni contemplatio jungitur, nec prævalet mens perturbata conſpicere, ad quod vix tranquilla valet inhiare: quia nec ſolis radius cernitur, cùm commotæ nubes cœli faciem obducunt, nec turbatus fons reſpicientis imaginem reddit, quam tranquillus propriè oſtendit: quia, quo ejus unda palpitat, in eo ſe ſpem ſimilitudinis obſcurat. Sed cùm per zelum animus movetur, curandum ſummopere eſt, ne hæc eadem, quæ inſtrumento virtutis aſſumitur, menti ira dominetur: nec quaſi Domina præeat, ſed velut ancilla ad obſequium parata, à rationis tergo nunquam recedat. Tunc enim robuſtiùs contra vitia erigitur, cùm ſubdita rationi famulatur. Nam quantumlibet ira ex zelo rectitudinis ſurgat, ſi immoderata mentem vicerit, rationi protinus ſervire contemnit. Et tantò ſe impudentiùs dilatat, quantò impatientiæ vitium virtutem putat. Unde neceſſe eſt, ut hoc ante omnia, qui zelo rectitudinis movetur, attendat, ne ira extra mentis dominium tranſeat, ſed in ultione peccati, tempus, modúmque conſiderans, ſurgentem animi perturbationem ſubtiliùs retractando reſtringat, animoſitatem reprimat, & motus fervidos ſub æquitate diſponat: ut eò fiat juſtior ultor alienus, quo priùs extitit victor ſuus. Qui zelo rectitudinis movetur, ſic culpas delinquentium corrigat, ut ante ipſe, qui corrigit, per patientiam creſcat, ut fervorem ſuum tranſcendendo dijudicet, ne intemperanter excitatus ipſo zelo rectitudinis longè à rectitudine aberret.

XXXV. *Quòd Sacerdotes nihil proprium* (*) *habeant, & Eccleſiæ facultates, tanquam communes, Deo rationem reddituri ſuſcipiant.* Proſperi.

Expedit (*s*) facultates Eccleſiæ poſſideri, & proprias perfectionis amore contemni. Non enim propriæ ſunt, ſed communes, Eccleſiæ facultates: & ideo quiſquis omnibus, quæ habuit, dimiſſis, aut venditis ſit rei ſuæ contemptor, cùm Præpoſitus fuerit factus Eccleſiæ, omnium, quæ habet Eccleſia, efficitur diſpenſator. Denique Sanctus Paulinus, ût ipſi meliùs noſtis, ingentia prædia, quæ fuerant ſua, vendita pauperibus erogavit. Sed cùm poſtea factus eſſet Epiſcopus, non contempſit Eccleſiæ facultates, ſed fideliſſimè diſpenſavit. Quo facto ſatis oſtendit, & propria debere propter perfectionem contemni, & ſinè impedimento perfectionis poſſe Eccleſiæ facultates, quæ ſunt profectò communia, poſſidere. Quid Sanctus Hilarius? Nónne & ipſe omnia ſua, aut parèntibus reliquit, aut vendita pauperibus erogavit? Is tamen cum merito perfectionis ſuæ fieret Eccleſiæ Arelatenſis Epiſcopus, quod illa tunc habebat Eccleſia, non ſolùm poſſedit, ſed etiam accep-

(*r*) Moral. Lib. 5. Cap. 30.

(*) Ex hoc Capitulo, & Capitulis CXX. CXXI. CXXII. liquet, Canonicis ſuaderi, ut facultates, quas ex patrimonio, aut alio juſto titulo poſſident, relinquant, & vel Pauperibus, vel Eccleſiæ dent: cæterùm nullo voto paupertatis aſtringebantur, & nonnulli Canonici bona ſua & domos retinebant, etſi parciùs de communi maſſa perciperent, ut infra dicetur: *Thomaſſinus vet. & nova diſciplina Parte III. Lib. III. Cap. VII.* ubi reſpondet S. Petro Damiani Canonicos proprietarios illimitatè damnanti. *Van Eſpen Parte I. Tit. VII. Cap. I. Eckhart. Hiſtoria Franciæ Lib. XXVIII. Nro. CXXII.*

(*s*) De vitâ contempl. Lib. 2. Cap. 9.

acceptis fidelium numeroſis hæreditatibus ampliavit. Iſti ergo tam Sancti, támque perfecti Pontifices, factis evidentibus clamant, poſſe, & debere fieri, quod fecerunt. Qui utique homines, tam ſæcularium, quàm Divinarum literarum ſinè ambiguitate doctiſſimi, ſi ſcirent res Eccleſiæ debere contemni, nunquam eas haberent, qui omnia ſua reliquerant. Unde datur intelligi, quòd tanti, ac tales viri, qui volentes fieri Chriſti diſcipuli, renuntiaverunt omnibus, quæ habebant, non ut poſſeſſores, ſed ut procuratores facultates Eccleſiæ poſſidebant. Et idcircò ſcientes, nihil aliud eſſe res Eccleſiæ, niſì vota fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum, non eas vendicaverunt in uſus ſuos, ut proprias, ſed ut commendatas pauperibus diviſerunt. Hoc eſt enim poſſidendo contemnere, non ſibi, ſed aliis poſſidere: nec habendi cupiditate Eccleſiæ facultates ambire, ſed eas pietate ſubveniendi ſuſcipere. Quod habet Eccleſia, cum omnibus nihil habentibus habet commune; nec aliquid inde eis, qui ſibi dé ſuo ſufficiunt, debet erogare: quando nihil aliud ſit, habentibus dare, quàm perdere.

XXXVI. *De diſciplinâ Sacerdotum, in his, qui delinquunt.* Iſidori.

Sacerdotes (*t*) pro populorum iniquitate damnantur, ſi eos aut ignorantes non erudiant, aut peccantes non arguant, teſtante Domino ad Prophetam: *Speculatorem* (u) *Domui Iſraël dedi te. Si non fueris locutus, ut ſe cuſtodiat impius à viâ ſuâ ille in iniquitate ſuâ morietur. Sanguinem verò ejus de manu tuâ requiram.* Sic enim (*w*) Heli Sacerdos pro filiorum iniquitate damnatus eſt, & licet eos delinquentes admonuit, ſed tamen non, ùt oportebat, redarguit. Sacerdotes exquirere debent peccata populorum, & ſagaci ſollicitudine unumquemque probare juxta teſtimonium Domini ad Jeremiam loquentis: *Probatorem,* (*x*) inquit, *dedi te in populo meo robuſtum: & ſcies, & probabis vias eorum.* Sacerdotes ſtudio corrigendi facta perſcrutari debent ſubjectorum, ut emendatos lucrifacere poſſint. Sicut autem peccatorem convenit argui, ita juſtum non exulcerari. Sacerdotes curam debent habere, de his, qui pereunt, ut ſacerdotali redargutione, aut corrigantur à peccatis, aut ſi incorrigibiles exiſtunt, ab Eccleſia ſeparentur. Atrociter arguuntur, qui decipiendo peccantes non ſolùm non arguunt pro peccato, ſed etiam adulanter decipiunt, dicente Prophetâ: *Et erunt,* (y) *qui beatificant populum iſtum ſeducentes: & qui beatificantur, præcipitati.* Atrociter iterum arguuntur, qui peccantem non recipiunt, ſed deſpiciunt, & ſpernunt, nec alterius delictum, tanquam proprium, ingemiſcunt. De talibus per Eſaiam Dominus comminans dicit: *Qui dicunt,* (z) *recede à me: non appropinques mihi, quia immundus es, iſti fumus erunt in furore meo, ignis ardens totâ die.* Inde eſt, (*a*) quod & Apoſtolus omnibus omnia factus eſt, non imitatione erroris, ſed compaſſionis miſeratione, ſcilicet, ut ita vitia aliena fleret, quemadmodum ſi tali & ipſe implicaretur errore. Boni Paſtores populi debent delicta deflere, & totos ſe planctibus tradere, imitantes Jeremiam Prophetam, dicentem: *Quis dabit* (b) *capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo die ac nocte interfectos populi mei?* Tanquam propria igitur delicta, plebis peccata Sacerdos flere debet: ſed affectu compatiendi, non actione commiſſi. Nonnulli Præſules gregis quoſdam pro peccato à communione ejiciunt, ut pœniteant: ſed quali ſorte vivere debeant, ad melius exhortando non viſitant. Quibus congruè increpans ſermo Divinus comminatur: *Paſtores,* (c) *qui paſcunt populum meum, vos diſperſiſtis gregem meum: ejeciſtis, & non viſitaſtis eos; ecce ego viſitabo ſuper vos malitiam ſtudiorum veſtrorum.* Bonorum ſtudia Sacerdotum multâ diligentiâ etiam parva plebium facta perquirunt, ut, dum in minimis ſubditorum peccatis ſe acerrimos præſtant, de majoribus malis cautos ſibi ſubditos, ac ſollicitos faciant. Sicut medici morbos imminentes curandos ſuſcipiunt, futuros verò ne irrepant, medicinæ objectu quâdam præſcientiâ antecedunt: ita & Doctores boni ſic ea, quæ malè acta ſunt, reſecant, ut ea, quæ admitti poſſunt, ne perpetrentur doctrinâ ſuccurrente præveniant. Qui blando ſer-

(*t*) Lib. 3. Sent. Cap. 46.
(*u*) Ezech. 3. 17.
(w) 1. Reg. 2. 4.
(*x*) Jerem. 6. 27.
[*y*] Eſa. 9. 16.
[*z*] Eſa. 65. 5.
[*a*] 1. Cor. 9.
[*b*] Jerem. 9. 1.
(*c*) Hieron. 23. 1.

ſermone caſtigatus non corrigitur, acriùs neceſſe eſt, ut arguatur. Cum dolore enim abſcindenda ſunt, quæ leniter ſanari non poſſunt. Admonitus ſecretim, ſi corrigi de peccato negligit, publicè arguendus eſt: ut vulnus, quod occultè ſanari neſcit, manifeſtè debeat emendari. Manifeſta peccata non ſunt occultâ correctione purganda. Palàm enim ſunt arguendi, qui palàm nocent, ut dum apertâ objurgatione ſanantur, qui eos imitando deliquerant, corrigantur. Dum unus corripitur, plurimi emendantur. Neceſſe eſt enim, ut pro multorum ſalvatione unus condemnetur, quàm pro unius licentiâ multi periclitentur. Ita erga delinquentem ſermo eſt proferendus, ſicut ejus, qui corripitur, expoſtulat ſalus. Quod ſi opus eſt, aliquam medicamenti ſalutem verbo increpationis aſpergere, lenitatem tamen corde opus eſt retinere. Doctores nonnunquam duris feriunt increpationibus ſubditos, qui tamen à caritate eorum, quos corripiunt, non recedunt. Sæpe Eccleſiæ cenſura arrogantibus videtur eſſe ſuperbia: & quod à bonis piè fit, crudeliter fieri putatur à pravis: quia non diſcernunt recto oculo, quod à bonis recto fit animo. Notandum ab omni Pontifice vehementer, ut tantò cautiùs erga commiſſos agat, quantò duriùs à Chriſto judicari formidat. Nam ſicut ſcriptum eſt: (*d*) *In quâ menſurâ menſi fueritis, remetietur vobis.* Quotidie namque omnes delinquimus, & in multis erroribus labimur. Qui enim in noſtris delictis clementes ſumus, in alieno peccato rigorem tenere, nequaquam debemus. Multi aliorum vitia cernunt, ſua non adſpiciunt. Et cùm ipſi maximis criminibus obnoxii teneantur, minora peccata fratribus non dimittunt. Hypocritæ trabem in oculo ſuo conſiſtentem non ſentiunt, & hærentem feſtucam in lumine fratris intendunt. Faciliùs reprehendimus vitia aliena, quam noſtra. Nam ſæpe, quæ perverſa in aliis judicamus, in nobis nocibilia minùs eſſe ſentimus: & quod in aliis reprehendimus, agere ipſi non erubeſcimus. Faciliùs vitia uniuſcujuſque, quàm virtutes intendimus: nec quid boni quiſque geſſerit, agnoſcere, ſed quod malè gerit, perſcrutamur.

XXXVII. *De collatâ Epiſcopis poteſtate ligandi, atque ſolvendi.* Gregorii.

Prædicatores (*e*) ſancti, qui diſtrictum Dei Judicium metuunt, animarum judices fiunt: & alios damnant & liberant, qui ſemetipſos damnari metuebant. Horum profectò nunc in Eccleſiâ Epiſcopi locum tenent: ſolvendi atque ligandi authoritatem ſuſcipiunt, qui gradum regiminis ſortiuntur. Grandis honor Pontificalis, ſed grave pondus iſtius eſt honoris. Durum quippe eſt, ut qui neſcit tenere moderamina vitæ ſuæ, judex vitæ fiat alienæ. Plerúmque contingit, ut ipſe judicii locum teneat, cui ad locum vita minimè concordat. Ac proinde ſæpe agitur, ut vel damnet immeritos, vel alios ipſe ligatus ſolvat. Sæpè in ſolvendis, ac ligandis ſubditis ſuæ voluntatis motus, non autem cauſarum merita ſequitur. Unde fit, ut ipſa & ligandi & ſolvendi poteſtate ſe privet, qui hanc pro ſuis voluntatibus, & non pro ſubjectorum meritis exercet. Sæpe fit, ut erga quemlibet proximum odio vel gratiâ moveatur Paſtor. Judicare autem digne de ſubditis nequeunt, qui in ſubditorum cauſis ſua vel odia, vel gratiam ſequuntur: Unde rectè per Prophetam dicitur: *Mortificabant* (f) *animas, quæ non moriuntur, vivificabant animas, quæ non vivunt.* Non morientem quippe mortificat, qui juſtum damnat: & non victurum vivificare nititur, qui reum à ſupplicio abſolvere conatur. Deus omnipotens (*g*) ut nos à præcipitatâ ſententiæ prolatione compeſceret, cum omnia nuda & aperta ſint oculis ejus, mala tamen Sodomæ noluit audita judicare, *Clamor Sodomorum* (h) *& Gomorrhæorum multiplicatus eſt, & peccatum eorum aggravatum eſt nimis. Deſcendam & videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverit, an non eſt ità, ut ſciam.* Omnipotens itaque Deus, & omnia ſciens, cur ante probationem quaſi dubitat, niſi ut gravitatis nobis exemplum proponat, ne mala hominum ante præſumamus credere, quàm probare. Quid hoc exemplo niſi nos admonemur, ne ad proferendam ſententiam umquam præcipites eſſe debeamus, ne temerè indiſcuſſa judicemus, ne quælibet mala audita nos moveant, ne

paſſim

(*d*) Matth. 7. 2. (*e*) Homil. XXVI. in Joan. 20. (*f*) Ezech. 23. 19.
(*g*) Moral. Lib. 19. Cap. 14. (*h*) Gen. 18. 20.

paſſim dicta ſinè probatione credamus ? (*i*) Cauſæ videlicet penſandæ ſunt, & tunc ligandi, atque ſolvendi poteſtas exercenda. Videndum eſt, quæ culpa præceſſit, aut quæ ſit pœnitentia ſecuta poſt culpam: ut quos omnipotens Deus per compunctionis gratiam viſitat, illos Paſtoris ſententia abſolvat. Tunc enim vera eſt abſolutio præſidentis, cùm interni arbitrium ſequitur judicis. Quod bene quatriduani mortui reſuſcitatio illa ſignificat, quæ videlicet demonſtrat, quia priùs mortuum Dominus vocavit & vivificavit, dicens: *Lazare* (*k*) *veni foras.* Et poſtmodùm is, qui vivus egreſſus fuerat, à diſcipulis eſt ſolutus, ſicut ſcriptum eſt: *Cùmque egreſſus eſſet qui fuerat ligatus inſtitis, tunc dixit diſcipulis ſuis; ſolvite eum, & ſinite abire.* Scilicet ut Paſtores Eccleſiæ ei pœnam debeant amovere, quam meruit, qui non erubuit confiteri, quod fecit. Sub magno moderamine Paſtores Eccleſiæ vel ſolvere ſtudeant, vel ligare. Sed utrum juſtè, an injuſtè obliget Paſtor, Paſtoris tamen ſententia gregi timenda eſt, ne is, qui ſubeſt, & cùm injuſtè forſitan ligatur, obligationis ſuæ ſententiam ex aliâ culpa mereatur. Paſtor quisque vel abſolvere indiſcretè timeat, vel ligare. Is autem, qui ſub manu Paſtoris eſt, ligari timeat vel injuſtè: nec Paſtoris ſui judicium temerè reprehendat, ne etſi injuſtè ligatus eſt, ex ipſa tumidæ reprehenſionis ſuperbiâ, culpa, quæ non erat, fiat.

XXXVIII. *De Epiſcopis, qui pro ordinatione Sacerdotii munera libenter accipiunt.*

Gregorii.

Nonnulli (*l*) Epiſcoporum donum accepti Spiritûs, in uſum ſolent negotiationis inflectere, & miraculorum ſigna ad avaritiæ obſequium declinare. Hinc eſt enim, quod Simon (*m*) per impoſitionem manûs edita miracula conſpiciens percipere donum Spiritûs Sancti pecuniâ voluit: ſcilicet, ut deteriùs venderet, quod malè comparâſſet. (*n*) Redemptor noſter flagello de reſticulis facto, de templo turbas ejecit, cathedras vendentium columbas evertit. Columbas quippe vendere, eſt impoſitionem manûs, quâ Spiritus Sanctus accipitur, non ad vitæ meritum, ſed ad præmium dare. Sed ſunt nonnulli, qui nummorum quidem præmia ex ordinatione non accipiunt, & tamen ſacros ordines pro humanâ gratiâ largiuntur, atque de largitate eâdem laudis ſolummodo retributionem quærunt. Hi nimirum, quod gratis acceptum eſt, gratis non tribuunt: quia de impenſo officio Sanctitatis, nummum favoris expetunt. Unde bene, cùm juſtum virum deſcriberet Eſaias Propheta, ait: *Qui excutit* (o) *manus ſuas ab omni munere.* Neque enim dicit, qui excutit manus ſuas à munere; ſed adjunxit, ab omni: quia aliud eſt munus ab obſequio, aliud munus à manu, aliud munus à linguâ; munus quippe ab obſequio, eſt ſubjectio indebitè impenſa: munus à manu, pecunia eſt. Munus à linguâ, favor. Qui ergo ſacros ordines tribuit, tunc ab omni munere manus excutit, quando in divinis rebus non ſolùm nullam pecuniam, ſed etiam humanam gratiam non requirit. Plerumque fit, ut quiſquis eorum, vel bona corporalia ab hominibus accipere contemnat: ſed quia hæc non accipit, majores ab eis recipere laudes quærat. Et fortaſſe munus ſe accepiſſe non exiſtimat, qui bona corporalia accipere recuſat. Sicut ſcriptum eſt ſuperiùs, aliquando munus à manu, aliquando verò ab ore porrigitur. Nam qui nummum tribuit, munus ex manu dedit: qui autem verbum laudis impendit, munus ab ore protulit. Plerúmque Sacerdos, etſi exteriora dona, quæ terrenæ forſitan neceſſitati congruunt, pro impoſitione manuum accipere recuſat: plus eſt, quod ſibi retribui appetit, cum ultrà meritum laudari deſiderans, munus ab ore quærit.

XXXIX. *De Subintroductis mulieribus.*
Ex Concilio Nicæno.

Interdixit (*p*) per omnia magna Synodus, non Epiſcopo, non Presbytero, non Diacono, nec alicui omnino, qui in Clero eſt, ſubintroductam habere mulierem: niſi fortè aut matrem, aut ſororem, aut amitam, vel eas tantùm perſonas, quæ ſuſpiciones effugiunt.

XL.

(*i*) Homil. 26. in Joan. 20. (*k*) Joan. 11.
(*l*) Homil. 4. in Evang. Matth. 10. *Miſit Dominus.* (*m*) Act. 8. [*n*] Joan. 2.
(*o*) Eſa. 33. 15. [*p*] Concilium Nicænum Can. 3.

XL. *De Clericis uſuras accipientibus.* Ex eodem Concilio.

Quoniam (*q*) multi ſub regulâ conſtituti, avaritiam, & turpia lucra ſectantur, oblitique divinæ ſcripturæ dicentis: *Qui pecuniam ſuam non dedit ad uſuram*, mutuum dantes, centeſimas exigunt: juſtè cenſuit ſancta & magna Synodus, ut ſi quis inventus fuerit poſt hanc definitionem uſuras accipiens, aut ex inventione aliquâ, vel quolibet modo negotium tranſigens, aut hemiolia, id eſt, ſeſcupla, exigens, vel aliquid tale prorſus excogitans turpis lucri gratiâ, dejiciatur à clero, & alienus exiſtat à regulâ.

XLI. *De Privilegiis Presbyterorum.* Ex eodem Concilio

Pervenit ad ſanctum, magnúmque Concilium: quod in quibuſdam locis & civitatibus Presbyteris gratiam ſacræ Communionis Diaconi porrigant, quod nec regula, nec conſuetudo tradidit, ut ab his, qui poteſtatem non habent offerendi, illi, qui offerunt, Chriſti corpus accipiant. Nec non & illud innotuit, quod quidam Diaconi ante Epiſcopos ſacra oblata contingant. Hæc igitur omnia reſecentur, & in ſuâ Diaconi menſurâ permaneant, ſcientes, quòd Epiſcoporum quidem miniſtri ſint, inferiores autem Presbyteris habeantur. Per ordinem ergo poſt Presbyterum gratiam ſacræ Communionis accipiant, aut Epiſcopo eis, aut Presbytero porrigente. Sed nec ſedere in medio Presbyterorum Diaconis liceat: quia ſi hoc fiat, præter regulam & ordinem probatur exiſtere. Si quis autem etiam poſt has definitiones obedire noluerit, à miniſterio ceſſare debebit.

XLII. *De excommunicatis, quomodo tractandi ſint, & quomodo Concilia quot annis celebranda.* Ex eodem Concilio.

De his (*r*) qui Communione privantur, ſeu ex Clero, ſeu ex laico ordine ab Epiſcopis, per unamquamque Provinciam ſententia regularis obtineat, ut hi, qui abjiciuntur, ab aliis non recipiantur. Requiratur autem, ne puſillanimitate, aut contentione, vel alio quolibet Epiſcopi vitio videatur à congregatione ſecluſus. Ut hoc ergo decentiùs inquiratur, bene placuit, annis ſingulis per unamquamque Provinciam bis in anno Concilia celebrari, ut communiter omnibus ſimul Epiſcopis congregatis Provinciæ, diſcutiantur hujusmodi quæſtiones: & ſic, qui ſuo peccaverunt evidenter Epiſcopo, excommunicati rationabiliter ab omnibus æſtimentur, uſquequò vel in communi, vel Epiſcopo placeat humaniorem pro talibus ferre ſententiam. Concilia verò celebrentur, unum quidem ante quadrageſimam paſchæ, ut omni diſſenſione ſublatâ, munus offeratur Deo puriſſimum: ſecundum verò circa tempus Autumni.

XLIII. *Quòd non oporteat demigrare.* Ex eodem Concilio.

Propter (*t*) multam perturbationem, & ſeditiones, quæ fiunt, placuit conſuetudinem omnimodis amputari, quæ præter regulam in quibuſdam videtur admiſſa, ità ut de civitate ad civitatem, non Epiſcopus, non Presbyter, non Diaconus transferatur. Si quis autem poſt diffinitionem ſancti & magni Concilii, tale quid agere tentaverit, & ſe hujuſcemodi negotio mancipavit, hoc factum prorſus in irritum ducatur, & reſtituatur Eccleſiæ, cui fuit Epiſcopus; aut Presbyter, aut Diaconus ordinatus.

XLIV. *Non transmigrandum de civitate in civitatem.* Ex Concilio Chalcedon.

De his, (*u*) qui transmigrant de civitate in civitatem, Epiſcopis, aut Clericis, placuit, ut Canones, qui de hac re à ſanctis Patribus ſtatuti ſunt, habeant propriam firmitatem.

XLV. *De his, qui in Eccleſiis, in quibus provecti ſunt, minimè perduraverunt.* Ex Concilio Nicæno.

Quicumque (w) temerè ac periculosè, neque timorem Dei præ oculis habentes, nec agnoſcentes Eccleſiaſticam regulam, diſcedunt ab Eccleſiâ Presbyteri, aut Diaconi, vel quicumque ſub regulâ prorſus exiſtunt, hi nequaquam debent in aliam Eccleſiam recipi, ſed om-

[*q*] Ex eodem Concilio can. 17. [*s*] Concil. Nicæni can. 6.
(*t*) Conc. Nicæni can. 15. (*u*) Conc. Chalcedon. can. 5. [*w*] Conc. Nicæni can. 16.

omnem neceſſitatem convenit illis imponi, ut ad ſuas parochias revertantur. Quod ſi non fecerint, oportet eos communione privari. (*x*) Si quis autem ad alium pertinentem audacter invadere; & in ſuâ Eccleſiâ ordinare rentaverit, non conſentiente Epiſcopo, à quo diſceſſit is, qui regulæ mancipatur, ordinatio hujuscemodi irrita comprobetur.

XLVI. *De flectendo genu.* Ex eodem Concilio.

Quoniam (*y*) ſunt quidam in die Dominico genu flectentes, & in diebus pentecoſtes, ut omnia in univerſis locis conſonanter obſerventur, placuit ſancto Concilio, ſtantes Domino vota perſolvere.

XLVII. *De damnatis, & miniſtrare tentantibus.* Ex Concilio Antiocheno.

Si quis (*z*) Epiſcopus damnatus à Synodo, vel Presbyter, aut Diaconus à ſuo Epiſcopo, auſi fuerint aliquid de miniſterio ſacro contingere, ſive Epiſcopus, juxta præcedentem conſuetudinem, ſive Presbyter aut Diaconus; nullo modo liceat ei nec in alia Synodo reſtitutionis ſpem, aut locum habere ſatiſfactionis. Sed & communicantes ei omnes abjici de Eccleſia, & maximè ſi poſtea, quam didicerint, adverſus memoratos prolatam fuiſſe ſententiam, eiſdem communicare tentaverint.

XLVIII. *De Clericis damnatis.* Ex Concilio Africano.

Et illud (*a*) petendum, ut ſtatuere dignetur, ut ſi quis cujuslibet honoris Clericus judicio Epiſcoporum quocumque crimine fuerit damnatus, non liceat eum, ſive ab Eccleſiis, quibus præfuit, ſive à quolibet homine defenſari, interpoſitâ pœnâ damni pecuniæ atque honoris, quo nec ætatem, nec ſexum excuſandum eſſe præcipiant.

XLIX. *De peregrinorum ſuſceptione.* Ex Concilio Antiocheno.

Nullus (*b*) peregrinorum ſinè pacificis, id eſt, commendatitiis ſuſcipiatur epiſtolis.

L. *Quòd non liceat Clerico in duarum civitatum Eccleſiis miniſtrare.*

Ex Concilio Chalcedonenſi.

Non licere (*c*) Clericum in duarum civitatum conſcribi ſimul Eccleſiis, ſed in quâ ab initio ordinatus eſt, non ad quam confugit, quaſi ad potiorem, ob inanis gloriæ cupiditatem. Hoc autem facientes revocari debere ad ſuam Eccleſiam, in quâ primitus ordinati ſunt, & ibi tantummodo miniſtrare. (*d*) Si verò quis jam translatus eſt ex aliâ in aliam Eccleſiam, prioris Eccleſiæ, vel Martyriorum, quæ ſub eâ ſunt, aut Ptochodochiorum, aut Xenodochiorum rebus in nullo communicet. Eos verò, qui auſi fuerint poſt diffinitionem magnæ & univerſalis hujus Synodi quidquam ex his, quæ ſunt prohibita, perpetrare, decrevit Sancta Synodus, à proprio hujuſmodi gradu excidere.

LI. *Quòd non oporteat peregrinos Clericos ſinè commendatitiis miniſtrare.*

Ex eodem Concilio.

Peregrinos (*e*) Clericos & Lectores in alia civitate, præter commendatitias literas ſui Epiſcopi, nuſquam penitus miniſtrare debere.

LII. *Quòd ſinè literis ſacro miniſterio ſervientes proficiſci non debeant.*

Ex Concilio Laodicenſi.

Quòd (*f*) non oporteat Sacerdotem, vel Clericum ſinè literis proficiſci Canonicis.

LIII. *De Clericis, à communione ſummotis, ab alio non recipiendis Epiſcopo.*

Ex Concilio Sardicenſi.

Oſius (*g*) Epiſcopus dixit: Hoc quoque omnibus placet, ut ſive Diaconus, ſive Presbyter, ſive quis Clericorum ab Epiſcopo ſuo communione fuerit privatus, & ad alterum perrexerit Epiſcopum, & ſciênt ille, ad quem confugit, eum ab Epiſcopo ſuo fuiſſe abjectum; non oportet, ut ei communionem in-

[*x*] III. D. LXXI. Si quis auſus. (*y*) Conc. Nicæni can. 20. (*z*) Conc. Antioch. can. 4.
(*a*) Conc. Africani can. 29. (*b*) Conc. Antiocheni can. 7.
(*c*) Conc. Chalcedonenſ. can. 10. qu. 2. Clericum in duas. (*d*) Qu. 2. Si quis jam translatus.
(*e*) Conc. Chalcedon. can. 13. (*f*) Conc. Laodicenſis can. 41. (*g*) Conc. Sardic. can. 16.

indulgeat. Quod ſi fecerit, ſciat ſe convocatis Epiſcopis cauſas eſſe dicturum. Univerſi dixerunt: Hoc ſtatutum & pacem ſervabit, & concordiam cuſtodiet.

LIV. *Si quis excommunicatus ante audientiam communicare præſumpſerit, ipſe in ſe damnationem protulit.*

Ex Concilio Carthaginenſi.

Item (*b*) placuit univerſo Concilio, ut, qui excommunicatus fuerit pro ſuo neglectu, ſive Epiſcopus, ſive quilibet Clericus, & tempore excommunicationis ſuæ ante audientiam communionem præſumpſerit, ipſe in ſe damnationis judicetur protuliſſe ſententiam.

LV. *De non ſollicitandis Clericis alienis.*

Ex Concilio Sardicenſi.

Januarius (*i*) Epiſcopus dixit: Illud quoque ſtatuat Sanctitas veſtra, ut nulli Epiſcopo liceat alterius Epiſcopi civitatis Miniſtrum Eccleſiaſticum ſollicitare, & in ſuis Parochiis ordinare. Univerſi dixerunt: Placet, quia ex his contentionibus ſolet naſci diſcordia: & ideo prohibet omnium ſententia, ne quis hoc facere audeat.

LVI. *De his, qui ſemel legerint in Eccleſiâ, ab aliis non poſſe promoveri.* Ex Concilio Africano.

Item placuit, (*k*) ut quicunque in Eccleſia vel ſemel legerit, ab alia Eccleſia ad Clericatum non teneatur. Et ſubſcripſerunt. Aurelius Epiſcopus, Eccleſiæ Carthaginenſis huic decreto conſenſi, & perlecto ſubſcripſi. Similiter & cæteri Epiſcopi ſubſcripſerunt.

LVII. *Si qui Clerici ab Epiſcopis ſuis promoti contempſerint, nec illic maneant, unde recedere noluerunt.* Ex Concilio Carthagin.

Item placuit, (*l*) ut quicunque Clerici, vel Diaconi, pro neceſſitatibus Eccleſiarum non obtemperaverint Epiſcopis ſuis, volentibus eos ad honorem ampliorem in ſua Eccleſia promovere, nec illic miniſtrent in gradu ſuo, unde recedere noluerunt.

LVIII. *Ut nullus alienum Clericum ſollicitare, vel tenere præſumat, ſuo Epiſcopo non præbente conſenſum.* Ex Decretali Leonis Papæ.

Alienum (*m*) Clericum invito Epiſcopo ipſius, nemò ſuſcipiat, nemo ſollicitet, niſi fortè ex placito caritatis id inter dantem, accipientémque conveniat. Nam gravis injuriæ reus eſt, qui de fratris Eccleſiâ id, quod eſt utilius, aut pretioſius, audet vel allicere, vel tenere. Itaque, ſi intra Provinciam res agatur, transfugam Clericum de Eccleſiâ ſuâ, Metropolitanus redire compellet. Si autem longiùs receſſit, ſui præcepti authoritate revocabitur, ut nec cupiditati, nec ambitioni occaſio relinquatur.

LIX. *Ut in Eccleſiâ convivia minimè celebrentur.* Ex Concilio Africano.

Ut nulli (*n*) Epiſcopi, vel Clerici in Eccleſiâ conviventur, niſi fortè tranſeuntes hoſpitiorum neceſſitate illic reficiant. Populi etiam ab hujuſmodi conviviis, quantùm fieri poteſt, prohibeantur.

LX. *Quòd nullus Eccleſiaſticorum in tabernis comedere debeat.* Ex Concilio Laodicenſi.

Quòd (*o*) non oporteat ſacro miniſterio deditos, à Presbyteris uſque ad Diaconos, & reliquum Eccleſiaſticum ordinem, id eſt, uſque ad Subdiaconos, Lectores, Cantores, Exorciſtas, & Oſtiarios, & ex numero continentium & Monachorum, ingredi tabernas.

LXI. *De avaritiâ.* Ex Concilio Carthaginenſi.

Aurelius (*p*) Epiſcopus dixit: Avaritiæ cupiditas, quam rerum omnium malarum matrem eſſe, nemo eſt, qui dubitet, proinde inhibenda eſt: & ne quis alienos fines uſurpet, aut per præmium terminos Patrum ſtatutos tranſcendat. Nec omnino cuiquam Clericorum

(*b*) Conc. Carthaginen. can. 29.
(*i*) Conc. Sardicenſis can. 18.
(*k*) Conc. Africani can. 57.
(*l*) Conc. Carthaginen. can. 31.
(*m*) Leo Epiſt. 82. ad Anaſtaſium Theſſ. Cap. 9. XIX. Qu. 2. Alienum Clericum.
(*n*) Conc. Africani can. 9.
(*o*) Conc. Laodic. D. XLIV. Non oportet Clericum.
(*p*) Conc. Carthagin. can. 5.

corum liceat, de quálibet re fœnus accipere. Quanquam novellæ ſuggeſtiones, quæ vel obſcuræ ſunt, vel ſub genere latent, inſpectæ à nobis formam accipient. Cæterùm, de quibus apertiſſimè divina Scriptura ſanxit, non eſt differenda ſententia, ſed potiùs exequenda. Proinde, quod in laicis reprehenditur, id multò magis debet in Clericis prædamnari. Univerſum Concilium dixit: Nemo contra Prophetas, nemo contra Evangelia facit ſine periculo.

LXII. *Quòd uſuram non ſolùm Clerici exigere non debent, ſed nec Laici Chriſtiani.*

Ex Decretali Leonis Papæ.

Nec hoc (*q*) quoque prætereundum eſſe duximus, quoſdam lucri turpis cupiditate captos, uſurariam exercere pecuniam, & fœnore velle diteſcere. Quod nos, non dicam, in eos, qui ſunt in Clericali officio conſtituti, ſed in Laicos cadere, qui Chriſtianos ſe dici cupiunt, condolemus. Quod vindicari acriùs in eos, qui fuerint confutati, decernimus, ut omnis peccandi opportunitas adimatur.

LXIII. *De his, qui eſum carnium in Clero conſtituti diffugiunt.* Ex Concilio Ancyritano.

Hi, (*r*) qui in Clero ſunt Presbyteri, & Diaconi, & à carnibus abſtinent, placuit eas quidem contingere, & ita, ſi voluerint, continere. Quòd ſi in tantum eas abominantur, ut nec olera, quæ cum eis coquuntur, exiſtiment comedenda, tanquam non conſentientes regulæ, ab ordine ceſſare debebunt.

LXIV. *De numero certo Diaconorum.* Ex Concilio Neocæſarienſi.

Diaconi (*s*) ſeptem eſſe debent juxta Regulam, licet & valde magna ſit civitas. Idipſum autem & Actuum Apoſtolorum liber inſinuat.

LXV. *De his, qui abominantur eos, qui carnibus veſcuntur.* Ex Concilio Gangrenſi.

Si quis (*t*) carnes edentem, præter ſanguinem & idolis immolatum, & ſuffocatum, cum religione & fide condemnat, velut ſpem propter hujuſmodi perceptionem non habentem, anathema ſit.

LXVI. *De his, quæ in uſus pauperum conferuntur.* Ex eodem Concilio.

Si quis (*u*) dederit, vel acceperit oblata præter Epiſcopum, vel eum, qui conſtitutus eſt ab eo, ad diſpenſandam miſericordiam pauperibus; & qui dat, & qui accipit, anathema ſit.

LXVII. *De his, qui pro virginitate ſuperbiunt.* Ex eodem Concilio.

Si quis (*w*) ex his, qui virginitatem propter Dominum ſervant, extollitur adversùs conjugatos, anathema ſit.

LXVIII. *De his, qui dominico die jejunant, tanquam nihil præ cæteris differente.*

Ex eodem Concilio.

Si quis (*x*) propter continentiam, quæ putatur, aut contumaciam, in die Dominico jejunat, anathema ſit.

LXIX. *De his, qui Eccleſiaſtica jejunia abſque neceſſitate diſſolvunt.* Ex eodem Concilio.

Si quis (*y*) eorum, qui continentiæ ſtudent, abſque neceſſitate corporeâ, tradita in commune jejunia, & ab Eccleſiâ cuſtodita, ſuperbiendo diſſolvit ſtimulo ſuæ cogitationis impulſus, anathema ſit.

LXX. *De his, qui ſe à perceptione Sanctæ Communionis avertunt, & qui excommunicatis per domos communicant.*

Ex Concilio Antiocheno.

Omnes, (*z*) qui ingrediuntur Eccleſiam Dei, & Scripturas Sacras audiunt, nec communicant in oratione cum populo, ſed pro quâdam intemperantiâ ſe à perceptione ſanctæ communionis avertunt, hi de Eccleſia removeantur, quamdiu per confeſſionem pœnitentiæ fructus oſtendant, & precibus indulgentiam conſequantur.

LXXI.

[*q*] Leo Epiſt. 1. XIV. Qu.4. Nec hoc prætereundum. (*r*) Conc. Ancyritani can. 13.
[*s*] Conc. Neocæſarienſis can. 14. D. XCIII. Diaconi ſeptem. Act. 6.
[*t*] Conc. Gangrenſis can. 2. D. XXX. Si quis carnem. [*u*] Ibid. can. 8.
(w) Ibid. can. 10. 4. D. XXX. Si quis propter Deum.
[*x*] Ibid. can. 18. 7. D. XXX. Si quis tanquam hoc.
[*y*] Ibid. can. 19. 8. D. XXX. Si quis eorum. [*z*] Conc. Antiocheni can. 2.

LXXI. *De his, qui ab aliâ parochiâ, præter conſcientiam Epiſcoporum ſuorum, in aliis commorantur.* Ex eodem Concilio.

Si quis (*a*) Presbyter, aut Diaconus, & omnino quilibet ex Clero Parrochiam propriam deſerens, ad aliam properavit, dein omnino demigrans, in alia parrochia per multa tempora nititur immorari, ulteriùs ibidem non miniſtret: maximè ſi vocanti ſuo Epiſcopo, & regredi ad propriam parrochiam commonenti, obedire contempſerit. Quòd ſi in hac indiſciplinatione perdurat, à miniſterio modis omnibus removeatur, ità ut nequaquam locum reſtitutionis inveniat. Si verò pro hac cauſâ damnatum alter Epiſcopus ſuſcipiat, hic etiam à communi coerceatur Synodo, velut, qui Eccleſiaſtica conſtituta diſſolvat.

LXXII. *De Clericis excommunicatis, vel Laicis.* Ex eodem Concilio.

Si quis (*b*) à proprio Epiſcopo communione privatus eſt, non ante ſuſcipiatur ab aliis, quàm ſuo reconcilietur Epiſcopo: aut certè ad Synodum, quæ congregatur, occurrens, pro ſe ſatisfaciat.

LXXIII. *De Epiſcopis, & Clericis adeuntibus Imperatorem.* Ex eodem Concilio.

Si quis (*c*) Epiſcopus, aut Presbyter, aut quilibet regulæ ſubjectus Eccleſiæ, præter conſilium, & literas Epiſcoporum Provinciæ, & præcipuè Metropolitani, adierit Imperatorem, hunc reprobari, & abjici oportere, non ſolùm à communione, verùm & ab honore, cujus particeps videtur exiſtere; quia venerandi Principis auribus moleſtiam tentavit inferre contra leges Eccleſiæ. Si igitur adire Principem neceſſaria cauſa depoſcit, hoc agatur cum tractatu & conſilio Metropolitani, & cæterorum Epiſcoporum, qui in eadem Provincia commorantur. Qui etiam proficiſcentem ſuis proſequantur epiſtolis.

LXXIV. *De damnatis Epiſcopis, aut Clericis, adeuntibus Imperatorem.* Ex eodem Concilio.

Si quis (*d*) à proprio Epiſcopo Presbyter, aut Diaconus, aut à Synodo fuerit Epiſcopus fortè damnatus, & Imperatoris auribus moleſtus extiterit, oportet ad majus Epiſcoporum converti Concilium: & quæ putaverint habere juſta, plurimis Epiſcopis ſuggerant, eorúmque diſcuſſiones ac judicia præſtolentur. Si verò hæc parvi pendentes, moleſti fuerint Imperatori, hos nullâ veniâ dignos eſſe, nec locum ſatisfactionis habere, nec ſpem futuræ reſtitutionis penitus opperiri dijudicamus.

LXXV. *Ut qui in Sacrario ſerviunt, uſuras non exigant.* Ex Concilio Laodicenſi.

Quòd (*e*) non oporteat Sacerdotes & Clericos fœnerantes uſuras, vel, quæ dicuntur ſescupla, id eſt, & ſummam capitis, & dimidium ſummæ, percipere.

LXXVI. *De his, qui debeant in ambone, id eſt, in pulpito pſallere.* Ex eodem Concilio.

Quòd (*f*) non oporteat ampliùs præter eos, qui regulariter Cantores exiſtunt, qui & de codice canunt, alios in pulpitum conſcendere, & in Eccleſiâ pſallere.

LXXVII. *De honore, quem Presbyteris Diaconi, qui ſub ipſis ſunt, debeant exhibere.* Ex eod. Concilio.

Quòd (*g*) non oporteat Diaconum coram Presbytero ſedere, ſed juſſione Presbyteri ſedeat. Similiter autem & Diaconus in honore habeatur ab obſequentibus, id eſt, Subdiaconis, & omnibus Clericis.

LXXVIII. *Quòd Subdiaconi non debeant benedicere, vel benedicta tribuere.* Ex eodem Concilio.

Quòd (*h*) non oporteat Subdiaconos

(*a*) Conc. Antiocheni can. 3. 24. VII. qu. 1. Si quis Presbyter.
[*b*] Ibid. can. 6. 2. XI. qu. 3. Si quis à proprio.
[*c*] Ibid. can. 11. 21. XXIII. qo. 8. Si quis Epiſcopus.
(*d*) Ibid. can. 12. 2. XXI. qu. 5. Si quis à proprio Epiſcopo.
(*e*) Conc. Laodicenſis can. 6. 9. D. XLVI. Non licet fœnerari.
(*f*) Ibid. can. 15. (*g*) Ibid. can. 20. 15. D. XCIII. Non oportet.
(*h*) Ibid. can. 25. 26. D. XCIII. Non oportet Subdiaconos.

nos panem dare, & calicem benedicere.

LXXIX. *De Exorciſtis, qui non ſunt ab Epiſcopis ordinati.* Ex eodem Concilio.

Quòd (*i*) hi, qui non ſunt ab Epiſcopis ordinati, tam in Eccleſiis, quàm in domibus, exorcizare non poſſint.

XXC. *In Eccleſia prandia fieri non debere.* Ex eodem Concilio.

Quòd (*k*) non oporteat in domiciliis divinis, id eſt, in Domini Eccleſiis, convivia, quæ vocantur agapæ, fieri, nec intra domum Dei comedere, vel accubitus ſternere.

XXCI. *Quòd præter Epiſcopum Clericus proficiſci non debeat.* Ex eodem Concilio.

Quòd (*l*) non oporteat Sacerdotem, vel Clericum, præter juſſionem ſui proficiſci Pontificis.

XXCII. *Ut ad Sacrarium mulieres non introeant.* Ex eodem Concilio.

Quòd (*m*) non oporteat ingredi mulieres ad altare.

XXCIII. *Non licere Clericis, lubricis, vel publicis ſpectaculis intereſſe, nec congruere penitus Chriſtianis, commeſſationibus intereſſe.* Ex eodem Concilio.

Quòd (*n*) non oporteat Sacerdotes, aut Clericos, quibuscunque ſpectaculis in ſcenis, aut in nuptiis intereſſe: ſed antequam thymelici ingrediantur, exurgere eos convenit, atque inde diſcedere. Nec oporteat Sacerdotes, aut Clericos, ex collatis, vel commeſſationibus convivia celebrare. Hoc autem nec Laicis poſſe congruere.

XXCIV. *Oblationes offerri in domibus non oportere.* Ex eodem Concilio.

Quòd (*o*) non oporteat in domibus oblationes celebrari ab Epiſcopis, vel Presbyteris,

XXCV. *De Clericis, & Monachis, non manentibus in ſuo propoſito.* Ex Concilio Chalcedonenſi.

Qui (*p*) ſemel in Clero deputati ſunt, aut Monachorum vitam expetiverunt, ſtatuimus, neque ad militiam, neque ad dignitatem aliquam venire mundanam; aut hoc tentantes, & non agentes pœnitendam, quò minùs redeant ad hoc, quod propter Dominum primitus elegerunt, anathematizari.

XXCVI. *Quòd non oporteat Clericos, habentes invicem negotium, proprium Epiſcopum relinquere, & ad ſæcularia judicia convocari.* Ex eodem Concilio.

Si quis (*q*) Clericus adverſùs Clericum habet negotium, non deſerat Epiſcopum proprium, & ad ſæcularia percurrat judicia: ſed priùs actio ventiletur apud Epiſcopum proprium, vel certè conſilio ejusdem Epiſcopi, apud quos utræque partes voluerint, judicium obtinebunt. Si quis autem præter hæc fecerit, Canonicis correptionibus ſubjacebit. Quòd ſi Clericus habet cauſam adversùs Epiſcopum proprium, vel adverſùs alterum, apud Synodum Provinciæ judicetur. Quòd ſi adversùs ejuſdem Provinciæ Metropolitanum Epiſcopus, vel Clericus habet querelam, petat Primatem Diœceſeos, aut ſedem Regiæ urbis Conſtantinopolitanæ, & apud ipſum judicetur.

XXCVII. *Quòd minimè Clericos transmigrari oporteat.* Ex eodem Concilio.

Clericos (*r*) in Eccleſiâ miniſtrantes, ſicut jam conſtituimus, in alterius civitatis Eccleſiam ſtatutos fieri non oportet, ſed contentos eſſe, in quibus ab initio miniſtrare meruerunt, exceptis illis, qui proprias admittentes Provincias, ex neceſſitate ad aliam Eccleſiam tranſierunt.

XXCVIII.

(*i*) Conc. Laodicenſis can. 26. 2. D. LX. Non oportet exorcizare.
(*k*) Ibid. can. 28. 4. D. XLII. Non oportet in Baſil. (*l*) Ibid. can. 42.
(*m*) Ibid. can. 44. (*n*) Ibid. can. 54. de Conſec. Diſt. 5. Non oportet Miniſtros.
(*o*) Ibid. can. 54. 10. D. XLIV. Non oportet.
(*p*) Conc. Chalcedon. can. 7. 20. qu. 3. Eos, qui ſemel.
(*q*) Ibid. can. 9. 46. XI. qu. 1. Si Clericus.
(*r*) Ibid. can. 20. 4. D. LXXI. Clericos in ſuis.

XXCVIII. *Quòd non liceat Clericis, poſt mortem ſui Epiſcopi, bona ejus diripere.* Ex eodem Conciſio.

Non (*s*) licere Clericis poſt obitum ſui Epiſcopi, res ad eum pertinentes diripere, ſicut antiquis quoque eſt Canonibus conſtitutum. Quòd ſi hoc facere tentaverint, graduum ſuorum periculo ſubjacebunt.

XXCIX. *Si quis Clericorum pauper promotus, in ordine poſtea habuerit aliquid, Eccleſiæ poteſtati ſubjiciat.* Ex Concil. Carthaginenſi.

Item (*t*) placuit, ut Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, vel quicumque Clerici, qui nihil habentes ordinantur, & tempore epiſcopatûs, vel Clericatûs ſui, agros, vel quæcumque prædia nomine ſuo comparant, tanquam rerum dominicarum invaſionis crimine teneantur, niſì admoniti in Eccleſia eadem ipſa contulerint. Si autem ipſis propriè aliquid liberalitate alicujus, vel ſucceſſione cognationis obvenerit, faciant inde, quod eorum propoſito congruit. Quòd ſi à ſuo propoſito retrorſum exorbitaverint, honore Eccleſiaſtico indigni, tamquam reprobi, judicentur.

XC. *Ut Clerici tabernas, niſì in peregrinis, non ingrediantur.* Ex Concilio Africano.

Ut Clerici (*u*) edendi, vel bibendi causâ tabernas non ingrediantur, niſì peregrinationis neceſſitate compulſi.

XCI. *Ut alienus Clericus minimè ſuſcipiatur ab alio.* Ex eodem Concilio.

Epigonius (*w*) Epiſcopus dixit: In multis Conciliis hoc ſtatutum eſt, etiam nunc hoc confirmandum eſt à veſtra prudentia, beatiſſimi Fratres, ut Clericum alienum nullus ſibi præripiat Epiſcopus, præter ejus arbitrium, cujus fuerit Clericus.

XCII. *Ut Clericus nec ſuo, nec alieno nomine fœnus exerceat.* Ex Decretali Leonis Papæ.

Illud (*x*) etiam duximus præmonendum, ut ſicut non ſuo, ità nec alieno nomine aliquis Clericorum exercere fœnus attentet. Indecens enim eſt, crimen ſuum commodis alienis impendere. Fœnus autem hoc ſolùm aſpicere & exercere debemus, ut quod hìc miſericorditer tribuimus, ab eo Domino, qui multipliciter, & in perpetuum manſura retribuet, recipere valeamus.

XCIII. *Ut Clerici nullas negotiationes inhoneſtas, & turpia lucra ſectentur.* Ex Decretali Gelaſii Papæ.

Conſequens (*y*) fuit, ut illa quoque, quæ de Piceni partibus nuper ad nos miſſa relatio nuntiavit, non prætereunda putaremus, id eſt, plurimos Clericorum negotiationibus inhoneſtis & lucris turpibus imminere, nullo pudore cernentes Evangelicam lectionem, quâ ipſe Dominus (*z*) noſter negotiatores è templo verberatos flagellis, aſſeritur expuliſſe: nec Apoſtoli verba recolentes, quibus ait: *Nemo militans* (a) *Deo, implicat ſe negotiis ſæcularibus*: Pſalmiſtam quoque David ſurdâ diſſimulantes aure cantantem: *Quoniam* (b) *non cognovi negotiationes, introibo in potentias Domini.* Proinde hujusmodi aut ab indignis poſt hæc quæſtibus noverint abſtinendum, & ab omnibus cujuslibet negotiationis ingeniis, cupiditateque ceſſandum, aut in quocúnque gradu ſint poſiti, mox à Clericalibus officiis abſtinere cogantur: quoniam domus Dei domus orationis & eſſe debet & dici, ne officina negotiationis, & ſpelunca potiùs ſit latronum.

XCIV. *Excerptum ex Epiſtola S. Hieronymi Presbyteri* ad Nepotianum de vitâ Clericorum.

Petis à me, Nepotiane cariſſime! literis transmarinis, & crebrò petis, ut tibi brevi volumine digeram præcepta benè vivendi, & quâ ratione is, qui ſæculi militiâ derelictâ, cœperit eſſe Clericus, rectum Chriſti tramitem teneat, ne ad diverſa vitiorum diverticula rapiatur. Scio quidem ab avunculo tuo Beato Heliodoro, qui nunc Pontifex Chriſti eſt, te & didiciſſe, quæ ſancta ſunt, & quo-

(*s*) Conc. Chalcedon. can. 22. 43. XII. qu. 2. Non liceat Clericis.
(*t*) Conc. Carthagin. can. 32.
(*u*) Conc. Africani can. 7.
(*w*) Ibid. Can. 21.
(*x*) Leonis Papæ Epiſt. 1. Cap. 4.
(*y*) Gelaſii Papæ Epiſt. I. Cap. 15. 2. D. XXCVIII. Conſequens.
(*z*) Matth. 21.
(*a*) 2. Tim. 2. 4.
(*b*) Pſal. 70. 16.

quotidie diſcere, normámque te ejus exemplo habere virtutum. Sed & noſtra, qualiacúnque ſunt, ſuſcipe: & libellum hunc libello illius copulato, ut cùm ille te monachum erudierit, hic Clericum doceat eſſe perfectum. Igitur Clericus, qui Chriſti ſervit Eccleſiæ, interpretetur primò vocabulum ſuum: & nominis definitione prolatâ, nitatur eſſe, quod dicitur. Si enim Cleros græcè, latinè ſors appellatur; propterea vocantur Clerici, quia de ſorte ſunt Domini, vel, quia Dominus ipſe ſors, id eſt, pars Clericorum eſt. Qui autem vel ipſe pars Domini eſt, vel Dominum partem habet, talem ſe exhibere debet, ut ipſe poſſideat Dominum, & ipſe poſſideatur à Domino. Qui poſſidet Dominum & cum Propheta dicit: *Pars* (c) *mea Dominus*, nihil extra Dominum habere poteſt. Quòd ſi quippiam aliud habuerit præter Dominum, pars ejus non erit Dominus. Verbi gratiâ: ſi aurum, ſi argentum, ſi poſſeſſiones, ſi variam ſupellectilem; cum iſtis partibus Dominus pars ejus fieri non dignatur. Si autem ego pars Domini ſum, & funiculus hæreditatis ejus; nec accipio partem inter cæteras tribus, ſed quaſi Levita & Sacerdos vivo de decimis; & altari ſerviens, altaris oblatione ſuſtentor; habens victum & veſtitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus ſequor. Obſecro itaque te, & repetens iterum, iterúmque monebo, ne officium Clericatûs genus antiquæ militiæ putes: id eſt, ne lucra ſæculi in Chriſti quæras militiâ: nec plus habeas, quàm quando Clericus eſſe cæpiſti, & dicatur tibi: *Cleri eorum* (d) *non proderunt eis.* Menſulam tuam pauperes & peregrini, & cum illis Chriſtus conviva noverit. Negotiatorem Clericum, & ex inope divitem, ex ignobili glorioſum, quaſi quandam peſtem fuge. *Corrumpunt* (e) *mores bonos confabulationes peſſimæ.* Tu aurum contemnis, alius diligit. Tu calcas opes, ille ſectatur. Tibi cordi eſt manſuetudo, ſilentium, ſecretum: illi loquacitas, attrita frons, fora placent, & plateæ, & medicorum tabernæ. In tantâ morum diſcordiâ, quæ poteſt eſſe concordia? Hoſpitiolum tuum aut rarò, aut nunquam mulierum pedes terant. Omnes puellas, & virgines Chriſti, aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige. Ne ſub eodem tecto manſeris, nec in præteritâ caſtitate confidas. Nec David ſanctior, nec Salomone potes eſſe ſapientior. Memento ſemper, quòd paradiſi colonum de poſſeſſione ſuâ mulier ejecerit. Ægrotanti tibi ſanctus quilibet frater aſſiſtat, & germana, vel mater, aut probatæ quælibet apud omnes fidei. Quòd ſi hujusmodi non fuerint conſanguinitatis, caſtimoniæque perſonæ; multas anus nutrit Eccleſia, quæ & officium præbeant, & beneficium accipiant miniſtrando, ut infirmitas quoque tua fructum habeat Eleëmoſynæ. Scio quoſdam convaluiſſe corpore, & animo ægrotare cæpiſſe. Periculoſè tibi miniſtrat, cujus vultum attendis frequenter. Si propter officium Clericatûs aut vidua viſitatur, aut Virgo: nunquam domum ſolus introeas, taléſque habeto ſocios, quorum contubernio non infameris. Si lector, ſi acolytus, ſi pſaltes te ſequitur, non ornetur veſte, ſed moribus: nec calamiſtro criſpent comas, ſed pudicitiam habitu polliceantur. Solus cum ſolâ ſecretè, & abſque arbitro, vel teſte non ſedeas. Si familiariùs eſt aliquid loquendum, habet nutricem majorem domus, virginem, viduam, maritatam. Non eſt tam inhumana, ut nullum præter te habeat, cui ſe audeat credere. Caveto omnes ſuſpiciones: & quidquid probabiliter fingi poteſt, ne fingatur, ante devita. Crebra munuſcula, & ſudariola, & vaſculos, & veſtes ori applicatas, & oblatos, ac deguſtatos cibos, blandáſque ac dulces literulas ſanctus amor non habet. Mel meum, lumen meum, meúmque deſiderium, Chriſtus eſt. Natus in paupere domo, & tugurio ruſticano, qui vix milio & cibario pane rugientem ſatiare ventrem poteram, nunc ſimilam & mella faſtidio. Novi & genera, & nomina piſcium: in quo litore conchæ lectæ ſint, calleo: ſaporibus avium diſcerno Provincias: & ciborum raritas, ac noviſſimè damna ipſa delectant. Tu quidem divinas ſcripturas ſæpiùs lege, immò nunquam de manibus tuis ſacra lectio deponatur. Diſce, quod doceas. Obtine eum, qui ſecundùm doctrinam eſt, fidelem ſermonem, ut poſſis exhortari in doctrinâ ſanâ

(c) Pſal. 15. 5. (d) Jerem. 12. 13. (e) 1. Cor. 15. 33.

ſanâ & contradicentes revincere. Permane in his, quæ didiciſti, ac credita ſunt tibi, ſciens, à quo didiceris, ſemper paratus ad ſatisfactionem omni poſcenti te rationem de eâ; quæ in te eſt, ſpe. Non confundant opera ſermonem tuum, ne, cùm in Eccleſiâ loqueris, tacitus quilibet reſpondeat: Cur ergo hæc, quæ dicis, ipſe non facis? Delicatus Magiſter eſt, qui pleno ventre de jejuniis diſputat. Accuſare avaritiam & latro poteſt. Sacerdotis Chriſti os, mens, manúſque concordent. Eſto ſubjectus Pontifici tuo, & quaſi animæ parentem ſuſpice. Amare filiorum; timere ſervorum eſt. *Si pater* (f) *ſum*, inquit, *ubi eſt honor meus? Si Dominus ego ſum, ubi timor meus eſt*? Melius eſt, cariſſime, non habere, quod tribuas, quàm impudenter petere, quod des. Sed & genus arrogantiæ eſt, clementiorem te velle videri, quàm Pontifex Chriſti eſt. Non omnia poſſumus omnes. Alius in Eccleſiâ oculus eſt, alius lingua, alius manus, alius pes, auris, venter, & cætera. Lege Pauli Epiſtolam ad Corinthios, quomodo *diverſa membra unum corpus* efficiunt. (*g*) Nec ruſticus tamen & ſimplex frater ideo ſe ſanctum putet, ſi nihil noverit: nec peritus & eloquens linguâ æſtimet ſanctitatem: multóque melius eſt è duobus imperfectis, ruſticitatem habere ſanctam, quàm eloquentiam peccatricem. Multi ædificant parietes, & columnas Eccleſiæ ſubſtruunt: marmora nitent, auro ſplendent laquearia, gemmis altare diſtinguitur; & miniſtrorum Chriſti nulla electio eſt. Nunc verò portemus crucem Chriſti, & divitias lutum putabimus. Quid miramur, quòd Chriſtus vocat iniquum Mammona? (*h*) quid ſuſpicimus & amamus, quòd Petrus ſe non habere teſtatur? Convivia tibi deteſtanda ſunt ſæcularium, maximè horum, qui honoribus tument. Turpe eſt, ante fores Sacerdotis Chriſti, Crucifixi & pauperis, & qui cibo quoque veſcebatur alieno, lictores conſulum, & milites excubare: judicémque Provinciæ meliùs apud te prandere, quàm in palatio. Quòd ſi obtenderis, facere te hæc, ut roges pro miſeris, atque ſubjectis: judex ſæculi plus defert Clerico continenti; quàm diviti: & magis Sanctitatem tuam venerabitur, quàm opes. Aut ſi talis eſt, qui non audiat Clericos, niſi inter phialas, libenter carebo hujuſcemodi beneficio, & Chriſtum rogabo pro judice, qui magis poteſt, & citiùs ſubvenire. *Melius eſt enim confidere in Domino, quàm confidere in homine. Melius eſt ſperare in Domino, quàm ſperare in Principibus.* Numquam vinum redoleas, ne audias illud Philoſophi: hoc non eſt oſculum porrigere, ſed vinum propinare. Vinolentos Sacerdotes (*i*) & Apoſtolus damnat, & vetus lex prohibet. *Qui altario ſerviunt, vinum, & ſiceram non bibent.* (*k*) Sicera Hebræo ſermone omnis potio nuncupatur, quæ inebriare poteſt, ſive illa, quæ frumento conficitur, ſive pomorum ſucco, aut cum favi decoquuntur in dulcem & barbaram potionem, aut palmarum fructus exprimuntur in liquorem, coctíſque frugibus aqua pinguior coloratur. Quidquid inebriat, & ſtatum mentis evertit, fuge ſimiliter ùt vinum. Nec hoc dico, quod Dei creatura à nobis damnetur. Siquidem & Dominus vini potator eſt appellatus (*l*): & Timotheo dolenti ſtomachum, (*m*) vini modica ſorbitio relaxata eſt. Sed modum pro ætatis & valetudinis, & corporum qualitate exigimus in potando. Quod ſi abſque vino ardeo adoleſcentiâ, & inflammor calore ſanguinis, ſucculento, validóque ſum corpore; libenter carebo poculo, in quo ſuſpicio veneni eſt. Pulchrè dicitur apud Græcos, ſed neſcio, utrùm apud nos æquè reſonet: pinguis venter, non gignit ſenſum tenuem. Tantum tibi jejuniorum impone, quantum ferre potes. Sint tibi jejunia pura, caſta, ſimplicia, moderata, & non ſuperſtitioſa. Quid prodeſt, oleo non veſci, & moleſtias quaſdam, difficultatéſque ciborum quærere, caryças, piper, nuces, palmarum fructus, ſimilam, mel, piſtacia? Tot hortorum cultura vexatur, ut cibario non veſcamur pane. Audio præterea, quoſdam contra rerum hominúmque naturam, aquam non bibere, nec veſci pane, ſed ſorbitiunculas delicatas, & contrita olera, betarúmque ſuccum non calice ſorbere, ſed

[*f*] Malach. 1. 6. (*g*) 1. Cor. 12. (*h*) Act. 3.
(*i*) Tit. 2. (*k*) Levit. 10. 9. (*l*) Matth. 11.
(*m*) 1. Tim. 5.

ſed conchâ. Fortiſſimum jejunium eſt aqua & panis. Sed quia gloriam non habet, & omnes pane & aqua vivimus, quaſi publicum & commune, jejunium non putatur. Cave, ne hominum rumuſculos aucuperis, ne in offenſam Dei populorum laudem commutes. *Si adhuc*, inquit Apoſtolus (*n*), *hominibus placerem, Chriſti ſervus non eſſem.* Deſiit placere hominibus, & ſervus factus eſt Chriſti. Per bonam & malam famam, à dextris, & à ſiniſtris Chriſti miles graditur: nec laude extollitur, nec vituperatione frangitur: non divitiis tumet, non contrahitur paupertate: & læta contemnit, & triſtia. Per diem ſol non urit eum, neque luna per noctem. Nolo te orare in angulis platearum, ne rectum iter precum tuarum frangat aura popularis. Nolo te dilatare fimbrias, & oſtentui habere phylacteria: & conſcientiâ repugnante, Phariſaica ambitione circumdari. Inde pendet Evangelium, inde Lex & Prophetæ. Fidelis mecum lector intelligis, quid taceam, & quid magìs tacendo loquar. Tot te regulæ, quot ſpecies gloriarum percurrant. Quantò melius erat, hæc non in corpore, ſed in corde geſtare? Et Deum habere fautorem, non aſpectus hominum? Vis ſcire, quales Dominus quærat ornatus? Habeto juſtitiam, prudentiam, temperantiam, fortitudinem. His cæli plagis includere, hæc te quadriga velut aurigam Chriſti, ad metam concita ferat. Nihil hoc monili pretioſius, nihil hac gemmatum varietate diſtinctius. Ex omni parte decoraris, cingeris, atque protegeris: & ornamento tibi ſunt, & munimento: gemmæ vertuntur in ſcuta. Cave quoque, ne aut linguam, aut aures habeas prurientes, id eſt, ne aut ipſe aliis detrahas, aut alios audias detrahentes. *Sedens*, inquit, *adverſùs fratrem tuum loquebaris* detrahendo, *& adverſùs filium matris tuæ ponebas ſcandalum.* &c. (*o*) Parce à detractione linguæ, cuſtodi ſermones tuos, & ſcito, quia cuncta, quæ de aliis loqueris, tua ſententia judicaris: & in his ipſe deprehendendus eris, quæ in aliis arguebas. Neque verò illa juſta eſt excuſatio: referentibus aliis injuriam facere non poſſum. Nemo invito auditori libenter refert. Officii ergo tui ſit, cariſſime! non ſolùm oculos caſtos ſervare, ſed & linguam. Numquam de mulierum formis diſputes, nec quid in cujuſquam domo agatur, alia domus per te noverit. Omnium Chriſtianorum domos, quaſi proprias ama. Faciliùs contemnitur Clericus, qui ſæpe vocatur ad prandium, & non recuſat. Nunquam petentes, rarò accipiamus rogati. *Beatius enim eſt magis dare, quàm accipere.* Neſcio enim, quo modo etiam ipſe, qui deprecatur, ut tribuat, cùm acceperis, viliorem te judicat. Et mirum in modum, ſi eum rogantem contempſeris, plus te poſteriùs veneratur. Procuratores atque diſpenſatores domorum alienarum, atque villarum, quomodo eſſe poſſunt Clerici, qui proprias jubentur contemnere facultates? Amico rapere quippiam furtum eſt: Eccleſiam fraudare ſacrilegium eſt. Accepiſſe pauperibus erogandum, & eſurientibus plurimis, vel cautum eſſe velle, vel timidum, aut; quod apertiſſimi ſceleris eſt, aliquid exinde ſubtrahere, omnium prædonum crudelitatem ſuperat. Alter fame torquetur, & tu judicas, quantum ventri ejus ſatis ſit. Aut divide ſtatim, quod acceperis: aut ſi timidus diſpenſator es, dimitte largitorem, ut ſua ipſe diſtribuat. Nolo, ſub occaſione meâ, ſacculus tuus plenus ſit. Nemo mea meliùs me ſervare poteſt. Ipſe eſt optimus diſpenſator, qui nihil ſibi reſervat. Coëgiſti me, Nepotiane cariſſime! talia ſcribendo conſodiendum me omnium linguis prodere. Aut enim nihil ſcribendum fuit, ne hominum judicium ſubiremus, quod tu facere prohibuiſti: aut ſcribentes nôſſe, adverſùm nos cunctorum maledicorum tela eſſe torquenda. Quos obſecro, ut quieſcant, & deſinant maledicere. Non enim, ùt adverſariis, ſed ùt amicis ſcripſimus. Nec invecti ſumus in eos, qui peccant, ſed ne peccent, monuimus: neque in illos tantùm, ſed in nos ipſos ſeveri judices fuimus, volentéſque feſtucam de oculo alterius tollere, noſtram priùs trabem ejecimus. Nullum læſi, nullius nomen meâ ſcripturâ deſignatum eſt. Neminem ſpecialiter meus ſermo pulſavit. Generalis de vitiis diſputatio eſt. Qui mihi iraſci voluerit, priùs ipſe de ſe, quòd talis ſit, confitebitur.

XCV.

[*n*] Gal. 1. 10. (*o*) Pſal. 49. 20.

XCV. *Excerptum* B. Hieronymi *de inſtitutione Clericorum.* Ex Epiſtolâ ad Paulinum Presbyterum.

Obſecro te, Cariſſime, ut multitudines hominum, & officia, & ſalutationes, & convivia, veluti quaſdam catenas fugias voluptatum. Sit vilis tibi & veſpertinus cibus. Olera & legumina, interdúmque piſciculos pro ſummis ducas deliciis. Qui Chriſtum deſiderat, & illo pane veſcitur, non quæret magnopere, de quàm pretioſis cibis ſtercus conficiat. Quidquid poſt gulam non ſentitur, idem tibi ſit, quod panis & legumina. Semper in manu tua ſacra lectio ſit. Frequenter orandum, & flexo corpore mens erigenda ad Dominum. Crebræ vigiliæ, & ventre vacuo ſæpiùs dormiendum. Rumuſculos & glorioIas, & palpantes adulatores, quaſi hoſtes fuge: pauperibus & fratribus refrigeria ſumptuum manu propriâ diſtribue. Humilitatem veſtium tumenti animo non appetas. Sæcularium & maximè potentium conſortium devita. Habeto ſimplicitatem columbæ, ne cuiquam machineris dolos: & ſerpentis aſtutiam, ne aliorum ſupplanteris inſidiis. Non multùm diſtat in vitio, vel decipere poſſe, vel decipi Chriſtianum: Templum Chriſti, anima credentis eſt: illam exorna, illam veſti, illi offer donaria, in illâ Chriſtum ſuſcipe. Neſcio, quomodo plus placeat mundo, qui Chriſto diſplicet.

XCVI. Ejuſdem. *Ex Epiſtola ad Ruſticum.*

Dico autem, ſi Clericatûs titillat te deſiderium, diſce, quod poſſis docere, & rationalem hoſtiam offer Chriſto. Ne ſis miles, antequam tiro: ne priùs Magiſter ſis, antequam diſcipulus. Non eſt humilitatis meæ, neque menſuræ, judicare de Clericis, & de Miniſtris Eccleſiarum ſiniſtrum quippiam dicere. Habeant illi ordinem & gradum ſuum: quem ſi tenueris, quomodo tibi in eo vivendum ſit, editus ad Nepotianum liber docere te poterit. Volo ergo, ut ſine intermiſſione, oratio, & vigil tibi ſit ſenſus, nec vagis cogitationibus patens. Corpus pariter & animus tendatur ad Dominum. Iram vince patientiâ. Ama ſcientiam ſcripturarum, & carnis vitia non amabis. Nec vacet mens tua variis perturbationibus, quæ, ſi pectori inſederint, dominabuntur tuî, & te deducent ad delictum maximum. Fac aliquid operis, ut ſemper te Diabolus inveniat occupatum. Memento, quia & Apoſtoli Chriſti, habentes poteſtatem de Evangelio vivere, laborabant manibus ſuis, ne quem gravarent: & aliis tribuebant refrigeria, quorum pro ſpiritualibus debebant metere carnalia. Ità ergo age, & vive in Monaſterio, ut Clericus eſſe merearis, ut adoleſcentiam tuam nullâ ſorde commacules, ut ad altare Chriſti, quaſi de thalamo virgo procedas, & habeas deforis bonum teſtimonium. Fœminæ, quæ nomen tuum noverint, vultum neſciant. Cùm ad perfectam ætatem veneris, ſi tamen vita comes fuerit, & te vel populus, vel Pontifex civitatis ad Clericum adlegerint; agito, quæ Clerici ſunt, & inter ipſos ſectare meliores: quia in omni conditione & gradu, optimis mixta ſunt peſſima. Multo tempore diſce, quod doceas. Ne credas laudatoribus tuis, imò irriſoribus aurem, ne libenter accommodes.

XCVII. Ejusdem. *Ex Epiſtola ad Heliodorum, quid diſtet inter Monachum & Clericum.*

Monachum autem perfectum eſſe nolle, delinquere eſt. Sed de hoc gradu pulſus provocabis ad Clericos. An de his aliquid audeam dicere, qui certè in ſuis urbibus commorantur? Abſit autem, ut quidquam de his ſiniſtrum loquar, qui Apoſtolico gradui ſuccedentes, Chriſti corpus ſacro ore conficiunt, per quos nos etiam Chriſtiani ſumus: qui claves regni cælorum habentes, ante judicii diem judicant, qui ſponſam Domini ſobriâ caſtitate conſervant. Sed & alia, quæ ante perſtrinxi, Monachi cauſa eſt, alia Clericorum. Clerici oves paſcunt, ego paſcor. Illi de altario vivunt: mihi quaſi infructuoſæ arbori ſecuris ponitur ad radicem, ſi munus ad altare non defero. Nec poſſum obtendere paupertatem, cùm in Evangelio anum viduam, duo, (*g*) quæ ſibi ſola ſupererant, æra mittentem, laudaverit Dominus. Mihi ante Presbyterum ſedere non licet: Illi, ſi peccavero, licet tradere me ſatanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini JEſu. Et in veteri quidem lege,

Ppp

(*g*) Matth. 16. & 18.

lege, quicumque Sacerdotibus non obtemperâſſet, (*q*) aut extra caſtra poſitus lapidabatur à populo, aut gladio cervice ſubjectâ, contemptum expiabat cruore. Nunc verò inobediens ſpiritali mucrone truncatur: aut ejectus de Eccleſia, rabido dœmonum ore diſcerpitur.

XCVIII. Ejusdem. *Ex Epiſtolâ ad Oceanum, de vitâ Clericorum.*

Deprecatus es, ut tibi breviter exponerem, qualiter Clerici victitare debeant. Hinc me plerique è maledictis æmulis præſtolantur, quia non ſileo veritatem. Prima quidem tentamenta ſunt Clericorum, fœminarum frequentes acceſſus. Iſte ſexus reprehenſibiles exhibet Clericos. Quid tibi reverâ cum fœminis, qui ad altare cum Domino fabularis? Te cuncti in publico, te in agro ruſtici aratores ac vinitores quotidie graviter lacerahunt, ſi contra diſpoſitum fidei, cum fœminis habitare contendis. Et quia, ùt arhitror, concupiſcis irreprehenſibilis inveniri, reſtimonio bono munire. Numquid in choro Apoſtolorum fœminæ affuerunt? Prohibe virgines tecum commorari, etiam, quæ de genere tuo ſunt. Diligis eas? exteriùs ordina, frequenter viſita junctus obſequio Clericorum, ne dum ſecretalirer, ac ſolus ingrederis, macules teſtimonium tuum. Aliter namque conjugati, aliter continentes edocentur Eccleſiaſticum ſubire miniſterium & onus. Fœminarum cum Clericis nullo pacto conjuncta præcipitur converſatio. Janua diaboli, via iniquitatis, ſcorpionis percuſſio, nocivúmque genus eſt fœmina. Cùm proximat ſtipula, incendit ignem. Flammigero igne percutit fœmina conſcientiam pariter habitantis, exurítque fundamenta montium. Ego judico, ſi cum viris fœminæ habitant, viſcarium non deerit diaboli, qui ex eis auſpicatus eſt ab initio peccatum. Ferreas mentes libido domat: ſi alligaverit quis ignem in ſinu ſuo, veſtimenta ejus non comburentur? Aut ſi quis ambulaverit ſuper carbones ignis, pedes ſuos non comburet? Mihi crede, non poteſt toto corde habitare cum Domino, qui fœminarum acceſſibus copulatur. Sed dicis: *Qui ambulat*, (*r*) inquit, *ſimpliciter, ambulat confidenter.* Bene & argutè. Sed oportet teſtimonium bonum habere ab his, qui foris ſunt. Licet coram Domino incedas, tamen coram hominibus bona providenda ſunt: quia aſtutiores ſunt filii tenebrarum, ſuper filios lucis. Cùm à te hoc genus non amputatur, das reprehendentibus te locum. Ipſe te detrahentium morſibus tradidiſti, ſi agapetarum conſortium non dimiſeris. Benignus es? gaudeo. Pudicus? Falſum eſt. Si pudicitiam quæris, fœminam, quam videris bene converſantem, mente dilige, non corporali frequentes ornatu. Non veſtis tenera Clericum facit, aut Sacerdotem, ſed caſta mentis intentio. Hæc enim devotionem honoris in te cuſtodit. Honorem quidem glorioſius boni operis fama conſervat. Sacerdotes quippe decet, vel cæteros quidem Clericorum gradus, ùt ſuprà dictum eſt, à fœminis ſegregari. Si igitur generis gratiâ judicas eaſdem nullo pacto dimittere, memento, quod Thamar ab Amnon (*s*) fratre ſuo corrupta ſit. Idipſum perſequor, Dilectiſſime! ubi unius eſt tabernaculi converſatio, carnis non facilè tollitur delectatio. De duobus enim, quod unus deſiderat, ſi loqui non poteſt, vel tentatur. Remotio igitur viri caſtitatis collocat arma, conſtruit in melioribus caſtra, pudoris honorem conſolatur. Potuit enim & Maria Mater Domini de choro Apoſtolorum non diſcedere, ſi liceret. Tecla poſt tentationem paſſionis Antiochiæ, à Paulo prohibetur pariter pergere. Nemo miles cum uxore pergit ad bellum. Non invideo caritati: ſit tibi cum caſtis virginibus longæva dilectio. Tunc in bono meritum collocabis, & famam meliorabis. Sed de congregatione puellarum pulchrè cenſeo, in hebdomada ſecunda viſitatione ad benedicendam congregationem convenies, ſed non ſolus, ne rumigeruli linguis te lacerantibus macerent. Alienam enim cupiunt vicini diſcutere vitam, non ſuam. Propterea dignè accipe noſtrorum præcepta verborum, & monita humilitatis, quæ fraterno affectu, calamo imperante expreſſimus, dulciter lege. Jam verò, ut reprehenſibilis Divini Altaris non ſit Sacerdos, pauca de reliquis Apoſtoli teſtimoniis, quantùm Dominus donat, exponam. Sufficiant ſuperiores cauſæ, quæ dictæ ſunt. Verùm ne aliquis minùs intelligens, ad Epiſcopos ſentiat

(*q*) Deut. 17. (*r*) Prov. 10. 9. (*s*) 2. Reg. 13.

tiat Apoſtolum fuiſſe locutum ; quid de Diaconibus ad Timotheum præceptum eſt, quid de Presbyteris ad Titum, commemorare delectat. Sed prætereundum non eſt, ſuperiorem explanare ſententiam. *Unius uxoris virum* & nova, & vetus præceptio Sacerdotem cenſuit eligendum. Quia digamos ad miniſterium plerique Epiſcopi applicuerunt, ſic aſſeruerunt: Concubioa fuit illa, hæc uxor. Quaſi non hæc eadem ſint commercia fœditatis in illa, quæ in hac exercentur, quæ uxor aſſeritur. Aut quia conjugii tabulas non fecit, concupiſcentia alia oon fuit. Nullo pacto digamos, vel concubinarum catenis inſertos decet ſubire Sacerdotii miniſterium. Io Levitico (*t*) ſcriptum eſt, ac præfinirum, quales eligi debeant Sacerdotes. Si ergo Clericus monogamus fuerit, & uxor ejus digama, noli eum ad miniſterium applicare. Hæc Tito præcepta idem Apoſtolus de ordioaodis Clericis dedit. (*u*) Et quia liber finem exſpectat, ad id redeamus, unde digreſſi ſumus. Nec ſi duæ, aut tres pariter Dei ancillæ morentur, ſolum ad eas decet ingredi Sacerdotem. Si quis hæc præcepta non obſervaverit, hoſtis eſt animæ ſuæ. Quod ſi poſt noſtra monita agapetas aliquis Clericus ampliùs quæſierit amare, quàm Chriſtum, ſecundùm ſynodalem regulam conveniatur, & præcepta Patrum io Nicæa (*w*) diffinita ei legantur. Jam verò, ſi conventus, prædicta fugerit, & reliquerit, conſecuti ſumus maximum lucrum. Alioquin talis ab Eccleſia anathematizandus eſt. Germinant enim fœminæ ſpinas cum viris habitantes, & arcana mentium acuto mucrone percutiunt. Proh oefas! dolor eſt dicere, ſed præterire non decet. Chriſto iſtæ noverunt nubere, non Clericis. Clericum ſolitudo facit, non publicum. Lege, quia talis debet eſſe ſolitarius, qualem Jeremias deſcripſit: *Sedebit* (x) *ſolitarius*, & *tacebit*. Et quia JEſus relictis Apoſtolis ſolus ibat orare. (*y*) Mariam in penetralibus Angelus ſolam invenit, oon cum agapeta loquentem, & illa virilem introitum trepidavit. *Hoſpitalem* (z) præcepit Apoſtolus Clericum ordinandum. Hoc præcepto Pater Abraham & Loth (*a*) Angelos ſuſceperunt, quia hoſpites dilexeruot: ſic & Oneſiphorus Paulum doctrinæ footem ſuſcepit. Hæc imitationes ſint veſtræ, & ne ſinatis iocolam præterire, qui apud vos non comederit panem. Sequirur: *Non percuſſorem.* Non enim pugilem deſcribit Apoſtolus, ſed qui conſcientias non percutiat ſingulorum. Sit modeſtus, non infletur, non inebrietur, ſuæ domui bene præſit: perquam erit horribile, ſi domui Clerici detrahatur. Lædit Sacerdotis opioionem in plebe, quando de proximis ejus malè loquitur populus. Super omnia præcepit boni teſtimonii Clericos fundamenta componere, ut bonorum operum teſtificatio caſto confirmetur affectu.

XCIX. Iſidori. *Ex libro officiorum. De Clericis.*

Itaque omnes, qui in Eccleſiaſtici miniſterii gradibus ordinati ſunt, generaliter Clerici nominanrur. Cleros autem, vel Clericos hinc appellatos, Doctores noſtri dicunt, quia Matthias: *Sorte electus eſt*, (*b*) quem primum per Apoſtolos legimus ordinatum. Sic & omnes, quos illis temporibus Eccleſiarum Principes ordinabant, ſorte eligebant. Nam Cleros ſors interpretatur. Unde & hæreditas græcè cleronomia appellatur, & hæres cleronomus. Proinde ergo cleros vocari ajunt, eò quòd in ſorte hæreditatis Domini denrur, vel pro eo, quòd ipſe Dominus ſors eorum ſit, ſicut de eis ſcriptum eſt, loquente Domino: *Ego* (c) *hæreditas eorum.* Unde oportet, ut, qui Deum hæreditate poſſident, abſque ullo impedimento ſæculi Deo ſervire ſtudeant, & pauperes Spiritu eſſe contendant, ut congruè illud Pſalmiſtæ dicere poſſint: *Dominus* (*d*) *pars hæreditatis meæ.*

C. *De regulis Clericorum.* Iſidori.

His (*e*) igitur lege Patrum cavetur, ut à vulgari vitâ ſecluſi, à mundi voluptatibus ſe ſe abſtineant. Non ſpectaculis, non pompis interſint, convivia publica fugiant: privata non tantùm pudica, ſed & ſobria colant. Uſuris nequaquam incumbant, neque turpium occupatio-
nes

(*t*) Levit. Cap. 21.
(*u*) Tit. 1.
(*w*) Conc. Nicæn. can. 3.
(*x*) Thren. 3.
[*y*] Matth. 14.
(*z*) Tit. 1.
(*a*) Gen. 18. & 19.
(*b*) Act. 1.
[*c*] Num. 18. 20. Deut. 18. 1.
(*d*) Pſal. 15. 5.
(*e*) De Officiis Lib. 2. C. 2.

nes lucrorum, fraudiſve cujuſquam ſtudium appetant. Amorem pecuniæ, quaſi materiam cunctorum criminum, fugiant: ſæcularia officia, negotiáque abjiciant: honorum gradus per ambitiones non ſubeant: pro beneficiis medicinæ Dei, munera non accipiant. Dolos, & conjurationes caveant, odium & æmulationem, obtrectationem, atque invidiam fugiant: non vagis oculis, non infræni linguâ, aut petulanti tumidóque geſtu incedant, ſed pudorem, ac verecundiam, mentis ſimplici habitu, inceſſúque oſtendant. Obſcœnitatem etiam verborum, ſicut & operum penitus execrentur: viduarum ac virginum viſitationes frequentiſſimas fugiant. Contubernia extranearum fœminarum nullatenus appetant. Caſtimoniam quoque inviolati corporis perpetuò conſervare ſtudeant, aut certè unius matrimonii vinculo fœderentur. Senioribus quoque debitam præbeant obedientiam, neque ullo jactantiæ ſtudio ſemetipſos attollant. Poſtremò in doctrinâ, in lectionibus, pſalmis, hymnis, canticis, exercitio jugi incumbant. Tales enim eſſe debent, quicunque divinis cultibus ſe ſe mancipandos ſtudent, ſcilicet, ut, dum ſcientiæ operam dant, doctrinæ gratiam populis adminiſtrent.

CI. *De generibus Clericorum.* Iſidori.

Duo (*f*) ſunt genera Clericorum, unum Eccleſiaſticorum, ſub regimine Epiſcopali degentium: alterum Acephalorum, id eſt, ſinè capite, qui quem ſequantur, ignorant. Hos neque inter Laicos ſæcularium officiorum ſtudia, neque inter Clericos religio retentat divina: ſed ſolutos, atque oberrantes, ſola vaga vita complectitur: quique, dum nullum metuentes, explendæ voluptatis ſuæ licentiam conſectantur, quaſi animalia bruta, libertate, ac deſiderio ſuo feruntur, habentes ſignum religionis, non religionis officium, hippocentauris ſimiles, qui nec equi, nec homines, mixtúmque, ùt ait Poëta, (*g*) genus, proléſque biformis: quorum quidem ſordidâ atque infami numeroſitate, ſatis ſupérque noſtra pars occidua pollet. (*)

CII. *Quales oporteat Clericos eſſe.* Gregorii.

Clericus admonendus eſt, quatenus ſic vivat, ut bonum exemplum vitæ ſuæ ſæcularibus præbeat. Et in Clero, ſi quid juſtè reprehenditur, ex ejus vitio ipſa religionis noſtræ æſtimatio gravatur. Clerici diſcant, ut quæ à ſenioribus ſuis jubentur, impleant, ut humiliter eorum imperiis ſubjaceant, ut nec ſubjectio eos conterat, nec locus ſuperior extollat. Clerici diſcant, quòd ante occulti arbitri oculos per humilitatem & obedientiam ſua interiora componant: quatenus non cum reprobis puniantur, ſed cum electis æterna præmia ſortiantur. Admonendi ſunt Clerici, ut tantò circa ſe ſolicitiùs vivant, quantò eos aliena cura non implicat. Dicendum eſt Clericis, ne præpoſitorum ſuorum vitam temerè judicent, ſi quid eos fortaſſe agere reprehenſibiliter videant: ne, unde rectè mala redarguunt, inde per elationis impulſum in profundiora mergantur. Admonendi ſunt Clerici, ne cùm culpam ſuorum præpoſitorum conſiderant, contra eos audaciores ſiant: ſed ſic eorum prava apud ſemetipſos dijudicent, ut tamen divino timore conſtricti, ferre ſub eis jugum reverentiæ non recuſent: quia facta præpoſitorum oris gladio ferienda non ſunt, etiam cùm rectè reprehendenda judicantur. Pleróſque Clericos, impudentiæ vitio, non niſi increpatio dura compeſcit: quia cùm ſe delinquere neſciunt, neceſſe eſt, ut à plurimis increpentur.

CIII. *De ſubjectis bonis ſub paſtorali regimine conſtitutis.* Gregorii.

Admonendi (*h*) ſunt ſubditi, ne præpoſitorum ſuorum vitam temerè judicent, ſi quid eos fortaſſe agere reprehenſibiliter vident: ne, unde rectè mala redarguunt, inde per elationis impulſum in profundiora mergantur. Admonendi ſunt ſubditi, ne, cùm culpas præpoſitorum conſiderant, contra eos audaciores ſiant: ſed ſic, ſi qua valde eorum ſunt prava, apud ſemetipſos dijudicent, ut tamen divino timore conſtricti, ferre ſub eis jugum reverentiæ non recuſent. Quod meliùs oſtendimus, ſi Davidis (*i*) factum ad medium deducamus,

(*f*) De Officiis Lib. 2. C. 3.
(*h*) Paſtor Lib. 3, Admon. 5.
(*g*) Æneid. 6.
(*i*) 1. Reg. 24.
(*) Al. polluitur.

camus. Saul quippe perſecutor, cùm ad purgandum ventrem ſpeluncam fuiſſet ingreſſus, illic cum viris ſuis David inerat, qui jam tam longo tempore perſecutionis ejus mala tolerabat. Cúmque eum viri ſui ad feriendum Saul accenderent, fregit eos reſponſionibus, quia manum mittere in Chriſtum Domini non deberet: qui tamen occultè ſurrexit, & oram chlamydis ejus abſcidit. Quid per Saul, niſi mali rectores? Quid per David, niſi boni ſubditi deſignantur? Saülem igitur ventrem purgare eſt, pravos præpoſitos conceptam in corde malitiam, uſque ad opera miſeri odoris oſtendere, & cogitata apud ſe noxia, factis exterioribus exequendo monſtrare. David namque Saülem ferire metuit, quia piæ ſubditorum mentes, ab omni ſe peſte obtrectationis abſtinentes, præpoſitorum vitam nullo linguæ gladio percutiunt, etiam cùm de imperfectione reprehendunt. Boni ſubditi, quando pro infirmitate ſe ſe abſtinere vix poſſunt, ut extrema quædam, atque exteriora præpoſitorum mala, ſed tamen humiliter, loquantur, quaſi oram chlamydis ſilenter incidunt: quia videlicet, dum prælatæ dignitati ſaltem innoxiè & latenter derogant, quaſi Regis ſuperpoſiti veſtem ſecant. Sed tamen ad ſemetipſos redeunt, ſéque vehementiſſimè vel de tenuiſſimâ verbi laceratione reprehendunt. Unde bene & illic ſcriptum eſt: *Poſt hæc David percuſſit* (k) *cor ſuum, eò quod abſcidiſſet oram chlamydis Saul.* Facta præpoſitorum oris gladio ferienda non ſunt, etiam cùm rectè reprehendenda judicantur. Si quando verò contra eos, vel in minimis lingua labitur, neceſſe eſt, ut per afflictionem pœnitentiæ cor prematur, quatenus ad ſemetipſum redeat. Et cùm quis præpoſitæ poteſtati deliquerit, ejus contra ſe judicium, à quo ſibi prælatus eſt, perhorreſcat. Nam cùm in præpoſitos delinquimus, ejus ordinationi, qui eos nobis prætulit, obviamus. Unde Moſes cùm contra ſe, & Aaron, conqueri populum cognoviſſet, ait: *Nos enim* (l) *quid ſumus? Nec contra nos eſt murmur veſtrum, ſed contra Dominum.* Admonendi ſunt benevoli ſubditi, ut ſic alienis bonis congaudeant, quatenus habere & propria concupiſcant: ſic proximorum facta diligendo laudent, ut ea etiam imitando multiplicent. Ne ſi in hoc præſentis vitæ ſtadio ad certamen alienum devoti fautores, ſed pigri ſpectatores adſiſtant, & poſt certamen ſinè bravio remaneant, qui nunc in certamine non laborant: & tunc eorum palmas afflicti reſpiciant, in quorum nunc laboribus otioſi perdurant. Valde quippe peccamus, ſi aliena bene geſta non diligimus: ſed nihil mercedis agimus, ſi ea, quæ diligimus, in quantum poſſumus, non imitamur. Dicendum eſt benevolis ſubditis, quia ſi imitari bona minimè feſtinant, quæ laudantes approbant; ſic eis virtutum ſanctitas, ſicut ſtultis ſpectatoribus ludicrarum artium vanitas placet. Illi namque aurigarum, ac hiſtrionum geſta favoribus efferunt: nec tamen tales eſſe deſiderant, quales illos conſpiciunt eſſe, quos laudant. Mirantur eos placita egiſſe, ſed tamen ſimiliter devitant placere. Dicendum eſt benevolis ſubditis, ut cùm proximorum facta conſpiciunt, ad ſuum cor redeant; & de alienis actibus non præſumant, ne bona laudent, & agere recuſent. Graviùs quippe extremâ ultione feriendi ſunt, quibus placuit, quod imitari noluerunt.

CIV. *De ſubditis.* Iſidori.

Propter (*m*) peccatum primi hominis humano generi pœna divinitus illata eſt ſervitutis, ità, ut quibus adſpicit non congruere libertatem, his miſericordiùs irroget ſervitutem. Et licet peccatum humanæ originis per Baptiſmi gratiam cunctis fidelibus dimiſſum ſit, tamen æquus Deus ideo diſcrevit hominibus vitam, alios ſervos conſtituens, alios dominos, ut licentia malè agendi ſervorum, poteſtate dominantium reſtringatur. Nam ſi omnes ſinè metu fuiſſent, quis eſſet, qui à malis quempiam prohiberet? Et inde in gentibus Reges, Principéſque electi ſunt, ut terrore ſuo populos à malo coërcerent, atque ad rectè vivendum legibus ſubderent. Quantum attinet ad rationem, non eſt perſonarum acceptio apud Deum, qui mundi elegit ignobilia, & contemptibilia, & quæ non ſunt, ut ea quæ ſunt, deſtrueret, ne glorietur omnis caro, hoc eſt, carnalis potentia

(k) II. Reg. 24. 6. (l) Exodi 16. (m) Lib. 3. Sent. Cap. 12.

tia coram illo. Unus enim Dominus æqualiter, & dominis fert conſultum, & ſervis. Melior eſt ſubjecta ſervitus, quàm elata libertas. Multi enim inveniuntur Deo liberè ſervientes, ſub Dominis conſtituti flagitioſis: qui, etſi ſubjecti ſunt illis corpore, prælati tamen ſunt mente.

CV. *De invidis, & protervis ſubditis.*
Gregorii.

Plerumque (*n*) ſubditi ſub paſtorali regimine conſtituti, dum valde de ſe elati præſumunt, exprobrando cæteros dedignantur, dum ſingulariter ſumma exiſtimant cuncta, quæ agunt. Subtiliter itaque ab arguente diſcutienda ſunt opera protervorum, ut, in quo ſibi placent, oſtendantur, quia Deo diſplicent. Tunc protervos meliùs corrigimus, cùm ea, quæ bene egiſſe ſe credunt, malè acta monſtramus: ut, unde adepta gloria creditur, inde utilis confuſio ſubſequatur. Nonnunquam ſubditi, cùm ſe vitium proterviæ minimè perpetrare cognoſcunt, compendioſiùs ad correctionem veniunt, ſi alterius culpæ manifeſtioris, & ex latere requiſitæ, improperio confundantur: ut ex eo, quod defendere nequeunt, cognoſcant ſe tenere improbè, quod defendunt. Cùm protervè Paulus Corinthios (*o*) adversùm ſe temerè videret inflatos, ut alius Apollo, alius Pauli, alius Cephæ, alius Chriſti ſe eſſe diceret, inceſtûs culpam in medium deduxit, quæ apud eos & perpetrata fuerat, & incorrepta remanebat, dicens: *Auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ità, ut uxorem Patris quis habeat. Et vos inflati eſtis, & non magis luctum habuiſtis, ut tolleretur de medio veſtrûm, qui hoc opus fecit.* Ac ſi apertè dicat: Quid vos per proterviam, hujus, vel illius dicitis, qui per diſſolutionem negligentiæ nullius vos eſſe monſtratis? Admonendi ſunt invidi ſubditi, ut perpendant, quantæ cæcitatis ſint, qui alieno profectu deficiunt, alienâ exaltatione contabeſcunt: quantæ infelicitatis ſint, qui melioratione proximi deteriores fiunt: dúmque augmenta alienæ proſperitatis adſpiciunt, apud ſemetipſos anxiè afflicti, cordis ſui peſte moriuntur. Quid invidis infelicius, quos, dum conſpecta felicitas afficit, pœna nequiores reddit? Aliorum verò bona, quæ habere non poſſunt, ſi diligerent, ſua feciſſent. Noſtra nimirum (*p*) ſunt bona aliorum, quæ, etſi imitari non poſſumus, amamus in aliis: & amantium fiunt, quæcunque amantur in nobis. Hinc ergo penſent invidi, caritas quantæ virtutis eſt, quæ alieni laboris opera, noſtra ſinè labore facit. Dum ſe invidi à livore minimè cuſtodiunt, in antiquam verſuti hoſtis nequitiam demerguntur. De illo namque ſcriptum eſt: *Invidiâ* (q) *Diaboli mors intravit in orbem terrarum.* Quia enim ipſe cælum perdidit, condito hoc homini invidit: & damnationem ſuam perditus, adhuc alios perdendo cumulavit. Cognoſcant invidi, quantis lapſibus ſubcreſcentis ruinæ ſubjaceant: quia dum livorem à corde non projiciunt, ad apertas operum nequitias devolvuntur. Niſi enim Cain invidiſſet acceptam fratris hoſtiam, minimè perveniſſet ad ejus extinguendam vitam. Unde ſcriptum eſt: *Et reſpexit* (r) *Dominus ad Abel, & munera ejus, ad Cain verò, & ad munera ejus non reſpexit. Iratúsque eſt Cain vehementer, & concidit vultus ejus.* Itaque livor ſacrificii, fratricidii ſeminarium fuit. Nam quem meliorem ſe eſſe doluit, ne utcumque eſſet, amputavit. Dicendum eſt invidis, quia dum ſe iſtâ intrinſecus peſte conſumunt, etiam quidquid in ſe aliud boni habere videntur, interimunt. Unde ſcriptum eſt: *Vita carnium,* (s) *ſanitas cordis: putredo oſſium invidia.* Per livoris vitium ante Dei oculos pereunt, etiam quæ humanis oculis fortia videntur. Oſſa quippe per invidiam putreſcere, eſt quædam etiam robuſta deperire. Ille eſt verè humilis ſubjectus in bonis, qui non eſt defenſor in malis. Nam dum de malis ſuis ſubjectus arguitur, & contra verba arguentis accenditur, quando de bonis ſuis quaſi humiliter titubat, per humilitatis vocem ornari appetit, non doceri.

CVI.

(*n*) Paſtor. P. III. Admon. 9.
(*o*) 1. Cor. 5.
(*p*) Greg. ibid. & Moral. Lib. 6. Cap. 4.
(*q*) Sapient. 2. 24.
(*r*) Gen. 4. 4.
(*s*) Prov. 14. 30.

CVI. *Quòd ſecundùm ſermonem Prophetæ culpâ ſuâ pereant, qui Sacerdotum increpationes, perverſâ voluntate contemnunt.* Proſperi.

Ad hæc, (*t*) quæ prædicta ſunt, ego tunc: Sic, inquam, iſta, invidioſis queſtibus jactas, & in ſuggillationem Pontificum, vel certè ipſius Pontificatûs exaggeras, quaſi non, ubi iſta legiſti, quibus rationabiliter permoveris; ibi etiam illa ſint, quæ à vobis prætermiſſa, breviter in excuſationem officii ſacerdotalis attingemus. Poſt illa verba, quibus negligentium finis Sacerdotum oſtenditur, de Pontifice officium ſuum curante, Propheta ſic loquitur: *Si autem* (u) *annuntiante te ad impium, ut à viis ſuis convertatur, non fuerit converſus à viâ ſuâ; ipſe impius in iniquitate ſuâ morietur, & tu animam tuam liberâſti.* Hìc certè ſatis evidenter oſtenditur, quòd, ſive proficiant, ſive non proficiant auditores, tacere eis non debeant Sacerdotes: nec ideo rei ſint, ſi fortè eorum verba populi non audiunt, vel audita contemnunt, ſed, ſi ab eis corrigendis abſiſtunt. Quia ſi nec exemplo vitæ Præpoſitorum ſuorum, nec verbo doctrinæ populi contumaces emendati proficiunt, ipſi ſibi cauſa ſuæ perditionis exiſtunt, & Doctores ſuos, quorum exempla ſimul ac verba deſpiciunt, involvere criminibus ſuis omnino non poterunt. Quod idem Propheta evidentiùs alio loco proſequitur, dicens: *Speculator* (w) *cùm viderit gladium venientem ſuper terram, & cecinerit buccina, & annuntiaverit populo: audiens, quiſquis ille eſt, ſonum buccinæ, & non ſe obſervaverit, veneritque gladius, & tulerit eum; ſanguis ipſius ſuper caput ejus erit. Sonum buccinæ audivit, & non ſe obſervavit, ſanguis ejus in ipſo erit. Si autem ſe cuſtodierit, animam ſuam ſalvabit.* Hìc quoque quid agere debeat, qui fungitur ſpeculatoris officio, divinus ſermo ſatis oſtendit: ſcilicet, ut quando viderit venientem gladium ſuper terram, hoc eſt, iram Dei ſuper peccatores, operibus terrenis addictos, omnino non taceat, atque eis, quamdiu inhæſerint iniquitatibus ſuis, imminere Divinæ indignationis interitum, denuntiare non deſinat, ſed clarè ac publicè arguat: quia hoc Buccinæ nomen inſinuat, ut ſe à ſuis criminibus emendantes, ſupplicium futuræ damnationis effugiant. Quòd ſi corripientem, ſi iram futuram, quæ contemptoribus jam imminet, nuntiantem homines terreni deſpiciunt: ſanguis eorum in ipſis erit, & Sacerdos, qui eis peccata eorum non tacuit, pœnæ, quæ eos expectat, particeps eſſe non poterit.

CVII. *Cum quo damno animæ ſuæ ab Eccleſiâ, quæ pauperes paſcit, accipiant illi, qui ſibi de ſuo ſufficiunt.*

Proſperi.

Nec illi, (*x*) qui ſua poſſidentes dari ſibi aliquid volunt, ſine grandi peccato ſuo, unde pauper victurus erat, accipiunt. De Clericis quidem Spiritus ſanctus dicit: *Peccata* (y) *populi mei comedunt.* Sed ſicut nihil habentes proprium, non peccata, ſed alimenta, quibus indigere videntur, accipiunt: ità poſſeſſores non alimenta, quibus abundant, ſed aliena peccata, ſuſcipiunt. Ipſi quoque pauperes, ſi ſe poſſunt ſuis artificiis, aut laboribus expedire, non præſumant, quod debet debilis & infirmus accipere; ne fortè Eccleſia, quæ poteſt omni ſolatio deſtitutis neceſſaria miniſtrare, ſi omnes, etiam nihil indigentes, accipiant, gravata, illis, quibus debet, ſubvenire non valeat. Qui autem Eccleſiæ ſerviunt, & labori ſuo, velut debita, reddi oportere credentes, ea, quibus opus non habent, aut accipiunt libenter, aut exigunt; nimis carnaliter ſapiunt, ſi putant, quòd Eccleſiæ fideliter ſervientes ſtipendia terrena, ac non potiùs præmia æterna percipiant. Sæcularis quippe militia, quia cæleſtia non habet, terrena ſtrenuè militantibus præſtat. Unde ſatis indignum eſt, ſi fidelis & operoſa devotio Clericorum propter ſtipendium temporale præmia ſempiterna contemnat. Quòd ſi quilibet miniſter Eccleſiæ non habeat, unde vivat, non ei reddat hic, ſed neceſſaria præſtet Eccleſia, ut in futuro præmium laboris recipiat, quod in hac vitâ jam ſpe Dominicæ promiſſionis expectat. Illi quoque, qui velut idonei, nihil ſibi quidem dari velut debitum poſcunt, ſed tamen Eccleſiæ ſumptibus vivunt; non eſt meum dicere, quali peccato cibos pauperum præſumendo ſuſcipiant, qui Eccleſiam, quam juvare de propriis

(*t*) De vitâ Contempl. L. 1. Cap. 12.
(*u*) Ezech. 33. 9.
[*w*] Ezech. 33. 2.
(*x*) De vitâ Contempl, Lib. 2. C. 10.
(*y*) Oſee. 4. 8.

propriis facultatibus debuerant, ſuis expenſis inſuper gravant: propter hoc fortaſſis in congregatione viventes, ne aliquos pauperes paſcant, ne advenientes excipiant, aut ne ſuum cenſum expenſis quotidianis imminuant. Quòd ſi aliquid de fructibus ſuis Eccleſiæ, velut pro ipſa expenſa ſua contulerint, non ſe præferant inani jactantiâ illis, quos nihil habentes paſcit & veſtit Eccleſia: quia perfectior eſt ille, qui ſe mundi rebus exſpoliat, aut, qui, cùm nihil habuerit, nec habere deſiderat; quàm ille, qui ex multis, quæ poſſidet, Eccleſiæ aliquid præſtat, ac ſe de eo, quod præſtiterit, forſitan jactat. Dura ſunt, quæ dico, nec ego diffiteor, dura ſunt, ſed obſervare nolentibus. Cæterùm ſi fiant iſta, quæ difficilia non facientibus ſunt, ſtatim facilia facientibus fiunt. Non ergo ea, quæ nolumus obſervare, impoſſibilitas nobis facit dura, ſed novitas. In uſum veniant, & neminem frequentata conturbabunt. Nam quæro, quid ſit eorum, quæ dixi, difficile? Ut homo id, quod opus non habet, ab Eccleſiâ non accipiat? An, ut, quod habet, ſine cauſâ contemnat? Si propter hoc non vult ſua relinquere, ut habeat, unde vivat; ut quid accipit, unde rationem reddat? Ut quid peccatis alienis ſua multiplicat?

CVIII. *Qui ſint, qui etiam cum profectu animæ ſuæ, opibus ſuſtentantur Eccleſiæ.*

Proſperi.

Itaque (z) Sacerdos, cui diſpenſationis cura commiſſa eſt, non ſolùm ſine cupiditate, ſed etiam cum laude pietatis, accipit à populo diſpenſanda, & fideliter diſpenſat accepta, qui omnia ſua aut reliquit, aut Eccleſiæ rebus adjunxit, & ſe in numero pauperum paupertatis amore conſtituit, itâ, ut unde pauperibus ſubminiſtrat, inde & ipſe tanquam pauper voluntarius vivat. Clerici quoque, quos pauperes aut voluntas, aut nativitas fecit, cum perfectione virtutis, vitæ neceſſaria, ſive in domibus ſuis, ſive in congregatione viventes, accipiunt: quia ad ea accipienda non eos habendi cupiditas ducit, ſed cogit vivendi neceſſitas.

CIX. *Quid facere debeant Clerici, quorum infirmitas non poteſt ſua contemnere.*

Proſperi.

Illi (a) autem, qui tam infirmi ſunt, ut poſſeſſionibus ſuis renuntiare non poſſint, ſi ea, quæ accepturi erant, diſpenſatori relinquant, nihil habentibus conferenda, ſine peccato poſſident ſua, quia & ipſi quodammodo ſua relinquunt, quando propriis contenti rebus, nihil eorum, quæ labori, vel ordini ſuo deberi arbitrantur, accipiunt. Quod ſi putant, ideo accipi debere eorum, quæ conferuntur Eccleſiæ, portionem, ne eam videantur abjicere, ſe verò non poſſe ſua relinquere, quod eis deforme ſit, inter ſuos pauperes reddi: noverint eſſe deformius, poſſeſſores de Eleëmoſynis pauperum paſci.

CX. *Quæ ſint vera gaudia, vel veræ divitiæ, & quid impedimenti adferant bona præſentia amatoribus futurorum.*

Proſperi.

Heu (b) quàm ſubtiliter nos ille decipiendi artifex fallit: quantâ cæcitate oculos noſtræ mentis obducit, ne diſcernamus gaudendi avidi, unde juſtiùs gaudeamus: aut ne cupientes augeri divitiis, noverimus, quas, quibus incomparabiliter præferamus. Nam gaudere quidem bonum eſt: ſed qui gaudet, ſi non inde gaudet, unde debet, non poteſt bonum eſſe, quod gaudet. Si quidem gaudet & raptor, cùm deſiderata rapuerit: gaudet & ebrioſus, cùm exoptatæ occaſionem potationis invenerit: gaudet & adulter, cùm ad delectationem fruendi corporis concupiti pervenerit. Sed cùm ſit gaudere bonum; de his, atque de hujuſcemodi gaudere grande eſt malum. Hæc & his ſimilia ſunt, unde nos gaudere vult mundus, cum ſuis amatoribus periturus. Hæc ſunt, quæ repudiare debemus, ut de bonâ conſcientiâ, de ſanctitate morum, de acquiſitione virtutum, de dono Dei, & de promiſſione futuri regni, ineffabiliter gaudeamus. Ditari quoque divitiis, grande eſt bonum. Sed inde ditari, unde non debeas, non eſt habenda facultas, ſed deteſtanda calamitas. Nihil eſt enim calamitoſius, nihilque miſerius eo,

(z) De vitâ Contempl. Lib. 2. Cap. 11.
(b) De vitâ Contempl. Lib. 2. Cap. 13.

[a] De vitâ Contempl. Lib. 2. Cap. 12.

eo, qui iniquis acquiſitionibus creſcit, quem locupletem fraudes faciunt, atque rapinæ. Illæ nobis ſunt ambiendæ divitiæ, quæ nos ornare poſſunt pariter & munire: quas nec acquirere poſſumus inviti, nec perdere: quæ nos contra impetus hoſtiles armant, à mundo diſterminant, Deo commendant, ditant animos noſtros, atque nobilitant: nobiſcum ſunt, intra nos ſunt. Divitiæ noſtræ credendæ ſunt, pudicitia, quæ nos pudicos, juſtitia, quæ juſtos, pietas, quæ pios, humilitas, quæ humiles, manſuetudo, quæ manſuetos, innocentia, quæ innocentes, puritas, quæ puros, prudentia, quæ prudentes, temperantia, quæ temperantes, & caritas, quæ nos facit Deo & hominibus caros, virtutum potentes, ſæculi contemptores, ac bonorum omnium ſectatores. Hæc ſunt non omnium, ſed Sanctorum Sanctæ Virtutes: non divitum ſuperborum, ſed humilium pauperum facultates: patrimonium cordium, divitiæ incorruptibiles morum: quibus non abundant nisì, qui illis carnalibus ex corde renuntiant. Quæ quamvis & ipſa ſint bona, utpote à bono Deo creata, tamen quia ſunt bonis maliſque communia, ſtudent ea Spirituales viri contemnere, quò poſſint ad illa incomparabiliter meliora, quæ ſunt bonorum omnium propria, pervenire. Quoniam non eſt tale bonum, quod habent & mali, quale illud, quod non habent, nisì boni. Corporale bonum, quando habent iniqui, ipſorum eſt præmium: quando habent juſti, non eſt eorum præmium, ſed temporale ſolatium. Item boni temporalis amiſſio fit exercitium juſti, & injuſti ſupplicium: quia & juſtus deſiderio cæleſtium captus, omnia temporalia, ſive habeat, ſive amittat, omnino non ſentit. Et iniquus id, quod cum delectatione habuit, ſine dolore non perdit. Propterea igitur eis, qui militant Deo, fugiendæ ſunt ex toto corde divitiæ. Quas qui habere volunt, ſine labore non quærunt, ſine difficultate non inveniunt, ſine curâ non ſervant, ſine anxiâ delectatione non poſſident, ſine dolore non perdunt. Apoſtolus autem Chriſti militibus dicit: *Volo vos* (c) *ſinè ſollicitudine eſſe.* Et: *Radix omnium malorum avaritia. Quam* (d) *quidam appetentes erraverunt à fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis.* Ac ſic cenſus iſte terrenus eis, à quibus vitioſè diligitur, non eſt voluptatum materia, ſed dolorum. Quapropter expedit, facultates Eccleſiæ poſſideri, ut inde vivant, qui non ſæculo, cujus gaudia fugitiva repudiant, ſed Deo deſerviunt, cujus ineffabilia bona deſiderant.

CXI. *Qualiter intelligatur, quod dicit Apoſtolus, qui in Sacrario operantur, quæ de Sacrario ſunt, edunt.*

Proſperi.

De talibus (*e*) dicere videtur Apoſtolus: *Qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt, edunt: & qui altario deſerviunt, cum altari participant.* Qui, niſi hoc de contemptoribus facultatum ſuarum vellet intelligi, nunquam ſecutus adjungeret: *Ità & Dominus ordinavit his, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere.* De Evangelio vivunt, qui nihil proprium habere volunt: qui nec habent, nec habere aliquid concupiſcunt, non ſuorum, ſed communium poſſeſſores. Quid eſt aliud de Evangelio vivere, niſi laborantem inde, ubi laborat, neceſſaria vitæ percipere? Apoſtolus tamen, qui ſic Evangelium prædicavit, ut nec de Evangelio viveret, ſed neceſſaria ſibi ſuis manibus miniſtraret, de ſe confidenter eloquitur: *Ego autem nullo horum uſus ſum.* Et quare hoc dixerit, ſecutus aperuit, dicens: *Expedit mihi mori magis, quàm ut gloriam meam quis evacuet.* Evacuari dicit gloriam ſuam, ſi ab eis, quibus prædicabat, voluiſſet accipere vitæ temporalis expenſam. Nolebat quippe in præſenti laboris ſui fructum, ſed in futuro recipere. Si ergo ille, qui nihil habebat, noluit de Evangelio, ubi laborabat, ſed ſuis manibus vivere, ne gloriam ſuæ mercedis amitteret: quid nos, qui propria nolumus, amore poſſidendi, non vivendi neceſſitate, relinquere, & accipere inſuper volumus, non unde vivamus, ſed unde cenſum noſtrum incrementis damnabilibus augeamus?

CXII. *De vitâ & moribus Clericorum.*

Auguſtini.

Propter quod volui & rogavi heſterno

(*c*) 1. Cor. 7. 32. (*d*) 1. Tim. 6. 10.
(*e*) De vitâ Contempl. Lib. 2. Cap. 14. 1. Cor. 9. 13.

ſterno die, ut hodie frequentiùs conveniretis, hoc eſt, quod dicturus ſum. Vobiſcum hic vivimus, & propter vos vivimus, & intentio, votúmque noſtrum eſt, ut apud Chriſtum vobiſcum ſine fine vivamus. Credo autem ante oculos veſtros eſſe converſationem noſtram, ut & nos dicere fortaſſis audeamus, quamvis multùm illi impares, quod dixit Apoſtolus: *Imitatores* (f) *mei eſtote, ſicut & ego Chriſti.* Et ideo nolo, ut aliquis de nobis inveniat malè vivendi occaſionem. *Providemus* (g) *enim bona*, ait idem Apoſtolus, *non ſolùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus.* Propter nos conſcientia noſtra ſufficit nobis: propter vos fama noſtra non pollui, ſed pollere debet in vobis. Tenete, quod dixi, atque diſtinguite. Duæ res ſunt, conſcientia & fama. Conſcientia tibi, fama proximo eſt neceſſaria. Qui fidens conſcientiæ ſuæ, negligit famam ſuam, crudelis eſt, maximè in loco iſto poſitus, de quo dicit Apoſtolus, ſcribens ad diſcipulum ſuum: *Circa omnes* (h) *te ipſum bonorum operum præbe exemplum.* Ut ergo non vos diu teneam, præſertim quia ego ſedens loquor, vos ſtando laboratis; Nôſtis omnes, aut penè omnes, ſic nos vivere in eâ domo, quæ dicitur domus Epiſcopi, ut quantùm poſſumus, imitemur eos Sanctos, de quibus loquitur liber Actuum Apoſtolorum: *Nemo* (i) *dicebat aliquid proprium, ſed erant illis omnia communia*, quia fortè aliqui veſtrûm non ſunt tam diligentes vitæ noſtræ ſcrutatores, ut hoc, ſic noverint, quomodo volo vos nôſſe: dico, quid ſit, quod breviter dixi. Ego, quem Deo propitio videtis Epiſcopum veſtrum, juvenis veni ad iſtam civitatem, ùt multi veſtrûm noverunt. Quærebam, ubi conſtituerem Monaſterium, & viverem cum fratribus meis. Spem quippe omnem ſæculi reliqueram, & quod eſſe potui, nolui: non quæſivi tamen, quod ſum. *Elegi in domo Dei abjectus eſſe magis, quàm habitare in tabernaculis peccatorum.* Ab eis, qui diligunt ſæculum, ſecrevi me: ſed eis, qui præſunt populis, non me coæquavi: nec in convivio Domini mei ſuperiorem locum elegi, ſed inferiorem, & abjectum. Et placuit illi dicere mihi, aſcende ſurſùm. Uſque adeò autem timebam Epiſcopatum, ut quoniam cœperat eſſe jam alicujus momenti inter Dei ſervos fama mea, in quo loco ſciebam non eſſe Epiſcopum, non illo accederem. Cavebam hoc, & agebam, quantùm poteram, ut in loco humili ſalvarer, ne in alto periclitarer. Sed, ùt dixi, Dominus ſervo contradicere non debet. Veni ad iſtam civitatem propter videndum amicum, quem putabam me lucrari poſſe Deo, ut nobiſcum eſſet in Monaſterio, quaſi ſecurus, quia locus habebat Epiſcopum. Apprehenſus Presbyter factus ſum, & per hunc gradum ad Epiſcopatum perveni. Non attuli aliquid, non veni ad hanc Eccleſiam, niſì cum his indumentis, quibus illo tempore veſtiebar, & quia hoc diſponebam eſſe in monaſterio cum fratribus, cognito inſtituto & voluntate meâ, beatæ memoriæ ſenex VALERIUS, dedit mihi hortum illum, in quo nunc eſt monaſterium. Cœpi boni propoſiti fratres colligere compares meos, nihil habentes, ſicut habebam nihil, & imitantes me, ut quomodo ego tenuem paupertatulam meam vendidi, & pauperibus erogavi, ſic facerent & illi, qui mecum eſſe voluiſſent, ut de communi viveremus: commune autem nobis eſſet magnum & uberrimum prædium ipſe Deus. Perveni ad Epiſcopatum: vidi neceſſe habere Epiſcopum exhibere humanitatem aſſiduam quibusque venientibus, ſive tranſeuntibus. Quod ſi non feciſſet Epiſcopus, inhumanus diceretur. Si autem iſta conſuetudo in Monaſterio permiſſa eſſet, indecens eſſet: & ideo volui habere in domo iſta Epiſcopii mecum Monaſterium Clericorum. Ecce quomodo vivimus. Nulli licet in ſociêtate noſtrâ habere aliquid proprium. Sed fortè aliqui habent, nulli licet. Si qui habent, faciunt, quod non licet. Bene autem ſentio de fratribus meis, & ſemper bene credens, ab hac inquiſitione diſſimulavi: quia & iſta quærere, quaſi malè ſentire videbatur. Noveram enim, & novi, omnes, qui mecum viverent, nôſſe propoſitum noſtrum, nôſſe legem vitæ noſtræ. Venit ad nos etiam presbyter Januarius, qui videbatur ſua honeſtè erogando quaſi conſumpſiſſe, ſed non conſumpſit. Remanſit

(f) 1. Cor. 4. 16. & 11. 1. (g) Rom. 12. 17. (h) Tit. 2. 7.
(i) Act. 2. & 4.

ſit illi quædam pecunia, id eſt, argentum, quod diceret eſſe filiæ ſuæ. Filia ipſius, Deo propitio, in Monaſterio fœminarum, & bonæ ſpei eſt. Gubernet illam Dominus, ut impleat, quod de illâ ſperamus, in illius miſericordia, non in ejus meritis. Et quia infra annos erat, & de ſuâ pecuniâ nihil facere poterat; quamvis enim videremus fulgorem profeſſionis, tamen lubricum timebamus ætatis: factum eſt, ut ipſum argentum quaſi puellæ ſervaretur, ut, cùm ad legitimos annos veniret, faceret inde, quod virginem Chriſti deceret, quando optimè jam facere poſſet. Dum hæc expectantur, cœpit ille morti propinquare. Qui diu tanquam de ſuo vivens, quia ipſius erat, non filiæ, teſtamentum fecit. Teſtamentum, inquam, fecit Presbyter ſocius noſter, nobiſcum manens, de Eccleſiâ vivens, communem vitam profitens. Teſtamentum fecit, hæredes inſtituit. O dolor illius ſocietatis, O fructus natus de arbore, quam non plantavit Dominus! ſed Eccleſiam ſcripſit hæredem. Nolo munera iſta, non amo amaritudinis fructum. Ego illum Deo quærebam, ſocietatem profeſſus erat, hanc teneret, hanc exhiberet. Nihil habebat? Teſtamentum non faceret. Habebat aliquid? non ſe noſtrum ſocium, quaſi Dei pauperem fingeret. Magnus mihi inde dolor eſt fratres. Dico caritati veſtræ. Propter hunc dolorem ſtatui, hæreditatem ipſam in Eccleſiâ non ſuſcipere. Filiorum ipſius ſit, quod reliquit. ipſi inde faciant, quod voluerint. Videtur enim mihi, quia, ſi eam ſuſcepero, in iſto facto, quod mihi diſplicet, & quod doleo, ejus particeps ero. Hoc volui non latere caritatem veſtram. Filia ipſius in Monaſterio eſt fœminarum, & filius ipſius in Monaſterio virorum eſt. Ambos exheredavit: illam cum laude, iſtum cum elogio, id eſt, cum vituperatione. Commendavi autem Eccleſiæ, ut non accipiant ipſas portiunculas, quæ pertinent ad exheredatos, niſi, cùm ad legitimam ætatem pervenerint. Hoc eis reſervat Eccleſia. Deinde litem dimiſit inter filios ſuos, in quâ laboro. Puella dicit, meum eſt, nôſtis, quia hoc dicebat ſemper Pater meus. Puer dicit, credatur Patri meo, quia moriens mentiri non potuit. Et iſta contentio, quale malum eſt? Sed ſi pueri ipſi ſervi Dei ſunt, litem hanc inter illos citò finimus. Audio illos, ùt Pater, & fortè meliùs, quàm Pater ipſorum. Videbo, quid ſit juris. Sicut Dominus voluerit, cum paucis fratribus fidelibus honoratis, Deo propitio, de numero veſtro, id eſt, de plebe iſtâ, audio inter illos cauſam, & ſicut Dominus donaverit, finio. Tamen, rogo vos, nemo me reprehendat, quia ejus hæreditatem nolo ſuſcipiat Eccleſia. Primò, quia factum illius deteſtor. Deinde, quia inſtitutum meum eſt. Multi laudant, quod dicturus ſum, ſed aliqui & reprehendunt: utriſque facere ſatis difficile eſt. Audiſtis modò cum Evangelium legeretur: (k) *Cantàvimus vobis, & non ſaltaſtis: planximus, & non luxiſtis. Venit Joannes Baptiſta non manducans, neque bibens, & dicunt, dæmonium habet.* Venit *Filius hominis manducans & bibens, & dicunt, ecce homo vorax, potator vini, & amicus publicanorum.* Quid ergo facio inter illos, qui parant me reprehendere, & dentes in me ducere, ſi ſuſcepero hæreditates eorum, qui filios ſuos irati exheredant? Iterum, quid ſum facturus eis, quibus canto & nolunt ſaltare, qui dicunt, ecce, quare nemo donat Eccleſiæ Hipponenſi aliquid? Ecce, quare non eam faciunt, qui moriuntur, hæredem? Quia Epiſcopus Auguſtinus de bonitate ſua (laudando enim mordent, labiis mulcent, & dentem figunt) donat totum, non ſuſcipit. Planè ſuſcipio. Profiteor me ſuſcipere oblationes bonas, oblationes ſanctas. Si quis autem iraſcitur in filio ſuo, & moriens exheredat eum, ſi viveret, non eum placarem? Non ei filium reconciliare deberem? Quomodo ergo cum filio ſuo volo ut habeat pacem, cujus appeto hæreditatem? Sed planè, ſi faciat, quod ſæpè hortatus ſum. Unum filium habet? Putet Chriſtum alterum; duos habet? Putet Chriſtum tertium; decem habet? Chriſtum undecimum faciat, & ſuſcipio. Quia ergo feci hoc in quibuſdam rebus, jam volunt bonitatem meam, vel commendationem famæ meæ in aliud vertere, ut alio modo me reprehendant, quia oblationes devotorum hominum nolo ſuſcipere. Conſiderent, quàm

(k) Matth. 11, 17.

quàm multa ſuſceperim. Quid opus eſt ea numerare? Ecce unam dico, filii Juliani hæreditatem ſuſcepi. Quare? quia ſinè filiis defunctus eſt. Bonifacii hæreditatem ſuſcipere nolui, non miſericordiâ, ſed timore. Naviculariam nolui eſſe Eccleſiam Chriſti. Multi ſunt quidem, qui etiam de navibus acquirunt. Tamen una tentatio ſi eſſet, ſi iret navis & naufragaret, homines ad tormenta daturi eramus: ut de ſubmerſione navis ſecundùm conſuetudinem quæreretur, & torquerentur à judice, qui eſſent de fluctibus liberati. Sed non eos daremus. Nullo pacto enim hoc facere deceret Eccleſiam. Onus ergo fiſcale perſolveret, ſed unde perſolveret? Enthecam nobis habere non licet. Non eſt Epiſcopi ſervare aurum, & revocare à ſe mendicantis manum. Quotidie tam multi petunt, tam multi gemunt, tam multi nos inopes interpellant, ut plures triſtes relinquamus, quia, ut poſſimus dare omnibus, non habemus. Non habemus ergo enthecam. Propter naufragium ergo hoc vitandum feci, non donando. Nemo ibi me laudet, ſed nemo & vituperet. Planè, quando donavi filio, quod iratus Pater moriens abſtulit, benefeci. Laudent, qui volunt: parcant, qui laudare nolunt. Quid pluribus fratres mei? Quicumque vult, exhæredato filio, hæredem facere Eccleſiam, quærat alterum, qui ſuſcipiat, non Auguſtinum: immò, Deo propitio, neminem inveniat. Quàm laudabile factum ſancti & venerandi Epiſcopi Aurelii Carthaginenſis, quomodo implevit os omnium, qui ſciunt, laudibus Dei? Quidam, cùm filios non haberet, neque ſperaret, res ſuas omnes, retento ſibi uſufructu, donavit Eccleſiæ. Nati ſunt illi filii, & reddidit Epiſcopus nec opinanti, quæ illi donaverat. In poteſtate habebat Epiſcopus non reddere: ſed jure fori, non jure cæli. Sanè etiam hoc noverit caritas veſtra, dixiſſe me fratribus meis, qui mecum manent, ut quicumque habet aliquid, aut vendat, aut eroget, aut donet, aut commune illud faciat. Eccleſiam habet, per quam nos Deus paſcit. Et dedi dilationem uſque ad Epiphaniam propter eos, qui vel cum fratribus ſuis non diviſerunt, & dimiſerunt, quod habent, apud fratres ſuos: vel nondum de re ſuâ aliquid egerunt, quia expectabatur ætas legitima. Faciant inde, quod volunt, dum tamen ſint pauperes mecum, ſimul expectemus miſericordiam Dei. Si autem nolunt, qui fortè nolunt, certè ego ſum, qui ſtatueram, ſicut nôſtis, nullum ordinare Clericum, niſi, qui mecum vellet manere: ut ſi vellet diſcedere à propoſito, rectè illi tollerem Clericatum, quia deſereret ſanctæ ſocietatis promiſſum, cœptúmque conſortium. Ecce in conſpectu Dei & veſtro muto conſilium. Qui volunt habere aliquid proprium, quibus non ſufficit Deus & Eccleſia ejus, maneant, ubi volunt, & ubi poſſunt; non eis aufero Clericatum. Nolo habere hypocritas. Malum eſt, quis neſciat? Malum eſt, cadere à propoſito: ſed pejus eſt, ſimulare propoſitum. Ecce, dico, audite: qui ſocietatem communis vitæ jam ſuſceptam, quæ laudatur in Apoſtolorum Actibus (*l*) deſerit, à voto ſuo cadit, à profeſſione ſanctâ decidit. Obſervet judicem, ſed Deum, non me: ego ei non aufero Clericatum. Quantum ſit periculum, ante oculos ejus poſui, faciat, quod vult. Novi enim, quia ſi aliquem hoc facientem degradare voluero, non ei deerunt patroni, non ei deerunt ſuffragatores, & hic, & apud Epiſcopos, qui dicant: quid mali fecit? Non poteſt tecum tolerare vitam iſtam: extra Epiſcopium vult manere, de proprio vivere: ideóne debet perdere Clericatum? Ego ſcio, quantum mali ſit, proſiteri ſanctum aliquid, nec implere. *Vovete*, (*m*) inquit, *& reddite Domino Deo veſtro.* Et: *Melius* (*n*) *eſt non vovere, quàm vovere, & non reddere.* Virgo eſt, etſi nunquam fuerit in monaſterio, & virgo ſacra eſt; nubere illi non licet, eſſe in monaſterio, non compellitur. Si autem cœpit eſſe in monaſterio, & deſeruit, & tamen virgo eſt, dimidia ruit. Sic & Clericus duas res profeſſus eſt, & Sanctitatem & Clericatum; interiùs Sanctitatem. Nam Clericatum propter populum ſuum Deus impoſuit cervicibus ipſius. Magis onus eſt, quàm honor. Sed quis ſapiens, & intelligit hæc? Ergo profeſſus eſt Sanctitatem, profeſſus eſt communiter vivendi ſocietatem: profeſſus eſt, quàm bonum, & quàm jucundum habitare fratres in unum. Si ab hoc propoſito ceciderit, & extra manens Clericus fuerit, dimi-

(*l*) Cap. 2. & 4. (*m*) Pſal. 75. 12. (*n*) Eccl. 5. 4.

dimidius & ipſe cecidit. Quid ad me? non eum judico. Si foris ſervat ſanctitatem, dimidius cecidit. Si intus habuerit ſimulationem, totus cecidit. Nolo habeat neceſſitatem ſimulandi. Scio, quomodo homines ament Clericatum. Nemini eum tollo nolenti mecum communiter vivere: habet Deum, qui mecum manere vult. Si paratus eſt paſci à Deo per Eccleſiam ipſius, non habere aliquid proprium, ſed aut erogare pauperibus, aut in commune mittere, maneat mecum. Qui hoc non vult, habeat libertatem. Sed videat, utrum habere poſſit felicitatis æternitatem. Sufficiant hæc nunc interim caritati veſtræ: quod egero cum fratribus meis, annuntiabo vobis. Spero enim bona, quod omnes mihi libenter obediant, nec inventurus ſum aliquos habere aliquid, niſi aliquâ neceſſitate religionis, non occaſione cupiditatis. Quod ergo egero poſt Epiphaniam, caritati veſtræ in Domini voluntate nuntiabo. Et quomodo litem finiero inter duos fratres, filios Presbyteri Januarii, non vobis tacebo. Multa locutus ſum, date veniam loquaci ſenectuti, ſed timidæ infirmitati. Ego ſicut videtis, per ætatem modò ſenui: ſed per infirmitatem corporis olim ſenex fui. Tamen, ſi Deo placet, quod dixi, modò ipſe det vires, non vos deſero. Orate pro me, ut quantum ineſt anima in hoc corpore, & qualeſcumque vires ſuppetunt, in verbo Dei ſerviam vobis. Amen.

CXIII. Sermo II. *De vitâ & moribus Clericorum.* Auguſtini.

Caritati veſtræ de nobiſipſis hodie ſermo reddendus eſt. Quod enim ait Apoſtolus: *Spectaculum* (o) *facti ſumus mundo, & Angelis, & hominibus.* Qui nos amant, quærunt, quod laudent in nobis: qui autem nos oderunt, detrahunt nobis. Nos autem in utroque medio conſtituti adjuvante Domino Deo noſtro, & vitam noſtram, & famam noſtram ſic cuſtodire debemus, ut non erubeſcant de detrectatoribus laudatores. Quomodo autem vivere velimus, quomodo Deo propitio jam vivamus, quamvis de Scripturâ Sanctâ multi noveritis, tamen ad commemorandos vos, ipſa de libro Actuum Apoſtolorum vobis lectio recitabitur, ut videatis, ubi deſcripta ſit forma, quam deſideramus implere. Dum ergo recitatur, vos intentiſſimos eſſe volo, ut poſt ejus recitationem, quod conſtitui loquar, Domino donante, intentioni veſtræ. Cùmque Diaconus Lazarus legeret: *Cum* (p) *oraſſent, motus eſt locus, in quo erant congregati, & impleti ſunt omnes Spiritu Sancto, & loquebantur Verbum Dei cum fiduciâ omni volenti. Multitudinis autem credentium erat anima una & cor unum: & nemo eorum, quæ poſſidebat, dicebat aliquid ſuum eſſe, ſed erant illis omnia communia. Et virtute magnâ reddebant teſtimonium Apoſtoli reſurrectionis Domini JESU, gratiâque magna erat ſuper omnes illos. Neque enim egens quiſquam fuit inter illos. Quotquot enim poſſeſſores prædiorum vel domorum erant, vendentes afferebant pretia illorum, & ponebant ante pedes Apoſtolorum. Diſtribuebatur autem ſingulis, prout cuique opus erat.* Cùm Lazarus Diaconus recitaret, & Epiſcopo codicem tradidiſſet, Auguſtinus Epiſcopus dixit: Et ego legere volo: plus enim me delectat hujus verbi eſſe lectorem, quàm verbi mei diſputatorem. Cùm oraſſent, motus eſt locus, in quo erant congregati, & impleti omnes Spiritu Sancto, loquebantur Verbum Dei cum fiduciâ omni volenti. Multitudinis autem credentium erat anima una & cor unum. Et nemo eorum, quæ poſſidebat, dicebat aliquid ſuum eſſe, ſed erant illis omnia communia. Et virtute magnâ reddebant teſtimonium Apoſtoli reſurrectionis Domini JEſu, gratiâque magna erat ſuper omnes illos. Neque enim egens quiſquam fuit inter illos. Quotquot enim poſſeſſores prædiorum, vel domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum, & ponebant ante pedes Apoſtolorum. Diſtribuebantur autem ſingulis, prout cuique opus erat. Cùmque Epiſcopus legiſſet, dixit: Audiſtis, quid velimus, orate, ut poſſimus. Contigit autem quædam neceſſitas, ut hæc diligentiùs agerem. Quoniam ſicut jam nôſtis, Presbyter in noſtrâ ſocietate conſtitutus, quaſi ſocietati perhibet teſtimonium lectio, quam modò, cùm recitaremus, audiſtis; moriens teſtamentum fecit, quia habuit, unde faceret. Erat, quod diceret ſuum, cùm in eâ ſocietate viveret, ubi nemini licebat dicere aliquid ſuum,

ſed

(o) 1. Cor. 4. 9. [p] Act. 4. 31.

ſed eſſe illis omnia communia. Si quis dilector & laudator noſter apud detractorem noſtrum prædicaret iſtam ſocietatem, & diceret, cum Epiſcopo Auguſtino ſic vivunt omnes cohabitatores ejus, quomodo ſcriptum eſt in Actibus Apoſtolorum, continuò ille detractor caput movens, dentem promovens, diceret: ità verò, ſic ibi vivitur, quomodo dicis? Quare mentiris? Quare falsâ laude honoras indignos? Nonne ibi modò in eorum ſocietate poſitus Presbyter teſtamentum fecit, & quod habuit, quomodo voluit, diſpoſuit, & reliquit? Certè omnia ibi ſunt communia! Certè nemo dicit aliquid ſuum! Sub his verbis, quid ageret laudator meus? Nónne os ejus quaſi plumbo oppillaret ille dètractor? Nónne illum laudâſſe pœniteret? Nónne reverentiâ perfuſus, & illius ſermone confuſus, vel nobis, vel teſtatori illi malediceret? Hæc fuit neceſſitas, ut ad illâm diligentiam veniremus. Nuntio ergo vobis, unde gaudeatis. Omnes Fratres & Clericos meos, qui mecum habitant, Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos, & Patricium nepotem meum, tales inveni, quales deſideravi. Sed ſunt, qui de ſuâ qualicunque paupertate, quod ſtatuerant, nondum ſecerunt. Hi ſunt Valens Subdiaconus, & paulò ante dictus nepos meus Subdiaconus. Et matris vita impediebat, quia indè vivebat. Exſpectabatur in illo etiam legitimæ ætatis acceſſus, ut, quod faceret, firmiſſimè faceret. Nondum autem ſecit, quia ipſos agellos habet cum ſuo fratre communes, & ſubindiviſos eos poſſident. Sic autem eos cupit Eccleſiæ conſerre, ut inde alantur, qui ſunt in propoſito ſanctitatis, quouſque in hac vitâ degunt. Scriptum eſt enim, & hoc Apoſtolus loquitur: *Quiſquis* (q) *autem ſuis, & maximè domeſticis, non providet, fidem denegat, & eſt infideli deterior.* Adhuc autem ſunt ei mancipia ſimiliter cum fratre communia, nóndum diviſa. Diſponit ea manumittere: non poteſt, antequam dividantur: quid enim ad ſe pertineat, adhuc ignorat. Ad ipſum ſanè, quia major eſt, pertinet diviſio, & ad fratrem ejus electio, & ipſe frater ejus Deo ſervit, & Subdiaconus eſt cum Sancto Fratre meo, & Coepiſcopo Severo in Eccleſiâ Milevitana. Hoc agitur, hoc ſinè dilatione peragendum eſt, ut illi ſervuli dividantur, & manumittantur, & ſic det Eccleſiæ, ut eorum excipiat alimentum. Nepos autem meus, ex quo converſus eſt, & mecum eſſe cœpit, impediebatur & ipſe aliquid de agellulis ſuis agere invitâ uſufructuariâ matre ſua, quæ hoc anno defuncta eſt. Inter ipſum & ſorores ejus ſunt quædam, in Chriſti adjutorio citò finienda, ut & ipſe faciat, quod Dei ſervum decet, & quod ipſa profeſſio, & iſta exigit lectio. Diaconus Fauſtinus (ſicut penè omnes nôſtis) hic de militiâ ſæculi ad monaſterium converſus eſt. Hìc baptizatus, inde Diaconus ordinatur. Sed quia exiguum eſt, quod videtur poſſidere, ſicut juris periti loquuntur, jure, non corpore, reliquerat illud, & ab ejus fratribus tenebatur. Nunquam inde cogitavit, ex quo converſus eſt, nec ipſe aliquid quæſivit à fratribus ſuis, nec ab illo aliquid eſt quæſitum. Modò quia ventum eſt ad hunc articulum temporis, cum conſilio meo diviſit ipſam rem: & dimidiam donavit fratribus ſuis, dimidiam Eccleſiæ pauperi, in loco eodem conſtitutæ. Diaconus Severus, ſub quâ Dei diſciplinâ & flagello ſit, nôſtis: lumen tamen non perdidit mentis. Unam domum hìc emerât propter matrem & ſororem ſuam, quas de ſuâ patriâ huc deſiderabat adducere, emerat autem non ſuâ pecuniâ, quam non habebat, ſed ex conſolatione religioſorum virorum, quos mihi quærenti etiam nominans indicavit. De ipsâ non poſſum dicere, quid fecerit, aut quid diſponet, niſi, quia ipſe totum in meâ poſuit voluntate, ut quidquid ipſe vellem, hoc inde fieret. Sed habet quaſdam cauſas cum matre ſuâ, quarum cauſarum me judicem poſcit: ut cum illæ cauſæ fuerint terminatæ, fiat de ipsâ domo, quod ego voluero. Quid autem velle potero, Deo regente, niſi, quod juſtitia jubet & pietas poſtulat? Habet etiam in Patriâ ſuâ aliquos agellos: diſponit eos ſic diſtribuere, ut etiam illic in ipſo loco poſitæ pauperi largiatur Eccleſiæ. Diaconus Hipponenſis homo pauper eſt, quid alicui conſerat, non habet: tamen de laboribus ſuis, antequam eſſet Clericus, emerat aliquos ſervulos, hodie illos in conſpectu veſtro manumiſſurus eſt Epiſcopalibus geſtis. Diaconus Eradius ante veſtros

(q) 1. Tim. 5. 8.

veſtros oculos verſatur : opera ejus lucent coram oculis noſtris : De opere ejus & expenſa pecunia memoriam Sancti Martyris habemus. De pecuniâ ſuâ emit etiam poſſeſſionem ex conſilio meo. Nam ipſam pecuniam volebat per manus meas erogari, ſicuti mihi placeret. Ego, ſi pecuniæ avidus eſſem, aut neceſſitates ipſas meas, quas pro pauperibus habeo, in hac cauſâ plus curarem, pecuniam acciperem. Quare ? dicit aliquis. Quia poſſeſſio illa, quæ ab illo empta, & Eccleſiæ donata eſt, adhuc nihil præſtat Eccleſiæ. Minus enim habebat ad pretium. Et quia mutuatus fuerat, hoc de ejus adhuc fructibus redditur. Homo ſum ſenex: quantus mihi de illâ poſſeſſione poteſt fructus accedere ? Numquid promitto mihi tot annos eſſe victurum, donec ſuum pretium illa perſolvat? Quod ergo vix diu partibus reddit, de proximo haberem totum, ſi accipere voluiſſem. Non feci, aliud attendi. Fateor enim vobis, & ipſa ſuſpecta mihi adhuc ætas fuit: ac verebar, ne fortè, ùt ſunt homines, matri ejus hoc diſpliceret, & diceret, inductum à me fuiſſe adoleſcentem, ut bona ejus paterna conſumerem, & eum egentem relinquerem. Ideo volui ejus pecuniam, in illâ poſſeſſione ſervari, ut ſi aliquid (quod Deus avertat) aliter, quàm volumus, eveniſſet, redderetur villa, ne culparetur Epiſcopi fama. Scio enim, quantum vobis ſit neceſſaria fama mea. Nam mihi ſufficit conſcientia mea. Emit etiam ſpatium ab iſta poſtea Eccleſiâ, notum vobis: & ſuâ pecunia ædificavit domum, & hoc nôſtis. Ante paucos dies, priuſquam ſermonem de hac re haberem vobiſcum, eam donavit Eccleſiæ. Expectabat enim, ut eam perficeret, & perfectam donaret. Fabricandi autem domum neceſſitas illi nulla erat, niſi quia cogitavit matrem ſuam huc eſſe venturam. Si antè veniſſet in re filii ſui habitaret : modò ſi venerit, in opere filii ſui habitabit. Teſtimonium ei perhibeo: pauper remanſit, ſed in caritatis poſſeſſione permanſit. Aliqui ſervuli ei reliqui fuerant, jam quidem in Monaſterio viventes, quos tamen Geſtis Eccleſiaſticis manumiſſurus eſt hodie. Nemo ergo dicat, dives eſt, nemo exiſtimet, nemo malè loquatur, nemo ſe ipſum & animam ſuam dentibus laniet. Pecuniam nullam habet ſervatam, utinam, quam debet, reſtituat. Cæteri, id eſt, Subdiacones pauperes ſunt, Deo propitio, miſericordiam Dei expectant. Unde ipſi faciant, non habent : nullas habentes facultates, finiêrunt mundi cupiditates. Vivunt nobiſcum in ſocietate communi. Nemo eos diſtinguit ab eis, qui aliquid attulerunt. Caritatis unitas præponenda eſt terrenæ commodo hæreditatis. Reſtant Presbyteri. Sic enim ad eos gradatim aſcendere volui. Citò dixerim, pauperes Dei ſunt, nihil ad domum ſocietatis noſtræ attulerunt, niſi ipſam, quâ nihil eſt carius, caritatem. Veruntamen quoniam ſcio, natos fuiſſe rumores de divitiis ipſorum, non à me ad aliquid compellendi, ſed vobis meo ſermone purgandi ſunt. Vobis dixi, qui fortè neſcitis. Nam veſtrûm plurimi ſciunt. Presbyterum Leporium, quamvis ſæculi natalibus clarum, & apud ſuos honeſtiſſimo loco natum, tamen jam Deo ſervientem, cunctis, quæ habebat, relictis, inopem ſuſcepi. Non, quia nihil habuit, ſed quia jam fecerat, quod lectio iſta perſuadet. Hic non fecit, ſed nos ſcimus, & ubi fecit. Unitas Chriſti eſt, Eccleſia una eſt. Ubicunque fecit opus bonum, pertinet & ad nos, ſi congaudeamus. Hortus eſt unus, ubi nôſtis. Ibi Monaſterium ſuis conſtituit, quia & ipſi Deo ſerviunt. Ille hortus ad Eccleſiam non pertinet, nec ad ipſum. Et ad quem? dixerit aliquis: Ad illud, quod ibi eſt, Monaſterium. Sed, quod verum eſt, uſque ad hoc tempus curam pro illis ità gerebat, ut ſumpticulos, quibus ſuſtentantur, apud ſe haberet, & eis ipſe, ut videbatur, impenderet. Sed ne propter hoc daretur locus hominibus ſuſpiciones ſuas rodentibus, & ventrem non implentibus, hoc placuit & mihi, & ipſi, ut ſic ſe illi tranſigant, quaſi iſte jam de ſæculo exiêrit. Numquid enim, cùm obierit ipſe, illis diſpenſaturus eſt aliquid ? Melius eſt, ut videat illos bene verſantes, & regente Deo, in diſciplinâ Chriſti viventes, ut de illis tantummodò gaugaudeat, non eorum neceſſitatibus occupetur. Pecuniam non habet, quam ſuam dicere poſſit. Habebat Xenodochium ædificandum, quod modò videtis ædificatum. Ego illi injunxi, ego juſſi: obtem-

obtemperavit mihi libentiſſimè, & ſicut videtis, operatus eſt. Quomodo etiam meo juſſu Baſilicam ad octo martyres fabricavit, de his, quæ per vos Deus donavit. Cœpit enim de pecuniâ, quæ data erat Eccleſiæ propter Xenodochium. Et, cùm cœpiſſet ædificare, ut ſunt religioſi deſiderantes opera ſua in Cœlo ſcribi, adjuverunt, prout quisque voluit, & fabricavit. Opus ante oculos habemus. Omnis homo, quid factum ſit, videt. De pecuniâ, quia non habet, mihi credant. Dentem compeſcant, ne frangant. Emerat de ipſâ pecuniâ Zenodochii quandam domum in carraria, quam ſibi exiſtimabat propter lapides profuturam. Sed lapides ejus domûs, fabricæ neceſſarii non fuerunt, quoniam aliunde proviſi ſunt. Domus ergo ipſa ſic remanſit. Penſionem præſtat, ſed Eccleſiæ, non presbytero. Nemo ampliùs dicat, in domum Presbyteri, ad domum Presbyteri, ante domum Presbyteri. Ecce ubi eſt domus Presbyteri: ubi eſt domus mea, ibi Presbyteri. Alibi non habet domum, ſed ubicunque habet Deum. Quid ampliùs quæritis, niſi quia me illud memini etiam promiſiſſe, ut ad vos perferrem, quid egiſſem inter duos, fratrem videlicet & ſororem, filios Januarii Presbyteri, quia orta inter illos fuerat controverſia pecuniaria: ſed tamen ſicut inter fratres, ſalvâ, Deo propitio, caritate. Promiſeram ergo audire, ut inter illos, quidquid eſſet judicandum, finirem. Paraveram me judicem, ſed antequam judicarem, ipſi, quod judicaturus eram, finiêrunt. Non inveni, unde judicarem, ſed unde lætarer. Acquieverunt omnino concorditer voluntati meæ, & conſilio meo, ut pares eſſent in pecuniâ, quam reliquit Pater eorum, Eccleſiâ renuntiante, poſt ſermonem meum. Locuturi ſunt homines. Sed & quodlibet homines loquantur, qualicúnque aurâ flante perducetur inde aliquid ad aures meas: & ſi tale fuerit, ut ſit iterum neceſſe nos purgare, reſpondebo maledicis; reſpondebo detractoribus, reſpondebo incredulis, non nobis credentibus præpoſitis ſuis. Reſpondebo, ut potero, quod Dominus dederit. Interim modò non eſt neceſſe, quia nihil fortè dicturi ſunt. Qui nos amant, liberè gaudebunt: qui nos oderunt, tacitè dolebunt: tamen ſi linguas exercuerint, audient Deo propitio vobiſcum reſponſionem meam, non litem meam. Non enim homines nominaturus ſum, & dicturus, ille hoc dixit, ille ſic detraxit: cum fortaſſe etiam ad me falſa, quia & hoc poteſt fieri, perferantur. Veruntamen quæcunque perlata fuerint, ſi oportere videbitur, loquar inde caritati veſtræ. Ante oculos veſtros volo ſit vita noſtra. Scio, quia quærentes licentiam malè faciendi, quærunt ſibi exempla malè viventium, & multos infamant, ut ſocios inveniſſe videantur. Ideo, quod noſtrum eſt, fecimus, plus quid faciamus, non habemus. Ante veſtros oculos ſumus, nullius aliquid deſideramus, niſi bona opera veſtra. Et vos exhortor Fratres mei, ſi aliquid vultis Clericis dare, ſciatis, quia non debetis vitia eorum fovere contra me. Omnes offerte, quod vultis, offerte de voluntate veſtrâ. Quod commune erit, diſtribuetur unicuique, prout cuique opus erit. Gazophylacium attendite, & omnes habebimus. Valde me delectat, ſi ipſum fuerit præſepe noſtrum, ut nos ſimus jumenta Dei, vos ager Dei. Nemo det birrum, vel lineam tunicam, ſeu aliquid, niſi in commune. De communi accipiam mihi ipſi, cùm ſciam commune me velle habere, quidquid habeo. Nolo talia offerat ſanctitas veſtra, quibus ego ſolus, quaſi decentiùs utar. Offeratur mihi verbi gratiâ birrum pretioſum. Fortè decet Epiſcopum, quamvis non deceat Auguſtinum, id eſt, hominem pauperem de pauperibus natum. Modò dicturi ſunt homines, quia inveni pretioſas veſtes, quas non potuiſſem habere vel in domo Patris mei, vel in illâ ſæculari profeſſione meâ. Non decet. Talem debeo habere, qualem poſſum, ſi non habuerit, fratri meo dare, qualem poteſt habere presbyter, qualem poteſt habere decenter Diaconus, & Subdiaconus, talem volo accipere, quia in commune accipio. Si quis meliorem dederit, vendo: quod & facere ſoleo, ut quando non poteſt veſtis eſſe communis, pretium veſtis ſit commune, vendo & erogo pauperibus. Si hoc eum delectat, ùt ego habeam, talem det, de quâ non erubeſcam. Fateor enim vobis, de pretioſâ veſte erubeſco; quia non decet hanc profeſſionem

nem, non decet hanc admonitionem, non decet hæc membra, nun decet hos canos. Etiam illud dico, ſi fortè in noſtrâ domo, in noſtrâ ſocietate æger eſt aliquis, vel poſt ægritudinem, ut neceſſe ſit eum ante horam prandii reficere, non prohibeo religioſos, vel religioſas mittere eis, quod videtur, ut mittant. Prandium tamen & cœnam extra nemo habebit. Ecce dico, auditis? Audiunt. Qui habere voluerit proprium, & de proprio vivere, & contra iſta præcepta noſtra facere, parùm eſt, ut dicam, non mecum manebit, ſed nec Clericus erit. Dixeram enim, & ſcio me dixiſſe, ut ſi nollent ſuſcipere ſocialem vitam mecum, non illis tollerem Clericatum: ſed ſeorſum manerent, & ſeorſum viverent, quomodo nôſſent, Deo viverent, & tamen ante oculos poſui, quantùm mali ſit à propoſito cadere. Malui enim habere cæcos, vel claudos, quàm plangere mortuos. Qui enim Hypocrita eſt, mortuus eſt. Quomodo ergo, quicúmque voluiſſet, extrà manere, & de ſuo vivere, & ei tollerem Clericatum: ità modò, quia placuit illis, Deo propitio, ſocialis hæc vita, quiſquis cum Hypocriſi vixerit, quiſquis inventus fuerit habens proprium, non illi permitto, ut inde faciat Teſtamentum, ſed delebo eum de tabulâ Clericorum. Interpellet contra me mille Concilia, naviget contra me, quò voluerit, ſit certè ubi potuerit. Adjuvabit me Dominus, ut ubi ego Epiſcopus ſum, illc Clericus eſſe non poſſit. Audiſtis? Audierunt. Sed ſpero in Deum noſtrum & miſericordiam ejus, quia, ſicut diſpoſitionem meam iſtam hilariter acceperunt, ſic eam purè fideliterque ſervabunt. Dixi aliquid ſiium non habere Presbyteros cohabitatores meos, inter quos eſt & Presbyter Barnabas. Sed & de illo audivi quædam fuiſſe jactata. Ante omnia, quia emit villam à dilecto & honorabili filió meo Eleuſino, Hoc falſum eſt. Monaſterio donavit Ille, non vendidit. Ego ſum teſtis. Quid ampliùs quæratis ignoro. Ego ſum teſtis. Donavit ille, non vendidit. Sed dum non creditur donare potuiſſe, creditus eſt vendidiſſe. Beatus homo, qui tam bonum opus fecit, ut non crederetur. Tamen vel modò credite, vel detractores audire libenter deſinite. Jam dixi, ego ſum teſtis. Dictum eſt de illo, quòd anno præpoſituræ ſuæ per induſtriam debita fecerit, ut dum volo ego reddi debita, darem illi licentiam poſcendi fundum Victorianenſem, tanquam dixiſſet mihi, ut reddam debita mea, da mihi in decem annos fundum Victorianenſem. Et hoc falſum eſt: ſed fuit, unde rumor naſceretur. Fecit debita reddenda, à nobis reddita ſunt partim, unde potuerunt. Remanſit aliquid, quod non debebatur etiam Monaſterio illi, quod per ipſum Deus inſtituit. Cùm ergo remanſiſſet, cæpimus quærere, unde debitum redderemus. Ad conductionem ipſius fundi nullus acceſſit, niſi quadraginta ſolidorum offerens penſionem. Sed vidimus fundum amplius poſſe dare, ut celeriùs debitum redderetur. Et commiſi fidei ejus, ut de ipſâ conductione lucra non requirerent fratres: ſed quidquid daret fundus, de ipſis fructibus imputarent ad debitum. Fide agitur. Paratus eſt Presbyter, ut alium conſtituam, qui de fructibus fratribus reddat. Ex numero veſtro ſit aliquis, cui hoc committam, ex numero ipſorum, qui ad nos talia pertulerunt. Sunt enim in vobis homines religioſi, ſi qui eum rumorem falſò reprehenſum eſſe doluerunt, & tamen crediderunt factum. Ex ipſis ergo aliquis veniat ad nos, ſuſcipiat poſſeſſionem. Omnes fructus pretiis ſuis fideliter vendat, ut reddi poſſit faciliùs, quod debetur, & hodie recedat inde cura Presbyteri. Locus etiam ipſe, ubi Monaſterium conſtitutum eſt, à memorato honorabili filio meo Eleuſino, ipſi presbytero Barnabæ donatus eſt. Antequam ordinaretur Presbyter, in ipſo loco Monaſterium inſtituit. Sed tamen, quia nomine ipſius donatus erat locus, mutavit inſtrumenta, ut nomine Monaſterii poſſideatur. De fundo Victorianenſi, ego rogo, ego peto, ut ſi quis religioſus eſt, fide agat, & exhibeat Eccleſiæ iſtam operam, ut citò debitum reddam. Quod ſi nemo de Laicis fuerit inventus, ego præpono alium, iſte illuc non accedet. Quid vultis ampliùs? Nemo laceret ſervos Dei, quia non expedit lacerantibus. Servis Dei quidem merces falſis detractionibus creſcit, ſed creſcit etiam pœna detrahentibus. Non ſinè cauſâ dictum eſt, *Gaudete* (r) *& exultate*, quando detrahunt de vobis di-cen-

(r) Matth. 5. 12.

centes falſa : *Quia merces veſtra magna eſt in Cœlis.* Nolumus cum detrimento veſtro magnam babere mercedem. Minus ibi habeamus, & tamen vobiſcum ibi regnemus. Amen.

EXPLICIT.

Quia ergo conſtat, Sanctam Eccleſiam prædictorum Patrum exempla ſequi debere, quorum noſcitur documentis poſt Apoſtolica inſtituta ubertim coruſcare: debent non ſolùm prælati imitando, verùm etiam ſubditi obſequendo uſquequaque ſtudere, qualiter eorum exemplis & doctrinis parentes, ad felicitatis gaudia, quò illi præceſſerunt, valeant pervenire. Quoniam ſicut hi, qui eorum doctrinis & exemplis ſummâ devotione obediunt, æternis gaudiis inferuntur: ità nimirum ea ſectari nolentes, æternis ſuppliciis mancipantur. Memoratas itaque ſanctorum Patrum ſententias, quibus Clericalis ordo ad bene vivendum inſtruitur, ſedulè perlegat, & diligenter pertractet, quisquis Canonicam profeſſus eſt vitam. Quas, cùm bene perſcrutatus fuerit, patenter inveniet, quod illi non enervatè, ſed religioſè vivendum ſit.

CXIV. *Quæ præcepta ſpecialiter Monachis, quæ generaliter cæteris conveniant Chriſtianis.*

Propter quorundam Simplicium verba, qui religioſis, & eruditis viris ſe ſe admonentibus ac redarguentibus plerumque objicere ſolent, ſolos Monachos Scripturarum Sanctarum præcepta obſervare debere; operæ pretium duximus, quædam Evangelica, atque Apoſtolica quàm breviſſimè ad medium deducere præcepta, ut hæc hujuſcemodi imperiti homines audientes, hisque aurem cordis accommodantes, intelligant, quæ ſibi, quæ Monachis conveniant, obſervare præcepta. Qui enim mente & corpore vult contemnere ſæculum, & pauperem ſequi Chriſtum, audiat ipſum dicentem in Evangelio: *Si vis* (s) *perfectus eſſe, vade & vende omnia, quæ babes, & da pauperibus: & veni, ſequere me.* Et iterum: *Omnis,* (t) *qui reliquerit domum, aut fratres, aut Patrem, aut Matrem, aut agros propter me, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit.* Ad diſcipulos autem: *Vos*, inquit, *qui reliquiſtis omnia, & ſecuti eſtis me, ſedebitis ſuper ſedes duodecim, judicantes duodecim tribus Iſraël.* Hæc & hujuſcemodi præcepta ſolis ſpecialiter congruunt Monachis: & quanto ſingularia, tanto & præcipua. Dicit etiam idem Salvator generaliter omnibus: *Omnis,* (u) *qui venit ad me, & non odit Patrem ſuum, & Matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adbuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Et iterum: *Qui* (w) *amat filium, aut filiam ſuper me, non eſt me dignus.* Et: *Qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus.* Et iterum: *Qui non renuntiaverit omnibus, quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Et iterum: *Omnia,* (x) *quæcunque vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis.* Et iterum: *Attendite,* (y) *ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud Patrem veſtrum.* Item: *Theſaurizate* (z) *vobis theſauros in cælo, ubi nec ærugo, nec tinea demolitur.* Item: *Attendite* (a) *vobis, ne fortè graventur corda veſtra in crapulâ & ebrietate, & curis hujus vitæ.* Item: *Dico* (b) *autem vobis, nolite reſiſtere malo.* Et: *Diligite inimicos veſtros: benefacite his, qui vos oderunt, & orate pro perſequentibus, & calumniantibus vos.* Item: *Omnis,* (c) *qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit judicio. Qui autem dixerit racha, reus erit Concilio. Qui dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis.* Item: *Nolite* (d) *jurare, neque per cælum, neque per terram. Sit autem ſermo veſter: eſt, eſt, non, non.* Item: *Omne* (e) *verbum otioſum, quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die judicii.* Item: *Si quis te percuſſerit in dextera maxilla, præbe illi, & alteram.* Item: *Eſtote* (f) *miſericordes, ſicut & Pater veſter miſericors eſt.* Item: *Si peccaverit* (g) *in te frater tuus, dimitte ei ſepties: & non ſolùm ſepties, ſed uſque ſeptuageſies ſepties.* Item: *Si non remiſeritis hominibus de cordibus veſtris, nec Pater veſter cæleſtis dimittet vobis peccata veſtra.* Item: *Quærite* (h) *primùm Regnum Dei,* &

(s) Matth. 19. 21.
(w) Matth. 10. 37.
(z) Matth. 6. 20.
(c) Ibid. 22.
(f) Luc. 6. 36.
(t) Ibid. 29.
[x] Matth. 7. 12.
(a) Luc. 21. 34.
(d) Ibid. 34.
(g) Matth. 18. 22. & 35.
(u) Luc. 14.
(y) Matth. 6. 1.
(b) Matth. 5. 39. & 44.
(e) Matth. 12. 36.
(h) Matth. 6. 33.

& juſtitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis. Et cuidam diviti: *Si*, (i) inquit, *vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*, id eſt, *non homicidium facies, non adulterabis, non furtum facies, non falſum teſtimonium dices, non concupiſces rem proximi tui, honora Patrem tuum, & Matrem tuam, & diliges proximum tuum ſicut te ipſum.* Et cuidam legis Doctori, ſe interroganti, quod eſſet mandatum magnum in lege, ait: *Diliges* (k) *Dominum tuum ex toto corde tuo, & ex totâ animâ tuâ, & ex totâ mente tuâ: hoc eſt maximum, & primum mandatum. Secundum autem ſimile eſt huic, diliges proximum tuum, ſicut te ipſum. In his duobus mandatis tota lex pendet, & Prophetæ.* Paulus quoque Apoſtolus dicit: *Qui* (l) *diligit proximum, legem implevit. Nam non adulterabis, non occides, non furaberis, non falſum teſtimonium dices, non concupiſces rem proximi tui, & ſi quod eſt aliud mandatum, in hoc verbo inſtauratur, diliges proximum tuum, ſicut te ipſum.* Idem item: *Patientes* (m) *eſtote ad omnes; videte, ne quis malum pro malo alicui reddat, ſed ſemper, quod bonum eſt, ſectamini invicem, & in omnes. Hæc enim eſt voluntas Dei. Omnia autem probate, quod bonum eſt, tenete. Ab omni ſpecie malâ abſtinete vos.* Item idem: *Mortificate* (n) *membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram: fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malam, & avaritiam.* Item idem: *Nunc autem deponite & vos iram, indignationem, malitiam, blaſphemiam, & turpis ſermo de ore veſtro non procedat.* Item idem: *Induite vos viſcera miſericordiæ, benignitatem, humilitatem, modeſtiam, patientiam, ſupportantes invicem.* Item idem: *Nolite mentiri invicem.* Item idem: *Si conſurrexiſtis* (o) *cum Chriſto, quæ ſursùm ſunt, quærite:* Item idem: *Eſtote invicem benigni, miſericordes; donantes invicem, ſicut & Deus in Chriſto donavit vobis.* Item idem: *Omnis* (p) *amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blaſphemia tollatur à vobis, cum omni malitia.* Item idem: *Fornicatio,* (q) *& omnis immunditia, aut avaritia, nec nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos, aut turpitudo, aut ſtultiloquium, aut ſcurrilitas.* Item idem: *An neſcitis,* (r) *quia iniqui Regnum Dei non poſſidebunt? Nolite errare, Deus non irridetur: quia neque fornicarii, neque idolis ſervientes, neque adulteri, neque molles, neque maſculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebrioſi, neque maledici, neque rapaces, Regnum Dei poſſidebunt.* Item idem: *Omnis* (s) *fornicator, aut immundus, aut avarus non habet hæreditatem in Regno Chriſti, & Dei.* Item idem: *Imitatores* (t) *mei eſtote, ſicut & ego Chriſti.* Item idem: *Pacem* (u) *ſequimini cum omnibus, & ſanctimoniam, ſinè quâ nemo videbit Dominum.* Item idem ad Timotheum: *Diſcedat,* (w) inquit, *omnis ab iniquitate, qui nominat nomen Domini.* Apoſtolus quoque Joannes ait: *Nolite* (x) *diligere mundum, neque ea, quæ in mundo ſunt; quia, ſi quis diligit mundum, non eſt caritas Patris in eo.* Item idem: *Qui dicit,* (y) *ſe in Chriſto manere, debet, ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulare.* Item ipſe: *Omnis,* (z) *qui odit fratrem ſuum, homicida eſt: & omnis homicida non habet vitam æternam in ſe manentem.* Jacobus autem Apoſtolus ait: *Quicunque* (a) *voluerit amicus eſſe ſæculi hujus, inimicus Dei conſtituitur.* Multa quidem & innumera legalia, Prophetica & Evangelica, atque Apoſtolica poterant proferri documenta, quibus infatigabiliter, atque inexcuſabiliter devotio famulari debet Chriſtiana: ſed propter eos, quos ſupra memoravimus, hæc pauca breviter adnumerare ſtuduimus, qui inſipienter aſſerunt, ſolos Monachos arctam ſectari debere viam, cùm utique Dominus arctam & anguſtam viam dicat eſſe, quæ ducit ad vitam, & nemo, niſi per eam in vitam ingredi poſſit æternam. Non ſolùm igitur Monachis & Clericis, verùm etiam omnibus, qui Chriſtiano cenſentur vocabulo per hanc arctam & anguſtam intrandum eſt viam. Quid ergo arctius, quàm id, quod præcipitur: *Diligite* (b) *inimicos veſtros, &, nolite reſiſtere malo: &, qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit judicio: &, qui viderit mulierem ad concupiſcendam eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo;* & cætera talia? Hæc quippe arta ſunt, ſed ſaluberrima: & quantò artiora, tantò potiora & eminentiora. Oportet itaque

omnes

(i) Matth. 19. 17. (k) Matth. 22. 37. (l) Rom. 13. 8. 9.
(m) 1. Theſſ. 5. 14. (n) Coloſſ. 3. 5. (o) Epheſ. 4. 32.
(p) Ibid. 31. (q) Epheſ. 5. 3. (r) 1. Cor. 6. 9.
(s) Epheſ. 5. 5. (t) 1. Cor. 4. 6. (u) Hebr. 12. 14.
(w) 2. Tim. 2. 19. (x) 1. Joan. 2. 15. (y) Ibid. 6.
(z) 1. Joan. 3. 15. (a) Jac. 4. 4. (b) Matth. 5.

omnes, *qui* (c) juxta Apoſtolum, *in Chriſto baptizati ſumus, Chriſtúmque induimus, in novitate vitæ ambulare*, ſempérque ante oculos ponere pactum, quod cum Deo in Baptiſmate fecimus, ubi abrenuntiavimus Satanæ, & omnibus pompis ejus, & omnibus operibus ejus. Quod pactum tunc irritum fit, cùm in fide quis permanendo, vitiis, aut à fide exorbitando, idolorum cultibus, aut hæreſum erroribus implicatur. Quia ergo, ſicut ſcriptum eſt: *Corpus*, (d) *quod corrumpitur, aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem*, & fragilitas humana poſt Baptiſmi gratiam peccatorum ſordidatur illecebris, eadémque peccata Baptiſmatis iteratione nequaquam deleri poſſunt: neceſſe eſt, ut pœnitentiæ lamentis, & Eleemoſynarum largitionibus, & cæteris bonorum operum executionibus, quàm celerrimè deleri procurentur. Et quia unus eſt Pater noſter, & Magiſter, & Dominus, una Fides, unum Baptiſma, una Mater Sancta Eccleſia; inſtanter & vigilanter ab omnibus certandum eſt, quanquam diverſorum donorum modis curratur, qualiter unà ad ſanctam & ſupernam Hieruſalem matrem noſtram tendamus, quo ſinè fine cum Domino vivere mereamur. Illud quoque ſciendum, quia quantò quiſque ſe in præſenti ſæculo pro Chriſti amore abjectiorem fecerit, tantò magìs in futuro feliciorem remunerationem percipiet.

CXV. *Quòd Canonica inſtitutio, Evangelicâ, & Apoſtolicâ authoritate fulta, cæteris ſupereminеat inſtitutionibus.*

Quia evidenti authoritate liquet, Canonicam inſtitutionem cæteris præſtare inſtitutionibus, debent, neceſſe eſt, qui hujus profeſſionis cenſentur nomine, procurare, qualiter in ſemetipſis eandem inſtitutionem vitâ & moribus exornent potiùs, quàm dehoneſtent. Quoniam, qui tantæ authoritatis inſtitutione pollent, & ſe aliis imitabiles præbere debent, verendum eſt, ne, ſi, quod abſit, à propoſito exorbitaverint, Regno Dei indigni fiant. Quanquam enim Canonicis, quia in Sacris Canonibus illis prohibitum non legitur, liceat (*) linum induere, carnibus veſci, dare & accipere, proprias res & Eccleſiæ cum humilitate, & juſtitiâ habere, quod Monachis, qui ſecundùm regularem inſtitutionem, arctiorem ducunt vitam, penitus inhibitum eſt; non tamen in cavendis vitiis, & amplectendis virtutibus, eorum à Monachorum diſtare debet vita. Monachi námque, qui Evangelicum præceptum ſequentes, diſtractis, atque renuntiatis Patrimoniis, ſua Chriſto dedêre, meritò de facultatibus Eccleſiæ ſubſidium accipiunt temporale: ut quia toto mentis deſiderio cæleſtia appetunt, ſic in hac peregrinationis viâ ſumptibus Dominicia ſuſtententur, quatenus ad ea, quæ contempſerunt, minimè redire qualibet neceſſitatis causâ compellantur. Et quia nihil ſibi proprium reliquerunt, manifeſtum eſt, illos copioſioribus Eccleſiæ ſumptibus, quàm Canonicos, qui ſua & Eccleſiæ licitè utuntur rebus, indigere. *Unuſquiſque* (e) enim, ùt ait Apoſtolus, *proprium donum habet à Deo.*

CXVI. *Quid ſint res Eccleſiæ.*

Res Eccleſiæ, ſicut à Sanctis Patribus traditur, & in ſuperioribus Capitulis continetur, vota ſunt fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum. Fidelea namque fidei ardore & Chriſti amore ſuccenſi ob animarum ſuarum remedium, & cæleſtis patriæ deſiderium ſuis propriis facultatibus ſanctam locupletem fecerunt Eccleſiam, ut his & milites Chriſti alerentur, & Eccleſiæ exornarentur: pauperea recrearentur, & captivi pro temporum opportunitate redimerentur. Quapropter vigilanti ac ſolerti curâ providendum eſt his, qui ejus facultates adminiſtrant, ne eas in ſuos ſolummodò uſus convertant, ſed magis juxta poſſibilitatem rerum, Chriſto famulantium, immò eorum, in quibua Chriſtus paſcitur, & veſtitur, curam gerere, penitua non negligant. Sed & ſententia Beati Hieronymi non ſolùm Prælatis, ſed etiam cæteris, qui rebus utuntur Eccleſiæ, vigilanter perpendenda eſt, qui ità in commentario Matthæi Evangeliſtæ ait:
" Omnes igitur, qui ſtipe templi, & his,
" quæ conferuntur ad uſus Eccleſiæ, ab-
" utuntur in aliis rebus, quibus ſuam
ex-

(c) Rom. 6. (d) Sap. 9. 15.
(*) Obſerva diſcrimen inter Monachos & Canonicos Sæculi IX.
(e) 1. Cor. 7. 7.

"expleant voluntatem, ſimiles ſunt Scri-
" barum & Sacerdotum, redimentium
" mendacium, & Salvatoris ſanguinem.
Ergo res Eccleſiæ pauperibus & militibus Chriſti ſtipendiariæ debent intelligi. Unde totis niſibus Prælatis ſatagendum eſt, ut Sanctorum Patrum dictis, & exemplis obſequentes, de rebus ſibi commiſſis, ut præmiſſum eſt, & ſubditos gubernent, & pauperes foveant, cunctíſque utilitatibus, ac neceſſitatibus Eccleſiæ fideliter adminiſtrando conſulant, quatenus de fideli adminiſtratione ab ipſo, cujus miniſtri eſſe noſcuntur, ineffabiliter remunerari mereantur.

CXVII. *Quòd diligenter munienda ſint Clauſtra Canonicorum.*

Præpoſitorum officii eſt, ut ſubditorum mentes Sanctarum Scripturarum Lectionibus aſſiduè muniant, ne lupus inviſibilis aditum inveniat, quo ovile Domini ingredi, & aliquam ovium ſurripere valeat. Et quanquam ab his hoc inſtantiſſimè ſpiritaliter fieri oporteat; neceſſe eſt tamen, ut clauſtra, in quibus Clero ſibi commiſſo canonicè vivendum eſt, firmis undique circumdent munitionibus, ut nulli omnino intrandi, aut exeundi, niſi per portam pateat aditus. Sint etiam interiùs dormitoria, refectoria, cellaria, & cæteræ habitationes, uſibus fratrum in unâ ſocietate viventium neceſſariæ. Qui verò hæc, quæ præmiſſa ſunt, juxta quod poſſibilitas ſuppetit, agere renuerit, impar, minúſque idoneus ad cætera Eccleſiaſtica officia peragenda habendus eſt. Et quanquam divinâ ultione ſit dignus, ſynodali tamen eſt ſententiâ feriendus.

CXVIII. *Ut in congregandis Canonicis modus diſcretionis ſit tenendus.*

Cavendum ſummopere Præpoſitis Eccleſiarum eſt, ut in Eccleſiis ſibi commiſſis non plures admittant Clericos, quàm ratio ſinit, & facultas Eccleſiæ ſuppetit: ne ſi indiſcretè & extraordinariè plures aggregaverint; nec ipſos gubernare, nec cæteris Eccleſiæ neceſſitatibus, ut oportet, valeant adminiculari. Sunt namque nonnulli vanam gloriam ab hominibus captantes, qui numeroſam Cleri congregationem volunt habere, cui nec animæ, nec corporis curant ſolatia exhibere. Hi namque taliter aggregati, dum à Prælatis ſtipendia neceſſaria non accipiunt, neque Canonicum ſervant ordinem, nec divinis officiis inſiſtunt: clauſtra, ſocietatémque cæterorum relinquentes, efficiuntur vagi & laſcivi, gulæ & ebrietati, & cæteris ſuis voluptatibus dediti. Quidquid ſibi libitum eſt, licitum faciunt. Proinde Præpoſitis ſolerter providendum eſt, ut in hoc negotio modum diſcretionis teneant. Scilicet, ut nec plus, quàm oportet, & poſſibilitas Eccleſiæ ſuppetit, in congregationem admittant: nec eos, quos rationabiliter gubernare poſſunt, causâ avaritiæ abjiciant.

CXIX. *De his, qui in congregatione ſibi commiſſâ ſolummodo ex familiâ Eccleſiæ Clericos aggregant.*

Sunt nonnulli, qui tantùm ex familiâ Eccleſiaſticâ Clericos in ſibi commiſſis congregant Eccleſiis: & hoc ideo facere videntur, ut ſi quando eis aliquid incommodum fecerint, aut ſtipendia opportuna ſubtraxerint, nihil querimoniæ contra ſe objicere præſumant; timentes ſcilicet, ne aut ſeveriſſimis verberibus afficiantur, aut humanæ ſervituti denuò crudeliter addicantur. Hoc autem non ideo dicitur, ut ex familiâ Eccleſiæ probabilis vitæ in congregatione non ſint admittendi, præſertim, cùm apud Deum non ſit perſonarum acceptio: ſed potiùs, ut, propter quam intulimus occaſionem, nullus Prælatorum ſecluſis nobilibus, viles tantùm in ſuâ congregatione admittant perſonas.

CXX. *Qui Clerici, in congregatione Canonicâ conſtituti, Eccleſiaſtica accipere ſtipendia debeant.*

Quia Sanctorum Patrum ſupra notatæ ſententiæ docent, Clericos non divitiarum ſectatores eſſe, nec res Eccleſiarum inofficioſè accipere debere; non ab re putavimus, nonnulla Capitula libri Prosperi ad medium, & exempli causâ deducere, in quibus ità legitur:
" Qui (f) Eccleſiæ ſerviunt, & ea, quibus
" opus non habent, aut libenter acci-
" piunt, aut exigunt, nimis carnali-
" ter ſapiunt." Item ibi: Satis quippe
" indignum eſt, ſi fidelis & operoſa de-
" votio Clericorum propter ſtipendium
ſæcu-

(f) De vitâ Contempl. Lib. 2. Cap. 10.

" ſeculare, præmia ſempiterna contemnat." Item ibi: Si propter hoc non " vult ſua quisque relinquere, ut habeat, unde vivat: ut, quid accipit, " unde rationem reddat? Ut quid peccatis alienis ſua multiplicat? His igitur & cæterorum Patrum dictis diligenter animadverſis, ſtudeant neceſſe eſt Clerici in accipiendis Eccleſiaſticis ſumptibus ſuum evitare periculum. Proinde, qui & ſuas, & Eccleſiæ habent facultates, & utilitatem Eccleſiæ, aut interiùs, aut exteriùs conferunt; accipiant in congregatione cibum & potum, & partes eleëmoſynarum, & his contenti ſint, ne plus accipientes, pauperes gravare videantur; perpendentes ſenſententiam Proſperi, quâ dicitur: "Qui (*g*) " ſua poſſident, & dari ſibi aliquid volunt, ſine grandi peccato ſuo, unde " pauper victurus erat, non accipiunt. Hi verò, qui nec ſuis rebus abundant, nec Eccleſiæ habent poſſeſſiones, & magnam utilitatem Eccleſiæ conferunt, accipiant in canonicâ congregatione victum & veſtitum, & Eleëmoſynarum partes: quia de talibus ità in libro Proſperi ſcribitur: " Clerici, (*h*) quos voluntas aut nativitas pauperes fecit, in congregatione viventes, neceſſaria vitæ " accipiant: quia ad ea accipienda non " eos habendi ducit cupiditas, ſed co- " git vivendi neceſſitas. Porrò ſi tales fuerint, qui nec ſuas, nec Eccleſiæ velint habere poſſeſſiones, horum neceſſitatibus providentiſſimâ gubernatione de facultatibus Eccleſiæ debent ſubvenire Prælati, attendentes illud Proſperi: " (*i*) " Quod habet, inquit, Eccleſia, cum omnibus nihil habentibus commune habet, ſed & illorum curam nihilominùs " gerere debet, quos aut infirmitas, aut " ſenectus aggravat, quos etiam conſtat " olim in utilitatibus Eccleſiæ deſudâſſe.

CXXI. *Ut in congregatione Canonicâ æqualiter cibus & potus accipiatur.*

Solet in pleriſque Canonicorum congregationibus irrationabiliter atque indiſcretè fieri, ut nonnulli Clerici, qui divitiis affluunt, & aut parum, aut nihil utilitatis Eccleſiæ conferunt, majorem cæteris divinum ſtrenuè peragentibus officium annonam accipiant: cùm hoc ità fieri debere nuſquam nec in auctoritate Scripturarum, nec in traditionibus Sanctorum Patrum poſſit quoquo modo ſancitum reperiri. Sed quia hujuscemodi factum nullâ authoritate fulcitur, ſed magis gulæ, imò avaritiæ causâ conſtat eſſe inolitum: reſtat, ut falce juſtitiæ reſecetur, & æquitatis cenſurâ ab iiſdem locis, in quibus fit, prorſus abdicetur. Eſt nempe rationabile juſtúmque coram Deo & hominibus, ut in unâquâque Canonicâ congregatione à minimo uſque ad maximum, cibum & potum omnes æqualiter accipiant, hi videlicet, qui propter aliquam utilitatem in numero Canonicorum fuerint admiſſi. Quanquam enim plerique ſubditorum à Prælatis, rebus quibuslibet aliis plùs cæteris meritò ſoleant honorari, in hac tamen ſocietate, ſeclusâ perſonarum acceptione una debet cibi & potûs æqualitas eſſe.

CXXII. *De menſurâ cibi & potûs.*

Illud quoque congruentiſſimè & rationabiliter tenendum eſſe cenſuimus, ut in ſingulis locis, in quibus ſocialiter canonicè Domino militatur, panem, & pulmentum, & Eleëmoſynarum partes æqualiter Canonici accipiant. Et quanquam decentiſſimum foret, ut ſimiliter æquè potum acciperent, non tamen id æqualiter in omnibus locis, nec Eccleſiarum diverſiſſimæ facultates, nec terrarum qualitates, nec eventuum ſinunt fieri poſſe varietates. Unde neceſſarium duximus, ut in hoc negotio modum diſcretionis tenendum deſcriberemus. Quapropter communi voto, communíque conſenſu Sacro Conventui ſtatuere placuit, ut in omnibus locis majoribus ſcilicet, & minoribus, accipiant ſinguli Canonici per ſingulos dies libras vini quatuor. In locis verò, ubi majores facultates ſunt Eccleſiæ, verbi gratiâ, tria, aut quatuor, aut certè octo; & eò ampliùs millia manſi: ſi eadem regio vini ferax fuerit, accipiant per ſingulos dies quinque libras vini, ſi tamen ſterilitas impedimento non fuerit temporis. Si verò vinifera plenè non fuerit, tres libras vini, & tres cerviſiæ. Et ſi penitùs vini ferax non fuerit, accipiant libram vini; & quinque libras cereviſiæ. In mediocribus enim locis mille aut mille quingentos, vel certè duo

(*g*) Ibid. Cap. 11.

(*h*) Ibid. Cap. 12.

(*i*) Ibid. Cap. 9.

duo millia manſos habentibus, ſi Regio (ùt præmiſſum) vini ferax fuerit, quatuor libras vini: & ſi plenè vini ferax non fuerit, duas libras vini, & tres potûs ex diverſis materiis confecti. Quod ſi etiam vini ferax minimè fuerit, quatuor libras memorati potûs, & libram vini accipiant. Porrò in minoribus locis, ducentos aut trecentos manſos habentibus, accipiant duas libras vini. Quòd & ſi eadem Regio, ùt jam dictum eſt, vineis caruerit, tribuantur eis tres libræ cerevifiæ, & ſi facultas ſuppetit, libra vini. Licet enim in nonnullis Provinciis copia deſit vini, ſatagendum eſt tamen Prælatis, ut ex circumjacentibus viniferis Provinciis vinum habeant. Quoniam quanquam in pleriſque Regionibus vineæ non ſint, abundat tamen Sancta Dei Eccleſia, Domino attribuente, aliarum rerum copiis, è quibus induſtriâ Prælatorum ex aliis Provinciis vinum adipiſci, ſibique ſubditis juxta facultatem pocula conferre poſſunt. In locis igitur, ubi per modicæ ſunt res Eccleſiæ, aut fortè quorundam abſtractu valdè attenuatæ, pauci numero, magni tamen conſtituantur officio; quibus ſaltem præmiſſâ minor menſura ſine difficultate dari poſſit. Diebus verò feſtis, ſicut moris eſt Eccleſiæ, juxta quod meliùs Prælati poſſunt, fratribus cibum, potúmque miniſtrent. In his itaque locis, ubi fortè nonnulli Prælati piorum Prælatorum imitantes Exemplum magis ſubditis dare ſoliti ſunt, nullatenus bonum, quod faciunt, obmittant. Sed & ſi cui ob æternam retributionem magis ſubditis ſupererogare libuerit, hilariter, quod potuerit, tribuat. Sin autem, nullatenus menſuram prædictam abſque inevitabili cauſâ eis ſubtrahat. Quando igitur tempus ſterilitas vini extiterit, ſicut crebrò peccatis præpedientibus ſolet, & Prælati, quantùm debent, dare vinum Canonicis nequiverint, id quod dederint, ſic diſcretè & temperatè diſtribuant, ut omnes communiter eo utantur. Non autem id murmurantes, ſed magis cum gratiarum actione, quod dari poteſt, accipiant, & ſocialiter in ſancto propoſito perſeverent. Idcirco proſpicere ſibi debent Canonici, ut vinum, aut quemlibet alium potum, in Eleëmoſyna ſibi datum in communi recondant cellario: quatenus imminente hujuſcemodi ſterilitatis tempore, ſuis eo ſuffragentur communiter neceſſitatibus. Non tamen eis propter hoc à Prælatis potus debitus penitus ſubtrahatur, ſi eſt, unde detur. Qui verò & ſuis, & Eccleſiæ abundant rebus, inſtante ſterilitatis tempore, eis, quos pauperes paſcit Eccleſia, ſuis facultatibus cum caritate & humilitate, ſuffragari procurent, ut juxta Apoſtolum: *Frater* (k) *fratrem adjuvet, & ambo conſolentur.* Non tamen ob id ſe ſuperbiendo extollant: quia ſicut in libro Proſperi legitur: " Non ſe debent hujuſcemodi in" ani jactantiâ præferre his, quos nihil " habentes paſcit ac veſtit Eccleſia: " Illud interea ſemper caveant Prælati, ne id, quod dare debent, aut poſſunt, qualibet diſſimulatione, aut tenacitate ſubditis ſubtrahant, ne paupertatis occaſione compulſi, per diverſa vagari, ac turpibus ſe implicare negotiis cogantur: relictóque Eccleſiaſtico officio incipiant indiſciplinatè vivere, & propriis voluptatibus deſervire: & Prælati, qui eis neceſſaria largiendo, à Domino remunerari poterant, diſtrictè & ſeverè judicentur. Dent quippe eis pulmentum, juxta quod vires ſuppetunt, & loca eis congrua attribuant, in quibus nutrimina fiant, unde neceſſaria pulmenta habeant, exceptis his, quæ de Eccleſiæ villis, vel oblationibus fidelium accipiunt. Habeant itaque iidem Canonici hortos olerum, unde cum cæteris additamentis aliquod pulmentum quotidie in refectorio ſibi viciſſim miniſtrent. Propter diverſitates namque, & inæqualitates menſurarum, quæ apud pleroſque non æquè ſecundùm Domini legem, ſed ſecundùm uniuſcujuſque Provinciæ uſum habentur, menſuram cibi, & potûs ponderis ratione Canonicis dandam eſſe cenſuimus. Et hoc ideo, quia cum hujuſcemodi menſuræ diverſiſſimæ & inæquales ſoleant haberi, publicum tamen pondus Provinciis, civitatibus, metallíſque inditum nihil diverſitatis aut inæqualitatis pati debet: quatenus ſicut idem pondus æquum permanet, ità etiam eadem menſura æquè illis tribuatur. Noverint tamen generaliter omnes, libram non ampliùs, quàm duodecim unciis conſtare debere.

(k) Rom. 15.

CXXIII.

CXXIII. *Quod à Prælatis gemina paſtio ſit ſubditis impendenda.*

Solerter Prælatis ſatagendum eſt, ut eos, quibus præſunt, verbis, & exemplis ad bene vivendum informent: fixóque corde tenendum, ne eos, quaſi proprios, ſed ut Domini ſui gregem tractare meminerint, juxta illud, quod Petro dicitur: *Si* (l) *diligis me, paſce oves meas.* Meas, inquit, non tuas. Et hoc ideo dicimus, quia ſunt nonnulli, qui oves Chriſti, non amore Chriſti, ſed ſuæ vel gloriæ, vel dominationis, vel quæſtûs gratiâ paſcunt. Sed & hoc vigilanter perpendere debent, quòd eadem paſtio gregis Dominici, non uniformi, ſed multimodâ eſt ſollicitudine gerenda: ſcilicet, quia & terrena ſubſidia diligenter illis præbere, & exempla virtutis ſimul cum verbo prædicationis debent ſollicitè impendere. Quapropter ſtudeat unusquiſque Prælatus, ut familiæ Chriſti annonam ſpiritalem, carnalémque fideliter ſubminiſtret, ut effici mereatur ille Evangelicus ſervus, de quo dicitur: *Fidelis* (m) *ſervus, & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, ut det illis in tempore tritici menſuram.* Ergo ſicut ſubditis neceſſaria corporis tribuunt, ità nihilo minùs ſtudere debent, ut iidem religioſiſſimè ordinem Canonicum ſervent, & Prælatis ſuis ac Magiſtris honorem debitum humiliter impendant. Ut horis Canonicis Divinum officium devotiſſimè expleant. Intus foriſque non ſolùm habitu & actu, ſed etiam ipſo inceſſu irreprehenſibiles exiſtant. Ut non otio vacent, non vaniloquiis inſerviant, non detractionibus, & cæteris vitiorum illecebris incumbant: ſed potiùs aut orationi, aut lectioni, aut quibuslibet Eccleſiæ, aut certè propriis utilitatibus vacent; aut etiam doctrinis ſanis, & diverſarum artium erudiantur diſciplinis: ità videlicet, ut nullus in congregatione inutilis, aut otioſus exiſtens, ſtipendia Eccleſiæ inofficiosè accipiat. Ut quotidie ad collationem veniant; ubi & hanc inſtitutionem, & aliarum Scripturarum Sanctarum lectiones perlegant, & pro admiſſis veniam poſtulent, & ſententiam pro qualitate admiſſi ſuſcipiant; ubi etiam de communi profectu & utilitate Eccleſiæ pertractent. Ut omnes in dormitorio, niſi quem infirmitas, aut ſenectus id facere prohibuerit, dormiant. In refectorio quotidie unà reficiantur, niſi fortè quem neceſſitas abeſſe compulerit, & hoc non ſine licentiâ Magiſtri fiat. Illis quoque comedentibus, & ſilentium religioſè tenentibus continuatim legatur lectio, & ab his intentiſſimè audiatur. Ut viciſſim in refectorio, & cæteris communibus neceſſitatibus, ſibi fraternitatis officio ſerviant. Ut nullus foras, niſi per licentiam, egrediatur, egreſſus quoque, nullum de ſe detractioni locum det, ſed magis imitabilem ſe cunctis exhibeat. Hanc igitur geminam paſtionem Prælati ſibi commiſſis ovibus impendere inſtanter procurent, utpote pro animabus eorum Domino rationem reddituri. Quatenus videlicet eas Paſtori omnium Chriſto, ſummo Pontifici, ſecum in tremendi examinis die illæſas præſentantes, non cum reprobis, & Divinâ ultione ferendis damnentur, ſed potiùs cum electis Paſtoribus, perpetuâ felicitate à Domino remunerentur.

CXXIV. *Ut Canonici, ſicut in cæteris, ità etiam in cultu veſtium, modum teneant diſcretionis.*

Quærere potiùs Deum cultum cordis, quàm corporis, evidentibus Scripturæ Sanctæ patet indiciis. Proinde Canonicis totis viribus elaborandum eſt, ut & indumenta virtutum habeant interiùs, & per immoderatum cultum caveant dehoneſtare Religionis dignitatem exteriùs. Quantùm etiam à ſuperfluo, & immoderato cultu veſtium, ſe compeſcere debeant, multis Sanctorum Patrum documentis perdoceri poteſt. Dicit enim Beatus Hieronymus in Epiſtolâ ad Euſtochium: " Sunt quidam mei ordinis, qui-
" bus omnis cura eſt de veſtibus, ſi be-
" ne oleant, ſi pes laxâ pelle non folleat,
" Crines calamiſtri veſtigio rotantur,
" digiti de anulis radiant, & ne plantas
" humidior via ſpargat, vix imprimunt
" ſumma veſtigia. Tales, inquit, cùm
" videris, ſponſos magis æſtimato, quàm
" Clericos. " Et B. Gregorius: " (n)
" Nemo, inquit, æſtimet in luxu, at-
" que in ſtudio pretioſarum veſtium pec-
" catum deeſſe: quia, ſi hoc culpa non
" eſſet, nullo modo Joannem Dominus de

(l) Joan. 21. 17. (m) Matth. 24. 45. Luc. 12. 42.
(n) Hom. 6. in Evangel.

" de veſtimenti ſui aſperitate laudâſſet. " Si cultus veſtium culpa non eſſet, ne- " quaquam Paulus Apoſtolus per Epiſto- " lam fœminas à pretioſarum veſtium " appetitu compeſceret, dicens: *Non in* " (o) *veſte pretioſa*. Penſandum nobis " ſummopere eſt de cultu veſtium, quæ " culpa ſit hoc etiam viros appetere, à " quo curavit Paſtor Eccleſiæ & fœminas " prohibere." Quapropter oportet Canonicos Sanctarum Scripturarum auctoritati parere, Sanctorúmque Patrum documenta vigilanter perpendere, ut humilitatem, quam corde geſtant, actu, habitu, inceſſu, ipsâ etiam equitatione, religioſiſſimè demonſtrent, plúsque velint ſanctâ converſatione, eximiíſque moribus, quàm ornatu veſtium, fulgere. Si enim more conjugatorum in ſe ornandis, nitore veſtium, faleris equorum, cæteríſque humanæ vanitatis rebus abuſi fuerint, ſcilicet, ut ſe ſimilibus uti debere contendant, in quo eorum converſatio à laicorum diſtare videbitur? Decet porrò, ut eorum talis ſit veſtium cultus, qui occaſione vanitatis careat, & nihil novitatis, nihil ſuperfluitatis redoleat, nihílque reprehenſionis, aut detractionis habeat. Non enim ſpecialiter præſumi debet ab aliquo, quod non generaliter teneatur ab omnibus, id eſt, nec plùs juſto cultior veſtis, nec inſolita, atque deformis: quia in utroque illorum, aut elationis, aut certè ſimulationis noxa pateſcet. Inter utrumque enim virtus diſcretionis moderatiſſimè tenenda eſt. Quæ pleniſſimè in vitâ B. Auguſtini, in laudem illius prolata, ità legitur: " Ve- " ſtis (p) ejus & calceamenta, vel le- " ctualia, ex moderato, & competenti " habitu erant, nec nitida nimiùm, nec " abjecta plurimùm: quia his plerique, " vel jactare ſe ſe inſolenter homines ſo- " lent, vel abjicere, ex utroque, non, " quæ JEſu Chriſti, ſed, quæ ſua ſunt, " quærentes. At iſte, ùt dixi, medium " tenebat, neque ad dextram, neque ad " ſiniſtram declinans.

CXXV. *Ut Canonici cucullas Monachorum non induant.*

Reprehenſibilem, & Eccleſiaſticâ emendatione dignum apud pleróſque Canonicos inoleviſſe comperimus uſum, eo quod contra morem Eccleſiaſticum, cucullas, quibus ſolis Monachis utendum eſt, induant, cùm itaque illorum habitum penitus uſurpare non debeant, à quorum propoſito quodammodò diſtant: quia ſicut indecens eſt, ut arma militaria more laicorum geſtent, ità nimirum inhoneſtum, & valdè indecorum eſt, ut alterius propoſiti indumenta ſibi imponant. Habitus namque ſingulorum ordinum idcircò in Eccleſiâ ab invicem diſcreti ſunt, ut his viſis, cujus propoſiti ſit geſtans, vel in quâ profeſſione Domino militet, liquidò cognoſcatur. Nam & Domini lege *vir* (q) *muliebrem & mulier virilem* prohibetur *induere veſtem*, ſcilicet, ut uterque ſexus ſibi convenienti veſte indutus incedat. Sicut enim turpe eſt virum veſtem muliebrem, & mulierem veſtem virilem induere: ità valde indecorum eſt, Canonicum veſtem monaſticam induere, niſi tamen cum veſte etiam propoſitum voluerit aſſumere. Et quia hujuſcemodi uſus nullâ auctoritate approbatur, ſed potiùs ab his, qui ſanum ſapiunt, meritò reprehenditur, & repudiatur, oportet, ut abhinc, ne fiat, penitus inhibitum ſit.

CXXVI. *Excerptum ex Libro Officiorum* Iſidori. *Quâ authoritate horæ Canonicæ celebrentur, quas ſcire, ac religioſè obſervare Canonicos oportet.*

Horam (r) tertiam, ſextam, & nonam, Daniel & tres pueri (s) ſupplicationibus devoverunt, ſcilicet, ut ab ortu Diei in tempus ſupplicationis tres horæ porrectæ, Trinitatis nobis reverentiam declararent: paritérque à tertia & ſexta, uſque inde ad nonam, per lucis intervalla ratis dimenſionibus terminata, Trinitas ter in die rogata coleretur. Illud etiam occurrit ad probationem Venerabilis Trinitatis, quòd Spiritus Sanctus hora tertia, hoc eſt, ſuo loco, & numero, & tempore deſcendit ad terras, impleturus gratiam, quam Chriſtus promiſit. Nam & ſextâ horâ Chriſtus paſſus, in nonam patibuli cruciamenta porrexit. Tali enim Sacramentò legitimis ad precem temporibus per ternas horas Trinitatis perfectio, aut laudatur celebritatibus, aut precibus impetratur. Licèt, & ſi computetur diurna celebritas,

(o) 1. Tim. 2. (p) Vit. S. Aug. Cap. 22. (q) Deut. 22.
(r) Lib. 1. C. 19. (s) Dan. 6.

tas, per quaternarium uſque in veſpertinum officium, hoc eſt, quater ternis ſignificatur, quia mundus quadrifariò diviſus in Trinitate ſalvatus. Siquidem & in nocte ſtationes vigiliæ militaris in quatuor partes diviſæ, ternis horarum ſpatiis ſecernuntur, ut & in ipſis nocturnis, mundialibúſque officiis Trinitatis Myſterium veneretur.

CXXVII. *De Veſpertinis.*

Veſpertinum (*t*) diurni finis officium, & alternæ lucis occaſus eſt. Cujus ex veteri Teſtamento ſolemnis eſt celebratio. Denique (*u*) hoc tempore veterum ſacrificia offerri, adolerique altario aromata & thura mos erat. Teſtis eſt Hymnidicus ille, Regio ac Sacerdotali perfunctus officio, dicens: *Dirigatur* (w) *oratio mea, ſicut incenſum in conſpectu tuo, elevatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum.* In novo quoque Teſtamento eo tempore Dominus, & Salvator noſter cœnantibus Apoſtolis myſterium ſui corporis & ſanguinis initio tradidit, ut tempus ipſum ſacrificii, veſperum oſtenderet ſæculi. Proinde in honore ac memoriâ tantorum Sacramentorum, his temporibus adeſſe nos decet Dei conſpectibus, & perſonare in ejus cultibus, orationum noſtrarum illi ſacrificium offerentes, atque in ejus laudibus pariter exultantes. Veſperum autem nominatum à ſidere quod veſper vocatur, & decidente ſole exoritur. De quo Propheta dicit: *Et* (x) *veſperum ſuper filios hominum prodire facis.*

CXXVIII. *De Completis.*

De completis (*y*) autem celebrandis, id etiam in Patrum invenitur Exemplis, David Prophetâ dicente: *Si aſcendero* (z) *in lectum ſtrati mei, ſi dedero ſomnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem, & requiem temporibus meis, donec inveniam locum Domino, tabernaculum Dei Jacob.* Quis non ſtupeat tantam in Dei amore animi devotionem, ut ſomnum ſibi, ſinè quo utique corpora humana deficiunt, penitus interdixerit, donec locum ac templum Domino fabricandum in pectore ſuo Rex & Propheta reperiret? quæ res nos debet fortiter admonere, ut ſi ipſi locus Domini eſſe volumus, & tabernaculum ejus, aut templum cupimus haberi, in quantum poſſumus, Exempla Sanctorum imitemur, ne de nobis dicatur, quod legitur: *Dormierunt* (a) *ſomnum ſuum, & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus ſuis.*

CXXIX. *De Vigiliarum antiquitate.*

Antiqua (*b*) eſt vigiliarum devotio, familiare bonum omnibus ſanctis. Iſaias denique Propheta exclamat ad Dominum dicens: *De nocte* (c) *vigilat Spiritus meus ad te Deus, quia lux præcepta tua ſunt ſuper terram.* Item David, & Regio, & Prophetico ſanctificatus unguento, ità canit: *Media* (d) *nocte ſurgebam ad confitendum tibi ſuper judicia juſtitiæ tuæ.* Hoc namque tempore vaſtator Angelus tranſiens primogenita Ægyptiorum percuſſit. Unde & nos vigilare oportet, ne periculo Ægyptiorum admiſceamur. Iiſdem etiam horis venturum ſe eſſe in Evangelio Salvator aſſeruit. Unde ad vigilandum auditores ſuos exuſcitans dicit: *Beati* (e) *ſervi, quos, cùm venerit Dominus, invenerit vigilantes.* Et ſi *veſpertinâ* (f), inquit, *horâ venerit, & ſi mediâ nocte, & ſi galli cantu, & invenerit eos vigilantes, Beati ſunt ſervi illi. Itaque & vos eſtote parati, quia neſcitis, quâ horâ filius hominis venturus eſt.* Siquidem nec verbis ſolùm docuit vigilias, ſed etiam confirmavit exemplo: nam teſtatur Evangelium: *Quia erat* (g) *Jeſus pernoctans in oratione Dei.* Paulus quoque & Silas in cuſtodiâ publicâ: *circa* (h) *medium noctis orantes*, hymnum audientibus cunctis dixiſſe memorantur. Ubi repente terræ motu facto, & concuſſis carceris fundamentis, & januæ ſponte apertæ, & omnium vincula ſunt ſoluta. Unde oportet his horis pſallendi, orandique frequentiam nos in Sanctis habere Officiis, finémque noſtrum, vel ſi adveneriт, ſub tali actu expectare ſecuri. Eſt autem quoddam genus hæreticorum, ſuperfluas æſtimantium ſacras vigilias, & Spiritali opere infructuoſas, dicentium jura temerari divina, qui noctem fecit

(*t*) Iſidor. Ibid. C. 20.
(*u*) Exod. 29.
(w) Pſal. 140. 2.
(*x*) Job. 38. 32.
(*y*) Iſidor. Ibid. Cap. 21.
(z) Pſal. 131. 3. 4. 5.
(*a*) Pſal. 75. 6.
(*b*) Iſidor. Ibid. C. 22.
(*c*) Eſa. 26. 9.
(*d*) Pſal. 118. 62.
(*e*) Matth. 24. 46.
(*f*) Luc. 12. 38.
(*g*) Luc. 6. 12.
(*h*) Actor. 16. 15.

fecit ad requiem, ſicut diem ad laborem. Qui hæretici græco ſermóne Nyctages, hoc eſt, ſomniculoſi vocantur.

CXXX. *De Matutinis.*

De matutinorum (*i*) antiquitate & authoritate teſtis eſt idem David Propheta, dicens: *In matutinis* (k) *meditabor in te, quia fuiſti adjutor meus*: & alibi: *Prævenerunt oculi mei ad te diluculo, ut meditarer eloquia tua.* Caſſianus autem dicit (*l*) matutinæ ſolemnitatis officium, novo adhuc tempore inſtitutum, primitus in Betlehem Monaſterio, ubi Dominus noſter Jeſus Chriſtus pro redemptione humanæ ſalutis ex Virgine naſci dignatus eſt: ſícque ex illo per univerſum mundum ejuſdem celebrationis invaluit conſuetudo. Diluculo autem proinde oratur, quòd reſurrectio Chriſti celebretur. Matutinâ autem luce radiante, Dominus & Salvator noſter ab inferis reſurrexit, quando cœpit oriri fidelibus lux, quæ moriente Chriſto occiderat peccatoribus. Siquidem & eodem tempore cunctis ſpes futuræ reſurrectionis creditur, cùm juſti & omnes ab hac temporali morte, quaſi à ſopore ſomni reſurgentes, evigilabunt.

CXXXI *Ut Canonici horas Canonicas religioſè obſervent.*

Studeant ſummoperè Canonici, prædictas horas vigilantiſſimâ curâ cuſtodire, & in his divinum officium humiliter, ac devotè perſolvere. Mox enim ut auditum fuerit ſignum, feſtinatò omnes ad Eccleſiam conveniant, quam non pompaticè, aut inhoneſtè, vel incompoſitè, ſed cum reverentiâ & Dei timore ingrediantur. Nec cum baculis in choro, exceptis debilibus, ſed religioſiſſimè illis ſtandum & pſallendum eſt. Sunt etenim quidam Clericorum, qui in ſæcularibus negotiis & diſcrepationibus penè totum infatigabiliter deducunt diem, & mox, ut Eccleſiam ad divinum officium peragendum intraverint, ità fatigati videntur, ut nec orationi vacare, nec ad pſallendum ſtare queant: ſed potiùs ſedentes non divinis, ſed vanis ſolent inſtare loquelis, ac ſæcularia verba, & quod nefas eſt dictu, turpia & obſcœna invicem proferunt. Oportet itaque, ut ab his, qui faciunt, & ab illis, qui eos fortè imitari volunt, iſte execrabilis uſus radicitus evellatur: quia ſecundùm Domini ſententiam: *Domus* (m) *ejus, domus orationis vocanda eſt.* Omnes igitur ab otioſis ſermocinationibus auditum pariter caſtigent & linguam, & in Eccleſiâ cum timore, & veneratione ſtantes, aut orent, aut cantent, aut legant, aut audiant. Verba verò turpia, & livida ac ſæcularia, nec ipſi proferant, nec alios proferre ſinant. Quinimò laudes Deo in commune perſolventes, pro ſuis, populorúmque, quorum oblationibus vivunt, delictis Dominum exorent. Debent quoque juxta Apoſtolum primò omnium ab his fieri: *Obſecrationes* (n) *orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus, qui in ſublimitate ſunt conſtituti, ut quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & caſtitate. Hoc enim*, inquit Apoſtolus, *bonum eſt, & acceptum coram Salvatore noſtro Deo.* Caveant etiam, ne pro requie ſibi in locis divino cultui mancipatis conceſſâ otio torpeant: ſed magìs in perſolvendis divinis laudibus promptiores, ac devotiores exiſtant: ut per hanc quietem benè operantes, ad eam, quæ fine caret, pervenire valeant. Qui verò has horas frequentare, & in his, ùt dignum eſt, cœleſte neglexerit officium perſolvere, dignâ invectione corripiatur, ut & ipſe emendetur, & cæteri timorem habentes hujuſcemodi negligentiam caveant. Sed quoniam aliud eſt, ex toto omittere, aliud pigrè occurrere, qui ſegniter, aut tardè ad matutinum, aut ad aliud quodlibet divinum obſequium peragendum occurrerit, dignum eſt, ut non cum aliis in choro, ſed omnium ultimus, aut certè ut erubeſcere diſcat, in loco hujuſcemodi negligentibus à Prælatis conſtituto ſtet: foris verò nullatenùs remanere præſumat, ne otio & fabulis vacet, & à Dei laudibus penitus alienus exiſtat. Cuſtodes præterea Eccleſiæ harum horarum diſtinctiones benè norint, ut ſcilicet ſigna certis temporibus pulſent. Luminaria verò cum omni diligentiâ concinnanda provideant, ſitque

Sss 2

(*i*) Iſidor. Ibid. Cap. 23. (*k*) Pſal. 62. 7.
(*m*) Matth. 21. (*n*) 1. Tim. 2.
(*l*) Caſſian. de Inſtit. Cœnob. Lib. 3. Cap. 4.

que eorum ſtudii, ut nihil de ſibi commiſſis rebus Eccleſiæ pereat.

CXXXII. *Quòd cantantibus, & pſallentibus Domino, Angelorum adſit præſentia.*

Pſallentium in Eccleſiâ Domino mens concordare debet cum voce, ut impleat illud Apoſtoli: *Pſallam* (o) *ſpiritu, pſallam & mente.* Quoniam quamvis ubique Dominum per potentiam divinitatis noverimus eſſe, præcipuè tamen eum, cum divino aſſiſtimus officio, per gratiam nobis credimus adeſſe. De quâ re Beda venerabilis Presbyter in expoſitione Evangelii Lucæ ità dicit: "Non latet " Angelos crebrò electis inviſibili adeſſe " præſentia, ut eos vel ab hoſtis callidi " defendant inſidiis, vel majori cæleſtis " deſiderii gratiâ ſuſtollant, Apoſtolo atteſtante, qui ait: *Nonne* (p) *omnes ſunt adminiſtratorii ſpiritus, in miniſterium miſſi propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis?* Maximè tamen angelici nobis ſpiritus adeſſe credendi ſunt, cùm divinis ſpecialiter mancipamur obſequiis, id eſt, cùm Eccleſiam ingreſſi, vel lectionibus ſacris aurem accommodamus, vel pſalmodiæ operam damus, vel orationi incumbimus, vel etiam Miſſarum ſolemnia celebramus. Unde ait Propheta: *In conſpectu* (q) *Angelorum pſallam tibi.* Nec dubitari licet, ubi corporis & ſanguinis Dominici geruntur myſteria, ſupernorum civium adeſſe conventus. Unde ſtudendum ſolerter eſt, ut, cùm Eccleſiam, vel ad Divinæ laudis debita ſolvenda, vel ad agenda Miſſarum ſolemnia intramus, ſemper Angelicæ præſentiæ memores, cum timore & veneratione competenti, cæleſte compleamus officium: ne, ſi, quod abſit, id negligenter, aut inhoneſtè vel tepidè expleverimus, & ad perficiendum pigri advenerimus, in ſententiam, quâ dicitur: *Maledictus* (r) *homo, qui opus Dei fecerit negligenter*, miſerabiliter labamur. Ergo ſolerti induſtriâ nobis obſervandum eſt, ne quid in Eccleſiâ ineptum, ne quid perverſum, ne quid indecens, aut cogitatione, aut verbis, aut actibus perpetremus, quatenus & conſpectu Angelorum digni efficiamur, & Dominus ad nos veniens, non quod condemnet in nobis, ſed potiùs, quod remuneret, inveniat.

CXXXIII. *Quales ad legendum, & cantandum in Eccleſiâ, conſtituendi ſint.*

Tales ad legendum, cantandum, & pſallendum in Eccleſiâ conſtituantur, qui non ſuperbè, ſed humiliter debitas Domino laudes perſolvant, & ſuavitate lectionis, ac melodiæ & doctos demulceant, & minùs doctos erudiant; plúſque velint in lectione, vel cantu populi ædificationem, quàm popularem vaniſſimam adulationem. Qui verò hæc doctè peragere nequeunt, erudiantur priùs à Magiſtris: & inſtructi, hæc adimplere ſtudeant, ut audientes ædificent.

CXXXIV. *Qui modus ſit correptionis?*

Quanquam contemptores Canonicarum inſtitutionum Epiſcopali præcipuè judicio plectendi ſint, quâ pœna, ut ait Beatus Auguſtinus, in Eccleſiâ nulla major eſſe poteſt; demonſtrandum tamen eſt, qualem cæteri Prælati, qui illis dignitate inferiores eſſe noſcuntur, in locis ſibi commiſſis, in quibus canonicè vivitur, erga ſubjectos quoſque delinquentes, & ea, quæ propriè ad eorum propoſitum pertinent, obſervare nolentes, adhibere debeant correptionis modum. Sed quia omnis ætas, vel uniuſcujuſque intelligentiæ capacitas, proprias debet habere menſuras, & juxta modum culparum, menſura extendenda eſt correptionum, & hæc omnia jure in Prælatorum pendent judicio, quo & diſcretiſſimè temperanda ſunt: neceſſe eſt, ut idem Prælati circa delinquentes medici peritiſſimi imitentur factum: ſcilicet, ut adhibita magnæ diſcretionis curâ, quid cuique congruat, quidve conveniat, adhibeant: hoc ſummoperè perpendentes, ut juxta quantitatem vulnerum, exhibeant fomenta curationum, quatenùs nec alteri dent, quod noceat, nec alteri ſubtrahant, quod juvat. Omiſſis igitur his, quorum ætati delinquenti parcendum non eſt, ſed potiùs juxta Salomonem, *Eorum* (s) *latera, ne indureſcant, virgis aſſiduè tundenda ſunt;* qualiter erga cæteros delinquentes juxta auctoritatem Divinam, & Sanctorum Patrum

(o) 1. Cor. 14.
(p) Heb. 1. 14.
(q) Pſal. 137. 1.
(r) Hierem. 48. 10.
(s) Eccli. 30.

Patrum exempla, traditionésque id fieri oporteat, ſtrictim, breviterque oſtendatur. Si quis frater in congregatione Canonicâ conſtitutus, horas Canonicas frequentare neglexerit, Eccleſiamque non religiosè, ſed pompaticè vel incompoſitè intraverit, & opus Dei negligenter executus fuerit, ad collationem venire diſtulerit, obedientiam à Magiſtris ſibi injunctam agere recuſaverit, in legendo, vel cantando, vel in cæteris Eccleſiaſticis diſciplinis juxta vires ſtudium non exhibuerit, ad menſam non neceſſitate, ſed vitio tardè occurrerit, è clauſtris ſinè licentiâ exierit, per licentiam verò ingreſſus, contra conſtitutum ſibi placitum moras fecerit, in plateas ire, aut in biviis reſidere tentaverit, in dormitorio aliquid indecens, aut inhoneſtum, verbis aut actibus perpetraverit, alicubi, nisi in dormitorio, cum cæteris abſque causâ inevitabili dormire præſumpſerit, fratribus caritatis officio obedienter ſervire neglexerit, *diſcordiam, quam* (dicente Scriptura) *Dei* (t) *anima deteſtatur*, inter fratres ſeminaverit, & huic inſtitutioni contumax, aut ſuperbus, ſeu murmurans, aut in aliquo contrarius extiterit, & cætera hujuſcemodi agere tentaverit: hic primò ſecundùm Dei præceptum, non ſolùm ſemel, & ſecundò ac tertiò, quinimò crebriùs admoneatur: & ſi his admonitionibus non ceſſerit, publicâ objurgatione corripiatur. Quod ſi & his reniſus fuerit, cæteris ſibi alimentis interdictis, pane tantùm uſque ad dignam ſatisfactionem utatur, & aqua. Si verò nec ſic ſe correxerit, ſeparetur à menſa, & à ſocietate fratrum in choro pſallentium removeatur, & ſeorſim in loco hujuſcemodi negligentibus à Prælatis conſtituto, ſtare cogatur, ut ſaltem rubore ſequeſtrationis emendetur. Dein ſi his modis correptus incorrigibilis extiterit, & ætas permiſerit, quia juxta Salomonis vocem *Stultus* (u) *verbis non corrigitur*, congrua ei verberum adhibeatur caſtigatio, quibus utpotè filius verberetur, quatenus ſecundùm Beati Gregorii ſententiam, qui jubentis verba non audiunt, verberibus admoneantur, ut ad bona deſideria pœnæ trahant, quos præmia non invitant. Cæterum ſi talis fuerit, quem aut ætas, aut qualitas perſonæ verberari non ſiverit, publicâ objurgatione, & continuâ jejuniorum afflictione, & ſequeſtrationis rubore, hujusmodi corripiatur, usque dum digna pœnitentiæ ſatisfactione veniam conſequatur. Si verò utérque, & qui flagellatur, & quem flagellari ætas, aut qualitas perſonæ prohibent, adhuc incorrigibiles extiterint: ſit locus intra clauſtra Canonicorum, ſicut multis in locis noſcitur eſſe, quo ad tempus retrudantur, & ſecundùm modum culpæ caſtigentur, ut juxta Apoſtolum *Traditi* (w) *ſatanæ in interitum carnis Spiritus ſalvus ſit in die Domini*. Quod ſi etiam tot ſaluberrimis admonitionibus & caſtigationibus necdum paruerint, fiat pro eis ab omni congregatione communis oratio, ut à Domino ſanentur. Poſtremò ſi prorſus inemendabiles, & incorrigibiles apparuerint, ne per plures eorum ſerpant contagia dira, neceſſe eſt, ut à cæterorum ſocietate, utpote oves morbidæ, ſecreti, ante præſentiam deducantur Epiſcopi, ut ab eo Canonicâ authoritate publicè damnentur. Si verò quis in Collegio Canonicorum culpam criminalem admiſerit, huic nulla eſt danda dilatio, quin aut ſponte pœnitentiam pro admiſſo crimine gerat, aut ſi id agere refutaverit, coram Epiſcopo deducatur, ut ab eo publicâ multetur pœnitentiâ. Meminiſſe enim oportet rectores, quia columba eſt in Divinis Scripturis Eccleſia appellata, quæ non unguibus lacerat, ſed alis piè percutit. Unde etiam illis ſummoperè obſervandum eſt, ut, ſicut præmiſſum eſt, juxta modum culparum, & perſonarum, atque ætatum, omnino ipſa temperata ſit correptio, ut nec vitium deſidiæ inoleſcat, nec correptio manſuetudinis modum excedat, ne, ùt ait B. Maximus, aut ſolutior lenitas conniventiam præbeat peccati, aut immoderata ſeveritas à lapſu non revocet delinquentem. Sed & hoc illis nihilominùs cavendum eſt, ne errata delinquentium alicujus rei livore feriant, ſed potiùs, ùt ait Beatus Auguſtinus, ſint *criminum perſecutores, & hominum liberatores. Oderint vitia, diligant homines. Oderint, quod inſtinctu diaboli ingeſtum eſt, diligant, quod Dei bonitate creatum eſt*. Teneant in manu baculum, & virgam. Baculum vide-

(t) Prov. 6. (u) Prov. 18. & 29. (w) 1. Cor. 5.

videlicet, quo aliorum virium imbecillitates ſpiritaliter ſuſtentent: virgam verò, quâ vitia delinquentium Zelo rectitudinis feriant. Delinquentibus interea, & excommunicatis fratribus nequaquam cæteri fratres debent favere, aut eos ſuis adulationibus decipere, aut eorum errata defendere: ſed potiùs opem ferre, ut æqualitatis cenſura diſtrictè corrigantur.

CXXXV. *Ut erga pueros, qui nutriuntur, vel erudiuntur in congregatione Canonicâ, inſtantiſſima ſit adhibenda cuſtodia.*

Solerter Rectores Eccleſiarum vigilare oportet, ut pueri & adoleſcentes, qui in Congregatione ſibi commiſſâ nutriuntur vel erudiuntur, itâ jugibus Eccleſiaſticis diſciplinis conſtringantur, ut eorum laſciva ætas, & ad peccandum valdè proclivis, nullum poſſit reperire locum, quo in peccati facinus prorüat. Quapropter in hujuſcemodi cuſtodiendis, & Spiritaliter erudiendis talis à Prælatis conſtituendus eſt vitæ probabilis frater, qui eorum curam ſummâ gerat induſtriâ, eóſque itâ arctiſſimè conſtringat, qualiter Eccleſiaſticis doctrinis imbuti, & armis Spiritalibus induti, & Eccleſiæ utilitatibus decenter parere, & ad gradus Eccleſiaſticos quandóque dignè poſſint promoveri. Libuit præterea ob ædificationem congruam, & inſtructionem negotii, de quo agitur, quandam Sanctorum Patrum ſententiam huic operi inſerere, quæ itâ ſe habet: prona eſt omnis ætas ab adoleſcentiâ in malum. Nihil incertius, quàm vita adoleſcentium. Ob hoc conſtituendum oportuit, ut, ſi quis in Clero puer eſt, aut adoleſcentes exiſtunt, omnes in uno conclavi atrii commorentur & lubricæ ætatis annos non in luxuriâ, ſed in diſciplinis Eccleſiaſticis agant, deputati probatiſſimo Seniori, quem & Magiſtrum doctrinæ, & teſtem vitæ habeant, &c. His itâ præmiſſis oportet, ut probatiſſimo ſeniori pueri ad cuſtodiendum, licet ab alio erudiantur, deputentur. Frater verò, cui hæc cura committitur, ſi eorum curam parvi penderit, & aliud quàm oportet, docuerit, aut eis in aliquo cujuslibet læſionis maculam ingeſſerit, ſeveriſſimè correptus, ab officio amoveatur: & fratri alii id committatur, qui eos & innocentis vitæ exemplis informet, & ad opus bonum peragendum excitet.

CXXXVI. *Ut omnes Canonici ad Completorium veniant.*

Expletis religioſiſſimo obſequio horis competentibus, diurnis officiis, ab omnibus Canonicis, dato ſigno, devotiſſimè ad Completorium celebrandum veniendum eſt. Quo completo, oportet, ut non epulis, & potationibus, vaniſque inſerviant loquelis, ſed his penitus poſtpoſitis, humiliter, & honeſtè dormitorium petant: & nequaquam duo in uno, ſed ſinguli in ſingulis lectis quieſcant. Lucerna quoque in eodem dormitorio noctis tempore jugiter ardeat. Nihil denique inhoneſtum, aut indecens in dormitorio geratur ab aliquo, nec quiſpiam aliquem inquietare præſumat, nec ad verba inutilia & otioſa prorumpere cogat. Hujus verò Capituli contemptor ſpecialiter à Prælatis & Magiſtris ſeveriſſimè corripiatur.

CXXXVII. *De Cantoribus.*

Studendum ſummoperè cantoribus eſt, ne donum, ſibi divinitus collatum, vitiis fœdent, ſed potiùs illud humilitate, caſtitate, & ſobrietate, & cæteris Sanctarum virtutum ornamentis exornent: quorum melodia animos populi circumſtantis ad memoriam, amorémque cæleſtium, non ſolùm ſublimitate verborum, ſed etiam ſuavitate tonorum, quæ dicuntur, erigat. Cantorem autem, ſicut traditum eſt à Sanctis Patribus, & voce & arte præclarum, illuſtremque eſſe oportet, itâ ut per oblectamenta dulcedinis animos incitet audientium, &c. Cantores itaque non propter donum ſibi collatum ſe cæteris ſuperbiendo præferant, ſed humiliter ſocios exhibeant. Et providendum eſt illis, quando temperatè, quandóque ſubmiſsè divinum agatur officium: ſcilicet, ut ſecundùm numerum Clericorum, & officii qualitatem, & temporis prolixitatem, cantum protendant, & voces moderentur cæterorum. Sonum etiam vocalium literarum benè, atque ornatè perſtrepant. His verò, qui hujus artis minùs capaces ſunt, donec erudiantur, meliùs convenit, ut ſileant, quàm cantare volendo, quod neſciunt, alio-

aliorum voces diſſonare compellant. Pſalmi námque in Eccleſiâ non curſim & excelſis, atque inordinatis, ſeu intemperatis vocibus, ſed planè, ac dilucide & cum compunctione cordis recitentur: ut & recitantium mens illorum dulcedine paſcatur, & audientium aures illorum pronuntiatione demulceantur. Quoniam, quamvis cantilenæ ſonus in aliis officiis excelſâ ſoleat edi voce, in recitandis tamen Pſalmis hujuſcemodi vitanda eſt vox. Conſtituantur interea ſeniores fratres, probabilioris ſcilicet vitæ, qui tempore ſtatuto viciſſim *cum cantorum ſchola* ſint, ne hi, qui diſcere debent, aut otio vacent, aut inanibus, & ſupervacuis fabulis inſtent. Si verò cantores ſuperbi extiterint, & artem, quam divinitus adjuti didicerint, aliis inſinuare renuerint, graviter, ac ſeverè judicentur, ut emendati, atque correcti talentum, ſibi à Deo collatum, aliis erogare procurent. Hujuſcemodi autem correptionis modus erga eos, qui quarumlibet artium diſciplinis eruditi ſunt, & de talento, ſibi divinitus collato, magis ſe aliis ſuperbiendo præferre, quàm id cum caritate inſinuare geſtiunt, à Prælatis obnixè tenendus eſt.

CXXXVIII. *Quales vice Prælatorum in congregatione Canonicâ fungi debeant.*

Oportet Eccleſiæ Prælatos, ut de congregatione ſibi commiſſâ tales eligant boni teſtimonii fratres, in quibus onera regiminis ſecurè poſſint partiri. Quibus etiam talem conferant poteſtatem, ut vice illorum fungentes, & inobedientes Canonicâ cenſurâ corripere, & obedientes hortando ad meliora valeant provocare. Non enim conſtituendi ſunt perſonaliter, aut eo ordine, quo in collegio fratrum admiſſi ſunt; ſed ſecundùm vitæ meritum, & Spiritualium donorum prærogativam. Qui & in congregatione aſſidui ſint & fratrum curam pervigili ſtudio gerant: & ſicut alios præcedunt magiſterio, ità nimirùm innocentis vitæ informent exemplo, ut juxta Apoſtolum (*x*) exemplo ſint cæteris in verbo, in converſatione, in caritate, in fide, in caſtitate. Qui etiam, ſi prioratus ſui causâ intumeſcere cœperint, & curam fratrum nihili penderint, ſi crebro admoniti incorrigibiles extiterint, à miniſterio propellantur, aliíque in loco illorum, qui id ſtrenuè peragere poſſint, ſubſtituantur.

CXXXIX. *De Præpoſitis.*

Quamvis omnes, qui præſunt, præpoſiti ritè dicantur, uſus tamen obtinuit, eos vocari præpoſitos, qui quandam prioratûs curam ſub aliis Prælatis gerunt. Hi tamen, qui juxta hunc morem præpoſiti vocantur, tales, & tam ſtrenui conſtituendi ſunt, qui & vitæ probabilis ſint, & ea, quæ ſibi injuncta ſunt, fideliter, humiliterque expleant. Et pro eo, quod aliis Prælati ſint, nequaquam parvi pendant canonica inſtituta: ſed quantò plus implicantur in fratrum curis, tantò magis ſtudeant cæleſtibus obtemperare monitis. Debent igitur cunctæ congregationi utiles eſſe, & de miniſterio ſibi commiſſo fideliter prodeſſe. Ea verò, quæ fratribus dare debent, cum caritate tempore opportuno incunctanter præbeant, quatenus à Domino de fideli adminiſtratione gradum bonum acquirant. Erga hujuſcemodi verò delinquentes, & obedientiam ſibi commiſſam benè non adminiſtrantes modus ſuperiùs comprehenſus tenendus eſt.

CXL. *Qualis ſit Cellarius conſtituendus.*

Debet procurare Prælatus, ut fratribus cellarium, non vinolentum, non ſuperbum, non tardum, non prodigum, ſed moribus honeſtum, ac Deum timentem conſtituat. Qui & ſtipendia fratrum fideliter ſervet, & diligenti curâ adminiſtret, & in adminiſtrando nullatenus fratres contriſtet. Cui etiam piſtrinum fratrum committendum eſt, ut illud ità vigilantiſſimâ curâ cuſtodiat, ne miniſtri ibidem deputati, annonam fratrum, aut furtim ſubripiendo, aut alio quolibet modo negligenter vivendo, diſſipent. Hi verò famuli eligantur de fideliſſimâ Eccleſiæ familiâ, & his officiis diligenter erudiantur, ut ſcilicet & piſtoriâ arte, & fidei puritate neceſſitatibus fratrum opportuniſſimè valeant ſuffragari. Eadem quoque forma de cocis ſervanda eſt. Inutiles denique inobedientes cellarii, ſecundùm ſuperiùs comprehenſam ſententiam judicentur.

CXLI.

(*x*) 1. Tim. 4.

CXLI. *Cui committi debeant ſtipendia pauperum.*

Evangelicis, atque Apoſtolicis inſtruimur documentis, in colligendis hoſpitibus ante omnia operam dare debere, ut meritò de nobis dicatur à Domino: *Hoſpes* (y) *fui, & collegiſtis me*, &c. Proinde oportet, ut Prælati Eccleſiæ præcedentium Patrum exempla ſectantes, aliquod præparent receptaculum, ubi pauperes colligantur, & de rebus Eccleſiæ tantum ibidem deputent, unde ſumptus neceſſarios juxta poſſibilitatem rerum habere valeant, exceptis decimis, quæ de Eccleſiæ villis ibidem conferuntur. Sed & Canonici, tam de frugibus, quàm etiam de omnibus eleemoſynarum oblationibus, in uſus pauperum decimas libentiſſimè ad ipſum conferant hoſpitale. Et boni teſtimonii de ipſâ congregatione frater conſtituatur, qui hoſpites, & peregrinos advenientes, utpote Chriſtum in membris ſuis, ſuſcipiat, eíſque neceſſaria libenter pro viribus adminiſtret: qui etiam ea, quæ in uſus pauperum cedere debent, nequaquam in ſuos uſus reflectat: ne cum Judâ, loculos Domini furante, ſententiam damnationis excipiat. Sed & Prælatorum debet vigilare induſtria, ne eum, cui hoſpitale pauperum committitur, res pauperibus deputatas in aliquo minuere, aut his, quaſi beneficiario munere conceſſis, ſinant uti, quod à Prælatis quibuſdam, curam pauperum parvi pendentibus, fieri comperimus. Clerici námque, ſi aliis temporibus nequeunt, ſaltem quadrageſimæ tempore pedes pauperum in competenti lavent hoſpitali, juxta illud Evangelicum: *Si ego* (z) *Dominus & Magiſter lavi vobis pedes, quantò magis vos debetis alter alterius lavare pedes?* &c. Quapropter expedit, ut in competenti loco hoſpitale ſit pauperum, ubi perfacilis ad illud veniendi conventus poſſit fieri fratrum. Quòd ſi is, cui hoſpitale commiſſum eſt, curam pauperum neglexerit, eorúmque res in ſuos uſus retorſerit, quanquam divinâ ultione dignus ſit, ſeveriùs tamen, quàm cæteri delinquentes, à Præpoſitis judicandus, & à miniſterio removendus eſt. Nec immeritò: quippe qui & pretia peccatorum, & alimenta pauperum, & theſaurum cælo recondendum, ſuis (quod fas non fuit) aptavit uſibus.

CXLII. *De infirmorum, ac ſenum cura fratrum.*

Quamvis Canonicis proprias licitum ſit habere manſiones, debet tamen à Prælato manſio infirmorum & ſenum intra clauſtra Canonicorum fieri, ut, qui ſuam fortè non habent, in eâdem ſuam aptiſſimè poſſint tolerare imbecillitatem: quatenus ibidem, & ſubſidiis Eccleſiaſticis, quibus indigent, & fratrum adminiculis, miſericorditer ſuſtententur. Erga quos oportet, ut cæteri fratres magnam exhibeant caritatem: ſcilicet, ut eis compatiendo ſubveniant, & aſſiduis viſitationibus, & Scripturarum Sanctarum conſolationibus, nec non & propriarum rerum facultatibus, adminicula neceſſaria præbeant, ut impleatur in eis illud Evangelicum: *Infirmus* (a) *fui, & viſitaſtis me.*

CXLIII. *Qualiter porta Canonicorum cuſtodiatur.*

Eligatur neceſſe eſt, à Prælato, ex congregatione ſibi commiſſâ frater probabilis vitæ, cui officii ſit portam Canonicorum cum ſummâ obedientiâ & humilitate, competenti tempore claudere, ac reſerare, ut nulli per eam, niſi per licentiam, aditus pateat intrandi, aut exeundi. Cui etiam obſervandum eſt, ne eis, quibus cordi eſt plus otiis vacare, quàm divinis obſequiis incubare, foras evagandi locum præbeat, & eorum nugarum, quod nefas eſt, particeps fiat. Debet præterea advenientes quoſque cum caritate ſuſcipere, & Priori adventum eorum, cauſámque nuntiare. Expleto námque veſpertino, & completorio officio, obſervatíſque portis, claves earum idem portarius, ei, qui vicem Prælati tenet, ferat, ut nulli horis incompetentibus intrandi, aut exeundi maneat facultas: quas etiam ab eodem in craſtinum tempore accipiat conſtituto. Si verò inobediens, atque protervus idem repertus fuerit portarius, ſicut de aliis miniſtris negligentibus ſuperiùs dictum eſt, judicetur.

CXLIV. *Ut clauſtra Canonicorum diligenter cuſtodiantur.*

Oportet clauſtra Canonicorum ità diligenter cuſtodiri, ut grex Dominicus fraternâ concorditer fruatur pace: & ſi quem-

(y) Matt. 25. 36. (z) Joan. 13. 14. (a) Matth. 25. 36.

quemlibet Prælatus, aut qui ejus vice fungitur, aut fortè quilibet alius ſpiritalis frater intra clauſtra quempiam inhoneſtè agentem, aut extra in biviis, & plateis otio, vanísque confabulationibus vacantem, repererit, primò ſecretâ admonitione eum corripiat, & poſt, ſi neceſſe fuerit, coram fratribus idem negligens acriùs judicetur, ut deinceps emendatus in melius proficiat. Fœminis námque non ſolùm in manſionibus, & clauſtris Canonicorum prandendum, aut requieſcendum non eſt, quin potiùs nec in ea intrandi, excepto in Eccleſiam, ulla tribuenda facultas, quia valde hoc à Sanctis Patribus legitur inhibitum. Si quid verò caritatis officio illis attribuendum eſt, extra clauſtra conſtituatur locus, in quo id accipiant: Nullus tamen fratrum cum ipſis, niſi teſtes coram fuerint, loquatur. Qui verò ſecùs, quàm præmiſſum eſt, agere tentaverit, ità ſeveriter à Prælatis, & Magiſtris corrigatur, ut cæteris, ne quid tale agere pertentent, exemplo correptionis ſibi exhibitæ terrorem incutiat.

CXLV. *Epilogus breviter digeſtus.*

Quanquam à Sanctis Patribus in ſuperioribus hujus libelli partibus ſatis ſit dilucidatum, qualiter Clerici vivere debeant, adeò, ùt, qui hæc, quæ ſuperiùs comprehenſa ſunt, ſedulà meditatione perlegerit, perſpicuè in his reperire valeat, qualis ejus debeat eſſe fidei devotio, actuum morúmque exornatio, ac divinorum cultuum executio: propter pleroſque tamen ſimplices, minúsque capaces hæc ſtrictim, brevitérque replicanda pernceeſſarium duximus: ut, qui hæc aut legere, aut fortè ab aliis lecta plenè intelligere nequiverint, utantur hac defloratiunculâ, utpote calatho diverſorum florum vernantium nectare referto, & diſcant, quid illis agendum, quidque vitandum ſit. Legalibus interea inſtitutis, & Evangelicis ſaluberrimis monemur Præceptis, ut Dominum Deum noſtrum totis præcordiis diligamus, & proximum, tanquam noſmetipſos &c. Si igitur ab omnibus fidelibus his ſalutiferis præceptis totis niſibus eſt favendum: quantò magis ab his, qui divinis cultibus mancipati ſunt, & aliis exemplo virtutum condimentum eſſe debent? Proinde oportet, ut primò omnium Dominum Deum diligant, ex toto corde, ex totâ animâ, totâ virtute, & proximos tanquam ſe ipſos: & noſſe, quia in his duobus præceptis tota Lex pendet, & Prophetæ. Non occidant, neque fratrem oderint, quia (ùt ait Apoſtolus) *qui* (b) *fratrem ſuum odit, homicida eſt.* Non adulterent, non furtum faciant, non concupiſcant rem alienam, non falſum teſtimonium dicant, &, quod ſibi nolunt fieri, alteri ne faciant. Non ſint ſuperbiâ tumidi, non detractionibus aſſueti, non ebrietati ſervientes, non luxuriâ enervati, non iracundiâ turbidi, non quibuslibet aliis vitiis ſubſtrati, non vaniloqui, non invidi, non ſomnolenti, non pigri, non murmuratores, non ſuſurrones, non vinolenti, non multum edaces. Fraudes & doloſitates caveant: uſuris nequaquam inſerviant. Non jurent, ne fortè perjurent. Malum pro malo non reddant. Cùm in ſe aliquid boni viderint, Deo, & malum cùm viderint, ſibi deputent. Diſcordiam fugiant, & quos diſcordantes invenerint, ad caritatis concordiam revocent, & juxta vocem Pſalmiſtæ, [c] declinent à malo, & faciant bonum. Attendant & Apoſtolum prohibentem: *Non,* inquit, *in* (d) *commeſſationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitiis, non in contentione & æmulatione, ſed induimini Dominum JEſum Chriſtum.* Animadvertant enim, quòd ab his vitiis ab Apoſtolo prohibitis omnium vitiorum ſeges emergat: & quòd horum morborum mater ſuperbia ſit. Oportet etiam, ut animam, corpúsque ſuum ab omni inquinamento carnis, & ſpiritûs cuſtodiant, ut juxta Apoſtolum (e) integer ſpiritus eorum, & anima & corpus, ſinè querelâ in adventu Domini noſtri JESU Chriſti ſervetur. Sobriè, juſtè, & piè vivant, ſæcularia negotia prorſus abjiciant: quia juxta eundem Apoſtolum, *Nemo* (f) *militans Deo, implicat ſe negotiis ſæcularibus, ut ei placeat, cui ſe probavit.* Jejunium ament, hoſpites colligant, pauperes recreent, nudos veſtiant, infirmos viſitent, mortuos ſepeliant, in tribulatione poſitis opem ferant, dolentes conſolentur. Amori Chriſti nihil præponant,

Ttt

(b) 1. Joan. 3.
(e) 1. Theſſ. 5.
[c] Pſal. 33.
(f) 1. Tim. 2.
(d) Rom. 13. 13.

ponant, caritatem non derelinquant: pacem, ſi fieri poteſt, cum omnibus hominibus habeant: diem judicii timeant, vitam æternam ſpiritaliter concupiſcant. Spem ſuam Deo committant, proprio Epiſcopo in omnibus ſecundùm Canonicam Inſtitutionem obtemperent, Magiſtros ſuos non temerè reprehendant. Poſtremò doctrinis ſpiritalibus operam dent. Lectionibus, Pſalmis, Hymnis, Canticis, & cæterorum bonorum operum exercitiis jugiter incumbant. In dormitorio, niſi quem infirmitas detinuerit, omnes dormiant: In refectorio pariter reficiantur, quotidie ad collationem veniant. Mox, ùt ſignum datum fuerit, ad Eccleſiam omnes feſtinatò veniant, & horas Canonicas non negligenter, ſed cum omni religione pariter celebrent. Eccleſiam non pompaticè, ſed reverenter ingrediantur. In choro non cum baculis ſtent, vaniloquiis nequaquam inſiſtant, ſed cum omni devotione, & veneratione divinæ ſervitutis opus peragant, ſcientes Angelorum præſentiam ſemper illic adeſſe. E clauſtris non niſi per licentiam egrediantur, egreſſi irreprehenſibiliter vivant, ùt ab his, qui foris ſunt, bonum teſtimonium habeant, & religionem, ac propoſitum ſuum actibus illicitis nequaquam maculent, ſed potiùs omnes, quibus ſe conjunxerint, ſale ſapientiæ & bonorum operum exemplis condiant. Contubernia fœminarum nullatenus appetant; non vanis oculis, aut petulanti, tumidóque geſtu, ac diſſolutis renibus incedant: non ſpectaculis, non pompis ſæcularibus interſint; non aleæ, non quibuslibet venationibus inſerviant. Apoſtoli námque inſtructi documento, quo ait: *Non* (g) *in veſte pretioſa*, nequaquam pretioſis delectentur veſtibus. Caveant ſummoperè, ne extra clauſtra moras faciant, niſi prout ſibi à Priore conſtitutum fuerit, & opportunitas temporis dictaverit. Intrà clauſtra poſiti, non otio vacent, ſed aut divinis officiis, aut propriis utilitatibus, aut certè Magiſtrorum juſſionibus pareant. Ne otio torpentes ab Apoſtolo audiant: *Qui* (h) *non vult operari, nec manducet*. Seniores ſpiritaliter juniores diligant: juniores ſenioribus obſequium dignum exhibeant. Doctiores minùs doctis nequaquam ſe præferant, ſed magis eos cum caritate ædificent: neque hi, qui nobilitate generis, aut virtutum donis pollent, cæteris ſe tumidè ſuperextollant. Omnes in congregatione viciſſim ſibi caritatis officio ſerviant. Quibus etiam in refectorio comedentibus, & religiosè ſilentium tenentibus, continuatim legatur lectio. Delinquentes zelo rectitudinis pariter arguant, & caſtigent, pueros & adoleſcentes negligentes verborum diſciplinis corripiant. Singuli juxta capacitatem ſuam, diverſarum artium erudiantur diſciplinis, ut nullus in Collegio Canonico inutilis appareat, nec vota fidelium otioſus comedat. Tales quippe eſſe, immò & taliter converſari decet omnes, qui divinis officiis ſe mancipàrunt. Quapropter ſtudeant hæc breviter collecta ſedulâ meditatione perlegere, & memoriæ commendare, & divinâ adjuvante gratiâ juxta vires adimplere, quò faciliùs, & liberiùs majora à Sanctis Patribus edita exequi valeant. Vocatione ergo, quâ vocati ſunt, nec ad dextram, nec ad ſiniſtram declinantes, ambulent: quatenus divinis juſſionibus obtemperantes, ad Chriſtum, in cujus forte eſſe noſcuntur, qui via, veritas, & vita eſt, eo opitulante, pervenire mereantur.

(g) 1. Tim. 2. (h) 2. Theſſ. 3.

CONCILII AQUISGRANENSIS
LIBER II,
QUI EST DE INSTITUTIONE SANCTIMONIALIUM.

Hanc Conſtitutionem ſacer Conventus anno Incarnationis Domini DCCCXVI. Indictione X. anno ſiquidem Glorioſiſſimi LUDOVICI IMPERATORIS tertio, in Aquiſgrani Palatio, eodem monente Prin-

Principe, ob animarum ſanctimonialium, canonicè degentium, ſalutem Divinâ inſpirante Gratiâ, & Sanctorum Patrum auctoritatibus, velut ex pratis vernantibus quoſdam floſculos collegit, & in unum congeſſit, atque communi voto, communíque conſenſu, Sanctimonialibus tenendam, obſervandámque percenſuit.

INDEX CAPITUM
LIBRI II.

I. Excerptum ex Epiſtolâ HIERONYMI ad Euſtochium.
II. Ejuſdem, ad Demetriadem excerptum.
III. Item ejuſdem, ex Epiſtola ad Furiam.
IV. Excerptum ex Epiſtola CYPRIANI de habitu Virginum.
V. Ex Sermone S. CÆSARII Epiſcopi Sanctimonialibus directo.
VI. Sancti ATHANASII ad Sponſas Chriſti.
VII. Quales in Monaſteriis Puellaribus debeant eſſe Abbatiſſæ.
VIII. De congregandis in Monaſteriis Sanctimonialibus.
IX. Qualiter his, quæ Monaſterium expetunt, de rebus propriis agendum ſit.
X. Qualiter in Monaſterio Sanctimonialibus converſandum ſit.
XI. Ut Monaſteria puellarum undique muniantur, & neceſſariæ habitationes interiùs præparentur.
XII. Ut Sanctimoniales in unâ ſocietate viventes, æqualiter cibum, & potum accipiant.
XIII. Qualiter Sanctimoniales ſtipendia accipere debeant neceſſaria.
XIV. Quòd gemina Abbatiſſis Sanctimonialibus impendenda ſit paſtio.
XV. Ut ad horas Canonicas celebrandas incunctanter conveniant Sanctimoniales.
XVI. De inſtantia orationis.
XVII. Ut Completorium pariter Sanctimoniales celebrent.
XVIII. Qui modus correptionis erga Sanctimoniales delinquentes adhibendus ſit?
XIX. Ut Abbatiſſæ Virorum frequentias vitent.
XX. Ut Sanctimoniales Virorum caveant frequentias.
XXI. Ut Sanctimoniales erga famulas, ſibi ſervientes, pervigilem adhibeant cuſtodiam.
XXII. Ut erga puellas, in Monaſteriis erudiendas, magna adhibeatur diligentia.
XXIII. Ut in Monaſteriis Puellaribus domus propter anus, & infirmas ſit.
XXIV. Quales ſint præpoſitæ conſtituendæ?
XXV. Qualis conſtituenda ſit cellaria?
XXVI. De portariâ Monaſterii conſtituendâ.
XXVII. Ut non niſi ſtatuto tempore Presbyteri, eorúmque Miniſtri Monaſteria Puellarum ingrediantur.
XXVIII. Ut Hoſpitale pauperum extra Monaſterium ſit puellarum.

CAPUT I.

A*Udi Filia* (a) *& vide, & inclina aurem tuam, & obliviſcere populum tuum, & domum Patris tui, & concupiſcet Rex decorem tuum.* In quadrageſimo quarto Pſalmo Deus ad animam loquitur humanam: ut ſecundùm exemplum Abrahæ exiens de terra ſua, & de cognatione ſua, relinquat Chaldæos, qui, quaſi dœmonia, interpretantur. Et habitet in Regione viventium, quam alibi Propheta ſuſpirat dicens: *Credo* (b) *videre bona Domini in terra viventium.* Verùm non ſufficit tibi exire de Patria tua, niſi & obliviſcaris populi, & domûs Patris tui. ITEM IBI. non expedit apprehenſo aratro reſpicere poſt tergum, nec de agro reverti domum, nec poſt Chriſti tunicam ad tollendum aliud veſtimentum tecta deſcendere. Grande miraculum! Pater Filiam cohortatur, ne meminerit Patris. *Vos* (*) *de Patre diabolo eſtis, & deſideria Patris veſtri vultis facere*, dicitur ad Judæos: & alibi: *Qui* (**) *facit peccatum, ex diabolo eſt.* Tali primum parente generati nigri ſumus: & poſt pœnitentiam nec dum culmine vir-

[a] Pſalmo 44. (b) Pſalmo 26. (*) Joan. 8.
(**) Joan. 3.

virtutis aſcenſo dicimus: *Nigra* (c) *ſum, ſed & formoſa, Filiæ Jeruſalem.* Exivi de domo infantiæ meæ, oblitus ſum Patris, renaſcor in Chriſto. Quid pro hoc mercedis accipio? ſequitur: *Et* (d) *concupiſcet Rex decorem tuum.* Hoc ergo magnum illud eſt Sacramentum. Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt ambo, jam non, ut ibi, in unâ carne, ſed in uno Spiritu. Non eſt ſponſus tuus arrogans, non ſuperbus, Æthiopiſſam duxit uxorem. Statim ut volueris ſapientiam veri audire Salomonis, & ad eum veneris, confitebitur tibi cuncta, quæ novit; & inducet te Rex in cubiculum ſuum: & mirum in modum, colore mutato, ſermo tibi ille conveniet: *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit dealbata?* ITEM IBI. Nolo tibi venire ſuperbiam de propoſito, ſed timorem. Onuſta incedis auro, latro vitandus eſt. Stadium eſt hæc vita mortalibus, hic contendimus, ut alibi coronemur. Nemo inter ſerpentes & ſcorpiones ſecurus ingreditur. *Et* (e) *inebriatus* (inquit Dominus) *gladius meus in cœlo:* & tu pacem arbitraris in terra, quæ tribulos generat, & ſpinas, quam ſerpens comedit? *Non eſt nobis colluctatio adversùs carnem & ſanguinem, ſed adversùs principatus, & poteſtates hujus mundi, & rectores tenebrarum harum, adversùs ſpiritalia nequitiæ in cœleſtibus.* Magnis inimicorum circumdamur agminibus: hoſtium plena ſunt omnia. Caro fragilis, & cinis futura poſt modicum, pugnat ſola cum pluribus: cùm autem fuerit diſſoluta, & venerit Princeps mundi iſtius, & invenerit in ea nihil, tunc ſecura audiet per Prophetam: *Non* (f) *timebis à timore nocturno, & ſagitta volante per diem, & à negotio perambulante in tenebris, ab incurſu & dæmonio meridiano. Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis, ad te autem non appropinquabunt.* Quod ſi eorum te multitudo turbaverit, & ad ſingula incitamenta vitiorum cœperis æſtuare, & dixerit tibi cogitatio tua, quid faciemus? reſpondebit tibi Eliſæus. *Noli* (g) *timere, quoniam plures nobiſcum ſunt, quàm cum illis.* SEQUITUR IN EADEM. Quamdiu hoc fragili corpuſculo detinemur: quamdiu habemus Theſaurum iſtum in vaſis fictilibus, & concupiſcit Spiritus adversùs carnem, & caro adversùs Spiritum, nulla eſt certa victoria. Adverſarius noſter diabolus, tanquam leo rugiens, aliquem devorare quærens circuit. Non quærit diabolus homines infideles, non eos, qui foris ſunt, & quorum carnes Rex Aſſyrius in olla ſuccendit, ſed de Eccleſia Chriſti rapere feſtinat. *Non* (h) *venit Salvator pacem mittere ſuper terram, ſed gladium.* ITEM POST PAUCA. Si poſt nuditatem, jejunia, famem, carcerem, flagella, ſupplicia, in ſemet reverſus Apoſtolus exclamat: *Infelix* (i) *ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Tu te putas ſecuram eſſe debere? Cave, quæſo, ne quando de te dicat Deus: *Virgo Iſraël cecidit, & non eſt, qui ſuſcitet eam.* Audenter loquar. Cùm omnia poſſit Deus: ſuſcitare virginem non poteſt poſt ruinam. Valet quidem liberare de pœna, ſed non vult coronare corruptam. Timeamus illam Prophetiam, ne in nobis etiam compleatur: *Virgines* (k) *bonæ deficient.* Obſerva, quid dicat. *Virgines bonæ deficient:* quia ſunt & Virgines malæ. *Qui* (l) *viderit* (inquit) *mulierem ad concupiſcendam eam, jam mæchatus eſt eam in corde ſuo.* Perit ergo & mente Virginitas. Iſtæ ſunt Virgines malæ, Virgines carne, non Spiritu: Virgines ſtultæ, quæ oleum non habentes excluduntur à ſponſo. Si autem & illæ, quæ Virgines ſunt, ob alias tamen culpas Virginitate corporum non ſalvantur: quid fiet illis, quæ proſtituerunt membra Chriſti, & mutaverunt templum Sancti Spiritûs in lupanar? Illico audient: *Deſcende* (m) *ſede in terra, Virgo filia Babylonis: ſede in terra, non eſt Thronus filiæ Chaldæorum: non vocaberis ultra mollis, & delicata.* Rectiùs fuerat ſubiiſſe conjugium, ambulâſſe per plana, quàm ad altiora tendentem in profundum inferni cadere. ITEM POST PAUCA. Non ſolvatur faſcia pectoralis: ſed ſtatim ut libido titillaverit ſenſum, & blandum voluptatis incendium dulci nos calore perfuderit, erumpamus

(c) Cantic. 1.
(d) Pſal. 44.
(e) Iſai. 34.
(f) Pſal. 90.
(g) 4. Reg. 6.
(h) Rom. 7.
(i) Amos. 5.
(k) Ibidem 8.
(l) Matth. 5.
(m) Iſai. 47.

pamus in vocem: *Dominus* (n) *Auxiliator meus, non timebo, quid faciat mihi caro.* Et cùm paululum interior homo inter vitia, & virtutes cœperit fluctuare, dicito: *Quare* (o) *triſtis eſt anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quia confitebor illi, ſalutare vultûs mei, & Deus meus.* Nolo ſinas cogitationem creſcere: nihil in te Babylonium, nihil confuſionis adoleſcat. Dum parvus eſt hoſtis, interfice: nequitia, ne zizania creſcant, elidatur in ſemine: audi Pſalmiſtam loquentem: *Filia* (p) *Babylonis miſera! beatus, qui retribuet tibi retributionem tuam, quam retribuiſti nobis. Beatus, qui tenebit, & illidet parvulos tuos ad petram.* Quia enim impoſſibile eſt in ſenſum hominis non irruere innatum medullarum calorem; ille laudatur, ille prædicatur beatus, qui ſtatim, ut cœperit cogitare ſordida, ſtatim interficit cogitatus, & elidit eos ad petram: petra autem erat Chriſtus. ITEM IBI. Si autem hæc ſuſtinent illi, qui exeſo corpore ſolis cogitationibus oppugnantur, quid patitur puella, quæ delitiis fruitur? Nempe illud Apoſtoli: *Vivens* (q) *mortua eſt.* Si quid itaque in me poteſt eſſe conſilii, ſi experto creditur; hoc primùm moneo, hoc obteſtor, ut ſponſa Chriſti vinum fugiat pro veneno. Hæc adversùs adoleſcentiam prima arma ſunt dœmonum. Nec ſic avarioa quatit, inflat ſuperbia, delectat ambitio. Facilè aliis caremus vitiis, hic hoſtis intus incluſus eſt, quocunque pergimus, nobiſcum portamus inimicum. Vinum, & adoleſcentia, duplex incendium voluptatis. Quid ardenti corpuſculo fomenta ignium miniſtramus? Paulus ad Timotheum: *Jam* (r) *noli* (inquit) *aquam bibere, ſed vino modico utere, propter ſtomachum, & frequentes tuas infirmitates.* Vide, quibus cauſis vini potio concedatur: ut ex hoc ſtomachi dolor, & frequens medeatur infirmitas, & ne nobis forſitan de ægrotationibus blandiremur, modicum præcepit eſſe ſumendum, Medici potiùs conſilio, quàm Apoſtoli. Alioquin idem Apoſtolus alibi ſe dixiſſe meminerat: *Et* (s) *vinum, in quo eſt luxuria:* Et: *Bonum eſt homini vinum non bibere, & carnem non manducare.* Noë vinum bibit, & inebriatus eſt, rudi adhuc ſæculo, & tunc primùm plantata vinea, inebriare vinum forſitan neſciebat. Et ut intelligas Scripturæ in omnibus Sacramentum (margaritum quippe eſt ſermo Dei, & ex omni parte forari poteſt) poſt ebrietatem nudatio ſemorum obſecuta eſt, libido juncta luxuriæ. Priùs enim venter extenditur, & ſic cætera membra concitantur. Manducavit enim populus, & bibit, & ſurrexerunt ludere. Loth amicus Dei in monte ſalvatus, & de tot millibus populi ſolus juſtus inventus inebriatur à ſiliabus ſuis. Et licèt illæ putarent genus humanum defeciſſe, & hoc facerent liberorum magis deſiderio, quàm libidinis, tamen ſciebant virum juſtum hoc, niſi ebrium, non eſſe facturum. Denique, quod fecerit, ignoravit. Et, quamquam voluntas non ſit in crimine, error in culpa eſt. ITEM IN EADEM. Innumerabilia ſunt de Scripturis reſponſa Divina, quæ gulam damnent, & ſimplices cibos præbeant. Verùm quia nunc non eſt propoſitum de jejuniis diſputare, & univerſa exſequi ſui eſt tituli & voluminis, hæc ſufficiant pauca de pluribus. Alioquin ad exemplum horum poteris tibi ipſa colligere, quomodo & primus de Paradiſo homo, ventri magis obediens, quàm Deo, in hanc lacrymarum dejectus eſt vallem: & ipſum Dominum Satanas fame tentaverit in deſerto; & Apoſtolus clamitet: *Eſca* (t) *ventri, & venter eſcis: Deus autem, & hunc, & illas deſtruet.* Et de luxurioſis: *Quorum* (u) *Deus venter eſt.* Idem enim colit unusquiſque, quod diligit. Ex quo ſollicitè providendum eſt; ut, quos ſaturitas de Paradiſo expulit, reducat eſuries. Quodſi volueris reſpondere, te nobili ſtirpe generatam, ſemper in delitiis, ſemper in plumis, non poſſe à vino, & eſculentioribus cibis abſtinere, nec his legibus vivere diſtrictiùs: reſpondebo: Vive ergo lege tuâ, quæ Dei non potes. Non quòd Deus univerſitatis Creator, & Dominus, inteſtinorum noſtrorum rugitu, & inanitate ventris, pulmonúmque delectetur ardore: ſed quòd aliter pudicitia tuta eſſe non poſſit. Job Deo carus, & teſtimonio ipſius immaculatus, & ſimplex,

Ttt 3

[n] Pſalm. 117.
(o) Pſalm. 42.
(p) Pſalm. 136.
(q) 1. Tim. 5.
(r) Ibidem.
(s) 1. Corinth. 6.
[t] Epheſ. 5. Rom. 14. Geneſ. 91.
(u) Philipp. 3.

plex, audi quid de Diabolo ſuſpicetur: *Virtus* (p) *ejus in lumbis, & poteſtas in umbilico.* Omnis igitur adversùs viros diaboli virtus in lumbis eſt: Omnis in umbilico contra fœminas fortitudo. Vis ſcire ità eſſe, ùt dicimus? Arripe exempla. Samſon (q) leone fortior, & ſaxo durior, & qui unus, & nudus mille perſecutus eſt armatos, in Dalilæ molleſcit amplexibus. SEQUITUR POST PAUCA. Piget dicere, quot quotidie Virgines ruant, quantas de ſuo gremio mater perdat Eccleſiæ, ſuper quot ſydera ſuperbus inimicus ponat thronum ſuum, quot petras excavet, & habitet coluber in foraminibus earum. Videas pleraſque viduas, antequam nuptas, infelicem conſcientiam mentitâ tantùm veſte protegere. Quas niſi tumor uteri, & infanrum prodiderit vagitus, ſanctas, & caſtas ſe eſſe gloriantur, & erecta cervice, & ludentibus pedibus incedunt. Aliæ verò ſterilitarem præbibunt, & nec dum ſati hominis homicidium faciunt. Nonnullæ cùm ſe ſenſerint concepiſſe de ſcelere, abortii venena meditantur: & frequenter etiam ipſæ commortuæ trium criminum reæ ad inferos perducuntur: homicidæ ſuî, Chriſti adulteræ, necdum nati filii parricidæ. Iſtæ ſunt, quæ ſolent dicere: omnia munda mundis: ſufficit mihi conſcientia mea. Cor mundum deſiderat Deus: cur me abſtineam à cibis, quos creavit Deus ad utendum? Et ſi quando lepidè & feſtivè volunt vivere, ubi ſe mero ingurgitaverint, ebrietati ſacrilegium copulantes, ajunt: abſit, ut ego à Chriſti ſanguine me abſtineam. Hæ ſunt, quæ per publicum notabiliter incedunt, & furtivis oculorum nutibus adoleſcentium greges poſt ſe trahunt: quæ ſemper audiunt per Prophetam: *Facies* (r) *meretricis facta eſt tibi.* Nolo habeas conſortium matronarum; Nolo ad nobilium domos accedas; nolo te frequenter videre, quod contemnens virgo eſſe voluiſti. Neque verò earum tantùm te cupio declinare congreſſus, quæ maritorum inflantur honoribus; quas eunuchorum greges ſcpiunt, & in quarum veſtibus attenuata in filum auri metalla texuntur; ſed etiam eas fuge: quas viduas neceſſitas fecit. Sint tibi ſociæ, quas jejunia tenuant, quibus pallor in facie eſt, quas probavit & vita; quæ quotidie in cordibus ſuis canunt: ubi paſcis, ubi cubas in meridie? quæ ex affectu dicunt: cupio diſſolvi, & eſſe cum Chriſto. Sit itaque tibi moderatus cibus, & nunquam venter expletus. Plures quippe ſunt, quæ, cùm vino ſint ſobriæ, ciborum largitate ſunt ebriæ. Ad orationem tibi nocte ſurgenti non indigeſtio ructum faciat, ſed inanitas. Crebriùs lege, diſce quamplurima. Tenenti codicem ſomnus obrepat, & cadentem faciem pagina ſancta ſuſcipiat, ſint tibi quotidiana jejunia, & refectio ſatietatem fugiens: nihil prodeſt biduo, triduóque tranſmiſſo vacuum portare ventrem, ſi pariter obruatur, ſi compenſetur ſaturitate jejunium. Illico mena repleta torpeſcit, & irrigata humus ſpinas libidinum germinat. Si quando ſenſeris exteriorem hominem florem adoleſcentiæ ſuſpirare; & accepto cibo, cùm te in lectulo compoſitam dulcis libidinum pompa concuſſerit, arripe ſcutum fidei, in quo ignitæ diaboli extinguuntur ſagittæ. Omnes adulterantes, quaſi clibanus corda eorum. SEQUITUR IN EADEM. Difficile eſt humanam animam aliquid non amare; & neceſſe eſt, ut in quoſcumque mens noſtra trahatur affectus, carnis amor ſpiritûs amore ſuperetur. Deſiderium deſiderio reſtinguitur: quidquid inde minuitur, hic creſcit, quin potiùs ſemper ingemina; *Super* (s) *lectulum meum in noctibus meis quæſivi, quem diligit anima mea. Mortificate* (t) *igitur* (ait Apoſtolus) *membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram.* Unde & ipſe confidenter aiebat: *Vivo* (u) *autem, jam non ego, vivit verò in me Chriſtus.* Eſto cicada noctium. Lava per ſingulas noctes lectum tuum, lacrymis ſtratum tuum riga. Vigila, & ſias, ſicut paſſer in ſolitudine. Pſalle ſpiritu, pſalle & ſenſu. Benedic anima Domino, & ne obliviſcaris omnes retributiones ejus; qui propitiatur cunctis iniquitatibus tuis, qui ſanat omnes infirmitates tuas, & redimit ex corruptione vitam tuam. Illud quoque tibi vitandum eſt cautiùs, ne vanæ gloriæ ardore capiaris. *Quomodo,* (w) inquit JEſus, *poteſtis credere, gloriam ab hominibus accipientes?* Vide quale malum ſit, quod qui

[p] Job. 40. (q) Judic. 16. (r) Jerem. 3.
[s] Cant. 3. (t) Coloſſ. 3. (u) Galat. 2.
[w] Joan. 5.

qui habuerit, non poteſt credere. Nos verò dicamus: *Quoniam* (x) *gloriatio mea tu es.* Et: *Qui* (y) *gloriatur, in Domino glorietur.* Et: *Si adhuc* (z) *hominibus placerem, Chriſti ſervus non eſſem.* Et: *Mihi* (a) *autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri JESU CHRISTI, per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo.* Et illud: *In te* (b) *laudabimur totâ die, in Domino laudabitur anima mea.* Cùm facis eleëmoſynam, Deus ſolus videt. Cùm jejunas, læta ſit facies tua. Veſtis nec ſatis munda, nec ſordida. ET MOX. Nec ſatìs religioſa velis videri, nec plus humilis, quàm neceſſe eſt, ne gloriam ſugiendo quæras. Plures enim paupertatis, miſericordiæ, atque jejunii arbitros declinantes, hoc ipſo cupiunt placere, quod placere contemnunt: & mirum in modum laus, dum vitatur, appetitur. Sunt quippe non nullæ exterminantes facies ſuas, ut pareant hominibus, jejunantes, quæ ſtatim ut aliquem viderint, ingemiſcunt, demittunt ſupercilium, & operta facie, vix unum oculum liberant ad videndum: veſtis pulla, cingulum ſacceum, & ſordidis manibus, pedibúſque, venter ſolus, quia videri non poteſt, æſtuat cibo. His quotidie Pſalmus iſte canitur: *Dominus* (c) *diſſipabit oſſa hominum ſibi placentium.* ITEM IBI. Poſt hæc quamquam Apoſtolus ſemper orare nos jubeat, & Sanctis etiam ipſe ſomnus oratio ſit, tamen diverſas orandi horas debemus habere: ut ſi fortè aliquo ſuerimus opere detenti, ipſum nos ad officium tempus admoneat. Horam tertiam, ſextam, nonam, diluculum quoque, & veſperam, nemo eſt, qui neſciat. Nec cibi ſumantur, niſi oratione præmiſſâ: nec recedatur à menſâ; niſi referatur creatori gratia. Noctibus bis, térque ſurgendum, revolvenda, quæ de ſcripturis memoriter retinemus. Ad omnem actum, ad omnem inceſſum manus pingat crucem. Nulli detrahas, nec adverſus filium matris tuæ ponas ſcandalum. Nec ſi biduo jejunaveris, putes te non jejunantibus eſſe meliorem. Tu jejunas, & iraſceris: ille comedit, & fronte blanditur. Tu vexationem mentis, & ventris eſuriem rixando digeris: ille moderatiùs alitur, & Deo gratias agit; unde quotidie clamat Iſaias: *Non* (d) *tale jejunium elegi* (Dic't Dominos) *in diebus jejuniorum veſtrorum inveniuntur voluntates veſtræ.* Nec illarum tibi exempla proponas, quæ carnis curam facientes, poſſeſſionum reditus, & quotidianas domûs impenſas ſupputant. Nec dicas: illa, & illa ſuis rebus fruitur, honoratur ab hominibus; fratres ad eam conveniunt, & ſorores: numquid ideò virgo eſſe deſiit? Primùm dubium eſt, an virgo ſit talis. Non enim quomodo videt homo, videt Deus. Homo videt in facie; Deus autem in corde. De hinc etiamſi in corpore virgo eſt, an Spiritu virgo ſit, neſcio. Apoſtolus autem ità Virginem definivit: *Ut ſit* (e) *Sancta corpore, & Spiritu.* Hæc omnia, quæ digeſſimus, dura videbuntur ei, quæ non amat Chriſtum. Qui autem omnem ſæculi pompam pro purgamento habuerit, & vana duxerit univerſa ſub ſole, ut Chriſtum lucrifaciat, qui commortuus eſt Domino ſuo & conſurrexit, & crucifixit carnem cum vitiis & concupiſcentiis, liberè proclamabit: Quis nos ſeparabit à caritate Chriſti? An tribulatio? An anguſtia? An perſecutio? An fames? An nuditas? An periculum? An gladius? Et iterum: certus ſum, quia neque mors, neque vita, neque Angelus, neque principatus, neque poteſtates, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, neque excelſum, neque profundum, neque alia creatura poterit nos ſeparare à caritate Dei, quæ eſt in Chriſto Jeſu Domino noſtro. Habeto in mente, quomodo in Apocalypſi in virginitate permanentes laudantur: *Virgines* (f) (inquit Joannes) *permanſerunt. Hi ſunt qui ſequuntur agnum, quocumque vadit.* Quotieſcumque te vana ſæculi delectaverit ambitio, quoties in mundo videris aliquid glorioſum, ad paradiſum mente tranſgredere. Eſſe incipe, quod futura es, & audies à ſponſo tuo: *Pone* (g) *me ſicut umbraculum in corde tuo, ſicut ſignaculum in brachio tuo*; & opere pariter ac mente munita, clamabis, & dices: *aquæ* (h) *multa non poterunt extinguere*

guere

(x) Pſalm. 3. (y) 12. Cor. 10. [z] Galat. 1.
(a) Galat. 6. [b] Pſalm. 43. [c] Pſalm. 52.
(d) Iſai. 58. (e) 1. Cor. 7. [f] Apoc. 4.
(g) Cantic. 8. (h) Ibidem.

guere caritatem, & flumina non operient illam.

II.

Unum illud tibi, nata Deo! præque omnibus unum prædicam, & repetens iterum, iterúmque monebo: ut animum tuum ſacræ lectionis amore occupes, nec in bona terra pectoris tui ſementem lolii, avenarúmque ſuſcipias: ne dormiente Patreſamilias, inimicus homo zizania ſuperſeminet; ſed ſemper loquaris, in noctibus quæſivi, quem diligit anima mea: & adhæſit poſt te anima mea, me ſuſcepit dextera tua. Quando eras in ſæculo, ea, quæ erant ſæculi, diligebas: nunc autem, quia ſæculum reliquiſti, & ſecundo poſt baptiſmum gradu iniſti pactum cum adverſario tuo: dicens ei: Renuntio tibi; diabole! & ſæculo tuo, & pompæ tuæ, & operibus tuis: ſerva fœdus, quod pepigiſti: & eſto conſentiens, pactúmque cuſtodiens cum adverſario tuo, dum es in via hujus ſæculi, ne fortè tradat te Judici, tradariſque miniſtro; & non indè exeas, niſi ſolvas noviſſimum quadrantem, id eſt, minimum quodque delictum. Quia & pro otioſo verbo reddituri ſumus rationem in die judicii. Hæc dicta ſint non infauſto contra te vaticinio; ſed pavidi, cautique monitoris officio, ea quoque in te, quæ tuta ſunt, formidantis, *Si* (i) *Spiritus*, inquit, *poteſtatem habentis aſcenderit ſuper te, locum tuum ne dimiſeris.* Vult nos loco movere hoſtis, & de gradu excedere: ſed ſolidanda ſunt veſtigia, & dicendum: ſtatuit ſupra petram pedes meos, &c. Si in cogitationes tuas coluber aſcenderit, ſerva cor tuum, & cum David canito: *Ab* (k) *occultis meis munda me, & ab alienis parce ſervo tuo.* Claude cubiculum pectoris, & crebro ſignaculo crucis munias frontem tuam, ne exterminator Ægypti in te locum reperiat. Poſt cogitationum diligentiſſimam cautionem, jejuniorum tibi arma ſumenda ſunt, & canendum cum David: *Humiliavi* (l) *in jejunio animam meam, & cinerem, tanquam panem manducavi.* & : *cùm moleſti eſſent mihi, induebar cilicio.* Salvator generis humani, qui virtutum, & converſationis ſuæ nobis reliquit exemplum, poſt baptiſmum ſtatim aſſumitur à Spiritu, ut pugnet contra diabolum; & oppreſſum eum atque contritum tradidit diſcipulis conculcandum. unde & Apoſtolus loquitur: *Deus* (m) *autem conteret ſatanam ſub pedibus veſtris velociter.* Et tamen hoſtis antiquus poſt quadraginta dierum jejunium, per cibum molitur inſidias, & dicit: *Si Filius* (n) *Dei es, dic, ut lapides iſti panes fiant.* In Job ſcriptum eſt de dracone: *Virtus ejus* (o) *in lumbis ejus, & fortitudo ejus ſuper umbilicum ventris ejus.* Adversùm juvenes, & puellas ætatis ardore hoſtis noſter abutitur, & inflammat rotam nativitatis noſtræ; & implet illud Oſeæ: *Omnes* (p) *adulterantes, quaſi clibanus corda eorum.* Quæ Dei miſericordia, & jejuniorum frigore reſtinguuntur. Hæc ſunt ignita diaboli jacula, quæ ſimul & vulnerant, & inflammant. Sic quoque debes jejunare, ut fracto corporis appetitu, nec in lectione, nec in Pſalmis, nec in Vigiliis ſolito quid minus facias. Jejunium non perfecta virtus, ſed ceterarum virtutum fundamentum eſt: & ſanctificatio, atque pudicitia, ſinè qua nemo videbit Deum, gradus præbet ad ſumma ſcandentibus. Legamus (*q*) Evangelium ſapientum, & ſtultarum Virginum, quarum aliæ cubiculum ingrediuntur ſponſi, aliæ bonorum operum oleum non habentes, extinctis lampadibus excluduntur. Diſce, quid boni habeat continentia, & quid è contrario mali ſaturitas. Scurrilitas, laſcivia te præſente non habeant locum. Numquam verbum inhoneſtum audias, aut ſi audieris, non ineſceris. Perditæ mentis homines uno frequenter, levique ſermone tentant clauſtra pudicitiæ. Ridere, & rideri ſæcularibus derelinque, gravitas tuam perſonam decet. Superfluum reor te monere contra avaritiam; cùm Apoſtolus doceat, avaritiam eſſe (*r*) idolorum cultum: laudent te eſurientium viſcera, non ructantium opulenta convivia. (*s*) Chriſtum veſtire in pauperibus, & paſcere in eſurientibus. Et præter Pſalmorum, & orationis ordinem, quod tibi hora tertia, ſexta, nona

(*i*) Eccle. 10.
(*k*) Pſalm. 18.
(*l*) Pſalm. 94.
(*m*) Rom. 16.
[*n*] Matth. 4.
(*o*) Job. 4.
[*p*] Oſee. 7.
[*q*] Matth. 25.
[*r*] Epheſ. 5.
[*s*] *Hic deſunt quædam, ſupplenda ex Epiſtola VIII. Hieronymi ad Demetriadem.* Nota Harduini.

na, ad veſperum, media nocte, & manè ſemper eſt exercendum, ſtatue, quot horis Sacram Scripturam ediſcere debeas, quanto tempore legere; non ad laborem, ſed ad delectationem, & inſtructionem animæ. Cúmque hæc finieris ſpatia, & frequenter te ad figenda genua ſolicitudo animæ ſuſcitaverit; habeto lanam ſemper in manibus, vel ſtaminis pollice fila deducito, vel ad torquenda ſubtegmina in alveolis fuſa vertantur, aliarúmque neta aut in globum collige, aut texenda compone. Si tantis operum varietatibus fueris occupata, numquam tibi dies longi erunt. Hæc obſervans, & te ipſam ſalvabis, & alias: & eris magiſtra ſanctæ converſationis: multarúmque caſtitatem lucrum tuum facies, ſcriptura dicente: *In deſideriis eſt omnis anima otioſi.* Ideo enim tibi cum omnibus laborandum eſt, ut per occaſionem operis nihil aliud cogites, niſì quod ad Domini pertinet ſervitutem. Simpliciter loquar. Quamvis omnem cenſum tuum in pauperes diſtribuas, nihil apud Chriſtum erit pretioſi , niſì quod manibus tuis ipſa confeceris vel in uſùs proprios, vel in exemplum virginum cæterarum. Bonum eſt igitur obedire majoribus, parere perfectis; & poſt regulas Scripturarum vitæ ſuæ tramitem ab aliis diſcere: nec præceptore uti peſſimo, ſcilicet præſumptione ſua. Matronarum, maritis, ac ſæculo ſervientium tibi conſortia declinentur, ne ſolicitetur animus, & audias, quid vel maritus uxori, vel uxor locuta ſit viro. Venenatæ ſunt hujuſmodi confabulationes, ſuper quarum damnatione ſæcularem verſum aſſumens Apoſtolus, fecit Eccleſiaſticum: *Corrumpunt* (t) *mores bonos confabulationes malæ.* Graves feminæ tibi comites eligantur, quarum probata eſt converſatio, ſermo moderatus, ſancta verecundia. Fuge laſciviam puellarum, quæ ornant capita, crines à fronte demittunt. Illa tibi ſit pulcra, illa amabilis, illa habenda inter ſocias, quæ ſe neſcit eſſe pulcram. Felix illa conſcientia, & beata virginitas, in cujus corde præter amorem Chriſti, qui eſt ſapientia, caſtitas, patientia, atque juſtitia, cæteræque virtutes, nullus alius verſatur amor, nec ad recordationem hominis aliquando ſuſpirat, nec videre deſiderat, quem cùm viderit, nolit dimittere. Sanctarum Virginum propoſitum, & cæleſtium conſimilem gloriam, quarumdam non bene ſe agentium nomen infamat. Finem jungo principio, nec ſemel monuiſſe contentus ſum. Ama Scripturas Sanctas, & amabit te ſapientia. Dilige eam, & ſervabit te: honora illam, & amplexabitur te. Hæc monilia in peccatore, & in auribus tuis hæreant. Nihil aliud noverit lingua, niſì Chriſtum: nihil poſſit ſonare, niſì quod ſanctum eſt.

III.

Arripe quæſo occaſionem, & fac de neceſſitate virtutem. Non quæruntur in Chriſtianis initia; ſed finis. Paulus malè cœpit, ſed bene finivit, Judæ laudantur exordia; ſed finis proditione damnatur. Meretrix illa in Evangelio baptizata, lacrymis ſuis, & crine, quo multos ante deceperat, pedes Domini tergens, ſalvata eſt. Non habuit criſpantes mitras, nec ſtridentes calceolos, nec orbes ſtibio fuliginatos; quanto fœdior, tanto pulcrior. Vidua, quæ marito placere deſivit, & juxta Apoſtolum vere vidua eſt, nihil habet neceſſarium, niſì perſeverantiam. Ardentes diaboli ſagittæ jejuniorum, & vigiliarum rigore reſtinguendæ ſunt. Aut loquendum nobis eſt, ùt veſtiti ſumus, aut veſtiendum, ùt loquimur. Quid aliud pollicemur, & aliud oſtendimus? Lingua perſonat caſtitatem, & totum corpus profert impudicitiam. Hoc quantum ad habitum pertinet, & ornatum. Cæterum vidua, *Quæ* (u) *in deliciis eſt* (non eſt meum; ſed Apoſtoli) *vivens mortua eſt.* Quid ſibi vult hoc, quod ait; *vivens mortua eſt*? Vivere quidem videtur ignorantibus, & non eſſe peccato mortua; ſed Chriſto, quem ſecreta non fallunt, mortua eſt. Apoſtolus macerat corpus ſuum, & animæ ſubjicit imperio, ne, quod aliis præcipit, ipſe non ſervet: & adoleſcentula, fervente cibis corpore, de caſtitate ſecura eſt? Neque verò hæc dicens condemno cibos, quos Dominus creavit ad utendum cum gratiarum actione: ſed juvenibus, & puellis incentiva aſſero eſſe voluptatum. Non Ætnæi ignes, non Vulcania tellus, non Veſuvius, & Olympus tantis

(t) 1. Cor. 15. (u) 1. Tim. 5.

tis ardoribus æſtuant, ut juveniles medullæ vino plenæ, & dapibus inflammatæ. Grandis ergo virtutis eſt, & ſollicitæ diligentiæ, ſuperare quod nata ſis: in carne non carnaliter vivere, tecum pugnare quotidie, & incluſum hoſtem Argi, ut fabulæ ferunt, centum oculis obſervare. Primùm igitur, ſi firmitas ſtomachi patitur, donec puellares annos tranſeas, aquam in potu ſume, quæ natura frigidiſſima eſt: aut ſi hoc imbecillitas prohibet; audi cum Timotheo: *Vino* (x) *modico utere propter ſtomachum, & frequentes tuas infirmitates.* Deinde in ipſis cibis calida quæque devita. Non ſolum de carnibus loquor, ſuper quibus vas electionis profert ſententiam: *Bonum* (y) *eſt non manducare carnem, & non bibere vinum:* ſed etiam in ipſis leguminibus inflantia quæque, & gravida declinanda ſunt. Nihil ità ſcias conducere Chriſtianis adoleſcentibus, ut eſum olerum. Unde & in alio loco: *Qui* (z) *infirmus eſt*, ait, *olera manducet:* Ardórque corporum frigidioribus epulis temperandus eſt. Nihil ſic inflammat corpora, aut titillat membra genitalia, ſicut indigeſtus cibus, ructúſque convulſus. Malo apud te, Filia! verecundia parum per, quam cauſa periclitari. Quidquid ſeminarium voluptatis eſt, venenum puta. Parcus cibus, & venter ſemper eſuriens, triduanis jejuniis præferatur. Et multo melius eſt quotidie parum, quàm raro ſatis ſumere. Pluvia illa optima eſt, quæ ſenſim deſcendit in terram: ſubitus, & nimius imber in præceps arva ſubvertit. Quando comedis, cogita, quòd ſtatim tibi orandum, illico & legendum ſit. De Scripturis Sanctis habeto fixum verſuum numerum. Illud penſum Domino tuo redde. Nec ante quieti membra concedas; quàm calathum pectoris tui hoc ſubtegmine impleveris. Poſt Scripturas Sanctas, doctorum hominum tractatus lege eorum dumtaxat, quorum fides nota eſt. Amorem monilium, atque gemmarum, ſericarúmque veſtium transfer ad ſcientiam ſcripturarum. Fac tibi amicos de inimico mammona, qui te recipiant in æterna tabernacula. Juvenum fuge conſortia: comatulos, comptos, atque laſcivos, domus tuæ tecta non videant. Cantor pellatur, ut noxius. Fidicinas, & pſaltrias, & iſtiusmodi chorum diaboli, quaſi mortifera Sirenarum carmina, proturba ex ædibus tuis. Noli in publicum ſubinde procedere. Peſſimæ conſuetudinis eſt, cùm fragilis ſexus, & imbecilla ætas, ſuo abutitur arbitrio, & putat licere, quod libet: omnia quidem licent, ſed non omnia expediunt.

IV.

Nunc nobis, inquit, ad virgines ſermo eſt, quarum quo ſublimior gloria eſt, major & cura eſt. Flos eſt ille Eccleſiaſtici germinis, decus atque ornamentum gratiæ ſpiritalis, læta indoles, laudis, & honoris opus integrum, & incorruptum, Dei imago reſpondens ad Sanctimoniam Domini, illuſtrior portio gregis Chriſti. Gaudet per illas, & in illis largiter floret Eccleſiæ matris glorioſa fecunditas: quantóque plus copioſa virginitas numero ſuo addit, tanto plus gaudium matris augeſcit. Ad has loquimur, has adhortamur affectione potiùs, quàm poteſtate. Ut quæ ſe Chriſto dicaverint, & à carnali concupiſcentiâ recedentes, tam carne, quàm mente, ſe Deo voverint, conſumment opus ſuum, magno præmio deſtinatum nec ornari jam, nec placere cuiquam, niſi Domino ſuo, ſtudeant, à quo & mercedem virginitatis exſpectant. SEQUITUR. Quod ſi Chriſtum continentia ſequitur, & regno Dei virginitas deſtinatur, quid eſt illis cum terreno cultu, & cum ornamentis, quibus, dum hominibus placere geſtiunt, Deum offendunt, non cogitantes eſſe prædictum: *Qui* (a) *hominibus placent, confuſi ſunt; quoniam Deus nihil fecit illos?* Et Paulum quoque glorioſè, & ſublimiter prædicâſſe: *Si* (b) *hominibus placere vellem, Chriſti ſervus non eſſem?* Continentia verò, & pudicitia non in ſola carnis integritate conſiſtit, ſed etiam in cultûs, & ornatûs honore pariter, ac pudore: ut ſecundùm Apoſtolum, quæ innupta eſt, ſancta ſit & corpore, & ſpiritu. SEQUITUR. Virgo non eſſe tantùm, ſed & intelligi debet, & credi: ut nemo, cùm virginem videt, dubitet, an virgo ſit. Parem ſe integritas in omnibus præſtet, nec bonum corporis cultus infamet. Quid

(x) 1. Tim. 5. (y) Rom. 14. (z) Rom. 14.
(a) Pſalm. 52. (b) Galat. 1.

Quid ornata, quid compta procedit, quaſi maritum aut habeat, aut quærat? Timeat potius placere, ſi virgo eſt: nec periculum ſui appetat, quæ ad meliora, & divina ſe ſervat. Quæ virum non habent, cui placere ſe ſimulent, integræ & puræ, non tantùm corpore, ſed etiam ſpiritu perſeverent. Neque enim fas eſt, virginem ad ſpeciem formæ ſuæ comi, aut de carne, & de ejus pulcritudine gloriari; cùm nulla ſit illi magis, quàm adverſus carnem, colluctatio, & vincendi corporis, ac domandi obſtinata certatio. SEQUITUR. Neminem Chriſtianum decet, & maximè virginem non decet, claritatem ullam computare carnis, & honorem: ſed ſolùm appetere ſermonem Dei, bona in æternum manſura complecti. SEQUITUR. Scriptum eſt, & legitur, & auditur, & in exemplum noſtri Eccleſiæ ore celebratur: *Qui* (c) *dicit ſe in Chriſto manere, debet, quomodo ille ambulavit, & ipſe ambulare.* Ambulandum eſt veſtigiis paribus, æmulâ ingreſſione nitendum eſt. Tunc reſpondet ad fidem nominis ſectatio veritatis, & credenti præmium datur, ſi quod creditur & geratur. Locupletem te dicis, & divitem: ſed divitiis tuis Paulus occurrit, & ad cultum, atque ornatum tuum juſto fine moderandum ſuâ voce præſcribit: *Sint* (d) inquit, *mulieres cum verecundia & pudicitia componentes ſe, non intortis crinibus, neque auro, neque margaritis, aut veſte pretioſa, ſed, ùt decet mulieres promittentes caſtitatem per bonam converſationem.* Item Petrus ad hæc eadem præcepta conſentit, & dicit: *Sit* (e) *in muliere non exterior ornamenti, aut auri, aut veſtis cultus, ſed cultus cordis.* Quod ſi illi mulieres quoque admonent coërcendas, & ad Eccleſiaſticam diſciplinam religioſa obſervatione moderandas, quæ excuſare cultus ſuos ſoleant per maritum: quanto id magis obſervare virginem fas eſt, cui nulla ornatûs ſui competat venia, nec derivari in alterum poſſit mendacium culpæ, ſed ſola ipſa remaneat in crimine? Locupletem te dicis, & divitem: ſed non omne, quod poteſt, debet & fieri; cùm ſcriptum ſit: *Omnia* [*] *licent, ſed non omnia expediunt, omnia licent, ſed non omnia ædificant.* Cæterùm, ſi tu te ſumptuoſiùs comas, & per publicum notabiliter incedas, oculos in te juventutis illicias, ſuſpiria adoleſcentium poſt te trahas, concupiſcendi libidinem nutrias, ſperandi fomenta ſuccendas, ut, etſi ipſa non pereas, alios tamen perdas: & velut gladium te, & venenum videntibus præbeas; excuſari non potes, quaſi mente caſta ſis, & pudica. Redarguit te cultus improbus, & impudicus ornatus! nec computari jam poteris inter puellas, & virgines Chriſti, quæ ſic vivis, ut poſſis adamari. Ornamentorum, ac veſtium inſignia, & lenocinia formarum, non niſi proſtitutis, & impudicis feminis congruunt. Fugiant caſtæ virgines & pudicæ inceſtarum cultus, habitus impudicarum, lupanarium inſignia, ornamenta meretricum. Hoc Deus culpat, hoc denotat. Sericum, & purpuram indutæ, Chriſtum induere non poſſunt: auro & margaritis, & monilibus adornatæ, ornamenta cordis, ac pectoris perdiderunt. Virgines certè, quibus hic ſermo nunc conſulit, quæ ſe ejuſmodi artibus compſerint, inter virgines ſe non putent debere numerari. Audite itaque virgines, ut parentem, audite, quæſo vos, docentem pariter, ac monentem, audite utilitatibus, & commodis veſtris fideliter conſulentem. Eſtote tales, quales vos Deus artifex fecit: eſtote tales, quales vos manus Patris inſtituit. Maneat in vobis facies incorrupta, cervix pura, forma ſincera. Vince veſtem, quæ virgo es? quæ Deo ſervis; vince aurum, quæ carnem vincis, & ſæculum. Arcta, & anguſta eſt via, quæ ducit ad vitam: durus & arctus eſt limes, qui tendit ad gloriam. Lata & ſpatioſa itinera vitæ lethalis: illic illecebræ, & mortiferæ voluptates; illic diabolus blanditur, ut fallat, arridet, ut noceat, illicit, ut occidat. Servate virgines, ſervate, quod eſſe cœpiſtis, Servate, quod eritis. Magna vos merces manet, præmium grande virtutis, munus maximum caſtitatis. Quod futuri ſumus, jam vos eſſe cœpiſtis. Vos reſurrectionis gloriam in iſto ſæculo jam tenetis. Per ſæculum ſinè ſæculi contagione tranſiſtis: cùm caſtæ perſeveratis, & virgines, Angelis Dei eſtis æquales. Tantùm maneat, & duret ſolida, & illæſa virginitas: &, ùt cœpit fortiter, jugiter perſeveret: nec monilium, aut veſtium quærat ornamenta, ſed morum. Deum ſpectet, & cœlum:

Vvv 2

(c) 1. Joan. 2.
(d) 1. Tim. 2.
(e) 1. Petr. 30.
(*) 1. Cor. 6.

cœlum: neque oculos, aut ſublime porrectos, ad carnis & mundi concupiſcentiam deprimat, aut ad terrena deponat &c. *Primus* (f) *homo*, inquit, *de terræ limo*, *ſecundus homo de cœlo. Qualis ille de limo, tales & qui de limo: & qualis cœleſtis, tales & cœleſtes. Quomodo portavimus imaginem ejus, qui de limo eſt, portemus & imaginem ejus, qui de cœlo eſt.* Hanc imaginem virginitas portat, portat integritas, ſanctitas portat, & veritas: portant diſcipulæ Dei memores, juſtitiam cum religione retinentes, ſtabiles in fide, humiles in timore, ad omnem tolerantiam fortes, ad ſuſtinendam injuriam mites, ad faciendam miſericordiam faciles, fraternâ pace unanimes, atque concordes. Quæ vos ſingula, ô bonæ virgines, obſervare, diligere, implere debetis: quæ Deo, & Chriſto vacantes, ad Dominum, cui vos dicatis, & majore & meliore parte præceditis. Provectæ ætatis junioribus facite magiſterium. Minores natu, præbete majoribus miniſterium, comparibus incitamentum. Hortamentis vos mutuis excitate; æmulis de virtute documentis ad gloriam provocate. Durate fortiter, ſpiritaliter pergite, pervenite feliciter.

V.

Gaudete & exultate in Domino, venerabiles Filiæ, & gratias illi jugiter uberes agite, qui vos de tenebroſâ hujus ſæculi converſatione ad portum quietis, & religionis attrahere, & provocare dignatus eſt. Cogitate jugiter, unde exiiſtis, & ubi pervenire meruiſtis. Reliquiſtis fideliter mundi tenebras, & lucem Chriſti feliciter videre cœpiſtis. Contempſiſtis libidinis incendium, & ad caſtitatis refrigerium perveniſtis. Reſpuiſtis gulam, & abſtinentiam elegiſtis. Reſpuiſtis avaritiam atque luxuriam; & caſtitatem, vel miſericordiam tenuiſtis. Et quamvis vobis uſque ad exitum vitæ non deſit pugna, tamen Deo donante ſecuri ſumus de veſtra victoria. Sed rogo vos, venerabiles Filiæ! ut quanto eſtis ſecuræ de præteritis, tanto ſitis ſollicitæ de futuris. Omnia enim crimina, vel peccata cito ad nos revertuntur, ſi non quotidie bonis operibus expugnentur. Audite Apoſtolum Petrum dicentem: *Sobriæ* (g) *eſtote*, *& vigilate*, *quia adverſarius veſter diabolus*, *tamquam leo rugiens*, *aliquid devorare quærens circuit.* Quamdiu in hoc corpore vivimus, die, noctéque, Chriſto adjutore, vel duce, contra diabolum repugnemus. Sunt enim aliquæ, quod pejus eſt, negligentes, & tepidæ, quæ de ſolo Chriſtianitatis vocabulo gloriantur: & putant, quòd illis ſufficiat, veſtem mutaſſe, & religionis tantùm habitum ſuſcepiſſe: neſcientes illud Propheticum: *Fili* (h) *accedens ad ſervitutem Dei ſta in juſtitia*, *& timore*, *& præpara animam tuam ad tentationem.* Nec ſententiam Pſalmiſtæ conſiderantes: *Propter* (i) *verba labiorum tuorum ego cuſtodivi vias duras.* Et illud, quod Apoſtolus dixit: *Per* (k) *multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cælorum.* Veſtes enim ſæculares deponere, & religioſas aſſumere unius horæ momento poſſumus: mores verò bonos jugiter retinere, vel contra malas, dulcéſque voluptates ſæculi hujus, quamdiu vivimus, Chriſto adjutore, laborare debemus: quia non qui cœperit, ſed qui perſeveraverit uſq; in finem, hic ſalvus erit. Inprimis ergo omnis anima, quæ religionem ſervare deſiderat, gulæ concupiſcentiam vincere, & ebrietatem vitare, tota fidei virtute contendat: & ità temperatum convivium, menſámque mediocrem habere ſtudeat, ut caro illius nec nimietate abſtinentiæ debilitetur, nec per delitiarum abundantiam ad luxuriam provocetur. Deinde abjectâ ſuperbiâ, cui Deus reſiſtit, profundæ humilitatis jaciat fundamentum: invidiam, velut vipereum venenum, deteſtetur, ac fugiat, linguam refrenet, detractionem, quaſi venenum, reſpuat, verba otioſa nec ipſa proferat, nec ab aliis prolata auribus ſuis libenter admittat. Veſtimentorum habitum nec nimis abjectum, nec notabiliter pompoſum, aut periculoſè elegantem habere conſueſcat. Lectionem aut ipſa frequentiùs legat, aut legentis verba totâ pectoris aviditate ſuſcipiat. De Divinis Scripturarum fontibus jugiter aquam ſalutis hauriat: illam utique, de qua Dominus dicit: *Qui* (l) *credit in me*, *flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ.* De paradiſi etiam floribus, hoc eſt, ſanctarum Scripturarum ſenſibus, anima ſancta ſe jugi-

(f) 1. Cor. 15. (g) 1. Petr. 5. (h) Eccleſ. 2.
(i) Pſalm. 16. (k) Act. 14. (l) Joann. 7.

jugiter ornare contendat. Ex ipſis pretioſas margaritas auribus ſuis indeſinenter appendat: ex ipſis anulos, & dextralia, dum exercet opera bona, ſibi componat. Ibi vulnerum medicamenta, ibi caſtitatis aromata, ibi compunctionis holocauſta requirat. Quæ verò religionem immaculato corde, & puro corpore conſervare deſiderat, aut numquam in publicum, aut certè non niſi pro grandi, & inevitabili neceſſitate procedat. Nolite, quæſo vos, nolite quibuſcumque aut occaſionem dare, aut familiaritatem tribuere. Quæ verò libidinem, Chriſto adjuvante, deſiderat vincere, familiaritatem debet refugere: & quæ indignam familiaritatem non ſpreverit, aut ſe, aut alium citò perdet. Sed fortè dicit aliqua, ideo familiaritatem non fugio, quia volo habere, quod vincam, & adverſarium meum cupio tenere captivum. Vide, ne contra te adverſarius incipiat rebellare; vide, ne te ducat captivitas iſta captivam. Audi Apoſtolum dicentem: *Fugite* (m) *fornicationem.* Contra reliqua vitia oportet nos omni virtute reſiſtere: contra libidinem non expedit repugnare, ſed fugere. Eſto ergo libidinis fugitiva, ſi vis eſſe caſtitatis pugnatrix egregia. Sed quod dixi, diligenter attendite. Quando ſola aliqua libidinis ſtimulis incitatur, Chriſto adjuvante repugnet, quantum prævalet contra ſe, quia non habet, quo poſſit fugere. Quando vero per alterius ſodalitatem, opportunitatem voluptatis diabolus ſubminiſtrat: ipſam familiaritatem, quantum prævalet, ùt diximus, anima ſancta refugiat. Sed ut hæc omnia ſervare poſſimus, abſtinentiam rationabilem teneamus, quia vera eſt illius Sanctiſſimi Viri ſententia: " Prout continueris ventrem, " ità & venenoſos motus ejus." Humilitatem etiam veram, quantum poſſumus, conſervemus. Non enim diu carnis integritas ſervatur, ubi animus ſuperbiæ tumore corrumpitur: præcipuè ſi iracundiæ flamma frequentiùs ſurgit, caſtitatis, & virginitatis flores citò conſumit. Caſta enim, & Deo devota anima, non ſolùm extraneorum, ſed etiam Parentum ſuorum familiaritatem habere non debet. Si enim vaſa, quæ Eccleſiæ offeruntur, ut in ſacroſanctis Altaribus ponantur, ſancta ab omnibus appellantur, & nefas eſt, ut de Eccleſia poſtmodum in domum laicam revocentur, aut uſibus humanis aptentur: putas, qualem dignitatem apud Deum habet anima ad ejus imaginem procreata? Sicut ergo vaſa ſancta humanis uſibus ſervitura nec poſſunt, nec debent de Eccleſiâ revocari: ſic religioſam quampiam non oportet, non decet, non expedit parentum ſuorum multis obligationibus implicari, aut quorumcumque extraneorum pernitioſâ familiaritate conſtringi. Illud ante omnia admoneo, ut æmulationis malum, quaſi venenum vipereum, fugiatis, & ità inter vos caritatis dulcedinem conſervetis, ut vobis invicem per ſanctà colloquia medicamenta ſpiritalia præparetis. Sunt enim, quod pejus eſt, aliquæ, quæ, quando ſe pariter jungunt, magis ſibi detrahendo, vel contra præpoſitas murmurando, vulnera faciunt, quàm ſpiritalia medicamenta componunt. Vos vero, ſanctæ, ac venerabiles Filiæ; ſi aliquam videtis puſillanimem; conſolationem impendite; ſi ſuperbientem, humilitatis medicamentum apponite: ſi iracundam videritis, refrigerium patientiæ miniſtrate. Si nobiles natæ eſtis; magis de religionis humilitate, quàm de ſæculi dignitate, gaudete. Tenete ergo firmiter manus in aratro, & nolite reſpicere retrò. Mementote uxoris Loth, quæ reſpiciens retrò verſa eſt in ſtatuam ſalis. Numquam juramentum, numquam maledictum de Virginis ore procedat. Non ſolùm enim corpora, ſed etiam corda veſtra omni ſolicitudine cuſtodite, propter illud, quod ſcriptum eſt: *Omni* (n) *cuſtodia ſerva cor tuum.* Et illud, quod Dominus in Evangelio dixit: *De* (o) *corde exeunt cogitationes malæ.* Si enim in corde nihil malè cogitatur; quidquid ſanctum eſt, ex ore profertur: quia ſicut ſcriptum eſt: *Ex abundantiâ* (p) *cordis os loquitur.* Hoc enim lingua proferre conſuevit, quod ex officina cordis conſcientia miniſtraverit. Et ideo, ſi ex ore vultis bona proferre, ſemper in corde, quæ ſancta ſunt, cogitate. Sic lectioni & orationi debetis incumbere, ut ante omnia etiam manibus poſſitis aliquid exercere, ſecundùm illud, quod Apoſtolus ait: *Qui* (q) *non operatur, nec manducet.*

Meliù-

(m) 1. Cor. 6.
(n) Prov. 4.
(o) Matth. 15.
(p) Matth. 12.
(q) 2. Theſſ. 3.

Meliorem quoque diei partem ſancto operi dedicate: lectioni vacare conſueſcite, oratio veſtra ità cum ſilentio procedat ex corde, ut vix audiatur in ore. Nam qui altâ voce orare voluerit, & ſibi, & alteri multum nocet, dum per ſuam garrulitatem alterius mentem ab oratione ſanctâ & ſecretâ ſuſpendit. Pompoſa indumenta, quæ non utilitati, ſed vanitati ſerviunt, faſtidite, atque contemnite. Multæ enim, quod in moribus diligunt, hoc etiam in operibus ſuis oſtendunt: præparant ſibi ornamenta ſæcularia ſæculum diligentes, & voluptati ſervientes, vel luxuriæ. Vobis verò nihil ſit commune cum talibus, ſed omnia ornamenta, quibus ad luxuriam caro componitur, velut inimica, & contraria à veſtro propoſito reſpuantur. Sunt enim, quod pejus eſt, quæ pro vanitate ſæculi iſtius plus ſtudent terrenis cupiditatibus operam dare, quàm lectioni divinæ juſtitiæ: dum volunt ſtragula pulchra, & picta tapetia, plumaria etiam, & reliqua his ſimilia, cum ingenti ſumptu, & ſuperfluâ expensâ ad oculorum libidinem præparare: neſcientes illud, quod Dominus per Joannem Evangeliſtam clamat, & dicit: *Nolite* (r) *diligere mundum, neque ea, quæ in mundo ſunt, quoniam omne, quod in mundo eſt, concupiſcentia carnis, & concupiſcentia oculorum, & ambitio ſæculi eſt.* Quid prodeſt virgini integritatem corporis cuſtodire, ſi oculorum concupiſcentias noluerit evitare? Vos vero, ſanctæ & Deo dignæ animæ, totum ſpiritaliter agite. Sequimini Chriſtum tenendo perſeveranter, quod voviſtis ardenter. Iterum, atque iterum, ſanctæ, & Deo dignæ animæ, rogo, & cum omni humilitate pro conſervando virginitatis præmio conſilium do, ut familiaritatem incongruam à vobis, vel à veſtris animis totis viribus repellere laboretis. Nam ad conſervandam ſanctæ religionis dignitatem ſingularitas teſtis ſanctiſſima eſt. Familiaritas enim cujuslibet, ſi frequens eſſe cœperit, nonniſi corruptionem ſeminat, vitia pullulat, libidinem concipit, ignominiam parit, rabiem concitat, laſciviam paſcit, petulantiam nutrit, caſus exaltat, ruinas ædificat, confuſionem mercatur, theſaurizat opprobrium, criminationes exaggerat, excuſationes inflammat, & catervatim ſimul in faſcem conglomerat. Nam ſi anima ſancta ſecretum ſuum cuſtodire voluerit, & aſſiduè familiaritatis malum totâ animi virtute fugerit; ipſa ſancta ſingularitas munimen illi invictum eſt ſanctimoniæ, expugnatio fortis infamiæ, exercitium continentiæ, evacuatio luxuriæ, pax ſecura virtutum, & impugnatio inquieta bellorum; puritatis culmen, & libidinis carcer; honeſtatis portus, & ignominiæ naufragium; virginitatis mater, & hoſtis immunditiæ, integritatis dignitas, & fornicationis abdicatio; voluntas bonorum operum, & afflictio vitiorum; refrigerium pudicitiæ, & pœna petulantiæ, acquiſitio triumphorum, & facinorum detrimentum, requies ſalutis, & perditionis exilium; vita ſpiritûs, & carnis interitus. Hæc omnia mala fortiter, Deo adjuvante, repellentur, & illa, quæ diximus, bona feliciter acquirentur, ſi ab animabus ſanctis familiaritas inordinata reſpuatur. Attendite vos, ô animæ ſanctæ, quia inter omnia certamina, quibus ſemper comes eſt Chriſtiana militia, ſola duriora ſunt prælia caſtitatis, ubi quotidiana pugna eſt, & rara victoria, caſtitatis dura ſunt prælia, ſed majora ſunt præmia, caſtitatis palmam nemo ſecurus accipit, cui, quantum duri ſunt exitus, tantum glorioſi ſunt fructus. Ut ergo caſtitatis præmia, & virginitatis coronam feliciter, Deo remunerante, poſſitis accipere, periculoſam familiaritatem à vobis ſemper excludite. Currite fideliter, ut poſſitis pervenire feliciter, adjuvante Domino noſtro JESU Chriſto, qui vivit & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

VI.

Quantam in cœleſtibus (s) beatitudinem Virginitas Sancta poſſideat, præter Scripturarum teſtimonia, Eccleſiæ etiam conſuetudine edocemur, qua addiſcimus, peculiare illi ſubſiſtere meritum, cujus ſpecialis eſt conſecratio. Nam cùm univerſa turba credentium paria gratiæ dona percipiat, & iiſdem omnes Sacramentorum benedictionibus glorien-

(r) 1. Joann. 2.

(s) *Hæc paræneſis multo integrior edita eſt in appendice codicis Regularum, pag. 9. Edit. Rom. anno 1661, operâ Lucæ Holſtenii. Nota Harduini.*

glorientur ; iſta ad proprium aliquid præ cæteris habendum , de illo ſancto, & immaculato Eccleſiæ grege , quaſi ſanctiores , purioréſque hoſtiæ , & pro voluntatis ſuæ meritis à Sancto Spiritu eliguntur , & per ſummum Sacerdotem Dei offeruntur altario. Poſſidet ergò virginitas , & quod alii habent , & quod alii non habent, dum communem , & peculiarem obtinet gratiam , & proprio , ut ità dixerim conſecrationis privilegio gaudet. Nam & Chriſti ſponſas virgines dicere Eccleſiaſtica nobis permittit authoritas, dum in ſponſarum modum , quas conſecrat , Domino velat : oſtendens eas vel maximè habituras ſpiritale connubium , quæ ſubterfugerint carnale conſortium. Et dignè Deo per matrimonii comparationem ſpiritaliter copulantur, quæ ejus dilectionis cauſâ humana connubia ſpreverunt. In his quàm maximè impletur illud Apoſtoli: *Qui autem adhæret Domino, unus Spiritus eſt.* Et quoniam multa ſunt , quæ bono proprio carent , nisì aliarum rerum juventur auxilio; attentiùs prævidendum eſt, ne fortè & virginitati aliqua ſint neceſſaria , ſinè quibus nequaquam fructum afferre ſufficiat : & tantus nihil proderit labor , dum vane prodeſſe creditur, quod abſque rebus neceſſariis poſſidetur. Æternam verò vitam non niſi per omnem divinorum præceptorum cuſtodiam promereri poſſe ſcriptura teſtatur : *Si vir* (a) inquit , *ad vitam ingredi , ſerva mandata.* Vitam ergo non habet , nisì qui legis mandata ſervaverit : & , qui vitam non habuerit , cœleſtis regni non poteſt eſſe poſſeſſor. Ergo pudicitiam , integritatémque ſervantibus , & ejus remunerationem à Dei æquitate ſperantibus , ante omnia mandatorum ſunt cuſtodienda præcepta , ne glorioſæ caſtitatis , & continentiæ labor in irritum deducatur. Cupiens divinum implere conſilium , ante omnia ſerva mandatum : volens virginitatis præmium conſequi , vitæ amplectere merita , ut ſit , cujus remunerari caſtitas poſſit. Nam ut vitam præſtat obſervatio mandatorum , ità eorum è contrario generat prævaricatio mortem. Et qui per prævaricationem in morte fuerit , virginitatis coronam ſperare non poterit , neque pudicitiæ præmium exſpectare conſtitutus in pœna. Nolo enim putes in hoc conſtare juſtitiam , ut malum non facias ; cùm & bonum non facere malum ſit, & in utroque legis prævaricatio committatur ; quoniam , qui dixit : *Recede* (b) *à malo* , ipſe dixit , & *fac bonum.* Si à malo receſſeris , & non feceris bonum , tranſgreſſor es legis, quæ non tantùm in malorum actuum abominatione , ſed etiam in bonorum operum perfectione completur. Nolo enim in hoc tibi blandiaris, ſi aliqua non feceris, qui aliqua feceris, cùm ſcriptum ſit: *Qui* (c) *univerſam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus.* Adam enim ſemel peccavit, & mortuus eſt : & tu te vivere poſſe exiſtimas , illud ſæpe committens , quod alium , dum ſemel perpetraſſet , occidit ? Memento Adam , & Evam virgines deliquiſſe , nec integritatem corporis profuiſſe peccantibus. Licitum quippe eſt matrimonii inire conſortium. Nam quæ connubia deſerunt, non illicita, ſed licita ſpernunt. Ejuſmodi autem ſi jurent, ſi maledicant , ſi detrahant, ſi detrahentes patiantur audire , ſi malum pro malo reddant , ſi cupiditatis in alienis , aut avaritiæ in propriis crimen incurrant; ſi zeli , aut livoris venena poſſideant , ſi contra legalia, & Apoſtolica inſtituta indecens aliquid aut loquantur , aut cogitent , ſi in carne placendi ſtudio comptæ , & ornatæ procedunt , ſi alia , ut aſſolet , illicita faciant ; quid proderit eis ſpreviſſe , quod licuit , & exercere , quod non licet ? Si vis prodeſſe tibi , quod licite contempſiſti, vide , ne quid eorum , quæ non licent , facias. Stultum eſt enim , timuiſſe, quod minus eſt, & non timere , quod majus eſt. Dicit enim Apoſtolus : *Innupta* (d) *cogitat , quæ Domini ſunt , quomodo placeat Deo , ut ſit Sancta corpore , & Spiritu : quæ autem nupta eſt , cogitat ; quæ ſunt mundi , quomodo placeat viro.* Dicat ergo mihi , quæ virum non habet , & tamen quæ mundi ſunt cogitat , cui placere deſiderat ; nonne incipiat illi nupta præponi ? quia illa cogitando , quæ mundi ſunt , complacet vel marito : iſta verò nec marito , quem non habet , poteſt placere , nec Deo. Sed nec illud ſilentio prætirire nos convenit , quod dixerit : *Innupta cogitat , quæ Dei ſunt , quomodo placeat Deo, ut*

[a] Matth. 19. [b] Pſalm. 33. [c] Jac. 2.
(d) 1. Cor. 7.

ut ſit ſancta corpore & ſpiritu. Quæ ſunt ergo Domini, dicat Apoſtolus: *Quæcunque ſunt ſancta, quæcunque ſunt juſta, quæcunque amabilia, quæcunque bonæ famæ: ſi qua virtus, ſi qua laus diſciplinæ.* Iſta ſanctæ, veræ, & Apoſtolicæ virgines die, noctúque ſinè ullo temporis intervallo meditantur. Sequitur: *Quæ Dei ſunt, quomodo placeat Deo,* Deo inquam non hominibus: *Ut ſit ſancta corpore & ſpiritu.* Non dixit, ut ſit ſancta membro, aut corpore tantùm: ſed: *Ut ſit ſancta corpore & ſpiritu.* Membrum enim una corporis pars eſt, corpus verò omnium compago membrorum eſt. Cùm ergo dicit: *Ut ſit ſancta corpore,* omnibus membris eam debere ſanctificari teſtatur. Quia non proderit cæterorum ſanctificatio membrorum, ſi inveniatur vel in uno corruptio. Et jam non erit ſancta corpore, quod ex omnibus conſtat membris, quæ vel unius fuerit coinquinatione polluta. Unde quæſo te, virgo, neque in ſolâ tibi pudicitiâ blandiaris, ne in unius membri integritate confundaris. Sed ſecundùm Apoſtolum ſoli Deo conſerva corporis ſanctitatem. Munda ab omni inquinamento caput: quia crimen eſt, illud poſt chrismatis ſanctificationem, cujuslibet pigmenti fuco, vel pulvere ſordidari; aut auro, vel gemmis, vel quâlibet aliâ terrenâ ſpecie componi. Munda frontem, ut humana, non divina opera erubeſcat, & illam confuſionem recipiat, quæ non peccatum, ſed Dei gloriam parit. Munda collum, ut non aurea ex capillis portet ſuſpenſa monilia; ſed illa potius ornamenta circumferat, de quibus ſcriptura dicit: *Miſericordia* (e) *& veritas non deficiant à te: ſuſpende autem illa in collo tuo.* Munda oculos, dum eos ab omni concupiſcentia retrahis, & ab intuitu pauperum numquam avertis. Munda linguam à mendacio, quia os, quod mentitur, occidit animam; à detractione, à juramento, à perjurio: cohibe linguam tuam à malo, & labia tua, ne loquantur dolum. Et memor eſto Apoſtolum dicentem: *Benedicite* (f) *& nolite maledicere.* Nefas eſt enim, ut labia illa, quibus Dominum confiteris, rogas, benedicis, & laudas, alicujus polluantur ſorde peccati. Neſcio, quâ conſcientiâ ea lingua quis Dominum rogat, quâ aut mentitur, aut detrahit. Labia enim Sancta exaudit Deus: & ipſis annuit citò precibus, quas lingua immaculata pronuntiat. Munda aures, ut non niſi ſermonibus ſanctis auditum præbeant: ut numquam obſcena, aut turpia, aut ſæcularia verba ſuſcipiant, aut aliquem de altero audiant derogantem, propter illud quod ſcriptum eſt: *Sepi* (g) *aures tuas ſpinis, & noli audire linguam nequam.* Manus ne porrectæ ad accipiendum ſint, nec ad feriendum paratæ, ſed ad omnia miſericordiæ & pietatis opera ſatis promptæ. Munda pedes, ne latam, & ſpatioſam pergant viam, quæ ducit ad ſplendida ſæculi, & pretioſa convivia: ſed arduum magis & anguſtum gradiantur iter, quod tendit ad cœlum. Agnoſce tibi à Deo artifice non ad vitia, ſed ad virtutem membra formata: & cùm univerſos artus mundaveris ab omni ſorde peccati, & toto fueris ſanctificata corpore, tunc tibi caſtitatem intelligas profuturam & cum omni fiducia palmam virginitatis exſpecta. O virgo ſerva propoſitum tibi magno præmio deſtinatum: agnoſce ſtatum tuum, agnoſce locum; agnoſce propoſitum. Chriſti ſponſa diceris, vide, ne quid indignum eo, cui deſponſata videris, admittas. Chriſtum ſponſum habes, à domeſticis, & familiaribus ejus interroga, & ſtrenuè, ac ſolerter inquire in quibus præcipuè delectetur: qualem compoſitionem in te veſtium diligat, cujusmodi concupiſcat ornatum. Dicat tibi ejus familiariſſimus Petrus, qui nec nuptiis quidem corporalem permittit ornatum, ſicut in Epiſtola ſua ſcripſit: *Mulieres* (h) *ſimiliter ſubjectæ ſint ſuis viris, ut & ſi qui non credunt verbo, per mulierum converſationem ſinè verbo lucrifiant, conſiderantes in timore Dei caſtam converſationem veſtram. Quarum ſit non extrinſecus capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti veſtimentorum cultus, ſed qui abſconditus eſt cordis homo, in incorruptibilitate quieti & modeſti Spiritûs, qui eſt in conſpectu Dei locuples.* Dicat & alius Apoſtolus Beatus Paulus: *Mulieres* (i) *ſimiliter in habitu ornato cum verecundia, & ſobrietate ornantes ſe, non intortis crinibus, aut auro, aut Margaritis vel veſte pretioſâ: Sed quod decet mulieres, promittentes*

(e) Prov. 3.
(f) Rom. 12.
(g) Eccl. 28.
(h) 1. Petr. 3.
(i) 1. Tim. 2.

tis caſtitatem per bonam converſationem. Sed tu forſitan dicis: cur hæc iidem Apoſtoli non juſſerunt? Quia non neceſſarium judicabant, ne talis virginibus commonitio potiùs injuria, quàm emendatio videretur. Sed nec eos umquam tantæ temeritatis fore credidiſſent, ut nec nuptæ conceſſa carnalia ornamenta, & terrena præſumerent. Revera ornare ſe, & componere virgo debet: nam quomodo ſponſo ſuo placere poterit, niſi compoſita & ornata proceſſerit? Ornetur planè, ſed interioribus ornamentis, & ſpiritaliter, non carnaliter componatur: quia Deus non corporis, ſed animæ decorem in illa conſiderat. Ergo & tu, quæcumque animam tuam à Deo diligi, & inhabitari concupiſcis, omni eam diligentia compone, & ſpiritalibus indumentis exorna. Nihil in ea dedecorum, nihil fœdum appareat. Reſplendeat auro juſtitiæ, gemmis refulgeat ſanctitatis, ac pretioſiſſimo pudicitiæ margarito coruſcet. Pro byſſo, & ſerico, miſericordiæ & pietatis tunicâ veſtiatur: ſecundùm quod ſcriptum eſt: *Induite ergo vos* (k) *ſicut electi Dei, ſancti & dilecti, viſcera miſericordiæ, benignitatem, humilitatem.* &c. Hujuſmodi Deus quærit ornatum, & animam taliter compoſitam concupiſcit. Memento te Dei filiam dici; ſecundùm quod ait: *Audi* (l) *filia, & vide.* Sed & tu ipſa, quotiescumque Dominum Patrem nominas, Dei te filiam eſſe teſtaris. Ergo ſi Dei filia es, vide, ne quid eorum facias, quæ Deo Patri incongrua ſunt; ſed age omnia, quaſi filia Dei. Originem tuam reſpice, genus intuere, gloriam nobilitatis adverte. Agnoſce te non hominibus, ſed Dei divinitatis nobilitate decoratam. Ità te exhibe, ut in te cœleſtis nativitas pareat, ut ingenuitas divina clareſcat. Sit in te nova gravitas, honeſtas admirabilis, ſtupenda verecundia, mira patientia, virginalis inceſſus, & veræ pudicitiæ habitus, & ſermo ſemper modeſtus, & ſuo in tempore proferendus, ut quiſquis te viderit, admiretur, & dicat: Quæ hæc novæ inter homines gravitatis patientia eſt? quæ pudoris verecundia? quæ honeſtatis modeſtia? quæ maturitas ſapientiæ? Non eſt iſta humana inſtitutio, nec diſciplina mortalis: cœleſte mihi aliquid in terreno corpore redolet. Puto enim, quòd habitat in quibuſdam hominibus Deus. Et cùm te Chriſti famulam eſſe cognoverit, majore ſtupore teneatur; & cogitet, qualis ſit ille Dominus, cujus talis & ancilla eſt. Si vis eſſe cum Chriſto, & cum Chriſto partem habere, Chriſti tibi exemplo vivendum eſt, qui ab omni malitia fuit extraneus. Nemo te circumveniat; nemo fallaci te ſermone ſeducat. Nonniſi ſanctos & ſimplices, & innocentes, & puros cœleſtis aula ſuſcipit: & nullum apud Deum habet malitia locum. Ab omni nequitia & dolo mundum eſſe neceſſe eſt, qui cupit regnare cum Chriſto. Nolo enim illas reſpicias, quæ ſæculi, non Chriſti ſunt virgines: quæ propoſiti ſui, & profeſſionis immemores gaudent in deliciis, in opibus delectantur. Tu autem quæcumque Chriſti, non ſæculi virgo es, omnem præſentis vitæ gloriam fuge, ut eam, quæ in futuro promittitur, conſequaris. Contentionum verba, & animoſitatis cauſas, & litium occaſiones ſubterfuge. Nam ſi juxta Apoſtoli doctrinam (*m*) ſervum Domini litigare non oportet, quanto magis Dei ancillam, cujus quo verecundior eſt ſexus, animus debet eſſe modeſtior? Linguam à maliloquio cohibe; & ori tuo frenum legis impone, ut tunc fortè loquaris, quando tacere peccatum ſit: ſecundùm id, quod Apoſtolus dicit: *Omnis* (n) *ſermo malus ex ore veſtro non procedat.* Semper linguam tuam de bonis loqui aſſueſce, & auditum tuum ad laudem bonorum magis, quàm ad malorum vituperationem commoda. Vide, ut omnia, quæcumque bene facis, propter Dominum facias: ſciens ejus rei tantum te à Domino recepturam eſſe mercedis, quantum ejus timoris, & dilectionis causâ perfeceris. Sancta magis eſſe, quàm videri ſtude. In jejuniis verò magis, quàm in epulis delectare: illius viduæ memor, quæ non diſcedebat de templo, jejuniis & obſecrationibus ſerviens Domino nocte, ac die. Divinæ magis lectionis convivium dilige, & ſpiritalibus te ſaturari dapibus concupiſce; & illos potiùs quære cibos, quibus anima magis, quàm corpus reficiatur. Carnis, & vini ſpecies, quaſi caloris fomenta, & libidinis incitamenta fuge.

Xxx

(k) Coloſſ. 3. (l) Pſalm. 44. (m) 2. Tim. 2.
(n) Epheſ. 4.

fuge. Iracundiam vince, animoſitatem cohibe, & quidquid illud eſt, quod poſt factum pœnitentiam ingerit, velut proximi criminis abominationem declina. Satis tranquillam & quietam convenit eſſe mentem, & ab omni perturbatione furoris alienam, quæ Dei habitaculum eſſe deſiderat. Cùm orationem celebrare deſideras, talem te exhibe, quaſi quæ ſis cum Domino locutura. Cùm Pſalmum dicis, cujus verba dicis, agnoſce: & in compunctione magis animi, quàm in tinnulæ vocis dulcedine, delectare. Lacrymas enim pſallentis Deus magis, quàm vocis gratiam comprobat. Omnium operum, & cogitationum tuarum ſpeculatorem Deum crede: & cave, ne quid, quod divinis oculis indignum ſit, aut opereris, aut cogites. Creſcat in te cum annis gratia, creſcat cum ætate juſtitia. Omne tempus, in quo te non meliorem ſenſeris, hoc te æſtima perdidiſſe. Cœptum virginitatis propoſitum ad finem uſque conſerva: quia non inchoaſſe tantùm, ſed perfeciſſe virtutis eſt. Eſto ergo omnibus vivendi forma, eſto exemplum. Virginem te in omnibus exhibe. Sit & inviolabilis converſatio: ut, quiſquis vitam tuam audire ſaltim contigerit, in tantum ſibi intelligat gratiam ex tua converſatione transfundi, ut, dum te imitari concupiſcit, Dei ſacrificio & ipſe ſit dignus.

Ecce, quibus ſaluberrimis documentis ſanctiſſimi, & eruditiſſimi viri Deo dicatas ad caſtimoniale propoſitum ſervandum inſtituunt. Ecce, quibus inſignium virtutum indumentis eas exornant, ut illius ſponſi, cui ſe dicaverunt, amplexibus dignæ fiant. Unde ſolerter ſanctimonialibus vigilandum eſt, ut tantorum Patrum obedienter obtemperent monitis: ne ſcilicet his reſultando, cum fatuis virginibus reprobentur; ſed potius parendo cum prudentibus Chriſti thalamo admittantur. Diligenter itaque eorumdem Sanctorum Patrum ſententiis prælibatis, dignum, & neceſſarium judicavimus, per ſingula capita diſtinguere, quid Prælatis, quidve ſubditis obſervandum ſit. Et quoniam ſubditarum vita prælatarum eſt exemplis informanda, primùm, quales Abbatiſſæ debeant conſtitui, qualiter eis vivendum, qualiter ſubditas gubernandum, qualitérve in Monaſteriis reſidendum, & inſtanter Domino totâ mentis, & corporis devotione ſerviendum; Dein quid ſubjectis ſpecialiter obſervandum ſit, ponendum cenſuimus.

VII.

Tales Abbatiſſæ regendarum animarum curam ſuſcipere debent, quæ ſubditis verbis, & exemplis ducatum præbeant ſanctæ religionis: quæ non propriis voluntatibus deſerviant, ſed magis ſubditarum ſolertiſſimam curam gerant: quæ ſe etiam, illáſque, utpote vaſa ſancta, in quibus inſtanter incenſum orationis Deo digne offerri poſſit, ab omni labe vitiorum cuſtodire norint: & ità eas ſecum in ſancto propoſito pervigiles reddant, ut unà ad vitam tendentes æternam, ſocietate ſupernorum civium mereantur perfrui. Quâ igitur auctoritate, aut quibus ſanctorum Patrum documentis, ſibi attribuunt licentiam foras vagandi, aut per villas reſidendi, aut ſericas veſtes induendi, aut pompis vanis inſerviendi? ſed quia hoc nullâ auctoritate ſibi licitum facere poſſunt, præſertim cùm à ſanctis Patribus in ſuperioribus capitulis id penitus ſanctimonialibus legatur inhibitum; reſtat ut ab hinc hujuſcemodi uſus ab his, modis omnibus, quantum Dominus poſſe dederit, caveatur. Quia quamvis in ſæculari dignitate poſitæ multigenis delitiis voluptuosè hujuſcemodi ſoleant uti; in Monaſteriis tamen, in quibus Chriſti ſponſæ ſumptibus Dominicis communiter ſunt gubernandæ, prorſus eſt hoc cenſurâ æquitatis inhibendum. Noſſe etenim eas oportet, quia non ideo prælatæ ſunt, ut ſe ſolummodo, ſed potiùs, ut ſe, ſubditáſque paſcant; carnaliter videlicet, & ſpiritaliter: nec ut præſint tantum, ſed ut proſint à Domino ſunt aliis prælatæ. Ergo neceſſe eſt, ut ſe, ſibique ſubditas in propoſito ſanctæ religionis ſolerter conſtringant. Et ſicut alias præcedunt prioratûs honore, præcedant etiam piæ converſationis exemplo: & quæ aliis facere prohibent, nullatenus perpetrent: Rectè enim, ut habet Beatus Gregorius, aliarum errata corrigit, qui ea, quæ reprehendit, minimè agit. Sed quia paſtoris abſentia ovium ſolet fieri præda: neceſſe eſt, ut Abbatiſſæ in Monaſteriis conſiſtant aſſiduè, & ovium ſibi ſubditarum vigilantiſſimam curam gerant, ne illis abſentibus prædæ fiant ſubditæ inviſibilis lupi. Quales etiam eſſe debeant ductrices animarum, Sanctus Cæſarius in Epi-

Epiſtola, quam ad Oratoriam Abbatiſſam ſcripſit, pleniſſimè docet: ex qua quædam capitula ob inſtructionem Abbatiſſarum excerpere, & huic capitulo annectere curavimus. Dicit etiam ità: audi ergo me dulciſſima ſoror, & filia! Tu quantumcúmque ſemper in ſtudiis ſpiritalibus occupari deſideras, propter ſorores, tamen aliquando etiam exteriora tibi erunt negotia dirimenda. Curandum ergo tibi ſummopere eſt, ut ſi temporalia quaſi pro tempore agas; at ſemper tenaciùs in ſpiritali devotione, & amore inhæreas: ut, cùm temporalia citiùs diſpenſaveris, ad orationem illico, vel lectionem, quaſi ad matris ſinum, recurras. Optare quippe debes, ut objectâ ſolicitudine mundi, ſemper cogites de ſervitio Chriſti, propter illud, quod dicitur: *Nemo* (o) *militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus*, & cætera. In omnibus, juxta Apoſtolum temetipſum præbe exemplum bonorum operum, vitaque tua velut pennatum animal ad alta ſemper per deſiderium volet, per verbum reſonet, luceat per exemplum. Cùm verò ad annuntiandum verbum Dei te ſororibus affectaveris, priùs cautâ conſideratione penſa, ut, quod ore promis, factis impleas, &, quod aliis prædicas, operibus præbeas. Prior in Eccleſia inveniaris, poſtrema exeas. Par ſis in communi cibo, cum quibus pari uteris in menſa conſeſſu. Abſtinentiam, quam lingua prædicat, proximæ fauces, vel vicinus ſtomachus ſentiat: ne forſitan ſubditæ audientes, tacitis cogitationibus dicant: O quàm pulcre nobis abſtinentiam prædicat plenus venter! Et in his omnibus, ceteriſque, hoc tibi noveris convenire, ut anguſti callis itinera, per quæ ſocias admones gradiendum, prior ipſa gradiaris. Non ſis veſtibus ornatior ceteris, ſed moribus: non quæ tibi vultu, intuitúque placuerit, non quam tibi ad oculum cognoveris, vel cujus blandiori obſequio fueris delinita, ſed quam amor Chriſti, & religioſior demonſtraverit vita, præponas. Oportet enim, te propter quaſdam cultrum nonnunquam habere in gutture, cauterium in lingua geſtare, virgam tibi, & baculum in manu ferre: ut per cultrum deſeces vitia, per cauterium verò ad ſanitatem ſecta reducas, per virgæ diſciplinam corrigas, per baculum verò diſciplinatam ſuſtentes. Si quando verò cum ſæcularibus ad colloquendum fueris evocata, priùs arma frontem trophæo crucis, vexillo Chriſti pectus ingemina, ut cum ſua virguncula Chriſtus comitari dignetur. Confabulatio verò tua ſemper ſit mixta gravitate, atque dulcedine: & tantum loquaris, quantum opportunitas flagitaverit rei, ac temporis. Si quid verò ab eis petitum fuerit, quod præſtare deliberas, cum vultu hilari præſta. Si quid verò præſtare non convenit, petitionem illorum ſaltum honeſtate ſermonis mollifica. Nomen tuum plures noverint, beneficia tua, in quantum prævales, plures ſentiant, vultum rari cognoſcant. Si quando autem tibi pro neceſſitate Monaſterii ſeorſum fuerit colloquendum, cum duabus, vel certè cum tribus electis ſororibus facito. Quia opinio bonæ famæ, ſicut etiam perfectæ vitæ cuſtodia, tibi neceſſaria eſt, & tunc primùm deſpicienda humana detractio, cùm Chriſtus in cauſa eſt. Omnis quoque actio tua ſemper ſit propter Deum, ſemper de Deo cogitatio in Deum. Et exceptis vitiis, quibus non compaſſio, ſed rectitudo debetur, omnibus te cupio eſſe compatibilem, omnibus gratam, omnibus te præfectam piam. Ut videlicet (p) juxta Paulum ſis ſancta corpore, & ſpiritu, ipſo ſponſo, & Domino tuo mentem tuam regente, & vias tuas ſanctas diſponente, qui vivit, & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

VIII.

Studendum ſummopere Abbatiſſis eſt, ut tot taléſque in Monaſteriis admittant ſanctimoniales, quæ & morum probitate commendentur, & Eccleſiaſticis poſſint rationabiliter ſuſtentari ſtipendiis. Quæ verò adhuc carnalibus delectationibus irretiuntur, nequaquam ſunt in Monaſteriis admittendæ. Quia ſatius eſt illis, juxta Paulum Apoſtolum foris nubere, tantùm in Domino, quàm in Monaſteriis admitti, & ſub imagine ſimulatæ ſanctitatis diſſolutè vivere. Cùm igitur hujuſmodi Religionis gratiâ Monaſteria expetiverint, non eis facilis tribuatur ingreſſus, donec priùs eis hæc legan-

(o) 2. Tim. 2. (p) 1. Cor. 7.

legantur capitula: ut his perlectis noverint, quid eis in caſtimoniali propoſito obſervandum, quidve vitandum ſit. Quia poſtquam ſe Domino in hac militia devinxerint, nequaquam ſibi licitum erit propriis uti conſiliis, nec ſæcularibus penitus poſſe implicari negotiis: nec frequentiam virorum, aut collocutionem familiarem abſque cauſa inevitabili habere debent. Proinde ſcrutentur priùs arcana cordis ſui, ſimúlque ſuper annotatas Sanctorum Patrum ſententias aſſidua meditatione perlegant: ne inconſultè, & minùs cautè vinculum continentiæ, & virginitatis arripientes, redeant poſt ſatan, & fiant, ſicut canis reverſus ad vomitum.

IX.

Providendum eſt his, quæ ob amorem Chriſti caſtimoniæ ſe dicaverint, & in collegio ſanctimonialium ſe admitti poſtulaverint, ut res ſuas, antequam Monaſterium ingrediantur, ità ſapienter, prudentérque deliberent, atque diſponant, ut ad vitam tendentes æternam, nullam earum occaſione patiantur perturbationem. Proinde ſi aliqua ſanctimonialium res ſuas proprias Eccleſiæ ità contulerit, ut nihil ex his ſibi proprium vindicare, ſed tamen rebus ſuſtentari velit Eccleſiæ, huic ſufficienter in congregatione ſtipendia largiantur neceſſaria. Si autem Eccleſiæ eas tradiderit, & uſufructuario habere voluerit, quæſtor Eccleſiæ eas, utpote Eccleſiæ, defendat. Quod ſi eas Eccleſiæ conferre noluerit, Abbatiſſa, & ceteris ſanctimonialibus conniventiam adhibentibus, committat eas per ſcriptum publicè roboratum, aut propinquo, aut alio cuilibet bonæ fidei amico, qui eas jure fori defendat. Secundùm hanc igitur conſtitutionis formam ſanctimoniales ſuas proprias res deliberent, & diſponant: & aut ſervis, aut certè aliis, quibus illis libuerit, eas ad procurandum, ſibique fideliter earum fructus adminiſtrandum, commendent. Quoniam ante ingreſſum Monaſterii, cuncta ùt præmiſſum eſt, rationabiliter illis diſponenda ſunt; ut remotâ quarumlibet forenſium rerum occupatione, ſuum liberiùs & quietiùs poſſint cuſtodire propoſitum. Sed & de adoleſcentulis, & de his, quarum converſatione ſimultates, & diſſenſiones plerúmque pati ſolent Monaſteria, cavendum abbatiſſis eſt, ne incautè, & indiſcretè eas in congregatione admittant, ne fortè earum admiſſio aliquod inpoſterum generet ſcandalum.

X.

Meminiſſe debent, quæ ſe caſtimonialis nominis profeſſione Domino devinxerunt, in Monaſteriis jugiter reſidere, & Domino totâ mentis & corporis intentione inſtanter deſervire debere, nec ſolum velamentum corporis ſine ornamento mentis ſibi prodeſſe poſſe. Quoniam nihil prodeſt corpus velare, & mentem vitiorum portentis maculare. Quid enim prodeſt corpus velare, & animum habere venenatum? quid prodeſt nigris veſtibus indui, & à detractione linguam non cohibere? cùm Apoſtolus dicat: *Si quis* (q) *putat ſe religioſum eſſe, non refrenans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum, hujus vana eſt religio.* Numquid enim velamentum corporis celare poteſt cupiditatem mentis? Quia igitur oculis Dei cuncta opera filiorum Adam nuda, & aperta ſunt, & humilitas veſtium nihil valet ſinè humilitate mentium, & quia non niſi corde mundo Deus videri poteſt; neceſſe eſt, ut quod habitu demonſtrant, opere perficiant; & humilitas, quam in corpore geſtant, in mente potiſſimùm reſplendeat. Nam ſi, quemadmodum apud Salomonem legitur, in domo patris poſitæ, inſtanter ſunt monitis paternis erudiendæ; & nexu conjugali devinctæ, juxta Apoſtolum, debent viris eſſe ſubditæ, quantò magis in domo Dei, quæ ſe religioſè vivere devoverunt, divinis ſunt erudiendæ diſciplinis, & ſponſo ſuo Chriſto Domino cum omni humilitate, & caſtitate ſubditæ eſſe? Illud namque quod in domo patris & in vinculo conjugali conſtitutis prorſus ſuit illicitum; quâ authoritate, immò qua dementia in Monaſteriis poſitæ ſibi, niſi ob ſuam perniciem, facere poterunt licitum? Præſertim cùm Beatus Hieronymus dicat; peſſimæ eſſe conſuetudinis, cùm fragilis ſexus, & imbecillis ætas ſuo arbitrio abutitur, & putat licere, quod non licet. Quapropter oportet, ut ſibi illi-

(q) Jac. 1.

illicita nequaquam faciant licita: ſed earum voluntas Domini voluntati, immo ſervituti ſuccumbat. In Monaſteriis quoque poſitæ non otio torpeant: non detractionibus, & obſcenis confabulationibus incumbant: ſed aut Pſalmorum modulationibus, aut manuum operationibus inſiſtant, aut certè divinis lectionibus aurem accommodent. Frequentias, & familiaritates, atque confabulationes virorum, ſicut à Sanctis Patribus inhibetur, modis omnibus caveant. Omnes in dormitorio dormiant, ſingulæ ſcilicet in ſingulis lectis. In refectorio quotidie pariter reficiantur, niſi quam infirmitas aut ætatis imbecillitas id facere prohibuerit. Omnes ſibi caritatis officio viciſſim ſerviant. Illis namque in refectorio comedentibus, & religioſè ſilentium tenentibus, continuatim legatur lectio, & intentiſſimè ab his audiatur. Ad collationem quotidie veniant, & hanc inſtitutionem, ſive aliarum divinarum ſcripturarum lectiones perlegant, & de animæ ſuæ ſalute pertractent. Ubi etiam delinquentes juxta modum delicti corripiantur. Horas canonicas cum omni devotione cuſtodiant, & his divinum officium honeſtè expleant. Hoorem ſibi invicem humiliter deferant. Minores natu eas, quæ provectæ ſunt ætatis, obſequio ſanctitatis venerentur. Provectæ quoque annis, juniores dictis, & exemplis ad bene vivendum informent. Nobiles genere nequaquam ignobilioribus ſe præferant, ſcientes quia perſonarum acceptor non eſt Deus. Neque enim quæ caſtitate, & ceterorum bonorum operum prærogativis, aut ſcientiæ doctrinis pollent, ſe ceteris præferant: ſed potiùs de muneribus, ſibi divinitus collatis, Deo gratias agentes, ceterarum imbecillitatibus caritatis officio humiliter condeſcendant: ſemper illud Apoſtoli perpendentes, quod dicitur: *Qui* (r) *ſe putat ſtare, videat, ne cadat.* Et illud Hieronymi: timendum, inquit, & cavendum eſt, ne veterem gloriam, & ſolidam firmitatem unius horæ procella ſubvertat.

XI.

Summa intentione abbatiſſis ſatagendum eſt, ut Monaſteria puellarum ità undique firmiſſimis circumdent munitionibus, ut nulli intrandi, aut exeundi, niſi per portam, pateat aditus: quatenus nec viri quidquam, quod non deceat, in earum clauſtris agendi, nec ſanctimoniales foras vagandi habeant facultatem. Habeant itaque interiùs ſanctimoniales refectoria, cellaria, dormitoria, & ceteras ſuis uſibus habitationes neceſſarias præparatas; ut quæ Domino devoverunt, poſtpoſita omni excuſatione, inviolabiliter cuſtodire valeant.

XII.

Uſum reprehenſibilem, & emendatione dignum, in nonnullis Monaſteriis puellaribus eſſe comperimus, eo quòd ſanctimoniales ſtipendia Eccleſiaſtica non æqualiter accipiant: cùm utique hoc ità fieri debere nuſquam ſancitum poſſit reperiri. Sed quia hoc nulla auctoritate fulcitur, ſed magis avaritiæ cauſâ, aut perſonarum acceptione conſtat eſſe inolitum; neceſſe eſt, ut æquitatis cenſura ab eiſdem locis, in quibus ſit, prorſus abdicetur. Dignum namque juſtúmque eſt coram Deo & hominibus, ut omnes, quæ ob amorem Chriſti in caſtimoniali propoſito, in una videlicet ſocietate ſe vivere propoſuerunt, ſeclusâ cauſâ avaritiæ, & perſonarum acceptione, cibum & potum æqualiter accipiant.

XIII.

Quia perſpicuè compertum eſt, nonnullas abbatiſſas negligenter & tepidè ſubditis ſtipendia neceſſaria conferre; opportuniſſimè, immo rationabiliter ſtatutum eſt, ut in omnibus Monaſteriis puellaribus, in quibus canonice vivitur, ſingulæ ſanctimoniales per dies ſingulas tres libras panis accipiant; & in his regionibus, quæ viniferæ ſunt, tres libras vini, ſi ſterilitas temporis non impedierit: ſi autem plenè eadem regio vini ferax non fuerit, duas libras vini, & duas cerviſiæ; & ſi minimè vini ferax fuerit, tres libras cerviſiæ, & ſi facultas permiſerit, libram vini. In locis verò minoribus, accipiant duas libras vini; & ſi eadem regio, ùt præmiſſum eſt, vini ferax non fuerit, duas libras cerviſiæ, &, ſi facultas ſuppetit, libram vini. Licet enim in nonnullis provinciis

(r) 1. Cor. 10.

vinciis copia deſit vini, abundat tamen ſancta Dei Eccleſia, Domino attribuente, aliarum rerum copiis, è quibus induſtria prælatarum ex aliis provinciis vinum adipiſci, ſibique ſubditis juxta facultatem pocula conferre poſſunt. In locis igitur, ubi permodicæ ſunt res Eccleſiæ, aut fortè quorundam abſtractu valde attenuatæ; tot, taléſque admittantur, quibus ſaltem præmiſſa minor menſura potûs ſinè difficultate dari poſſit. In his itaque locis, ubi fortè nonnullæ prælatæ piarum prælatarum imitantes exemplum, magis ſubditis dare ſolitæ ſunt, nullatenus bonum, quod faciunt, omittant. Sed & ſi cui ob æternam retributionem magis ſubditis ſupererogare libuerit, hilariter, quod poterit, tribuat: ſin autem, nullatenus menſuram prædictam eis ſubtrahat. Diebus verò feſtis, & ſicut moris eſt Eccleſiæ, prout melius poſſunt, ſanctimonialibus ſtipendia adminiſtrent. In pulmentis namque eis dandis nihilominus ſolertiſſimè vigilare debet Abbatiſſarum induſtria, ut juxta poſſibilitatem eis carnem, piſces, legumina, & olera, ligna, & cætera neceſſaria attribuant, ut his adminiculatæ promptiores in Dei conſiſtant ſervitio. Nam & talia eis debent conſtituere loca, in quibus aptiſſimè nutriant pecora, & horti olerum poſſint fieri, unde pulmenta habeant: exceptis his, quæ de villis Eccleſiæ, & de eleëmoſynarum oblationibus accipiant. Caveant ſiquidem, ne propter earum incuriam, & inſolentiam aliquam in Monaſteriis patiantur inopiam: ut nec ſibi in peccatum, nec ſanctimonialibus proveniat in murmurationis lapſum. Sint quoque eis in refectorio convivæ; quatenus ſanctimonialibus alimenta uberiùs adminiſtrentur, & quæ fortè minus habentur, æquiori animo communiter tolerentur. Quoniam ſi earum ſocietatem, curámque parvipendentes, lautiores ſibi cibos privatim domi præparaverint, exceptâ cauſâ infirmitatis, aut hoſpitum, procul dubio in detractionis, aut murmurationis noxam ſibi ſubditas corruere compellent. Dent etiam eis annis ſingulis lanam, & linum, è quibus ſibi conficiant neceſſaria indumenta: exceptis infirmis, & debilibus, quæ propter corporis incommoditatem, hæc ſibi conficere nequeunt, & his, quæ nihil proprium habere velint, quibus miſericorditer ſtudeant neceſſaria quæque præbere. Eleëmoſynarum verò oblationes æqualiter accipiant.

XIV.

Sicut ea, quæ ſuperiùs præmiſſa ſunt, Abbatiſſis ob neceſſitates corporum impendenda ſunt ſanctimonialibus: ità neceſſe eſt, ut in agro mentium ſibi ſubditarum ſtudeant plantare documenta virtutum; ſéque in omnibus illis, vita, moribus, actu, habitu, ipſo etiam inceſſu irreprehenſibiliter vivendo imitabiles exhibeant: ne per earum exempla perverſitatum in lapſum occurrant voraginum. Doceant ergo eas, qualiter vitent ſuperbiam, quæ radix eſt omnium malorum, avaritiam, invidiam, odium, detractionem, ſuſurrationem, murmurationem, ſcurrilitates, bilinguitates, diſſenſiones, ſimulationes, vanas verborum confabulationes, & cætera his ſimilia, quæ ſuos ſectatores ad interitum pertrahunt. Curioſitates etiam nihilominus vitent, quibus fœmineus ſexus potiſſimùm implicatur. Defleant propria, aliena curioſè non interrogent: attendentes illud Hieronymi: " Sufficit (inquit) unicuique ſua plangere, non aliena carpere." Inſtruant etiam eas ad ſectandas bonorum operum virtutes, videlicet caritatem, humilitatem, patientiam, caſtitatem, continentiam, ſobrietatem, benignitatem, obedientiam, manſuetudinem, & cæteras virtutes, quibus animus chriſtianus, ad æternam patriam tendens, jugiter famulari debet. Provideant etiam, ut otio vacare non poſſint: ſed potiùs orationi, aut lectioni, aut manuum operationi inſiſtant, aut certè divinis lectionibus aurem accommodent. Quatenus ſibi ſubditis hanc geminam paſſionem tribuentes, quæ cavenda ſunt vitare, quæque facienda ſectari eas docentes, non de infideli, & negligenti adminiſtratione condemnari; ſed potiùs de fideli à Domino mereantur feliciter remunerari. Meminiſſe itaque, & ante oculos ponere eas oportet, quòd de ſibi commiſſis Domino procul dubio reddituræ ſunt rationes.

XV.

Oportet, ut remoto totius excuſationis obſtaculo, expeditè, atque honeſtè

ſtè ſanctimoniales Dei exſequantur miniſterium: ſitque earum vigilantiſſima cura, ut ad horas canonicas, mox ùt ſignum datum fuerit, impigrè occurrant: Eccleſiámque cum Dei timore & reverentia ingredientes, divinæ potentiæ famulatui religioſiſſimè inſerviant. Illúdq; ſemper caveant, ut in domo Dei nihil inhoneſtatis corde, aut linguâ vel opere perpetrent, ſed potiùs aut orent, aut legant, aut audiant. Si verò fuerit aliqua, exceptis his, quæ aut quâdam incommoditate corporis, aut obedientiâ ſibi injunctâ detinentur, quæ præfatas horas canonicas frequentare, diligentérque cuſtodire, & in his, ùt dignum eſt, cœleſte neglexerit officium perſolvere, dignâ invectione corripiatur. Cuſtodes namque Eccleſiæ harum horarum ſpatia bene norint, ut ſcilicet ſigna certis temporibus pulſent. Quibus etiam ſit ſtudii, ut nihil de ſibi commiſſis rebus Eccleſiæ pereat.

XVI.

Ad implorandæ divinæ pietatis ſolatia, hæc Domini verba petentium animum informant: *Petite*, (s) inquit, *& dabitur vobis; quærite, & invenietis, pulſate, & aperietur vobis.* Sed ſi nobis pulſantibus aperiri geſtimus, oportet ut Domino ad nos venienti, & oſtium mentium noſtrarum pulſanti, aditum dignum pandamus: ut impleatur illud: *Si quis* (t) *aperuerit mihi, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipſe mecum.* Quia ergo conſtat, aſſiduitate orationum remiſſionem adipiſci poſſe peccatorum, ſi tamen labia cordi non diſcrepaverint; ſtudeant ſanctimoniales mentem noxiis cogitationibus mundare, & Deum jugiter orando placare: ſcientes, quia tunc mens bene Deum orando contemplatur, quando nullis terrenarum rerum curis, aut vitiorum illecebris implicatur. Quoniam, ùt ait Iſidorus, neceſſe eſt, ut cùm ad impetranda muneribus ſuffragia aſſiſtitur; munda, ſimpléxque acies cordis ad Dominum dirigatur: quatenus illuc dirigatur deprecantis oratio, quo Propheta ſuam dirigi optabat, dicens: *Dirigatur* (u) *oratio mea, ſicut incenſum in conſpectu tuo Domine.* Oratio námque, ùt ait beatus Gregorius, cordis debet eſſe, non labiorum: quia nequaquam Deus verba deprecantis intendit, ſed orationis cor adſpicit.

XVII.

Veſpertinis officiis devotiſſimo obſequio celebratis, & collatione divinarum Scripturarum ſolemniter habitâ, dato ſigno ad completorium celebrandum ſanctimoniales pariter devotiſſimè occurrant. Quo expleto, non ad epulandum, & bibendum, & ſupervacuis loquelis inſtandum ſe convertant: ſed his poſtpoſitis honeſtè dormitorium petant. Caveatur etiam ab illis, ut nihil inhoneſtum, aut indecens in dormitorio geratur: nec aliqua aliquam inquietare præſumat, nec ad verba inutilia, & otioſa prorumpere cogat. Si qua verò id fecerit, ſeveriſſimâ invectione corripiatur. Lucerna quoque noctis tempore in eodem dormitorio jugiter ardeat.

XVIII.

Studendum vigilanter Abbatiſſis eſt, ut ſubditarum vitia nullatenus diſſimulent; ſed mox ut oriri cœperint, ea radicitus evellant: ne per earum ſcilicet deſidiam, atque incuriam, animæ illarum laqueis irretiantur Diaboli. Quanto enim idem ſexus fragilior eſſe dignoſcitur, tanto neceſſe eſt majorem erga eum cuſtodiam adhiberi. Modus verò correptionis circa delinquentes ſanctimoniales, omiſſis his, quarum latera, juxta Salomonem, ne indureſcant, virgis tundenda ſunt, iſte obnixè ab Abbatiſſis teneatur. Si aliqua in congregatione ſanctimonialium horas canonicas frequentare neglexerit, & opus Dei negligenter exſecuta fuerit, ad collationem venire diſtulerit, obedientiam ſibi injunctam agere recuſaverit, in diſcendis bonorum operum inſtrumentis juxta vires operam non dederit, in dormitorio aliquid indecens, aut inhoneſtum verbis, aut actibus perpetraverit, alibi, quàm in dormitorio, abſque cauſa inevitabili dormire præſumpſerit, ſororibus caritatis officio ſervire neglexerit, iræ, detractioni, ſuſurrationi, ſcurrilitati, bilinguitati, verboſitati, diſſenſioni, ſimulationi, curioſitati, variiſque verborum confabulationibus inſervierit; diſcordiam inter ſorores ſeminaverit, huic inſtitutioni contumax, aut ſuperba, aut murmurans, ſeu in aliquo contraria exſti-

(s) Matth. 7. (t) Apoc. 3. (u) Pſalm. 140.

exſtiterit,& cætera hujuſmodi agere tentaverit: primò ſecundum Domini præceptum, non ſolùm ſemel, & ſecundò, ac tertiò, quin etiam crebriùs admoneatur; & ſi his admonitionibus non paruerit, publicâ objurgatione corripiatur. Quod ſi & huic reniſa fuerit, cæteris alimentis ſibi interdictis, pane tantùm uſque ad dignam pœnitentiæ ſatisfactionem utatur, & aquâ. Si verò nec ſic ſe correxerit, ſeparetur à menſâ, & à cæterarum ſanctimonialium in choro pſallentium ſocietate, & ſeorſum in loco, hujuſcemodi negligentibus ab Abbatiſſis conſtituto, ſtare cogatur; ut ſtatim rubore ſequeſtrationis emendetur. Si autem his modis admonita, atque caſtigata, incorrigibilis adhuc exſtiterit, (w) congruet, ſi tamen ætas permiſerit, verberum adhibeatur caſtigatio. Verùm ſi talis fuerit, quam aut ætas, aut qualitas perſonæ verberari non ſiverit, hæc & publicâ objurgatione, & jejuniorum continuatione, & ſequeſtrationis rubore tamdiu corripiatur, donec dignâ pœnitentiæ ſatisfactione veniam conſequi poſſe videatur. Si igitur ea, quæ flagellatur, & ea, quam flagellari, aut ætas, aut qualitas perſonæ prohibet, incorrigibiles apparuerint; ſit locus intra clauſtra, quo ad tempus retrudantur, & ſecundùm modum culpæ caſtigentur. Quod ſi etiam aliqua in tantam inſaniam devenerit, quæ poſt tot ſaluberrimas admonitiones, & caſtigationes necdum ſe correxerit, deprecetur pro ea communi voto ab omni congregatione, ut ab illo, cui nihil eſt impoſſibile, ſanetur. Poſtremò, ſi his omnibus exhibitis inemendabilis, atque incorrigibilis apparuerit, quia nullatenus huic ſæculum repetere fas eſt, advocetur, ſi neceſſe eſt, Epiſcopus, & illius ſapientiſſimo, ac diſcretiſſimo judicio, ità ejuſdem vitæ, quæ ſe tot vitiis fœdandu, & in pertinacia permanendo, à collegio ſanctimonialium quodammodo ſecrevit, intra ſepta monaſterii moderetur: quatenus & pœnitentiam ſibi ab eo injunctam ſalubriter gerat, & cæteris nullius contagionis morbum inferre valeat. Quæ autem criminale peccatum commiſerit, huic nullatenus differenda eſt correptio, ſ utilitas, quin aut ſponte peccati ſui facinus pœnitendo abluat, aut ſi id agere renuerit, ab Epiſcopo, ùt præmiſſum eſt, juxta modum taxatum ſententiam excommunicationis, & modum pœnitentiæ excipiat. In caſtigandis námque, atque corrigendis delinquentibus, opem ferre non deſiſtant Abbatiſſis cæteræ ſanctimoniales.

XIX.

Scripturarum Sanctarum doctrinis demonſtratur, quòd ſubditarum vita prælatarum ſit exemplis informanda. Et quia ſanctimoniales, ſecundùm Patrum documenta, virorum debent vitare familiaritates, & ſermocinationes, decet, ut Abbatiſſæ, ſicut in cæteris, ità quoque & in virorum confabulationibus, bonum ſibi ſubditis exemplum præbeant. Si quando autem eis ſermocinandi neceſſitas incubuerit, juxta ſupra notatam ſententiam beati Cæſarii, adhibitis ſecum ſanctimonialibus, quas & ætas, & morum probitas, & vitæ innocentia commendant, id faciant, &, quod deliberandum eſt, prudenter deliberent; &, quod diſponendum, utiliter diſponant. Quia, ſi earum conſilio, & præſentiâ uſæ fuerint, & morſum detractionis vitabunt, & exemplum ſibi ſubditis ſalubrius præbebunt, licèt enim hujuſcemodi ſanctimoniales talium negotiorum experientiam non habeant, earum tamen præſentiâ capaces boni conſilii caſtique factæ ſunt.

XX.

Quia virorum frequentias ſanctimoniales, juxta ſuperiorum Patrum ſententias, penitus vitare debeant, ſatis liquidò patet: reſtat, ut imminente inevitabili neceſſitate qualiter id facere debeant, demonſtretur. Decet porro, ut abbatiſſæ tres, aut quatuor ſanctimoniales vitæ probabilis conſtituant, coram quibus ceteræ ſanctimoniales, aut cum propriis equis, aut cum propriis ſervis res ſibi neceſſarias deferentibus tempore competenti, in loco videlicet ad hoc negotium conſtituto, loquantur, & id, quod delatum fuerit, recipiant. Ut videlicet hujuſcemodi confabulatio nullam poſſit in quoquam ſiniſtræ opinionis ſuſpicionem afferre. Sed & tempore novarum frugum, coram memoratis ſanctimonialibus, quidquid eis recipiendum aut recondendum eſt, recipiant, & recondant. Similiter quoque, quando

(w) *lege*: congrua.

do eis in propriis manſiunculis aliquid operis agendum eſt, quod non ſine virorum labore perfici poteſt, hæ ſanctimoniales coram ſint, ut nullus in his negotiis poſſit oriri detrahendi, aut peccandi locus. Sed & hoc Abbatiſſæ, non ſolùm præpoſitarum ſuarum curâ, & memoratarum ſanctimonialium inſtantiſſimâ procuratione, verùm etiam ſuò ſtudio; immò ſæpiſſimâ inveſtigatione ſcrutari, atque ſolerter inquirere debent, ne quid inhoneſtatis in manſiunculis ſanctimonialium, aut in earum clauſtris quiſpiam quolibet modo perpetrare; aut ab aliqua alicujus familiaritatis occaſione ſuſcipi, aut clanculo abſcondi poſſit. Tanta igitur ſanctimonialibus in confabulando cum viris pudicitiæ fiduciâ ineſſe debet, ut aliis aſpicientibus minimè erubeſcant. Ut enim Beatus Hieronymus dicit: " Speculum (x) mentis " eſt facies, & taciti cordis fatentur arcana. Unde ait & quidam: Frons " hominis propriæ mentis depromit amictum: Qualis vultus erit, talia corda " gerit. Si qua verò inventa fuerit his confabulationibus dedita; ità juxta ſuperiorem modum corripiatur; ut & ipſa emendetur, & cæteræ timorem habentes nihil tale agere pertentent.

XXI.

Quia licitum eſt Deo dicatis canonicè viventibus, vernulas ſecum famulandi gratia in Monaſteriis habere, cavendum eſt illis, ut in eis animæ potiùs ſalutem, quàm commodum terrenum, quærant. Solent enim hujuſcemodi, effrenes, & impudicæ effectæ, cultu meretricio ornatæ incedere, & turpia quæque, & obſcena, quæ foris vagando viderint, aut audierint, auribus Dominarum ſuarum impudenter ingerere, & animos earum à rigore divinæ ſervitutis emollire. Quàpropter neceſſe eſt, ut in talibus congregandis modum adhibeant diſcretionis: ut non ampliùs, quàm neceſſitas exigit; ſibi ad ſerviendum congregent, & ergà congregatas curam adhibeant, ne illis, quolibet peccato ruentibus, illarum ruinæ participes exiſtant. Si verò hæ famulæ, aut Abbatiſſarum, aut certè ſanctimonialium, in clauſtris Monaſterii quidpiam indecens admiſerint, & crebrò admonitæ atque correptæ non ſe correxerint, extra clauſtra Monaſterii procul ejiciendæ, atque eliminandæ ſunt.

XXII.

Religio Eccleſiaſtica docet, ut puellæ, quæ in Monaſteriis erudiuntur, cum omni pietatis affectu, & vigilantiſſimæ curæ ſtudio nutriantur, ne ſi lubricæ ætatis annos indiſciplinatè vivendo tranſegerint, aut vix, aut nullatenus poſteà corrigi poſſint. Quapropter præferuntur eis ex ſanctimonialibus tales magiſtræ, quæ utique & probabilis ſint vitæ, & erga eas talem exhibeant curam, ut nequaquam huc, atque illuc poſſint habere progreſſum, & aut deſidiæ, aut laſciviæ vitio maculentur: quin potiùs ſacris imbuantur diſciplinis, quatenus his mancipatæ vagandi otio careant. Sed qui modus hujuſcemodi erudiendis tenendus ſit, Beatus Hieronymus in epiſtola, quam ad Lætam de inſtitutione filiæ ſcripſit, pleniſſimè docet, dicens: " Igitur, quæ " de repromiſſione nata eſt, dignam habeat ortu ſuò inſtitutionem parentum. Samuel enim in templo nutritus eſt: Joannes in ſolitudine præparatur, locuſtis alitur, & melle Sylveſtri, & in typum pœnitentiæ prædicandæ tortuoſiſſimi animalis veſtitur exuviis. Sic erudienda eſt anima, quæ futura eſt templum Domini. Nihil aliud diſcat audire, nihil loqui, niſi quod ad timorem Dei pertinet: turpia verba non intelligat, cantica mundi ignoret. Adhuc tenera lingua pſalmis dulcibus imbuatur: procul ſit ætas laſciva puerorum. Habeat modeſtam gerulam, nutricem gravem. Diſcat in pueritia, cui Imperatori tiruncula nutriatur. Ipſe habitus, & veſtitus doceat eam, cui promiſſa ſit. Aures ejus non perforentur; nec ora Chriſto conſecrata, ceruſsâ & purpuriſſo depingantur: nec aurum; & margaritæ collum ejus deprimant, nec caput ſæratum gemmis oneretur: ſed habeat alias margaritas, quibus poſtea venditis emptura eſt pretioſiſſimum margaritum. Sit nutrix (y) ejus ſollicita & prudens; ut ea,

(x) *In Epiſt. ad Furiam.*

(y) *Ex Hieronymi Epiſt. 7. ad Lætam, legi oportet:* Si nutrix ejus ſolicita provider; ut eâ, quæ nutritur, ne feriatur à vipera; eadem cura provideat, ne bibat de aureo calice &c.

" quæ nutritur, ne percutiatur à vipera.
" Ne bibat de aureo calice Babylonis;
" nec cum Dina egrediatur videre ſilias
" regionis; ne ludat pedibus, & trahat
" tunicas: quia venena non dantur, niſi
" melle circumlita, & vitia nun decipiunt,
" niſi ſub ſpecie virtutum. Poſtquam
" grandiuſcula fuerit, & in exemplum
" ſponſi ſui ſapientiâ, ætate, & gratiâ
" apud Deum & homines creſcere cœpe-
" rit, pergat ad templum veri patris cum
" parentibus ſuis: ſed cum illis non
" egrediatur è templo, & nuſquam ab
" eis inveniatur, niſi in auditu ſacrarum
" Scripturarum. Nuſquam exeat foras,
" ne inveniant eam, qui circumeunt ci-
" vitatem, & vulnerent pudicitiam ejus,
" auferentes theriſtrum, & nudam in
" ſanguine derelinquant. Non veſcatur
" in publico, ne videat cibos, quos deſi-
" deret. Diſcat jam nunc vinum non
" bibere, in quo eſt luxuria: uſque ad
" perfectam tamen ætatem propter indul-
" gentiam modico utatur vino, & car-
" nium edulio ſuſtentetur. Nullus ei ju-
" venis, nullus cincinnatus arrideat. Vi-
" giliarum dies, & ſolemnes pernoctatio-
" nes ſic celebret, ut ne transverſum
" quidem unguem à nutrice diſcedat.
" Non cum ancillis in auribus ſuſurret,
" ſed quod uni loquitur, omnes intelli-
" gant. Sit ei comes non compta, atque
" formoſa, quæ gutture carmen dulce
" moduletur: ſed gravis, pallens, ſub-
" triſtis, & pudicitiæ veterana, quæ illam
" doceat, & aſſueſcat exemplo, ad ora-
" tiones, & pſalmos nocte conſurgere,
" manè hymnos canere, & ſtare in acie,
" quaſi bellatricem Chriſti. Horarum
" diei curſu peracto, accensâque lucer-
" nulâ, reddat ſacrificium veſpertinum.
" Sic dies tranſeat, ſic nox inveniat labo-
" rantem. Cibus ejus oluſculum ſit, &
" ſimila, raróque piſciculi. Sic come-
" dat, ut ſemper eſuriat, ut ſtatim poſt
" cibum poſſit legere, orare, & pſallere.
" Non habeat colloquia ſæcularium pu-
" ellarum, & malarum virginum contu-
" berniis non miſceatur. Balnearum ve-
" rò fomitibus ſopitos non ſuſcitet ignes.
" Pro gemmis, & ſerico, divinos codi-
" ces amet. Diſcat primò pſalterium:
" erudiatur in Proverbiis Salomonis ad
" vitam: conſueſcat in Eccleſiaſte cal-
" care, quæ mundi ſunt. Sectetur in Job
" virtutis, & patientiæ exempla. Ad
" Evangelia tranſeat, numquam ea po-
" ſitura de manibus. Apoſtolorum acta,
" & epiſtolas totâ cordis imbibat volun-
" tate. Et ſic per ordinem ſeriem novi,
" veteriſque teſtamenti. Cúmque pec-
" toris ſui cellarium his opibus locupleta-
" verit, tunc virtutum floribus adornata,
" ſoli ſponſo cœleſti, cui commiſſa eſt,
" calcatis cunctis, quæ mundi ſunt, pla-
" cere ſtudeat.

XXIII.

Quamquam intra clauſtra Monaſterii ſanctimoniales, canonicè viventes, proprias ſolitæ ſint habere manſiunculas; propter anus tamen, & infirmas, debet intra clauſtra ab Abbatiſſis manſio fieri; ubi earum, quæ fortè ſuas non habent, imbecillitatibus, atque infirmitatibus miſericordiſſime poſſit opitulari. Quarum curam Abbatiſſæ, utpote ſpiritales matres, ante omnia gerere debent, ut his ea, quibus opus habent, miſericorditer adminiſtrent. Sed & ceteræ ſanctimoniales, acceſſu eas frequenti viſitantes, Divinarum Scripturarum collocutionibus demulceant, & ſuis facultatibus imbecillitates, & infirmitates cum caritate æquanimiter portent; ut meritò à Domino eis dicatur: *Infirmus* (z) *fui & viſitaſtis me, &c.*

XXIV.

Quia conſtat Abbatiſſas exteriorum, & interiorum pondere gravatas, adeo, ut præpediente ignorantiâ fragilitatis humanæ multa neſciant, quæ in Monaſteriis negligenter fiunt; neceſſe eſt, ut tales ſub ſe conſtituant, cum quibus ſecurè poſſint partiri onera regiminis. Quibus etiam talem conferent poteſtatem, ut vice ſua fungentes, & bene agentes in melius proficere dictis, & exemplis exhortentur, & delinquentium errata diſtrictiſſimâ invectione corripiant: & quæ in Monaſteriis ab Abbatiſſis, ob diverſarum curarum occupationes, perfici minimè poſſunt, ab his dignè & utiliter perficiantur. Quibus etiam expedit, ut ſe imitabiles ceteris præbeant, quatenus irreprehenſibiliter vivendo, & ſanctarum virtutum exempla præbendo, cœtibus ſanctarum feminarum mereantur adſciſci. Quod ſi negligenter vixerint, &

(z) Matth. 25.

& his, quibus bene vivendo prodeſſe debuerant, exemplo ſuæ perverſitatis aliquam læſionis maculam ingeſſerint, juxta modum præmiſſum judicentur; & ſi inemendabiles extiterint, à miniſterio amoveantur, aliæque in loca earum probabilis vitæ conſtituantur.

XXV.

Expedit Abbatiſſis, ut de congregatione, ſibi commiſſâ, tales eligant, quibus alimenta ſanctimonialium committant, quæ non ſint criminatrices, non vinolentæ, non prodigæ, & ceteris vitiorum illecebris mancipatæ; ſed magis, quæ vitæ ſint probabilis, & inviolabiliter congregata conſervent, & fideliter ea, atque humiliter ſanctimonialibus adminiſtrent, ut de fideli adminiſtratione à remuneratore omnium bonorum Deo fideliter remunerentur. Erga hujuscemodi verò delinquentes & inobedientes modus præmiſſus obnixè tenendus eſt.

XXVI.

Oportet ad portam Monaſterii talis conſtituatur ſanctimonialis, quæ ætate & morum probitate ceteris emineat: ut neque propter perſonarum acceptionem, neque propter alicujus adulationem, aut timorem, porta Monaſterii, niſi horis ſtaturis, reſeretur. Quia niſi talis ad portam conſtituta fuerit, magnum procul dubio in Monaſteriis degentibus poterit provenire periculum. Quod ſi alicujus gratiâ contra hanc inſtitutionem facere tentaverit, & admonita non ſe correxerit, digna invectione correpta à miniſterio amoveatur.

XXVII.

Presbyteris, qui in Monaſteriis puellaribus Miſſarum ſolemnia celebrare debent, extra Monaſterium ſit locus, & Eccleſia, ubi cum miniſtris ſuis habitent, & divinæ ſervitutis obſequium expleant: & non niſi ſtatuto tempore Monaſterium ingrediantur puellarum, & cum eis Diaconus tantùm, & ſubdiaconus, qui ſcilicet & vitæ honeſtate clareſcant, & non ſe, ſed Chriſtum amare cupiant; nec ſua quærant, ſed quæ Jeſu Chriſti, & non ampliùs ibi immorentur, niſi in Miſſarum celebrationibus, ad ſanctimoniales publicè faciendis. Quibus ritè, ac devote celebratis, illico foras egrediantur. Sanctimoniales námque velo ante poſito, ùt moris eſt, horas canonicas, & Miſſarum ſolemnia celebrent. Sed & hoc caveant, ut nulla earum cum eiſdem Presbyteris, corúmque miniſtris aliquam ſermocinationem familiarem habeat. Si qua igitur peccata ſua ſacerdoti confiteri voluerit, id in Eccleſia faciat, ut ab aliis videatur, ſicut in dictis Sanctorum Patrum, continetur: exceptis infirmis, quibus in domibus id facere neceſſe eſt. Nam Presbyter Diaconum, & Subdiaconum, qui utique boni ſint teſtimonii, ob detractionem vitandam ſecum habeat, à quibus ſcilicet videatur, & ſuæ innocentiæ bonum teſtimonium exhibeatur.

XXVIII.

Quia Sanctarum Scripturarum auctoritatibus liquido demonſtratur, quòd hoſpitalitas modis omnibus ſit diligenda; & res Eccleſiæ oblationes ſint fidelium, pretia peccatorum, patrimonia pauperum: quamquam ad portam Monaſterii locus talis ſit ritè habendus, in quo adventantes quique ſuſcipiantur; oportet tamen, ut extra, juxta Eccleſiam ſcilicet, in qua Presbyteri cum miniſtris ſuis divinum explent officium, ſit hoſpitale pauperum: cui etiam præſit talis, qui & avaritiam oderit, & hoſpitalitatem diligat. Et exceptis decimis, quæ de Eccleſia villis ibidem conferuntur, de rebus Eccleſiæ, prout facultas ſuppetit, eidem deputetur hoſpitali, unde pauperes ibidem recreentur, & foveantur. Sed & de oblationibus, quæ fidelibus ſanctimonialibus deferuntur, decimæ dentur ad eorumdem ſuſtentationem pauperum. Is namque, cui hoſpitale committitur, nequaquam res pauperum in ſuos uſus retorqueat, ne cum Juda, loculos Domini furante, ſententiam damnationis excipiat: ſed etiam intra Monaſterium receptaculum, ubi viduæ, & paupercuhæ tantummodo recipiantur, & alantur: &, ſi non poſſint alio, ſaltem quadrageſimæ tempore, ſanctimoniales, Domini implentes præceptum earum lavent pedes, juxta illud: *Si ego* (aa) *Dominus, & Magiſter veſter lavi vobis pedes, quanto magis vos debetis alter alterius lavare pedes.*

Hardouin. Tomo IV. Conciliorum pag. 1147. *& ſeqq.*

EPIS-

(aa) Joann. 13.

EPISTOLA
AD ARNONEM,
ARCHI-EPISCOPUM SALZBURGENSEM.

De confirmatione Regulæ Canonicorum, decretæ in Concilio Aquisgranenſi anno DCCCXVI.

IN nomine Domini Dei, & Salvatoris noſtri JESU Chriſti, Hludouvicus divinâ ordinante providentiâ Imperator Auguſtus, venerabili Arnoni Archi-Epiſcopo in Domino Salutem. Sacrum, & memorabile Concilium divino nutu, noſtróque ſtudio in Aquisgrani Palatio nuper adgregatum, in quo multa ad propagandam Eccleſiaſticam dignitatem, præcedente, & ſubſequente gratiâ Chriſti, diligenter tractata, atque inſtituta ſunt, tuam nullarenus credimus latere Sanctitatem. Sed quia contigit eidem Sancto, & Venerabili Concilio tuam non interfuiſſe Paternitatem, ad tuam deſtinare decrevimus Beatitudinem, per præſentem Miſſum noſtrum nomine Nothonem, formulam canonicæ inſtitutionis ab eodem ſacro Conventu ex Sanctorum Patrum ſparſim digeſtis ſententiis collectam, atque in unum congeſtam; quam etiam idcirco penes Palatium noſtrum diligenter ſcribi fecimus, ut nihil in ſe ſcriptorum virio depravationis, aut detruncationis habens, ad te uſque incolumis perferretur. Quapropter volumus, atque decernimus, ut juxta Metropolitanæ Sedis tibi canonicè collatam dignitatem, noſtræque auctoritatis ſanctionem Diœceſeos tuæ Epiſcopos, & cæteros Eccleſiæ Prælatos tempore, & loco congruenti ad te accerſere facias, & his coram capitulatim memoratam inſtitutionis formulam prælegi jubeas, & quòd ob exaltandum Eccleſiaſtici culminis faſtigium, & animarum ſalutem idem ſacer conventus eam ediderit, liquidò demonſtres, ſed & his, qui in uno collegio canonicè degunt tenendam, obſervandámque coram memorato Miſſo noſtro conferas. Ac ſi alicujus cordis obtuſio eam intelligere nequiverit, huic ſive abs te, ſive ab aliis Epiſcopis, Comprovincialibus ſcilicet tuis, doctrinæ fulgore renitentibus, ſobriè tradatur. Sed & in hoc nihilominùs circumſpectam monemus eſſe tuam prudentiam, ut ab iis, qui eam tranſcripturi ſunt, ità tranſcribatur, ut nec depravata vitio ſcriptoris, nec detruncata ab aliquo fiat; ſed ſicut à prædicto Miſſo noſtro eis demonſtrarum fuerit, abſque aliquâ depravatione, aut detruncatione tranſcribatur.

Noveris etiam, quia ideo illius exemplum apud armarium Palatii noſtri detentum eſt, ut eo probari patenter poſſit, quis eam incurioſè tranſcripſerit, vel quis aliquam ejus partem detruncârit. Ut enim comperimus, dum in eodem ſacro Concilio perlegeretur, antequam coram nobis ab eodem Concilio prolata, & necdum menſura cibi, & potûs ſtatuta fuiſſet, quidam magna ex parte illam detruncantes, quædam capitula inconſultè ex eâ tranſcripſerunt. Unde neceſſe, ut, ſi aliquem in tuâ Diœceſi tale feciſſe repereris, hujuſmodi factum coram provincialium tuorum Epiſcoporum Conventu, & coram præſcripto Miſſo noſtro fruſtreris, & hanc authenticam, ùt præmiſimus, diligenter, ſicut Miſſus noſter eis inſinuaverit, tranſcribi percenſeas. Omnes ergo tuæ Diœceſeos Epiſcopi, & cæteri Prælati eam vigilanti curâ tranſcribere, ſolerti ſtudio intelligere, inſtantiſſimæ aſſiduitatis exercitio divinitùs adjuti operibus complere decertent; ut cùm nos hujus rei gratia inquirendæ venturis Kalendis Septembribus, ſicut eidem ſacro, & memorabili Concilio meminimus nos dixiſſe facturos, Miſſos noſtros per imperium à Deo nobis collatum deſtinaverimus, remotâ cujuslibet difficultatis oppoſitione, ejusdem ſalutiferæ inſtitutionis Prælati, & ſubditi, prout Dominus poſſe iis dederit, ſtrenui inveniantur operatores. Quoniam diligenti indagine, vitâ comite, perquirere jubebimus, quis Prælatorum injunctum ſibi officium ſtrenuè percgerit, vel quis in clauſtris Canonicorum, & cæteris habitationibus conſtruendis, & in neceſſariis ſtipendiis eis tribuendis, & in domibus ad receptacula pauperum reparandis,

San-

Digitized by Google

Sanctioni noſtræ paruerit, quisve Clerum ſuum eâdem inſtitutione, & cæteris ſpiritualibus documentis inſtruere curaverit, vel quis cauſa avaritiæ eos, quos Chriſti militis rationabiliter slere poterat, propulerit: quia unius anni ſpatium dedimus, ut ea, quæ præmiſſa ſunt, abſque ullius difficultatis excuſstione perfici, ubi necdum facta erant, facillimè poſſent. Proinde, qui hoc anni tempore in hoc negotio noſtræ admodum juſſioni pro viribus obedire neglexerit, cæteris ſinè dubio terrori erit, ne tale præſumant admittere. Direximus ſanè tibi inſtitutionis formulam, quam ejusdem ſacri Concilii par conſenſus, párque ſtudium ex Sanctorum Patrum dictis enucleatim excerpſit, & caſtimoniæ dicatis in una ſocietste canonicè degentibus obſervandam ſtatuit. Quam volumus à te, ſive à tuis comprovincialibus Epiſcopis ſtudioſè jubere tranſcribi, & Monaſteriis puellaribus, in tuâ Diœceſi conſiſtentibus, in quibus ſcilicet canonicè vivitur, tenendam conferri, qualitérque ab Abbatiſſis, & cæteris ſanctimonialibus religioſiſſimè, ac devotiſſimè obſervari debeat, apertiſſimè perdoceri. Quoniam, niſi quando nos aliquam Abbatiſſarum noſtram adire juſſerimus præſentiam, alio tempore volumus in Monaſteriis reſideant, & ſecundùm ejuſdem inſtitutionis formam vitam ducant, ſibique ſubditas in ſancto religionis propoſito conſtringant. Et nulla illarum foras evagandi, aut occaſione qualibet acceptâ per villas reſidendi, ſuiſque voluptatibus deſerviendi licentiam ſibi attribuat. Quanquam enim nonnulli Clerici Monaſteria puellarum, & nonnulli laici Monaſteria virorum etiam, & puellarum habeant, tua tamen debet prævidere ſolertiſſima induſtria, ut in omnibus locis ſub tua Diœceſi conſtitutis, ubicunque congregationes Clericorum, & ſanctimonialium ſunt, juxta poſſibilitatem, & facultatem rerum ſecundùm hujus inſtitutionis formam vivant. Quia nulla eſt omnino Eccleſia, quæ facultates habeat, ubi non poſſint tot, taléſque gubernari, qui divinum expleant officium, & ubi hoſpitalitas juxta vires non poſſit diligi. Nos quoque præfatum Miſſum noſtrum ad tuam Sanctitatem ideo direximus, ut tuum, cæterorúmque Eccleſiaſticorum in tuâ Diœceſi exiſtentium diligenter, atque ſubtiliter in hoc negotio intueretur ſtudium, & tibi opem in cæteris commonendis ferret: qui etiam nobis referret, qualiter Prælati, & Prælatæ eas formulas libenter ſuſceperint, diligenter tranſcribere ſtuduerint, & devotè adimplere juxta vires curârint. Quoniam tamdiu illum in tuâ, vel comprovincialium tuorum Diœceſi immorari, & diſcurrere unà cum Miſſo tuo juſſimus, donec ab omnibus memoratæ formulæ tranſcriberentur; ut videlicet cuncta procurans, diligentérque perficiens, cùm ad nos redire illum opere expleto tempus permiſerit, cuncta, quæ acta ſunt, veſtro utrorumque ſcripto notentur, atque per ipſum, tuúmque commiſſum noſtræ dignoſcentiæ intimentur; ut ſciamus, quibus gratiarum actiones referre, quóſque etiam dignis correptionibus corrigere debeamus. Si verò aliquis tuæ Diœceſeos eidem inſtitutioni, veſtræque admonitioni procaciter reniti voluerit, & eam, quæ ab eodem ſacro Conventu conſtituta, atque decreta eſt, pro viribus obſervare neglexerit, & deinde admonitus non ſe correxerit, quicunque ille eſt; ante præſentiam noſtram tuâ, vel Miſſi noſtri admonitione venire feſtinet, quatenus à nobis juxta quantitatem culpæ dignè corrigatur. Direximus præterea tibi pondus, & menſuram, ſecundùm quæ Clericis, & ſanctimonialibus panis, & potus æquabiliter tribuenda ſunt: quæ ut ab omnibus firmiſſimè, atque inviolabiliter teneatur, decrevimus, & nequid incrementi, aut detrimenti à quoquam patiantur, modis omnibus inhibemus. Tuam igitur in calce epiſtolæ admonemus Sanctitatem, ut ſecundùm miniſterium tibi divino munere collatum noſtræ in hoc negotio ſaluberrimæ admonitioni obedienter, atque inexcuſabiliter pareas, & cæteris in parendo bonum exemplum tribuas. Dignum quippe, juſtúmque eſt, ut quantò ſublimius Sacerdotii dignitate aliis ſupereminens, & à nobis venerabiliter diligeris, tantò magis ad Dei, noſtrámque voluntatem exequendam devotiorem te, atque promptiorem exhibeas. Vale in Domino, & ora pro nobis.

Baluz. Tomo I. Capitularium.

CAPI-

CAPITULARE AQUISGRANENSE

ANNI DCCCXVI.

Anno DCCCXVI. Incarnationis Domini noſtri JESU CHRISTI Hludouvicus Imperator Chriſtianiſſimus, ac Piiſſimus ex omni Imperio ſuo fecit Conventum Epiſcoporum, Abbatum, Comitum, vel majorum natu Francorum, ut ſancirent Capitula pro utilitate totius Eccleſiæ. Quod ità factum eſt.

INCIPIT PROLOGUS HLUDOUVICI IMPERATORIS.

QUia juxta Apoſtolum, quamdiu in hoc ſæculo ſumus, peregrinamur à Domino, & nihil in præſenti fixum, nihil immobile, ſed cuncta veloci pervolant curſu, & Scriptura teſtatur, quodcunque poſſumus, inſtanter operari debemus, quia nulli ad bene operadum craſtinus dies promittitur omneſque ſecundùm Apoſtolum ante tribunal Chriſti ſtabimus, ut unusquisque rationem pro his, quæ geſſit, reddat, nobis præcipuè, qui ceteris mortalibus conditione æquales exiſtimus, & dignitate tantùm ſuperiores ſumus, ſecundúm Scripturam Sacram, quæ dicit, Quoniam interrogabit opera noſtra, & cogitationes ſcrutabitur, rationes redditurì ſumus, ſolicitâ circumſpectione, totáque mentis intentione ſatagendum eſt, ut bonis operibus jugiter inſiſtendo, his, quibus præeſſe videmur, modis omnibus, quantum nobis divinâ ſuffragante miſericordia facultas attributa fuerit, prodeſſe curemus. Sed quia omne datum optimum, & omne donum perfectum de ſurſum eſt, debemus, continuis precibus Dominum humiliter exorare, faciémque illius humili confeſſione, & congruâ, prout ipſe poſſe dederit, emendatione prævenire; ut ſicut ejus eſt muneris, quòd regnamus, ejus ſit pietas, quòd feliciter regnamus, quatenus, eo miſerante, & regni gubernacula æquiſſimo libramine tenere, & ad eum, qui Rex Regum eſt, & Dominus Dominantium, cum multiplici fructu adminiſtrationis noſtræ, juſtitia ſcilicet, & pietate, atque humilitate, ſine fine cum eo regnaturi mereamur pervenire. Et quoniam per Apoſtolum ſuum nos adjutores ſuos appellare dignatus eſt, & Sancta Eccleſia, ejus videlicet ſponſa, in Scripturis Sacris hortus eſt appellata, quotidianis exercitiis adhibito ſarculo bonæ operationis eſt excolenda; ut ſicut ſemper nociva in ea, velut in bono agro emergunt, ità ſemper laboris boni ſtudio eradicentur noxia, plantentur utilia. Oportet & nos cunctis ejus neceſſitatibus, niſibus, quibus poſſumus, devotè conſulere: quatenus in ejus emendatione, quantum Dominus poſſe dederit, tota cum mentis devotione elaborantes, in aliquâ parte ædificiorum illius, à fabricatore ejus, Domino ſcilicet Jeſu Chriſto aptari mereamur, Proinde notum ſit omnibus fidelibus Sanctæ Eccleſiæ Dei, noſtriſque Domino diſpenſante ſucceſſoribus, quia, cùm nos nullis exiſtentibus meritis divina pietas, genitore noſtro à rebus humanis exempto, ad ejus imperii culmen proveхiſſet, quomodo, aut qualiter deſiderium divini cultus, quod ab ineunte ætate Chriſto inſpirante mente conceperamus, ad effectum Domino ſuffragante perduceremus, & quid ſtudii, quidve laboris progenitores noſtri, præcipuè tamen piæ recordationis genitor noſter in utilitatibus Sanctæ Dei Eccleſiæ exhibuerit, adverteremus, & pia illorum facta non ſolùm inviolata conſervare, ſed etiam imitari pro viribus nobis à Domino conceſſis optaremus, ſcilicet, ut quidquid ſive in Eccleſiaſticis negotiis, ſive in ſtatu Reipublicæ, emendatione dignum proſpexiſſemus, quantum Dominus poſſe dabat, noſtro ſtudio emendaretur. Et hactenus hinc inde mundanorum

norum turbinum procellis emergentibus, diverſiſſimiſque occupationibus præpediti, ùt optaveramus, efficere nequiviſſemus tertio anno imperii noſtri, accerſitis nonnullis Epiſcopis, Abbatibus, Canonicis, & Monachis, & fidelibus, obtutibus noſtris, ſtuduimus eorum conſulta ſagaciſſima inveſtigare inquiſitione, qualiter unicuique ordini, Canonicorum videlicet, & Monachorum, & Laicorum, juxta quod ratio dicebat, & facultas ſuppetebat, Deo opem ferente conſuleremus. Et quoniam, licèt ſæpe de ſtatu Eccleſiarum, & de ritibus præterito tempore ordinaſſemus, & miſſos noſtros per ſingula loca deſtinaſſemus, ſed invidente diabolo per tyrannicam pravitatem præpeditum fuiſſet; oportebat, ut hoc tempus pacis indultum ad communem Sanctæ Dei Eccleſiæ, & omnium noſtrorum utilitatem impenderemus, tribus videlicet modis; ut, quæ bene inchoata erant, Deo auxiliante effectum obtinerent; & ſi quæ bona voluntate, ſed incautâ diſcretione, variis præpedientibus cauſis inchoata fuiſſent, ut diligenter inſpicerentur, & diſcretè, prout facultas ſuppetebat, corrigerentur; ſi quæ etiam de his, quæ neceſſaria erant, deeſſe videremus, ut quærerentur, & Deo auxiliante ad effectum perducerentur: quatenus deinceps opus noſtrum à nemine juſtè poſſet reprehendi, & tam noſtris, quàm futuris temporibus multorum ſaluti proficeret, & Deo opitulante ſtabile permaneret. Sed qualiter de his Divinâ cooperante gratiâ, conſultu fidelium, pro viribus, & temporis brevitate, licèt non, quantum debuimus, & voluimus, ſed quantum à Deo poſſe accepimus, egerimus, & quid unicuique ordini communi voto, communique conſenſu conſulere ſtuduerimus, ità, ut quid Canonicis propriè de his, quidve Monachis obſervandum, quid etiam in legibus mundanis, quid quoque in capitulis inferendum foret, adnotaverimus, & ſingulis ſingula obſervanda contraderemus, tamen ut ſive noſtris, ſive ſucceſſorum noſtrorum temporibus rata forent, & inviolabiliter Deo annuente conſervarentur, libuit nobis ea, quæ geſta ſunt, ob memoriæ, firmitatiſque gratiam, in unum ſtrictim congerere, & ſubjectis Capitulis annotare, & in publico archivo recondere; ut ſucceſſores noſtri Deo diſpenſante noſtra pia facta conſervantes, & ipſi nihilominus bona facta ſua ſucceſſoribus ſuis ſervanda perdoceant.

EXPLICIT PROLOGUS.

Hæc Capitula propriè ad Epiſcopos vel Ordines quoſque Eccleſiaſticos pertinentia, quæ non ſolùm ipſi obſervare, ſed etiam ſibi ſubjectis, vel commiſſis facienda perdocere debent.

INCIPIUNT CAPITULA.

1. *De rebus Eccleſiæ non dividendis.*
2. *De Epiſcopis eligendis.*
3. *De dictis Patrum congeſtis pro canonicâ profeſſione, quia dehoneſtabatur.*
4. *De collatis Eccleſiæ dividendis.*
5. *De Abbatibus eligendis.*
6. *De Ordinatione ſervorum.*
7. *De perſonis, à quibus non ſunt res accipiendæ.*
8. *Ut nullus Presbyter aliquâ cupiditate quemquam tonſurare ſuadeat.*
9. *De Presbyteris conſtituendis.*
10. *De manſis uniuscujusque Eccleſiæ.*
11. *De Presbyteris uniuscujusque Eccleſiæ.*
12. *De villis novis, & Eccleſiis in eis noviter conſtitutis.*
13. *De ſacris vaſis Eccleſiæ in pignus datis.*
14. *De Eccleſiis deſtructis, vel de nonis, & decimis.*
15. *De Eccleſiarum honore.*
16. *De Epiſcopis Italiæ.*
17. *De Presbyteris, qui fœminas in domibus habent.*
18. *De Presbyteris, qui pro Chriſmate in cœna Domini veniebant.*
19. *De prædicatione, & confirmatione Epiſcoporum.*
20. *De pueris tondendis, & puellis velandis.*
21. *De fœminis viros amittentibus.*
22. *De raptis, & de earum raptoribus.*
23. *De puellis raptis, necdum deſponſatis.*

24. *De*

24. *De deſponſatis, & ab aliis raptis.*
25. *De his, qui virginibus Deo dicatis ſe ſociant.*
26. *De puellis, quo tempore velentur.*
27. *De examinatione Sanctæ Crucis non facienda.*
28. *De pabulo verbi Divini nuntiando.*
29. *De inceſtis nuptiis, & de Eccleſiis non dividendis.*

INCIPIUNT SUBSCRIPTA CAPITULA, ET EORUM TEXTUS.

De rebus Eccleſiæ non dividendis.

I.

QUia juxta Sanctorum Patrum traditionem novimus, res Eccleſiæ eſſe vota fidelium, pretia peccatorum, & protrimonia pauperum, cuique non ſolùm habita conſervare, verùm etiam multa, Deo opitulante, conferre optamus. Tamen ut ab Eccleſiaſticis de non dividendis rebus illis ſuſpicionem dudum conceptam penitùs amoveremus; ſtatuimus, ut neque noſtris, neque filiorum, & Deo diſpenſante, ſucceſſorum noſtrorum temporibus, qui noſtram, vel progenitorum noſtrorum voluntatem, vel exemplum imitari voluerint, ullam penitùs diviſionem, aut jacturam patiatur.

De Epiſcopis deligendis.

2. Sacrorum canonum nôn ignari, ut in Dei nomine Sancta Eccleſia ſuo liberiùs potiretur honore, adſenſum ordine Eccleſiaſtico præbuimus, ut ſcilicet Epiſcopi per electionem Cleri, & populi ſecundùm ſtatuta canonum de propriâ Diœceſi, remota perſonarum, & munerum acceptione, ob vitæ meritum, & ſapientiæ donum eligantur, ut exemplo, & verbo ſibi ſubjectis uſquequaque prodeſſe valeant.

De dictis Patrum congeſtis pro canonicâ profeſſione, quia dehoneſtabatur.

3. Quia verò canonica profeſſio à multis, partim ignorantiâ partim deſidiâ, dehoneſtabatur, operæ pretium duximus, Deo annuente, apud ſacrum conventum ex dictis Sanctorum Patrum, velut ex diverſis pratis, quoſdam vernantes floſculos carpendo, in unam regulam Canonicorum, & Canonicarum congerere, & canonicis, vel ſanctimonialibus ſervandam contradere, ut per eam canonicus ordo abſque ambiguitate poſſit ſervari. Et quoniam illam ſacer conventus ità etiam laudibus extulit, ut uſque ad unum iota obſervandam percenſeret, ſtatuimus, ut ab omnibus in ea profeſſione degentibus indubitanter teneatur, & modis omnibus ſive à canonicis, ſive à ſanctimonialibus, canonicè degentibus, deinceps obſervetur.

De collatis Eccleſiæ dividendis.

4. Statutum eſt, ut quicquid tempore imperii noſtri à fidelibus Eccleſiæ ſponte conlatum fuerit, in ditioribus locis duas partes, in uſum pauperum, tertiam in ſtipendia cedere Clericorum, aut Monachorum, in minoribus verò locis æquè inter Clerum, ac pauperes fore dividendum; niſi fortè à datoribus, ubi ſpecialiter dandæ ſint, conſtitutum fuerit.

De Abbatibus eligendis.

5. Monachorum ſiquidem cauſam qualiter Deo opitulante ex parte diſpoſuerimus, & quomodo ex ſe ipſis ſibi eligendi Abbates licentiam dederimus, & qualiter Deo opitulante quieti vivere, propoſitúmque ſuum indefeſſè valerent, ordinaverimus, in alia ſchedula diligenter adnotari fecimus, & ut apud ſucceſſores noſtros ratum foret, & inviolabiliter conſervaretur, confirmavimus.

De ordinatione ſervorum.

6. De ſervorum verò ordinatione, qui paſſim ad gradus Eccleſiaſticos indiſcretè promovebantur, placuit omnibus, cum ſacris canonibus concordari debere. Et ſtatutum eſt, ut nullus Epiſcoporum deinceps eos ad ſacros ordines promoverè præſumat, niſi priùs à Dominis propriis libertatem conſecuti fuerint. Et ſi quilibet ſervus Dominum ſuum fugiens, aut latitans, aut adhibitis teſtibus munere conductis, vel corruptis, aut qualibet calliditate, vel fraude, ad gradus Eccleſiaſticos pervenerit, decre-

decretum eſt, ut deponatur, & Dominus ejus recipiat eum. Si verò avus, vel pater ab alia patria in aliam migrans, in eâdem provincia filium genuerit, & ipſe filius ibidem educatus, & ad gradus Eccleſiaſticos promotus fuerit, & utrùm ſervus ſit, ignoraverit, & poſtea veniens Dominus illius legibus eum adquiſiverit, ſancitum eſt, ut, ſi Dominus ejus illi libertatem dare voluerit, in gradu ſuo permaneat. Si verò eum catenâ ſervitutis à caſtris Dominicis extrahere voluerit, gradum amittat; quia juxta ſacros ordines vilis perſona manens Sacerdotii dignitate fungi non poteſt. De rebus verò illorum vel peculiari, qui à Dominis propriis libertate donantur, ut ad gradus Eccleſiaſticos jure promoveantur, ſtatutum eſt, ut in poteſtate Dominorum conſiſtat, utrùm illis concedere, an ſibi vindicare velint. Cæterùm, ſi poſt ordinationem aliquid adquiſiverint, illud obſervetur, quod in Canonibus de conſecratis nihil habentibus conſtitutum eſt. De Eccleſiarum verò ſervis communi ſententiâ decretum eſt, ut Archi-Epiſcopi per ſingulas Provincias conſtituti noſtram autoritatem, Suffraganei verò illorum exemplar illius penes ſe habeant. Et quandocunque de familiâ Eccleſiæ utilis inventus aliquis ordinandus eſt, in ambone ipſa auctoritas coram populo legatur, & coram Sacerdotibus, vel coram fidelibus laicis ante cornu altaris, ſicut in noſtra auctoritate continetur, remotâ qualibet calliditate libertatem conſequatur, & tum demum ad gradus Eccleſiaſticos promoveatur. Similiter quoque de his agendum eſt, quos laici de familiâ Eccleſiarum ad ſacros ordines promovere voluerint. Sed & de his, quos Præpoſiti Canonicorum, aut Monachorum ordinandos expetiverint, eadem forma ſervanda eſt.

De perſonis, à quibus res non ſunt accipiendæ.

7. Statutum eſt, ut nullus quilibet Eccleſiaſticus ab his perſonis res deinceps accipere præſumat, quarum liberi, aut propinqui hâc inconſultâ oblatione poſſint rerum propriarum exhæredari. Quòd ſi aliquis deinceps hoc facere tentaverit, ut & acceptor, ſynodali, vel imperiali ſententiâ diſtrictè feriatur, & res ad exhæredatos redeant.

Ut nullus Presbyter aliquâ cupiditate quemquam tonſurare ſuadeat.

8. Statutum eſt etiam, ut nullus in canonicâ, aut regulari profeſſione conſtitutus aliquem tonſurare propter res adipiſcendas deinceps perſuadeat: & qui hoc facere tentaverit, ſynodali, vel imperiali ſententiâ modis omnibus feriatur.

De Presbyteris conſtituendis.

9. Statutum eſt, ut ſinè auctoritate, vel conſenſu Epiſcoporum Presbyteri in quibuslibet Eccleſiis nec conſtituantur, nec expellantur. Et ſi laici Clericos probabilis vitæ, & doctrinæ Epiſcopis conſecrandos, ſuíſque in Eccleſiis conſtituendos obtulerint, nulla qualibet occaſione eos rejiciant.

De manſis uniuscujusque Eccleſiæ.

10. Statutum eſt, ut unicuique Eccleſiæ unus manſus integer abſque ullo ſervitio adtribuatur, & Presbyteri in eis conſtituti non de decimis, neque de oblationibus fidelium, non de domibus, neque de atriis, vel hortis juxta Eccleſiam poſitis, neque de præſcripto manſo aliquod ſervitium faciant præter Eccleſiaſticum. Et ſi aliquid ampliùs habuerint, inde ſenioribus ſuis debitum ſervitium impendant.

De Presbyteris uniuscujusque Eccleſiæ.

11. Statutum eſt, poſtquam hoc impletum fuerit, ut unaquæque Eccleſia Presbyterum ſuum habeat, ubi id fieri facultas providente Epiſcopo permiſerit.

De villis novis, & Eccleſiis in eis noviter conſtitutis.

12. Sancitum eſt, de villis novis, & Eccleſiis in eis noviter conſtructis, ut decimæ de illis villis ad eaſdem Eccleſias conferantur.

De ſacris vaſis Eccleſiæ in pignus datis.

13. De ſacris vaſis Eccleſiæ, quæ in pignus à nonnullis in quibuſdam locis dari comperimus, inhibitum eſt, ne deinceps à quoquam fieri præſumatur, niſi ſolummodo neceſſitate redimendorum captivorum compellente.

De Eccleſiis deſtructis, vel de novis, & decimis.

14. De Eccleſiis ſanè deſtructis, vel de novis, & decimis, ſive de clauſtris Canonicorum, qualiter conſtitui, & ordinari nobis placuerit, aliis capitulis ſubter adnotavimus.

De Eccleſiarum honore.

15. Sed & de Eccleſiarum honore, quomodo Deo adjuvante, quantum in nos eſt, vigeat, ſimiliter in ſubter adnotatis capitulis inſertum eſſe dinoſcitur.

De Epiſcopis Italiæ.

16. De Epiſcopis verò in Longobardiâ conſtitutis, qui ab his, quos ordinabant, ſacramenta, & munera contra Divinam & canonicam auctoritatem accipere, vel exigere ſoliti erant, modis omnibus inhibitum eſt, ne ulteriùs fiat: quia juxta ſacros Canones uterque à gradu proprio talia facientes decidere debent.

De Presbyteris, qui fœminas in domibus habent.

17. Statutum eſt ab Epiſcopis de Presbyteris, qui fœminas ſecum indiſcretè habitare permittunt, & propter hoc malæ opinionis ſuſpicione denotantur, ut, ſi deinceps admoniti non ſe correxerint, velut contemptores ſacrorum Canonum, canonicâ invectione feriantur.

De Presbyteris, qui pro Chriſmate in cœna Domini veniebant.

18. De Presbyteris, qui accipiendi Chriſmatis gratiâ ad civitates in cœna Domini venire ſoliti erant, ſancitum eſt, ut de his, qui longè poſiti ſunt, de octo, vel decem unus ab Epiſcopo eligatur, qui acceptum Chriſma ſibi, & ſociis diligenter perferat. Hi verò, qui non longiùs à civitate, quàm quatuor, aut quinque milibus habitant, more ſolito ad accipiendum Chriſma per ſe veniant. Diſcendi verò gratiâ alio non quadrageſimæ tempore ad civitates convocentur.

De prædicatione, & confirmatione Epiſcoporum.

19. Ne verò Epiſcopi occaſione prædicandi, aut confirmandi oneri eſſent populis, à nobis admoniti polliciti ſunt ſe deinceps hoc cavere velle, & eo tempore ſuum miniſterium, in quantum facultas dabatur, exequi, quo eorum profectio, quantum in illis erat, his quibus prodeſſe poſſunt, & debent, non ſit importuna, vel oneroſa.

De pueris tondendis, & puellis velandis.

20. Ne pueri verò ſinè voluntate parentum tonſurentur, vel puellæ velentur, modis omnibus inhibitum eſt; & qui hoc facere tentaverit, multam, quæ in capitulis legis mundanæ à nobis conſtitutis continetur, perſolvere cogatur.

De fœminis viros amittentibus.

21. De fœminis, quæ viros amittunt, placet, ne ſe ſicut hactenus indiſcretè velent, ſed ut triginta dies poſt deceſſum viri ſui expectent, & poſt triceſimum diem per conſilium Epiſcopi ſui, vel ſi Epiſcopus abſens fuerit, conſilio aliorum religioſorum Sacerdotum, ſuorúmque parentum, atque amicorum, id, quod eligere debent, eligant. Et quia à ſacro conventu rogati, ut hi, qui publicam gerebant pœnitentiam, & fœminæ, quæ viros amittebant, noſtrâ auctoritate, donec deliberent, quid agant, tuerentur, ſpecialiter pro his capitula fieri, & legis mundanæ capitulis inſerenda decrevimus.

De raptis, & de earum raptoribus.

22. De raptis verò, & de raptoribus quamquam ſpecialiter decreviſſemus; quid pati debeant, qui hoc nefas deinceps facere tentaverint, quid tamen ſuper his ſacri canones præcipiant, hic inſerendum neceſſarium duximus, quatinus omnibus pateat, quantum malum ſit, & non ſolùm humanâ, ſed etiam divinâ authoritate conſtricti, abhinc malum hoc caveatur.

De puellis raptis, necdum deſponſatis.

23. De puellis raptis, necdum deſponſatis, ità in Concilio Chalcedonenſi, ubi DCXXX. Patres adfuerunt, capitulo XXXVIII. habetur: "Eos qui rapiunt puellas ſub nomine ſimul habitandi, cooperantes, & cohibentes raptoribus, decrevit ſancta Synodus, ſiquidem Clerici ſunt, decidant gradu proprio,

"prio; ſi verò Laici anathematizentur." Quibus verbis apertè datur intelligi, qualiter hujus mali autores damnandi ſunt, quando participes, & cohibentes tanto anathemate feriuntur, & quòd juxta canonicam autoritatem ad conjugia legitima raptas ſibi jurè vindicare nullatenus poſſunt.

De deſponſatis, & ab aliis raptis.

24. De deſponſatis puellis, & ab aliis raptis ità in Concilio Ancyrano capitulo decimo legitur: "Deſponſatas puellas, & poſt ab aliis raptas placuit erui, & eis reddi, quibus antè fuerant deſponſatæ, etiamſi eis à raptoribus vis illata conſtiterit. Proinde ſtatutum eſt à ſacro conventu, ut raptor publicâ pœnitentiâ multetur, raptæ verò, ſi ſponſus eam accipere noluerit, & ipſa eidem crimini conſentiens non fuit, licentia nubendi alii non negetur. Quòdſi & ipſa conſenſit, ſimili ſententiæ ſubjaceat. Quod ſi ipſi poſt hæc ſe conjungere præſumpſerit, utrique anathematizentur.

De his, qui Virginibus Deo dicatis ſe ſociant.

25. De his verò, qui ſacris Virginibus ſe ſociant, ità in decretis Papæ Gelaſii capitulo vigeſimò continetur: "Virginibus ſacris temerè ſe quoſdam ſociare cognovimus, & poſt dicatum Deo propoſitum inceſta fœdera, ſacrilegáque miſcere, quos protinùs æquum eſt à ſacrâ communione detrudi, & niſì egerint publicam, probatámque pœnitentiam, omnino non recipi; aut his certè viaticum de ſæculo tranſeuntibus, ſi tamen pœnituerint, non negetur." Si verò de copulatione ſacrarum Virginum tam ſeverè feriuntur, quantò ſeverius feriendi ſunt, qui eas rapiunt? Ideo, ſicut præmiſſum eſt, neceſſe eſt, ut ab omnibus in Chriſtiana religione conſiſtentibus rigore autoritatis Divinæ, vel humanæ hoc malum radicitùs amputetur,

De Puellis, quo tempore velentur.

26. Ne verò puellæ indiſcretè velentur, placuit nobis etiam de ſacris canonibus qualiter obſervandum ſit, hìc inferre. De tempore velandarum puellarum in Africano Concilio capitulo decimo ſexto continetur, ut non ante viginti quinque annos conſecrentur. Item in eodem Concilio capitulo XCIII. de virginibus velandis ità continentur: "Item placuit, ut quicunque Epiſcoporum, neceſſitate periclitantis pudicitiæ virginalis, cùm vel petitor potens, vel raptor aliquis formidatur, vel ſi etiam aliquo mortis periculoſo ſcrupulo compuncta fuerit, ne non velata moriatur, aut exigentibus Parentibus, aut his, ad quorum curam pertinet, velaverit virginem, ſeu velavit ante viginti quinque annos ætatis, non ei obſit Concilium, quod de iſto annorum numero conſtitutum eſt." Unde colligitur, quia juxta priorem ſanctionem virginis vigeſimo quinto ætatis ſuæ anno ritè conſecrandæ ſint. Quodſi præmiſſæ neceſſitates antè id fieri compulerint, nullum poſſit Epiſcopo afferre præjudicium conſecranti.

De examinatione ſanctæ Crucis non facienda.

27. Sancitum eſt, ut nullus deinceps quamlibet examinationem facere præſumat; ne, quæ Chriſti paſſione glorificata eſt, cujuslibet temeritate contemptui habeatur.

De pabulo verbi divini nuntiando.

28. Epiſcopos verò, ut ſive per ſe, ſive per vicarios, pabulum verbi divini ſedulò populis adnuntient (quia, ut ait Beatus Gregorius, iram contra ſe occulti judicis excitat ſacerdos, ſi ſinè prædicationis ſonitu incedit) & ut Clerum ſibi commiſſum in ſobrietate, & castitate nutriant, diviníſque officiis imbuant, quo ritè ad Sacroſánctos Eccleſiaſticos ordines promoveri poſſint, & ut operam dent, quatenus presbyteri Miſſalem, & Lectionarium, ſive ceteros libellos ſibi neceſſarios bene correctos habeant, & qualiter Eccleſias deſtructas ſibi pertinentes juxta vires emendent, qualiter etiam viduas diligenter inſtruant, quomodo etiam ſecundùm Apoſtolicam authoritatem converſari debeant, edoceant, & ut ſuperſtitiones, quas quibusdam in locis in exequiis mortuorum nonnulli faciunt, eradicent, & ut exemplo ſuæ innocentiæ alios ad bene vivendum provocent, & cunctis Eccleſiaſticis negotiis, in quantum Dominus juverit, totis viribus conſulere ſatagant, diligenter admonuimus

mus, & ut liberiùs exequi valeant, nos, in quantum Dominus poſſe dederit, opem ferre modis omnibus optamus.

De incestis nuptiis, & de Eccleſiis non dividendis.

29. Nonnulla verò capitula, ſicut de inceſtis nuptiis, nec non & de Eccleſiis, quæ inter coheredes dividuntur, & tali occaſione proprio honore carent, ſive de his Eccleſiis, quæ nimium rebus propriis ſunt adtenuatæ, vel certè de his rebus, quæ nuper, neceſſitate compellente; à nonnullis Eccleſiaſticis ſunt ablatæ, & ſi qua ſunt talia ſive in Eccleſiaſticis, ſive in publicis rebus emendatione digna, quæ pro temporis brevitate efficere nequivimus, in tantum differendum illud dignum judicamus, donec Domino favente conſultu fidelium facultas nobis id efficiendi ab eo tribuatur. Inventa verò, ut Deo opitulante effectum obtineant per tempora, jam emendata, & correcta, ac reſtituta ſcriptis confirmare optamus.

162
76
6